

Jakub Wujek
Nowy Testament

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Polskie przekłady Pisma Świętego

oprac. Maria Popielarska, Aleksandra Ćwiklińska, Lucyna Wilczewska

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-03-0

---

strona: kt

grafika

- 1: Nowy Teſta=
- 2: ment Pána náſzego
- 3: IESVSA CHRI=
- 4: STVSA.
- 5: Z nowu z Lácińſkiego y z Gręckiego ná Polſkie
- 6: wiernie á fzczyrze przełożony: y Argumentá=
- 7: mi ábo Summáriuſzami káżdych Kſiąg/
- 8: y Rozdziałow/ z Annotácyami po
- 9: brzegách obiáſniony.
- 10: ¶ Przydáne ſą Náuki y Przeſtrogi máło nie zá káždy^m Ro=
- 11: zdziałem: Porównánie Ewángeliſtow SS. Dzieie
- 12: y drogi rozmaíte Piotrá y Páwłá S. y Regeltr
- 13: rzeczy głównieyfzych ná końcu.
- 14: Przez D. IAKVBA WVYKA, Theologá
- 15: [Societatis IESV](#).
- 16: **Z dozwoleniem Stárfzych.**
- 17: Pod rozłádek Koſciółá S. Powſzechnego Rzymſkiego wſzy=
- 18: tko niech podlęże. [grafika](#)

strona: ktv

grafika

- 1: [Auguſtinus de Genefi ad literam, lib:7.cap:9](#).
- 2: Wſzyſcyć hæretycy piſmo ſwięte Kátholické czytáią: y nie prze co
- 3: innego ſą hæretykámi/ iedno że ie nie dobrze rozumieiąć/ fałſzne ſwe
- 4: zdánia przeciwko iego prawdzie vpornie trzymáią.
- 5: **Tenże**/ [Tract:18.in Euang: Ioannis](#).
- 6: Nie ſkąd inąd hæretyctwá powſtály/ iedno ſtąd/ że niektorzy piſmá
- 7: dobrego nie dobrze rozumieią: á co w nim nie dobrze rozumieią/ tego
- 8: ſię vpornie y ſmieie trzymáią. <http://rcin.org.pl>

9: **Tenże**/ [epift:2.ad Confentium](#).

10: Wfzytkim hæretykom ktorzy piŃmo S. przyimuią ták fię widzi/ że

11: piŃmá náŃládiuią/ gdy Ńwych rácii błędow náŃládiuią: y przetoż nie

12: dla tego żeby piŃmem gárdzili/ ále iż piŃmá nie dobrze rozumieią/ łą

13: hæretykái.

14: **Tenże**/ [in Pfalm:48.cont: prima](#).

15: Wfzytkie piŃmá S. zbáwienne łą tym ktorzy ie dobrze rozumieią: ále

16: niebæŃieczne tym ktorzy ie ku przewrotnoŃci fercá Ńwego náciągác wo=

17: łą/ niźli przewrotnoŃć fercá Ńwego wedłóg ich proŃtoŃci nápráwowác.

18: Bo tá ieŃt w ludziách przewrotnoŃć wielka á zwyczáyna/ że będac łámi

19: powinni żyć wedłóg woley Bożey/ przecię chcą áby Bog żył wedłóg ich

20: woley: á gdy łámi niechcą fię wyproŃtowác/ tedy chcą Bogá nákrzy=

21: wić: nie máiac tego zá dobre co on chce/ ále to co łámi chcą.

22: **Tenże**/ [De doctr: Chrif: lib:3.cap:10](#).

23: PiŃmoć nie twierdzi iedno Kátholicką wiárę/ rzeczámí przyŃŃłými/

24: ninieyŃzymi y przeŃŃłými: przeŃŃłe powiedáiac/ przyŃŃłe przepowiedáiac/

25: á ninieyŃze pokázuiac.

ChrzeŃci=

strona: 1

1.

1: **ChrzeŃciáŃskiemu czy=**

2: **telnikowi IAKVB WVIEK**

3: **Theolog Societatis IESV, łáŃki Pána ná=**

4: **Ńzego IeŃufá Chrifufá/ y miłóŃci Bogá**

5: **Oycá/ y ŃpołecznoŃci Duchá Ńwię=**

6: **tego/ wiernie życzy y winŃzuie.**

(marg) **Dwie częŃci Przedmowy.** (-)

7: **W** Idzę iż łámá rzecz tego potrzebuie/

8: łáŃkawy á miły Czytelniku/ ábymći dał Ńprá=

- 9: wę w tey przedmowie/ nawięcey o dwu rze=
10: czách. (*marg*) **1.** (-) Iedná; co mię do tego przywiodło/
11: ábych fię ták wielkiej/ y poważney/ á k temu ták trudney
12: á niebeśpieczney prace w przekładaniu Nowego teftá=
13: mentu ná náfzę rzecz Polfką znowu podiął. (*marg*) **2.** (-) A druga/
14: iákom fię w tym przekładaniu záchował: y co zá pożytku
15: z tey to prace náfzey ípodziewác fię możesz. (*marg*) **Przyczyny wydania**
tego Nowe⁸⁰teftámentu. (-)
16: Wiedzze tedy naprzod/ iż nie máło zacnych á pobo=
17: żnych ludzi nie tylko duchownego ále y świeckiego ftanu/
18: od kilkunaście lat pilnie nas o to próšili (á niektorzy y
19: náklad ná drukowánie obiecowali) ábyłmy wżytkę Bi=
20: blią znowu ná náfz ięzyk Polfki przełożyli. Bo widzieli/ iż
21: po wydaniu Bibliey Polfkiej od Kátholikow w Kráko=
22: wie/ wnet náftála Biblia Brzeška od Kálwiniftow prze=
23: łozona: (*marg*) **Biblia Krákowška. Biblia Brzeška.** (-) ktora iáko gładkością Polfkiej
mowy przecho=
24: dzi Krákowšką/ ták ieft błędow y kácerftwá pełná/ á zwła
25: ťzczá w ánotácýách ábo w wykładzích ná kráiu połožo=
26: nych. (*marg*) **Biblia Nieświeška.** (-) Widzieli/ iż rychło záś potym Nowokrzeczeńcy/
27: zgániwŝy Biblią Brzešką/ y omyłki iey nie máłe pokaza=
28: wży/ wydáli drugą w Nieświeżu iefzcze gorŝą/ á k temu

A 2

ŝkromno

strona: 2

2.

Przedmowá

- 1: ŝkromno y drobnieyŝzą literą drukowaną/ áby ią ludzie
2: ínádniey czytác y z ŝobą nošić mogli. A co fię tknie No=(*marg*) **Nowe teftámenty**
Polfkie (-)
3: wych teftámentow/ baczyli to dobrze/ iż fię ich ták wiele
4: námnożyło/ że káżdá fektá ma ŝwoy wláfny przekład No=
<http://rcin.org.pl>

- 5: wego teŝtámentu. Lutrowie Seklucyanow/ w Krolew= (marg) **Seklucyanow** (-)
- 6: cu/ Roku Páńŝkie⁸⁰ 1555. drukowány/ z kommentámi ábo
- 7: z wykłádámi ŝwemi: Kálwiniŝtowie Brzeŝki/ tákieŝ z (marg) **Brzeŝki**. (-)
- 8: przydátkámi miŝtrzew ŝekty ŝwoiey: Nowokrzceńcy/(marg) **Budnego**. (-)
- 9: drugie dwa oprócz Nieŝwieŝkiego/ Nowy teŝtáment Budne⁸⁰
- 10: ŝrodze zŝáŝzowány/ y bluŝnierŝkimi przypifki nádŝia
- 11: ny/ á Czechowicow drugi/ teyŝe niezboŝnoŝci y bluznier=
- 12: ŝtwá pełny. A mimo te wŝytkie wŝpomina ieŝzcze Budny(marg) **Czechowicow**. (-)
- 13: iákiŝ inŝzy przekłád nieiákie⁸⁰ Stániŝlává Murzynowŝkie=
- 14: go/ w Krolewcu wydány/ ktoregom ia nie widŝiał. Z dru= (marg) **Murzynowŝkiego**. (-)
- 15: giej ŝtrony vwaŝáli y to/ ŝe Kátholicy nie mieli iedno
- 16: ŝam Nowy teŝtáment Krákwofki/ ktorego exemplarzow
- 17: iuŝ dawno nie ŝtáło; y ten bez ŝadnych wykłádow/ y z ŝániego [!] (marg) **Krakowŝki**. (-)
- 18: ieŝyká Lácińŝkiego/ á k temu nie gładko po Polŝku/
- 19: y mali ŝię prawdá znác/ ná wielu mieyŝcách nie wláŝnie
- 20: przełóŝony. Przetoŝ ŝię im zdáło być tego potrzebá/ áby (marg) **Iákiego Nowe⁸⁰ teŝtámentu było potrzebá**. (-)
- 21: teŝ Kátholicy mieli przekłád Bibliey pilniey vczyniony/
- 22: y nie z ŝámeego Lácińŝkie⁸⁰/ ále teŝ z dokłádániem ŝię Græ=
- 23: ckiego y Zydowŝkiego textu przełóŝony: ktoryby y wla=
- 24: ŝnoŝciá y gładkoŝciá Polŝkiej mowy z káŝdym przeŝłým
- 25: zrownáŝ/ y prawdá á ŝczyroŝciá wykłádu wŝytkie inne
- 26: celowáŝ: á k temu áby miáŝ ánotácye/ ktoreby wykłády
- 27: mieyŝc trudnieyŝzych/ á zwláŝzczá od herytykow zŝáŝzowá=
- 28: nych pokázowáŝy/ y prawdŝiwe ich rozumienie z piŝmá y
- 29: z Doktorow Kátholickich podawáŝy: á Kátholická wiá=
- 30: rę náprzećiw wykrętom kácerŝkim z ŝámych piŝmá ŝ. ŝrzo=
- 31: deŝ vtwierdzáŝy. Bo iáko Auguŝtyn S. piŝze. Acz tego(marg) **Aug: tract:2.in epif: Ioan**. (-)

32: wŕzytkiego co w piŕmie ŕwiętych czytamy ná náukę y ná

33: zbáwienie náŕze/ z wielką pilnością ŕlucháćiefmy powin=

34: ni: wŕzákże ofobliwie te mieyfćá piŕmá ŕ. w pámięć ŕobie

wbić

strona: 3

Do Czytelniká.

3.

1: wbić potrzebá/ ktore nawięcey ważą przeciw hærety=

2: kom: ktorych zdrády/ mdleyŕze y niedbálŕze Kátholiki o=

3: ŕzukiwáć nigdy nie przeŕtáią. To Auguŕtyn S.

4: Widząc tedy ŕtáŕŕzy náŕzy/ że tych zacnych ludzi proŕby

5: y żądánia ŕlufŕne/ á koŕciołowi Bożemu pożyteczne y po=

6: trzebne były: prędko ŕię dáli náklónić do tego/ áby y pro=

7: ŕbie ich/ y potrzebie koŕciołá Bożego (ktoremu ŕercem/

8: wŕty/ piorem/ y wŕzelákciem obyczáiem ŕluzá) według mo=

9: żnoŕci ŕwey dogodźili. Ale wiedząc iż ŕię piŕmá ŕwięte= (*marg*) **Papieŕkie dozwolenie.**

(-)

10: go ná poŕpolite ięzyki/ bez dozwolenia ŕtolice Apoŕtol=

11: ŕkiey przekłádáć nie godźi: wźięli naprzod ná to dozwo=

12: lenie y przeżegnánie od Grzegorzá XIII. ŕwiętey pámię=

13: ći Papieżá: ktory wyrozumiawŕzy potrzebę tego przekłá=

14: du/ dopuŕcił áby od náŕzych Biblia ná Polŕki ięzyk/ ále pil=

15: nie á wiernie/ przełożona byłá. Stáŕŕzy zálię náŕzy mnie

16: to poruczyli/ ábych Nowy teŕtáment/ iáko łácniefzy ni=

17: żli ŕtáry/ napierwey przełożył: Około ktoregom ia przez

18: killká lat zá pomocá Páńŕká/ według dáru mnie od Bo=

19: gá wdzielonego/ pilnie y ŕzczyrze prácowáł/ y dokonawŕzy/

20: ten ŕwoy przekłád Theologom do tego náznáczonym/ ku

21: rozłádeniu y popráwiem podał. Ktorzy gi zálię z pilno=

22: ŕciá przeyrzeli/ y z textem Græckim y Láćinŕkim znie=

23: ŕli/ y ná niektorych mieyfćách popráwiwŕzy/ pochwalili

24: y ápprobowali.

25: Teć były przyczyny/ Czytelniku miły/ przekładania te=

26: go Nowego testámentu: prósbá y žádanie pewnych za=

27: cnych ludzi: zlecenie stárzszych moich/ ktorychem słuchác

28: winien: wielka potrzebá Kátholikow: á niezmierna

29: przewrotność odźczepieńcow. Ktorzy nie tylko słowo

30: Boże wftnie podáne/ y od kościołá wśzytkiego przyięte y

31: záchowane zgołá odrzucili: ále y to piśáne słowo Boże/

32: ktore wrzkomo przyjmuią/y od ktorego się dofyć hárdzie

33: Ewángelikámi zowia/ z káżdey miáry/ fałefznym prze=

34: kładaniem/ wymowánim/ przydawánim y odmieniánim^m/(*marg*) **Nowowiernicy**

podeptáli y popłowáli wśzytko słowo Boże y piśmo S. (-)

A 3

y fałszywy=

strona: 4

4.

Przedmowá

1: y fałszywymi gloszami ábo wykładami/ árgumenty y reg

2: strámi frodze pogwałcili/ áby się piśmo zdáło być zá nimi

3: W czym áby nie rzekli/ że ich potwarzamy/ okażę to iá=

4: śnie nie iednym przykładem. (*marg*) **Budny szkáluie piśmo Nowego testámentu.**

W przedmowie fwegoNowe^{go}testámentu. (-)

5: Ieden Budny/ záraz wśzytko słowo Boże w Nowym

6: testámenćie szkáluie/ y w wátpliwość przywodzi; powie=

7: dáiać/ iż wśzytkie Nowe testámenty Græckie y Láciń=

8: Ńkie ták są pokazone y pofałzowane/ że niewie iefli co mo=

9: gło być gorzey pokazonego. Choćia tego niczym innym

10: nie dowodzi/ iedno tym/ iż się te księgi ná mieyfcách nie=

11: ktorych nie zgadzaią/ iż w iednych iefł więcej ábo iná=

12: czey niżli w drugich. Iáko ná przykład/ iż Mátt: 6. v.

13: 25. Græckie przydaią te słowá: Y cobyście pili. Iż Mátt:

14: 7. v. 1. niektóre Łacínki przydawáią: Nie potępiay=
15: cie/ ábyście nie byli potępieni. Iż Máth: 8. v. 30. w ie=
16: dnych księgách ftoi/ A było dáleko (czego ia w żadnych
17: księgách nie náyduię) á w drugich/ nie dáleko. Iż náko=
18: niec ono 1.Kor: 15. v. 51. wżytcy zmartwychwftanie=
19: my/ ále nie wżytcy będziemy przemienieni/ Græckie e=
20: xemplarze trochę ináčzey czytáią. Tymić y tym podo=
21: bnemi przykłády Budny to chce przewieść y pokázác/ że
22: w káždym Nowym teftámenćie wiele ieft nie tylko omy=
23: łek/ ále też y fałzow. Co on przeto czyni/ áby te omyłki y
24: fałsze rzkomo popráwuiąc/ fłowo Páńskie y teftáment
25: Páński tym beśpieczniey płował y fałzował.
26: Ale nie day Boże/ áby ktory Chrześcijáńki człowiek z
27: Budnym wierzyć ábo y trzymác miał. Bo ácz nie przymy
28: tego/ iż w poľpolitym Łacínkim Nowym teftámenćie
29: (ktory Kátholicy wżytcy zá naprawdźiwfzy máią) fą
30: nieiákie omyłki/ ktore nie z żadney złości/ ále ábo z nieu=
31: mieiętności ábo z niedozoru piárzow przepifuiących/ á
32: bo drukárzow przedrukuiących w święte księgi włázły: (*marg*) **Roźne czytánia w**
Nowym teftámenćie niefzkodliwe. (–)

33: wżákże te y bárzo máłe á lekkie fą/ ktore wiary Chrześci=
34: áńkiey namniey náruřzyć nie mogą/ y nie wżytkie księgi

te omyłki

strona: 5

Do Czytelniká.

5.

1: te omyłki máią/ y wżytkie tákie mieyfcá/ ktore *varias le*=
2: *tciones*, ábo roźne czytánia w roźnych księgách máią/
3: fámież Kátholicy ludzie vczeni/ y w ięzyku Zydowfkim/
4: Cháldeyfkim/ Græckim/ Syryifkim y Łacínfkim biegli/ z
5: tychże ięzykow/ y z ftórych ksiąg reka piánych/ z pilno=

- 6: śćią zebráli y śpifáli/ y ták ie roftrząfnęli y obiášnili/ że
- 7: przećię oftátńi rozfądek o nich nawyźfzey zwierzchności
- 8: zoftáwili. Ktore y w tym náfzym Nowym teftámenćie (*marg*) **Od Kátholików pilnie fą zebráne y śpifáne.** (–)
- 9: naydziefz ná kráiu wfzędy náfznáczone. Bo táká záfwsze (*marg*) *Vide Lucae Brugensis Notationes in Biblia.* (–)
- 10: byłá cnotá y pokorá ludźi Kátholickich/ że woleli niekto=
- 11: re omyłki ábo rózne czytánia w świętych kśięgách ćier=
- 12: pieć/ á niźli ich według zdánia y domyśłu śwego (iáko
- 13: śmieie czynią hæretycy) popráfowáć/ ábo y namnieyfzą
- 14: literę pífmá S. odmieniáć. Bo tey mocy żaden infzy nie (*marg*) **Kátholicy iáko fobie wążá pífmo. S.** (–)
- 15: ma/ iedno ábo Koncylium/ to ieft Synod ábo Zbor wál=
- 16: ny Bifkupow Kátholickich/ ábo nawyźfzy po Pánu Chri
- 17: ftuśie Páfterz kośćiołá powfzechnego: ktory z vczonymi
- 18: ludźmi te mieyfćá rozebrawfzy y dobrze vważywfzy/ może
- 19: konkludowáć/ ktore czytánie z tych rózných ieft prawdzi=
- 20: we/ á ktore podrzucóne. (*marg*) **Biblia Kátholicka nie ma w fobie fałfzu żadnego.** (–) O co fię czáfow náfzych iuź kilká
- 21: Papieżow ftáráło/ ábyfmy pífmo ś. od tych wfzytkich przy
- 22: fad y omyłek oczyśćione mieli: ále iefzcze ták powážna
- 23: śpráwá nie przyfzlá do końcá. Acz tedy w Bibliey náfzey
- 24: Láćinńkiey pośpolitey fą niektore omyłki ábo ráczy rózne
- 25: czytánia y mieyfćá wáfpliwé: wfzákże nie máfz w niey
- 26: błędu áni fałfzu żadnego vmyślnie wtráfconego (iákich
- 27: pełno w Bibliách kácerfkich) nie máfz nic tákiego coby
- 28: było ábo zdrowey Kátholickiey wierze/ ábo dobrym oby=
- 29: czáiom y poboźności Chrześćijáńskiey przećiwnego. Z
- 30: drugiey ftrony hæretycy/ ku potwierdzeniu śwych błę=
- 31: dow/nawięcey te mieyfćá pfuią y fałfzuią/ ktore baczą że

32: im łą przeciwne.

33: Bo prze což inżzego Budny wczynił to/ czego fię żaden

34: inżzy przed nim ważyć nie śmiał/ że z textu pińmá S. nie (*marg*) **Iáko Budny zfałżował**
kfięgi Nowego testámentu. (-)

máło

strona: 6

6.

Przedmowá

1: máło fłow/ ktore go kłóły w oczy wyrzucił? Prze co mo=

2: wię z Ewángeliey Lukafzá S. z onego wierżzá: Będac

3: iáko mniemano fyn Iosephow: te dwie fłowie/ Iáko

4: mniemano/ ważył fię wyfkrobác y wymázác? iedno iż to

5: było názbyt iáłne świádectwo przeciw onemu bluźnier=

6: ftwu iego/ ktorým bluźni mowiąc: że Pan Chriřtus był

7: nie mniemánym/ ále włáfnym fynem Iosephowym/ y z

8: włáfnego nařienia Iosephowego? Prze co inżzego nie

9: może temu wierzyć/ żeby Ewángeliřtá nápiřał one fł=

10: wá: Czyniác fię równym Bogu; iedno iż wierzyć nie=

11: chce że Pan Chriřtus ieřt Bogu Oycu rowny: chocia o

12: tym nie tylko Ian S. ále y Páweł S. iáwnie świádczy?

13: Prze co inżzego z onego textu: Ktory ieřt náde wřzytkim

14: Bog błogofławiony ná wieki/wymázuie to fłowo/ Bog;

15: iedno iż nie wierzy/ żeby P. Chriřtus był tymże Bogiem

16: nawyřłzym co y Oćiec? Prze co inżzego odrzuca y on cáły

17: wierż z liřtu pierwřzego Ianá S. Trzey łą ktorzy fwiád=

18: czą w niebie/ Oćiec/ Syn/ y Duch S. á ci trzey iedno łą:

19: iedno iż nie wierzy że Oćiec/ Syn/ y Duch S. łą iednym

20: Bogiem? Prze co inżzego mowi o onych fłowiech Izáia=

21: řzowych od Máttھےuřzá Ewángeliřty S. przywiedźio=

22: nych/ (Oto Pánná będzie brzemienna/ y porodzi Syná)

23: że niepodobieńřtwo áby to Ewángeliřtá ř. nápiřác miał/

- 24: ále ie/ práwi/ ktoś z kráiu w text wpifał: iedno iż woli z
25: Zydy trzymác/ iż te fłowá Ezáiafzowe nie rozumieią fię o
26: Máriey Pánnie/ áni o Synie iey Iefušie: ále o żenie A=
27: cházowey/ á o fynie iey Ezechiafzu? Prze co infzego y one
28: drugie mieyfćá Prorockie ktore Máttheufz S. Zydom
29: Ewángelią piřząc/ ku potwierdzeniu Ewángeliey řwey
30: z Prorokow Zydownkich przywodźi/ Iáko ono: Z Egiptu
31: wezwałem řyná mego. Y ono: Głos ná Ramie řłyřzan
32: był. Y ono: Iż Názáreyřkim będzie názwany. Y ono:
33: Ziemiá Zábulońřka y Nephtálimřka/ řć. Y inne tákowe
34: Budny odrzuca/ iákoby nie od Ewángeliřty S. nápiřá=

ne/ ále

strona: 7

Do Czytelniká.

7.

- 1: ne/ ále według domyřłu iego/ z kráiu w text od niewiem
2: iákich nieukow wpifańe: iedno iż ich/ řam nieukiem bę=
3: dąc/ nie rozumie: á przeię řam řiebie ma zá vceńřzego
4: niřli wřzyřcy przed nim oni řwięci Oycowie y Doktoro=
5: wie? Teć y wiele innych mieyfć piřmá S. on řprořny blu=
6: źnierz odcina/ přuie y nicuie według mozgu řwego. (marg) **Falfzowánie piřmá Czechowicowe.** (–)
7: A Czechowic lepák/ ácz tey řmiáłořci Budnego/ w po=
8: práwiániu ábo ráczey w přowániu y w obćinániu řámego
9: textu piřmá S. nie chwali: wřzákże infzemi řpořoby/ to
10: ieřt/ falfzywemi przydátkami ábo wykładámi/ y nie řczy=
11: řym piřmá S. przekładánim/ tegoź falfzowánia bráćiřzko=
12: wi řwemu dopomaga. Bo wřiąwřzy řię zá to/ że od wľa=
13: řnořci řłow Græckich nie miał odstępowáć: á wřdy one
14: řłowá: **Tu es Petrus.** Y one: **Tu vocaberis Cephas, quod**
15: **interpretatur Petrus.** ták falfzywie przekláda/ Tyř ieřt o=

- 16: poczyły. Ty bądźisz zwan **Cephas**, Co się wykłada opo=
17: czyły: chocia y Græckie słowo **Πέτρος**, y Syryjskie/ Chál=
18: deyskie y Zydowskie **Cephas**, nie opoczyłtego/ ále opokę
19: włafnie známionuie. O czym będzie sizerzey ná swych mie=
20: scách. Tákze one słowá/ ktore się ták włafnie z Græckie=
21: go wykładáią: Ten kielich iest nowy testáment we krwi
22: moiey: ktory (kielich/ nie ktora krew) się zá was wylewa:
23: Czechowic fałszuie ták przekładáiąc: Ktora się zá was
24: wylewa. Ktorego fałszerstwá y Budny/ y Brzełcy tłu=
25: mácie wiernie mu pomagáią. Ná czym iáko wiele na=
26: leży/ obaczył to nízey. (*marg*) **Brzełcy tłumáce.** (-) Nád to słowá one/ A Bogiem
27: było ono Słowo/ Czechowic ták wywroćić glozą swą
28: przewrotną vsíluie: Iż Ian S. musiał był nápiśać/ A
29: Boża była oná mowá. O czym tákze nízey. One zá się
30: słowá Prorockie od Piotrá S. wyložone: Nie zořtáwiłz
31: duřze moiey w piekle/ ták Brzełcy tłumáce/ iáko y Nowo=
32: krzczeńscy obá/ frodze popřlowáli/ ták ie przekładáiąc/ ie=
33: dni: Nie zořtáwiłz ciáła mego w grobie. Y nízey: Iż nie
34: zořtał w grobie trup iego. A drudzy: Nie opuściłz duřze

B

moiey

strona: 8

8.

Przedmowá

- 1: moiey w grobie: Iż nie miála zořtáć duřzá iego w grobie.
2: O czym sizerzey czytay ná swym mieyřcu. Iest tego fał=
3: řzerstwá bárzo wiele w tych wřzytkich przekładźciech ká=
4: cerřkich: z ktorych znácznieyřze ná swych mieyřcách przy=
5: pomniemy. Bo oni wolą gwałćić łamo piřmo S. á niřli
6: błędow swych odstápić. Iáko y Arianowie ich przodko=
7: wie/ y inni řæretykowie czynili. (*marg*) **Słowá řæretyckie nowe do piřmá S.**
wprowádzone. (-)

- 8: Opułzczam one ich **prophanas vocum nouitates**, ípro=
9: íne łłow nowoóci: kiedy miáłto krztu/ nurzánie/ ábo po=
10: nurzánie; miáłto krzćicielá/ ponurzycielá; miáłto Chrze=
11: ócijániná/ Christiániná; miáłto kápłaná/ ofiárniká ábo o=
12: fiárowniká; miáłto pokuty/ vpámiętánie ábo pokaiánie;
13: miáłto koóciółá/ zbor; miáłto bożnice/ zgromádzienie ábo
14: łzkołę; miáłto Doktorow Zydowłkich/ księżą ábo zakon
15: niki; miáłto kielichá/ czáfzę ábo kubek; y inne tym podo=
16: bne terminy łtárym Chrzeóóijánom niełłycháne wnołzą:
17: áby z koóciółem Kátholickim zgołá nic łpolnego nie mie=
18: li. Nie włpominam/ y oney Zydowizny Budnego/ Hu=
19: ziahu/ miáłto Ozyałzá/ Chyckiiahu miáłto Ezechiałzá/
20: Iołzyiachu/ miáłto Iozyałzá/ Iechaniahá/ miáłto Iekom=
21: afzá/ Micraim miáłto Egiptu: y wiele tákich imion po=
22: twornych/ ktore niewiem czemu máią być lepłze/ niźli o=
23: ne łtáre Græckie y Láćinłkie w koóóciele zwyczajne. (*marg*) **Budnego potworne łłowá zZydowłkie^{g0}. (-)**
24: Trzebá tedy było dla przełtrogi wiernym/ te fałłzer=
25: łtwá odkrywć/ y ták łzkodliwym błędóm zábieżć: á píłmo ó.
26: ták łrodze od nich popłłowáne y pogwałcone/ do łwey
27: łzczeroóci przywieóć/ y zdrowemi ie wykłády przeciw hæ=
28: retyckim wykřętom obiáónić y vtwierdzić: y pokázác to
29: iáónie/ że píłmo ó. włzytko ielt zá námi/ ktorzyłmy z łáłki
30: Bożey łą Kátholikámi/ przeciwko tym ktorzy nie dawno
31: wyłzedłzy z nas łtáli fię nie Ewángelikámi ále hæretyká=
32: mi y Antychriłtámi. O com fię ia wiernie w tym prze=
33: kłádzie łtárał. (*marg*) **Potrzebá wydániate^{g0}Testámentu. (-)**
34: Iuzemći powiedział/ Czytelniku miły/ przyczyny y po=

strona: 9

Do Czytelniká.

9.

- 1: trzeby tey to prace náfzey; pośłuchayże teraz/ ktorým śpo=
2: śob y obyczay w tym przekłádaniu záchował.
3: Naprzod tedy co śię dotyczye ksiąg z ktorychem przekłá=
4: dał: (*marg*) **Czemu z Láćinśkiej wulgaty text przełożony.** (–) áczem zaráz z
Græckiego y Láćinśkie^go ięzyká przekłá=
5: dał; wízákżem w **torćie** [.] wízędy/ Nowego teftámentu nie
6: Græckiego ále Láćinśkie^go ftárego/ ktory zowiá **editionem**
7: **vulgatam**, náśládował. A to dla tych przyczyn. (*marg*) **1.** (–) Pierwśza/
8: iż ten text pośpolity Láćinśki iefł dobrze doświádczony/
9: y íamą dawnościá/ y zwyczajem kośćioła **wśzytkie^go** wtwir=
10: dzony. Bo tego textu wśzytcy kośćielni Doktorowie o=
11: de dwunaście ſet lat y dáley w piśmiech ſwoich záfwe v=
12: żywáli: ten wśzytcy káznodzieie ná káthedrách wykłádá=
13: li/ ten wśzytcy Chrześćijanie w kośćiele íawnie czytáli y
14: śpiewáli: z tego wśzytkie Koncylia y Seymy duchowne
15: świádectwá ku potwierdzeniu wiáry przywodźily. Dla
16: czego teź święte powśzechne Koncylium Trydentśkie ten
17: íam text Láćinśki piśmá świętego pochwała y zá pewny
18: mieć każe. Bo rzecz niepodobna/ żeby kośćioł wśzytek
19: Chrześćijánśki (ktory iefł filarem y podporą prawdy)
20: przez cále tyśiąc lat nie miał mieć práwego przekłádu
21: piśmá ś. ábo żeby w rzeczách do wiáry y religiey należą=
22: cych miał przez ták długi czás błędy y fałſze niewiem kto=
23: rego tłumáczá trzymáć y przyimowáć zá ſzczere ſłowo
24: Boże. (*marg*) **2.** (–) Druga/ że ten Nowy teftáment Láćinśki/ iefł ábo
25: on ktorego S. Hieronym z rofkazánia Dámálá Papieźá
26: popráwił: ábo on iefłcze ítárfzy/ ktory Auguśtyn S. Wło=

27: Íkim zowie. Ieſli ieſt on Ítóry/ tedyć ma wielkie ſwiáde=
28: ctwo od Auguſtyná S. ktory mowi/ że ten nád inne wſzy=
29: tkie ieſt nalepſzy. A ieſli ieſt on od Hieronymá S. z Græ=
30: ckiego ięzyká poprówiony (iáko Bellármin y Báronius
31: y inni pokázuia) tedyć ma pochwałę ode wſzytkich Do=
32: ktorow Ítórych/ á oſobliwie od Auguſtyná S. od Grzego=
33: rzá wielkiego/ od Ilidorá/ Rábaná y od wſzytkich poſle=
34: dnich. Bo ſam Auguſtyn ſ. do Hieronymá piſząc/ ſwiád=

B 2

czy/ że

strona: 10

10.

Przedmowá

1: czy/ że iego przekład ábo ráczey poprówá Nowego teſtá=
2: mentu Lácińſkiego wſzytkim ſię podoba. (marg) 3. (-) Trzecia/ że y
3: ſámá rzecz y doſwiádczenie to nam pokázuie/ iż hæretycy
4: dſiſieyſzy/ ktorzy wzgárdziwſzy Ítárą Lácińſką editią/ no=
5: we Lácińſkie przeklády z Græckiego vczynili/ ták ſá mie=
6: dzy ſobá roźni y niezgodni/ że práwie nic pewnego z ich
7: przekładow mieć nie możemy. Bo Bezá przekládu Erá=
8: ſmowego poprówuie/ y Káltálionow gáni. Káltálio zá=
9: ſię Beżine omyłki pokázuie. V nas lepák Budny Brze=
10: ſkich tłumáczow poprówuie: á Czechowic záſię y Budne=
11: go y Brzeſkich pócioſuie. Ták iż ſłuźnie powiedział ich
12: pátryarchá Luter: Iż ieſli ſwiát będzie ſtał dłużey/ tedy
13: trzeba będzie/ ábyſmy dla roźnych piſmá wykładow ktore
14: iuż powſtáły/ znowu Dekretá Koncyliow przyimowáli/ y
15: do nich ſię vćiekáli/ chcemyli záchowác iednoſć wiáry. (marg) 4. (-)
16: Czwartá przyczyná/ iż Nowy teſtáment Lácińſki Ítóry
17: dáleko ieſt ſzczyrſzy/ pewnieyſzy/ y od przyſad y zfałſzowánia
18: wolnieyſzy/ á niźli wſzytkie Græckie/ ktore ſá bárzo roźne
19: y miedzy ſobá niezgodne. Bo ácz to ieſt rzecz pewna/ iż

- 20: gdyby nas był Nowy testáment Græcki w tey fzczyrości
- 21: dofzedł/ iáko od Apoštołow iest nápiáfány: tedyby flufznie
- 22: był v wfczytkich dáleko wiefzzey wagi y pewności/ á niźli
- 23: Lácińfki: ponieważ málo nie wfczyscy Ewángeliřtowie y
- 24: Apoštołowie po Græcku piáfali: ále teraz iest rzecz do=
- 25: świádczona/ że dźiřieyfze Græckie Nowe testámenty/ od
- 26: hæretykow/ (ktorzy nawięcey w Græcyey plůżyli) fą ná
- 27: wielu mieyfćách poodmieniáne y pofáfzowáne. przetoź
- 28: teź iuź mniefzfą wagę máią/ á niźli Lácińfkie/ ktore z
- 29: wiefzfą pilnościá w fzczyrości fwey były dochowáne. (*marg*) **Nowy testáment Lácińfki
pewniefzy niź Græcki.** (-) Cze=
- 30: go nam wiele dowodzić nie potrzebá: gdyź nam to y fá=
- 31: mi ádwerřarze rádźi nie rádźi przyznawáią.
- 32: Budny/ choć wielki á śmiáły fałřerz piřmá S. iednák
- 33: to wyznawa; (*marg*) **W przedmowie Nowego testámentu do Czytelniká.** (-) Iź to
iest błáđ/ mniemác żeby Græckie kfię=
- 34: gi Nowego Testámentu były ze wfzech naprawdźiwfze:

ktore

strona: 11

Do Czytelniká.

11.

- 1: ktore teraz/ práwi/ nie iedno nád nie nie fą prawdźiwfze/
- 2: ále y owfzem fą nafáfzwyfze. Y dáie tego teź przyczynę/ że
- 3: wfzytscy iákmiář hæretycy y Grækowie byli/ y w Græcy=
- 4: ey powftawáli/ y tám miefzkáli/ y nie w inym ięzyku/ iedno
- 5: w tym ktorego wżywáli/ piřmo S. fałřowáli. Zás Lá=
- 6: ćinnicy/ ponieważ tylko iednę homouzyáńfká fektę (ták
- 7: ten bluźnierz zowie Kátholická o Troycy S. wiáre) trzy=
- 8: máli/ á ktemu nie ták byřtrych rozumow byli/ ták teź nie
- 9: rowno mnief v nich hæretykow powftawáło. A ták iá=
- 10: wna rzecz iest/ że piřmo ś. muři być w ich ięzyku fzczerfze/

11: y nie ták nárufzone/ iáko kiedy w Græckim. To wŷzytko
12: Budnego űłowá: ktory nákoniec y to przydáie: Iż żaden
13: mądry tego nie rzecze/ żeby wedle Græckich ksiąg miály
14: być Lácińskie popráwowáne. Ktorem dekretem Budny
15: zá głupie oűadził/ y potępił/ nie tylko Brzeűskie tłumáczce/
16: y Czechowicá bráćifzká űwego/ ále y Kálwiná y Kemnice=
17: go: ktorzy Lácińűki űtáry text wzgárdziwűzy y nieűlufnie
18: gi zgániwűzy/ ięli űię Græckiego iáko **pewnieyűze**⁸⁰/ y chćie=
19: li z niego Lácińűki nápráwowáć.
20: A nie tylko Budny/ ále y űam Bezá náűzę Lácińűká edi=
21: tiá nád inne wŷzytkie przekláda: y broniáć iey przeciw E=
22: ráfmowi/ przydáie te godne vważenia űłowá: Nieűlu=
23: űznie/ práwi/ ná wielu mieűcách gáni Eráfmus űtárego
24: Lácińűkiego przekládáczá/ iákoby űię nie zgadzał z Græ=
25: ckim textem. Znam/ práwi/ że űię nie zgadza z tymi exem=
26: plarzámí Græckimi ktore miał Eráfmus; ále náyduie=
27: my nie ná iednym mieyűcu/ że ten przekláda ktory Eráfmus
28: gáni/ zgadza űię z inűzemi Græckimi/ á k temu bárzo űtáry=
29: mi exemplarzámí. Y owűzem ná kilkunaűcie mieyűcách o=
30: baczyliűmy to/ iż text Lácińűki űtárego przekládáczá/ ácz
31: űię niekiedy odűtrzela od náűzego Græckiego exemplarzá/
32: wűzákże ieűt dáleko prawdziwűzy á niűli Græcki; iż Láciń=
33: űki tłumácz náűládował podobno lepűzego y prawdziwűze=
34: go Græckiego exemplarzá. Dotąd Beűzine űłowá/ ktory=

B 3

mi y

strona: 12

12.

Przedmowá

1: mi y űam przeciw űobie/ y przeciw tym wŷzytkim ktorzy
2: Lácińűká vulgatę gániá/ przeto iż űię nie wűzędy z Græ=
3: ckim textem zgadza/ űlufnie y prawdziwie náűzey editiey

- 4: broni/ że szczyrze á wiernie iest z onych iezcze niepofalfo=
5: wánych Græckich ksiąg rychło po Apoftolſkich czásiech
6: przełożona: ácz te Græckie księgi częścią do nas doſzły/ á
7: częścią nie doſzły. Opuszczam podobne ſwiadectwa ná=
8: ſzych Kátholikow: gdyż oto y nieprzyaściele náſzy w tey
9: mierze ſą ſędziámi ſwemi/ á ſwiádkámi náſzymi ſámi
10: przeciw ſobie. Tylko to okażę kilkanaście przykádow/ że
11: w Græckim texcie iest y ſilá przyſad niepotrzebnych/ y
12: wiele ſłow y rzeczy czáſem nie doſtawa/ y ſilá iest odmian
13: ſzkodliwych.
14: Poczynáiąc tedy od tego/ co niepotrzebnie w Græckim
15: iest przydano/ czego w Lácińſkim nie máz.Naprzod (*marg*) 1.

Przydátki niepotrzebne w Græckim Teſtámenście. (-)

- 16: náyduią ſię w Græckim texcie po modlitwie Páńſkiej/
17: one ſłowá: Bo twoie iest kroleſtwo y mocnoſć y chwałá
18: ná wieki. Lecz te ſłowá do textu nie należą/ iáko nie ty=
19: lo náſzy Kátholicy/ ále y ſam Eráſmus (ktory ie plotkámi
20: zowie) y Bezá y Budny zeznawáią. Więc po onych ſło=
21: wiech Páńſkich: Káždy ktory ſię gniewa ná brátá ſwe=
22: go/ Græckie przydawáią te dwie ſłowie/ Bez przyczyny/
23: ktorych nie było w ſtárych księgách Græckich/ iáko Au=
24: guſtyn y Hieronym ſwiádczą/ y ktore przeto Hieronym
25: wymázowác każe. Iezcze po tych ſłowiech/ Odda tobie/
26: przydawáią Græckie; Ná iáwi. ktorych ſłow/ iáko Augu=
27: ſtyn S. ſwiádczy/ w ſtárych Græckich nie było/ y teraz ich
28: nie máz w żadnych Lácińſkich. A Máth: 20. v 22. w
29: księgách Græckich ten przydáték naydzieſz: Y krztem
30: ktorym ſię ia krzczę/ być krzczeni: Y niżej v 23. y krztem
31: ktorym ſię ia krzczę/ będziecie okrzczeni. Który podobień
32: ſtwo/ iż z Ewángeliey Márká S. tu iest przypifány: iáko

33: Erálmus y Bezá wípomináią. Nád to/ po onych fłó=

34: wiech Páńfkich: Bom nie przyłzedł wzywác łpráwiedli=

wych/

strona: 13

Do Czytelniká.

13.

1: wych/ ále grzesznych: Græckie księgi nie potrzebnie przy=

2: dáią; Ná pokutę. ktore⁸⁰ przydátku w łtórych Græckich

3: nie było/ iáko Bezá świádczy. W liście zás do Rzymian/

4: łáme Græckie księgi máią one fłowá: A ielłi z vczyn=

5: kow/ iuż nie ielt węcęy łáfká: bo ináczey vczynek nie ielt

6: węcęy vczynkiem. ktorých fłow Origenes/ Chryłóftom/

7: Ambroży/ y Augułtyn/ y inni nie czytáli: y łam Erálmus

8: ma ie zá przydátok niepotrzebny. Ielt tákowych przyład

9: w cáłých księgách Nowego Tełtámentu bárzo wiele/

10: ktore naydźielz włzędy ná brzegu gwiazdká ná przodku/ á

11: ná końcu łámá literá G. náznáczone.

12: Przykłády zásię tych fłow/ ktorých w Græckim tełćie

13: nie dołtáie/ małz tákowe: Naprzod w wielu Græckich

14: księgách łá odcięte cáłe czáłtki piłmá S. prawdziwego; (*marg*) 2.

Defekty w Græckim Nowym Tełtámenćie. (-)

15: iáko hiłtorya o cudzołóžnicy/ v Ianá świętego/ ołtátni

16: rozdział Márká ł. y ono známienite świádełtwo o Troy=

17: cy nałwięłzey: Trzey łá ktorzy świádczá ná niebie/ O=

18: ćiec/ Słowo y Duch Swięty: á ći trzey iedno łá. Więc v

19: Máttheułzá tych czterech fłow/ Mowiác/ Pokoy temu

20: domowi/ nie máią dźiśieyłze Græckie księgi/ ktore iednáł

21: miály łtáre Græckie/ y táł Hilárius y Chryłóftom czyłáł.

22: Táłze onych v Márká S. Y trwáiącego/ ná nim: Græ=

23: ckie dźiśieyłze nie máią. A v Łukałzá S. z onych fłow án=

24: ielłkich: Przetož y to co łię z ćiebie národźi święte/ te

25: dwie słowie/ Z siebie/ Græckie niektore obcinaią. Więc
26: v Ianá S. Abowiem iefzcze nie był Duch dáný: tego słow=

27: wá/ Dány/ Græckie exemplarze iedne zgoła nie máią/ á
28: drugie miáło niego ták czytáią: Abowiem iefzcze nie był
29: Duch święty. Chočia Duch S. był od wieku záfwe. W
30: liście wtorym Piotrá S. Stáraycie się abyście przez do=
31: bre vczynki pewne czynili wezwánie y wybránie wálze:
32: tych słow/ Przez dobre vczynki/ Græckie Krolewkie nie
33: máią; ále wżytkie Lácińskie y Græckie niektore słufnie
34: ie czytáią. Naydziefz tego więc y przez wżytek Nowy

Testament/

strona: 14

14.

Przedmowa

1: Testament/ kędy wyżrzyfz ná brzegu Rozenek z literą G.
2: Bo to znaczy/ że tych słow w texcie rozenkiem náznácz=

3: nych/ nie máią księgi Græckie.
4: Odmian zálie textu/ y obłędnego czytánia w Græckim
5: Nowym Testámenćie/ weźmi te przykłády. I. Korin: 15.
6: v 47. w Lácińskim ták dobrze czytamy. (*marg*) **3.**

7: **Odmiány Nowe⁸⁰testámentu Græckiego.** (–) Pierwfzy człow=
7: wiek z źemie źiemfki/ wtory człowiek z niebá niebieski.
8: A Græckie wżytkie/ miáło tych oštátnich słow/ infze má=
9: ią: Wtory człowiek Pan z niebá. Ktore zepłowánie zo=
10: Itáło w Græckim texcie z zfałżowánia Márcionowego;
11: iáko Tertullian świádczy. Zás kędy my ták dobrze czyta=
12: my: Ktory się ożenił/ Itára się o świeckich rzeczách/ iáko=
13: by się żenie podobał/ y rozdwoion ief. Y biaągłowá nie=
14: mężáta y pánná myśli o rzeczách Pánfkich. To Græko=
15: wie ták pomieszáli: Ktory się ożenił/ Itára się o świeckich
16: rzeczách iákoby się żenie podobał. Rozdzieloná ief zóná

17: y pánná. Niemężáta myśli o rzeczách Páńńkich. Ktore
18: czytánie Hieronym S. gáni y odrzuca; twierdząc że nie
19: ma w łobie prawdy Apóstołńkiey. Więc y ono iest znáczne
20: mieyńce/ gdzie miáło tego co my w Láćńńńkim czytamy.
21: Pánu słuźący/ Grækowie czytáią: Czáfowi słuźący; przez
22: odmianę $\kappa\rho\acute{\iota}\omega$ w $\kappa\rho\acute{\iota}\omega\tilde{\nu}$. Kędy náłze czytánie być lepńze
23: świádczy Hieronym ś. Origenes/ Chrysoftom/ Theophi=
24: lákt/ y inni Grækowie: iáko máią y lepńze Græckie exem=
25: plarze. Przydaymyńz k temu y ono: Przetoź iákońmy no=
26: śili wyobráżenie źiemńkiego/ nońmy teź wyobráżenie nie=
27: bieńkiego: Ktore mieyńce Márcion ták zepńował/ iáko
28: Tertullian świádczy/ że miáło tego sńowká Nońmy/ po
29: Græcku $\phi\rho\varsigma\acute{\epsilon}\sigma\omega\mu\epsilon\nu$, vczynił/ Bęдьмиem nońić/ $\phi\rho\varsigma\acute{\epsilon}\sigma\mu\epsilon\nu$, ie=
30: dnę tylko literę odmienińwńzy. Ktorą sńázę/ y teraz Græ=
31: ckie exemplarze máią; iáko y łam Erálmus przełóżył/
32: *Gestabimus*, Nońić bęдьмиemy. Iákoby to dopiero po
33: zmartwychwńtániu być miáło/ á nie w tym żywońcie. Ano
34: Apóstoł rońkázuiąc á nie obiecuiąc mowi/ ábyńmy iuź te=

raz nońi=

strona: 15

Do Czytelńiká.

15.

1: raz nońili ná łobie wyobráżenie człowieká niebieńkiego/
2: oblokńzy się w Chrińtá Páńá/ y náłłáduiąc świętego żywo=
3: tá iego: Naydzie się tákich odmian więcey we wńzytkim
4: Nowym teńtámenńcie: Ktore vyźrzyńz w texńcie tákim zná=
5: kiem náznáczone " ' ". Kędy ná brzegu przy tákimże znáku
6: " " przypńfano łámę literę G. ktora znáczy/ że w Græckim
7: texńcie ináczey się náyduie.
8: Pokazałemńci oto/ Czytelńiku miły/ Græckiego No=
9: wego Teńtámentu niemáłe przyłády/ odmiáńny/ defekty/ y

- 10: omyłki: których w naszym Łacińskim nie znajdziesz. Com
- 11: iednak nie dla tego czynił/ żebych Nowe Testamety
- 12: Græckie tak zgoła zganić y odrzucić chciał. Bo wiem że
- 13: nie we wszystkim są popflowane. (*marg*) **Græckie Nowe Testamety nie wszędy popflowane.** (-) Bo acz hæretykowie ku=
- 14: síli się o to/ aby bårzo wiele mieyc y rzeczy w nich zfałzwo=
- 15: wali: wszakże zawnie też byli Kátholicy Doktorowie/
- 16: ktorzy fałzowanie ich odkrywali/ y nie dopuszczali im
- 17: kfiąg świętych po swej woli pflować. Wielec rzeczy we
- 18: wszystkim Nowym Testamencie odciął był y odmienił
- 19: Márcion hæretyk/ iáko Tertullian świadczy: ale te w=
- 20: szytke zfałzowania jego wyliczył mianowicie [Epiphani=](#)
- 21: [us hærefi42.](#) y w naszych Græckich księgách (opocz o=
- 22: nych dwu wyzszey okazanych) dzisiaj dobrze stoią. (*marg*) **Wszakże Łacińskie szczyfze y pewniefze.** (-) Wy=
- 23: mázalic też byli Arianowie z Ewangeliey Ianá S. one
- 24: słowá: Duch iest Bog: iáko świadczy Ambroży S. Lecz
- 25: Græckie dzisieyfze księgi máią te słowá spelná. Alem to
- 26: tylko dla tego czynił/ abymci pokazał/ że Græckie dzi=
- 27: sieyfze Nowe Testamety nie są tak szczyre źrzodlá/ żeby
- 28: miály być nád stare Łacińskie przekładane: ábo żeby ná=
- 29: sze Łacińskie miály być z nich poprawowane: iáko dofyć
- 30: niemądrze mniemal Kálwin/ Kemnic/ Brzeszczanie/ y
- 31: Czechowic: ale owfzem/ że nasze Łacińskie są dáleko lep=
- 32: sze/ y pewniefze/ poważnieyfze y bezpiecznieyfze/ y od przy=
- 33: sad wolnieyfze.
- 34: Aczem tedy Łacińskiego textu pospolitego/ iáko pew=(*marg*) **Iáko z Łacińskiego y zGræckie^{go} zaraz przelożono.** (-)

16.

Przedmowa

- 1: nieyżzego y w kościele zdawná zwyczajnyego y doświad=
- 2: czonego/ w tym przekładaniu wżędy násládowná; wżák=
- 3: zem przecię zá iedną pracą y z Græckiego textu wżytek
- 4: Nowy teftáment záraz przełożył: á to tym łpořobom; iż
- 5: gđżiekolwiek się co w Græckim textcie ináczey náydowá=
- 6: ło: tom ia wżędy (nářládując w tym Origenelá y Hiero=
- 7: nymá S.) ná brzegu pokazał. Bo gđżie co wżęcey w Græ
- 8: ckim niż w Láćinřkim było/ tom gwiazdką náznáczyl w
- 9: textcie y ná brzegu/ przydawřly ná końcu literę G. ktora
- 10: znáczy że Græckie księgi Krolewřkie ták máią. (*marg*) **Gwiazdká co znáczy.** (–) Gđżie
- zá=
- 11: się ktorego řłowá ábo kilku w Græckim textcie nie było/
- 12: ktore się w nářnym Láćinřkim náyduie; tedy náznáczyl
- 13: roženkiem ták w textcie " ' iáko y ná brzegu " pořozonym/
- 14: przydawřly tákże ná końcu literę G. (*marg*) **Roženek co znáczy.** (–) A gđżie się lepák co
- 15: ináczey w Græckim á niżli w Láćinřkim náydowáło/ tom
- 16: náznáczyl tákim znákem w textcie " ' ktory początek
- 17: y koniec řłow rořnych známionuie/ á ná brzegu pod tymże
- 18: znákem/ " nápiřátem iáko łtoi w Græckim/ przydawřly li= [!]
- 19: literę [!] G. (*marg*) " **co znáczy.** (–) Lecz kędy nie tylko Græckie Krolewřkie/ ále y
- 20: Láćinřkie ręká piřáne/ ábo y Krolewřkie Láćinřkie/ ábo
- 21: Syryřskie/ co wżęcey/ ábo mniej/ ábo ináczey máią/ to nie
- 22: tylko literá G. ále y tymi literámi/ L. ábo N L. K. y S.
- 23: wżędy náznáczono. Ták iż tu mařz/ Czytelniku miřy/ wřzy=
- 24: tek Nowy teftáment Polřki/ zárazem z Græckiego y z Lá=
- 25: ćinřkiego ták przeřozony/ że iednym poyřrzeniem wnet o=
- 26: baczyřz/ kędy w Græckim ieřt co ináczey/ ábo kędy ieřt co
- 27: wżęcey/ ábo mniej/ niżli w Láćinřkim. Iedno tá ieřt ro=
- 28: żność: iż Láćinřki/ iáko pewnieyřzy/ kładźiemy w řámy

29: texcie: á Græcki gdzie się kolwiek z Lácińskim nie zga=

30: dza/ ná brzegu znáczymy.(*marg*) **Græcki exemplarz ktoregom násládował. (-)**

Wízákże to mařz wiedzieć/ (po=

31: nieważ Græckie exemplarze Nowego teřtámentu łá ro=

32: zmáite y bárzo niezgodne miedzy łobá) zem ia iednegoż

33: tylko exemplarzá Græckiego iáko napewnieyřzego nállá=

34: dowáł/ ktory się náyduie w Bibliey Krolewřkiej w An=

torfie

strona: 17

Do Czytelniká.

17.

1: torfie v Plántiná/ Roku 1572. drukowáney: (ktory

2: Roku 1583. in 8° ieřt wydrukowány)(*marg*) **Z ktorych Lácińskich ksiąg przekládano.**

(-) ktory się z Erázmo=

3: wym ná wielu mieyřcách nie zgadza/ á zwłářczá w Obiá=

4: wieniu Ianá S. á czálem dáley od Lácińskiego á niřli

5: Erázmoz odstępuie. Lácińskiego zásię exemplarzá one=

6: gom się trzymał/ ktory od Lowáńskich Theologow pił=

7: nie ieřt przeyrzány/ popráwiony/ y z oryginałmi Græcki=

8: mi/ Syryřskimi y z Lácińskimi řtárymi piřányimi księgámi

9: znieřiony/ ktory tenże Plántinus w Antorfie drukował

10: in 8° Roku Páńřkiego 1574.

11: A ieřli chceřz wiedzieć przyczyny/ dla czegom nie tylko z (*marg*) **Przeci nie tylko z**

Lácińskiego ále y z Græckiego przekládano. (-)

12: Lácińskiego ále y z Græckiego Teřtáment nowy ná Pol=

13: řkie przełóżył/ tedyć y o tym krotko řpráwę dam. (*marg*) **1. (-)** Pier=

14: wřza byłá/ ktorám iuř námienił/ áby Czytelnicy zwłářczá

15: Kátholicy/ zá iedná pracá/ oboy przekład przed oczymá

16: mieli/ á hæretykom/ ktorzy się Græckim textem/ iákoby

17: pewnieyřzym popiřuiá ábo przechwálaia/ nic naprzod nie

- 18: dáli: y owłzem áby fię im/ gdy do Græckie⁸⁰ textu áppellu=
19: ią/ zwodzić niedopuŝczáli: ále ie tym potężniey ták z Græ
20: ckiego iáko y z Lácińŝkiego textu przekonywáli. Druga (*marg*) 2. (-)
21: przyczyná iest/ áby fię fáma rzeczą pokazáło/ że w Græ=
22: ckim textcie iest dáleko więcey przyŝad y omyłek/ á niŝli w
23: Lácińŝkim: co káždy ŝnádnie pozna/ obá texty znoŝzác. (*marg*) 3. (-)
24: Trzećia / áby oboy przekłád máiác przed oczymá Czytelnik
25: poboŝny/ łácniey pińmo ŝ. poiác y wyrozumieć mogł. Bo
26: fię częŝto tráfia/ iż co w iednym iest przytrudnieyŝzym/ to
27: w drugim iest łácniey wyráżono: y te fáme roŝnoŝci y nie=
28: zgody ktore fię w Græckim y w Lácińŝkim náyduiá/ czę=
29: ŝtokroć do práwego pińmá wyrozumienia wiele pomagá=
30: ią/ á czáfem zá wykłád niektorych mieyŝc ŝtoiá. (*marg*) 4. (-) Czwar=
31: ta przyczyná byłá/ iż poniewáŝ ná wielu mieyŝcách wie=
32: dzieć nie moŝemy iestli nie lepiej Græckie księgi niŝ Lá=
33: cińŝkie máiá/ áŝ to będzie od nawyŝŝzey zwierzchnoŝci roz
34: ŝadzono y decidowano/ przeto fię mnie nie godŝiło tego

C 2

rozmaíte=

strona: 18

18.

Przedmowá

- 1: rozmaítego ábo roŝnego czytánia opuŝzczáć/ áni iednego
2: nád drugi przekłádác: ábych ŝnadŝ gorŝzego nie zoŝtáwi=
3: wŝy lepŝzego nie odrzucił: ále ŝłuŝno było/ ábych te wŝy=
4: tkie rozroŝnienia/ iákom ie w oboich księgách nálazł/ ták
5: w cále zoŝtáwił/ áŝ do oŝtátniego rozŝádku tych ktorym te
6: roŝnice roŝtrzygnáć naleŝy. (*marg*) **Roŝne czytánia ktore máiá cyfrę/ opuŝczone.**
(-)
7: Wŝzákwem iednákw te *varias lectiones* ktore w Nowym
8: Teŝtámencie Lowáńŝkim v Plántiná drukowánym/ má=
9: iá ten znák **o**/ przydány/ co znáczy iż to czytánie iest w nie

10: ktorých exemplarzách máley ábo žadney wagi/ tem ia w=
11: lzędy opuścił folgując krotkości/ prze to fámo že fá máley
12: wagi. (marg) 5. (-) Piąta á oftátnia przyczyná tá byłą/ dla czegom fię
13: nie tylko Lácińfkiego ále y Græckiego textu wżędy pilno
14: trzymał; ábych fię w słowiech Lácińfkich wąpliwych
15: kędy nie potknąwży w wykładzie nie zbłądził: iáko fię tym
16: nie raz przydáło/ ktorzy sam text Lácińfki przekládáli/ á
17: Græckiego fię tám gdzie było potrzebá nie dokládáli. (marg) **Græcki ięzyk do
wykładania písmá S. iest bárzo potrzebny.** (-) A=
18: bowiem Græcki ięzyk do práwego wykładania y rozumie=
19: nia písmá S. w Nowym Testámenće iest nie tylko bár=
20: zo požyteczny/ ále y potrzebny/ á zwłázczá w tych czte=
21: rech przypadkách: (marg) 1. (-) Naprzod/ gdy w náfzych Lácińfkich
22: księgách/ zda fię być omyłká pífárka ábo drukárka. Iá=
23: ko ono/ iedne Lácińfkie księgi czytáią **fufpiciens**, á drugie
24: **fufpiciens**, ále w Græckie poyżrzawży/ Inádnie poznác/
25: že omyłká iest **fufpiciens**, á práwe czytánie **fufpiciens**, po=
26: nieważ w Græckim iest **υπολα ων**. Tákże y ono co niekto=
27: re księgi Lácińfkie czytáią/ In fuam: to z Græckiego po=
28: znác/ že te fá prawdziwze ktore máią In fua: gdyż ták w
29: Græckim stoi: **εις τὰ ιδια**. (marg) 2. (-) Drugi przypadek iest: kiedy
30: w Lácińfkich exemplarzách/ rózne iest czytánie/ á wąpi=
31: my ktore iest pewnieyże/ tedy fię do Græckiego źródła
32: vćiekży/ obaczmy že to iest prawdziwze/ ktore fię z nim
33: zgadza. Iáko v Lukáfzá iedne księgi máią **plebis fuæ**, á
34: drugie **plebi fuæ**. Lecz Græckie pokázuią/ že to pośled=

nie le=

strona: 19

Do Czytelniká.

19.

1: nie lepfze. poniewáz tákże w Græckim fię náyduie **τῷ λαῶ**

2: αὐτῷ. y Inádniey Lácińńkie mogło być zepřłowáne/ przydá=

3: nim iedney litery s, á nizeli Græckie. (marg) 3.

: **Słowá Lácińńkie wåtpliwe zGræckie⁸⁰máią być rozumiane.** (-) Trzeći/ kiedy słó=

4: wo/ ábo rzecz w Lácińńkim ieřt wåtpliwa/ tedy fię y tám

5: do źrzodeł wćiec mamy/ ieřli niehcemy zbłádzić. Iáko

6: ná przykład: A ná źiemí pokoy ludźiom dobrej woley:

7: to słowo/ Dobrej woley wåtpliwe ieřt. Bo fię może ro=

8: zumieć/ ábo pokoy dobrej woley; ábo ludźiom ktorzy łá

9: dobrej woley. Ale z Græckiego znác/ że fię ma rozumieć/

10: pokoy dobrej woley/ tym řpofobem: A ná źiemí pokoy lu=

11: dźiom/ pokoy/ mowię/ dobrej woley Boźey przećiw lu=

12: dźiom. Bo εὐδοκία řpofolície rozumie fię nie o dobrej wo=

13: ley ludzkiej/ ále o dobrej woley Boźey ktorá ma ku lu=

14: dźiom. Táke Lácińńkie słowo **Abrahæ**, wåtpliwe ieřt;

15: bo fię rozumieć może y Abráhámowe y Abráhámowi: iá=

16: ko ondźie; Može Bog z tego kámienia wzbudzić řny

17: Abráhámowe ábo Abráhámowi. ále iź w Græckim řtoi

18: τῶαβραὰμ: nie może fię rozumieć Abráhámowe/ iedno A=

19: bráhámowi. Takže ono: **Sunt filij nequam**, może fię ro=

20: zumieć/ ábo źli řynowie/ ábo řynowie złego: Ale z Græc=

21: kiego wnet poznář/ że fię ma wykłádáć/ nie źli řynowie/

22: ále řynowie złego/ to ieřt czártá przekłętego τοῦ πονοραου̃.

23: Tym řpofobem ono: **Mifit Herodes rex manus**: słowá

24: Lácińńkie **Mifit manus**, wåtpliwe łá. Bo ábo znáczá

25: Pořłáł zařtępy/ ábo/ Wrzucił ręce: ále Græckie słowá

26: ἐπέβαλεν τὰς λεῖρας pokázuiá że fię to ma przełóżyć/ Wrzu

27: cił ręce/ ábo/ tárgnáł fię rękomá/ ábo/ oborzył fię. Iáko

28: y ono: Y wrzucili ná nie ręce/ to ieřt/ y poimáli ie. Y ná

29: drugim mieyřcu: **Nemo mifit in illum manus**: Zaden fię

30: nań nie tárgnáł/ ábo nie rzucił fię rękomá. (marg) 4.

⌌ **Hebraífmy.** (-) Poczwarte/

31: Græcki y Zydowfki ięzyk wiele pomagáią do wyrozumie=

32: nia włafności mow pífmá S. Bo káždy ięzyk ma włafne

33: mowy íwoie/ ktore w ínzym ięzyku mieycá nie máią. Íá=

34: ko ná przykład ono/ Będzie miálá w żywoćie/ miálto Bę=

C 3

dzie brze=

strona: 20

20.

Przedmowá

1: dzie brzemienna/ íeft **Græcífmus**, to íeft ípořob Græckiey

2: mowy. Íáko y to/ Był vczący/ był krzcący; miálto v=

3: czył/ y krzcíl. Záfię **Hebraífmus**, ábo ípořob Zydowfkiey

4: mowy íeft; Synowie oblubieńcá/ miálto íwátow/ ábo

5: goduiących. Szukác czyiey duřze/ miálto chćieć go zábić.

6: Wnić pod czyi dách/ miálto/ wnić do czyiego domu.

7: Przed obliczym twoim/ miálto/ przed tobą. Czegoby fię

8: nigdy nie domyřlił/ ten ktory tych ięzykow řwiádom nie

9: íeft. A tákich Hebraífmw naydzieř y w tym Nowym te=

10: ítámenćie nie málo ná kráiu náznáczonych. Ale iuř o tym

11: dořyc/ czemum íá nie tylko z Láćińřkiego/ ále y z Græckie=

12: go te křiegi przełožył/ y czemum zgodę y niezgodę Græ=

13: ckich z Láćińřkimi křiegiámi wřędy znáczył: pořápmy

14: iuř dáley.

15: W fámy m lepák pífmá S. ná Polřkie przekłádániu tá=

16: kem fię záchował/ (według náuki Auguřtyná y Hierony=

17: má ř.)(*marg*) **Słowo ze řłowá przełožono im nawięcey być mogło.** (-) ře ile być
mogło/ á ile rzecz nářzá Polřka dopuřczá=

18: řá/ řłowom od řłowá przełožył/ nic nie przydawáiąc áni

19: wymuiąc/ áni odmieniáiąc z pífmá ř. á więcey włafności

20: řłow Græckich/ y Láćińřkich/ á niřli gładkoći ábo ozdo=

21: bnoći řłow Polřkich folguiąc. Dla czegom teř wiele

- 22: Græcyfmow y Hebráifmow/ to iest właŃności mowy Græ=
23: ckiey y Lácińfkiey w texcie náŃzym vmyŃlnie zoŃtáwił:
24: ktorem iednák ná kráiu máło nie wŃzedy pokazał. (*marg*) **Słowá w texcie inŃzą literá przydáne.** (-) Gdziem
25: teŃ ktore Ńowo/ ktorego w Græckim y Lácińfkim nie
26: máŃz/ dla lepŃzego wyrozumienia przydáć muŃiał/ tom dał
27: inŃzą literá wydrukowác: ábyŃ poznał co iest przydátek/ á
28: co właŃne pímo. Kiedy záŃie ktore Ńowo do wyrozumie=
29: nia potrzebne/ ácz nie w Lácińskim/ ále w Græckim Ńie
30: náydowáło/ tedym ie teŃ inŃzą literá w texcie poŃoŃył/ á ná
31: brzegu przeciw iemu literę **G.** przydał/ ktora znáczy Ńe to
32: Ńowo w Græckim Ńie náyduie. A gdziem lepák od wŃa=
33: Ńności Ńow Lácińfkich nieco odŃtápić muŃiał/ wiécey Ńen=
34: Ńowi ábo rozumieniu á niŃli Ńowom folgujácz/ (*marg*) **Ná niektorych mieyfcách wiécey Ńie ŃenŃowi/ niŃli Ńowom dogádzác muŃiało.** (-) támen ied=

nák wŃa=

strona: 21

Do Czytelniká.

21.

- 1: nák właŃne wyrozumienie mieyfcá/ iákom nalepiey mogł/
2: wyráŃił: ábom cokolwiek iáŃniey y znáczniey z Græckie=
3: go niŃli z Lácińfkiego przeŃoŃył/ ábom wáŃpliwoŃ Ńow
4: Lácińfkich z Græckich niewáŃpliwych odiał. Iáko o=
5: no: **Qui te percutit in maxillam, praebe et alteram:** Te=
6: mu ktobyć dał pogębek/ náŃtaw y drugiego: Y ono: **Vi-**
7: **detis quia nihil proficimus?** WidŃicie iz prozna pra=
8: ca náŃzá? Y **Bonum est tibi vnum oculum habentem**
9: **in vitam intrare.** Lepiey tobie iednookim (**μνογαίμων**)
10: wniŃć do Ńywota.
11: Com teŃ Ńnádniey/ znáczniey y z lepŃzym rozumieniem
12: z Greckiego á niŃli z Lácińfkiego ná náŃz PolŃki ięzyk prze=

- 13: łożyć mógł/ tegom też nie opuścił. Iáko ná przykład/
14: one Aoryfity Græckie/ ktorých Lácinnicy nie máiá/ y prze=
15: toż ie rozmáicie wykłádáią/ my ie z Græckiego słowem
16: iednym właśnie wyrażamy: *ἀγκυραςδεκρωδης* *Audiens*
17: *autem Herodes*, A wlyfzawfzy Herod/ nie słyząc. *Tunc*
18: *Herodes clam vocatis Magis* (*καλέσας*, wezwawfzy) Te=
19: dy Herod wezwawfzy potáiemnie Mędrów. *Et mittens*
20: *eos και πέμψας αυτους*, y posławfzy ie/ nie śląc ie. *Qui cum*
21: *audissent regem, abierunt*. A oni wyfluchawfzy krolá po=
22: iácháli. *οί δε άκούσαντες*. *Et intrantes domum: ελθόντες*,
23: A wżedfzy w dom: nie/ wchodząc w dom: *Procidentes*
24: *adorauerunt*: vpadfzy poklonili fię: nie vpadáiąc: *πεσόντε:*
25: *Et apertis thesauris suis, και ανοιζαντες*, A otwo=
26: rzywfzy skárby swoie. Y ták wiele innych.
27: Oprócz textu Græckiego y Lácińkiego/ miałem też
28: przed oczymá wżytkie przekłády Nowego Testámentu
29: Polskie/ Krákówski/ Brzeski/ Nieświezki/ Budnego y
30: Czechowicow/ á czáleń też y Czeski: ktore mi do obierá=
31: nia słow co nawłáfnieyfzych Polskich nie máło pomogły.
32: Lecz iż w rzeczách około wiáry y religiey ś. Chrześci=
33: áńskiey rokázuię Páweł S. trzymác fię náuk y słow od
34: stárfzych podánych y powierzonych/ á strzedz fię słow no=

wo (á

strona: 22

22.

Przedmowá

- 1: wo (á zwłáfzczá od hæretyków) wymyślonych: przetom
2: ia vmyślnie záchowál stáre one/ chocia proste słowá/ kto=
3: re Kátholickiey wiáry prawdę/ dawność/ y ceremonie
4: iásnie pokázuią;(marg) **Stáre słowá Polskie záchowáne.** (–) A ták postáremu
przekłádam/ *Sacerdos*

- 5: kápłan/ á nie ofiárnik áni ofiárownik: [Ecclesia](#), nie zbor/
6: ále kościoł: [templum](#), tákże kościoł. Bo to nie nowiná
7: w káżdym ięzyku/ iednym słowem názywác kilká rzeczy/
8: iáko piłá/ kłodá/ broná/ nie iednę rzecz znáczy. [Synago=](#)
9: [ga](#), bożnicá/ á nie szkółá/ áni zgromádenie. [Calix](#), kie=
10: lich/ ráczy niźli kubek ábo czáłzá/ gdzie rzecz iest ábo o
11: Sákrámenćie ołtarznym/ ábo też o męce. Iáko ono;
12: Ten iest kielich Nowego Teftámentu. Možećie pić kie=
13: lich/ ktory ia pić będę? Bo ná inźych mieyfcách przekłá=
14: da fię kubek. Iáko ondźie: kto da kubek źimney wody
15: tylko w imię vczniá/ nie ftráci fwey zapłáty. [Poenitentia](#),
16: pokutá/ nie vpámiećanie áni pokáiánie. [Baptifmus](#),
17: krzeft/ nie nurzanie áni ponurzanie. [Chriftianus](#), po ftá=
18: remu Chrześcijánin/ á nie Chriftiánin. (*margin*) **Niektore słowá wznowione.** (–) [Scribae](#),
[legis pe=](#)
19: [riti](#), [legis doctores](#), Doktorowie/ ábo Doktorowie zakon=
20: ni/ ráczy niźli księża/ zakonnicy/ ábo vczeni w piśmie/ y
21: inne podobne. Wfzákżem też kilká zwyczáynych odmie=
22: nił/ dla lepźzego y włáfnieyźzego rzeczy wyráżenia. Bo
23: [Principes sacerdotum](#), [summi sacerdots](#), [pontifices](#), y
24: [summi pontifices](#), áby kto nie mniemał žeby różni byli:
25: poniewáż miáłto tych czterzech iedno słowo w Græckim
26: wźędy położono/ ktore iest [αρχιεπισκοπος](#), przeto ie też wźędy
27: iednym słowem Arcykápłany zowie: (*margin*) **Arcykápłani.** (–) Bo fię ták włáfnie
28: z Græckiego przekłáda: iáko [Archiepifcopos](#), Arcybi=
29: fkuipy/ [Archiduces](#), Arcyksiążętá/ [Archifynagogos](#), Ar=
30: cybożnice/ y Zácheufzá [principem publicanorum](#), [αρχιτελώνκμ.](#)
31: Arcycelnikiem włáfnie názywamy. [Turba](#), wo=
32: lałem przełóżyć po ftáropolńku Rzeřza/ á niźeli tłuźcza/
33: ábo tłum/ ábo lud. Bo inźe iest [λαός](#) [populus](#), lud: inźa

34: **πλῆθος**, **multitudo**, mnóstwo/ á iníza **οχλος**, **turba**, rzeńza.(*marg*) **Rzeńza**. (-)

Discipulus,

strona: 23

Do Czytelniká.

23.

1: **Discipulusμαθητῆς** vceń lepiey á niżli zwolennik. Iáko

2: y **Magisterδιδάσκαλος** náuczyciel włafniey á niżli miŕtrz:

3: ácz teź ná drugich mieyfcách Zydowŕkie ŕłowo **Rabbi**, y

4: Græckie **επιστάτης**, przekłáda ŕię miŕtrzem. (*marg*) **Słowá Zydowŕkie iedne przelożone/ á drugie zoŕtáwione**. (-) Słowá nie=

5: ktore Zydowŕkie zoŕtáwiłem ták iáko ie y Græckie y Lá=

6: cíńŕkie kŕięgi zoŕtáwiły/ wŕzákże ná brzegu wyłożone: iáko

7: **Paŕcha, Rama, Racha, Hofanna**: drugim zás przelożył:

8: iáko **Amen Amen**, Záprawdę záprawdę; **Gehenna**, piekło. (*marg*) **Tytuły liŕtow Páwłá S**. (-)

9: Tytuły niektore liŕtow Páwłá ŕ. wyráziłem iáko mniemam

10: włáfniey y grzeczniey niżli pierwey; do Korynthian/ do

11: Ephesian/ do Philipowian/ do Koloffan/ y do Theŕfállo=

12: niczan. Bo iáko **Cracouienŕes** po Polŕku zowiemy nie

13: Krákowienŕy/ ále od Kráková Kráковиány/ y **Vilnenŕes**,

14: nie Wilnenŕy/ ále od Wilná/ Wilniány: ták **Corynthios**

15: od Korynthu Korynthiány/ **Ephesios** od Ephezu Ephe=

16: ziány/ ábo Ephezány/ **Coloffenŕes** od Koloffu/ Koloffány/

17: (iáko od Kálifzá/ Kálifzány/ á nie Kálifŕyenyŕy) **Theŕŕfaloni-**

18: **cenŕes** od Theŕŕfáloniki/ Theŕŕfáloniczány/ **Philippenŕes** od

19: miáfťá Philipowá Philipowiány: á nie Philipenyŕy/ Theŕ=

20: fálonicenyŕy/ Koloffenyŕy. Wŕzákże ná tym máło. Wolno

21: káždemu zwác iáko ŕię mu podoba. Mnie doŕŕyć pokázác/

22: że ŕię y to nie ŕťáło bez przyczyny. Ale o texćie doŕŕyć/ te=

23: raz teź o Annotácýách powiedźieć potrzebá. (*marg*) **Annotácýe dwoiákíe**. (-)

24: Annotácýe/ to ieŕť przydátki/ ábo przypŕŕki w tym No=

- 25: wym Testámenćie fą dwoiákie. Iedne krotńze ná brzegu
26: przy texćie: á drugie dłuźfze ná końcu máło nie po káždym
27: Rozdziale położone. Te co ná brzegu/ rozmaíte fą.(*marg*) **1.**

: Różne czytánia z Bibliey Plántinowey. (-) Bo

- 28: naprzod znáczą fię różne czytánia/ ktore fą w Bibliey
29: Plántinowey od Lowáńskich Theologow z rozmaitych
30: ksiąg Lácińfkich ręką pińánych/ Græckich y Syryifkich
31: zebráne y náznáczone. Iáko Máth: 3. v. 2. miáfto te=
32: go co ieft w texćie " przybliży fię'. maź ná brzegu " przybli=
33: żyło fię/ **4 L. K. G. S.** Co znáczy/ że fię te słowá ták náy=
34: duią we czterzech exemplarzách ftarych Lácińfkich ręką

D

pińánych/

strona: 24

24.

Przedmowá

- 1: pińánych/ á k temu w Krolewfkich Lácińfkich/ w Græ=
2: ckich y w Syryifkich. Máth: **4. #. 10.** maź gwiazdkę
3: miedzy tymi słowy: Podź precz * fźátanie: á ná brzegu
4: przy gwiazdce te słowá * zá mną **4 L. G.** Co znáczy/ że te
5: dwie słowie/ zá mną/ máią w texćie ná tym mieyfcu gdzie
6: gwiazdká ieft/ czwory księgi ftáre Lácińfkie ręką pińáne/
7: y k temu Græckie Krolewfkie. Máth: **9. #. 18.** przed
8: tym słowem ' Pánie ' /naydziefz rozenek wyráźony/ á ná
9: brzegu drugi przeciw iemu/ tym fpořobem **13 L. G. S.** Co
10: znáczy że troienaście ksiąg Lácińfkich ftarych ręką pińá=
11: nych/ á k temu Græckie y Syryifkie nie máią tu w texćie
12: tego słowá/ Pánie. Toź o inřzych podobnych rozumiey. (*marg*) **2.**

: Różności zNowe⁹⁰Testámentu Græckiego Krolewskiego zebráne. (-)

- 13: Powtore fą ná brzegu różnice drugie odemnie lámego/
14: znalźáiąc text Græcki Krolewfkí z Lácińfkim/obaczone

15: y nálezczony/ ktorych Biblia Plántonowá nie ma. Iáko
16: Máth: **1. #. 18.** Gdy * byłá: máfz ná brzegu/ * bowiem
17: **G.** co znaczy/ że Græckie Krolewkie exemplarze to fío=
18: wo Bowiem/ przydawáią/ ták czytáiąc: Gdy bowiem by=
19: lá. Máth: **2. #. 11.** " nálezli'/ á ná brzegu/ " wyrzeli. **G.** Co
20: znaczy/ że w Græckim Krolewskim miáło tego fíowá
21: Nálezli/ ftoi/ Vyrzeli. Máth: **6. #. 14.** przy tych fíowíech
22: z roženkiem/ ` grzechy wáfze/ ná brzegu ták ftoi: **G.** co
23: známionuie/ że tych dwu fíow/ Grzechy wáfze/ w Græ=
24: ckich Krolewckich nie máfz. A tákíe roznice z fámego
25: textu Græckiego Bibliy Krolewckiej zebráne/ póspoli=
26: cie máią tę fámę literę **G.** ná brzegu przypifaná: z ktorych
27: wnet obaczyfz/ co fię ináczey/ co mníey ábo wíęcey w Græ=
28: ckich Krolewckich/ á níżli w náfzych Láćínfckich náyduie. (*marg*) **3.**

Záczálá. (-)

29: Potrzećie máfz też po brzegu Záczálá/ to íeřt Rozdíaly
30: Słowíeńskie y Ruřkie wířędy przypifáne: á to prze to/ áby
31: fię ten Teřtáment nie tylko nam Polakom/ ále y Ruřna=
32: kom y Słowíánom/ (ktorzy dáleko ínře y krotře á nířli
33: my Rozdíaly máią) przygodřić mogł. Dla czego też w
34: Nowym teřtámenćie Budnego y Czechowicá te Záczálá

fá przydá=

strona: 25

Do Czytelniká.

25.

1: fą przydáne. (*marg*) **4.**

2: **Wyklády fíow trudnieyřzych.** (-) Poczwarće/ máfz po brzegu wyklády fíow y
3: řentency trudnieyřzych/ póspolícíe przy tákím znáku ". Iá=
4: ko Máth: **2. #. 3.**" pokłonic fię/ máfz ná brzegu wykłád
5: tego fíowá/ " chwałę oddáć ábo pokłon czynić. Bo fię też
6: ták fíowo **Adorare** wyłóżyć może. Y nířey **#. 18.** ' w Ra=

6: mie/ " to ielt/ ná wyfokości: y ták indzie wżędy. Popiąte (*marg*) 5.

: **Hebráifmy.** (–)

7: mařz y Hebráifmy/ to ielt řpofoby wřafnořci Zydowskiej

8: mowy málo nie wżędy náznáczone. (*marg*) 6.

: **Ewángelie y Epiftoły Niedzielne y odřwięte.** (–) Pořzořte mařz teř ná

9: brzegu pořořono/ kędy řię ktora Ewángelia ábo Lekcy z

10: liřtu Apořtolřkiego/ ná ktorař niedzielę/ ábo ná ktore řwię=

11: to poczyna/ y rączkę gdje řię kończy. Náořtátek řą teř

12: ná brzegu náznáczone częřci Ewángeliey/ y inřzych křięg

13: y liřtow Apořtolřkich: (*marg*) 7.

: **Częřci křięg Nowego Teřtámentu.** (–) á czářem teř y ánotácy z ktore na=

14: leřą ku potwierdzeniu Kátholickiej wiáry/ á ku obáleniu

15: przewrotnych náuk kácerřkich/ ktore řię ná brzegu řtáwić

16: mogły. Bo inřze dłuřsze tym podobne zá káždym Rozdřia=

17: řem řą przydáne. (*marg*) 8.

: **Ánotácy z Kátholicką wiářą.** (–)

18: Ná drugim zářię brzegu wnętrznym řą napřzod miedzy

19: liniámi nie tylko liczby wierřzow káždego rozdřiařu roz=

20: řádzone/ ále y litery **A, B, C, D, E, F, G**, miedzy tymiřz li=

21: niámi/ ktorymi inřze křięgi co wierřzow nie máiař/ cząřtki

22: Rozdřiařow dla přędfzego náleřzenia dřielą. (*marg*) 9.

: **Wierřze z liczbámi řwemi.**

: 10.

: **Litery Rozdřiařow.**

: 11.

: **Concordántie.** (–) Dáley zářię

23: miedzy řzyřřzymi liniámi/ ná tymže wnętrznym brzegu/

24: řą **Concordántie** ábo mieyřcá podobne ták z Nowe=

25: go iáko y z Stárego Teřtámentu pořiřáne/ kářde z roz=

26: dřiařem y z wierřzem řwoim/ y nád to z literą/ ktora czą=

27: łtkę rozdziału známionuie. (*marg*) **12.**

⌘ **Litery mále Concordánciy.** (–) A żeby fię te Concordántie

28: nie miełzáły/ przydáne łą do nich/ y w texcie przeciwo

29: nim litery mále/ **a b c d.** y inne: ábyś wiedział/ która Con=

30: cordántia ktorým łłowom łłuży. (*marg*) **13.**

⌘ **Náuki y przestrog.** (–)

31: Drugie Annotácye dłuźsze/ ktorem názwał Náuki y

32: Przestrog/ łą máło nie po káżdym Rozdziale położone;

33: ktore oprócz wykłádow niektorych mieyfc trudnieyfcz/

34: ołobliwie te mieyfcá pokázuią/ y krotko wykłádáią/ ktore

D 2

ábo hære=

strona: 26

26.

Przedmowá

1: ábo **hæreticy** pfuią y fałżuią/ náciągáiąc ich zá wymyłły

2: łwemi: ábo ktore wiære náłżę Kátholicką przeciwo ich

3: błędom znácznie potwierdzáią. (*marg*) **Skąd zebráne** (–) A te Annotácye częścią

4: z łámego pífmá S. częścią teź z wykłádu łtórych onych

5: Oycow y Doktorow kościelnych/ ktorých imioná máło

6: nie włzędy łą położone/ częścią teź y z nowych/ á ná imię

7: z Bellárminá/ y z Annotácyi Nowego tełtámentu An=

8: gielskiego od Kátholikow w Remsie we Fráncyey Ro=

9: ku Páńłkiego 1582. wydánego/ łą zebráne: áby fię po=

10: kazáło iż włzytko pífmo S. włzędy iełt zá Kátholikámi/

11: przeciwo tym/ ktorzy fię rzkomo łámego pífmá trzymá=

12: ią/ y przeto fię Ewángelikámi názywáią: gdyż popraw=

13: dzie **nie** Ewángeliey/ ále mozgu y widzenia łwego/ ábo

14: miłtrzew łwoich/ Lutrá/ Kálwiná/ Serwetá ábo Ariułzá

15: mocno fię trzymáią. (*marg*) **14.**

⌘ **Argumentá káżdych ksiąg.** (–)

16: Przed káždymi záfię księgámi/ Summy ich/ iáko y przed

17: káždym Rozdziałem Argumentá ábo Summy Rozdziału

18: káždego fą położone/ y liczbámi wierfzow poznáczone:

19: ábyś káždą rzecz ktorey fzukafz/ mógł tym rychley ználeść. (marg) 15.

Argumentá Rozdziałow.

16.

Porównánie Ewángeliftow (-)

20: Przydálifmy teź ná przodku Summę y porządek hiřto=

21: riey Ewángeliey S. ze czterech Ewángeliftow zebrány/

22: ná fwe cząřtki y látá ktorych fię co dźiało ták rozdźielony/

23: że z niego wnet obaczyřz/ ktorą cząřtkę Ewángeliey wfzy=

24: ścy czterey Ewángeliftowie/ ktorą záfie trzey/ ábo dwáy/

25: ábo tylko ieden/ y w ktorym Rozdziale opifuie. Co teź do

26: wyrozumienia y znieřienia piřmá ř. iefř bårzo potrzebno.

27: Tymże řpořobem ná dwu tabliczkách řpiřáfifmy porzå=

28: dne dźieie/ řpråwy/ drogi/(marg) 17.

Dzieie Piotrá y Pålłá S. (-) y pielgrzymowánia przedniey=

29: řzych dwu Apořtořow Pålłkich/ Piotrá y Pålłá S. ktore

30: teź do wyrozumienia piřmá S. á zwłåřczå dźieiw y li=

31: řtow Apořtořkich/ wiele pomagåiå: ktore naydźiefz po

32: Dźieięch Apořtořkich położone.

33: Nákoniec položyliřmy ná końcu Regeřtr dořtåteczny (marg) 18. (-)

wřzytkich

strona: 27

Do Czytelnikå.

27.

(marg) **Regeřtr Noweřo Teřtåmentu. (-)**

1: wřzytkich nåuk y rzeczy zbåwiennych/ ktore fię w tych S.

2: księgách Nowego Teřtåmentu zåmykåiå.

3: A tåk kończåc iuź tę Przedmowę/ Czytelniku miřy; ia

4: to coźkolwiek iefř prace w tych księgách podiętey/ Pånu

5: á Zbåwięielowi nåřzemu **IESV CHRISTVSOWI** (kto=

6: ry nam te skarby niebieskie łowá swego świętego ná ten
7: świat przynieść/ y wolá swą naświetlą tak náuką iáko y
8: przykłady życia swego objáwić y pokázáć raczył) przez rę=
9: ce błogółáwioney Pániey náłzey/ Pánny y mátki iego
10: **MARIEY** (przez ktorą nam y łam siebie y wšytkie dobrá
11: swe podáć raczył) ná wietřzą cześć y chwałę iego/ y ná
12: pożytek zbáwienny kościołá iego y duřz ludzkich nadrořz=
13: szą krwią iego odkupionych/ pokornie oddawam y ofiáru=
14: ię. Y o to pilnie prořzę/ ábyř y ty/ y káždy ktory iáki poży=
15: tek zbáwienny z tych ksiąg odnieřie/ nie mnie niegodne=
16: mu (ktory łam od siebie nic dobrego nie mam iedno grze
17: chy) ále temuř Pánu y Bogu náłzemu (od ktorego iáko
18: wšytko dobre ná wšytkie pochodzi/ tak teř ku iego łáme=
19: go czći y chwale ma być obracáne) ze mną podziękował:
20: y onemu łámemu wšytkę cześć y chwałę ze wřzego dobre=
21: go záwřze y wřędy zupełnie oddawał. Iáć iáko zá tę y zá
22: inne prace moje zapláty y dzięki od ludzi dobrych y pobo=
23: żnych nie żádam: tak łię teř potwarzy y niewdzięcznořci
24: od złych y vpornych nie łękam: y owřzem iá zá wielkie bło
25: gołáwieńřtwo poczytam. Mamy wřzyřcy nád łobą łę=
26: dziego łpráwiedliwego/ ktory iáko widzi łercá y myřli ká=
27: źdego/ tak teř káždemu odda y zapláci według załług y
28: vczynkow iego. Ty Chrzeřcijáńłki bráćie/ ielli poczuieřz
29: pożytek z wřywánia tego Nowego Teřtámentu; pomořże
30: mi Páná Bogá prořić (bez ktorego nic dobrego nie rzkáć
31: łpráwić y wykonać/ ále áni poczáć áni pomysłić nie mo=
32: żemy) ábyř mogł mieć w rychle nie tylko Płáłterz Dawi=
33: dow/ ktory iuř iest máło nie gotowy/ ále y wšytkie księgi
34: zakonu łtárego z taką pilnořcią ná náłz Polłki ięzyk prze=

strona: 28

28. Znákow rozmáitých

- 1: łożone. A w tym czásie chcézli być błogofławiony/ ko=
2: chayže fię w zakonie Páná y Místrzá twego **IESV CHRI=**
3: **STA**, á rozmyšłay w nim wltáwicznie we dnie y w nocy/
4: chwaląc Páná Bogá/ y dziękując mu zá niewymowne
5: dáry y dobrodziejstwá iego. A z tym fię miey dobrze: á
6: mnie tež grzeźnego w fwyich modlitwách nie rácz prze=
7: pominác. W Krákowie v ś. Bárbáry/ **20.** dniá
8: Kwietniá. Roku od Náródenia Páná
9: y Bogá nášzego. **MDXCIII.**

10: **Znákow rozmáitých ktore fą w tych księ=**

gách wyłózenie.

- 11: **W fámym texcie fą te ¶ ' * (marg) # (-)**
12: Ten kluczyk znaczy początek wieršzá káždego/ ktorego
13: liczbá ná kráiu przeciw iemu ieft położona. (marg) ' (-)
14: Kommá/ ábo pułkołká ná wierzchu przy końcu fłowá
15: wyrázone/ znaczy koniec różnego czytánia/ ktore ná krá=
16: iu ieft pokazáne. (marg) * (-)
17: Rączká lepák znaczy koniec tey cząłtki Ewángeliey
18: ábo Epiftoły/ ktorą w kościele w Niedziele ábo w Świę=
19: tá ábo w Połty czytáią. (marg) **1. 2. 3. 4.** (-)
20: Liczby w Argumenćiech abo w Summáriuřzách Roz=
21: działu káždego rozłádone/ znączą wieršze Rozdziału/ do
22: ktorych należy oná Summá.
23: **W texcie y ná brzegu náyduią fię te * - " "**
24: **y litery mále/ a b c d, et ¯.**(marg) * (-)
25: Gwiazdká znaczy/ iż te fłowá ktore ná brzegu przy tá=
26: kieyže gwiazdce fą położone/ náyduią fię w innych księ=
27: gách ná brzegu náznáczonych/ ná tym mieřcu kędy gwia=

28: zdká w texcie ieft wyrażona.

Rozenek

strona: 29

Wyłożenie.

29.

(*marg*) " ' (-)

1: Rozenek záfię znaczy/ że te słowá ktore zá nim idą w

2: texcie aż do pułkołká ná wierzchu przy końcu słowá poło=

3: żonego/ nie náyduią fię w tych księgách/ ktore ná brzegu

4: przy takimże rozenku fą náznáczone. (*marg*) " ' (-)

5: Takie záś dwie krefce známionuią/ iż miáłto słow kto=

6: re fię miedzy nimi á miedzy pułkołkiem ná wierzchu przy

7: końcu słowá położonym znáyduią/ inne księgi infze słowá

8: máią/ przy takimże znáku ná brzegu wyrażone.

9: Ták iż gwiazdka znáczy kiedy co więcey; rozenek záś

10: kiedy co mniej; á ten znák " ' kiedy co ináczey infze księgi

11: niżli náfze máią. (*marg*) " (-)

12: Takie dwie krefce lepák ná brzegu wyrażone/ známio=

13: nuią wykład słow trudniejszych w texcie przy tymże zná=

14: ku położonych: ábo vkázuią do ktorego słowá należy An=

15: notácyá ná brzegu przy takimże znáku położona. Acz czá=

16: fem y ten znák " miáłto tego " naydziefz wyrażony. Iáko

17: łączna ieft w tych drobiozgách omyłká. (*marg*) **a. b. c. d.** (-)

18: Máłe litery przy liczbách ábo konkordántiách ná w=

19: nętrznym brzegu/ y przy słowiech w texcie położone/ po=

20: kázuią do ktorych słow należy ktora konkordántia ná

21: brzegu wyrażona. (*marg*) **Słowá máłą literą w texcie wyrażone.** (-)

22: Słowá máłą literą w texcie wyciśnione/ fą przydáne

23: dla lepszego wyrozumienia/ ábo z Græckiego/ ieftli przeći=

24: wko im naydziefz ná brzegu literę **G.** ábo z wykładáčow

25: pífmá ś. choć fię w texcie náfzym Lácińfkim nie náyduią.

26: **Ná fámym brzegu náyduią fię te, L. G. NL.**

27: **NG. K. S. wł: Hebráífm.**

28: **L.** Znaczy księgi Lácińskie ftóre/ nie drukowane ále rę=

29: ką piśáne/ ktorych liczbá częśto ieśt przydána/ tym ípośo=

30: bem **1L.2L.3L.4L.** To ieśt/ ták fię náyduie w iednym/

31: ábo we dwu/ ábo we trzech/ ábo we czterzech (y tákże

32: teź dáley) ręką piśánych księgách Lácińskich.

33: **NL.** Znaczy/ iż niektóre Lácińskie księgi ftóre ręką pi=

34: śáne/ ták máią.

G. Znaczy

strona: 30

30.

Znákw rozmái: wyłozenie.

1: **G.** Znaczy Græckie księgi/ ktore fię náyduią w Bibliey

2: Krolewfkiey w Antorfie v Plántiná drukowaney.

3: **NG.** ábo **GN.** Znaczy/ że niektóre inne Græckie ták

4: czytáią.

5: **K.** Známuie księgi Lácińskie Krolewfkie/ ktore są

6: w Bibliey Plántinowej.

7: **S.** Syriyfskie księgi/ ktore w teyże Bibliey są wydru=

8: kowane.

9: **wł:** znaczy włafnie: ábo włafny przekład słowá z Lá=

10: cińfskiego/ ábo z ktorego innego íęzyká.

11: **Hebraif.** znaczy Hebráífm/ to ieśt włafność Hebreyfkiey

12: ábo Zydowfskiey mowy/ ktora v nas nie ieśt we zwyczáiu.

13: **Græcifm,** tákże włafność Græckiey mowy.

14: **Záczálá** są Rozdzáły Słowiefskie/ íákom w Przed=

15: mowie powiedzál.

Porzádek ksiąg Nowego Testámentu.

kolumna: a

- 1: Według Máttheuśzá.
- 2: Według Márká.
- 3: Według Lukafzá.
- 4: Według Ianá.

DZIEIE APOSTOLSKIE.

XIII. listow Páwła S.

- 5: Do Rzymian.
- 6: Do Korynthian pierwŕzy.
- 7: Do Korynthian wtory.
- 8: Do Gálátow.
- 9: Do Ephezian.
- 10: Do Philipowian.
- 11: Do Koloffan.
- 12: Do Theŕfálonicz: pierwŕzy.

kolumna: b

- 1: Do Theŕfáloniczan wtory.
- 2: Do Tymotheuśzá pierwŕzy.
- 3: Do Tymotheuśzá wtory.
- 4: Do Tytuśá.
- 5: Do Philemoná.
- 6: Do Zydow.

VII. listow Powŕzechnych.

- 7: S. Iákubá Apośtoła.
- 8: S. Piotrá pierwŕzy.
- 9: S. Piotrá wtory.
- 10: Ianá S. pierwŕzy.
- 11: Ianá S. wtory.
- 12: Ianá S. trzeći.
- 13: S. Iudála Apośtoła.
- 14: **OBLAWIENIE** Ianá S.

strona: 31

31.

1: Summá Nowego Teftámentu.

- 2: **K**Tora byłá Summá Stárego Teftámentu/ to iest Chrístus Pan y
- 3: kościół iego (iáko Auguštyn S. náucza) táž też właśnie iest Sum
- 4: má nowego. (*margin*) **Koniec zakonu Chrístus/ y kościół iego.** (–) Bo/ iáko tenże Auguštyn powieda/ w ftárym Teftámenćie
- 5: iest zákryćie nowego: á w nowym iest obiáwienie ftárego. Y ná dru
- 6: gim mieyfcu. W ftárym/ práwi/ Teftámenćie iest nowy zákryty; á w
- 7: nowym iest ftáry odkryty. Y przetož Zbáwićiel nász powiedział. Iž
- 8: nie przyžedł rozwiązowác zakonu ábo Prorokow; ále ie wypełnić.
- 9: Bo wam (mowi) prawdziwie powiedam; Poki nie przeminie niebo y
- 10: ziemiá, **iedno** [!] iotá áni krefká iedná nie przeminie z zakonu/ áž się wšytko
- 11: wypełni. Którymi śłowy iásnie pokázuie; iż nowy Zakon nie iest nic
- 12: inźzego/ iedno wypełnienie ftárego. (*margin*) **Nowy Teftáment ma 4. główne części.**
- Ewangelie. Dzieie Apoftolſkie. Obiáwienie Ianá S. Lifty Apoftolſkie.** (–)
- 13: A ták przyſtępując do czterech części głównych Nowego Teftámen=
- 14: tu: Naprzod Ewángelie opifuia nam Chrístá Páná/ ktorego ftáry Za
- 15: kon obiecował; á to począwłzy od przyſćia iego ná ten ſwiát/ áž do
- 16: wyſćia z niego. Dzieie zás Apoftolſkie opifuia kościół iego; iáko się
- 17: począł od Ieruzálem głównego miáftá Zydowſkiego: á iáko się roz=
- 18: ſzerzył y przenioł do Pogan/ y do miáftá ich głównego Rzymu.
- 19: Obiáwienie lepák Ianá S. ma w ſobie prorocťwá áž do ſkończenia te=
- 20: gož kościoła/ ktore będzie przy dokonániu ſwiátá. Lifty nákoniec
- 21: Apoftolſkie báwia się częſćią wykłádaniem tych rzeczy y queſtyi/ o kto=
- 22: rych ná on czás wąptenie było/ y nápotym być mogło: częſćią náu=
- 23: kámi o pobożnym żywoćie Chreſćijańſkim/ y o dobrym porzákdu
- 24: kościelnym.

25: **Summá czterech Ewángeliy.**

- 26: **E**Wángelie máią w łobie hiſtoryą żywotá Páná náſzego Ieſufá
- 27: Chriſtuſá: y iásnie pokázuia/ że on ieſt Chriſtuſem/ Meſſyafzem/
- 28: ábo Krolem Zydowſkim: (*marg*) **Ewángelie co w łobie máią.** (–) od Páná Bogá Pátryárchom y Oycom
- 29: ſwiętym przed zakonem/ y potym w zakonie przez Moyzeſzá obiecá=
- 30: nym: á iż ieſt prawdziwym Synem Bożym y práwym Bogiem/ który
- 31: náture człowieka z Pánny przyiął dla zbáwienia ſwiátá. O czym
- 32: Ian S. Ewángeliſtá naiásniey wypifał. K temu opiſuia/ iáko tego
- 33: Páná y Meſſyafzá ná ſwiát zefłanego Zydzi z łczyrey łwey złości y ſle=
- 34: poty/ przyiąć niechcieli; ále zawłze łzukáli ſmierci iego: ktorą on ná=
- 35: koniec dobrowolnie podiać raczył dla odkupienia ſwiátá. A przetoż

E

ſpráwiedli=

strona: 32

32.

Summá czterech

Ewángeliy.

- 1: ſpráwiedliwie záſłużyli/ áby ie Pan Chriſtus opuſcił/ y odiał od nich
- 2: kroleſtvo y koſciół łwoy/ á przenioł gi do Pogánow. Dla ktorego ko=
- 3: ſcióła zgromádzienia/ obrał dwunaſcie Apoſtołow/ z ktorých iednego
- 4: przełóżył nád włzytkimi.
- 5: Hiſtorya Ewángeliey ſ. nápiána ieſt od czterech/ ktorzy v Ezechielá
- 6: Proroká y w Obiáwieniu czterzem zwierzętom łą przyrownáni; wedle
- 7: tego/ iáko który záčzął księgi łwoie. S. Máttheufz ieſt przyrownan
- 8: człowiekowi: iż poczyna od rodzáiu Páná Chriſtuſowego według
- 9: człowieczeńſtwá iego. (*marg*) **Czterey Ewángeliſtowie.** (–) S. Márek przypodobion
- Lwowi: iż poczyna
- 10: od przepowiedánia Ianá S. krzćicielá głófu wołáiącego/ á iáko Lwá
- 11: ryczącego ná pułczy. S. Lukáfz przyrownan Cielcowi: iż poczyna
- 12: od káplaná zakonu łtárego (to ieſt od Zácharyafzá oycá S. Ianá) kto=

13: rego vrząd był ćielce ofiárować. A S. Ian figurowan w Orle: iż po=
14: czyną od boftwá Páná Chriftofowego/ y ták wyfoko lata/ że wyżzey
15: wzlećieć nie ieft rzecz podobna.
16: Trzey pierwŝy Ewángeliŝtowie dofyć ŝzeroce opifuią/ co Pan Chri=
17: ŝtus czynił w Gálileiey po wládzeniu Ianowym do więzienia. Dla
18: czego Ian S. Ewángeliŝtá/ ktory po wŝytkich piŝał/ opuŝcił ŝpráwy
19: iego w Gálileiey (wyiáwŝy iedną ábo dwie/ o ktorych inni Ewánge
20: liŝtowie nic nie piŝáli: iáko o vzdrowieniu ŝyná krolikowego/ á o
21: onym dziwnym chlebie/ o ktorym do Káphárnáitow mowił/ że go im
22: mogli y chciał dáć:) Y powieda naprzod/ co Pan Iefus czynił/ poki ie
23: ŝzcze Ian krzćiciel przepowiedał y krzćił: potym po wládzeniu Iano=
24: wym/ co czynił w Iudŝkiejey ziemi/ ná káždy rok/ ná ŝwięto Páŝchy ábo
25: Wielkonocne. Ale o męce iego wŝytcy dofyć ŝzeroce piŝáli.
26: Kędy wiedzieć mamy/ że ode krztu Páná Chriftofowego/ ktory był
27: ŝzoŝtego dnia kŝiężycá Stycznjá/ kiedy Pánu náŝzemu poczęło być trzy=
28: dzieŝci lat/ áż do męki iego/ liczą trzy látá y trzy mieŝiáce:
29: w ktorych iednák były cztery Páŝchy/ ábo
30: ŝwiętá Wielkonocne.

Summá

strona: 33

33.

1: **Summá y porzádek Hiŝtoryey Ewánge=**

2: **liey ŝwiętey/ ze czterech Ewángeliŝtow zebra=**

3: **ny/ y ná ŝwe częŝci y látá/ ktorych ŝię co**

4: **działo/ rozdzielony.**

5: A przytym porownánie Ewángeliŝtow/ y iáŝne pokazánie/ o

6: czym wŝyŝcy czterzey/ o czym trzey/ o czym dwáy/ ábo tylko

7: ieden/ y w ktorym Rozdziale piŝze. kędy **M.** Máttheufzá/ **R.**

8: Márká/ **L.** Lukáfzá/ á **I.** Ianá znáczy. (*marg*) **Pierwŝa częŝć o dziećinŝtwie Páná**

Iefufowym. (–)

- 9: 1 Narodzenie Pána Chriftoſowe przede wżemi
10: wieki.
- 11: 2 Anioł Gábriel Zácharyafzowi poczęcie Iano=
12: we opowieda.
- 13: 3 Tegoż ánioła pofelstwo do Pánny Máriey/ y
14: wćielenie Pána Chriftoſowe.
- 15: 4 Pánna Máriá Helżbietę nawiedza: Ianowe
16: národzenie y obrzezanie.
- 17: 5 Anioł oznaymia Iozephowi/ iż Mária mał=
18: żonká iego poczęła z Duchá świętego.
- 19: 6 Narod Pána Iefuſow według ciála.
- 20: 7 Narodzenie Pána Chriftoſowe w Bethleem/
21: y obrzezanie.
- 22: 8 Mędrzy ze wřchodu ſłońcá przyſzedźy/ czynią
23: pokłon Pánu Chriftoſowi.
- 24: 9 Chriftoſ ofiarowan w kořciele/ od Symeoná
25: y Anny był poznány.
- 26: 10 Iozeph z dziećięciem y z mátká iego wćieka
27: do Egiptu; y dziewiętego roku wraca ſię
28: do Názárethu. (*marg*) **Roku Páńſkiego/ 9.** (–)
- 29: 11 Iefuſ we dwunařcie lećiech/ náleżion w ko=
30: řciele miedzy Doktorámi. (*marg*) **Roku Páńſkiego/ 12.** (–)
- 31: 12 Ian krzćiciel każe y krzći na puřczy: od kto=
32: rego y Pan Chriftoſ okrzczon.
- 33: 13 Pořci ſię czterdzieřci dni/ y da ſię knřić [!] ſzátánowi. (*marg*) **II. część o
przygotówaniu ná obiáwienie iego. Roku P. 31.** (–)

2: słom Zydowski/ ludowi/ y własnym v=

3: czniom swoim.

4: 15 Chrystus czyni swoje pierwsze cudo/ odmienia=

5: iąc wodę w wino na wafelu.

6: 16 W święto Páschy wyrzuca kupujące/ y prze=

7: dające w kościele/ oznajmując Zydów ś=

8: mierć y zmartwychwstanie swoje. (*marg*) **PIERWSZA PASCHA.Roku Páńkiego/ 31.**

(-)

9: 17 Vczy Nikodemá w nocy/y krzći w Iudskiej

10: ziemi przez posługę vczniow swoich. Zkąd

11: się włączyna pytanie v Ianá/ o tym krzćie

12: dwoiákim.

13: 18 Ian Krzćiciel wádzon do ciemnice od Hero=

14: dá/ że go strofował z cudzołóstwá iego. (*marg*) **III. część od czáfu/ ktorego się począł okazać przez kazanie y cudá (-)**

15: 19 Po wádzeniu Ianá/ wraca się Pan Chri=

16: stus do Gálileiey/ przez Sámariá/ y rozma=

17: wia z Sámarytánką.

18: 20 Vzdrawia syná krolikowego.

19: 21 Przepowiada w Gálileiey/ y sławá się o nim

20: szeroko roščodzi.

21: 22 Wzywa czterech vczniow w łodzi/ y násládu=

22: iá go.

23: 23 Opętánego wybawia w boźnicy.

24: 24 Vzdrawia świekrę Piotrowę/ y inne rozmái=

25: te chore.

26: 25 Odpráwue trzech/ ktorzy go chćieli násládowác.

27: 26 Vsmierza nawáłność na morzu.

28: 27 Vzdrawia 2. opętáných w kráinie Gerázeń=

29: skiey/ y dopuščza czártom wstápić w wieprze.

- 30: 28 Vzdrawia powietrzem rufzonego/ przez pię=
31: tro łpufzczonego.
32: 29 Wzywa Máttheufzá ze clá: á z vczniámi Ia=
33: nowymi y Phárizáykimi o poście rozmawia.
34: 30 Ożywia corkę Arcybożniczego/ y vzdrawia

niewiáltę

strona: 35

Hiftoryey Ewángeliey S.

35.

- 1: niewiáltę ćierpiącą krwawą niemoc.
2: 31 Dwu ślepych oświeca y opętanego vzdrawia.
3: 32 Vzdrawia w Sobotę onego/ ktory leżał v ow=
4: czey fadzáwki/ od trzydzieści ośmi lat cho=
5: robą złożony. (*marg*) **WTORA PASCHA.Roku Páńskiego/ 32.** (-)
6: 33 Strofuie Pháryzeufze/ zá złe máiące vczniom
7: iego/ że kłofy wycieráli w dzień Sobotny.
8: 34 Vzdrawia w szábát w bożnicy/ máiące^{go} vřchlą
9: rękę/ y řtrofuie Pháryzeufze prze to obrázone.
10: 35 Obiera dwunaście Apořtołow/ y czyni ná go=
11: rze ono ofobne kazánie o błogofłáwień=
12: řtwách y o dofkonáłości Chřeścijáńskiey.
13: 36 Vzdrawia trędowátého.
14: 37 Vzdrawia řługę Setnikowego.
15: 38 Ożywia řyná wdowy przed miáľtem Naim.
16: 39 Ian pořyła z więźienia vczie řwoie.
17: 40 Odpufzcza grzechy Máriey Mágdálenie/
18: przekládáiąc ią dáleko nád Pháryzeufzá/ kto=
19: ry ią był wzgárdził.
20: 41 Vzdrawia onego ktory miał czártá głuchego
21: y niemego/ y řtrofuie bluźnierřtwo Pháry=
22: zeufzow.

- 23: 42 Záchowuiące łowo iego/ przekłáda nád ro=
24: dźice/ bráty/ y powinne swoie.
25: 43 Podobieńftwo śieiącego.
26: 44 Podobieńftwo o kákolu/ o naśieniu roftącym
27: kiedy ludzie fpáli. O gorczycznym źiárnie/ y
28: o kwásie.
29: 45 Podobieńftwo o skárbie zákrytym w roli/ o
30: perle drogiey/ y o niewodźie.
31: 46 Vcząc w Názarećie/ ftrofuie ludzie z niedo=
32: wiárftwá.
33: 47 Połyła dwunaście Apoštołow ná kazánie.
34: 48 Ianá śćináią/ á ławá o Iefuście przycho=

E 3

dźi do

strona: 36

36.

Summá y porządek

- 1: dźi do Herodá.
2: 49 Pięc tyfięcy ludzi pięćiorgiem chlebá náfyca.
3: 50 Chodźi po morzu/ y Piotrowi tákże chodźić
4: każe.
5: 51 V Káphárnáitow czyni rzecz o mánnie/ y o
6: práwym chlebie/ ktory sftąpił z niebá.(*marg*) **TRZECIA PASCHA.Roku P. 33.** (-)
7: 52 Strofuie Pháryzeufze/ ktorzy zá złe mieli v=
8: czniom iego/ iż iadáli nieumywłzy ręku.
9: 53 Vzdrawia corkę Chánáneyfkiey niewiáfty.
10: 54 Vzdrawia człowieká głuchego y niemego.
11: 55 Siedmiorgiem chlebá cztery tyśiące ludzi
12: náfyca.
13: 56 Strofuie Pháryzeufze/ ktorzy żádáli cudu/ y
14: vcznie fwe nápomina/ áby fię ftzegli kwá=
15: fu ich.

16: 57 Vzdrawia ślepego v Bethfáidy.

17: 58 Piotrowi wyznawájącemu/ iuż Iefus ieft Sy=

18: nem Bogá żywego/ obiecuie klucze krole=

19: Ítwá niebiefkiego/ y mękę którą miał w Ie=

20: ruzálem podiąć/ opowieda.

21: 59 Páńskie przemienienie. (*marg*) **III. część od czáfu ktorego Pan przepowiedác
począł vczniom swoim że miał íść do Hieruzálem y tám wiele ćierpieć. (-)**

22: 60 Wyrzucá czártá/ ktorego vcznie wyrzucić

23: nie mogli/ zálecájąc im poft y modlitwę.

24: 61 Płáci dwie dydráchmie/ zá fię y zá Piotrá/

25: pułtálárkiem w gębie rybiey od Piotrá ná=

26: leżionym.

27: 62 Vczniow Ípierájących fię o przodkowánie ná=

28: ucza pokory.

29: 63 Potępia tych/ ktorzy gorfzą málutkie. (*marg*) **V. część o przyściu do Iudfkiey ziemi
ná vmęczenie. (-)**

30: 64 Vczy odpuřczác brátu przeciw nam grzeřzą=

31: cemu.

32: 65 Opuřciwřzy Gálileą idzie do Iudfkiey zie=

33: mie/ á Samárytanowie go nie przyimuią.

34: 66 Ná teyże drodze/ vzdrawia dzieřáci trędo=

wátých.

strona: 37

Historiey Ewángeliey S.

37.

1: wátých.

2: 67 Náucza w kořciele w święto Kuczek ábo

3: Namiotow.

4: 68 Wybawia niewiáftę ná cudzołoftwie poimá=

5: ną. Náucza w kořciele/ y vřtępuie tym kto=

6: rzy go chćieli kámionowác.

- 7: 69 Oświeca ślepo narodziłego.
- 8: 70 Rozmawia o dobrym pasterzu y owczech
- 9: iego.
- 10: 71 Wyfyla siedmdziesiat uczniow/ y wracaja
- 11: sie. Podobienstwo o Samarytanie/ y tym
- 12: co wpadl miedzy zbojce.
- 13: 72 Naucza sposobu y mocy modlitwy/ y strofuie
- 14: opaczna czystosc Pharyzajka.
- 15: 73 Nie kazze sie bac tych/ ktorzy zabijaja ciało:
- 16: Przypowieść Bogacza/ ktory rozprzeltrze=
- 17: nial gumna swoie: y o wiernym sludze cze=
- 18: kajacym na przyjscie Pana swego.
- 19: 74 Potepia ich/ ielli nie beda pokutowac: po=
- 20: kazuiac cierpliwosc Boza przez fige niepło=
- 21: dna/ ktorey ielzcie do roku czekal owocu.
- 22: Vzdrawia niewiastę skurczoną/ y vczy ze
- 23: ciastna iest droga do nieba.
- 24: 75 Vzdrawia opuchlego w Sobote/ y vczy ze po=
- 25: trzeba wzytkiego sie wyrzec dla niego.
- 26: 76 W swieto kościoła poświęcenia/ vchodzi
- 27: ruku tych ktorzy go chcieli kamionowac.
- 28: 77 Przypowieść o owcy zginionej/ o drachmie/
- 29: y o fynie marnotratnym.
- 30: 78 Przypowieść o szafarzu niesprawiedliwym.
- 31: 79 O nierozdzielności małżeństwa.
- 32: 80 O Bogaczu/ y o Lazarzu.
- 33: 81 Biada tym/ ktorzy drugich gorza: O skutku
- 34: wiary/ ktora samym slowem gory przenosi.

38.

Summá y porządek

- 1: 82 O Pháryzeufzu/ y o Celniku/ modlących fię w
2: kościele.
3: 83 Ręce ná dźiatki wkłáda/ y młodźieńcá bogá=
4: tego ku dołkonáłości wiedzie.
5: 84 Przypowieść o robotnikách náiętych do win=
6: nice.
7: 85 Lázárzá ożywia/ á Zydźi fię rádzą iákoby go
8: ítráćić.
9: 86 Smierć íwą opowieda/ y fynom Zebedeu=
10: ízowym prołżącym pierwłżych mieyc/ odprá=
11: wę dawa.
12: 87 Vzdrawia ślepego przed wełźciem íwym do
13: Ierychá.
14: 88 Zácieufz przyjmuie Páná do íwego domu:
15: Przypowieść o dźieięści grzywnách dáných
16: dźieięści łługom.
17: 89 Vzdrawia dwu ślepych wychodząc z Ierychá.
18: 90 Ná wieczery w Bethániey Mária wylewa
19: oleiek ná głowę iego.
20: 91 Siedzác ná ośle/ z wielką czcią y chwałą
21: wiezdza do Ieruzálem. (*marg*) **Kwietna Niedźielá.** (–)
22: 92 Vzdrawia chrome y ślepe. A Pogánie wi=
23: dźiec go prágną. (*marg*) **VI. część ktora ma w fobie tydzień święty/ męki w Hieruzálem.** (–)
24: 93 Przeklina fię/ y wyrzuca kupuiące y przedá=
25: iące z kościoła.
26: 94 Zydom pytaiącym/ czyiąby mocą vczył/ zá=
27: dawa queftią o krzćie Ianowym: y opo=
28: wieda ich odrzucenie/ á náwrocenie Pogá=
<http://rcin.org.pl>

29: now/ przez przypowieść o dwu słynech/ z kto=

30: rych ieden obiecał vczynić/ á drugi vczynił

31: oycowłkie rofkazanie.

32: 95 Podobieństwo o winnicy nájętey oraczom:

33: ktorzy/ y sługi/ y slyná polłanego/ na zbieranie

34: owocow/ zábili.

Podobień=

strona: 39

Hiłtoryey Ewángeliey S.

39.

1: 96 Podobieństwo o krolu/ ktory vczynił gody

2: slynowi swemu/ náprosiwłzy gości/ ktorzy

3: przyść niechcieli.

4: 97 Odpowiedź ná pytanie o czynłzu/ mali być

5: dány Cefarzowi: y ná pytanie Sádduceu=

6: szow o zmartwychwłtaniu.

7: 98 Odpowiedź ná pytanie Pharyzeuszow/ o na=

8: więłzym przykazaniu.

9: 99 Zawiera im vłta/ tym pytaniem/ iáko Chri=

10: łtus iest y Synem y Pánem Dawidowym?

11: 100 Kaze im czynić iáko vczą/ á nie iáko czynią

12: Pharyzeuszowie.

13: 101 Ofiarę vbogiej wdowy przekłada/ nád ofiarę

14: bogátych.

15: 102 Opowieda vcziom swym spułszenie ko=

16: ścioła/ y miáłta Ierolimłkiego: włpomi=

17: náiąc y to co fię ma dziać przed słkończeniem

18: swiátá/ y o Antychriście: y o sáym dniu

19: sładnym: ábyłmy gotowemi byli/ czekáiąc

20: ná przyłzcie iego.

21: 103 Przez podobieństwo o dziełaci Pánách/ y

22: o tálentách/ pokázuie co fię ma dziać ná fą=

23: dzie z dobrymi y ze złymi/ z gotowymi y z

24: niegotowymi: á iź ci co dobrze nie czynią

25: będą potępieni.

26: 104 Iudałz fię zmawia z Zydy/ áby im wydał Pá=

27: ná: dwa z vczniow Páfchę gotuią.

28: 105 Po wieczerzy vmywa nogi vczniow fwoich.(*marg*) **CZWARTA PASCHA.Roku**

P. 34. (-)

29: 106 Vítawuie ofiarę ciála y krwie fwey w na=

30: świętzym Sákrámenćie.

31: 107 Opowieda iź go ieden ze dwunaście wydać

32: miał (hámuiać fpor ich o przełożeńćwie) á

F

iź fię

strona: 40

40.

Summá y

porządek Ewáng: S.

1: iź fię go záprzeć mieli.

2: 108 Kazánie iego po wieczerzy.

3: 109 Modlitwá do Oycá.

4: 110 Hiřtorya o męce y pogrzebie iego/ od wieczó=

5: rá Czwartkowego áż do wieczorá Piątko=

6: wego.

7: 111 Zmartwychwřtaie dnia trzećiego. (*marg*) **Niedzielá Wielkonocna. (-)**

8: 112 Vkazał fię Máriey Mágdálenie.

9: 113 Y drugim niewiářtom.

10: 114 Y Piotrowi v. 34. Y dwiemá idącym do

11: Emaus v. 15.

12: 115 Y vczniom zgromádzonym w iednym domu

13: w Ieruzálem/ kiedy wřzedł zámknionymi

14: drzwiami/ y dał im moc zátrzymánia y od=

- 15: pułzczánia grzechow.
- 16: 116 Y zásię po ósmi dniách vczniom zgromádzo=
17: nym połpołu z Thomáfzem. (marg) **Przewodna Niedziela.** (-)
- 18: 117 Potym nád morzem Tyberyádłkim Piotro=
19: wi/ y innym ryby łowiącym kędy też owce
20: łwe poruczył Piotrowi.
- 21: 118 Y zásię vczniom ná iedney gorze Gáliley=
22: łkiey; dáiac im moc kazánia po wřzytkim
23: świećie.
- 24: 119 Náoftátek w Bethániey/ kędy im obiecał
25: Duchá świętego (kaząc im poczekác w Ie=
26: ruzálem) y ták pożegnawřzy ie wřtąpił do niebá.(marg) **W niebowřtápienie Páńkie.**
(-)

Summá

strona: 41

41.

1: Summá Ewángeliey S. Máttheufzá.

- 2: **E**Wángelia Máttheufzá S. może być ná pięć części rozdzielona.
- 3: Pierwfza opifuie dziećinřtwo nášego Zbáwićielá. w Rozd: 1. y 2.
- 4: Wtora ma w łobie przygotowanie/ ktore vprzedziło niřli fię okazał. w
- 5: Rozd: 3. y ná początku czwartego. Trzećia opifuie okazanie iego
- 6: przez náukę y cudá/ á to w Gálileiey: od pořledniey części Rozdziału
- 7: 4. áż do 19. Czwarta o przyřćiu iego do Iudłkiey ziemie ná mękę.
- 8: w Rozd: 19. y 20. Piąta zámýka w łobie on tydzień święty/ męki ie=
9: go w mieřćie Ieruzálem. od Rozd: 21. áż do końcá.
- 10: O S. Máttheufzu mamy **Matth** : 9. 9. **Mar**: 2. 14. **Luk**: 5. 27.
- 11: ktory będąc pierwey Celnikiem/ powołány od Páná sřtał fię vczniem
- 12: iego. Y zásię v **Luk**: w 6. 14. **Mar** : 3. 13. **Matth**: 10. 1. iáko ze wřzy=
13: tkiey liczby vczniow obran był/ y policzon w poczet Apořtołow. Y z

- 14: nich ząfię wybran (on łam z S. Ianem) áby był iednym ze czterech
15: Ewángeliłtow. Miedzy ktorymi teź czterzemá/ / on napierwłzy pi=
16: łal Ewángelią łwą ięzykiem Zydowłkim łódmeo roku po
17: w niebo włtąpieniu Páńłkim: to ielł/ Roku Páńłkie=
18: go/ 41. Iáko łwiádczy [Eufebius](#)
19: [in Chronico.](#) [grafika](#)

F 2

SWIETA

ksiega: [Matth](#)

strona: 1

Rozdział 1. †

Liłł 1.

rozdział: [1](#)

1: SWIETA " EWAN=

2: GELIA IESVSA

3: CHRISTVSA, WE=

4: DLVG MATTHEVSZA.

(marg) " **To iest, Kłięgi máiące w łobie dobrą nowinę, ábo wesołe poelłtwo o przyłciu obiecaneo Mefłiałłá: nápiłáne od Máłłheułłá S. (-)**

5: **ROZDZIAL I.**

6: Summá Rozdziału Pierwłzego.*(marg)* **PIERWSZA CZESC EWángelięy, o dziećinłłwie náłsego Zbáwićielá. (-)**

7: I. Rodzay Páná Iefułá Chriłtułá według ćiałá. 18 Po=

8: częty z Duchá S. národzony z Márieę pány/ Iofephowi

9: połlubioneę. 20 Iofep od ániołá przełłtrzeżony. 21 Przecz

10: názwány **Iefus**. 23 **Emmanuel**.

werset: [1](#)

11: **K** Sięgi rodzái u Iefułá Chriłtu=

12: łá/ łyná Dawidoweo/ łyná Abráhámo=

13: wego.*(marg)* **Záčzólo I. (-)**

werset: [1](#) Abráhámo zrodził Iáááká. A I=

14: Iáák zrodził Iákobá. A Iákob zrodził

15: Iudę/ y brácią iego.(*marg*) **Ewángelia ná dzień Národzenia y Poczęcia P. Máriej.**

(-)

werset: 2 Iudás lepák zrodził Phárefá

16: y Zárę z Thámáry. A Pháres zrodził Efromá.

werset: 3 A

17: Efrom zrodził Arámá.

werset: 4 Arám zás zrodził Aminá-

18: dábá. Aminádáb zrodził Náálfoná. A Náálfon zro

19: dził Sálmoná.

werset: 5 A Sálmon zrodził Boozá z Ráhá=

20: by. Booz lepák zrodził Obedá z Ruthy. A Obed zro=

21: dził Ieffego.

werset: 6 Lecz Ieffe zrodził Dawidá krolá. A

22: Dawid krol zrodził Sálomoná; z oney ktora byłá

23: Vryalzowá.

werset: 7 Sálomon zás zrodził Roboámá. A

24: Roboám zrodził Abiámá. Abiám zrodził Afę.

werset: 9 A=

25: Iá zrodził Iofáphátá. A Iofáphát zrodził Iorámá.

26: Iorám lepák zrodził Ozyalzá.

werset: 10 A Ozyalz zrodził Io=

27: áchámá. A Ioáthám zrodził Acházá. Acház záfię

A

zrodził

strona: 2

2.

Ewángeliey Rozd: 1.

werset: 10

1: zrodził " Ezechiafzá'.

(*marg*) " **EzeciafsaG.L** (-)

werset: 10] A Ezechiafz zrodził Mánáffe=

2: fá. A Mánáffes zrodził Amoná. Amon lepák zro-

3: dźł Iofiafzá.

werset: 11] A Iofiafz zrodził Iechoniafzá y brá=

4: ćią iego/ " w ząprowądzaniu Bábilońfkim.(*marg*) " **w przenieśieniu do Bábilonu.** (-)

werset: 12] Lecz po

5: ząprowądzaniu Bábilońfkim/ Iechoniafz zrodził Sá

6: láthielá. A Sáláthiel zrodził Zorobabelá.

werset: 13] A Zo=

7: robabel zrodził Abiudá. Abiud lepák zrodził " Eliáki-

8: má.' A Eliákim zrodził Azorá.(*marg*) " **EliácimáL.** (-)

werset: 14] Azor ząfię zrodził

9: Sádoká. A Sádok zrodził Achimá. Achim też zro=

10: dźił Eliudá.

werset: 15] A Eliud zrodził Eleázará. A Eleázár

11: zrodził Máttháná. Mátthán lepák zrodził Iákobá.

werset: 16]

12: A Iákob zrodził Iofephá mężá Máriey: z ktorey

13: fię národził **IESVS**, ktorego zowią Chriřtufem. *

werset: 17]

14: A ták wřzytkiego pokolenia/ od Abráhámá aż do

15: Dawidá/ ieřt pokolenia czternaście. á od Dawidá aż

16: do ząprowądzania Bábilońkiego/ pokolenia czter=

17: naście. á od ząprowądzania Bábilońkiego aż do

18: Chriřtufá/ pokolenia czternaście.(*marg*) **Zączá: 2.**

: **Ewąg. w wigilią Bożego Národzenia/ y ná dzień Iofephá ųiętego.** (-)

werset: 18]

19: A národzenie Chriřtufowe ták było. # Gdy * by(*marg*) * **bowiemG.** (-)

20: łá poślubioná mátká iego Mária Iofephowi: pir=

21: wey niżli fię zefzli/ náležioná ieft " brzemienna' z Du=

22: chá świętego.(*marg*) " **máiąca w żywoćieG.L.** (-)

werset: 19] A Ioseph mąż iey będąc spráwiedli=

23: wym/ y niechcąc iey ofławić: chciał ią potáiemnie

24: opuścić.

werset: 20] A gdy to on myślił/ oto ániół Páńfki v=

25: kazał mu fię we łnie mowiąc: Iosephie synu Dawi=

26: dow/ nie boy fię przyiąć Máriey małżonki twej. á=

27: bowiem co fię w niey vrodziło; ieft z Duchá święte=

28: go.

werset: 21] á porodzi syná: y názowiesz imię iego **IESVS.**

29: ábowiem on wybáwi lud łwoy od grzechow ich. *

werset: 22]

30: (Ato fię włzyłtko sftáło; áby fię wypełniło **to** co

31: ieft powiedżiano od Páná przez Proroká mowiące=

32: go:

werset: 23] Oto pánná " będzie brzemienna'/ y porodzi ły=

33: ná: y názowá imię iego Emmánuel: co fię wykłáda/

34: Bogznámi.)(*marg*) " **w żywoćie mieć będzieG.L.** (-)

werset: 24] A Ioseph ocuciłwzy fię ze łnu/ vczy=

nił iá=

strona: 3

Rozd: 1. według

3.

Máttheufzá.

1: nił iáko mu był roskazał ániół Páńfki: y wziął żonę

2: łwoię.

werset: 25] Y nie vznał iey áż porodziłá syná łwego pir=

3: worodnego: y ^d názwał imię iego **IESVS.**(*marg*) **dAbo, nazwálá. Bo ták Pannie, iáko y Iosefowi rzeczono przez ániółá: Názowiefs imię iego IESVS.** (-)

4: NAVKI Y PRZESTROGI

5: Z ROZDZIAŁV I.

6: **Iefufá Chrifufá**) Iefus ábo Iefzuáh po Zydowŕku/ rozumie
7: fię zbáwićiel po Polŕku/ á po Grecku lekarz. A Chrifus po Gre=
8: cku/ Meŕfiáfz po Zydowŕku/ Po Polŕku Pomázániec. Iefus imię
9: ieŕt włafne perŕony/ á Chrifus imię vrzędu ábo doŕtoieńŕwá.
10: Ktore ácz w Ítárym zakonie byŕo poŕpolite wŕzyŕtkim krolom/ ká=
11: pŕanom y prorokom (bo ći wŕzyŕcy bywáli pomázáni) ále tu/ y wŕzę
12: dy w nowym teŕtámenćie/ ieŕt włafne przezwiŕko onego iedynego
13: Chrifufá ábo Meŕfiáfz/ ktorego wŕzyŕcy Zydowie czekáli.
14: **Dawid zrodził Sálomoná**) Iáko Ewángeliŕtowie potężnie do=
15: wodzą/ że Pan Iefus ieŕt prawdziwy Meŕfiáfz/ potomek Dawi=
16: dow y Abráhámow/ przez ten porzáfdek potomŕwá/ przez tę linią/
17: álbo ŕucceŕfią ćieleŕną: ták tymże dowodem przez ŕucceŕfią ducho= (marg) 1.

6: **Succesŕia Páná Chrifufowá y koŕciołá iego.** (–)

18: wną/ oni Ítáry á ŕwięći Doktorowie/ Ireneus/ Auguŕtyn/ Opta=
19: tus/ y my z nimi pokázuiemy/ że dzieŕŕyŕzy Papieź **ClemensVIII.**
20: ieŕt prawdziwy potomek Piotrá ŕ. á namiáftek Chrifufow: y ko=
21: ŕćioł Rzymŕki ieŕt prawdziwie koŕćioł Apoŕtolŕki. Y ieŕt to nape=
22: wniefzy dowod/mowi Ireneus. A iáko w tym porzáfdku rodzáiu
23: Chrifufowego/ złoŕć wiela przodkow Pánŕkich nic nie záfzkodziłá
24: ŕwiątobliwoŕći P. Iezufowey/ y Pánny mátki iego: ták y w onym
25: porzáfdku Papieźow/ złoŕć niektorych nie ŕzkodzi ŕwiątobliwoŕći
26: koŕćiołá powŕzechnego. A iáko dla złoŕći potomkow Dawido=
27: wych nie odmienił Pan Bog obietnice Dawidowi vczynioney:
28: ták/ y dáfeko więcey/ dla złoŕći wiela ludzi w koŕćiele ŕwym/ nie od
29: mieni Pan Chrifus obietnice oney:(marg) 2.

7: **Złoŕć przełóžonych niektorych nie ŕskodzi koŕćiołowi.** (–)Ze brany piekielne nigdy
nie

30: zwycięzáf koŕćiołá iego. Y oney; że on ŕam y Duch iego S. mie=

31: Iżkák ma w tym kościele ná wieki/ y vczynć go wżelákiedy prawdy.(*marg*) 3.

⌘ **Obietnice Pánskie nie mieniają fię dla złości ludzkiej.** (-)

32: **A Zorobabel**) Máttheufz S. z Lukáfzem w opifánium rodzáiu

33: Páná Iefufowego zgadzáią fię aż do Zorobabelá. Ale iż ten miał

34: dwu fynow/ Rezego y Abiudá: więc Lukáfz przez Rezego aż do oy=

35: cá Pánny Máriey prowadzi linią Náthánowę. A Máttheufz przez

36: Abiudá też prowadzi aż do oycá Iofephá małżonká Máriey. A

37: tak przez Rezego narodziłá fię Pánná Mária/ á przez Abiudá ná=

38: rodził fię Iofeph. **Gagneius**(*marg*) **Zgodá Ewángeliftow w opifánium rodzáiu**

Chryftufowego (-)

A 2

Iofephá

strona: 4

4.

Ewángelia Rozd: 1.

1: **Iofepha mężá Mariey.**) Dla dwu przyczyn Ewángeliftá ś. na=

2: rod Iofephow tak pilno opifuie; choć on nie był włáfnym oycem

3: Páná Iefufowym.(*marg*) **Przech Mattheufs S. narod Iofephow ráczey niż P. Máriey opifuie.** (-) Iedná/ iż nie iest obyczay piłmá ś. biały=

4: głow mężátých rodzay opifowác/ iedno przez męże ich. Druga/ iż

5: Mária pánná byłá z tegoż domu y pokolenia z ktorego y Iofeph:

6: iáko y tu Ewángeliftá dofyć pokázuie/ twierdząc że fię Pan Iefus

7: fyn Dawidow z Máriey pánnny/ bez mężá/ národził. Y Ifáiafz;

8: zowiác Márią pánnę/ látoroślá z korzeniá Ieffego/ oycá Dawi=

9: dowego. Y Moyzezfz; rofkázuiąc áby káżdá corká dziedziczká (iáká

10: byłá Pánná Mária/ będąc iedynaczká) nie mogłá iść zá infzego

11: mężá/ iedno ktoryby był z tegoż pokolenia:(*marg*) **P. Mária byłá z domu Dawidowego z pokolenia Iudá.** (-) iáko wyráźnie/ nie tyl=

12: ko w Lácińfkim/ ále y w Zydowskim texcie ftoi. Y Lukáfz; wřpo=

13: mináiąc że pořpołu z Iofephem Iżłá ná popis do Betlehem miá=

14: Itá Dawidowego: że oboie byli z tegoż pokolenia. **Hieron: in**

15: **Matth. Tertullianus aduerfus Iudeos.** A przedfię Elżbietá byłá kre=

- 16: wna Páunny Máriey/ o czym będzie niżej.
- 17: **Z ktorey fię národził**) Nie rzekł/ Ioseph zrodził Iesufá: iż Pan
- 18: Iesus nie pośzedł z Iosephá/ áni z náśienia iego (iáko bluzni Bu=
- 19: dny kácerz sprofny) ále fię národził z naczyftłzey Páunny/ bez żadney
- 20: męzkiey spráwy. (marg) **Iesus z fámey fię Páunny národził nie z Iosephá, áni z náśienia iego.** (–) Bo pánną poczęłá/ y pánną porodziłá/ iáko Mát
- 21: theufz s. y Ifáialz świádczą. Y przetoż Meffialz názwan iest
- 22: náśieniem niewieścim: iż fię z fámey Páunny/ bez náśienia męż=
- 23: kiego/ miał národzić
- 24: **Pierwey niż fię zefsli.**) Nie iżby fię kiedy potym zeyść mieli: ále
- 25: tym nas iści/ że nie z Iosephá poczęłá/ ále z Duchá s. **Hieronimus in**
- 26: **Matth. et contra Heluid.** Podobne mieyfcá maż **Ifaiae** 37. 27. V=
- 27: fchłá pierwey niżli fię dośtałá. **Ifa:** 65. 24. **Matth:** 6. 8. **Ioan:** 4. 49.(marg) **P. Mária nigdy mężá nie vznála.** (–)
- 28: **Oto Pánna.**) To proroctwo Ifáialzowo od Máttheufzá s. o
- 29: Máriey Pánnie y o Synie iey Pánu Iesufie iáśnie wyłożone/ ták
- 30: fię zupełnie náyduie we wśzytkich księgách Ewángeliey Mátthe=
- 31: ufzowey/ Lácińfkich/ Greckich/ y Syriyfkich: że nigdy o nim w ko=
- 32: ściele namnieyżzego wątpienia nie było: y ták ie zgodnie wśzyscy
- 33: Doktorowie kościelni záfwe rozumieli. Ieden fię tylko nálazł ná=
- 34: szych czáłow w Litwie Symon Budny bluznierz sprofny/ ktory w
- 35: swych niezbożnych przypiskách ná Testáment nowy to mieyfce I=
- 36: áialzowe w wątpliwość przywodzi: mowiác/ iż fię o Pánnie Má=
- 37: riey y o Synie iey rozumieć nie może: á iż to nie Máttheufz E=
- 38: wángeliftá s. piśał; ále iákis profak/ ná kráiu był te słowá przyp=
- 39: śał/ á potym ie ktoś drugi w text wpisał.(marg) **Smiáłość Budnego w vmnieyfsániu y zniewazániu písmá S.** (–) Lecz fię w tym Budny
- 40: nie czuie/ iż rzecz niepodobna/ żeby ieden profak miał iednym rá=
- 41: zem wśzytkie księgi Ewángeliey Máttheufzá s. co ich kolwiek by=

strona: 5

Rozdź: 2. 5.
według Máttheufzá.

- 1: ło ná świece/ Greckie/ Láćínkie/ y Syryjkie popłowác. Ponie=
2: waż tedy Budny fałszerz iáwny/ tego domyśłu fwego opácznego/
3: niczym nie dowodzi/ iedno Zydowfkimi plotki/ á niepewnemi ś=
4: wiadectwy/ Erálmá/ Lutrá/ y Cástálioná hæretykow: przetoż wy=
5: myły iego słuźnie wżyscy wierni odrzucác y przeklinác powinni:
6: máiąc po fobie nie tylko wżytkie Oyce święte y Doktory kościelne
7: wżytkich wiekow: ktorzy tych słow o pánieństwie P. Máriey ták
8: w poczęciu/ iáko y w porodzeniu iey/ przeciw Zydow y hæretykom
9: śmieie wżywáli: ále y wyrázne słowá sámeo Máttheufzá Ewán=
10: geliŧy ś. á ráczey Duchá ś. przezeń mowiącego.
11: **Y porodzi**) Y to przeciw Iowiniániŧtom y Kálwiniŧtom/ kto=
12: rzy śmieię bluznić/ żeby w rodzeniu miála być zupełność iey pánień
13: ŧka náruŧzona. **August. hærefi 28. et epist: 3.** Ano y w kredzie wy=
14: znawamy/ iż fię národził z Máriey dziewice.(*marg*) **Mária w porodzeniu pánną. (–)**
15: **Aż porodziła pierworodnego.)** Z tych słow zle rozumianych Hel=
16: widius stáry hæretyk swoy błád wywodził; żeby P. Mária po po=
17: rodzeniu mężá vznác/ y drugie sŧyny mieć miála.(*marg*) **Mária pánná y po porodzeniu.**
(–) Ktore bluznier=
18: ŧtwo y od ś. Hieronymá z gruntu wywrocone/ y od kościoła wży=
19: tkiego ieŧt dawno potępione: á iáko Auguŧtyn świádczy/ nie ták
20: z piłmá/ iáko z trádicyey. Podobne temu mieścá mamy: Micho=
21: li corce Saulowey nie vrodził fię sŧyn/ áż do dnia śmierci iey. O
22: to ia ieŧtem z wámi áż do ŧkończenia świátá. Siedz po práwicy
23: moiey/ áż położę nieprzyaćioły twoie podnożkiem nog twoich.
24: A ták nie idzie ŧąd/ áby iá miál po porodzeniu vznác. Pierworo=
25: dnym lepak tego zowá/ przed ktorým fię żaden nie vrodził; choćia

26: by fię y po nim nikt nie národził. *Hieronymus contra Heluidium.*(*marg*) **Pierworodny może być iednorodny.** (-)

ksiega: Matth

rozdział: 2

27: **ROZDZIAŁ II.**

28: 1 Chriftułowi národzonemu w Betlehemie/ Mędrcy fię

29: klániáią. 13 Iofeph z Iefusem y z Márią wćieka do Egiptu.

30: 16 Herod zábija dziatki. 22 Iofeph wroćiwłzy fię z Egiptu/

31: miełzka w Názárecie. (*marg*) **Záczá: 3.** (-)

werset: 1

32: **A** Gdy fię národził Iefus w Betlehemie Iud=

33: łkim/ " we dni Herodá krolá: oto Mędrzy ze w= (*marg*) " **zá czáfu.** (-)

34: łchodu łłońcá przybyli do Ierofolimy/ (*marg*) **Ewángelia w dzień Trzech Krolow.** (-)

werset: 2 mo=

35: wiąc: Gdzie iełt " ktory fię národził' Krol Zydow= (*marg*) " **on národzonyG.** (-)

36: łki? Abowiem widzieliłmy gwiazdę iego ná włchod

37: łłońcá/ y przyiácháliłmy " pokłonić fię iemu.(*marg*) " **chwałę oddáć, ábo pokłón czynić.** (-)

werset: 3 Co gdy

A 3

włłyzáł

strona: 6

6.

Ewángeliey Rozd: 2.

1: włłyzáł krol Herod/ zátrwożył fię/ y włłzytká Ierofó=

2: limá z nim.

werset: 4 Y zebrawłłzy włłłzytkie Arcykáplány/

3: y Doktory ludu/ dowiedowáł fię od nich/ gdzie fię

4: miał Chriftus národzić.

werset: 5 A oni mu rzekli: W Be=

5: tlehemie Iudłkim. Bo ták iełt nápiłfano przez Pro=

6: roká:

werset: 6 Y ty Betlehemie ziemio Iudska/ z żadney

7: miary nie iesteś napodleyfzy między " książęty Iud= (marg) " **ábo przednieyfsymi miásty.** (-)

8: skimi. ábowiem z ciebie wynidzie wodz/ ktory " bę=

9: dzie rządził' lud moy Ifráelki.(marg) " **będzie pásłG.** (-)

werset: 7 Tedy Herod we=

10: zwawfzy potáiemnie **onych** Mędrcom; pilnie się

11: wywiadował od nich czáfu/ ktorego się im gwiazdá

12: vkazála.

werset: 8 Y poślawfzy ie do Betlehemá/ rzekł: Idź=

13: cie/ á wywiaduycie się pilno o dzieciátku: á gdy nay=

14: dziecie/ oznaymiecie mi/ ábym y ia **przyáchawfzy** [!] pokło

15: nił się iemu.

werset: 9 ktorzy wyśluchawfzy krolá/ poiácháli.

16: A oto gwiazdá ktorą widzieli ná wchod słońcá/ pro=

17: wádziła ie/ áż przyśzedfzy stánęła nád **mieyfcem** gdzie

18: było dzieciátko.

werset: 10 A wyźrzawfzy gwiazdę/ vrádowá=

19: li się rádością bárzo wielką.

werset: 11 Y wśzedfzy w dom/ " ná=

20: leźli' dzieciátko z Márią mátką iego. y vpadfzy po= (marg) " **vyźrzeliG.** (-)

21: kłónili się iemu: á otworzywfy skárby swe/ ofiá=

22: rowáli mu dáry; złoto/ kádźidło/ y mirrę.

werset: 12 A * ná=(marg) * **od BogáG.** (-)

23: pomnieni we śnie/ áby się nie wracáli do Herodá/ in=

24: Iszą drogą wrocili się do kráiny swoiey. *(marg) **Záczá: 4.** (-)(marg) **Ewángelia w dzień S S. Młodziankow.** (-)

werset: 13

- 25: Ktorzy gdy odiácháli/ oto ániół Páńlki vkazał fię
26: we łnie Iofephowi/ mowiac: Wftań/ á weźmi dzie=
27: ciątko y mátkę iego/ á vćiecz do Egiptu: y bądź tám/
28: áżci opowiem. Abowiem będzie Herod łzukał dzie=
29: ciątká/ áby ie zátrácił.

werset: 14 Ktory wftawłzy/ wźiał dzie=

- 30: ciątko y mátkę iego w nocy: y vřzedł do Egiptu.

werset: 15 Y

- 31: był tám áż do śmierci Herodowej: áby fię łpełnił/
32: co powiedźiano iest od Pána przez Proroká mowiac=
33: cego: Z Egiptu wezwałem Syná moiego.

werset: 16 Tedy

- 34: Herod widzac że był omylonym od Mędrcom/ roz=

gniewał

strona: 7

Rozd: 2. według

7.

Máttheufzá.

- 1: gniewał fię bárzo: y poślawłzy pobił wřzytkie dzieci/
2: ktore były w Betlehemie/ y po wřzytkich gránicách
3: iego/ " ode dwu lat y niżej'/ według czáfu ktorego fię (*marg*) " **od dwuletnych y młodřzeG.** (-)
4: był dořtátecznie wywiedźiał od Mędrcom.

werset: 17 Tedy

- 5: fię wypełnił **to** co iest rzeczono przez Ieremiařzá
6: Proroká mowiacęgo:

werset: 18 Głos był łłyszán " w Ramie/ (*marg*) " **to iest ná wyfokości.** (-)

- 7: płác/ y nárzekánie * wielkie: " Rachel płácząca " ły= (*marg*) * **y łkánieG.**
: " **To iest, Betlehemska ziemiá: iż podle Betlehemá Rachel pogrzebioná byłá.**
: " **dzieciG.** (-)

8: now' swoich/ y niechciała fię dąć poćiefzyć/ iż ich

9: nie máfz. *

werset: 19

10: A gdy Herod vmárł/ oto anioł Páńfki vkazał fię

11: we łnie Iofephowi w Egypćie/ mowiąc:

(marg) **Ewángelia w wigilią trzech Krolow.** (–)

werset: 20 Wítań/

12: á weźmi dzieciątko y mátkę iego/ á idź do źemie I=

13: fráélfkiej. Abowiem pomárli/ ktorzy ^e duźe dziecię=

14: cey łzukáli.*(marg)* ^e**Dufzá, wedle łfopobu ięzyká Zydowskiego miásto zdrowia ábo
żywotá, częfsto fię w piśmie kładzie.** (–)

werset: 21 Ktory wftawłzy/ wziął dzieciątko y má=

15: tkę iego/ y przyłzedł do źemie Ifráélfkiej.

werset: 22 Lecz gdy

16: vłlyfzał/ iż Archelaus krolowál w Iudfkiej źiemie/ ná

17: miełcu Herodá oycá łwego/ bał fię tám iść: ále * ná=*(marg)* * **od BogáG.** (–)

18: pomniony we łnie/ " vftąpił' w łtrony Gálileyfkie.*(marg)* " **wrocił fięG.** (–)

werset: 23 A

19: przyłzedłzy miełzkał w miełćie/ ktore zowá Názáreth:

20: áby fię wypełniło co rzeczono ielt przez Proroki: Iż

21: Názáreyfkim będzie názwany. *

22: NAVKI Y PRZESTROGI

(marg) **Mędrzy, trzy Krolowie.** (–)

23: **Mędrzy**) Acz niektorzy z Doktorow łtórych te Mędrce zá czár=

24: noksięźniki mieli: włzákże pewnieyłza ielt innych łentencya/ á ná

25: imię ł. Hieronymá/ Klemená Alexándryifkiego/ Chryłftomá/

26: Cyrillá Alexándryifkiego/ Theodoretá/ Leoná wielkiego/ y in=

27: nych/ iż to nie czárnoksięźnicy byli/ ále Mędrrowie á Philofofo=

28: wie Cháldeyfcy ábo Arábfcy: ktorzy w onych kráiách ábo krolmi

29: byli/ ábo y lámym krolom rofkázowáli: iáko Plinius y Cicero
30: świádczą. Y przetoż ie flufznie kościoł wżytek z Tertullianem/ z
31: Cyprianem/ z Chryfoftomem y z Theophyláktem/ z Ifidorem y z
32: Klaudianem/ z trádiciey á podánia ftárszych/ zdawná krolmi zo=
33: wie. Co fię y z ftáremi prorocctwy nadobnie ftofuie/ y z Ewángelie=
34: lią; ktora wfpomina ich fkárby/ krolom włafne: y to/ że fię ná ich
35: przyiáchanie ftrwożył Herod y z nim wżytko miáfto Ieruzalem.

strona: 8

8.

Ewángeliey Rozd: 2.

1: Skąd znáć/ że to nieládá Mędrscy byli/ y z niemáłym poczem
2: przyiecháli. Iáko y przedtym krolowa Sábá z tákimiz dóry do
3: krolá Sálomoná. Acz podobno nie byli ták wielkimi krolmi/ iá=
4: ko fą krolowie dzišieyfzy: ále przynamniey możnemi ludzmi/ krolmi=
5: kámi/ ábo kfiążęty: iácy byli oni siedm Mędrscowie/ v krolá Per=
6: fkiego Alfwerufá: ktore písmo zowie kfiążęty Perfow/ y Medow.
7: Y v Tobiafzá oni przyiáciele Iobowi (ktorzy też byli Mędrscy/ iá=
8: ko ich dyfputácy pokázuią) krolmi fą názwáni. A co fię liczby ich
9: dotycze/ Leo pierwfy Papieź y Auguftyń ś. śmieie twierdzą/ że ich
10: było trzy. Ciálá ich ze wfchodu przeniešione/ w Kolnie vkázuią: y
11: imioná ich nie táyne/ Kálper/ Málcher/ Bálcer. **Histo: Scholastica.**
12: **Gwiazdę iego.**) Nie byláć tá gwiazdá z liczby innych/ ktore fą
13: ná niebie: przetoż nie máią ftąd obrony áni Pryfcylliániſtowie
14: hæreticy/ áni Gwiazdárze owi/ (*margin*) **Gwiazdárze.** (-) ktorzy gwiazdom poddawáią
wol=
15: ność ludzką/ ábo z gwiazd chcą opowiedáć ludziom przyfzłe ich
16: przypadki/ fzczeńcie ábo niefzczeńcie. Bo tákie fám P. Bog potę=
17: pia v Ieremiafzá/ y v Ifáiafzá proroká. O czym niżej Dziei: 19. 19.
18: **Przyiechálifmy pokłonić fię iemu.**) To przyiechánie z ták dále=
19: kich kráioy/ z nabożeńftwá/ dla nówiedzenia y pochwalenia Ch=

20: rińtá Páná ná mieřcu národzenia iego;(marg) **Odpusty y pielgrzymńtwá ná mieřcá**
řwięte. (–) potwierdza pielgrzymo=

21: wánia Chreřćijánńkié/ ábo chodzenia ná odpusty: y tę vczńiwořć

22: ktora řię dzieie w kořciele powřzechnym/ perřonom/ mieřcom/ y

23: rzeczom řwięтым. Według onego prorocńwá: Będziem řię kńá=

24: niác ná tym mieřcu kędy řtały nogi iego.

25: **Arcykáplany y Doktory.**) Αρχιεřθδες z Greckiego wńáśnie Arcy=

26: káplani: ktore Lácínńki tłumácł czáfem kńiążęty káplánńkimi/ czá=

27: řem biskupámi/ á czáfem nawyřłżnymi káplany zowie.(marg) **Arcykáplani y**

Doktorowie. (–) Doktorowie

28: záfie/ po Lácinie Scribæ, po Żydowřku Sopharim, iákoby kńięża/

29: od řłowá Sepher, to ieřt kńięgi; ábo od Saphar, iákoby czytelnicy y

30: wykńádácze zakonu: po Grecku γραματεϊς, to ieřt piřárze iáw

31: ni/ ábo kánclerze. ktore teř Lukář zowie Νομικου̅ς, zakonne ábo

32: zakonniki: y Νομοδιδασκαλου̅ς, zakonu vczynćiele. My ie wřzędę

33: zwác będziemy/ ábo Doktormi zakonnemi/ ábo zgońá Doktormi.(marg) **Porządni**

káplani wykńádácza zakonu y piřmá řwiętego. (–)

34: **Dowiedował řię od nich.**) Słufźnie řię/ w řpráwie zakonu y religi=

35: ey řwey pyta przełožonych káplánńkich: iáko y w zakonie było ro

36: řkazano. Bo ácz y ći nie dobrzy przełoženi byli; iednák częřto/ dla

37: ołobnego przywileiu wrzędu řwoiego/ prawdę znác muřieli: iáko

38: y tu/ y gdzie indziej/ práwego Meřřiańzá oznáymuiąc vczynili.

39: **Y vpadsy pokłoniłi řię iemu.**) Temu ćiańtu/ mowi Chryřořtom ř.

40: we řłobie Mędrcy řię kńániáli. Nářłáduymyř ich tedy y my.(marg) **Pokłón P.**

Chriřtuřowi w Sákramenćie. (–) Iuř

go tu

strona: 9

Rozd: 3. według

9.

Máttheuřzá.

1: go tu nie we řłobie widziř/ ále ná ołtarzu; iuř go tu nie biańgło=

- 2: wá/ ále káplán trzyma: y Duch święty obficie ná tę ofiárę iest
- 3: wylany. [Homil: 24.in 1. ad Corinthios.](#)
- 4: **A otworzywśy skárby fwe.)** Skárby te byłyc iákoby pierwiałtki
- 5: onych dárow/ ktore według prorocw Dawidowych y Iśáiafzo=
- 6: wych/ pogáńftwo Chriřtuřowi y kořciolowi iego ofiárowác miá=
- 7: ło: y ofiárowáło poczáwřzy od Konřtántyná wielkiego Cefárzá.
- 8: A ci trzye krolowie/ y křiążetá ludu řwego/ nořzú ná łobie ofobę
- 9: wřzech krolow y Cefárzow/ ktorzy wedle námienionych prorocw
- 10: mieli w Chriřtuřá wwierzyć.*(marg)* **Krolowie ziemřcy mieli řię kłániác, y dáry ofiárowác Pánu Chriřtuřowi. (-)**
- 11: **Z Egiptu wezwálem)** To mieřce prorockie (y temu podobne w
- 12: nowym teřtámenćie) tu ná Chriřtá Páná przytoczone/ choćby řię
- 13: wedle litery ináčzey rozumieć mogło; vczy nas dobrze wykłádác
- 14: piřmá řtárego zakonu. Poniewáż przednieyřze ich rozumienie iest
- 15: o Chriřtuřie/ y o kořciele iego.*(marg)* **Piřmá stárego zakonu iáko wykłádác, y do czego řię řćiągáią. (-)**
- 16: **Pobił wřsytkie dzieći.)** Obácż iáká iest wládzá y powážnořć ko=
- 17: řćiołá Bożego/ około chwały Bożey: á miánowicie w kánonizá=
- 18: cyey řwiętych/ y w wřtáwowániu řwiąt ich: gdyż bez řadnego
- 19: wyráźnego řłowá Bożego ábo piřmá ř. řwięto tych niewinnych
- 20: dzieatek záwřze kořćioł řwięćił y obchodził/ poczáwřzy od czářow
- 21: Apořtolřkich: chocia oni nie dobrowolnie dla Chriřtuřá vmáři:
- 22: y nie wřzyřcy podobno byli obrzezáni: y owřzem niektorzy z po=
- 23: gáńřkich rodzicow pořzli. [Augustinus epist: 28.](#) [Origenes homilia](#)
- 24: **3. in diuerřos.)***(marg)* **Kořćioł ma moc kánonizowác ř. y řwiętá ich wřtáwiác. (-)**
- 25: **Dziećiątko y mátkę iego.)** Nie rzekł/ wziął řyná řwego y żonę
- 26: řwoię: ále dziećiątko y mátkę iego. Bo nie był oycem wládnym
- 27: Páná Ieřuřowym/ ále opiekunem. [Hieron. in Matth.\)](#)*(marg)* **Ioseph nie był wládnym oycem P. Ieřuřowym. (-)**

rozdział: 3

ROZDZIAŁ III.

28: 1 Ian ná pułzczy pokutę y przyście Chrifułowo opowiá=

29: da. 4 Odzienie y żywność Ianowá. 6 Spowiedz przed Ia=

30: nem. 8 Owoce pokuty. 10 Dobre vczynki potrzebne. 11

31: Krzeft Ianow á Chrifułow różny. 13 Chrifus okrzczon

32: od Ianá. 16 Okazanie Troyce świętey.(*marg*) **VVTORA CZESC Ewángeliey, o przygotowánium niźli fię P. Chrifus okazał.**

Zácsa: 5. (-)

werset: 1

33: **A** We dni one przyfzedł Ian Krzciciel/ każąc

34: ná pułzczy Iudfkiey/

werset: 2 y mowiąc: Czyńcie po=

35: kutę: ábowiem " przybliży fię' kroleftwo nie=(*marg*) " **przybliżyło fię4 L. K. G. S. (-)**

36: biełkie.

werset: 3 Bowiem ten ieft/ o którym mowił Ifáiafz

B

prorok/

strona: 10

10.

Ewángeliey Rozd: 3.

1: prorok/ rzekąc: Głos wołáiącego ná pułzczy; Go=

2: tuićcie drogę Páńfką: profte czyńcie ściefzki iego.

werset: 4 **A**

3: ten Ian miał odzienie z sierci wielbładowey/ y pás

4: fkorzány około biodr fwoich: á pokarm iego był fzá=

5: ráńcze y miód leśny.

werset: 5 Tedy wychodziła do niego Ie=

6: rofolimá/ y wśzytká Iudfka ziemiá; y wśzytek kray

7: około Iordanu.

werset: 6 Y byli krzczeni w Iordanie od

8: niego/ Ípowiádaíac íię grzechow íwoich.

werset: 7] A gdy

9: widział wielu z Pháryfeufzow y Sádduceufzow przy

10: chodzących do krztu íwego/ mowił im: " Rodzáiu

11: íáízczorcy'/ ktoż wam pokazał ábyście wćiekáli od(marg) " **Narodzie zmiow.** (-)

12: przyíżłego gniewu?

werset: 8] Czyńćiefz tedy owoc godny po=

13: kuty.

werset: 9] A niechćiefz mowić íami w íobie/ oycá

14: mamy Abráhámá. A bowiemći wam powiedam/ íż

15: może Bog z kámieniá tego wzbudzić " íyny' Abráhá= (marg) " **dziećiG.** (-)

16: mowi.

werset: 10] A íuż y íiekierá do korzeniá drzew íeft przy=

17: íożona. przeto wízelkie drzewo ktore nie dáie owocu

18: dobrego " będzie wycięte/ y w ogień wrzucone.(marg) " **bywa wycięte4 L. G.** (-)

werset: 11] Íać

19: was krzcę wodą ku pokućie: ále **ten** ktory przyidzie

20: zá mną (mocnieyízy íeft niż ía: ktoregom trzewikow

21: nie íeft godzien noóić) tenći was okrzći Duchem í.

22: y ogniem.

werset: 12] ktorego íopátá w ręku íego/ á wyczyóci

23: boiowíko íwoie/ y zgromádzi pńzenicę íwą do gum=

24: ná/ á plewy ípali ogniem nieugáízonym.(marg) **Záczá: 6.** (-)

werset: 13]

25: Tedy Íefus przyízedł do Gálileiey nád Íordan

26: do Íaná/ áby był okrzczon od niego.

werset: 14] A Ían mu

27: nie dopufzcał/ mowiác: Ía potrzebuię ábym był

28: okrzczon od ćiebie/ á ty idzieíz do mnie?

werset: 15 | A Iesus

29: odpowiadając rzekł mu: Zaniechaj teraz. ábowiem

30: tak się nam godzi wypełnić wszelką íprawiedliwość.

31: A także go dopuścił.

werset: 16 | A gdy był Iesus okrzczony/

32: wnet wyftąpił z wody. A oto się otworzyły iemu nie=

33: biofá: y widział Duchá Bożego sftępuiącego iáko

34: gołębicę/ y przychodzącego nań.

werset: 17 | A oto głos z nie=

bios mo=

strona: 11

Rozd: 3. według

11.

Máttheufzá.

1: bios mowiący: Tenći ieft Syn moy miły/ " w kto=

2: rymem się vkochał.(*marg*) " **ktoregom fobie vlubił.** (-)

3: NAVKI Y PRZESTROGI.

4: **Ná pufzczy.**) Z tego fłowá **Eremus**, to ieft pufzcza/ názwáni fą

5: **Eremitæ**, Puftelnicy; ktorzy bogomyślny á furowy żywot wiodą (*marg*) **Zywot pustelniczy święty.** (-)

6: ná pufzczy/ przykładem Ianá ś. ktorego przeto święći Doktoro=

7: wie zowią książęciem ábo principálem Mnichow y puftelnikow.

8: **Chryfost: homil. 1. in Marcum. et homil. de Ioan: Bapt. Hieron. ad**

9: **Eustoch. de cuftodia virginit. Ífidorus lib: 2. cap. 15. de diuinis offi=**

10: **cius. Bernar. de excellentia Ioan. Bapt. Przetoćby Nowowiernicy**

11: rádzi z tey pufzcze/ nie pufzczą/ ále mieścá ludzi pełne; (*marg*) **Ian**

S.przodkie^mmnichow y pustelnikow. (-) z włośienice

12: Ianowey/ czámlety y miękkie ízáty; á z ízáránczy/ y z miodu leśne=

13: go gorzkiego/ ráki/ ryby/ cukry/ y mánnny rofkofzne poczynili(*marg*)

Ewaⁿgelikowiefálfzerze Ewángeliey świętey. (-) (prze=

- 14: ciw iálnemu świádectwu y fámego Pána/ y wŕzytkich Doktorow)
- 15: iż fą wielcy nieprzyaáciele pokuty/ poftow/ oftroáci życia y odzie=
- 16: nia/ y vmartwienia ciála/ y zakonnych ftanow.
- 17: **Czyncie pokutę.**) Abo pokutuycie. Nowowiernicy dziŕieyfy/
- 18: nieprzyaáciele Pokuty ŕ. áni Sákrámentu/ áni fámego fłowá Po=
- 19: kuty ŕcierpieć nie mogác/ miálto pokuty vpámiętánie/ ábo poká=
- 20: iáne (**pro pænitentia refipifcentiam**) omylnie y zdrádliwie podmie=
- 21: tuiá: áby iednym fłowem y on žal ferdeczny/ y dofyć vczynienie/ y
- 22: vtrápienie wŕzelkie zá grzechy/ záraz y z fámą pokutą odrzucili. A
- 23: dármo fię do etymologiey/ ábo wláfnóŕci fłowá Greckiego **μετάνοια**,
- 24: ráczey niź do zwyczáiu piłmá ŕ. y ŕ. Doktorow vćiekáią: Bo
- 25: **μετάνοια** v Apoftołow y Ewángeliŕtów ma coŕ więcey w łobie
- 26: niź vpámiętánie: poniewáź nie ieft bez żalu y vtrápiania ciála/ iá=
- 27: ko fię iáŕnie z tych mieŕc/ ná kráiu náznáczonych/ pokázuie.(*marg*) **Słowo pokuty**
- Nowowiernicy czemu przemieniáią.** (-) Y ŕ.
- 28: Báfilius Grecki Doktor/ pokutę Niniwitow/ w poŕcie/ w popiele/
- 29: y włoŕienicy czynioną/ Metánoią zowie. Nákoniec y Ian ŕ. lu=
- 30: dziom pokutuiácym/ y záłość zá grzechy/ y fpowiedz/ y godne owo=
- 31: ce pokuty/ to ieft dofyć vczynienie záleca.
- 32: **Byli krczeni od niego.**) Nowokrzczeńcy fłowo krztu y krzczenia
- 33: w koŕciele zdawná zwyczáyne/ y fákramentowi pirwŕzemu przy=
- 34: wláŕczone/ ŕmiele odrzuciwŕzy/ ná to mieŕce nurzánie/ ábo ponu=
- 35: rzánie fwe fpofne/ błędom fwoim kwoli/ podrzucili: áby krzeft
- 36: máłych dziatek (ktorych fię nurzáć nie godzi by nie vtonęły) y tym
- 37: fámym fłowem wyniŕczyli.(*marg*) **Słowo krztu y krzczenia Nowokrzczeny iáko**
- przetwarzáią.** (-) Lecz iefli fłowo greckie **βαπτισμὸς**
- 38: (iáko oni mowiá) v Ewángeliŕtów zgołá ponurzenie/ á nie ráczey
- 39: myćie ábo omyćie známionuie; czemuź y fámi Nurkowie onych

12.

Ewangeliey Rozd: 3.

1: słow/ **Nifi baptizentur**, nie przełożyli/ Iesliby się nie nurzáli; ále/
2: Iesliby się nie vmyli? y táżże **baptismata calicum** nie nurzanie/ ále
3: omyćie kubkow? y ná drugim mieyfcu: **In variis baptismatibus**, w
4: rozmaitych omywaniach/ á nie ponurzaniach/ fámiz przełożyli? Y
5: ono. Ia was **baptizo aqua**, krzczę ábo omywam wodą; **Ioannes ba=**
6: **ptizauit aqua**, Ian krzcíł wodą: czemu zepłowáli/ przydawfzy sło=
7: wo/ **In**; ktorego áni w Greckim/ áni w Lácińfkim niemáfz/ mo=
8: wiąc: Nurzał w wodzie: iedno iż rzec nie mogli/ nurzał wodą: iá=
9: ko my włafnie mowimy/ krzcíł ábo omywał wodą? Przetoż y Pá=
10: weł ś. krzeft ś. nie nurzaniem/ ále omyćiem ábo kąpielą odrodze=
11: nia y odnowienia zowie. y ná drugim miefcu mowi: Byliście kie=
12: dyś grzeźnemi/ áleście omyći (nie ponurzeni) áleście poświęćeni/
13: ále vspráwiedliwieni. Y záfię. Máiąc fercá oczyszćione od sumnie=
14: nia złego: y ćiało omyte (nie ponurzone) czyftą wodą. Náwet y
15: Cástálio/ choć teź nie kátholik/ **Baptismum** táżże nie nurzaniem
16: (**merfionem**) **álemyćiem** [!] ábo omyćiem (**lotionem** ábo **ablutionem**)
17: pirwey był przełożył. Acz potym od Bezy przeto strofowány/ wro=
18: ćił się do stárego słowá/ **Baptismus**, y **Baptizare**.
19: **Spowiedáiąc się grzechow fwoich.**) Iáko Ianow krzeft był fi=
20: gurą krztu P. Chryśtułowego: ták teź y śpowiedz; ktorą przed nim
21: czyniono/ byłá figurą tey śpowiedzi/ ktorą przed sługámi P. Chry=
22: śtułowymi ludzie czynić mieli. (*marg*) **Spowiedz przed Ianem z wyliczáním**
grzechow (-) A obácż/ iż ći ktorzy się tu śpowiedá=
23: li/ nie tylko grzeźnymi się być wyznawáli/ ále grzechy swe z oobná
24: (**τὰς ἁμαρτίας**) wyliczáli. Bo infza rzecz iest grzeźnym się vzná=
25: wác/ ábo y wyznáwác: á infza/ grzechow się swych przed drugim
26: śpowiedác.
27: **Czynćie owoc godny pokuty.**) To iest (iáko ś. Ian Chryśoftom
28: y Grzegorz ś. wykłádáią) czynćie vczynki dobre/ pirwzym grze=

29: chom przeciwnie.(*marg*) **Dofycь czynienie.** (-) Iáko ná przykład. Kto pierwey cudze brał: te=

30: raz niech to wroći/ y fwe włafne niech ná iáłmużny wydaie. Kto

31: fię obzerał/ ábo opijał: teraz niechay pości/ y nic pijánego nie pije.

32: Kto nieczyfstość ábo cudzołoftwo popełnił: ten fię niech ná czás

33: wítrzymawa y od włafney żony. Kto kogo obráził fłowem ábo v=

34: czynkiem/ niech fię vpokorzy/ y niech go przeprośi. A toć w koście=

35: le Chrześcijańfkim dofycь czynieniem zowią.

36: **A iuż siekierá iest przyłożona.**) Tu Ian ś. fwym przykładem v=

37: czy káznodieie/ áby ludzie odstráfzáli od złego/ boiáźnią pieklá y

38: fądu Bożego: á nápomináli ku dobremu/ nádzieią zapláty krole=

39: ftwá niebiefkiego. Czego Nowowiernicy nie czynią: boiáć fię á=

40: by wiáry y vfności fwey pewney nie ftráćili.(*marg*) **Boiáźnią męki, y nádzieią zapláty máiá być ludzie odwodzeni od złego, á przywodzeni do dobrego.** (-)

Ktore nie

strona: 13

Rozd: 3. według

13.

Máttheufzá.

1: **Ktore nie dáie owocu.**) Nie tylko zle czynić iest rzecz potępienia

2: godná; ále y dobrze nie czynić. *August. ferm. 6. de Tempore.*

3: **Iać was krczę wodą.**) Y to profto przeciw Lutrom y Cáluini=

4: ftom/ ktorzy krzeft P. Chríftufow z Ianowym równią.(*marg*) **Krzeft P. Chríftufow od Ianowego rozny.** (-) Co nie

5: przeto czynią/ áby krzeft Ianow wfławili: ále iżby krzeft P. Chri=

6: ftufow zelżyli: powiádaiąc/ iż on nie miał więtfzey mocy do odpu=

7: fzczenia grzechow/ y doftąpienia łáfki y wfpráwiedliwienia/ niżli

8: Ianow: (*marg*) **Błędy Nowowiernikow około krztu S.** (-) Aby ftąd prowadzili rozliczne fwe błędy/ ktoremi ludzie

9: zwodzą/ twierdząc/ iż krzeft nie gładzi grzechow: y nie czyni czło=

10: wieká áni czyftfzym/ áni fpráwiedliwzym/ niżeli był pierwey: á iż

- 11: dziatkom do zbawienia nic nie pomaga: ale dożyć na tym/ że się
- 12: rodzą z rodziców Chrześcijańskich. Lecz uważwszy miejsca/ przy
- 13: tym wirszu na kraju nassegnone/ Innadnie poznasz/ iż słufnie święte
- 14: Trydentskie Concilium za heretyki przeklęte osadziło one/ którzy
- 15: też moc dają krztowi Ianowemu/ którą y Chrystufowemu.
- 16: **Ten was okrzci Duchem ś. y ogniem.**) Hieronym ś. to miejsce tak
- 17: wykłada: Abo iż Duch ś. iest ogniem/ iako świadczą dzieie Apo=
- 18: stolskie: abo iż na tym świecie bywamy krzczeni Duchem: a na
- 19: onym ogniem. Ktorego wykładu y Paweł podpiera/ mówiąc: iż
- 20: każdego robotę/ iaka by była/ ogień sprubie. A nie tylko Hiero=
- 21: nym ś. ale y Hilariusz y Chrysoftom/ y Ambroży/ y Beda/ y pospo=
- 22: liście wszyscy wykładcze pisma ś. na to się zgodzą/ że dla tego tu
- 23: przydano to słowko/ Ogniem; iż po krzcie Chrystufowym nastę=
- 24: puie ogień vtrapienia/ y ogień sądu Bożego/ y ogień czyścowy.(*marg*) **Ogień czyścowy**
na onym świecie. (-)
- 25: **Wyczyści boiowisko swoje.**) To boiowisko iestci kościół Boży/
- 26: tu na ziemi iestcze boiujący: w którym są tak zli/ iako y dobrzy: tu
- 27: przez pszenicę y plewy oznaczeni: aż się w dzień sądny stanie ied=
- 28: nych od drugich odlaczenie. Co też iest przeciw Nowowiernikom
- 29: dzisiejszym; którzy mówią/ że w kościele nie są iedno dobrzy.(*marg*) **Kościół ma w**
sobie złe y dobre. (-)
- 30: **Y widział Ducha Bożego.**) Tajemnicą Trojce S. w tym się
- 31: krzcie okazuje. Pan się krzci/ Duch ś. sstępuje w osobie gołę=
- 32: bice: a głos Oycy/ świadectwo Synowi dającego/ był słyszany.
- 33: **Hieronimus in Matthæum.**(*marg*) **Trojca święta.** (-)

rozdział: 4

34: ROZDZIAŁ IIII.

- 35: I Chrystus na puszczach pości/ y da się kuścić szatanowi. 6 Y
- 36: szatan pisma używa przeciw Chrystufowi. 17 Początek ka=

37: zania Chrystułowego. 18 Wezwanie Piotra/ Andrzeia/ Iá=

38: kubá/ y Ianá. 23 Chrystus w Gálileiey opowiada Ewán=

39: gelią/ y chore vzdrawia.

B 3

Tedy Ie=

strona: 14

14.

Ewangeliey Rozd: 4.

(marg) **Zacza: 7.**

Ewangelia w niedzielę piąszą w poft. (-)

werset: 1

1: **T**edy IeŃus był zawiędzion ná puŃczą od

2: Duchá/ áby był kuŃzon od dyablá.

werset: 2

3: Ńcił czterdzieŃci dni y czterdzieŃci nocy/ po=

4: tym łáknął.

werset: 3

5: IeŃliŃ ieŃt Syn BoŃy/ rzecz áby to kámienie sŃtáło lię

6: chlebem.

werset: 4

7: ieŃt/ Nie łámym chlebem " Ńywie' człowiek: ále wŃzel (marg) " **Ńyć będzie2. L. G. (-)**

8: kim Ńłowem ktore pochodzi z wŃt BoŃych.

werset: 5

9: wŃził dyabeł do miáŃtá Ńwiętego/ y poŃtawił go " ná

10: ganku koŃcielnym: (marg) " **ná wierzchu. (-)**

werset: 6

11: BoŃy/ ŃpuŃć lię ná doł. Abowiem nápiŃano ieŃt: IŃ

12: ániołom Ńwoim " roŃkaŃe' o tobie/ y będą cię ná ręku(marg) " **roŃkazałN. L. (-)**

13: noŃić/ ábyŃ ŃnadŃ nie obráŃził o kámieñ nogi Ńwoiey.

werset: 7

14: Rzekł mu " IeŃus zálię: NápiŃano' ieŃt/ Nie bę= (marg) " **IeŃus: Zálię nápiŃano.G. (-)**

15: dziełz kuśił Páná Bogá twego.

werset: 8] Wziął go zaś dya=

16: beł ná gorę wyfoką bárzo: y vkazał mu wśzytkie kro=

17: leftwá świátá/ y ozdobę ich:

werset: 9] Y rzekł mu: To wśzy=

18: tko dam tobie/ iefli vpadłzy vczynisz mi pokłon.

werset: 10] Te=

19: dy mu rzekł Iefus: Podź precz * fzátanie. Abowiem (*marg*) * **zá mną4 L. G.ále Hieronym tego nie czytał. (-)**

20: nápiáno ieft: Pánu Bogu twemu " kłániác fię / á

21: iemu sámemu **Bozką** fłuźbę oddáwác będziefz.(*marg*) " **będziefz fię kłániał, á iemu sámemu słuźyłG. (-)**

werset: 11] Tedy

22: opuścił go dyabeł: á oto ániołowie przyłtąpili/ y

23: fłuźyli iemu. *

(*marg*) **Záčá: 8.**

TRZECIA CZESC EWángeliey, o okázaniu P. Christufowym, y náuczaniu iego w Gálileiey. (-)

werset: 12]

24: A gdy vśłyżał Iefus iż Ian był poiman/ od=

25: fzedł do Gálileiey.

werset: 13] Y opuściwłzy miáłto Názáreth/

26: przyfzedł y miełzkał w Káphárnaum/ ktore ieft nád

27: morzem/ ná gránicách Zábulońkich y Nephtálim=

28: fkich.

werset: 14] Aby fię wypełniło **to** co ieft rzeczono przez

29: Ifáiafzá Proroká:

werset: 15] Ziemiá Zábulońfka y ziemiá

30: Nephtálimfka/ " droga' morfka zá Iordanem " Gáli=(*marg*) " **drogę, ábo przy drodze**

L. G.

: " **Gálilea**2 L K. G. (-)

31: iey' pogánow:

werset: 16 Lud który siedział w ciemności/

32: wyźrzał światłość wielką: y tym którzy siedzieli w

33: kráinie " cienia' śmierci/ wefzła im światłość.(*marg*) " **y w cieniu.** (-)

werset: 17 Od

34: tąđ począł Iefus kázác/ y mowić: Pokutuyćie: á=

bowiem

strona: 15

Rozd: 4. według

15.

Máttheufzá.

1: bowiem " przybliży fię' krolestwo niebieskie. (*marg*) " **przybliżyło fię**4 L K. G. S. (-)

(*marg*) **Záczá: 9.**

: **Ewángelia w dzień S. Andrzeiá.** (-)

werset: 18

2: A gdy Iefus chodził nád morzem Gálileyfskim/

3: wyźrzał dwu bráciy/ Symoná ktorego zowią Pio=

4: trem; y Andrzeiá brátá iego/ zápuřczájące sieci w

5: morze (ábowiem byli rybitwi.)

werset: 19 Y rzekł im: Podź=

6: cie zá mną: á vczynię was rybitwámi ludzi.

werset: 20 A oni

7: nátychmiałt opuściwřzy sieci/ řzli zá nim.

werset: 21 A pořtą=

8: piwřzy řtámtąd/ wyźrzał drugich dwu bráciy/ Iákubá

9: Zebedeufzowego/ y Ianá brátá iego w łodzi z Zebe=

10: deufzem oycem ich/ opráwuiące sieci řwoie: y we=

11: zwał ich.

werset: 22 A oni nátychmiałt opuściwłzy " sieći' y(marg) " **łodz.G.** (-)

12: oycá/ łzli zá nim. *

werset: 23

13: Y obchodził Iefus włzytkę Gálileą/ náuczaiąc

14: w bożnicách ich/ y przepowiadaiąc " Ewángelią kro=

15: lestwá: á vzdrawiáiąc włzeláką chorobę y włzeláką(marg) " **Euángelion po Grecku, iest
dobra nowiná, ábo wesole pofelstwo.** (-)

16: niemoc miedzy ludem.

werset: 24 Y rozefzłá fię łlawá iego po

17: włzytkiey Siriey. y przynosiłi mu włzytkie ktorzy fię

18: źle mieli/ á byli zięći rozmáitemi chorobámi y dręcze=

19: nim; y opętáne/ y " lunátyki/ y powietrzem rułzone: (marg) " **mieśiáczniki.
Lunátykowie fą co káduk miewaią.** (-)

20: y vzdrowił ie.

werset: 25 Y łzły zá nim wielkie rzełze od Gáli=

21: leiey/ y Dekápoley/ y z Ierufálem/ y z Iudłkiey źie=

22: mie/ y z **krain** zá Iordanem.

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Ná pułzczą.**) Iáko Ian ś. Krzćiciel/ ták y Zbáwićiel náłz mie=

25: łzkaiąc ná pułzczy/ y tám fię báwiąc połtem/ modlitwą/ y bogomy=

26: ślnością/ y znołząc włzelákie pokuły/ dał przykład y pobudkę lu=

27: dziom onym świętym/ ktorzy ná pułtych miełcách y w klałztorách

28: žyiąc/ czynili godne owoce pokuty: że łobie tákı žywot obieráli.(marg) **Żywot
pustelniczy przykładem Pánskım zálecony.** (-)

29: **Pościł czterdzieści dni.**) Eliałz y Moyzełz (mowi Hieronym ś.)

30: przez połt czterdzieści dni/ towarzysłtwem Bozym byli náłyceni. Y

31: łam Pan tyle teł dni pościł ná pułzczy: áby nam vroczyłte czter=

32: dzieści dni poſtow zoſtawił.(*marg*) **Post 40 dni z przykłądu Pánskiego Apoſtołowie**

SS. vſtáwili. (-) Tym podobne ſłowá ma y Augu=

33: ſtin ſ. A krotko mowiáć/ wſzyſcy ſtárzy á ſwięći Oycowie/ ktorzy

34: ábo z rzeczy/ ábo vmyſlnie o poſcie 40. dni mowiá/ ſmieie twier=

35: dzá/ iż ten poſt 40. dni/ nie tylko dla náſládowánia poſtu P. Chri= [!]

ſtuſowego

strona: 16

16.

Ewángeliey Rozd: 4.

1: ſtuſwego [!] ieſt vſtáwiony; ále że ieſt od Apoſtołow podány y przy=

2: kazány/ y dla tego ma być z potrzeby záchowány. Ambroży ſ. mo=

3: wi: Ze ten poſt nie od ludzi ieſt vſtáwiony/ ále od Bogá po=

4: ſwięcony: nie z ziemſkiego wymyſłu náleziony/ ále od Bozkiego

5: máieſtatu roſkazány. Bo poſt 40. dni ſam Pan poſtem ſwym po=

6: ſwięcić raczył/ ktorego zgołá nie záchowác/ ſwiętokrádztwo ieſt/ á

7: po części go zgwałćić/ grzech ieſt. Hieronym niemniey iáſnie: My

8: (práwi) poſt czterdzieſci dni/ według podánia Apoſtołſkiego/ raz

9: w rok/ czáfu nam przyſtoynego poſćimy. Ktory czás przyſtoyny

10: ieſt przed ſámą Wielkánocą/ ábyfmy y z Chriſtuſem poſpołu ćier=

11: pieli. wedle Auguſtiná: y tym ſię ná przeſławne Wielkonocne

12: ſwięto przygotowáli. według Hieronymá. Tegoż poſwiádcza

13: Leo wielki Papież/ że ten wielki poſt ieſt vſtáwá Apoſtołſka: á iż

14: od ſ. Apoſtołow więtſze przed Wielkánocą poſty ſá vſtáwione.

15: Nákoniec Auguſtin ſ. mowi: że przez te 40. dni poſtu/ zli od do=

16: brych/ niewierni od wiernych/ hæretycy od Kátholikow rozeznáni

17: y oddzieleni bywáią.

18: **Abowiem nápiſano ieſt.**) Oto y ſzátan przywodzi pímo przeciw

19: P. Chriſtuſowi/ iáko y Hæretycy miniſtrowie iego przeciw ko=

20: ſćiołowi: ále zle y wywrotnie. Lecz koſćioł powſzechny/ iáko y

21: Pan Chriſtus/ vżywa ich wláſnie y prawdźiwie: á zdrády y wy=

22: krętry Hæretyckie zbija y odkrywa. (marg) **Písmá vżywa y fsatan y ministrowie iego.**

(-)

23: **Pánu Bogu twemu klániác fię.)** Nie rzekł (mowi Auguſtin ś.)

24: P. Bogu sámemu klániác fię będziefz: iáko rzekł/ Iemu sámemu

25: Bozką fluzbę oddáwcc będziefz: po Grecku **λατρεύσεις.** Y ſtądze (marg) **Chwałá dwoiáka, iedná Bozka, λατρεία: a druga ſтворzeniu przyzwoita δολια.** (-)

26: koſcioł powſzechny czyni ten prawdziwy y potrzebny rozdział/ że

27: ieſt iedná cześć/ chwałá ábo pokłon sámemu Bogu właſnie ná=

28: leżący; ktorego fię żadnemu ſтворzeniu oprócz bálwochwálſtwá

29: dáwać nie godzi. A ieſt záfię druga cześć/ pokłon y chwałá/ ktora

30: ma być ſтворzeniu wyrządzána (á to według godności káżdego)

31: iáko ofobom/mieſcom/ y rzeczom ſwiętym. O pierwfzey nápiſa=

32: no: Chwały moiey nie dam innemu. y: Sámemu Bogu cześć y

33: chwałá. A o tey drugiey: Cześć y chwałá káždemu dobrze czynią=

34: cemu. Chwałá tá ieſt wſzytkim ſwiętym iego. A o oboiey poſpo=

35: łu: Poklonił fię lud Bogu/ á potym krolowi.

36: **Pokutyćie.)** Iż pokutá (to ieſt ſkruchá ſerdeczna/ ábo žal zá

37: przefzłe grzechy/ z vmyſłem żywotá polepſzenia) y przede krztem/ lu=

38: dziom dorofłym ieſt potrzebna: ták Ianowe/ iáko y Zbáwićielá

39: náſzego/ tákze y Piotrá ś. kazánie pokázuie. (marg) **Pokutá y przede krztem.** (-)

40: **Vzdравиájąc wſzeláką chorobę.)** Chriſtus (mowi Auguſtin ś.)

cudámi

strona: 17

Rozd: 5. według

17.

Máttheuſzá.

1: cudámi ſobie ziednał powaźność; powaźnością záfluzył wiárę; (marg) **Cudami vtwierdzona wiara.** (-)

2: wiárą zgromádził wielkość ludzi; wielkością otrzymał dawność;

3: dawnością vtwierdził religią, ktoreyby áni nowość nikczemna Hæ=

4: retycka/ zdrádami nárobiájąc; áni ſtáry bład pogáńſki/ mocą fię

5: Íprzećiwiáią; nigdy náruřzyć y zepřować nie mogli.

rozdział: 5

6: ROZDZIAŁ V.

7: 3 Ořm błogofławieńřtw. 13 Vcznie řwe zowie řolą. 15 Swiá=

8: řłem řwiátá/ y miářtem ná gorze. 17 Vczynki dobre. 18 Chri=

9: řtus przyřzedř zakon wypeřnić. 21 Spráwiedliwoř nářzá iáka

10: ma być. 22 Wykład piątego przykazánia. 24 Poiednánie. 28

11: Wykład řzofłtego przykazánia. 29 Oko y práwiciá. 32 Rozwod.

12: 34 Nie przyřięgáć. 39 Krzywdę znořić. 44 Miřować nieprzy=

13: iáćioły. 48 Dořkonáloř. (*marg*) **Záczá: 10.**

EWÁNGELIA NÁ DZIEŃ WřZECH S. Y O S. MĘCZENNIKÁCH. (-)

werset: 1

14: **A** Widząc * řzeřze/ wřřpili ná gorę: á gdy v= (*marg*) * **IefusN. L. S. (-)**

15: řiadř/ przyřřřpili k niemu vczniowie iego:

werset: 2

16: otworzywřři vřřá řwe/ náuczál ich mowiąc:

werset: 3

17: Břogofławieni vbodzy duchem: ábowiem ich ieft

18: kroleřtwo niebieřkie.

werset: 4

19: wiem oni odřiedřziczą řziemię.

(marg) Kazánie Páná Chřřřufowo ná gorze: o ktorym Auguřtin S. nápiřál dwoie řięgi. (-)

werset: 5

20: řá řmęřni: ábowiem oni będą poćieřzeni.

werset: 6

21: řławieni ktorzy řáknią y prágną řpráwiedliwořci: á=

22: bowiem oni będą nářyceni.

werset: 7] Błogołławieni miło=

23: sierni: ábowiem oni miłósierdzie otrzymáią.

werset: 8] Bło

24: gołławieni czyłtego fercá: ábowiem oni Bogá oglą=

25: dáią.

werset: 9] Błogołławieni pokoy czyniący: ábowiem

26: * názwáni będą fynámi Bożymi.(*marg*) * **oni2 L. K. G. S.** (-)

werset: 10] Błogołławie=

27: ni ktorzy ćierpią prześládowanie dla łpráwiedliwo=

28: ści: ábowiem ich iest krolestwo niebieskie.

werset: 11] Bło=

29: gołławieni iesteście/ gdy wam złorzeczyć będą/ * y(*marg*) * **ludzie.N. L.** (-)

30: y prześládować was/ y mowić wśzytko złe * przeciwko(*marg*) * **słowoG.** (-)

31: wam kłámáiąc/ dla mnie.

werset: 12] Ráduycie się y wefelćie:

32: ábowiem zaplátá wáłzá obfita iest w niebiesiech. *

werset: 13]

33: Boć ták prześládowali Proroki/ ktorzy przed

34: wámi byli.

C

18.

Ewángeliey Rozd: 5.

(*marg*) **Zączá. II.**

Ewángelia ná święto Doktorow. (-)

werset: 14]

35: Wy iesteście fol ziemie. A iefli się fol łkází/

36: czymże folic będą? Ni naćz się więcej nie zgodzi/ ie=

37: dno áby była precz wyrzucona/ y podeptána od ludzi.

werset: 15]

38: Wy iesteście światłóć światá. Nie może się miá=

39: Ito zákryć ná gorze ofádzone:

werset: 16 Ani zápaláią świe=

40: ce/ y kładą iey pod korzec/ ále ná świeczniku: " áby ś=

41: wieciłá' wżytkim ktorzy są w domu.(*marg*) " **y świeći.G.** (-)

werset: 17 Ták niechay

42: świeći światłość wáżá przed ludźmi: áby widzieli

43: vczynki wáże dobre/ y chwalili Oycá wáżego ktorzy

44: ieft w niebieśiech.

werset: 18 Nie mniemaycie ábym przy=

45: fzedł " rozwiązowác zakon ábo Proroki. nie przyfze=(*marg*) " **nifzczyć, ábo pflowác.** (-)

46: dłem rozwiązowác/ ále wypełnić.

werset: 19 Záprawdę bo=

47: wiem powiadam wam: Aż przeminie niebo y źie=

48: miá/ iedno iotá ábo iedná kreská nie odmieni fię w za=

49: konie/ aż fię wżytko sftanie.

werset: 20 Ktobykolwiek tedy

50: rozwiązał iedno z tych przykazań namnieyźych/ y ták

51: by ludzi náuczał: będzie zwan namnieyźym w krole=

52: ftwie niebieskim: Lecz ktobykolwiek czynił y náuczał;

53: ten będzie zwan wielkim wkroleftwie niebieskim. * (*marg*) **Záczá: 12.**

: **Ewáng: Niedziele 5. po Swiátkách.** (-)

werset: 21

54: Abowiem powiadam wam/ iż iefli nie będzie ob=

55: fitowála fprawiedliwość wáżá węcyej niż Dokto=

56: row zakonnych y Pháryzeufzow/ nie wnidźiećie do

57: kroleftwá niebieskiego.

werset: 22 Słyzeliście iż rzeczono ieft ftárym; Nie będziefz zábijał: á ktobykolwiek zabił/

58: będzie winien sądu.

werset: 23 A ia wam powiadam; iż ká=

59: żdy ktory fię gniewa ná brátá fwego/ * będzie winien(*marg*) * **Bez przyczynyG.Ale to Hieron: wymázowác każe: iáko przydátek niepotrzebny.** (–)

60: fądu. A kto rzecze brátu fwemu/ ^c Ráká: będzie wi= (*marg*) ^c**Ráká słowo Zidowskie, znaczy nędzniká, gołotę, ábo hultáiá.2Kron: 13. 7.ábo y błazná.2Krol: 6. 20.** (–)

61: nien rády. A kto rzecze/ fzalony: będzie winien ognia

62: piekielnego.

werset: 24 Ieśli tedy ofiáruiefz dar twoy do ołta=

63: rzá/ á tám włpomniłz iż brát twoy ma nieco przeciw

64: tobie:

werset: 25 zoftaw tám dar twoy przed ołtarzem/ á idź

65: pierwey " ziednác fię' z brátem twoim: á tedy przy=(*marg*) " **ziednay fię.6 L. K. G. S.** (–)

66: fzedłzy " ofiáruiefz' dar twoy. *(*marg*) " **ofiáruy.G.** (–)

werset: 26

67: Zgodz fię z przeciwnikiem twoim rychło/ pokiś

ieft z nim

strona: 19

Rozd: 5. według

19.

Máttheufzá.

1: ieft z nim w drodze: by cię fnadz przeciwnik nie po=

2: dał fędziemu/ á fędziaby cię podał fludze/ á byłbyś w=

3: rzucon do cięmnice.

werset: 27 Záprawdę powiedamci; nie

4: wynidźiefz ftámtąd/ áż oddałz oftátni pieniążek.(*marg*) **Zączá: 13.** (–)

werset: 28

5: Słyzeliście iż powiedziano ftárym: Nie bę=

6: dziełz cudzołóżył.(*marg*) **Oto nie tylko cudzołoftwo; ále y wfselákie wfseteczenftwo ieft zákazáne.** (–)

werset: 29 A ia powiádam wam; iż káždy

7: ktory pátrzy ná niewiálfę/ áby iey požádał/ iuż iá

8: zczudołozył w łercu łwoim.

werset: 30 Iełli tedy práwe oko

9: twoie gorłzy cię/ wyrwi ie/ á zárzuć od łiebie. Abo=

10: wiem pożyteczniey iełt tobie/ áby zginął ieden z człon

11: kow twoich/ niźliby miáło być wrzucone włzytko ciá

12: ło twoie do piekła.

werset: 31 A iełli cię práwa ręká twoiá

13: gorłzy/ odetni ią/ y zárzuć od łiebie. Abowiem poży=

14: teczniey iełt tobie/ áby zginął ieden z członkow two=

15: ich/ niźliby miáło być wrzucone włzytko ciáło tve

16: do piekła.(*marg*) **Záčzá: 14.** (-)

werset: 32

17: Zásię powiedźiano; Iż ktokolwiek opuści zo=

18: nę łwoię/ niech iey da łift rozwodny.

werset: 33 A ia wam po=

19: wiádam; iż włzelki ktory opuści żonę łwoię/ oprócz

20: przyczyny porubłtwá/ przywodzi ią w cudzołoftwo: y

21: ktoby opułzczoną poiął/ cudzołozy.

werset: 34 Słyzeliłście zá=

22: łię iż powiedźiano łtárym; Nie bęđźiefz krzywo przy=

23: sięgał: ále oddałz Pánu przyłięgi twoie.

werset: 35 A ia wam

24: powiádam/ ábyłcie " zgoła nie przyłięgáli; áni ná (*marg*) " **niiáko.** (-)

25: niebo/ gdyż iełt łtolicá Boża;

werset: 36 áni ná ziemię/ ábo=

26: wiem iełt podnożkiem nog iego; áni ná Ierufálem/

27: ábowiem iełt miáłto wielkiego krolá;

werset: 37 Ani ná gło=

28: wę twoię bęđźiefz przyłięgał/ ábowiem nie moźełz v=

29: czynić iednego włóła białym ábo czarnym.

werset: 38 Nie=

30: chayze mowá wálzá bédźie; Ták/ ták: Nie/ nie. A

31: co nád to więcey ielt/ od złego ielt.

werset: 39 Słyszeliście iż

32: powiedźiano: Oko zá oko/ á ząb zá ząb.

werset: 40 A ia wam

33: powiádam/ żebyście fię nie fprzećiwiáli złemu: ow=

34: fzem kto cię kolwiek vderzy w práwy policzek twoy/

C 2

náftaw

strona: 20

20.

Ewangeliey Rozd: 5.

1: náftaw mu y drugiego.

werset: 41 A temu ktory fię chce z

2: tobą práwować/ á fuknią twoię wźiąć/ puść mu y

3: płafzcz.

werset: 42 A ktoby cię kolwiek przymuśzał ná iednę

4: miłę/ idź z nim ` drugie' dwie.(marg) **6 L. G. S.** (-)

werset: 43 Temu ktory cię pro=

5: sí/ day ` mu'; á od tego ktory chce v ciebie pożyczyc/

6: nie odwracay fię. (marg) **G.** (-) (marg) **Zączá: 15.**

Ewángelia w pierwszy Piątek w poft. (-)

werset: 44

7: Słyszeliście iż powiedźiano; Będźiefz miło=

8: wał bliźniego twego/ " á będźiefz miał w nienawiści

9: nieprzyaciela twego.(marg) " **Tak vczył nie zakon; ále Pháryzeufowie.** (-)

werset: 45 A ia wam powiádam/ Mi=

10: łuyćie nieprzyacioły wálze: * dobrze czynićie tym kto= (marg) * **Błogosławćie te ktorzy was przeklináią.G.** (-)

11: rzy wás máią w nienawiści: á modlcie fię zá temi

12: ktorzy was prześláduią y potwarzáią:

werset: 46] ábyście

13: byli fynámi Oycá wáżego ktory ieft w niebiešiech:

14: " ktory' fłóncu fwemu dopuŕzcza wŕchodźić ná złe y (*marg*) " **iż.G.** (-)

15: ná dobre/ y ŕpuŕzcza defzcz ná ŕpráwiedliwe y ná nie=

16: ŕpráwiedliwe.

werset: 47] Abowiem ieŕlibyście miłowáli te

17: co was miłuią/ coż zá zapláte " miec będziecie'? ázaż(*marg*) " **maćie.2 L. G.** (-)

18: y celnicy tego nie czynią?

werset: 49] A ieŕlibyście pozdrawiá=

19: li tylko " brácią wáżę'/ coż więcey czynicie? ázaż y(*marg*) " **przyaćioły wáże.G.** (-)

20: " pogáni' tego nie czynią?(*marg*) " **celnicy.G.** (-)

werset: 49] Bądźćielz wy tedy doŕko=

21: náli/ iáko Oćiec wáż niebieŕki doŕkonáým ieft.

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Dla ŕpráwiedliwoŕci.**) Hæretycy y inni złoczyńcy/ czálem też z

24: wielką ochotą y ćierpliwoŕcią ktoreżkolwiek męki y ŕmierć podey=

25: miuią: ále przedfię nie fą błogoŕłáwieni. (*marg*) **Kácerŕcy męczennicy niebłogoŕłáwieni.** (-) Bo/ iáko Auguŕtin ŕ. pi=

26: ŕze/ nie mogą ćierpieć dla ŕpráwiedliwoŕci oni/ ktorzy roŕtárgáli

27: koŕcioł Boży. Bo gdzie nie máłz zdrowey wiáry/ tám ŕpráwiedli=

28: woŕć być nie może. Iż ŕpráwiedliwy z wiáry żywie. Y gdzie nie

29: máłz miłóŕci/ tám też nie máłz ŕpráwiedliwoŕci. Bo miłóŕć bli=

30: zniego nie czyni złego. Ktorą gdyby odŕzczepieńcy mieli/ nie ŕztu=

31: kowáliby ćiałá Chriŕtuŕowego/ ktore ieft koŕcioł iego(*Idem de fer=*

32: *mone Domini in monte. cap. 9*) A ták przez to piŕmo fą odŕtrychnie=

33: ni wŕzyŕcy fałszywi męczennicy kácerŕcy: iáko częŕto powtarza

34: Auguŕtin y Cyprian ŕ. Bo choćby kto wydał ćiało ŕwe ná ŕpale=

35: nie/ á miłości by nie miał/ nic mu to nie pomoże. A ten lepák nie

może mieć

strona: 21

Rozd: 5 według

21.

Máttheufzá.

1: może mieć miłości/ który iest nieprzyjacielem iedności. **Augustinus**

2: **epistola 50.(marg) Zasluga y zaplata vczinkow dobrych. (-)**

3: **Raduycie sie, iz zaplata walsa.)** Tymi slowy zbijaia sie dwa Lu=

4: terfkie bledy: Ieden/ zeby vczynki dobre wiernych nic nie zalugo=

5: waly/ abo zadney zalugi nie mialy. Drugi/ zeby czlowiek nie mogl

6: dobrze czynic dla zaplaty niebiefkicy. Abowiem tu y zaplate Pan

7: wfpomina/ ktora za zaluga chodzi. Bo gdzie iest zaplata/ tam y

8: y [!] zaluga byc musi. Y wzgledem zaplaty vcznie fwe pobudza/ ku

9: znofzeniu cirpliwie rzeczy przeciwnych/ y owfzem ku wefelu w vtra=

10: pieniu. Tak ci y Moyzez patrzał na **oddarowanie [!]** : y Dawid za=

11: chował Pankie przykazania dla odpłaty wieczney.**(marg) Kościol powfsechny**

wsfytkim widomy y znaiomy zataic sie nie moze. (-)

12: **Wy iesteście swiatlosc swiata)** Swiatlosc swiata/ y miałto na

13: gorze lezace/ y swieca na lichtarzu/ iestci ftan duchowny/ y wfzytek

14: kościol Bozy/ tak na Panie Chriftusie/ iako na gorze fundowany

15: y wyltawiony/ ze koniecznie musi byc widziały/ a żadną miara za=

16: taic sie nie moze. Bo nie iest iako swieca pod korcem/ ale na li=

17: chtarzu. aby swiečila wfzytkiemu domowi/ to iest wfzemu swiatu.

18: A coż wfycey mowic (ła slowa Augustina s.) iedno iz slepi ła/ kto=

19: rzy tak wielkiej gory y mialtá nie widzą: y na swiece na lichte=

20: rzu wfzytkim swiecaą/ oczy zamruziaą?

21: **Tak nechay swieci swiatlosc walsa.)** Iako dobry żywot ducho=

22: wnych barzo wfzytkich buduie/ y iest niemala czcia y chwala Panu

23: Bogu/ tak przeciwnym obyczaiem/ życie ich niepobożne/ wielu lu=

24: dzi gorzy y Boga obraża. **(marg) Żywot duchownych wiele buduie y gorsy. (-)**

- 25: **Iedno z tych przykazan namnieyfsych.)** Wey iáko iest potrzebá
- 26: nie tylko wierzyć/ ále y záchowác namnieyfsze przykazanie.(*marg*) **Sámá wiára nie płátna bez vczyнков.** (-)
- 27: **Spráwiedliwość wáfsá.)** Náfzá iest fprawiedliwość/ kiedy nam
- 28: bywa od Bogá daná.(*marg*) **Spráwiedliwość nie iest przyczytána, ále w nas będąca.** (-) A ták Chrześcijanie prawdziwie fprawie=
- 29: dliwi fą; y máią w łobie trwáiącą fprawiedliwość/ przez záchowá=
- 30: nie Páńfkiego przykazánia: przez ktorey fprawiedliwości vczyn=
- 31: kow/ żaden dorofły zbáwion być nie może. Skąd widziemy/ iż zbá=
- 32: wienie/ fprawiedliwość/ y wfprawiedliwienie/ nie należy ná fámey
- 33: wierze/ y ná poczytánium fprawiedliwości Páná Chriftufowey: iá=
- 34: ko Hæretycy mniemáią. [Auguftinus de fpir. et lit. cap. 9.](#)
- 35: **Będzie winien fádu.)** Tu mamy iáwną á iáfną rozność grze=
- 36: chow; że iedne fą śmiertelne/ ktore záfługuią piekło: á drugie po=
- 37: wfzednie/ y mnieyfszego karánia godne/ ktore łácniey bywáią odpu
- 38: fzczone. Co iest przeciw Iowiniániftom/ Lutrom y Cálwiniiftom. (*marg*) **Grzechy iedne śmiertelne, á drugie powfsednie.** (-)
- 39: **Dar twoy do ołtarzá.)** Do ołtarzá Páńfkiego/ ábo do ktoregoż=
- 40: kolwiek fákrámentu/ nie będąc w miłości żaden nie przyftępuy: ále (*marg*) **Bez miłości nie godzi fię przyimowác Sákrámentow.** (-)

C 3

idź pierwey

strona: 22

22.

Ewangeliey Rozd: 5.

- 1: idz pirwey ziednay fię z brátem twoim: á dáleko więcey z kościołem
- 2: powfszechnym/ ktory iest zupełne bráctwo wlytykch Chrześciánow.
- 3: **Nie wynidziefs z támtąd.)** To iest (iáko Hieronym ś. to mieśce
- 4: wykłáda) nie wynidziefs z ciémnice/ áż wypłáciłz y namnieyfsze grze=
- 5: chy. A Bernát zás ś.(*marg*) **Czyściec.** (-) Wiedzcie/ práwi/ że po tym żywoćie/ ná mie=
- 6: ścách czyścowych/ we łto nálob wypłacác to muśiemy/ czego tu
- 7: omiefszkamy: áż do ołtátniego pieniążká. Ale y łtáfzy Doktoro=

- 8: wie/ á ná imię Cyprian ś. Origenes/ Eufebius Emiffenus/ y Am=
9: brozy ś. o czyściu to mieśce wykłádáią.
10: **Do piekła.**) **Gehenná** słowo Zydowskie znaczy piekło/ áby męki
11: wieczne potępionych: Przeto/ iż przy Ierufalem byłá doliná ná=
12: zwána tym imieniem/ kędy Zydowie dziatki fwe bálwánom ofiá=
13: ruiąc palili. (*marg*) **Gehenná co znaczy.** (–) Ktorą też zwano **Tophet**, po náfzemu
Bęben; iż dzia=
14: tki paląc bębnano; áby krzyku ich rodzicy nie słyszeli. A ták prze
15: te męki ogniowe okrutne; y przeto/ że ná to mieysce potym od Io=
16: ziałzá krolá śplugáwione ścierwy y inne brzydliwości wyrzucano;
17: weszło w zwyczaj/ iż słowo to **Gehenná** známionuie pieło y męki
18: one wieczne.
19: **Oprocz przyczyny porubstwą.**) Dla tey łamey przyczyny może
20: mąż opuścić żonę fwą: ále przedfię áni on/ poki żoná opufzczona
21: żywa/ inney żony poiąć; áni żoná opufzczona/ poki on żyw/ zá in=
22: nego mężá iść nie może. Iáko fię z tego mieścá y z innych ná brze=
23: gu náznáczonych dofyć pokázuie. (*marg*) **Małženstwo nierozdzielne y dla
cudzołoftwá.** (–) Abowiem związká małżeńska/ z
24: łtrony Sákrámentu/ iefł ták nierozdzielna; iż y łámym rozwodem/
25: nie może być rozwiązána. *Aug. de bono coniug. cap. 7.* Włzákże
26: iefli fię oboie dopufzczą cudzołoftwá; tedy iuż miedzy nimi ro=
27: zwod być nie może.
28: **Abyście zgoła nie przysięgáli.**) Nowokrzeczeńcy/ wżgárdziwłzy y
29: odrzuciwłzy wykłád y rozłádek kościołá powłzechnego/ tu fię litery
30: trzymáią (iáko y inni Hæretykowie ná inłzych mieścách) twirdząc/
31: że fię Chrześcijáninowi żadnym obyczáiem/ áni v łádu/ áni v prá=
32: wá przysięgáć nie godzi. Gdyż tu P. Chriflus mowi/ tylko o przy=
33: siędze/ ktora fię lekce/ nierozmyślnie/ bez potrzeby/ bez słufzney przy
34: czyny/ ábo z popędliwości iákiey/ ábo ze złego zwyczáiu dzieie. (*marg*) **Przysięgá nie
zgoła zákazána.** (–) Lecz

35: przyśięgi prawdziwej/ sprawiedliwej/ rozsądnej/ a z dobrym roz=

36: sędkiem uczynionej/ nie tylko Bog nie zakazuje/ ale ją owzem ro

37: kazuje. Y sam Paweł ś. nie raz przyśięgał. Y święci anioło=

38: wie. Nawet y sam Pan Bog.

39: **Zebyscie się nie sprzeciwiali złemu.**) Y itąd Nowokrzęćcy (tak=

40: że się litery trzymając) bład swoy wywierają/ twierząc/ iż się chrze=(*marg*) **Bronić się**

prawem nie jest zakazano. (-)

ścijaninowi

strona: 23

Rozd: 6. według

23.

Máttheufzá.

1: ścijaninowi pozywać ani prawować nie godzi. Iako y Luter itąd

2: dowodził/ że się Chrześcijanie Turkom bronić nie mają/ ani przeci=

3: wko nim walczyć. Lecz P. Chrystus tymi słowy nie zakazujeć pra=

4: wney/ abo inney sprawiedliwej obrony; ale cierpliwości vczy; a=

5: by człowiek z swoiey strony wolał raczey krzywdę cierpieć/ a niżli

6: się mścić abo prawować. Bo ani P. Chrystus/ ani Paweł ś. tey

7: się litery trzymali/ o nastawieniu drugiego policzka.

8: **Ná złe y ná dobre**) Stąd baczmy/ iż szczęście doczesne perfon

9: abo krolestw/ nie jest znakiem lepszych ludzi/ abo prawdziwszey

10: religiey.

rozdział: 6

11: ROZDZIAŁ VI.

12: 1 Sprawiedliwość uczynkowa. 2 Iámużná. 5 Modlitwá

13: iáka ma być. 9 Modlitwá Páńfka. 14 Krzywd odpufczenie.

14: 16 Iako pościć mamy. 4. 6. 18 Zaplátá zá dobre uczynki/ iál=

15: muźny/ modlitwy/ y pośty. 19 Skárby. 24 Nie możemy dwie=

16: má pánom fluzzyć. 25 Fráfunku o żywność zakazuje. 33 Naprzod

17: się mamy itarác o krolestwo niebieskie. (*marg*) **Záčzá: 16.** (-)

werset: 1

18: **S** Trzeźcie ábyście " fprawiedliwości' wálzey nie(marg) " **iałmużny.G.**

: **Lecz Hieronym y Augustin S. czytáią iáko w texcie.**

: **Pierwfsy vczynek fprawiedliwości, Iáłmużná. (-)**

19: czynili przed ludźmi/ **dla tego** ábyście byli wi=

20: dźiáni od nich: bo ináczey zapłáty mieć nie

21: będziecie v Oycá wálzega ktory ieft w niebieśiech.

werset: 2

22: Gdy tedy czyniřz iáłmużnę/ nie trąb przed łobą/ iá=

23: ko obłudnicy czynią w boźnicách y po vlicách/ áby

24: byli chwaleni od ludzi: záprawdę powiádam wam/

25: iż " wźięli' zapłátę łwoię.(marg) " **biorą.G. (-)**

werset: 3 Ale ty gdy czyniřz iáł=

26: mużnę/ niechay niewie lewicá twoiá co práwicá two

27: iá czyni:

werset: 4 áby iáłmużná twoiá byłá w łkrytości: á

28: Óciec twoy ktory widźi w łkrytości * odda tobie * *(marg) * **on.G.**

: * **ná iáwi.G. (-)(marg) Wtory vczynek fprawiedliwości, Modlitwá. (-)**

werset: 5

29: A gdy fię " modlicie/ nie będziecie' iáko obłudni=(marg) " **modliřz, nie będzieřz.G.**

(-)

30: cy/ " ktorzy' fię rádźi w boźnicách y ná rogách vlic (marg) " **bo.G. (-)**

31: łtoiąc modlą/ áby byli widźiáni od ludzi: Záprawdę

32: powiádam wam/ iż " wźięli' zapłátę łwoię.(marg) " **biorą.G. (-)**

werset: 6 Ale

33: ty gdy fię modliřz/ wnidź do komory łwoiey/ á zówár=

34: łzy drzwi/ * modl fię Oycu twemu * w łkrytości: á O= (marg) * **fwe.G.**

: * **ktory ieft.G. (-)**

35: cieć twoy ktory widźi w łkrytości/ odda tobie. *(marg) * **ná iáwi.G. (-)**

werset: 7 A

modłać się

strona: 24

24.

Ewangeliey Rozd: 6.

1: modłać się " nie bądźcie wielomowni'/ iáko pogáni:(*marg*) " **nie świegocćie ábo, nie bądźcie prozno mowni.G. (-)**

2: ábowiem mniemáią/ iż w wielomowności íwey bę=

3: dą wyflucháni.

werset: 8 Nie bądźcież tedy im podobni:

4: Abowiemci wie Oćiec wálz czego potrzebuiecie/

5: pierwey niżbyście go profili.

werset: 9 Wy tedy ták się modl=

6: cie: Oycze nálz któryś iest w niebieśiech: Święć

7: się imię twoie.

werset: 10 Przydź krolestwo twoie. Bądź twa

8: wola iáko w niebie ták y ná ziemi.

werset: 11 Chlebá nášzego

9: " powźzedniego' day nam dźiśia.(*marg*) " **nádiftotnego.L. (-)**

werset: 12 Y odpuść nam ná=

10: íze winy/ iáko y my odpuszczamy nálzym winowáy=

11: com.

werset: 13 Y nie wwodź nas w pokuźzenie. Ale nas

12: zbań ode złego. * Amen.(*marg*) * **Bo twoie iest krolestwo, y możność, y chwałá ná wieki.G.**

: **Ale te słowá do textu nie należą. (-)**

werset: 14

13: Bo iefli odpuścicie ludziom wyśtępki ich: od= (*marg*) **Záčzá: 17. (-)**

14: puści też wam Oćiec wálz niebiefki ` grzechy wálze'.

(*marg*) **G. (-)**

werset: 15

15: Lecz iefli nie odpuście ludziom: * y Oćiec wálz(marg) * **wyftępkow ich.G** (-)

16: nie odpuści wam grzechow wálznych.

(marg) **Ewángelia ná Szrodę wfępną.**

: **Trzeci vczynek fprawiedliwósci, Post.** (-)

werset: 16

17: A gdy pościecie/ nie bądźciefz iáko obłudnicy " fme=

18: tnymi': Abowiem oni twarzy fwoie niŹczą/ áby fię (marg) " **fmutney, ábo kwasney
twarzy.G.** (-)

19: ludziom okazáli poŹczácemi. Záprawdę powiádam

20: wam/ iż " wzięli' zaplátę fwoię.(marg) " **biorąG.** (-)

werset: 17] Ale ty kiedy pościefz/

21: námaŹ głowę twoię/ y vmyi oblicze fwoie:

werset: 18] ábyś fię

22: nie okazał ludziom iż pościefz/ ále Oycu twemu który

23: ieft w fkrtyósci: á Oćiec twoy który widzi w fkrtyo=

24: ści/ odda tobie. *

(marg) * **ná iáwi.G.** (-)

werset: 19] Nie fkarbcie fobie fkarbow ná

25: źiemi: gdzie rdzá y mol pfuie/ y gdzie złodzieie wyko=

26: pywáią y krádną.

werset: 20] Ale fkarbcie fobie fkarby w nie=

27: bie: gdzie áni rdzá/ áni mol nie pfuie/ gdzie teŹ zło=

28: dzieie nie wykopuią ani krádną.

werset: 21] Abowiem gdzie

29: ieft fkarb " twoy/ tam ieft y ferce twoie.' *

(marg) " **wálz, tám będzie y ferce wálze.G**

: **Záčzá: 18.** (-)

werset: 22

30: " Swięcą ciała twego/ iest oko twoie. Iesliby' oko(*marg*) " **Swięcą ciała iest oko. Iesliby**
tedy.6 L. G. S. (-)

31: twoie było szczere: wszystko ciało twoie światłe będzie.

werset: 23

32: Ale iesliby oko twoie złe było: wszystko ciało twoie

33: ciemne będzie. Iesliż tedy światło ktore iest w tobie/

34: ciemnością iest: iakoż wielka będzie sama ciemność?

Zaden nie

strona: 25

Rozd: 6. według

25.

Máttheufzá.

(*marg*) **Ewáng. Niedziele 14. po Świętkách. (-)**

werset: 24

1: Zaden nie może dwiema panom służyć. Bo á=

2: bo iednego będzie nienawidział/ á drugiego będzie

3: miłował: ábo iednego trzymać się będzie/ á drugie=

4: go wzgardzi. Nie możecie Bogu służyć y mammo=

5: nie.

(*marg*) **Mámmóná po Syriysku: po násemu bogactwo. Hieron. (-)**

werset: 25] Dla tego wam powiadam/ nietrośzczcie się

6: o dużą wążę cobyście iedli/ * áni o ciało wążę czym= (*marg*) * **y cobyście pili.G. (-)**

7: byście się odziewáli. Azaż duża nie iest ważniejszyza

8: niż pokarm? y ciało niżli odzienie?

werset: 26] Weyźrzycie

9: ná ptaki powietrzne/ iż ci nie sieią áni zna/ áni zbie=

10: ráią do gumien: á Oćiec wąż niebieski żywi ie. Aza=

11: ście wy nie dáleko ważniejszy niż oni?

werset: 27] Y któż z

12: was trośzcząc się może przydać do wzrostu swego ło=

13: kieć ieden?

werset: 28] A o odźienie przecz fię trofzcczećie?

14: Przypátrzcíe fię lilíam polnym íako roftą: nie prá=

15: cuią áni przęda.

werset: 29] A powiádam wam/ íz áni Sálo=

16: mon we wŕzytkiey ozdobie fwey nie bywał ták przy=

17: brány/ íako iedná z tych.

werset: 30] A íeŕliż trawę polną/ kto=

18: ra dźiś íeŕt/ á íutro będzie w piec wrzucona/ Bog ták

19: " przyodźiewa:' íakoż dáleko wíęcey was o máłowier= (marg) " **przyozdábia.G. (-)**

20: ni?

(marg) **Pogani potrzeb docześnych fsukáią nie v Bogá ále v báłwánow, y przez dowćipy fwoie. (-)**

werset: 31] Nie trofzccziefz fię tedy mowíąc: Coż będziem

21: íeść/ ábo co będziem pić/ ábo czym fię będziem przyo=

22: dziewác?

werset: 32] Boć fię o tym wŕzytkim pogáni wielce

23: ítáráią. Abowiem Oćiec wálz niebieski wie że tego

24: wŕzytkiego potrzebuiećie.

werset: 33] " Szukayćiefz tedy' na=(marg) " **Ale fsukayćie.G. S. (-)**

25: przod kroleŕtwá Bożego/ y ípráwiedliwoći " íego: á(marg) " **Íego, to íest, Bożey. (-)**

26: to wŕzytko będzie wam przydano. *

werset: 34]

27: Nie trofzccziefz fię tedy o íutrze. Abowiem íu=

28: trzeyfzy dźień o fwoie potrzeby trofkác fię będzie.

29: Dofycći ma dźień " ná fwey nędzy.(marg) " **ná fwym vtrapieniu. Hieron. (-)**

30: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

31: **Spráwiedliwoći wáfsey.)** Stąd znác/ íz dobre vczynki íą íprá=

32: wiedliwością: á iz człowiek czyniący dobrze/ czyni íprawiedliwość.(*marg*)

Spráwiedliuość z vczyńkow, á nie z fámej wiáry. (-)

33: Y z tego dobrze czynienia/ á nie tylko z wierzenia/ víprawiedli=

34: wion bywa. A ták íprawiedliwość Chrześcijáńkiego człowieka

D

Zbáwićiel

strona: 26

26.

Ewángeliey Rozd: 6.

1: Zbáwićiel náíz pokláda nawięcey w tych trzech cnotách: w iáłmu=

2: źnie/w poście/ á w modlitwie: ták iz iáłmuźny czynić/ pościć fię/

3: modlić fię/ ieft íprawiedliwość czynić: y vczynki miłosierne/ fą v=

4: czynki íprawiedliwości.

5: **Odda tobie.**) To oddánie ábo zaplátá w niebie zá dobre vczynki/ (*marg*) **Zasługá dobrych vczyńkow.** (-)

6: (ktorą Pan á Zbáwićiel náíz często przypomina) pokázuie/ iz vczyn=

7: ki dobre wiernych máią fwą zasługę/ ábo iz zasługuią żywot wiecz=

8: ny: á iz mogą być czynione dla zapłaty wieczney. Pátrz wyz. 5. 12.

9: **Iáko obłudnicy.**) Obłudności á prozney chwały Pan zákázuie/ (*marg*) **Vczynki dobre mogą y máią być iawnie czynione.** (-)

10: w tych troiákich vczyńkách íprawiedliwości: á nie iáwnego ich

11: czynienia przed ludzmi/ ku czći á chwale Bożey/ ku bliźnich zbudo=

12: wániu/ y ná zbáwienie náíze. Ponieważ nam wyżłzey rofkazał/ á=

13: by fię ták świeciłá swiátłość náízá przed ludzmi; żeby oni widząc

14: vczynki náíze dobre/ chwalili ftąd P. Bogá. Przetoż/ w íprawo=

15: wániu wżelákich vczyńkow dobrych/ mamy chowác Regułę onę

16: Grzegorzá ś. áby vczynek był ná iáwi; ále intencja ábo ferce do

17: bre z ktorego gi czyniż/ áby zoftáło w íkrytości.

18: **Nie bądźcie wielomowni.**) Nie zákázuieć Pan długiey modli=

19: twy: gdyż y íam ná przykład nam/ cále nocy ná modlitwie trawił.(*marg*) **Nie wielomowstwá, ále proznomowftwá ná modlitwie Pan zákázuie.** (-)

20: y rofkazał fię nam záfwe modlić/ á nigdy nie vftáwác: iáko y Pá=

21: weł ś. y ten był zawnfze zwyczaj kościoła Boże^{go}/ ktory od poczynku
22: miał pewne godziny modlitw: ktore zową **horas canonicas**. Nie wie=
23: lomodłftwá tedy/ ále wielomowftwá ábo proznomowftwá Pan
24: zakázuie/ to ieft/ ábyfmy niepotrzebnych rzeczy/ proznymi/ zbytni=
25: mi á wydworknymi fłowy fię nie domagáli. Iáko Pogáni czynili/
26: ktorzy mniemieli/ że Bogowie potrzeb ich nie widzieli/ áni ich
27: wyfluchác nie **meli** [!] / ázby dlugá orácyá wyftroili/ á wydworknymi
28: fłowy wyliczyli to wfzytko/ czego im potrzebá. **August: epist.** 121.
29: **cap.** 8. 9. 10. Przetoż y Collekty kościelne fą bárzo krotkie/ ále
30: wielce fkuteczne y potężne.
31: **Chlebá náfego powfzedniego.**) Słowo Greckie **επιουσιον** ftáry
32: tłumác przed Hieronymem wyłóżył był/ **quotidianum**, to ieft po=
33: wfzednim: Lecz Hieronym ś. przełóżył ie tu **superfubstantialem**, to
34: ieft nádiftnym ábo nádiftotnym; ácz v Lukáfzá toż fłowo prze
35: łóżył powfzednim. Niektorzy ie też iutrzeyfzym/ á drudzy **postpra**=
36: **lentem**, poteráznieyfzym wykłádáią.(*margin*) **Chleb powfzedni ábo nádiftotny.** (-) A
ták prošimy tu nie tylko
37: chlebá powfzedniego/ to ieft/ tego wfzytkiego co nam ku záchowá
38: niu ciáá ieft potrzebno: ále też chlebá nádiftotnego/ to ieft wfzel=
39: kiego pokármu duchownego/ á zwłáfzczá chlebá našwiétłzego Sá

krámentu/

strona: 27

Rozdz: 6.

27.

według Máttheufzá.

1: krámentu/ w ktorym ieft prawdziwie Pan Chriřtus/ on chleb żywy
2: ktory sftąpił z niebá. Ktory przeto názwan ieft chlebem Nádifto=
3: tnym/ iż przewyřfza wfzytkie iftnořci/ y wfzytko ftworzenie.
4: **Náfze winy.**) Te winy/ fąc grzechy nie tylko śmiertelne/ ále też
5: powfzednie: iáko częfto vczy Auguřtin ś. Y przetoż nie mář żadne=
6: go człęká ná ťwiecie/ by był nařprawiedliwřzy/ ktoryby nie był wi=

- 7: nien używać tej modlitwy: ponieważ żaden nie jest bez grzechów/
- 8: przynamniej powzednich.(*marg*) **Záden nie iest bez winy ná świecie.** (–)
- 9: **Nie wwodz nas w pokuszenie.**(*marg*) **Bog nikogo nie wwdzi w pokufy.** (–) To jest nie dopuśćzay nas wwo=
10: dzie: iáko y Cypryan ś. y Auguřtin czytáią: y iáko rozumie y wykła=
11: da ś. kościół powźechny. Abowiem Bog nikogo nie kuśi/ mowi
12: Iákub ś. A ták łtrzeź się błędu Kálwiniřtow/ ktorzy Boga czy=
13: nią przyczyną y łprawcą ludzkich grzechów; powiádáiąc że Bog
14: zwykł ludzie wwdzić w tęż pokufę/ w ktorą y łam łzátan: y ow=
15: łzem łámego/ prawi/ łzátaná Bog podwodzi/ áby łerce złych ludzi
16: nápełniał. Iáko Bezá namiátek Kálwinow ná to mieřce śmiał
17: nápiřác: y łam Kálwin/ tákże bluzni ná wielu mieřcách.
18: **Gdy się pořćicie.**) Nie zákázueć tu Pan iáwnych pořtow/ iákie
19: w piřmie řwięty y vchwalone y řwtáwione były: gdyż y Nini= (*marg*) **Iáwne pořty nie zákázáne.** (–)
20: witowie iáwnemi pořtái wblágáli gniew Boży przeciw łobie:
21: ále gáni te ktorzy ábo dla próżney chwały pořzczą/ áby ie ludzie
22: chwaili; ábo ktorzy łtroiá pořtáwę pořzczáycych/ choć nie pořzczą:
23: co iest **hypocriřis**, y łzczera obłudá.
24: **Skarbćie w niebie.**) Przez te łkárby nie moźeć się rozumieć łamá
25: wiárá: ále łzczodre iáłmuźny/ y inřze vczynki dobre: ktore Bog
26: chowáiąc/ iáko w księgách ábo w łkrzyni w niebie/ wedle nich ma
27: káždemu oddać y zápłácić. Iáko z drugiey łtrony/ kto łkápie się=
28: ie/ łkápie teź będzie żáł/ mowi Páweł řwięty.(*marg*) **Skárby vczynkow dobrych.** (–)
29: **Dwiemá pánom służyć.**(*marg*) **Dwá pánowie przeciwni.** (–) Dwá pánowie łąc naprzod/ dwoiá
30: wiárá: Bog y Báál: Chriřtus y Luter/ Serwet ábo Kálwin: oł=
31: tarz Boży y ołřzczepieńřka wieczera: łtoł Páńřki y łtoł Czártow=
32: łki: kościół Powźechny/ y zbor kácerřki. Potym dwá pánowie łą
33: teź/ Bog y řwiát: Ciáło y Duch/ Grzech y Spráwiedliwořć.

34: **Nie troszczcie się.**) Nie zakażcie Pan roboty y opatrowania ży=

35: wności: ale troskania z kłopotem y frąfunkiem: ábo zbytniego

36: Itarania/ iákoby nie vfaiąc opatrności Bożey.*(marg)* **Roboty y nabywania żywności**

Bog nie zakażcie. (-)

D 2

Rozdział

strona: 28

28.

Ewangeliey Rozd: 7.

rozdział: 7

1: ROZDZIAŁ VII.

2: 1 Nie poładzać bliźniego. 5 Ale łamego siebie. 6 Nie dawać

3: pfom świętego. 7 Prościć/ łzukać/ kołatać. 12 Summá włzytkie=

4: go pífma świętego. 13 Braná ciáfna y łzeroka. 15 Fałzywi

5: prorocy. 21 Niełámá wiára/ ále y vczynki potrzebne do zbáwie=

6: nia. 24 Nie dołyc łłuchác łłowá Bożego/ ále trzebá czynić. *(marg)* **Záczá: 19.** (-)

werset: 1

7: **N**ie ładzćie/ ábyście nie byli ładzeni. * Abo=

(marg) * **Nie potępiáycie, ábyście nie byli potępieni.**N. L. (-)

werset: 2

8: wiem ktorým ładem ładzćie/ ładzeni będzie=

9: ćie: y ktorą miárą mierzyćie/ będzie wam

10: odmierzono.

werset: 3] A coź widźiłz trzałzczkę * w oku brá=*(marg)* * **ktora ieft.**G. (-)

11: tá twego; á tramu w oku twoim nie widźiłz?

werset: 4] Abo

12: iáko mowiłz brátu twemu; * Dopuść **iźci** wyimę trza=*(marg)* * **Bráćie.**N. L. (-)

13: łzczkę z oká twego; á oto tram ieft w oku twoim?

werset: 5]

14: Obłudniku/ wyrzuć pierwey tram z oká twego: á

15: tedy przezyrzyłz ábyś wyrzućił trzałzczkę z oká brátá

16: twego.

werset: 6] Nie dawaycie p[om świętego: ani miec=

17: cie pereł w[alzych przed wieprze: by ich łnadź nie po=

18: deptali nogami fwemi/ y obrociw[zy fię aby was nie

19: podrąpali.

(*marg*) **Z[acz[ą: 20. (-)**

werset: 7]

20: Proście/ á będzie wam dano: szukaycie/ á nay=

21: dziecie: kołacie/ á będzie wam otworzono.

werset: 8] Abo=

22: wiem w[zelki ktory prosi/ bierze: á kto szuka/ naydzie:

23: á temu co kołace będzie otworzono.

werset: 9] Abo ktoryż

24: z was iełt człowiek/ ktorego iełliby prosił fyn iego o

25: chleb/ izali mu poda kámień?

werset: 10] Abo iełliby prosił

26: o rybę/ izali mu poda węża?

werset: 11] Iełli wy tedy/ bę=

27: d[ac złymi/ vmiecie d[ary dobre d[aw[ac " fynom' w[á=(*marg*) " **dzieciam.G. (-)**

28: łzym: i[akoż więcey Ociec w[al[/ ktory iełt w niebie=

29: łiech/ da " rzeczy dobre tym ktorzy go proł[ą?(*marg*) " **Te rzeczy dobre, ł[ac ł[ask[á y d[ary duchowne w[łsytkie; y cokoluek zb[awieniu dułsnemu nale[zy. (-)**

(*marg*) **Z[acz[ą: 21. (-)**

werset: 12]

30: W[łzytko tedy cobyłcie chcieli aby wam ludzie

31: czynili: * y wy im czynicie. Boć " ten' iełt zakon y pro= (*marg*) * **t[ak[że.5. L. G.**

: " **t[ak.G. (-)**

32: rocy.

werset: 13] Wchodźcie przez ci[áfn[ą branę: Abowiem

33: Ízeroka braná/ y przełtrona iełt drogá kłora wiedźie

34: ná zátrocenie: á wiele ich iełt/ kłorzy przez nię w=

chodzą.

strona: 29

Rozd: 7. według

29.

Máttheufzá.

1: chodzą.

werset: 14 " Íakoź' cíalna braná/ y wąłka iełt drogá (*marg*) " **Abowiem3 L N. G.** (-)

2: kłora wiedźie do żywotá: á máłó ich iełt/ kłorzy iá

3: náyduiá!

(*marg*) **Záčzá: 22.**

Ewángelia ná 7 Niedzielę po Świátkách. (-)

werset: 15

4: * Strzeźcie fię pilnie fałszywych prorokow/ kto= (*marg*) * **Lecz.G.** (-)

5: rzy do was przychodzą w odźieniu owczym/ lecz we

6: wnątrz fą wilcy drapieźni.

werset: 16 Z owocow ich po=

7: znaćie ie. Izali zbieráią z ćiernia groná winne/ ábo

8: z ołtu figi?

werset: 17 Tákći wólzelkie drzewo dobre/ owoce

9: dobre rodźi: á złe drzewo/ owoce złe rodźi.

werset: 18 Nie

10: może drzewo dobre/ owocow złych rodźić: áni drze=

11: wo złe owocow dobrych rodźić.

werset: 19 Wólzelkie drzewo

12: kłore nie rodźi owocu dobre^{go} / " bęđzie wycięte/ y w o=

13: gień wrzucone'.

(*marg*) " **wycináią y w ogien wrzucáiąG. S.** (-)

werset: 20 A przeto z owocow ich poznaćie ie.

(*marg*) **Záczá: 23.** (-)

werset: 21

- 14: Nie káždy ktory mi mowi/ Pánie/ Pánie/ w=
15: nidzie do krolestwá niebieskiego: ále ktory czyni wo=
16: lą Oycá mego ktory ieft w niebiesiech/ - ten wnidzie
17: do krolestwá niebieskiego. *

(*marg*) **G.** (-)

werset: 22

- 18: Wiele ich rzecze mi dnia onego/ Pánie/ Pánie/
19: izalifmy w imię twoie nie prorokowali/ y w imię
20: twe czártow nie wyganiáli/ y w imię twe wiele cu=
21: dow nie czynili?

werset: 23 A tedy " wyznam im' zem was(*marg*) " **To ieft, iáwnie im powiem. Hebraifm.**

(-)

- 22: nigdy nie znał: Odftápcie ode mnie * ktorzy nieprá=(*marg*) * **wfzyscy.N. L. y G.** (-)
23: wość czynicie.

(*marg*) **Záczá: 24.** (-)

werset: 24

- 24: Wfzelki tedy ktory flucha tych flów moich/ y czy
25: ni ie: " będzie przypodobion' mężowi mądremu/ kto=(*marg*) " **podobnym go
vczynię.G.** (-)
26: ry zbudował dom swoy " ná opoce'.

(*marg*) " **ábo, ná skale.** (-)

werset: 25 y ípadł defzcz/

- 27: y przyflży rzeki/ y wiały wiátry/ y uderzyły ná on dom/
28: á nie vpadł. bo był ná opoce vgruntowány.

werset: 26 A w=

- 29: flzelki ktory flucha tych flów moich/ á nie czyni ich/
30: będzie przypodobion mężowi głupiemu/ ktory zbu=

31: dował dom fwoy ná pialku:

werset: 27 y fpadł defzcz/ y przy=

32: fży rzeki/ y wiały wiátry/ y vderżyły ná on dom/ y v=

33: padł/ y był vpadek iego wielki.

werset: 28 Y sftáło fię: gdy

34: dokończył IEfus tych mow/ zdumiewáły fię rzelze

D 3

nád náuką

strona: 30

30.

Ewangeliey Rozd: 7.

1: nád náuką iego.

werset: 29 Abowiem ie vczynł iáko władzą

2: máiący/ á nie iáko Doktorowie `ich y Pháryzeu=

3: fzowie'.(marg) **G. 4 L. N.** (-)

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **Nie fádzcie.**) Nie zákázuieć Pan tymi fłowy fądzić vrzędowi/ ták

6: duchownemu iáko y świeckiemu (iáko fobie dumáią Nowokrzczeń

7: cy) ktoremu owfzem fądzić rofkázano.(marg) **Sądzić iáko, y komu zákazano** (-) Ani zákázuie człówiekowi

8: fámego siebie pożytecznie fądzić. Ani zákázuie złego złym/ Iuda=

9: fzá zdraycą názywáć; y złoczyńcze od vrzędow/ y Hæretyki od ko=

10: sciołá ofádzzone y potępione/ mieć zá pogány y iáwnogrzelzniki.

11: Ale zákázuie tym co nie fą ná vrzędzie/ pofądzić bliznich fwoich;

12: zwáfzczá z nienawiści/ ábo ze złego domniemánia: fłowá y fprá=

13: wy ich dobre ábo y sfzędnie (ktore z dobrego fercá wyniść mogły)

14: we złe obracáiąc/ y ná gorfzą ftronę wykłádáiąc. Iáko ná on čás

15: pofądźáli Zydowie dobre y święte mowy y fpráwy Páná Chriftu=

16: fowe. A dziś Hæretykowie/ náuki y Ceremonie kościelne.

17: **Nie dawaycie pfom świętego.**) Iáko w ftárym zakonie/ w ied=

18: nym domu báránká pożywano/ á mielá iego wynosić fię precz

19: nie godziło; tak w iednym kościele powszechnym prawdziwa o=
20: fiara nalezego Zbawiciela ofiarowana bywa: ktorego ciala precz
21: wynosic/ a pfom swietego dawac zakazono. **Aug: fermone 181. de**
22: **tempore.** Zadnego tedy Sakramentu/ a zwlaszcza oltarnego (ia=
23: ko chleba synowskiego) nie godzi sie dawac niewiernikom/ y tym
24: ktorzy w grzechach smiertelnych będac/ pierwey sie przez swieta
25: **spowiedz [!]** nie sprobuią. Y slowo Boze/ nie ma byc opowiedane
26: tym/ ktorzy go nie przyimuią; owfzem ie depca iako swinie: abo
27: ie bluznia y kalia iako psi. **(marg) Sakrameⁿty niewiernym y niegodnym nie maa**
byc dawane. (-)

28: **Wszelki ktory prosi, bierze.**) Ktokolwiek prosi czego przytoi/ y
29: iako przytoi/ to ielt/ rzeczy do zbawienia potrzebnych/ z wiara/ z
30: pokora/ z pilnoscia/ y z trwaoscia/ będac w lalce Bozey; ten pe=
31: wnie otrzyma/ abo to o co prosi/ abo co lepszego. **(marg) Modlitwa ktora wazna. (-)**
32: **Wchodzie przez ciaina brane.**) Augustin s. tak na to mieylce pi=
33: lze: Tu sie nawiecy ftrzedz Haretykow mamy/ ktorzy sie popoli=
34: cie mala liczba swych/ y lichą trzoda swoia zalecia. **(marg) Haretykow mala trzoda.**

(-) Y dla tegoz

35: Pan/ powiedziawfzy; iz malo tych ktorzy nayduia ciaina droga y
36: ciaina vliczke: aby sie pod imieniem malosci/ nie wkradli Hare=
37: tycy; wnet dolozyl tego: Strzezcie sie falszywych Prorokow.
38: **Strzezcie sie pilnie falszywych prorokow.**) Znaki falszywych pro=
39: rokow te fa. Pirwzy; iesli sie to nie stanie co prorokowali. Dru=**(marg) Znaki**
haretykow.

1. (-)

gi; chocby

strona: 31

Rozd: 7. według

31.

Máttheufzá.

1: gi; chocby sie tez stalo co prorokowali; iesli nowa nauke przy=**(marg) 2. (-)**

- 2: nofzã/ ktorey nieznãli przodkowie nãlzy. Trzeci; iefli fãmi idã nie (*marg*) **3.** (-)
- 3: bẽdãc poflãni. Czwarty; iefli wyfzedzfy z nas/ 1. **Ian.** 2. 19.(*marg*) **4.** (-)
- 4: nie idã do Pogan/ áby ie nãwrãcãli; ále zãfię do nas/ áby wiãrę
- 5: nãlżę pflowãli y wywracãli. **Dziei.** 13. 10. 2. **Thim.** 2. 18. **Tit.** 2. 11.
- 6: Piãty; iefli przychodzã w fzãtãch owczych/ to iefl pod imieniem (*marg*) **5.** (-)
- 7: Pãnã Chriflufowym/ ftroiãc poftãwę prawdziwych prorokow/
- 8: y mãiãc zãwzdy w gẽbie fłowo Boze. **Iere.** 28. 2. 11. przemieniãiãc
- 9: fię w Apoftoły P. Chriflufowe. 2. **Corint:** 11. 13. mãiãc poftãwę
- 10: nabożeńftwã. 2. **Tim:** 3. Przez łãgodne mowy y błogofłãwiẽn=
- 11: ftwã/ y obiecowanie ofobney nãuki/ fwiãtłofci y wolnoŃci E=
- 12: wãngelickiey/ zwodzãc fercã proftych á niewinnych ludzi. **Rzym:**
- 13: 16. 18. (*marg*) **6.** (-) Szofly; iefli/ iãko wilcy tãrgãiã y rofprãfzãiã nã ro=
- 14: zmãite fekty/ ono ftdo/ ktore Pan Chriflus fobie zebrał w iedno. (*marg*) **7.** (-)
- 15: Siodmy; z owocow tãk nãuki iãko y żywotã ich.(*marg*) **Owoce nãuki.** (-) Nãuki; iefli prze=
- 16: ciwnã nãukę wnofzã tey/ ktora iefl przyiãta we wzytkim koŃciele
- 17: P. Chriflufowym/ ktory iefl filarem y vmocnieniem prawdy.
- 18: Iefli wprowadzãiã fekty dawno przekłẽte y zãtrãcone. Owo=
- 19: ce zãfię żywotã y obyczãiow Hãretyckich fã; Odftãpienie od wiã=
- 20: ry/ y oderwanie od koŃciołã powfzechnego. Niezgody miedzy ni=
- 21: mi. 1. **Cor.** 3. 4.(*marg*) **Owoce obyczãiow.** (-) Nazwifkã od miŃtrzew fwoich nowych: od kto=
- 22: rych ie/ mãiãto ChrzeŃcijãnow/ Lutrãmi/ KãluiniŃtãmi/ Serweta=
- 23: ny zowã. Nieufãwicznofc y niefãtek w nãuce. 2 **Corin.** 1. 17. Nie=
- 24: poŃluŃzenŃtwo ku przełożonym duchownym y Ńwieckim. Miłofc
- 25: fãmych liebie: Pychã y chlubã z nãuki y vmieiętnofci nãde wzytkie
- 26: Oyce y Doktory Ńwięte. Fãłfzowanie piŃmã Ń. y co iefl ftrãfzli=
- 27: wfza/ odrzucenie wiela częŃci iego/ zwłãfzczã gdzie im iefl prze=
- 28: ciwne. A toć fã owoce wzytkim Hãretykom w obec poŃpolite. Ńãc
- 29: y inne ofobnieyŃze/ y wãlnieyŃze Hãretykom czãłow nãlzych:

- 30: iáko nierządne małżeńtwá: gwałcenie ślubow y perſon Bogu
- 31: oddánych: łupieftwá kościołow: świętokradztwá: fámej wiary
- 32: zálecánie: ohydzenie vczyńkow dobrych: powiedáiąc/ iż nie máią
- 33: załługi v Bogá/ á iż nie łą do wípráwiedliwienia y zbáwienia po=
- 34: trzebne: á iż przykazánie Boże nie tylko ieft ciężkie/ ále y ku zácho=
- 35: wániu niepodobne. Y wiele tákich náuk kłamliwych/ ná ſkázę
- 36: wízelkie⁸⁰ życia pobożne⁸⁰ we wízytkich ſtaniech proſto prowadzących.
- 37: **Nie káždy ktory mi mowi, Pánie.**) Cić pewnie wiárę máią: bo=
- 38: by bez niey Páná wzywáć nie mogli.(*marg*) **Sámá wiárá nic nie pomoże.** (-) A iednáku widziemy/ iż nie
- 39: doſyc ná wierze: á iż nie lámá niewiárá ieft grzechem: iáko vczy
- 40: Luter: Gdyż áni łámi Kátholicy y práwowierni/ choćby teź wiel=

ką wiarą

strona: 32

32.

Ewangeliey Rozd: 8.

- 1: ką wiarą prawdziwe cudá czynili przez imię P. Chriſtuſowe; w=
- 2: ſzákże przez dobrych vczyńkow zbáwienia doſtąpić nie mogą. Kte=
- 3: mu obácz ktorzy to łą/ co záwſze w gębie máią Pánie/ Pánie: co im
- 4: iednáku namniey nie pomoże/ gdyż ták vczynki dobre zelżyli/ y ſprá=
- 5: wiedliwość Chreſćijáńfką ludziom ohydźili.(*marg*) **Rozność kościoła Bożego od bożnic kácerskich** (-)
- 6: **Ktory zbudował dom ſwoy ná opoce.**) Pan Chriſtus iſta mą=
- 7: drość/ zbudował kościół ſwoy ná opoce/ ktorego żadne furye ſzá=
- 8: táńkie nigdy nie obálą. A głupi Hæretycy/ rózne zbory ſwoie bu=
- 9: duią ná piátku: ktore záſię łámiż obaláią niezgodámi ſwemi.

rozdział: 8

10: **ROZDZIAŁ VIII.**

- 11: 2 Vzdrowienie trędowátęgo. 8 Wiárá Rotmiſtrzowá. 11
- 12: Przyjęćie Pogan/ á odrzucenie Zydow. 13 Vzdrowienie ſługi

13: Rotmiłtrzewego. 14 Y świekry Piotrowey. 16 Y inych chorych.

14: 19 Doktor zakonny chce być vcziem Páńfkim. 21 Vczeń chcący

15: pirwey oycá pogrześć. 24 Morze wzrufzone vfkramia. 28 Dwu

16: opętánych vzdrawia. 31 Czártom w wieprze wniść dopufzcza. (marg) Ewnág [!] **Niedziele**

3. po trzech krolách. (-)

werset: 1

17: **A** Gdy sítąpił z gory/ lzły zá nim wielkie rzefze.

werset: 2

18: A oto trędowáty przyfzedłzy/ pokłonił fię

19: mu/ mowiąc: Pánie/ iefli chcefz/ możefz mię

20: oczyścić.

werset: 3 Y ściągńawłzy Iefus rękę/ dotknął fię

21: go/ mowiąc: Chcę/ bądź oczyścion. Y był zárázem

22: oczyścion trąd iego.

werset: 4 Y rzekł mu IEfús: Pátrz

23: ábyś nikomu nie powiádał: ále idź/ vkaż fię kápła-

24: nowi: y ofiáruy dar ktory przykazał Moyzełz ná fwiá

25: dectwo im.

(marg) **Záczá: 25.**

Wéwángelia w Wfłępny Czwartek. (-)

werset: 5

26: A gdy włzedł do Káphárnaum/ przyfzedł do nie

27: go " Rotmiłtrz/ profzác go/(marg) " **wł. Setnik: tákże y potym włfedy.** (-)

werset: 6 y mowiąc: Pánie/ flú=

28: gá moy leży w domu powietrzem rufzony/ ` y' írodze

29: vtrapiony.(marg) **G.** (-)

werset: 7 Y rzekł mu IEfús: Ia przyide/ á v=

30: zdrowię go.

werset: 8 Y odpowiadając Rotmistrz/ rzekł:

31: Pánie/ nie iestem godzien ábyś wzedł " pod dách(marg) " **to iest, do domu mego.** (-)

32: moy: ále tylko " rzecz słowem'/ á będzie vzdrowion (marg) " **to iest, roskaż. Hebraism.**
(-)

33: sługá moy.

werset: 9 Boćiem y ia iest człowiek " pod władzą(marg) " **zwierzchności podległy.** (-)

34: ̄ postawiony'/ máiący pod sobą żołnierze: y mówię te= (marg) **4 L. G.** (-)

mu: Idź/

strona: 33

Rozd: 8. według

33.

Máttheufzá.

1: mu: Idź/ á idzie: á drugiemu/ Chodź: á przychodzi.

2: á słudze moiemu/ Czyń to/ á czyni.

werset: 10 A vsłyszawszy

3: to Iesus/ dziwował się: y rzekł tym którzy szli za nim:

4: Záprawdę powiadam wam/ nie nálażłem tak wiel=

5: kiej wiary w Ifraelu.

werset: 11 A powiadam wam/ Iż

6: wiele ich ze wschodu słońca y z zachodu przyidzie/ y

7: vsiędą z Abrahámem/ y Izáákem/ y Iákobem w

8: krolestwie niebieskim:

werset: 12 á " synowie krolestwá' bę=(marg) " **do krolestwá náznáczeni. Hebraism.** (-)

9: dą wyrzuceni w ciemności zewnętrzne: tam bę=

10: dzie płacz y zgrzytanie zębów.

werset: 13 Y rzekł Iesus Rot=

11: mistrzowi: Idź; á iákoś vwierzył niechci się stá=

12: nie. Y ozdrowiał sługá teyże godziny. *

(marg) **Záczá: 26.** (-)

werset: 14

13: A gdy przyšzedł Iefus do domu Piotrowego/

14: wyźrzał ſwiekrę iego leżącą á máiącą gorączkę:

werset: 15 y

15: dotknął fię ręki iey/ y opuściłá ią gorączkã: y wſtálá/

16: y poſługowálá " mu'

(*marg*) " **im.N. G. y L.** (-)

werset: 16 A gdy był wieczor/ przy=

17: wiedli mu wiele opętanych: y wyrzucał duchy ſło=

18: wem: y wſzytkie ktorzy fię zle mieli vzdrowił:

werset: 18 Aby

19: fię wypełniło/ co ieſt rzeczono przez Iáiałzá Proro=

20: kã mowiącego: On niemocy náſze przyiał/ y cho=

21: roby * noſił.

(*marg*) * **náſze.N. L. S.** (-)

werset: 18 A widząc Iefus wielkie rzeſze około

22: ſiebie/ kazał fię * przeprãwić ná drugã ſtronę **morza.**(*marg*) * **vczniom.N. L.** (-)

werset: 19

23: Y przyſtãpiwſzy ieden Doktor zakonny/ rzekł mu:

24: Náuczycielu/ poydę zã tobã/ gdzie iedno poydzieſz.

werset: 20

25: Y rzekł mu IEFus: Liſzki máiã iámy/ y ptacy po=

26: wietrzni gniazdã: á ſyn człowieczy nie ma gdzieby

27: głowę * ſkłonił.(*marg*) * **fwã.N. L. S.** (-)

werset: 21 A drugi z vczniow iego rzekł mu:

28: Pánie/ dopuſć mi pierwey odeyſć/ y pogrzeſć oycã

29: mego.

werset: 22 Y rzekł mu Iefus: Podź zãmnã/ á niechay

30: vmárli ſwé vmárle grzebiã.

(*marg*) **Zãczã: 27**

Ewangelia ná 4 Niedzielę po trzech krolách. (-)

werset: 23

31: A gdy on wstąpił w łódź/ weszli zá nim vcznio=

32: wie iego.

werset: 24 A oto wzrúszenie wielkie sítálo się ná

33: morzu/ ták iż wály łódź okrywály/ á on ípał.

werset: 25 Y przy=

34: ítąpili k niemu * y obudzili go/ mowiąc: Pánie/(*marg*) **N. L. G. S.**

* vczniovie iego.L. K. G. S. (-)

E

záchoway

strona: 34

34.

Ewangeliey Rozd: 8.

1: záchoway nas/ giniemy.

werset: 26 Y rzekł im: * Czemu bo=(*marg*) * **Iefus.N. L. S. (-)**

2: iázliwi iesteście/ máłowierni? Tedy wstáwšy rośka=

3: záł wíatrom y morzu/ y sítálo się vcífzenie wielkie.

werset: 27

4: A ludźie się dziwowáli mowiąc: Iákiz to iest ten /

5: że mu y wíatry y morze íą posłúžne? *

(*marg*) **Záczá: 28. (-)**

werset: 28

6: A gdy się przewiozł ná drugá ítronę/ do krái=

7: ny " Gerázeńfkiey' zábieželi mu dwá opętáni/ z gro= (*marg*) " **Gergezenskiey.G. (-)**

8: bow wychodzący/ bárzo okrutni/ ták iż żaden nie

9: mógł prześć oną drogą.

werset: 29 A oto zákrzyknęli/ mo

10: wíając: Což ty máłš z námi IEfúšie Synu BOžy?

11: przyšzedłš tu przed czáfem męczyć nas?

werset: 30 A było

12: nie dáleko od nich ftádo wielkie wieprzow ná páfzey.

werset: 31

13: Tedy czártowie próšili go/ mowiac: Iefli nas

14: wyrzucasz/ puść nas w ftádo wieprzow.

werset: 33 Y rzekł

15: im: Idźcie. A oni wyfzedłzy/ weszli " w wieprze'. Alic(marg) " **w ftádo wieprzow.G. (-)**

16: oto wśzytko ftádo * wielkim pędem z przykrá wpádło(marg) * **wieprzow.G. (-)**

17: w morze/ y pozdycháło w wodách.

werset: 33 A pásturze [!] v=

18: ćiekli: y przyfzedłzy do miáftá/ opowiedzieli wśzytko:

19: y o onych ktorzy byli opętáni.

werset: 34 A oto wśzytko miá

20: ftó wyfzło przeciwko Iefufowi: y wyźrzawfzy go/ pro=

21: śili áby z ich gránic odfzedł.

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Vkaż fię kápłanowi.**) Kápłani ftárego zakonu (mowi ś. Złoto=

24: ufty) mieli moc tylko rozeznánia ábo rozfádzenia/ ktorzy był od trę=

25: du oczysćiony.(marg) **Kápłani prawdziwie grzechy odpufszáią.** (-) Ale kápłani nowego zakonu máią moc/ nie tylko

26: doświádczác kto iefł oczysćiony/ ále zgoła oczysćiac duźne zmázy.

27: A przetoź ktorzy imi gárdzą/ dáleko fą gorfzy y godni wiefłzego ká=

28: ránia nizli kiedy Dáthán ze wśzytkimi pomocniki fwemi. To wśzy=

29: tko iego fłowá.

30: **Y ofiáruy dar.**) Każe mu Pan ofiárowác ofiárę zakonną (mo=

31: wi Auguřtin ś) iz iefzcze nie była wftáwiona ofiárá oná ťwięta nád

32: ťwiętyimi/ ktora iefł ćiáło iego. ktora ná miesce onych wśzytkich

33: ofiar zakonnych náftąpiłá.

34: **Nie iefłtem godzien.**) Gdy pożywał ćiáłá y krwie Páńfki[e]y (mo=

35: wi **Origenes**) tedy Pan wchodzi pod dách twoy. Ty tedy vkorzy=

36: wŕzy ŕię mow:(*marg*) **Ofiará ciála Chriftuŕowego**

: **Sákrámeⁿtz iáką pokorą ma być przyimowány** (–)Pánie nie ieftem godzien rć. Ták teź mowił y S.

Złotouŕty

strona: 35

Rozd: 8. według

35.

Matthenŕza.

1: **Z otouŕty** [!] we Mŕzy ŕwoiey: y tychże ŕłow koŕcioł powŕzechny po

2: dziŕŕ dzieñ vŕzywa przy Mŕzy ŕ. y przy rozdawániu naŕwiętzŕzego

3: Sákrámentu.

4: **Swiekrę iego.**) O Pietrze pewna iefť że miał żonę: ále iáko pi=

5: ŕze Hieronym ŕ. Apoŕtołowie iedni żon nigdy nie mieli; á drudzy

6: co ie pierwey mieli/ po ŕwym powołániu ná vrząd Apoŕtołŕki ták

7: ie opuŕćili/ że ich potym nigdy nie vználi. (*marg*) **Bezzenŕtwo kápláńskie.** (–) Czego Hieronym do=

8: wodzi z ŕłow onych Páńŕkich: Káždy ktory opuŕći dla mnie żonę rć.

9: Y z Apoŕtołŕkich: Otoŕmy my opuŕćili wŕzytko. Przetoź ten zwy=

10: czay był w koŕciele od czáŕŕow Apoŕtołŕkich: że y żonáci mogli być

11: ná kápláńŕtwo przypuŕzczeni/ ále tylko męźowie iedney żony: ábo

12: po ŕmierći żony ŕwey; ábo iefťcze zá żywotá zá iey przyzwoleniem;

13: gdy teź oná wieczná czyŕŕoŕć ŕlubi. A iefłi Græccy kápláni/ y Ru=

14: ŕcy Popi ináczey czyniá: niech ŕłucháią Epiphániego Doktorá

15: Græckiego/ że to czyniá przeciw ŕtárym kanonom/ y vŕtáwom ko=

16: ŕćielnym. Co teź y Páphnucius ná pirwŕzym Synodzie Niceń=

17: ŕkim iáŕnie pokázuie. O czym **Zozomenus lib. 1. cap. 22. y Socrates**

18: **lib. 1. cap. 8.** Y iefť to rzecz pewna/ iż żaden nigdy nie był/ nie tyl=

19: ko w Láćinŕkim/ ále áni w Græckim koŕciele/ ktoryby przyiáwŕzy

20: kápláńŕtwo/ miał potym poiác żonę.

21: **Niechay vmárli ŕwe vmarŕe grzebiá.**) Stąd ŕię vczymy; iż żaden

22: wzgląd nie tylko ŕwiecki ábo ćieleŕny/ ále áni żadna inna vcćiwa

23: poślugá/ y ku lámym rodzicom nálzým/ nie ma nam być ná prze=
24: szkodie/ żebyłmy Chrístufá nie náśládowali/ y dofkonálzý żywot
25: obieráli. (marg) **Miłość rodziców ma wstępować miłości Bożej.** (-)
26: **Roskazał wiatrom.**) Kościoł ś. powłzechny/ ktory tu przez tę ło=
27: dkę iest figurowány/ y Kátholicy tegoż kościoła fynowie/ częłtymi
28: nawálnościami y przeciwiéstwy bywáią probowáni. Ale P. Ch=
29: riftuf/ ktory się zdał że łpał/czáfu przyštoynego modlitwami wier=
30: nych obudzony/ wítaie: y rozbiwłzy chmury/ y wćifzywłzy wiátry/
31: wielką pogodę y pokoy/ przywraca kościołowi łwemu.(marg) **Kościół zwycięża
włsytkie przeciwności.** (-)

rozdział: 9

32: ROZDZIAŁ IX.

33: 2 Vzdrawia powietrzem rułzonego. 6 Chrístus odpułzcza
34: grzechy. 9 Máttheufzá wzywa. 13 Miłóśierdzie. 15 Vcznio=
35: wie Páńłcy kiedy pościc mieli. 20 Niewiáłta od płynienia krwi
36: vzdrowioná. 23 Pánienká vmárła wzbudzoná. 28 Dwa ślepi
37: oświeceni. 32 Niemo opętány wyzwolony. 34 Bluznierłtwo
38: przeciw Chrístufowi. 35 Iefus włzędy każe/ vczy/ y vzdrawia.
39: 37 Wielkie źniwo.

E 2

Y włtápiwłzy

strona: 36

36.

Ewángeliey Rozd: 9.

(marg) **Záczá: 29.**

Ewáng: Niedziele 18. po Swiátkách. (-)

werset: 1

1: Y Włtápiwłzy * w łodz/ przewiozł się/ y przyłzedł (marg) * **Iefus.N. L. G.** (-)
2: do miáłta łwego.

werset: 2 A oto przynieśli mu

3: powietrzem rułzonego ná łóžu leżácego. A

4: widząc Iefus " wiarę ich/ rzekł powietrzem rufzone= (marg) " **Wiara jednego pomaga drugiemu.** (-)

5: mu: " Vfy' fynu: odpuszczaić fię grzechy twoie.(marg) " **Bądź dobrej nadzieiey.** (-)

werset: 3

6: A oto niektorzy z Doktorow mowili fami w sobie/

7: Ten bluźni.

werset: 4 A " widząc' IEFus myśli ich/ rzekł: (marg) " **wiedząc. Chryfoftom czyta.** (-)

8: Przecz myślicie złe **rzeczy** w fercách wáfzych?

werset: 5 Coż

9: ieft łacniey/ rzec/ Odpuszczone fą tobie grzechy? * (marg) **twoie.N. L. S** (-) czyli rzec/ Wftań á chodź?

werset: 6 A iżbyście wiedzieli że

10: moc ma Syn człowieczy ná ziemi odpuszczaić grze=

11: chy (tedy rzekł powietrzem rufzonemu) Wftań/ we=

12: źmi łoże twe/ á idź do domu twego.

werset: 7 Y wftawfzy

13: poźedł do domu fwego.

werset: 8 A widząc **to** rzeźe " bały fię'/(marg) " **zdumiály fię.G.** (-)

14: y chwaliły Bogá/ ktory dał takową moc ludźiom. *

(marg) **Zacza: 30.**

Ewángelia ná dzień ś. Máttheufzá. (-)

werset: 9

15: A gdy ftamtąd fzedł Iefus/ vyzrzał człowieká

16: śiedzącego ná cle/ Máttheufzá imieniem. Y rzekł

17: mu: Podź zámną. A wftawfzy/ poźedł zá nim.

werset: 10 Y

18: sftáło fię: gdy on śiadł do ftołu w domu/ oto wiele

19: celnikow y grzeźnikow przyfzedfzy/ śiedzieli wefpoł

20: z IEFufem y z vcźniami iego.

werset: 11] A widząc Pháry=

21: zeufzowie/ rzekli vczniom iego: Czemu z celniki y

22: z grzeźniki ie Náuczyciel wáfz?

werset: 12] Lecz Iefus włfy=

23: Ízawfzy/ rzekł: Nie trzebá zdrowym lekarzá/ ále " zle (marg) " **chorym.** (-)

24: Íię máiącym.

werset: 13] Szedfzy tedy náuczcie Íię/ co **to** íeft;

25: Míłóśierdzia chcę/ á nie ofiáry. Bom nie przyśzedł

26: wzywáć Ípráwiedliwych/ ále grzeźnych. * *

(marg) * **ná pokutę.2 L. G.** (-) (marg) **Záczá: 31.** (-)

werset: 14]

27: Tedy przyśzli do niego vczniowie Íanowi/ mo-

28: wiáć: Przecz my y Pháryzeufzowie pościemy czę=

29: Íto: á vczniowie twoi nie półzczá?

werset: 15] Y rzekł im Ie=

30: Íus: Ízali " Íynowie oblubieńcá w żáłobie chodzić (marg) " **To íest, towáryfse ábo przyiáciele oblubiencowi ná gody záprośeni, ábo ktorzy Íá ná wefelu.** (-)

31: mogą/ poki z nimi íeft oblubieniec? Aleć przyidá

32: dni/ gdy będzie wzięt od nich oblubieniec: á tedy

33: będą pościć.

werset: 16] A żaden nie wpráwuie plátá grube=

go Íukná

strona: 37

Rozd: 9. według

37.

Máttheufzá.

1: go Íukná w wiotchá Ízátę. Abowiem ono záłátanie

2: obrywa nieco od Ízáty/ y Ítawa Íię gorźe przedárcie.

werset: 17]

3: Ani Íeią winá młodego w Ítáre Ítátki: bo ínáczey

4: pukáią fię štátki/ y wino fię rozlewa/ y štátki fię pfu=

5: ią. Ale młode wino zlewáią w štátki nowe: á oboie

6: Ípołem bywáią záchowane.

(*marg*) **Záczá: 32.**

Ewáng: Niedziele 23. po Świętách. (-)

werset: 18

7: To gdy on do nich mowił/ oto ksiązę iedno przy=

8: Ízedłszy pokłoniło mu fię/ mowiąc: " Pánie' corká moiá

9: dopiero fkonáła: ále podź/ włoż ná nią rękę twoię/ á

10: ożyie.(*marg*) **13 L. G. S. (-)**

werset: 19 A wítawłszy Iefus/ Ízedł zá nim/ y vczniowie

11: iego.

werset: 20 A oto niewiáltá ktora " krwáwą niemoc' (*marg*) " **krwotok. (-)**

12: przez dwánaście lat ćierpiála/ przyštapiwłszy z tyłu/

13: dotknęła fię kráiu Ízáty iego.

werset: 21 Bo mowiła lámá w

14: łobie: Bych fię tylko dotknęła Ízáty iego/ będę zdro=

15: wá.

werset: 22 A Iefus obroćiwłszy fię/ y vyźrzawłszy ią/ rzekł:

16: Vfay corko/ wiára twoiá ćiebie vzdrowiła. Y vzdro=

17: wioná ieft niewiáltá od oney godziny.

werset: 23 A gdy przy=

18: Ízedł Iefus w dom książęćiá/ y vyźrzał pífzczki y tłum

19: ludzi giełk czyniący/

werset: 24 rzekł *: Odštąpcie: ábo=(*marg*) * **do nich.1. L. G. S. (-)**

20: wiem nie vmárlá dziewczeká/ ále fpi. Y śmiali fię z

21: niego.

werset: 25 A gdy wygnano rzelżá; wÍzedłszy wiął iá zá

22: rękę/ * y powftála dziewczeká.(*marg*) * **y rzekł, Dzieweczko wftań: (-)**

werset: 26 Y rozefzła fię tá fła=

23: wá po wżytkiey oney ziemi. *

(*marg*) **Zączá: 33.** (-)

werset: 27

24: A gdy Iefus przechodził zonąd/ fzi zá nim dwá

25: ślepi wołáiąc y mowiać: Zmiłuy fię nád námi/ fynu

26: Dawidow.

werset: 28 A gdy przyfzedł do domu/ przyftąpili

27: do niego **oni** ślepi. Y rzekł im IEFus: Wierzyćie iż

28: ' wam' to mogę vczynić? Rzekli mu: Ták/ Pánie.(*marg*) **G.** (-)

werset: 29

29: Tedy fię dotknął oczu ich/ mowiać: Wedle wiáry

30: wáfzey niechay fię wam sfátanie.

werset: 30 Y otworzyły fię

31: oczy ich. A IEFus zágroził im/ mowiać: Pátrzcíe

32: áby nikt o tym niewiedział.

werset: 31 Lecz oni wyfzedfzy/

33: rozfławili go po wżytkiey oney ziemi.

werset: 32 A gdy cí

34: odefzli/ oto przywiedli mu człowieká niemego/ opę=

E 3

tánego.

strona: 38

38.

Ewángeliey Rozd: 9.

1: tánego.

werset: 33 A gdy był wygnan dyabeł/ przemowił nie=

2: my/ y dziwowály fię rzefze/ mowiać: Nigdy fię ták

3: nie okazało w Izráelu.

werset: 34 Ale Pháryzeufzowie mo=

4: wili: Mocą książęćią dyabelfkiego wygnania dya=

5: bły.

werset: 35 Y obchodził IEfus wżytkie miáftá y wśi/

6: náuczáiác w bożnicách ich/ y przepowiadáiác Ew=

7: ángelią kroleśtwá/ á vzdrawiáiác wżelką chorobę/ y

8: wżelką niemoc.*

(*marg*) * **w ludziech.G.**

: **Záczá: 24 (-)**

werset: 36

9: A widząc rzeźze/ rozlitował się nád nimi: iż by=

10: ły ípracowane y " porzucone' iáko owce nie máiące(*marg*) " **rośprofzone.G (-)**

11: páłterzá.

werset: 37 Tedy rzekł vczniom swoim: Zniwoć

12: w prawdzie wielkie/ ále robotnikow máło.

werset: 38 Proś=

13: ćiefz tedy páná żniwa/ áby " wyśłał' robotniki ná żni=(*marg*) " **wyгнаł, ábo wypchnął.6**

L. (-)

14: wo swoie.

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Ten bluzni.**) Słyżąc niewierni Żydowie/ iż P. Chriřtus grze=

17: chy odpufzcza/ bluznierzem go zową: iáko y dziś ich náśládowcy

18: Hæretykowie/ kápłany Chriřtuřowe; iż też oni z Bożkiego rořka

19: zánia grzechy odpufzczáią: Ktorych/ práwi/ grzechy odpufćicie/ fá

20: im odpufzczone (*marg*) **Nie řam BOG grzechy odpufscza. (-)**

21: **Coż ieřt řácniey. rzec.**) Słepi Żydowie/ iáko y dziś Hæretykowie/

22: ták mni máli być Bogu włáfną moc grzechow odpufzczenia; żeby

23: zadnym obyczáiem zadnemu człowiekowi wżyczona być nie mo

24: głá. Ale P. Chriřtus pokázuie; iż iáko cudá czynić/ ácz ieřt Bogu

25: włáfna; wżákże y ludziom ieřt dozwołona: ták też y grzechy od

26: pufzczác.(*marg*) **Ludzie niektorzy grzechy odpufszczáią. (-)**

27: **Chwalili Bogá.**) Lud wierny P. Bogá chwalił/ iż ludziom dał
28: moc grzechow odpuszczenia/ y czynienia cudow: przyznawáiąc/ iż
29: to czego Bog wżyczać raczy ludziom/ nie tylko nic nie wymuie z ie=
30: go czći y chwały: ále owżzem obráca fię ku więtfzey czći y chwale
31: iego Ponieważ on iest przednieyfzy fprawcá/ y pirwfa przyczyná
32: fkutku tego: á ludzie tylko fudzy y naczynia iego; czyniący we=
33: dle woley/ rofkazánia/ y wftáwy iego. (marg) **Pan Bog bywa chwalon z mocy ludziom
fwięty wżyczoney** (-)

34: **Dał tákowá moc ludziom.**)(marg) **Ludzie máią moc grzechow odpuszczenia.** (-)

Nie tylko sam Pan Chrifus według

35: człowięczeńftwá miał tę moc grzechow odpuszczenia, ále iá też mie=

36: li przezeń/ y od niego/ naprzod Apoftołowie; á po nich kápłani/

od nich

strona: 39

Rozd: 9. według

39.

Máttheufzá.

1: od nich poświęceni. Iáko mię/ práwi/ pośłał oćiec/ ták y ia was

2: pośyłam: Bierźcie Duchá świętego/ ktorých grzechy odpuścicie/

3: fą im odpuszczone.

4: **Celnikow y grzeźnikow.**) Celniki Zydowie mieli zá beżeczne [!] / y

5: zá iáwnogrzeźne: przeto/ iż przeciw wolnościom/ y zakonowi ich/

6: mytá y podatki k woli pogánom/ z wielką ich ciężkością wyciągáli.(marg) **Celnicy.** (-)

7: **Miłosierdzia chcę á nie ofiary.**) Toć fłowá Prorockie/ ktore ná

8: on czás mowił/ kiedy z Bożkiego rofkazánia czyniono ofiary. Kto

9: remi fłowy nie odrzucać Bog żadnych ceremoniy áni ofiar Chrze

10: ścijánfkich/ ktore łobie ofiárowác każe w nowym teftámencie. Ani

11: też zgołá ofiar Zydowskich: ktore ná on czás powinni byli ofiáro

12: wác. Ale tu tylko dáie znác/ iż mu fię ofiárá bez miłosierdzia y mi=

13: łości/ á zwłafzczá w grzechu śmiertelnym wczyniona/ mniej podo=

14: ba. Abo iż woli miłosierdzie á niżli ofiary. (marg) **Zwierzchnia ofiárá.** (-)

- 15: **A tedy będą pościć.**) Oto kościół Páná Chriřtuřow/ po w niebo
16: wřtąpieniu iego miał pościć.(*marg*) **Pofy Chrzeřćiąnskie.** (-)
17: **Bych fię tylko dotknęła odzienia iego.**) Iáko nabożeńřtwo tey
18: niewiářty do kráiu řzáty P. Ieřufowey nie było zabobonem/ ále
19: znákem wielkiej wiáry: Ták nabożne dotykánie reliquiy řwię=
20: tych.(*marg*) **Obrázy y reliquię.** (-) Bo nie tylko řłowá P. Chriřtuřowe/ ále y řzáty/
y dotknienie
21: ich/ y owřzem to wřzytko co do niego należało/ cudá czynić mogło/
22: y czyniło; oná mocá ktora z řwiętey ořoby iego pochodziła. A o=
23: bącz/ iż tá niewiářtá ná wieczną pámiątkę řwego vzdrowienia/
24: przed domem řwym obraz P. Chriřtuřow ná wyniořłym mieřcu
25: była wyřtáwiła: ktory obraz dziwne cudá czynił. Bo řkoro ziele
26: ktore przed nim rořło/ podolká obrázu onego dořięgło, wnet wřzy=
27: tkie choroby vzdrawiáło. O czym piřze **Eufebius** y **Nicephorus** w
28: kořcielney hiřtoriey/ y **Theophylactus**, y inni. Ten obraz gdy Iuli=
29: an bezbożny Apořtátá řřłuc y zrzucić kazał/ á ná to mieyřce řwoy o=
30: braz pořtáwił: wnet on obraz iego/ piorun z niebá řřrącił: A obraz
31: P. Chriřtuřow od Chrzeřćijan zebrány/ y wczřiwie w kořciele był
32: řchowany. Iáko piřze **Zozom.** w kořcielney hiřtoriey **lib: 5. cap. 20.**
33: **Mocá książećiá dyabelskiego.**) Ták też Hæretykowie cudá ktore
34: Bog czynił y dziś czyni w kořciele Kátholickim/ przypifuią kłám=
35: liwym cudom Antychryřtowym.(*marg*) **Bluznierřtwá hæretyckie.** (-)
36: **Prořcieřs tedy páná żniwá.)** Przetoć Kátholicki kořćiół modli
37: řię y pořci w káżde řuchedni/ kiedy kápłany řwięcą: to ieřt kiedy
38: robotniki wyřłáią do winnice Páńřkiej. Iáko y Apořtołowie
39: przykłád zořtáwili.(*marg*) **Modlitwá y pořt w řuchedni** (-)

rozdział: 10

1: **ROZDZIAŁ X.**

- 2: 1 Dar vzdrowienia dáie Apoštołom. 2 Ich liczbá y imioná.
3: 5 Y posłanie ná przepowíádanie Ewángeliey. 12 Pokoy do=
4: mom przyimuiącym Apoštoły. 14 Proch z nog otrząláć każe ná
5: wzgárdziciele Ewángeliey. 15 Roftropni/ fzczerzy. 17. 21. Prze=
6: śládownia. 20 Duch S. przez Apoštoły mowi. 27 Powieść
7: w ciemności y w vcho. 28 Kogo fię bać. 29 Dwá wrobliki.
8: 30 Włofy náfze policzone. 32 Wyznáváć Chriftu fá. 34 Pokoy/
9: miecz. 35 Rozłączenie krewnych. 37 Rodzicow ábo dzieci nie
10: miłowác nád Chriftu fá. 38 Nożenie krzyzá. 39 Dużę ftráćić
11: ábo záchowác. 40 Zapláta przyimuiących flugi iego.

werset: 1

- 12: **Y** Zezwawfzy dwunaście vczniow fwoich/ dał
13: im moc nád duchy nieczyftymi/ áby ie wyga=
14: niáli/ y vzdrawiáli wfeláką chorobę/ y wíze=
15: láką niemoc.

werset: 2 A dwunaście " Apoštołow te fá imio=(*marg*) " **Apoštoł z Greckiego legat, ábo pofeł.** (-)

- 16: ná: Pierwfzy/ Symon ktorego zowiá Piotr/ y An=
17: drzey brát iego/ Iákub fyn Zebedeufzow/ y Ian brát
18: iego:

werset: 3 Philip y Bártłomiej/ Thomafz y Máttheufz

- 19: celnik y Iákub Alpheufzow/ y * Tádeufz:(*marg*) **G.** (-)
(*marg*) * **Lebeufz przezwiskiem.1 L. K. G S.** (-)

werset: 4 Symon

- 20: Kánáneczyk/ y Iudafz Ifzkáriot/ ktory go też wy=
21: dał.

(*marg*) **Tu im dáie moc kazania v fámych Zydow: iż iefscze czás był nieprzyśedł
kazác v Pogánow. (-)**

werset: 5 Tych dwunaście pośłał Iefus: rofkázuiąc im/

22: mówiąc: Ná drogę Pogánow nie záchodźcie/ y do

23: " miałł Sámárytánfkich' nie wchodźcie:(*marg*) " **miáltá Sámáritánskiego.G. (-)**

werset: 6 ále ráczey

24: idźcie do owiec ktore poginęły z domu Ifráelkie=

25: go.

werset: 7 A fzedźzy przepowiadaycie/ mówiąc: Iż lię

26: przybliżyło krolestwo niebiefkie.

werset: 8 Niemocne vzdra=

27: wiaycie/ ` vmárle wkrzełzaycie'/ trędowáte oczyś=(*marg*) **N. G. (-)**

28: ciaycie/ czárty wyrzucaycie: dármoście wzięli/ dár=

29: mo dawaycie.

(*marg*) **Záčzá: 35. (-)**

werset: 9

30: Nie mieycie złotá/ áni śrebrá/ áni pieniędzy w

31: trzofách wálznych:

werset: 10 áni táiftry ná drogę/ áni dwu

32: łukien/ áni botow/ áni łafki. ábowiem godzien ieft

33: robotnik łtráwy fwoiey.

werset: 11 A do ktoregokolwiek

34: miáltá ábo wśi wnidźcie/ wywiaduycie lię kto w

niey ieft

strona: 41

Rozd: 10 według

41.

Máttheufzá.

1: niey ieft " godzien: y támze miełzkaycie poki nie wyi= (*marg*) " **rozumiey**

Ewángelickiego pokoju. Luk 10 6 fyn pokoju (-)

2: dziecko.

werset: 12] A wchodząc w dom/ pozdrawiajcie gi

3: mówiąc: Pokoy temu domowi. (marg) **N. G. S.** (-)

werset: 13] A ieśliby był

4: on dom godny " przyidzie' nań pokoy wáfz. á ieśliby(marg) " **niech przydzieN. L. G.** (-)

5: nie był godny: pokoy wáfz " wroći fię' do was.(marg) " **niech fię wroćiN. L. G.** (-)

werset: 14] Y

6: ktoby was nie przyiał/ áni słuchał słow wáfznych: wy=

7: chodząc precz z domu ábo z miáftá * otrząśnicie(marg) * **onego.1 L. G. S.** (-)

8: proch z nog wáfznych.

werset: 5] Záprawdę powiádam wam:

9: lzey będzie ziemi Sodomfkicy y Gomoreyfkicy w

10: dzień sładny/ á niźli miáftu onemu.

(marg) **Záczá: 36.** (-)

werset: 16]

11: Oto ia was pošyłam/ iáko owce miedzy wilki:

12: Bądzcieľz tedy mądrymi iáko wężowie; á słczyrymi

13: iáko gołębice.

werset: 17] A strzeźcie fię ludźi. A bowiem was

14: będą wydáwác do síedzącey rády/ y w boźnicách

15: słwoich was biczowác będą.

(marg) **Ewángelia ná dzień ś. Páwłá Apoštoła. 30. dnia Czerwca.** (-)

werset: 18] * Y do słároft y do (marg) * **Lecz.G.** (-)

16: krołow będziecie wodzeni dla mnie/ ná świadectwo

17: im y pogánom.

werset: 19] A gdy was wydádzą/ " nie myśl=

18: cie' iáko ábo cobyście mowić mieli: Boć wam bę= (marg) " **nie troszczcie fię.G.** (-)

19: dzie dano oney godziny/ cobyście mowili.

werset: 20] Abo=

20: wiem nie wy iesteście ktorzy mowicie; ale duch Oj=

21: ca waznego ktory mowi w was.

werset: 21] A wydać brát

22: brátá ná smierć/ y oćiec fyná: y powłtaná " fynowie' (marg) " **dzieci.G.** (-)

23: przeciw rodzicom/ á mordowác ie będą:

werset: 22] y będzie=

24: cie w nienawiści v wlytykich/ dla imienia mego. Ale

25: kto wytrwa aż do końca/ ten będzie zbawion. *

(marg) **Zaczá: 37.**

Ewángelia w dzień ś. Athánázego biskupá y wyznaw. (-)

werset: 23]

26: A gdy was prześladować będą w tym mieście;

27: wćiekaycie do drugiego. * Záprawdę powiadam (marg) * **Abowiem.G.** (-)

28: wam/ że nie skończycie miałt Iśráelłkich/ poki nie

29: przydzie Syn człowieczy.

werset: 24] Nie ieltci vczeń nád

30: miśtrzá/ áni sługá nád páná swego.

werset: 25] Dofyc vcznio=

31: wi aby był iáko miśtrz iego: á słudze/ iáko pan iego.

32: Iefliżec gośpodarzá Beelzebubem názwáli: iákoż

33: dáleko więcey domowniki iego?

werset: 26] Nie boyćiefz fię

34: ich tedy.

F

Abowiem

strona: 42

42.

Ewangeliey Rozd: 10.

(marg) **Ewángelia ná dzień ktorego Męczenniká.** (-)

1: Abowiem nie iest nic skrytego/ coby odkryto być

2: nie miało: áni táiemnego/ czegoby wiedzieć nie

3: miano.

werset: 27 Co wam w ciemności mowie/ powiada=

4: cie na swiatle: a co w vcho sluzycie/ przepowiada=

5: cie na dachach.

werset: 28 A nie boycie sie tych ktorzy zabija=

6: ia ciało/ " a duze zabic nie moga: ale raczy boycie sie (marg) " **Dusa nieśmiertelna.**
(-)

7: tego ktory y duze y ciało moze zatracic " do piekla' *

(marg) " **w piekle.G.** (-)

werset: 29

8: Izali dwu wroblkow za pieniadz nie przedaja:

9: a wzdy ieden z nich nie vpadne na ziemię oprcz Oy

10: ca wazego?

werset: 30 A wazę y wlofy wlyztkie na glowie la

11: policzone.

werset: 31 Nie boyciez sie tedy: " leplyszcie wy niz(marg) " **drozyszcie wy** (-)

12: wiele wroblkow.

(marg) **Zacz: 38.** (-)

werset: 32

13: Wlzelki tedy ktoryby mie wyznał przed ludzmi/

14: wyznam go ia tez przed Oycem moim/ ktory iest w

15: niebiesiech. *

werset: 33

16: A ktoryby sie mnie zaprzal przed ludzmi: zaprzę

17: sie go y ia przed Oycem moim/ ktory iest w niebie=

18: siech.

(marg) **Ewangelia na dzien ktorego Meczennika.** (-)

werset: 34

19: Nie mniemaycie zebym przyzedl pufzczac po=

20: koy ná ziemię. nie przyſzedłem puſzczać pokoju/ ále

21: miecz.

werset: 35 Bom przyſzedł " rozłączyć' człowieka z oycą=(*marg*) " **wádzić**. (-)

22: cem iego/ y corkę z mátką iey/ y niewiaſtkę z ſwiekrą

23: iey:

werset: 36 y będą nieprzyjaćioły człowiekowi domow=

24: nicy iego.

(*marg*) **Zaczá: 39**. (-)

werset: 37

25: Kto miłuię oycá ábo mátkę nád mię/ nie ięft

26: mnie godźien. á kto miłuię ſyná ábo corkę nád mię;

27: nie ięft mnie godźien.

werset: 38 A kto nie bierze krzyżá ſwe=

28: go/ á nie náſláduię mnie/ nie ięft mnie godźien.

werset: 39

29: Ktoby nálażł " duſzę ſwoię/ ítráći iá: á ktoby v=(*marg*) " **zdrowie ábo żywot**. (-)

30: tráćił duſzę ſwá dla mnie/ naydzie iá.

werset: 40 Kto was

31: przyimuię/ mnie przyimuię: á kto mnie przyimuię/

32: przyimuię tego ktory mię poſłał.

werset: 41 Kto przyimuię

33: proroká " w imię proroká: zapláte proroká weźmie. á (*marg*) " **To ięft, przeto że ięft prorok**. (-)

34: kto przyimuię ſpráwiedliwego " w imię ſpráwiedliwego=(*marg*) " **przeto że ſpráwiedliwy**. (-)

wego:

strona: 43

Rozd: 10.

43.

według Máttheufzá.

1: wego: sprawiedliwego zapłatę wezmie.

werset: 42 | A kto=

2: bykolwiek dał się napić jednemu z tych to małych ku=

3: bek zimny " wody/ tylko w imię' vcznia: zaprawdę(marg) " **wody tylko, w imię.G.** (-)

4: powiadam wam/ nie straci zapłaty swojej. *

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

6: **Dał im moc.**) Tak potrzebne były cudá na onych początkách

7: kościoła Chrystusowego/ ku potwierdzeniu nauki/ którą na on czas

8: zaczęto było opowiadać; że nie tylko sam Pan Chrystus czynił:

9: ale też Apostołom y innym wiernym dał moc ku ich czynieniu. (marg) **Cudá.** (-)

10: **Pierwszy Symon.**) Piotr był pierwszym/ nie z strony powołania

11: (Bo iako Ambroży ś. pisał/ pierwszy Andrzej niżli Piotr był powo=

12: łan: A przedtę nie on otrzymał przedkowanie/ ale Piotr) lecz z

13: strony zwierzchności y przełożenstwa nad innymi Apostoły. (marg) **Piotrowe przedkowanie.** (-) Kto=

14: re przedkowanie Piotrowe tak się iasnie znaczy tym słowem Pir=

15: wższy/ y sławnych Hæretyków rozładkiem y świadectwem:(marg) **Hæretycy fałszywą pismo S.** (-) że Bezá

16: sukcesor Kálwinow/ choć iawnie wyznawa/ iż wżytkie tak Laciń=

17: kie iako y Greckie księgi mają to słowo Pierwszy: wżakże nie wty=

18: dzi się mowić/ iż podobno to słowko do textu wtrącone iest od

19: tych/ którzy bronią Piotrowego przedkowania. Skąd widzimy

20: iż Hæretycowie tak wiele dbają na text Græcki iako y na Laciński/

21: gdy iest przeciwko im: ponieważ tak niewstydlivie śmieją iafne

22: mu słowu Bożemu fałsze przypisować/ á za tym wżytko pismo w

23: wątpliwosc przywodzić.

24: **Otrząsniecie proch z nog waszych.**) Gárdzić prawymi sługami Bo=

25: żymi y wiernymi káznodziejymi: ábo niechcieć przyjąć opowiedziá=

26: ney y doznanej prawdy/ iest grzech śmiertelny/ y wiecznego potę=

27: pienia godny. (marg) **Grzech nie przymiających prawych káznodziej.** (-)

- 28: **Lzey będzie**) Stąd iásnie widzimy/ iż w ogniu piekielnym fą
- 29: nieiákie ftopnie y rozności mąk y potępienia: że iedni lzey/ á dru(*marg*) **W piekle różne męki.** (–)
- 30: dzy ciężey bywáią karáni/ według zaflug fwoich. *Augustinus lib*: 4.
- 31: de baptifmo cap. 19.
- 32: **Bądźcie roftropnemi iáko węzowie.)** Roftropność y fzczerość po=
- 33: fpołu/ fą potrzebne káznodzieiom/ Bifkupom y kápłanom.
- 34: **Do krolow będzie ie wo zeni [!]** .) Ná początku kościoła P. Chri=
- 35: ftułowego/ Krolowie y Cefárze gi prześládowali: áby fię krwią y
- 36: śmiercią męczennikow tym bárzief rozmnożył. Ale potym gdy fię
- 37: Cefárze y Krolowie do P. Chriftuśa návrocili/ tedy fłuźnie fwey
- 38: zwierzchności náprzećiw Hæretykom y niewiernikom vzywáią.
- 39: *Augustinus epist*: 48.(*marg*) **Krolowie służą kościołowi.** (–)

F 2

ieflizeć

strona: 44

44.

Ewangeliey Rozd: 10.

- 1: **Ieślizeć gospodarzá Beelzebubem naz:**) Nie dziw tedy/ iż dziś Hæ=
- 2: retykowie namiátká Pána Chriftułowego Antychriftem zowią:
- 3: gdyż ich przodkowie niewierni Zydowie íamego Pána Beelzebu=
- 4: bem zwáli. (*marg*) **Bluznierstwá niewiernikow.** (–)
- 5: **A nie boyćie fię tych.)** Wielka poćiechá Kátholikom/ w prześlá=
- 6: dowaniu Turkow/ Hæretykow y niezbożnych ludzi.
- 7: **Ktoby mię wyznał.)** Pátrz iáko íobie P. Chriftus waży iáwne
- 8: wyznánie íiebie/ to íeft prawdy íwiętey w kościele Kátholickim.(*marg*) **Co íest wyznáwáć y przeć fię Chriftuśa.** (–)
- 9: Bo gdy Száweł kościół prześládował; tedy mówił/ że onego íá
- 10: mego prześládował: Ták iż wyznáwáć Chriftuśa/ y wyznáwáć
- 11: kościół íiego/ íeft wíszytko zá iedno.(*marg*) **Ktorzy fię przą Chriftuśa.** (–) Ktemu obácz/ iáko fię Pan ty
- 12: mi brzydzi/ ktorzy fię go przą przed ludzmi. Iáko czynią nie tylko

13: íi/ ktorzy fię przą ktoregożkolwiek namnieyżzego ártykułu wiáry/

14: ktorą trzyma y wyznawa kościół Kátholicki: **zále** [!] y íi/ ktorzy iákoż=

15: kolwiek íprzyiáią ábo przyzwalaíą Hæretykom z ítrony religiey/

16: lub podpíłowánim fię ná ich dekrety ábo conföderácye: lub cho=

17: dzeniem ná ich kazanie/ krzciny/ śluby y pogrzeby; ábo iákimkol=

18: wiek innym obyčzáiem.

19: **Nie przyśedłem pufścić pokoiu, ále miecz.**) Pan Chriřtus przy

20: źzedł dáwać ludziom pokoy fwoy duchowny/ wnétrzny/ á prawdzi

21: wy: ále tárgać pokoy zwierzchny á fałźywy: iáko gdy fyn ieřt wier

22: ny/ á óciec niewierny: zoná Kátholiczká á mąż Hæretyk. Abo

23: wiem zgádząć fię w niewierze/ w Hæretyctwie/ ábo w ktorymkol

24: wiek innym grzechu/ ieřt pokoy fałźywy Lecz Hæretykowie pokoy

25: on Chriřtuřow y kościółá iego/ niezboźnie tárgáią:(*marg*) **Iáki pokoy P. Christus
przyśedł czynić, á iaki nie.** (-) przetoź dár

26: mo tym mieřcem rozruchy y woyny/ ktore ich krwáwa Ewángo

27: lia pobudza/ wymawiáią.

28: **Kto miłue oycá ábo mátkę nád mię.**)(*marg*) **Miłość rodzicow wřępować ma
miłości Bożey.** (-) Zadna rzecz ná świećie

29: áni żadna powinność ku rodzicom/ źenie/ dzieciom/ y ku włáfnemu

30: ciáłu y żywotowi řwemu/ nie będzie mogłá nikogo wymowić/ kto

31: rybykolwiek co vczynił (choćiaź y nie z řercá) áboby co wierzył

32: przeciw wierze y iedności kościółá Páná Chriřtuřowego.

33: **W imię řpráwiedliwego.**) Zapłátę obiecuie tym ktorzy przyimu=

34: ią y wřpomagáią wierne Kátholiki/ á zwłáźczá Bífkupy/ kápłá=

35: ny/ zakonniki/ ktorzy dla imieniá Chriřtuřowego ábo dla wyzná=

36: nia wiáry iego świętey prześládowanie ćierpią. Abowiem kto

37: tákowego przyimuie/ iáko kápłaná y řługę Bożego; ten fię řta=

38: wa vcześnikiem zařlug iego: y wezmie zapłátę/ iáko ieden z kápłá

39: now y řlug Bożych. Iáko y ten ktory nieprzyiácielá wiáry/ ábo

40: Hæretyckiego miniřtrá przyimuie/ řtáie fię teź vcześnikiem nie=

41: zbożności iego.(*marg*) **Zapłata y vczestnictwo vczynkow dobrych.** (-)

Rozdział

strona: 45

Rozd: 11.

45.

według Máttheufzá.

rozdział: 11

1: ROZDZIAŁ XI.

2: 2 Ian śle vcznie fwe do Iefufá. 4 Cudámi dowodzi Pan że

3: ieft Meffyafzem. 7 Swiádectwo iego o Ianie. 12 Gwałt fię

4: dzieie kroleſtwu niebieſkiemu. 13 Zakon y Prorocy áż do Ianá

5: trwáli. 14 Ian Eliafz. 16 Dzieci ſiedzące ná ryńkách. 18 Lu=

6: dzkie mniemánie o Chriſtuſie y Ianie. 20 Láment ná miáftá

7: niewierne. 22 Skaránie ich. 25 Ewángelia málutkim obiá=

8: wiona. 28 Sprácowáni y obciáżeni. 30 Iárzmo Chriſtuſowe. (*marg*) **Záczá: 40.**

9: **Ewáng: ná 2. Niedzielę Adwentu.** (-)

werset: 1

9: **Y** Śtáło fię: gdy IEſus przeſtał roſkázowác

10: dwiemánaſcie vczniom ſwoim/ poſzedł zo=

11: nąd/ áby vczył y przepowíadał w miáftách ich.

werset: 2

12: A Ian vſłyſzawſzy w więźieniu dzielá Chriſtu=

13: ſowe; poſławſzy dwu z vczniow ſwoich/

werset: 3 rzekł mu:

14: Tyżeſ ieft on/ " ktory ma przyſć/ czyli inſzego czekamy?(*marg*) " **ktory maſ przyſć.L.**

(-)

werset: 4

15: A odpowíadáiąc Ieſus/ rzekł im: Szedſzy oznay=

16: mićie Ianowi " coſcie ſłyſzeli y widzieli.

(*marg*) " **co ſłyſycie y widzicie.G.** (-)

werset: 5] Slepi

17: widzą/ * chromi chodzą/ trędowáci bierzą oczyście= (marg) * **y. G.** (-)

18: nie/ * głufzy fłyfzą/ vmárli zmartwychwftáią/ * vbo=

19: dzy Ewángelią przyimuią:

werset: 6] á błogofławiony ieft

20: ktory fię zemnie nie zgorfzy.

werset: 7] A gdy oni odefzli/

21: począł Iefus mowić **onym** rzefzam o Ianie: Cożeście

22: wyfzli ná pułzczą widźcie? czy trzcínę chwieiącą fię

23: od wiátru?

werset: 8] Ale coście wyfzli widźcie? czy czło=

24: wieká w miękkie **fzáty** obleczonego? Oto ktorzy

25: miękkie **fzáty** nofzą/ w domiech krolewfkich fą.

werset: 9] Ale

26: coście wyfzli widźcie? czy Proroká? Záiſte powie=

27: dam wam/ y więcey niż Proroká.

werset: 10] Boć ten ieft o

28: ktorym nápiſano: Oto ia poſyłam " ániołá mego

29: przed obliczym twoim' ktory zgotuie drogę twą (marg) " **To ieft, poſlá ſwego przed tobą. Hebráifm.** (-)

30: przed tobą. *

werset: 11]

31: Záprawdę powiádam wam/ nie powftał miedzy

32: národzonemi z niewiaft wietfzy nad Ianá Krzćicie=

33: lá: Lecz ktory ieft mnieyfzym w kroleſtwie niebie=

34: fkim/ wietfzy ieft niżli on.

werset: 12] A od dni Ianá Krzći=

46.

Ewangeliey Rozd: 11

1: ciela aż dotąd/ " krolestwo niebiekie gwałt cierpi/ á

2: gwałtownicy' porywają ie.(*marg*) " **To iest, krolestwá niebieskiego gwałtem dobywają: á ci ktorzy fię do niego gwałtem drą. (-)**

werset: 13 Bo wżycy Prorocy

3: y zakon/ aż do Ianá prorokowali:

werset: 14 á iegli chcecie przyać/ tenći iest Eliaż ktory miał przyść.

werset: 15 Kto

4: ma wży ku słuchaniu/ niechay słucha.

(*marg*) **Zączá: 41. (-)**

werset: 16

5: A komuż podobnym vczynię ten rodzaj? Po=

6: dobny iest chłopiętam/ ktore siedzą " ná rynku': y wo= (*marg*) " **ná ryńkách.G. (-)**

7: łaiąc ku towarzyłom swoim

werset: 17 mowią: " Spiewáli=

8: łmy' wam/ á wyście nie łkakáli: (*marg*) " **piskáliłmyG. (-)** " łamentowáliłmy/

9: * á wyście nie płákáli.(*marg*) " **załobniełmy łpiewáli.**

: **wam.G. (-)**

werset: 18 Abowiem przyłzedł Ian á=

10: ni iedząc áni pijąc: y powiedaią Czártá ma.

werset: 19 Przy=

11: łzedł Syn człowieczy iedząc y pijąc/ y mowią; Oto

12: człowiek obżercá y " pijanicá'/ przyáciel celnikow y (*marg*) " **winopiyca.L. G. (-)**

13: grzełznikow. Y wípráwdliwiona iest mądrość od

14: łynow łwoich.

(*marg*) **Zączá: 42 (-)**

werset: 20

15: Tedy począł wymawiac miáftam/ w ktorych fię

16: słtało bárzo wiele cudow iego/ że nie pokutowály.

werset: 21

17: Biádá tobie " Korozáimie'/ biádá tobie Bethfái=(*marg*) " **Chorázimie.G.** (-)

18: do: Bo gdyby fię były w Tyrze y w Sydonie te cudá

19: sftáły ktore fię sftáły miedzy wámi/ dawnoby byli w

20: włošniennicy y w popiele pokutowáli.

werset: 22 |Wízákże po=

21: wiadám wam/ **iż** Tyrowi y Sydonowi lžey będzie w

22: dzień ładny niźli wam.

werset: 23 |A ty Káfárnaumie " izali

23: fię áż do niebá wyniešiefz? áż do pieklá sftąpífz'. Bo(*marg*) " **ktorys fię wywyżšył áż do niebá, ftracony będzieš áż do piekláG. S.** (-)

24: gdyby fię były w Sodomie te cudá sftáły ktore fię sftá

25: ły w tobie/ ^ inadźby były zoftáły áż do dnia džišiefze=

26: go.(*marg*) ^**G.** (-)

werset: 24 |Wízákże powiádám wam/ iž znošniey będzie

27: žiemie Sodomitow w dzień ładny/ niźli tobie.

(*marg*) **Ewáng: ná š. Máciey/ y ná š. Fráncífzek.** (-)

werset: 25

28: W on czás odpowiedájąc IEfus/ rzekł: " Džię= (*marg*) " **wyznawám tobie, ábo chwale ćię, lub, wysławiam.** (-)

29: kuię tobie Oycze Pánie niebá y žiemie/ żeš te rzeczy

30: zákrył przed mądreimi y roštropnemi/ á obiáwiłš ie

31: málutkim.

werset: 26 |Tákci Oycze: iž fię ták vpodobáło

32: " przed tobą'.

(*marg*) " **tobie: Hebra** (-)

werset: 27

33: Wízytke rzeczy dáne mi łą od Oycá mego. Y(*marg*) **Záčzá: 43.** (-)

strona: 47

Rozd: 11.

47.

według Máttheufzá.

1: nikt nie zna Syná iedno Oćiec: áni Oycá kto zna/

2: iedno Syn/ á komuby chciał Syn obiáwić.

werset: 28 Podź=

3: ćie do mnie wĺzyścy " ktorzy prácuiećie/ y iefteśćie ob=

4: ćiążeni' á ia was " ochłodzę'.(marg) " **práciuący y obćiążeni.G.**

: " **wśpokoie.G.** (-)

werset: 29 Weźmiećie iárzmo

5: moie ná śię/ á vczćie śię odemnie żem iefť ćichy y po-

6: kornego fercá: á naydźiećie wśpokoienie duřzam wá=

7: śzym.

werset: 30 Abowiem iárzmo moie " łłodkie' iefť; á brze= (marg) " **wdzięczne.G.** (-)

8: mię moie lekkie. *

9: NAVKI Y PRZESTROGI.

10: **Cożeśćie wyśli ná puřsczą.**) Zacne y wyłokie zálecenie ták po=

11: łtow/ ołtrośći życía y odzienia/ pułtelnictwá/ łtátecznośći/ y mę=

12: żnośći Ianá ś. iáko y godnośći vrzędu iego. (marg) **Vczynki dobre zálecone.** (-)

13: **Y wśpráwiedliwiona iefť mądrość.**) To iefť/ vczniowie moi ołą=

14: dzili/ że to iefť práwa mądrość/ ktorey ia náuczam: ktorą iednák

15: ten rodzaj potępia.

16: **W włośienicy y popiele pokutowáli.**) Stąd rzecz iáfna/ iż poku=

17: tá nie iefť prófte vpámiećanie/ vznánie/ ábo pokáianie: y nie famo

18: poprzelćanie złego/ ábo záczęćie żywotá nowego: ále iefť łkruchá

19: ferdeczna ábo żáłość zá przelźle grzechy/ z pomłtą y z karánim/ ábo

20: dořyc wczynieniem zá nie/ y z vtrapieniem ćiałá ktore grzelźyło.

21: Przetoż po Lácii **Pœnitentia** názwána iefť/ **a pœna**, to iefť od męki

22: y kazniy z przelze grzechy. Aug: epist: 108. ad Seleucian. (marg) **Pokut w czym zalezy.** (-)

23: **Obiwile ie málutkim.)** Przez te mlutkie/ nierozumieyze f=

24: mych nieukow/ y profszakow/ **rzemienikom [!]** / dzieci y niewiaft: zęby(marg) **Ktorzy f mlutcy.** (-)

25: oni tylko mieli to od Bogá obiáwienie/ izby psmo rozumieć y

26: wykadc mogli (iáko Nowowiernicy dzisieyzy rozumieć: y tymi

27: fowy Doktorom y kplanom kocielnym hárdzie vrgi) Ale

28: przez te mlutkie rozumiey pokorne/ tk vczone iáko y nieuczzone.

29: Bo tk indzie mowi: Iefli fi nie nwrocicie/  nie stniecie fi

30: iáko mlutcy nie wnidziecie do kroletw niebieskiego. A ták y na=

31: witfzy Doktorowie (ktorzy im byli vczefzy/ tym mniey y niżej o

32: fobie rozumieli/ y tym więcey fi rozfdkowi kocio powfzeczne=

33: go poddawli) f i mlutcy o ktorzy Pan mowi. A Hretyko=

34: wie lepk/ ktorzy im f nieuczefzy y nieumietnefzy/ tym fi z

35: vczefze y w pfsmie biegleyfze mi/ y wynofz fi nde wfzytkie Do

36: ktory y Oyce swite/ y owfzem nde wfzytek kocio Boży; nie

37: mog byc miedzy tymi mlutkimi policzeni.

38: **Irzmio moje słodkie.)** A ktorez to irzmio Pnskie słodkie y brze=

mi lekkie

strona: 48

48.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: mi lekkie; iedno przykaznia iego? o ktorzy Ian s. mowi. Iz (marg) **Przykaznia Pánskie nie f niepodobne.** (-)

2: przykaznia iego nie f ciężkie. Profto przeciwko Niewierni=

3: kom dzisieyfzym ktorzy mowi/ iz nie tylko f ciężkie/ ále y ku z=

4: chowniu niepodobne.

rozdzial: 12

5: **ROZDZIAŁ XII.**

- 6: 1 Vczniowie głodni w Szábát rwą kłóšie. 7 Miłóšierdzie/
7: ofiárá. 8 Szábát. 10 Víchłą rękę leczy. 12 Godzi fię w Szá=
8: bát dobrze czynić. 21 Chriftus nádzieía Pogánów. 22 Opętá=
9: nego vzdrowił. 24 Cudá Páńfkie czártom przypifáne. 25 Krole=
10: łtwo rozdwoione. 32 Grzech przeciwko Duchowi świętemu.
11: 34 Zły dobrze mówić nie może. 36 Prożne słowo. 35 Zydowie
12: známion żądáią. 39 Známie Ionałzá. 41 Niniwitowie. 42 Kro=
13: lowa Sábá. 45 Duch nieczyłty wracáiący fię do domu łkad wy=
14: łzedł. 48 Mátká/ brácia/ šiołtry Chriftufowe. (marg) **Záczá: 44** (-)

werset: 1

15: **W** On czás łzedł Iefus " w łzábát' przez zbo= (marg) " **w łsábáty. G. to iest w ieden łsábát.** (-)

16: za: á vczniowie iego " głodni będąc' poczęli (marg) " **łáknęli, yG.** (-)

17: rwác kłóšie/ y ieść.

werset: 2

18: zeułzowie/ rzekli mu: Oto/ vczniowie twoi czynią

19: czego fię im' nie godzi czynić " w łzábáty'.(marg) **4 L. K. G. S**

: " **w Szábát.G.** (-)

werset: 3

20: im powiedział: Nie czytálišcie co vczynił Dawid

21: kiedy łáknął/ y ci ktorzy z nim byli?

werset: 4

22: domu Bożego/ y " chleb pokładny iadł; ktorego fię(marg) " **chleb ofiárowny.** (-)

23: mu nie godziło ieść/ áni tym ktorzy z nim byli/ tyl=

24: ko łámym kápłanom?

werset: 5

25: nie/ że w łzábáty kápłani w košciele gwałcá łzábát/ á

26: bez winy łą?

werset: 6

Lecz mówię wam/ iż **oto** tu wiefłzy

27: ieft niż kościoł.

werset: 7] A gdybyście wiedzieli co ieft; ^d Mi=

28: łośierdzia chcę/ á nie ofiary: nigdybyście byli nie po=(*marg*) ^d**To ieft. Wolę miłośierdzie, á niżli ofiárę. Hebráífm. (-)**

29: tępiáli niewinnych:

werset: 8] A bowiem y fzábátu Pánem

30: ieft Syn człowieczy.

werset: 9] A poźzedłzy ftámtąd/ przy=

31: fzedł do boźnice ich.

(*marg*) **Záczá: 45. (-)**

werset: 10]

32: A oto człowiek * máiący vřhłą rękę: y pytáli (*marg*) * **był.1. L. K. G. S (-)**

33: go mowiąc: Godźili fię w fzábáty vzdráwiác? áby

34: go ofkárzyli.

werset: 11] A on im rzekł: Ktory człowiek z

was będzie

strona: 48* powt. numeracja

Rozd: 12.

48.

według Máttheufzá.

1: was będzie ktoryby miał owcę iednę: á gdyby oná

2: wpádlá w doł w fzábát/ izali iey nie wymie y wynie=

3: śie?

werset: 12] A iákož dáleko ważnieyfzy ieft człowiek niżli

4: owcá? Przetož fię godźi w fzábáty dobrze czynić.

werset: 13]

5: Tedy rzekł człowiekowi *: Wyciągni rękę twoię. (*marg*) * **máiącemu rękę vřhłą.G. (-)**

6: Y wyciągnął: y sřtálá fię zdrowá iáko y druga.

(*marg*) **Záczá: 46 (-)**

werset: 14]

7: A Pharyzeuszowie wyfzedŝy/ vczynili rádę prze=

8: ćiw niemu/ iákoby go ftráciłi.

werset: 15] Ale IEfus pozna=

9: wŝy **to** odŝedł ftántąd: y fzło zá nim wiele ludži/ y v=

10: zdrowił ie wŝytki:

werset: 16] y **frodze** im zákazał/ áby go nie

11: obiawiáli.

werset: 17] Aby fię wypełniło to co było powie=

12: dżiano przez Isáialŝá Proroká/ mowiącego:

werset: 18] Oto

13: " ŝługá moy ktoregom ŝobie obrał/ vmiłowány moy(*marg*) " **ábo fyn moy.** (-)

14: " w ktorym ŝobie vlubiłá duŝzá moiá. Położę ducha (*marg*) " **To ieft, ktorego bárzo miłuię.** (-)

15: moiego ná nim/ á " ŝąd Pogánom opowie.

(*marg*) " **To ieft, ŝpráwiedliwą á prawdziwą náukę Ewángeliey S.** (-)

werset: 19] Nie bę=

16: dzie fię wádźił/ áni będzie wołał/ y żaden nie vŝlyłzy

17: po vlicách głófu iego.

werset: 20] trzciny zgniećionej nie zła=

18: mie/ á lnu kurżącego fię nie zágáŝi: áż wytáwi ŝąd

19: ku zwycięŝtwu:

werset: 21] á w imieniu iego pogáni będa ná=

20: dzieię mieli.

werset: 22] Tedy mu przywiedzion ieft opętány/

21: ślepy y niemy: y vzdrowił go/ ták iż * mowił y widział.(*marg*) * **on ślepy y niemy,**
yG. (-)

werset: 23]

22: Y zdumiály fię wŝytkie rzeŝe/ y mowiły: Nie ten=

23: li ieft **on** * fyn Dawidow?(*marg*) * **Chriftus.G. K.** (-)

werset: 24 A Pharyzeufzowie vřly=

24: řzawřzy rzekli: Ten nie wygania czártow iedno

25: mocą Beelzebubá křiążęciá czártowřkiego.

werset: 25 Ale

26: Ieřus wiedząc myřli ich/ rzekł im: Wřzelkie krole=

27: řtwo rozdzielone przeciwo łobie/ będzie řpuřtořzone:

28: y wřzelkie miářto ábo dom rozdzielony przeciwo ło=

29: bie/ nie ořtoi řię.

werset: 26 A ieřli řzátan řzátaná wyrzuca/

30: przeciwo łobie ieřt rozdzielon: iákoř tedy ořtoi řię

31: kroleřtwo iego?

werset: 27 A ieřliř ia mocą Beelzebubá wy=

32: rzucam czártý: řynowie wářzy czyiář mocą wyrzu=

33: cáię? Dla tego oni będą řędziámi wářzymi.

werset: 28 Lecz

34: ieřli ia duchem Bořym wyganiam czártý: tedyć ná

G

was przy=

strona: 49

49.

Ewáneliey Rozd: 12.

1: was przyřřło " kroleřtwo Boře.(*marg*) " **To ieřt: przyřsedł iuř Meřřyářs obiecány.** (-)

werset: 29 Abo iáko moře kto

2: wnidř do domu moczarowego/ y řprzęt iego rozchwy

3: řię: ářby pierwey zwiázał moczará onego? toř więc

4: dopiero dom iego " řplundruie'.

(*marg*) " **rozchwyię.**

ř **Záczá: 47** (-)

werset: 30

5: Kto nie ieřt zemną/ przeciwo mnie ieřt: á kto

6: nie zbiera zemną/ rořprařza.

werset: 31 Dla tego powiadam

7: wam: Wszelki grzech y bluźnierstwo będzie odpu=

8: szczone ludziom: ale bluźnierstwo " ducha' nie będzie(marg) " **To iest**, przeciw Duchowi.
(-)

9: * odpuszczzone.(marg) * **ludziom.G.** (-)

werset: 32 Y ktobykolwiek rzekł " słowo' prze=(marg) " **nieco. Hebrá.** (-)

10: ciwko Synowi człowieczemu/ będzie mu odpuszczzo=

11: no: ale ktoby mówił przeciw Duchowi ś. nie bę-

12: dzie mu odpuszczono ani w tym to wieku/ ani w przy=

13: szłym.

werset: 33 Abo czyńcie drzewo dobre/ y owoc iego do

14: bry: abo czyńcie drzewo złe/ y owoc iego zły. abowiem

15: z owocu drzewo bywa poznáne.

werset: 34 " Rodzaiu iaszczor=(marg) " **Narodzie zmiow.** (-)

16: czy/ iako możecie dobre **rzeczy** mówić/ będąc złymi?

17: ponieważ z obfitości łercá wftá mowią.

werset: 35 Dobry

18: człowiek z dobrego łkárbu * wyości **rzeczy** dobre: á zły (marg) * **łercá.G. N.** (-)

19: człowiek ze złego łkárbu wywodzi złe.

werset: 36 A powiá=

20: dam wam/ iż z káżdego słowá próznego ktoreby wy-

21: rzekli ludzie/ dadzą liczbę w dzień ładny.

werset: 37 Abowiem

22: z słow twoich będziesz wśpráwiedliwiony: y z słow

23: twoich będziesz potępiony.

(marg) **Záczá: 48.**

▮ **Ewángel: we Szrodę po 1. Niedz: poftu.** (-)

werset: 38

24: Tedy odpowiedzieli mu' niektorzy z Doktorow

25: y z Pháryzeufzow/ mowiąc: Náuczycielu/ chcemy(marg) **G.** (-)

26: od ciebie " znamię widzieć.(marg) " **cudo.** (-)

werset: 39 " Ktory' odpowiedáiąc (marg) " **A on.G.** (-)

27: rzekł im: Rodzay zły y cudzołożny známienia " Ízu=

28: ka': á znamię mu nie będzie dano/ iedno znamię Io-(marg) " **pożąda.G.** (-)

29: nařá Proroká.

werset: 40 Abowiem iáko był Ionařz w brzu=

30: chu wielorybá trzy dni y trzy nocy: tákże będzie Syn

31: człowieczy w łercu źiemie trzy dni y trzy nocy.

(marg) " **To iest, we wnętrności, ábo w głębokości. Hebraífm.** (-)

werset: 41 Mę=

32: żowie Niniwitřcy powřtáná ná řądźie z tym naro=

33: dem/ y potępią gi: iż pokutowáli ná kazanie Io=

34: nařzowe.

werset: 42 A oto tu " więcey' niźli Ionařz. Krolowa(marg) " **więtfzy iest.** (-)

z południá

strona: 50

Rozd: 12.

50.

według Máttheufzá.

1: z południá powřtanie " ná řądźie z tym narodem/ y(marg) " **To iest, w řádnny dzien.** (-)

2: potępi gi: iż przyiácháłá z kráíow źiemie řłuchác

3: mądrořci Sálonowey. á oto tu " więcey' niź Sálo=

(marg) " **więtfsy iest.** (-)

4: mon.

werset: 43 A gdy nieczyřty duch wynidźie od człowie=

5: ká/ chodzi po mieřcách bezwodnych řłukáiąc odpo=

6: czynienia/ á nie náyduie.

werset: 44 Tedy mowi: Wrocę řię

7: do domu mego řłádem wyřzedł. A przyřzedřzy náydu=

8: ie ̄ gi' pufty/ vmiećiony/ y ochędożony.(*marg*) ̄G. (-)

werset: 45 Tedy idźie/

9: y bierze z fobą " siedmi infzych duchow gorłzych niż(*marg*) " **To ieft, wielu infsyh.**

Hebr. (-)

10: łam/ y wŕzedłzy miefzkáią tám: y bywáią oftáteczne

11: rzeczy człowieká onego gorłze niżli pierwŕze. Ták bę=

12: dźie y temu narodowi złemu.

werset: 46 A gdy on iefzcze

13: mowił do rzełzey/ oto mátká iego y " bráćia łtali przed(*marg*) " **krewni, powinni.**

Hebrá. (-)

14: domem/ chcąc z nim mowić.

(*marg*) **Záczá: 49** (-)

werset: 47

15: Y rzekł mu niektory: Oto mátká twoiá y brá=

16: ćia twoi przed domem łtoią łzukáiąc " ćię'.

(*marg*) " **z tobą mowić.2 L. G. S.** (-)

werset: 48 A on

17: odpowiediájąc rzekł temu ktory mu powiedział:

18: Ktoraz ieft mátká moiá/ y ktorzy łą bráćia moi?

werset: 49 Y

19: łćiągnáwłzy rękę ná vcnie łwoie/ rzekł: Oto mát=

20: ká moiá y bráćia moi.

werset: 50 Abowiem ktobykolwiek v=

21: czynił wołá Oycá mego ktory ieft w niebiešiech: ten

22: ieft * brátem moim/ y łiołtrą/ y mátką.(*marg*) * **y.9 L. N. G.** (-)

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Mocą Beelzebubá.)** Podobne bluznierłtwo przeciw Duchowi

25: ł. ieft; cudá łwiętych ludzi/ czártom przypifowác.(*marg*) **Bluznierłtwá Ewángelikow.**

(-)

26: **Wśelkie krolestwo rozdzielone.**) Przetoż ieft niepodobno/ żeby
27: miało długo stać krolestwo kacerfkie: gdyż ieft wśelkich niezgod/
28: rozdzielenia y rozerwania pełne.(*marg*) **Sekty są nie trwałe.** (-)
29: **Kto nie ieft zemną.**) Ná to niechay pamiętaćią **Neutrales**, ci kto=
30: rzy nie są ani Kátholicy ani Hæretycy. że ie P. Chrístus kładzie w
31: poczet iáwnych nieprzyjaciół swoich/ y kościoła swego.(*marg*) **Neutrales.** (-) (*marg*)

Kto z Papieżem nie zbiera, ten rosprasza. (-)

32: **A kto nie zbiera zemną.**) To rozumiey nie tylko o famey osobie
33: P. Chrístufowej: ale y o tych wśytkich/ ktore on poştánowił/ áby
34: rządzeni kościoła iego: á osobliwie o nawyższych po Pánu Chrístu=
35: sie páłterzách kościelnych; ktorzy ná miejsce Piotrowe nástępnią

G 2

w Íprawowá=

strona: 51

51.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: w Íprawowaniu kościoła Bożego. Iáko Hieronym s. piżąc do
2: Dámázá Rzymfkiego Papieżá/ te mu słowá Páńskie przypisuię:
3: mówiąc tak o wśytkich Hæretykách: Kto z tobą Papieżu niez=
4: gromadza/ ten rosprasza: Co ieft iákoby rzekł: Kto Chrístufow
5: nie ieft; ten ieft Antychrístow.
6: **Ale bluznierstwo Duchá.**) Nie rozumiey żeby ktory był tak cięż=
7: lzki grzech ná świecie/ ktoregoby Bog odpuścić niechciał: ábo zá
8: ktoryby człowiek ná tym świecie nie mógł pokutować: iáko nie=
9: ktorzy Hæretycy y po dziś mniemáią: ale iż niektore cięższe grze=
10: chy (iáko miánowicie to bluznierstwo Zydowfkie przeciw iáwnym
11: Íprawom Duchá s. á także Hæretykow/ ktorzy chcąc y wiedząc v=
12: pornie się vznáney prawdzie Íprzećiwiáią/ y Íprawom Duchá s. w
13: kościele Bożym) bárzo trudno bywáią odpufczone: á iż takim
14: Bog Íprawiedliwie wśytkę łáfkę odeymuie/ áby nie pokutowáli.
15: Wśákże iednák miedzy wśytkimi grzechy przeciw Duchowi s. (kto
16: rych sześć miánuią) ieden tylko ieft ktory zgoła nie bywa odpu=

- 17: łzczony: to iełt/ zefzćie z tego śwíátá nie w iedności á poślufzeńłtwie
- 18: kośćiołá powfzechnego/ y bez pokuty. Iáko iáśnie Auguřtin ś. ś=
- 19: wiádczy tymi łłowy.(*marg*) **Grzech przeciw Duchowi S.** (–) Kto niewierząc żeby w kośćiele były grzechy
- 20: odpufzczáne/ gárdzi ták wielką hoynośćiá dáru Bożego/ á w tym
- 21: zátwárdzeniu łercá zchodzi z tego śwíátá; ten zołtáie winien one=
- 22: go nieodpufzczonego grzechu przeciw Duchowi ś. Y tenći grzech
- 23: Ian ś. w liście łwoim zowie grzechem áż do śmierći: y zá tym kto=
- 24: ry w nim vmiera/ modlić fię nie każe.
- 25: **Słowo przeciw fynowi człowiczemu.**)(*marg*) **Słowo przeciw Synowi.** (–) Zydzi grzełzyli łłowem
- 26: przeciw fynowi człowiczemu/ kiedy gánili to co on czynił według
- 27: człowiczzeńłtwá: zowiąc go obzárty m y pijánicą y przyiáćielem
- 28: grzełznikow: że obcowáł z grzełznymi/ y gwałćił Sobotę: y rzeczy
- 29: tym podobne. A ten grzech łácniey mogł być odpufzczony: iż go
- 30: łádzili iáko innego kłorego człowieká. Ale grzełzyli y bluznili
- 31: przeciw Duchowi ś. (kłorego tu zowie páłcem Bożym/ kłory cudá
- 32: czynił) kiedy z vporu y ze złoći iáłne łpráwy Boże w wyrzucáni u
- 33: czártow/ przypifowáli łámemu czártowi. A ten grzech nie bywa od
- 34: pufzczony; iż bárzo z trudná może być odpufzczony: iáko widzimy
- 35: w tym pokarániu potomkow Zydowłkich/ áż do dniá dziśieyłzego.
- 36: **Ani w przyśłym wieku.**) Stárzy á święći Doktorowie łtáđ (*marg*) **Czyśćiec** (–)
- 37: dowodzą; iż grzechy niektore ná onym świećie mogą być odpu=
- 38: łzczone: łkąd záś pokázuią iż czyśćiec iełt po śmierći.

Abo czynćie

strona: 52

Rozd: 13.

52.

według Máttheuřzá.

- 1: **Abo czynćie drzewo dobre.**) Ná wolej to iełt káżdego/ mowi
- 2: Auguřtin ś. ábo obráć co iełt dobrego y być drzewem dobrym;

- 3: ábo obráć co ieft złego/ y być drzewem złym: wydáwáć dobre owo=
4: ce/ ábo złe.(*marg*) **volność ludzka.** (-)
5: **Z káždego słowá próznego.**) Iesliż z káždego słowá próznego
6: mamy dáć liczbę ná łądzie: á przedfię dla żadnego słowá prózne=
7: go nie będziemy ná wieki potępieni: tedyć pewnie musí być iákie
8: docześne karánie/ ábo męká ná onym świećie/ zá lekczyfze grzechy.(*marg*) **Czyścić.**
(-)
9: **Ktoráž ieft mátká moiá.**) Miłość porządna ku rodzicom y po=
10: winnym nie ieftci zákazána: ále nieporządna miłość ktora bywa
11: ná przekázie do służby Bożey.(*marg*) **Iáka miłość rodzicow zákazána.** (-)

rozdział: 13

12: ROZDZIAŁ XIII.

- 13: 3 Podobieństwo sieiącego. 18 Wykład iego. 10 14 Czemu
14: Pan podobieństw wżywał. 17 Prorocy y fprawiedliwi żądáli
15: widzieć Chrifułá. 22 Fráfunek świecki y omylne bogáctwá/ fą
16: iáko ćiernie. 24 Podobieństwo kákolu. 36 Wykład iego. 31 Y
17: ziárná gorczyce. Y kwáfu. 44 Y fkárbu fkrytego w roley.
18: 45 Y pereł. 47 Y niewodu zápułzczonego w morze. 52 Doktor
19: vczony w kroleśtwie niebiekim. 54 Chrifus nie przyięty w oy=
20: czynnie fwey.

werset: 1

- 21: A " Dniá onego wyfzedłzy Iefus z domu/ siedział(*marg*) " **To ieft: po onym czásie.**
Hebráifm. (-)
22: nád morzem.

werset: 2 Y zebrály fię do niego wiel=

- 23: kie rzelze/ ták iż wftápiwłzy w łódź siedział/ á
24: włzytká oná rzelza ná brzegu ftała:

werset: 3 Y mowił im

- 25: wiele przez podobieństwá/ rzekąc: Oto ten ktory

26: sieie wyfzedł siać.

(*marg*) **Zączá: 50.** (-)

werset: 4

27: A gdy siał/ niektóre **ziárná** pádły przy drodze/ y

28: przylecieli ptacy 'powietrzni' á pozobáli ie. (*marg*) **G. N.** (-)

werset: 5 Dru=

29: gie zálie pádły ná **mieyfcá** opoczyfte/ gdzie ziemie nie

30: wiele miály: y wnet wefzły/ iz nie miály głębokości

31: ziemie.

werset: 6 á gdy słońce wefzło/ wygorzáły/ á iz nie

32: miály korzeniá/ vfchły.

werset: 8 Drugie teź pádły w ćier=

33: nie: á ćiernie wzgorę wyroflo/ y záduśilo ie.

werset: 8 Dru=

34: gie zálie pádły ná ziemię dobrá: y dáły owoc/ " iedno

35: fetny/ drugie sześcdzieśiatny/ á drugie trzydzieftny'.

(*marg*) " **iedno fto, drugie sześcdzieśiat, á drugie trzydzieści.** 1 L. G. **Tákże y nízey**
#. 23. (-)

werset: 9

36: Kto ma wfyzy ku sľuchaniu niechay sľucha.

G 3

Tedy przy=

strona: 53

53.

Ewángeliey Rozd: 13.

(*marg*) **Zączá: 51.** (-)

werset: 10

1: Tedy przyftapiwfyzy vczniowie rzekli mu: Dla

2: czego im przez podobieńftwá mowifz?

werset: 11 A on odpo=

3: wiedáiac rzekł im: Iz wam dano iest wiedzieć tá=

4: iemnice krolestwa niebieskiego: a onym nie iest da=

5: no.

werset: 12] A bowiem ktokolwiek ma/ bedzie mu dano/ y

6: obfitowac bedzie: a kto nie ma/ y to co ma bedzie w=

7: zieto od niego.

werset: 13] Dla tego im przez podobienstwa

8: mowie: iz widzac nie widza/ y slyszac nie slysza/ ani

9: rozumieja.

werset: 14] Y pełni sie w nich prorocstwo Isaia=

10: szowe ktore mowi: Slyszenim sluchac bedziecie/ a

11: nie zrozumiecie: a widzac widziec bedziecie/ a nie

12: wyrzycie.

werset: 15] A bowiem zatylo serce ludu tego/ a wzry=

13: ma ciężko slyszeli/ y oczy swe zamruzyli: zeby kiedy

14: oczyma nie ogladali/ y wzryma **nie** slyszeli/ a sercem **nie**

15: zrozumieli/ y **nie** nawrocili sie/ a ozdrowilbym ie.

werset: 16] Lecz wafze oczy szczesliwe sa iz widza/ y wzry wafze

16: iz slysza.

werset: 17] A bowiem zaprawde mowie wam/ iz

17: wiele Prorokow y sprawiedliwych zydali widziec co

18: widzicie/ a nie widzieli: y slyszeć co slyszycie/ a nie sly=

19: szeli.

werset: 18] Wy tedy sluchajcie podobienstwa **onego** roz=

20: siewce.

werset: 19] **Do** kazdego ktory slucha slowa krolestwa

21: a nie rozumie/ przychodzi zlownik/ y porywa to co iest

22: wsiano w sercu iego. Tenci iest on przy drodze po=

23: siany.

werset: 20] A na opoczytych **miejscach** posiany/ ten iest/

24: który słuca słowá/ y zárázem ie z rádością przyimu=

25: ie:

werset: 21 | Ale nie ma korzenia w sobie/ owfzem docześny

26: ieft. á gdy przyidzie vtrapienie " y' prześladowanie(marg) " **ábo.G.** (-)

27: dla słowá/ wnet się gorlzy.

werset: 22 | A między ciernie w=

28: siany/ ieft ten/ który słuca słowá/ ále pieczołowanie

29: światá tego/ y omamienie bogactw zádufza słowo/ y

30: sítawa się niepożyteczne.

werset: 23 | A wśiany ná ziemię do=

31: brą: ieft ten który słuca słowá/ y rozumie/ y owoc

32: przynośi/ y czyni ieden setny/ drugi fześcdzieśiatny/ á

33: drugi trzydzieśtny.

Infze podo=

strona: 54

Rozd: 13.

54.

według Máttheufzá.

(marg) **Zączá: 52.**

Ewáng: Niedziele 5. po trzech krolách. (-)

werset: 24 |

1: Infze podobieńftwo przelozył im/ mowiac:

2: Podobne ieft " kroleſtvo niebieſkie człowiekowi się=

3: iącemu dobre naśienie ná roley ſwoiey.

(marg) " **to ieft, Meſſyafſ Krol niebieſki.** (-)

werset: 25 | A gdy

4: ludzie ſpáli/ przyſzedł nieprzyiaciel iego/ y náſiał ká=

5: kolu między pſzenicą/ y odſzedł.

werset: 26 | A gdy vroflá tra=

6: wá/ y owoc vczynilá: tedy się pokazał y kákol.

werset: 27 | A

7: przystąpiwszy słudzy gośpodárfcy/ rzekli mu: Pánie/

8: izaliś nie pošiał dobrego náśienia ná roli twoiey?

9: Skąd tedy kákol ma?

werset: 28 | " Y' rzekł im: " Nieprzyiá= (marg) " **A on.G. (-)**

10: zny człowiek' to vczyił. A słudzy rzekli mu: Chcefzže(marg) " **Nieprzyiáciel. (-)**

11: iż poydziemy y zbierzemy gi?

werset: 29 | A on rzekł/ Nie: by=

12: ście fnađz zbieráiąc kákol/ nie wykorzenili zaráz z

13: nim y pńzenice.

werset: 30 | Dopusćcie oboygú spólu rość áż

14: do żniwá: á czáfu żniwá rzekę żeńcom: Zbierzćie

15: pierwey kákol/ á zwiąźćie gi w śnopki ku spaleniu:

16: á pńzenicę zgromadzćie do gumná moiego. *

(marg) **Záczá: 53.**

¶ **Ewáng: Niedziele 6. po trzech krolách. (-)**

werset: 31 |

17: Infze podobieńftwo powiedział im/ mowiąc:

18: Podobne iest kroleftwo niebiefkie żiárnu gorczycz=

19: nemu/ ktore wziąwfzy człowiek wśiał ná roley swo=

20: iey.

werset: 32 | ktore " namnieyfzeć' iest ze wńzego náśienia:(marg) " **mnieyfzeć.G. (-)**

21: ále kiedy vrośćie/ więtfze iest ze wńzech żioł ogrod=

22: nych: y sítawa się drzewem / ták iż przychodzą ptacy

23: niebiefcy/ y " miefzkáią' ná gáłązkách iego.(marg) " **gniezdzą się, z Græckiego. (-)**

werset: 33 | Infze

24: podobieńftwo powiedział im: Podobne iest krole=

25: ftwo niebiefkie kwáśowi/ ktory wziąwfzy niewiáftá

26: zákryłá we trzy miáry máki/ áż wńzytká skwáśniáłá.

werset: 34

27: To wŕzytko mowił Iefus przez podobieńftwá do

28: rzefzey: á krom podobieńftwá nie mowił im:

werset: 35

29: íię wypełniło to co íeft rzezono przez Proroká mo=

30: wiącego: Otworzę vftá moje w przypowieściách/

31: opowiem íkryte rzeczy od záłożenia íwiátá. *

werset: 36

32: Tedy rospuściwŕzy rzefze przyŕzedł do domu *:(*marg*) * **Iefus.G. K.**

: **Záczá: 54.** (-)

33: Y przyŕtąpili k niemu vczniowie íego mowiác:

34: Wyłóž nam podobieńftwo o kákolu roley.

werset: 37

A on

odpowiedáiąc

strona: 55

55.

Ewángelíey Rozd: 13.

1: odpowiedáiąc rzekł im: Ten ktory íeie dobre na=

2: íienie/ íeft Syn człowieczy.

werset: 38

A rola/ íeft íwiát.

3: Lecz dobre naíenie/ íi íá íynowie kroleítwá. Ká=

4: kol tež/ íá íynowie **onego** złego.

werset: 39

Nieprzyiaćiel záíię

5: ktory go náíiał/ íeftći dyabeł. A žniwo/ íeft do=

6: konánie íwiátá. Zeńcy tež/ íá ániólowie.

werset: 40

Iáko

7: tedy kákol zbieráią/ y palą ogniem: ták bęđzie w do=

8: konániu íwiátá.

werset: 41

poíle Syn człowieczy ánióły fwo=

9: íe/ á zbiorą z kroleítwá íego wŕzytkie pogorŕzenia/ y

10: te ktorzy czynią niepráwość:

(*marg*) **Nie Bog ále Isátan grzechu iest przyczyną.G. (-)**

werset: 42] y wrzucą ie w piec

11: ogniŧy. Tám będzie płáč y zgrzytánie zębow.

werset: 43] Te=

12: dy spráwiedliwi roziáfnieią iáko słońce w kroleŧwie

13: oycá *ŧwe*^{g0}. Kto ma wŧy ku słuchániu/ niechay słuca.

(*marg*) **Záčá: 55.**

: Ewángelia ná dni Pánien y Wdow S. (-)

werset: 44]

14: * Podobne iest kroleŧwo niebieskie Isárbowi (*marg*) * **Záfię.G. (-)**

15: Iskrytemu ná roley: ktory nálaŧzy człowiek/ Iskrył. á z

16: rádości " iego odchodzi/ y wŧytko co ma przedáie/ á (*marg*) " **ktorą ma z niego. (-)**

17: onę rolą kupuie.

werset: 45] Záfię podobne iest kroleŧwo nie=

18: biefkie człowiekowi kupcowi/ Iszukájącemu " dobrych' (*marg*) " **ábo pięknych.G. (-)**

19: perel.

werset: 46] " A nálaŧzy' iednę kofztowną perłę/ Iszedŧy (*marg*) " **ktory nálaŧzy.G. (-)**

20: poprzedał wŧytko co miał/ y kupił ią.

werset: 47] Záfię podobne

21: iest kroleŧwo niebieskie niewodowi zápuŧzczonemu

22: w morze/ á z káždego rodzáiu - ryb' zgromadzájące=

23: mu. (*marg*) **-3 L. K. G. S. (-)**

werset: 48] ktory/ gdy się nápełnił/ " wyciągnąwŧy/ á ná

24: brzegu wŧiadŧy' wybráli dobre w naczynia/ á złe precz (*marg*) " **wyciągnąwŧy ná brzeg,
y wŧiadŧy.G. (-)**

25: wyrzucili.

werset: 49] Tákci będzie w dokonániu ŧwiátá.

26: wynidą ániółowie/ y wylączą złe z poŧrzodku Isprá=

27: wiedliwych/

werset: 50 y wrzucą ie w piec ogniły. tám będzie

28: płacz y zgrzytanie zębów.

werset: 51 * Wyrozumieliżeście (marg) * **Rzekł im Iefus: G. (-)**

29: to wżytko? Powiedzieli mu: Ták *

(marg) * **Pánie.N. L. K. G. S. (-)**

werset: 52 **A on** im rzekł:

30: Przetoż káždy Doktor náuczony " w krolełtwie niebie

31: íkim' podobny íeft człówiekowi gołpodarzowi/ kto=(marg) " **do krolełtwá niebieskiego.G. (-)**

32: ry wymuie z íkárbu fwego nowe y ítare **rzeczy.** *

werset: 53

33: Y sítało íię: gdy Iefus dokończył tych przypo=

34: wieści/ odízedł ítámąd.

Y przyśzedłzy

strona: 56

Rozdz: 13.

56.

według Mátthenízá.

(marg) **Záčzá: 56. (-)**

werset: 54

1: Y przyśzedłzy do oyczyzny fwoiey/ náuczał ie w

2: bożnicách ich/ ták íż íię zdumiewáli/ y mowili: Skąd=

3: że temu tá mądrość/ y cudá?

werset: 55 Izaż ten nie íeft

4: íyn " íieśle? Izaż mátki íego nie zowá Mária/ á(marg) " **Græckie síowo znáczy rzemieśniká w obec. (-)**

5: brácią íego/ Iákub y " Iofeph' y Symon y Iudás:(marg) " **Iofes.G. S. (-)**

werset: 56

6: Síoftry też íego wżytkie íaż v nas nie íą? Skąd=

7: że tedy temu to wŕzytko?

werset: 57 Y gorŕzyli fię z niego.

8: A IEŕus rzekł im: Nie ieŕt Prorok beze czci iedno

9: w oyczyźnie ŕwoiey/ á w domu ŕwoim.

werset: 58 Y nie vczy=

10: nił tãt cudow wiele dla niedowiãrŕtwã ich.

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

12: **Iedno owoc ŕetny.**) Roŕnoŕc ŕowocow/ znãczy roŕnoŕc zaŕlug

13: nã tym ŕwiecie/ y roŕnoŕc zapłãty zã nie nã onym: wedlug roŕno=

14: ŕci ŕtanow.(*marg*) **Roŕnoŕc zaŕlug y zapłãt.** (–) Setny owoc przynoŕzã pãnny y pãnicy Bogu poŕwie=

15: ceni: á gorãcy w miłocci Boŕey. Szeŕcdzieŕŕty; wdowy y w=

16: dowcy/ w tym ŕtanie trwãicy dla ŕluzby y chwały Boŕey: á trzy=

17: dzieŕty; w maŕzeñŕtwie ŕwięty m poboznie zywiãcy. To Auguŕtin

18: ŕ. Przeciw ktorey prawdzie ŕtał kiedyŕ kãcermiŕtr Iowinian (kto=

19: rego dzieŕieyŕzy kãcerze nãŕlãduiã) vczac/ iŕ nie mãz ŕadney roŕno=

20: ŕci/ zaŕlug/ ani zapłãt.

21: **Kto ma vŕsy.**) Gdy ŕowo Boŕe powiedãiã/ Auguŕtin ŕ. mowi/

22: tedy ci mãiã vŕzy ku ŕluchãniu; ktorzy mãiã ŕercã ku poŕluzzeñŕtwu.

23: A ci ŕluchãiac nie ŕluchãiã; ktorzy acz zmyŕlẽm cielẽnym ŕluchã=

24: iã/ ale nie ŕã poŕluzni przez przyzwolenie ŕercã. (*marg*) **Ktorzy mãiã vŕzy ku ŕluchãniu.** (–)

25: **Wam dano ieŕt wiedziec.**) Apoŕtołom y ich namieŕtnikom/ kto=

26: rych vrzãd ieŕt/ drugich nãuczãc; dano ieŕt więŕŕze y głẽbŕze wyro=

27: zumienie ŕłowã Boŕego y tãiemnic iego: ktore nie ieŕt dãne po=

28: ŕpolitemu człowiekowi. (*marg*) **Nie wŕŕŕtkich ieŕt rozumiec tãiemnice piŕmã ŕwiętego.** (–) Aczkolwiek teŕ wŕzytkim w obec Chrzeŕciã=

29: nom dano ieŕt to/ co nie było dano vpornym y niewiernym Zydom.

30: **Oczy ŕwe zãmruŕyli.**) Gdy mowi iŕ oczy ŕwe zãmruŕyli/ aby nie

- 31: widzieli (które słowa i Paweł powtarza) wczy nas prawego rozu=
32: mienia innych mieć piśmá ś. kiedy się z gołych słów zdać może/ że=
33: by Bog był sprawcą i przyczyną ludzkiej ślepoty/ ządwardzenia á=
34: bo innych grzechów. Które było stare i potępione bluźnierstwo/
35: i teraz jest kacerstwo Kalwinowo. Lecz nam tu przeciw niemu(marg) **Nie Bog, ale człowiek jest przyczyną swego potępienia.** (-)

36: Chrystus pokazuje; iż sami ludzie oczy swe zawierali aby nie wi=

H

dzieli: y

strona: 57

57.

Ewangeliey Rozd: 13.

- 1: dzieli: y sami byli przyczyną grzechu i potępienia swego. Czego
2: w nich Pan Bog nie sprawował/ ale im dopuścił dobrowol=
3: nie wpasć/ dla ich przeszłych grzechów: iako Paweł ś. pokazuje o
4: poganach sprawiedliwie odrzuconych.
5: **Násił kaku.**) Pierwey przez P. Chrystusa i przez Apostoły
6: posłana jest prawda: a potem nieprzyjaciel Dyabeł nasił kaku=
7: lu kłamstwa i kacerstwa: nie Pan Chrystus/ który nie jest przy=
8: czyną złego. **Tertullianus lib: de praescript. (marg) Kacerstwa posiedz powstawia.** (-)
9: **Chcets poydziemy i pozbieramy gi**) Dobrzy mają złe znosić/ y
10: poruczać ię sadowi Bożemu/ kiedy ich nie mogą wykorzeńić bez
11: szkody i ządtráenia dobrych. Ale gdzie być może bez szkody do=
12: brych/ tam zloczyńce mają być tráeni: a zwłaszcza jeśli szkodzą do
13: brym/ i gorzą ię.(marg) **Zli poki mają być znoseni.** (-)
14: **Dopusćcie oboyu społu rość.**) Oto zli i dobrzy po społu są w ię(marg) **W kościele zli i dobrzy.** (-)
15: dnym kościele. Co jest nie tylko przeciwko starym Haretykom
16: ale i przeciwko dzisiejszym Ewangelikom/ którzy mówią/ iż zli nie
17: są w kościele/ iedno sami dobrzy. Y dla tegoż zmyślają dwa ko=
18: ścioły.
19: **Namnięse jest.**) Kościół P. Chrystusow małutki był na po

20: czątku: ále fię wnet rozłófl [!] y rofkrzewił po wżytkiemu świátu: ták
21: iz krolowie y Cefárze/ y ini wyfokich ftanow ludzie/ zbiegli fię do
22: niego.(marg) **Kościół iest powfsechny.** (-)
23: **Syn cieśle.)** Stądci Iulian niezbożny Apoftátá/ y iego pochle=
24: bcá Libánius/ wzięli byli ono fwe bluznierftwo przeciw Pánu Zbá=
25: wicielowi náfzemu: mowiąc Chrześcijánom (gdy fię ná wojnę
26: przeciw Perfom gotowáli) A co teraz fyn cieśielki czyni? Ná co im
27: wnet ieden Chrześcijánin/ Duchem świętym náchniony/ odpowie
28: dział: Chriftnus prawdziwy Bog/ ftworzyciel świátá/ ktorego ty
29: ná fzyderftwo fynem cieśle zowiefz/ trunę gotuie wáfzemu Cefárzo=
30: wi. Co fię po kilku dni wypełniło. Bo wnet potym był on nie=
31: zbożnik zábit. Podobnego fzyderftwá Hæretykowie dziś vżywá=
32: ią: bluzniąc rozmáicie naświétfzy Sákráment ciáłá Bożego/ y bo=
33: ftwo P. Chriftnuowe złączone z człowieceńftwem.(marg) **Bluznierstwá niewiernikow.**
(-)

rozdział: 14

34: ROZDZIAŁ XIII.

35: 1 Herodowe mniemánie o Iefuście. 3 Przecz Ian poiman. 10
36: Ścięcie iego. 12 Y pogrzeb. 13 Iefus vftąpił ná pułzczą. 17 Pię=
37: ćiogiem chlebá pięć tyśięcy mężow nákarmił. 23 Modli fię ná
38: gorze. 24 Wiátry łodz z vczniami miotáią. 28 Piotr po wodzie i=
39: dący tonąc poczyna. 36 Dotknięciem^m fzát fwoich wiele chorich leczy.

W on czás

strona: 58

Rozd: 14.

58.

według Máttheufzá.

(marg) **Záczá: 57.** (-)

werset: 1

1: **W** On czás vflyfzał Herod " Tetrárchá flawę
<http://rcin.org.pl>

2: o Iefuście:

(*marg*) " **Tetrárchá wláfnie iest pan, ktory trzyma czwartą część krolestwa.** (-)

werset: 2] y rzekł słuźebnikom swoim:

3: Tenći iest Ian Krzćiciel: on zmartwych=

4: wítał/ y dla tego cudá fię przezeń dzieią.

werset: 3] Abo=

5: wiem Herod poimawfzy Ianá związał go był: y w=

6: ładził do ćiemnice/ dla Herodyády żony * brátá fwe= (*marg*) * **Filipá.2 L. K. G. S.** (-)

7: go.

werset: 4] Bo mu Ian mówił: Nie godzić fię iey mieć

8: tobie.

werset: 5] A chcąc go zábić/ bał fię ludu: ábowiem

9: mieli go iáko Proroká.

werset: 6] A gdy obchodzono dzień

10: národzenia Herodowego/ táncowála corká Herody=

11: ády w pośrzodku: y podobála fię Herodowi.

werset: 7] Skąd

12: pod przysięgą obiecał iey dáć czegobykolwiek żadá=

13: łá od niego.

werset: 8] A oná nápráwiona od mátki fwey/

14: rzekła: Day mi tu ná mišie głowę Ianá Krzćicie=

15: lá.

werset: 9] Y záfmućił fię krol: lecz dla przysięgi y tych

16: ktorzy pośpołu síedzieli/ kazał dáć.

werset: 10] A pośławfzy

17: ściał Ianá w ćiemnicy.

werset: 11] Y przyniešiono głowę ie=

18: go ná mišie: á oddano dziewce/ y odniośła **ia** mátcie

19: íwoiey.

werset: 12 A przyŝedŝy vczniowie iego/ wzięli ciało */(marg) * **iego.N. L. G. S.** (-)

20: y pogrzebli ie: y ŝedŝy opowiedzieli Ieŝufowi.

werset: 13

21: Co wŝyŝawŝy Ieŝus/ wŝtąpił z onąd w łodzi/ ná

22: miéŝce puŝte ofobno: á wŝyŝawŝy rzeŝze/ ŝły zá nim

23: z miałt pieŝzo.

(marg) **Záczá: 58.** (-)

werset: 14

24: A wyŝedŝy vyźrał wielką rzeŝzą/ y vlitował ŝię

25: nád nimi/ y vzdrowił niemocne ich.

werset: 15 A gdy był wie=

26: czor/ przyŝtąpili k niemu vczniowie iego/ mowiác:

27: Puŝte ieŝt **to** miéŝce/ á godziná iuŝ minęła: roŝpuŝć

28: **te** rzeŝze/ áby odŝedŝy do miáŝteczek/ kupili ŝobie ŝy=

29: wnoŝci.

werset: 16 A Ieŝus im rzekł: Nie potrzebá im od=

30: chodzić: daycie im wy ieŝć.

werset: 17 * Odpowiedzieli mu: (marg) * **A oni.G.** (-)

31: Nie mamy tu iedno pięcioro chlebá á dwie rybie.

werset: 18

32: A on im rzekł: Przynieŝcie mi ie tu.

werset: 19 A roŝka=

33: zawŝy rzeŝzam vŝieŝć ná trawie/ wŝiáwŝy **ono** pię=

34: ćioro chlebá y dwie rybie/ y poyźrzawŝy w niebo bło=

H 2

goŝłáwił/

strona: 59

59.

Ewángeliey Rozd: 14.

1: goŝłáwił/ á łamiác dawał vczniom chleb/ á vcznio=

2: wie rzeŝzam.

werset: 20 Y iedli wżyścy/ y náiedli fię. Y ze=

3: bráli co zbywało włomkow/ dwánaście kofzow peł=

4: nych.

werset: 21 A tych ktorzy iedli była liczbá/ pięć tyśięcy

5: mężow/ oprocz niewiaft y dźiatek.

(*marg*) **Záczá: 59.**

Ewángelia w oktawę ś. Piotrá y Páwła. (-)

werset: 22

6: A Iefus zárázem " rofkazał vczniom' wftąpić (*marg*) " **przymuśił vcznie fwoie.8 L. G. S. (-)**

7: w łódź/ á vprzedzić go do drugiego brzegu/ áżby ro

8: fpuścił rzelze.

werset: 23 A rofpuściwfy rzelze/ wftąpił ná

9: gorę fam fię modlic. A gdy był wieczor/ fam tám był.

werset: 24

10: á łódź ná śrzodku morzá wáły frodze tľukły. ábo=

11: wiem był wiátr przeciwny.

werset: 25 Lecz czwartey ftrażey

12: nocney poľzedł do nich * chodząc po morzu. (*marg*) * **Iefus.G. (-)**

werset: 26 A vy

13: źrzawfy go * chodzącego po morzu/ zátrwożyli fię (*marg*) * **vczniowie.G. (-)**

14: mowiąc: Iż ieft obľudá. Y od boiáźni krzyknęli.

werset: 27

15: A wnet im mowił Iefus/ rzekąc: Mieiście vfność;

16: iaćiem ieft/ nie boyćie fię.

werset: 28 A Piotr odpowiedáiąc

17: rzekł: Pánie iefliś ty ieft/ kaź mi przyść do śiebie po

18: wodách.

werset: 29 A on rzekł: Chodź. Y wyftąpiwfy Piotr

19: z łodzi/ łzedł po wodzie áby przyzedł do Iezufá.

werset: 30 A

20: widząc wiátr gwałtowny/ zlékł fię: á gdy poczał to=

21: náć/ záwołał mowiąc: Pánie/ záchoway mię.

werset: 31 A

22: wnet Iefus ściągáwłszy rękę/ záchwycił go; y rzekł

23: mu: Máłowierny/ przecześ wátpił?

werset: 32 A

24: w łódź/ vćichnął wiátr.

werset: 33 A

25: przyzedłszy pokłoniłi mu fię/ mowiąc: Prawdziwieś

26: ieft Syn Boży. *

(*marg*) **Záczá: 60** (-)

werset: 34

27: Y przepráwiłszy fię/ przydzli do ziómie " Gene=

28: íár'.

(*marg*) " **Genezáret.G.** (-)

werset: 35 A

29: Íáli po wżytkiey oney * kráinie/ y przynieśli mu w=(*marg*) * **przyległeyG.** (-)

30: Ízytki ktorzy fię zle mieli:

werset: 36 y

31: dotykáli kráiu Ízáty iego. A ktorzy fię kolwiek dot=

32: knęli/ ozdrowieli.

Pod przysię=

strona: 60

Rozd: 14.

60.

według Máttheufzá.

1: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

2: **Pod przysięgą obiecał.**) Niezbożna á lekkomyłna przysięgá: á

3: ielzche niezbożniey wypełniona. Gdyż nieślufzna przysięgá niko
4: go nie obwięzuie.(*marg*) **Przysięgá nie ważna.** (-)
5: **Wzięli ciało iego.**) Przykład ftárania y nabożeńftwá Chrześci=

6: áńfkiego/ około chowánia y czczenia ciał y reliquiy świętych. W
7: czym obáč rozność Chrześcijánow/ od pogánow/ y hæretykow y A=
8: poftátow. Abowiem gdy to święte ciało w Sebásście z ciały Eli=
9: afzá y Abdiafzá prorokow było pochowane/ y wielkimi cudami
10: ftynęło: zá czáfow Iulianá Apoftáty/ pogáni trapiąc y prześlá=
11: duiąc Chrześcijány/ Ianá ś. grobu dobyli/ kości palili/ y popioł
12: ich rozmiátáli. A Chrześcijáni/ wyrwawfzy ich ile mogli z ognia/
13: zániesli ie aż do Alexándryey do Athánazyufzá ś. ktory ie też przy=
14: iął z wielką vczciwością/ y zachował ie ná takowym mieyfcu/ kędy
15: potym kościół zbudowano. A głowę Ianá ś. Theodofius Cefarz
16: pobożny z wielką rádością y vczciwością przeniozfzy do Conftán=
17: tynopolá/ známienity kościół zbudował Pánu Bogu/ ná cześć y ná
18: pámiątkę Ianá ś.(*marg*) **Reliquie ábo kości świętych vczczone.** (-) Hæretycy
dzisieyfzy náśláduią niezbożności

19: Zydowfkiey y Pogánfkiey/ w paleniu y rozmiátaniu ciał y kości ś=
20: więtych. iáko miánowicie we Fráncyey vczynili: y czynią gdzie
21: mogą po dziś dzień. Ale Kátholicy trzymáią fię wiary y nabożeń=
22: ftwá ftórych Chrześcijánow/ w chowaniu y czczeniu ich.

23: **Dawał vczniom, á vczniowie rzeřsam.**)(*marg*) **Száfárze Páná Chriftufowi.** (-)
Figurá porzáfku/ ktory

24: chce mieć Pan Chriftus w fwym kościele: że nie sam przez fię/ ále
25: przez Apoftoły fwe/ y ich namieftniki karmi wierne fłowem fwo=
26: im y Sakrámentami świętymi.

27: **Chodzącego po morzu.**) Gdyż nie tylko P. Chriftus ále y Piotr
28: mocą iego tu po morzu chodzi/ tedyć iáfna rzecz ielt/ że też mógł P.
29: Chriftus ciałem fwoim/ nád przyrodzenie iego/ wniść przez drzwi
30: zámknione: y być zupełny pod ofobą málutkiego chlebá. **Epipha=**

- 31: **nius in Anchorato.**(*marg*) **Ciało P. Christufowe.** (-)
- 32: **Szedł po wodzie.**) Piotr (iako ś. Bernát piŕze) chodząc po mo=
33: rzu iako y P. Chrifus/ pokazał fię być iedynym Wikáryim ábo
34: namiáftkiem P. Chrifufowym: ktory nie nád iednym ludem/ ále
35: nád wŕzytkimi miał być przełożony. Abowiem wiele wod/ znącą
36: wiele narodow. Ktorą władzą y iurifdikcią máią także Piotrowi
37: potomkowie/ Rzymŕcy Papieżowie: iako támże twierdzi Bernát ś.(*marg*) **Piotrowá
zwierzchność.** (-)
- 38: **Máłowierny.**) Acz przełożeni kościelni fą niedofkonáli; wŕzák=
39: że ie P. Chrifus poŕila: y przez nie/ iacykolwiek fą/ fwoy kościoł
40: fprawuie y záchowuie.(*marg*) **Przełożeni niedoskonáli.** (-)

H 3

Rozdział

strona: 61

61.

Ewángeliey Rozd: 15.

rozdzial: 15

1: ROZDZIAŁ XV.

- 2: 2 Pháryzáyŕkie o rák vmywaniu y o innych rzeczách wítawy.
3: 7 Ktore przekládáli nád przykazanie Bozkie. 18 Ktore rzeczy
4: pokaláią człowieká. 21 Niewiáftá Chánáneyŕka wiárą y modli=
5: twą ftáteczną vpraŕza corce vzdrowienie. 29 Iefus ná gorze v=
6: zdrowiwŕzy rozmáite chore. 33 Czterzy tyŕiące mężow ŕiedmior=
7: giem chlebá nákarmił. (*marg*) **Ewángelia weS zode [!] po 3. Niedz: poŕtu.** (-)

werset: 1

- 8: **T** Edy przyŕzli " do niego' Doktorowie z Ieru=(*marg*) " **do IefufáG. K** (-)
9: fálem y Pháryzeufzowie/ mowiąc:

werset: 2 Czemu

- 10: vczniowie twoi przeŕtępuią " wítawę' ftár=(*marg*) " **wítawy.N. L.** (-)
11: ŕzych? ábowiem nie vmywáią ręku ŕwych gdy " chleb
12: iedzą.

(*marg*) " **biorą pokarm Hebrajfm.** (-)

werset: 3] A on odpowiedział rzekł im: Czemu też

13: wy przestępuiecie rozkazanie Boże dla wstawy wá=

14: łzey? Abowiem Bog * mówił:

(*marg*) * **roskazał mówiąc.G.** (-)

werset: 4] Czci oycá y mátkę.

15: Y/ Ktoby złorzeczył oycu ábo mátcé/ łmiercią nie=

16: chay vmrze.

werset: 5] A wy powiedacie: Ktobykolwiek

17: rzekł oycu ábo mátcé; Dar ktorykolwiek iest zemnie/

18: tobie łię w pożytek obroci: y nie będzie czcił oycá

19: łwego ábo mátki swoiey:

werset: 6] Y fkażiliście rozkazanie

20: Boże dla wstawy wáłzey.

werset: 7] Obłudnicy/ dobrze o

21: was prorokował Ifáiafz/ mówiąc:

werset: 8] Ten lud * czci

22: mię wárgami: ále ferce ich dáleko iest odemnie. (*marg*) * **przybliża łię ku mnie wsty
fwemi, yG.** (-)

werset: 9]

23: Lecz dármo mię chwałá/ wczáć náuk ^ y' wstaw lu= (*marg*) **5 L. G. S.** (-)

24: dzkich.

werset: 10] A wezwawłzy do łiebie rzefzey/ rzekł im:

25: Słuchaycie á rozumieycie.

werset: 11] Nie to co wchodzi w

26: wstaw/ pokala człowieká: ále co wychodzi z wstaw/ to po=

27: kala człowieká.

(*marg*) **Záczá: 61.** (-)

werset: 12]

28: Tedy przytąpiwłszy vczniowie iego rzekli mu:

29: Wiefz/ iż Pháryzeufzowie/ vłtyfzawłszy to łowo/ zgor=

30: łzyli fię?

werset: 13] A on odpowiedáiąc rzekł: Włzelkie

31: łzczepienie ktorego nie łzczepił Oćiec moy niebieski/

32: wykorzenione będzie.

werset: 14] Zániechayćiefz ich: " łąc

33: ślepi/ wodzowie ślepych'. A ślepy iefliby ślepego(marg) " **wodzowie łą ś[le]pi**
ślepychG. (-)

34: prowadził/ obádwá w doł wpádną.

werset: 15] A Piotr od=

powiedáiąc

strona: 62

Rozd: 15.

62.

według Máttheufzá.

werset: 15]

1: powiedáiąc rzekł mu: Wyłóż nam to podobieńftwo.

werset: 16]

2: A on rzekł: Iefzczefz y wy bez wyrozumienia iefte=

3: śćie?

(marg) * **Iefscze.G. (-)**

werset: 17]* Nie rozumiefćie iż włzytko co wchodzi w

4: vftá/ do brzuchá idzie/ y do wychodu fię wyrzuca?

werset: 18]

5: Ale ktore **rzeczy** z vft wychodzą/ z fercá pochodzą/ á

6: one pokaláią człowieká.

werset: 19] A bowiem z fercá wycho=

7: dzą złe myśli/ męzoboyftwá/ cudzołoftwá/ porub=

8: ftwá/ kradzieftwá/ fałzywe świádectwá/ bluźnier=

9: Ítwá.

werset: 20 Teć łá ktore pokaláią człowieká. Ale ieść

10: nie vmytymi rękómá/ człowieká nie pokala. *

(*marg*) **Zączá: 62.** (-)

werset: 21

11: A wyfzedłzy Iefus zonąd odźzedł w ftrony Tyru

12: y Sydonu.

(*marg*) **Ewángel: we Czwartek po 1. Niedz: poftu.** (-)

werset: 22 A oto niewiáftá * Chánáneyfka wy= (*marg*) * **niektora.G.** (-)

13: fzedłzy z onych kráíow záwołáák/ mówiąc mu: Zmi=

14: łuy fię nádemną Pánie Synu Dawidow: corkę mo=

15: ię frodze dyabeł morduie.

werset: 23 A on nie odpowiedźiał

16: iey fłowá. A przyftąpiwłzy vczniowie iego próšili

17: go mówiąc: Odpraw ią: bo woła zá námi.

werset: 24 A on

18: odpowiedáiąc/ rzekł: Nie ieftem poftán/ iedno do

19: owiec ktore zginęły z domu Ifráelłkiego.

werset: 25 A oná

20: przyfzedłzy pokłoniłá mu fię/ mówiąc: Pánie/ rátu

21: mię.

werset: 26 A on odpowiedáiąc rzekł: " Nie dobra ieft (*marg*) " **Nie przyftoi** (-)

22: brác chleb " fynowłki' á miotác " pfom'. (*marg*) " **dziećinny.G.**

23: " **fzczeniętom.G** (-)

werset: 27 A oná rze=

23: klá: " Y owfzem Pánie; Bo ' y fzczenięttá iedzą odro= (*marg*) " **Tákci, Pánie. Wfsákze.**

(-)

24: biny ktore pádáią z ftołu pánow fwych.

werset: 28 Tedy od=

- 25: powiedáiąc Iefus/ rzekł iey: O niewiásto/ wielka
26: ieft wiára twoiá: niechayći fię sńtanie iáko chcefz. y
27: ozdrowiála corká iey od oney godziny. *

(*marg*) **Záczá: 63.** (-)

werset: 29

- 28: A Iefus poşzedłzy łtámtąd/ przyşzedł nád morze
29: Gálileyfskie: á wńtápiwłzy ná gorę/ ſiedział tám.

werset: 30

- 30: Y przyşły do niego wielkie rzelze/ máiąc z łobą nie=
31: me/ ſlepe/ chrome/ włomne/ y inşzych wiele: y porzu=
32: cáli ie v nog " iego'/ y vzdrowił ie:(*marg*) " **Iefufowych.G** (-)

werset: 31 | ták iż fię rzelze

- 33: dżiwowály widząc nieme mowiące */ chrome cho= (*marg*) * **włomne vzdrowione.G.**
(-)
34: dzące/ ſlepe widzące: y wielbili Bogá Ifráelſkiego.

A Iefus

strona: 63

63.

Ewángeliey Rozd: 15.

(*marg*) **Záczá: 64.** (-)

werset: 32

- 1: A Iefus przyşwawłzy vczniow ſwoich/ rzekł:
2: Zál mi * tey rzelzey: ábowiem iuż trzy dni trwáią (*marg*) * **ferdecznie.G.** (-)
3: przy mnie/ á nie máią coby iedli: á niehcę ich opu=
4: ſćić głodnych/ áby * nie vńtáli w drodze.(*marg*) * **fnadz.G.** (-)

werset: 33 | Y rzekli

- 5: mu vczniowie iego: Skądże - tedy' dońtaniem ták
6: wiele chlebá ná puńtyni/ ábyłmy ták wielką rzelzą ná
7: karmili?(*marg*) -**G.** (-)

werset: 34 | Y rzekł im IEFus: Wiele macie chlebá?

8: A oni rzekli: Siedmioro/ y trochę rybek.

werset: 35 Y rofka=

9: zał rzełzam sieść ná ziemi.

werset: 36 A wziąwłzy **ono** sied=

10: mioro chlebá/ y ryby/ y' dzięki vczyniwłzy złamał/ y dał (*marg*) **6 L. G. N. (-)**

11: vczniom swoim/ á vczniowie rozdawali ludziom.

werset: 37

12: Y iedli włzyscy/ y náiedli fię: y zebráli co zbywało

13: włomkow/ siedm kofzow pełnych.

werset: 38 A było tych kto=

14: rzy iedli/ cztery tyśiące mężow/ oprócz dźiatek y nie=

15: wiałt.

werset: 39 A rofpuściwłzy rzełze/ wstąpił w łódź: y

16: przyzedł do kráiw " Mágedánfkich'

(*marg*) " **Mágdálskich.G. (-)**

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **Ten lud czći mię wárgámi.)** Tacyć fą naprzod owi/ ktorzy záwłze

19: Bogá/ łowo Boże/ pímo ś. y Ewángelią w gębie máią: ále łerce

20: pełne złości y nienawiści przeciw kościołowi. Potym oni/ ktorzy v=

21: łty wyznawáią ze Bogá znáią: ále fię go przą vczynkami. Ktemu ci/

22: ktorzy łwe modlitwy odpráwuią bez żadney pilności/ y bez podnie=

23: śienia łercá ku P. Bogu. A nic ná tym/ choćby modlitw ktore mo=

24: wią niewłzyfcy rozumiełi. Bo wiele tych co ich nierozumieią/ máią

25: łercá bliźze niebá/ y więcej nabożeńtwá/ (*marg*) **Ktorzy BOgá tylko vłty chwałą.**

(-) y więcej zbudowania fá=

26: mych siebie/ y więłzy połtępek w Duchu/ y mniełze rołtárgnie=

27: nia/ niželi nie tylko włzyscy Hæretycy/ ktorzy niemáią práwego na=

28: bożeńtwá/ áni łmáku w modlitwie; ále áni mnodzy Kátholicy.

29: **Vcząc náuk y vłtaw ludzkich.)** Tymi łowy nieodrzcąc P. Ch=

30: ríftus áni gáni świątych y pobożnych náuk/ vřtav/ przykazań/ trá=

31: dicy/ ceremoniy y obrzędow kościelnych:(*marg*) **Ktore vřtawy y náuki ludzkie gáni**

P. Chríftus. (–) zwłafzczá od Apořto=

32: łow/ ábo od Apořtolřkich mężow podánych/ y od kořciołá wřzytkie=

33: go przez ták wiele wiekow przyiętych y záchowánych: ktore ow=

34: řzem pilnie chowác każe. Bo te nie łá náuki y vřtawy ludzkie/ ále

35: ráczey náuki y vřtawy Duchá ř. ktory kořcioł rżádzi y řpráwuie/

36: náuczáiąc go wřzelákiesy prawdy. Y kto ich nie chowa/ każe go

P. Chríftus

strona: 64

Rozd: 16.

64.

według Máttheufzá.

1: P. Chríftus mieć zá pogániná. Ale tu gáni y odrzuca náuki y trá=

2: dicie/ y vřtawy y ceremonie ony Zydowřkie y Phárizáyřkie/ á zwłá

3: řzczá řzkodliwie/ y zakonowi Bożemu przeciwnie: iáka byłá tá/ o v=

4: krzywdzeniu rodzicow pod pokrywká nabożeńřtwá: Abo zgołá

5: prożne y niepożyteczne/ á do práwego nabożeńřtwá y do řłuzby

6: Bożey nic nie należące: iákiesy były one częřte vmywánia rąk/ kub=

7: kow/ y łozek. Przetoż řrogie ieřt bluznierřtwo y řwiątokrádzřtwo

8: dźięsiesyřczych odřzczepieńcow: ktorzy tego náciągáią przeciwi řwię=

9: tym y powřzechnym náukom y vřtáwom Apořtolřkim ábo y ko=

10: řcielnym/ řłowu Bożemu namniey nieprzeciwnym: Co P. Chri=

11: řtus o náukách y vřtáwách zgołá ludzkich/ ábo prożnych/ ábo y

12: řłowu Bożemu przeciwnych/ y řzkodliwych mowíł.

13: **Nie to, co wchodzi w vřtá.)** Kátholicy řię od niektorych po=

14: traw pewnych czářow wřtrzymawáią (Auguřtin ř. mowi)(*marg*) **Przeć řię Chreřćijáni**

od niektorich potraw w pořty wřtrzymawáią. (–) nie dla

15: tego/ żeby ktory pokarm mieli zá nieczyřty/ ábo řtrony řtworzenia

16: (iáko Mánicheufřzowie) ábo dla Moyzeřřzowego zákazánia (iáko

17: Zydzi czynią) ále dla pohámowánia pożádlivořći/ dla vtrápienia

18: ciála/ y dla miłości Bożey/ y dla wykonania pośluszeństwa.

19: **Pokalają człowieka.**) Sam tylko grzech pokala człowieka: lecz

20: pokarmy z przyrodzenia swego niepokalają/ ale raczej nieposłu=

21: szeństwo: kiedy człowiek co ie przeciw Bożkiemu ábo kościelne=

22: mu zakazaniu. Iako ono jabłko ktore pierwszy rodzicy nazy w

23: raju iedli: ácz ich nie pokalało samo z siebie/ ale iedzione przeciw

24: Bożkiemu zakazaniu/ bardzo nas wszystkich pokalało. Tacy ani (*marg*) **Nie potrawa, ale grzech pokala człowieka.** (-)

25: mięso/ ani iayca pokalają/ ale zgwałcenie rozkazania kościelnego

26: ktore iest od Boga.

27: **Wielka iest wiara twoja.**) Tuć Pan nie zaleca samej wiary/

28: martwej wiary; bez czynkow dobrych: ale wiarę złączoną z mi=

29: łością/ z pokorą/ z cierpliwością/ y wytrwaniem w pokusach. (*marg*) **Nie sama wiara zalecona.** (-)

30: **Y dał uczniom swoim.**) P. Chrystus nie sam przez się ale przez

31: Apostoły y ich namiestniki lud swoy karmi chlebem słowá sw=

32: go y s. Sakramentow.

rozdział: 16

33: ROZDZIAŁ XVI.

34: 1 Znamięnia z nieba przysłał Pharyzeuszowie. 6 Kazał im vcz=

35: niom strzedz kwatu Pharyzajskiego. 13 Pyta ich coby o nim

36: trzymali. 16 Piotrowi po jego wyznaniu obiecuie/ że na nim miał

37: kościół swoy zbudować/ y dać mu klucze królestwa niebieskiego.

38: 21 A opowiadając śmierć swoję Apostołom. 22 Od Piotra stro=

39: fowány. 23 Nazwał go szatanem. 24 Zaprzeczenie samego siebie/

40: y krzyża nośenie. 27 Bog odda każdemu według czynkow jego.

I

A przyśtapiw=

strona: 65

65.

Ewangeliey Rozd: 16.

werset: 1

1: **A** Przystąpiwszy k niemu' Pharyzeuszowie y (*marg*) **G.** (-)

2: Sáduceuszowie/ kufząc próśili go áby im cudo

3: z niebá okazał.

(*marg*) **Záczá: 65.** (-)

werset: 2

4: A on odpowiedáiąc rzekł im: Gdy bywa wie=

5: czor mowicie/ Pogodá bédzie' bo fię niebo czerwie=(*marg*) **G.** (-)

6: ni.

werset: 3 A ráno/ Dżis **będzie** niepogodá/ ábowiem fię

7: czerwieni pochmurne niebo * Połtawę tedy niebá (*marg*) * **Obłudnicy.N. L. G. S.** (-)

8: rozłádzic vmiecie: á známion czáłow nie możecie *(*marg*) * **wiedzieć.N. L.yG. S.** (-)

werset: 4

9: Rodzay zły y cudzołóžny známieniá szuka: á zná=

10: mię nie bédzie mu dano iedno známie Ionałzá Proro=

11: ká. Y opuściwłszy ie/ odłzedł.

werset: 5 A przybiwłszy fię vcznio

12: wie ie^{go} do drugie^{go} brzegu/ zápamiętáli wziąć chlebá.

(*marg*) **Záczá: 66** (-)

werset: 6

13: A " on' im rzekł: Pátrżcie/ á ftrzeżcie fię kwá=(*marg*) " **Iefus.G.** (-)

14: íu Pharyzeuszow y Sáduceuszow.

werset: 7 A oni " myśłili

15: íámi w łobie'/ mowiąc: Zełmy nie wzięli chlebá.(*marg*) " **Abo rozmawiali między łobá. z Græck.** (-)

werset: 8

16: Co wiedzác IEfus/ rzekł: Coż myśłicie między

17: łobá máłowierni/ " że chlebá nie macie'?

(*marg*) " **żeście nie wzięli chleba**.G. (-)

werset: 9] Iefzczefz

18: nie rozumiecie/ ani pamiętacie onego pięciorga ch=

19: leba " na pięć tysięcy' - ludzi'/ y wieście kofzow w=(*marg*) " **y pięci tyfięcy**N. L.

K.pięci tyfięcyG.

: **G.** (-)

20: żięli?

werset: 10] ani onego siedmiorga chleba " na cztery

21: tyśiące' - ludzi'/ y wieście kofzow wzięli?(*marg*) " **czterzech tyśięcy**.G.

: **G.** (-)

werset: 11]" Cze-

22: muž' nie rozumiecie żem wam nie o chlebie powie= (*marg*) " **Iakoż**.G. (-)

23: dział/ abyście fię ftrzegli kwáfu Pháryzeufzow y Sá-

24: duceufzow?

werset: 12] Tedy porozumieli że nie mowił aby

25: fię ftrzegli kwáfu chlebowego/ ále náuki Pháryzeu=

26: fzow y Sáduceufzow.

(*marg*) **Zacza: 67**

: **Ewángelia ná dzień f. Piotrá y Páwlá/ y ftolice Piotro.** (-)

werset: 13]

27: A gdy przyzedł Iefus w ftrony Cezáreiey Phi=

28: lippowey/ pytał vczniow fwoich/ mowiąc: Czym

29: * mienia być ludzie Syná człowieczego? (*marg*) * **mię 3 L. K. G. S. ále Hieronym**

tego słowká nie czytał. (-)

werset: 14] A oni

30: rzekli: Iedni Ianem Krzćicielem/ á drudzy Elia=

31: fzem/ infzy też Ieremiafzem/ ábo iednym z Prorokow.

werset: 15]

32: Rzekł im - Iefus: A wy kim mię być powiedacie?(*marg*) **G.** (-)

werset: 16

33: A Symon Piotr odpowiedział rzekł: Tyś iest

34: Chrystus Syn Bogá żywego.

werset: 17 A odpowiedział

Iesus/

strona: 66

Rozd: 16.

66.

według Máttheufzá.

1: Iesus/ rzekł mu: Błogosławionyś iest Symonie

2: Bárioná: bo " ciało y krew nie obiáwiła tobie/ ále (marg) **Bárioná znaczy fynu Iony.**

: **" Ciało y krew, miáfto człowieká. Hebráífm. (-)(marg) " Ciało y krew, miáfto człowieká. Hebráífm. (-)**

3: Oćiec moy ktory iest w niebieśiech.

werset: 18 A ia też tobie

4: powiedam/ iżeś ty iest " opoká': á ná teyże opoce zbu=(marg) **" Piotr'. Petros po Grecku; Cepha po Zydowsku; Skála ábo opoká po Polsku (-)**

5: duię kościoł moy: á brany piekielne nie zwyciężą " go

(marg) **" ábo iey, to iest opoki. (-)**

werset: 19

6: Y tobie dam klucze kroleftwá niebieskiego. A

7: cokolwiek zwiążesz ná ziemi/ będzie związano `y' w

8: niebieśiech: á cokolwiek rozwiążesz ná ziemi/ będzie

9: rozwiązano `y' w niebieśiech. *(marg) **9 L. G. S.**

: **G. (-)**

werset: 20

10: Tedy przykazał vczniom swoim áby nikomu nie

11: powiedáli że on iest ` Iefufem' Chrystufem.

(marg) **6 L. N. G. S.**

: **Záczá: 68. (-)**

werset: 21

- 12: Odtąd począł IEFus okázować vcziom fwo=
13: im iż mu trzebá odeyść do Ierufálem/ y wiele ćier=
14: pieć od Itárŝyich y od Doktorow/ y od Arcykáplánow/
15: y być zábitym/ y trzeciego dnia zmartwychwftác.

werset: 22

- 16: Y odwiodŝy go Piotr/ począł go ŝtrofowác/ mo-
17: wiąc: " Nie day tego' Pánie/ nie przydźcie to ná (*marg*) " **Zlituy fię nád sobą.G. (-)**
18: ćię.

werset: 23] A on obeyźrzawŝy fię rzekł Piotrowi: Podź

- 19: zá mną ŝzátanie/ ieŝteŝ mi " zawáda: iż nie rozumieŝ (*marg*) " **zgorŝsenim. (-)**
20: co ieŝt Bożego/ ále co ieŝt ludzkiego.

(*marg*) **Záčzá: 69**

EWÁNGELIA O IEDNYM MĘCZENNIKU. (-)

werset: 24

- 21: Tedy IESus rzekł vcziom ŝwoim: Ieŝli kto
22: chce zá mną iŝć/ niech ŝam ŝiebie záprzy/ y weźmie
23: krzyź ŝwoy/ á náŝláduie mię.

werset: 25] Bo ktoby chćiał zá=

- 24: chowác " duŝę ŝwoię/ ŝtráci ią: á ktoby ŝtrácił duŝę (*marg*) " **to iest, żywot ŝwoy. (-)**
25: ŝwoię dla mnie/ naydzie ią.

werset: 26] Bo coź pomoże czło-

- 26: wiewowi/ ieŝliby wŝytek ŝwiát zyŝkał/ á wŝzkodźiłby
27: duŝę ŝwą? ábo co zá odmiánę da człowiek zá duŝę
28: ŝwoię?

werset: 27] Abowiem przydzie Syn człowieczy w ch-

- 29: wale Oycá ŝwego z ánioły ŝwoimi: á tedy odda ká=
30: źdemu według vczynkow iego. *

werset: 28

31: Zápprawdę powiedam wam/ fą niektorzy z

32: tych co tu ftoią ktorzy " nie vkufzą śmierci/ aż vy=(*marg*) " **nie vmrą. Hebráífm.** (-)

33: źrzą Syná człowieczego przychodzącego w krole=

34: ftwie fwoim.

I 2

A oni rze=

strona: 67

67.

Ewángeliey Rozd: 16.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **A oni rzekli.**) Gdy P. Chrifus pytał vczniow fwoich o ludz=

3: kim o sobie mniemaniu; tedy mu wżyscy Apoftołowie odpowie=

4: dzieli.(*marg*) **Piotr głowá Apoftołow.** (-) Ale gdy ich zopytał/ coby też fami o nim rozumieli: tedy

5: Piotr/ iáko ksiązę y głowá **wfytkich** [!] Apoftołow/ fam zá wżytkie

6: odpowiedział.

7: **Tyś iest Chrifus.**) Piotr napirwży z Bozkiego obiáwienia po=

8: znał dwie naywyższe táiemnice wiáry náfzey; rozdzielność perfon

9: w Boftwie/ y wćielenie fyná Bożego. **Hilarius** ná to mieyfce/ y

10: **Athanafius fermone** 4. **contra Arianos, Chryfoftomus, Cyrillus, Au=**

11: **gustinus, y Leo.** Abowiem przyftało/ áby ten ktory miał być

12: głowá y fundámentem kościoła Chriftułowego/ y ktorego wiárę

13: miał nieomylną vczynić; przodek też otrzymał w tym wyznaniu:(*marg*) **Piotr napirwfsy poznał dwie nawyższe táiemnice wiáry Chrześcijánskiey.** (-)

14: ktore ták dálece przechodziło wżytko przyrodzenie/ y wżytek ro=

15: zum ludzki (zwłáfzczá pátrząc ná człowieczeńftwo/ y ná włomność

16: ciála P. Chriftułowego) iż dla tey wiáry/ y iáwnego iey wyznánia/

17: názwány iest Piotr błogófláwionym: iáko y Abráhám dla fwey

18: wiáry: y otrzymał/ iáko y on/ wielkie á známienite obietnice/ ták

19: fobie/ iáko y potomkom fwoim. przetoż ś. Báfili⁹ mowi. Iż Piotr/

20: dla zacności wiáry/ zbudowánie kościoła ná fobie otrzymał.

21: **Błogófláwionyś iest Symonie synu Iony.**) Theophiláktus ták ná

22: to mieyłce piłze. Oddárował Pan Piotrowi/ dawłzy mu tę wiel=

23: ką zapłátę: iż ná nim kościół fwoy zbudował. A Chryfołtom ták

24: wykłáda te słowá: Iákoś ty iełt włálnym fynem Ionałzowym;

25: tákem ia iełt fynem oycá mego/ teyże iftności z nim.(*marg*) **Zapłátá Piotrowi zá wyznánie dána.**

: **Chriftus rodzony Syn Boży.** (–) Bo gdyby był

26: Piotr nie wierzył/ że Chriftus iełt fynem Bożym przyrodnym/

27: vrodnym z Oycá; ále tylko fynem vczynionym ábo łpofobio=

28: nym: nie trzebáćby mu było ná to obiáwienia z niebá; áni by

29: był záslużył ták wielkiego błogósláwieńtwá.

30: **Tyś iełt Opoká.)** Z Græckiego ták fię włálnie ma przełóżyć:

31: Tyś iełt opoká/ ábo fkálá/ á ná tey opoce/ ábo fkále zbuduię moy

32: kościół.(*marg*) **Piotr iełt tá opoká, ná ktorey P. Chriftus kościół fwoy zbudował.**

(–) Przetoż fię tu iáwnemi fałszerzmi piłmá świętego po=

33: kazáli Czechowic y Budny/ tłumácze Nowego Testámentu

34: Nowokrzeczeńcy: gdy ták przełóżył ieden; Tyś iełt opoczyłty: á

35: drugi; Tyś iełt fkálny. Bo w Græckim nie iełt $\pi\epsilon\tau\rho\alpha\tilde{\iota}\omicron\varsigma$ áni $\pi\epsilon$ =

36: $\tau\rho\eta\epsilon\iota\varsigma$, áni $\pi\epsilon\tau\rho\iota\nu\omicron\varsigma$, áni $\pi\epsilon\tau\rho\omega\delta\eta\varsigma$, ktorym imieniem zowie Mát=

37: theuřz y Márek ś. ziemię opoczyłtá/ná ktorey náśienie **wřzcedłzy** [!]

38: wnet wřycha: ále $\pi\epsilon\tau\rho\omicron\varsigma$, co zgołá toż iełt co y $\pi\epsilon\tau\rho\alpha$, po náłzemu

39: kámięń/ opoká/ ábo fkálá; po Syryifku/ Cháldeyřku y po Zydow=

40: řku **Cepha**. A gdyż to iełt pewna/ że Pan Chriftus do Piotrá nie po

Láćinie/

strona: 68

Rozd: 16.

68.

według Máttheuřzá.

1: Láćinie/ áni po Græcku/ ále ięzykiem zwyczáynym/ po Syryifku

2: mowił: Tyś iełt **Cepha**/ á ná tey Cephie zbuduię moy kościół: te=

3: dyć y to rzecz nád łłońce iáśnieyřza/ że Pan tymi słowy/ nie nákim

4: infzym/ iedno ná Pietrze obiecał kościół fwoy zbudowáć: vczyni=

5: wŕzy go pirwŕzym po łobie fundámentem/ to ieŕt głowá koŕciołá
6: łwoiego. Bo co ieŕt fundáment w budowániu; to ieŕt głowá w
7: ćiele/ krol w kroleŕtwie/ á goŕpodarz w domu. Y przetoŕ Zbor wál=
8: ny Chálcedońki ná ktorym było 630. Oycow Græckich y Láciiń
9: łkich/ zowie Piotrá opoká y fundámentem koŕciołá powŕzechnego.
10: Y przed dwánaŕcie ŕet lat/ iáko Auguŕtin ŕ. ŕwiádczy/ toŕ ŕpiewa=
11: no iáwnie w koŕciele/ w onych wierŕzách ŕ. Ambroŕzego. Prze co
12: Hieronym ŕ. y Auguŕtin ŕ. namiáŕtki Piotrá ŕ. y ŕtolicę iego zo=
13: wá tá opoká/ ná ktorey Pan Chriŕtus koŕcioł ŕwoy **zbubował** [!] : iŕ
14: Piotr ieŕt opoká/ nie iáko proŕty człowiek/ ábo łzczegulna oŕobá:
15: ále iáko Biŕkup naywŕŕŕzy po Chriŕtuŕie. Bo P. Chriŕtus/ iáko
16: ŕ. Bálilius powiáda/ tytułow y zacnoŕci ŕwoich rad vŕczya dru=
17: gim. Kápłanem ieŕt/ y kápłany czyni: opoká ieŕt/ y opoká czyni:
18: á rzeczy ŕwe włafne dáie ŕługom ŕwoim. Ale ieŕli przeciwnicy w=
19: ŕzytkim Doktorom Chrzeŕcijáńŕkim wiáry nie dawáiá: niech ná=
20: koniec łámy Zydow wierŕá. Niech ŕłucháiá co Eliás Rábin Zy=
21: dowłki piŕze tymi ŕłowy: **Cepha** po Cháldeyŕku/ znáczy ŕkáłę/ y mo=
22: cnoŕć. Ktorem imieniem názwáł Ieŕus Názáreńŕki vczníá ŕwe=
23: go: dáiac znáć/ iŕ on miał być głowá y twierdzeniem wiáry iego.
24: **A brany piekielne.**) Stałoŕć y trwałoŕć wieczna tu ieŕt obie=
25: cána/ nie iedno koŕciołowi; ále y opoce ná ktorey koŕcioł ieŕt zbu=
26: dowány. Iáko przypomina Origenes ŕławny ná tym mieyŕcu. A
27: ták oŕobnym przywileiem Piotrowi obiecáno/ ŕe ŕtolicá iego ni=
28: gdy nie vpádnie. Iáko y Auguŕtin ŕ. wyznawa tymi ŕłowy: Licz=
29: ćie Biŕkupy/ od łámeo Piotrá/ ná ŕtolicy iego: á pátrŕzayćie/ w
30: onym rŕędzie ktory zákim idzie. Tenći ieŕt tá opoká/ ktorey niezwy=
31: ćięŕá brany piekielne. Ktorey obietnice iŕ nie mieli inni Apoŕto=
32: łowie; przetoŕ nie dziw/ ŕe ich ŕtolice branam piekielnym vŕtapić
33: muŕiáły.(*marg*) **Mocnoŕć koŕciołá y stolice Piotrowey.** (-)
34: **Y tobie dam klucze.**) Przez te klucze/ rozumie ŕię nawyŕŕŕza zwierz=

35: chność y przełożenstwo dáne Piotrowi nád wżytkim kościołem:

36: to iest moc rozładzania náuk/ iegli fá prawdziwe: ábo fałzywe: y(marg) **Zwierzchność Piotrowá.** (–)

37: praw ftánowienia/ y zgromádzania fynodow/ y pirwży głos ná

38: nich/ y potwierdzenia ich; moc poświęćania y ftánowienia Bi=

39: fkupow y fkładania ich/ y moc fzáfowania dobry kościelnymi/ ták

40: duchownymi iáko y świeckimi. Abowiem táką moc y zwierzch=

I 3

ność pímo

strona: 69

69.

Ewángeliey Rozd: 17.

1: ność pímo ś. ná wielu mieyfcách wyraża przez klucze/ iáko ono

2: kędy opifuie złożenie iednego Bifikupá naywyższego/ á obranie in=

3: szego/ tymi słowy: Y dam klucz domu Dawidowego ná ramię ie=

4: go: y zówrze/ á żaden nie otworzy: otworzy/ á żaden nie zówrze.

5: Tákże w obiáwieniu. Iáko przełożonemu mieyfskiemu/ y gofpoda=

6: rzowi domowemu/ dániem kluczy/ zwierzchność nád miáfem ábo

7: nád domem zlećią. A ták tymi słowy/ iáko ś. Grzegorz y ś. Chry=

8: softom píżą/ poruczył Pan Piotrowi wżytek świat/ y vczynił go

9: páfterzem y głową kościoła wżytkiego.

10: **A cokolwiek zwiążefs.**) W pímie ś. ten związuie/ który rofká=

11: zuie/ y który karze. O rofkazaniach Pan ono mowi: Wiążą brze=

12: mioná ciężkie/ y trudne ku nofzeniu/ y kładą ná ramię ludzkie.

13: A o karaniu: Cokolwiek zwiążecie ná ziemi. Ludzie lepák bywá=

14: ią obowiężani/ ták ná záchowanie rofkazania przełożonych koś=

15: ćielnych; iáko y ná podięćie karania/ iegli ich nie chowáli.(marg) **Moc daná Piotrowi y namiáfkom iego.** (–) A ten

16: zás rozwiązuie/ który odpufzcza grzechy/ który wyzwala od kará=

17: nia/ który wolnym czyni od vftaw/ od ślubow/ od przyśiąg/ y od

18: innych obowiężek podobnych. A ták gdy Pan Piotrowi mowi

19: w obec: Cokolwiek zwiążefs ábo rozwiązefs rć. dáie mu moc zu=

- 20: pełną rofkázowánia/ karánia/ záklinánia/ wyzwálnia/ odpufzczá=
21: nia/ rozgrzełzánia/ y odpułtow dawánia: áby był y łędzią y prze=
22: łozonym zgołá włzytkich/ ktorzy łą w kośćiele.
23: **Podz zá mną łsátanie.**) Abo przeciwniku: Bo łię ták włáfnie
24: wykłáda/ Szátan łłowo Zydowłkie. Czytay 3. **Krol:** 5. 4. Y dla
25: tego Piotr włlyłzał to łobie/ iż łię tu łprzełwiáł woley Bożey y
26: Páná Chriłtułowey.(*marg*) **Szátan co znáczy.** (-)
27: **Według vczynkow iego.**) Nie rzekł według miłóšierdzia łwego
28: (áni według wiáry) ále według vczynkow káźdego. [Augustinus de](#)
29: [verbis Apostoli](#), [fermone](#) 35 y záłię: Iákoźby oddáł káźdemu w
30: dzień łádnny według vczynkow iego/ kiedyby nie było wolności w
31: człowiecze/ ktorą zowá [liberum arbitrium?](#)(*marg*) **Sąd według vczynkow iego.**
: **Wolność człowiecza.** (-)

rozdział: 17

32: ROZDZIAL XVII.

- 33: 1 Przemienienie Pánłkie ná gorze. 10 O przyściú Eliałzá/ kto=
34: ry ielł Ian Krzciłciel. 14 Lunátyk vzdrowiony. 19 Ktorego v=
35: czniowie dla niedowiárlłwá vzdrowił nie mogli. 20 Iákies ielł
36: mocy wiárá. 21 Połł y modlitwá. 24 Pobor zá łię y zá Piotrá
37: Pan Chriłtus pláci.

A po łześci

strona: 70

Rozd: 17. 70.
według Máttheufzá.

(*marg*) **Záczá: 70.**

: **Ewángelia ná dzień Pánłkiego przemienienia/ y ná 2. niedzielę połtu.** (-)

werset: 1

- 1: **A** Po łześci dniách wziáł Iefus Piotrá y Iáku=
2: bá y Ianá brátá iego/ y wprowadził ie ná gorę

3: wyłoką ołobno:

werset: 2] y przemienił się przed nimi. A oblicze iego roziásniáło iáko słońce: száty teź iego

4: sítały się białe iáko " śnieg'.

(*marg*) " **świátłość.G. S** (-)

werset: 3] A oto się im vkazáli

5: Moyzeź y Eliaź z nim rozmawiájący.

werset: 4] A " odpo=(*marg*) " **to iest, mowiąc ábo poczynájąc. Hebráism.** (-)

6: wiedáiąc Piotr/ rzekł do Iesufá: Pánie/ dobrze iest

7: nam tu być: Iesli chcefz/ vczyńmy tu trzy przybytki/

8: tobie ieden/ á Moyzeźzowi ieden/ á Eliaźzowi ieden.

werset: 5]

9: Gdy on iezcze mowił/ oto obłok iáśny okrył ie. A

10: oto głos z obłoku mowiący: Ten iest moy Syn miły/

11: w ktorým się mnie dobrze vpodobáło: iego słuchay=

12: ćie.

werset: 6] A vłyszawszy vczniowie/ vpádli ná twarz swo=

13: ię/ y bali się bárzo.

werset: 7] A przyštąpiwszy Iesus/ dotknął

14: się ich/ y rzekł im': Wítańcie/ á nie boyćie się.(*marg*) **G.** (-)

werset: 8] A

15: podniozły oczy swoe/ nikogo nie widzieli/ iedno fáme=

16: go Iesufá.

werset: 9] A gdy zstępowáli z gory/ przykazał im

17: Iesus/ mowiąc: Nikomu nie powiedayćie widzenia

18: tego; áź slyn człowieczy zmartwychwłtanie. *

(*marg*) **Záczá: 71.** (-)

werset: 10]

19: Y pytáli go vczniowie * mowiąc: Coź tedy(*marg*) * **iego.G.** (-)

20: Doktorowie zakonni powiedáią iż Eliaź musi pir=

21: wey przyść?

werset: 11] A on odpowiedáiąc/ rzekł im: Eliafz=

22: íi * przyidzie/ y nápráwi wŕzyftko.(*marg*) * **pierwey.1 L. K. G. S.** (-)

werset: 12] wŕzákŕze wam po=

23: wiadam/ iz Eliafz iuŕ przyfzedł/ á nie poználi go/ ále

24: vczynili nád nim cokolwiek chćieli. Tákíi y fyn czło=

25: wieczy będzie od nich ćierpiał.

werset: 13] Tedy porozumieli

26: vczniowie/ ŕe im o Ianie Krzćicielu powiedział.

(*marg*) **Záczá: 72.** (-)

werset: 14]

27: A gdy " przyfzedł' do rŕefzey/ przyftąpił k niemu (*marg*) " **przyfzli.G.** (-)

28: człowiek y vpadł przed nim ná koláná

werset: 15] mowiać: Pá=

29: nie zmiłuy fię nád fynem moim: ábowiemći " lunáty=

30: kiem ieft/ y zle fię ma: bo częftokroć wpada w ogień/ (*marg*) " **miefiácnikiem to ieft, káduk, ábo páduch miewa.** (-)

31: y częftokroć w wodę.

werset: 16] y przywiodłem go vczniom

32: twoim: ále go nie mogli vzdrowić.

werset: 17] * Odpowiedá=

33: iáć Iefus/ rzekł: O rodzáiu niewierny y przewrotny/(*marg*) * **A. N. L. K G** (-)

y pokiŕ

strona: 71

71.

Ewángeliey Rozd: 17.

1: y pokiŕ będe z wámi? pokiŕ was będe ćierpiał? przy=

2: nieście mi go tu.

werset: 18] Y zfukał " go Iefus/ á wyfzedł z (*marg*) " **to ieft, ducha złego.** (-)

3: niego czárt/ y vzdrowione ieft pácholę od oney go=

4: dżiny.

werset: 19 Tedy przyźedźy vczniowie do Iefuśá ośo=

5: bno/ rzekli: Czemużefmy go my wyrzucić nie mo=

6: gli?

werset: 20 Rzekł im Iefus: Dla niedowiárftwá wáłze=

7: go. Bo wam záprawdę powiedam: Będziećieli

8: mieć wiárę/ iáko źiárno gorczyczne/ rzeczećie tey go=

9: rze/ przeydźi ftąd ondźie: á przeydźie/ y nic niepodo=

10: bnego wam nie będzie.

werset: 21 A tenći rodzaj nie wycho=

11: dźi iedno przez modlitwę y poft.

werset: 22 A gdy oni prze=

12: bywáli w Gálideiey/ rzekł im Iefus: Syn człowieczy

13: ma być wydan w ręce ludzkie:

werset: 23 y zábiją go/ á **trzećie**⁸⁰

14: dnia zmartwychwstanie. y zálmućili fię bárzo.

(*marg*) **Záčzá: 73.** (–)

werset: 24

15: A gdy przyźli do Káphárnaum/ przyftąpili do

16: Piotrá ći ktorzy " podatki' wybieráią/ y rzekli: Miłtrz(*marg*) " **Didráchmy.G.yL.to iest, dwie dráchmie iáko v nas ort talárá. Bo dráchmá iedná wáżyłá náśse pułpiętá grofsá: iáko y Denarius.** (–)

17: wáłz nie dáie podatku?

werset: 25 Rzekł; Y owfzem. A gdy

18: wfzedł w dom/ vprzedźił go Iefus/ mowiác: Co fię

19: tobie zda Symonie? Krolowie źiemścy od kogo bio=

20: rá " podatek' ábo czynfz? od fynow fwoich/ czyli od(*marg*) " **podátki.G.** (–)

21: obcych?

werset: 26 " A on rzekł': Od obcych. Powiedźiał mu(*marg*) " **Rzekł mu Piotr.G.** (–)

22: Iefus: Tedyć wolni są synowie.

werset: 27 Wszakże abyśmy

23: ich niezgorzeli / szedli do morza rzuć wędę / a onę ry=

24: bę która napierwey wynidzie / weźmi: a otworzyw=

25: szy gębę iey / naydziez " Itater: który wziawszy / day im (marg) " **Státer, ważył dwie Didráchmie; iáko y siclus: iáko v nas puł tálára.** (–)

26: zá mię y zá fię.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Vkazáli fię im Moyzefs.**) Auguſtin ś. Itąd dowodzi / że fię święci

29: po śmierci ludziom / w oboie fwey włafney pokázowác mogą: iá=

30: ko fię tu Moyzeſz pokazał Apoſtołom / który był dawno vmárł. (marg) **Święci fię po śmierci ludziom vkázuią.** (–)

31: **Z gory.**) Tę gorę Piotr ś. zowie gorą świętą / dla tego dziwne=

32: go ná niey przemienienia. Iáko y w Itárym zakonie kędy fię Bog(marg) **Mieścá święte.** (–)

33: vkazał we krzu Moyzeſzowi / y gdziekolwiek indzie / mieyſce tá=

34: kiego vkazánia / ziemią świętą pímo ś. zowie. Skąd iáśnie wi=

35: dziemy / że przez tákie vkázowanie Bozkiey obecności / mieyſcá one

bywáią po=

strona: 72

Rozd: 17.

72.

według Máttheufzá.

1: bywáią poświęcáne: y wzbudza fię nabożeństwo w ludziach wier=

2: nych ku tákowym mieſcam. Iáko miánowicie ná tę gorę Tabor

3: bywały wielkie y częſte pielgrzymowánia w pirwzym kościele; iá=

4: ko y ná inne wſzytkie mieſcá / ktore zbáwiciel náłz ſwoią obecno=

5: ſcią y cudami poświęcić raczył: y przetoż wſzytkę onę ziemię obie=

6: cáną / zową ziemią świętą. Czytay Hieronymá ś. in Epit: **Paulæ,**

7: **et Epist: 17. et 18. ad Marcellam.**(marg) **Ziemia świętá.** (–)

8: **Eliaſci przydzie.**) Tu maſz roznicę miedzy Eliaſzem w oboie /

- 9: który iefzcze ma przyść przed dniem sądnym; á między Eliafzem
- 10: w przezwiŃku/ który iefł Ian Krzćiciel: który iuż przyŃedł w Du=
- 11: chu y w mocy Eliafzowey. (*marg*) **Eliafs dwoiáki.** (–) Ták iż nie o fámym Ianie iefł ono
- 12: proroctwo v Máláchiafzá; ále więcey o práwym Eliafzu.
- 13: **CzemuŃefmy go my nie mogli.**)(*marg*) **Czártow wyrzucánie nie záfse fię dárzy.**
(–) Nie dziw tedy/ iż Exorcyftowie
- 14: kośćiołá powŃzechnego/ ktorzy máią moc wyrzucánia czártow/ nie
- 15: záfwdy ich mogá wyrzucić kiedy chcą; y częfto z wielką pracą.
- 16: Gdyż ApoŃtołowie wziáfłzy przedtym moc nád czártami/ tu ich
- 17: iednák wyrzucić nie mogli. Lecz Hæretykowie zgołá nigdy nic
- 18: tákiego/ áni żadnego cudu innego prawdziwego vczynić nie mo=
- 19: gá/ ná potwierdzenie wiáry fwey potworney.
- 20: **Wiárę iáko ziárno.**) Tác iefł Kátholicka wiárá/ przez ktorą fámę
- 21: dzieiá fię wŃytkie cudá: wŃákże nie od wŃytkich ktorzy máią Ká=
- 22: tholická wiárę: ále od tych/ ktorzy máią wiárę mocná/ niewáfpli=
- 23: wá/ y niezwyćięzoná/ y ze wŃytkimi dárámi cudow. Onić mo=
- 24: gá/ wedle tych Ńłow Páńfkich/ nie tylo inŃze dziwne cudá czynić/ ále
- 25: y gory przenoŃić: iáko y Páweł Ń. wŃpomina/ (*marg*) **Wiárá Kátholicka fámá cudá**
czyni. (–) y Hieronym Ń. twier
- 26: dzi/ y koŃcielne hiŃtorye miánowicie Ńwiádczá o Ń. Grzegorzu
- 27: Neocezárýifkim/ który przenioŃł gorę dla zbudowánia koŃciołá:
- 28: ktorego przeto/ y prze inne wielkie cudá/ názwano Cudotworcą.
- 29: **Przez modlitwę y poŃt.**) Moc poŃtow y modlitw. Skąd widzie=
- 30: my/ iż Exorcyzmy koŃcielne fą z piŃmem Ńwięty m zgodne: ktore
- 31: do imieniá Páná Iefufowego przydawáią poŃty y modlitwy ro=
- 32: zliczne/ ná wygnánie czártow. Bo y tych też do tego potrzebá/
- 33: á nie fámey wiáry. (*marg*) **Exorcifmy z modlitwą y z poŃty.** (–)
- 34: **Wolni fą Ńynowie.**) Acz Pan/ áby nie dał zgorŃzenia/ pobor plá=
- 35: cíł: wŃákże tuż pokazał/ że nie tylko Ńam miał być wolen od pláce=
- 36: nia tákich podátkow (iáko Ńyn krolewŃki/ ták z Ńtrony boŃtwá iáko

37: y z strony człowieczeństwa) ale y czeladz iego/ Apostołowie/ y ich

38: namiątkowie/ że [!] wszystkim duchowieństwem: która jest własna czą=

39: Itka naszego zbawiciela. (marg) **Chriftus y duchowni od poborow wolni.** (-) Ktory przywiley/ ná łámych práwie przy=

40: rodzonym fundowany/ y przeto y v łámych pogánow zwyczajny/

K

dobrzy

strona: 73

73.

Ewangeliey Rozd: 18.

1: dobrzy Cefárze y Krolowie Chrześcijánscy potwierdzili/ y práwá=

2: mi łwemi vmocnili/ ná cześć Chriftułowá. Iáko Hieronym ś. pi=

3: łze ná to mieyłce. My/ práwi/ dla czci iego/ poboru nie pláćimy: á

4: iáko łynowie krolewscy/ iestechmy wolni od tákowych podatkow.

5: **Zá mię y zá fię.**(marg) **Piotr S. głową wśytkich Apostołow.** (-) Y to iest wielki znák/ iż Piotr był po Chriftu=

6: śie głową y przełożonym wśytkich Apostołow. Co też y łámi A=

7: poštołowie z tych łłow zrozumieli. iáko Origenes/ Chryfołtom/

8: Hieronym/ y Augułtin świádczá/ y łámá rzecz niżey pokázuie.

rozdział: 18

9: ROZDZIAŁ XVIII.

10: 1 Kto iest wietźzym w krolestwie niebieskim. 6 Iáko fię łtrzedz

11: potrzebá zgorłzenia. 15 Iáko mamy kárác brátá przeciw nam

12: grzełżącego. 17 Kto kościołá nie łłucha/ ma być zá Pogániná.

13: 18 Moc zwiázania y rozwiázania/ y klátwá kościelna. 20 Dwa

14: ábo trzy zgormádeni w imię Chriftułowo. 21 Ilekroć mamy

15: odpułzczác brátu nas obrażájącemu. 23 Podobieństwo o Kro

16: lu/ ktory liczby łłucha łług łwoich. (marg) **Záczá: 74**

: **Ewángeliá ná dzień S. Michála.** (-)

werset: 1

17: **W** Onę godzinę przyłzli do Iefułá vcniowie/

18: mówiąc: Ktoli wziętzym iest w kroleŃtwie

19: niebieŃkim.

werset: 2] A IeŃus wezwawŃzy dzie-

20: cięciá/ poŃtawił ie w poŃrzodku ich/

werset: 3] y rzekł: Zá-

21: prawdę powiedam wam; iegli Ńię nie náwroćicie/ y

22: nie Ńtaniećie Ńię iáko mále dźiatki/ nie wnidźcie do

23: kroleŃtwá niebieŃkiego.

werset: 4] Kto Ńię tedy vniży iáko to

24: dziećiatko/ tenći iest wziętzy w kroleŃtwie niebie-

25: Ńkim.

werset: 6] A ktoby przyjął iedno dziećiatko tákowe w

26: imię moie/ mnie przyimuie.

werset: 6] A ktoby záś zgorŃzył

27: iednego z tychto máłych ktorzy w mię wierzą/ lepiey=

28: by mu było áby záwieszono kámieñ młyńŃki v Ńzyie ie=

29: go/ y zátopiono go w głębokoŃci morŃkiey.

werset: 7] Biá=

30: dá Ńwiátu dla zgorŃzenia. Abowiem muŃząc przyŃć z=

31: gorŃzenia: á wŃzákże biádá człowiekowi onemu przez

32: ktorego zgorŃzenie przychodzi.

werset: 8] A iegli ręká twoiá/

33: ábo nogá twoiá gorŃzy cię: odetni " iá' y zárzuc od Ńie=(*marg*) " **ie.G. K.** (-)

34: bie. " Lepieyći tobie' włomnym ábo chromym wnidź(*marg*) " **Dobra iest tobie.**

Hebráífm. Tákte y nizey (-)

do żywotá/

strona: 74

Rozdz: 18.

74.

według MáttheuŃzá.

1: do żywotá/ niżli máiąc dwie ręce ábo dwie nodze

2: być wrzuconym w ogień wieczny.

werset: 9] A iefli oko twoie

3: gorfzy cię/ wyłup ie/ y zárzuć od siebie. Lepieyći to=

4: bie iednookim wnidź do żywotá/ niżli dwie oczy má=

5: iąc być wrzuconym do pieklá ogniftego.

(*marg*) **Zączá: 75.** (-)

werset: 10]

6: Pátrzciefz ábyście nie wzgardzáli iednego z tych

7: to máłych. Abowiemći wam powiedam iż ánioło=

8: wie ich/ w niebieśiech záfwsze widzą oblicze oycá me=

9: go/ ktory iefł w niebieśiech. *

(*marg*) **Aniołowie fą stroźmi y opiekuny málutkich.** (-)

werset: 11]

10: Bo fyn człowieczy przyfzedł áby zbáwił to co by=

11: ło zginęło.

werset: 12] Co fię wam zda? Iefliby kto miał fto

12: owiec/ á zábłdźiláby iedná z nich: á zaż opuściwfzy

13: dziewięćdziefiąt y dziewięć ná gorách/ nie idzie fzu=

14: kác oney ktorá zábłdźilá?

werset: 13] A iefli mu fię przyda ná=

15: leść ią: záprawdę powiedam wam/ że fię z niey wię=

16: cey wefeli/ niż z onych dziewięćdziefiąt dziewięći/

17: ktore nie błdźily.

werset: 14] Tákci nie iefł wola przed oycem

18: wáfzym/ ktory iefł w niebieśiech/ áby zginął ieden z

19: tych namnieyfzych.

(*marg*) **Ewángelia ná Wtorek po 3. Niedz: poftu.** (-)

werset: 15]

- 20: A ieliby zgrzeŝzył przeciwko tobie brát twoy/ idź/
21: á karz go miedzy tobą y onym fámym. Ieŝli cię wŝlu=
22: cha/ zyŝkaeŝ brátá twego.

werset: 16 | Ale ieliby cię nie wŝlucha:

- 23: weźmi zŝobą ielzche iednego ábo dwu/ áby w wŝciech
24: dwu ábo trzech ŝwiádkow ŝtánęło ká¿de ŝłowo.

werset: 17 | A

- 25: ieliby ich nie wŝluchał/ powiedz koŝciołowi: A ieliby=
26: by koŝciołá nie wŝluchał: niechci będzie iáko pogá=
27: nin y celnik.

(marg) **Záczá: 76** (-)

werset: 18 |

- 28: Záprawdę powiedam wam: Cobyŝcie kolwiek
29: zwiázáli ná ŝiemi/ będzie zwiázano y ná niebie: á co=
30: byŝcie rozwiázáli ná ŝiemi/ będzie rozwiázano y w
31: niebie.

werset: 19 | Záŝię powiedam wam; iź gdyby ŝię z was

- 32: dwa zezwolili ná ŝiemi/ o wŝzelką rzecz ktorąby pro=
33: ŝili/ ŝtánie ŝię im od oycá mego ktory ieŝt w niebie=
34: ŝiech.

werset: 20 | Abowiem gđzie ŝá dwa ábo trzy zgromádze

K 2

ni w imię

strona: 75

75.

Ewángeliey Rozd: 18.

- 1: ni w imię moje/ támem ieŝt w poŝzodku ich.

werset: 21 | Te=

- 2: dy Piotr przyŝtápiwŝy do niego/ rzekł: Pánie/ ile=
3: kroć brát moy zgrzeŝzy przeciwko mnie/ á mam mu
4: odpuŝcić? izali áź do ŝiedmikroć?

werset: 22 Rzekł mu Iefus:

5: Nie powiedamci aż do siedmikroć: ale aż do " sied=

6: midzieśiąt siedmikroć. *

(marg) " **do siedmidzieśiątkroć siedmi.G.Co vczyni czteryftá kroć y dziewięćdzieśiąt.** (-) *(marg)* **Záčzá: 77** (-)

werset: 23

7: Dla tego przypodobáne iest krolestwo niebieskie

8: człowiekowi krolowi/ ktory chćiał kłásć liczbę z słu=

9: gámi swoimi.

(marg) **Ewáng: ná 21. Niedzielę po Świątkách.** (-)

werset: 24 A gdy poczał liczbę kłásć; przywie=

10: dziono mu iednego co był winien dzieśięć tyfięcy tá=

11: lentow.

(marg) **Tálent ieden waży 600. koron, to iest 900 złotych. A ták 10000. Tálentow, czynią dziewięćkroć tyfiąc tyfięcy złotych: ábo dziewięć milionow.** (-)

werset: 25 A gdy on nie miał skąd oddać/ kazał go pan

12: iego záprzedać/ y żonę iego y dzieći/ y wśzytko co miał/

13: y zápláćić.

werset: 26 A vpadłzy sługá on'/ prośił go/ mo=

14: wiąc: Miei ćierpliwość náde mną/ á wśzytko tobie

15: oddam.*(marg)* **G.** (-)

werset: 27 A pan zlitowawłzy się nád onym sługą/ wy

16: puścił go/ y dług mu odpuścił.

werset: 28 Lecz sługá on wy=

17: szedłzy/ nálaźł iednego z tych co z nim służyli ktory mu

18: był winien sío " groszy: y poimawłzy go duśił gi mo-*(marg)* " **Denáriow.G. L.A sío takich grosy czynią dzieśięć koron: ábo piętnáście złotych.** (-)

19: wiąc: " Odday coś winien.*(marg)* " **odday mi iesliś co.G.** (-)

werset: 29 A vpadłzy on towarzysź

20: iego/ * prosił go/ mówiąc: Miei cierpliwość náde (*marg*) * **do nogie⁸⁰. G.** (-)

21: mną/ á oddamci wżytko.

werset: 30] A on niechciał: ále szedłszy

22: wrzucił go do więzienia/ ázby oddał dług.

werset: 31] A vyrza=

23: wży towarzyże iego co się działo/ záfmućili się bárzo:

24: y szedłszy oznaymili pánu swemu wżytko co się działo.

werset: 32]

25: Tedy wezwawłszy go pan iego/ rzekł mu: Sługo

26: złościwy/ wżytek * dług odpuściłemci/ iześ mię pro= (*marg*) * **on.G. K.** (-)

27: sił:

werset: 33] Izali tedy y ty nie miałeś się zmiłować nád to=

28: wárzylzem twoim/ iákom się y ia zmiłował nád to=

29: bą?

werset: 34] y rozgniewawłszy się pan iego/ podał go kátom/

30: ázby * zapłacił wżytek dług. (*marg*) * **mu.G. K.** (-)

werset: 35] Tákci y óciec moy nie=

31: biełki vczyni wam/ iefli nie odpuścicie káždy brátu

32: swemu z ferc wáżnych *. *

(*marg*) * **vpadkow ichG.** (-)

33: NAVKI Y PRZESTROGI.

34: **Ktoli więtszym iest.**) Tego pytania Apoštołowie z tąđ przyczy=

nę wzięli/

strona: 76

Rozd: 18.

76.

według Máttheuśa.

1: nę wzięli/ iż widzieli Piotrowi zwierzchność dáńá nád wżytkimi:

2: przez to że mu rzeczono; Tyś iest opoká/ Tobie dam klucze: y do=

3: pirko; Day im zá mię y zá się. Wśázke nie śmiejąc iásnie spytać/

- 4: przeczby Piotrá nád infze przełożył: pytaią z dáleká; Ktoby był
- 5: między nimi wietłzym. Chryštofom y Hieronym ś. ná to mieyfce. (marg) **Piotrowe przełożentwo nád wfsytkimi.** (-)
- 6: **Iáko mále dziatki.**) Pokorá/ niewinność/ fzczyóść/ á proftotá
- 7: ieft nam tym przykłádem dziatek zálecona.
- 8: **Dla zgorfsenia.**(marg) **Gorfsących karánie.** (-) Ludzie fá bárzo fklonni do zgorfszenia ze złego
- 9: życia przełożonych fwoich/ á zwłafzczá kápłanow. Przetoz ciężki
- 10: fá odniofá przełożeni / ták duchowni iáko y świetcy (ále wię=
- 11: cey duchowni) ktorzy złym przykłádem y życiem niepobożnym in=
- 12: ne ludzie gorfzą.
- 1: **Ręká twoiá ábo nogá.**) Przez te członki napotrzebnieyfze czło=
- 13: wiewowi/ rozumieią fię nam nabliższe y namilfze rzeczy: iáko żoná/
- 14: dzieci/ krewni/ przyiaciele/ máiętności.(marg) **Gorfsących oddalenie.** (-) Co wfzytko wzgárdzić y o=
- 15: puścić mamy/ kiedy nam przełzkadza do zbáwienia.
- 16: **Aniołowie ich.**) Wielka ieft zacność dułze człowiczey/ że ká=
- 17: zda z nich/ od początku národzenia/ ma ániołá ftróżá fwego ná=
- 18: znaczonego. Hieronym ś. ná to mieyfce. (marg) **Aniołowie ftróże.** (-)
- 19: **Iesliby kościołá nie wsluchał.**) Tu przez kościoł/ Chryštofom ś. y
- 20: pófpolicie wfzyfcy Doktorowie rozumieią Bifkupy y przełożone
- 21: kościelne: ktorzy máią moc fądzenia/ związania y rozwiązania: ni=
- 22: zey v. 18. A obáciz nie tylko Hæretycy/ ále y inni vporni/ á nie=
- 1: poślufzni fynowie kościelni/ mogą być wykłęci/ y sítác fię takimi/
- 2: iący byli v Zydow pogáni y celnicy; to ieft wyrzuceni z fpołeczno=
- 3: ści wiernych. Ktora klátwá (iáko Auguftin świádczy) ieft ciężfze
- 4: karánie niż gdy człowieká mieczem zetną/ ogniem fpalą/ ábo be=
- 5: ftiámi fkarmią.(marg) **Klátwá nawiętfse skaránie.** (-) Bo kluczmi kościelnymi ciężey y niefzczęśliwiew
- 6: bywa człowiek związány/ niżli ktoremizkolwiek naciężfzymi y na=

- 7: twárdzieyŹzymi Źeláznymi/ ábo diámentowemi láncuchámi/ ábo
- 8: okowámi. To wŹytko AuguŹtin.
- 9: **Iáko pogánin.**) PoniewáŹ tedy Hæretykowie koŹciołá nie Źlu=
- 10: cháią: ŹluŹnie Źię ich (á zwłáŹczá miánowicie wyklętych) Kátho=
- 11: likowie wiárowáć/ z nimi w rzeczách z Źtrony naboŹeńŹtwá nie
- 12: obcowáć/ y owŹzem Źię ták imi brzydźić máią/ iáko Zydy/ pogány
- 13: y iáwnogrzeŹzniki. (marg) **Hæretykow Źię wiárowáć potrzebá.** (-)
- 14: **Cobykolwiek zwiáŹáli.**) Iáko przedtym dáł moc zwiéŹzowánia
- 15: y rozwiéŹzowánia wŹytkich w obec/ y káŹdego z oŹobná/ napirwey
- 16: y oŹobliwie Piotrowi Ź. ná ktorým koŹcioł Źwoy zbudowáł: TáŹ (marg) **Moc zwiéŹzowánia y rozwiéŹzowánia komu dána.** (-)
- 17: tu nie tylko Piotrowi/ y w nim potomkom iego: ále teŹ y inŹzym

K 3

ApoŹtołom;

strona: 77

77.

Ewángeliey Rozd: 19.

- 1: ApoŹtołom; y w nich namiáŹtkom ich/ káŹdemu w Źwym BiŹkup=
- 2: Źtwie teŹ moc dáie. Hieron: lib. 1. cáp: 14. aduerfus Iouinianum, et
- 3: epist: ad Heliod. Cyprianus de vnitate EccleŹiæ. Lecz ináczey wie=
- 4: dzieć nie mogá coby rozwiáŹáć/ á co zwiáŹáć mieli/ áŹ im káŹdy o=
- 5: tworzy przez Źpowiedz Źwe Źumnienie.(marg) **Źpowiedz.** (-)
- 6: **A cobyŹcie rozwiáŹáli.**) Nie mniefŹŹá moc dáł Pan koŹcioł=
- 7: wi Źwemu rozwiáŹánia/ á niŹli zwiáŹánia. Iáko Ź. AmbroŹy prze=
- 8: ciw Nowácyanom piŹŹe. Ktorzy mowili: iŹ káplani mogá zwiá=
- 9: zác/ ále nie rozwiáŹáć.(marg) **Káplani mogá zwiáŹáć y rozwiáŹáć.** (-)
- 10: **Gdyby Źię z was dwá zezwolili.**) WŹzelkie zezwolenie w iednoŹci
- 11: koŹciołá ChriŹtuŹowego/ ná Conciliách/ ná Synodziech/ y ná po=
- 12: Źpolitych modlitwách/ wiéŹŹŹey mocy iefŹt/ niŹli oŹobnego ktorego
- 13: człowieká.
- 14: **W poŹrodku ich.**) Nie káŹde zgromáŹdenia mogá Źobie przyto=
- 15: mnoŹć y obecnoŹć Páná ChriŹtuŹowá przypifowáć: ále tylko te/

- 16: ktore fię zgomádźaią w iedności kościelney. A przetoż wżytkie
- 17: zbory y śchadzki hæretykow y odźczepieńcow/ ktore fię zgroma=
- 18: dzaią profto przeciw Kátholickiey wierze/ dármo fię tym słowem
- 19: Páńskim ćielzyć máią. *Cyprianus de vnitate Ecclesię.*(*marg*) **W ktorzych pośrzodku iest P. Christus.** (–)
- 20: **Siedmdzieśiát siedm kroć.**) Iáko zówfze máią odpufzczác kápła=
- 21: ni pokutuiącym grzechy ná śpowiedzi przez rozgrześenie: ták też
- 22: winien káždy odpufścić blizniemu wyśtępk iego przeciw łobie/
- 23: choćby go tyśiác kroć obráził.(*marg*) **Odpufsczenie grzechow nie iest zámierzone.**
- (–)

rozdział: 19

24: ROZDZIAŁ XIX.

- 25: 3. Małżeńftwo z wftawy fwey nierozdzielne być pokázuie. 9 A
- 26: iż fię żony chybá dla cudzołoftwá/ opuścić nie godzi. 12 Miedzy
- 27: rzezáncy chwali te/ ktorzy fię łami wrzezáli dla kroleśtwá Bożego.
- 28: 13 Kłádzie ná dziatki ręce. 17 Záchowanie przykazania potrze=
- 29: bne do zbáwienia. 20 Dla dośkonáłości wżytko opuścić. 23 Bo=
- 30: gáty trudno ma być zbáwion. 28 Zapłátá wżytko opuźczaią=
- 31: cych dla Chriftufá. (*marg*) **CZWARTA CZESC EWángeliey, o przyśźciu P. Chriftufowym do Iudskiej ziemi ná vmęczenie.**
- : **Záčzá: 78** (–)

werset: 1

- 32: **Y** Stáło fię/ gdy dokończył Iefus tych mow/
- 33: odśzedł z Gálileiey/ y przyśzedł ná gránice
- 34: Iudńkie zá Iordan.

werset: 2 Y śzły zá nim wielkie

- 35: rześze/ y vzdrowił ie tám.

(*marg*) **Ewángelia w dzień ś. Agáty pány y męcz.** (–)

werset: 3

36: Y przyšli do niego Pháryzeufzowie/ kuźąc go/ y

37: mowiąc *: Godźili fię człowiekowi opuścić żonę(marg) * **mu.G** (-)

fwoię/

strona: 78

Rozd: 19.

78.

według Máttheufzá.

1: fwoię/ dla ktoreykolwiek przyczyny?

werset: 4] A on odpowie=

2: dáiąc/ rzekł im: Nie czytáliście/ iż ten ktory ftwo=

3: rzył * od początku/ mężczyznę y niewiáftę ftworzył ie:(marg) * **człowieká.N. L. K.** (-)

4: y rzekł:

werset: 5] Dla tego/ opuści człowiek oycá y mátkę/

5: y przyłączy fię ku żenie fwey: y będą dwoie " w iednym

6: cíele.

(marg) " **w iedno cíáło.G.to iest, zá iednego człowieká.** (-)

werset: 6] A ták iuż nie fá dwoie/ ále iedno cíáło. Co te=

7: dy Bog złączył/ człowiek niechay nie rozłącza.

werset: 7] Rze

8: kli mu: Przeczcze tedy Moyzełz rofkazał dáwać lift

9: rozwodny/ y opuścić *?

(marg) * **ią? G.** (-)

werset: 8] Rzekł im: Iż Moyzełz dla

10: twárdości fercá wálzego dopuścił wam opuźczác

11: żony wálze: lecz od początku nie było ták.

werset: 9] A po=

12: wiem wam/ iż ktobykolwiek opuścił żonę fwoię/

13: oprócz dla porubstwá/ á infzaby poiął/ cudzołóży: á

14: ktoby opuźczoną poiął/ cudzołóży.

werset: 10] Rzekli mu v=

15: czniowie iego: Iesli tak iest sprawa człowieka z żo=

16: ną/ nie pożytecznie się żenić.

werset: 11] A on im rzekł: Nie

17: wszyscy poymuią " mowy tey'/ ale którym iest dano.

(marg) " **Abo słowa tego, albo rzeczy tej. Bo słowo, sposobem języką Żydowskiego często się miało rzeczy kładzie.** (-)

werset: 12]

18: Abowiem są rzeźnicy którzy z żywota matki tak się

19: narodzili: y są rzeźnicy którzy od ludzi są wrzezani: y

20: są rzeźnicy którzy się sąmi wrzezali dla królestwa nie

21: biegiego. Kto **to** może pojąć niechay poymuie. *

werset: 13]

22: Tedy mu przyniesiono dziećki/ aby ręce włożył

23: na nie y modlił się. A uczniowie fukali ie.

werset: 14] Lecz Ie=

24: us rzekł im: Zaniechajcie dziećki/ a nie zabraniaj=

25: cie im przychodzić do mnie: abowiem takowych iest

26: królestwo niebieskie.

werset: 15] A włożywszy na nie ręce/ po=

27: szedł z onąd.

(marg) **Zacz. 79** (-)

werset: 16]

28: A oto ieden przystąpiwszy/ rzekł mu: Nauczycie=

29: lu dobry/ co dobrego mam czynić abym miał żywot

30: wieczny?

werset: 17] A on mu rzekł: " Co mię pytałz o dobrym? *(marg)* " **przecz mię zowieś**

dobrym? zaden dobry, tylko ieden, Bog.G. (-)

31: Iedeni iest dobry/ Bog!. A iesli chcez wnidź do ży=

32: wota/ chowayze przykazania.

werset: 18 Rzekł mu: Które? A

33: Iesus odpowiedział; " Nie bądźiesz zabił: Nie bę=(*marg*) " **miáfto, Nie zábijaj, Niecudzołoż. Hebráífm. (-)**

34: dzieł cudzołożył: Nie bądźiesz kradł: Nie bądźiesz

fałszywie

strona: 79

79.

Ewangeliey Rozd: 19.

1: fałszywie świadczył:

werset: 19 Czci oycá twego y mátkę two

2: ię: Bądźiesz miłował bliźniego twego iáko lámeo

3: siebie.

werset: 20 Rzekł mu młodzieniec: Włzyftkiem tego

4: ítrzegł - od młodości moiey': czegoż mi ielzcie nie do=

5: ítawa?

(*marg*) **8 L. (-)**

werset: 21 Rzekł mu Iesus: Iefli chcesz być doskona=

6: łym/ idź/ przeday co iedno małz/ y day vbogim/ á bę=

7: dzieł miał skarb w niebie: á przydź/ y podź zá mną.

werset: 22

8: A gdy to słowo młodzieniec vłtyłzał/ odśzedł ímut=

9: ny: ábowiem miał máiętności wiele.

werset: 23 A Iesus rzekł

10: vczniom swoim: Záprawdę powiedam wam/iż bo=

11: gáty trudno wnidzie do krolestwá niebieskiego.

werset: 24 Y

12: zálie powiedam wam: Látwiey íeft " wielbładowi'(*marg*) "**Abo, Linie: bo y tę znaczyć może Greckie słowoxáχειος: ále lepiey ták iako w texcie ftoi. (-)**

13: przez dziurę igielną prześć/ niż bogátemu wniść do

14: krolestwá " niebieskiego'.

(*marg*) " **Bożego.G.** (-)

werset: 25] A wślyfzawfzy to vczniowie

15: ie^{go} / zdumieli fię bárzo/ mowiąc: Ktoż tedy może być

16: zbáwion?

werset: 26] A Iefus poyrzawfzy/ rzekł im: V ludzi

17: to niepodobno ieft/ ále v Bogá wfzytko ieft podobno.

(*marg*) **Ewángelia ná dzień návrocenia Páwłá ś. y ś. Opátow.** (-)

werset: 27]

18: Tedy Piotr odpowiedáiąc/ rzekł mu: Otośmy

19: my opuścili wfzytko/ y pozlichmy zá tobą: " což nam

20: tedy będzie'?

(*marg*) " **coż tedy mieć będziem? ábo, co nam zá to będzie.** (-)

werset: 28] A Iefus rzekł im: Záprawdę powie=

21: dam wam/ iż wy ktorzyście fzli zá mną/ w odrodzeniu

22: gdy vsiędzie Syn człowieczy ná ftolicy máieftatu

23: fwego/ będziecie y wy fiedzieć ná dwánaście ftoli=

24: cách/ fádząc dwoienaście pokolenia Izráelfkie.

werset: 29] Y

25: wfzelki ktoryby opuścił dom/ ábo brácią/ ábo fioftry/

26: ábo oycá/ ábo mátkę/ ábo żonę/ ábo " fynty'/ ábo role(*marg*) " **dzieci.G.** (-)

27: dla imięniá mego: tyle ftokroć weźmie/ y żywot wie=

28: czny " odźierzy. *

(*marg*) " **odziedziczy.G.** (-)

werset: 30] A wiele pierwŹzych/ będą o=

29: ftátiecznymi: á ofátiecznych/ pierwŹzymi.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Człowiek niechay nie rozłącza.**) Tá nierozdzielność miedzy mę=

32: zem á żoną/ ftąd pochodzi; iż Małżeńftwo ieft Sákrámentem: to

33: ieft znákiem świątym nierozdzielnego złączenia Chriftuá z kościo=

34: łem. [Augustinus de peccato orig: cap. 34.\(marg\)](#) **Małżeństwo czemu nie rozdzielne.**

(-)

Oprocz

strona: 80

Rozd: 19.

80.

według Máttheufzá.

- 1: **Oprocz dla porubstwá.)** Dla cudzołóstwá może mąż żonę/ y
- 2: żoná mężá opuścić.(*marg*) **Małżeństwo nierozdzielne.** (-) Ale áni mąż infzey żony/
áni żoná infzego mę=
- 3: zá poiąć nie może/ poki pirwfy żywi. [Augustinus : de Adult : con:](#)
- 4: [lib: 2. cap: 9.](#) Y przeto Fábíolá zacna Rzymiánká czyniła iáwną
- 5: pokutę/ ácz to z niewiádomości byłá vczyniła: iáko s. Hieronym
- 6: piŕze. Y z Páwłá s. iáfna ieft/ że ktora idzie zá drugiego mężá/ poki
- 7: pirwfy żyw/ ieft cudzołóznicą. Co wŕzytko ieft przeciw Nowo=
8: wiernikom dziŕsiefzym/ ktorzy tákich małżeńftw dopufzczáią.
- 9: **Nie wŕsyfcy poymuią.)** Ktorzykolwiek nie máią tego dárú łobie
- 10: dánego/ mowi Auguŕtin s. ábo dla tego nie máią iż niechcą/ ábo
- 11: iż tego co chcą nie záchowáią. A ktorzy ten dar máią/ z Bogá gi
- 12: máią/ y z łwey dobrej woli. Skąd iáfna ieft/ iż P. Bog dárú po=
13: wŕciágliwoŕci żadnemu nie broni: ále go dáie káždemu ktory ón
- 14: proŕi/ ktory go chce/ ktory fię ftára áby go doŕtał.(*marg*) **Dárú powsiágliwoŕci
nikomu Bog nie broni.** (-) A bowiem ká=
- 15: źdemu proŕzącemu będzie dano/ y ktory łzuka/ naydzie/ y kołáccę=
16: mu będzie otworzono. Hieronym ná to mieyfce. Toź Tertulian/
17: Origenes/ Grzegorz Názyán: Ambroży/ Auguŕtin y Chryŕŕŕtom
- 18: twierdzą/ y ták te ŕłowá Páńŕkie wykłádáią. Przetoź Hæretyko=
19: wie/ y zbiegli mnifzy nie ŕłufznie tym krzywoprzyŕiętwá łwe y złá=
20: mánie ŕlubow wymawiáią/ żeby im Bog nie dał tego dárú.
- 21: **Ktorzy fię fámi wrzezáli.)** Ci fię wrzezáli dla kroleŕtwá niebie=
22: ŕkiego/ ktorzy wieczną czyŕtoŕc Bógu poŕlubili/ dla łácniefzego

23: y pewnieyżzego doſtąpienia kroleſtwá niebieſkiego. Iáko Augu=(*marg*) **Sluby czyſtoſci.**

(-)

24: Ítin ſ. pokázuie: Ktory teź dowodzi/ iż Ítan tych ktorzy czyſtoſć

25: ſlubuią Pánu Bogu/ ieſt lepiſzy y doſkonálfzy/ y wieſtſzey zaſługi v

26: Bogá/ y ſpoſobnieyſzy do doſtąpienia żywotá wiecznego/ á niźli

27: Ítan maźeńſki. Co ieſt przeciw Iowiniániſtom/ ták Ítárym/ iáko

28: y tym nowym.

29: **Kto moźe poiąć, niechay poymuie.**) Nie ták mowi o przykazá=

30: niach: Kto ie moźe chowác/ niechay chowa (bo te z potrzeby má=

31: ią być chowane/ pod vtrátą żywotá wiecznego) ále o rádách/ (iá=

32: ko o pánieńſtwie/ o wſtrzymániu fię od mięſá y od winá/ o dobro=

33: wolnym vboſtwie/ y o rozdániu vbogim wſzytkiego) ták mowi:

34: kto moźe poiąć niech poymie. Co ieſt tylko rádá/ á nie mándat

35: áni roſkazánie. *August: ferm: 6. de tempore.* A to teź przeciw dzi=

36: ſieyſzym hæretykom: ktorzy powiádáią/ iż nie máſz w Ewángeli=

37: ey żadney rády/ ále wſzytko ieſt przykazánie.(*marg*) **Infſa ieſt rádá, á infſe roſkazánie.**

(-)

38: **Włóżywſy ná nie ręce.**) Wiedzieli ci waźnoſć błogoſłáwień=

39: Ítwá y przeźegnánia Páná Chriſtuſowego: y przetoź dziatki przy=

40: wodzili do niego.(*marg*) **Biskupie błogoſłáwienie.** (-) Iáko y dobrzy Chreſćijáni

wſzytkich wiekow/

L

dziatki

strona: 81

81.

Ewángeliey Rozd: 19.

1: dziatki ſwe wodzili do Biſkupow/ áby od nich bráli przeźegnánie.

2: **Ieſli chceſ wniſć do żywotá.**) Nie rzekł mu: Ieſli chceſz wniſć

3: do żywotá/ idz przeday wſzytko co maſz: ále/ choway przykazánia.

4: Dobry miſtrz oddzielił zakonne przykazánia/ od tey zacnieyſzey do=

5: ſkonałoſci. Czegoby był nie rzekł/ gdyby kto mogł wniſć do

6: niebá bez záchowánia Boźego przykazánia/ przez ſámę wiárę/ kto=

7: ra bez vczynkow vmárła ieft. [Augustinus ad Dulcid: quæst: 1. \(marg\)](#) **Infsa ieft rádá, á infse przykazanie.**

8: **Vczynki do zbawienia potrzebne.** (–)

8: **Ieśli chcefs być doskonałym.)**([marg](#)) **Rozność ftanow miedzy Chrześcijány.** (–)

Oto iálną rozność czyni miedzy

9: zachowaniem Bożego przykazania (ktore ieft wżytkim do zbawie=

10: nia potrzebne) á miedzy dofskonałością/ ktorą rádzi tym/ co iey żą=

11: dáią. A toć ieft ftan dofskonałości/ ktorey zakonnicy fszukáią/ we=

12: dle tey rády Páńskiey/ wżytko opuściwfszy á náśláduiác go.

13: **Podz zá mną.)** Iść zá Chriřtufem y náśládownác go/ ieft/ nie

14: mieć żony/ nie mieć nic włafnego/ y życ łpolecznie. Ktory ftan ma

15: ołobną w niebie zapłátę nád inne wżytkie ftany.([marg](#)) **Ktorzy ołobliwie Chriřtufá náśláduiá.** (–) Ten ftan obrá=

16: li Apořtołowie/ y Zakonnicy wżyřcy/ y Auguřtin ř. toż vczynił/ y

17: innych do niego pilnie námawiał. [Augustinus epist: 89.](#)

18: **Bogáty trudno ma wniřć.)** V Márká ř. wykłáda to Pan Chri=

19: řtus/ o tych bogátych ktorzy w bogáctwách vfáią. w Rozd: 10. 24.

20: **V Bogá wřsytko ieft podobno.)** Podobna ieft v Bogá wielblą=

21: dá przeprowádzić przez igielne vcho: chocia tego Bog nigdy nie

22: vczynił/ áni podobno vczyni ná potym. Co ieft przeciw bluznier

23: řkiemu niedowiářftwu przeciwnikow/ ktorzy mowiá; Iż Bog nie

24: może nic wiecey vczynić/ iedno co do tąd vczynił.([marg](#)) **Ciało Chriřtufowe może być kędý, y iáko raczy** (–) Lecz iáko wie=

25: rzemy iż może wielblądá przewieřć przez vcho igielne/ co fię zda

26: niepodobno: ták też wierzemy/ iż ciało řwe řwięte przewiodł prze=

27: ze drzwi zámknione/ przez kámień grobowy/ y przez nienáruřzoną

28: zupełność Páńny Mátki řwoiey: czyniác nád przyrodzenie/ y

29: przeciw przyrodzeniu/ co chce z ciałem řwoim.

30: **Myřmy opuřcili wřsytko.)** Stąd znác/ iż Apořtołowie y żony o=

31: puřcili: iáko Hieronym ř. pokázuie. A z tychże řłow Auguřtin ř.

32: dowodzi; iż ten ślub dobrowolnego vboftwá Apoſtołowie v=

33: czynili. *Augustinus lib: 17 de ciuitate Dei cap: 4. (marg)* **Apoſtołowie vboftwo ſlubili.**

(-)

34: **Coż nam tedy będzie?**) Obącz iż Apoſtołowie dla zapłaty wży=

35: tko opuścili/ y Pan Chriſtus nagrodę im zá to obiecuie.*(marg)* **Dla zapłaty mozem dobrze czynić. (-) Będziecie y wy ſiedzieć.**) Nie ſam Pan Chriſtus (áč on ieſt prze=

36: dniefzy y właſny ſędzia żywych y vmárłych) ále y Apoſtołowie/ y

37: wżyſcy ſwięci doſkonáli będą z nim ſádzili.*(marg)* **Chriſtus nie zayrzy ſwiętym fwych wrzędow** (-)

38: A wżdy to nic nie vy=

39: muie czći y chwały iego: przez *ktore*^{ſo} y w ktorym ten y innych wiele

40: przywileiow máią ſwięci ták w tym iáko y w przyſzłym żywoćie.

Rozdział

strona: 82

Rozd: 20.

82.

według Máttheuſzá.

rozdział: 20

1: ROZDZIAŁ XX.

2: 1 Podobieńſtwo o robotnikách w winnicy. 18 Mękę ſwą vcz=

3: niom opowieda. 20 Proſbá żony Zebedeuſzowey zá ſynmi ſwe=

4: mi. 28 Chriſtus przyſzedł áby nam ſłużył/ y vmárł zá nas. 30

5: Dwa ſłepi vzdrowieni. *(marg)* **Záczá: 80.**

: **Ewáng: Niedziele ſtárego Zapuſtu.** (-)

werset: 1

6: **P**odobne * ieſt kroleſtwo niebieſkie człowie=*(marg)* * **bowiem.G.** (-)

7: kowi goſpodarzowi/ ktory wyſzedł bárzo rá=

8: no náymowác robotniki do winnice ſwoiey.

werset: 2

9: A zmowiwszy się z robotnikami z grofzǎ ná dzień/(*marg*) **Grofz ten Denarius wiele ważył, patrz wyżfsey kap: 17. 24. (-)**

10: pośłał ie do winnice swoiey.

werset: 3] Y wyfzedŝy o trzećiey

11: godzinie/ vyrzał drugie ŝtojące ná rynku proznuiące/

werset: 4]

12: y rzekł im: Idźcie y wy do winnice */ á co będzie(*marg*) * **moiey.N. L.yG. (-)**

13: ŝprǎwiedliwa/ dam wam.

werset: 5] A oni poŝzli. Y zǎfię wy=

14: ŝzedŝy o ŝzoŝtey y dziewiętey godzinie/ tákże vczynił.

werset: 6]

15: A o iedennaŝtey godzinie wyfzedŝy/ nálażł drugie

16: ŝtojące */ y rzekł im: Co tu ŝtoicie cáły dzień proznu=(*marg*) * **proznuiące.G. (-)**

17: iący?

werset: 7] Rzekli mu: Iż nas nikt nie náiał. Rzekł im:

18: Idźcie y wy do winnice *.(*marg*) * **moiey.N. L.yG.á co będzie ŝprǎwiedliwa, wezmiećie.G. S (-)**

werset: 8] A gdy wieczor przyŝedł/

19: rzekł pan winnice ŝprawcy ŝwemu: Zǎwołay robo=

20: tnikow/ y odday im zapłátę/ poczǎwŝy od oŝtátnich

21: áż do pierwŝzych.

werset: 9] A gdy przyŝzli oni ktorzy o ieden=

22: naŝtey przyŝzli byli/ wzięli kǎżdy po grofzu.

werset: 10] Przyŝzed=

23: ŝzy też y pierwŝzy/ mniemáli żeby więcey wziąć mieli:

24: ále wzięli y oni kǎżdy po grofzu.

werset: 11] A wziǎwŝy ŝzemrá=

25: li przeciw goŝpodarzowi/

werset: 12] mowiac: Ci oŝtáteczni

26: iednę godzinę robili: á vczyniłeś ie rownymi nam

27: ktorzyfmy nieśli ciężar dnia y " vpalenia'.(marg) " **vpalenie.G.** (-)

werset: 13 A on od=

28: powiedaiąc/ rzekł iednemu z nich: Przyiacielu/ nie

29: czynięć krzywdy: A zaś fię zemną zá grofz nie zmo=

30: wił?

werset: 14 Weźmiż co twego ieft/ á idź: Chcę też y temu

31: oftátecznemu dać iáko y tobie.

werset: 15 Czyli mi fię nie go=

32: dži vczynić co chcę *? Czyli oko twoie złościwe ieft i=

33: zem ia ieft dobry?

(marg) * **w moim.G.** (-)

werset: 16 Tákci oftáteczni/ będą pier=

L 2

Ízymi: á

strona: 83

83.

Ewángeliey Rozd: 20.

1: Ízymi: á pierwfy/ oftátecznymi. Abowiem wiele

2: ieft wezwánych: ále málo wybránych. *

(marg) **Záczá: 81.**

! **Ewángo: we Srzodę po 2. niedz: w poft.** (-)

werset: 17

3: A wftępując Iefus do Ieruzalem/ wziął dwu=

4: naście vczniow ofobno */ y rzekł im:(marg) * **w drodze.G.** (-)

werset: 18 Oto wftępu=

5: iemy do Ieruzalem/ á fyn człowieczy będzie wydan

6: Arcykáplanom y Doktorom/ y ofádzą go ná śmierć:

werset: 19 y podádzą go pogánom ku nágrawaniu y biczowá=

7: niu/ y krzyżowaniu/ á trzeciego dnia zmartwych=

8: wftanie.

(*marg*) **Ewángeliá ná dzień ś. Iákubá wiéńszego.** (-)

werset: 20

- 9: Tedy przyślzá do niego mátká synow Zebedeufzo=
10: wych z syny fwemi/ czyniác **mu** pokłon/ y profząc cze=
11: goś od niego.

werset: 21 A on iey rzekł: Czego chceś?Rzekłá

- 12: mu: Rzecz áby siedzieli ci dwa synowie moi/ ieden
13: po práwicy twoiey/ á drugi po lewicy w kroleŃwie
14: twoim.

werset: 22 A IeŃus odpowiedáiąc/ rzekł: Niewiećie

- 15: czego prośicie. Możecież " pić kielich/ który ia będę(*marg*) " **To ieŃt, ćierpieć mękę,**
ktorą ia mam ćierpieć. Toż rozumiey o krzćie (-)pił *? Rzekli mu: Możemy.(*marg*)
* **y krztem którym się ia krzczę, być krzczeni.G.** (-)

werset: 23 * Rzekł im: Kielichći (*marg*) * **Y G.** (-)

- 16: moy pić będziecie *: ále siedzieć po práwicy moiey y(*marg*) * y krztem którym się ia
krzczę, będziecie okrzćeni. G. (-)
17: po lewicy/ nie ieŃt moiá rzecz dáć - wam'/ " ále' kto-(*marg*) **G. S.**
: " **iedno.** (-)
18: rym ieŃt zgotowano od oycá moiego. *

werset: 24

- 19: A wŃlyŃzawŃzy dzieśięć/ nie miło im było ná " **onych**(*marg*) " **To ieŃt, że chćieli być**
nád inne przelożeni. (-)
20: dwu brátow.

werset: 25 A IeŃus wezwał ich do siebie/ y

- 21: rzekł: Wiećie iż kŃiáżetá narodow " pánuią nád nimi:(*marg*) " **przewodzą.G.** (-) " á
ktorzy wiéńszy są'/ wŃzywáią zwierzchności nád ni=(*marg*) " **á wielcy.G.** (-)
22: mi.

werset: 26 Nie ták będzie miedzy wámi. ále ktobykolwiek

- 23: miedzy wámi chćiał " wiéńszym' być/ niech będzie Ńługą(*marg*) " **wielkim.G.** (-)

24: wálzým:

werset: 27] A ktoby **miedy** [./] wámi chciał pirwłzým być/

25: niech będzie " sługą' wálzým.(*marg*) " **niewolnikiem**G. L. (-)

werset: 28] iáko slyn człowieczy

26: nie przyśedł áby mu służono/ ále służyć/ y dác dużę

27: swą ná okup zá wielu. *

(*marg*) **Záczá: 82** (-)

werset: 29] A gdy oni wychodzili z Ierichá/ sżłá zá nim rze=

28: sża wielka.

werset: 30] A oto dwa ślepi fiedzacy przy drodze/

29: wślyśzawśy iż Iesus przechodzi/ záwołáli mowiac:

30: Zmiłuy się nád námi Pánie/ synu Dawidow.

werset: 31] Lecz

rzelza fuká=

strona: 84

Rozd: 20.

84.

według Máttheuśzá.

1: rzelza fukáá ná nie/ áby milczeli. A oni bárziéy wo=

2: łáli mowiac: Pánie/ zmiłuy się nád námi/ synu Da=

3: widow.

werset: 32] A Iesus stánawśy záwołał ich/ y rzekł: Co

4: chcecie ábym wam vczynił?

werset: 33] Rzekli mu: Pánie/ á=

5: by otworzone były oczy násze.

werset: 34] A Iesus vlitowawśy

6: się ich/ dotknął oczu ich: á nátychmiał " przeyrzeli'(*marg*) " **przeyrzáły oczy ich**.G. (-)

7: y sżli zá nim.

8: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

9: **Bárzo ráno.**) To wezwánie rozmáitych godzin/ znáczy wezwá=

- 10: nie Żydów pierwszego wieku świętą/ y poganów ostatniego wie=
11: ku.(*marg*) **Bogkażde^{go}wieku wzywa ludzi na służbę.** (–) Nád to znaczy/ iż Bog
wzywa poganów do wiary/ iednych
12: rychley/ á drugich pozdniey: y ludzi z ofobná/ iednych w młodości/
13: drugich iuż dorofłych/ á niektórych w stárości powoływa ná flu=
14: żbę swoię.
15: **Wzięli każdy po grosu.**) Ten grosz obiecány iestci żywot wie=
16: czny; pospolity wśzytkim/ ktorzy máią być zbáwieni. Wśzákże w
17: tym iednym żywocie są różne stopnie chwały: iáko gwiazdá od
18: gwiazdy iest iálnością różna. *Augustinus de virgin: cap: 26. (marg)* **Różne zapłaty w
iednym żywocie wiecznym (–)**
19: **Szemráli przeciw gospodarzowi.**) Żydofkie obyczáie opifuie:
20: ktorzy zayzrzeli poganom łáiki powołania y rowney zapłaty.
21: **Máło wybranych.**) Ci są wybráni/ ktorzy nie wzgárdzili Bogá
22: gdy ich wzywał: ále go wierząc náśládowali. A vwierzyli pe=
23: wnie z dobrej woley. *Augustinus lib: 1. ad Simplicie: quæst: 2.(marg)* **Ktorzy wybrani.**
(–)
24: **Nie moiá rzecz dáć wam.**) To iest (iáko ś. Hieronim/ Chryfo=
25: stom y Cyrillus wykłádáią) Nie przyftoi mnie/ ktorym iest sprá=
26: wiedliwy y mądry/ dáć wam pirwze śiedzenia/ przeto iżeście po=
27: winowáci moi: ále tym ktorzy ie záflużą. Bo ie takim Oćiec od
28: wieku z Synem y z Duchem swym ś. náznaczył. Tákby też poda=
29: wcy wrzędow kościelnych odpowiedác mieli swym powinnym:
30: Nie moiá rzecz dáć wam/ ále godnym/ ná ktorych to nádano.(*marg*) **Christus nie patrzy
na krew, ale na zasługi.** (–)
31: **Ale ktorym iest zgotowano.**) Krolestwo niebieskie tym iest zgo=
32: towáne/ ktorzy go są godni/ y ktorzy ie dobrymi vczyнкámi záflu=
33: guią.(*marg*) **Krolestwo niebieskie ktorym zgotowane.** (–) Bo iż Bog iest
spráwiedliwy/ nie dáie krolestwá swego
34: ládá komu oprócz względu záług; y owśzem áni go iednák o wśzyt=

- 35: kim daie: ale káždemu według zaślug iego. A ták wśzytko zbáwie=
36: nie ludzkie/ y nádzieiá chwały/ naprzod ná łáfce Bożey/ á zátym ná
37: vczynkach y zaślugách náłzych záuwiłá. Chryfořtom y Hieronym
38: święty ná to mieyłce.

L 3

Nie miło

strona: 85

85.

Ewángeliey Rozd: 21.

- 1: **Nie miło im było.**) Vczniowie (mowi Chryfořtom ś.) poki łá=
2: łką Duchá ś. nie byli vtwierzeni/ łáčno się wzrúfáli o przełóżeń=
3: łtwo towarzysów swoich. Lecz wźiáwłzy łáłkę/ więcey tákimi
4: nie byli: ale wźędy Piotrowi zwierzchności y przodkowánia po=
5: zwałáli. *Chryfořtomus in Matthæum. (marg)* **Apostołowie poki niedoskoli [!] . (-)**
6: **Nie ták będzie miedzy wámi.**) Nie zákázuieć Pan tymi słowy
7: zwierzchności y przełóżeńłtwá ták duchownego iáko y **świeckie**⁹⁰.
8: Gdyż wśzelka zwierzchność iełt od niego: ale pychy y okrucień=
9: łtwá przełóżonym zákázuie/ á pokorę im wielce záleca.*(marg)* **Pan przełóżeńłtwá nie zákázuie. (-)**
10: **Iáko fyn człowieczy.**) Iáko Chriřtus y według człowieczeńłtwá
11: był prawdziwie Pánem y Miřtrzem/ y głowá Apořtołow y nas
12: wśzytkich/ choć on wśzytkim słúżył: Ták teź tymi słowy zákázuie py=
13: chy y wyniołłości/ á nie przełóżeńłtwá áni zwierzchności/ ktora
14: muśi być w kościele z pořtánowienia iego.*(marg)* **Christus był y panem y sługá. (-)**

rozdział: 21

15: **ROZDZIAŁ XXI.**

- 16: 7 Chriřtus ná oślicy wiechawłzy do Ieruzalem. 12 Przedáiące
17: wyrzuca z kościołá. 15 Działki chwałá Chriřtułá. 19 Figá vfu=
18: łzona. 21 Moc wiáry y modlitwy. 22 Pytánie o łwey władzey.
19: 23 Zbijá pytánim o krzćie Ianowym. 31 Ktorzy czynią wolá
20: Bożá. Celnicy y wźetecznice. 33 Winnicá Bożá/ Zydowie kto=

21: rzy Chriftu f zábili. 42 Kmie węgielny. 43 Zydowie odrzu=

22: ceni/  Pogáni przyjęci. (marg) **PIATA CZESC, ktora ma w fobie on tydzien switey mki iego w Ieruzalem.**

: **Zcz: 83.** (-)

werset: 1

23: **A** Gdy fi przybliżali ku Ieruzalem/ y przyfzli do

24: Bethphgi do gory oliwney: tedy Iefus po=

25: f dwu vczniow/

(marg) **Ewángelia n Kwietną Niedziel.** (-)

werset: 2 mowic im: Idźcie do

26: miáfteczká ktore ief przeciwko wam/  natychmiaf

27: naydciecie olic wwizn y ol z nią: odwizaw=

28: fzy/ przywiedźcie mi.

werset: 3 A iefliby wam kto co rzek/ po=

29: wiedzcie; iż Pan ich potrzebuie:  zárazem puści ie.

werset: 4

30: A to fi fo by fi wypełniło co ief powiedziano

31: przez proroká/ mowicego:

werset: 5 Powiedzcie " corce (marg) " **To ief, kociowi Sionskiemu, abo ludowi**

Ifraelskiemu. (-)

32: Siofkiey; Oto krol twoy idźcie tobie ćichy/ y fiedz=

33: cy n oślicy y n olciu fynu podirzemney.

werset: 6 Szed=

34: fzy tedy vczniowie/ vczynili iáko im by rofkaal Ie=

35: fus.

werset: 7 Y przywiedli olic y ol: y wyili ná nie o=

dzenia fwo=

Rozd: 21.

86.

według Máttheufzá.

1: dźienia swoie/ " y włádzili go' ná nie.(*marg*) " **y wśiadł.G.** (-)

werset: 8] A rzełza bár=

2: zo wielka śłáli śzáty swoie ná drodze: á drudzy obći=

3: náli gáłązki z drzew/ y ná drodze śłáli.

werset: 9] A rzełze ná=

4: przod y ná zad idące wołáły mowiąc: Hośánná śy=

5: nowi Dawidowemu: błogofławiony ktory idzie w

6: imię Páńskie: Hośánná ná wyfokościách. *

(*marg*) **Evángelia we wtorek po pirwfzey Niedzieli poftu.** (-)

werset: 10] A gdy wiechał do Ieruzalem/ wzrúrzyło śię wśzyt=

7: ko miáfto/ mowiąc: Ktoż to ieft?

werset: 11] A rzełze mowiły:

8: Ieft to Iefus Prorok/ z Názáretu Gálileyfkie^{g0}.

werset: 12] Y

9: wźzedł Iefus do kościoła Bożego/ y wyrzucał wśzyt=

10: kie ktorzy przedawáli y kupowáli w kościele: á śtoły

11: " bántkierzow/ y śtoły tych ktorzy przedawáli gołębje(*marg*) " **ábo tych co pieniądzmi hándluią.** (-)

12: poprzewracał:

werset: 13] y rzekł im: Nápiśano ieft; Dom

13: moy/ dom modlitwy názwan będzje: á wyście gi v=

14: czynili iáfkinią zboycow.

werset: 14] Y przyśtąpili k niemu śle=

15: pi/ y chromi w kościele: y vzdrowił ie.

werset: 15] A widząc

16: Arcykápłani y Doktorowie dźiwy ktore czynił/ y dźie=

17: ści wołájące w kościele/ y mowiące; Hośánná śynowi

18: Dawidowemu: rozgniewáli się/

werset: 16 y rzekli mu: Sły=

19: Iżyc co ci mówią? A Iesus rzekł im: Y owfzem.

20: nie czytaliście nigdy; Iż z vlt niemowiątek y fących

21: wykonałeś chwałę?

werset: 17 A opuściwfy ie/ wyfzedł precz

22: z miáftá do Bethániey: y támże nocował.

(*marg*) **Záczá: 84** (-)

werset: 18

23: A ráno wracáiąc się do miáftá/ láknał.

werset: 19 A vy=

24: rzawfy iedno figowe drzewo przy drodze/ przyfzedł k

25: niemu: y nie nálażł nic ná nim iedno tylko liście/ y

26: rzekł mu: Niechay się więcey z ciebie owoc nie rodzi

27: ná wieki. Y vřhlá zárázem oná figá.

werset: 20 A vyrzawfy

28: vczniowie dziwowáli się/ mówiąc: Iákoć nátych=

29: miał vřhlá *!

(*marg*) * **figá.G.** (-)

werset: 21 A odpowiedáiąc Iesus/ rzekł im:

30: Záprawdě powiedam wam; ieflibyście mieli wiárę/

31: á nie wątpilibyście/ nie tylko **to** z figowym drzewem

32: vczynicie/ ále też gdybyście tey gorze rzekli/ Pod=

33: nieś się á rzuć się w morze: ftanie się.

werset: 22 y wřzytko o

cobyście

strona: 87

87.

Ewángeliey Rozd: 21.

1: cobyście próśili w modlitwie wierząc/ weźmiecie.

(*marg*) **Záczá: 85.** (-)

werset: 23

2: A gdy przyšzedł do kościoła/ przyłtąpili k niemu

3: gdy vczył Arcykáplani y ftáršzy z ludu/ mowiąc:

4: Ktorą mocą to czyniŝ? á ktoć dał tę władzą?

werset: 24

5: powiedáiąc Iefus rzekł im: Spytam ia teŝ was " o (*marg*) " **o iedno słowo.G.Hebráifm** (-)

6: iedną rzecz': ktorą iefli mi powiećie/ ia teŝ wam po=

7: wiem ktorą mocą to czynię.

werset: 25

8: był? z niebá/ czyli z ludŝi? A oni myšlili fámi w ło=(*marg*) " **To iefst, czyią mocą Ian krzćił Bożą, czyli ludzką?** (-)

9: bie/ mowiąc:

werset: 26

10: Czemuŝćie mu tedy nie vwierzyl? Iefli záš po=

11: wiemy z ludŝi/ boimy fię rzeŝe. bo wŝzyšcy " máią'(*marg*) " **mieli.N. L.** (-) Ianá zá Proroká.

werset: 27

12: kli: Niewiemy. Rzekł im teŝ on: A ia teŝ wam nie

13: powiem ktorą mocą to czynię.

(*marg*) **Záczá: 86** (-)

werset: 28

14: Y coŝ fię wam zda? Niektory człowiek miał dwu

15: ŝynu: y przyšzedłšzy do pierwŝzego/ rzekł: Synu/ idŝ

16: rob dŝiŝ ná winnicy moiey.

werset: 29

17: rzekł: Niechćę. Ale potym vpámieławŝzy fię/ poŝzedł.

werset: 30

18: A przyšzedłšzy do drugiego/ rzekł tákieŝ. A on odpo=

19: wiedając/ rzekł: " Idę pánie'/ á nie lzedł.(*marg*) " **Ia Pánie.G.to iest, vczynię Pánie**
Hebr. (-)

werset: 31 |ktoryż z

20: tych dwu vczynił wołą oycowfką? Rzekli mu: Pier=

21: wfy. Powiedział im Iefus: Záprawdę powiedam

22: wam/ iż celnicy y wżetecznicie vprzedzaią was do

23: kroleftwá Bożego.

werset: 32 |Abowiem przyzedł do was Ian

24: drogą fprawiedliwości: á nie vwierzyliście mu. cel=

25: nicy zaś y wżetecznicie vwierzyły mu: á wy widząc á=

26: niście fię vpamiętáli *nápoty*^m ábyście mu vwierzyli.

(*marg*) **Záčzá: 87**

: Ewángelia w Piątek po 2. Niedz: poftu. G. (-)

werset: 33 |

27: Drugiey przypowieści fluchaycie: Był **niktory**

28: człowiek gofpodarz ktory náfádził winnicę/ y płotem

29: ią ogrodził/ y wkopał w niey práfę/ y zbudował

30: wieżę/ y náiał ią oraczom: y odiechał precz.

werset: 34 |A gdy

31: fię przybliżył czas owocow/ poftał flugi lwe do **onych**

32: oraczow/ áby odebráli owoce " iego.

(*marg*) " **ábo iey. to iest winnice. (-)**

werset: 35 |A oracze poi=

33: mawfzy flugi iego/ iednego vbili/ drugiego zámordo=

wáli/

strona: 88

Rozd: 21.

88.

według Máttheufzá.

1: wáli/ drugiego zaś vkámionowáli.

werset: 36 Ząfię pośłał

2: inśzych śług więcey niżli pierwśzych: y także im vczy=

3: nili.

werset: 37 A náoftátek pośłał do nich śyná śwego/ mo=

4: wiąc: Będa śię wśtydác śyná mego.

werset: 38 A oracze vy=

5: rzawśly śyná/ mowili miedzy śobą: Tenći ieśt dzie=

6: dźic/ podźcie/ ząbiemy go/ á " otrzymamy' dźiedzictwo(marg) " **pośiądzmy.G. (-)**

7: iego.

werset: 39 Y poimawśly go wyrzucili precz z winnice/

8: y zámordowáli.

werset: 40 Gdy tedy przyidźie pan winnice/

9: co vczyni oraczom onym?

werset: 41 Rzekli mu: Złe złe po=

10: tráći: á winnicę ` śwą' naymie inśzym oraczom/ kto=(marg) `G. (-)

11: rzy oddádzą mu owoc czáfow śwoich.

(marg) **Zączá: 88 (-)**

werset: 42

12: Rzekł im IEFus: Nie czytáliście nigdy w pi=

13: śmiech: Kámień ktory odrzucili buduiący/ ten śię

14: śtał głową węgielną. Od Pánác śię to śtało: y dźi=

15: wno ieśt w oczách náłzych?

werset: 43 Przetoż powiedam

16: wam/ iż będzie odiete od was kroleśtwo Boże/ y bę=

17: dźie dáne narodowi czyniącemu owoce " iego.

(marg) " **rozumiey owoce kroleśtwá, nie Bogá. (-)**

werset: 44 A

18: kto pádnie ná ten kámień/ będzie śkrufzon: á ná ko=

19: goby vpadł/ zetrze go.

werset: 45] A wślyfzawfzy árcykápłani

20:] y Pháryzeufzowie przypowieści iego: poználi iż

21:] o nich mówił.

werset: 46] A fzukáiąc iákoby go poimáli/ bali fię

22:] rzelze: ponieważ go iáko proroká mieli. *

23:] NAVKI Y PRZESTROGI.

24:] **A nátychmiaft naydziećie.**) Pan Chríftus Bozką mocą fwą/ y

25:] wiedział gdzie były te bydłętá/ choć tám przy nich nie był; y rofka=

26:] zał iáko Pan áby mu ie przywiedziono/ chocia były cudze.(marg) **Boftwo Chríftufowo.**

(-)

27:] **Oślicę y ośłę.**) Oślicá pod iárzmem/ znáczy Zydy pod zakonem/

28:] y pod poľfuźeńftwem Páná Bogá fwego: ktorzy byli ftárym y

29:] dawnym ludem iego.(marg) **Oślicá y ośłę co znáczyły.** (-) Lecz młody zrzebiec/ ná

ktorym napirwey

30:] Chríftus siedział/ znáczy pogány iefzcze dzikie y nieobiedzzone:

31:] ktorzy dopiero teraz mieli być wezwáni do wiáry/ y ná przyięćie

32:] iármá Pánfkiego. Y przetoż trzy drudy Ewángeliťtowie/ kto=

33:] rzy naywięcey dla Pogánów piáli/ niewfpominiáią oślice/ ie=

34:] dno fámo ośłę.

35:] **Słáli fsáty fwoie.)**(marg) **Procefsie.** (-) Te poľugi ku pocźciwości Páná náfzego v=

M

czynione/

strona: 89

89.

Ewangeliey Rozd: 21.

1:] czynione/ bez pochyby bárzo mu wdzięczne były. Przetoż ná pá=

2:] miátkę tryumphu tego/ kościół co rok wznawia podobne Cere=

3:] monie/ ná proceffeyey wroczyftey Niedziele kwietney/ ku chwale Ch=

4:] riťufowey. Podobną cześć/ chwałę y poľugę czyni mu też kościół

5:] ná innych wfzytkich proceffýách z ś. Sákrámentem/ ktore bez wát=

6:] pienia nie mniey mu fá wdzięczne/ y przyjemne.

7:] **Hofanna.**) To iefť: Zbaw proľzę fyná Dáwidowego/ ná kro=

- 8: leńtwo łwoie iádącego. Błogofławiony krol nam od Bogá ze=
- 9: flány. Zbaw profzę/ o ty ktory miefzkafz ná wyfokościách.(*marg*) **Hofánná we Mfšą przecz powtarzáią.** (–) Drudzy
- 10: ták wykłádáią: **Hofanna**, to iefł gáłązki ábo rofzczki fynowi Da
- 11: widowemu: iákie nafzáli Zydzi w łwięto Kuczek ábo Namio=
- 12: tow ku czći Bogu lámemu. **Vide Baronium.** A te łłowá wefole=
- 13: go wołania/ y głofu tryumphuiących/ y ráduiących fię z przyłżcia
- 14: Pána náłzego/ kołcioł łwięty vftáwicznie powtarza we Mfzey
- 15: łwiętey przez kápłaná w ofobie włzytkich ludzi wiernych/ przed fá=
- 16: mym połwięceniem y podnołzeniem ł. Sákrámentu. Czym po
- 17: kázuię rádołć/ y wefełe z przyłżcia ná łwiát náłzego zbáwiciela.
- 18: **Dom modlitwy.**) Obácz/ iż tu (z prorocłwá Izáiałzowego) z
- 19: wierzchnią ofiárę modlitwą názywa. Bo mowi o kołciole/ kto
- 20: ry náwięcey dla ofiáry był zbudowány. (*marg*) **Ofiárá zwierzchnia modlitwą názwána.** (–)
- 21: **Z vft niemowiátek.**) Iáko te modlitwy dziełek/ pochodzące z
- 22: náłchnienia Duchá łwiętego/ były wdzięczne y przyiemne Bogu:
- 23: Ták y teraz łpięwania/ modlitwy/ w kołciole dziełek y profłacz=
- 24: kow/ z nabołnego łercá wypułzczone/ choć ich czáfem y łami nie
- 25: rozumieią/ wdzięczne łą Pánu Chriłtułowi.(*marg*) **Modlitwy profłaczkow P. Bogu wdzięczne.** (–)
- 26: **A vyzrzawłsy iedno figowe drzewo.**) Figá tá máiąca dołyc łił=
- 27: ćia/ ále bez owocu; znáczyłá Zydy máiące łłowá zakonu/ ále nie
- 28: owoce. [Augustinus de verbis Domini, fermone 44.](#)
- 29: **Wierząc wezmiećie.**) Względem niegodnołci náłzey/ y rzeczy o
- 30: ktorą prołimy (gdył niewiemy iefli nam będzie połzyteczna) łłu
- 31: łźnie modłąc fię wátpić mołemy/ iefli iá otrzymamy ábo nie.(*marg*) **W modlitwie iáką wiárę mieć mamy.** (–) Ale
- 32: z łtrony Bołey mamy mocno wierzyć/ y namniey nie wátpić/ że y
- 33: mołe y chce nas wyłłuchác/ iefli my godni będziemy/ á iefli to o co

34: prosimy nam będzie pożytecznie: y przetoż v Márká ś. tak czyta=

35: my: Mieycie wiarę Bożą.

36: **Ktorą mocą to czynifs.)** Odfzczepieńcy dofyć hárdzie równaią

37: fię w tym Pánu Chrifufowi / że ich tákież pytamy: Czyiá mocá ka=

38: żá/ ábo kto ich pośłał?(*marg*) **Odfsczepieńcy równaią fię P. Chrifufowi.** (-) Ale
kiedy ná to pytanie tak zupełnie y do=

39: Itátecznie odpowiedzą/ iáko P. Chrifus vczynił: pokázuiąc tro=

40: iákim świádectwem/ Ianowym/ Oycowfkim z niebá/ y włafny=

mi cudámi

strona: 90

Rozd: 22.

90.

według Máttheufzá.

1: mi cudámi ktore czynił/ że go Oćiec pośłał/ tedy będą mogli być

2: wymowieni. Lecz poki tego nie vczynią/ zá te ich mieć mamy/ ná

3: ktore fię P. Bog v prorokow fkárzy/ że ich nie pośłał á oni bieżeli.

4: **Rzekł do pierwsego.)** Ten pierwszy fyn znaczy pogány. Iz Po=

5: gańftwo pierwey było/ niżli był ofobnie wybrány lud Zydowfki.(*marg*) **Pierwfsy fyn.** (-)

rozdział: 22

6: ROZDZIAŁ XXII.

7: 2 Podobieńftwo o godziech. 9 Powołanie Pogánow. 11 Odzie=

8: nie wefela. 17 Czynfz Cefárzowi. 23 Sáduceufzowie o zmartwych=

9: wftaniu Chrifufá pytaią. 32 Bog Bogiem żywych. 36 Wielkie

10: przykazanie zakonu. 41 Pyta Chrifus Pháryzeufzow o Meffiafzu. (*marg*) **Záczá: 89**

: **Ewáng: Niedziele 19. po Swiátkách.** (-)

werset: 1

11: **A** "Odpowiedaiąc IEfus/ mowił im záfię przez(*marg*) " **to ieft, záczáwfszy rzecz,**
ábo záczynaiąc. Hebr. (-)

12: przypowieści/ rzekąc.

werset: 2] Przypodobáne ieft kro

13: leśtwo niebieskie człowiekowi krolowi/ ktory

14: spráwił gody małżeńskie synowi swemu.

werset: 3 Y pośłał

15: sługi swoje wzywać zaproszonych ná gody: á niech=

16: cieli przyść.

werset: 4 Zalię pośłał infze sługi/ mowiąc: Po=

17: wiedzcie zaproszonym/ Otom obiad moy nágotował:

18: woły moje y karmne **rzeczy** są pobite/ y wśzytko goto=

19: wo: podźcie ná gody.

werset: 5 A oni zániedbawśzy odefzli/

20: ieden do wśi swoiey: á drugi do kupiectwá swego:

werset: 6

21: á drudzy poimawśzy sługi iego/ zelżyli y pobili.

werset: 7 A

22: wślyżawśzy krol */ rozgniewał się: y poślawśzy woyská(marg) * **on.G.** (-)

23: swe/ wytrácił one morderze/ y miásto ich spalil.

werset: 8 Te=

24: dy rzekł słuzebnikom swoim: Godyć są gotowe: lecz

25: zaproszeni nie byli godnemi.

werset: 9 A przeto idźcie ná roz=

26: stánie drog: á ktorychkolwiek naydziecie/ wzowcie

27: ná wesele.

werset: 10 Y wyszedłzy słudzy iego ná drogi/ zebra=

28: li wśzytki ktore náleźli/ " złe y dobre: y nápełnione są(marg) " **Oto y zli są w kościele; á nie sąmi dobrzy.** (-)

29: gody siedzącemi.

werset: 11 A wśzedłzy krol áby oglądał się=

30: dzące/ obaczył tam człowieka nie odzianego odzie=

31: nim " wesela

(*marg*) " **godowym, ábo godom przyftoynym.** (-)

werset: 12 Y rzekł mu: Przyjacielu/ iákoś tu w=

32: fzedł nie máiąc odźienia wefela? A on zámilknął.

werset: 13

33: Tedy rzekł krol sługom: Związawłzy ręce y nogi

34: iego */ wrzucicie go w ciémności zewnętrzne: *tám*(*marg*) * **weźmićie go y.G** (-)

M 2

będzie

strona: 91

91.

Ewangeliey Rozd: 22.

1: będzie płáč y zgrzytánie zębów.

werset: 14 Abowiem wiele

2: ieft wezwánych/ lecz máło wybránych. *

(*marg*) **Záčzá: 90**

Ewáng: Niedziele 22. po Swiátkách. (-)

werset: 15

3: Tedy odftedłzy Pháryzeufzowie/ rádźili fię iáko=

4: by go podchwycili w mowie.

werset: 16 Y pośłáli mu vcznie

5: fwoie z Herodyany/ mowiąc: Náuczycielu/ wiemy

6: iżeś ieft prawdziwy/ y drogi Bożey w prawdzie náu=

7: czafz/ á niedbałz ni ná kogo. ábowiem nie ogladałz

8: fię ná ofobę ludzką.

werset: 17 Powiedzże nam tedy coć fię

9: zda/ godźili fię dáć czynfz Cefárzowi/ czyli nie?

werset: 18 A

10: Iefus poznawłzy złość ich/ rzekł: Czemu mię kuśicie

11: obłudnicy?

werset: 19 Pokażćie mi monetę czynfzową. A oni

12: mu przynieśli " grofz.

(*marg*) " **Denari#**. **pátrz wyřsey Rozdz:** 17. 24. (-)

werset: 20 y rzekł im ˘ Iefus': Czyi ieřt ten(*marg*) ˘**G.** (-)

13: obraz/ y napis?

werset: 21 Rzekli mu/ Cefárki. Tedy powie

14: dział im: Więć oddawayćie Cefárzowi/ co ieřt Ce-

15: fárkiego: á Bogu/ co ieřt Bożego. *

(*marg*) **Záčzá:** 91. (-)

werset: 22

16: A wřlyřzawřzy dźiwowáli fię/ y opuřciwřzy go odefřli.

werset: 23

17: Dniá onego przyřfli k niemu Sáduceufřzowie/ kto

18: rzy powiedáią iż nie mářz zmartwychwřtánia: y py-

19: táli go/

werset: 24 mówiąc: Náuczycielu/ Moyzeřz rzekł/ Ie-

20: řliby kto vmárł nie mářć dźiatek/ niech brát iego

21: poymie żonę iego/ y wzbudźi nařienie brátu řwemu.

werset: 25 Otoż było řiedm bráćiey v nas: á pierwřzy ożeniw=

22: řzy fię vmárł: á nie mářć potomřtwá/ zořtáwił żonę

23: řwoię brátu řwemu.

werset: 26 Tákże teź wtory y trzeći áż

24: do " řiodmego'.

(*marg*) " **řiedmi.G.** (-)

werset: 27 A náořtátek po wřzytkich vmárłá

25: teź y żoná.

werset: 28 W zmartwychwřtánium tedy ktoregoż

26: z **onych** řiedmi bęđćie żoná? gdyź iá wřzyřcy mieli.

werset: 29

27: A odpowiędáiąc Iefus/ rzekł im: Błáđźićie/ nie

28: rozumieiąć piřm/ áni mocy Bożey.

werset: 30] Abowiem w

29: zmartwychwstaniu ani się zenią/ ani za męż idą: ale

30: ją iako aniołowie Boży w niebie.

werset: 31] A o powstaniu

31: vmárłych nie czytaliście co wam powiedziano iest

32: od Bogá mowiącego:

werset: 32] Iam iest Bog Abraámow/

33: y Bog Iśáákw/ y Bog Iákobow? Nie iestci Bog

Bogiem

strona: 92

Rozdz: 22.

92.

według Máttheufzá.

1: Bogiem vmárłych/ ale żywych.

werset: 33] A wślyfzawfzy rze=

2: fze/ zdumiewály się ná náukę iego.

(marg) **Záczá: 92**

EWÁNG: Niedziele 17. po Świętkach. (-)

werset: 34]

3: A wślyfzawfzy Pháryzeufzowie iż wftá zówárł Sá

4: duceufzom/ zefzli się fpołu:

werset: 35] y zopytał go ieden z nich

5: zakonny Doktor/ kufząc go *:

(marg) * **y mowiąc.G. (-)**

werset: 36] Náuczycielu/ ktore

6: iest " wielkie przykazanie w zakonie?(marg) " **nawiętfse. Heb (-)**

werset: 37] Rzekł mu Ie=

7: fús: " Będziefz miłował' Páná Bogá twego ze w(marg) " **Miluy. Hebr. (-)**

8: fzytkiego fercá twego/ y ze wślytkiey dufze twoiey/ y

9: ze wślytkiey myśli twoiey.

werset: 38] Toć iest nawiętżze y pier

10:] wżze przykazanie.

werset: 39] A wtore podobne iest temu: Bę=

11:] dziełz miłował bliźniego twego iáko fámeo siebie.

werset: 40]

12:] Ná tym dwoygu przykazaniu wżzytek zakon y pro=

13:] rocy záuifnęli.

werset: 41] A gdy fię Pháryzeufzowie zebráli/

14:] ípytał ich Iefus.

werset: 42] mówiąc: Co fię wam zda o Chri=

15:] ítušie? czyi iest fyn? Rzekli mu/ Dawidow.

werset: 43] Rzekł

16:] im: iákoż tedy Dawid w Duchu zowie go Pánem/

17:] mówiąc:

werset: 44] Rzekł Pan Pánu memu/ siedź po prá=

18:] wicy moiey/ áż położę nieprzyiaćioły twoie podnoż=

19:] kiem nog twoich?

werset: 45] Iefli tedy Dawid zowie go Pá=

20:] nem: iákoż iest fynem iego?

werset: 46] A żaden nie mogł mu

21:] odpowiedzieć słowá: áni śmiał żaden od onego dnia

22:] **niocz** [!] go więcey pytać. *

23:] NAVKI Y PRZESTROGI.

24:] **Spráwił gody małżenskie.**) Tedy Bog Oćiec fynowi íwemu

25:] gody ípráwił/ kiedy w żywoćie Pánieńłkim Bołtwo iego z człowie=

26:] czeńłtwem złączył: ábo ráczey/ gdy mu przez przyięćie człowieczeń=

27:] ítwá kościoł święty dał zá oblubienicę. **Gregorius homil: 38. (marg) Gody fyná Bożego.**

(-)

28:] **Ieden do wśi.**) Ci ktorzy fię niechcą náwróćić do iednośći wiá=

29: ry/ podobne wymowki przynofzają/ względow y przekaz świeckich.

30: Ktore ich przed fądem Páńlkim namniey nie wymowią.(*marg*) **Wymowki niewiernych.**

(-)

31: **Odzieniem wefela.**) Przez odzienie wefela/ ieftći miłość á dobre

32: vczynki. Ten tedy wchodzi ná gody/ ále bez fzáty godowney; kto=

33: ry będąc w kościele wiárę ma/ lecz miłości nie ma. Stąd też ma=

34: my/ że niefámi wybráni należą do kościoła (iáko odłzczepieńcy

35: vczą) Bo wiele ieft wezwánych/ lecz máło wybránych.(*marg*) **Szátá fwádziebna, miłość.**

: **Nie fámi wybráni fą w kościele.** (-)

M 3

Cefárzo=

strona: 93

93.

Ewangeliey Rozd: 22.

1: **Cefárzowi co ieft Cefárskiego.**) Cefárzowi cyńfz y pobor; á Bo=

2: gu dzieśięćiny y ofiáry. Hieronym ná to mieyfće. *August*: 50. *ho*=

3: *milia homil*: 48. Lecz gdy świecki vrząd przywłázcza łobie to

4: co nie ieft iego (iáko rozfádek o wierze) y wtrąca fię w vrzędy ko=

5: ścielne ztedy go poddáni fluchác nie powinni. (*marg*) **Rożność vrzędu świeckiego od duchownego.** (-)O czym Atháná=

6: zyufz przywodzi te pámięći godne flowá z listu onego wielkiego y

7: flawnego biskupá Hofiufá Kordubeńskiego do Conftáncyufá Ce=

8: fárzá Aryaná. Przeftán profzę/ á pámiętay iżeś śmiertelny: boy

9: fię dnia fądnego/ záchoway fię ná on dzień czyłtym/ nie wdaway

10: fię w rzeczy kościelne: áni nam w tey mierze rofkázuy/ ále fię ráczy

11: vcz od nas. Tobie Bog poruczył Cefárftwo; á nam zwierzyl co

12: ieft kościelnego. A iáko ten ktory fię twoiey zwierzchności fprze=

13: ćiwia/ Bogu fię fprzećiwia: ták fię y ty ftrzeż/ ábyś ciągnąc do

14: siebie to co ieft kościelnego/ nie był winien wielkiego grzechu. Ná=

15: pifano ieft: Dawayćie Cefárzowi co ieft Cefárskiego/ á Bogu co

16: ieft Bożego. Ani tedy nam káplanom nie godzi fię wdawác w

- 17: tve vrzędy: áni ty Cefárzu nie małz mocy ná rzeczy Bogu poświę=
- 18: cone y vrzędy kościelne. Tákžec y Ambroży ś. Wálentynianowi
- 19: Cefárzowi (ktory/ zá rádą niezbožną Iuftiny mátki fwey Ariánki/
- 20: žádał áby Ambroży ś. w Medyolanie pozwolił ieden kościół A=
- 21: rianom) odpowiedział: Oddawamy Cefárzowi co ieft **Cefárkie^{g0}**/
- 22: á Bogu co ieft Božego. (*marg*) **Swiecki vrząd nie ma fię wdáwác w kościelne sprawy.**
- (-)Pobor ieft Cefárki/ y tego mu nie zbra=
- 23: niamy: Lecz kościół ieft Boży/ á przetož nie ma być dan Cefárzo=
- 24: wi: iż kościół Boży nie może być regimentowi Cefárskiemu pod=
- 25: dány. Co my iście nie ku zelżywości/ ále owfzem ku poczćiwości
- 26: Cefárkiey mowimy. (*marg*) **Kościoly Kátholické nie máią być hæretykom**
- pozwaláne.** (-)Bo což może być poczćiwžego Cefárzowi/
- 27: iáko že go zowá fynem kościelnym? Abowiem dobry Cefarz ieft
- 28: w kościele/ á nie nád kościołem. [Ambrosius lib: S. Epistolarum](#)
- 29: [Oratione de Bařilic](#): trąd.
- 30:
- 31: **Ale fá iáko ániółowie.**) Stąd to mamy/ iż ftan pánieńłki y bez=
- 32: żeńłki/ ieft żywot ániełłki w fkázitelnym ćiele. [Bafil: de Virginit.](#) (*marg*) **Stan bezženski**
- ieft ftan ánielski.** (-)
- 33: **Nie ieft Bogiem vmárłych.**) (*marg*) **Swięci nie vmárli.** (-) Hieronym ś. łtrofuie
- Vigiláncyu=
- 34: fá Hæretyká/ á w nim te dzišiefze diřcypuły iego/ ktorzy czći y ch=
- 35: wały świętym właczáią/ vmyřłnie ie vmárłymi zowíac.
- 36: **Ná tym dwoygu przykazániu.**) (*marg*) **Nie lámá wiárá zbawia.** (-) Stąd iářna ieft/
- iž nie wfzytko
- 37: záwiřło ná wierze (áč wiárá ieft pirwřzym fundámentem) ále wię=
- 38: cey ná miłości Bogá y blizniego/ ktora ieft řummá y wypełnienie
- 39: zakonu y Prorokow. Bo kto miłue blizniego/ ten wfzyřtek zakon
- 40: wypełnił.

strona: 94

Rozd: 23.

94.

według Máttheufzá.

rozdział: 23

1: ROZDZIAŁ XXIII.

2: 1 Siedzących ná stolicy Moyzeŝzowej rofkazánia słuchác kaŝe/
3: ále vczynkow ich nie násládowác. 4 Opifuie ich pokrytość y cz=
4: íi prágnienie. 8 A vczniow słwych pokory náucza. 13 Pháryze=
5: ulzom rozmáitą Biádę opowieda/ dla ich niezboŝności. 37 Ie=
6: rozolimie grozi/ y vpádek iey opowieda. (*marg*) **Záczá: 93.**

Eváng: we wtorek po 2. Niedzieli Poftu. (-)

werset: 1

7: **3** **T** Edy Iefus mowił do rzeŝe/ y do vczniow słwo
8: ich/

werset: 2 rzekác: Ná stolicy Moyzeŝzowej vŝie=

9: dli Doktorowie y Pháryzeufzowie.

werset: 3 Wŝyt=

10: ko tedy cokolwiek wam rofkazą */ záchowywacye y(*marg*) * **záchowywác.G. S. (-)**
11: czynície: ále wedle vczynkow ich nie czynície. Abo=
12: wiem mowiá á nie czyniá.

werset: 4 Bo wiązú brzemio=

13: ná cięŝzkie y trudne ku noŝzeniu/ y kládú ná plecy lu=
14: dzkie: á pálcem słwym niechcú ŝię ich ruŝzyć.

werset: 6 A w=

15: ŝzytkie ŝpráwy ŝwe czyniá/ áby byli widziáni od lu=
16: dŝi. Abowiem rozŝzerzáiá bramy ŝwe/ y roŝpuŝzczáiá
17: kráie *.

(*marg*) * **płáŝczow ŝwoich.G. (-)**

werset: 6] Miłuią też pierwŕze ŕiedzenia ná wiecz=

18: rzách/ y pierwŕze ŕtolice w boŕnicách/

werset: 7] á ná rynku

19: pozdrawiánia/ á izby ie ludzie zwáli " Rábbinámi:

(*marg*) " **Rabbi, to ieŕt Miŕtrzu, ábo Náuczycielu.** (-)

werset: 8]

20: Ale wy nie daycie ŕię zwác Rábbinámi: ábowiem

21: ieden ieŕt náuczyciel wálz */ á wy wŕzyŕcy ieŕteŕcie brácia.(*marg*) * **Chriftus.G.** (-)

werset: 9] Ani zowcie ŕobie oycá ná ŕiem: ábowiem

22: ieden ieŕt óciec wálz/ ktory ieŕt w niebieŕiech.

werset: 10] A=

23: ni ŕię daycie zwác náuczycielmi: gdyŕ ieden ieŕt náu=

24: czyciel wálz/ Chriftus.

werset: 11] * Ktory ieŕt więŕŕzy z was/ bę

25: dzie ŕługá wálzym.(*marg*) * **LeczG.** (-)

werset: 12] A ktoby ŕię wywyŕŕzał/ będzie

26: vniŕon: á ktoby ŕię vniŕzał/ będzie wywyŕŕŕon. *

(*marg*) **Záczá: 94** (-)

werset: 13]

27: A biádá wam Doktorowie y Pharyzeuŕzowie o=

28: błudni: iz zámykácie kroleŕtwo niebieŕkie przed lu=

29: dŕmi. ábowiem wy nie wchodŕicie: áni wchodŕcym

30: dopuŕŕczacie wniŕc.

werset: 14] Biádá wam Doktorowie y(*marg*) **10. L.** (-)

31: Pharyzeuŕzowie obłudni: iz wyiadaacie domy wdow/

32: " dŕgie modlitwy czyniac': dla tego froŕŕzy ŕád od=(*marg*) " **pod pokrywká dŕgiego modlenia.G.** (-)

33: nieŕciecie.

werset: 15] Biádá wam Doktorowie y Pharyzeu=

strona: 95

95.

Ewangeliey Rozd: 23.

1: Ízowie obłudni: iż obchodźcie morze y ziemię/ ábyś=

2: cie uczynili iednego nowego Zydowiná: á gdy się ftá=

3: nie/ czynicie go synem potępienia dwa kroć więcej

4: niż wy **fámi iefteście**.

werset: 16] Biádá wam wodzowie ślepi/

5: ktorzy mowicie; Ktobykolwiek przyśiągł ná kościół/

6: nic to: ále ktoby przyśiągł ná złoto kościelne/ ten wi=

7: nien.

werset: 17] Głupi y ślepi: ábowiem což wietźzego ieft/

8: złoto/ czy kościół ktory poświęca złoto?

werset: 18] A ktoby=

9: kolwiek przyśiągł ná ołtarz/ nic to: lecz ktoby przy=

10: śiągł ná dar ktory ieft ná nim/ ten winien.

werset: 19] * Sle=

11: pi: ábowiem což wietźzego ieft/ dar/ czyli ołtarz kto=(*marg*) * **Głupi yK. G. S. (-)**

12: ry poświęca dar?

werset: 20] Kto tedy przyśięga ná ołtarz/

13: przyśięga nań y ná włzytko co ieft ná nim.

werset: 21] á ktokol=

14: wiek przyśięga ná kościół/ przyśięgać nań/ y ná tego

15: ktory w nim miefzka.

werset: 22] y kto przyśięga ná niebo/ przy

16: śięga ná ftoлицę Bożą y ná tego ktory ná niey siedzi.

(*marg*) **Záczá: 95. (-)**

werset: 23]

17: Biádá wam Doktorowie y Pháryzeufzowie o=

18: błudni: iż dawaćcie dziesięcinę z miętki/ z ányżu/ y z

19: kminu/ á opuściliście ważniejszy **rzeczy** zakonne; fąg/

20: y miłosierdzie/ y wiarę. Toć było trzebá dźiáć/ á o=

21: wego nie opuścić.

werset: 24 Wodzowie ślepi/ ktorzy prze=

22: cadzaćcie komorá/ á wielbłądá połykaćcie.

werset: 25 Biá=

23: da wam Doktorowie y Pháryzeufzowie obłudni: iż

24: oczyścicie kubek y mię zwierchu: á wewnątrz " peł

25: ni ięście' drapieńtwá y plugáńtwá.(*marg*) " **pełne fąg.7. L. G. S. (-)**

werset: 26 Pháryzeufzu

26: ślepy/ oczyść pierwey co ięft wewnątrz kubká y miły:

27: áby y to co zewnątrz ięft/ czyńtym ięft itáło.

werset: 27 Biádá

28: wam Doktorowie y Pháryzeufzowie obłudni: iż ie=

29: ięście podobni grobom pobielánym/ ktore zwier=

30: chu zdádzać ięft piękne/ ále wewnątrz pełne fąg kości

31: vmárłych/ y wízelákiew nieczyńtości.

werset: 28 Tákże y wy z=

32: wierchu ięft w prawdzie zdaćcie ludziom fprawiedli=

33: wi: lecz wewnątrz pełni ięście obłudności y nie=

34: práwości.

Biádá wam

strona: 96

Rozd: 23.

96.

według Máttheufzá.

(*marg*) **Záczá: 96 (-)**

werset: 29

1: Biádá wam Doktorowie y Pháryzeufzowie o=

2: błudni: iż **budmećie** [!] groby prorokow/ y zdobicie pá=

3: miątki łprawiedliwych/

werset: 30 y powiedacie: Byłmy by=

4: li zá czáfu oycow náłzych/ nie bylibyłmy towarzysłmi

5: ich we krwi prorokow.

werset: 31 A ták łwiadczycie łami o

6: łobie/ iż iestećie łynowie tych ktorzy Proroki pomor=

7: dowáli.

werset: 32 Wy teł dołypćie miárki oycow wálzych.

werset: 33

8: Węłowie/ rodzáiu iáłzczorczy; iakoł wćiećie

9: przed ładem potępienia?

(*marg*) **Ewángelia ná dzień ł. Szczepaná.** (–)

werset: 34

10: Przeto oto ia pošłám do was Proroki y mędrce

11: y Doktory/ á z nich **niktore** zábijecie y vkrzyłuećie/ y z

12: nich **niktore** vbiczyćie w bołnicách wálzych/ y bę=

13: dziećie przełádowác od miáłtá do miáłtá:

werset: 35 łaby przy

14: łzłá ná was włzytká krew łprawiedliwa ktora rozł=

15: ná iest ná łiemi/ ode krwie Ablá łprawiedliwego

16: áł do krwie Zácharyáłzá łyná Báráchiałzowego/ kto=

17: regoćie zábili miedzy kołściołem y ołtarzem.

werset: 36 Zá=

18: prawdę powiedám wám; * przydzie to włzytko ná(*marg*) * **łeć.G.** (–)

19: ten narod.

werset: 37 Ierułálem/ Ierułálem/ ktore zábijáłł

20: Proroki/ y kámionuiefł te ktorzy do ćiebie łá pošłáni.

21: Ilekroć chćiałem zgromáđić łyny twoie iáko ko=

22: kofz kurczętá fwoie pod fkrzydłá zgromadza/ á " nie=

23: chćiáłoś?(*marg*) " **niechćieliście.4 L. G. S.** (–)

werset: 38 Oto wam zoftáne dom wáfz pufty.

werset: 39 A

24: bowiem powiedam wam/ nie vyrzyćie mię od tąd áż

25: rzeczećie: Błogofławiony ktory idźie w imię Pán=

26: fkie. *

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Ná ftolicy Moyzełfowey.**) Pan Bog záchowuie prawdę Chrze=

29: śćijáńfkiey wiáry ná ftolicy Apoftolfkiey Rzymfkiey (ktora ieft

30: nowy zakon/ ná mieyfce oney ftárey ftolice Moyzełfowey) choćby

31: teź cí/ ktorzy ná niey śiedzą/ nagorfzymi y nagrzesńnieyfzymi byli.

32: Y owfzem (iáko Auguřtin mowi) by teź iáki zdraycá iáko Iudałz

33: śiedział ná ftolicy Piotrá ś. nicby to przećię nie fzkodziło niewin=

34: nym Chrzećcijánom/ ktorych opátruiąc Pan/ powiedzieć raczył o

35: zlych przełożonych:(*marg*) **Złość przełożonych niefskodzi kościołowi.** (–) Cokolwiek wam powiedzą/ záchowayćie y czyn=

N

ćie: ále

strona: 97

97.

Ewangeliey Rozd: 23.

1: ćie: ále według vczynkow ich nie czynćie. Aby nádzieiá wiernych

2: byłá pewná/ ktora nie ná człowieku/ ále ná Bogu fundowána/ ni=

3: gdy żadną burzą świątokrádźłkiego odźzczepieńftwá nie może

4: być wywrocona. To Auguřtin ś.

5: **Vśiedli Doktorowie.**) Ci Doktorowie bylić kápłani ábo kśięża

6: Zydowfcy/ w zakonie Moyzełfowym dobrze biegli y vczeni: kto=

7: rzy pińmá ś. wykłádáli. O ktorych małz wyźłzey Rozdz: 2. 4.(*marg*) **Doktorowie.** (–)

8: **Cokolwiek wam roskażą.)** Czemu ty odźzczepieńcze (Auguřtin ś.

9: mowi) ftolicę Apoftolfką zowiełz ftolicą zárázenia? Ieřli dla lu=

10: dzi/ ktorzy iáko powiedáfz zakon opowiedáią/ á nie czynią go:(*marg*) **Hæretycy ftolice**

Rzyskáf zwáli ftolicáf pesilentíæ. (-) I=

11: zali Pan Iefus Chríftus dla Pháryzeufzow (o ktorych powiedzáf/

12: Iż mowíáf ále nie czyníáf) ftolicy ná ktorey síedzieli iákáf krzywdę

13: vczyníáf? Izali oney ftolice nie zálecił? y záchowawáfzy częśc ftolice/

14: Pháryzeufzow nie ftrofowáf? Bo ták mowíáf: Ná ftolicy Moyze=

15: ízowey síedzáf: Co powiedáią to czyníacie. To gdybyścíe wy Hære=

16: tykowie baczyli/ tedybyścíe dla ludzi ktore flawície/ nie bluznili fto

17: lice Apoftolskíey ktoreyeścíe odstáfili. Y nízey. Dla Pháryzeufzow

18: onych (z ktorymi nas nie z báfznoścí ále ze zloścí rownáfie) nie ro=

19: íkazał Pan opuścíć ftolice Moyzeízowey/ w ktorey íednáf íwoíę fi=

20: gurowáf: áby od śwíáftoścí ftolice kto nie odstępowáf/ áni dla

21: złých páfterzow íednoścí trzody nie táfgał. *Augustinus contra lit:*

22: *Petil: lib: 2. cap: 51. et 61. (marg)* **Odfszepíency Biskupy Káfthol kie [!] rownáfli z**

Phárizeufsfámí. (-)

23: **Rozíserzáfí bramí.**) Te bramy *Phylakteria* były z pargáminu/

24: ná ktorych dzieíścío Páfńskie przykazáfie byío náfíáfne:(*marg*) *Phylakteria.* (-) ktore

25: oni noścíli ná czele/ y ná ráfmienu: vdawáfíac íię zá czyníciele za=

26: konu. *Hieronimus in Matthæm.*

27: **Míluíáf pierwfse síedzenia.**)(*marg*) **Czćí práfgnáfcy.** (-) Nie gáfńcć Pan zgoáf

wfzytkích/ kto=

28: rzy ná pierwfzych míeścáfch síadáfíáf: ále tych/ ktorzy íię pierwfzych

29: míeśc domagáfíáf/ y kocháfíáf íię w nich/ y gniewáfíáf íię gdy íię komu

30: ínfzemu doftáfna. Owa gáfńcć íercáf pyfzne y czćí práfgnáfce/ ktore w

31: onych Pháryzeufzfáfch wídzíáf íáko Bog: y przetoż íe beípiecznie

32: mogł ftrofowáfć.

33: **Ieden íeíft Náfuczćiel wáfí.**)(*marg*) **Ieden míítrz w koścíele Káftholickím.** (-) W

koścíele powfzechným íeden íeíft

34: Míítrz Pan náfz Iefus Chríftus: á pod nim íeden namíáftek íe=

35: go/ z ktorým wfzyfcy Káftholicy Doktorowie íedno íáf/ íż wfzyfcy íe=

36: dnáko vczą.(*marg*) **V Hæretykow iest wiele miŝtrzew.** (-)Ale v Hæretykow tyle iest Miŝtrzew/ ile Miniŝtrzew.

37: Bo tám káždy chce miŝtrzem być: y ieden ták/ drugi inák vczy. A

38: káždy Arcykácerz chce być znan zá Miŝtrzá od wŝytkich vczniow

39: ŝwoich. Arius iest Miŝtrzem Arianow/ Luter Luteranow/ Kál=

40: win Kálwiniŝtow.

Ani ŝię

strona: 98

Rozd: 23.

98.

według Máttheuŝá.

1: **Ani ŝię daycie zwáć náuczycielmi.**) Wikleff y inni Hæretykowie

2: czáłow náŝyich/ z tego mieŝcá chcieli zgánić promocyje y tytuły Mi=

3: ŝtrzew y Doktorow w Akádemiiách y ŝzkołách zwyczáyne. Aleby

4: tákże mogli zgánić y ŝ. Páwłá/ że ŝię teŝ názywa Miŝtrzem y Do=

5: ktorem Pogánow: y powieda/ iż záwŝdy w koŝciele máią być Do=

6: ktorowie. A ielli im to wádzi/ iż ŝię zakonnicy dopuŝzczáią zwáć

7: oycámi: czego ŝię zda że tu Pan zákázuie: Tedyć pierwey muŝzá

8: zgłádzić imioná wŝytkich oycow ciełŝnych ná ziemi: y potępić

9: ná ŝwiećie wŝytkie ludzie/ ktorzy rodzice ŝwe oycámi zowá: y Pá=

10: włowi ŝ. błáđ przypifáć muŝzá/ iż ŝię názwáł oycem Koryntczy=

11: kow.(*marg*) **Miŝtrzámi iáko ŝię Pan názywáć zákázuie.** (-) Lecz prawdziwie nic inŝzego nie roŝkázuie Pan tymi ŝłowy/

12: iedno áby ŝię nikt nie czynił kácermiŝtrzem/ to iest wodzem y her=

13: ŝtem iákichkolwiek ŝekt/ kácerŝtw/ y odŝzczepieńŝtw. Iáko Arius/

14: Neŝtorius/ Luter/ Kálwin/ Serwet/ vczynili.

15: **Biáďá wam Doktorowie y Pháryzeuŝowie.)** We wŝytkim tym

16: ŝtrofowániu pilnie obácz/ iż Pan Zbáwiciel náŝ nigdy żadnego ká=

17: płaná nie gánił/ áni ŝtrofowáł dla ŝtanu iego: to iest/ dla kápłáń=

18: ŝtwá/ y vrzędu iego. Tá k iáko dziś Hæretykowie/ ŝtan y vrząd

19: kápłáńŝki vmyŝlnie ŝkáluią: y ŝtan Duchowny rownáiąc z Pháry=

20: zeuszámi/ lámi siebie czynią Apóstołámi/ iegli nie Chrifułámi. A=

21: le przykrość tylko y wymyflý Pháryzeufzow Pan ftrofował. (marg)

Chriftuskáplánskie^{go} stanu nie ftrofuie. (-)

22: **Długie modlitwy czyniąc.)** Y tu Pan Pháryzeufzow nie gáni prze

23: ich vczynki dobre:(marg) **Nie vczynki dobre, ále próżną chwałę Pan ftrofuie. (-)**

że fię długo modlili/ że pogánłstwo ná wiárę pra

24: wdziwą návracáli/ że groby Prorokow budowáli y przyochędażá

25: li: ále ich ftrofuie/ że to włzytko czynili vmyflém nie dobrym/ tylko

26: dla próżney chwały: iáko fię wyżłzey o poście y o iáłmuźnie rzekło.

27: **Dwakroć więcej niż wy.)** Ktorzy vczą iż dołyc ieft ná wierze/

28: tákie Chrześcijány czynią/ iákie Zydzi czynili nowe Zydowiny: to

29: ieft dwákroć gorłze á niżeli lámi. **August de fide et operib: cap: 26.(marg) Hæretycy**

iákie vcźnie czynią. (-)

30: **Ołtarz poświęca dar.)** Obáčz/ iż dáry ná vzywánie y ochędo=

31: ftwo kościołá y ołtarzow ofiárowáne/ bywáią poświęcone przez

32: oddánie Bogu/ y przez dotknienie ołtarzá y inych rzeczy świętych.

33: Iáko y teraz kielichy y inne naczynia świętey ołtarzney ofiáry y

34: naświętlzého Sákrámentu/ poświęcáią fię przez dotknienie ciáłá

35: y krwi Páńfkiey/ y przez ołtarz/ ná którym ciáło y krew Páńfka

36: bywa íprawowána. Przetoż ná to mieyfce Theophyláktus ták pi=

37: łze: W ftárym zakonie Pan Chrifuł nie dopułzcza/ áby dar był

38: więtlzy niżli ołtarz: ále v nas ołtarz od dárow bywa poświęcony.(marg) **Rzeczy**

poświęcánie. (-)

39: **Ná tego ktory w nim miefka.)(marg) Przyśięgi ná Ewángeliá y ná krzyż. (-)** Stąd

widziemy/ iż przyśięgi kto=

40: re fię dzieią przez ftworzenie/ iáko przez Ewángelie/ przez krzyż/ y

N 2

przez świę=

strona: 99

99.

Ewángeliey Rozd: 24.

1: przez święte/ ściągáią fię włzytkie ku czci y ku chwale Bogá fá=

- 2: mego/ ktorego iest Ewángelia/ krzyż/ y święci.
- 3: **Lecz wewnątrz pełni.**) Słufnie Pan Chrifus ták częłto y ták
- 4: ołtro Pháryzeufze mógł łtrofować y kárác dla ich pokrytości: iż
- 5: znał ich fercá y myśli.(*marg*) **Serc y myśli ludzkich pořadźác nie mamy.** (-) Lecz my ktorzy wnątrznóści ludzkich widzieć
- 6: nie możemy/ nie mamy zwierzchnych vczynkow ludzkich zwác po=
- 7: krytością: ále ładzić káždego wedle tego/ co zwierzchu widzimy.
- 8: **Buduiećie groby.**)(*marg*) **Grobów SS. budowanie dobre.** (-) Nie przetoć Pan Chrifus Zydy łtrofuie/ iż o=
- 9: chędaźáli groby prorokow (gdyż y Chrześcijáni groby świętych
- 10: Męczennikow w wielkiej záfłze vcźciwości mieli/ iáko Hiero=
- 11: nym ś. Auguřtin/ Chryfořtom/ y wřzyfcy łtárfzy Doktorowie ś=
- 12: wiádczą) Ale iż nie náłładowáli tych ktorzy groby ochędaźáli/
- 13: ále owřzem onych ktorzy ie pomordowáli: prze co łami łiebie po=
- 14: tępiáli. **Hilarius, Hieronymus, Chryfořtomus, Theophylactus in Mat=**
- 15: **thæum.** Ktemu iż widział iáko Bog/ że oni mieli nápełnić złość
- 16: oycow łwych/ w przelaniu krwi iego/ iáko ich przodkowie w
- 17: przelaniu krwi prorockiej.

rozdział: 24

18: ROZDZIAŁ XXIII.

- 19: 2 y 15 Opowieda kořćiołá wywrocenie/ y łpułtořzenie Zydow.
- 20: 5 y 24 Káże łię wiárowác zwodzićielow/ ktorzy w imię ie^{go} przyść
- 21: mieli. 6 y 29 Znáki dokończenia łwiátá. 12 Niepráwość. Mi=
- 22: łość. 13 Wytrwáłość. 36 Dzień łádnny niewiádomy. 45 Sługá
- 23: wierny. 48 Zły łługá. (*marg*) **Zácz: 97.** (-)

werset: 1

- 24: **A** Wyłzedłzy Iefus z kořćiołá/ pořzedł. Y przy=
- 25: łtápiłi vcźniowie iego/ áby mu vkazáli budo=
- 26: wáne kořćielne.

werset: 2" A on odpowiedział im: Widzicie to wszystko?(*marg*) " **A Iesus im rzekł:**

Aż nie widzicie tego wszystkiego? G. (-)

27: im: Widzicie to wszystko? Zaprawdę powiem

28: wam/ nie zostanie tu kamień na kamieniu któryby

29: nie był rozwalony.

(*marg*) **Zacz. 98**

Ewangelia o SS. Męczennikach. (-)

werset: 3

30: A gdy on siedział na gorze oliwnej/ przyszedł

31: do niego osobno uczniowie/ mówiąc: Powiedz nam

32: kiedy się to stanie? a co za znak przyszedcia twego/ y

33: dokonania swiat?

werset: 4 A odpowiedział Iesus/ rzekł

34: im: Patrzcie aby was kto nie zwiodł.

werset: 5 A bowiem

35: wiele ich przyjdzie w imię moje/ rzekąc: Jam jest

36: Chrystus: y wiele ich zwiodą.

werset: 6" Bo' wstydzący was=(*marg*) " **A. G. S. (-)**

ny y wie=

strona: 100

Rozd: 24.

100.

według Mattheusza.

1: ny y wieści o wojnach. **Patrzcież [!]** abyście sobą nie

2: trwożyli. Boć się to musi stać: ale i jeszcze nie jest

3: koniec.

werset: 7 A bowiem powstanie naród przeciwko na=

4: rodowi/ y królestwo przeciwko królestwu: y będą

5: mory/ y głody/ y drżenia ziemi " po miejscach'.

(*marg*) " **miejscami. (-)**

werset: 8] A to

6: wŕzytko " łą początki' boleści.

(marg) " **ieft początek.G.** (-)

werset: 9] Tedy podądzą was

7: w vdręczenie/ y będą was zábijác: y będącie niena=

8: widzeni od wŕzech narodow dla imienia mego.

werset: 10] A

9: tedy wiele łię ich zgorŕzy: á ieden drugiego wydądzą/

10: y nienawidzić będą.

werset: 11] Y wiele fałŕzywych prorokow

11: powŕtanie: y wielu zwiodą.

werset: 12] A iż łię rozmnoży nie=

12: práwość: oźiębnie miłość wiela **ludzi.**

werset: 13] A kto wy=

13: trwa aż do końcá/ ten będzie zbáwion. *

(marg) **Záčzá: 99** (-)

werset: 14]

14: Y będzie przepowiadána tá Ewángelia krole=

15: łtwá po wŕzytkiey ziemi/ ná świádectwo wŕzytkim

16: narodom. á tedy przyidzie koniec.

(marg) **Ewángelia w Niedzielę ofstátnią przed Adwentem.** (-)

werset: 15]

17: Gdy tedy wyrzycie " brzydkie ŕpuŕtoŕzenie'/ ktore*(marg)* " **brzydkość ŕpuŕtoŕsenia.G.**

L.Hebráífm. (-)

18: ieft przepowiedziáne przez Dánielá Proroká/ łtoią=

19: ce ná mieŕcu ŕwiętym (kto czyta niech rozumie.)

werset: 16] Tedy ktorzy łą w Iudŕkiey ziemi/ niech vćiekáią

20: ná gory:

werset: 17] á ktoby **był** ná domie/ niechay nie sŕtępu=

21: ie " áby co wziął z domu íwego':

(*marg*) " **wziąć co íeft w domu swoim.G.** (-)

werset: 18] á kto ná roli/ niech

22: íę ná zad nie wraca brác fukniey swoiey.

werset: 19] A biádá

23: brzemiennym y pierśiami karmiącym w one dni.

werset: 20] Prościefz tedy áby vćiekánie wálze nie było źimie á=

24: bo w fzybát.

werset: 21] Abowiem ná on czás będzie wielki

25: vćífk/ íáki nie był od początku śwíatá áż do tąd/ áni

26: będzie.

werset: 22] A gdyby nie były fkrocone one dni " żadne (*marg*) " **żaden człowiek.**

Hebraífm. (-)

27: ćíáło' nie byłoby záchowáne: ále dla wybránych bę=

28: dą fkrocone dni one.

werset: 23] Tedy íeřliby wam kto rzekł:

29: Oto tu íeft Chríftus/ ábo ondzie: nie wierźcie.

werset: 24] A=

30: bowiem powřtáną fałřzywi Chrířtuřowie/ y fałřzywi

31: prorocy: y czynić będą známioná wielkie y cudá/ ták

32: ířby zwiedli (by mogło być) y wybráne.

werset: 25] Otomći

N 3

wam opo=

strona: 101

101.

Ewángeliey Rozd: 24.

1: wam opowiedział.

werset: 26] Íeřliby tedy wam rzekli: Oto

2: ná puřczy íeft/ nie wychodźcie. oto **íest** w zámknie=

3: niu: nie wierźcie.

(*marg*) **Zącz: 100** (-)

werset: 27

- 4: Abowiem iáko blyfkáwicá wychodzi od wíchodu
5: słońcá/ y okázuie się aż ná zachodzie: ták będzie y przy
6: łzcie syná człowieczego.

werset: 28 * Gdziebykolwiek było

- 7: " ciáło'/ tám się y orłowie zgromadzą.(*marg*) * **Bo.G.**
: " **ścierw.G.** (-)

werset: 29 A nátych=

- 8: miałt po vtrapieniu onych dni słońce się zácmi/ y
9: księżyc nie da swiátłósci swoiey/ á gwiazdy będą
10: pádác z niebá/ y mocy niebieskie porużzone będą.

werset: 30

- 11: A ná on czás się vkaże znák syná człowieczego ná
12: niebie: y tedy będą nárzekác wlyztkie " pokolenia że=(*marg*) " **ábo narody.** (-)
13: mie: y vyrzą syná człowieczego przychodzącego w
14: obłokách niebieskich z mocą wielką y z máieftatem.

werset: 31

- 15: Y pošle ánioly swoie z trąbą/ y z głósem wielkim:
16: y zgromádzą wybráne iego ze czterech wiatrow " od
17: kráiw niebios aż do kráiw ich'.

(*marg*) " **to iest, od iednego kráiu swiátá aż do drugiego.** (-)

werset: 32 A od figowego

- 18: drzewá vczcie się podobieńtwá: gdy iuż gáląz iego
19: odmładza się/ y liście wypuřcza/ znaćie iż blisko iest
20: láto.

werset: 33 tákże y wy/ gdy vyrzyćie to wlyztko/ wiedzćie

- 21: iż blisko iest we drzwiách.

(*marg*) **Zącz: 101.** (-)

werset: 34

22: Zápprawdę powiedam wam/ iż nie przeminie ten

23: narod/ ázby fię sftáło to wřzytko.

werset: 35 Niebo y ziemiá

24: przeminá/ ále słowá moje nie przeminá. *

(*marg*) **Zácz: 102.** (-)

werset: 36

25: Lecz o onym dniu y godzinie nikt niewie/ áni án=

26: iołowie niebiefcy/ iedno sam Oćiec.

werset: 37 A iáko **było** z

27: á dni Noego: ták będzie y przyřdzie sfná człowicze=

28: go.

werset: 38 Abowiem iáko we dni one przed potopem ie=

29: dli y pili/ y ženili fię y zá muž dawáli/ áz do onego

30: dnia ktorego wřzedł Noe do korabiá:

werset: 39 y nie poználi

31: áz przyřzedł potop/ y zábrał wřzytki: ták będzie y przyřz=

32: ćie sfná **człowicze**^{g°}.

werset: 40 Tedy będą dwa ná roli: ieden

33: " będzie' wzięt/ á drugi zořtáwion.

(*marg*) " **bywa.G.** (-)

werset: 41 dwie mielące we

34: młynie: iedná " będzie' wzięta/ á druga zořtáwioná *. (*marg*) " **bywa.G.**

: * **Dwá ná lożu: iednego wezmá á drugiego zořtáwiał.NL. NG.** (-)

Czuyćiefz

strona: 102

Rozd: 24.

102.

według Máttheuřzá.

(*marg*) **Zácz: 103.**

W : **Ew** : **g** : **o** **SS** : **W** : **yz** : **n** : **aw** : **c** . (-)

werset: 42

1: Czuyćiefz tedy: ábowiem niewiećie ktorey go=

2: dżiny wáfz Pan przyidźie.

werset: 43

3: by wiedział gofpodarz " ktorey godziny' złodźiey ma(marg) " **o ktorey ftrażey.G.Bo**
f : **t** : **á** : **r** : **z** : **y** : **n** : **á** : **c** : **z** : **t** : **e** : **r** : **e** : **y** : **k** : **á** : **z** : **d** : **a** : **m** : **i** : **á** : **l** : **á** : **t** : **r** : **z** : **i** : **e** : **y** : **n** : **o** : **c** : **d** : **z** : **i** : **e** : **l** : **i** : **l** : **i** . (-)

4: przyść/ czuľby wżdy/ á nie dopuściľby podkopác do=

5: mu fwego.

werset: 44

6: rey godziny niemniemaćie fyn człowieczy przyidźie.

werset: 45

7: Ktoryż tedy ieft fľugá wierny y roftropny/ ktore=

8: go poftánowiľ pan iego nád czeládźiá fwoiá/ áby im

9: daľ obrok czáfu fwego?

werset: 46

10: on/ ktorego przyfzedźy pan iego/ naydźie ták czyniá=

11: cego.

werset: 47

12: wi nád wśzytkimi dobry fwemi. *

werset: 48

13: A ieľliby rzekľ on zľy fľugá w ľercu fwoim: Dľugo

14: pan moy przyść omieľzkiwa:

werset: 49

15: rzyľze fwoie/ á ieść y pić z pijánicámi:

werset: 50

16: fľugi onego w dzień ktorego fię nie fľpodźiewa/ y w

17: godźinię ktorey nie wzwie:

werset: 51

y rozetnie go/ á część ie=

18: go położy z obłudnymi: Tám będzie płacz y zgrzy=

19: tanie zębów.

20: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

21: **Nie będzie tu zoftawion.**) To fię wypełniło czterdziestego roku

22: po Páńskim w niebo wftąpieniu/ przez Wespálianá Cefárzá y Ty=

23: tá fyná iego.(*marg*) **Kościół Ierofolimski zburzony á Chrześciánski rozszerzony.**

(-) Ná te słowá/ ktore obiecuią fkázenie kościoła Zydo=

24: wkiego/ á ná one/ Ná tey opoce zbuduię kościół moy: ktore obie=

25: cuią zbudowanie kościoła powżeznego/ ták Chrysoftom piŕze:

26: Widziŕz w oboygú dziwná á niewymowná moc Chriftułowę: że

27: y kościół fwoy rozszerzył po wŕzytkiemu świátu: y te ktorzy fię on

28: otráćili vniżył y wzgárdził? Widziŕz/ że cokolwiek on zbuduie/ tego

29: nikt nie zepfuie: á co on zepfuie/ tego nikt nie zbuduie. Zbudował

30: kościół fwoy/ á nikt go zniŕzczyć nie może áż do tego czáfu: chocia

31: fię o to wiele ich kuŕiło/ áby y on zepfowáli/ ále nie przemogli: y

32: ten znowu zbudowác wŕiłowáli/ ále nic nie ŕprowáli. etc.

33: **Pátrzcie áby was kto nie zwiodł.**) Pierwŕza y napotrzebnieyŕza

34: przeltrogá ielt wiernym/ od w niebo wftąpienia Páńkiego áż do

35: ŕkończenia świátá; áby fię nie dopuŕzczáli hæretykom zwodzić: (*marg*) **Hæretykow fię wyŕtrzećać potrzebá.** (-)

36: ktorzy pod pokrywká prawdziwych náuczycielow y káznodzieiow/

y pod

strona: 103

103.

Ewángeliey Rozd: 24.

1: y pod imieniem Pána Chriftułowym y Ewángeliey iego zdradzá=

2: iá. Pátrz wyŕŕzey. [Matt](#): 7 v. 13. y 15.

3: **Iam ielt Chriftus.**) Nie tylko oni ktorzy fię zwáli Chriftufámi/

4: iáko Symon Czárnokŕŕeznik/ Menánder/ y niektorzy inni: ále w=

5: ŕzyŕcy Arcykácerze czyniá fię Chriftufámi/ y ŕá zá Chriftuŕe vczniom

6: ŕwoim: Luter Luteranom/ Kálwin Kálwiniŕtom/ Serwet Ser=

7: wetanom: iż im więcej wierzą niżli Chrystułowu mowiącemu

8: y wczącemu w kościele swoim. *(marg)* **Haretyccy mistrzowie czynią się Chrystułowami.**

(-)

9: **Y będzie przepowiedana ta Ewangelia.**) Ta Ewangelia mowi/

10: którą P. Chrystus Piotrowi y Pawłowi/ Piotr y Paweł Rzymiá=

11: nom/ á Rzymiánie infzym narodom podáli/ y którą przyjęli wży=

12: łcy po świecie wierni Chrystułowu. Przetoż ktokolwiek dziś do

13: nas przynosi infzą iáką Ewangelią oney przeciwną; ten ma być

14: przekłety/ by był y ániołem z niebá. Tá tedy Ewangelia/ nie Aug=

15: łpurfkicy ále Rzymfkicy Confessyey/ przepowiedana iest po wży=

16: tkiemu światu: tá roście y szerzy się po wżytkich narodziech/ y

17: przechodzi aż ná nowy świat do Indiei/ do Ameryki/ y do Iápo=

18: niey/ kędy pierwey o niey nie słychano: áby się łpełniło to słowo

19: Chrystułowe. *August: de vnitae Eccle: cap 15. et epist: 80. (marg)* **Ewangelia ktora
iest przepowiedana po wśytkim świecie.** (-)

20: **Brzydkie łpułtofsenie.**) *(marg)* **Brzydkie łpułtofsenie.** (-) Tá brzydkość łpułtofszenia
łpełniá się

21: naprzod w onym łpułtofszeniu kościoła Hierozolimfkiego przez

22: Rzymiány/ kiedy odięto Zydóm ofiáry y nabożeństwą ich: Ale się

23: dopieroż wypełni przez Antychriftá/ ktory do końca wynifczy/ łpu=

24: łtołzy y zgładzi ofiárę Młzey ś. Chrześcijánłką/ y służbę kościelną:

25: ták iż (iáko on stáry Bifkup y Męczennik ś. Hippolit nápiłá)

26: nie będzie áni ofiáry áni kádzenia/ áni chwały przyiemney Pánu

27: Bogu/ ále kościoły święte będą iáko łzopy/ y nadrołzce ciáło y krew

28: Páńłka nigdzie się nie naydzie onych czáłow. Młza święta zági=

29: nie/ łpiewanie kościelne vstánie/ kazánie y píłmá wykłádánie nie

30: będzie słycháne. Przetoż Ireneus/ Hilárius/ Ambroży/ Hieronym/

31: y pólpolicie wżyłcy Doktorowie/ przez tę brzydliwość łpułtołze=

32: nia/ rozumieią Antychriftá: ktoremu kácerze dziłsieyłzy drogę iá=

33: wnie ścielá.

- 34: **Skrocone one dni.**) Krolestwo Antychrytowe nie będzie trwać
- 35: dłużej iedno przez pułczwártá látá: to ieft/ przez czterdzieści y dwa
- 36: miesiącá: przez tyśiác dwieście y fześcdzieśiát dni: przez puł te=
- 37: godniá lat. Przetoż wielki ieft niewftyd y bluznierftwo dzieśiey=
- 38: fzych hæretykow/ forytarzow Antychrytowych/ ktorzy áby ślad
- 39: tráciłi/ namiáltká Chrifułowego Biskupá Rzymfkiego Anty=
- 40: chriftem czyniá: (*marg*) **Antichrytowe krolestwo bárzo krotkie będzie.** (–)gdyż on od pułtorá tyśiáca lat y dáley kościół

Boży rzą=

strona: 104

Rozdz: 24.

104.

według Máttheufzá.

- 1: Boży rządził y ípráwował/ y był przełożonym nád wftytkimi ow=
- 2: cámi Páná Chrifułowemi.
- 3: **Oto tu ieft Christus.**) Gdyż kościół Chrifułow (Augustin ś.
- 4: mowi) w piśmie wśedy ták ieft opifány/ iz miał być we wftytkich
- 5: narodziech: cokolwiek przyniofá/ y fkądkolwiek piśmá zbierác bę=
- 6: dą cí/ ktorzy do kątow fwych vkázuią/ mowiác/ Owo tu ieft Chri=
- 7: ftus; nie mamy im wierzyć. Abowiem części vkázuią y ná íekty
- 8: odwodzą/ ktorzy mowią/ Owo tu/ owo lám.(*marg*) **Kościół Chrifułow powfsechny.**
(–) Gdyż kościół Chri=
- 9: ftułow iálny ieft/ iáko miáfto ná tákíey gorze zbudowáne/ ktora
- 10: wftytek świat nápełniłá. Przetoż nie fluchaymy tych/ ktorzy ná ftro
- 11: ny y íekty odwodzą/ mowiác; Owo tu ieft Chrifus/ ábo/ Ono
- 12: tám. Iednośc obiecał Chrifus: w iednośc fię krolowie zebrá=
- 13: li/ nie przez íekty fię rozerwáli. [Augustinus in Pfalmum 47.](#)
- 14: **Y dádzą známioná wielkie.**)(*marg*) **Cudá Antichristowe.** (–) Cudá Antychrytowe y flug iego/
- 15: nie prawdziwe/ ále fałzywe y kłamliwe będą: ktorymi zwodzić
- 16: ma tylko te/ co zginać mieli. Skąd to mamy/ że choćby hæretyko=

- 17: wie cudá czynić mogli/ wżákżebyfmy im przeto nie mieli więcey
- 18: wierzyć/ iedno gdyby żadnych czynić mogli.
- 19: **Oto ná pułsczy.**) Pułscze y zámknienia znáczą ćiemne y táiemne
- 20: y pokátne śchadzki y zbory odźczepieńcow. **Poftánoniwfzy [!]** tedy
- 21: P. Chriřtus kořciól fwoy powfzechny po świcie iáfny y znákomi=
- 22: ty/ zátym vcnie y wřzytkie wierne nápomina/ áby hæretykom y
- 23: odźczepieńcom nie wierzyli. **August: quæst: Euang: lib: 1. quæst: 38.(marg) Pułscze odźczepiencow. (-)**
- 24: **Iáko błyskáwicá.**) Słowem błyskáwice znáczy iáfnoř y świe=
- 25: tnoř kořcióła powfzechnego/ ktory fię zátáić nie może/ y řzerzy fię
- 26: od wfchodu fłóncá áże do zachodu.(marg) **Iáfnoř kořcióła powfsechnego. (-)** Co iefť przeciwko tym/ ktorzy
- 27: tu y owdzie po káćiech Chriřtuřá vkázuią: y ktorzy potáiemnie z=
- 28: gromadzáią/ iákoby w zámknieniu: y nie wielu/ iákoby ná pu=
- 29: řczy. **Idem vbi fupra.**
- 30: **A nátychmiaft.**) Iefłiz on dzień ofátteczny řádnny (iáko tu Pan
- 31: řwiádczy) ma nátychmiaft náftąpić po przeřládówaniu Anty=
- 32: chriřtowym/ ktore ma trwáć tylko przez pułczwártá látá/ iákořmy
- 33: wyřřzey rzekli: tedyć nieznořne bluznierřtwo iefť/ namiáłtká Pá=
- 34: ná Chriřtuřowego czynić Antychriřtem.(marg) **Antychriřtowe kroleřtwo przed řamym dniem řádnym. (-)**
- 35: **Znák řyná człowieczego.**) Ten znák iefťci krzyż ř. ktory fię vka=
- 36: że Zydom ná ich poháńbienie. **Chryřoftomus in Mátt: homil: 77.**
- 37: Lecz y niemniey będzie ná poháńbienie hæretykom: ktorzy nie
- 38: mogą ćierpieć znáku krzyża řwiętego.(marg) **Znák krzyża ř. (-)**

1: ROZDZIAŁ XXV.

- 2: 1. Podobieństwo dziesięści pánien. 15 Y tálentow łługom roz=
3: dánych. 21. 23. 26 Ktorem Pan płáci według załug ich. 31 Iá
4: ki będzie łąd oštáteczny. 33 Owce y kozłowie. 35 Vczynki miło
5: śierne/ zá ktore Bog dáie kroleństwo niebieskie. (*marg*) **Zácz: 104.**

Wéwángelia ná dni Pánien SS (-)

werset: 1

6: **T** Edy podobne będzie kroleństwo Niebieskie

7: dziesięści pánnam: ktore wzięwłszy lámpy

8: łwoie wyłszy przeciw oblubieńcowi y ł oblu

9: bienicy'.

(*marg*) **G. (-)**

werset: 2 A pięć z nich było " głupich/ á pięć mą

10: drych'.

(*marg*) **" mądrych, á pięć głupich.G. S. (-)**

werset: 3 Ale pięć głupich wzięwłszy lámpy/ nie w

11: źięły oleiu z łobą:

werset: 4 á mądre wzięły oleiu w naczynia

12: łwoie z lámpámi.

werset: 5 A gdy oblubieniec omiełzkawał/

13: zdrzymáły łię włszytki y połnęły.

werset: 6 A w puł nocy słtá

14: ło łię wołanie: Oto oblubieniec idzie/ wynidźcie prze

15: ćiwko iemu.

werset: 7 Tedy włtáły one włszytkie pánnny: y o=

16: chędożyły kágáńce łwoie.

werset: 8 Lecz głupie rzekły mą=

17: drym: Daycie nam z oleiu wáłzego: boć lámpy ná

18: Źze gálną.

werset: 9] Odpowiedziály mądre/ mowiac: By

19: Źnadź nam y wam nie doftáło/ idźcie ráczey do prze=

20: dájących/ á kupcie sobie.

werset: 10] A gdy * Źły kupowác/ przy=(marg) * **ony.G.** (-)

21: Źzedł oblubieniec: á ktore były gotowe/ weŹły z nim

22: ná gody/ y zámknione Źą drzwi.

werset: 11] Náoftátek przyŹły

23: teź y drugie pány/ mowiac: Pánie/ Pánie/ otworz

24: nam.

werset: 12] A on odpowiedáiąc rzekł: Záprawdę mo

25: wię wam: nie znam was.

werset: 13] Czuyćiesz tedy: bo nie

26: wiećie dnia áni godziny *. *

(marg) * **ktorey Źyn człowieczy przidzie.G.** (-)

werset: 14]

27: A bowiem iáko człowiek precz odiezdźáiąc/ we=

28: zwał Źług Źwoich/ y dał im máiętnoći Źwoie.

(marg) **Záčz: 105.**

EWÁNĢELIA NÁ Ś. MIKOŁAY/ Y NÁ DNI INNYCH BIŚKUPOW ŚŚ. (-)

werset: 15] y dał

29: iednemu pięć tálentow/ á drugiemu dwa/ á drugie=

30: mu ieden/ káżdemu wedle włáfnego przemożenia: y

31: wnetże odiechał.

werset: 16] A poŹedźy on ktory był wźiał

32: pięć tálentow/ robił imi/ y zyłkał drugie pięć.

werset: 17] Táak=

33: że y ten ktory był wźiał dwa/ zyłkał drugie dwa.

Lecz ten

strona: 106

Rozd: 25. 106.
według Máttheufzá.

werset: 18

- 1: Lecz ten który wziął ieden/ lzedłszy zókopał w źie=
2: mi/ y łkrył pieniądze páná łwego.

werset: 19]A po niemáłym

- 3: czásie wrocił fię pan onych łlug/ y vczynił liczbę z
4: nimi.

(*marg*) **Wolność ludzka poľpołu z łaską Bożą zástugie.** (-)

werset: 20]A przyłtapiwłzy ten który wziął pięć tálen=

- 5: tow/ przyniołł drugie pięć tálentow/ mowiác: Pá=
6: nie/ dałéś mi pięć tálentow: otom drugie pięć * zy=
7: łkał imi.

(*marg*) * **talentow.G.** (-)

werset: 21]Rzekł mu pan iego: Dobrzeć łlugo do=

- 8: bry y wierny: gdyžeś nád máłem był wiernym/ nád
9: wielem cię połtánowie: wnidź do wefela páná twe=
10: go.

werset: 22]A przyłtapiwłzy y on który dwa táenty wziął/

- 11: rzekł: Pánie/ dałéś mi dwa táenty: otom drugie
12: dwa imi zyłkał.

werset: 23]Rzekł mu pan iego: Dobrzeć łlu=

- 13: go dobry y wierny: gdyžeś był wiernym nád máłem/
14: nád wielem cię połtánowie: wnidź do wefela pá=
15: ná twego. *

werset: 24

- 16: A przyłtapiwłzy y ten który był ieden tálent w=
17: źiał/ rzekł: Pánie/ " wiem' ižeś iełt człowiek łrogi/(*marg*) " **znam cię.G.** (-)

18: **ktory** żniełz gdzieś nie śiał/ y zbierałz gdzieś nie ro=

19: śprofzył:

werset: 25] á bojąc się odźzedłem/ y śkryłem tálent

20: twoy w źiemię: Oto małz co iełt twego.

werset: 26] A odpo=wiadáiąc pan iego/ rzekł mu: Śługo źły/ y gnuśny/

21: wiedźiałeś iż źnę gdzieś nie śiał/ y zgromadzam

22: gdzieś nie rośprofzył:

werset: 27] miałeś tedy pieniądze moje

23: poruczyć " tym co pieniędzmi hándluią/ á ia przyłzed=(*marg*) " **mincarzom, ábo bankierzom.** (-)

24: śzy wźdybym był odebrał śwe z lichwą.

werset: 28] A przetoź

25: weźmiecie od niego tálent/ á daycie temu ktory ma

26: dzieśięć tálentow.

werset: 29] Abowiem wśelkiemu máią=

27: cemu będzie dano/ y obfitowác będzie: á temu ktory

28: nie ma/ y to co się zda mieć/ będzie wźięto od niego.

werset: 30]

29: A niepożytecznego śługę wrzućcie do ćiemności

30: zewnętrzney. Tám będzie płącz y zgrzytanie zębow.

(*marg*) **Záčz: 106.**

Eváng: w poniedźiá: po1.Niedz: poftu. (-)

werset: 31]

31: A gdy przydzie śyn człowieczy w máiełtaćie śwo=

32: im/ y wśyścy * ániółowie z nim/ tedy śiędzie ná śtoli=(*marg*) * **święći.G.** (-)

33: cy máiełtatu śwego:

werset: 32] y będa zgromádzzone przedź

107.

Ewangeliey Rozd: 25.

1: wŕzytki narody/ y odłŕczy ie iedne od drugich/ iŕko

2: pŕsterz odłŕcza owce od kozłow:

werset: 33 y połtŕwi owce

3: po prŕwicy ŕwoiey/ ŕ kozły po lewicy.

werset: 34 Tedy rzecze

4: krol tym ktorzy bŕdŕ po prŕwicy iego: Podźcie bło=

5: gołŕwieni oycŕ mego/ " otrzymaycie kroleftwo wam(marg) " **odziedziczcie.G.** (-)

6: zgotowŕne od zŕłozenia ŕwiŕtŕ.

werset: 35 A bowiem łŕ=

7: knŕłem/ ŕ dŕłiŕcie mi ieŕ: prŕgnŕłem/ ŕ nŕpoiliŕcie

8: miŕ: byłem goŕciem/ ŕ przyŕliŕcie miŕ:

werset: 36 **byłem** nŕ=

9: gim/ ŕ przyodzŕialiŕcie miŕ: chorowŕłem/ ŕ nŕwie=

10: dźiliŕcie miŕ: byłem w wiŕzieniu/ ŕ przyŕzliŕcie do

11: mnie.

werset: 37 Tedy mu odpowiedźŕ ŕprŕwiedliwi/ mo=

12: wiŕ: Pŕnie/ kiedyŕefmy ciŕ widźieli łŕknŕcym/ ŕ

13: nŕkarmiliŕmy; prŕgnŕcym/ ŕ nŕpoiliŕmy ciŕ?

werset: 38 kie=

14: dyłmy ciŕ teź widźieli goŕciem/ y przyŕliŕmy ciŕ? ŕbo

15: nŕgim/ y przyodzŕialiŕmy ciŕ?

werset: 39 ŕbo kiedyłmy ciŕ wi=

16: dźieli niemocnym/ ŕbo w ciemnicy: y przyŕzliŕmy do

17: ciŕbie?

(marg) **Kroleftwo niebieskie zgotowŕne iest dobrze czynŕcym: ŕ nie wierzŕcym tylko.** (-)

werset: 40 A odpowiedŕiŕ krol/ rzecze im: Zŕpraw=

18: dŕ powiedam wam; " Pokiŕcie' vczynili iednemu z(marg) " **Ileŕcie.G.** (-)

19: tych bráćiey moiey namnieyŝzych/ mnieŝcie vczynili.

werset: 41

20: Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy będą:

werset: 41 Idźcie

21: odemnie przekłęci w ogień wieczny: ktory zgotowá=

22: ny ieŝt dyabłu y ániołom iego.

werset: 42 Abowiemem łáknął/

23: á nie dáliŝcie mi ieŝ: prágnąłem/ á nie dáliŝcie mi

24: pić:

werset: 43 byłem goŝciem/ á nie przyełiŝcie mię: náгим/

25: á nie przyodźialiŝcie mię: niemocnym/ y w cięmni=

26: cy/ á nie náwiedziliŝcie mię.

werset: 44 Tedy mu odpowie=

27: dzą y oni/ mowiąc: Pánie/ kiedyŝelmy cię widźieli

28: łáknącym/ ábo prágnącym/ ábo goŝciem/ ábo náгим/

29: ábo niemocnym/ ábo w cięmnicy: á nie ŝłużyliŝmy

30: tobie?

werset: 45 Tedy im odpowie/ mowiąc: Záprawdę po=

31: wiem wam; " Pokiŝcie' nie vczynili iednemu z tych(*marg*) " **Ileŝcie.G.** (-)

32: namnieyŝzych/ y mnieŝcie nie vczynili.

werset: 46 Y poydą ci

33: ná mękę wieczną: á ŝpráwiedliwi do żywotá wie=

34: cznego. *

Dzieŝiąci

strona: 108

Rozd: 25.

108.

według Máttheuŝá.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Dzieŝiąci pánnom.**) Dzieŝieć pánién/ pięć mądrych á pięć głu=

- 3: pich iásnie pokázuią/ iż w kościele boiuiącym fą nie fámí dobrzy/
4: ále y zli poľpoľu. A iż nie iest dofyć mieć lámпы bez śwíatlá/ to
5: iest wiarę bez miłości y vczynkow dobrych. **Gregorus homil: 12.(marg) Y zli fą w kościele. (-)**
6: **Lámпы.)**(marg) **Lámпы. (-)** Lámpy gorájące y świeceące/ fąc vczynki dobre/ á z=
7: włafzczá miłóšierne/ y obcowánie pobożne/ ktore świeći przed lu=
8: dzmi. **Augustinus epist: 120. cap: 33.**
9: **Oley.)** Oley iest dobry vmyśl/ y fczere **przdfiewźięćie**/ ściągá=
10: iące vczynki náłze ku czći y chwale Bożey/ á nie ku chwale náłzey
11: przed ludzmi.(marg) **Oley. (-)** Auguťtin támże.
12: **Idźcie ráczey do przedáiących.)** Ieľli łálki Bożey y włafnych
13: zaľług mieć nie będzimy: tedy cudzemi zaľługámi w dzień ľadny
14: wľpomożeni być nie możemy.(marg) **Po śmierći źebrać prozno. (-)**
15: **Sľugo zľy y gnuśny.)** Stráľzny ľąd przeciwo tym/ ktorzy nam=
16: nieyľzego dobrodzieyľtwá nie vżywáią ku czći y chwale Bożey.
17: **Z lichwá.)**(marg) **Lichwá. (-)** Lichwę tu rozumiey nie zyľk od poźyczku/ ktory iest
18: zákazány: ále sľuľzny zyľk ábo dochod/ ktory bierze czľowiek z do=
19: brego ľzáfowánia máiętnośći fwoich. Gdy nam tedy Bog dáie
20: iáki táľent/ tedy chce od niego zyľku/ y zarobku duchownego/ zá
21: pilnośćią y dzielnośćią náľzą.
22: **Co fię zda mieć.)** Ten ma dáry Boże/ ktory imi robi y rozmna=
23: za ie ku czći Pánu Bogu. Lecz ten ktory ich nie vżywa/ więcey fię
24: zda ie mieć niźli ma: y Bog od niego bierze to co mu pierwey daľ.(marg) **Kto má dary Boże. (-)**
25: **Odlączy ie.)** Tám dopiero będzie rozľáczenie. Bo tu ná tym
26: świećie dobrzy y zli poľpoľu żyli. Odľzczepieńcy lepák/ iż wyľzli z
27: kośćiołá/ y dobrowolnie fię fámí odlączyli/ przetoź ich tám odlą=
28: czác nie będzie potrzebá.(marg) **Odlączenie. (-)** Bo iuź fą oľádzieni y fwym włafnym ľą=
29: dem potępieni. **Cyprianus lib: 1. epist: 8. Hieron: ad Tit: 3.**
30: **Podźcie błogósláwieni:)** Tym rzecze Bog; Idźcie w ogień wie=

31: czny/ ktorzy iego miłofierdzie przez włafną wolą fwą wzgárdzili. A

32: tym rzecze;(marg) **Przyczyná potępienia y zbáwienia.** (-) Podźcie błogofłáwieni wezmicie kroleństwo/ ktorzy z

33: włafney woley fwey przyięli wiárę iego/ fpowiedáli fię grzechow

34: fwych/ pokutowáli y dobrze czynili. [Augustinus in Act: cum Fœli=](#)

35: [ce Mániechæo lib: 1. cap: 8.](#)

36: **Dáliście mi.**) Stąd obaczyć możefz/ iáko wiele iálmuzny y w=(marg) **Zasługá y zapłatá dobrych vczynkow.** (-)

37: fzytkie vczynki miłofierne záflugiá/ y iáko wielce pomagáią ku

38: zgłádzieniu grzechow/ y ku zbáwieniu y doftápieniu żywotá wie=

39: cznego. [Augustinus in Pfál: 49.](#)

40: **Nie daliście mi.**) Nie przeto ich potępia/ żeby nie wierzyli/ ále

O 3

iż dobrych

strona: 109

109.

Ewángeliey Rozd: 26.

1: iż dobrych vczynkow nie czynili. Bo cí weń wierzyli/ ále dobrze

2: czynić zániecháli/ iż mniemáli żeby lámą wiárą mogli być zbáwie=

3: ni. [Augustinus de fide et operibus: 15. et ad Dulcit: quæst: 1.](#)(marg) **Sámá wiárá nikogo nie zbawia.** (-)

rozdział: 26

4: ROZDZIAŁ XXVI.

5: 1 Chrifus śmierć swoię blizką opowieda. 4 Rádá przełożo=

6: nych Zydowfkich przeciw Chrifufowi. 7 Drogi oleiek wylany

7: ná głowę iego. 14 Iudaż przedáie Chrifufá. 21 Oftátnia wie=

8: czerza. 26 Pan vczynił chleb ciálem/ á wino krwią swoią. 31 O=

9: powieda vczniom przyfzłe zgorfzenie. 34 y 70 Y Piotrowe zá=

10: przenie. 37 Smući fię. 39 Modlitwá w ogroycu. 48 Iudaż

11: go wydáie pocałowánim. 51 Piotr vcina vcho Máłkufzowi.

12: 57 Wiedzion do Káiphafzá. 59 Fałszywi świádkowie. 64 Wy=

13: znawa się być Chrystusem. 67 Wpłyn y pożyczowan. (marg) **Zącz: 107.**

Páffy która czytáią w Niedzielę Kwiet. (-)

werset: 1

14: **Y** Sítało się/ gdy dokończył IEFus tych wżyt=

15: kich powieści/ rzekł wczniom swoim:

werset: 2

16: cie iż po dwu dniu " Páchá będzie/ á fyn czło=(marg) " **Páchá święto przednieysze Zydowskie, ná pámiatkę wybáwienia z niewoley Egipskiej: ná ktorego mieścenástąpiło násze wielkonocne święto. (-)**

17: wieczy będzie wydan áby był wkrzyżowan.

werset: 3

18: się zebráli árcykáplani y stárfzy z ludu do dworu ár=

19: cykáplaná/ ktorego zwano Káiphafzem:

werset: 4

20: się społu áby Iefusá zdráda poimáli/ y zábili.

werset: 5

21: mówili: Nie w święto: áby nie był rozruch między

22: ludem.

werset: 6

23: Symoná trędowátogo/

werset: 7

24: wiáltá máiąc fłoiek álábáftrowy olejku bárzo dro=

25: giego/ y wylała **gi** ná głowę iego gdy v ftołu siedział.

(marg) **Zącz: 108. (-)**

werset: 8

26: A widząc wczniowie iego/ zágnewáli się mówiąc:

27: Ná což tá wtrátá?

werset: 9

ábowiem można " to' drogo prze(marg) " **ten oleiek.G. (-)**

28: dąć/ y rozdać vbogim.

werset: 10 Co gdy poznał Iefus/ rzekł

29: im: Przecz fię przykrzyćie tey niewieście? gdyż do=

30: bry vczynek przeciwko mnie vczyniá.

werset: 11 Abowiem

31: záfwe vbogie maćie z fobą/ ále mnie nie záfwe " ma=

32: ćie'.

(*margin*) " **mieć będziecie.N. L. (-)**

werset: 12 Bo tá wylwłzy ten oleiek ná ciáło moje: v=

33: czyniá **to** ná pogrzeb moy.

werset: 13 Zápprawdę mowię wam;

34: gdziekolwiek będzie przepowiadána tá Ewänge=

lia po

strona: 110

Rozd: 26.

110.

według Máttheuźa.

1: lia po włzytkim świecie/ y to co oná vczyniá będzie

2: powiádano/ ná iey pámiątkę.

werset: 14 Tedy łzedłzy ieden

3: ze dwunaście/ ktorego " zwano' Iudałzem Iłkário=(*margin*) " **zowią.6 L. (-)**

4: tem/ do árcykápłanow/

werset: 15 rzekł ĩ im': Co mi chcećie(*margin*) ĩ **G. (-)**

5: dąć/ á ia go wam wydam? A oni náznaczyli mu " trzy

6: dzieści srebrnych.(*margin*) " **trzydzieści łykw srebrnych ktore czyniá 15 tálárov.**

Acz Baronius kładzie dáleko więtszą fumnę. (-)

werset: 16 A od onego czáfu łzukał pogo=

7: dy/ áby go wydał.

werset: 17 W pierwłzy tedy ĩ dzień' przá=(*margin*) ĩ **5 L. G. (-)**

8: łnikow przyłzli vczniowie do Iefuła/ mowiác *: Gdzie(*margin*) * **mu.G. (-)**

9: chcesz abyśmy zgotowali iść " Páfcę?(*marg*) " **to ieft, báránká ná pámiéc Páfchy.**

(-)

werset: 18 A IEfús

10: rzekł: Idźcie do miáftá do niektorego **człowieká**, á rze=

11: czćie mu: Miátrz mowi; Czás moy blizko ieft/ v ćie=

12: bie czynię Páfczę z vczniámi memi.

werset: 19 Y vczynili v=

13: czniowie iáko im rofkazał IEfús: y zgotowali Pá=

14: fczę.

werset: 20 A gdy był wieczor/ vsiadł ze dwiemánaś=

15: ćie ~ vczniow swoich'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 21 A gdy oni iedli/ rzekł: Zá=

16: prawdę powiedam wam/ iż ieden z was mnie wyda.

werset: 22

17: Y zámućiwłzy fię bárzo/ poczęli káždy z nich mo=

18: wić *: Azażem ia ieft Pánie?(*marg*) * **mu.G.** (-)

werset: 23 A on odpowiedáiąc

19: rzekł: Ktory " macza' zemną rękę w miśie/ ten mię (*marg*) " **omoczył.G.** (-)

20: wyda.

werset: 24 Synći człowieczy idźie/ iáko nápiřano o

21: nim: ále biádá onemu człowiekowi/ przez ktorego

22: fyn człowieczy " będzie' wydan. " dobrze' mu było/ (*marg*) " **bywa.2 L. G. S**

: " **lepiej.Hebr.** (-)

23: áby fię był nie národził ten człowiek.

werset: 25 A odpowiedáiąc

24: Iudařz ktory go wydał/ rzekł: Azażem ia ieft Mi=

25: řtrzu? Rzekł mu: Tyś powiedźiał.

werset: 26 A gdy oni

26: " wieczerzáli' wziął Iefus chleb/ y błogofłáwił/ y ła=(*marg*) " **iedli.G.** (-)

27: mał/ y dawał vczniom ` fwoim'/ y rzekł: Bierzcie/ ` y'(*marg*) `G.

: `G. (-)

28: iedzcie: toć ieft ciáło moje.

werset: 27] A wziáwłzy kielich/

29: dzięki czynił/ y dał im/ rzekąc: Piyćie z tego wżyfcy.

werset: 28]

30: Abowiem táć ieft krew moiá nowego teftámentu/

31: " ktora zá wiele ich będzie wylana' ná odpufzczenie

(*marg*) " **ktora się zá wiele ich wylewa.G S.Skąd znác że P. Iefus ná oftátniej wieczerzy, wylewájąc zá nas krew fwoię, Bogu Oycu ofiárował O czym ferzey v Luk: 22 20. (-)**

werset: 28]

32: grzechow.

werset: 29] A powiedam wam/ iż nie będę pił od=

33: tychmiał z tego owocu winney máćice/ áz do dniá

34: onego/ gdy gi będę pil z wámi nowy w kroleŧwie

Oycá me=

strona: 111

111.

Ewángeliey Rozd: 26.

werset: 30] Y " hymn odpráwiwłzy/ wyłzli ná gorę (*marg*) " **Ten hymn fnać był Pfálm**

113. ktory się ták poczyna:Gdy lud Ifráelski wychodził z Egiptu. (-)

1: oliwną.

werset: 31] Tedy im rzekł Iefus: Wżyfcy wy zgor=

2: fzenie weźmiećie ze mnie tey nocy. Abowiem ieft ná=

3: piŧano: Vderzę páłterzá/ y roŧproŧzą się owce trzo=

4: dy.

werset: 32] Lecz gdy zmartwychwłtáne/ vprzedę was

5: do Gálileiey.

werset: 33 A odpowiedaiąc Piotr/ rzekł iemu:

6: Choćby fię wżycy zgorfzyli z ciebie/ ia nigdy fię nie

7: zgorfżę.

werset: 34 Rzekł mu Iefus: Záprawdę powiedam=

8: ci; iż teyże nocy/ pierwey niż kur zápoie/ trzy kroć fię

9: mnie záprzyfz.

werset: 35 Rzekł mu Piotr: Choćby mi też z

10: tobą przyfzło vmrzeć/ nie záprzę fię ciebie. Tákże y

11: wżycy vczniowie mowali.

werset: 36 Tedy przyfzedł Iefus

12: z nimi do wsi ktorą zowią Gethfemani: y rzekł vcz=(*margin*) **Gethfemani, po nafsemu, doliná tľustoći.** (-)

13: niom ˘ fwoim': Siedźcie tu/ aż ia fzedfzy będę fię tám (*margin*) ˘**G.** (-)

14: modlił.

werset: 37 A wżiawfzy z łobą Piotrá y dwu fynow

15: Zebedeufzowych/ poczał fię fmućić y " tefknić łobie'.

(*margin*) " **y ćieľsko frałować.G.** (-)

werset: 38

16: Tedy rzekł im: Smętna iefť * duľzá moiá aż do ś=(*margin*) * **zewfząd.G.** (-)

17: mierći: Zoľtańcie tu/ á czuyćie zemną.

werset: 39 A poľtą=

18: piwfzy trochę/ padł ná oblicze fwoie/ modłac fię/ y

19: mowiac: Oycze moy/ iefli można rzecz/ " niechay o=

20: deydźie odemnie ten kielich. wżákże nie iáko ia chcę/(*margin*) " **to iefť, wyzwol mię od ták frogiey y hániebney śmierći.** (-)

21: ále iáko ty.

werset: 40 Tedy przyfzedł do vczniow fwoich/ y

22: nálaźł ie fpiące/ y rzekł Piotrowi: " Ták? nie mogli=ście'(*margin*) " **Tákżeście nie mogli.N. L. K. G. S.** (-)

23: ście' iedney godziny czuć zemną?

werset: 41 | Czuyćie/ á modl=

24: ćie się ábyście nie weszli w pokufę. Duchći wpraw=

25: dzie iest ochotny/ ále " ciáło mdłe.(*marg*) " **to iest, człowieczenstwo.** (-)

werset: 42 | Záfie powtore

26: odźedzfy/ modlił się rzekąc: Oycze moy/ iefli nie mo=

27: że ten kielich odeyść * iedno ábym go pił: niech się(*marg*) * **odemnie.G.** (-)

28: dzieie wolá twoiá.

werset: 43 | Y przyźedzfy powtore/ nálazł

29: ie śpiące. ábowiem były oczy ich obciążóne.

werset: 44 | A zo=

30: Itáwiwzfy ie/ zás odźedł: y trzeći raz się modlił/ tyż

31: słowá mowiac.

werset: 45 | Tedy przyźedł do vczniow swoich/

32: y rzekł im: Iuż **więc** śpicie/ y odpoczywaycie: oto

33: przybliżyłá się godziná/ " á fyn człowieczy będzie wy= (*marg*) " **aby fyn człowieczy był. Heb** (-)

dan w rę=

strona: 112

Rozd: 26.

112.

według Máttheufzá.

1: dan w ręce grzeźników.

werset: 46 | Wítańcie/ podźmy: oto

2: się przybliżył który mię " wyda'.

(*marg*) " **wydáie.5 L. G. S.** (-)

werset: 47 | A gdy on iefzcze mo=

3: wił/ oto Iudaśz ieden ze dwunaście przyźedł/ á z nim

4: wielka rzeźza z mieczmi y z kiymi/ polłáni od Arcyká=

5: płanow y stárznych ludu.

werset: 48 A ten który go wydał/ dał

6: im był znak/ mówiąc: ktoregokolwiek pocałuję/ ten=

7: ci iest: imayćiesz go.

werset: 49 Y wnet przyftapiwłzy ku Ie=

8: łufowi/ rzekł: Bądź pozdrowion " Rabbi: y pocało=(*marg*) " **Miftrzu moy** (-)

9: wał go.

werset: 50 A IEłus rzekł mu: Przyiacielu/ ná coł

10: przyłzedł? Tedy przyftapiwłzy rzućili fię ná Iełufá/

11: y poimáli go.

werset: 51 A oto ieden z tych którzy byli z Ie=

12: łufem/ wyćiągnáwłzy rękę/ dobył kordá łwego; á v=

13: derzywłzy łługę kłiążęćią kápłáńłkiego/ vćiał mu v=

14: cho.

werset: 52 Tedy mu rzekł IEłus: Obroć kord łwoy ná

15: miełce iego.

werset: 52 ábowiem włzyłcy którzy miecz biorá/

16: " mieczem poginá.

(*marg*) " **według zakonu, który każe traćić mężoboyce.** (-)

werset: 53 Czyli mniemałz ábym nie mogł

17: * prołić Oycá mego: á łtáwłłby mi ł teraz' wıęcey niż(*marg*) * **teraz.2 L. G.** (-)(*marg*)

ł**G.** (-)

18: dwánałłcie " ćiem' ániołow.(*marg*) " **Abo woysk: po Łacınie y po Græcku legio: która w łobie ma 12250. żołnierzow. Toż słowko małs niżej**Mar: 5. 9. Łuk: 8. 30. (-)

werset: 54 Iákoż fię tedy wy=

19: pełnią piłmá/ **ktore opowiedáią** iż fię ták mułi łtáć?

werset: 55

20: Oney gođżiny mowłł IEłus rzełzam: Wyłzłłłłłcie

21: iáko ná złoczyńcę z mieczmi y z kiymi poimáć mię:

22: Siedziałem ná káđdy dzień v was vczáć w kołłciele:

23: á nie poimáliście mię.

werset: 56 A to fię wĺzytko dźiało/ áby

24: fię wypełniły piłmá prorockie. Tedy vczniowie w=

25: fzyścy/ opuściwfy go poućiekáli.

(marg) **Zácz: 109** (-)

werset: 57

26: A oni poimawfy IEfufá/ wiedli do Káiphalzá

27: Arcykáplaná/ gdzie fię byli zebráli Doktorowie y

28: ftárfzy.

werset: 58 A Piotr ízedł zá nim z dáleká/ áż do dwo=

29: ru Arcykáplánńkiego. A wzedłfy tám/ siedział z ftu=

30: gámi: áby widział koniec.

werset: 59 Tedy " Arcykáplani' * y(marg) " **Arcykáplán.N. L.**

: * **y ftarfzy.G.** (-)

31: wĺzytká rádá siedząca ízukáli fałszywego świádec=

32: twá przeciwko Iefufowi/ áby go zámordowáli:

werset: 60 y

33: nie nálezli/ * ácz wiele fałszywych świádkow przycho=(marg) * **y G.** (-)

34: dźiło *. A nákoniec wyftápiwfy dwa fałszywi świád=(marg) * **nie nalezli.G.** (-)

P

kowie/

strona: 113

113.

Ewángeliey Rozd: 26.

1: kowie/

werset: 61 rzekli: Ten mowił; Mogę rozwálić ko=

2: ściół Boży/ á " po trzech dniách' záfię gi zbudowác.(marg) " **za trzy dni.G. S.** (-)

werset: 62

3: A wftawłzy Arcykáplán/ rzekł mu: Nic nie odpo=

4: wiedałz ná to co ci przeciwko tobie świádczą?

werset: 63 Lecz

5: Iefus milczał. A * Arcykáplán rzekł mu: Poprzyfię=(*marg*) * **odpowiedáiąc.G.** (-)

6: gam cię przez Bogá żywego/ ábys nam powiedział

7: ieflis ty ieft Chrifus fyn " Boży'.(*marg*) " **Bogá żywego.N. G. y L.** (-)

werset: 64 Rzekł mu Iefus:

8: " Tyś powiedział. Iednák powiádam wam/ odtąd (*marg*) " **Ták ieft iákoś powiedział.**

Hebraifm. (-)

9: vyrzycie fyná człowieczego siedzącego ná práwicy

10: mocy ` Bożey'/ y przychodzącego w obłokách niebie=(*marg*) `G. (-)

11: fkich.

werset: 65 Tedy Arcykáplán rozdárł odzienie swoie/

12: mowiąc: **iz** bluźnił: což dáley potrzebuiemy świád=

13: kow? otoście teraz ftyfzeli bluźnierftwo:

werset: 66 což fię

14: wam zda? A oni odpowiedáiąc rzekli: Winien ieft

15: śmierci.

werset: 67 Tedy plwáli ná oblicze iego/ y zafzyiko=

16: wáli go: á drudzy policzkowáli/

werset: 68 mowiąc: Proro=

17: kuy nam Chriftuśie; kto ieft który cię vderzył?

werset: 69 A

18: Piotr siedział przed gmáchem w śieni: y przyftąpiá

19: k niemu iedná fłuźebnicá/ mowiąc: Y tyś był z Ie=

20: fufem Gálileyfkim.

werset: 70 A on fię záprzał przed wfzytki=

21: mi/ rzekąc: Niewiem co mowifz.

werset: 71 A gdy on wy=

22: chodził ná przyśionek/ vyrzáła go druga ` fłuźebnicá'/(*marg*) `N L. G. S. (-)

23: y rzeklá tym co tám byli: Y ten był z Iefufem Názá=

24: reńfkim.

werset: 72] A powtore záprzał fię z przysięgą/ iż nie

25: znam człowieka.

werset: 73] A przyftąpiwfiży máło potym ci

26: co **tám** ftali/ rzekli Piotrowi: Prawdziwieś y ty ieft

27: z nich: bo y mowá twoiá cię wydawa.

werset: 74] Tedy fię po=

28: czął przeklinác y przysięgác iż nie znał człowieka.

29: A nátychmiaft kur zápiał.

werset: 75] Y wfpomniał Piotr ná

30: ftowo Iefufowe ktore mu był powiedział. Iż pier=

31: wey niż kur zápoie/ trzykroć fię mnie záprzyfz. A wy=

32: fzedfzy z dworu/ gorzko plákał.

33: NAVKI Y PRZESTROGI.

34: **Ta vtrata.**) Nakład ná ciáło Pána Chrifufowe iefzcze żywe v=

czyniony/

strona: 114

Rozd: 26.

według Máttheufzá.

1: czyniony/ zdał fię Iudařzowi ftracony y niepożyteczny. (*marg*) **Hæretykowie brácia Iudařsowi.** (–) Iáko y

2: dziś nakłady podobne ná toż ciáło Páńfkie w nařwiętfzym Sá=

3: krámenćie/ ná ołtarze y ná kořcioły/ zdádzą fię hæretykom proźne

4: y fzkodliwe: ábo wđzy nie ták pożyteczne/ iáko gdyby ná vbogie

5: były obrocone. Ale tu Pan ináczey ořadził.

6: **Dobry vczynek.**) Nakłady ná naboźeńftwo/ ná fłużbę y chwa=

7: łę Bożą vczynione/ fą vczynki dobre/ y Pánu Bogu wdzięczne/ y

8: częřtokroć więcey zářługuiące/ niż gdyby ie ná vbogie obrocono;

9: áczkolwiek oboie fą dobre: y niekiedy ieft rzecz powinneyřza vbo=

10: gie opátrzyć. Y owfzem w niektorych potrzebách y przypadkách

11: kościół kielichy/ krzyże y inne łtátky poświęcone łamie/ á vbogie

12: imi wykupuie ábo opátruie. *Ambrosius lib: 2. Off: cap: 28.* Włzák=

13: że to iełt pewna/ y zá przodkow náłznych rzecz doświádczona;(*marg*) **Dobre vczynki.**

(–) iż

14: lię vbodzy ná ten czás nalepiey mieli/ kiedy więcey ná potrzeby

15: kościelne obracano.

16: **Mnie nie záfse maćie.**) Nie mamy teraz Páná onym wido=

17: mym łpołobem/ iáko ná świece z vczniami obcował/ y połługi lu=

18: dzkiew potrzebował: Ale infzym łpołobem mamy go w náświę=

19: łzym Sákrámenćie/ ácz nie oczywiśćie/ ále rzeczywiśćie/ iftotnie y

20: prawdziwie. Bo iełli łłufznie ono rzekł P. Chriřtus:(*marg*) **Iáko P. Iefufá teraz mamy,**

á iáko nie. (–) Tom do was

21: mowił/ gdym iefzcie był z wámi: dawáiąc znáć/ że iuż nie był z ni=

22: mi/ przeto iż z nimi więcey nie obcował ludzkim obyczáiem/ choć

23: był z nimi prawdziwie y widomie: iákoż my łłufzniey mowić mo=

24: żemy/ Iż Pan Chriřtus teraz nie iełt z námi: gdyż nie tylko nie ob=

25: cuie z námi ludzkim obyczáiem; ále áni iełt widomie z námi.

26: **To co vcziniłá, będzie powiedano na iey pámiátkę.**) Obáčz/ iż

27: dobre vczynki świętych máią być w kościele włpomináne/ ku czći

28: onym: iáko iełt obyczay w kościele Kátholickim. (*marg*) **Pámiátki świętych w kościele.**

(–)

29: **Vśiadł ze dwiemánaśćie.**) Sámych tylko dwánaśćie Apołto=

30: łow obrał do tey łpráwy(*marg*) **Przecz łámych 12. Apołtołw miał Pan ná wieczerzy.**

(–) (choćia było w mieśćie wiele vczniow ie=

31: go) iż tym łámym dał moc y łpołob nie tylko pożywánia y rozda=

32: wánia tego Sákrámentu: ále też poświęcánia y ofiárowánia

33: tey nowey ofiáry nowego Tełtámentu: vczyniwłzy ie támże ká=

34: płany y ofiárowniki. O czym Leo wielki ták nápiłáł. Stáno=

35: wiąc tełtáment cíálá y krwi swoiey/ vczył Apołtołw iáką ofiá=

36: rę mieli Bogu ofiárowác. A ś. Clemens vczeń Piotrá ś. powie=

37: dział: Iż Pan Chrifus ofiarując duchowną ofiarę pierwey ni=

38: żli cierpiał/ nam fámym (Apoftołom y ich namiestnikom) rofka=

39: zał toż czynić.

40: **Wziął chleb.**) Dokonawfzy Pan Chrifus ofiary onego bá=

P 2

ránká

strona: 115

115.

Ewangeliey Rozd: 26.

1: ránká według porządku Aaronowego (mowi Auguftin ś.) fam v=

2: ftawił ofiarę z ciała y krwi fwoiey według porządku Melchifede=

3: chowego.(*marg*) **Ofiará Mfsey ś. ná oftatniey wieczerzy wstawiona.** (-) A Ireneus
świadczy: Iż Pan Chrifus wziawfzy ch=

4: leb y wino/ y vczyniwfzy ie ciałem y krwią fwoią/ náuczył Apofto=

5: łow nowey ofiary nowego Testámentu: ktorą kościoł wziawfzy

6: od Apoftołow po wfzytkim świecie ofiaruie Bogu. Chryfoftom

7: zaś piŕze: Iż ná tymże iednym stole oboiá ofiára wielkonocna/ y

8: figury/ y prawdy/ była ŕprawowána. Nákoniec Leo ś. twierdzi/

9: Iż ná oney wieczerzey Pan Chrifus ftárey dokonał/ á nową ofiá=

10: rę wielkonocną poftánowił.

11: **Błogosławiwfsy.**) Abo przeżegnawfzy on chleb/ po Græcku ξυ=

12: λογήςδας. Ktorem błogosławieńftwem/ y ŕłowy ktore przydał/ v

13: czynił on chleb ciałem fwoim. Abowiem błogosławieńftwo Bo=

14: że záfwsze ieft ŕkuczne.(*marg*) **Przemienienie chlebá w ciało Pánskie.** (-) Iáko y
ono/ błogosławiwfzy ábo przeże=

15: gnawfzy chleb y ryby/ wnetże ie rozmnożył. A przeciwnym oby

16: czáiem/ kiedy przeklął figę/ tudzież iá wŕfufzył. Przetoż y Páweł ś.

17: kielich páńfki kielichem błogosławieńftwá zowie: Kielich/ práwi/

18: ktoremu błogosławimy/ to ieft/ ktory poświęcamy. Y Ambroży

19: ś. ŕzeroko dowodzi/ iż w ś. Sákrámenćie nie máłz więcey chlebá

20: ktory przyrodzenie ŕpráwiło: ále ieft to co przeżegnánie poświę=

21: ciło (to ieft ciało Páńfkie) Bo wietfza/ mowi/ ieft moc poświęce=

22: nia/ niżli przyrodzenia: ponieważ poświęceniem y íámá fię nátu=

23: rá przemienia.

24: **To iest ciáło.**) Chleb y wino bywa przemienione w ciáło y

25: krew Páńfką/ tąż mocą wízechmocną/ którą świat iest ítworzony/

26: y którą słowo w żywoicie pánieńfkim iest wcielone. **Dámafceni**

27: **lib: 4.cáp: 14.Cyprianus de cœna Domini. Ambrosius libro de mi=**

28: **íter: init: cáp: 9.(marg) Przemienienie chlebá.** (-)

29: **Ciáło moie.**) Nie rzekł: Ten chleb iest figurá ciáłá mego/ ábo

30: to wino iest figurą krwi moiey.

31: **Damafcenus lib: 4.cap: 14.The= ophylactus in hunc locum. Concil: Nic: 2.acti: 6.** Gdy tedy Do=

32: ktorowie zową kędy ten Sákráment figurą ábo znákiem; tedy

33: przez znák y figurę/ rozumieią zwierzchnią ofobę chlebá y winá.(marg) **Ciáło prawdziwe w S. Sákrámentcie.** (-)

34: **Krew moiá nowego Testámentu.**)(marg) **Pan krew fwą trzymał w kielichu y wylewał.** (-) Iáko ítáry testáment krwią

35: był vtwierdzony tymi słowy: Tá iest krew testámentu/ ktory Bog

36: do was poślá: Ták też tu iest wítáwienie y wtwirdzenie nowego

37: testámentu/ we krwi Chriřtuřowej/ przez te słowá: Tá iest krew

38: moiá nowego testámentu: którą krew iuż oto tu wylewał/ á nie

39: tylko potym ná krzyżu. Abowiem w Græckim/ v wřzytkich Ewán=

40: geliřtow y v Páwłá/ ták řtoi/ **in præfenti:** Ktora fię (teraz) wylewa/

ábo kto=

strona: 116

Rozd: 27.

116.

według Máttheuřá.

1: ábo którą (iuż) wylewam. Y tákże o cíele: Ktore zá was dáią/ ła=

2: mią. Y íami hæretykowie ták przekłádáią.

3: **Z tego owocu winnice.**) S. Lukář te słowá kłádzie przed po=

4: święcaniem.(*marg*) **W Sakramencie nie máś więcej chlebá áni winá** (-) Skąd znác
że to Pan mówił o proftym winie/ kto=
5: re pili iedząc báránká wielkonocnego. Ale choćby też mówił o wi=
6: nie ktore fię iuż w krew iego było przemieniło: tedy ie ták zowie
7: winem/ iáko Páweł chleb w ciáło przemieniony/ zowie przecię chle=
8: bem: dla trzech przyczyn. Iedná / iż pierwey winem było: iáko
9: Iádam zowie Ewę kością swoią/ iż była wczyniona z kości iego. y
10: iáko wąż Moyzefzow názwany iest laską/ iż pierwey był laską. Dru
11: ga/ iż przecię zoftawa ofobá chlebá y winá: Iáko ániól Rápháel
12: názwan iest młodzieńcem: y trzy ániółowie ktorzy fię Abráhá=
13: mowi vkazáli/ trzy mężowie. Trzeciá/ iż ciáło Páná Chrístufo=
14: we prawdziwie iest chlebem y pokármem/ y krew iego prawdzi=
15: wie napoiem.
16: **Nie iáko ia chcę.**) Doftkonály przykład poftużeńftwá/ y oddá=
17: nia nas fámych y woley náfzey pod wolą y zrzádenie Boże/ we
18: wftytkich trudnoścíách y przeciwnoścíách: á iż nic docześnego żá=
19: dáć áni prościć od Bogá nie mamy/ iedno z tym dokládem woley
20: Bożey y vpodobánia iego. (*marg*) **Poslušenftwo.** (-)
21: **Czuyćie á modlćie fię.**) Stádcí poftzły Wigiliæ/ to iest/ czuyności
22: y nocowánia ná modlitwách/ ktore były w pierwfzym kościele z=
23: wyczáyne wftytkim Chrześcíjanom/ ná kázde vroczyfte święto. Iá=
24: ko świádczą Cyprian ś. *de orat: Domini.* y Hieron: *aduerfus Vigil:*
25: *et epist: 53.* Ale potym dla słuźnych przyczyn odięte/ doftály fię
26: fámy Zakonnikom.(*marg*) **Wigiliæ.** (-)
27: **Począł fię przeklináć.**) Znácny przykład y przeftrogá krewko=
28: ści ludzkiey: áby fię kázdy ftrzegł wielkiego o sobie rozumienia: á
29: żeby czáfu pokufy/ w fámy Bogu nádzieię pokládał. (*marg*) **Præfumptia.** (-)

- 31: 2 IeŃus związány podan Piłatowi. 5 IudaŃz fię łam wieŃi.
32: 11 Wyznawa fię być krolem. 16 y 21 Bárabbafz. 19 Zoná Pi=
33: łatowá. 24 Piłat vmywa ręce. 26 Vbiczowan. 27 Korono=
34: wan. 30 Vplwan y násmian. 32 Symon Cyreneyczyk. 35 V=
35: krzyżowan. 38 Y zboyce z nim. 51 Cudá po Ńmierci iego. 60 Po=
36: grzeb ćiałá iego. 64 Y łtraŃ nád nim. (marg) **Záčz: 110.** (-)

werset: 1

- 37: **A** Gdy było ráno weŃzli w rádę wŃzyŃcy Arcyká=
38: płani y łtárŃzy ludu przeciwo IeŃuŃowi/ áby
39: go zámordowáli.

werset: 2 Y związawŃzy go przy=

P 3

wiedli/

strona: 117

117.

Ewángeliey Rozd: 27.

- 1: wiedli/ y podáli PontŃkiemu Piłatowi łtároŃcie.

(marg) **Záčz: 111.** (-)

werset: 3

- 2: Tedy vyrzawŃzy IudaŃz ktory go był wydał iż był
3: łkazan: żáluiąc/ wrocił trzydzieŃci Ńrebrnych Arcy=
4: kápłanom y łtárŃzym/

werset: 4 mowiąc: ZgrzeŃzyłem/ wyda=

- 5: wŃzy krew " łpráwiedliwá". A oni rzekli: A nam co(marg) " **niewinná.G.to ieŃt człowieká niewinnego.** (-)
6: do tego/ " ty vyrzyŃz.

(marg) " **To ieŃt, twoiá to winá, nie náŃsá.** (-)

werset: 5 A porzućiwŃzy Ńrebrniki w ko=

- 7: Ńćiele/ odŃzedł: y poŃzedŃzy/ obieŃił fię.

werset: 6 A Arcyká=

- 8: płani wŃiáwŃzy **ony** Ńrebrniki/ mowili: Nie godŃi fię

9: ich kłaść do " korbony': gdyż ieft zaplátá krwie.(*marg*) " **do skárbnice, ábo do skrzynie kościelney, którą poZydowntku [!] zwano korboná: że do niey kładziono dáry Boże. bo korban ieft dar po Zydowsku. Tę skrzynię zGræckie⁸⁰zwano Gazophylakium.**

(-)

werset: 7 Y

10: nárádziwłzy fię/ kupili zá nie rolą gárnczarzową/ná

11: pogrzeb " pielgrzymow.

(*marg*) " **cudzoziemcow.** (-)

werset: 8 Dla tego oná rola názwá=

12: na ieft ` Háceldámá/ to ieft' rola krwie/ áz do dnia(*marg*) `G. y S. (-)

13: džišiey{zego.

werset: 9 Tedy fię wypełniło to co ieft powie=

14: dziano przez ` Ieremiałzá' Proroká/ mowiącego: Y (*marg*) `N. L. S. (-)

15: wzięli trzydzieści srebrnych/ zaplátę ofzácowánego

16: ktory był ofzácowan od fynow Ifráel{kich.

werset: 10 Y dáli

17: ie ná rolą gárnczarzową/ iáko mi poftánowił Pan.

werset: 11 A Iefus ftánął przed ftároftą: y pytał go ftároftá

18: mowiąc: Tyś ieft krol Zydowłki? Rzekł mu Iefus:

19: Ty powiedáfz.

werset: 12 A gdy nań fkárzyli Arcykáplani y

20: ftárfzy/ nic nie odpowiedział.

werset: 13 Tedy mu rzekł Pi=

21: łat: Nie słyżyżz iáko wiele przeciw tobie świádczą?

werset: 14

22: Y nie odpowiedział mu ná żadne słowo: ták iż fię

23: bárzo dżiwował ftároftá.

werset: 15 A ná święto zwykł był

24: ftároftá wypułzczać połpóltwu **jedne⁸⁰** więźniá kto=

25: regoby chcieli.

werset: 16 Y " miał' ná ten czas więźniá zná=(*marg*) " **mieli.G.** (-)

26: cznego/ ktorego zwano Bárabbafzem.

werset: 17 A gdy fię

27: zebráli/ rzekł im Piłat: Ktorego chcecie wypuścżę

28: wam; Bárabbafzá/ czyli Iefufá ktorego zwą Chri=

29: ftufem?

werset: 18 Bo wiedział iż go z zazdrości byli wydáli.

werset: 19

30: Lecz gdy on siedział ná ftolicy fádowey/ poślála do

31: niego żoná iego/ mówiąc: " Nie miey ty nic z tym

32: Íprawiedliwym' ábowiem wielem ćierpiála dżis we (*marg*) " **Nic tobie y**
Íprawiedliwemu temu.L. G.Hebráifm. (-)

33: Ínie dla niego.

werset: 20 A Arcykáplani y ftáfzy námowili

połpółtwo

strona: 118

Rozd: 27.

118.

według Máttheufzá.

1: połpółtwo áby prošili Bárabbafzá/ á Iefufá ftráci=

2: li.

werset: 21 A odpowiedáiąc ftároftá/ rzekł im: Ktoregoż

3: chcecie ábym wam wypuścił z tych dwu? A oni od=

4: powiedzieli/ Bárabbafzá.

werset: 22 Rzekł im * Piłat: Coż te=(*marg*) * **tedy.G.** (-)

5: dy vczynię IEFufowi ktorego zową Chryftufem?

6: Rzekli * wżyfcy: Niech będzie vkrzyżowan.(*marg*) * **mu.K. G.** (-)

werset: 23 Rzekł

7: im ftároftá: Coż wżdy złęgo vczynił? A oni tym

8: więcej wołali/ mówiąc: Niech będzie wkrzyżowan.

werset: 24

9: A widząc Piłat iż nic nie pomogło/ owłzem więźszy

10: się rozruch dział: wzięwszy wodę/ wmył ręce przed po=

11: łpółstwem/ mówiąc: " Nie jestem ja winien krwi

12: tego łprawiedliwego: " wy wyrzycie'.(marg) " **To iest: Nie ia go zabiiam, ale wy.**

13: " **wy obaczcie, wazcie, rozmylcie sie.** (-)

werset: 25 A odpowie=

13: dając wżyttek lud/ rzekł: Krew iego na nas/ y na fy=

14: ny nólze.

werset: 26 Tedy im wypuścił Báraabbazá: á vbiczo=

15: wawższy Iefuá podał im áby był wkrzyżowan.

(marg) **Zacz: 112.** (-)

werset: 27

16: Tedy żołnierze stárościni wzięwższy Iefuá do ra=

17: tufzá/ zebráli do niego wżytkę rotę:

werset: 28 á zwlokłszy go/

18: wložyli nań pólacz **łzarłatny [!]** :

werset: 29 y vplotłszy koronę z

19: ćiernia/ wložyli na głowę iego/ y trzcinę w prówicę

20: iego. A klániając się przed nim/ nágrawali go/ mo=

21: wiąc: Bądź pozdrowion krolu Zydowłki.

werset: 30 A plu=

22: iąc nań/ wzięli trzcinę/ y bili go w głowę iego.

werset: 31 A

23: gdy się z nie^{go} náfmiali/ zwlekli go z oney łzáty: y oble=

24: kli go w odzienie iego/ y wiedli go na wkrzyżowanie.

werset: 32

25: A wychodząc náleżli człowieká Cireneczyká/ imie

26: niem Symoná: tego przymušili áby nioŝ krzyŝ iego.

(*marg*) **Zácz: 113.** (-)

werset: 33

27: Y przyŝedŝy ná mieyŝce rzeczone Golgothá/ co

28: ŝie wykłáda/ mieyŝce trupich głow/

werset: 34

dáli mu pić

29: " wino' z ŝoŝciá zmieŝzáne. á ŝkoŝztowawŝy/ niechciał (*marg*) " **ocet.G. S.** (-)

30: pić.

werset: 35

A vkrzyŝowawŝy go/ rozdzielili odŝienia ie=

31: go/ rzućiwŝy los: ~ áby ŝię wypeŝniło to co ieŝt rze=

32: czono przez Proroká mowiácego: Rozdzielili ŝo=(*marg*) **~15 L. N. G. S.** (-)

33: bie odŝienia moie: á o ŝukniá moię los miotáli'.

werset: 36

A

34: ŝiedzac ftrzegli go *.

(*marg*) * **tám.G.** (-)

werset: 37

Y włóŝyli nád głowę iego " wi=

nę iego

kolumna: 119

119.

Ewángeliey Rozd: 27.

1: nę' iego nápiána: **TEN IEST IESVS KROL**(*marg*) " **ábo przyczynę ŝmierći.** (-)

2: **ZYDOWSKI.**

werset: 38

Tedy byli vkrzyŝowáni z nim dwá

3: zboycy: ieden po práwicy/ á drugi po lewicy.

werset: 39

A ci

4: ktorzy przechodŝili mimo bluŝnili go chwieiac gło=

5: wámi ŝwemi/

werset: 40

y mowiác: ~ Ehey' co " rozwaláŝ'(*marg*) **~G.**

6: " **rozwala.N. L** (-)

6: koŝcioł Boŝy/ á zá trzy dni gi záŝię " buduieŝ': zácho=(*marg*) " **buduie.N. L.** (-)

7: way łam siebie: Iełłis fyn BOŻy/ sftąp z krzyża.

werset: 41

8: Tákże y árcykápłani z Doktorámi y ftárfzými */ ná=(marg) * **y z Pháryzeufsmi.G.** (-)

9: grawáiąc mowili:

werset: 42 Inłzych rátował; łam siebie

10: rátować nie może: Iełli iełt krol Iłráelłki/ niech

11: teraz sftąpi z krzyża/ á " vwierzými iemu'.

(marg) " **vwierzými weń.G.** (-)

werset: 43 Dufał

12: w Bogu: niech go teraz wybáwi iełli * chce: Boć(marg) * **go.G. S.** (-)

13: powiedział; Iełtem fynem Bożym.

werset: 44 Tákże też y

14: złoczyńce ktorzy byli z nim vkrzyżowáni/ vragáli

15: mu.

werset: 45 A od łzołtey godziny/ sftála fię cięmność po

16: włzey źiemi/ aż do dziewiątey godziny.

werset: 46 A około

17: dziewiątey godziny záwołał Iełsus wielkim głósem/

18: rzekąc: Eli/ Eli/ lámáábáchtáni? to iełt; Boże

19: moy/ Boże moy/ czemuś mię opuścił?

werset: 47 A niekto=

20: rzy z tych co tám łtali łyłząc to/ mowili: iż Eliałzá

21: ten woła.

werset: 48 A nátychmiałt bieżawłzy ieden z nich/

22: wźiawłzy gębkę nápełnił **ia** octem/ y włóżył ná trci=

23: nę/ y dawał mu pić.

werset: 49 Lecz drudzy mowili: Záne=

24: chay/ pátrzymy iełli przydzie Eliałz áby go wybá=

25: wił.

werset: 50] A Ieŝus zwoawŝy powtore wielkim go=

26:] ŝem/ wypuŝci duchá.

werset: 51] A oto zaŝlon koŝcielna

27:] rozdar ŝi n dwoi/od wierzchu z do dołu. y zie=

28:] mi zadrz/  ŝky ŝi popady:

werset: 52] y groby ŝi o=

29:] tworzyły: y wiele ci ŝwiętych ktorzy byli ponli/

30:] powto.

werset: 53] Y wyŝzedy z grobow po zmartwych=

31:] wtniu iego/ weŝli do mit ŝwitego: y wkazli

32:] ŝi wielom.

werset: 54] A " Rotmiŝtrz y ci co z nim byli ŝtrze=(*marg*) " **Setnik, co mi sto zolnierzow**

pod ŝob. (-)

33:] gc Ieŝufa/ wyrzawy trzsienie ziemie y to co ŝi

34:] dzio/ zlekli ŝi bárzo/ mowic: Zŝtec ten był ŝy=

nem Bo=

strona: 120

Rozd: 27.

120.

według Mttheuŝ.

1:] nem Bozym.

werset: 55] Y było tm wiele niewiaŝt z dle=

2:] k * / ktore były poŝzy z Ieŝufem od Glileiey/ poŝtu=(*marg*) * **przypatruiace ŝi.G.**

(-)

3:] guic mu:

werset: 56] miedzy ktorymi by Mria Mgd=

4:] len/ y Mria mtk Ikob y " Iofeph'/ y mtk(*marg*) " **Iozego.G. S.** (-)

5:] ŝynow Zebedeuŝzowych.

werset: 57] A gdy był wieczor/ przy=

6:] ŝzed niektory czlowiek bogáty z Arymathiey/ imie=

7: niem Ioseph/ który też był vczniem Iełufowym.

werset: 58

8: Ten łzedłszy do Piłatá/ prosił ciáák Iełufowego. Te=

9: dy Piłat kazał oddać ciáło.

werset: 59]A Ioseph wzięwłszy

10: ciáło/ vwinął ie w czyłte prześcierádło:

werset: 60]y położył ie

11: w nowym grobie łwoim który był w łkále wykował.

12: y przywáliwłszy do drzwi grobu kámién wielki/ od=

13: łzedł.

werset: 61]A była tám Mária Mágdalená/ y druga Má=

14: ria/ łiedząc przeciwwko grobowi.

(*marg*) **Záčz: 114.** (-)

werset: 62

15: A názáiutrz/ który iełt dzień po " przygotowánium/(*marg*) " **Párafceue, to iest przygotowanie zowie dzien piątkowy, iz weń gotowano potrawy ná Sobotę, która v zydwow była iáko v nas Niedziela.** (-)

16: zebráli łię Arcykáplani y Pháryzeuřzowie do Piłatá/

werset: 63

17: mowiac: Pánie/ włpomnieliłmy/ iz on zwodźiciel

18: powiedźiał ielzcie żywiác; po trzech dni zmartwych

19: włtáne.

werset: 64]Przetoź rořkaź " áby łtrzeźono grobu' áź do(*marg*) " **obwárować grob.G.** (-)

20: dnia trzecięgo: áby łnadź przyłzedłszy vczniowie ięgo

21: * nie vkrádli go/ y powiedźieli ludowi; Powłtał z=(*marg*) * **nocą.G.** (-)

22: martwych: y będzie ołtátni błád gorłzy niź pierwłzy.

werset: 65

23: Rzełł im Piłat: Mácie łtraź. idźcie/ łtrzeźcie iáko

24: vmiećie.

werset: 66 A oni szedłszy/ obwárowáli grob/ zápie=

25: czętowawłszy kámień " y ftraż przyłtáwıwłszy'. *(marg) " z **ftrozmi.L.**

: z **ftrażą.G.** (-)

26: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

27: **Judafs záłuiąc.)** Obácz iáko pomftá Boża wnet zá grzechem i=

28: dzie. A óboblıwie/ iákıego kátá ná sumnıenıu ćıerpiá/ y do iákıey ro

29: łpáczy częłtokroć przychodzą ćı/ ktorzy niewınną krew przelewáią. (marg) **Pomftá grzechu** (-)

30: **Obiełł fıę.)** By był choć po ták ćięłzkım grzechu prawdziwie

31: pokutowál: mogłby był otrzymáć odpufłzczenie: ále przez obiełze=

32: nie fámeęo łıebie/ odıáł łobıe włzytek przyłtęp mıłóšıerdzıa y z=

33: báwıenıa/ ıż w rołpáczy bez pokuty vmárl. (marg) **Rołpácz Judafsowá.** (-)

34: **Nıe ıeftem ıa wınıen.)**(marg) **Exekutorowıe praw nıełpráwıedlıwıch.** (-)Acz

Pıłat był niewınnıeyłzy nıżlı włzy=

35: łcy Zydzi/ y łzukał włzelákıch obyczáıow ktore ıedno mogł wyná=

Q

leść

strona: 121

121.

Ewángelıey Rozd: 27.

1: leść (oprocł obráżenıa łudzi y praw Cefárlkıch) áby był Chrıftá

2: Páná od łmierćı wybáwıł: ıednák przećıę ná wıekı potępien ıeft/

3: ıż był nıełpráwıedlıwey woley łudzkiey/ przećııw włáfnemu łumnie=

4: nıu łwemu/ łługá y exekutorem. Tákzeć włzyłcy wrzędncıy/ á zwłá=

5: łzczá łędziowıe/ ktorzy exeqwıúá práwá y mándaty krolow y pá=

6: now doczełnych przećııw Kátholıkom/ wınnı łá krwıe niewınnıey:

7: y zádná mıárá nıe łá wımowıenıı/ ıż tylko exekucyá według praw

8: czynıá/ kıedy práwá łá nıełpráwıedlıwe. Bo by mıelı ráczey v=

9: mrzeć/ á nıżlı żywot odıáć niewınnemu.

10: **ıełłıł fıyn Boży)**(marg) **Bluznıerstwá odszczepıencow Pan Bog do czáfu ćıerpi.**

(-) Nıe dzııwıyże fıę człowıecze kıedy wıdzıłz/ áno

11: tákıez Zydzi y hæretıcy nágráwáıá y bluznıá tegoż Páná w ná=

- 12: świętzym Sakramencie: że się nie zaraz mści nad nimi/ ani ich ka
13: rze za takie bluźnierstwa: albo że się im tam widomie nie wkaże.
14: Abowiem też oto tu na krzyżu cierpi: choćby był mógł/ by był ch=
15: ciało/ tak łączno z krzyżem zstąpić/ iako łączno potym powstał z grobu.
16: **A od szóstej godziny**)(*marg*) **Godziny v Żydów.** (–) Godziną pierwszą na dzień v
Żydów by=
17: łą/ która v nas na pułzegąrze szosta przed południem. Zás szosta
18: Żydowska/ v nas iest dwanaście w południe. A dziewiąta Żydo=
19: wiska/ v nas trzecia z południa.
20: **Boże mój.**) Bogiem swym Ojcem zowie/ iako prawy człowiek/
21: z strony człowieczeństwa. Lecz z strony Bóstwa iest rowien Oj
22: cu/ y tymże Bogiem z Ojcem.)(*marg*) **Bóstwo Chrystusowe.** (–)
23: **Czemuś mię opuścił.**) Strzeż się tu łrogiego bluźnierstwa Kál=
24: winitow: ktorzy mówią/ iż cielesna śmierć y męka Pána Chrystu=
25: sowa nie była dołtateczna: á iż Chrystus od Ojcem tak był opu=
26: szczony/ że na duży y na sumnieniu swym cierpiął męki piekielne lu
27: dzi potępionych. Ktemu ielzyczne/ na wyniszczenie artykułu wiary
28: Chrześcijańskiej/ o zstąpieniu iego po śmierci do piekła (ktory był
29: triumphem nie męką) mówią/ iż iego sstąpienie do piekła nie in=
30: sze było/ iedno to/ że dużá iego cierpiála na krzyżu męki piekielne.
31: Lecz Pan Zbawiciel náfz/ z tych słow wyjętych z Pálmu dla tego v=
32: żywa. Naprzod áby okazał/ iż ono prorocstwo w nim się iuż w
33: męce iego y na krzyżu pełniło.)(*marg*) **Bluźnierstwa Kalwinitow.** (–) Druga áby dał
znać y wielką cię=
34: szkość onych mąk ktore cierpiął iako szczery człowiek: y prawdzi
35: we przyięcie natury ludzkiej y z krewkością iey. Wkarża się tedy
36: iż był opuszczony: to iest/ że nie była wola Ojcowiska/ áby go z
37: śmierci wybawił iako Iááká/ Dánielá/ y innych/ ále żeby vmarł.
38: A ktemu iż iego Bożka naturá y siła/ tak się w nim była wtáiła/
39: (iako Ireneus náfisał) że od niej żadnego pośilenia/ ani poście=

40: chy naturá człowicza nie brálá: Abyłmy Pánu łwemu tym wię=

cey byli

strona: 122

Rozd: 28.

122.

według Máttheufzá.

1: cey byli powinni/ iż ták wiele raczył zá nas dobrowolnie ćierpieć.

2: **Vwinął w czyfte prześcierádło.**) Tá cześć y poślugá ćiału Páná

3: Chriřtułowemu wyrządzona (choć nie rofkazána) byłá mu pew=

4: nie wdzięczna y przyjemna. *(marg)* **Ciało Pánskie w czyfte płotno ma być vwijáne.**

(-) A to vwinienie w czyfte prześcierádło

5: znaczyć może (według Hieronymá ś. ná to mieyłce) iż ćiało Pán=

6: łkie przy nařwiętlzey ofierze nie ma być we złotogłowy/ áni w ie=

7: dwábne chułtki vwijáne/ ále w czyfte płotno. Iáko fię w koście=

8: le powłzechnym záfwe záchowáło z vltáwy ś. Sylweřtrá Papie=

9: zá: ktory pořtanowił áby korporały/ ná ktorych ćiało Pánłkie le=

10: ży ná ołtarzu/ były z łzczerego á czyřtego płotná.

rozdział: 28

11: ROZDZIAŁ XXVIII.

12: 1 Niewiáły idą do grobu. 2 y 6 Anioł opowiada Pánłkie

13: zmartwychwřtanie. 9 Vkazał fię niewiáłtom. 11 Stroże prze=

14: náięć/ áby nie wyznawali Pánłkiego zmartwychwřtania. 17 V=

15: czniowie w Gálileiey pokłon czynią Pánu Chriřtułowi. 19 Po=

16: łyła Apořtoły/ áby vczyli y kazáli: y obiecuie być z nimi do

17: łkończenia řwiátá. *(marg)* **Zácz: 115.**

Ewángelia w wielką sobotę. (-)

werset: 1

18: **A** w wieczor Sobotni " ktory zářwita ná **dzień**

19: pierwszy po Sobocie/ przyřzłá Mária Má=

20: gdálená/ y druga Mária oglądác grob.

(*marg*) " **To iest, który był początkiem dnia przysłego: ábo iáko Márek nápił; Gdy minęła Sobotá: to iest, názáitrz po Sobocie, w Niedzielę nászą wielkonocną. (-)**

werset: 2

21: A oto się stáło wielkie drzenie zemie. Abowiem

22: ániól Páńki stąpił z niebá: y przyftápiwłzy odwá=

23: lił kámién */ y siedział ná nim.(*marg*) * **ode drzwiG. (-)**

werset: 3 A było weyrzenie

24: iego iáko błýkáwicá: á odzienie iego iáko śnieg.

werset: 4 A

25: od boiázni iego stroże przeftárfzeni sá/ y stáli się iá=

26: koby vmárli.

werset: 5 A odpowediájąc ániól rzekł niewiá=

27: Ítom: Nie boyćie się wy. Boć wiem iż Iesufá vkrzy=

28: zowánego Ízukaćie.

werset: 6 Nie máłzći go tu: ábowiem

29: powítał/ iáko powiedział. Przyftápcie/ - á' ogláday=(*marg*) **3 L. G. S. (-)**

30: ćie mieśce gdzie leżał Pan.

werset: 7 A pędko idąc/ powie=

31: dzicie vcziom iego iż powítał z martwych: á oto

32: " vprzedza' was do Gálileiey. tám go vyrzyćie: otom=(*marg*) " **vprzedzi.N. L (-)**

33: ći wam powiedział. *

werset: 8

34: A wyftedłzy pędko od grobu z boiáznią y z rádo=Q 2ścią wiel=

strona: 123

Ewangelicy [!] Rozd: 28.123.

1: ścią wielką/ bieżały opowiedzieć vcziom iego *. A

(*marg*) * **A gdy fsły opowiedzieć vcziom iego; oto.G. (-)**

werset: 9

2: oto Iesus potkał się z nimi/ mowiąc: Bądźcie po=

3: zdrowione. A ony przyftąpiwszy obłąpiły nogi iego/

4: y pokłon mu wczyniły.

werset: 10] Tedy im rzekł Iefus: Nie

5: boyście się: Idźcie/ á oznaymiecie bráćiey moiey áby

6: poźli do Gálileiey: tám mię vyrzą.

werset: 11] A gdy ony fzły/

7: oto niektorzy " z ftrozow' przyźli do miáftá/ y oznay=(*marg*) " **z strażey.G.** (-)

8: mili Arcykáplanom wśytko co się stáło.

werset: 12] A zebra=

9: wśy się z ftárzými/ y náráđziwśy się/ wiele pieniędzy

10: dáli żołnierzom/

werset: 13] mowiąc: Powiedayćie; Iż vcz=

11: niowie iego nocą przyźedśy/ vkrádlu go gdyśmy my

12: śpáli.

werset: 14] A iefli się **to** [!] ftárofty donieśie/ my go námo=

13: wiemy/ á beśpiecznemi was wczynimy.

werset: 15] A oni w=

14: źiáwśy pieniądze/ wczynili iáko ie náuczono. Y roz=

15: niołá się tá powieść miedzy Zydy/ áż do dnia tego.

(*marg*) **Zácz: 116.**

Ewángelia w piątek po Wielkieynocy. (-)

werset: 16]

16: Lecz iedennaście vczniow fzli do Gálileiey/ ná

17: gorę gdzie im poftánowił Iefus.

werset: 17] Y wyrzawśy go/

18: pokłon mu wczynili: á niektorzy wátpili.

werset: 18] A przy=

19: ftąpiwśy Iefus/ mowił im/ rzekąc:

20: Daná mi iefť wśytká władza ná niebie y ná

21: ziemi.

(*marg*) **Ewangelia na Niedz: Troyce przenaswiefzey. (-)**

werset: 19 Idac tedy nacuczaycie wzzytki narody: krz=

22: czac ie w imie Oycy y Syny y Duchy swietego:

werset: 20

23: nacuczaiac ie chowac wzzytko com wam przykazał.

24: A oto ia iestem z wami po wzzytki dni/ az do skon=

25: czenia swiaty *.

(*marg*) * **Amen.G. (-)**

26: NAVKI Y PRZESTROGI.

27: **Ogladac grob.**) Ta poslugy y nabozenstwo swietych Pan/ acz=

28: kolwiek zadnym pifmem nie roskazane/ y ktemu malo potrzebne

29: (gdzy ciato Panfkie iuz pierwey bylo namazane)(*marg*) **Nie wfsytko zle o czym nie mafs iafnego roskazania.** (-) iednak bylo tak

30: wdzieczne Panu Iesufowi/ ze fię po zmartwychwtaniu tym bia=

31: lymglowom (po pannie Matce fwey) napierwey pokazal.(*marg*) **Grob Panfki w iakiey czci v Chrześcijan.** (-) A co

32: fię tknie czci grobu Panfkiego/ y pielgrzymowania do niego: po=

33: loze tu slowa Hieronyma s. Mieli/ prawi/ kiedyś Zydzi we czci

34: mieysce swiete/ iz w nim byly Cherubiny/ y skrzynia testamentu/

manna/

strona: 124

Rozdz: 28.

124.

wedlug Mattheufa.

1: manna/ rozga Aaronowa/ y oltarz zloty. Izaż fię tobie nie zda

2: czci godniejszy grob Panfki? ktorego czesc y chwala dawno przez

3: Ilaiaz byla ogloszona: Iz mieysce grobu Panfkiego miało być

4: od wzzytkich czczono y wazono. Y po dzis dzien/ acz grob Panfki

5: iest w Tureckiey mocy/ iednak Chrześcijanfscy zakonnicy/ vfiac

- 6: mocy y opátrności Bożey/ łtrzegą tego grobu/ do ktorego fię Ch=
7: rześcijanie ze wżego świata łchodzą.
8: **Vczcie wfsytkie.**) Ci tedy łą práwi potomkowie Apołtołcy/
9: ktorzy y po dziś dzień vczą y krzczą wfsytkie narody po wfsytkie=
10: mu światu/ ktore przeto kátholikámi zowá:(*marg*) **Kátholicy vczą wfsytkie narody.**
(-) y z tymi tylko iełt Pan
11: Chriřtus y Duch iego ś. y przetoż błádzić nie mogą/ áni w náuce/
12: áni w łzáfowaniu Źwiętych Sákrámentow.
13: **Iełtem z wámi.**)(*marg*) **Kořciol Chriřtułow prawdziwy nigdy nie vftanie.** (-)
Obiecuie Pan obecność łwá y obronę kořcio=
14: łowi łwemu powłzechnemu: ktory przeto nigdy vftáć nie ma/ ále
15: ma łtać záwłze/ po wfsytki dni/ áż do łkończenia świata. Prze=
16: toż myłá fię hæretycy/ ktorzy mowią/ iż kořciol zbládził/
17: y vftáł od kilkunařcie łet łat/ áż do przyłżcia
18: Lutrá y Kálwiná.

19: **Summá Ewángeliey S. Márká.**

- 20: **E**Wángelia ś. Márká ná cztery częřci może być rozdzielona. (*marg*) **Częřci Ewángeliey Márká S.** (-)
21: Z ktorych pierwłza ma w łobie przygotowanie ná okazanie
22: Pána Chriřtułowo: w Rozdziale pierwłzym od początku. Wto=
23: ra częřć opiłwie okazanie iego z náuką y z cudámi w Gálileiey: od
24: ołtátká Rozdziału pierwłzego áż do dzieřiątego. Trzećia częřć
25: ma przyłżcie iego ná mękę do Iudłkiey ziemie: w Rozdziale 10.
26: Czwarťa zámýka w łobie on wielki tydzień męki iego w mieřcie
27: Ieruzalem: w Rozdziale 11. áż do końcá ksiąg. (*marg*) **Piłma o Márku Źwiętym.** (-)
28: O ś. Márku/ y o iego ze dwiemá Apołtoły Páwłem y Bárná=]
29: bałzem obcowaniu/ mamy w Dziei: 12. 25. y 15. 37. nieco też do
30: Kol: 4. 10. y 2. Thym: 4. 11. y do Philemoná v. 24. Zálię o iego
31: towarzysłtwie z książęciem Apołtołkim Piotrem/ mamy 1. Piotr:

32: 5. 13. (marg) **Ewangelistowie dwá z Apoštołow, á dwá z vczniow przednieyfych dwu Apoštołow.** (–) Bo fię ták Pánu náfzemu podobáło/ żeby tylko dwá z Apo=

33: štołow byli Ewángelištami/ Máttheufz y Ian ś. A drugich dwu/

34: Márká y Lukafzá ś. dał nam z vczniow napřednieyfzych y nach=

35: wálebnieyfzych Apoštołow swoich/ Piotrá y Páwłá ś. ktorých E=

36: wángelie zdawná miano zá Ewángelie fáme^{g0} Piotrá y Páwłá ś.

Q 3

Lecz o

strona: 125

125.

Summá Ewáng: ś. Márká.

(marg) **Zywot Márká świętego.** (–)

1: Lecz o Márku ś. ták Hieronym pífe: Márek vczeń y tłumác

2: Piotrow/ wedle tego iáko od Piotrá słyfzał/ prófzony w Rzymie

3: od bráciey/ nápił krotką Ewángelią około dzieśiątego ábo dwu=

4: naftego roku po w niebo wftąpieniu Pánfkim. (A nápił ią na=

5: pierwey po Lácinie/ iáko świadczy Dámáfus opiíuiąc żywot Pio=

6: trá ś. y inni: á potym ią lamże w Aquileiey ná Græckie przeło=

7: żył) ktorą Ewángelią Piotr vślyfzawfzy pochwalił/ y kościołowi

8: ku czytániu zwirchnością fwą podał: iáko pífe Clemens in 6. Hip=

9: potypofcon. Potym Márek pozedł do Egiptu/ y napierwfzy w A=

10: lexándryey mieście przednieyfzym Chríftufá wślawiwfzy/ kościoł

11: poštánowił/ z ták wielką náuką y świętobliwością żywotá; że w=

12: fzytki Chrześcijány przywiódł do náfládowánia przykłádu fwego.

13: Ták iż Philon Zydowin bárzo wymowny/ widząc w Alexándryey

14: ono pirwze zgromádenie Chrześcijánow po wielkiej części z Zy=

15: dow náwroconych (ktorzy byli Mnifzy pod fpráwą y ćwiczeniem

16: Márká ś.) (marg) **Márek S. w Egipcie mnichy y mnifzki fundowál.** (–) księgi nápił

o wielkiej ich pobożności y świętobli=

17: wości/ iákoby ku chwale narodu fwego Zydowfkiego. A iáko

18: Lukafz powieda/ iż Chrześcijáni w Ieruzalem nie mieli nic włáfne=

19: go/ ále wfzytkie máiętności fpolne: ták też Philon/ co w Alexán=

- 20: driey pod Íprawą Márká ś. widział że lię działo; to nápiłał. A
- 21: nie tylko Hieronym (w żywoćie Márká y Philoná) ále y Eufebius
- 22: lib: 2. cap: 15. 16. et 17. Epiphan: fecta 29. Nazaræorum: Calsian:
- 23: de Institut: Cœnob: lib: 2. cap: 5. Sozomenus lib: 1. cap: 12. Niceph:
- 24: lib: 2. cap: 15. y wiele innych piárzow ftórych czynią wzmiánkę
- 25: tych to mnichow w Alexándryey/ z tegoż Philoná. Vmárł Má=
- 26: rek ś. ómego roku Neroná Cefárzá: y pogrzebion w Alexándry=
- 27: ey: ná ktorego mieyfce nástąpił Anianus. Potym roku Páńskie⁸⁰
- 28: 830. ciáło iego do Wenecyey było przeniesione. Naucler: Gener: 28.
- 29: Tego lię też zámilczeć nie godzi; iż dla vczćiwoćci Piotrá ś. kto=
- 30: ry Márká vczniá fwego połał do Alexándryey/ y tám go pierw=
- 31: szym biskupem postánowił; kościół Alexándryifki pierwsze miey=
- 32: fce otrzymał po Rzymfkim kościele: y biskup Alexándryifki był
- 33: przednieyfzym Pátryárchą włchodnych kráioy: o czym ieft dekret
- 34: pierwszego Synodu Niceńkiego. Czytay Leoná ś. epist: 53. y
- 35: Grzegorzá ś. lib: 5. epist: 60. et lib: epist: 37. (marg) **Przecz Alexándriyski kościół, pierwsze mieśce po Rzymfkim otrzymał. (-)**

SWIETA

ksiega: Marci

strona: 126

Rozd: 1. Ewáng: 126.
według Márká.

1: SWIETA EWAN=

2: GELIA IESVSA

3: CHRISTVSA, WE-

4: DLVG MARKA.

rozdział: 1

5: ROZDZIAL I.

6: 4 Krzeft pokuty. 5 Spowiedz. 6 Odzienie y żywność Ia=

7: nowá. 8 Krzełt iego różny od Chriftołowego. 10 Okrzczone P.

8: Iefus. 13 Y kufzone ná pułczy. 14 Vczy Ewángeliey. 17 y 19

9: Wzywa Symoná/ Andrzeiá/ Iákubá/ y Ianá. 21 y 39 Vczy w

10: bożnicách. 23 Vzdrawia opętánego. 30 Y świekrę Piotrowę

11: 41 Y trędowátého.(*marg*) **PIERWSZA CZESC EWÁNGELIEY, o przygotowaniu ná okazanie Páná Chriftołowo. (-) (*marg*) Zączá: 1. (-)**

werset: 1

12: **P**oczátek Ewángeliey IEfufá

13: Chriftołá lyná Bożego.

werset: 2 Iáko nápi=

14: Iáno iefł " v Iáiałzá Proroká: Oto ia(*marg*) " **w prorocech.G. (-)**

15: pošyłam " ániolá mego " przed obliczno(*marg*) " **poslá. (-)**

16: ściá twoiá'/ ktory zgotuie drogę twą przed tobą.(*marg*) " **To iefł, przed tobą: ábo przed przyściem twoim. Hebráim. (-)**

werset: 3

17: Głos wołáiącego ná pułczy: Gotuycie drogę Pán

18: Iká/ czyńcie proste ściełzki iego.

werset: 4 Był Ian ná pu=

19: Izczy krzcząc/ y przepowiedáiąc krzełt pokuty ná od=

20: pułczenie grzechow.

werset: 5 Y wychodziłá do niego w=

21: Izytká kráiná Iudfka/ y Ierofolimiánie " wlyscy':(*marg*) " **G. (-)**

22: y byli od niego krzczeni w rzece Iordanie/ Ipowie=

23: dáiąc/ Iię grzechow swoich.

werset: 6 A Ian odziany był

24: sierściá wielbłędzú/ y páfem fkorzánym około biodr

25: Iwoich: á iadał " Izáráncze y miód Ieśny.

(*marg*) " **Po Græckuααριδε: co znáczy y Izsráncze y wierzchołki zioł. (-)**

werset: 7 Y prze=

- 26: powiedział mówiąc: Idźcie zą mną ten który m=
27: oznieyfzy iefł niżli ia: do ktorego nog przypadzy nie
28: iefłtem godźien rozwiąć rzemykå trzewikow iego.

Iamći

strona: 127

127.

Ewångeliey Rozd: 1.

werset: 8 Iamći was krzcł " wodå'/ åleć on was będzie (marg) " **w wodzie.G.** (-) åleć
on was będzie

1: krzcł " Duchem śwłęty'm'.

(marg) " **w Duchu ś.G.** (-)

werset: 9

- 2: Y sfåło fię: w one dni przyfzedł Iefus od Nå=
3: zåretu Gålileyfkiego: y okrczon iefł od Ianå w Ior
4: danie.

(marg) **Zåczå: 2.** (-)

werset: 10 A nåtymiafł wyftåpiwłzy z wody/ vyrzåł

- 5: " otworzone' niebiofå; y Duchå iåko gołębicę sfłę=(marg) " **rozftępujące fię.G.** (-)
6: puiącego y trwåiącego nå nim'.

(marg) **G.** (-)

werset: 11 Y sfåł fię głos

- 7: z niebå: Tyś iefł fyn moy miły/ " w tobie mi fię' vpo=(marg) " **w którym fię mnie.G.** (-)
8: dobåło.

werset: 12 A nåtymiafł Duch wygnåł go nå pu=

9: fzcå.

werset: 13 Y był nå pułczy czterdzieści dni/ y czter=

- 10: dzieści nocy':(marg) **G.** (-) y był kułzon od fztånå. y był z źwie=
11: rzęty/ å åniołowie fłżyli mu.

(marg) **VVTORA CZESC EWångeliey, o okazåniu P. Christufowym w Gålileiey
przez kazånie y cudå.** (-)

werset: 14

12: A potym gdy Ian był wydan/ przyfzedł Iefus do

13: Gálileiey/ przepowiedáiąc Ewángelią kroleftwá

14: Bożego/

werset: 15 á mowiąc: Iż fię wypełnił czás/ y przy=

15: bliżyło fię kroleftwo Boże: " Pokutuyćiefz/ á wierz=(*marg*) " **Nie fáme wiárę záleca; ále y pokutę.** (-)

16: ćie Ewángeliey.

(*marg*) **Záczá: 3.** (-)

werset: 16

17: A chodząc nád morzem Gálileyfkim/ vyrzał Sy=

18: moná y Andrzeiá brátá iego */ zápułzczájące síeci w(*marg*) * **Symonowego.G.** (-)

19: morze (bo byli rybitwi)

werset: 17 y rzekł im Iefus: Podźćie

20: zá mną/ á vczynię was że będziećie rybitwámi ludzi.

werset: 18

21: A nátychmiałt opuściwłzy síeci */(*marg*) * **fwe.G.** (-) fzli zá nim.

werset: 19 A

22: Ítámąd odfzedłzy máluczko/ vyrzał Iákubá Zebede=

23: ufzowego y Ianá brátá iego/ á oni " opráwowáli' síe=(*marg*) " **ábo zbieráli.** (-)

24: ći w łodzi:

werset: 20 y wnet ich záwołał. A zoftáwiwłzy oycá

25: íwego Zebedeufzá w łodzi z naiemniki/ poľzli zá nim.

werset: 21 Y weľzli do Káphárnaumá: á wnet w ízábáty

26: chodząc do boźnice/ náuczał ich.

werset: 22 Y zdumiewá=

27: li fię ná náukę iego. ábowiem ie vczynł iáko " władzá!(*marg*) " **moc.** (-)

28: máiący/ á nie iáko zakonni Doktorowie.

(*marg*) **Záczá: 4.** (-)

werset: 23

29: A był w bożnicy ich/ człowiek " w którym był duch

30: nieczyłty': y zawałł/(*marg*) " **w duchu nieczyłtym.G. L. (-)**

werset: 24 mówiąc: * Coż ty małz z námi (*marg*) * **Ach.G. (-)**

31: Iełúsie Názáreńki? Przyłzedłéś tráćić nas? Znam

32: ćię ktoś ielt/ **on** święty Boży.

werset: 25 Y zfułł go Iefus/

mówiąc:

strona: 128

Rozd: 1. według Márká.

128.

1: mówiąc: Milczże/ á wynidź " z człóweká'.(*marg*) " **z niego.G. (-)**

werset: 26 Y po

2: tárgawłzy go duch nieczyłty/ y zawałłwłzy głólem w=

3: ielkim/ wyłzedł z niego.

werset: 27 Y zdumieli fię włzyłcy: ták

4: iż fię miedzy łobą pyłáli/ mówiąc: Coż to ielt? coż

5: to zá nowa náuká? iż z władzą y duchom nieczyłtym

6: rołkázuiel/ á łá mu połłufzni?

werset: 28 A wnet fię rozefłłá

7: łławá iego po włzyłkiey kráinie Gálileyłkiey.

(*marg*) **Záczá: 5. (-)**

werset: 29

8: Y nátychmiałł wyłzedłzy z bożnice/ przyłzli do

9: domu Symonowego y Andrzeiowego z Iákubem y

10: z Ianem.

werset: 30 A łwiękrá Symonowá leżáłá w gorącz=

11: ce: á nátychmiałł mowili mu o nię.

werset: 31 Y przyłłapi=

12: włzy podniołł iá/ wiáwłzy rękę iey: á wnet iá gorącz=

13: ká opuściła/ y służyła im.

werset: 32 A gdy był wieczor gdy

14: słońce zachodziło/ przynosili do niego wśytki ktorzy

15: się zle mieli y opętáne:

werset: 33 á wśytko miáfto zbieżało

16: się było około drzwi.

werset: 34 Y vzdrowił wielu ktorych ro=

17: zmáite choroby trapiły: á wyrzucił wiele czártow/

18: y nie dopuźczał im powiedác że go ználi.

werset: 35 A ráno

19: bárzo * wśtawśy wyśzedł/ y odśzedł ná pułte mieśce:(*marg*) * **ieścsze w nocy.G.** (-)

20: y tám się modlił.

(*marg*) **Záčá: 6.** (-)

werset: 36

21: Y śzedł zá nim Symon/ y ci co przy nim byli.

werset: 37 A

22: náłazśy go/ powiedźieli mu; Ze cię wśyścy śzukáią.

werset: 38

23: Y rzekł im: Idźmy do blizkich wśi y miáft/ ábych

24: y tám przepowiedał. boćiem ná to " przyśzedł'.

(*marg*) " **wyśsedł.G.** (-)

werset: 39 Y ka=

25: zał w boźnicách ich/ y po wśyťkiey Gálileiey: y wy=

26: rzucał czárty.

werset: 40 Y przyśzedł do niego trędowáty

27: profźac go/ y vpadźy ná koláná/ rzekł mu:

28: * Ieśli ch=(*marg*) * **G. Iź.** (-)

29: ceśz/ możeśz mię oczyścić.

werset: 41 A IEśus zmiłowawśy

30: fię ` nád nim'/ `ściągnał rękę ` fwą': y dotknąwłzy fię(*marg*) `G.

: `G. (-)(*marg*) `G. (-)

31: go/ rzekł mu: Chce/ bądź oczysćiony.

werset: 42] A gdy **to** mo=

32: wił/ nátychmiał odźedł trąd od niego/ y był oczys=

33: ćion.

werset: 43] A zągroźiwłzy mu/ nátychmiał go odprá=

34: wił.

werset: 44] y rzekł mu: Pátrz ábyś nikomu niepowiedał: á=

35: le idź/ vkaż fię " Arcykáplánowi': y ofiáruy zá oczysćie=(*marg*) " **káplánowi.G.** (-)

R

nie twe

strona: 129

129.

Ewángeliey Rozd: 1.

1: nie twe to co rofkazał Moyzeš ná świádectwo im.

(*marg*) **Záczá: 7.** (-)

werset: 45]

2: Lecz on odźedłzy poczał opowiedáć * y rozfláwiáć(*marg*) * **wiele.G.** (-)

3: tę " rzecz': ták iż iuž potym nie mogł iáwnie wniść(*marg*) " **mowę. Pátrz Matth: 19.**

11. (-)

4: do miáftá: ále był ná włtroniu ná mieścách pu=

5: łtych: á zewłząd przychodźili do niego.

6: NAVKI Y PRZESTROGI.

7: **Krzešt pokuty.**) Ianow krzešt nádzieię czynił odpulzczenia grze=

8: chow/ iáko przygotowánie do Sákrámentow P. Chriřtuřowych/

9: przez ktore grzechy bywáią prawdziwie odpulzczone. **Augustinu**

10: **de Bapt: contra Donat: lib: S. cap: 10.**(*marg*) **Krzešt Iánow.** (-)

11: **Spowiedáiąc fię grzechow fwoich.**) W oney pokućie ktorą Ian

12: przepowiedał/ y ktorey wzywáli ludzie niź fię krzcili/ była pewna

- 13: iákaś ípowiedz grzechow.(*marg*) **Spowiedz przed Ianem.** (-) Skąd znác iz Ian gotował drogę do
- 14: Sákrámentu pokuty y ípowiedzi/ ktora potym od Chriřtá Pána
- 15: vítáwiona byłá: iáko y przez krzeřt ludzie gotował do krztu Chri=
- 16: řtuřowego.(*marg*) **Spowiedz z wyliczániem grzechow.** (-) A obácž/ iz nie mowi/ žeby fię wyznawali być grzeřzny
- 17: mi/ co być może przez powřzechną ípowiedz: ále iz fię ípowiedáli
- 18: grzechow řwoich: co znáczy ofobną iákaś ípowiedz/ z wyliczániem
- 19: grzechow. Pátrž Máttž: 3. 6.
- 20: **Ian odziany był.**) Chćiał vmyřlnie Duch ř. to ná pířmie podác:
- 21: áby káždy wiedział iáko ćiałny á frogi řywot wiodł ten dziwnie ř=
- 22: więty człowiek: y iáko fię nie tylko od zbytnich/ ále y od potrze=
- 23: bnych řzat y pokármow wřtrzymał: (*marg*) **Ofřry řywot Ianá řwiętego.** (-)ná náuke tym/ ktorzy chćą
- 24: prawdziwie pokutowác y być dořkonáli.
- 25: **Ian krzćił wodą.**) Ian wodą/ á Pan Chriřtus Duchem: lecz nie
- 26: řámym duchem/ iáko hæretykowie rozumieią/ mowiác/ iz wodá
- 27: do krztu nie ieřt potrzebna: ále wodą y Duchem ř. pořpołu. (*marg*) **Wodá do krztu potrzebna.** (-)Bo
- 28: ieřli fię kto nie odrodzi z wody y z Duchá ř, tedy nie może wniřć
- 29: do kroleřtwá Bořego.
- 30: **Ieřus okrzczon ieřt.**) Pokorá Pána nářzego/ nie gárdzącego
- 31: krztem řługi řwego. kędy chćiał dác przykřlad wřzyřtkim wiernym
- 32: řwoim/ áby nie gárdzili Sákrámentámi iego/ od iákiegořkolwiek
- 33: káplána/ by teř naprořřzego podánymi: byle iedno w kořćiele
- 34: powřzechnym porřádnie był ná to powořány. [Augustinus lib: 5.](#)
- 35: [de baptismo, capite 9.](#)(*marg*) **Pokorá P. Chriřtuřowá.** (-)
- 36: **Duchá iáko gołębice.**) Tu mařz wyráźną wzmiankę przena=
- 37: řwiętzey á nierozdzielney Troyce. Óćiec mowi z niebá: Duch
- 38: ř. vkázuie fię w ofobie gołębía: á Syn nam od oycá ieřt zálecony.

39: **Ambr: lib: 1. de Sacram: cap: 5.(marg) Troycá S. (-)**

á puścza.

strona: 130

Rozd: 2. według Márká.

130.

- 1: **Ná puścza.**) Chriftus pokutuiąc ná puśczy/ y długo puśczać/
2: zalecił kościołowi swym przykładem/ y pošt czterdzieści dni/ y ży=
3: wot puścelnicy.(marg) **Pošt y puścelnicy život zálezony.** (-)
4: **Y był z zwierzęty.**) Ná tákiedyż puśczy był y Ian ś. kedy nie
5: ludzie miełzkáli/ ále bełtia y iádowita gádziná/ ktorą znáczy Græ=
6: ckie słowo ζυγια.(marg) **Puścza Ianowá y Páná Chriftułowá.** (-)
7: **Szedł ná pušte miełfce.)** Częšto Pan Chriftus miełzkał ná pu=
8: štyni: áby nam pokazał/ iż tákie miełfcá do modlitwy y bogomy=
9: łności fá nápofobnieyše: á iż częšto od świeckich zábaw/ ná ro=
10: zmyłłanie rzeczy niebiełkich/ odrywác fię mamy. (marg) **Miełfcá ofobne ná modlitwę.**
(-)
11: **Vkaž fię Arcykáplánowi.)** Pan oczyściwłzy trędowátého/ od=
12: tyła do kápláná: nie płuiać rzádu/ ktory sam poštánowił. Iáko y
13: Páwłá odełłá do Anániałzá. Dziei: 9. 7.

ksiega: Marci

rozdział: 2

14: ROZDZIAŁ II.

- 15: 3 Vzdrawia powietrzem rułzonego. 7 Nie tylko sam Bog
16: grzechy odpuścza. 14 Wezwał Máttheufzá. 16 y 17 Grzełzni=
17: cy. 20 Vczniowie Chriftułowí kiedy pościć máia. 23 Wyma=
18: wia ie iż w łzábát kłofy rwáli.

werset: 1

- 19: **Y** Záfię przyłzedł do Káphárnaum po **ośmi** dni:
20: y włlyłzano że był w domu:

werset: 2) **á wnet** fię ich wie=

21: le zebráło/ ták iż fię zmieścić nie mogli áni

22: przede drzwiami: y " mowił do nich fłowo'.

(*marg*) " **vczynił im kazanie.** (-)

werset: 3] Y przy=

23: fzi k niemu niołąc powietrzem ruźzonego/ ktorego

24: nieśli czterzey.

werset: 4] A nie mogąc " go przedeń przynieść(*marg*) " **fię przybliżyć do niego.G.** (-)

25: dla rzeźze/ odárli dách **tám** gdzie był **Pan:** á przebraw=

26: fzy **połáp**, fpuścili łózko/ ná którym powietrzem ru=

27: fzony leżał.

werset: 5] A IEfus obaczywłzy wiárę ich/ rzekł

28: powietrzem ruźzonemu: Synu " odpuźczone fą' to=(*marg*) " **odpuśczią fię. to ieft:**

Odpuszczam tobie grzechy twe. (-)

29: bie grzechy twoie.

werset: 6] A byli tám niektorzy z Dokto=

30: row/ fiedząc y myśląc w fercách fwoich:

werset: 7] Czemu

31: ten ták " mowi? bluźni'. Ktoź grzechy odpuścić mo=(*marg*) " **mowi bluznierftwá?**

G. (-)

32: że/ iedno fám Bog?

werset: 8] Co wnet poznawłzy IEfus

33: duchem fwym/ iż ták w fobie myślili/ rzekł im: Cze=

34: mu to myślicie w fercách wálznych?

werset: 9] Coź fącwiey

R 2

ieft/

strona: 131

131.

Ewangeliey Rozd: 2.

1: ieft/ rzec powietrzem ruźzonemu; Odpuźczone fą

2: tobie grzechy: czyli rzec; Wítań/ weźmi łózko two=

3: ie y chodź?

werset: 10 A iżbyście wiedzieli iż Syn człowieczy

4: ma moc odpuścić grzechy ná ziemi (rzekł do rufzo=

5: nego powietrzem)

werset: 11 Tobie mówię; wstań/ weźmi

6: łożko twe/ á idź do domu twego.

werset: 12 A on nátychmiał

7: wstał: á wziąwszy łożko wyszedł przed wśzytkimi/ tak

8: iż się wśzyscy zdumieli/ y chwálili Bogá/ mówiąc:

9: Iżemy nigdy tak nie widáli.

(*marg*) **Zaczá: 8.** (-)

werset: 13

10: Y wyszedł záię do morzá: á wśzytká rzeźza przy=

11: chodziła ku niemu/ y náuczał ie.

werset: 14 A mimo idąc/

12: vyrzał Lewiego **fyná** Alpheuźowego siedzącego ná

13: " cle: y rzekł mu; Podź zámną: A wśtawśzy/ ízedł zá (*marg*) " **Słowo**
Græckie **τελώνιον** **znáczy, stoł celniczy, ábo mieśce kędy cło wybieráią.** (-)

14: nim.

werset: 15 Y sftáło się: gdy siedział v łtołu w domu ie=

15: go/ wiele celników y grzeźzników wespółek siedzieli z

16: Ieśufem y z vczniámi iego. Bo ich wiele było którzy

17: y chodźili zá nim.

werset: 16 A widząc Doktorowie y Pháry=

18: zeűszowie iż iadł z celniki y grzeźzniki/ mówili vcz=

19: niom iego: Czemu z celniki y z grzeźzniki ie y pije

20: ` miśtrz wáśz'?

(*marg*) **6 L. G. S.** (-)

werset: 17 Co wślyśzawśzy Ieśus rzekł im: Zdro=

21: wi nie potrzebują lekarza: ale ci którzy się zle mają.

22: ' Abowiem' nie przyszedłem wzywać [prawiedli=(marg) 'G. (-)

23: wych/ ale grzeźnych *.

(marg) * **ná pokutęG.** (-) (marg) **Záčá: 9.** (-)

werset: 18

24: A vczniowie Ianowi y Pháryzeyfcy pościli: y

25: przyfzli/ y mowili mu: Czemuż vczniowie Ianowi y

26: Pháryzeyfcy pofzczą: á twoi vczniowie nie pofzczą?

werset: 20

27: Y rzekł im IEFus: Izali mogą " fynowie god mał=(marg) " **To ieft, Swátowie goduiący.**

Pátrz Mat: 9. 15. (-)

28: żeńfkich pościć/ poki z nimi ieft oblubieniec? Iáko

29: długo z sobą oblubieńcá máią/ nie mogą pościć.

werset: 20

30: Aleć przyidą dni gdy od nich odjęty będzie oblubie=

31: niec: á tedy będą pościć w one dni.

werset: 21)* Zaden nie (marg) * **A. G** (-)

32: przyfzywa łáty fukná grubego do ftárey fzáty: bo iná=

33: czey/ **oná** fztuká nowa wymuie z ftárey **fsáty**/ y bywa w=

34: iętfze zdárćie.

werset: 22)Y żaden nie leie winá nowego w

ftáre

strona: 132

Rozd: 2. według Márká.

132.

1: ftáre ftátki: bo ináčzey/ wino " rozładza' ftátki/ y " ro=(marg) " **rozładzi.N L. K.**

: " **rozlewa.G.** (-)

2: źleie' się wino/ á ftátki się " zepfuią!. Ale wino nowe(marg) " **pfuią.G.** (-)

3: ma być wlewáne w ftátki nowe.

(marg) **Záčá: 10.** (-)

werset: 23

4: Y sftáło fię ˘ potym' gdy przechodził w szábáty (*marg*) ˘ **G.** (–)

5: przez zboża/ á vczniowie iego poczęli iść w drogę y

6: rwąć kłofy.

werset: 24 A Pháryzeufzowie mu mowili: Wey/

7: coć czynią * w szábáty co fię nie godzi?(*marg*) * **vczniowie twoi.N. L y G.** (–)

werset: 25 A on im po=

8: wiedział: Zaście nigdy nie czytáli co vczynił Da=

9: wid/ gdy potrzebował á łáknął fam y ci co z nim by=

10: li?

werset: 26 iáko wšzedł do domu Bożego zá Abiáthará Ar=

11: cykápłaná/ y iadł " chleb pokładny'/ ktorego fię nie(*marg*) " **chlebofiárowny [!]** . (–)

12: godziło ieść iedno kápłanom: y dawał * tym ktorzy (*marg*) * **y. G.** (–)

13: z nim byli?

werset: 27 Y mowił im: Szábátci vczynion ieft

14: dla człowieká: á nie człowiek dla szábátu.

werset: 28 A ták

15: Syn człowieczy ieft pánem też y szábátu.

16: NAVKI Y PRZESTROGI.

17: **Odárli dách.**) Tákać ma być pilność w przywodzeniu grze=

18: sznych do Chriftułá y do Sákrámentow iego/ iáką pokazáli ci dla

19: otrzymánia zdrowia cíelešnego.(*marg*) **Miłość bližniego.** (–)

20: **Obáczywšy wiárę ich.**) Wiárá y modlitwá iednych zá drugie=

21: mi/ wielmi ieft pomocna.

22: **Powietrzem rušonemu.**)(*marg*) **Páráližowáty.** (–) Iáki ten był ná cíele/ táki ieft grzešny

23: człowiek ná dušy/ przez złe požádlivošći ošiadáiące ferce iego/ y

24: odciąğáiące go od wšzech vczynkow dobrych. **Aug: de pašt. ca: 6.**

25: **Grzechy twoie.**) Štąd znáć/ że Pan Chrifus chorego pierwey

26: ozdrowił ná dufzy/ á niżli ná cíele. Ná náukę káždemu choremu/
27: áby fię pierwey wćiekł do Sákrámentow/ ktore są dufzne lekár=
28: łtwá. Gdzie też widziemy/ iż wiele chorob cíelefnych dla grzechow
29: przychodzi: ktore nie mogą być ozdrowione/ áżby grzechy pierwey
30: były odpufzczone.(*marg*) **Dufne zdrowie w przod opátrzyć mamy.** (-)
31: **Co wnet poznawfsy Iesus duchem fwym.**) Pokázuie fię być Bo=
32: gu Oycu rownym; znáiąc myśli ich duchem swoim/ y iednym sło=
33: wem wzdrawiáiąc páralizowátogo.(*marg*) **Bostwo P. Christufowo.** (-)
34: **Syn człowieczy.**) Iáko Pan Chrístus/ chcąc pokázác że ma moc
35: odpufzczánia grzechow/ nie tylko z tey strony z ktorey Bogiem
36: ieft/ ále y z tey z ktorey ieft człowiekiem/ dowodzi tego przez moc
37: czynienia cudow. (*marg*) **Ludzie máią moc grzechy odpufścić.** (-)Ták też
Apoftołowie/ máiąc od Bogá dáńá

R 3

moc czy=

strona: 133

133.

Ewángeliey Rozd: 3.

1: moc czynienia cudow/ chocia Bogámi nie są/ mieli też moc grze=
2: chow odpufzczánia: nie iáko Bog/ ále iáko słudzy Boży.
3: **Ná ziemi.**) Moc którą Syn człowieczy ma grzechy odpufścić
4: ná ziemi/ nigdy mu odieťa nie byłá: ále iefzcze trwa/ y trwác bę=
5: dzie ná ziemi do skończenia świátá/ w sługach iego/ y w świętych
6: Sákrámentách/ przez ktore on grzechy odpufzcza w kościele/ á nie
7: tylko w niebie. Ták iż cokolwiek oni zwiążą ábo rozwiążą ná zie=
8: mi/ to będzie związane y rozwiązano w niebie. Ná ktore słowá
9: Hieronym ś. ták piŕze. Iż káplani/ máiąc klucze krolestwá nie=
10: bieckiego/ nieiákim sposóbem przed dniem sądnym sądzą. O czym
11: ŕzerzey ś. **Chrylost: lib: 3. de Sacerd.** (*marg*) **Y teraz P. Chrístus odpufcza grzechy
ná ziemi.** (-)
12: **Ale przyidą dni.**) Oto Pan Chrístus twirdzi/ iż w kościele iego

13: miano często pościć; tak iako pościli uczniowie Janowi.(*marg*) **Posty Chrześcijańskie.**

(-)

14: **Gdy potrzebował.**) Gdy potrzebą przyćśnie/ wiele się czyni y

15: czynić może bez grzechu/ coby się procz takiej potrzeby ani miało

16: ani mogło czynić.(*marg*) **W potrzebie niktore rzeczy mogą być dozwolone.** (-)

Iako kielichy y infze klenoty kościelne/ w wiel=

17: kiej potrzebie/ od przełożonych mających na to moc/ bywają na

18: w bogie y więznie obrocone. Co gdyby kto uczynił dla swego po=

19: zytku/ byłby świętokradzcą. *Ambro: lib: 2. offic. cap: 28.*

ksiega: **Marci**

rozdział: **3**

20: ROZDZIAŁ III.

21: 1 Rękę wchłą/ w szabat zdrowił. 6 Rada Żydów przeciw Chri=

22: stufowi. 10 Chorzy dotknięciem Chrystufa zdrowieni. 11 Czár=

23: ci przed nim padają/ y wyznawają go. 14 Obiera dwunastie A=

24: poštołow. 16 Imiona ich. 21 Chrystufa powinowaci za szalo=

25: nego mają. 22 Pharyzeuzowie moc jego Beelzebubowi przypi

26: łują. 29 Bluznierstwo przeciw Duchowi świętemu. 35 Kto jest

27: bratem/ siostrą/ y matką Chrystufową.

werset: **1**

28: **Y** Wszedł zaś do bożnicy: a tam był człowiek

29: mający rękę wchłą.

werset: **2** Y podtrzęgali go ie=

30: śliby * w szabaty zdrawiał: aby go oskarżyli.(*marg*) * **go.G.** (-)

werset: **3**

31: y rzekł człowiekowi mającemu rękę wchłą: Pow=

32: śtań w pośrzodek.

werset: **4** Y rzekł im: Godzili się w szá=

33: baty dobrze czynić/ czyli złe? " dużej zdrowić'/ czyli(*marg*) " **człowiekà zleczyć.** (-)

34: zabić? A oni milczeli.

werset: 5] A poyrzawfzy po nich z gnie=

35: wem/ zafmućiwfzy fię dla ślepoty fercá ich/ rzekł czło

wiekowi:

strona: 134

Rozd: 3. według Márka.

134.

1: wiekowi: Wyćiągni rękę twą. Y wyćiągnął: y przy=

2: wrocona mu ieft ręká *.

(*marg*) * **iego zdrowa iáko y druga.G** (-) (*marg*) **Zączá: 11.** (-)

werset: 6]

3: A wyfzedfzy Pháryzeufzowie/ czynili nátychmiaft

4: rádę z Herodyany przeciwko iemu iákoby go ftráci=

5: li.

werset: 7] A Iefus z vczniami fwemi vfzedł do morzá: á

6: wielka rzelza z Gálileiey y z Iudfkiey źiemie fzlá zá

7: nim:

werset: 8] y z Ierufálem y z Idumeiey y z za Iordania

8: " y tych wielkie mnoftwo co około Tyru y Sydonu'/(*marg*) " **ábo, y wielkie mnoftwo Tyrwczykow y Sydończykow.** (-)

9: ftyfząc o tym co czynił/ przyfzli do niego.

werset: 9] Y rzekł v=

10: czniom fwym áby miał łodkę po gotowiu dla rzelze/

11: áby go nie ćifnęli.

werset: 10] Abowiem wiele ich " vzdrawiał'/(*marg*) " **był vzdrowił.G.** (-)

12: ták iż fię nań ćifnęli áby fię go dotykáli ile ich miało

13: **iákie** niemocy.

werset: 11] A duchowie nieczyści/ gdy go záy=

14: rzeli/ wpadáli przed nim: y wołáli mowiąc: " Tyś ieft'/(*marg*) " **żeś ty ieft.G.** (-) fyn Boży.

werset: 12] Y bárzo im groźił áby go nie wyiawiáli.

(*marg*) **Záczá: 12.** (-)

werset: 13

15: Y wízedfzy ná gorę/ wezwał do siebie ktorých

16: íam chćiał: á przyfzli k niemu.

werset: 14 Y poítánowił dwu=

17: naście * áby byli z nim: á iżby ie poíłał przepowíá=(*marg*) * **ktore y názwał Apoštołmi.N. G.** (-)

18: dáć.

werset: 15 Y dał im moc vzdrawíánia niemocy/ y wy=

19: ganiánia czártow.

werset: 16 Y dał Symonowi imię Piotr.

werset: 17

20: Y Iákubá Zebedeufzowego/ y Ianá brátá Iákubo=

21: wego: y dał im imioná " Boánerges/ to íeft/ íynowie(*marg*) " **Bene-reges wíáśnie po Zydowsku.** (-)

22: gromu.

werset: 18 y Andrzeiá y Philippá/ y Bártłomieiá y

23: Máttheufzá/ y Tomafzá y Iákubá Alpheufzowego/ y

24: Tádeufzá y Symoná " Kánáneyczyká'/ (*marg*) " **Kánánitczyká.G.** (-)

werset: 19 y Iudafzá Íkáríotá ktory go teź wydał.

(*marg*) **Záczá: 13.** (-)

werset: 20

25: Y przyfzli do domu: y zbieglá íię záíę rzelza/ ták

26: iż nie mogli y " chlebá íeść'.

(*marg*) " **brać pokarmu. Hebraífm.** (-)

werset: 21 A gdy to wílyfzeli iego

27: powinowáci/ wyfzli áby go poimáli. bo mowili/ iż

28: odfzedł od rozumu.

werset: 22 A Doktorowie ktorzy byli przy

29: szli z Ierufálem/ mówili; iż ma Beelzebubá: á iż

30: mocą książećią czártowfkiego czárty wygania.

werset: 23 Y

31: wezwawfzy ich/ mówił ku nim w przypowieściách:

32: Iákoż może szátan szátaná wygániáć?

werset: 24 y kroleftwo

iefliby

strona: 135

135.

Ewángeliey Rozd: 3.

1: iefliby przeciw fobie było rozdzielone/ nie może się o=

2: stać kroleftwo ono.

werset: 25 Y dom iefliby przeciw fobie

3: był rozdzielon/ nie może się ostać on dom.

werset: 26 Y szátan

4: iefliby sam przeciw fobie powstał/ rozdzielon iest/ " y

5: nie będzie się mógł' ostać/ ále ma koniec.(*marg*) " **nie może się**N L. G. S. (-)

werset: 27 Nie mo=

6: żeć żaden sprzętu mocarzowego wředfzy w dom *(*marg*) * **iego.1 L. K. G. S.** (-)

7: splondrowáć/ iefliby pierwey mocarzá **onego** nie zwią=

8: zał/ á tam dopiero dom iego splondruie.

(*marg*) **Záczá: 14.** (-)

werset: 28

9: Záprawdę powiedam wam/ że wfzytkie grzechy

10: będą odpufzczone fynom ludzkim/ y bluźnierftwá kto

11: rymibykolwiek bluźnili.

werset: 29 ále ktobykolwiek bluźnił

12: przeciw Duchowi świętemu/ " nie ma' odpufzczenia(*marg*) " **nie będzie miał**N. L. (-)

13: ná wieki/ ále " będzie' winien " grzechu' wiecznego.(*marg*) " **ieft.G.**

: " **fádu.G.** (-)

werset: 30

14: Iż mówili; ma ducha nieczystego.

werset: 31 Y przyśli

15: matka y bracia jego: a stojąc przed domem posłali

16: do niego wzywając go:

werset: 32 a rzekła siedziela około

17: niego: y powiedziano mu; Oto matka twoja y bracia

18: twoja * przed domem cię szukają.(*marg*) * **y siostry twoje.G.** (-)

werset: 33 Y odpowie

19: dział im/ mówiąc: Ktoż jest matka moja " y ' bracia(*marg*) " **abo.G.** (-)

20: moi?

werset: 34 A porzawszy na ty którzy około niego się

21: dzieli/ rzekł: Oto matka moja y bracia moi.

werset: 35 Abo

22: wiem ktoby czynił wolę Bożą/ ten jest brat mój y

23: siostra moja y matka moja.

24: NAVKI Y PRZESTROGI.

25: **Aby się go dotykali.**) Samo dotknięcie Pana Chrystusa/ albo

26: ktorey rzeczy jego/ niemocy vzdrowiało.(*marg*) **Reliquiae.** (-)

27: **Tys jest syn Boży.**)(*marg*) **Haerytyckie nabozenstwa.** (-) Wyznanie prawdy nie od
lada kogo jest

28: Panu Bogu wdzieczne. Bo oto dyabla/ wyznawajacego Chri

29: sta Pana byc synem Bozym/ zfukano/ y kazano mu milczec. A Pio

30: trowe o tymze wyznanie jest wielce pochwalone y odpacone. **Au**=

31: **gust: tract: 10. in epist: Ioan et ferm: 30. de verb: Apost.** Prze

32: toz y kaza herytyckich sluchac sie nie godzi/ chocia by tez czalem

33: prawde mowili. Ani bywac na ich modlitwach y ceremoniach.

34: Bo cokolwiek oni ku chwale Bozey mowia albo czynia/ to jest we

35: dlug Hieronyma s. wyctie wilkow/ y wrzalk szaleiaczych.

36: Bo kto=

rzy nie fą

strona: 136

Rozd: 3. według Marka.

136.

1: rzy nie fą w kościele powszechnym (Augustin ś. mowi) ci nie spie=

2: waią/ ale iako wilcy wyia. **Non iubilant, sed vlucant.**

3: **Poftánowił dwunaście.**) Liczbá dwunaście Apoštołow ma w

4: łobie nie máłá táiemnicę/ co znác z obránia ś. Mácieiá ná miey=

5: łce Iudałzowo/ áby tá liczbá z nowu była nápełniona. Bo ci fą

6: ony dwánaście fundámentow kościoła Bożego. **Obiáw: 21 14.(marg) Apostołow liczba.**

(-)

7: **Piotr.**) W liczbie dwunaście Apoštołow zówlze Piotr ma przo=

8: dek: y názwan ielł **Petrus**, co znáczy opokę/ iż miał być opoká á=

9: bo fundámentem kościoła po Chrifufie. **Hieron: in Matth: 16.(marg) Piotr ma przodek między Apostoły.** (-)

10: **Mowili, iż odśedł od rozumu.**) Pátrz obyczáiu świeckich powin=

11: nych; ktorzy wielkie nabożeńtvo/ chęć do zakonu y służby Bożey/

12: żarzliwość o religią y o chwałę Bożą/ máią zá fzaleńtvo.(marg) **Nabożeńtvo światu fię zda fsaleńtvo.** (-)

13: **Kroleftwo rozdzielone.**) Iáko fię to iści we wżyfłkich krole=

14: łtwách y rzeczách pópolitych kędy niezgody pánuia: ták fię ofo=

15: bliwie pełni w fektách y hæretykách/(marg) **Hæretycka zgodá.** (-) ktorzy zówlze máią fwary y

16: niezgody między łobą/ iáko plagę Bożą: przeto iż fię łami od ko=

17: ścioła oderwáli.

18: **Grzechu wiecznego.**)(marg) **Grzechy niektore ná onym fwiećie będą odpufczone.** (-) Wiecznym grzechem zowie/ ten (iáko

19: Máttheufz ś. wykłáda) ktorzy nie będzie odpufczony áni ná tym/

20: áni ná onym świećie. Kędy fię vczymy od Márká ś. iż fą niekto

21: re grzechy nie wieczne: á od ś. Máttheufzá/ iż fą tákíe/ ktore y ná

- 22: tym y ná onym świećie bywáią odpufzczáne.
- 23: **Ktoż ieft mátká moiá.**) Tymi fłowy nie przyć fię Pan Chrifтус
- 24: mátki fwoiey/ áni vczy niewdzięczności przeciwko rodzicom: ále
- 25: vczy przekłádác mátkę duchowną wżytkich wiernych/ która ieft
- 26: kościół powfzechny/ y bráćią náfę w nim/ y dobrá ich duchowne/
- 27: nád rodzice y krewne ćielefne. Bo ták Pan y miłtrz náfz/ báwiąc
- 28: fię fprawámi niebiefkimi/ miał te wżytkie zá mátki/ bráćią y fío=
- 29: ftry/ ktorzy czynili wolą Oycá iego.(*marg*) **Mátká Christufowa.** (-) Miedzy ktoremi
była pew=
- 30: nie y Pánná mátká iego: iż czyniła wolą Oycá niebiefkiego. y o=
- 31: wżem nád inne wżytkie: bo ták łáki pełná była/ że nigdy żadnym
- 32: grzechem áni powfzednim/ przez wżytek czas żywotá fwego/ nie
- 33: zgrzeźyła. *Aug: de nat: et grát: cap: 36.*

ksiega:

rozdział:

34: ROZDZIAŁ III.

- 35: 3 Podobieńftwo fieiącego. 14 Wykład iego. 21 Swiecá zá=
- 36: palona. 24 Iáką kto miárą mierzy/ będzie mu odmierzono. 26
- 37: Podobieńftwo o naśieniu/ iáko ono roście. 31 Y o ziarnku gor=
- 38: czycznym. 38 Spi Chrifтус ná wezgłowku. 39 Wiátrom y
- 39: morzu rofkázuie.

S

Y począł

strona:

137.

Ewangeliey Rozd: 4.

(*marg*) **Záčá: 15.** (-)

werset:

- 1: **Y** Począł záfię vczyć przy morzu: y zebrála fię
- 2: do niego rzeźza wielka/ ták iż **on** wżedfzy do
- 3: łodzi fiedział ná morzu/ á wżytká rzeźza była

4: przy morzu ná ziemi.

werset: 2 Y náuczał ich wiele **rzeczy** w

5: przypowieściách/ y mówił im " w náuce swoiey:(*marg*) " **To iest, vcząc: ábo obyczáiem náuczánia fwego. Hebráífm. (-)**

werset: 3

6: Słuchayćie; Oto/ rozsiewcá wyfzedł śiac.

werset: 4 A gdy

7: śiał/ iedno pádło podle drogi/ á ptacy powietrzni

8: przyfzli y poiedli ie.

werset: 5 A drugie pádło ná opoczyfte

9: **mieyfcá**, gdzie nie miáło wiele ziemie: y nátychmiał

10: weszło/ **przeto** iz nie miáło głębokiey ziemie:

werset: 6 á gdy

11: słońce weszło/ wygorzáło: á przeto iz nie miáło ko=

12: rzeniá/ wchło.

werset: 7 A drugie pádło w ćiernie: á weszło

13: ćiernie/ y záduśiło ie/ y nie dáło owocu.

werset: 8 A drugie

14: vpádło ná ziemię dobrą: y dáło owoc wchodzący y

15: roftący: á iedno przyniośło " trzydzieści/ drugie fześc=

16: dzieśiat/ trzećie záfię sfo'. (*marg*) " **Trzydziefty fseścdzieśiatny fetny.N L.Tákże y nízey #. 20. (-)**

werset: 9 Y mówił: Kto ma wfyzy

17: ku słuchániu niechay słucha.

(*marg*) **Záčzá: 16. (-)**

werset: 10

18: A gdy sam był ofobno/ pytáli go ći co przy nim

19: byli " dwánaście' **o tey** przypowieści.(*marg*) " **ze dwunaściąG.to iest, vczniowie iego. (-)**

werset: 11 Y mowił im:

20: Wamci dano poznać táiemnicę krolestwa Bożego:

21: ále tym ktorzy ná łtronie łą/ włzytko bywa w przy=

22: powieściách:

werset: 12 áby pátrząc pátrzyli/ á nie widzie=

23: li: á słyszác słyszeli/ á nie zrozumieli: by łię kiedy nie

24: návrócili/ á były im odpufzczone grzechy.

werset: 13 Y rzekł

25: im: Nie rozumiećie tey przypowieści? á iákoż zro=

26: zumiećie włzytkie przypowieści?

werset: 14 Rozsiewcá on/

27: słowo łieie.

werset: 15 A ći łą ktorzy podle drogi: gdzie łię

28: rozsiewa słowo/ á gdy włyszác/ nátychmiał przycho=

29: dži łzátan/ á wybiera słowo włiane w łercá ich.

werset: 16

30: Tákzeć y ći łą co ná opoczyłtych **mieyfcách** łą połiá=

31: ni: ktorzy gdy włyszác słowo/ nátychmiał ie z rádo=

32: łćiá przyimuią:

werset: 17 á nie máiá korzeniá w łobie/ ále łą

33: doczełnymi: potym gdy przyidzie wćiśnienie " y' prze=(*marg*) " **ábo.** (-)

34: łłádowánie dla łłowá/ nátychmiał łię gorłzác.

werset: 18 " A

drudzy

strona: 138

Rozd: 4 według Márká.

138.

1: drudzy łą' ktorzy miedzy ćiernie łą posiani: ći łą(*marg*) " **A ći łą.G.** (-)

2: ktorzy łłowá łłucháiiá/

werset: 19] á pieczołowania " światá'/(*marg*) " **wieku tegoG (-)** " y omamienie bogactw'/
y chćiwości innych rzeczy/(*marg*) " **y omylne bogáctwá. Hebr (-)**

3: wřzedřzy záduřzáią řłowo/ y bywa bez pořytku.

werset: 20] A ći

4: řą ktorzy ná dobrą źiemię řą pořiani; ktorzy řłuchá=

5: ią řłowá y przyimuią **ie**, y przynofzą owoc/ iedno trzy=

6: dzieřtny/ drugie řzeřćdzieřiątny/ á drugie řetny.

werset: 21] Y

7: mowił im: Izali " řwiecę przynofzą' áby ią řtáwia=(*marg*) " **řwiecá przychodzi.G. L. (-)**

8: no pod korcem/ ábo pod łozem? zař **nie przeto** áby byłá

9: ná řwieczniku pořtáwiona?

werset: 22] A bowiemći nic nie

10: ieřt táiemnego coby řię obiáwić nie miáło: áni bywa

11: zákryto/ " ále izby ná iářnią wyřzło'.

(*marg*) " **coby nie wyřło ná iářnią.N L. S. (-)**

werset: 23] Ieřli kto řřzy

12: ma ku řłuchániu niech řłucha.

(*marg*) **Záczá: 17. (-)**

werset: 24]

13: Y mowił im: Obáczćieřz czego řłuchaćie. Iáką

14: miářą mierzyćie/ bęďzie wam odmierzono: ¯ y bęďzie

15: wam przydano. *

(*marg*) ¯ **8 L. N G.**

☐ * **ktorzy řłyřsyćieřl L K. G. S. (-)**

werset: 25] A bowiem kto ma/ bęďzie mu

16: dano: á kto nie ma/ y to co ma/ odeymá od niego.

werset: 26]

17: y mowił: Tákcći ieřt kroleřtvo Boře/ iáko gdyby

18: człowiek wrzucił nářienie w źiemię/

werset: 27 " á ípałby y w=

19: Ítawał w nocy y we dnie'/ á naśienieby wíchodźiło y(marg) " **To ieft, á báwiłby fię czym innym we dnie y w nocy. nic więcey nie myśląc o naśieniu, ále ie Bogu poruczaiąc.**
Hebr. (-)

20: roflo " gdy on' nie wie.(marg) " **iáko on.G. (-)**

werset: 28 Boć ziemiá íamá z fiebie o=

21: woc rodzi. naprzod trawę/ potym kłos/ á potym peł=

22: ne źiárno w kłósie.

werset: 29 " A gdy fię dołtoi zboże: wnet(marg) " **A gdy z siebie wyda owoc.N L K. (-)**

23: zápuści sierp/ bo źniwo przyźzło.

werset: 30 Y mowił: Komuż

24: podobnym vczynimy kroleftwo Boże? ábo ktoremu

25: podobieńftwu przyrownamy ie?

werset: 31 Iáko " źiárno gor=

26: czyczne!: ktore gdy sieią w źiemię/ mniefze ieft ze w=(marg) " **źiarnu gorczyznemuG. (-)**

27: Ízytkiego naśienia ktore ieft ná źiemi:

werset: 32 á gdy będzie

28: wśiane/ wíchodźi/ y bywa więtfze nád wízytkie źioła:

29: y czyni gáłęźie wielkie/ ták iż pod ćieniem iego mogą

30: " miełkác ptacy pow[i]etrzni.(marg) " **mieć gniazdá.G. (-)**

werset: 33 Y wielą tákowych

31: przypowieści mowił do nich słowo/ iáko mogli słu=

32: chác:

werset: 34 á oprócz przypowieści nie mowił im. wízák=

33: że vcziom swoim ofobno wízytko wykłádał.

(*marg*) **Zączá: 18.** (-)

werset: 35

1: Y mówił im w onże dzień/ gdy iuż był wieczor:

2: Przeprawmy fię ná drugą łtronę.

werset: 36

3: rzelżą/ wzięli go ták iáko był w łodzi: á ine łodzi były

4: z nim.

werset: 37

5: wály wielce ná łódź; ták iż fię łódź * nápełniáá.

(*marg*) * **iuż.G.** (-)

werset: 38

6: on był ná zádzie łodzi łpiąc ná wezgłówku: y obudźili

7: go/ y mowili mu: Náuczycielu/ niedbałz ty iż ginie=

8: my?

werset: 39

9: rzu; Milcz/ zámilkni. Y przełtał wiátr: á łtáá fię ci=

10: łza wielka.

werset: 40

11: " ielzceż' nie maćie wiáry?

(*marg*) " **iákoż.G.** (-)

werset: 41

12: mowili ieden ku drugiemu: Ktoż wždy ten ielł/ że y

13: wiátr y morze łą mu połłuzne?

14: NAVKI Y PRZESTROGI.

15: **Ale tym ktorzy ná łtronie łą.**) Ktorzy nie łą w kośćiele powłze=

16: chnym/ by nawięcey łłucháli y czytáli, iednák nic zbáwiennego

17: rozumieć nie mogą. **Bęđąin hunc locum.**(*marg*) **Czemu haretycy nie rozumieją piłmá.** (-)

18: **By fię kiedy nie náwróćili.**) Te łłowá y inne im podobne/ nie

- 19: ták rozumieć małż/ żeby Pan przeto mowił w przypowieściach á=
20: by słucháczce nie rozumieli/ żeby się nie náwrócili.(*marg*) **Nie Bog grzechu przyczyna, ále wola człowiecza.** (-) Coby ták wiele
21: ważyło iákoby rzekł/ iż niechciał áby rozumieli/ ábo się náwrócili
22: Ale práwego wykłádu tego mieycá/ z Máttheufzá ś. y z Dzieiow
23: Apóstołkich dochodzić mamy: gdzie ták Zbáwiciel nász y Páweł
24: ś. mowią: Oczy swe zámrużyli/ żeby kiedy oczymá nie oglądáli/ y
25: wśzymá nie słyszeli/ á sercem nie zrozumieli/ á nie náwrócili się.
26: Skąd to idzie/ iż mowienie w przypowieściach nie było przyczyną
27: ich niedowiárfstwa (bo wiele innych y z Apóstołmi słyszeli y rozu=
28: mieli) ále iż oni sámi słyszeć y rozumieć niechcieli/ áby się kiedy nie
29: náwrócili. A ták sámi byli przyczyną dobrowolney y zátwardziá=
30: łey niewiáry swoiey. Acz y dla tego mowił w przypowieściach/ iż
31: nie byli godni áby zrozumieli/ iáko inni którym ie wykłádał.
32: **Pod korcem, ábo pod łózem.**) Nie kryje się po kąciech kościoł
33: Kátholicki/ y w nim słowo Páná Chrístufowo: ále iáfno świeci
34: po wśzytkiemu świátu.(*marg*) **Kościół Chrístufow iáfny y widomy.** (-)
35: **A spałby.**)(*marg*) **Kościół záfse rośnie.** (-) Kościół y náuká Páná Chrístufowá (choć
my śpie=
36: my ábo czuiemy) záfwe rośnie zá správą y opátrnością Bo=
37: żą: tylko káznodzieie síać y sżczepić y polewáć máią: á Bog pe=

wnie da

strona: 140

Rozd: 5. według Márká.

140.

- 1: wnie da pomnożenie y wzrośt násienu w sercach ludzkich. Prze=
2: toż rospáczáć nie mamy/ áni być niecierpliwi áni fráłowliwi/ iesli
3: się nam nie záfwdy powodzi: ále czyniáć to co z nas iesť/ ośtátek
4: Pánu Bogu poruczamy.
5: **Iáko ziárno gorcyczne.**) Gdyby kościół y prawdá co dzień to
6: więcey wítawála była/ y w więtfze ciemności záchodziła/ od czá=

- 7: łow Apoftoľkich aż do nas: iáko mowią y bluznią odźczepieńcy:(*marg*) **Kościoła**
rozszerzenie. (–)
- 8: tedyćby ná początku musiał być kościół więtfzy/ á potym mnieyfzy
- 9: y ściśleyfzy. Lecz Pan tym podobieńftwem przeciwney rzeczy v=
- 10: czy/ iż kościół pierwey był máły iáko ziárno gorczyczne/ á potym
- 11: fię rozrośł y rozszerzył iáko drzewo wielkie.
- 12: **Ptácy powietrzni.**) Miedzy wśzytkimi śektámi y náukámi/ wiá=
- 13: rá Chrifułowá ná początku namnieyfza y nawzgárdzeńfza byłá:
- 14: ále rychło potym wśzytkie náuki ludzkie dáleko przeszła y zwycięży=
- 15: ła: ták iż namędrfzy Philofophowie/ y namožnieyfzy Cefárze y
- 16: krolowie/ ze wśzytkiego świátá zlecieli fię do niey/ y w niey łobie
- 17: mieszkánie vczynili. *Chryfost: in vita S. Babylá mart.(marg)* **Wiary Chrześciańskiey**
dziwne rozmnożenie. (–)

ksiega:

rozdział:

18: **ROZDZIAŁ V.**

- 19: 2 Vzdrawia opętánego. 7 Szátan zna Chrifułá. 13 Czárći
- 20: wychodzą w świnie. 25 Niewiáltá krwotok ćierpiąca. 41 Cor=
- 21: ká Iáiirowá wkrzeźzona. (*marg*) **Záczá: 19.** (–)

werset:

- 22: **Y** Przyśfli ná drugą ftronę morzá/ do kráiny
- 23: " Gerázeńczykow'.

(*marg*) " **Gádáreńczykow.G.** (–)

werset: A gdy on wychodził z ło=

- 24: dži/ nátychmiałt mu zábieżał " z grobow czło=(*marg*) " **To iest, z iednego, ábo z**
niektorego grobu. Hebráifm (–)
- 25: wiek " w duchu nieczyfym'/

(*marg*) " **máiący duchá nieczyftego. Hebráifm.** (–)

werset: ktory miał mieszkánie

26: w grobiech. á nie mógł go iuz nikt y łąncuchámi zw=

27: iążyć:

werset: 4 przeto iż częŝto będąc pętámi y łąncuchámi

28: wiązány/ łąncuchy rozrywał y pętá łamał. y nie mógł

29: go żaden okroćić.

werset: 5 á ząwždy we dnie y w nocy wo=

30: łął w grobiech y w gorách/ á tłukł ńię **fam** kámieńmi.

werset: 6

31: Y wyrzawłzy Ieŝulá z dáleká/ przybieżał y pokłonił

32: ńię mu:

werset: 7 á wołáiąc głóŝem wielkim/ mowił: Coż ty

33: zemną maż Ieŝufie ŝynu Bogá nawyżłzego? poprzy=

34: ńięgam ćię przez Bogá ábyś mię nie męczył.

werset: 8 Abo=

35: wiem mu mowił: Wynidź ducha nieczyŝty z człowie=

S 3

ká. Y zo=

strona: 141

141.

Ewángeliey Rozd: 5.

1: ká.

werset: 9 Y zopytał go; Co zá imię maż? A on mu powie=

2: dżiał: Imię mi " Woyłko': ábowiem nas ieŝt wiele.(*marg*) " **ábo ćmá.** (-)

werset: 10

3: Y proŝił go bárzo/ áby ich nie " wyganiał' z **oney** krá=(*marg*) " **wyfyłał.G.** (-)

4: iny.

werset: 11 A było tám przy gorze wielkie ńtádo wieprzow

5: ná pałzy.

werset: 12 Y proŝili go * czárći/ mowiąc: Puŝć nas(*marg*) * **wfzyłcy.G.** (-)

6: w wieprze/ ábyłmy w nie weźli.

werset: 13 Y nátychmiał im

7: dopuścił Iefus. A wyłzedłszy duchowie nieczyści/ we=

8: źli w wieprze: y wpadło **ono** ftádo wielkim pędem z

9: przykrá w morze/ * około dwu tyśiácu/ y potonęli w (*marg*) * **á było ich.G.** (-)

10: morzu.

werset: 14] A ktorzy ie pášli/ zvciekáli/ y oznaymili **to** w

11: mieściech y po " wśiách. Y wyłzli áby oglądáli to co(*marg*) " **polách.** (-)

12: fię ftáło.

werset: 15] Y przyłzli do Iefufá/ y vyrzeli onego ktorzy

13: był opętány/ fiedzácego/ obleczonego/ y z dobrym ba=

14: czeniem *: y bali fię.(*marg*) * **tego ktorzy miał ćmę abo woysko.G.** (-)

werset: 16] A ci ktorzy **to** widzieli/ opowie=

15: dzieli im/ iáko fię przydáło onemu opętánemu/ y o wie

16: przách.

werset: 17] Y poczęli go prośić/ áby wyłzedł z gránic

17: ich.

werset: 18] A gdy wftąpił w łódź/ prośił go on co był opę=

18: tány/ áby był przy nim.

werset: 19] Lecz mu nie dopuścił */(*marg*) * **Iefus.G.** (-)

19: ále mu rzekł: Idź do domu twoiego do śwych/ á o=

20: znaymi im iákoć wielkie rzeczy Pan vczynił y zlito=

21: wał fię nád tobą.

werset: 20] Y odłzedł/ y poczał śławić w De=

22: kápolu/ iáko wielkie rzeczy z nim vczynił Iefus: á w=

23: śzyścy fię dziwowáli.

(*marg*) **Záczá: 20** (-)

werset: 21]

24: A gdy fię záś Iefus przepráwił w łódzi ná drugą

25: śtronę/ zebrała fię do niego wielka rzefza/ á **on** był nád

26: morzem.

werset: 22] A * przyšzedł ieden z " Arcybożniczych i=(marg) * **oto.G.**

: **" Arcybożniczy ieft pierwszy przełożony w bożnicy. (-)**

27: imieniem Iáir: á wyrzawízy go/ padł v nog iego:

werset: 23] y

28: prošíł go wielce/ mowíac: Iż corká mojá kona.

29: " Podź/ włoż' ná nię " ręce'/ żeby ozdrowiááká y żywá(marg) " **ábys przyšedłsy włożył.G.**

: **" rękę.N. L. S (-)**

30: zoftááká.

werset: 24] Y šzedł z nim: á zá nim šzáká wielka rzešza/ y

31: ščíkákáli go.

werset: 25] A niewiáštá ktora miááká plynienie

32: krwie dwánašcie lat/

werset: 26] y wiele byáká vćierpiááká od

33: wiela lekárzow/ á wšytko šwe náložyláká byáká/ á nic iey

34: nie pomogło/ owšzem šię iey tym wíeucey pogaršzákó:

všlyšzawízy

strona: 142

Rozd: 5. według Márká.

142.

werset: 27]]

1: všlyšzawízy o Iešufie/ przyšzáká z tyłu miedzy rzešzáká/ y

2: dotknęáká šię šzákáty iego

werset: 28] Bo mowíáká: Iż iešli šię tyl=

3: ko tknę šzákáty iego/ będę zdrowáká.

werset: 29] Y nátychmiałt wy=

4: šchło źrzodło krwie iey: y poczuáká ná ćiele iż ieft v=

5: zdrowionáká od oney choroby.

werset: 30] A poznawízy wnet Ie=

6: šus w šobie moc ktora od niego wyšzáká/ obroćiwízy šię

7: do rzešzy/ rzešł: Kto šię dotknákł šzat moich?

werset: 31 A v=

8: czniowie iego mowili mu: Widźiż rzefzą ćifnącą

9: ćię/ á mowifz; Kto fię mnie dotknął?

werset: 32 Y obeyrzał

10: fię áby obaczył onę ktora to vczyniła.

werset: 33 A niewiáltá

11: boiác fię y drząc/ wiedzác co fię iey przydáło: przyfzłá

12: y vpádlá przed nim/ á powiedziáá mu wśzytkę pra=

13: wdę.

werset: 34 A on iey rzekł: Corko/ wiará twoiá vzdro=

14: wiá ćię: idźze w pokoiu/ á bądź zdrowá od choroby

15: twoiey.

(*marg*) **Záczá: 21.** (-)

werset: 35

16: A gdy on iefzcie mowił przyfzli " do' Arcybożni=(*marg*) " **od.11 L. G. S.** (-)

17: czego/ mowiác: Iż corká twoiá vmárlá: czemuż

18: iefzcie trudźifz Náuczycielá?

werset: 36 A Iefus vśłyfzawfzy

19: śłowá ktore powiedano/ rzekł Arcybożniczemu: Nie

20: boy fię: wierz tylko.

werset: 37 Y nie dopuścił żadnemu cho=

21: dźić zá śobą/ iedno Piotrowi y Iákubowi y Ianowi

22: brátu Iákubowemu.

werset: 38 A przyfzedfzy w dom Arcybo=

23: źniczego/ vyrzał zgiekł/ y płáczące/ y bárzo ryczące.

werset: 39

24: y wfzedfzy/ rzekł im: Przecz zgiekł czynicie y płácze=

25: ćie? dziewczeká **tá** nie vmárlá/ ále śpi.

werset: 40 Y śmiali

26: fię z niego. A on wygnawfzy wfzytki/ wziął oycá y má

27: tkę dziewczki/ y ony ktorzy przy nim byli: y weszli

28: tám gdzie dziewczká leżálá.

werset: 41 A wiąwfzy rękę dzie=

29: weczki/ rzekł iey: Thálithá kumi: co ieft/ wyłoży=

30: wfzy/ Pánienko (tobie mowię) wftań.

werset: 42 Y nátych=

31: miałt pánienká wftałá: y chodziłá. á bylá we dwu=

32: naście lećiech. y zdumieli fię zdumieniem wielkim.

werset: 43 Y zákazał im wielce áby tego żaden niewiedział:

33: y kazał iey dáć ieść.

Náuki y

strona: 143

143.

Ewángeliey Rozd: 5.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Puść nas w wieprze.**) Pátrż iáko czárći rádźi mieszkáią w wie=

3: przách/ y Chríftus im tego dopuľczá: iż ludzie obzárći y nieczyści

4: fą wdzięcznemi przybytkámi czártow.(*marg*) **Czárći w ktorych rádźi przebywáią.** (-)

5: **Iefli fię tylko tknę fsáty iego.**) Ták też mowi práwa á Kátholicka

6: wiárá: Iefli fię dotknę iednego z Apoľtołow iego/ y owfzem ied=

7: ney chuľtki Apoľtoľkiey/ ábo (co iefzcze mnieyľza) tylko ćieniá kto=

8: rego świętego/ nie będę bez pożytku. Bo iáko Bázyli ś. piľze: Kto

9: fię kości ktorego męczenniká dotyka/ ten bierze nieiáką cząłtkę ś=

10: wiątości/ łálki y mocy/ ktora w niey ieft.(*marg*) **Reliquiæ.** (-)

11: **Moc ktora od niego wyľślá.**) Iáko tá moc/ ktora tá niewiáľtá

12: bylá vzdrowiona/ wyľślá od Chríftuľá/ choć fię oná dotknęłá tyl=

13: ko ľzáty iego: ták też kiedy święći przez reliquiæ ábo ľzáty fwoie cu=

14: dá czynią/ łálká y moc ich pochodzi od Chríftuľá: gdyż oni fą iá=

15: ko członki y naczynia iego.(*marg*) **Reliquiæ.** (-)

- 16: **Wierz tylko.**) Nie przetoć to mowi/ żeby dofyć było ná fáme y
- 17: wierze: ále iż (iáko niżey nápiáno) nie mogli **żadne**^{g0} cudu czynić
- 18: dla ich niedowiárftwá.(*marg*) **Sámá wiárá.** (-) Ktemu dla tey wiáry dał im tylko ćielefne
- 19: zdrowie/ o ktore próšili. y przetoż nie mowił/ Wiárá twoiá ćiebie
- 20: wípráwiedliwiłá/ ále vzdrowiłá. Ná d to wiárá tá oycowá byłá/ kto
- 21: ra corki **ie**^{g0} wípráwiedliwić nie mogliá. Skąd iá fna rzecz że to/ y po
- 22: dobne pífmá/ głupie y niegrzecznie odłzczepieńcy kieruią/ chcąc po=
- 23: kázáć że fámá wiárá dofyć iefť człowiekowi ku wípráwiedliwieniu.
- 24: **Nie vmárłá, ále fpi.**) Spáć: ále temu/ ktory iá łácniey mogli
- 25: włkrześć vmárłá; niżeli my obudzić fpiącego. [Augustinus de ver=](#)
- 26: [bis Domini ferm: 44.](#)(*marg*) **Wśechmocność P. Chriřtuřowá.** (-)
- 27: **Pánienko wftáń.**)(*marg*) **Trzey vmárli od Páná wskrzeřseni.** (-) Cudá Páná Chriřtuřowe nie tylko wśzechmo=
- 28: cność iego pokázuią/ ále teź coř inźzego známionuią. Iáko te w=
- 29: łkrzeřzenia vmárłych/ figuruią że on iefť ktory duřze nářze ożywia y
- 30: wzbudza z śmierći grzechow. Trzech vmárłych czytamy że Pan
- 31: Chriřtus wzbudził. Iednę tę dzieweczkę w domu: drugiego řyná
- 32: wdowy w Náimie/ iuź wynieřonego z miáftá ku pogrzebu: á trze=
- 33: ćiego Lázárzá iuź pogrzebionego. Ktorzy znáczą roźność duř v=
- 34: márłych w grzechu. Bo iedni grzeřzú tylko myřlá/ drudzy vczyn=
- 35: kiem/ á trzeći iuź gniją w náłogu grzeřzenia: y przetoż iedni łá=
- 36: cniey/ á drudzy trudniey bywáią ożywieni. Włzákoź nikt rořpáćzác
- 37: nie ma. Bo mocen iefť P. Chriřtus ożywić y nagrzeřźnieyřzego.

Rozdział

strona: 144

Rozd: 6. według Márká.

144.

ksiega: Marci

rozdział: 6

1: ROZDZIAŁ VI.

<http://rcin.org.pl>

- 2: 2 Chrystus w oyczyźnie fwey wzgárdzon. 7 Apoštoły rozfyła
3: po parze. 12 Pokutá. 13 Chorych pomázanie. 14 Herodowe
4: mniemánie o Chriftušie. 17 Przyczyná śmierci Ianowey. 28
5: Głowá iego dárowána fkozce. 30 Wroćili fię Apoštołowie z
6: kazánia. 44 Pięćorgiem chlebá nákarcił ludzi pięć tyśięcy. 48
7: Po morzu w nocy chodzi. 56 Dotkniem kráiu fzáty iego cho=
8: rzy vzdrowieni. (marg) **Zącz: 22.** (-)

werset: 1

- 9: **A** Wyfzedłzy ftámtd/ przyfzedł do oyczyzny
10: fwey: á zá nim fzli vczniowie iego.

werset: 2

- 11: A gdy
12: było w fzábát poczał w bożnicy náuczác: á w=
13: iele ich flucháiąc zdumiewáli fię ' náuce iego'/ mo=(marg) **G.** (-)
14: wiąc: Skądże temu to ' włzytko'? á co to zá mądrość (marg) **G.** (-)
15: ktora mu ieft daná/ y tákie cuda ktore fię dzieiá " przez
16: ręce iego'?(marg) " **przezeń. Heb.** (-)

werset: 3

- 17: Izali ten nie ieft cieślá/ fyn Máriey
18: brát Iákobow y " Iofephow' y Iudáfow y Symo=(marg) " **Iozego.G.** (-)
19: now? áżaz y tu v nas nie máłz fioftr iego? y gorłzyli
20: fię z niego.

werset: 4

- 21: A IEfus im mowił: Iz Prorok nie
22: ieft " beze czći'/ chybá w oyczyźnie fwoiey/ y w domu(marg) " **wzgárdzony.** (-)
23: fwoim/ á miedzy krewnymi fwemi.

werset: 5

- 24: Y nie mogli
25: tám vczynić żadnego cudu: iedno máło chorych kłá=
26: dác **ná nie** ręce vzdrowił:

werset: 6

- 27: á dziwował fię dla niedo=
28: wiárftwá ich: y chodził po miáfteczkách okolicz=
29: nych náuczáiąc.

(*marg*) **Zączá: 23.** (-)

werset: 7

25: Y wezwał dwunaście: y poczał ie po dwu rozfy=

26: łác: y dał im moc nád duchy nieczyłtymi.

werset: 8 Y ro=

27: łkazał im áby nic ná drogę nie bráli/ iedno tylko la=

28: łkę: áni táiftry/ áni chlebá/ áni pieniędzy w trzošie:

werset: 9

29: ále áby fię obuli w trzewiki/ " á nie obłoczyli dwu

30: łukien.

(*marg*) " **To ieft, áby nie mieli dwoich fsat, dla odmiány.** (-)

werset: 10 Y mowił im: Gdziekolwiek wnidziecie

31: do domu: tám mieszkyacie aż stámtąd wynidziecie.

werset: 11

32: A ktorzybykolwiek was nie przyimowáli/ áni was

33: łłucháli: wyłzedłzy stámtąd otrzęście proch " z nog

34: wálznych' ná świádectwo im *.(*marg*) " **ktory ieft pod nogámi wálzemi.G.**

: *** Záprawdę wampowieda^m; Lzey będzie Sodomie y Gomorze w dzień łádnny, niż miaftu onemu.G.** (-)

werset: 12 A wyłzedłzy przepo=

T

wiedáli

strona: 145

145.

Ewangeliey Rozd: 6.

1: wiedáli áby pokutowáli:

werset: 13 y wyrzucáli wiele czár=

2: tow/ y wiele chorych oleiem mázáli " y vzdrawiáli'.

(*marg*) " **y byli vzdrowieni.N L.** (-) (*marg*) **Zączá: 24.** (-)

werset: 14

3: Y włłyszal krol Herod (bo imię iego było rozłła=

4: wione) " y mowił': Iż Ian on Krzćiciel wftał z mar=(*marg*) " **y mowili. August. Beda.** (-)

5: twych: y dla tegoż fię w nim **te** mocy okázuią.

werset: 15 | A

6: drudzy mowili; Iż Eliafz ieft: Drudzy záfię powie=

7: dáli; Iż Prorok ieft/ iáko ieden z Prorokow.

werset: 16 | Co

8: wftýfzawfzy Herod/ rzekł: Iż * Ian ktoregom ia śćiał/(*marg*) * **ten iest.G.** (-)

9: onći wftał z martwych.

(*marg*) **Ewángelia w dzień śćięcia ś. Ianá.** (-)

werset: 17 |

10: Abowiem ten Herod poftawfzy poimał był Ia=

11: ná/ y poftádził go do więźnienia dla Herodyády żony

12: Filippá brátá fwego/ iż ia był poiał.

werset: 18 | Bo Ian mo=

13: wił Herodowi: Nie godźi fię tobie mieć żony brátá

14: twego.

werset: 19 | A Herodyádá czyháła nań: y chćiała go

15: zámordowác/ ále nie mogła.

werset: 18 | Abowiem Herod bał

16: fię Ianá/ wiedząc go być mężem fpřawiedliwym y

17: święty: y ogládał fię nań/ á ftucháiąc go wiele czy=

18: nił: y rad go ftuchał.

werset: 21 | A gdy był dzień po temu/ He=

19: rod **w dzien** národzenia fwego fpřawił wíeczerą ná

20: pány fwoie/ " ná rotmiřtrze/ y ná przednieyfze w Gáli=(*marg*) " **wł: ná tyřięcniki.G.** (-)

21: leiey.

werset: 22 | A gdy wefzła corká oney Herodyády/ y táń=

22: cowála/ y fpodobála fię Herodowi/ y fpołu ťiedzą=

23: cym: rzekł krol **oney** dziewce: Proś mię ocz iedno

24: chcesz: á dam tobie.

werset: 23 y przysiągł iey: Iż oczkol=

25: wiek prośić bądźiesz damci/ by też połowicę krole=

26: łtwá mego.

werset: 24 Ktora wyłzedłzy/ rzekłá mátce łwo=

27: iey: Czegoli mam prośić? A oná rzekłá: Głowy

28: Ianá Krzcicielá.

werset: 26 A nátychmiałt włzedłzy " z pręd=

29: kością' do królá/ prosiłá mowiac: Chcę ábyś mi te=(*marg*) " **ábo z pilnością.G.** (-)

30: razze dał ná mišie głowę Ianá Krzcicielá.

werset: 26 Y zá=

31: fráłował łię krol. **włsákże** dla przysięgi y dla łpołu łie=

32: dzących niechciał iey " záłmuć':

(*marg*) " **odrzuć.G.** (-)

werset: 27 ále połławłzy ká=

33: tá * rołkazał przynieść głowę iegó ná mišie.(*marg*) * **wnet.1 L. G S.** (-)

werset: 28 " Y'(*marg*) " **A on połsedłsy.G.** (-)

werset: 28 łściął go w więźnieniu/ y przyniołł głowę iegó ná mi=

łie: y

strona: 146

Rozd: 6. według Márká.

146.

1: łie: y oddał ią dziewczce: á dziewczká oddála ią mátce

2: łwey.

werset: 29 Co włłyzawłzy vczniowie iegó przyłzli/ y w=

3: źięłi ciało iegó: y połóżyli ie w grobie. *

(*marg*) **Záčzá: 25.** (-)

werset: 30

4: Y zgromáđziwłzy łię Apołtołowie do IEłufá/

5: opowiedzieli mu włzytko co czynili y czego vczyli.

werset: 31

6: Y rzekł im: Podźćie * oľobno ná mieśće puľte/ á (*marg*) * **wy fámi.G.** (–)

7: odpoczyńćie máľuczko. Bo wiele tych było co przy=

8: chadzáli y odchadzáli: ták iż nie mieli czáľu ku iedze=

9: niu.

werset: 32 " Y wśtápiwśzy w łódź/ wśtápiľi ná mieyśce

10: puľte oľobno'.

(*marg*) " **y oľesľi ná mieśće puľte oľobno w łodzi.G** (–)

werset: 33 Y widźieli ie odiezdźáiące/ y pozná=

11: li * mnodzy/ y zbieżeli śię tám pieľzo ze wśzech miast/ y(*marg*) * **go.G.** (–)

12: vprzedźili ie *.

(*marg*) * **y przyśľi do niego.G.** (–)

werset: 34 A wyśzedźzy IEśus vyrzał wielką

13: rzefźą: y był rufźony miľosierźim nád nimi/ iż byli

14: iáko owce nie máiące páľterźa: y pocźął ie vczynć w=

15: iela **rzeczy**.

werset: 35 A gdy iuź był **tego** czás nie máľy/ przy=

16: śzedźzy vcźniowie iego/ rzekli: Iź to mieśće ieľt pu=

17: ľte/ á iuź czás " przeminął'.

(*marg*) " **niemáľy.G.** (–)

werset: 36 Roľpuśćze ie/ áby śię

18: rozľzedźzy do blizkich wśi y miáľteczek/ kupili ľobie

19: pokármow " ktoreby iedľi'.

(*marg*) " **bo nie máią co ieść.G.** (–)

werset: 37 A on odpowiediáiąc rzekł

20: im: Dayćie wy im ieść. Y rzekli mu: Śzedźzy " kup=

21: my' zá dwieśćie groľzy chlebá: á damy im ieść.(*marg*) " **kupiemy.G.** (–)

werset: 38 Y

22: rzekł im: Wieleź chlebá maćie? idźćie á dowiedzćie

23: fię. A oni dowiedziawfzy fię/ powiedzieli; Pięćio=

24: ro/ y dwie rybje.

werset: 39 Y rofkazał im pořądzić wfzytki/

25: rząd podle rzędu ná zieloney trawje.

werset: 40 y rozładzili

26: fię ná części/ tu po ftu/ tu zaś po pięćidzieśiät.

werset: 41 A

27: wziawfzy **ono** pięćioro chlebá/ y dwie rybje: weyrza=

28: wfzy w niebo/ błogofławił/ y łamał chleb/ y dawał

29: vczniom fwoim/ áby przed nie kładli: y dwie rybje

30: podzielił wfzytkim.

werset: 42 Y iedli wfzyscy/ á náiedli fię.

werset: 43

31: Y zebráli ofstätki/ włomkow dwánaście kořzow peł=

32: nych/ y z onych ryb.

werset: 44 A tych ktorzy iedli było pięć

33: tyśięcy mężow.

werset: 45 Y wnet przymusił vcznie fwe w=

34: łtäpic w łodź/ áby go vprzedzili ná drugą stronę do

T 2

Bethfáidy/

strona: 147

147.

Ewángeliey Rozd: 6.

1: Bethfáidy/ ázby on rořpuścił lud.

werset: 46 A odpráwiwfzy

2: ie/ odřzedł ná gorę modlic fię.

(marg) **Záčzá: 26**

Ewángelia w Sobotę po Popielcu. (-)

werset: 47

3: A gdy było w wieczor/ była łodź w pořzodku mo=

4: rzá/ á on íam **był** ná ziemi.

werset: 48 | A " widząc' ie mordu=(*marg*) " **widział.N L. G. S. (-)**

5: iące fię wiofły robiąc (bo im był wiátr przeciwny)

6: á około czwartey ftrażey nocney przyfzedł do nich

7: chodząc po morzu: y chciał ie minąć.

(*marg*) **Co íest ftraża, pátrż Matt: 24. 43. (-)**

werset: 49 | A oni vy=

8: rzawfzy go chodzącego po morzu/mniemáli żeby by=

9: łá obłudá/ y zákrzyknęli.

werset: 50 | A bowiem wfzyfscy go wi=

10: dzieli/ y zátrwożyli fię. A nátychmiał mowił z ni=

11: mi/ y rzekł im: Vfaycie/ íamcí íest: nie lę kaycie fię.

werset: 51 |

12: Y wfąpił do nich w łódź/ y včífzył fię wiátr. Y tym

13: więcey á więcey fię łámi w łobie zdumiewáli *.

(*marg*) * **y dziwowáli.G. (-)**

werset: 52 | Bo

14: " nie zrozumieli byli o chlebie: íż ferce ich było záśle=(*marg*) " **To íest, Nie ftáli fię byli mędfsfymi onym cudem chlebow rozmnożonych Hebráífm. (-)**

15: pione.

werset: 53 | A gdy fię przeprowili/ przyfzli do ziemie

16: Genezáreth: y przybili fię ku brzegu.

(*marg*) **Záczá: 27. (-)**

werset: 54 |

17: A gdy wyfzli z łódzi/ nátychmiał go poználi:

werset: 55 |

18: y zbiegawfzy wfzytkę onę kráinę/ poczęli nofíc ná

19: łóżách zle fię májące/ fkoro wflyfzeli íż tám był.

werset: 56 | A

- 20: gdziekolwiek iedno wŕzedł do wsi ábo do miáŕteczek
- 21: ábo do miáŕt/ kładli niemocne po vlicách: y prošili
- 22: go áby ŕię tylko dotknęli kráiu ŕzáty iego: á ile ŕię " go(marg) " **Rozumiey, ábo kráiu, ábo Páná: bo y Græckie słowko tákże iest wątpliwe.** (-)
- 23: z nich dotknęło/ ozdrowieli. *

24: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

- 25: **Cieślá fyn Máriey.)** Iáko ŕásiedzi Páná Chriŕtuŕowi widząc
- 26: go nie tylko vbogiego człeká/ ále teŕ znáiąc rodzice iego wedle cíá=
- 27: łá podłe y vbogie/ nie znáiąc boŕtwá iego/ y rodzáiu iego według
- 28: boŕtwá/ gorŕzyli ŕię z nie⁸⁰. Táŕ ŕię gorŕzą Ariani z człowieczeńŕwá
- 29: iego/ á Kálwiniŕtowie z Sákrámentu cíálá y krwie iego/ pátrząc
- 30: tylko ná ofoby chlebá/ ktore nic nie ŕá roŕne od **poŕpolite⁸⁰**: á nie
- 31: bacząc tego/ iż cíáło Pánŕkie iest w Sákrámenćie/ nie przez robotę
- 32: piekárŕká/ ále przez poŕwięcenie/ y mocą ŕłow P. Chriŕtuŕowych. (marg) **Hæretycy ŕię z Chriŕtuŕa gorŕsá.** (-)
- 33: **Y nie mogli táŕ vczynić cudu.)** Nie iżby on nie mogli/ ále iż z ŕtro=
- 34: ny ich wádá y przekázá bylá/ że nie byli ŕpoŕobni ku przyięćiu wiá=
- 35: ry. (marg) **Niedowiárŕtwo przefskadzaŕpráwō^mBoŕym.** (-) Y przetoŕ niechćiał táŕ cudow czynić/ gdzie táŕ wielkie nie=

dowiárŕtwo

strona: 148.

Rozd: 6. według Márká.

148.

- 1: dowiárŕtwo było/ że im cudá ŕadnego poŕytku przynieŕć nie mo=
- 2: gły. Y dla tegoć máło nie wŕzędny wiáry ŕię domaga v tych/ kto=
- 3: rzy chćieli widzieć cudá iego/ mowiác: Wierz tylko.
- 4: **Dwu ŕukien.)** Zákázuie zbytkow y wielkiego ŕtáránie o rze=
- 5: czy doczeŕne/ báwiącym ŕię ŕłůzbá Boŕá/ y ŕtáránieŕ o ludzkim
- 6: zbáwieniu. A vĝadzáiąc ŕ. Máŕtheuŕzá z Márkiem/ táŕ zákázu=
- 7: ie łáŕki ábo kijá ná obronę: á tu iey dozwała ná wŕpieránie. Táŕ

- 8: ząbrania botow y trzewikow/ ktore wżytkę nogę ząkrywąią/ íá=
9: kich poşpolicie ludzie wżywąią: á tu dozwała trepek/ ktore pode=
10: ízwę tylko ząkrywąią/ íákich ná on czás w Zydowftwie vbodzy v=
11: żywáli/ á dziś ie Bernárdini y niektorzy ínfy Zakonnicy noľzą.
12: **Augustinus: 2.cáp: 30. de confenfu Euangelist. (marg) Vbostwo Apostolskie. (-)**
13: **Oleiem mázáli.)** Roľkazánia Páńskiego/ o mázaniu oleiem/ ni=
14: gdzież nie czytamy: á wżdy go tu vczniowie wżywąią. Abo tedy
15: nie wżytko nápiľano: ábo mieli moc Apoľtoľlowie czynić nieco/ o
16: czym nie mieli wyráźnego Páńskie^{go} roľkazánia/ tylko mocą onego
17: zlecenia y poruczenia powľzechnego. (marg) **Trádicie. (-)** Skąd teź íeľzce mamy/ że
A=
18: poľtoľowie y inni űwięci ludzie mieli moc cudow czynienia/ nie
19: tylko przez űowo űwe/ ábo wzywánie imieniá Pána Chriľtuľowe=
20: go: ále teź przez przykľádanie rzeczy űtworzonych/ ktore teź máią
21: nieiáką moc do wleczenia chorob. Náoľtátek to mázanie oleiem
22: byľo teź nieiákie przygotowánie do Sákrámentu Oľtátecznego
23: pomázánia. O ktorym íakub s. 14. Bedá, **Theophylactus, Occu**=
24: **menius**, ná to mieyľce.
25: **Nie godzi fię tobie.)** Godziľoć fię wedľug zakonu Moyzeľzowe=
26: go poiác żonę brátá űwego: kiedy on brát vmárl bez potomľwá.
27: Ale brát Herodow ábo íeľzce żyw byľ/ ábo przynamniey miał
28: corkę oto tę ľkoczķę.

rozdział: 7

29: ROZDZIAŁ VII.

- 30: 2 Apoľtoľowie íedzą rąk nie vmywľzy. 4 y 8 Vľtawy Zydo=
31: wľkie o vmywánium. 6 Obľudnicy. 8 y 13 Zydowie vľtawy űwe
32: przekľádáli nad Bożkie przykazánie. 15 y 21 Ktore rzeczy poka=
33: láią czľowieká. 25 Vzdrowiľ corkę Kánáneyľkiey niewiáľty.
34: 32 Gľuchá niemego wleczyľ.

werset: 1

35: **Y** Zebráli się do niego Pharyzeuszowie y niekto=

36: rzy z Doktorow/ co byli przyfzli z Ierufalem.

werset: 2

37: A wyrzawfzy niektore z vczniow ie^{go} " iedza=

38: ce chleb rękoma polpolitemi/ to iest niewmytymi/(*marg*) " **pozywaiace. Hebraism.** (-)

T 3

przygánili

strona: 149

149.

Ewangeliey Rozd: 7.

1: przygánili im.

werset: 3 Abowiem Pharyzeuszowie y wfzy=

2: fcy Zydowie/ iefliby często rąk nie vmywali/ nie ie=

3: dza/ trzymaiac vltawe ftarfzych.

werset: 4 y z rynku **pryfzedfzy.**

4: iefliby się nie vmyli/ nie iedza; y wiele fa innych rze=

5: czy ktore " im do chowania fa podane'/ **ia**ko vmywanie (*marg*) " **przieli ku trzymaniu.G.** (-)

6: kubkow y kruzykow/ y naczynia miedzianego y lozek.

(*marg*) **Zaczá: 28** (-)

werset: 5 " Y' pytali go Pharyzeuszowie y Doktoro=(*marg*) " **potym.G.** (-)

7: wie: Przecz vczniowie twoi " nie chodza wedlug po=(*marg*) " **nie fprawuia się.** (-)

8: dania ftarfzych/ ale iedza chleb nie vmywfzy ruku?

werset: 6

9: A on odpowiedziawfzy/ rzekl im: * Dobrze Efaialz (*marg*) * **Iz. G.** (-)

10: o was obłudnikach prorokowal/ iako iest napifano:

11: Lud ten vfty mię chwali: ale ferce ich daleko iest

12: odemnie.

werset: 7 Lecz prozno mię chwala/ vczac nauk

13: * przykazania ludzkiego.(*marg*) * **y.N.L.** (-)

werset: 8] A bowiem opuściwszy

14: przykazanie B Oże/ trzymacie wstawy ludzkie wmy=

15: wanie kruzykow y kubkow: y wiele innych **rzeczy** ta=

16: kowych czynicie.

werset: 9] Y mowil im: Czyście nifczycie

17: przykazanie Boze/ abyście wstawę wazę zachowali.

werset: 10] Bo Moyzesz rzekł: Czci oycá twego y matkę two=

18: ię: A/ ktoby zlorzeczył oycu ábo matce/ niechay ś=

19: mierciá vmrze.

werset: 11] A wy mowicie: Iesliby czlowiek

20: rzekł oycu ábo matce: korbán (co iest dar) ktorykol=

21: wiek będzie odemnie/ tobie pomocny będzie.

werset: 12] Y nie

22: dopuszczacie mu więcej nic czynić oycu swemu ábo

23: matce:

werset: 13] znieważając słowo Boze " przez wstawę wá=

24: łzę' ktorąście vchwalili: y wiele innych **rzeczy** tym(marg) " **wstawą wazą.G.** (-)

25: podobnych czynicie.

(*marg*) **Zaczá: 29** (-)

werset: 14]

26: A przyzwawłszy ` zalię' \* rzefzy/ mowil im: Słu=(*marg*) ` **G.**

: * **wfzytkiey.G.** (-)

27: chaycie mnie wfzyfcy/ á zrozumiecie.

werset: 15] Nie iest rzecz

28: żadna zewnatrz wchodząca w czlowieká/ ktoraby

29: go pokalic miałá: lecz **rzeczy** pochodzące " z czlowie=

30: ká'/ one fá ktore pokalía czlowieká.(*marg*) " **z niego.G.** (-)

werset: 16] Iesli kto ma

31: wfzy ku słuchaniu/ niechay słucha.

werset: 17] A gdy wszedł w

32: dom od rzeźby/ pytali go uczniowie jego o **ony** przy=

powieści.

strona: 150

Rozd: 7. według Mária.

150.

1: powieści.

werset: 18] Y rzekł im: Także y wy bez rozumie=

2: nia jesteście? y nie rozumiecie iż wszystko co zew=

3: natrz wchodzi w człowieka/ nie może go pokalić?

werset: 19] abowiem nie wchodzi w serce jego/ ale w brzuch

4: ' idzie' y do wychodu wychodzi/ " czyściąc wszystko po=(*marg*) **G.**

" To jest, odłączając to co w potrawach jest nieczyste, od czystego co zostało w ciele. (-)

5: trawy?

werset: 20] Y powiedział że co pochodzi z człowieka/ to

6: pokala człowieka

werset: 21] Bo z wnętrzości serca czło=

7: wieżego wychodzą myśli złe; cudzołóstwa/ porub=

8: stwa/ morderstwa/

werset: 22] złodzieystwa/ łakomstwa/ zło=

9: ści/ zdrada/ niewstydy/ " oko złe'/ bluźnierstwo/ py=(*marg*) **" to jest, zazdrość albo zła pożądlivość. (-)**

10: cha/ szaleństwo.

werset: 23] Wszystko to złe z wnętrzości po=

11: chodzi/ y pokala człowieka.

(*marg*) **Zacz: 30. (-)**

werset: 24]

12: A wtawszy stamtąd odszedł na pogranicza Ty=

13: ru y Sydonu: a wszedłszy w dom/ niechciał aby **o nim**

14: kto wiedział: lecz się zataić nie mógł.

werset: 25 | A bowiem

15: wnet' wlyfzawfzy o nim niewiáftá/ ktorey corká(marg) **G.** (-)

16: miała ducha nieczyftego/ przyfzedfzy vpádłá v nog

17: iego.

werset: 26 | " Bo' była niewiáftá " pogánfka'/ rodem Sy=(marg) " **A. N L. G. S.**

: **" Greczká.G.y ták pofpolicie kładzie się Greczyn miałto pogániná. (-)**

18: rofenifká. y profiła go áby czártá wyrzucił z corki

19: iey.

werset: 27 | " A on' iey rzekł: Day się pierwey náieść " fy=(marg) " **A Iefus.G.**

: **" dzieciám.G.** (-)

20: nom': Boć nie dobra ieft odeymowác chleb " fynom á(marg) " **dzieciám.G.** (-)

21: miotác " póm'.

(marg) " **fzczeniétam.G.** (-)

werset: 28 | A oná odpowiedziála/ y rzekła mu:

22: Tákci Pánie: wżákże y fzczeniétá iadaią pod ftołem

23: odrobiny fynowfkie.

werset: 29 | Y rzekł iey: Dla tey " mowy'(marg) " **rzeczy.** (-)

24: idźże/ wyfzedłci czárt z corki twey.

werset: 30 | A gdy odefzła

25: do domu fwego: náłázła corkę leżącą ná łóžu/ á iż

26: czárt wyfzedł **od niey.**

(marg) **Záczá: 31.**

: **Ewáng: Niedziele 11 po Swiátkách.** (-)

werset: 31 |

27: A wyfzedfzy zaś z gránic " Tyrfkich/ przyfzedł przez

28: Sydon' do morzá Gálileyfkiego przez pośrzodek grá(marg) " **Tyrskich y Sydońskich,**
przyfzedł. G. S. (-)

29: nic Dekápolfkich.

werset: 32 " Y przywiedli mu głuchego y

30: niemego': á prošili go áby nań rękę włożył.(*marg*) " **przyniesli mu głuchá ledwomownego.G. (-)**

werset: 33 A od=

31: wiodšzy go ná łtronę od rzeŝe/ wpušcił pálce łwe

32: w všzy iego: á łplunąwšzy/ dotknął ięzyká iego:

werset: 34

33: A weyrzawšzy w niebo/ wełtchnął/ y rzekł mu;

Effetháh:

strona: 151

151.

Ewángeliey Rozd: 7.

" Effetháh: to iełt otworz łię.(*marg*) " **Cháldeyskie to nie Zydowskie słowo. (-)**

werset: 35 Y wnet łię otworzyły

1: všzy iego/ y rozwiązáłá łię związká ięzyká iego/ y wy=

2: mawiał dobrze.

werset: 36 Y przykazał im áby nikomu nie po=

3: wiedáli. Ale im on pilniey im zákázował/ tym więcey

4: rozłławiáli:

werset: 37 " y tym báržiey' łię dziwowáli mowiąc:(*marg*) " **názbyt.G. (-)**

5: Dobrze wšzytko vczynił: y głuche " vczynił' że łyłzą/(*marg*) " **czyni.G. (-)**

6: y nieme że mowią. *

7: NAVKI Y PRZESTROGI.

8: **Lud ten všty mię chwali.**) Táčyc łą/ ktorzy Chriłtułá y łłowo ie=

9: go závłze w všciech máią: ábo ktorzy dobrze mowią y vczą; á

10: vprzedłię zle czynią.(*marg*) **Ktorzy Bogá tylko vsty chwałą. (-)**

11: **Przykazánia ludzkiego.**) Náuki/ vłtáwy/ y przykazánia ludzkie

12: tu łą potępione/ ktore ábo łą przeciwné Bozkiemu przykazánium/ á=

13: bo łą prózne y niepożyteczne ku zbudowánium/ ábo ku wypełnieniu

14: Bozkiego rołkazánia. Iákie były vłtáwy y zwyczáie ná on čás

- 15: Pharyzayfkie/ á dzis fã hæretyckie tym podobne. Bo choç fię oni
16: pifmem popifuia: wżãkże wżytkie ich náuki/ wymyflý y vftawy/
17: nie máia żadnego świãdectwã we wżytkim pifmie y fłowie Bo=
18: żym. Ale vftawy y trãdicie Apoftolfkie/ y Oycow ś. ftarych/ y ro=
19: fkazãnia kościelne/ każe nam Bog chowãc: nie iãko rzeczy od lu=
20: dzi y przez ludzie podãne/ ále przez Duchã ś. w kościele vftãwione.(*marg*) **Náuki y vstãwy ludzkie.** (–)
- 21: **Dar ktorykolwiek.**) Dãc co do kościołã/ ábo ná ołtarz/ nie ieft
22: zãkazano: ále opuścic rodzice w potrzebie/ y nie dãc im pożywie=
23: nia dla tego ábyś ráczey dał do kościołã/ to niezbożna rzecz/ y prze
24: ciwna Pãńkiemu przykazãniu. A tãc była náuka Pharyzeufzow:
25: żeby fynowie ráczey dãli do kościołã/ niżli oycu ábo mãtce/ by
26: głodem zdechnãc mieli.(*marg*) **Dãry kościelne ktore niesłufsne.** (–)
- 27: **Ktoraby go pokãlic miãłã.**) Iãko z tych fłow Pãńkich nie do=
28: wiedziełz tego/ żeby fię ná on czas godziło Zydom vżywãc pokãr=
29: mow w zakonie zãkazanych: tãk áni teraz z nich nie dowiedziełz/
30: izby wolno było Chrześcijãnom pożywãc pokãrmow od kościołã
31: zãkazanych. Choçiã tãk teraz/ iãko y ná on czas wżytkie pokãrmy
32: były czyfte/ y nie mogły człowiekã pokãlãc. Lecz y my/ y oni/ nie
33: dla tego fię od niektórych pokãrmow wtrzymawamy/ żeby one
34: złe y plugãwe były: ále oni dla figury ábo wyznãczenia/ á my dla
35: poślufzeństwã y dla vtrãpienia ciãłã. (*marg*) **Przebierãnie pokãrmow.** (–) Nie winoç/
áni piwo/ áni
36: mięfo pokala człowiekã: ále złe vżywanie tych rzeczy; obzãrtwo/
37: pijãństwo/ niepoślufzeństwo/ y wzgãrdã kościołã Bożego.

A plunãwfsy.

strona: 152

Rozd: 8. według Mãrkã.

152.

- 1: **A plunãwfsy.**) Nie tylko przez fłowã y wolã Pãnã Chriřtuřowẽ/
2: ále też przez ceremonię/ y przykãdãnie zwirzchne rzeczy ftworzo=

3: nych/ zwłafzczá poſwięconych/ Pan Bog cudá czyni. (marg) **Cuda przez rzeczy ſwięcone.** (-) Iáko oto

4: ſliná Chriſtuſowá/ chocia nie była częścią ciała iego/ ále iákiſ zby=

5: tek/ wſzákże iednák ſwięta. **Theophylactus** ná to mieyſce.(marg) **Ceremoniæ krztu S.**
(-)

6: **Effetháh.**) Koſciół/ z náchnienia Bożego/ przykładem Chri=

7: ſtá Páná/ vżywa podobnych ceremoniy/ w Exorcyzmiech przede

8: krztem/ ná vzdrowienie duſz: iákimi tu Pan Chriſtus vzdrowił

9: niemoc duſzną zaráz y cíelefną. **Ambr: lib: 1.de Sacram: cap: 1.**

rozdział: 8

10: ROZDZIAŁ VIII.

11: 2 Siedmiorgiem chlebá 4000. ludzi nákarmił. 11 Zydowie

12: známion fię domagáią. 15 Kwás ábo náuká Pháryzeuſzow y He=

13: rodianow. 22 Slepemu wzrok przywraca. 27 Mniemánie ludzi o

14: Chriſtuſie. 29 Apoſtołowie go wyznawáią być Chriſtuſem. 31

15: Ktorem mękę ſwá opowieda. 33 Y Piotrá ſzátánem názywa. 34

16: Náſládowác Chriſtuſá/ Záprzec ſámeho ſiebie. Krzyż ſwoy ná fię

17: wziác. 35 Duſzę ſwá záchowác ábo ſtrácić. 38 Wſtydác fię Chriſtuſá. (marg) **Záczá: 32**

Ewángelia w Niedz: 6. po Swiátkách. (-)

werset: 1

18: **W** One dni záfię gdy wielka rzeſza była */ á(marg) * **z Ieufem.N. L.** (-)

19: nie mieli coby iedli: wezwawſzy * vczniow(marg) * **Ieſus.G.** (-)

20: ' ſwych'/ rzekł im:(marg) **G.** (-)

werset: 2 Zál mi tego ludu: iż

21: oto iuż trzy dni trwáią przy mnie/ á nie máią coby

22: iedli:

werset: 3 á iefli ie opuſzczę głodne do domow ich/ v=

23: ſtáną ná drodze: bo niektorzy z nich z dáleká przyſzli.

werset: 4

24: Y odpowiedźieli mu vczniowie iego: Skądże tych

25: może kto tu ná puźczy nákarmić chlebem?

werset: 5 Y zo=

26: pytał ich/ Wiele chlebá maćie? A oni rzekli/ Sied=

27: mioro.

werset: 6 Y rofkazał rzelzy vsieć ná źiemi. A wzią=

28: wfy **ono** siedmioro chlebá/ dzięki czyniac łamał/ y da=

29: wał vczniom swoim/ áby przed nie kładli: y kładli

30: przed rzelzą.

werset: 7 Mieli też y trochę rybek: y te błogo=

31: łáwiwfy/ kazał prze nie położyć.

werset: 8 Iedli tedy y

32: náiedli fię: y zebráli co zbyło vłomkow/ siedm ko=

33: łzow.

werset: 9 A było tych co iedli/ około czterzech tysięcy:

34: y rołpuścił ie. *

V

A wnet

strona: 153

153.

Ewángeliey Rozd: 8.

werset: 10

1: A wnet wředzfy w łodź z vczniámi swoimi/ przy=

2: łzedł w ftrony " Dalmánutkie'.(marg) " **Mágedáńskie. Ták Hiero: S. y August: czytał.**

(-)

werset: 11

3: Y wyłzli Pháryzeufzowie/ y poczęli fię z nim gá= (marg) **Záczá: 33.** (-)

4: dáć/ domagáiac fię v niego znáku z niebá/ " kuźzac go.(marg) " **áby wiedzieli iesliby miał iáką moc ná niebie.** (-)

werset: 12

5: A wełtchnąwfy " w duchu */ rzekl: Przeczże na=(marg) " **To iest, w sámym sobie.**

1: * **fwoim.G.** (-)

6: rod ten znaku fię domaga? Zápprawdę powiedam

7: wam/ " iefli będzie' dány znak narodowi temu.(*marg*) " **To iest, Nie będzie. Hebr.** (-)

werset: 13 A

8: opuściwłzy ie/ włtąpił zafię w łódź/ y odłzedł ná dru=

9: gą łtroneę.

werset: 14 Y zápomnieli wziąć chlebá: y nie mie=

10: li z łobą iedno ieden chleb w łódzi.

werset: 15 Y rołkázował

11: im/ mowiąc: Pátrzcie/ á chrońcie fię kwáfu Pháry=

12: záyłkiego y kwáfu Herodowego.

werset: 16 Y " mowili' ieden(*marg*) " **myłlili.L.** (-)

13: ku drugiemu/ rzekąc: Ze nie mamy chlebá.

werset: 17 Co po=

14: znawłzy Iefus/ rzekł im: Coż myłłicie/ że chlebá nie

15: maćie? iefzczefz nie baczyćie áni rozumiećie? iefzczefz

16: maćie ferce wálze zászlepione?

werset: 18 Oczy máiac nie

17: widźicie/ y włzy máiac nie łłyszycie? Y nie pámię=

18: taćie:

werset: 19 gdym ono pięcioro chlebá łamał ná pięć ty=

19: śięcy **łudzi:** ` á' wielećie odniełli kofzow pełnych v= (*marg*) **G.yS.y1 L.** (-)

20: łomkow? Rzekli mu: Dwánaście.

werset: 20 A gdy sied=

21: mioro ` chlebá' ná czterzy tyśiące/ wielećie kofzow (*marg*) **G.** (-)

22: zebráli włomkow? Y rzekli mu: Siedm.

werset: 21 Y mowił

23: im: Iákoż ` iefzcze' nie rozumiećie?(*marg*) **G.** (-)

werset: 22

24: " Y przyfzli' do Bethfáidy: y " przywiedli' mu śle=(*marg*) " **y przyfzedł.G.**

: " **przynieśli.G.** (-)

25: pego/ y prośili/ áby fię go dotknął.

werset: 23 A viąwłzy śle=

26: pego rękę/ odwiodł go precz zá miástečko: á pluną=

27: włzy ná oczy iego włożywłzy nań ręce fwe/ pytał go

28: ieřliby co widział.

werset: 24 A on przegłáđiáć/ mowił:

29: Widzę ludzie iáko drzewá/ chodzące.

werset: 25 Potym záfię

30: położył ręce ná oczy iego: " y poczał widzieć'/ y vzdro(*marg*) " **y vczynił że on przeyrzał.G.** (-)

31: wiony ieřt/ " ták iż widział wřzytko iáfnie'.(*marg*) " **y widział iáfnie wřsytki.G.** (-)

werset: 26 Y ode=

32: řłał go do domu iego/ mowiąc: " Idź do domu fwe=

33: go: á ieřli wnidźiefz do miástečká/ żadnemu nie po=

34: wieday.(*marg*) " **Ani wchodź do miástečká: áni żadnemu nie powieday w miástečku.G.** (-)

Y wyřzedł

strona: 154

Rozdz: 8. według Márká.

154.

(*marg*) **Záczá: 35.** (-)

werset: 27

1: Y wyřzedł IEřus y vczniowie iego do miálte=

2: czek Cezárei Filippowey: á w drodze pytał vczniow

3: řwych/ mowiąc im: Czym mię powiedáią być lu=

4: dźie?

werset: 28 A oni mu odpowiedźieli/ mowiąc *: Ianem(*marg*) * **IedniN L. K.** (-)

5: Krzćicielem/ drudzy Eliafzem/ á drudzy 'iakoby' ie=(*marg*) **G.** (-)

6: dnym z Prorokow.

werset: 29 Tedy im rzekł: A wy kim mię

7: być powiedacie? A odpowiedaiąc Piotr/ rzekł mu:

8: Ty iesteś Chriřtus.

werset: 30 Y zągroził im aby o nim niko=

9: mu nie powiedáli.

(*marg*) **Zączá: 36.** (-)

werset: 31

10: Y poczał ie náuczác/ iż potrzebá žeby fyn człowie=

11: czy wiele ćierpiał: y wzgárdzonym był od stárłzych

12: y od Arcykąpłanow y od Doktorow/ y zámordowány^m;

13: á po trzech dni zmartwychwřtał.

werset: 32 A mowił otwo=

14: rzyście **ty** łłowá. " Tedy odwiódłzy' go Piotr/ poczał(*marg*) " **wziąwřsy.L.Hebrařfm.** (-)

15: go gromić.

werset: 33 A on obroćiwřzy się/ á widząc vcnie

16: łwe/ zgromił Piotrá/ mowiąc: Idź zá mną řzátanie:

17: bo nie rozumieř co ieřt Bożego/ ále co ieřt ludzkiego.

(*marg*) **Szátan po Zydowsku, przeciwnik po Polsku.** (-) (*marg*) **Zączá: 37** (-)

werset: 34

18: A wezwawřzy rzeřze z vcniami řwemi/ rzekł im:

19: Ieřli kto chce " zá mną iřć'/ niech łamego siebie zá=(*marg*) " **nářłádowác mię.** (-)

20: przy: á weźmie krzyź řwoy/ á niech mię nářłáduie.

werset: 35

21: Abowiem ktoby chćiał záchowác duřzę řwá/ řtrá=

22: ći ią: á ktoby vtráćił duřzę řwá dla mnie y Ewánge=

23: liey; **ten** ią záchowa.

werset: 36 Bo coź pomoże człowieko=

24: wi/ choćby wŕzytek ŕwiát pozyŕkał/ á wŕzkodziłby duŕzę

25: ŕwá?

werset: 37] Abo/ co zá " odmiánę' da człowiek zá duŕzę (*marg*) " **nagrode.G.** (-)

26: ŕwá?

werset: 38] Abowiem ktoby ŕię wŕtydał mnie/ y ŕłow

27: moich miedzy narodem tym cudzołoznym y grzeŕz=

28: nym: záwŕtyda ŕię go teŕ y ŕyn człowieczy; gdy przyi=

29: dzie w chwale Oycá ŕwego z ánioły ŕwiętymi.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Iuŕ trzy dni trwáią przy mnie**) Wielka chęć wiernych ludzi do

32: ŕłowá Boŕego: y dziwna ŕlodkość mowy Chriŕtuŕowej: dla kto

33: rey ludzie zápomináli ciełeŕnego pokármu.(*marg*) **Naboŕeńŕwo.** (-)

34: **Dawał vczniom ŕwoim.**) Nie ŕam przez ŕię/ ále przez Apoŕtoły

35: ŕwe Chriŕtus ludzie karmi: tym nas vcząc iŕ ŕłowo Páńŕkie y Sá=(*marg*) **Káplani ŕsáfárze**

S. Sákrámentow. (-)

V 2

krámenty

strona: 155

155.

Ewángeliey Rozd: 8.

1: krámenty ŕ. nie wedle myŕli náŕzey brác y przyimowác mamy/ á=

2: le według rozŕádku y ŕzáfunku przełozonych y páŕterzow náŕzych.

3: **Y te błogoŕłáwiwŕsy.**) Obác przeciw hæretykom/ iŕ tu y gdzie

4: indziey błogoŕłáwieńŕtwo nie ŕciága ŕię do Bogá/ ále do ŕtwo

5: rzenia.(*marg*) **Moc przeŕegnánia Chriŕtuŕowego.** (-) Błogoŕłáwił tedy rybam onym/
to ieŕt przeŕegnał ie/ y tym

6: przeŕegnániey y błogoŕłáwieńŕstwem rozmnoŕzył ie. Błogoŕłáwił

7: chleb y kielich ná oftátniey wieczerzy/ y przemienił ie w ciáło y

8: krew ŕwoię. Abowiem błogoŕłáwieńŕtwo Boŕe nigdy nie ieŕt

9: proŕne/ ále záwŕze w rzeczách ŕtworzonych nieiáką odmiánę w le=

10: pŕze ŕpráwuie.

11: **Włóżywfsy nań ręce.**)(*marg*) **Nabożne dotykanie rzeczy świętych.** (-) Pan Chrifus
wiele rzeczy dotknieniem
12: íámym czynił: náuczaiąc nas nie gárdzić dotykanim fię y przyklá
13: dánim zwierzchnim rzeczy świętych: á nie chlubić fię íámym du=
14: chem y íámą wiárą: iáko hæretycy.
15: **Dla mnie y dla Ewángeliey.**) Przez Ewángelią nie rozumiey
16: tylko pífmá czterzech Ewángeliftow: ále wfszytkie pífmá Apóftol=
17: íkie/ y cokolwiek iedno Pan Chrifus mowił ábo czego vczył. A
18: bowiem ták nízey wykłáda: Ktoby fię mnie wfsydał/ y fłow mo
19: ich rć. A nie tylko fłowá iego íą Ewángelią/ ále czegokolwiek A=
20: poftólowie fłowem ábo pífmem vczyli. Iáko indziey mowi: Kto
21: was wzgardza mnie wżgardza. Przetoż dla wyznánia y obrony
22: ktoregożkolwiek ártykułu Kátholickiey wiáry/ ráczey vmrzeć ma=
23: my/ á níżli fię go záprzeć. A toć ieft dużę kláść dla Chrifuśá y dla
24: Ewángeliey. (*marg*) **Ewángelia co iest.** (-)
25: **Wfsytek świat.**) To niech vwaźaią/ ktorzy dla obłudy światá
26: te^{go}/ poddaią fię niepráwiedliwym vftáwom y práwom ludzkim
27: w ípráwie religiey/ przeciw íwemu włáfnemu íumnieniu: zátrácá=
28: iąc duże íwoie/ y kroleństwo ono wieczne vtracaiąc dla kilku dni ży
29: wotá docześnego/ ábo dla trochy máiętności/ żeby iey nie ítráćili. (*marg*) **Miłośnicy
światá więcey niżli Bogá.** (-)

rozdział: 9

30: ROZDZIAŁ IX.

31: 2 Przemienienie Páná Iefufowo. 11 Przyście Eliaśzowo. 17
32: Opętánego głuchego y niemego vzdrawia. 23 Wiárá. 29 Mo=
33: dlitwá y poft czárty wymietuie. 31 Smierć íwą opowieda. 34
34: Vczniowie fię o przodkowánium gadaíą. 36 Iefus im dzieciátko
35: wyftáwuie. 38 O tym ktorzy nie náśláduiác Chriftuśá czárty wy=
36: ganiał w imię iego. 41 Kubek wody dáný w imię Chriftuśowo/

37: ma fwą zapłátę. 42 Zgorńzenie. 43. 45. y 47 Ręká/ nogá/ oko

38: gorzące. 44. 46 Robak nieumierájący/ y ogień nie gáńący.

39: 49 Káždy ogniem folon będzie.

Y mówił

strona: 156

Rozd: 9. według Márká.

156.

(*marg*) **Záczá: 38.** (-)

werset: 1

1: **Y** Mowił im: Záprawdę powiedam wam;
2: iż fą niektorzy z tych co tu ftoią ktorzy nie v=
3: kuřzą śmierci/ áż vyrzą kroleřtwo Boże przy=
4: chodzące w mocy.

werset: 2 A po fześci dniách wźiał Ie=

5: řus Piotrá y Iákubá y Ianá: y wwiodł ie ná gorę
6: wyfoką fámy ofobno/ y przemienił fię przed nimi.

werset: 3

7: A řzáty iego řftály fię iáfne y bárzo białe iáko řnieg:
8: iákich nie może blecharz ná źiemi wybielić.

werset: 4 Y vy=

9: rzeli Eliařzá z Moyzeřzem: á oni rozmawiáli z Iefu=
10: řem.

werset: 5 A odpowiediájąc Piotr/ rzekł Ieřufowi: " Rab=

11: bi'/ dobrzeć nam tu być: y vczyńmy trzy przybytki/ (*marg*) " **Náuczyćielu moy.** (-)
12: tobie ieden/ á Moyzeřzowi ieden/ á Eliařzowi ieden.

werset: 6

13: Abowiem nie wiedział co mówił: bo przeřtrářzeni
14: byli.

werset: 7 Y řtał fię obłok ktory ie zářłonił: y przyřzedł

15: głos z obłoku/ mowiąc: Ten ieřł Syn moy namilřzy:

16: tegoż słuŃhayćie.

werset: 8] A wnet obeyrzawfzy fię/ żadne=

17: go więcey nie widźieli/ iedno tylko IEfufá z łobą.

werset: 9] A gdy sftępowáli z gory/ rofkazał im áby nikomu

18: nie powiedáli co widźieli: áż kiedyby fyn człowieczy

19: zmartwychwftał.

(*marg*) **Záczá: 39.** (-)

werset: 10]

20: Y záchowáli to słowo v siebie: pytáiąc fię fpol=

21: nie coby to było; kiedy zmartwychwftanie?

werset: 11] Y py=

22: táli go/mowiąc: Coż tedy `Pháryzeufzowie' y Do=(*marg*) `G. (-)

23: ktorowie powiedáią; iż pierwey potrzebá áby przy=

24: fzedł Eliafz?

werset: 12] A on odpowiedáiąc/ rzekł im: Eli=

25: afzći przyfzedfzy pierwey/ nápráwi wfzytko: á iáko

26: ieft nápiáno o fynu człowieczym/ **potrzebá** áby wiele

27: vćierpiał y wzgárdzony był.

werset: 13] Ale wam powie=

28: dam/ żeć przyfzedł y Eliafz (y vczynili mu co chćieli)

29: iáko o nim ieft nápiáno.

werset: 14] A gdy przyfzedł do `fwych'(*marg*) `G. (-)

30: vczniow/ vyrzał wielką rzefzą około nich/ y Doktory

31: zakonne gadáiące fię z nimi.

werset: 15] A wnet vyrzawfzy

32: " Iefufá' wfzytek lud/ zdumiał fię/ y polękáli fię: á przy=(*marg*) " **go.G.** (-)

33: bieżawfzy/witáli go.

157.

Ewangeliey Rozd: 9.

(*marg*) **Zącz: 40.** (-)

werset: 16

1: Y pytał " ich': O co fię gadaćie miedzy sobą?(*marg*) " **Doktorow.G.** (-)

werset: 17

A odpowiedział jeden z oney rzeszy/ rzekł: Náu=

2: czyćielu/ przywiódłem do ćiebie fyná mego/ ktory ma

3: ducha niemego:

(*marg*) **Ewangelia we Szrodę Suchychdni po ś. Krzyżu.** (-)

werset: 18

ktory gdziekolwiek go napa=

4: dnies " tłuczes' go/ y ślini fię/ y zgrzyta zębami * á fchnie:(*marg*) " **rozdiera.G.**

5: * **fwemi.G.** (-)

6: Y mówiłem vczniom twoim aby go wyrzucili/ á nie

7: mogli.

werset: 19

A on odpowiedział " im' rzekł: O naru=(*marg*) " **iemu.G. S.** (-)

8: dzie niewierny: dokądże przy was będę? dokądże

9: was ćierpieć będę? przynieście go do mnie.

werset: 20

Y przy=

10: nieśli go *. A gdy go vyrzał/ natychmiał go duch iął (*marg*) * **do niego.G.** (-)

11: targać: á vpadłszy ná ziemię/ przewracał fię śliniąc

12: fię.

werset: 21

Y spytał oycá iego; Iáko dawno to fię mu

13: przydało? A on powiedział: Z dzieciństwá:

werset: 22

y czę=

14: kto miotał go w ogień y w wodę/ aby go ftracił. ále

15: możelzli co/ ratuy nas/ zlitowawłszy fię nád námi.

werset: 23

A Iesus rzekł mu *: Iesli wierzyć możelz/ włzytkoć(*marg*) * **G.ono.** (-) ieft'

podobno wierzącemu.(*marg*) **G.** (-)

werset: 24

A natychmiał zá=

16: woławłszy oćiec **onego** dziećięćia/ ze łzami rzekł: Wie=

16: rzę Pánie: ráty niedowiárstwá mego.

werset: 25 A widząc

17: IEfus iż się rzelza zbiegáá/ zfucał **onego** ducha nie=

18: czyłtego/ mowiąc mu: Głuchy y niemy duchu/ ia to=

19: bie rofkázuię/ wynidź z niego: á nie wchodź więcy

20: weń.

werset: 26 A záwoławłszy **on duch**, y bárzo go łtárgawłszy/

21: wyłzedł z niego: y słał się **on człek** iáko vmárly: ták/

22: że ich wiele mowiło/ iż vmárł.

werset: 27 A IEfus viawłrzy

23: go zá rękę/ podnioł go: y włtał.

werset: 28 A gdy włzedł do

24: domu/ vczniowie iego pytáli go ołobno: " Czemuze=

25: łmy' go my wyrzucić nie mogli?(*marg*) " **zefmyG.** (-)

werset: 29 Y rzekł im: Ten

26: rodzaj żadnym łpofobem wyniść nie może/ iedno zá

27: modlitwą y połtem. *

werset: 30

28: Y wyłzedłszy łtámtąd przesłzi przez Gálileą: á nie=

29: chćiał áby kto wiedział.

werset: 31 " A ' náuczał vcznie łwe/(*marg*) " **Bo.G.** (-)

30: y mowił im: Iż łyn człowieczy będzie wydan w rę=

31: ce ludzkie/ y zámorduią go/ á zámordowány włtanie

dniá trze=

strona: 158

Rozd: 9. według Márká.

158.

1: dniá trzećiego.

(*marg*) **Záczá: 41.** (-)

werset: 32 Lecz oni **tey** powieści nie zrozu=

2: mieli: á bali się go śpytać.

werset: 33

3: Y " przyfzli' do Káphárnaumá. " A będąc' w do=(*marg*) " **przyśedł.G.**

: " **A gdy byli.N L. S.** (-)

4: mu/ pytał ich: Coście * w drodze rozmawiali?(*marg*) * **z fobą.G.** (-)

werset: 34

5: oni milczeli. ábowiem w drodze z fobą rozmawiali

6: ktoby z nich był więtfzy.

werset: 35

7: naście/ y rzekł im: Iesli kto chce być pierwszym " bę=

8: dzie' ze wżech óstátecznym/ y fługą wżytkich.(*marg*) " **to iest: niechay będzie. Hebr.**
(-)

werset: 36

9: wziąwży dziećiątko/ poštawił ie w pośrzod ich: " á

10: obłąpiáiąc ie' rzekł im:(*marg*) " **á wziąwżsy ie ná ręce.G.** (-)

werset: 37

11: kowych dziećeczek przyimie " w imię moie' mnie przyi=(*marg*) " **dla mnie. Hebraifm.**
(-)

12: mnie: á ktokolwiek mnie przyimuie; " nie mnie przyi=

13: muie/ ále tego ktory mię pośłał.

(*marg*) " **To iest, nie tylko mnie; ábo nie ták mnie, iáko tego.** (-)

werset: 38

14: mu Ian/ mowiąc: Náuczycielu/ widzielimy nie=

15: ktorego " w imię twoie' czárty wyrzucáiącego/ kto=(*marg*) " **imieniem twoim.G.ábo przez imię twe.** (-)

16: ry nie chodzi zá námi: y zákazálimy mu *.

(*marg*) * **iż nie chodzi zá námi.G.** (-)

werset: 39

17: fus rzekł: Nie zákázuyćie mu. Abowiem żaden nie

18: ięft/ ktoryby czynił cudá w imię moie/ " á mogłby prę=

19: dko zle mowić o mnie'

(*marg*) " **á mogł mi prędko złorzeczyć.G.** (-)

werset: 40]Bo ktoć nie ięft przeciw

20: " wam: zá wámić' ięft.

(*marg*) " **nam, zá námić.1 L. N G.** (-)

werset: 41]Abowiem ktobykolwiek

21: wam dał ku picíu kubek wody w imię moie/ iżesćie

22: Chrístułowi; záprawdę powiedam wam/ nie vtrá=

23: ći łwey zapłáty.

(*marg*) **Záčz: 42.** (-)

werset: 42]

24: A ktobykolwiek zgorzłył iednego z tych málucz=

25: kich wierzących w mię: lepieyby mu iżby był vwią=

26: zan młyński kámięń około łzyie iego/ y był wrzucon w

27: morze.

werset: 43]A ięfłiby ręká twa " gorzłyłá ćię/ odetni(*marg*) " **przełskadzáiąc ći do
zbáwienia.** (-)

28: ią. lepiey ięft tobie wnićć do żywotá vłomnym/ niż

29: máiąc obie ręce iść do pieklá/ w ogień nieugálfzony:

werset: 44]gdzie " robak ich nie vmiera/ á ogień nie gálfnie.(*marg*) " **to iest, męká ich.** (-)

werset: 45]

30: A ięfli ćię nogá twoiá gorzły/ vtniřz ią. lepiey ięft

31: tobie wnićć chromym do żywotá ~ wiecznego/ niż(*marg*) ~**G.** (-)

32: máiąc obie nodze/ być wrzuconym " do pieklá ognia

33: nieugálfzonego:

(*marg*) " **do gehenny, w ogień nieugálfsony.G.** (-)

werset: 46]gdzie robak ich nie vmiera/ á

ogień

strona: 159

159.

Ewangeliey Rozd: 9.

1: ogień nie gálmie.

werset: 47] A iefli oko twe pogarłza/ wy=

2: rzuć ie: Lepiey iefł tobie wniść iednookim do kro=

3: lełtwá Bożego/ niźli máiąc obie oczy/ wrzuconym

4: być do piekła ognifłtego:

werset: 48] gdzie robak ich nie vmie=

5: ra/ á ogień nie gálmie.

werset: 49] A bowiem káždy ogniem

6: będzie pofolon: á koždá ofiárá będzie folą ofolona.

werset: 50]

7: Dobrać iefł fol. ále iefli fol nie fłona będzie: czym=

8: że ią nápráwicie? Mieyćiefł w łobie fol/ á pokoy

9: mieyćie miedzy łobą.

10: NAVKI Y PRZESTROGI.

11: **Y vyrzeli Eliafsá z Moyzełsem.)** Moyzełz známionuie ludzie ś=

12: więte/ przed tym zmárłe niź Pan Chriřtus przyidzie ná fąd w fwo=

13: im máieftacie.(*marg*) **Moyzełs y Eliafs.** (–) A Eliałz (ktory iefłcze był nie vmárł) figuruie świę=

14: te/ ktore P. Chriřtus záftánie iefłcze żywe/ kiedy przyidzie w chwa=

15: le. Tám wzyřcy řpołem poczną z Chriřtułem krolowác/ w oney

16: chwale wieczney. Bedá ná to mieyřce. Nádto zakon y prorocy

17: pořwiadczáią Pánu Chriřtułowi: y święci po řmierci mogą fię

18: żywym pokázowác. [August: de cura pro mortuis cap: 15. et 16.](#)

19: **Przyřsedł Eliafs.)**(*marg*) **Ian iáko Eliafs.** (–) Eliałz źarliwy był o zakon Páńłki/ y grzechy

20: wielce karał/ y mieřkał ná puřczy/ y vřpedzi wtore przyřcie Páń=

21: łkie. Tákifł był Ian ř. przed pierwřzym przyřciem Pána Chriřtu=

22: łowym/ żarliwym/ łtrofujący złości/ y vprzedziiciel Pánki. Theodo=

23: ret: in Catena Thomæ in hunc locum.

24: **W imię twoje.**) Czynią cudá w imię Pána Iefufowe czáfem y

25: zli y niewierni ludzie/ ná potwierdzenie prawdy/ y ku chwale Bo=

26: żey. Ták iż też Iulian niezbożny Apoftátá wygnał czárty známie=

27: niem krzyzá ś. iáko piłze ś. Grzegorz Názyánzeńki/ y Theodore=

28: tus. Ták czáfem y hæretykowie mogą cudá czynić miedzy Pogá=

29: ny/ ku potwirdzeniu ktorego ártykułu Kátholickiey wiáry.(marg) **Cudá hæretyckie.**

(-) Ale

30: nigdy nie vczynili áni vczynią cudu żadnego prawdziwego ku

31: podpárciu ktorego ártykułu náuki fwey obłędney.

32: **Nie vtráci fwey zapłaty.**) Oto zaplátá zá vczynki miłóšierne.

33: Skąd iálna rzecz/ iż vczynki dobre zaplátę v Bogá záłługuią.(marg) **Dobre vczynki pátne.** (-)

34: **Káždy ogniem będzie pofolon.**) Iáko w zakonie stárym żadna o=

35: fiárá bez ognia y soli nie bylá: ták bez vtrapienia żaden nie ieft

36: Bogu przyjemny. Bo toż znaczy być okrzczonym ogniem: co być

37: ofolonym ogniem. Pátrž Mátth: 3. 11.(marg) **Pożytek vtrapienia.** (-)

Rozdział

strona: 160

Rozd: 10. według Márká.

160.

rozdział: 10

1: ROZDZIAŁ X.

2: 2 O rozwodzie. 11 Nie godzi się żonę opuściwłzy/ inną poiąć.

3: 13 y 16 Działki Pan Chriřtus przyimuie. 17 Bogáty ktory cho=

4: wał od młodości Boże przykazanie/ nie przyimuie rády Chriřtu=

5: łowey o fprzedaniu włzytkiego. 23 Bogáty trudno ma wniść do

6: niebá. 29 Zaplátá tych ktory dła Chriřtuřá opuřczáią włzytko.

7: 33 Po trzećie śmierć fwą opowieda. 35 Prořbá fynow Zebedeu=

8: łożowych. 43 Pokorę y vniżenie wŕzytkim záleca. 46 Bárty=

9: meufz ślepy oświecony. (marg) **TRZECIA CZESC EWángeliey: przyŕście Páńskie ná mękę do Iudskiej ziemie. (-)**

werset: 1

10: **A** Stámąd wŕtawŕzy/ przyŕzedł ná gránice

11: Iudkie po oney ŕtronie Iordanu: y zbieżáły

12: fię záś do niego rzelze. y vczyl ie záfię/ iáko

13: był zwykł.

(marg) **Zácz: 43. (-)**

werset: 2

14: A przyŕtapiwŕzy Pháryzeufzowie/ pytáli go: Ie=

15: ŕli fię godzi mężowi żonę opuŕcić? kufząc go.

werset: 3 A on

16: odpowięziawŕzy/ rzekł im: Co wam roŕkazał Moy=

17: zelz?

werset: 4 A oni rzekli: Moyzeŕz dopuŕcił nápiŕać liŕt

18: rozwodny/ y opuŕcić.

werset: 5 Ktorem odpowięziawŕzy

19: Ieŕus/ rzekł: Dla zátwárdzenia ŕercá wálzego ná=

20: piŕał wam to roŕkazanie.

werset: 6 Aleć od poczátku ŕtwo=

21: rzenia mężczyznę y niewiáŕtę vczynił ie Bog *. (marg) * **y rzekł.G. (-)**

werset: 7

22: Dla tegoż/ opuŕci człowiek oycá ŕwego y mátkę:

23: " á przyłaczy fię' ku żenie ŕwey: (marg) **Włáŕnie, " á przylnie. (-)**

werset: 8 y będą dwoie " w ie=

24: dnym ćiele'. A ták iuż dáley nie łá dwoie/ ale iedno (marg) " **iedno ćiáło.G.ábo iednym ćiáłem. (-)**

25: ćiáło.

werset: 9] Co tedy Bog złączył/ **tego** niech człowiek

26: nie rozłącza.

werset: 10] A w domu zalię wczniowie iego o

27: tymże go pytali.

werset: 11] Y rzekł im: Ktobykolwiek opu=

28: ścił żonę śwą á poiąłby inną: " cudzołóstwá fię dopu=

29: łzcza przeciwko iey'.

(*marg*) " **cudzołóży ku krzywdzie iey.G.** (-)

werset: 12] A iefliby żoná opuściła mężá

30: łwoiego/ á łzłaby zá drugiego; cudzołóży.

(*marg*) **Zácz: 44.** (-)

werset: 13]

31: Y przyniešiono mu dźiatki/ áby fię ich dotknął.

32: A wczniowie fukáli ná te co **ie** przynóšili.

werset: 14] Co wi=

33: dźąc IEfus/ miał im zá złe/ y rzekł im: Dopuścicie

34: dźiatkom iść do mnie: á nie zákázuyćie im. ábowiem=

X

ći táko=

strona: 161

161.

Ewángeliey Rozd: 10.

1: ći tákowych iefł kroleštwo Boże.

werset: 15] Záprawdę mo=

2: wię wam: Ktobykolwiek " nie przyjął kroleštwá Bo=

3: źego iáko dźieciátko'/ nie wnidźie do niego.(*marg*) " **To iefł, Ewángeliey w pokorze y w profošći.** (-)

werset: 16] Y o=

4: błápiáiąć ie/ y kładąc ná nie ręce/ błógóšłáwił ie.

(*marg*) **Zácz: 45.** (-)

werset: 17]

5: A gdy wychodził " w drogę' przybiegłszy ieden/ y " v=(*marg*) " **w drodze.L.**

6: " **klaniając się mu.** (-)

6: padłszy na kolana przed nim'/ pytał go *: Nauczycielu=(*marg*) * **mówiąc:N L. S.** (-)

7: cielu dobry/ co uczynię/ abych " otrzymał' żywot wie=(*marg*) " **odziedziczył.G** (-)

8: czny?

werset: 18] A IeŃus mu rzekł: Czemu mię zowiez do=

9: brym? Zaden nie **iest** dobry/ iedno ieden/ Bog.

werset: 19] Przy=

10: kazania vmiesz? Nie cudzołoz: Nie zabijay: Nie

11: kradni: " Nie mow świadectwa fałszywego: Nie

12: zdradzay': Czci oycá twego y mátkę.(*marg*) " **Nie świadcz fałszywie. Nie czyn**
fskody.G. (-)

werset: 20] A on odpo=

13: wiedziawłszy rzekł mu: Nauczycielu/ tegom włzyt=

14: kiego strzegł od młodości moiey.

werset: 21] A IeŃus wey=

15: rzawłszy nań " vmiłowal go'/ y rzekł mu: Iednegożci(*marg*) " **wkochał się w nim.** (-)

16: nie dołtawa: idź/ przeday włzytko co masz/ á day v=

17: bogim/ á bedziefz miał łkarb w niebie: á przydź ná=

18: śladuy mię *.

(*marg*) * **krzyż nośąc.G.** (-)

werset: 22]

19: A on záfrafłowawłszy się z tego słowá/ odłzedł smę=

20: tny. ábowiem miał wiele máiętności.

(*marg*) **Zác: 46.** (-)

werset: 23] A obeyrza=

21: włzy się IeŃus/ rzekł uczniom łwym: Iákoż trudno

22: ci ktorzy " pieniądze' máią/ wnidá do krolestwá Bo=(*marg*) " **máiętności.G.** (-)

23: żego!

werset: 24] A vczniowie lię zdumieli ná **te** słowá iego.

24: Lecz Iefus záię odpowiedziawfzy rzekł im: Dżiat=

25: ki/ iákoż ieft trudno tym co " w pieniądżách' vfáią/(*marg*) " **w bogáctwách.G.** (-)

26: wniść do kroleftwá Bożego!

werset: 25]* Lácwiewy ieft wiel=

27: błądowi wyniść przez vcho igielne/ niż bogaczowi

28: wniść do kroleftwá Bożego.(*marg*) * **Abowiem.G.** (-)

werset: 26] A oni lię tym więcey

29: dżiwowáli/ mowiąc fámí ku sobie: Y ktoż może być

30: zbáwion?

werset: 27] A Iefus poyrzawfzy ná nie/ rzekł: V lu=

31: dżić **to** niepodobno: ále nie v Bogá. ábowiem v Bo=

32: gá wfzytko ieft podobno.

werset: 28] Y począł mu Piotr mo=

33: wić: Otochmy my wfzytko opuścili/ á fzlichmy zá to=

34: bą.

(*marg*) **Zasługá y zaplátá práwých zakonnikow.** (-)

werset: 29] A Iefus odpowiedziawfzy rzekł: Záprawdę mo=

wię wam:

strona: 162

Rozd: 10. według Márká.

162.

1: wię wam: Zaden nie ieft ktoryby opuścił dom/ ábo

2: brácię/ ábo síoftry/ ábo oycá/ ábo mátkę */ ábo dżieci/(*marg*) * **ábo żonę.G.** (-)

3: ábo role dla mnie y dla Ewángeliey:

werset: 30] żeby nie miał

4: wziąć tyle ftokroć teraz/ zá tego czáfu; domow/ y brá=

5: ćiey/ y síoftr/ y mátek/ y dżieci/ y rol/ z prześládowá=

6: nim: á w przyfzłym wieku żywotá wiecznego.

werset: 31] A w=

7: iele pierwszych będą pośledniemi: á poślednich pier=

8: wżymi.

(*marg*) **Záč:** 47. (-)

werset: 32 y byli w drodze wstępuiąc do Ierufálem:

9: á IEfús szedł przed nimi/ y zdumiewáli się: á idąc zá

10: nim bali się. Y záfię wziąwłzy z sobą dwunaście/

11: poczał im powiedác co nań przyść miáło.

werset: 33 Iz oto

12: wstępuiemy do Ierufálem: á fyn człowieczy będzie

13: wydan Arcykápłanom/ y Doktorom/ y ftárszym': y(*marg*) **G.** (-)

14: ofądzą go ná śmierć/ y wydádzą go Pogánom:

werset: 34 y

15: będą go nágráwác/ y będą nań plwác/ y vbiczuią go/

16: y zámorduią go: á dnia trzeciego zmartwychwftá=

17: nie.

werset: 35 Y przyźli do niego Iákub y Ian fynowie Ze=

18: bedeufzowi/ mowiąc: Vczyćielu/ chcemy ábyś **to** o=

19: cokolwiek prośić będziem/ vczyńił nam.

werset: 36 A on im

20: rzekł: Coż chcećie ábych ia wam vczyńił?

werset: 37 Y rzekli:

21: Day nam ábychmy siedzieli/ ieden po práwicy twej/

22: á drugi po lewicy twej w chwale twoiey.

werset: 38 A Iefús

23: im rzekł: Niewiećie ocz prośićie. Mozećieź pić kie=

24: lich ktory ia piję? " ábo być' krzczeni krztem ktorym (*marg*) " **y być.G.** (-)

25: się ia krzczę?

werset: 39 A oni mu powiedzieli; Możemy. A

26: Iefús im rzekł: Kielichći ktory ia piję pić będziećie/

27: y krztem ktorym fię ia krzczę/ krzczeni będziecie:

werset: 40

28: le śdzieć po prawicy moiey/ ábo po lewicy */ nie mo=(*marg*) * **moiey.G.** (-)

29: iá rzecz dáć wam'; " ále ktorym ieft nágotowano.(*marg*) **6 L. G. S.**

: **ábo " iedno ktorym.** (-)

werset: 41

30: A wfiyżawfiy dzieśięć/ poczeli zá zle mieć Iáku=

31: bowi y Ianowi.

werset: 42 A IEfus wezwawfiy ich/ po=

32: wiedział im: Wiećie/ iż ci ktorych widzimy przo=

33: duiących miedzy narody/ pánuią nád nimi: á kśiążę=

34: tá ich władzey wżywáią nád nimi.

werset: 43 Lecz miedzy

X 2

wámi

strona: 163

163.

Ewangeliey Rozd: 10.

1: wámi ták " nie ieft': ále ktobykolwiek chćiał być(*marg*) " **nie będzie.G.** (-)

2: " wiefiżym/ będzie' fiugą wáfizym:(*marg*) " **wielkim miedzy wámi, będzie: ábo niechay będzie. Hebraifm.** (-)

werset: 44 á ktobykol=

3: wiek " miedzy wámi' chćiał być pierwfizym/ będzie w=(*marg*) " **z was.G.** (-)

4: fiytkich fiugą.

werset: 45 Abowiem y fyn człowieczy nie przy=

5: fiędł áby mu fiużono/ ále áby fiużył/ y dał " dużę fiwą'(*marg*) " **żywot fwoy, ábo zdrowie fwe.** (-)

6: okupem zá wielu.

(*marg*) **Záčzá: 48** (-)

werset: 46

7: Y przyfiyli do Ierychá: á gdy on wychadzał z Ie=

8: rychá y vczniowie iego y rzeźza niemáła/ fyn Tymeu=

9: łzow Bártymeufz ślepy/ siedział podle drogi zebrząc.

werset: 47

10: Ktory wślyżawfzy iż Iefus Názáreńki iest; począł

11: wołać/ y mowić: Iefusie fynu Dawidow/ zmiłuy fię

12: nádemną.

werset: 48 Y wiele ich go gromiło/ áby milczał.

13: A on tym więcey wołał: Synu Dawidow/ zmiłuy

14: fię nádemną.

werset: 49 A Iefus záftánowiwfzy fię/ kazał go

15: záwołać. Y záwołano ślepego mowiac mu: " Tufz (*marg*) " **będz dobrego fercá.** (-)

16: łobie dobrze/ wítań woła cię.

werset: 50 A on porzuciwfzy

17: płałzcz fwoy porwawfzy fię/ przyłzedł " do niego'.

(*marg*) " **do Iefufá.G.** (-)

werset: 51 Y

18: odpowiedziawfzy Iefus rzekł mu: Co chcefz ábychći

19: vczynił? A ślepy powiedział mu: " Miłtrzu' ábych(*marg*) " **Rábboni.G. L** (-)

20: przeyrzał.

werset: 52 A Iefus mu rzekł: Idź/ wiára twoia

21: ciębie vzdrowiła. A nátychmiał przeyrzał/ y łzedł " zá

22: nim' w drodze.(*marg*) " **zá Iefufem.G.** (-)

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Moyzeł dopuścił.**) Niektorych rzeczy dopufzczáią/ nie pochwa=

25: láiąc ich/ ná wwiárowanie więtfzego złego.(*marg*) **Dopufczenie mnieyfzych grzechow.** (-) Zaden człowiek nie

26: ma złe czynić/ áni złego pozwálać/ dla żadney przyczyny: ále czá=

27: łem może przegłędáć złe vczynki innych/ dla łufzney przyczyny. Iá=

28: ko y Pan Bog łam nie czyni nic złego/ wźákże złego dopufzcza.

29: Ták krolowie y práwá pópolite dopuńzczáią mnieyńszych złońci/ á=

30: by drogę zágrodzili do więńszych. A dáleko więcey końcioł ś. (iá=

31: ko Auguńtin ś. pińze) máiąc w łobie nie tylko ziárná/ ále y plewy/

32: wiele znońć muńi. A wńzákże ni czego nie vczy/ áni pochwała/ co=

33: kolwiek iest zdrowey wierze y pobożnemu żyćiu przeciwno.

34: **A poiąłby inną.**)(*marg*) **Opuńciwśy żonę choć dla cudzołóstwá, niegodzi fię drugiey poiąć.** (–) Co Máttheufz nie ták iásnie nápił (łkąd

35: niektorzy chćieli dowieńć żeby fię komu godźiło/ żonę dla cudzoł=

łtwá opu=

strona: 164

Rozd: 11. według Márká.

164.

1: łtwá opuńciwśy/ inną łobie poiąć.) to tu Márek ś. iáko y Lukáfz

2: ś. iásnie deklárował: áby nikt nie wąpił/ iż ktokolwiek opuńci żo=

3: ne/ á infzą poymie/ ten cudzołóży. [Augustinus: 1.de ad: con=](#)

4: [tug: cap: 11 et sequentibus](#). Ták tedy mocną iest związka małżeń=

5: łka: że ią łam tylko rydl á motyká rozwiązć może.

6: **Zaden nie iest dobry.**.) Zaden iftotnie/ y łam z łiebie nie iest do=

7: bry/ iedno łam Bog: áczkolwiek dla vcześnictwá dobroći Bożey

8: też y ludzie bywáią dobrzy. Tymże łpołobem ieden iest práwy

9: Mińtrz y Oćiec náłz: áczkolwiek y drudzy ná źiemi łą też oycámi y

10: mińtrzámí náłzými.)(*marg*) **Iáko łam Bog dobry, łam mińtrz; y oćiec náłs.** (–)

11: **Idz przeday wśytko.**.) Nie rołkáuieć tego wśytkim/ ále rádzi

12: tylko: á tey rady náłláduią práwi zakonnicy.)(*marg*) **Rádá doskonáłóći.** (–)

13: **Niż bogaczowi.**)(*marg*) **Bogacz ktory.** (–) Bogaczem tu zowie (iáko wyńłzey powie=

14: dział) tego ktory vfa w máiętńońciách łwoich: ktoryby rychley od=

15: łtápił wiáry y powinńońci łwey ku Bogu/ niźliby miał pieniądze

16: vtráćić. A tacyć łą wńzyńcy/ ktorzy dla docześnych pożytkow ze=

17: zwałáią ná hæretyckie błędy.

18: **Stokroć więcey.**.) To fię naprzod zińciło w Apońtolech/ y teraz

19: fię ińci w práwych zakonnikách: ktorzy zá ieden dom/ oycá ábo

- 20: bracia opuszczone/ tyle domow maia/ ile klasztorow; tyle oycow
21: ile starych swoich; tyle bracia ile zakonnikow. A nad to iefcze
22: laski y pociechy duchowne/ ktore sa stokroć wieksze y zacniejszye ni=
23: zli wszystkie dostatki y pociechy swieckie.(*marg*) **Stokrotna zaplata.** (-) Tak iz ten
ktory troche
24: opuscil dla zakonu/ nie opuscilby zakonu za wszystkie swiat.
25: **Z przesladowanim.**) Bo y to dar Bozy/ dla Chrystusa cierpiec.
26: Abo iz to beda miec y w naszym przesladowaniu/ co im tu Pan
27: obiecować raczy.

rozdział: 11

28: ROZDZIAŁ XI.

- 29: 2 Iesus na osleciu iedzie do Ierusalem. 13 Przeklina Figę.
30: 15 Przedajace y kupujace wygania z kościoła. 20 Figę przekle=
31: ta wchla. 22 Zaleca wiare. 24 Y modlitwe. 25 Y odpuscze=
32: nie ieden drugiemu. 28 Farizeuszowie kuzą Chrystusa. 30 Krzest
33: Ianow z niebali czyli z ludzi. (*marg*) **CZWARTA CZESC EWangeliey: ma w sobie
on wielki tydzień Męki pańskiej w mieście Ierusalem.** (-)

werset: 1

- 34: **A** Gdy sie przyblizali do Ierusalem * y do Be=(*marg*) * **do Betfagi.G.** (-)
35: tany przy gorze Oliwney/ poslal dwu z vcz=
36: niow swoich/

werset: 2 y rzekł im: Idźcie do miaste=

- 37: czka ktore iest przeciwko wam: a natychmiast wzede=

X 3

lzy do nie=

strona: 165

165.

Ewangeliey Rozd: 11.

- 1: lzy do niego/ naydziecie osle wiazane/ na ktorym
2: 'iefcze' zaden z ludzi nie siedzial: odwiazawlzy ie (*marg*) **G.** (-)
3: przywiedziecie.

werset: 3] A ięliby wam kto rzekł: " Co czyni=

4: cie'? Powiedzcie iż go Pan potrzebuie: á wnet ie *(marg)* " **przez to czynicie? G. (-)**

5: tu pośle.

werset: 4] A pozedfzy náleźli oślę vwiązáne v for=

6: ty ná dworze/ gdzie fię dwie drodze fchadzały: y od=

7: wiaźáli ie.

werset: 5] A " niektorzy' z onych co tám ftali/ rze=*(marg)* " **niektory rzekłN L. (-)**

8: kli im: Co czynicie odwiazuiąc oślę?

werset: 6] A oni im

9: odpowiedzieli iáko ' im' był rofkazał Iefus: y " puś=*(marg)* " **G.**

: " **puścili ie.G. (-)**

10: ćili im'.

werset: 7] y przywiedli oślę do Iefufá: y wrzucili

11: ná nie fzáty fwe/ y wsiadł ná nie.

werset: 8] A wiele ich fłało

12: odźienia fwoie ná drodze: drudzy záfię rąbáli gála=

13: zki z drzew y rozścieáli ná drodze.

werset: 9] A wprzod y ná=

14: zad idący woáli/ mowiać: Hofánná/ Błogoflá=

15: wiony ktory idźie w imię Páńskie.

(marg) **Hofanna: zbaw prosę, ábo zbaw teraz. Matth: 21. 9. (-)**

werset: 10] błogofławione

16: ktore idźie " kroleftwo * oycá náłzego Dawidá/ Ho=*(marg)* " **To iest, Krol Dawidowi obiecány, ábo fyn Dawidow.**

: * **w imię Páńskie.G. (-)**

17: áánná ná wyfokościách.

werset: 11]

18: Y wízedł do Ierufálem * do kościoła: á obeyrza=*(marg)* * **Iefus.G. K. (-)**

19: wízy wízytko/ gdy iuź była wieczorna godziná/ wy=

20: Izedł do Betániey z dwiemánaście.

(*marg*) **Záczá: 50.** (-)

werset: 12] A názáiutrz

21: gdy wychodzili z Betániey/ łáknął.

werset: 13] A vyrzawfzy

22: z dáleká figę máiącą liście/ przyzedł ázaby co ná niey

23: nálazł. A przyzedfzy ku niey/ nic nie nálazł iedno li=

24: ście. bo nie był czás figam.

werset: 14] A odpowédáiąc * rzekł(*marg*) * **Iefus.G.** (-)

25: iey: Niech iuż nikt ná wieki nie vzywa owocu z cie=

26: bie. A ftyfzeli vczniowie iego.

werset: 15] Y przyfzli do Ieru=

27: íálem. A wfdzfy do kościołá/ poczał wyrzucáć prze=

28: dáiące y kupiące w kościele/ y fprzewracał ftoły

29: tych co pieniádzmi hándluią/ y ftołki tych co prze=

30: dawáli gołębie.

werset: 16] áni dopuścił áby miał kto nieść

31: naczynie przez kościół:

werset: 17] á náuczał/ mowiąc im:

32: Izaż nie ieft napiáno; Ze dom moy/ dom modli=

33: twy będzie názwan wfzytkim narodom? A wyście

34: gi vczynili íáfkinią zboycow.

werset: 18] Co vftyfzawfzy Ar=

cykápłani

strona: 166

Rozd: 11. według Márká.

166.

1: cykápłani y Doktorowie/ fzukáli íákoby go zátráćili.

2: Abowiem fię go bali: iż wfzytká rzelza zdumiewála

3: fię z náuki iego.

werset: 19] A gdy było wieczor/ wychadzał z

4: miáftá.

werset: 20] A ráno idąc mimo/ wyrzeli **onę** figę z ko=

5: rzenia vřhłą.

werset: 21] A Piotr wřpomniawřzy/ rzekł mu:

6: Rabbi/ wey/ figá ktorąś przeklął/ vřhłą.

(*marg*) **Záczá: 51.** (-)

werset: 22]

7: A Iefus odpowiedźiawřzy rzekł im: Mieýcie wiá=

8: rę Bożą.

werset: 23] záprawdě mowię wam iż ktobykolwiek

9: rzekł tey gorze/ Podnieś fię á wrzuc fię w morze/ á nie

10: wąpiłby w řercu swoim/ áleby vwierzył że fię sřtá=

11: nie coby iedno rzekł: sřtanie fię mu *.

(*marg*) * **co rzecze.G.** (-)

werset: 24] Przetoż

12: wam powiedam; wřzytko oczkolwiek modłac fię

13: profiće/ wierćcie że otrzymaćcie/ á řtanie fię wam. *

werset: 25]

14: A gdy řtaniećie " ná modlitwie'; odpuřćcie iefli(*marg*) " **modłac fię.G.** (-)

15: co przeciw komu maćie: áby y óćiec wářz który iefł

16: w niebieřiech/ odpuřćił wam przestęptwá wářze.

werset: 26]

17: Lecz iefli wy nie odpuřćićie: áni óćiec wářz który

18: w niebie iefł/ odpuřći wam przestęptwá wářze.

(*marg*) **Záczá: 52.** (-)

werset: 27]

19: Y przyřli zářię do Ierufálem. A gdy chodźił w

20: kořćie/ przyřtąpili do niego Arcykáplani y Dokto=

21: rowie y 1tárfzy/

werset: 28 y mowili mu: Ktorąż to mocą czy=

22: niż? á ktoć dał tę władzã ábys to czynił?

werset: 29 A Ie=

23: 1sus odpowiadãiąc rzekł im: Spytam y ia was o rzecz

24: iednã/ á odpowiedzcie mi: á powiem wam ktorã to

25: mocã czynię.

werset: 30 Krzeft Ianow z niebãli byl/ czyli z

26: ludzi? odpowiedzcie mi.

werset: 31 " Y rozmyslãli v siebie'(marg) " **y rozbierãli miedzy sobã.G. (-)**

27: mowiac: Iefli powiemy/ Z niebã: rzecze/ Przecz=

28: żeście mu tedy nie wierzyli?

werset: 32 A iefli rzeczemy/ Z

29: ludzi: " bali fię' ludu. ábowiem wzyscy trzymãli o (marg) " **boiemy fię.N L. K. (-)**

30: Ianie iz prawdziwie byl Prorokiem.

werset: 33 A odpo=

31: wiedãiac rzekli Iefufowi; Niewiemy. A Iefus

32: odpowiedziawszy rzekł im: Y ia wam nie powiem

33: ktorã mocã to czynię.

Nãuki y

strona: 167

167.

Ewãgeliey Rozd: 12.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **A wiele ich slãlo odzienia fwe.)** Wzytkie te polugi/ choć nie

3: przykazãne/ Pan wdzięcznie przyimowãł: iãko y te nãlze/ nã pro=

4: ceflyãch Kwietney Niedziele/ y Ciãlã Bożego. (marg) **Procefsie. (-)**

5: **Naczynie przez kościol.)** Iefli Pan ćierpieć nie mogł/ áby kto

6: iãki stãtek nioł przez kościol: iãkoż opuści bez karãnia złupienie

7: y zgwałcenie kościolow przez ceremonie hæretyckie/ y kazãnia ich/

- 8: błędow y bluznierftwá pełne?(*marg*) **Zgwałcenie kościołow.** (-)
- 9: **Iáskinią zboycow.**) Iefli ná on czás kościoł był iáfkinią zboy=
10: cow dla tego/ że w nim przedawano y kupowano rzeczy ktore mia=
11: no Bogu ofiárować: iákoż dáleko więcey teraz/(*marg*) **Hæreticy domy Boże obracáią w iáskinie zboycow.** (-) kiedy domy Bo=
12: że/ ná ofiárę świętą y ná pożywanie ciáłá y krwi Páńfkiey po=
13: święcone/ obracáią fię w iáfkinie Luterfskie/ y ná przekłete wiecze=
14: rze hæretyckie/ ábo ráczey fzátáńskie?
- 15: **Mieycie wiárę Bożą.**(*marg*) **Wiárá Boża.** (-) Mieć wiárę Bożą/ ábo vfność w Bogu/
16: ieft wierzyć iż on y może/ y chce to wśzytko vczynić/ co nam ieft po=
17: żyteczno: byfmy iedno my z náłzey ftrony nie przefzkadzáli.
- 18: **Odpuśćcie.**) Oto nie dofyć ná fámeý wierze: trzebá y odpu
19: fzczać tym co nas obrázili.

rozdział: 12

20: ROZDZIAŁ XII.

- 21: 1 Podobieńftwo o winnicy náiętey. 10 Y o kámienu odrzu=
22: conym. 13 Kufzą go Pháryzeufzowie o cyńfzu Cefárfskim. 18 A
23: Sáduceufzowie o zmartwychwftániu. 28 A Doktor zakonny o
24: przednieyńzym przykazániu. 35 Iefus pyta/ iáko Meffyafz ieft y
25: Synem y Pánem Dawidowym. 38 Każe fię ftrzedz Pháryzeu=
26: fzow y Doktorow zakonnych. 42 Wdowká vboga dwa drobne
27: pieniążki kládzie do fkárbnice. (*marg*) **Záczá: 53.** (-)

werset: 1

- 28: **Y** Począł im mowić przez podobieńftwá:
29: Winnicę náłádzil "człowiek"/ y ogrodził pło=(*marg*) " **niektory, ábo ieden człowiek. Hebraifm.** (-)
30: tem/ y wkopał " práfę"/ á zbudował wie=(*marg*) " **ábo kadż w ktorą zlewaią wino.** (-)
31: że/ y náiał ią oraczom/ y odiechał.

werset: 2 A ná czás po=

32: Iłał słuęę do oraczow/ áby od nich wzięł z owocu **oney**

33: winnice.

werset: 3 A oni poimawšy go vbili/ y odesłáli pro=

34: znego.

werset: 4 Y záfię do nich drugiego słuęę pošłł: kto=

35: rego teŹ * ránili w głowę " y zelżyli'.(marg) * **kámionuiąc.G.**

: " **y odesłáli zelžonego.G.** (-)

werset: 5 Y záfię pošłł

36: drugiego/ y onego zábili: y wiele innych; iedny bi=

iąc/ á

strona: 168

Rozd: 12. według Márká.

168.

1: iąc/ á drugie morduiąc.

werset: 6 Iešzce tedy máiąc iedne=

2: go fyná namilšzego/ pošłł go teŹ oštátecznego do

3: nich/ mowiąc: Ze fię wštydác będą fyná mego.

werset: 7 A

4: **oni** oracze rzekli miedzy sobą: Tenći iešt dziedźic:

5: Podźciešz/ zábimy go: á nášze będzie dziedźictwo.

werset: 8

6: Y poimawšy go/ zámordowáli: y wyrzúćili precz

7: z winnice.

werset: 9 CoŹ tedy vczyni pan **oney** winnice?

8: Przyidzie/ á potráći oracze: y da winnicę innym.

werset: 10

9: Azašćie tego pífmá nie czytáli; Kámieñ ktory

10: odrzúćili buduiący/ ten fię słał głowę węgielną:

werset: 11

11: Panći to špráwił/ á dziwno iešt w oczách nášzych?

werset: 12

12: Y itárali fię go poimáć: lecz fię bali rzelzy. bo po=

13: ználi/ iż przeciw nim ̄ to' podobieńftwo powiedział.(*marg*) ̄G. (-)

14: Y opuściwfy go odefzli.

(*marg*) **Záczá: 54** (-)

werset: 13

15: Y posłáli do niego niektore z Pháryzeufzow y

16: Herodyanow: áby go podchwycili w mowie.

werset: 14

17: rzy przyzedfzy rzekli mu: Náuczycielu/ wiemy żeś

18: prawdziwy iest/ á nie dbałz ni ná kogoż: ábowiem nie

19: pátrzałz ná oobę ludzką: ále w prawdzie drogi Bo=

20: żey náuczzałz. godziłz fię dáć " dań Cefárzowi/ czyli nie

21: dáć?

(*marg*) " **czynfs Cefárzowi czyli nie? mamyli dáć, ábo nie dáć? G.** (-)

werset: 15

22: mu mię kuście? przynieście mi grofz ábych ogládał.

werset: 16

23: A oni mu przynieśli. y rzekł im: Czyiże to iest o=

24: braz/ y napis? Powiedzieli mu: Cefárfki.

werset: 17

25: powiedziawfzy Iefus rzekł im: Oddayćiefz ̄ tedy'(*marg*) ̄G. (-)

26: co iest Cefárfkiego/ Cefárzowi: á co Bożego/ Bogu.

27: Y zádziwili fię temu.

(*marg*) **Záczá: 55.** (-)

werset: 18

28: Y przyfzli do niego Sáduceufzowie ktorzy po=

29: wiedáią iż nie máfz zmartwychwftánia: y pytáli go

30: mowiąc:

werset: 19 Náu­czy­cie­lu/ Moy­ze­łz nam ná­pi­sał; iż

31: ie­śli­by czyi brát vmárł/ y po­zo­stá­wił żo­nę/ á dźi­atek=

32: by nie zo­stá­wił/ á­by wźiął brát ie­go żo­nę ie­go/ y wz=

33: budźił ná­sie­nie brá­tu śwemu.

werset: 20 Otoż' było siedm(marg) ᵀG. (-)

34: brá­cie­y: á pier­w­ły­y poią­w­ły­y żo­nę/ vmárł nie zo­stá=

Y

wi­w­ły­y

strona: 169

169.

Ewangeliey Rozd: 12.

1: wi­w­ły­y ple­mie­niá.

werset: 21 Y poiął ią wtory/ y vmárł: lecz

2: á­ni ten po­zo­stá­wił po­tom­śt­wá. Y trze­ci­ tak­że.

werset: 22 Y

3: wźi­ę­li ią ᵀ tak­że' siedm: á nie po­zo­stá­wi­li po­tom=(marg) ᵀG. (-)

4: śt­wá. O­śt­át­nia po w­ł­zy­tkich vmárłá y niewiá­łtá.

werset: 23

5: W z­mar­ty­chw­śt­á­ni­u te­dy gdy pow­śt­á­ną/ ktore=

6: goż z nich **bedzie** [!] żo­ná? bo siedm ich mieli ią zá zo=

7: nę.

werset: 24 A Ie­sus od­po­wie­dziaw­ły­y/ rzekł im: I­zaż nie

8: dla te­go błá­dźi­cie/ że nie roz­u­mie­cie pi­śmá/ á­ni mo=

9: cy Bo­żey?

werset: 25 A­bo­wi­em gdy z­mar­ty­chw­śt­á­ną/ á­ni

10: śię że­nić bę­dą/ á­ni zá mąż cho­dźić: á­le śá iá­ko á­nio=

11: ło­wie w nie­bie­śie­ch.

werset: 26 A o vmár­ły­ch iż z­mar­ty­chw=

12: w­śt­áć má­ią/ nie czy­ta­li­ście w k­śi­ę­gá­ch Moy­ze­łzo=

13: wych/ iá­ko v krzá mo­wił Bog do nie­go/ rzeká­c: I­a=

14: śi­em ie­śt Bog A­brá­hámow/ y Bog I­śá­á­kow/ y Bog

15: Iákbow?

werset: 27 Nie ieftći Bog * vmárłych/ ále * ży=(*marg*) * **Bogiem.G.**

: * **Bogiem.G.** (-)

16: wych. A przetoż wy bárzo błądźicie.

(*marg*) **Zączá: 56.** (-)

werset: 28

17: Y przyštąpił ieden z Doktorow co słyfzał gdy fię

18: gadáli: á widząc że im dobrze odpowiedział/ fpytał

19: go ktore ieft przednieyfze ze wńzech przykazanie?

werset: 29 A

20: Iefus mu odpowiedział: Iż przednieyfze ze wńzyt=

21: kich przykazanie ieft; Słuchay Ifráelu/ Pan Bog

22: " twoy/ Bog! ieden ieft.(*marg*) " **náfs Pan.7 L. G. S.wáfsN L. N G.** (-)

werset: 30 A będziefz miłował Páná

23: Bogá twego ze wńzytkiego fercá twego/ y ze wńzyt=

24: kiej dułze twoiey/ y ze wńzytkiego vmyfłu twego/ y ze

25: wńzytkiej síły twoiey. Toć ieft pierwłze przykazanie.

werset: 31

26: " A wtore ieft temu podobne'. Będziefz miłował (*marg*) " **A wtore podobne, to.G.** (-)

27: bliźniego twego iáko fámeo siebie. Náđ tyć nie

28: máłz innego wiewtłzego przykazania.

werset: 32 Y rzekł mu

29: Doktor: Dobrzeć Náuczycielu/ w prawdzie powie=

30: dział/ iż ieden ieft Bog/ á nie máłz innego procz nie=

31: go.

werset: 33 " á iżby był miłowan' ze wńzytkiego fercá/ y ze (*marg*) " **y miłować go.G.** (-)

32: wńzytkiego zmyfłu/ y ze wńzytkiej dułze/ y ze wńzytkiej

33: síły: k temu miłować bliźniego iáko fámeo siebie:

34: wiewcey ieft náđ wńzytkie całopalone y **inne** ofiáry.

strona: 170

Rozd: 12. według Márká.

170.

werset: 34

- 1: A widząc Iefus iż roftropnie odpowiedział/ rzekł
2: mu: Nie dálekoś ieft od krolestwá Bożego. Y nie
3: śmiał go żaden dáley pytać.

werset: 35 A Iefus odpowie=

- 4: dżiawfzy/ mowił/ náuczaiąc w kościele: Iákoż mo=
5: wią Doktorowie iż Chrifus ieft fynem Dawido=
6: wym?

werset: 36 Abowiem íam Dawid mowi w Duchu S.

- 7: Rzekł Pan Pánu memu/ íądź po práwicy moiey:
8: áż położę nieprzyiaćioły twoie podnożkiem nog two
9: ich.

werset: 37 Sam tedy Dawid zowie go Pánem: á íkądże ieft

- 10: fynem iego? A íłuchála go wielka rzelza z rádością.

(*marg*) **Zácz: 57.** (–)

werset: 38

- 11: Y mowił im " w náuce íwoiey': Strzeżcie íię(*marg*) " **vcząc ich. Hebraífm.** (–)
12: Doktorow/ ktorzy chcą chodzić w długich ízátách/ y
13: być pozdrawiáni ná ryńkách:

werset: 39 y íiedzieć ná pierw=

- 14: ízych ítolicách w bożnicách/ y **mieć** pierwfze mieyfća
15: ná wieczerzách:

werset: 40 ktorzy wyiadaią domy wdow pod

- 16: pokrywką długiego modlenia. Cić odniofą " obfitfzy
17: íąd'.

(*marg*) " **obfitfse potępienie.** (–)

werset: 41 | A siedząc Iesus przeciw skárbnicy/ pátrzał

18: iáko rzefza kładła pieniądze " do skárbu': á wiele bo=(*marg*) " **do skárbnice, ktora była w przysionku kościelnym. 4. Krol: 12. 9. (-)**

19: gaczow wiele kładli.

werset: 42 | A przyszędłzy iedná wdowá

20: vboga/ włożyła dwa drobne pieniądze/ co waży quá=

21: dránt.

(*marg*) **Quádránt ważył málo co więcej, niżli dwa náse drobne piéniáżki: mniey niżli kwartnik. czterdziesthą część dráchmy ábo Denáryufá. (-)**

werset: 43 | A wezwawłzy vczniow swych/ rzekł im:

22: Záprawdę powiedam wam/ iż tá vboga wdowá w=

23: ięcey włożyła á niżli wżyfcy ktorzy kładli do skárbu.

werset: 44

24: Abowiem wżyfcy z tego co im zbywáło/ rzucáli: á

25: tá z vboftwá swego/ wżytko co miała wrzuciła/ w=

26: szytkę żywność swoię.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Kámien ktory odrzucili.**) Chriřtus iest ten kámień węglowy bo=

29: źnice y kościoła: w ktorym się wierni tak Zydzi iáko y Pogáni

30: zamykaią.(*marg*) **Chriřtus węgielny kámień. (-)**

31: **A co Bożego Bogu.**) Iáko ci ludzie skłonni y gotowi byli ná w=

32: szytkie posługi y rokzanie Cefárskie: ále o posłudze y oddaniu po=

33: winności Bogu málo ábo nic nie myřlili.(*marg*) **Hæretycy nie oddawaią Bogu co iest Bożego (-)** Tak dziś hæretykowie/

34: pochlebuiąc pánom docześnym áby ich kácerřtwá bronili/ nie tyl=

X 2

ko ludziom

strona: 171

171.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: ko ludziom pilniey záleciáią posłufzeńřtwo przeciw pánom swoim/

2: niżli przeciw Bogu: ále owfzem wíęcey pánom świeckim dopu=

3: łzczáią/ niżli fię im godzi: odeymuiąc Bogu/ y namiáftkom iego

4: przełożonym duchownym co iest Bożego.

5: **Nie rozumiecie piśmá.)**(*marg*) **Dowody z piśmá nie wfsystkim znáioime.** (-) Ktoby
był rzekł/ ábo fię domyślił/ żeby

6: z tego mieyfcá piśmá ś. ktore tu Pan przywiodł/ mogło fię do=

7: wieść zmartwychwftanie? A wždy widzimy że tak Pan Chrístus

8: dowodzi/ y wielkim miŝtrzem y doktorom (ktorzy łobie wyrozu=

9: mienie piśmá przywłáfczáli) nieumieiętność przypífuie/ iż tak do=

10: wodzić nie vmieli. Przetoż fię dziwować nie potrzebá/ gdy święci

11: kościołá Kátholickiego Doktorowie takie czáfem dowody z piśmá

12: czynią/ iákich hæretykowie widzieć nie mogą. Nie prze co inłzego/

13: iedno iż piśmá nie rozumieią (choćiaż fię im hárdzie przechwałá=

14: ią) y niewiedzą wykładu piśmá prawdziwego. Iáko ná przykład/

15: gdy z onego mieyfcá; Nie będzie mu odpufzczono/ áni ná tym áni

16: ná onym świecie/ ftárzy Oycowie święci dowodzą/ iż niektore

17: grzechy bywáią odpufczone po tym żywoćie/ ná onym świecie

18: w czyścu.

19: **Ani mocy Bożey.)**(*marg*) **Hæretycy nie znáią piśmá áni mocy Bożey.** (-) Tákżeć
hæretycy y nie znáią piśmá/ ktore wy=

20: kładáią przeciwko wfzemu rozumieniu kościołá powfzechnego y

21: wfzytkich Oycow ftárzych. Y mocy Bożey nie znáią; że on iáko

22: może wkrześić ciáłá náłze (choćia fię to widzi niepodobno) tak

23: też może z ciáłem fwym ná wielu mieyfcách być obecnym. Prze=

24: toż (iáko wfzyścy niewierzący wfzechmocności Bożey) o tym/ y o

25: innych wyłokich táiemnicách wiáry náłzey/ mowią wedle głupie=

26: go rozumu y phántazyey fwoiey.

27: **Ze wfsytkiego fercá.)** Miłość tá zupełna pokázuie/ iż lámá wiá=

28: rá nikogo nie zbáwia.(*marg*) **Sámá wiárá.** (-)

rozdział: 13

29: ROZDZIAŁ XIII.

- 30: 2 Opowieda zburzenie Ierofolimfkie. 6 Y znaki ktore vprze=
31: dzie miály. Zwodzićiele. 9 Prześladowanie. 10 Opowiedanie
32: Ewángeliey v wżech narodow. 14 Obrzydłość ſpuſtożenia.
33: 21 Fałżywi prorocy Chriſtuſá po kącich vkázuią. 26 Przyſzćie ná
34: ſąd P. Ieſuſowo. 33 Nápomina wżytkich/ áby czuli y modlili ſię. (marg) **Záčzá: 58.** (–)

werset: 1

- 35: **A** Gdy wychodził z koſćiołá/ rzekł mu ieden z
36: vczniow iego: Náuczycielu/ wey iákie to ká=
37: mienie/ y iákie budowánia.

werset: 2 A Ieſus odpo=

- 38: wiedáiąc/ rzekł mu: Widziſz te wżytkie wielkie bu=

dowánia?

strona: 172

Rozd: 13. według Márká.

172.

- 1: dowánia? Nie zoſtánie kámieñ ná kámieniu/ kto=
2: ryby nie był rozwałon.

(marg) **Pátrż przypisku Mát: 24. 2.** (–)

werset: 3 A gdy ſiedział ná gorze

- 3: oliwney przeciw koſćiołowi/ pytáli go oſobno Piotr
4: y Iákub y Ian y Andrzej:

werset: 4 Powiedz nam/ kiedy ſię

- 5: to ſtánie? y co zá znák będzie gdy ſię to wżytko po=
6: cznie wypełnić?

werset: 5 A Ieſus odpowiedziawſzy po=

- 7: czął im mowić: Pátrżćieſz áby was kto nie zwiodł.

werset: 6

- 8: ábowiem wieleć ich przydzie w imię moje powie=

9: dając iż ja iestem: y wiele ich zwiodą.

(*marg*) **Znaki zburzenia Ierofolimskiego, y skończenia światá. (-)**

werset: 7 A gdy wŕły=

10: ŕzyćie woyny y wieści o woynách/ nie trwoźcieŕ fo=

11: bą. Boć ŕię to dźiać muŕi: áleć nie iuź koniec.

werset: 8 A=

12: bowiem powŕtanie narod przeciw narodowi/ y kro=

13: leŕtwo przeciw kroleŕtwu: y będą mieyćcami trzęŕie=

14: nia źiemie/ y gŕody *. " Początekći to' boleŕci.(*marg*) * **y zámieŕsánia.**

: " **początkić to.G (-)**

(*marg*) **Zącz: 59. (-)**

werset: 9

15: A wy mieyćie ŕię łami ná pieczy. Boć was wydá=

16: dźą do vrzędu/ y w boźnicách was bić będą/ " á przed

17: łtároŕty y przed krolmi dla mnie łtáwáć bęđziećie'/(*marg*) " **y przywiodą was do stároŕt y do krolow dla mnie.G. (-)**

18: onym ná ŕwiádectwo.

werset: 10 A potrzebá áby naprzod v

19: wŕzyŕtkich narodow była opowiedána Ewángelia.

werset: 11

20: A gdy was wodźić będą wydawáiąc/ " nie myŕł=

21: ćie' przedtym cobyŕćie mowić mieli *: ále co wam(*marg*) " **nie troŕzcźcie ŕię.G.**

: * **áni ŕię námyŕlayćie.G. (-)**

22: bęđzie dano oney gođźiny/ to mowćie. Abowiem nie

23: wy ieŕteŕćie ktorzy mowćie: ále Duch ŕwięty.

werset: 12 Y

24: wyda brát brátá ná ŕmierć/ á oćiec ŕyná: y powŕtáną

25: dzieći przeciw rođźicom/ y będą ie zabijáć.

werset: 13 Y bę=

26: dziecko w wżytkich w nienawiści/ dla imienia mego.

27: Lecz kto dotrwa do końca/ ten będzie zbawion.

(*marg*) **Zącz: 60.** (–)

werset: 14

28: A gdy wyrzycie " obrzydłe spułtofzenie */ łtoiące(*marg*) " **obrzydłość spułtofsenia.**

Hebr.

: * **ktore iest przepowiedziáne od Dánielá Proroká.G. S.** (–)

29: gdzie nie trzebá (kto czyta/ niech wyrozumie) tedy

30: **ci** ktorzy łą w Iudłkiewy žiemie; niech wćiekáią ná go=

31: ry:

werset: 15 á ktory będzie " ná dáchu'; niech nie łchodži do(*marg*) " **ná domie.** (–)

32: domu/ áni wchodži áby miał co wźiąć z domu łwego:

werset: 16

33: ktory też będzie ná polu/ niech łię nie wraca ná zad/

34: brác płázczá łwego.

werset: 17 Lecz biádá **niewiáftam** " brze=(*marg*) " **w żywoćie máiącym.G.** (–)

Y 3

miennym

strona: 173

173.

Ewángeliey Rozd: 13.

1: miennym' y pierśiámi karmięcym w one dni.

werset: 18 Mo=

2: dlćiełz łię/ áby * nie było žimie.

(*marg*) * **wáse wćiekánie.G.** (–)

werset: 19 Abowiem " one dni

3: będą z tákimi wćiłkámi/ iákie nie były od początku(*marg*) " **to iest, będą w one dni tákowe wćiski. Hebr.** (–)

4: łtworzenia ktore łtworzył Bog áż do tąd/ áni będą.

werset: 20

5: Y by był nie vkrocił Pan dni **onych**: " żadneby ciało (*marg*) " **żadenby człowiek nie był zachowany.** (-)

6: nie było zachowane!: ale dla wybranych ktore wy=

7: brał/ vkrocił dni **onych.**

werset: 21 A tedy ieśliby wam kto

8: rzekł: Oto/ tuć ieft Chriftnus/ oto tám: nie wierz=

9: ćiefz.

werset: 22 Boć náftaną fałszywi Chriftnułowie y fałszy=

10: wi Prorocy: y będą czynić znaki y cudá ku zwiedzie=

11: niu/ by mogło być/ y wybranych.

werset: 23 Wy fię tedy ftrzeż=

12: ćie. otomći wam w przod wŕzytko powiedział.

(*marg*) **Záčá: 61.** (-)

werset: 24

13: Ale w one to dni po vćiśnieniu onym zaćmi fię

14: ťlónce/ y księżyc nie da iáfności swoiey.

werset: 25 y gwiazdy

15: niebiełkie będą ťpádác/ á mocy ktore ťá ná niebiełech

16: poruťzą fię.

werset: 26 A tedyć vyrzą ťyná człowieczego przy=

17: chodzącego w obłokách/ z wielką mocą y chwałą.

werset: 27

18: A tedy poťle ánioły ťwe/ y zbierze wybráne ťwe od

19: czterzech wiatrow/ od wierzchu źiemie aż do wierz=

20: chu niebá.

werset: 28 A od figi vczćie fię podobieńťwá. Gdy

21: fię iuż gáłáfká iey odmładza/ y wypuťzcza lićcie: po=

22: znawaćie iż blisko ieft láto.

werset: 29 tákże y wy gdy oba=

23: czyście iż się to dźać będzie/ znajćiefz żeć iuż blisko

24: ieft we drzwiách.

werset: 30 Zápprawdę powiedam wam/ żeć

25: nie przeminie ten " rodzaj/ aż się to wżytko sftánie.(*marg*) " **ábo wiek.** (-)

werset: 31

26: Nieboć y ziemiá przeminą/ lecz fłowá moje nie

27: przeminą.

(*marg*) **Zácz: 62.** (-)

werset: 32

28: A o dniu onym " ábo' godzinie żaden niewie/ áni (*marg*) " **y.G.** (-)

29: ániółowie * w niebie/ áni Syn: iedno Oćiec.(*marg*) * **ktorzy fą.G.** (-)

werset: 33

30: Strzeżćiefz się/ czuyćiefz/ á modlcie się. bo nie

31: wiećie kiedy czas będzie.

(*marg*) **Ewángelia o ś. Wyznawcy.** (-)

werset: 34 Iáko człowiek ktory od=

32: iáchawfzy precz zoftáwił dom fwoy: y dał fługom

33: fwym " władzą káždemu nád robotą fwoią!/ y wro=(*marg*) " **władzą, y káždemu robotę
iego.G.** (-)

34: tnemu rofkazał áby czuł.

werset: 35 Czuyćiefz tedy (bo nie=

wiećie

strona: 174

Rozd: 13. według Márká.

174.

1: wiećie kiedy Pan domu przyidzie: z wieczoráli/ ábo

2: w pułnocy/ ábo gdy kury poią/ ábo z poránku)

werset: 36 by

3: z prędká przyfzedfzy/ nie znalazł was fpiących.

werset: 37 A coć

4: wam mówię/ wszystkimici mówię: Czuyćie. *

5: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

6: **Kiedy się to stanie.)** Znaki y vtrapienia ktore vprzedziły spušto=

7: fzenie kościoła y miastá Ieruzolimskiego/ były figurą znakow y v=

8: trapienia ołtátniego/ ktore będzie przede dniem ładnym czáfu An=

9: tychriřtá. A Pan Chriřtus pořpołu o oboich mowi. (*marg*) **Znaki dnia ładnego.** (–)

10: **Ia iestem.)** Iáko przed spuřtořzenim miastá Ieruzalem rozmá=

11: ici zwodzićiele nářtawáli/ y łami się zwáli Chriřtuřami/ obiecuiąc

12: ludziom wyzwolenie od boiázni y vtrapienia w ktorym byli: ták

13: teř przyidą przed łkończeniem řwiátá ktorzy się czynić będą Chri=

14: řtuřami y kácermiřtrzámi/ y wiele vczniow poćiágną zá sobą. Iá=

15: ko iásniey mowi niřey. Iř nářtáną fáłřřni Chriřtuřowie/ y fáłř=

16: řzni Prorocy. (*marg*) **Fáłřřni Chriřtuřowie.** (–)

17: **Obrzydłe řpuřtořsenie.)** Zadne kácerřřtwá ták włáľnie y vmyřľnie

18: do tey brzydkości řpuřtořzenia nie wiodły/ y Antychriřtowi drogi

19: nie gotowály/ iáko te dziřsieyřze: ktore nie tylko zwierzchniá ofiá=

20: řę ćiałá y krwi Pána Chriřtuřowej odeymuią: ktorą odiawřzy

21: (iáko Cyprian ř. mowi) řadna Religia nie zořtáie: ále y Pána

22: Chriřtuřá odzieráią z bořřwá/ y iáwnie bluznią Bogá w Troycy

23: iedynego. (*marg*) **Kácerze dzifieyřy drogę řćielą Antychriřtowi.** (–)

24: **Vkroćił dni onych.)** Kroleřřwo Antychriřtowe nie będzie

25: trwać dłuřey nád pułczwártá łátá. Dániel 7. 25. Obiáw: 13. 5. (*marg*) **Antychriřtowe**

kroleřřwo krotkie. (–)

26: **Oto tu iest Chriřtus.)** Hæretykowie tego mieyřcá przećiw Ká=

27: tholikom omyřľnie náćiágiáią/ mowiąc że my Pána Chriřtuřá vká=

28: zuiemy w zámknieniu/ w Ciborium/ w ř. Sákrámenćie. Lecz y

29: w tym ludzie zwodzą y zdradzáią. Bo tu Pan Chriřtus o zwodni=

30: kách y Hæretykách/ y o ich řchadzřkách táiemnych y pokátnych mo=

31: wi: á nie o Sákrámenćie ř. ktory nie dopiro tych ołtátnich czá=

32: řow/ ále záwřze v Kátholikow; y nie ná puřřyniách/ ále ná miey=

- 33: Ićách iáwnych we wśytkich kośćielech chowáią: y w którym ieft
- 34: Chrifthus prawdziwie według fłowá fwego/ y według wiáry y wy=
- 35: znánia wśytkich wiekow kośćiołá wśytkiego. Pátrz Mát: 24
- 36: 23. y 26. 27.(*marg*) **Hæreticy Chriftufa po kącíech vkázuią. (-)**
- 37: **Będá czynić znáki y cudá.)** Fałszni Chriftułowie y fałszywi Pro=
- 38: rocy Ią cí zwodzićiele/ ktorzy ofátnich czálów mocą Izátańfką bę=(*marg*) **Hæretikom**
choć cudá czyniącym wiáry dáć nie mamy. (-)

dą Iię

strona: 175

175.

Ewángeliey Rozd: 14.

- 1: dą Iię zdác cudá czynić: á ludzie im przecię wierzyć nie máią. Dá=
- 2: leko tedy mnief tym wierzyć mieli/ ktorzy dla potwirdzenia wiáry
- 3: fwey fałszywey/ zgołá żadnego znáku áni cudu okázác nie mogli.
- 4: **Ani fyn.)** Rozumief z tey ftrony/ z ktorey ieft fyn człowieczy: á=
- 5: bo tą wiadomością/ ktora ku obiáwieniu náIzemu należy.(*marg*) **Iáko Syn Boży o dniu**
fądnym niewie. (-) Bo iá=
- 6: ko Iám o nim wiedzieć nie ma/ gdyż on ieft poftánowion fędzią
- 7: żywych y vmarłych? y w nim Ią wśytkie fkárby wiadomości y
- 8: mądrosći Bożey? Niewie tedy/ ále nam/ nie Iobie. Iáko y ono:
- 9: Terazem poznał iż Iię Bogá boifz: ták Iię rozumief ma; Terazem=
- 10: cí oznaymił y pokazał. Bo to pierwey dobrze Pan Bog wiedział.
- 11: A tym fpořobem Iám Oćiec wie o dniu fądnym/ iż gi on obiáwił
- 12: Chriftułowi ile człowiekowi. [August: lib: 1. de Gen: contra Má=](#)
- 13: [nichæ cáp: 22.](#)

rozdział: 14

14: **ROZDZIAŁ XIII.**

- 15: 1 Rádá Zydow przeciw Pánu Iefułowi. 3 Niewiáftá námá=
- 16: zuie głowę iego. 10 Iudařz go przedáie. 12 Zgotowánief Pálfchy.
- 17: 18 Iudařzá v ftołu pokázuief. 22 Rozdáief vczniom cíáło y krew

18: łwoię. 27 Y zgorńzenie im przyłżłe oznáymuie. 32 Włzedł do o=

19: grodá. 44 Pocáłowánie Iudałzowo. 47 Máłkułzowi vcho

20: Piotr vćina. 50 Apoštołowie vćiekáią. 53 Wiedzion do Kái=

21: phafzá. 55 Fałżywi świádkowie. 62 Wyznawa fię być Meffia=

22: łzem. 65 Vplwan/ y vpoliczkowan. 68 Piotr fię Chrıstufá przy. (marg) **Zácz: 63.** (-)

werset: 1

23: **A** Była Páłchá y święto Przańnikow po dwu

24: dni: y łzukáli Arcykápláni y Doktorowie iáko=

25: by go zdráđą poimawłzy zábili.

(marg) **Páłfya ná wtorek po Niedz: Kwietney.** (-)

werset: 2 " Bo' mowi(marg) " **A. 1 L. G. S.** (-)

26: li; Nie w święto/ áby łnadź nie był rozruch " ludźi'.

(marg) " **w ludu.N L. K. S.** (-)

werset: 3

27: A gdy był w Betániey w domu Symoná trędowá=

28: tego/ y siedział v łtołu/ przyłżlá niewiáłtá máiac łto=

29: iek álábáłtrowy oleyku " Spikánárdowego bárzo dro=(marg) " **Nárdu łsczerego, á nie zfałsowánego.** (-)

30: giego: á łłukłzy álábáłtr wylała ná głowę iego.

werset: 4 Y

31: byli niektorzy co fię gniewáli łámi w łobie/ á mowi=

32: li: Ná což fię sftáłá vtrátá oleyku tego?

werset: 5 Abo=

33: wiem mogł fię ' ten oleiek' przedác drożey niż zá trzy (marg) " **G.** (-)

34: łtá grołzy/ y rozdác vbogim. Y fráłowáli fię ná nię.

werset: 6

35: A IEFus rzekł: Dayćie iey pokoy/ czemu iey przy=

krość czy=

1: krość czynicie? Dobryc vczynek przeciwko mnie v=

2: czyniła.

werset: 7] bo zawnždy vbogie " maćie' z łobą: y kiedy=(*margin*) " **mieć będziecie.** N L. K. (-)

3: kolwiek záchcećie/ możećie im dobrze czynić: lecz

4: mnie nie zawnždy " maćie'.

(*margin*) " **mieć będziecie:** N L. K. (-)

werset: 8] Oná co miála/ vczyni=

5: ła: vprzedziła pomázác ciáło me ná pogrzeb.

werset: 9] Zá=

6: prawdę powiedam wam: Kędyżkolwiek opowiedá=

7: na będzie Ewángelia tá po włytkim świećie/ też co

8: tá vczyniła powiedác będą ná pámiątkę iey.

(*margin*) **Zaczá:** 64 (-)

werset: 10]

9: A Iudařz Ifzkáriot ieden ze dwunaście odřzedł

10: do Arcykáplanow/ áby go im wydał.

werset: 11] Ktorzy vřly=

11: řzawřzy vrádowáli řię: y obiecáli mu dác pieniądze.

12: Y řzukał iákoby go czáfu pogodnego wydał.

werset: 12] Y pir=

13: wřzego dnia Przařnikow " gdy Pářchę zábijáli'/ rzekli(*margin*) " **To iest, gdy báránká wielkonocnego ofiárowáli.** (-)

14: mu vczniowie: Gdzie chceřz ábychmyc řzedřzy ná=

15: gotowáli žebyř iadł Pářchę?

werset: 13] Y pořłał dwu z řwych

16: vczniow/ y rzekł im: Idźćie do miářtá: á potka řię

17: z wámi człowiek niořąc dzban wody/ idźćieřz zá nim:

werset: 14]

18: á gdziekolwiek wnidzie/ powiedzciez gospodarzo=

19: wi iz Nauczyciel mowi: Gdziez iest zlozenie moje/

20: kedybym pozylwal Pafchy z vczniami moimi?

werset: 15 A

21: on wam vkaże " wieczernik wielki vlfány: támże ná=(marg) " **fałę wielką vsłaną.G. (-)**

22: gotuycie nam.

werset: 16 Y polzli vczniowie iego/ y przyfzli

23: do miáftá: y náležli iáko im powiedzial/ y nágoto=

24: wáli Páfchę.

werset: 17 A gdy był wieczor/ przyfzedł ze dwie=

25: mánaście.

werset: 18 A gdy oni siedzieli y iedli/ rzekł Iefus:

26: Záprawdę powiadam wam/ iz ieden z was wyda

27: mię/ ktory ie zemną.

werset: 19 A oni poczeli fię smęcić/ y mo=

28: wić mu ieden po drugim; Izali ia *(marg) * **A drugi; Izali ia? G. (-)**

werset: 20 A on * im rzekł:(marg) * **odpowiedájac.G. (-)**

29: Ieden ze dwunaście ktory ze mną macza ` rękę' w(marg) **9 L. G. S. (-)**

30: mišie.

werset: 21 Synći człowieczy idzie iáko o nim iest ná=

31: pifano: lecz biadá człowiekowi onemu przez ktorego

32: Syn człowieczy " będzie wydan!: lepiej mu było/ by (marg) " **bywa wydan.1 L. G. S. (-)**

33: fię był człowiek on nie národził.

werset: 22 " A gdy oni iedli'/(marg) " **To iest, gdy ziedli báránká. (-)**

34: wziął Iefus chleb: y błogofłáwiác łamał/ y dawał

Z

im/ y

strona: 177

177.

Ewángeliey Rozd: 14.

1: im/ y rzekł: Bierzcie */ toć iest ciáło moje.

(*marg*) * **iedzcie.G.** (-)

werset: 23 A w =

2: ziąwłzy kielich/ dzięki wczyniwłzy dawał im. y pili z

3: niego włzyscy.

werset: 24 Y rzekł im: Tác iest krew moia

4: nowego testámentu/ ktora zá wielu będzie wylaná.

werset: 25

5: Záprawdę powiedam wam/ iż nie będę więcej pił

6: z * owocu winney mácice/ aż do onego dnia gdy gi (*marg*) * **tego.N L.** (-)

7: pić będę (nowy) w krolełtwie Bozym.

werset: 26 A hymn

8: odpráwiwłzy wylzli ná gorę oliwná.

werset: 27 Y rzekł im

9: Iefus: Włzyscy fię zgorłzyćie ` ze mnie' tey nocy: iż (*marg*) **10 L.** (-)

10: nápiáno iest; Vderzę páłterzá/ á rołprofzá fię ow =

11: ce *.

(*marg*) * **trzody.N. L.yG.** (-)

werset: 28 Ale gdy zmartwychwłtanę/ vprzedzę was

12: do Gálileiey.

werset: 29 A Piotr mu rzekł: Choćiażby fię też

13: włzyscy zgorłzyli */ ále nie ia. (*marg*) * **z ćiebie.K. G.** (-)

werset: 30 Y rzekł mu IEFus:

14: Záprawdę powiedamći/ iż ty dziś tey nocy/ pierwey

15: niż dwákroć kur zápoie/ trzykroć fię mnie záprzyłz.

werset: 31

16: A on tym więcej mowił: By potrzebá y vmrzeć

17: mi z tobá/ nie záprzę fię ćiebie. Tákze też y włzyfcy

18: mowili.

werset: 32 Y przyłzli " do folwárku ktory' zwano (*marg*) " **ná mieśće ktore.G.** (-)

19: Gethsemani. Y rzekł wczniom swoim: Siedźcie

20: tu poki się modlić będę.

werset: 33 A wziąwszy z sobą Piotra

21: y Jakuba y Jana/ y począł się trząść y tęsknić sobie.

werset: 34

22: Y rzekł im: Smętna jest dusza moja aż do śmierci

23: ci: zoftaniec tu/ a czuycie *.

(marg) * **zemia.G.** (-)

werset: 35 A odszedłszy mało/ padł

24: na ziemię: y modlił się " żeby **ona** godziną/ jeśliż mo-

25: zna rzecz/ odeszła od niego;

(marg) " **To jest, żeby był wyzwolony od męki którą miał wnet podjąć.** (-)

werset: 36 Y mówił: Abba/ Ojciec

26: cze/ wszystko tobie jest podobno/ przenieś odemnie ten

27: kielich. Wszakże nie to co ja chcę/ ale co ty.

werset: 37 Y przy-

28: szedł/ a znalazł ich śpiących. Y rzekł Piotrowi: Symo-

29: nie/ śpiasz? nie możesz czuć jednej godziny?

werset: 38 Czuy-

30: ciecie/ a modlcie się byście nie przyszli w pokucie.

31: Boć duch ochotny/ ale ciało mdłe.

werset: 39 Y zanie-

32: duszy modlił się/ w też słowami mówiąc.

werset: 40 A wróciwszy

33: się/ znalazł ich zanie śpiących (bo oczy ich były obciążone)

34: a niewiedzieli co mu odpowiedzieć.

werset: 41 Y przyszedł

1: potrzećie/ á rzekł im: " Spícíelz iuż y odpoczywayćie. (marg) " **Będźiećie potym spác y odpoczywác: lecz teraz iuż dofyc. Hebr. Iáko y ono: Rozwalćie kośćioł ten. Ian**
2. 19. (-)

2: Dofyc' przyfzła godziná: oto " będzie wydan fyn czło=(marg) **Záčzá: 65.** (-)

3: wieczy' w ręce grzeźnikow. (marg) " **wydáią fyná człowieczego.G. S** (-)

werset: 42 Wítańćielz/ podźimy.

4: oto który mię " wyda' blisko ieft.(marg) " **wydáie. G. S.** (-)

werset: 43 A * gdy ielzcie mowił/ przyfzedł Iudařz ĩ Ifzkáryot^o/(marg) * **wnet.G.**

: **G.** (-)

5: ieden ze dwunaśćie/ á z nim wielka rzeřza z miecz=

6: mi y z kiymi */ od Arcykáplánow y Doktorow y ftár=(marg) * **pořłáni.N. L.** (-)

7: řzych.

werset: 44 A dał im był znák/ ten który go wydał/ mo=

8: wiąc: Ktoregokolwiek pocałuię/ tenći ieft: imay=

9: ćielz go/ á wiedzćie ořtroźnie.

werset: 45 A przyfzedřzy/ nátych=

10: miałt przyřtápiwřzy k niemu rzekł/ * Miřtrzu. y po=(marg) * **Bądź pozdrowionG.ábo witay Rabbi, Náuczyćielu moy.** (-)

11: cáłował go.

werset: 46 A oni tárgnęli fię nań rękoma */ y poi=(marg) * **řwymi.G.** (-)

12: máli go.

werset: 47 A ieden niektery z tych co řtali dobywřzy

13: mieczá/ vderzył řługę Arcykáplánřkiego: y vćiał mu

14: vcho.

werset: 48 A Iefus odpowiedźiawřzy rzekł im: Iáko=

15: by ná zboycę wyřzliśćie z mieczmi y z kiymi poimác

16: mię?

werset: 49 ná káźdym dzień był v was w kośćiele vcząc/

17: á nie poimáliście mię. Ale żeby się wypełniły pismá.

werset: 50

18: Tedy `vczniowie iego' opuściwfy go/ wfyzfy v=(*marg*) `G. (-)

19: ćiekli.

werset: 51 A * niekatory młodzieniec szedł zá nim odzia=(*marg*) * **ieden.G.** (-)

20: ny prześcierádłem ná nágie **ćiało**: Y poimáli go *.(*marg*) * **młodziency. G.** (-)

werset: 52

21: A on " porzuciwfy' prześcierádło/ nági vćiekł od (*marg*) " **puściwfsy.N L. G. S.** (-)

22: nich.

werset: 53 Y przywiedli Iefufá do Arcykápłaná: á ze=

23: szli się wfyzcy kápłani y Doktorowie y ftárszy.

werset: 54 A

24: Piotr zá nim szedł z dáleká aż w dwor Arcykápłán=

25: fki: y siedział z fłuzebnyki " v ognia/ y grzał się'.

(*marg*) " **y grzał się v światła.G.Heb.** (-)

werset: 55 Lecz

26: Arcykápłani y wfyztká siedząca rádá szukáli przeciw

27: Iefufowi świádectwá/ áby go ná śmierć zdáli/ ále

28: nie náleźli.

werset: 56 Abowiem wiele ich przeciw iemu fał=

29: szywie świádczyli: lecz świádectwá zgodne nie były.

werset: 57

30: A niektorzy powftawfy/ fałszywie świádczyli prze=

31: ćiw iemu/ mowiąc:

werset: 58 Zefmy my ftyfzeli iego mo=

32: wiącego: * Ia rozwałę kościoł ten ręká vczyniony/(*marg*) * **Ze.G.** (-)

33: " á zá trzy dni' inny nie ręká vczyniony zbuduję.(*marg*) " **á po trzech dniách.N L.** (-)

179.

Ewangeliey Rozd: 14.

werset: 59

1: Lecz **y ták** nie było zgodne ich świadectwo.

werset: 60

2: wftawfzy w poŝrzodek Arcykáplán/ fpytał IEfufá/

3: mowiąc: Nic nie odpowiedaŝ ná to co ci przeciw

4: tobie świadczą?

werset: 61

5: wiedał. Znowu pytał go Arcykáplán/ y rzekł mu:

6: Tyżeś ieŝt Chriŝtus Syn ĩ Bogá' błogofławionego?(*marg*) **8 L. G. S. (-)**

werset: 62

7: A IEfufus mu rzekł; Iam ieŝt: y wyrzycie Syná

8: człowieczego ŝiedzącego ná prawicy mocy */ y przy=(*marg*) * **Bożey.N L. (-)**

9: chodzącego z obłoki niebiefkimi.

werset: 63

10: plán rozdárŝzy ŝzáty fwe/ rzekł: Coż nam iuż więcey

11: po świádkách?

werset: 64

12: wam zda? A oni wŝyŝcy oŝádzili go winnym być

13: ŝmierci.

werset: 65

14: wác oblicze iego/ y poŝzykowác go/ y mowić mu;

15: Prorokuyże. A ŝlůżebnicy policzkowáli go.

werset: 66

16: Piotr był w ŝieni ná dole/ przyŝŝlá iedná z ŝlůżebnic

17: Arcykáplánowych.

werset: 67

18: poyrzawfzy nań rzekłá: Y tyŝ był z IEfufem Nazá=

19: reńfkim.

werset: 68] A on się zaprzął/ mówiąc: Ani wiem/

20: áni rozumiem co * (marg) * **ty.G.** (-) mówisz. Y wyfzedł precz do przy=

21: sionká: á kur zápiał.

werset: 69] A słuźebnicá wyrzawfzy go

22: záfię/ poczęła mówić tym ktorzy ftali: Iż ten z onych

23: ieft.

werset: 70] A on powtore záprzał. A záfię rychło po=

24: tym ci co tám ftali/ rzekli Piotrowi: Prawdziwie z

25: nich ieftes: boś y Gálileyczyk ieft *.

(marg) * **y mowá twa zgadza się.G.** (-)

werset: 71] A on począł

26: **się** kląć y przysięgáć; Iż nie znam człowieká tego o

27: ktorym powiedáćie.

werset: 72] A wnet' powtore kur zápiał.(marg) **G.** (-)

28: Y wfpomniał Piotr ná fłowo/ ktore mu mówił Ie=

29: fus: Pierwey niż kur dwa kroć zápoie/ trzy kroć się

30: mnie záprzyfz. " Y począł plákáć'.

(marg) " **y odsedfsy plákał.G.** (-)

31: NAVKI Y PRZESTROGI.

32: **Dobryć vczynek.**) Chriftus zá naboźną niewiáftę odpowíada/ y

33: vczynku iey broni/ y chwali ią. Tákże y my heretykom odpowiedzieć

mamy/

strona: 180

Rozd: 14. według Márká.

180.

1: mamy/ kiedy ludzie naboźne prze to gánia/ iż dobrá fwe ná kościoł

2: ábo ná ozdobe ćiałá **Páńskie**⁸⁰ obracáią. Pátrż Mát: 26. v 8 y 10.

3: **Mnie nie záwždy maćie.**) Nie mamy tu teraz Chriftuś/ iáko ná

4: on czás/ vbogiego y iáłmuźny potrzebuiącego: ále chwálebnego

5: w ś. Sákrámenćie. Pátrz Mátt: 26. 11.(*marg*) **Iáko teraz Christufá mamy y nie mamy.**

(-)

6: **Wziął Iefus chleb.**) Ten chleb przed słowy íákrámentu chlebem

7: íeft/ ále íkoro przyítápi poświéćenie/ z chlebá ítáie íię ciáło Páná

8: Chrístułowe. *Ambr: lib: 4. de Sacram: cap: 4 et 5.*(*marg*) **Przemienienie chlebá w ciáło Páńskie.** (-)

9: **To íeft ciáło moie.**) Nośił íię Pan Chrístus w rękách íwoich

10: kiedy mówił. To íeft ciáło moie. Abowiem nośił toż ciáło w ręc=

11: ách íwoich. *August: in Pfal: 33.Conc: 1.*(*marg*) **Christus ciáło íwe nośił w rękách íwoich.** (-)

12: **Wziáwfsy kielich.**) Wino y wodę w kielich íeią/ ále sítawáią íię

13: krwią/ przez poświéćenie słow niebiefkich: Acz/ dla ochronienia

14: brzydkośći/ ófobá winá zoítáie. Amroży támże.(*marg*) **Przemienienie winá w krew.**
(-)

15: **Ciáło moie, krew moiá.**) Ktokolwiek nie wierzy że to prawdá

16: co Pan mowi; ten wypada z íáłki y zbáwienia. *Epiphan: in An=*

17: *chor:* Wierzmyż tedy Bogu wśzędę/ á nie íprzećiwaiamy íię ie=

18: mu/ choćiaby íię zmyśłom y myśłom náłzym dziwno ábo niepodo=

19: bno zdáło/ co on mowi. *Chryfost: hom: 83. in Matthæum.* (*marg*) **Ciáło Páńskie w Sákrámenćie.** (-)

20: **Y pili z niego wfzyścy.**) Wfzyścy/ rozumiey dwánaśćie Apošto=

21: łowie; bo ich tám więcey nie było.(*marg*) **Iedná ófobá S. Sákrámentu.** (-) Skąd íáíne okazánie/ íż one

22: słowá v Máttheufzá ś. Piyćie z te^{go} wfzyścy/ íą rzeczzone do íámych

23: Apoštołow: o których tu Márek ś. mowi: íż pili z kielichá wfzy=

24: ścy. A ták nie íeft powfzechne rokázánie wfzytkim Chrześćijánom.

25: **Tedy Arcykáplán rozdárfsy ísáty.**) Vczynił to ze złośći przeciw

26: Bozkiemu zákazániu. 3. Moy: 21. 10.

27: **A on íię záprzáł.**) Ktory íię tu włękl íedney dziewczki: nie włękl

28: íię potym Rzymu/ páná śwíátá. *Leo fermone 1. in natali Petri et*

29: **Pauli.(marg) Serce Piotrowo (-)**

30:

31: **Począł się kłać.)** W iednym Pietrze Arcyápoštole/ w ktorým

32: kościoł był figurowan/ dwa łtany ludzi łą wyznączone; mocnych

33: y krewkich: iż kościoł ma oboich w łobie. **August: ferm: 13 de(marg) Piotr figurá mocnych y krewkich. (-)**

34: **verb: Domini.** Ktemu przykłádem książęciá Apoštołłkiego chćiał

35: Zbáwićiel nář pokázác/ iż żaden síłom łwoim wfác nie ma: gdyż

36: łię áni Piotr ł. odmienności nie mogli wwiárowác. **August: tract:**

37: 66. **in Euang: Ioan. Leo ferm: 9. de Passione Domini.(marg) Náuká z vpádku Piotrowego. (-)**

Z 3

Rozdział

strona: 181

181.

Ewángeliey Rozd: 15.

rozdział: 15

1: ROZDZIAŁ XV.

2: 1 Chriřtus podan Piłatowi. 2 Wyznawa łię być krolem Zy

3: dowłkim. 5 Milczy. 7 Bárábbafz. 15 Piłat Chriřtułá Zydom

4: wydał ná vkrzyżowánie. Vbiczowan. 17 Cirnim koronowan.

5: 19 Vplwan y pohánbion. 21 Symon Cyreneyłki. 24 Chriřtus

6: vkrzyżowan. 27 Y zboyce z nim. 29 Szydzenia v wrágánia.

7: 33 Ciemności. 36 Octem náprawány. 37 Duchá oddáie. 39

8: Setnik. 40 Niewiáfty ktore Chriřtułowi łłuzyły. 46 Iofeph

9: Chriřtułá pogrzebuie. **(marg) Záč: 66. (-)**

werset: 1

10: **3 Y** Wnet/ rániuczko złzedłzy łię do rády Arcy=

11: kápłani z łtárłzými y z Doktormi y włzytká

12: **śiedzącá** ráđá/ zwiázawłzy Iefułá/ wiedli y po=

13: dáli Piłatowi.

werset: 2] Y pytał go Piłat: Tyżeś ieśt kro=

14: lem Zydowłkim? A on odpowiedziawłszy/ rzekł mu:

15: Ty powiedafz.

werset: 3] Y fkárzyli nań Arcykápłani o wie=

16: le rzeczy *.

(marg) * **A on nic nie odpowiedzał.G. (-)**

werset: 4] A Piłat go záfię fpytał/ mowiąc: Nic

17: nie odpowiedafz? wey " w iáko wielkich rzeczách cię

18: winuią'.

(marg) " **iáko wiele świádczą przeciw tobie.G. (-)**

werset: 5] A Iefus przedfię nic nie odpowiedział:

19: ták iż fię Piłat dziwował.

werset: 6] A ná święto zwykł im

20: był wypułzczać iednego więźniá/ ktorego żądáli.

werset: 7] Y

21: był **ieden** co go názywano Bárábbalzem: ktory z in=

22: fzymi zwadzcámi był w więźnieniu/ ktory był w rozru=

23: chu popełnił mężoboyftwo.

werset: 8] " A gdy wftąpiłá rze=

24: fza'/ poczęli prośić **o to**/ iáko im záwždy czynił.(marg) "**A záwoławłszy rzefsa.G. S. (-)**

werset: 9] A

25: Piłat im odpowiedział/ mowiąc: Chcećiefz pułzczę

26: wam krolá Zydowłkiego?

werset: 10] Abowiem wiedział iż

27: go z zazdrości byli Arcykápłani wydáli.

werset: 11] Lecz Ar=

28: cykápłani podułzczáli rzefzą/ áby im rádłzey Báráb=

29: bafzá puścił.

werset: 12] A odpowiedziawłszy záś Piłat/ rzekł

30: im: Coż tedy chcecie uczynię " królowi Żydowskiemu=

31: mu'?(*marg*) " **temu którego zowiecie królem Żydowskim.G.** (-)

werset: 13 A oni zafię wołali: Vkrzyżuy go.

werset: 14 A Pi=

32: łat im mowił: Coż wždy złego uczynił? A oni tym

33: więcej krzyczeli: Vkrzyżuy go.

werset: 15 A Piłat chcąc

34: rzefy dofyć uczynić/ puścił im Báraabbazá/ á Iefu=

35: ía vbiczowanego podał áby był vkrzyżowan.

A żołnie=

strona: 182

Rozd: 15. według Márká.

182.

(*marg*) **Zácz: 67.** (-)

werset: 16

1: A żołnierze wprowadzili go do síeni " ratużney'/(*marg*) " **która íest ratuśsem.G.ábo fádowym domem.** (-)

2: y zwołali wżytkey roty.

werset: 17 Y oblekli go w purpurę/

3: y włożyli nań/ vplotfzy/ ćirniową koronę.

werset: 18 Y po=

4: częli go pozdráwiác/ Witayże krolu Żydowski.

werset: 19 Y

5: bili głowę íego trćiną: y plwáli nań. á vpadáiąc ná

6: koláná/ klániáli fię íemu.

werset: 20 A gdy fię z niego nágrá=

7: li/ zwlekli go z purpury/ y oblekli go w fzáty " íego'/ y(*marg*) " **włafne.G.** (-)

8: wywiedli go áby go vkrzyżowáli.

werset: 21 Y przymuśili

9: niektorego mimo idącego/ Symoná Cyreneyczyká

10: idącego ze wsi/ oycá Alexándrowego y Rufiego/ áby

11: niołł krzyż iego.

(*marg*) **Zącz: 68.** (-)

werset: 22

12: Y przywiedli go ná mieyfce Golgothá: co fię wy=

13: kłáda/ Mieyfce trupich głow.

werset: 23 Y dawáli mu pić

14: wino z mirrą: ále * nie wziął.(*marg*) * **on.** (-)

werset: 24 A vkrzyżowawłzy

15: go/ podzielili száty iego/ miecąc o nie los/ co kto miał

16: wziąć.

werset: 25 A byłá trzecia godziná: y vkrzyżowáli go.

werset: 26

17: Był też napis winy iego nápiśány: **KROL ZY=**

18: **DOWSKI.**

werset: 27 A z nim vkrzyżowáli dwu zboycow: ie=

19: dnego po práwicy/ á drugiego po lewicy iego.

werset: 28 Y

20: wypełniło fię písmo ktore mowi/ A ze złoczyńcámi

21: iest policzon.

werset: 29 A mimo przechadzájący bluźnili go/

22: kiwáiąc głowámi fwemi/ y mowiąc: Ehey ktory

23: " rozwala' kościoł/ y we trzech dniach " buduie':(*marg*) " **rozwalafs.N L. K.**

: " **znowu buduiefs.N L. K.** (-)

werset: 30 Wy=

24: baw fię fámeo " sftápiwłzy' z krzyżá.

(*marg*) " **á sftąp.G.** (-)

werset: 31 Tákże też y

25: Arcykáplani szydząc/ iedni do drugich z Doktormi

26: mówili: Inne záchował/ á lámego siebie záchowác

27: nie może.

werset: 32 Niechżeć teraz Chrifus **on** krol Ifrá=

28: elfki sftąpi z krzyzá: ábyłmy vyrzeli y vwierzyli. Ci

29: teź co z nim byli vkrzyżowáni/ fromócili go.

werset: 33 A gdy

30: byłá godziná fzofta/ sftála się cięmność po wżyftkiej

31: ziemi aż do dziewiątey godziny.

werset: 34 A dziewiątey godzi=

32: ny ząwołał Iefus głofem wielkim/ mowiąc: " Eloi/

33: Eloi/ lámámá fábáchtháni? co ieft wyłóżywży: Boże (*marg*) " **Słowá to Cháldáyskie: miáfto ktorých Zydowie mowią: El (-)**

34: moy/ Boże moy/ czemuś mię opuścił?

werset: 35 A słyfząc

niektorzy

strona: 183

183.

Ewángeliey Rozd: 15.

1: niektorzy z ftoiących tám/ mówili: Oto/ Eliafzá wo=

2: ła.

(*marg*) **Pátrż Mat: 27, 46.bluznierskiego wykłádu Kálwinowego: á ftrzeź się go. (-)**

werset: 36 A przybieżawfzy ieden/ y nápełniwży gębkę o=

3: ctu/ y włóżywży ná trzcínę/ dał mu pić/ mowiąc:

4: Niechaycie/ vyrzemy iefli przyidzie Eliafz zdeymo=

5: wác go.

werset: 37 A Iefus wypuściwży głos wielki fkonał.

werset: 38

6: Y rozdárłá się ná dwoie załóná kościelna od wie=

7: rzchu aż do dołu.

werset: 39 A widząc Rotmiłtrż ktory ftał

8: przeciwko */ iż tak wołając skonał/ rzekł: Prawdzi=(*marg*) * **niemu.G.** (-)

9: wie człowiek ten był Synem Bożym.

werset: 40 Były też

10: y niewiały patrząc z daleka: między którymi była

11: Mária Magdalená/ y Mária Iakubá mniejszego " y

12: Iosephá' mátká/ y Sálome:(*marg*) " **y Iozego.G.** (-)

werset: 41 ktore też gdy był w Gá=

13: lileiey chodziły za nim/ y służyły mu: y wiele innych

14: ktore były ippolem z nim wstąpiły do Ierufálem.

(*marg*) **Zácz: 69.** (-)

werset: 42

15: A gdy iuż był wieczor (ábowiec był dzień przy=

16: gotowania/ ktory ieft przed szábátem.)

werset: 43 przyzedł Ioseph

17: * z Arymáthiey vczciwy Senator/ ktory też (*marg*) * **ktory był.G.** (-)

18: oczekawał krolestwa Bożego: y śmieie wzedł do Pi=

19: łatá/ y prosił o ciało Iefufowe.

werset: 44 A Piłat się zdi=

20: wił iefliby iuż vmárł. A wezwawszy Rotmiłtrzá/

21: pytał go iefli iuż vmárł.

werset: 45 Y dowiedziawszy się od

22: Rotmiłtrzá/ dárował ciało Iosephowi.

werset: 46 A Io=

23: seph' kupiwszy prześcierádło/ y ziąwszy go vwinął w(*marg*) **G.** (-)

24: prześcierádło: y położył go w grobie ktory był wy=

25: ciofan z opoki: y przywálił kámień do drzwi gro=

26: bowych. *

werset: 47

27: A Mária Magdalená y Mária " Iozwowá' pá=(*marg*) " **Iozego.G. S.** (-)

28: trzyły kędy go kładźiono.

29: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

30: **Arcykápłani podufszáli.)** Hæretycy chcąc ohydźić ludziom ká=

31: płany nowego teftámentu/ rownáią ie z kápłany ftárego/ á fámí

32: siebie z Pánem Chriřtufem/ y mowią; Iż iáko oni ná on czás fzká=

33: rádzie zblądzili/ fkazawfzy ná śmierć Chriřtuřá/ ták teź y ċi blądźą.

34: Aleć nie dziw iż oni zblądzili.(*marg*) **Kápłáńftwo nowego zakonu więtfse ma przywileie.** (–) Naprzod/ iż nie przez fuccesfią w za=

konie opifá=

strona: 184

Rozd: 15. według Márká.

184.

1: konie opifáną ná vrzędý one wfępowáli/ ále od zwirzchnořci ś=

2: wieckiey/ á ktemu Pogáńfkiey wtręcáni bywáli. Druga/ iż iuź

3: czás był przyřzedł/ ktorego ono kápłáńftwo Aaronowe vřtác/ á

4: nowe fię według porzadku Melchifedechowe⁹⁰ zacząć miáło. Trze=

5: ċia/ iż to fam Bog przez Proroká był przepowiedział/ że oni náko=

6: niec zblądzić mieli. Zginie práwi zakon od kápłaná/ fłowo od pro=

7: roká/ rádá od mądrego. Lecz kápłáńftwo zakonu nowego wie=

8: czne ieřt/ y trwác muři do fkończenia řwiátá: máiac náuczycielá

9: Duchá ř. ktory go vczy wfzytkiey prawdy/ y blądzić mu nigdy nie

10: dopuřci. Y nie proźno Pan Chriřtus prořił zá Piotrá (nawyřřze=

11: go kápłaná y páłterzá w tym kořciele) áby wiárá iego nigdy nie

12: vřtálá. A do innych mowil: Kto was řłucha mnie řłucha.

13: **Chcąc rzefsy dofyc vczynić.)** Miał Piřat ráczey vmrzeć/ niźli

14: gwoli ktoremuźkolwiek ċłowiekowi/ ná śmierć niewinnego Páná

15: fkazác. Iáko y káźdy Chreřćijáńfki řędzia/ wfzytkie fzkody winien

16: pierwey podiác/ niźli Kátholiká dla wyznánia wiáry ná śmierć

17: fkazác. (*marg*) **Piřatowá nieřpráwiedliuořć.** (–)

18: **Kupiwřsy přeřćierádło.)** Nie byłá bez wielkiey zařługi tá pořłu=

19: gá ċiáłu Chriřtuřowemu po śmierći wyrządźona; y przetoź ták

- 20: pilnie w Ewangeliey iest zaleconá: ná przykład ludziom wiernym/
21: áby cześć powiną wyrządzáli ciálu Pána Chriftofowemu/ y ciá=
22: łom innych świętych. (marg) **Cześć ciálu Páńskiemu wyrządzána.** (-)
23: **Niechże teraz sftapi.**) Tákżeć teraz bluznią hæretycy Sákráment
24: naświętzy: Ieśli to iest Chriftof/ niech fię broni ode wżech zel=
25: żywości.(marg) **Bluznierstwá niewiernikow.** (-)

rozdział: 16

26: ROZDZIAŁ XVI.

- 27: 2 Niewiały idą z máściámi do grobu. 6 Anioł do nich mo=
28: wi. 9 Vkazał fię Chriftof Máriey Mágdalenie. 12 Y dwiemá
29: vczniom. 14 Y onym iedennaście. 15 Ktorych poślał vczyc y
30: krzćić wierzące. 17 Cudá. 19 W niebo wftápienie Páńskie. (marg) **Zácz: 70.**
: **Ewángelia w Niedz: Wielkonocną.** (-)

werset: 1

- 31: **A** Gdy minął szábát/ Mária Mágdalená y Má=
32: ria Iákubowá/ y Sálome nákuپیły máści/ áby
33: przyšzedłzy námázáły Ieśufá.

werset: 2 A bárzo ráno pir=

- 34: wżego **dnia**" z szábátow/ przyšły do grobu: gdy iuż (marg) **" z tegodniá: to iest w
dzień Niedzielný.** (-)
35: weszło słońce.

werset: 3 Y mowiły miedzy sobą: Ktoż nam

- 36: odwáli kámień ode drzwi grobowych?

werset: 4 A poyrza=

- 37: wży obaczyły * odwáloný kámień: ábowiem był bár=(marg) * **iż był.G.** (-)

Aa

zo wielki.

strona: 185

185.

Ewangeliey Rozd: 16.

1: zo wielki.

werset: 5] A wśzedłszy w grob/ wyrzwały młodźieńcá

2: śiedzącego po práwey łtronie/ vbránego w łzátę bia=

3: łą: y zdumiály się.

werset: 6] A on im rzekł: Nie łę kayćie

4: się: IEfufá łzukaćie Názareńłkiego/ vkrzyżowane=

5: go: wśtałći zmartwych/ nie máłz go tu: oto mieyłce

6: gdzie go było położono.

werset: 7] Ale idźćie/ powiedźćie v=

7: czniom iego y Piotrowi iż was " vprzedza' do Gá= (marg) " **vprzedzi**N L. (-)

8: łileiey: tám go oglądaćie/ iáko wam powiedźiał. *

werset: 8]

9: A one wyłzedłszy/ vćiekły z grobu. ábowiem zięło ie

10: drzenie y zumienie: á nikomu nic nie powiedály. bo

11: się bały.

werset: 9] A wśtawłszy * rániuczko pierwłzego **dnia**(marg) * **Iefus.N L. K. G.** (-)

12: łzábátu/ vkazał się naprzod Máriey Mágdalenie:

13: z ktorey był wyrzucił siedmi czártow.

werset: 10] Oná łzed=

14: łzy opowiedźiałá tym ktorzy z nim bywáli/ łmutnym

15: y płáčącym.

werset: 11] A oni wśłyszawłszy iż żywie/ y był wi=

16: dźian od niey/ nie wierzyli.

werset: 12] Potym teź dwiemá

17: z nich idącym w drodze okazał się w inłzym kłztaćie/

18: idącym do miáłteczká.

werset: 13] A oni łzedłszy opowiedźieli

19: drugim: ále y tym nie vwierzyli.

(marg) **Ewángel: ná dzień w niebowśtápienia Páńłkiego.** (-)

werset: 14]

20: Náošťátek onym iedennaście ſpołem v ſtołu

21: ſiedzącym vkazał ſię: y wymawiał **im** niedowiár=

22: ſtwo ich y zátwárdzenie ſercá/ iż tym ktorzy go wi=

23: dźieli zmartwychwſtálego/ nie wierzyli.

werset: 15 Y mowił

24: im: Idąc ná wſzytek ſwíát kaźcie Ewángeliá w=

25: ſzemu ſтворzeniu.

werset: 16 Kto vwierzy y okrzci ſię/ zbá=

26: wion będzie. á kto nie vwierzy/ będzie potępión.

werset: 17 A

27: cudá/ tych co vwierzą/ te náſładowác będą.

werset: 17 W i=

28: mię moje czárty będą wyrzucác: nowemi ięzykámí

29: będą mowíc:

werset: 18 wężę będą brác: y choćby co ſmier=

30: telnego pili/ ſzkodźić im nie będzie: Ná niemocne

31: ręce będą kłáść/ á będą zdrowi. *

werset: 19

32: A ták Pan IEſus potym gdy rzecz do nich od=

33: práwił/ wźięty ięłt do niebá/ " y vſiadł' ná práwicy(marg) " **y ſiedzi.N L.** (-)

34: BŌżey.

werset: 20 A oni wyſzedſzy przepowiedáli wſzędý:

ktorym

strona: 186

Rozd: 16 według Marká.

186.

(marg) **ktore za tym czynili.G.** (-)

1: **ktorym** Pan dopomagał/ y náukę **ich** vtwierdzał przy=

2: tomnemi cudámí*. *(marg) * **Amen.G.** (-)

3: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

<http://rcin.org.pl>

- 4: **Nákupily máści.**) Iáko dobry y swięty nakład Mágdalená by=
5: Iá vczynilá ná máści/ ktorými cíálo Chriřtá Páná iefzce żywiáce=
6: go pomázála: zá swiádectwem Iámege Páná/ ktory zá niá mo=
7: wił/ y vczynku iey przeciwko Iudařzowi bronil: Ták/ z niemniey=
8: řzym nabożeńřtwem y zařługá/ chćiála z drugimi pániámi pomá=
9: zác vmárle cíálo iego: choć řię odřzciepińcom widzi/ řeby to le=
10: piey ná vbogie byłá obroćilá. *(marg)* **Dobre vczynki choć w piřmie nie roskazáne.**
(-) Y przetoř naprzod oná/ á potym
11: y drugie pánie/ Chriřtá Páná po zmartwychwřtaniu iego widzieć
12: zářlużyły.
13: **Y Piotrowi.**) Piotrá ofobliwie wřpominá (iáko z indzie çe=
14: řto) dla przełożeńřtwá iego nád infzemi. *(marg)* **Piotrowe przodkwánie.** (-)
15: **W inřsym křřtałcie.**) Acz Pan Chriřtus ma ieden křřtał/ cíele=
16: řney ofobie iego przyrodzony: wřzákže przez wřzechmocnoř řwá
17: moře przyiác křřtał iáki raczy: y vkázác řię w pořtáwie ktorego=
18: kolwiek řtworzenia/ gdy mu řię podoba. Y przetoř řię řaden nie=
19: chay nie dziwuie/ ře iefř pod křřtałtem ábo ofobá chlebá w na=
20: řwięřřzym Sákrámenćie. *(marg)* **Christus w inřsym křřtałcie iefř w S. Sákrámenćie.**
(-)
21: **Kto wwierzy.**) Acz ten Ewángeliřtá tylko wiáry y krztu w=
22: zmiánkę czyni (iákoby dořyc byłó ná krzćie á ná wierze) wřzákže
23: Máttheuř ř. przydáie one Páńřkie řłowá: *(marg)* **Nie řámá wiárá zbawia.** (-) Náuczáiác
ich chowác
24: to wřzytko com wam rořkazał. W ktorých řłowiech wřzytkie v=
25: czynki dobre/ y wřzytkę řprawiedliwoř Chreřćijáńřkiego człowie=
26: ká záwiázal.
27: **A cudá tych co wwierzą.** *(marg)* **Cudá nie wřřyřcy czyniá.** (-) Nie ták to mařř
rozumieć/ řeby wřzyřcy
28: Chreřćijánie/ ktorzy wiáre prawdziwá máia/ cudá czynić mieli:
29: ále ře niektorzy/ dla potwirdzenia wřzytkiey wiáry/ ten dar cudow

30: mieć mieli/ ná zbudowanie y pożytek wšytkich.(*marg*) **Cudá duchowne.** (-) Acz y wšyzscy

31: wierni duchownie tákie cudá czynią: dyabły/ to iest grzechy z fie=

32: bie y z innych ludzi wyrzucáiąc: ięzykow fwych ná chwałę Bożą

33: y ná zbudowanie bliznich vzywáiąc: wężowłkie podułzyczne=

34: nia z ferc wybieráiąc: nie gorząc się słowy y przy=

35: kłády złemi: á náostátek chorym y vbogim

36: słuząc. *Gregorius homi*: 49.

Aa 2

Summá

strona: 187

187.

Summá Ewánge:

ś. Lukáfzá.

1: **Summá Ewángeliey S. Lukáfzá.**

2: **E**Wángelia Lukáfzá ś. ná pięć części może być rozdzielona.

3: Pierwŕza część opifuie dziećinŕstwo ták Ianá Krzcícielá Már=

4: szałká Chrístułowego/ iáko y fámeo Chríftá Páná w Rozd: 1. y 2. (*marg*) **Rozdzielenie Ewángeliey Lukáfzá S.** (-)

5: Wtora ma przygotowanie/ ktore było przed okazánim Páná Ch=

6: riłtułowym w Rozd: 3. y w części Rozd: czwartego. Trzecia

7: zamyka w łobie okazanie Páná Chrítułowe przez kazanie y cudá/

8: nawięcy w Gálileiey: od posledniey części 4. Rozd: áz do 17.

9: Czwarta ma przyšćie Pánŕskie ná mękę do Iudŕskiey ziemi: od

10: Rozd: 17. áz do połowice Rozd: 19. Piąta zawiera on tydzien

11: święty męki iego: od połowice Rozd: 19. áz do końca kšiąg.

12: Lukáfz ś. iáko Hieronym piŕze/ był vczeń y násládowncá Páwłá

13: ś. y towárzyŕz we wšytkich drogách iego. Co się teŕ pokázuie z

14: Dzieiow Apoŕtołłkich/ kędy Lukáfz opifuiać drogi Páwłá ś. ták

15: póspolície mowi: Przyšłifmy do miáŕtá Philippowá/ y zmiešzká=

16: lifmy tám A to czyni poczáwŕzy od 4 Rozd: 16 v. 10. áz práwie do

17: końcá: dawáiąc znác/ że wżędy był z Páwłem.(*marg*) **Zywot Lukafsá świętego.** (-)

O nim y o iego E=

18: wángeliey Hieronym ś. rozumie one Páwłowe słowá: Pośłálif=

19: my z nim brátá/ ktory chwałę ma w Ewángeliey. Gdzie y to przy=

20: dáie; że niektorzy mnimáią/ iż ilekroć Páweł w liściech swoich mo=

21: wi; Według Ewángeliey moiey: że to rozumie o księgách Luka=

22: śzá ś. A ták Lukafz ś. náuczył się Ewángeliey nie tylko od Apo=

23: śtołá Páwłá (ktory nie był z Chriftofem w ćiele obcuiącym) ále y

24: od innych Apośtołow: czego y śam Lukafz nie przepomniał ná

25: początku Dzieiow Apośtołkich. A ták Ewángeliá ták nápiśál/

26: iáko śłychał: ále Dzieie Apośtołkie złożył iáko widział. Wśpomi=

27: na go Páweł święty miánowicie piśząc do Koloffenłow.(*marg*) **Lukafs S. nigdy żony nie miał.** (-) Po=

28: zdrowia was Lukafz Medyk. Y 2. **Tymot:** 4. 21. Lukafz śam iefł

29: zemną. Zył óśmdzieśiát lat y czterzy/ żony nigdy nie máiąc: Po=

30: grzebion iefł w Konśtántynopolu: do ktorego miáłtá dwudzie=

31: śtego roku pánowánia Cefárzá Konśtántiná kości iego/ z reliqui=

32: ámi Andrzejá Apośtołá/ z Acháiey były przenieśione: (*marg*) **Reliquiæ iego przenieśione.** (-) O czym y

33: ná drugim mieyfcu tenże Hieronym wśpomina/ piśząc przeciw hæ=

34: retykowi Vigilancyufzowi: ktorego tákże to boláło (iáko y dzi=

35: śieyfcze vcznie ie^{go}) że Chrześćijáni reliquię świętych męczennikow w

36: vczćiwośći mieli/ drogo wwijáli/ y w śrzebrze y we złoćie chowáli.

SWIETA

ksiega: Luc

strona: 188

Rozd: 1. Ewáng: 188.

według Lukafzá.

1: SWIETA EWAN=

2: GELIA IESVSA

3: CHRISTVSA, WE=

4: DLVG LVKASZA.

(marg) **PIRWSZA CZESC EWángeliey, o dziećínstwie Ianowym, y P. Chriftołowym.** (-)

rozdział: 1

5: ROZDZIAL I.

6: 1 Przedmowá do Theophilá. 5 Zácharíałz y Elźbietá. 6

7: Spráwiedliwi przed Bogiem. 15 Ian iáki miał być. 20 Záchá=

8: riałz dla niedowiárftwá oniemiał. 24 Elźbietá niepłodna po=

9: częłá. 26 Anioł zwiáftuie Máriei pánnie wćielenie P. Iefułowu.

10: 39 Elźbiety náwiedzenie. 46 Piołnká P. Máriei. 57 Národzenie

11: Ianá Krzćicielá. 63 Pieśń Zácharíałzowá. 76 Vrząd Ianow. (marg) **Záczá: 1.** (-)

werset: 1

12: **P** Onieważ wiele ich ich o to fię kuśi=

13: ło/ żeby porządńá spifáli hiłtoriá o tych

14: íspráwách/ " ktore fię w nas wypełniły':

(marg) " **o ktorých my zupełńá wiárę y wiádomość mamy.G.** (-)

werset: 2

15: iáko nam podáli ći/ ktorzy fię im od

16: poczętku fámi przypátrowáli/ " y byli sługámi słowá'.

(marg) " **y fámiś te rzeczy opowiedáli.** (-)

werset: 3

17: Zdáło fię y mnie/ ktorým z poczętku pilnie wżyft=

18: kiego dochodził/ porządnie tobie/ cny Theophile/

19: **to wśytko** wypifác:

werset: 4 ábyś poznał " prawdę' rzeczy tych/ (marg) " **pewność.G.** (-)

20: " ktorých ćię náuczono.

(marg) " **ktorycheś fię z słuchánia nauczył.G.** (-) (marg) **Záczá: 2.**

EWáng: w wigiliá ś. Ianá. (-)

werset: 5

21: Był za dni Heroda króla Judyjskiego/ kapłan nie=

22: który imieniem Zachariasz/ " z przemiány Abiego:(*marg*) " **O tych przemiánách czytá**

1. Kron. 24. a 10. (-)

23: a żoná iego **była** z corek Aaronowych/ a imię iey El=

24: zbietá.

werset: 6 A byli oboje spráwiedliwymi przed Bo=

25: giem/ " chodząc we wśzytkich' przykazániach y wśprá=(*marg*) " **żyjąc wedle wśytkich.**

Hebr. (-)

26: wśdliwieniach Pánkich bez nágánienia:

werset: 7 A nie

27: mieli " fyná': przeto iż Elźbietá była niepłodná/ a by= (*marg*) " **dziećięciá.G.** (-)

28: li oboje podeśzłymi w śwych lećiech.

werset: 8 Sítało się te=

Aa 3

dy: gdy

strona: 189

189.

Ewángeliey Rozd: 1.

1: dy: gdy odpráwował wżąd kápłáński * w porządku(*marg*) * **Zachariafs.N. L.** (-)

2: przemiány śwey " przed Bogiem':

(*marg*) " **w kościele. Hebraism.** (-)

werset: 9 według zwyczá=

3: iu wżędu kápłáńskiego/ przypadł nań los że miał

4: kádźić wśzedźy do kościoła Pánkie^{go}:

werset: 10 a wśzytká w=

5: wielkość ludu była " zewnątrz modląc się czáfu kádze=

6: nia.

(*marg*) " **To iest, w śieni kościelney przed pirwśsym przybytkiem, do ktorego śami kápłani wchodzili. Do Zyd: 9. 2.** (-)

werset: 11 Y wkazał mu się ániół Pánki/ śtojąc po prá=

7: wey łtronie ołtarzá kádzenia.

werset: 12 Y zátwożył się Záhariałz do niego anioł: Nie boy się Záhariałzu/ boć ieft wy=

8: cháriałz wyrzawłszy: y przypádlá nań boiaźń.

werset: 13 Y rzekł

9: do niego anioł: Nie boy się Záhariałzu/ boć ieft wy=

10: łłuchána prośbá twoiá: a żoná twa Elźbietá vrodzi

11: tobie łyná/ y názowiełz imię iego Ian.

werset: 14 á ty bę=

12: dziełz miał wefele y rádość/ y wiele innych będą się

13: rádowác z náródenia iego.

werset: 15 Abowiem będzie w=

14: ielki przed Pánem: winá y napoiu pijánego pić nie

15: będzie: y będzie nápełnion Duchem łwiętym ielzce z

16: żywotá mátki łwey:

werset: 16 á nówroci wiele łynow łfráel=

17: łkich ku Pánu Bogu ich.

werset: 17 A on w przod poydźie

18: przed nim/ w duchu y mocy Eliałzowey: áby o=

19: brocił fercá oycow ku łynom; " á niedowiaarki; ku ro=(*marg*) " **á nieposłufsne.G.** (-)

20: łtropności łpráwiedliwych: iżby zgotował Pánu

21: lud " dołkonáły'. *

(*marg*) " **przypráwiony.G.** (-)

werset: 18

22: Tedy rzekł Záhariałz do ániołá: Po czymże to

23: poznam? bom ia ieft łtáry: y żoná moiá podełzłá we

24: dniách łwych.

werset: 19 A odpowiediawłszy ánioł rzekł mu:

25: Iáciem ieft Gábriel " ktory łtoię przed Bogiem!: á(*marg*) " **łługá Boży. Hebrałfm.** (-)

26: iełtem pošłan ábych mowił do ciebie: á iżbychci to

27: dobre poleśtwo odniofł.

werset: 20 " A oto' będziefz milczą=(*marg*) " **A ták. Hebr. (-)**

28: cym/ áni będziefz mogł mowić aż do onego dnia gdy

29: fię to sítanie: dla tego żeś nie vwierzyl fłowom mo=

30: im/ ktore fię wypefnią czáfu fwoiego.

(*marg*) **Skaranie niedowiárstwá. (-)**

werset: 21 Lecz lud o=

31: czekiwál Zácháriefz: y dziwowáli fię że ták omiefz=

32: kawał w kościele.

werset: 22 A gdy wyfzedł nie mogł do nich

33: mowić: y poználi że widzenie widziál w kościele. A

34: on im przez znáki vkázowál/ y zoftál niemym.

werset: 23 Y

sítálo fię:

strona: 190

Rozd: 1. według Lukafzá.

190.

1: sítálo fię: gdy fię wypefniły dni wflugowánia iego/

2: odfzedł do domu fwego.

(*marg*) **Záczá: 3. (-)**

werset: 24

3: A po onych dniách poczęłá Elźbietá żoná iego:

4: y táilá fię przez pięć mieficy/ mowiac:

werset: 25 Iż mi ták

5: Pan vczynił we dni w ktore poyrzał áby odiał moje

6: wráganie miedzy ludźmi.

(*marg*) **Ewángelia ná dzień Zwiáfrowánia Pánny Máriei. (-)**

werset: 26

7: A miefycá fzoftego/ poflan iefł ániól Gábriel

8: od Bogá do miáfłá Gálileyfkiego/ ktorego imię Ná=

9: záreth/

werset: 27 do pány poślubioney mężowi/ ktoremu

10: ˘ było' imię Ioseph/ z domu Dawidowego: á imię

11: pány Mária.

werset: 28 Włzedłzy tedy ániół do niey/ rzekł:

12: " Bądź pozdrowioná łáiki pełná/ Pan z tobą: " bło=(marg) " **Abo, Wefel fię z łáski wdzięczna vczynioná.G.to ieft, Bogu bárzo miłá. (-)**

13: gołfáwionás ty miedzy niewiáltámi'.

(marg) " **nafsczęśliwzás z niewiaft. Heb. (-)**

werset: 29 A oná " vłly=

14: łzawłzy'/ zátrwożyłá fię z mowy iego/ y myśliłá iákie=(marg) " **vyrzawłsy.2 L G. S. (-)**by to było pozdrowienie.

werset: 30 Y rzekł iey ániół: Nie boy

15: fię Mária. ábowiem " náłázłás łáikę v Bogá'.

(marg) " **łáskaw P. Bog ná cię. Hebr. (-)**

werset: 31 * Oto

16: poczniefz w żywoćie/ y porodziłz fyná: á názowiefz

17: imię iego Iefus.(marg) * **A. G. (-)**

werset: 32 Ten będzie wielki/ á będzie zwan

18: łynem naywyżzego: Y da mu Pan Bog łtolicę Da=

19: widá oycá iego:

werset: 33 y będzie krolował " w domu' Iá=(marg) " **nád domem.G. (-)**

20: kobowym ná wieki: á kroleftwu iego nie będzie koń=

21: cá.

werset: 34 A Mária rzekłá do ániółá: Iákoż fię to sftá=

22: nie: gdyż mężá nie znam?

werset: 35 A ániół odpowiedzia=

23: włzy rzekł iey: Duch święty sftápi ná cię/ a moc na=

24: wyżłego zácmi tobie. przetoż to co fię ˘ z ciébie' ná=(marg) ˘ **8 L. N G. (-)**

25: rodzi święte/ będzie nazywano synem Bożym.

werset: 36 A

26: oto Elżbietą krewną twoją/ a ona poczęła syna w

27: łtarości swej: a ten miesiąc szosty jest onę którą zo=

28: wną niepłodną:

werset: 37 Bo w Bogu nie będzie " żadne słowo=

29: wo niepodobne'.

(*marg*) " **żadna rzecz niepodobna. Hebr.** (-)

werset: 38 Y rzekła Maria: Oto służebnica

30: Pańka/ niechaj mi być sławie według słowa twego. *

31: Y odziedziczył od niej anioł.

(*marg*) **Zacz. 4.**

Ewangelia na dzień Nawiedzenia P. Mar. (-)

werset: 39

32: A wtawszy Maria w onych dniach/ poszła " w

33: górą krainę' z kwapieniem do miasteczka ludzkiego:(*marg*) " **na pogorze.G.** (-)

y weszła

strona: 192

192.

Ewangeliey Rozd: 1.

werset: 40

1: y weszła w dom Zachariaszow/ a pozdrowiła El=

2: żbietę.

werset: 41 y stało się: skoro wysłuchała Elżbietą po=

3: zdrowienie Marii/ skoczyło dzieciątko w żywocie

4: jej: a napełniona jest Duchą świętym⁸⁰ Elżbietą:

werset: 42 a za=

5: wołała głosem wielkim/ a rzekła: Błogosławionas ty

6: między niewiastami/ a błogosławiony owoc żywota

7: twego.

werset: 43 A śkądże mnie to że przyśzła mátká Páná

8: mego do mnie?

werset: 44 Abowiem oto iáko dośzedł głos

9: pozdrowienia twego do wśzu moich/ śkoczyło od rá=

10: dości dziećiątko w żywoćie moim.

werset: 45 A błogofławio=

11: na " która' wwierzyła/ ponieważ się zifzczą te **rzeczy**(*marg*) " **ktoraś.N. L.** (-)

12: " ktore iey' powiedziano od Páná.(*marg*) " **ktoreć.N. L.** (-)

werset: 46 Y rzekła Má=

13: ria: Wielbi dużá moią Páná:

werset: 47 A rozrádował się

14: duch moy w Bogu zbáwicielu moim. *

werset: 48

15: Iż weyrzał " na niśkość słuźebnice swoiey. Abo=(*marg*) " **ná podłość.** (-)

16: wiem oto odtąd błogofławioną mię zwác będą w=

17: śzytki narody.

werset: 49 Abowiem vczynił mi wielkie **rzeczy** on

18: ktory możny iest/ y święte imię iego.

werset: 50 A miłośier=

19: dzie iego " od narodu do narodow'/ boiącym się iego.(*marg*) " **ná narody narodow.G.ná narod y narod.1 L. N G.ná narody y narody8 L. N G. Sto iest ná wśytkie narody, ábo ná wieki. Hebr.** (-)

werset: 51

20: Wykonał moc rámieniem swoim/ rośprośzył

21: pyśzne myślą fercá ich.

werset: 52 " Złóżył' mocarze z śtolice/(*marg*) " **Stárgnął.G.** (-)

22: á podwyższył " niśkie.

(*marg*) " **pokorne.** (-)

werset: 53 Láknące nápełnił dobrámi:

23: á bogacze z niŹczym odpráwił.

werset: 54 Przyiáł Izráelá

24: ługę łwego/ wŹpomniawłzy ná miłofierdzie ´ fwoie'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 55

25: Iáko " mowił do oycow' náłzych/ **do** Abráámá y(*marg*) " **obiecał oycom. Hebraím.** (-)

26: naśienia iego ná wieki.

(*marg*) **Ewángelia w dzień Národzenia ś. Ianá.** (-)

werset: 56 Y miełzkáá z nią Mária

27: iákoby trzy mieśiáce: y wrociłá fię do domu łwego.

werset: 57

28: A Elźbiecie wypełnił fię czás porodzenia: y po=

29: rodziłá fyná.

werset: 58 Y wŹłyzeli łásiedzi y krewni iey iż v=

30: wielbił Pan miłofierdzie łwe z nią/ y rádowáli fię z

31: nią.

werset: 59 A gdy było dnia ósmego/ przyšli obrzezowác

32: dzieciátko/ y dawáli mu imię oycá iego Zácháriáłz.

werset: 60

33: A odpowiedziawłzy mátká iego/ rzekłá: Nie ták/

34: ále názwán będzié Ianem.

werset: 61 Y mowili do niey: Iż

żadnego

strona: 192

Rozd: 1. według Lukafzá.

192.

1: żadnego nie máłz w narodzie twym/ coby go zwano

2: tym imieniem.

werset: 62 Y dawáli znác oycu iego/ iákoby

3: go chciał názwác.

werset: 63 A **on** żądawłszy tabliczki/ nápi=

4: łał/ " te łłowá': Ian iełt imię iego. Y dziwowáli fię(*marg*) " **mowiąc.G. L. (-)**

5: włzyfcy.

werset: 64 A wnet fię otworzyły vftá iego/ y * ięzyk(*marg*) * **rozwiązał fię.G. (-)**

6: iego/ y mowił błogółáwiąc Bogá.

werset: 65 Y padł ftrách

7: ná włzytki łaśiády ich: y po włzytkim gornym kráiu

8: Iudłkim rozłławione ła włzytkie te " łłowá'.

(*marg*) " **rzeczy. Hebr. (-)**

werset: 66 A w=

9: łyfcy ktorzy łyfzeli/ " kładli do fercá fwego' mowiąc:(*marg*) " **myślili v siebie (-)**

10: Coż wždy to zá dzieciátko będzie? " ábowiem była z

11: nim ręká Páńłká'.

(*marg*) " **y była z nim moc Páńska. Hebrałfm. (-)**

werset: 67 A Záchárialz óciec iego nápeł=

12: nion iełt Duchá świętego: y prorokował/ mowiąc:

werset: 68

13: Błogółáwiony Pan Bog Iłráelłki: iż náwie=

14: dził y wczynił odkupienie " ludu swoiego': *

(*marg*) " **ludowi fwemu.8 L. G. (-)**

werset: 69

15: Y podniołł " rog zbáwienia' nam/ w domu Da=(*marg*) " **moc zbáwienną, ábo wielkie y moźne zbáwienie y obronę. Hebrałfm. (-)** widá słuźebniká fwego.

werset: 70 Iáko " opowiedał' przez(*marg*) " **obiecował. Hebrałfm. (-)**

16: vftá świętych/ ktorzy od wieku byli/ prorokow swo=

17: ich.

werset: 71 " Wybáwienie' od nieprzyiációł náłzych/ y z(*marg*) " **że nas miał wybáwić.**

Hebr. (-)

18: ręki włzytkich ktorzy nas nienawidzą.

werset: 72 Aby vzył

19: miłosierdzia z oycy náfzymi: y wípamiętał " ná teftá=

20: ment' fwoy święty.(*marg*) " **ná vmowę.** (-)

werset: 73 Ná przysięgę którą przyfiągł

21: Abráhámowi oycu náfzemu/

werset: 74 że nam **to** dác miał;

22: Iżbyfmy/ wybáwieni **będac** z ręki nieprzyziacioł ná=

23: fzych/ bez boiázni mu służyli/

werset: 75 w świętobliwości y

24: Ípráwiedliwości/ przed nim/ po wíztyki dni żywotá

25: náfzego.

werset: 76 A ty dzieciátko/ prorokiem Nawyżfze=

26: go będziefz náfzwane: Bo poydziefz w przod przed

27: oblicznością Páńfką/ ábyś gotował drogi iego.

werset: 77 A

28: iżbyś dał náukę zbáwienia ludowi iego/ ná odpufz=

29: czenie grzechow ich.

werset: 78 Dla wnętrzości miłosier=

30: dzia Bogá náfzego/ przez ktore náfwieził nas/ W=

31: fchod/ z wyfokości:

werset: 79 Aby záswiecił siedzącym w cię=

32: mności/ y w cięniu śmierci: ku wyproftowániu nog

33: náfzych ná drogę pokoju.

werset: 80 A dzieciátko **ono** podra=

Bb

ftáło/

strona: 193

Ewángeliey Rozd: 1.

193.

1: ftáło/ y vmacniało się duchem: y było ná puftyniách/

2: aż do dnia ktorego się okazało przed Izraelem.

3: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

4: **Pilnie wśytkiego dochodził.**) Acz Duch ś. władał piorem tych
5: co pińmá ś. pińáli/ áby pińząc błędzić nie mogli: wśákże też oni v=
6: żywáli ludzkich ípofobow około wybádania prawdy rzeczy tych
7: ktore pińáli. Ták też czynią ś. Concyliá/ to íeft/ Seymy ducho=
8: wne/ y ktory ná nich ma pierwfze mieyśce Wikárij Chriftuśow: A=
9: bowiem rozbieráią y vważáią wśytkie wåtpliwości przez rozmái=
10: te dowody/ á Duch ś. władnie imi/ przywodząc ich do wśelákicy
11: prawdy według obietnice Páńskicy. Czego íawnny przykłąd ma=
12: my ná pierwfzym Koncylium Apóśtolńkim. Ktemu obácz/ iż to
13: íeft przemowá Lukáfzá ś. do íednego przyiacielá űwego (ábo do
14: ktoregoźkolwiek czytelniká poboźnego/ ktorego Theophilem/ to
15: íeft Bogomiłem/ ábo/ Boźym miłośnikiem zowie) o przyczynie/
16: przedśięwzięciu/ y ípofobie pińania űwego. (*marg*) **Duch ś. dowćipu ludzkiego nie
broni.** (–) A wźdy y to íeft tákże
17: pińmo ś. íáko y wśytká Ewángelia. Nie dziwuyże fię tedy/ że pi=
18: űarz wtorych kśiąg Máchábeyńkich/ podobnych mow ludzkich/ ták
19: ná poczátku íáko y ná końcu kśiąg űwoich vżywa: (*marg*) **Kśiąg Machábeyskich
poważność.** (–) áni przeto
20: kśiąg onych odrzucay/ íáko hæretycy: áni mniemay/ że on ktory
21: ie pińał nie był Bozkim pińárzem.
22: **Spráwiedliwymi przed Bogiem.**) To tu íáśnie przeciw odźcze=
23: pińcom/ iż święci ludzie mogá być ípráwiedliwymi/ nie tylko we=
24: dług mnińmánia ludzki⁹⁰/ ále prawdziwie y przed Pánem Bogiem. (*marg*) **Spráwiedliuość
Świętych.** (–)
25: **We wśytkich przykazániach.**) Tu trzy rzeczy vważ/ przeciw hæ=
26: retykom. Pierwfzá/ Iż poboźni ludzie chowáią wśytkie Páń=
27: űkie przykazánia: ktore ci powiedáią być ku záchowaniu niepodo=
28: bne. (*marg*) **Páńskie przykazanie podobne.** (–) Drugá/ iż ludzie bywáią
wśpráwiedliwieni nie przez íámo

- 29: poczytanie śprawiedliwości Pána Chrystuŝowej/ ani przez łame
- 30: wiare/ ale przez zachowanie Bozkiego przykazania.(*marg*) **Vśprawiedliuienie z**
vczynkow (-) Trzeciã/ iż zã=
- 31: chowanie Bozkiego przykazania włãsnie ieŝt vśprawiedliwie=
- 32: niem nãlzym.
- 33: **Y vśprawiedliwieniach.**)(*marg*) **Vśprãuiedliuienie z vczynkow.** (-) To łowo w
piłmie ś. bãrzo częŝto (ã
- 34: oŝobliwie w Pfãl: 118.) bywa połozono miãłto przykazania Bo=
- 35: zego/ tãk w texcie Græckim/ iãko y Lãcińŝkim: iż zachowanie przy=
- 36: kazania ieŝt vśprawiedliwienie. Przetoż kto ie inãczy przekłãda
- 37: (iãko Bezã/ y ktorzy go nãŝlãduiã Brzełcy przekłãdãcze) ci fałzu=
- 38: iã ś. piłmo Boze.
- 39: **A wŝytkã wielkość ludu.**) Obãcz/ iż łam kãpłan wewnãtrz łwu=

zbe Bozã

strona: 194

Rozd: 1. według Lukãszã.

194.

- 1: zbe Bozã odprawował; ã wŝytek lud w ŝieni koŝcielney ŝię mo=
- 2: dlił: ã przecię modlitwã y ofiãrã kãpłãńŝka wŝytkim pozyteczna
- 3: byłã: chocia ani łow iego nie ŝlyzeli/ ani ŝpraw widzieli. (*marg*) **Ofiãrã kãpłãńŝka.** (-)
- 4: **Winã, y napoiu pijãnego.**) Brãkowãnie w piãciu od ãniołã prze=
- 5: powiedziãne y nãznãczone/ pokãzuie iż to ieŝt rzecz Pãnu Bogu
- 6: wdziãczna: iãka byłã y w Nãzãreyczykãch. 4. Moy: 6. 3. y w
- 7: Rechãbitãch. **Ierem:** 35. 6 (*marg*) **Brãkowãnie pokãrmow.** (-)
- 8: **Odfedł do domu.**) W łtãrym zakonie mowi Hieronym ś. kto=
- 9: rzy ofiãry zã lud ofiãrowãli/ nie tylko w domiech ŝwych nie bywã=
- 10: li/ ale ŝię y od zõn ŝwych do czãfu odłãczãli/ y winã y pijãnego nic
- 11: nie pili: iż te rzeczy żãdze cielefne pobudzãiã. (*marg*) **Bezeńŝtwo kãpłanow.** (-)
- Dãleko tedy wiẽ=
- 12: cey kãpłani nowego zakonu/ ktorzy vŝtãwiczne ofiãry ŝprawuiã/
- 13: zãwŝze też od małżeńŝtwã wolni byã maia.

- 14: **Zdrowás łaski pełná.**) Kościół ś. y wŕzyŕcy wierni Chrześcijá=
15: nie tych ŕłow przynieŕionych z niebá/ ná modlitwie rádzi vzywá=
16: ią: nie tylko ná czeŕć błogofławioney Pánnny; ále iż te były pier=
17: wŕze ŕłowá Ewángeliey/(*marg*) **Pozdrowienie P. Máriey.** (–) to ieŕt/ wefołego
pofelŕtwá/ o wcieleniu
18: ŕyná Bożego/ y o náŕzym przezeń zbáwieniu y odkupieniu: á iż ŕá
19: iákoby krotkie zámknienie y ŕummá wŕzytkiey Ewángeliey. Prze=
20: toż nie ŕá Ewángelikámi či/ ktorzy ich nie rádzi vzywáią.
21: **Łaski pełná.**) Obáč z acne tytuły y przywileie Máriey Pánnny
22: błogofławioney/ przeciw hæretykom/ ktorzy iá ták ŕobie ważá/ iá=
23: ko inná proŕtá niewiáŕtę: y owŕzem iey zayrzá tego tytułu: prze=
24: kładáiąc Græckie ŕowo *κεχαριστομένη*, gratioŕa, nie łáŕki peł=
25: ná/ ále z łáŕki vmiłowána. Lecz vczeni wiedzá/ iż tákie ŕłowá in
26: ofus, pełnoŕć známionuiá/ iáko *vinofus vino plenus*, *vlceroŕus vlceri*=
27: *bus plenus*, *ήλκωμένος* wrzodow pełny. Tákże *gratioŕa*, *gratia*
28: *plena*, łáŕki pełná.(*marg*) **Pánná Mária łaski pełná.** (–) A ŕłuŕźnie (iáko Ambroży ś.
mowi) tá lámá
29: ieŕt názwána łáŕki pełná/ iż lámá tey łáŕki/ ktorey żadna inna nie
30: záŕłużyłá/ doŕtálá; że dawcá łáŕki byłá nápełnioná. Hieronym ś.
31: tákże: Przeto/ práwi/ pánná łáŕki pełná ieŕt pozdrowiona; iż po=
32: częłá tego w ktorým wŕzytká zupelnoŕć boŕtwá cieiefnie mieŕzka.
33: Kolof: 2.9.
34: **Męzá nie znam.**)(*marg*) **P. Mária miałá ŕlub czyŕtoŕci.** (–) Tegoby nigdy nie
mowiłá/ by byłá pierwey
35: ŕlubu pánieńŕtwá nie vczyniłá. *August: de ŕancta virgin: cap: 4.*
36: A obáč iż nie wátpi o obietnicy/ iáko Záchárialŕ: ále ŕię pyta
37: ŕpofobu. y przetoż nie mowi: Izali to będzie? ále/ iáko y ktorým
38: ŕpofobem to będzie? gdyżem ia poŕlubilá mężá nigdy nie znáć?
39: Iákoby ták rzekłá. Aczeŕ ty ieŕt ánioł/ ácz mi wielkie pofelŕtwo
40: przynoŕiŕ: ále ŕię mnie przecię mężá znáć nie godzi. Iákoż tedy

strona: 195

195.

Ewangeliey Rozd: 1.

- 1: bez męża matką będę? Bo acz Iozwa znam za oblubienca/ ale
- 2: go nie znam za męża. Abowiem fyn Boży nie lada z panny na=
- 3: rodzić się raczył/ ale z takiej panny/ ktoraby panną była nie do
- 4: czasu tylko/ ale wiecznie panną: nie tylko na cielem/ ale y na duszy/
- 5: swe panienstwo Bogu poslubiwszy y wiecznie poświęciwszy. Bo
- 6: ktora iest panną/ ale ma wola isc za maza abo maza poznac/ tac nie
- 7: iest prawie panną na duszy y na cielem. Lecz y tego przywileiu Pan=
- 8: nie Mariey haetycy zayzra.
- 9: **Elzbieta krewna twoia.**) Acz Panna Maria byla z domu Da=
- 10: widowego z pokolenia Iuda/ a Elzbieta z corek Aaronowych z
- 11: pokolenia Lewi: wszakze przecie Elzbieta byla krewna Pannie
- 12: Mariey po matce/ iz miala matke z domu Dawidowego/ a Oyc
- 13: z domu Aaronowego. Abowiem kaplani polpolicie brali zony z
- 14: pokolenia Iuda z domu Dawidowego/ iz to byly przednieysze po=
- 15: kolonia: a iz z takiego malzenstwa/ nie szlo zadne dziedzictwa prze=
- 16: niesienie z iednego pokolenia do drugiego (Bo sie Lewitom za=
- 17: dnego dziedzictwa miec nie godzilo) dla czego bylo w zakonie ro=
- 18: lkazano/ aby kazda corka dziedziczka nie mogla isc za inzego me=
- 19: za/ iedno z pokolenia swego.(*marg*) **Panna Maria z domu krolewskiego.** (-) Przetoż
- czytamy/ iz maz z pokolenia
- 20: Lewi/ poial zone z Bethlehem Iudskiego/ y Ioiada nawyzly ka=
- 21: plan z pokolenia Lewi/ mial za zone Izoabetę siostrę Ochoziasza
- 22: krola Iudskiego. A przyftoynie to Duch s. zrzadzil/ iz panna kto=
- 23: ra miala porodziec Mefiasza/ byla krewna corki Aaronowej/ aby
- 24: Mefiasz/ ktory mial byc krolem zaraz y kaplanem/ oboiego domu
- 25: krolewskiego y kaplanskiego krewnoscia dotykał. *Ianfem.*
- 26: **Oto sluzebnica Panska.**) Skoro panna zezwolila/ natychmiast

27: poczęła zupełnego Bogá y zupełnego człowieka w żywoće łwym

28: ś. Bo łpráwy Duchá ś. dołkonáłe/ czáfu długoego nie potrzebuią.(*marg*) **Poczęcie Chriftofowe iákie.** (–)

29: **Błogóśławionás ty.**) Oto Elźbietá nie tylko Chriftofá błogo=

30: łłáwi y chwali/ ále y Pánnę Máriá dła niego. Co teź kościół czyni

31: iey przykłádem/ powtarzáiąc częłto teź łłowá w pozdrawiániu

32: Pánný Márieý.(*marg*) **Chwałá Świętych.** (–)

33: **Mátká Páná mego.**) Mátká iá zowie pierwey niźli porodziłá/

34: iż łkoro poczęłá/ zaráz ono święte ciáło ze włzytkimi członkámi by=

35: ło dołkonáłe/ y z dułzá człowieczá y z Bołtwem złączone.(*marg*) **Mária mátká Boża.** (–) y przetoź iá

36: zowie mátká Páná łwego/ iż nie tylko człowieká/ ále y Páná y Bo=

37: gá poczęłá y porodziłá. Dła czego teź prawdziwie Bogá rodzicá

38: názwana iest/ przeciw Nestorianom ták nowym iáko y łtárym.

39: **Błogóśławioná mię powiedác będą.**)(*marg*) **Kátholicy błogóśławiá Pánnę Máriá.** (–) To prorocłto pełni łię v=

40: łtáwicłnie/ kiedy kościół ś. powłzechny obchodzi świętá Pánný

błogóśławio=

strona: 196

Rozd: 2. według Lukáfa.

196.

1: błogóśławioney: á gdy wierni włzech narodow káždy łwym ięzy=

2: kiem onę pozdrawiáią. A tu vważ/ máiąłi Nowángelikowie w=

3: łzytkie narody/ żeby łię to prorocłto w nich pełniłó? Błogóśłá=

4: wiáłi oni tę Pánnę; ktorey y pozdráwiác zákázuią/ á ile mogá/

5: włzytkie iey łáłki/ błogóśławieńłtwá y czci vwłaczáią?

6: **Ian iest imię iego.**) Tu widzimy/ iż ná imionách nie máłó zale=

7: ży/ poniewáź ie łam Bog dáie/ ábo odmienia w oboim Tełtámeⁿćie/

8: iáko Abráhámwowe/ łfráelowe/ Piotrowe/ y ono ktore iest

9: nád włzelákie imię łefus. Y tu imię Ian/ ktore znáczy łáłkę ábo

10: miłóśierdzie Boże/ ábo Bog łię zmiłuje. Abowiem on był vprze=

- 11: dzićiel miłóšierdzia/ y łáki ktora przyŝlá przez Ieŝufá Chriŝtuŝá.
- 12: Ktemu obáč/ iż iáko ná on čás przy obrzezánium/ ták teraz przy
- 13: krzćie ŝ. imioná dawáią. Choć o tym nie mamy w piŝmie roŝka=
- 14: zánia. A iż tákiež Chrzeŝćijánie dziatkom ŝwoim máią dáwać i=
- 15: mioná nie pogánŝkie/ ále ŝwiętych ludzi: áby żywotá y cnot ich
- 16: náŝládownáli. Iáko ŝwięte Concilium Tridentŝkie nápomina.(*marg*) **Imioná iákie dzieciám máią być dawáne.** (–)
- 17: **W ŝpráwiedliwoŝci przed nim.)** Y tu widzimy iż możemy mieć
- 18: prawdziwą ŝpráwiedliwoŝć nie tylko przed ludzmi/ ábo przez po=
- 19: czytánie Bože/ ále prawdziwie przed Bogiem y przed obliczno=
- 20: ŝćią iego. (*marg*) **Spráwiedliuoŝć niepocytána.** (–) A iż ná to przyŝedł Pan Chriŝtus/ áby táką ŝpráwiedli=
- 21: woŝć ludziom dawał.
- 22: **Wŝchod z wyŝokoŝci.)** Po Græcku *ἀνατολή*, co nietylko znáczy
- 23: wŝchod ŝlóńcá (ktorym imieniem Pan Zbáwićiel náŝz v Prorokow
- 24: nie raz ieŝt názwány: iáko Zachar: 6. 12. y 3. 9.) ále tu właŝniey
- 25: znáczy látoroŝl wŝchodzącą ábo wynikájącą z ziemie: po Zydow=
- 26: ŝku **Tŝemách**, ktore ŝłowo Græccy tłumácze wyłóżyli niekiedy *A=*
- 27: *νατολή*; a drugdzie teŝ *βλασος*, to ieŝt látoroŝl. **Ierem:** 33.

rozdział: 2

28: ROZDZIAŁ II.

- 29: 1 Popis wŝytkiego ŝwiátá pod Celárzem Auguŝtem. 6 Náro=
- 30: dzenie Páná Ieŝuŝowo. 8 Páŝterzom opowiedziáne. 14 Pioŝn=
- 31: ká ánielŝka. 21 Okrzczenie Páná Chriŝtuŝowo. 22 Ofiárowánie
- 32: do koŝćiołá. 28 Symeon go piáŝtuie. 29 Pioŝnká iego. 34 Pro=
- 33: roctwo iego. 36 Anná prorokini. 46 Ieŝus we dwunáŝcie le=
- 34: ćiech z Doktory gada. (*marg*) **Ewáng: na pirwŝzey Mŝzey Boŝego Národzenia.**
- ⌘ **Záčzá: 5.** (–)

werset: 1

35: **Y** Stało się/ w oneż dni wyzedł dekret od Ce=

36: órzą Augusta/ aby popisano wzytek świat.

werset: 2

37: Ten popis pierwszy/ był " od órósty' Syri=(*marg*) " **zá órósty.G. S** (-)

Bb 3

kiego

strona: 197

197.

Ewangeliey Rozd: 2.

1: kiego Cyryna.

werset: 3 Y szli wzyłcy aby się popisali/ ká=

2: żdy do miastá " ówego.

(*marg*) " **to ieft, w którym się vrodził.** (-)

werset: 4 Szedł też y Ioseph od Gá=

3: lileiey z miastá Názaretu/ do Iudskiej ziemie/ do

4: miastá Dawidowego ktore zową Bethlehem: prze

5: to iż był z domu y pokolenia Dawidowego:

werset: 5 aby

6: był popisán z Márią poślubioną sobie małżonką

7: **ktora była** brzemienną.

werset: 6 Y stáło się gdy tám byli/

8: wypełniły się dni aby porodziła.

werset: 7 Y porodziła syná

9: ówoiego pierworodnego/ " á wwinęła go w pieluszki!/(*marg*) " **á powiła go.G** (-)

10: y położyła go w żłobie: iż mieyćcá " dla nich' nie było(*marg*) " **dla niego.N L.** (-)

11: w gośpodzie.

werset: 8 A byli páłterze w teyże kráinie * czu=(*marg*) * **ná polu.G.** (-)

12: iący/ y ótrzegący nocne stráże nád trzodą ówoią.

werset: 9

13: A oto ániól Páńki stánął " podle nich': á iáśność(*marg*) " **Abo, nád nimi. z Græck.** (-)

14: " Boża' ze wząd ie ówieciłá: y wleklí się wielką boiá=(*marg*) " **Páńska.G.** (-)

15: znią.

werset: 10 Y rzekł im ániół: Nie boyćie się: bo oto o=

16: powiedam wam wefele wielkie/ ktore będzie wżyt=

17: kiemu ludowi:

werset: 11 iż się wam dziś národził zbáwićiel/

18: ktory iest Chrifthus Pan/ w mieście Dawidowym.

werset: 12

19: A ten wam **dáię** znak: Znaydziećie niemowiátko

20: " wwinione w pielufzki'/ " położone' we żłobie. (marg) " **powite.G.**

: " **leżące.G.** (-)

werset: 13 A

21: nátychmiał z **onym** ániółem przybyło wiele załtępow

22: niebiefkich/ chwałących Bogá/ y mowiących:

werset: 14 Ch=

23: wała ná wyfokości Bogu: á ná ziemi pokoy " ludziom

24: dobrey woley'. *

(marg) " **w ludziach dobra wola.G. Sábo, vpodobánie Boże w ludziach.** (-)

werset: 15

25: Y sftáło się: gdy odeszli ániółowie od nich do nie= (marg) **Ewángelia ná wtorey Mfzey**
BOżego Národzenia. (-)

26: bá/ * Páfterze oni mowili ieden do drugiego: Podź=(marg) * **á ludzie oni.G** (-)

27: my aż do Bethlehem/ á ogládaymy " to słowo' ktore(marg) " **tę rzecz.Hebr.** (-)

28: się sftáło/ ktore nam Pan oznaymił.

werset: 16 Y przyśzli kwá=

29: piąc się/ y náleżli Márią y Iosephá/ y niemowiátko

30: leżące we żłobie.

werset: 17 A vyrzawfzy " dowiedźieli się o

31: słowie'/ ktore im było powiedżiano o dziećiątku o=(marg) " **abo, rozslawili to słowo.G.**
(-)

32: nym.

werset: 18] A wżyfcy ktorzy **to** ųyųzeli dżiwowáli ųię/ ˘y'(marg) **2 L. G. S.** (-)

33: **temu** co do nich páterze mowali.

werset: 19] Lecz Mária te wży

34: tki rzeczy záchowywála/ vważáiac **ie** w fercu ųwoim.

Y wroćili

strona: 198

Rozd: 2. według Lukafzá.

198.

(marg) **Záczá: 6.** (-)

werset: 20]

1: Y wroćili ųię páterze/ wyųlawiáiac y chwalác

2: Bogá/ ze wżytkiego co ųyųzeli y widźieli/ iáko im po=

3: wiedano było. *

(marg) **Ewángelia ná dzień Nowego látá.** (-)

werset: 21]

4: A gdy ųię ųpełniło ósm dni " izby obrzezano dzie=

5: ciátko': názwano iest imię iego IESVS: ktore by= (marg) " **żeby go obrzezano.G.** (-)

6: ło miánowano od ánioła pierwey niżli ųię w żywo=

7: cie poczęło. *

(marg) **Záczá: 7.** (-)

werset: 22]

8: A gdy ųię wypełniły dni oczyścienia iey według

9: zakonu Moyzeųzowego/ przynieśli go do Ierufálem/

10: áby go ųtáwili Pánu/

(marg) **Ewángelia na dzień P. Máriey oczyścienia.** (-)

werset: 23](iáko nápiųano iest w zako=

11: nie Páńųkim/ Ze " wųzelki męųczyzná otwieráiacy

12: żywot/ ųwiętym Pánu názwany będzie'.)

(marg) " **To iest, wųselki ųyn pirworodny będzie Pánu poųwięcony. Heb.** (-)

werset: 24 | á izby

13: oddáli ofiárę/ wedle tego co iest powiedżiano w za=

14: konie Pánłkim/ parę śinogárlic/ ábo dwoie gołąbiąt.

werset: 25 |

15: A oto/ był człowiek w Ierufálem/ ktoremu imię

16: Symeon: á ten **był** człowiek śpráwiedliwy y bogo=

17: boyny/ oczekawájący poćiechy Ifráelſkiew: á Duch

18: święty był w nim.

werset: 26 | Y oznaymiono mu było przez

19: Duchá świętego/ że nie miał " oglądác ſmierci'/ ázby(marg) " **umrzeć. Hebr. (-)**

20: pierwey oglądał " Chriſtuſá Pánłkiego.

(marg) " **To iest, pomázańcá. (-)**

werset: 27 | Y przyſzedł

21: " w duchu' do kościołá. A gdy rodzicy wnořili dzie=(marg) " **To iest, z nádchnienia Duchá świętego. (-)**

22: ćiątko IEſufá/ áby zá nie vczynili wedle zwyczáiu

23: zákonnego:

werset: 28 | on teſ wźiał ie ná ręce ſwoie/ y bło=

24: gołławił Bogá/ y mowił:

werset: 29 | Teraz Pánie " pułzczałz' (marg) " **rozwiązuieſ.G. (-)**

25: ſługę twego w pokoiu/ według ſłowá twego.

werset: 30 | Gdyſ

26: oczy moje oglądály zbáwienie twoie:

werset: 31 | Ktořeś zgo=

27: tował przed oblicznořciá wſzytkich ludzi:

werset: 32 | Świá=

28: tłořć ná obiáwienie pogánow/ y chwałę ludu twego

29: Ifráelſkiego. *

(marg) **Ewán: w Niedzie: po Boſjm Národzeniu. (-)**

werset: 33

30: A " oćiec iego' y mátká * dziwowáli fię temu co o(marg) " **Ioseph.K. G. S.**

: * **iego.K. G. S.** (-)

31: nim mowiono.

werset: 34 Y błogośławił im Symeon/ y rzekł

32: do Máriey mátki iego: Oto ten położon iest ná v=

33: pad/ y ná powłtanie wielu ich w Ifráelu/ y ná znák

34: przeciw ktoremu " mowić będą':

(marg) " **mowią.G.** (-)

werset: 35>(* y dużę twą wła=(marg) * **ktemu.G.** (-)

przeniknie

strona: 199

199.

Ewangeliey Rozd: 2.

1: Iną przeniknie miecz) áby myśli z wiela ferc były ob=

2: iáwione.

werset: 36 Była też Anná prorokini/ corká Fánu=

3: elowá/ z pokolenia Afer: tá była bárzo podeślą w le=

4: ćiech/ á siedm lat żyła z mężem `fwym' od pánień=(marg) `G. (-)

5: ftwá fwego.

werset: 37 A tá była wdową áż do lat ósmdzie=

6: siąt y czterzech: ktora nie odchadzála z kościoła/ po=

7: ftámi y modlitwámi " fluząc **Bogu** we dzie y w nocy.(marg) " **λατρεύουσα.G.** (-)

werset: 38

8: Tá też/ oneyże godziny nádźedźszy " chwaliła Pána':(marg) " **wyznawála PánuL. G.ábo dawála mu świadectwo.** (-)

9: y powiedála o nim wżytkim ktorzy oczekawali od=

10: kupienia " Ifráelskiego'.

(marg) " **w Ierufálem.16 L. G. S.** (-)

werset: 39 A gdy wykonáli wżytko

11: według zakonu Pánńskiego/ wrocili się do Gálileiey/

12: do Názaretu miáftá fwego.

werset: 40 | A dziećię rośło/ y v=

13: macniało się *: nápełnione mądrości/ á łáfká Boża (*marg*) * **w duchu.1 L. K. G. S.** (-)

14: była w nim. *

werset: 41 |

15: A rodzicy iego chodzili ná káždy rok do Ierufá=

16: lem/ ná święto Pálchy.

(*marg*) **Ewángelia ná Niedzielę 1 po trzech krolách.** (-)

werset: 42 |

17: A gdy iuż był we dwunaście lećiech/ gdy oni w=

18: śtąpili do Ierufálem wedle zwyczáiu świątá/

werset: 43 | á

19: Źkończywszy dni gdy się wracáli/ zostało dziećię Ie=

20: śus w Ierufálem: á nie obaczyli " rodzicy iego'.

(*marg*) " **Ioseph y mátká iego.G.** (-)

werset: 44 | A

21: mniemáiąc że on był w towarzyśtwie/ wźli dzień dro=

22: gi/ y śzukáli go między krewnymi y znáiomemi.

werset: 45 | A

23: nie náłazfzy */ wrocili się do Ierufálem/ śzukáiąc go.(*marg*) * **go.G.** (-)

werset: 46 |

24: Y śtáło się/ po trzech dniách náleźli go w kościele

25: śiedzącego w pośrzodku Doktorow/ á on ich śluchá

26: y pyta ich.

werset: 47 | A zdumiewáli się wśyfcy ktorzy go ślu=

27: cháli rozumowi y odpowiedźiam iego.

werset: 48 | A wyrzaw=

28: śzy **go** wielce się zdziwili. Y rzekłá ku niemu mátká

29: iego: Synu/ przecześ nam tak uczynił? oto oćiec

30: twoy y ia żałofni szukálichmy cię.

werset: 49 Y rzekł do nich:

31: Czemużecie mię szukáli? Niewiedzieliście/ iż tymi

32: rzeczami ktore są Oycá mego iam się bawić powi=

33: nien?

werset: 50 A oni nie zrozumieli tego słowá ktore im

34: mówił.

werset: 51 Y poźedł z nimi/ y przyźedł do Názaretu:

á był im

strona: 200

Rozd: 2. według Lukafzá.

200.

1: á był im poddány. A mátká iego wśzytki te " słowá' (*marg*) " **rzeczy. Hebr.** (–)

2: zachowáła w fercu śwym.

werset: 52 A Iefus się pomnażał

3: w mądrości " y we wzroście'/ y w łáfcie v BOgá y

4: v ludzi. *(*marg*) " **ábo, y w lećiech.** (–)

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

6: **W oneż dni.**) Roku od początku światá/ 5199. według Græ=

7: kow: ále według textu Zydowkiego/ około roku cztery tyśiączne=

8: go/ máło co mniej ábo więcej: Roku 42. pánowania Cefárzá

9: Auguftá. (*marg*) **Rok národzenia Páńskiego.** (–)

10: **Ludziom dobrej woley.**) Wśzytkie Lácińskie texty tak máią/ y

11: Doktorowie Lácińscy tak zgodnie wykłádáią: y owfzem y Orige=

12: nes y Chryfořtom/ Græccy Doktorowie tak czytáią. Skąd się v=

13: czeni ludzie domnimawáią/ że y ftóre Græckie miály **εὐδοκίας.**

14: Lecz dziśieyřze Græckie máią **εὐδοκία** y to rozumienie podawá=

15: ią: Ná ziemi pokoy/ w ludziách dobra wola/ ábo vpodobánie

16: Boże. Acz się y nářz text Láciński także rozumieć może: Ná ziemi

17: pokoy ludziom/ pokoy/ mowię dobrej wolej Bożey przeciwko im.

18: [Vide Ianfen: et Bellarminum.](#)

19: **Ná vpad.)**(*marg*) **Nie Bog ále człowiek ieft fwego vpadku przyczyną.** (-) Ná vpad tych ktorzy weń wierzyć niechćieli: á tak

20: íami łobie byli vpadku przyczyną. Przetoż też názwan ieft opo=

21: ką zgorńzenia/ iż fię mnodzy óń otrąćiwłzy/ íwą winą vpádli. Lecz

22: infzych óżywił z grzechow ku ípráwiedliwóści/ y przetoż był zmar=

23: twychwítáním mnogich. Íako y Apoštołowie byli iednym wo=

24: nią żywotá ku żywotowi/ á drugim wonią śmierci ná śmierć: że

25: ich kazanie było niektorym przyczyną żywotá/ á niektorym śmier=

26: íci: iż niechcąc wierzyć Ewángeliey/ dobrowolnie zgrześzyli śmier=

27: telnie/ y wieczne potępienie záśłużyli.

28: **Y dufę twą.)** Symeon prorokował nie tylko o Chrištuśie/ ále

29: y o P. Máriej/ y o iey boleściách/ ktorych záwŕze z íynem íwym v=

30: czeftnicką byłá/ począwŕzy od vćiekánia do Egiptu/ áż do śmierci.(*marg*) **Pánny Máriej boleści.** (-)

31: **A tá byłá wdową.)** Tá Ewángelicka wdowá (ktorą słuźnie Cy=

32: rillus ś. zowie mnifzką bárzo naboźną) powítanie ná sładzie prze=

33: íwko tym opácznym Ewángelikom dziśieyńzym/ y potępi ie: iż(*marg*) **Anná S potępia Nowángeliki.** (-)

34: oná będąc iefzcze młodą/ á ktemu pod zakonem ítárym/ zá mężá

35: wtorego íść niechćiałá: chocia iefzcze áni tákiego zálecenia czy=

36: ítości/ áni tákiew łálki y pomocy do tego nie miálá/ íáką dziśia

37: mamy: áni żadnego w písmie rofkazánia o tym nie czytálá. Kte=

38: mu/ iż słuźylá Bogu y chwaliłá go nie íámą wiárą/ ále pośty y

39: modlitwámi: we dnie y w nocy z kościołá nie wychodząc: ofiá=

Cc

ruiąc mu

strona: 201

201.

Ewangeliey Rozd: 3.

1: ruiąc mu duŕze y ciáło íwe. A íi przeciw poftom/ dŕugim modli=

- 2: twom y częŝtemu w kościele przebywaniu wŝtawicznie mowią y
- 3: wołaią: y wŝytkę zaŝługę vczynkom dobrym odeymuią: y ganią
- 4: wŝytkie nabożeńŝtwá/ o ktorých nie máŝz iáfnego w piŝmie roŝka=
- 5: zania: y záchowác ŝię komu w czyŝtoŝci pánienŝkiej ábo wdo=
- 6: wiew/ zá rzecz niepodobną máiá: y przetoŝ ŝię wŝyŝtkim białym
- 7: głowom/ teŝ y mniŝzkom ŝenić/ á wŝytkim Miniŝtrom/ y kŝięŝey
- 8: y mnichom ŝony poiać kaŝá.
- 9: **Był im poddány.**)(*marg*) **Przykład poŝłuŝeńŝtwá.** (–) Stąd ŝię niechay vczá wŝyŝcy ŝynowie y cor=
- 10: ki/ zakonnicy y zakonniczki/ y poddáni wŝyŝcy/ iákie poŝłuŝeńŝtwo
- 11: y poddánŝtwo rodzicom y ŝtárŝzym ŝá powinni: gdyŝ ŝam Chri=
- 12: ŝtus raczył być poddány/ Bog ludziom/ ŝtworzyciel ŝtworzeniu.
- 13: **Pomnaŝal ŝię w mądroŝci.**.) Nie iŝby ŝam brał w mądroŝci iákie (*marg*) **P. Chriŝtus iáko ŝię pomnaŝal w mądroŝci.** (–)
- 14: pomnoŝenie (gdyŝ od poczęcia ŝwego był pełen wŝzelkiej łáŝki/
- 15: mądroŝci y prawdy) ále iŝ ŝię mądroŝć iego ludziom po lekku po=
- 16: kázowála. **Greg:** *Ναχιαηχ*: orat: in Baŝil. August: lib: 2.de pec=
- 17: cat: mer: et remiŝŝ: cap: 29. Iáko ŝłońce/ im więcey ku gorze po=
- 18: ŝtępuie/ tym ŝię więcey pomnaŝa w ŝwiátłoŝci y gorácoŝci: nie
- 19: iŝby ŝámo w ŝobie iáŝnieyŝe y ciepleyŝe było: ále iŝ ŝię więcey
- 20: moc iego pokázuie.

rozdział: 3

21: ROZDZIAŁ III.

(*marg*) **VVTORA CZESC EWángeliey, o przygotowaniu ná okazanie Pána Chriŝtuŝowo.** (–)

- 22: 1 Czás ktorego Ian poczał kázác y krzćić. 3 Przepowieda
- 23: krzeŝt pokuty. 7 Zydy ŝtrofuie. 8 Kaŝe czynić owoce godne po=
- 24: kuty. 9 Kto nie czyni dobrze/ będzie potępion. 11 Záleca miło=
- 25: ŝierne vczynki. 12 Náuká celnikom. 14 Náuká ŝołnierzom. 16

26: Rozność krztu Ianowego od Chriftułowego. 17 Lopátá/ Píze=

27: nicá/ Plewy. 20 Herod Ianá wládził do więzienia. 21 Ian

28: okrzcił Páná Iefufá. 23 Rodzay Páná Iefufow. (marg) **Ewángelia ná 4. Niedziele Adwentowá.. (-)**

werset: 1

29: **A** W piątymnaftym roku pánowania Tyberiułzá

30: Cefárzá/ gdy Pontłki Piłat Itárołtá był Iud=

31: łkim/ á Herod " Tetrárchá Gálileyłkim/(marg) " **co iełt Tetrárchá, Pátrz Mat: 14.**
(-) á Fi=

32: lip brát iego tetrárchá Itureyłkim y Tráchonitłkiey

33: kráiny/ á Lizániałz Abileńłkim tetrárchá:

(marg) **Záczá: 9.** (-)

werset: 2 zá Ar=

34: cykápłanow Annałzá y Káipháłzá: " sftáło fię łłowo (marg) " **To iełt: mowił Bog do Ianá. y roskał mu kázác.** (-)

35: " Páńłkie' do Ianá Záchárialzowego fyná/ ná pułczy.(marg) " **Boże.G.** (-)

werset: 3

36: Y przyłzedł do włzytkiey kráiny **leżącey** nád Iorda=

nem/

strona: 202

Rozd: 3. według Lukáłzá.

202.

1: nem/ opowiedáiac krzełt pokuty ná odpułzczenie

2: grzechow:

(marg) **Pokutá drogę gotuie P. Christułowi.** (-)

werset: 4 iáko iełt nápiłano w księgách mow

3: Iłáiałzá Proroká: Głos wołáiącego ná pułczy:

4: Gotuycie drogę Páńłką/ czyncie prołte łciełzki iego.

werset: 5

5: Każda doliną " będzie' napełnioną: á każda gorá y(marg) " **ábo niech będzie. Hebraísm.**

(-)

6: págorek ponizon będzie. y **miejscá** krzywe się wypro=

7: ftuią/ á drogi oftre ftaną się bitymi/

werset: 6 Y ogląda w=

8: Ízelkie ciało zbawienie Boże. *

werset: 7

9: Mowił tedy rzekł przychodzącym áby byli okrz=

10: czeni od niego: Rodzái u iáńczorczy/ któż wam po=

11: kazał żebyście wciekali przed gniewem przyślłym?

werset: 8

12: Czyńcież tedy owoce godne pokuty: á nie poczy=

13: naycie mowić */ Oycá mamy Abráhámá. A bowiem(marg) * **fámi v siebie.G.** (-)

14: wam powiem iż może Bog z tych kámieni wzbu=

15: dźić " lyny' Abráhámowi.(marg) " **dzieci.G.** (-)

werset: 9 " Boć iuż' siekierá do ko=(marg) " **A iuż.G.** (-)

16: rzenia " drzew' iest przyłożoná. A przetoż każde drze=(marg) " **drzewá.N L. S.** (-)

17: wo nie rodzące owocu dobrego/ " będzie' wycięte/ y(marg) " **bywa.1 L. G. S** (-)

18: w ogień wrzucone.

werset: 10 Y pytały go rzekł mowiąc: Coż

19: tedy czynić będziem?

werset: 11 A odpowiedáiąc/ rzekł im:

20: Kto ma dwie łukni/ niech wdzili temu co nie ma: á

21: kto ma pokármy/ niech także wczyni.

werset: 12 Przyślzli też y

22: Celnicy áby się dali krzćić/ y rzekli mu: Náuczycielu/

23: co czynić będziemy?

werset: 13 A on rzekł do nich: Nic wię=

24: cej " nie czynicie' nád to co wam poftánowiono.(marg) " **nie wyciągáycie.G.** (-)

werset: 14 Py=

25: táli go teź y żołnierze/ mowiąc: A my co mamy czy=

26: nić? Y rzekł im: Zadnego nie biyćie áni potwarzay=

27: ćie: ále ná żołdziech wálznych przetawayćie.

werset: 15 A gdy

28: fię lud śpodźiewał/ y wźyfcy myślili w śercách śwych

29: o Ianie/ iefliby śnadź on nie był Chriftofem:

werset: 16 Od=

30: powiedział Ian wźytkim mowiąc: Iać was krzczę

31: wodą: áleć " przyidźie' mocnieyźy nád mię/ ktore=(*marg*) " **idzie.N L. G. S** (-)

32: mum nie iefł godźien rozwiązác rzemyká v botow

33: iego: tenći was krzćić będzie Duchem świątym y " o=

34: gniem.

(*marg*) " **Pátrz tego słowá wykládu, Matth: 3. 12.** (-)

werset: 17 Ktorego łopátá w ręku iego/ á wyche=

Cc 2

doży bo=

strona: 203

203.

Ewángeliey Rozd: 3.

1: doży boiowiśko śwoie/ y zgromádźi pśzenicę do śzpi=

2: klerzá śwego/ á plewy palić będzie ogniem nieugá=

3: śzonym.

werset: 18 Wiele tedy y innych rzeczy nápomináiąc

4: opowiedał ludowi.

(*marg*) **Záczá: 10.** (-)

werset: 19

5: A Herod tetrárchá będac śtrofowány od nie=

6: go o Herodiádę żonę brátá iego */ y wźytkie złości(*marg*) * **Philippá.K. G. S.** (-)

7: ktore czynił Herod:

werset: 20 przydał teź to nád wźytko/ że

8: zámknął Iana w ciemnicy.

werset: 21 Y sftáło fię/ gdy był

9: krzczon wżytek lud/ gdy y Iefus był okrzczone y mo=

10: dlił fię/ że fię niebo otworzyło:

werset: 22 Y sftąpił nań Duch

11: śwíęty w ołobie cíelefney iáko gołębicá/ y ftał fię głos

12: z niebá: Tyś ieft fyn moy miły/ " w tobiem fię vko=

13: chał'.

(*marg*) " **ktoregom sobie vlubił.** (–) (*marg*) **Záčzá: 11.**

W tym porządku przodków P. Chrístułowych, wśedy pośledni ieft oycem przedniego. Bo Heli był fyn Máthátego, á ten fyn Lewiego: y tákże áż do końcá. (–)

werset: 23

14: A tento Iefus poczywał być iákoby we trzydzie=

15: fty lat: **będad**, iáko mnimano/ fynem " Iofephá/ **fyná**

16: Helego/

(*marg*) " **Iofephá ktory był Helego, ktory był Máthátego, y ták áż do końcá: Ale áby fię rzecz nie trudniá, położyłem według textu Græckiego gołe imioná przodków Páná Iefułowych.** (–)

werset: 24 **fyná** Máthátego/ Lewiego/ Melchiego/

17: Iánnego/ Iofephowego/

werset: 25 Mátháthiowego/ A=

18: mołowego/ Naumowe^{g0}/ Heflego/ Nággiego/

werset: 26 Má=

19: hátowego/ Mátháthiowego/ Semeiego/ Iofepho=

20: wego/ Iudowego/

werset: 27 Iohánnowego/ Refowego/ Zo=

21: robabelowego/ Sáláthielowe^{g0}/ Nerego/

werset: 28 Melchie=

22: go/ Addego/ Kofámowego/ Elmádámego/ Herowe=

23: go/

werset: 29 Iezuego/ Eliezerowego/ Iorimowego/ Mát=

24: thátego/ Lewiego/

werset: 30 Symeonowe^{go} / Iudowego/ Io=

25: fephowego/ Ionánowego/ Eliácimowego/

werset: 31 " Mel=

26: chowego'/ Mennowego/ Máttháthowego/ Náthá=(*marg*) " **Meleowego.G. S. (-)**

27: nowego/ Dawidowego/

werset: 32 Ieffego/ Obedowego/

28: Boozego/ Sálmonowego/ Náálfonowego/

werset: 33 Ami=

29: nádábowego/ Arámowego/ Efromowego/ Fárefo=

30: wego/ Iudowego/

werset: 34 Iákobowego/ Ifáákowego/ A=

31: brahámowego/ Thárego/ Náchorowe^{go}/

werset: 35 Sárucho=

32: wego/ Rágáwowego/ Fálegowego/ Heberowego/

33: Sálego/

werset: 36 Káinánowego/ Arpháxádowego/ Semo=

34: wego/ Noego/ Lámechowego/

werset: 37 Máthufálowego/

Henochowe=

strona: 204

Rozd: 3. według Lukafzá.

204.

1: Henochowego/ Iáredowego/ Máláleelowego/ Ká=

2: inánowego/

werset: 38 Henofowego/ Sethowego/ Adámo=

3: wego " / Bożego.(*marg*) " **Bog stworzył Adámá. Adam zrodził Setá, Set Enofá,**

Enos Káináná: y ták aż do Christufá. (-)

4: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

- 5: **Stáło fię słowo.)** Czeakał Ian ś. Bozkiego powołánia: chocia
6: był więcey niżli Prorok. Lecz fałszywi prorocy bieżą/ choć ich
7: Bog nie połał.(*marg*) **Powołánie.** (-)
8: **Owoce godne pokuty.)** Tákoweć fą vczynki dofyć vczynienia.
9: Pátrz Mátt: 3. 8.(*marg*) **Dofyc vczynienie.** (-)
10: **Káźde drzewo nie dawájące owocu.)** Człowiek bez dobrych v=
11: czynkow ieft niepożyteczny/ y prze to fámo będzie potępiony.
12: **Kto ma dwie sukni.)** Iáłmużnę przykázuie/ y dáie zá pokutę zá
13: grzechy/ áby ludzie wźli potępienia.(*marg*) **Pokutá.** (-)
14: **Iác was krzczę wodą.)** Iákoż tedy Ewángelikowie śmieią ro=
15: wnać krzeft Ianow z Páná Chrifułowym?
16: **Przydał też to nád wśytko.)** Grzech ktory przez pokutę nie ieft
17: oczyszciony/ drugie grzechy wnet zá łobą ciągnie. **Gregor:** Przyczy=(*marg*) **Grzech zá grzechem idzie.** (-)
18: ná męki Ianowey tá byłá/ iż mowił: Nie godzi fię tobie mieć zo=
19: ny brátá twego. A ieliż to rzekł o żenie człowieczey/ iákożby rzekł
20: więcey o pánnie Bogu poślubioney? (*marg*) **Nierządne małżeństwa.** (-) Ieśli to
rzeczono krolowi/
21: iákoż dáleko więcey ma być innym mowiono? w ktorey fprawie y
22: nam winę dáią. Ale ktora? Iż zákázuiemy małżeństwa nieśłufzne?
23: Niechże pierwey otoż Ianá ś. winuią. **Ambr: lib: 3. de Virgi.**
24: **Iosephá fyná Elego.)** Ten Eli (iáko niektorzy rozumieią) był
25: włańny óciec Pánny Máriey/ ktory inźym imieniem zwány był
26: Iehoiáchim/ ábo iáko poľpolicie mowią Ioáchim.(*marg*) **Ociec P. Máriey.** (-) Bo iáko
krol
27: Ioáchim/ ktory był w záprawádeniu do Bábilonu/ był też ná
28: zwány Eliácym (Bo te imioná v Zydow iedno znaczą) ták podo=
29: bieńtwo że też óciec P. Máriey był názwan Eliácym/ y iefzcze
30: krocey Eli. Ten tedy iż był świekrem Iosephowym/ przeto Io=

- 31: Ieph názwan iest fynem ábo zięciem iego: ácz był rodzonym fy=
32: nem Iákobowym. Ták Ianfenius, Gagneius, y inni.
33: **Káinánowego.**) Ty słowá/ Ktory był Káinánow/ Bezá śmieie
34: odrzuca y wymázuie: chocia ie máią zgodnie wízytkie Græckie
35: kśięgi ták Itárego/ iáko y nowego testámentu. Skąd káždy mo=
36: że poznać Izczerość Ewángelikow: y iáko oni łobie słowo Boże
37: y pímo ś. wazą: gdyż y łámej Ewángeliey nie folguią: ále ią
38: rozmáicie nicuią y krzyżuią. (marg) **Kálwinitowie fałszerze písmá świątego.** (-)

Cc 3

Rozdział

strona: 205

205.

Ewángeliey Rozd: 4.

rozdział: 4

1: ROZDZIAŁ III.

- 2: I Chrifus ná pułczy kułzon od Szátáná. 16 W bożnicy w
3: Názárecie czyta proroctwo Iłáialzowe. 21 Vkázuiąc/ iż fię w
4: nim wypełniło. 24 Zaden prorok nie iest przyjemny w oyczyźnie
5: łwey. 29 Przetoż y P. Iefus był wyrzucon od łwych. 31 Vczy
6: w Káphárnaumie. 33 Opętánego leczy. 38 Y świekrę Piotro=
7: wę. 40 Y wiele inłzych niemocnych. 41 Dyabłom zákázuie áby
8: go nie wyznawáli. 43 Chrifus ná co połlan. (marg) **Záczá: 12.** (-)

werset: 1

- 9: **A** IEfus pełen Duchá świątego/ wrocił fię od
10: Iordanu/ y záprowadzon iest przez Duchá ná
11: pułzczą:

werset: 2 y był przez czterdzieści dni kułzon

- 12: od dyablá. A nie iadł nic w one dni: á gdy fię one
13: Ikończyły * Iáknął. (marg) * **potym.1 L. K. G. S.** (-)

werset: 3 Y rzekł mu dyabeł: Iełsiś iest

- 14: fyn Boży/ rzecz kámieniowi temu áby fię słał chle=

15: bem.

werset: 4 Y odpowiedział mu Iesus *: Nápifano iest;(marg) * **mowiąc.G.** (-)

16: Iż nie sámym chlebem " życ będzie' człowiek ále w=(marg) " **żywie.NL. S.** (-)

17: fzelkim słowem Bożym.

werset: 5 Y wwiodł go dyabeł ná go=

18: rę wyfoką/ y vkazał mu wżytkie krolestwa wżego ś=

19: wiátá w ocemgnieniu:

werset: 6 y rzekł mu *: Tobie dam(marg) * **Dyabeł.G.** (-)

20: władzą tę wżytkę/ y ozdobę ich: bo mnie podáne są/

21: á komu chcę dawam ie.

werset: 7 Ty tedy iefli się pokłoniż

22: przede mną/ będą twoie wżytkie.

werset: 8 A odpowdaiąc

23: Iesus/ rzekł mu: * Nápifano iest/ Pánu Bogu twe= (marg) * **Idz mi náзад Szátanie.G.**
(-)

24: mu będzieś się klániał/ y iemu sámemu służył.

werset: 9 Y

25: wiodł go do Ieruzálem/ á poštáwił go " ná ganku' (marg) " **ná fsczyćie.** (-)

26: kościelnym: y rzekł mu: Iefliś iest fyn Boży/ zrzuc

27: się sam stąd ná doł.

werset: 10 Abowiem nápifano iest że án=

28: iołom swym rofkazał o tobie/ áby cię strzegli:

werset: 11 á iż

29: cię ná ręku nośic będą/ byś śnac nie obráził o kámień

30: nogi twoiey.

werset: 12 A odpowdaiąc IEFus/ rzekł mu:

31: Powiedziano iest; Nie będzieś kuśił Páná Bogá

32: twego.

werset: 13 A fkończywży wżytko kufzenie dyabeł od=

33: Źzedł od niego/ aż do czáfu.

(*marg*) **TRZECIA CZESC EWángeliey, o Chryſtuſowym okazaniu z náuką y z cudámi, nawięcey w Gálilei. (-)**

A Iefus

strona: 206

Rozd: 4. według Lukafzá.

206.

(*marg*) **Chriſtus náucza w boźnicách. (-)**

werset: 14

1: A Iefus wrocił ſię w mocy Duchá do Gálileiey:

2: á wyſzłá o nim ſławá po wſzytkiey oney okoliczney

3: kráinie.

werset: 15] A on náuczał w boźnicách ich/ " y był' ſła=(*marg*) " **będąc.G. (-)**

4: wny v wſzytkich.

(*marg*) **Záczá: 13. (-)**

werset: 16

5: Y przyſzedł do Názáretu/ gdzie był wychowan:

6: y wſzedł według zwyczáiu ſwego w dzień Sobotni

7: do boźnice: y wſtał czytać.

werset: 17] Y podano mu księgi

8: Iſáiaſzá proroká. A otworzywſzy księgi/ nálaſł miey=

9: ſce gdzie było nápiſano:

werset: 18] Duch Páńſki nádemną:

10: dla tego mię pomázał/ ábym opowiedáł Ewánge=

11: liá v bogim: poſłáł mię ábych vzdrowił ſkrufzone ná

12: ſercu/

werset: 19] ábych opowiedáł więźniom wypuſzczenie/ y

13: ſlepym przeyrzenie/ żebym wypuſcił ná wolnoſć z=

14: nędzone/ y opowiedáł rok Páńſki przyięmny/ ~ y dzień

15: odpłáty'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 20 A zámknąwízy kšíęgi/ oddał ie słudze/ y

16: śiadł. A oczy wśytkich w bożnicy były weń wlepio=

17: ne.

werset: 21 Y począł do nich mowić: Iż się dziś spełniło

18: to pímo w wśzách wáfzych.

(*marg*) **Záczá: 14.** (-)

werset: 22

19: A wśyfcy dawáli mu świádectwo: y dziwowáli

20: się onym wdźięcznym słowam/ ktore pochodziły z wśt

21: iego: y mowili; Izaż ten nie iest fyn Iofephow?

werset: 23

22: y rzekł im: Pewnie mi rzeczećie tę przypowieść;

23: Lekárzu/ wlecz sámego siebie. (*marg*) **Ewángelia w Poniedz: po 3. Niedz: w poft.** (-)

24: Cośmykolwiek słyszeli żeś czynił w Káphárnau=

25: mie/ vczyń y tu w oyczyźnie twoiey.

werset: 24 Y rzekł: Zá=

26: prawdę wam powiedam; iż żaden prorok nie iest

27: przyjemny w oyczyźnie swoiey.

werset: 25 W prawdzie mo=

28: wię wam; było wiele wdow zá dni Eliafzowych w

29: Izráelu/ gdy było zámknione niebo do trzech lat y

30: sześći mieśięcy/ gdy był wielki głód po wśytkiey zie=

31: mi:

werset: 26 á do żadney z nich nie był pośłan Eliafz/ iedno

32: do Sárepty Sydońkiey do niewiaśty wdowy.

werset: 27 Y

33: wiele trędowátych było w Izráelu zá Elizeufzá pro=

34: roká: á żaden z nich nie był oczyszćion iedno Náá=

mán Syriá=

strona: 207

207.

Ewangeliey Rozd: 4.

1: mán Syriánin.

werset: 28 Wfzyfcy tedy w boźnicy nápełnie=

2: ni fą gniewu/ fłyżąc to.

werset: 29 A powftawfzy/ wyrzucili

3: go precz z miáfća: y wywiedli go aż ná wierzch gory/

4: ná ktorey miáfćo ich zbudowáne było/ áby go zrzuci=

5: li.

werset: 30 A on przefzedfzy przez pośrzodek ich/ pofzedł. *

(*marg*) **Zączá: 15.** (-)

werset: 31

6: Y przyfzedł do Káphárnaumá miáfća Gálileyfkie=

7: go: y tám ich náuczał w fżábáty.

werset: 32 Y zdumiewáli

8: fię nád náuką iego: bo byłá powážna mowá iego.

werset: 33

9: A w boźnicy był człowiek máiący *; czártá nieczy=(*marg*) * **duchá.G.** (-)

10: ftego: y záwołał wielkim głósem/

werset: 34 mowiąc: Nie=

11: chay/ co nam ztobą Iefufie Názareńfki? przyfzedłeś

12: zátrąć nas? znam cię " ktoś ieft'/ **on** Święty Bo=(*marg*) " **iześ ieft.8 L.** (-)

13: ży.

werset: 35 Y zfukał go Iefus/ mowiąc: Zámilkni/ á wy=

14: nidź z niego. A czárt porzuciwfzy go w pośrzodku/

15: wyfzedł od niego/ nic mu nie záfzkodźiwfzy.

werset: 36 Y padł

16: ftrách ná wfzytki: y mowili ieden do drugiego: Coż

17: to zá " rzecz/ iż z władzą y mocą rofkázuie duchom(marg) " **słowo.L.** (-)

18: nieczyftym/ á wychodzą?

(marg) **Záčz: 16.** (-)

werset: 37

19: Y rozchodziłá fię sławá o nim ná wżelkie mieyfce

20: okoliczney kráiny.

(marg) **Ewángelia we czwartek po 3. Niedz: w poft. y w Sobotę po Świętkách.** (-)

werset: 38

21: A powftawfzy ĩ Iefus' z bożnice/ wżedł do domu(marg) ĩ**G.** (-)

22: Symonowego. A świekrá Symonowá zięta byłá

23: gorączką wielką: y prořili go zá nią.

werset: 39 Y ťtoiąc nád

24: nią " rofkazał gorączce'/ y opuřiliá iá. A nátychmiał(marg) " **zfukał gorączkę.G.** (-)

25: wftawfzy/ ťluzylá im.

werset: 40 A gdy záchodziło ťlónce/ w=

26: ťzyfcy ktorzykolwiek mieli choruiące rozlicznemi nie

27: mocámi/ przywodźili ie do niego. A on ná koźdego z

28: nich kładąc ręce vzdrawiał ie.

werset: 41 Wychodźili teź

29: czárći z wielu ich wołaiąc y mowiąc: Iżeř ty iefť * (marg) * **Chriftus.G. S.** (-)

30: ťyn Boży. ále **on** groźąc nie dopuřczał im mowić/ że

31: wiedźieli iż on był Chryřtufem.

werset: 42 A gdy był dzień/ wy=

32: ťzedłfy ťzedł ná puťte mieyfce: á rzeřze go ťzukály. Y

33: przyřzly áź do niego: y zátrzymawály go áby nie odcho

34: dźił od nich.

werset: 43 A on rzekł do nich: Zeć mi teź potrebá

innym

1: innym miámtam opowiedác kroleŧtwo Boże: gdy=

2: zem ná to poŧlan.

werset: 44 Y kazał w boźnicách Gáliley=

3: ŧkich. *

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **A nie iadł nic w one dni.**) Tu ŧię począł poŧt czterdzieŧci dni/

6: ktory Apoŧtołowie podáli koŧciołowi/ iáko ŧwiádzczy Klimunt/

7: Hieronym y Leo S. Pátrz Matth: 4. 2.

8: **Abowiem nápiŧano.**) Gdyż y ŧam Szátan przywodzi piŧmo

9: przeciw Chriŧtuŧowi: á coź zá dziw że ie tákieź przywodzą Mi=

10: niŧtrowie iego przeciw Koŧciołowi?

11: **Aż do czáfu.**) Nie dziw iż Szátan y częłto y mocno kuŧi Chrze=

12: ŧcójány/ gdyż oto będąc od Pána Chriŧtuŧá zwyciężony y ná gło=

13: wę poráżony/ iednák o nim do końcá nie zwątpił/ ále go tylko do

14: czáfu opuŧcił. (marg) **Szátan do czáfu kuŧić przefáie.** (–) Toż teź czyni zdraycá z

Chrzeŧcójány: że ich poŧcie do

15: czáfu opuŧzcza/ áby ich záŧię po wielkieynocy znowu opánował.

16: **Vczyn y tu.**) Nie wŧzęd y Pan Bog cudá czyni/ ále obiera ná

17: to pewne mieyŧcá y perfony/ ná ktorych y przez ktore cudá czyni/

18: y ludziam dobrodzieyŧtwá dáie/ áczby ie mogł kędyźkolwiek czy=

19: nić/ gdyby ŧię ták podobáło woley y mądroŧci ie^g. Aug: epist: 137. (marg) **Cudá nie**

wŧsędy bywáią. (–)

20: **Swiekrá Symonowá.**) Piotr miał pierwey żonę/ ále iá opu=

21: ŧcił po ŧwym powołaniu. Iáko y ŧam wyznawa/ y Hieronym ŧ.

22: y z nim inni Doktorowie ŧwiádczą.(marg) **Piotr opuŧcił żonę.** (–)

rozdział: 5

23: ROZDZIAŁ V.

24: 1 Chriŧtus náucza w łodzi. 5 Piotr ná ŧłowo iego wiele ryb

- 25: poimał. 11 Y wżytko opuściwŷzy ŷzedł zá Pánem. 13 Trędowá
26: ty oczyściony. 16 Iefus modli fię ná pułzczy. 18 Párálizowá
27: tego vzdrawia. 20 y grzechy mu odpułzcza. 27 Máttheuŷzá
28: wzywa. 31 Y ná ŷzemránie Pháryzáyŷkie odpowieda. 35 Poŷty
29: vczniow Pánŷkich po odeŷciu iego. (marg) **Záczá: 17.** (-)

werset: 1

- 30: **Y** Stáło fię gdy rzeŷze nálegáły nań/ áby ŷłu=
31: cháły ŷłowa Bożego/ á on ŷtał podle ieżiorá
32: Genezáretŷkiego. Y vyźrzał dwie łodzi

(marg) **Ewáng: Niedziele 4. po Świątkách.** (-)

werset: 2

- 33: ŷtojáce przy ieżierze: á rybitwi wyŷzedŷzy **z nich** płoká=
34: li ŷieci.

werset: 4 A wŷzedŷzy w iednę łodzi ktora byŷlá Symo=

- 35: nowá/ proŷił go áby máłuczko odiechał od źemie. A

Dd

ŷiadŷzy/

strona: 209

209.

Ewángeliey Rozd: 5.

- 1: ŷiadŷzy/ vczył rzeŷze z łodzi.

werset: 4 A gdy przeŷtał mowić/

- 2: rzekł do Symoná: Záiedź ná głębiá/ á zápuŷćie
3: ŷieci wáŷze ná połow.

werset: 5 A Symon odpowiedźiaw=

- 4: ŷzy/ rzekł mu: Náuczycielu/ przez całą noc prácuiać/
5: niceŷmy nie vłowili: wŷzákże ná ŷłowo tve zápułz=
6: czę ŷieć.

werset: 6 A gdy to vczynili/ zágórnęli ryb mno=

- 7: ŷtwo wielkie/ áź fię rwáŷá ŷieć ich.

werset: 7 Y ŷkinęli ná

8: towarzysze co byli w drugiej łodzi/ aby przybyli a ra=

9: towali ie. Y przybyli/ y napełnili obie łodzi/ az fię * za=(marg) * **málonieNL. N G.**

S. (-)

10: nurzaly.

werset: 8] Co widzac Symon Piotr/ vpadł v kolan

11: Iefufowych/ mowiac: Wynidz odemnie/ bomci iest

12: czlowiek grzeszny/ Panie.

werset: 9] A bowiem go bylo zdu=

13: mienie ogarnelo/ y wzytkie co przy nim byli/ z onego

14: polowu ryb/ ktory poimali.

werset: 10] Takze tez Iakuba y Ia

15: na lyny Zebedeufzowe/ ktorzy byli towarzysze Symo=

16: nowi. Y rzekl Iefus do Symona: Nie boy fię: od

17: tad iuz/ ludzie lowic bedziefz.

werset: 11] A wyciagnawfzy lo=

18: dzi na ziemie/ wzytko opuściwfy/ fzi za nim. *

(marg) **Zaczá: 18. (-)**

werset: 12]

19: Y stalo fię/ gdy byl w iednym miescie/ alic

20: oto maz pelny trędu/ a wyzrzawfzy Iefufa `y' padfzy(marg) **5 L. G. (-)**

21: na oblicze */ prosil go mowiac: Panie/ iefli chcefz/(marg) * **fwoie.K. (-)**

22: mozelz mię oczyścic.

werset: 13] A sciągnawfzy rękę/ dotknal

23: fię go/ mowiac: Chce: badz oczyścion. A natych=

24: miał odzedł trąd od niego.

werset: 14] A on mu przykazal

25: aby nikomu nie powiedal: ale fzedfzy/ **práwi**, vkaż fię

26: kapłanowi/ y odday ofiarę za oczyścienie twoie/ ia=

27: ko rofkazal Moyzezfz/ na świádectwo im.

werset: 15 Y roz=

28: chodźiá fię o nim tym więcey powieść. y schodźiły

29: fię wielkie rzeŝe áby ŝlucháli/ y byli * vzdrowieni od(marg) * **od niego.G.** (-)

30: niemocy fwoich.

werset: 16 A on wstępowáł ná puftyniá/ y

31: modlił fię.

(marg) **Záczá: 19.**

: Ewángelia w piątek po Świętkách. (-)

werset: 17

32: Y przydáło fię dniá iednego/ gdy on " siedźiáł' v=(marg) " **był.G.** (-)

33: cząc. Y ŝiedźieli **tez** Pháryzeuŝowie y zakonni Dokto

34: rowie ktorzy fię byli zefzli ze wŝyftkich miáŝteczek

Gálibey=

strona: 210

Rozd: 5. według Lukafzá.

210.

1: Gálibeyŝkich y Iudŝkich y z Ieruzálem: " á moc Páń=

2: ŝka bylá ku vzdrowieniu ich.

(marg) " **To ieŝt, á Pan mocy ŝwey wŝywał, vzdrawiáiąc ludzie. Hebráifm.** (-)

werset: 18 A oto męŝowie nio=

3: ŝący ná łóŝku człowieká ktorzy był ruŝzony powie=

4: trzem: y ŝzukáli **iákoby** go wnieŝć/ y poŝtáwić przed

5: nim.

werset: 19 A nie nálazŝy ktorędyby go wnieŝli prze rze=

6: ŝzá/ wŝtápiwŝy ná dách/ przez dáchowki ŝpuŝćili go z

7: łóŝkiem w poŝrzodek przed Ieŝufá.

werset: 20 ktorzych wiáre

8: wyzrzawŝy rzeŝł *: Człowiecze/ " odpuŝczáią fię to=(marg) * **mu.G.**

: " maŝ odpuŝczenie grzechow twoich. (-)

9: bie grzechy twoie.

werset: 21 Y poczęli myśleć Doktorowie

10: y Pharyzeufzowie mówiąc: Ktoż ieft ten co mowi

11: bluźnierstwá? ktoż może odpuścić grzechy/ iedno

12: íam Bog?

werset: 22 A Iesus poznawfzy myśli ich/ odpowie=

13: dáiąc rzekł do nich: Coż myślicie* w fercách wá=(*marg*) * **zle.NL. NG.** (-)

14: ízych?

werset: 23 Coż ieft łácnieyfszego rzec; Odpuřczáią íię

15: tobie grzechy: czyli rzec; Wftań/ á chodź?

werset: 24 Lecz

16: ábyście wiedźieli iż Syn człowieczy ma władzą ná

17: ziemi odpuřczać grzechy (rzekł rufzonemu powie=

18: trzem) Tobie mowię/ wftań/ á wźiąwfy łóžko two=

19: ie/ idź do domu twego.

werset: 25 A nátychmiał wftawfzy

20: przed nimi/ wźiąwfy " to ná czym' leżał/ ízedł do do=(*marg*) " **łóžko ná**
ktorym.NLyG. (-)

21: mu íwego/ chwałac Bogá.

werset: 26 Y zdumienie zięło w=

22: ízyftkich: y chwalili Bogá. Y nápełnili íię boiáźni/

23: mówiąc: Zefmy dziś dźiwy widźieli. *

(*marg*) **Zácz: 20.**

W **Ewángelia w Wigilią S. Máttheufzá.** (-)

werset: 27

24: A potym wyfzedł/ y wyrzał Celniká imieniem Le=

25: wiego/ íiedzącego ná cle/ y rzekł mu: Podź zá mną

werset: 28

26: A on wfzytkiego zániechawfzy/ wftał y ízedł zá nim.

werset: 29

27: Y uczynił przeń Lewi wielką ucztę w domu swoim:

28: y była wielka rzeźba Celników/ y innych którzy z ni=

29: mi siedzieli.

werset: 30 Y szemrali Pharyzeuszowie y Dokto=

30: rowie ich/ mówiąc ku uczniom jego: Przeczże z Cel=

31: niki y z grzeźniki iadaćie y pijaćie?

werset: 31 A Iesus odpo=

32: wiedziawszy rzekł do nich: Nie potrzebuić zdrowi

33: lekarzów: ale ci co się źle mają.

werset: 32 Nie przyzedłem wzy

34: wac " (sprawiedliwych/ ale grzeźnych ku pokućie. **(marg)* " **To iest, tych którzy się za sprawiedliwe mają, y mniemają żeby im Chrystus nie potrzeba (-)**

Dd 2

A oni

strona: 211

211.

Ewangeliey Rozd: 5.

(marg) **Zacz: 21. (-)**

werset: 33

1: A oni rzekli k niemu: Przeczże uczniowie ja=

2: nowi poźczą często/ y modlitwy czynią/ także y Pha=

3: ryzayscy: a twoi iedzą y piją?

werset: 34 A on rzekł do nich:

4: Zali możecie uczynić/ żeby " (synowie oblubieńcowi' *(marg)* " **Synowie łóżnice ábo łóża małżenskigo.G.Hebraim. to iest swátowie. (-)**

5: pościli/ poki z nimi iest oblubieniec?

werset: 35 Lecz przyi=

6: dą dni/ gdy też oblubieniec będzie wzięt od nich/ te=

7: dy w one dni pościć będą.

werset: 36 Y powiedział im też po=

8: dobieńftwo: Iż " zaden płátá łukná nowego nie przy=(*marg*) " **Stąd zrozumieś mieyfcę podobne, v Mattheufsá y Márká, przytrudnieyfsym.** (-)

9: łzywa do łzátý łtárey: bo ináczey/ y nowe drze/ y nie

10: przyłtoi łtáremu płát od nowego.

werset: 37 Y żaden nie le=

11: ie winá nowego w łtáre łtátki: bo ináczey wino no=

12: we rozłádzi łtátki/ y fámo wyćiecie/ y łtátki fię zepfu=

13: ią.

werset: 38 ále nowe wino ma być lano w łtátki nowe: á

14: oboie bywáią záchowáne.

werset: 39 A żadny pijác łtáre/ nie

15: wnet chce nowego. bo mowi; Lepźe iełt łtáre.

16: NAVKI Y PRZESTROGI.

17: **W łodz ktora byłá Symonowá.**) Vyzrzawłzy Pan dwie łodzi/

18: włtąpił w łodz Piotrowę/ y z niey náuczal: dawáiąc znác/ iż

19: Pan Chriřtus mieřzka y vczy tylko w tym kořciele ktory Piotr rzá=

20: dzi y łpráwuie. Iáko y Ambroży ř. obaczył to mowiąc: Do tey

21: łámey łodzi kořciołá Pan włtąpił/ w ktorey Piotr iełt Miřtrzem

22: połtánowion: y przetoż teź iemu rzeczono;(marg) **Chriřtus vczy w łodzi Piotrowey.**

(-) **Záiedz [!]** ná głębią:

23: nie tylko áby on iáko przednieyřzy łprawcá y miřtrz rybitwow/

24: ná łowienie ryb inne wywodził: ále áby teź głębfze y trudnieyřze

25: łpory y kontrowerřye okołó wiáry decidował/ y deklárował.

26: **Ambrosius in Lucam.**

27: **Zágárnełi ryb mnořtwo wielkie.**) Y tym cudem przeznáczył

28: Pan Chriřtus/ iáko dziwne łzczęřcie miał mieć Piotr w náwrcá=

29: niu ludzi do niego/ ták Zydow iáko y Pogánow.(marg) **Piotrowe przodkowánie.** (-)

Ták iż iedną to=

30: nią y iednym kazániem poćiągnął do łwey łodzi/ to iełt do kořcio

- 31: Iá Chrifułowego/ wielkie mnoŝtwa ludzi/ iáko teraz ryby. Co
- 32: teŝ potym y Iam przez ŝię/ y przez potomki ŝwe czynił/ y czynić bę=
- 33: dzie áŝ do ŝkończenia ŝwiátá.
- 34: **Dáli znać towarzysom.**) Ták wiele prace y roboty miał Piotr/
- 35: ŝe mu było trzeba ŝądać pomocy towarzysow/ y przyciągnąć dru=
- 36: gą łodz do ŝiebie.(*marg*) **Piotrowi pomocnicy.** (-) Co znaćyło ŝpoł robotniki y towarzysze iego

w opowiedá=

strona: 212

Rozd: 5. według Lukafzá.

212.

- 1: w opowiedaniu Ewángeliey/ y złączenie Zydowŝtwá y Pogán=
- 2: ŝtwá w iednę łodz koŝcioła Pána Chrifułowego. **Ambr: lib: 4.**
- 3: **in Lucam cap: vltimo.**
- 4: **Ludzie łowić będziefs.**) Ze to wŝyŝtko znaćyło prace y drogi
- 5: Piotrowe około návracania ŝwiátá do Pána Bogá/ y iego wła=
- 6: ŝne przywileie; znać to z oŝobnych obietnic Páńŝkich iemu nawię=
- 7: cey vczynionych.(*marg*) **Piotrowe przywileie.** (-) Iáko y tu iemu Iámemu rzekł/ ŝe miał ludzie ło=
- 8: wić. Acz y inŝym potym dał tenŝe vrząd iáko pomocnikom iego.
- 9: **Wŝtapiwŝy ná dách.**)(*marg*) **Stárание o dufze.** (-) Dziwna pilnoŝć około zdrowia ciełŝne=
- 10: go: y przykád nam/ ábyŝmy wŝdy równá/ ielŝi nie więŝzâ pracâ
- 11: podeymowáli/ około zdrowia dufznego/ ták náŝzego/ iáko y bli=
- 12: znich náŝzych: przywodząc kogo moŝemy do koŝcioła iego/ y do
- 13: S. Sákrámentow/ chocia z pracâ y z nakładem náŝzym.
- 14: **Ktorych wiárę vyrzawŝy.**) Wielki ieŝt Pan (mowi Ambroŝy
- 15: S.) y dla cudzych zaŝług innym przepuŝcza.(*marg*) **Przyczynce do Bogá.** (-) Przetoŝ y ty/ ielŝi
- 16: wátpiŝ ŝebyŝ Iam miał doŝtác odpuŝczenia cięŝkich grzechow
- 17: ŝwoich/ vŝywayŝe przyczyncow/ vŝyway pomocy koŝcioła/ ktory

18: fię z tobą przyczyni mo¿e/ y otrzyma z cię/ czego ty tobie f=
19: memu Bog nie da. To Ambro¿y S.
20: **Syn człowieczy ná ziemi.**) Tym cudem pokaza (mowi Cyril=
21: lus) i¿ Syn człowieczy mo¿e grzechy ná ziemi odpuzcza. Co
22: rzek y dla siebie/ y dla nas. Bo on iáko Bog stawy fię czo=
23: wiekiem/ y iáko Pan zakonu grzechy odpuzcza. A myśmy te¿ od
24: niego tk dziwn ksk wzili. Abowiem rzek vczniom: Kto=
25: rych odpucicie grzechy f im odpuzczone. Iáko¿ tedy nie wię=
26: ce y fam grzechy odpuzcza: ktory innym da moc to¿ czynienia?
27: To poty Cyrillus.(*marg*) **Chriftus ná ziemi przez sługi fwe grzechy odpuscza.** (-)
28: **Wsytkiego zaniechawsy.**) Dziwna moc Páná Chrifuow/
29: ktory w ocemgnienu fercá ludzkie tk odmieni mo¿e/ ¿eby to
30: wzytko z gnoy potym mieli/ w czym fię pierwey nawięcey ko=(*marg*) **Moc**
Chriftuow w powołaniu ludzi. (-)
31: chli. Co nie tylko ná on czás czyni obcuiąc ná ziemi: ale y po
32: dzis dzien w kociele fwym czyni. Bo ták y Antoni y Frnci=
33: fzek S. y wiele innych ludzi więtych/ n famo vyszenie fow
34: Chrifuowych w kociele czytnych/ nldowali go wzytko
35: opuciwzy.

rozdział: 6

36: ROZDZIAŁ VI.

37: Vczniowie rw kofy w Szábát. 6 Vchl rk leczy. 8
38: Widzi myli ludzkie. 12 Nocuie n modlitwie. 13 Obiera Apo=

Dd 3

foy.

strona: 213

213.

Ewángeliey Rozd: 6.

1: foy. 17 Wiele chorych leczy. 20 Bogofwientwa. 24 Kto=
2: rym biad. 27 Miowac nieprzyjacioy ka¿e. 29 Y krzywdy
3: fkromnie znoic. 34 Po¿yczc bez lichwy. 36 Y byc miosier=

- 4: nymi. 37 Nie połączyć/ Odpuścić. 38 Dawać. Miara do=
5: bra. 39 Słepý wodz ślepego. 42 Trzafczk y tram w oku. 43
6: Drzewo znać z owocu. 45 A ferce z vczynekow. 47 Słuchcze
7: budownikowi podobni. (marg) **Zcz: 22.** (-)

werset: 1

- 8: **S**Stlo fię teŹ " w Źzbt wtoropierwŹzy'/ gdy(marg) " **To ieft, w oktw Páfchy:**
ktora tkŹe by Źwięta y wroczyfta, iáko y fm Pfch: wyiwŹsy tylko iedzenie
brnk. (-)

- 9: Źzedł przez zboŹ/ **iz** vczniowie ie^{go} rwli kłofy/
10: y iedli/ wycierc rkom.

werset: 2

- 11: Pháryzeufzow mowili im: Co czynicie co fię nie go=
12: dŹi * w Źzbty?(marg) * **czynicG.** (-)

werset: 3

- A Iefus odpowiedc/ rzekł
13: do nich: AzaŹcie tego nie czytáli co vczynił Dawid/
14: gdy fam łáknął y i co z nim byli?

werset: 4

- iáko wŹzedł
15: do domu BoŹe go/ y wŹiął chleb " pokłdny'/ y iadł/ y(marg) " **ofirowny.G.** (-)
16: dał **tez** tym ktorzy z nim byli: ktorego nie godŹilo fię
17: idc iedno fmym kápłanom?

werset: 5

- Y mowił im:
18: Ze Syn człowieczy ieft pánem y Źzbtu.

werset: 6

- Stlo
19: fię teŹ y w drugi Źzbt/ Źe wŹzedł do boŹnice/ y vczył.
20: A był tm człowiek/ ktorego rk práwa by v=
21: Źchl.

werset: 7

- Y podŹtrzegli **go** Doktorowie y Phryzeu=
22: Źzowie iefliby * w Źzbt vzdrawił: by náleŹli czym= (marg) * **go.G.** (-)
23: by go obwinili.

werset: 8] A on wiedział myśli ich: y rzekł

24: człowiekowi który miał rękę wchłą: Wtán/ á ftán

25: w pośrzodku. Y powftawízy ftánał.

werset: 9] Rzekł tedy

26: do nich Iefus: " Pytam was' " iefli' fię godzi w fzábá=(*marg*) " **Spytam was.3 L. G. S.**

: " **co.G.** (-)

27: ty dobrze czynić czyli złe? " dużę' záchować czyli zá= (*marg*) " **żywot ábo człowieka.**

Hebráífm. (-)

28: tráćić?

werset: 10] A poyźrzawízy po wízytkich rzekł człowie=

29: kowi: Wyciągni rękę twoię. " Y wyciągnął': y przy=(*marg*) " **A on ták vczynił.G.** (-)

30: wrocona mu ieft ręká iego *.

(*marg*) * **zdrowa iáko druga.NL. G. S.** (-)

werset: 11] A oni nápełnili fię

31: fzáleńtwa: y námawíali fię coby vczynić Iefufowi.

(*marg*) **Záczá: 23.**

: **Ewángelia ná dzień S. Bártłomiejá.** (-)

werset: 12]

32: Y stáło fię w onez dni/ odzedeł ná gorę modlić

33: fię: y nocował ná modlitwie Bożey.

werset: 13] A gdy był

34: dzień/ przyzwał vczniow fwych: y wybrał z nich dwu=

naście

strona: 214

Rozd: 6. według Lukafzá.

214.

1: naście (ktore też názwał Apoštoły)

(*marg*) **Apoštoł, po násemu poślániec ábo pofeł.** (-)

werset: 14] Symoná kto=

2: rego názwał Piotrem/ y Andrzejá brátá iego/ Iáku=

3: bá y Ianá/ Philippá y Bártłomiejá/

werset: 15] Máttheufzá

4: y Thomařzá/ Iákubá Alpheufzowego y Symoná kto

5: rego zowá Zelotem/

werset: 16] y' Iudę Iákobowego/ y Iu=

6: dařzá Iřzkáryotá/ ktory był zdraycą.

(*marg*) **G.** (-)(*marg*) **Zácz: 24.** (-)

werset: 17]

7: A řzczedřzy z nimi/ řtánął w polu ná rowninie/ y

8: rzeřza vczniow iego/ y mnořtwo wielkie ludu ze w=

9: řzytkiey Iudřkiey řiemie y z Ieruzálem/ y z kráiu po=

10: morřkiego y z' Tyru y Sydonu:(*marg*) **L. G. S.** (-)

(*marg*) **Ewángelia ná ř. Sebeřtyan/ y w wigiliá wřzech řwiętych/ y o Męczennikách.**

(-)

werset: 18] ktorzy byli przy=

11: řzli áby go řłucháli/ y byli vzdrowieni od niemocy

12: řwoich. Y ři ktorzy nágábánie mieli od duchow

13: nieczyřtych/ vzdrawiáni byli.

werset: 19] Y wřzytká rzeřza prá=

14: gneřlá řię go dotknąć: ábowiem moc wychodźilá od

15: niego/ y vzdrawiáľá wřzytki.

werset: 21] A on podniořzy o=

16: czy * ná vcznie řwoie/ mowił: Błogořłáwieni vbo=(*marg*) * **fwe.G.** (-)

17: dzy: boć wářze ieřt kroleřtwo Boże.

werset: 21] Błogořłá=

18: wieni ktorzy teraz łákniećie: bo będziećie nářyceni.

19: Błogořłáwieni ktorzy płáczecie teraz: bo řię řmiać

20: będziećie.

werset: 22] Błogořłáwieni będziećie gdy was bę=

21: dą nienawidzieć ludzie/ y gdy was wyłącza/ y będą

22: łroćić/ á imię wólze wyrzucáć iáko złe/ dla Syná

23: człowieczego.

werset: 23] Wefelćiefz fię dnia onego y ráduy=

24: ćie fię: boć oto zapłátá wólzá iest obfita w niebie. *

25: Boć tymże łpołobem Prorokom czynili oyco=

26: wie ich.

(*marg*) **Záč: 25.** (-)

werset: 24]

27: Wólzákże biádá wam bogaczom: " bo iuż' " ma=(*marg*) " **ktorzy.N L.**

: " **odniełłićie.G.** (-)

28: ćie poćiechę wólzę.

werset: 25] Biádá wam ktorzyśćie fię

29: náfyćili: ábowiem łáknáć bęđźiećie. Biádá wam

30: ktorzy fię teraz śmieiećie: bo bęđźiećie nárzekáć y

31: plákáć.

werset: 26] Biádá * kiedy was bęđą wychwáláć ` w=(*marg*) * **wam.3 L. N G. S.**

: **L. G. S.** (-)

32: łzyścy' ludźie: boć teź tákże czynili fáłszywym proro=

33: kom oycowie ich.

werset: 27] Aleć wam powieđam ktorzy łłu=

34: chaćie: Miłuyćie nieprzyiáćioły wólze: Czyńćie

dobrze

strona: 215

215.

Ewángeliey Rozd: 6.

1: dobrze tym co was nienawieđą.

werset: 28] Błogołławćie

2: tym co was przeklináią: á modłćie fię zá tymi kto=

3: rzy was potwarzáią.

werset: 29 Y temu ktoćby dał pogę=

4: bek/ náftaw * y drugiego: á temu któryćby brał(*marg*) * **mu.N L. S.** (-)

5: płańcz/ y fukniey nie zbraniay.

werset: 30 Y káždemu który=

6: by cię **o co** prosił/ day: á temu co twoie bierze/ nie v=

7: pominay fię.

(*marg*) **Zácz: 26.** (-)

werset: 31

8: A iáko chcecie áby wam ludzie czynili/ tákże

9: im y wy czynicie.

werset: 32 A iefli miłuięcie te ktorzy was

10: miłuią/ coż zá "**dziękę**' maćie? ábowiemci y grzeźnicy (*marg*) "**láskę, ábo zaplátę.** (-)

11: miłuią te co ich miłuią.

werset: 33 A iefli dobrze czynicie tym

12: ktorzy wam dobrze czynią/ coż zá **dziękę** maćie? ábo=

13: wiemci y grzeźnicy toż czynią.

werset: 34 A iefli pożyczza=

14: cie tym od ktorych fię spodźiewacie odebrać/ coż zá

15: **dziękę** maćie? ábowiemci y grzeźnicy grzeźnikom

16: pożyczaią/ áby tyleźz odebráli.

werset: 35 Przetoż miłuycie

17: nieprzyaióły wálze: czynicie dobrze y pożyczaycie/

18: niczego fię **řtąd'** nie spodźiewaiąc: á będzie wielka(*marg*) **řG.** (-)

19: zaplátá wálzá/ y będziecie řynmi Nawyźłzego: ábo=

20: wiem on dobrotliwy iefł przeciw niewdźięcznym

21: y złym.

(*marg*) **Ewáng: Nied: pierwfzey po Świátkách.** (-)

werset: 36

22: A ták bądźcie miłósierni/ iáko y Oćiec wálz mi=

23: łośierny ieft.

(*marg*) **Zącz: 27.** (-)

werset: 37

24: Nie łądzcie/ á nie będziećie łądzeni. Nie po=

25: tępiayćie/ á nie będziećie potępieni. Odpuľczayćie/

26: á będzie wam odpuľczono.

werset: 38 Dawayćie/ á będzie

27: wam dano. miarę dobrą y nátłoczoną y potrzebę=

28: ną y opływáiącą dádzą ná łono wálze. Bo tąż miá=

29: rą którą mierzyćie/ będzie wam odmierzono.

werset: 39 Y

30: powiedział im podobieńftwo: Izali może ślepy

31: ślepego prowadzić? ázaż nie obádwa w doł " wpa=

32: dáią'.

(*marg*) " **wpádną.5 L. K. G.** (-)

werset: 40 Nie ieftći vczeń nád mišťrzą *: lecz doľko=(*marg*) * **fwego.G.** (-)

33: náły káždy będzie/ ` będzieli' iáko mišťrz iego.(*marg*) **G.** (-)

werset: 41 A

34: což widźiľ trzałzczkę w oku brátá twego: á tramu

ktory

strona: 216

Rozd: 6. według Lukafzá.

216.

1: ktory maľz w oku wľáfnym/ nie baczyľz?

werset: 42 Abo iáko

2: możeńz rzec brátu twemu: Bráćie/ dayći wyrzucę

3: trzałzczkę " z oká twego': ľam tramu **ktory iest** w oku(*marg*) " **ktora iest w oku
twoim.G.** (-)

4: twym nie bacząc? Obłudniku/ wyrzuc pierwey tram

5: z oká twego: á tedy przeyźrzyľ ábyś wyrzuciľ trzałz=

6: czkę " z oká' brátá twego. *(*marg*) " **w oku.G.** (-)

werset: 43

7: Abowiem nie iest drzewo dobre/ ktore czyni

8: złe owoce: áni drzewo złe/ ktore czyni owoc dobry.

werset: 44

9: Gdyż kázde drzewo z włafnego owocu bywa po=

10: znáne: Boć nie zbieráią z ćiernia fig: áni z głogu

11: zbieráią winnych iągód.

werset: 45 Człowiek dobry z dobrego

12: Íkárbu fercá fwego wnośi dobre: á zły człowiek/ ze złego Íkárbu * wnośi złe. Abowiem z obfitości fer= (*marg*) * **fercáfwe⁸⁰. G.** (-)

13: cá/ vftá * mowią.(*marg*) * **iego.G.** (-)

werset: 46

14: Przeczże mię tedy zowiecie Pánie/ Pánie: á nie (*marg*) **Záčz: 28.** (-)

15: czynicie **tego** co powiedam?

werset: 47 Kázdy ktory przycho=

16: dži do mnie/ á fłucha fłow moich/ y czyni ie: okażę

17: wam komu iest podobnym.

werset: 48 Podobny iest człowie=

18: kowi dom buduiącemu/ ktory wykopał głęboko/ y zá=

19: łóżył fundáment ná Íkále. á gdy wezbráá powódź/

20: otrąciłá się rzeká o on dom/ ále go nie moglá poru=

21: Ízyć. bo był záłożony ná Íkále.

werset: 49 Lecz ten ktory fłu=

22: cha á nie czyni/ podobien iest człowiekowi ktory bu=

23: duie dom ' fwoy' ná ziemi bez gruntu: o ktory otrą=(*marg*) ' **G.** (-)

24: cíłá się rzeká/ y nátychmiałt vpadł: y sítáło się obá=

25: lenie domu onego wielkie.

- 27: **Y tegoście nie czytali.**) Doktorowie y Pharyzeuszowie chlubili
28: się wmiętnością y rozumieniem piśmá s. ále Zbáwiiciel nász głup=
29: łtwo y nieumiętność ich częłto pokázuie. Ták dzisieyłzy Hæ=
30: retykowie łámy łobie wykłád y wyrozumienie piśmá przypífu=
31: ią: ále Kátholikom nie trudno pokázác/ iż ábo nic/ ábo máłó
32: piśmá rozumieią.(*marg*) **Hæretycy nie rozumieią piśmá.** (-)
33: **Nocował ná modlitwie.**)(*marg*) **Modlitwá gdy kápłány święcá** (-)
34: Pátrz iákie Pan przygotowánie vczy=

Ee

nił/ pierwey

strona: 217

217.

Ewángeliey Rozd: 6.

- 1: nił/ pierwey niżli Apoštoły obrał. Dáiąc przykład kościołowi
2: pilney y nieprzełtáyney modlitwy ná ten czás gdy kápłány świę=
3: cą/ y káždemu ktory co znácznego chce począc ku chwale Bożey.
4: **Ktore názwał Apoštoły.**) Acz Apoštoł po Græcku tylko zná=
5: mionuie pośláncá/ ábo poślá: wżákże to iest imię nawyżłzego v=
6: rzędu/ przełóżeńłtwá y godności w kościele Páná Chriřtułowym:
7: z ktorego kiedy wypadł Iudałz/ ná to mieyłce Máciey był wy=
8: brány/ áby liczbę dwunáście nápełnił. (*marg*) **Apóštołowie.** (-) Przełóź się łtrzeź zdrády
9: Hæretykow/ ktorzy łtąd dowodzą/ że Apoštołowie/ iáko połłowie/
10: nie mogli nic inłzego czynić ábo mowić/ iedno co im wyráznie
11: zlecono. (*marg*) **Zdrády hæretyckie w piśmá náciáganiu.** (-) Tegoć teź fortelu
vzywáią/ przełádáiąc Dozorce miá=
12: łto Biskupow/ kędy w Græckim łtoi **ἐπισκοπος**: Stárlze miá=
13: łto kápłánow/ gdzie po Græcku łtoi **πρεσβυτεσ**: miáłto po=
14: kuty vpámiętánie/ kędy **μετάνοια** miáłto krztu ponurzenie/ gdzie
15: łtoi **βαπτισμὸς**. Iákoby te łłowá nic wiecey nie znáczyły/ iedno
16: to co zwierzchu podawáią: chocia w piśmie coś wietłzego zná=
17: czą. Pátrz **Matth**: 3. 2. y 6.
18: **Symoná.**) Piotr w liczbie Apoštołow wżędy przodek trzyma/

- 19: też y przed Iędrzeiem ftárfzym brátem swoim/ y pierwey od Chri=
20: ftufá powołánym. Pátrz **Matth: 10. 2. (marg) Piotrowe przodkowanie.** (–)
21: **Wefelcie się.)** Włzytkie vtrapienia y prześládowania ktore Ká=
22: tholiki dla Chriftufá y powłzechney wiáry potykáią/ prawdziwie
23: fą wielkie błogofławieńftwá/ y záflugiá zapłátę żywotá wieczne
24: go. Z drugiey ftrony włzytkie fzczeńcia tego światá bez Chriftufá
25: y wiáry prawdziwey/ nie fą nic inřzego/ iedno vftáwiczna nędzá
26: y początek wiecznego potępienia.(marg) **Wielkie fzczeńcie ćierpieć dla Chriftufá.**
(–)
27: **Biádá kiedy was będą wychwalać.)** To przekłęctwo należy wła=
28: śnie dziśieyřzym hæretykom/ ktorzy tákież próżną chwałá fwych v=
29: czniow y fłucháczow vnieřeni/ wdzięczne im rzeczy vmysłnie po=
30: wiádáią/ y vřzy ich łęfká: y ták ie ná duřzy zábijáią. Iáko y fałřzy=
31: wi prorocy czynili/ ktore niezbořni oni y ćieleřni Zydzi zálećáli y
32: wielce wařyli.(marg) **Biádá hæretykom.** (–)
33: **Nic fię ftąd nie fpodziewáiąć.)**(marg) **Lichwá zákazána.** (–) Nie ták rozumieć
mařz/ żebyć fię
34: áni řumy pożyczoney fpodziewáć nie godziło (boćby to iuř był
35: nie pożyczek ále dárowanie) ále ábyř pożyczáł/ nie fpodziewáiąć
36: fię żadney nagrody/ áni zyřku dla onego pożyczku/ oprócz fámey
37: řumy pożyczoney/ á zapłáty y nagrody od fámeego Bogá. Co
38: řnádnie obaczyřz/ weyřzawřzy w te řłowá/ ktore Pan przed tym
39: mowi: Ieřli pożyczacie tym od ktorych fię nádziewacie odebráć/

coř zá

strona: 218

Rozd: 7. według Lukafzá.

218.

- 1: coř zá zapłátę mieć będziecie? Boć y grzeřznicy grzeřznikom pořy=
2: czáią/ áby zá rowno odebráli: to ieřt áby im podobne ábo row=
3: ne oddáli dobrodzieyřtwo/ áby im záfię w potrzebie pożyczyli.
4: Ale wy pożyczycie y dobrze czynięć/ nie wzgłędem żadney nagro=

- 5: dy y zapłáty od ludzi/ ále tylko od fámeo Bogá.
6: **Y záložyl fundáment na skále.**) Ten gruntownie buduie/ ktorý
7: ma wiárę y vczynki dobre: A ten lepak ná pialku buduie/ ktorý
8: vfa w wierze/ ábo w czytániu y vmiejętności písmá; ále nie czyni
9: áni żywie według písmá.

rozdział: 7

10: **ROZDZIAŁ VII.**

- 11: 9 Wiárá Setnikowá. 10 ktorego sługę Pan vzdrowil. 15 Sy=
12: ná iedney wdowy ożywil. 19 Ian dwu vczniow do Chrístufá
13: wyprávil. 24 Po ktorých odeściu Pan záleca Ianá. 32 Dzieci
14: ná rynku siedzące. 36 V Symoná Pháryzeufzá v ftołu siedzące=
15: mu. 37 Niewiáltá nogi łzami vmywa. 41 Dwa dlužnicy. 47
16: Więcey miłuiącemu/ więcej odpuľczáią.

werset: 1

- 17: **A** Gdy dokończył wżyťtkich słow swych " do vřzu
18: ludu/ wřzedł do Káphárnáumá.(*marg*) " **ktorych on lud sľuchał. Hebr. (-)**

werset: 2

- A niekto=
19: rego Rotmiřtrzá sľugá źle się máiác " poczynáł (*marg*) " **konał. (-)**
20: vmieráć: ktorý v *nie*^{g0} był wáźny.

werset: 3

- A vřlyřzawřzy o Ie=
21: řufie/ pořłał do niego řtářiže Zydowřkie/ prořzác go áby
22: przyřzedřzy vzdrowil sľugę *ie*^{g0}.

werset: 4

- A oni przyřzedřzy do Ie=
23: řufá/ prořili go z pilnořćią/ mowięc mu: Iř godźien
24: iest ábyř mu to vczynil.

(*marg*) **Pátrž Náuki. Mat: 8. v 8. (-)**

werset: 5

- 25: řuie: y onže nam zbudowáł boźnicę.

werset: 6] Tedy Iefus

26: Źzedł z nimi. A gdy iuż nie dáleko był od domu/ poŹłał

27: do niego Rotmiłtrz przyaóioły/ mowiąc: Pánie/

28: nie trudź Źię. Boóciem nie ieŹt godźien/ ábyś wźzedł

29: " pod dách moy':

(*marg*) " **do domu mego.** (-)

werset: 7] Przetozem Źię y Źam nie miał zá go=

30: dnego/ ábych był miał przyŹć do óiebie: ále rzekni Źto=

31: wem/ á ozdrowieie Źługá moy.

werset: 8] Boóciem y ia ieŹt

32: człowiek " pod władzã poŹtánowiony'/ máiać pod Źo=(*marg*) " **zwierzchnoóci podległy.**

(-)

33: bã żołnierze: y mowię temu; Idź/ á idźie: á drugie=

34: mu; Przydź/ y przychodźi: á Źłudze moiemu; Vczyń

Ee 2

to/ y czy=

strona: 219

219.

Ewángeliey Rozd: 7.

1: to/ y czyni.

werset: 9] Co wŹlyźawŹy Iefus/ dźiwował Źię*: (*marg*) * **iemu.G.** (-)

2: y obroóiwŹy Źię rzekł rzefzam zá Źobã idącym: ` Zá=

3: prawdę' powiedam wam/ nie nálazłem ták wielkiey(*marg*) ` **G.** (-)

4: wiáry áni w Izráelu.

werset: 10] A wroóiwŹy Źię oni co byli

5: poŹłáni/ do domu; náležli Źługę ktory chorował/

6: zdrowego.

(*marg*) **Zácz: 30.**

: **Ewán: Niedz: 15. po Swiátkách/ y we czwartek po Źrzodopoóciu.** (-)

werset: 11]

7: Y sftáło fię/ potym ízedł * do miáftá ktore zową(marg) * **Iefus.N L. (-)**" Naim': á z nim
fzli * vczniowie iego y rzefta wielka.(marg) " **Nain.G. S.**

: * **mnodzy.G. (-)**

werset: 12

8: A gdy fię przybliżył ku branie mieyfckiej/ álic wyno=

9: ízą vmárłego/ fyná iedynego mátki iego: á tá/ była

10: wdowá: á rzefta mieyfcka wielka z nią.

werset: 13

11: źrzawfzy Pan/ vlitował fię nád nią/ y rzekł iey: Nie

12: płáč.

werset: 14

13: nieśli/ ftánełi.) y rzekł: Młodzieńcze/ tobieć mowie/

14: wftań.

werset: 15

15: mowić. y dał go mátcie iego.

werset: 16

16: y chwalili Bogá/ mowiąc: Ze Prorok wielki pow=

17: ítał miedzy námi: á iż Bog náviedził lud fwoy. *

(marg) **Záčá: 31. (-)**

werset: 17

18: Y rozefzła fię o nim tá powieść po wfzyftkiej

19: Iudfkiej ziemi/ y po wfzyftkim pográniczu.

werset: 18

20: znaymili Ianowi vczniowie iego o tym wfzyftkim.

werset: 19

21: íłał do Iefufá/ mowiąc: Tyżeś íeft **on** ktory " małz'(marg) " **ma.G. (-)**

22: przyść: czyli ínzego czekamy?

werset: 20

23: niego mężowie **oni**, rzekli: Ian krzćiciel pošłał nas

24: do ciebie/ mówiąc: Tyżeś ieft/ który " maż' przyść:(*marg*) " **ma.G.** (-)

25: czyli inżzego czekamy?

werset: 21 | (A oneyże godziny wiele ich

26: vzdrowił od niemocy y trapienia/ y od duchow złych:

27: á wiele ślepych wzrokiem dárował.)

werset: 22 | A odpowie=

28: dżiawży */ rzekł im: Szedży odnieście Ianowi co=(*marg*) * **Iefus.G.** (-)

29: ście fłyżeli y widżieli: Iż ślepi widzą/ chromi cho=

30: dżą/ trędowáci biorą oczyszcienie/ głufzy fłyżą/ vmár=

31: li powftawiają/ vbodzy Ewángelią przyimują:

werset: 23 | á błogofławiony ieft którykolwiek fię " nie zgorży ze(*marg*) " **nie obrázi o mię.** (-)

mnie.

strona: 220

Rozd: 7. według Lukafzá.

220.

1: mnie.

werset: 24 | A gdy odefzli pořlowie Ianowi/ pocżął o

2: Ianie mowić do rzeřzy: Cożeście wyřzli ná puřczą

3: widżieć? trzcinę ktora fię od wiátru chwieie?

werset: 25 | Ale

4: coście wyřzli widżieć? człowieká w miękkie řzáty o=

5: bleczonego? Oto " ktorzy fą' w odżieniu kořtownym(*marg*) " **ktorzy chodzą. Hebráifm.** (-)

6: y w rořkofzách/ ci fą ná páłacách krolewřkich.

werset: 26 | Ale

7: coście wyřzli widżieć? Proroká? Záiřte powiedam

8: wam/ że wietřzego niř Proroká.

werset: 27 | Tenći ieft o którym

9: nápisano: Oto ia pošyłám " ániółá mego przed obli=(*marg*) " **to ieft, pošlá fwego przed tobą.** (-)

10: czym twoim': ktory zgotuie drogę twoię przed tobą.

werset: 28

11: Abowiem powiedam wam; Miedzy národzonemi z

12: niewiaft/ żaden nie ieft więtlzy Prorok nád Ianá

13: krzćicielá. Lecz ktory mnieylyzym ieft w kroleltwie

14: Bożym/ więtlzym ieft niźli on.

werset: 29 A słyzác lud wlyz=

15: tek y Celnicy/ " wyławiáli słprawiedliwego Bogá/(*marg*) " **všpráwiedliwili Bogá.L G.Hebráífm. to ieft, chwalili Bogá.** (-)

16: dawlyz fię okrzćić krztem Ianowy^m.

werset: 30 Ale Pháryzeu=

17: słzowie y Doktorowie Zakonni zniewázyli rádę Bożá

18: " lámi przeciw łobie'/ nie dawlyz fię mu krzćić.(*marg*) " **to ieft, z fwoią fskodą.** (-)

(*marg*) **Záczá: 32.** (-)

werset: 31

19: Y rzekł Pan: komuż tedy przyrownam ludźie

20: rodzaiu tego? á komu łá podobni?

werset: 32 Podobni łá chłó=

21: piętom ná rynku sídzácym/ y do síbie wołáiącym/

22: y mowájącym: Grálıfmy wam ná piłzcząłkach/ á nie

23: táncowáliście: nárzekálifmy */ á nie płákáliście.(*marg*) * **wam.G.** (-)

werset: 33 " A przyłzedł' Ian krzćiciel/ áni iedząc chlebá/ áni(*marg*) " **Abowiem**

przyłsedł.6 L. G. S. (-)

24: pijác winá: á mowicie; Czártá ma.

werset: 34 Przyłzedł **záś**

25: Syn człowieczy iedząc y pijác: á mowicie; Oto człó=

26: wiek obżercá y winopilcá/ przyiáciel Celnikow y grze

27: śznikow.

(*marg*) **Zącz: 33.**

Ewángel: ná dzień ś. Máriey Mágdáleny. y we Czwartek po 5. Niedz: w poft. (-)

werset: 35 | Lecz wśpráwiedliwioná iest Mądrość

28: od wśzytkich śynow śwoich.

werset: 36 |

29: A niektory z Pháryzeufzow próśił go áby z nim

30: iadł. Y wśzedźy w dom Pháryzeufzow/ wśiadł.

werset: 37 | A

31: oto " niewiáftá ktora byłá w mieście grzeźnicá'/ do=(*marg*) " **niewiáftá w mieście, ktora byłá grzeźnicá.G. (-)**

32: wiedzíawśy śię iż * śiedział w domu Pháryzeufzow^m/(*marg*) * **Iefus.N L. (-)**

33: przyniośłá álábáśtrowy śłoiak oleyku:

werset: 38 | Y śtánawśy

Ee 3

z tyłu v

strona: 221

221.

Ewángeliey Rozd: 7.

1: z tyłu v nog iego */ poczęłá łzami polewáć nogi iego/(*marg*) * **płácząc.G. (-)**

2: á włófamí głowy śwoiey wćieráłá/ y cáłowáłá nogi

3: ie^{g0}/ y oleykiem mázáłá.

werset: 39 | A widzác Pháryzeufz ktory

4: go był wezwáł/ rzekł śam w śobie/ mowíąc: Być ten

5: był prorokiem/ wśdyćby wiedzíal ktora y iáka **to** iest

6: niewiáftá co śię go dotyka: bo iest grzeźnicá.

werset: 40 | A

7: Iefus odpowiedzíawśy/ rzekł do niego: Symonie/

8: mamći cóś powiedzíeć. A on rzekł; Míśtrzu/ po=

9: wiedz.

werset: 41 | Lichwiarz niektory miał dwu dłuźnikow:

10: ieden dłużen był pięć fet śrzebrnych grofzy/ á drugi

11: pięćdziesiąt.

werset: 42 Y gdy oni nie mieli czym plăćić/ od=

12: puścił obiemá. Ktoryż tedy * więcey go " miłuié'?(*marg*) * **z nich powiedz.K. G. S.**

: " **miłować będzie ábo vmiłuié.N L. K. G. S.** (-)

werset: 43

13: A Symon odpowiedziawfzy rzekł: Mniemam iż

14: ten ktoremu więcey odpuścił. A on mu powiedział;

15: Dobrześ rozfądził.

werset: 44 Y obroćiwfzy fię ku niewieście/

16: rzekł Symonowi: Widzifz tę niewiáltę? Wfzedłem

17: do domu twego/ nie dałeś wody ná nogi moie: á tá

18: łzami polała nogi moie/ y włofámi " fwemi' otárlá.(*marg*) " **głowy fwey.G.** (-)

werset: 45

19: Nie pocałowałeś mię: á tá " iákożem wfzedł ' nie(*marg*) " **iákoż wefslá.N L. N G. S.** (-)

20: przeftála cáłować nog moich.

werset: 46 Nie pomázałeś oli=

21: wą głowy moiey: á tá oleykiem nogi moie pomázála.

werset: 47

22: Przeto powiedamći; Odpufzczone iey fá wiele grze

23: chow/ iż wielce vmiłowała. A komuć máło odpu=

24: fzczáią/ máło miłuié.

werset: 48 Y rzekł do niey: Odpufzczone

25: fá " tobie' grzechy.(*marg*) " **twoie.G.** (-)

werset: 49 Y poczęli fpołem fiedzący mowić

26: miedzy fobą: Ktoż ieft ten ktory y grzechy odpufzcza.

werset: 50

27: Y rzekł ku niewieście: Wiára twoiá zbawiła cię:

28: idźże w pokoiu. *

29: **NAUKI Y PRZESTROGI.**

30: **Bożnicę nam zbudował.**) Iáko ná on čás Bożnicę zbudować

31: była rzecz dobra/ Bogu wdzięczna/ y zářługująca modlitwę v

32: wiernych zá te ktorzy ią budowali:(*marg*) **Kościołow budowanie Bogu miłe.** (-) ták dáleko więcey v Chrze=

33: ścijánow zbudować kościoł/ fundować Collegium/ řzpital ábo

klafztor

strona: 222

Rozd: 7. według Lukafzá.

222.

1: klafztor iáki/ ábo co tákiego ná cześć y ná řłużbę Pánu Bogu na=

2: leżącego/ ieřt rzecz Bogu miła/ y zářługuie modlitwy ludzi pobo=

3: żnych/ dla ktorychg fię pożytku ono zbudowało ábo fundowało/ y

4: zapłáte wieczną.

5: **Zniewazyli rádeř Bożą.**) Ieřli ci co wzgárdzili krzeřt Ianow/ od=

6: rzućili rádeř Bożą ná řwe zátráčenje: dáleko ci więcey/ ktorzy řpo=

7: wiedzią/ y krztem Pána Chriřtuřowym/ y innemi Sakrámentá=

8: mi gárdzą.

9: **Poczęłá řzami polewáć.**) Wzor prawdziwey pokuty w tey nie=

10: wieřćie: to ieřt/ řkruchy/ řpowiedzi y dořyc vczynienia.

11: **Iż wielce vmiłowała.**) Oto widziřł iż nie řámá wiárá/ ále y mi=

12: řość dořtepuie y ieřt przyczyną grzechow odpuřczenia y vřpráwie=

13: dliwienia. Nie iřby ábo wiárá ábo miłość zářługowała pierwfze

14: vřpráwiedliwienie y grzechow odpuřczenie (gdyż ono ieřt řczy=

15: ra řáłká Boża przez zařługę Pána Chriřtuřowę) ále iř miłość ieřt

16: ták przyczyną vřpráwiedliwienia/ iáko řwiáćłość przyczyną o=

17: řwiecienia. (*marg*) **Miłość ieřt przyczyną vřpráwiedliwienia.** (-) Abowiem tym řámym człowiek bywa vřpráwiedli=

18: wiony/ iř mu przez wiárę bywa miłość Boża wlaná/ z zařługi Pá=

19: ná Chriřtuřowey.

20: **Y poczęłi řpołem řiedzący**) Iáko Pháryzeufzowie Chriřtá Pá=

- 21: ná: ták hæretykowie ťrofuią koťcioł iego/ że mocą iego grzechy
- 22: odpuszcza.
- 23: **Wiára twa**) Grzechow odpuťzczenie ktore pierwey miłości by=
- 24: ło przypifáne/ teraz záťię wierze iey przypifuie. Skąd káždy poznác
- 25: može/ iż ono z oboygá pochodzi/ y z nádzieie ktemu/ choćiáz tylko
- 26: iedná ktora z tych cnot bywa miánowána. Bo kiedy fię wiele
- 27: przyczyn do iednego ťkutku ťchadzaią/ tedy piťmo poťpolicie w=
- 28: ťpomina tylko iednę/ á nawięcey tę/ ktora onemu czáfowi y miey=
- 29: ťcu y przedťwzięciu więcey ťłuży: á tym przedťię innych nie od=
- 30: rzuca. Y przetož Pan cudá ktore czynił/ częťto przypifuie wierze
- 31: tych/ ná ktorych proťbę cudá one czynił: áby ludzie wťzytkie do
- 32: wiáry w fię przywiódł. *(marg)* **Vťpráwiedliwienie pochodzi z wiáry z nádzieie y z miłości.** (–) Y dla tegož nawięcey wiáry fię v nich v=
- 33: pominał/ pytáiąc iefliby wierzyli že to mogł vczynić o co proťili:
- 34: iż proťbá ich bez tey wiáry byłaby więcey ťzyderťtwem y kuťzeniem/
- 35: á niźli prawdziwym prágnieniem dobrodzieyťwá.

rozdział: 8

36: ROZDZIAŁ VIII.

- 37: 1 Chriťtus przepowieda. 3. Białogłowy ťłużą Chriťtuťowi z
- 38: máietnoťci ťwoich. 5 y 11 Podobieńťwo o rozťiewcy/ y wykład

iego.

strona: 223

223.

Ewángeliey Rozd: 8.

- 1: iego. 16 Swiecá ná lichtarzu. 21 Mátká y brácia Chriťtuťowi.
- 2: 24 Wiátrom roťkázuie. 27 Vzdrawia opętánego. 37 Gerázanie
- 3: Chriťtuťá odrzucáią. 41 Iáir Arcybožniczy. 43 Niewiáťtá od
- 4: płynienia krwi vzdrowioná. 55 y corká Iáirowá ożywiona. *(marg)* **Zácz: 34.** (–)

werset: 1

- 5: **3** **Y** ťťáło fię potym/ že on chodził po mieťciech

6: y miásteckách obwoływáiąc y przepowiedá=

7: iąc krolestwo Boże: á **oni** dwánaście z nim/

werset: 2

8: y niektore niewiáfty ktore były vzdrowione od du=

9: chow złych/ y od chorob/ Márya którą zową Mág=

10: dáleną/ z ktorey siedm czártow wyfzło było:

werset: 3

11: hánná żoná Chuzego śprawce Herodowego/ y Zuzán=

12: ná/ y innych wiele ktore mu fłużyły z máiętności

13: fwoich.

(*marg*) **Ewángelia w Niedz: przed Mięfopufty.**

: **Záczá: 35.** (-)

werset: 4

14: A gdy fię wielka rzeźza fchodziła/ y z miał kwá=

15: pili fię do niego/ rzekł przez podobieństwo.

werset: 5

16: Wyfzedł **ten** ktory sieie/ śiac naśienie fwoie. A

17: gdy śiał/ iedno vpádło podle drogi/ y podeptano ieft/

18: á ptacy powietrzni pozobáli ie.

werset: 6

19: dło ná opokę: á wńczedfzy vfchło/ iż nie miáło wilgo=

20: tności.

werset: 7

21: łem wzrozłzy ciernie záduśiło ie.

werset: 8

22: ziemię dobrą : á wńczedfzy/ vczyniło owoc ftokrotny.

23: To mowiąc wołał: Kto ma vfzy ku fłuchániu/ nie=

24: chay fłucha.

werset: 9

Y pytáli go vczniowie iego */ coby to(*marg*) * **mowiąc.G.** (-)

25: zá podobieńftwo było.

werset: 10 Ktorem on rzekł: Wamci

26: dano poznać " táiemnicę' krolestwá Bożego/ á in=(*marg*) " **táiemnice.G.** (-)

27: nym przez podobieńftwá/ áby widząc nie widzieli/ á

28: słyszác nie rozumieli.

werset: 11 Iełft tedy to podobieńftwo:

29: Naśienie/ iełft słowo Boże.

werset: 12 A ktorzy podle drogi:

30: cić są ktorzy słucháią/ potym przychodzi dyabeł/ y wy=

31: biera słowo z sercá ich/ áby wwierzywłszy nie byli zbá=

32: wieni.

werset: 13 " Ktorzy' záś ná opokę: **ci** gdy wślyżą/ z we=(*marg*) " **Bo ktorzy.L.** (-)

33: selem przyjmuią słowo: á ci korzenia nie máią " iż do(*marg*) " **ktorzy.2 L. G.** (-)

34: czáfu wierzą/ á czáfu pokufy odstępuią.

werset: 14 A ktore

pádło

strona: 224

Rozd: 8. według Lukaszá.

224.

1: pádło miedzy ciernie: ci są ktorzy słucháli/ á odśzed=

2: śzy/ od stáránia y **od** bogactw/ y **od** rołkołszy żywotá by=

3: wáią zádułzeni/ y nie przynofzą owocu.

werset: 15 A ktore ná

4: ziemię dobrą: cić są/ ktorzy dobrym á vprzeymym

5: sercem wślyżawłszy słowo zátrzymawáią/ y owoc przy=

6: nofzą w cierpliwości. *

(*marg*) **Záčzá: 36.** (-)

werset: 16

7: A żaden zápaliwłszy świecę/ nie nákrýwa iey

8: naczyniem/ ábo kładzie pod łóże: ále stáwia ná świe=

9: czniku/ áby ci kthorzy wchodzą widzieli światło.

werset: 17

10: Abowiem nie mász **nic** tájémnego coby fię obiáwić

11: nie miáło: áni fkrytego coby poznano nie było/ y ná

12: iáśnią nie wyšlo.

werset: 18

A przetoż pátrzcíe iáko " słuchác (*marg*) " **słuchaćie.G.** (-) maćie'. Abowiem kto ma/ będzie mu dano: á kto=

13: kolwiek nie ma/ y to co mniema żeby miał/ będzie od

14: niego odięto.

werset: 19

Y przyšli do niego mátká y bráćia

15: iego: ále k niemu przytápić nie mogli/ dla rzefzey.

werset: 20

16: Y oznaymiono mu; Mátká twa y bráćia twoi što=

17: ią przed domem/ chcąc cię widziéć.

werset: 21

Ktory odpo=

18: wiedziawłzy rzekł do nich: Mátká moiá y bráćia

19: moi/ cić są ktorzy słowá Bożego słuchaia y czynia *.

(*marg*) * **ie.G.**

⌋ **Záczá: 37.** (-)

werset: 22

20: Y sítało fię dnia iednego: á on wítał do łodzi/

21: y vczniowie iego/ y rzekł do nich: Przepawmy fię ná

22: onę łtronę ieźiorá. Y odwieźli fię.

werset: 23

A gdy fię wie=

23: źli/ vlnął: y przyślá nawáłność wiátru ná ieźioro/ y

24: zálewáli fię/ y byli w niebeśpieczeństwie.

werset: 24

A przy=

25: łtápiwłzy/ obudźli go/ mowiać: Miftrzu*/ giniemy. (*marg*) * **Miftrzu.N G. S.** (-)

26: A on fię ocuciwłzy/ zfucał wiátry y wáły wodne: y v=

27: Ípokoíly íię/ y sftálá íię pogodá.

werset: 25 Y rzekł im: Gdzież

28: íeít wiárá wálzá? ktorzy złęknąwłzy íię/ dźiwowáli

29: íię/ mówiąc íeden do drugiego: Ktoż wżdy íeít ten/

30: że y wiátrom " y morzu' rofkázuie/ á łłucháią go?(*marg*) " **y wodzie.G.** (-)

(*marg*) **Záczá: 38.** (-)

werset: 26

31: Y przewieźli íię do kráiny " Gerázánow'/ kto=(*marg*) " **Gádárenow.G.** (-)

32: ra íeít **ná drugiey ftronie** przeciw Gálileiey.

werset: 27 A gdy

Ff

wyftąpił

strona: 225

225.

Ewangeliey Rozd: 8.

1: wyftąpił ná źiemie/ zábieżał mu niektory mąż * co(*marg*) * **z miáftá.G.** (-)

2: miał " czártá' od wiela czáfow/ y nie obłoczył íię w o=(*marg*) " **czárty.G.** (-)

3: dźienie/ y nie miefzkał w domu/ ále w grobiech.

werset: 28

4: Ten gdy vyzrzał Ieufúá/ vpadł przed nim: Y záwo=

5: ławfzy wielkim głósem/ mówił: Co ty zemną małz

6: Ieufúíe Synu Bogá nawyźłzego? profzę cię nie męcz

7: mię.

werset: 29 Abowiem rofkázował duchowi nieczyftemu

8: áby wyłzedł od człówieká **onego.** Bo go od wiela czá=

9: łow porywał/ y chocia go wiązano łáncuchámi y w

10: pętách ftrzeżono/ íednáki zwiáfki potárgawłzy bywał

11: zápędzon od czártá ná puftynie.

werset: 30 Y pytał go Ie=

12: łus/ mówiąc: Iákoć imię? A on powiedźiał/ " Woy=

13: łko: bo wiele czártow wełzło było weń.(*marg*) " **Abo, ćmá.** (-)

werset: 31 Y prośili

14: go aby im nie rozkazował iść do przepąści.

werset: 32 A by=

15: ło tam ftádo wiela wieprzow páfących fię ná gorze:

16: y prośili go/ aby im w nie dopuścił wniść. Y dopu=

17: ścił im.

werset: 33 Wyfzli tedy czárći od człowieka/ y weszli

18: w wieprze: y pędem wpádło **ono** ftádo z przykrá w ie=

19: żioro/ y vtonęło.

werset: 34 A wyżrzawfzy ktorzy pášli co fię

20: sftáło/ vćiekli: y * oznaymili **to** w mieście y po wsiách.(*marg*) * **odfsedfsy.G.** (-)

werset: 35

21: Y wyfzli aby oglądáli co fię było sftáło: á przyfzli do

22: Iefufá/ y náleżli człowieka **onego** od ktorego wyfzli

23: czárći/ siedzącego/ vbránego/ y z dobrą pámięcią v

24: nog " iego' y bali fię.(*marg*) " **IefufowychG.** (-)

werset: 36 Y powiedźieli im też ci ktorzy

25: widźieli/ iáko był vzdrowion **on opętány** od woyfká(*marg*) **G.** (-)

26: **czártow.**

werset: 37 Y prośił go wfzytek gmin okolicznego krá=

27: iu " Gerázánow' aby odźzedł od nich: ábowiem byli(*marg*) " **GádárenowG.** (-)

28: wielkim ftráchem zięci. A on wśiadfzy w łódź/ wro=

29: cił fię.

werset: 38 Y prośił go on mąż od ktorego wyfzli byli

30: czárći/ aby był przy nim. Ale go Iefus odpráwił/ mo=

31: wiąc:

werset: 39 Wroc fię do domu twego/ á opowieday iá=

32: koć wielkie rzeczy Bog vczynił. Y poźzedł po wfzyft=

33: kim mieście/ opowiedáiąc iák wielkie rzeczy vczynił

34: z nim Iefus.

Y sftáło

strona: 226

Rozd: 8. według Lukafzá.

226.

(*marg*) **Záczá: 39.** (–)

werset: 40

1: Y sftáło fię: gdy fię ná zad wrocił Iefus/ przyię=

2: łá go rzelza. " á' wzyšcy go czekáli.(*marg*) " **boG.** (–)

werset: 41 A oto przyšzedł

3: mąż imieniem Iáir: á ten był przełożonym bożnice:

4: y padšzy do nog Iefufowych/ prošł go áby wšzedł w

5: dom iego:

werset: 42 iż miał corkę iedyńá iákoby we dwána=

6: šcie lećiech/ ktora vmierála. Y przydáło fię/ gdy

7: šzedł/ rzelze go šciškály.

werset: 43 A niewiáštá niektora pły=

8: nienie krwie ćierpiąca od lat dwunašcie/ ktora ná=

9: łožylá bylá ná lekarze wzyštkę šwá máiętnošć/ á nie

10: mogłá być od żadnego vleczoná:

werset: 44 przyštápiwšzy

11: z tyłu/ dotknęłá fię kráiu šzáty iego: á nátychmiał fię

12: záłtánowiło płynienie krwie iey.

werset: 45 Y rzekł Iefus:

13: Kto iešt co fię mnie dotknął? A gdy wzyšcy przeli/

14: rzekł Piotr/ y ći ktorzy z nim byli: Mištrzu/ rzelze ćię

15: šciškáią y tłoczą/ á mowišz; Kto fię mnie dotknął?

werset: 46

16: A Iefus rzekł: Tknął fię mnie ktoś. bo ia wiem że

17: moc wyšzlá odemnie.

werset: 47 A widząc niewiastá/ że się

18: nie zátáiłá/ drząc przyślzá/ á przypadły do nog iego/

19: oznaymiłá * przede wśzytkim ludem/ dla ktorey się go(marg) * **mu.G.** (-)

20: przyczyny dotknęłá: y iáko nátychmiałt vzdrowioná

21: byłá.

werset: 48 A on iey powiedział: * Corko/ wiárá twoiá(marg) * **Vfay.G.** (-)

22: ćiebie vzdrowiłá: idźze w pokoiu.*

werset: 49 * Gdy on ielzce (marg) * **A. G.** (-)

23: mówił/ przyšzedł niektory " do' Arcyboźniczego/ powie=(marg) " **od.G. S.** (-)

24: dáiąc mu: Iż vmárłá corká twoiá/ nie trudź " go'.

(marg) " **náuczycielá.G.** (-)

werset: 50

25: A IeŃus wślyźawśy to łowo/ odpowiedział " oycu (marg) " **mu mowiąc.G.** (-)

26: dziewczki': Nie boy się: wierz iedno/ á będzie zdro=

27: wá.

werset: 51 A wszedłzy w dom/ nie dopuścił wniść nikomu

28: z łobą'/ iedno Piotrowi y Iákubowi y Ianowi/ á(marg) **G.** (-)

29: oycu y mátce dziewczki.

werset: 52 A plákáli iey wśzyścy/ y

30: nárzekáli. Lecz on rzekł; Nie pláććie: nie vmárłáć

31: z dziewczká'/ ále łpi.(marg) **G.** (-)

werset: 53 Y śmiali się z niego: wie=

32: dząc iż byłá vmárłá.

werset: 54 A on * wiáwśy rękę iey/ záwo=(marg) * **wygnawśy precz wśytki, á.G.** (-)

33: łął mowiąc: Dzieweczko wśtań.

werset: 55 Y wroćił się duch

34: iey/ y wnet wśtáłá. Y rośkazał áby iey ieść dano.

227.

Ewangeliey Rozd: 8.

werset: 56

1: Y zdumieli się rodzice iey: ktorzym zakażał aby ni=

2: komu nie powiedáli **tego** co się sítało.

3: NAVKI Y PRZESTROGI.

4: **Ktore mu służyły.**) Był ten obyczaj v Zydow/ że niewiáfty z

5: máiętności fwych/ żywność y odzienie dawały fwym náuczycie=

6: lom/ y chodziły zá nimi: nágradzájąc dobrodziejftwy docześny=

7: mi duchowne dobrodziejftwá ktore od nich brały. Co iż mogło

8: być z zgorńzenim v Pogánow/ przeto S. Páweł tego práwá nie

9: vżywał/ iáko sam wípomina. *(marg)* **Białęglowy służą Chriftofowi y sługom iego.** (–)

10: **Iż do czáfu wierzą.**) To przeciw hæretykom/ ktorzy mówią/ iż

11: wiáry raz otrzymáney nikt ftrácić nie może; ábo że ten ktory wiá=

12: rę ftrácił/ nigdy iey przed tym nie miał. *(marg)* **Wiára może być vtrácona.** (–)

13: **Bráčia twoi.**) Ci bráciá Páńscy nie bylić fynowie Páanny bło=

14: gofláwioney/ iáko niezbożnie Heluidius bluznił: áni byli fyno=

15: wie Iofephowi z infzey żony/ iáko drudzy obłędnie mniemáli. Bo

16: iáko S. Hieronym/ Auguřtin/ y wiele innych twierdzą/ nietylko

17: íamá Pánná Mária pánieńftwo była ślubiá/ ále y Iofeph przez

18: nię/ y dla niey/ pánieńftwo záchował: aby się Pan náiz národził z

19: małżeńftwá pánieńfkiego. Ale bráčia Pána Iefufowi (według

20: zwyczáiu piřmá S.) názwáni íą krewni y powinni iego: iż byli

21: fynmi/ iedni Alpheuřá y Máriaey żony iego (á řiořtry nie rodzoney

22: Páanny Máriaey) mátki Iákubá mnieyřzego y Iofephá: á drudzy

23: fynmi Kleofálá brátá Iofephowego z Máriaey żony iego/ á řio=

24: řtry tákże nie rodzoney Páanny Máriaey/ mátki Symoná ábo Sy=

25: meoná/ ktory po Iákubie mnieyřzym był Hierozolimřkim Biřku=

26: pem. O czym [Aegefippus apud Euřch: hist: lib: 3. cap: 10 et 26.](#) *(marg)* **Bráčia Páńscy**

ktorzy. (–)

27: **Mátká mojá y bráčia moi.**) Nie gárdzić tu mátką: ále vczy/

28: powinowactwo duchowne przekładać nąd krewność cieleśną.

29: Hilarius in 12. Matth.(marg) **Przecz P. Chrifus krewnych cieleśnych iákoby zániedbawa.** (–)

30: **Rzekł Piotr. y ci ktorzy z nim.)** Y to iálny znák ofobliwego

31: przywileiu Piotrowego: że go ták częŝto wŝpomináią Ewánge=

32: liŝtowie/ iáko wodzá innych Apoŝtołów. Iáko Mar: 1. 36. y 16. 7

33: Luk: 9. 32 Dziei: 5. 29. 1.Cor: 15. 5.(marg) **Przywiley Piotrá S.** (–)

34: **Wrocił fię duch iey.)** Wrocenie duŝz w ciááá tych ktore Pan

35: Chrifus y iego Apoŝtołowie z martwych wzbudzili (á zwłáŝczá

36: Lázárzá cztery dni iuŝ w grobie leŝącego) iáŝnie pokázuią przeciw

37: odŝczepieńcom/ iŝ ná onym ŝwiećie/ ielt iákies trzećie mieyŝce procz

38: piekłá y niebá. Bo kto fię do niebá ábo do piekłá raz doŝtanie/

39: ten iuŝ ŝtámtąd poŝpolicie więcey nie wychodzi.(marg) **Trzećie mieyŝce ná onym ŝwiećie.** (–)

Rozdział

strona: 228

Rozd: 9. według Lukáŝzá.

228.

rozdział: 9

1: ROZDZIAŁ IX.

2: 2 Poŝyła Pan dwunaŝcie Apoŝtołów. 7 y 18 Herodowe y

3: ludu poŝpolitego mniemánie o Pánu. 12. 5000 ludzi pięćorgiem

4: chlebá nákarmieni. 20 Wyznánie Piotrowe o Pánu. 23 Záprze=

5: nie íámege ŝiebie. krzyŝá noŝzenie. 28 Przemienienie Páńŝkie. 38

6: Lunátyká leczy. 44 Smierć íwáŝ opowieda. 46 Vczniowie fię

7: o przeloŝeńŝtwie gadáią. 47 Dzieciátko. 52 Sámárytanowie

8: Chriftuŝá nie przyimuią. 54 Czego fię chcá mŝćić vczniowie. 55

9: Ale ie Pan o to fuka. 57 Iednemu íŝć zá ŝobá nie dopuŝzcza. 59

10: A drugie^{mv} kaŝe íŝć zá ŝobá. 62 Ręká do pługá. Náŝad fię oględáć. (marg) **Zácz: 40.**

Ewángelia we Czwartek po ŝwiátkách. (–)

werset: 1

11: **A** Zezwawfzy dwánaście " Apoštołow' dał im(*marg*) " **vczniow fwoich.G.** (-)

12: moc y władzą ná wfzytkie czárty/ y vzdrawiá=

13: nie chorob.

werset: 2 Y poľłał ie przepowiedác krole=

14: Ítwo Boże/ y vzdráwiác niemocne.

werset: 3 Y rzekł do nich:

15: Nie bierzcież nic " w drodze/ áni lafki' áni táiftry/ (*marg*) " **ná drogę, ani lafek.N L. G. S.** (-)

16: áni chlebá/ áni pieniędzy: áni po dwu łukien mieycie.

werset: 4

17: A do ktoregokolwiek domu wnidźcie/ támże mie=

18: Ízkaycie/ y z támtąd `nie' wychadzaycie.(*marg*) **L. G. S.** (-)

werset: 5 A ktorzy=

19: bykolwiek was nie przyięli: wyľzedfzy z miáftá one=

20: go/ y proch otrząłaycie z nog wálfzych ná świádec=

21: two przeciw im.

werset: 6 Wyľzedfzy tedy chodźili po miá=

22: Íteczkách/ opowiedáiąc Ewángelią/ á wľzędźie v=

23: zdrawiáiąc. *

(*marg*) **Záczá: 41.** (-)

werset: 7

24: Y vľyľzał Herod tetrárchá wľzyľtko co czynił:

25: y wąpił prze to że niektorzy powiedáli/ iżby Ian

26: zmartwychwítał:

werset: 8 á niektorzy záię; Iż fię Eliaľz

27: vkazał: á drudzy teź; Iż prorok ieden z **onych** Ítárych

28: powítał.

werset: 9 Y mowił Herod: Ianáciem ia ściągł:

29: Ale kto wždy ten iest o ktorym ia takowe rzeczy fły=

30: fzę? y żądał go widzieć.

werset: 10 A wroćiwfzy fię Apošto=

31: łowie/ oznaymili mu cokolwiek czynili: y wziąwfzy ie

32: z łobą odźzedł ołobno ná mieyfce pułte/ ktore iest * Be=(marg) * **miaftá názwanego Bethfáidá.G. (-)**

33: thfáidfkie.

werset: 11 Czego dowiedźiawfzy fię rzełze/ fży zą

34: nim: á przyiąwfzy ie/ powiedał im o krolełtwie Bo=

Ff 3

żym:

strona: 229

229.

Ewangeliey Rozd: 9.

1: żym: á ty ktorzy lekárftwá potrzebowáli vzdrawiał.

(marg) **Záč: 42. (-)**

werset: 12

2: A dzień fię był począł fklániác **ku wieczoru**. Y przy=

3: ftafiwfzy dwánaście/ rzekli mu: Rołpuść rzełze/

4: áby odźzedłzy do miáfteczek y wsi okolicznych/ gołpo=

5: dámi ftali/ y żywności doftáli: bochmy tu fą ná pu=

6: ftym mieyfcu.

werset: 13 Y rzekł do nich: Daycie im wy ieść.

7: A oni powiedźieli: Nie mamy więcey tylko pięćio=

8: ro chlebá/ á dwie rybie: chybábyłmy fzedłzy kupili po=

9: kármow ná ten lud wfzytek.

werset: 14 " A było' mężow oko=(marg) " **Bo było.G. S. (-)**

10: ło pięći tyśięcy. Y rzekł do vczniow fwoich/ Poładź=

11: cie ie rzędámi po pięćidźięśiát.

werset: 15 Y vczynili tak: y

12: poładźili wśzytki.

werset: 16 A wziawśzy **ono** pięćioro chlebá

13: y dwie rybie/ poyźrzawśzy w niebo/ błogofławił ie: y

14: połamał/ y dawał vczniom fwoim/ áby kładli przed

15: rzeźzą.

werset: 17 Y iedli wśzyścy/ y náiedli fię. y zebrano v=

16: łomkow/ ktore im zbywáły/ kofzow dwánaście.

(*marg*) **Zácz: 43.** (-)

werset: 18

17: Y sftáło fię: gdy fię on sam ofobno modlił/ byli

18: z nim y vczniowie: y zopytał ich mowiąc: Kim mię

19: powiedáią być rzeźze?

werset: 19 A oni odpowiedáiąc rzekli *:(*marg*) * **Iedni.1 L.** (-)

20: Ianem krzćicielem: drudzy teź Eliaźzem: á drudzy

21: iź prorok niektory z onych ftárych powftał.

werset: 20 Y

22: rzekł im: A wy kim mię być powiedáćie? * Odpo=(*marg*) * **A. G.** (-)

23: wiedźziawśzy ` Symon' Piotr rzekł " Chriřtufem Bo=(*marg*) ` **G.** (-)

24: żym

(*marg*) **" To ieft, pomázáncem: áboMeffyafee^monym obiecánym.** (-)

werset: 21 A on im zágroźiwśzy/ rofkazał áby tego ni=

25: komu nie powiedáli:

werset: 22 mowiąc/ Iź potrzebá áby

26: Syn człowieczy wiele ćierpiał/ á był wzgárdzon od

27: ftárfzych y od Arcykáplánow y Doktorow/ y áby był

28: zábit/ á trzećiego dnia powftał.

(*marg*) **Zácz: 44.** (-)

werset: 23

29: Y mowił do wśzytkich: Ieřli kto chce zá mną

30: iść/ niech záprzy łámega siebie/ á weźmie krzyż fwoy

31: ná káždy dzień/ y niech idźie zá mną.

werset: 24 Bo ktoby

32: chciał " dużę fwoię záchowác/ łtráci ią: " Bo' ktoby(*marg*) " **żywot fwoy.**

: " **Lecz.G.** (-)

33: łtrácił dużę śwę dla mnie: **ten** ią záchowa.

werset: 25 Abo=

34: wiem což łobie pomoże człowiek/ by zyłkał wżyftek

świat/

strona: 230

Rdzd. 9. według Łukafzá.

230.

1: świat/ á łamby siebie łtrácił/ ábo łam siebie wżko=

2: dźił?

werset: 26 Bo ktoby fię włtydźił mnie y łów moich/ te=

3: go fię Syn człowieczy włtydźić będzie kiedy przydzie

4: w máiełtaćie łwym y Oycowłkim/ y świętych ánio=

5: łow.

werset: 27 A powiedam wam prawdźiwie; **iż** łą nie=

6: ktorzy tu łtoiący/ ktorzy nie wkułzå śmierći/ áż ogłå=

7: dáią krolełtwo Boże.

(*marg*) **Záčzá: 45.** (-)

werset: 28

8: Y sťáło fię po tych mowách iákoby w ósm

9: dni/ że wźiåwłzy Piotrá y Iákubá y Ianá/ włtåpił

10: ná gorę áby fię modlił.

werset: 29 A gdy fię modlił/ sťáłå fię

11: inákłza połtác oblicza iego: y odźienie iego białe ` y'(*marg*) **G.** (-)

12: bárzo świetne.

werset: 30 A oto dwå mężowie rozmawiali z

13: nim: á ci byli Moyzeŝ y Eliafz:

werset: 31] ktorzy pokazawŝy

14: fię w máieftacie/ opowiedáli iego " zefzcie ktore wy=(*marg*) " **to ieft, śmierć którą miał podić.** (–)

15: konác miał w Ieruzálem.

werset: 32] A Piotr y ci co byli z

16: nim/ Inem ociążeni byli. A ocuciwŝy fię/ wyżrzeli

17: " máieftat' iego/ y onych dwu mężow ktorzy z nim fta=(*marg*) " **chwałę.L.** (–)

18: li.

werset: 33] Y sftáło fię: gdy **oni** odchodźili od niego/ rzekł

19: Piotr do Iefufá: Miftrzu/ Dobrzeć nam tu być: y

20: vczyńmy trzy przybytki; ieden tobie/ á ieden Moyze=

21: fzowi/ y ieden Eliafzowi: nie wiedząc co mowił.

werset: 34]

22: A gdy on to mowił/ ftał fię obłok/ y záŝlonił ie: y ba=

23: li fię/ gdy wchodźili w obłok.

werset: 35] Y głos był z obłoku

24: mowiący: Ten ieft Syn moy miły: iegoż fłuchay=

25: cie.

werset: 36] A gdy zábrzmiał on głos/ náležion ieft fám Ie=

26: fús. A oni milczeli: y we dni one nikomu nic nie po=

27: wiedáli tego co widźieli.

(*marg*) **Zác: 46.** (–)

werset: 37]

28: Y sftáło fię: názáiutrz gdy oni zftępowáli z go=

29: ry/ zábieżála " mu' rzeŝza wielka.(*marg*) " **im.N L. S.** (–)

werset: 38] A oto mąż z oney

30: rzeŝze záwołał/ mowiąc: Náuczycielu/ profzę cię/ wey

31: źrzy ná fyná mego: boć iedynego mam.

werset: 39] á oto duch

32: go porywa/ y nátychmiałt krzyczy/ y rofrąca/ y roz=

33: dżiera go aż do vsłinienia/ á záledwie odchodzi * Itár=(*marg*) * **od niego.G.** (-)

34: gawłzy go.

werset: 40] Y prośłem vczniow twoich áby go

wyrzu=

strona: 231

231.

Ewangeliey Rozd: 9.

1: wyrzucili/ ále nie mogli.

werset: 41] A Iefus odpowiedzia=

2: włzy/ rzekł: O narodzie niewierny y przewrotny/ do=

3: kądże **wzdy** będę v was y cierpieć was będę? Przy=

4: wieđ tu fyná twego.

werset: 42] A gdy on * przychodził/ ro=(*marg*) * **iefscze.G.** (-)

5: zraził go czárt y roftargał. Lecz Iefus zfukał ducha

6: nieczyłtego/ y vzdrowił dziećię: y oddał ie oycu iego.

werset: 43]

7: Y zdumieli fię włzyscy nád wielką mocą Bożą. A

8: gdy fię włzyscy dżiwowali włzyłtkim rzeczom ktore

9: czynił */ rzekł do vczniow fwoich:(*marg*) * **Iefus.G. K.** (-)

(*marg*) **Zącz: 47.** (-)

werset: 44]

10: " Kładźciefz wy " do ferc' wálzych te powieści:(*marg*) " **To ieft, pilnie wważaycie, ábo pilnie słuchaycie. Hebráifm.**

: " **do vfzu.G.** (-)

11: ábowiem Syn człowieczy ma być wydan w ręce ludz=

12: kie.

werset: 45] Lecz oni nie rozumieli " tego fłowá/ y zákryte(*marg*) " **tey rzeczy.** (-)

13: było przed nimi/ żeby fię w nim nie poczuli: y bali fię

14: pytać go o tey rzeczy.

werset: 46 Wefzła lepák myśl w nie/

15: ktoby z nich był wiefłzym.

werset: 47 A Iefus widząc myśli

16: fercá ich/ wzięwłzy dzieciátko/ poftáwił ie podle sie=

17: bie:

werset: 48 y rzekł im; Ktobykolwiek przyiał " to dzieciá=(*marg*) " **tákie pácholę.** (-)

18: tko' w imię moie/ mnie przyimuie: á ktokolwiek

19: mnie przyimuie/ przyimuie onego ktory mię poftłał.

20: Abowiem ktoć ieft mnieyłzym miedzy wżyłtkimi wá=

21: mi " tenći ieft wiefłzym'.

(*marg*) " **ten będzie wielkim.G.** (-)

werset: 49

22: A odpowiedziawłzy Ian rzekł: Miłtrzu/ widzie=

23: liłmy niektorego imieniem twym czárty wyrzuciá=

24: cego/ y zábzoniliłmy mu: ábowiem nie násláduie **ćie**

25: z námi.

(*marg*) **Záčz: 48.** (-)

werset: 50 Y rzekł do niego Iefus: Nie zábraniaiy=

26: **ćie mu:** bo ktoć nie ieft przeciwko " wam/ zá wámić' (*marg*) " **nam zá námić.6 L.**

K. G. (-)

27: ieft.

werset: 51 Y sftáło lię gdy lię wypełniály dni " wzięcia ie=(*marg*) " **przez śmierć do oycá.** (-)

28: go/ á on poftáwę łwoię łtánowił áby łzedł do Ieruza=

29: lem.

werset: 52 Y wypráwił poftly przed łobą: á idąc wefzli

30: " do miáftá Sámárytáńkiego' áby mu nágotowáli(*marg*) " **do wsi Sámárytow.G.** (-)

31: **gołpodę.**

werset: 53] Lecz go nie przyięli/ " iż poštawę okazał (*marg*) " **iz twarz iego była idąca.L.**

G.Hebráifm. (-)

32: idącego' do Ieruzalem.

werset: 54] A widząc vczniowie ie=

33: go Iákub y Ian/ rzekli: Pánie/ chcesz iż rzeczemy/

34: áby ogień sstąpił z niebá y spalił ie *?

(*marg*) * **iáko y Eliafs vczynił.8 L. G. S. (-)**

werset: 55] A obroćiwłzy

fię zfukał

strona: 232

Rozd: 9. według Lukafzá.

232.

1: fię zfukał ie/ mowiąc: Niewiećie czyiego ducha * ie=(*marg*) * **wy.G. (-)**

2: Íteście.

werset: 56] * Syn człowieczy nie przyźedł dułze * trá=(*marg*) * **Bo.G.**

: * **człowieceG. (-)**

3: ćić/ ále záchowywáć. Y ízli do drugiego miáfteczká.

(*marg*) **Záč: 49. (-)**

werset: 57]

4: Y przydáło fię: gdy oni ízli w drodze/ rzekł nie=

5: ktory do nie^{g0}: Poydę zá tobą gdzie iedno poydźiefz *.

(*marg*) * **Pánie.N L. G. S. (-)**

werset: 58]

6: Rzekł mu Iefus: Lifzki máią iámy/ á ptacy powie=

7: trzni gniazdá: Lecz Syn człowieczy nie ma gdzie

8: przyklónić głowy *.

(*marg*) * **fwoiey.N. L. S. (-)**

werset: 59] Y rzekł ku drugiemu: Podź

9: zá mną. A on rzekł: Pánie/ dopuść mi ábych pier=

10: wey odśzedłzy pogrzebł oycá mego.

werset: 60] A Iefus mu

11: rzekł: Niechay vmárli grzebą fwe vmárłe: á ty fzed=

12: fzy/ opowieday kroleftwo Boże.

werset: 61] Rzekł też y drugi:

13: Poydę zá tobą Pánie; ále mi pierwey dopuść " poże=

14: gnác te ktorzy' fą w domu **moim.(marg) " rofpráwić te rzeczy, ktoreN. L. (-)**

werset: 62] Rzekł do niego

15: Iefus: Zaden ktory rękę fwą przyłożył do pługá/ á

16: ogląda fię ná zad/ nie ieft fpofobný do kroleftwá

17: Bożego.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Dał im moc y władzą.)** Rofkázowác czártom/ y chorobam ták

20: dufnym iáko y cíelefnym/ ieft rzecz z náтуры Bogu fámemu wła=

21: fna: ále z dárú Bożego bywa vžyczána y ludziom/ iáko y grze=

22: chow odpufzczenie. **(marg) Chriftus mocy fwey vžycza ludziom. (-)**

23: **A ktorzybykolwiek was nie przyięli.)** Wielki grzech/ nie przyimo=

24: wác prawdziwych káznodzieiow: ábo ie wygániać.

25: **Błogofławił ie)(marg) Poświęcenie chlebá. (-)** Tu widziemy iż Pan Chriftus nie tylko Bogu

26: dziękował; ále też chleb y ryby przežegnał/ y błogofławił. Pátrz

27: przypifku. **Mar.** 8. 7.

28: **Y náiedli fię)** Dziwna opátrznóść Pánfka nád tymi/ ktorzy Pá=

29: ná Chriftu fá ná pułzczą/ ná wywołanie/ y do więzienia nálláduiá. **(marg) Pan fwych nie opufcza. (-)**

30: **O narodzie niewierny)** Niedowiárftwo przefzkadza fktukom E=

31: xorcyzmow/ y innych cudownych dárow kościelnych.

32: **Weflá myśl w nie.)** Chćiwość przełożeníftwá ieft krewkość czło=

33: wiecza czáfem y w dobrych ludziách. Náprzećiw ktorey vczy Pan

34: pokory: ále przełożeníftwá y zwierzchnośći nie zákázuie.**(marg) Ambicia. (-)**

35: **Nie náfláduie cię z námi.**) Niektorzy nic práwie Chriftu!á nie ná=

36: śláduiá w żywoćie y w náuce. Od ktorých iednák pożytek ducho=(*marg*) **Náiemnicy.** (-)

Gg

wny

strona: 233

233.

Ewángeliey Rozd: 10.

1: wny brác móžeme/ kiedy dobrze vczá: choćiaby nie łzczerze dla

2: czći y chwały Bożey to czynili.

3: **A on poftáwę fwoię ftánowił.**) To ie!t/ ftátecznie wziął przed

4: fię: pokázuiąc to y zwierzchnią poftáwą.

5: **Iż poftáwę okázował.**)(*marg*) **Sámárytanowie Christu!á nie przyimuią.** (-)

Sámárytanowie bylić odłzczepieńcy od

6: Zydow/ y mieli kościoł hæretycki ná gorze Gáryzym vmyślne dla

7: tego/ áby odwabiáli ludzie od kościo!á Bożego który był w Hie=

8: ruzálem: gdzie tylko była prawdziwa chwałá y s!użbá Boża. Y

9: przetoż nie rádzi przyimowáli do go!pody ná!zego Zbáwiciela/ że

10: widzieli/ iż on czę!to przebywał w Hieruzálem/ á nigdy nie bywał

11: w ich kościele.

12: **Zfukał ie.**) Nie zábraniać Pan !spráwiedliwo!ci/ áni !rogiego

13: karánia złych ludzi/ áni gáni vczynku Helia!zowego/ áni po!tęp=

14: kow kościelnych/ ktore hæretyki choć ná gárdle karzá.(*marg*) **Pan pom!ty á nie**

kárno!ci zákázuie. (-) Ale po=

15: kázuie/ iż nic tákowego dziać fię nie ma przeto/ áby fię kto włá!ney

16: krzywdy pom!cił: áni bez roz!ádku/ y chęci zbáwienia y polep!ze=

17: nia tych/ ktore karzá dla przyk!ádu innych. Przetoż y Piotr !. v=

18: żył mocy !woiey nád Anánia!zem y Sáphirą/ !karaw!zy obudwu

19: nag!á !miercią/ iż trochę piniędzy więli kościo!owi.

20: **Lifzki máiá iámy.**) Ten dla docze!nych pożytkow chćia! Páná

21: Iefu!á ná!!ádowáć: y przetoż odpráwion.

22: **A ogláda fię ná zad.**) Niebe!pieczna ie!t poku!á/ w!z!ytko vtrá=

23: ciw!zy ábo opu!ciw!zy dla wiáry ábo dla mi!o!ci Páná Christu=

24: łowey/ oglądać się z siebie na nędzne doświadczenia tego świata: albo czy=

25: ktoś poślubiwszy/ myśleć o małżeństwie: albo wstąpiwszy do za=

26: konu/ obracać się na wstecz. Co dziś wszystko w herezykach wolno. *(marg)* **Ktorzy się
na zad oglądają. (-)**

rozdział: 10

27: ROZDZIAŁ X.

28: 1 Siedmdziesiąt uczniów obiera i posyła. 11 Skaranie tych

29: którzy ich nie przyjmują. 13 Narzekanie na miasta niektóre. 17 Czar=

30: ci poddani uczniom Chrystusowym. 21 Przed mądrymi zakryte

31: niebieskie tajemnice. 25 Jak doświadczyć żywota wiecznego. 29

32: Kto jest bliźnim naszym. 30 O człowieku zrąbanym i Samą=

33: rytanie. 38 Marthę Chrystusową w dom przyjmuje. 39 Maria w

34: nog Pańskich siedzi. *(marg)* **Zacz: 50.**

Ewangelia o S. Ewangelistach. (-)

werset: 1

35: **A** Potem naznaczył Pan i drugich siedmiu=

36: świąt i dwu: i rozesłał je po dwu przed sobą *(marg)* **G. (-)**

37: do każdego miasta i miejscy gdzie tam przyść

miął.

strona: 234

Rozd: 10. według Łukasza.

234.

1: miął.

werset: 2 Y mówił im: Zniwoć iscie wielkie: ale ro

2: botników mało. Proścież tedy Pana zniwa/ aby wy=

3: śłał robotniki na zniwo swoje.

werset: 3 Idźcież: oto ja

4: was posyłam jako baranki między wilki.

werset: 4 Nie no=

5: ścież mieszka/ ani trefny/ ani botow: a żadnego w

6: drodże nie " pozdrawiayćie.

(*marg*) " **witayćie.** (-)

werset: 5 Do ktoregokolwiek do=

7: mu wnidźiećie/ naprzod mowćie; Pokoy temu do=

8: mowi.

werset: 6 A iefliby tám był " fyn pokoiu/ odpoczynie(*marg*) " **kto godny pokoiu.**

Hebraism. (-)

9: ná nim pokoy wálz: á iefli nie/ wroći fię do was.

werset: 7 A

10: w tymże domu mieřzkayćie/ iedząc y pijąc to co v

11: nich ieřt. ábowiem godźien ieřt robotnik zapłaty

12: řwey. Nie przechadzayćie fię z domu do domu.

werset: 8 A

13: do ktoregokolwiek miářtá wnidźiećie/ á przyimá

14: was/ iedźcie co przed was położá:

werset: 9 Y vzdrawiayćie

15: niemocne ktorzy w nim řá/ á powiedayćie im: Przy=

16: bliżyło fię do was kroleřtwo Boże. *

werset: 11

17: A do ktoregokolwiek miářtá wnidźiećie/ á nie

18: przyętoeby was/ wyřzedřzy ná vllice iego/ mowćie:

werset: 11

19: Y proch ktory przyńńá do nas z miářtá wálzego/

20: oćieramy ná was. wřzakoź to wiedzćie żeć fię przy=

21: bliżyło * kroleřtwo Boże.(*marg*) * **ná was.G.** (-)

werset: 12 Powiedamći wam; że

22: Sodomie w on dzień łzey bęďzie/ niźli miářtu onemu.

werset: 13

23: Biáďá tobie Korozáimie/ biáďá tobie Bethřáido:

24: ábowiem gdyby w Tyrze y Sydonie **tákie** cudá czy=

25: nione były iákie fię w tobie działa; dawnoby siedząc

26: w włościennicy y w popiele pokutowáli.

werset: 14 Wízákże

27: Tyrowi y Sydonowi lżey będącie ná łądzie/ niżli wam.

werset: 15

28: Y ty Káphárnáumie/ któryś fię aż do niebá wy=

29: nioł/ aż do pieklá będziez pogrążony.

(*marg*) **Záczá: 51.** (–)

werset: 16

30: Ktoć was słucha/ mnie słucha: á kto wámi

31: gárdzi/ mną gárdzi. A kto mną gárdzi/ gárdzi o=

32: nym ktory mię poślá.

(*marg*) **Ewángelia o S. Męczennikách.** (–)

werset: 17 Y wrocili fię **oni** siedmdzie=

33: śiát y dwá' z wefelem/ mowiąc: Pánie/ y czárto=(*marg*) **G.** (–)

34: wieć fię nam poddáią w imię twoie.

werset: 18 Y rzekł im:

Gg 2

Widzia=

strona: 235

235.

Ewángeliey Rozd: 10.

1: Widziałem Szátáná iáko błýkáwicę z niebá łpadá=

2: iącego.

werset: 19 Oto " dałem' wam moc deptáć po węzách(*marg*) " **dáię.G.** (–)

3: y niedźwiadkách/ y po wżyftkiewy mocy nieprzyiaćie=

4: lowey; á nic was nie wízkodzi.

werset: 20 Wízakoż fię z tego

5: nie wefelćie/ iż fię wam duchowie poddáią: ále fię we

6: felćie/ że imioná wálze nápiśáne są w niebieśiech. *

werset: 21

7: Oneyże godziny rozradował się " w duchu' * y(*marg*) " **w duchu świętym.N L.**
S.Duchem świętym.G N.

: * **Iefus.G.** (-)

8: rzekł: " Dziękuję tobie' Oycze/ Pánie niebá y zemie/(*marg*) " **Abo, wyznawam tobie,**
ábo wysławiam cię. (-)

9: iżes to zókrył od mądrych y rozumnych/ á obiáwiłes

10: to " málutkim'. Tákci Oycze: iż się ták vpodobáło (*marg*) " **niemowiótkom ábo**
głupim.G. (-)

11: tobie.

werset: 22 WÍzytkóc mnie iest podano od Oycá mego.

12: A żaden nie wie kto iest Syn/ iedno Oćiec: y kto iest

13: Oćiec/ iedno Syn/ á komuby chciał Syn obiáwić.

(*marg*) **Záčzá: 52.**

: **Ewángelia Niedz: 12. po Swiótkách.** (-)

werset: 23

14: A obrociwšy się do vczniow ` swoich'/ \* rzekł:(*marg*) `G.

: * **ofobnoG.** (-)

15: Błogóśławione oczy ktore widzą to co wy widzi

16: cie.

werset: 24 Bo powiedam wam; iż wiele prorokow y kro

17: low żądáli widzieć co wy widzicie/ á nie widzieli: y

18: słyszeć co słyszycie/ á nie słyszeli.

(*marg*) **Záčzá: 53.** (-)

werset: 25

19: A oto niektory Doktor Zakonny powstał/ kuřząc

20: go/ á mowiąc: Náuczycielu/ co czyniąc dořtąpię dzie

21: dżictwá żywotá wiecznego?

werset: 26 A on rzekł do niego:

22: W zakonie co nápiáno? iáko czytałz?

werset: 27 A on odpo=

23: wiedziawłzy rzekł: " Będziefz miłował' Páná Bo=(*marg*) " **miłuy. Hebráifm.** (-)

24: gá twego ze włzytkiego fercá twego/ y ze włzyftkiew

25: dułze twej/ y ze włzytkich síł twoich/ y ze włzyftkiew

26: myśli twoiey: á bliźniego twego iáko fámeo siebie.

werset: 28

27: Y rzekł mu: Dobrześ odpowiedział. toż czynń/ á bę=

28: dziefz żył.

werset: 29 A on chcąc fię fámvpráwiedliwić/ rzekł

29: do Iefufá: A ktoż iest moy bliźni?

werset: 30 A " przyiawłzy

30: **rzecz iego'** Iefus/ rzekł: Człowiek niektory zftępował(*marg*) " **odpowiedáiac.** (-)

31: z Ieruzálem do Ierychá/ y wpadł miedzy zboyce:

32: ktorzy go złupili/ y rány zádawłzy odefzli ná poły v=

33: márłego zoftáwiwłzy.

werset: 31 Y przydáło fię że niektory

34: káplán zftępował tąz drogą: á wyźrzawłzy go minął.

Tákże

strona: 236

Rozd: 10. według Lukáfzá.

236.

werset: 32

1: Tákże y Lewit/ będąc podle **onego** mieyfcá */ y wi=(*marg*) * **przyfsedłsy.G.** (-)

2: dząc go/ minął.

werset: 33 A Sámárytan niektory iádąc/

3: przyfzedł wedle niego: y wyźrzawłzy go/ vlitował fię.

werset: 34

4: A przyftápiwłzy/ záwiázal rány iego/ nálawłzy oli=

5: wy y winá: á włóżywłzy go ná bydlę fwoie/ wpro=

6: wódził do gołpody/ y miał pieczę o nim.

werset: 35 | A názá=

7: iutrz */ wyiawfzy dwań sńzebrne grofzá/ dań gołpoda=(*marg*) * **odchodząc.G.** (-)

8: rzowi/ y rzekł *: Weźmi go ná fwą opiekę: á cokol=(*marg*) * **mu.G.** (-)

9: wiek nád to wydańz/ ia gdy fię wrocę oddam tobie.

werset: 36 |

10: Ktoryż * z tych trzech zda fię tobie bliźnim być o=(*marg*) * **tedy.G.** (-)

11: nemu co był wpadł miedzy zboyce?

werset: 37 | A on rzekł:

12: Ktory vczynił miłosierdzie nád nim. Y rzekł mu

13: Iefus: Idźze/ y ty vczyń także. *

(*marg*) **Záczá: 54.** (-)

werset: 38 |

14: Y sńtało fię gdy łzli/ iż on wńzedł do nieiákiego

15: miáfteczká: á niewiáftá niektora imieniem Marthá/

16: przyięła go do domu łwego.

(*marg*) **Ewángelia w dzień wńięcia w niebo Pánný Márieý.** (-)

werset: 39 | A tá miáłań sioftrę

17: imieniem Mária: ktora teź śiedząc v nog " Páń=

18: łkich' łłucháłań słowá iego.(*marg*) " **Iefusowych.G.** (-)

werset: 40 | Ale Marthá roftárgnio=

19: na była około rozmáiteý połługi. Ktora łtánawfzy

20: rzekła: Pánie/ nie dbańz ty iż sioftrá moiá opuścilań

21: mię żebym łamá połługowálań? Rzeczże iey tedy/ áby

22: mi pomogłań.

werset: 41 | A odpowiedáiąc rzekł iey " Pan': (*marg*) " **IefusG.** (-)

23: Martho/ Martho/ trofzczesz fię/ y fráłuiiesz około wie=

24: la:

werset: 42 | Aleć iednegoź potrzebá. Mária " nalepřzáń czą=(*marg*) " **dobrá.G.** (-)

25: łtkę obráá/ ktora od niey odięta nie będzie. *

26: NAVKI Y PRZESTROGI.

27: **Potym náznaczył Pan y drugich siedmidzieśiąt.)** Iáko Biskupi

28: náłtapili ná mieyfce Apoštołow; ták inni kápłani ná mieyfce tych

29: siedmidzieśiąt vczniow Chriftołowych. Beda.(*marg*) **Biskupi y kápłani.** (–)

30: **Sodomie łzey będzie.)** Rožność mąk y potępienia w piekle; we=

31: dle rozności załług. August: lib: 5. cap: 5. cont: Iulianum.(*marg*) **Rożne męki w piekle.**

(–)

32: **Siedząc w włościennicy.)** Prawdziwa pokutá iełt/ nie tylko no=

33: wy żywot, ále y dofyć vczynienie/ ábo vtrapienie/ ciáá zá prze=

34: łzłe grzechy. (*marg*) **Dofyć vczynienie.** (–)

35: **Kto wámi gárdzi.)** Iednáki grzech iełt gárdzić kápłany y łłu=(*marg*) **Gárdzący kápłany.** (–)

Dd 3

gámi

strona: 237

237.

Ewángeliey Rozd: 10.

1: gámi Páná Chriftołowymi w kościele powłzechnym/ iáko y fá=

2: mym Chriftołem: Záprzec fię náuki ták onych iáko y tego.

3: **Widziałem Szátáná.)** Iełlic Chriftoł pátrzał kiedy Szátan

4: łpadał; tedyć był ná on czás/ gdy łzátan z niebá łpadał/ przed

5: łtworzeniem śwíatá.(*marg*) **Wieczność Chriftołowá.** (–)

6: **Obiáwił to máłutkim.)** Tego mieyfca nie ták máłz rozumieć/

7: żeby wnet káždy prołtak miał o łobie trzymáć/ iż mu Bog obiáwił

8: włzytkę prawdę/ y dla te^{go} wzgárdzić porządne káznodieie/ y náu=

9: czyćieie/ y niechćieć fię od nich vczyć: iáko to iełt w obyczáiu włzyt=

10: kim hæretykom. Ale ci máłutcy/ łąc pokorni y połłuzni łynowie

11: kościołá powłzechnego/ ktorým Bog obiáwia nawyższe táiemni=

12: ce wiáry/ o náświęłzey Troycy/ o bołtwie Syná Bożego y Du= (*marg*) **Máłutcy, nie prołtacy, ále pokorni.** (–)

13: chá S. o obecności Páná Chriftołowey w S. Sákrámenćie/ y

14: inne podobne: ktorzy pyłzni á w oczách łwych mądrzy hærety=

15: cy poiać nie mogą.

16: **Toż czyn á będzieš żyw.)** Nie łamą wiara/ ále y záchowaním

17: Bożkiego przykazánia mamy dołtác żywotá wiecznego: y nie tyl=

18: ko wierząc/ ále y czyniąc mamy wniść do niebá. Bo ácz odłzzcze=

19: pieńcy mowia/ że iełt niepodobno záchowác to przykazánie o miło=

20: ści Bożey ze włzytkiego łercá: włzákże pismo ł. dáie nam ná przy=

21: kład wiele tych/ ktorzy ie záchowáli y wypełnili/ ile krewkość ludz=

22: ka mogła w tym żywoćie. A záprawdę gdyby nie podobno było

23: záchowác to przykazánie/ ktore tu Pan Chriřtus do otrzymánia

24: żywotá wiecznego twierdzi być potrzebne: tedyćby był Pan Chri=

25: řtus tych Doktorow y innych łłucháczew/ nie prawdziwie áni

26: wiernie vczyl/ áleby z nich łzydził. (marg) **Nie łamą wiara mamy być zbáwieni.**

: **Páńskie przykazánie może być chowáne.** (–)

27: **Nápoły vmarłego.)** Tym dáie znác/ iż człowiek przez grzech

28: pierworodny/ ná rozumie/ ná łwobodzie/ y ná inłzych síłách du=

29: łznych y ćielełnych ćiełzko iełt zrániony: włzákże rozum y łwobo=

30: dá y inne síły w nim nie do końcá vłtały. Kápłan y Lewit zná=

31: mionuią zakon Moyzełzow: Sámarytan iełtći Pan Chriřtus:

32: Oliwá y wino/ iego łákrámentá:(marg) **Wolny rozmył w człowiecze.** (–) Bydlę ćiało

iego/ ná ktorym on

33: nołł grzechy náłze: Gołpodá iełt kołćioł: á Gołpodarze kápł=

34: ni y łłudzy iego. Zakon nie mogł człowieká ożywić y vłpráwie=

35: dliwić: ále łam Pan Chriřtus. Ten nam załługá męki y łmierći

36: łwey ziednáł łáłkę/ ktorey nam vdziela przez łwe Sákrámenty: ten

37: vłpráwiedliwia/ y rozmnaża łpráwiedliwość w ludziách/ vzdra=

38: wiáiąc y potwierdzáiąc dobrá wolę y łwobodę ludzká ku czynie=

39: niu włzecz vczynkow dobrych.

40: **Cokolwiek nád to wydałs.)** Augułtin S. mowi/ iż Páweł S. (marg) **Vczynki dobre**

ktore nie powinne. (–)

strona: 238

Rozd. 11. według Łukafzá.

238.

- 1: więcey wydał niżli wziął/ to ieſt/ więcey czynił á niżli był winien:
2: kiedy mogąc brać żywność y potrzeby od tych ktorým Ewänge=
3: lią opowiedał/ iednák nic brać niechciał. Przyłożył też nie máło
4: z íwego/ kiedy nie máiąc o pánieńſtwie Pánískiego rofkazánia/ ie=
5: dnák ono rádził. Skąd to mamy przeciw hæretykom/ iż fą nie=
6: ktore vczynki dobre nie powinny áni przykazáne/ ktore tym fą
7: wdzięcznieyſze Pánu Bogu/ y zaplátę v niego ofobliwą máią.
8: [August: de oper: Monach: cap: 5.](#)[Opt: cont: Parm: lib: 6.](#)
9: **Maria nalepſzą cząſtkę.**) W tych dwu białychgłowách dwoiá=
10: ki ſtan ludzi Chreſćijánſkich ieſt figurowány; ſwiecki y duchow=
11: ny/ pracowity/ y bogomyſlny/ poſpolity y zakonny. Z ktorých ie=
12: den Chriſtuſá karmi w członkách iego: á drugi ieſt karmion od
13: niego. Y więcey fię ten/ niżli on podoba Pánu Chriſtuſowi. O=
14: bádwa te żywoty byłyc ząwždy w koſćiele powſzechnym: lecz v
15: hæretykow áni Mágdalená/ áni Marthá prawdziwie mieyfcá
16: nie ma. *(marg)* **Dwoiáki ſtan Chreſćiánſkich ludzi.** (–)

rozdział: 11

17: **ROZDZIAŁ XI.**

- 18: 1 Pan vczy modlitwy vczie ſwe. 9 Wyſłuchánie pewne obie=
19: cuie. 11 Syn proſzący oycá o chleb ábo rybę. 14 Wygania nie=
20: me dyabelltwo. 15 Cudá Chriſtuſowe czártom przypifáne. 24
21: O duchu nieczyſtym wracájącym fię do człowieká. 28 Błogo=
22: ſławieni. 29 Zydowie fię cudow domagáią. 31 Krolowa z po=
23: łudniá. 32 Niniwitowie. 33. Swiecá pod korcem. 34 Oko
24: proſte. 37 Chriſtus iadł rękü nie vmywſzy. 29 Złoſci Pháry=
25: záyſkie odkrywa/ y biádę im opowieda. *(marg)* **Záčzá: 55.** (–)

werset: 1

26: **Y** Sftáło fię: gdy **on** był ná niektorym mieyfcu

27: modląc fię/ gdy przeftał/ rzekł do niego ieden

28: z vczniow iego: Pánie/ náucz nas modlić

29: fię/ iáko y Ian náuczył vcznie fwe.

werset: 2 Y rzekł im:

30: Gdy fię modlicie/ mowcie: Oycze */ święć fię imię(*marg*) * **náls któryś ieft w niebieśiech**G. K. (-)

31: twoie. Przydź krolestwo twoie *.

(*marg*) * **Bądź wola twa, iáko w niebie, ták y ná ziemi.**4 L K. G. S. (-)

werset: 3 Chlebá náłzego

32: powřzedniego day nam " dźiśia'.

(*marg*) " **ná káždy dzien**21 L. G. S. (-)

werset: 4 A odpuść nam

33: grzechy náłze: gdyż y my odpułzczamy káždemu wi=

34: nowáycy náłzemu. A nie wwodź nas w pokuźzenie *.

(*marg*) * **ále nas zbaw ode złego.**G. (-) (*marg*) **Ewángelia ná dni Krzyżowe.** (-)

werset: 5

35: Y rzekł do nich: Kto z was będzie miał przyia=

36: íielá/ y poydźie do niego o pułnocy/ y rzecze mu: Przy=

iaćielu/

strona: 239

239.

Ewángeliey Rozd: 11.

1: iaćielu/ pożycz mi troygá chlebá:

werset: 6 íabowiem przy=

2: iaćiel moy przyłzedł do mnie z drogi/ á nie mam co

3: przedęń położyć.

werset: 7 A on będąc w domu odpowie=

4: dźiałby mowiąc: Nie zádaway mi trudności: iuźci

5: drzwi zámkniono/ á dźiatki moie są ná łóžu zemną:

6: nie mogęc wftác y dác ci.

werset: 8] A ^(marg) **2 L. G. S.** (-)

7: kołącąc': powiedam wam/ chociaźby mu też nie

8: dał wftawfzy przeto że ieft przyiaćiel iego: wftákoź

9: dla przykrego nálegánia iego/ wftawfzy da mu ile

10: potrzebuie.

(marg) **Záczá: 56.** (-)

werset: 9]

11: Y ia wam powiedam: Proście/ á dádzą wam:

12: fzukayćie/ á naydziećie: kołóczćie/ á otworzą wam.

werset: 10]

13: Abowiem káždy ktory prośi/ bierze: á ktory fzuca/

14: znáyduie: á kołóczcemu będzie otworzono.

werset: 11] " A (marg) " **A ktoregoź z was oycá, będzie fyn prośił o chlebG.** (-)

15: ktoryź z was oycá prośi o chleb' zali mu poda kámień?

16: A **ieśli** ryby; izali miáfto ryby poda mu węźá?

werset: 12] Abo

17: ieśliby prośił o iáie; izali mu poda niedźwiadká?

werset: 13]

18: Ieśliź tedy wy będąc złymi/ vmiećie dáwác dobre

19: datki dziećiom wálfzym: iákoź dáleko więcej óćiec

20: ^(marg) " wálfz' " z niebá' da duchá " dobrego' tym ktorzy go **G.**

]: " **niebieskiN L.**

]: " **świętego.G.** (-)

21: profzą? *

(marg) **Záczá: 57.**

]: **Ewán: Niedz: 3. w poft.** (-)

werset: 14]

22: Y wyrzucal czartá/ " ktory' byl niemy. A gdy(*marg*) " **á on.G. L. (-)**

23: wyrzucil czartá/ przemowil niemy: y dziwowaly fię

24: rzełze.

werset: 15] A niektorzy z nich mowili: Mocą Beelze=

25: bubá książećią **czartowłkie^{g0}** wyrzucá czarty.

werset: 16] Dru=

26: dzy záfię kułżac/ domagali fię znaku od niego z niebá.

werset: 17]

27: A on widzac myśli ich/ rzekł im: Kázde krolełtwo

28: przeciw fobie rozdzielone/ " będzie ſpułtołzone' y dom(*marg*) " **pułtołseie.5 L. G. (-)**

29: ná dom " vpádnie'.

(*marg*) " **vpada.5 L. G. (-)**

werset: 18] A iefliż y Szátan rozdzielon

30: iefł przeciw fobie: iákoż fię ołtoi krolełtwo iego?

31: gdyż powiedacie iż ia mocą Beelzebubá wyrzucam

32: czarty.

werset: 19] A iefliż ia mocą Beelzebubá wyrzucam

33: czarty: Synowie wálzy czyiáż mocą wyrzucáią? Dla

34: tegoż oni ſędziámi wálzými będá.

werset: 20] Lecz iefli " pál=(*marg*) " **To iefł, mocą Bożą, ábo duchem Bożym. (-)**

cem Bo=

strona: 240

Rozd: 11. według Lukafzá.

240.

1: cem Bożym wyrzucam czarty: záłfteć do was przy=

2: ízłó krolełtwo Boże.

werset: 21] Gdy mocarz zbroyny ítrzeże

3: dworu ſwego: w pokoiu fá máiętnoóći iego.

werset: 22] Ale

4: iefli mocnieyłzy nádeń nádłzedłzy zwycięży go: " odyi=(*marg*) " **odeymuie9 L. G S. (-)**

5: mie' wŕzytkę broń od niego w ktorey wfał y korzyści

6: iego " rozda'.

(*marg*) " **rodzáie** [!] . **7 L G. S.** (-) (*marg*) **Záčzá: 58.** (-)

werset: 23

7: Ktoć nie ielt ze mną/ przeciw mnie ielt: á kto

8: nie zgromadza ze mną/ **ten** roŕpraŕza.

werset: 24

9: nieczyŕty wynidzie od człowieká/ chodzi po mieyfcách

10: bezwodnych/ ŕzukáiąc odpoczynku. A nie nálaŕŕzy/

11: mowi: Wrocę ŕię do domu mego ŕkądem wyŕzedł.

werset: 25

12: A przyŕzedŕzy/ náyduie * vmiećiony y ochędoŕzony.(*marg*) * **gi.N L. K. S.** (-)

werset: 26

13: Tedy idzie/ y bierze z ŕobą ŕiedmi innych duchow

14: gorŕzych náđ ŕię/ á wŕzedŕzy mieŕŕkáią tám. y ŕtawáią

15: ŕię poŕlednieyŕze rzeczy człowieká onego niŕli

16: pierwŕze.

(*marg*) **Ewángelia w wigilią w niebowięćia Pányy Máriej: y w dzień Pányy Máriej
Snieŕney.** (-)

werset: 27

17: Y ŕtáło ŕię: gdy on to mowił/ podnioŕŕzy głos

18: niektoŕa niewiáŕtá z rzeŕze/ rzeŕlá mu: Błogoŕłáwio=

19: ny żywot ktory ćię noŕił/ y pierŕi ktoreŕ ŕláł.

werset: 28

20: rzeŕł: Y owŕzem/ błogoŕłáwieni ktorzy ŕłucháią ŕło=

21: wá Boŕzego/ y ŕtrzegá go. *

(*marg*) **Záčzá: 59.** (-)

werset: 29

22: A gdy ŕię rzeŕze nábieŕáło/ poczáł mowić: Ten

23: narod/ ieft ` narod' złościwy: żąda znaku/ á znak(marg) `G. (-)

24: mu nie będzie dan tylko znak Ionałzá proroká.

werset: 30 Bo

25: iáko był Ionałz znakiem Niniwitom: tákżeć będzie

26: y Syn człowieczy narodowi temu.

werset: 31 Krolowa z

27: południá wftanie ná łądzie z mężmi narodu tego/ y

28: potępi ie: iż przyiácháła od kráíow źiemie fluchác

29: mądrości Sálomonowey: á otóc tu " więcey niż Sá=(marg) " **więtfsy ieft.** (-)

30: lomon.

werset: 32 Mężowie Niniwitfcy powftaną ná lą=

31: dzie z narodem tym/ y potępią gi: iż pokuto=

32: wáli ná Ionałzowe kazanie: á oto tu więcey niżli

33: Ionałz.

werset: 33

34: * Zaden świece zápaliwfzy nie ftáwia w fkry= (marg) * **A. K. G.** (-)

Hh

tości/

strona: 241

241.

Ewangeliey Rozd: 11.

1: tości/ áni pod korzec: ále ná świecznik; áby ci kto=

2: rzy wchodzą widzieli światło.

(marg) **Záčz: 60.** (-)

werset: 34

3: Swiećá ciáła ` twego' ieft oko ` twoie'. Ie=(marg) `G. G. (-)

4: fliby **tedy** oko tve było fzczyre/ wfzyftko **tez** ciáło tve

5: świetne " będzie'. Lecz iefliby złe było/ y ciáło też two(marg) " **ieftG.** (-)

6: ie ciémne " będzie'.

(marg) " **ieft.G.** (-)

werset: 35 Pátrzayże tedy żeby światło

7: ktore w tobie iest/ ciemnością nie było.

werset: 36 Iesliby

8: tedy ciało tve wzytko swietne bylo/ nie mairac iakiey

9: czatki ciemney: bedzie wzytko swietne/ " a iako

10: swieca iafna oswieci cie'. *

(*marg*) " **iako gdy swieca blaskiem oswieca cie'.G. S.** (-)

werset: 37

11: A gdy mowil/ prosil go niektory Pharyzeufz aby

12: obiedwal v niego. Wzedlzy tedy vsiadl.

werset: 38 A Pha=

13: ryzeufz " poczal sam sobie fzacuiac mowic'/ czemu=(*marg*) " **vyrzawfsy dziwawal fieG.**
(-)

14: by fie * nie vmyl przed obiadem.(*marg*) * **pierwey.G.** (-)

werset: 39 Y rzekl Pan do

15: niego: Teraz wy Pharyzeufzowie **to** co iest z wierz=

16: chu kubka y mify oczyszciecie: lecz co iest we wnatrz

17: w was/ pelno co iest drapieftwa y nieprawosci.

werset: 40 Szale

18: ni/ izaż ten ktory vczynil to co iest z wierzchu/ nie v

19: czynil tez tego co iest y we wnatrz?

werset: 41 Wzake " z te

20: go co macie' daycie ialmużnę: a oto wzytkie rzeczy(*marg*) " **z mairtnosci walsych.** (-)

21: beda wam czyfte.

(*marg*) **Zaczá: 61.** (-)

werset: 42

22: Ale biada wam Pharyzeufzom/ iz dawacie dzie=

23: sienę z miętki y z ruty y z kazdego ziela: a opufzcza

24: cie " sad' y miłość Bożą. Lecz te **rzeczy** trzebá bylo(*marg*) " **fprawiedliwość. Hebr.** (-)

25: czynic/ a onych nie opufzczac.

werset: 43 Biádá wam Pha=

26: ryzeufzom/ iż miłuećie pierwŕze ŕiedzenia w boźni-

27: cách/ y pozdrawiánia " ná rynku'.

(*marg*) " **ná ryńkách.G.** (-)

werset: 44 Biádá wam * iż(*marg*) * **Doktorowie y Pháryzeufŕowie obłudnicy, G.** (-)

28: ieŕteŕćie iáko groby ktorzy nie widáć/ á ludzie ktorzy

29: fię po nich przechodzą/ nie wiedzą.

werset: 45 Odpowiedźia=

30: wŕzy tedy niektory z Zakonnych Doktorow/ rzekł mu:

31: Náuczycielu/ to mowiac y nas háńbiŕz.

werset: 46 A on rzekł:

32: Biádá y wam Zakonnym Doktorom: ábowiem ob=

33: ciáżacie ludzi brzemiony ktorzy wnieŕć nie mogą/ á

34: íami fię **iedny**^m pálcem íwym nie dotykanie brzemion.

Biádá

strona: 242

Rozd: 11. według Lukáfá.

242.

(*marg*) **Záczá: 62.** (-)

werset: 47

1: Biádá wam ktorzy buduiećie groby prorokow:

2: á oycowie wáŕzy pomordowáli ie.

(*marg*) **Ewángelia o S. Męczennikách.** (-)

werset: 48 Záiŕte ŕwiádczy=

3: ćie iż zezwalaćie ná vczynki oycow wáŕzych: ábo=

4: wiemći ie oni zámordowáli/ á wy buduiećie groby

5: ich.

werset: 49 Dla tegoż teŕz mádroŕć Boŕza rzekłá: Poŕle

6: do nich Proroki y Apoŕtoły/ á z nich **niektore** zámordu=

7: iá y przeŕládowác będą:

werset: 50] aby szukano " krwie' wzy=(marg) " **pomfity krwie wylaney.** (-)

8: tkich prorokow/ ktorą wylał ten narod od założenia

9: światá/

werset: 51] od krwie Abelowey/ aż do krwie Záchary=

10: alzowey/ ktorego zabito miedzy ołtarzem á kościo=

11: łem. ZáiŃte wam powiedam/ będąc **gi** szukác od na=

12: rodu tego. *

werset: 52]

13: Biádáfz wam Zakonnym Doktorom/ izeście o=

14: dięli klucz wyrozumienia: fámiście nie weszli/ á tych

15: ktorzy wchodzili hánowáliście.

werset: 53] A gdy to do nich

16: mowił/ poczęli Pháryzeufzowie y Doktorowie bárzo

17: nań nácierác/ y obłudnie go o wiele pytác/

werset: 54] czyhá=

18: iác nań/ y szukáiąc zeby co włowili z wít iego/ áby go

19: ofkárzyli.

20: NAVKI Y PRZESTROGI.

21: **Błogosławiony żywot.**) Podnośmyłz też y my (mowi wielebny

22: Bedá) głofy náłze z kościołem powfzechnym/ ktorego tá niewiá=

23: Ítá figurą byłá: podnośmy fercá miedzy ludzmi/ y mowmy zbá=

24: wicielowi náłzemu: Błogofławiony żywot ktory Cię nośił/ y

25: pierśi ktoreś słał. Abowiem prawdziwie błogofławiona iest má=

26: tká ktora porodziła krolá onego/ ktory niebo y ziemię rządzi y

27: Ípráwuie.(marg) **Pánnę Márią błogofławi kościoł Kátolicki.** (-)

28: **Y owśem błogofławieni.**) Nie przyć Pan tymi słowy/ zeby má=

29: tká iego prze to że go poczęła y wychowála/ nie miała być błogo=

30: fławiona. Gdyż ták wyźłzey ániół do niey mowił: Náłázłás Íá=

31: Íkę v Bogá/ oto poczniesz w żywoćie. rć. Y Elźbietá Duchem S.

- 32: nápełnioná/ rzeklá: Błogofławionás ty miedzy niewiástami/ y
33: błogofławion owoc żywotá twego. Ale pochwaláiąc y potwir=
34: dzáiąc to niewieście fłowo/ dáie drugą wietfzą y poľpolitfzą/ á k te=
35: mu nie ćielefną ále duchowną przyczynę błogofławieńftwá/ dla
36: poćiechy wfzytkich wiernych fwoich:(*marg*) **Mária przecz błogofławiona.** (-) że nie tylko Mária Bogáro=

Hh 2

dźicá ieft

strona: 243

243.

Ewángeliey Rozd: 11.

- 1: dzicá ieft błogofławiona/ ále y ći wfzyscy/ ktorzy fłowo Boże du=
2: chownie w fercu poczynáią/ co bywa fłucháiąc: á poczête rodzą/
3: y iákoby pierśiami karmią/ gdy fłowá fłyfzáne^{g0} ftrzegą y pełnią ie.
4: **Iż pokutowáli.**) Tu maľz **μετεόησαι**, Græckie fłowo: Skąd
5: znác że **μετάνοια** nie ieft vpámieťanie tylko ábo pokaiánie: ále
6: táka pokutá/ iáką Niniwitowie czynili. Pátrż Mat. 3. 2.
7: **Dayćie iáľmuźnę.**) Wielka moc y fľutek iáľmuźny/ tu y ná in=
8: nych mieyfćách piľmá S. ieft wyráżona. Abowiem czytamy/ iż
9: oná gładzi grzechy: iż odkupuie y wybawia z grzechu:(*marg*) **Skutki iáľmuźny.** (-) że ktorzy
10: ią czynią/ ći poydą do niebá: á ktorzy ią opuľczáią/ potępieni bę=
11: dą: iż iáľmuźná oczyścia grzechy/ y czyni dofyc zá przeľzłe grzechy.
12: Bo iáko Auguľtyn S. piľze/ vczynki miľośierne nie pomagáią
13: człowiekowi w grzechách trwáiącemu/ ále zá przeľzłe grzechy má=
14: ią być czynione. Tá náuká ták w piľmie S. iáśnie wyráżona/ iá
15: ko fię z lámą wiárą zgadza/ y iáko fię dziśieyfzym Ewángelikom
16: podoba/ to iuż káždy widzi.
17: **Y wam zakonnym Doktorom.**) Iáko imię Miľtrzew/ Dokto=
18: row/ Náuczycielow Chreśćijáńfkich nie ma być fľczypane/ zniewa
19: žáne/ y od ludzi w nienawiść podawáne/ przeto iż miľtrzowie y
20: Doktorowie Żydowfcy byli zli/ y fľuźnie od Páná fľrofowáni: tak

- 21: imię kápłaná nie ma być v Chrześcijánow w mnieyŝzey wadze
22: prze to/ iż kápłani Zydowŝcy zli á niezbożni byli. O co fię ie=
23: dnák hæretycy vsilnie ftáraią/ íami siebie rownáiąc z Chriftu=
24: íem/ á Biŝkupy y kápłany Kátholické z Biŝkupy Zydowŝkimi
25: y z Pháryzeufzými. (marg) **Hæreticy kápłany w nienawiŝczywodzą [!]** . (-)
26: **Ktorzy buduiećie groby.**) Nie toć w nich gáni/ iż budowáli
27: groby Prorokow: ále iż náŝládowáli [!] złoŝci y niedowiárftwá
28: przodkow ŝwych/ ktorzy pobili proroki. **Ambroŝius.(marg) Budowanie grobow SS.** (-)

rozdział: 12

29: ROZDZIAŁ XII.

- 30: 1 Kwás Pháryzáyŝki. 4 Nie ludzi fię bać ále Bogá. 7 Włó=
31: íy náŝze íą policzone. 8 Wyznáwáć Chriftuŝá potrzebá. 10 Blu=
32: zniérftwo przeciw Duchowi ś. 11 Niebeŝpieczeńftwá ŝwym obie=
33: cuie/ á ku temu Duchá ś. 13 Oyczyzny miedzy bráćią dzielić nie
34: chce. 15 Każe fię ŝtrzedz łákomŝtwá. 16 Dáiąc ná przykád bo=
35: gaczá. 22 Nie frálowáć fię o doczeŝne potrzeby. 33 Íáłmużnę
36: záleca. 35 Biodrá przepaíane. 42 Wierny ŝzáfarz. 45 Zły ŝlugá.
37: 47 Z wiadomoŝci grzeŝzący ciężey karan będzie. 51 Nie pokoy/
38: ále niezgodę przyŝedł Pan puŝcić ná ŝwiát.

A gdy

strona: 244

Rozd: 12. według Lukáfzá.

244.

(marg) **Záczá: 63.**

Ewángelia o Męczeniákách (-)

werset: 1

- 1: **A** Gdy fię nágromádzílo bárzo wiele rzeŝze/ ták
2: iż iedni drugie deptáli/ poczáł * mowić do v=(marg) * **naprzod.G.** (-)
3: czniow ŝwoich. Wyŝtrzegayćie fię kwáfu
4: Pháryzáyŝkiego/ ktory íeŝt obłudnoŝć.

werset: 2 " A nie (*marg*) " **Boć nie máfz.N L. K. (-)**

5: máfz' nic zákrytego/ coby fię wyiáwić nie miáło: áni

6: táiemnego/ czegoby fię nie dowiedziano.

werset: 3 Abo=

7: wiem coście w ćiemnościách mowili/ ná iásniey fty=

8: fzeć będzie: á coście w vcho mowili w zámknieniu/

9: ná dáchách ogłofzono będzie.

werset: 4 A mowię wam przy=

10: iaćiołom moim; Nie ftráchayćie fię tych ktorzy zá=

11: bijáią ćiało/ á potym nie máią coby dáley mogli czy=

12: nić.

werset: 5 Lecz wam okażę kogo fię bać maćie. Boyćie

13: fię onego ktorzy gdy zábije/ ma moc wrzucić do pie=

14: kła. Záište wam powiedam/ tego fię boyćie.

werset: 6 Iza=

15: li piąći wroblikow nie przedáią zá dwa pieniążki: á

16: ieden z nich nie iešt w zapámietániu przed Bogiem?

werset: 7

17: Aleć y włofy głowy wáfzey wżyfćkie fą zliczone.

18: A przetoż fię nie boyćie: drożfzyście wy niżli wiele

19: wroblow.

(*marg*) **Zácz: 64. (-)**

werset: 8

20: A mowię wam; Wfzelki ktorzy mię wyzna przed

21: ludźmi/ tego y Syn człowieczy wyzna przed ánioły

22: Bożymi. *

werset: 9

23: A ktorzy fię mnie záprzy przed ludźmi/ będzie zá=

24: przan przed ánioły Bożymi.

werset: 10 Y káždemu ktoryby

25: co mowił przeciw Synowi człowieczemu/ będzie od=

26: pufzczono: ále temu coby bluźnił przeciw Duchowi

27: świętemu/ nie będzie odpufzczono.

werset: 11 A gdy was

28: będą wodzić do bożnic/ y do wrzędow y zwierzchno=

29: ści/ nie fráufycież fię iáko y cobyście odpowiedzieć

30: ábo mowić mieli.

werset: 12 Bo Duch święty náuczy was

31: oneyże godziny co `wam' potrzebá mowić.(*marg*) **3 L. G.** (-)

(*marg*) **Záczá: 65.** (-)

werset: 13

32: Y rzekł mu niektory z **oney** rzelze: Náuczycielu/

33: rzecz brátu memu áby fię ze mną podzielił dziedzić=

34: twem.

werset: 14 A on mu rzekł: Człowiecze/ któż mię po=

Hh 3

Itánowił

strona: 245

245.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: Itánowił sędzią ábo dzielnikiem nád wámi?

werset: 15 Y rzekł

2: do nich: Bączćiefz á ftrzeźcie fię `wzelákiego' lá=(*marg*) **G.** (-)

3: komftwá: gdyż " nie ná tym iż kto ma obfite máię=(*marg*) **" To iest: nie dla tego kto
dłużey żywie, iż ma wielkie bogáctwá.** (-)

4: tności/ záwiłł żywot iego.

(*marg*) **Záčz: 66.** (-)

werset: 16

5: Y powiedział im podobieńtwo/ mowiąc: Nie=

6: ktoremu bogátemu człowiekowi zrodziło fię obficie

7: ná gruncie **iego**.

werset: 17 Y rozmyślał sam w sobie mówiąc:

8: " Coż uczynię/ gdyż nie mam dokądbych zgromadzić(*marg*) " **Rozdaj v bogim: boś to
uczynić winien, mowi Bafilius S. (-)**

9: miał vrodzaię moje?

werset: 18 Y rzekł: To uczynię: Pokażę

10: gumná moje/ á wietfze pobuduię: á tám zgromádzę

11: wlytki vrodzaię moje y dobrá moje:

werset: 19 y rzekę duży

12: fwoiey: Dużo/ maż wiele dobr włożonych ná wiele

13: lat: odpoczyway/ iedz/ piy/ " bądź dobrej myśli.

(*marg*) " **vżyway. (-)** (*marg*) **Piękna przestrogá wfsytkim máiętnym ludziám. (-)**

werset: 20 Y

14: rzekł mu Bog: Szalony/ teyże nocy duże twej vpo=

15: minaię fię v ciebie: á coś nágotował/ " czyieź' będzie?(*marg*) " **komuśG. (-)**

werset: 21

16: Tákci ieft **ten** ktory sobie fkárbi/ á nie ieft ku Bogu

17: bogátym.

werset: 22 Y rzekł do vczniow swoich: Dla tegoć

18: wam powiedam: Nie trofzczcie fię " o dużę wálzę' (*marg*) " **o żywot wálz. (-)**

19: cobyście iedli: áni o ciało w cobyście fię obłoczyli.

werset: 23

20: Wietfzac ieft dużá niź żywność/ á ciało niźli odzie=

21: nie.

werset: 24 Przypátrzcie fię krukóm/ iż nie sieiá áni zná:

22: ktorzy nie máiá szpiżarniey áni gumná/ á Bog ie

23: karmi. Iákoż dáleko wy ieftescie droźlzy " niźli oni'?

(*marg*) " **nizli ptacyG. (-)**

werset: 25

24: A ktoż z was trószcząc się może ieden łokieć przydać

25: do wzrostu swego?

werset: 26] Ieśliż tedy y rzeczy namniemy=

26: szczy nie przemożecie/ czemuż się o inne frańciecie?

werset: 27]

27: Przypatrzcie się " liliom' iako rosta: nie pracują ani(marg) " **kwiatkom.** (-)

28: przędą: a powiedam wam/ że y Salomon we wśzy=

29: tkiey swey " ozdobie' nie był **tak** wbrany iako iedna z (marg) " **wielmożności** (-)

30: tych.

werset: 28] A ieśliż ziołko ktore dziś iest na polu/ a iutro

31: będzie w piec wrzucone/ tak Bog przyodziewa; i=

32: koż więcej was małowierni?

werset: 29] Y wy nie pytacie

33: się/ cobyście iść abo pić mieli: a wzgorę się nie pod=

34: noście.

werset: 30] Abowiem tego wśzytkiego ludzie **tego** swi=

tá szuká=

strona: 246

Rozd: 12. według Łukafzá.

246.

1: tá szukaią. Aleć wie Oćiec wáś że tego potrzebuie=

2: cie.

werset: 31] Owśzem szukacie - naprzod' krolestwa Bo=(marg) **21 L. G. S.** (-)

3: zego: a to wśzytko przydano wam będzie.

(marg) **Záčz: 67.** (-)

werset: 32]

4: Nie boycie się **wy** mále stádo: abowiemci się v=

5: podobáło Oycu wáśzemu dáć wam krolestwo.

(marg) **Ewángelia o iednym Wyznawcy S.** (-)

werset: 33]

- 6: Poprzedaycież máiętności wálze/ á daycie ialmu=
7: żnę. Czyńcie łobie miefzki ktore nie wiefzcią/ fkarb
8: nie wftawaiący w niebiešiech: gdzie złodziey nie do=
9: chodzi/ ani mol pfuie.

werset: 34 | A bowiem gdzie ieft fkarb

- 10: wálz/ tam y ferce wálze będzie. *

(*marg*) **Ewángelia o S. Wyznawcy.** (–)

werset: 35

- 11: Niechżeć będą " przepáiáne biodrá wálze/ y po=(*marg*) " **Biodrá przepáiowác ieft w
czyŝtości fię chowác. Greg: Homil: 13.** (–)

- 12: chodnie zápalone ~ w rękách wálznych':

(*marg*) **~16 L. G. S.** (–)

werset: 36 | á wy podo=

- 13: bni ludziom czekaiącym ná páná űwego áż fię z god
14: náwroci: iz gdyby przyűzedł á zákołatał/ wnetby mu
15: otworzono.

werset: 37 | Szczęśliwi oni űudzy/ ktore przyűzed=

- 16: űzy pan/ znajdzie czuiące. Záprawdę powiedam
17: wam/ iz fię przepáiże/ á poładzi ie/ á przechadzaiąc fię
18: będzie im űużył.

werset: 38 | A ieűliby przyűzedł o wtorey űtra=

- 19: ży/ y potym o trzećiey űtraży/ á takżeby nálazł: űzcze=
20: űliwi űą oni űudzy.

werset: 39 | A to wiedzcie/ iz gdyby wie=

- 21: dział goűpodarz ktorey godziny złodziey ma przyűć/
22: czułby wždy/ á nie dopuűciłby podkopác domu űwe=
23: go.

werset: 40 | Y wy * gotowi bądźcie: bo **tey** godziny ktorey(*marg*) * **przeto.G.** (–)

- 24: fię nie domniemacie/ Syn człowieczy przyidzie. *

werset: 41

25: Y rzekł mu Piotr: Pánie/ do nasze mowifz to

26: podobieństwo: czyli y do wŕzytkich?

(*marg*) **Zácz: 68.** (-)

werset: 42

27: A Pan rzekł: Ktoryż wŕdy iest wierny á roftro=

28: pny ŕzáfarz/ ktorego pan " poftánowił' nád czeládzia(*marg*) " **poftánowi2 L. G. S.** (-)

29: ŕwoiá; áby im czáfu ŕwego rozdał " miárę pŕzenice.

(*marg*) " **obrok zámierzony.** (-)

werset: 43

30: Szczęśliwy on ŕługá/ ktorego pan przyŕzedŕzy/ znay=

31: dzie ták czyniácego.

werset: 44 Prawdźiwie mowię wam; że

32: go nád wŕzytká máietnoŕciá ŕwoiá poftánowi.

werset: 45 Lecz

33: iefliby rzekł on ŕługá w ŕercu ŕwoim; omiefzkawa

34: przyŕć pan moy: y poczáłby bić ŕlugi y ŕłuźebnice/ y

ieŕć y

strona: 247

247.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: ieŕć y pić/ y vpijáć ŕię:

werset: 46 przydzieć pan ŕlugi onego/

2: w dzień w ktory ŕię nie ŕpodźiewa/ y w godzinę kto=

3: rey niewie; y " oddzieli' go/ á " część iego z niewier=(*marg*) " **roźetnieG.**

4: " **policzy go miedzy niewiernymi ŕługámi.** (-)

4: nymi połóży.

werset: 47 On záfie ŕługá ktory wiedźiał wołá

5: páná ŕwego/ á nie nágotował ŕ ŕię' áni vczynił wedle(*marg*) **6 L. G.** (-)

6: woli iego: wielce będzie karan.

werset: 48]ále ktory nie wie=

- 7: dział/ á vczynił co godnego karánia; mniej będzie
8: karan. A od káždego ktoremu wiele dano/ wiele żą=
9: dáć będą: á ktoremu wiele zlecono/ **tym** więcej będą
10: chćieć od niego.

(*marg*) **Zącz: 69.** (-)

werset: 49]

- 11: Przyşzedłćiem miotác ogień ná ziemię: á czegoż
12: chcę iedno áby był zápalon?

werset: 50]Lecz mam być krztem

- 13: okrzczon: á iákom ieft ściśnion/ áż fię wykona?

werset: 51]

- 14: Mniemaciefz ábych przyşzedł dáwác pokoy " ná (*marg*) " **ná ziemiN L. G.** (-)
15: ziemię'? Bynamniey/ mowię wam: owfzem rozlą=
16: czenie.

werset: 52]Abowiem od tąd będzie ich pięć w iednym

- 17: domu rozłączonych; trzy przeciwko dwiemá/ á
18: dwa przeciwko trzem:

werset: 53]Oddzieli fię óciec przeciw

- 19: fynowi/ á fyn przeciw oycu fwemu: mátká prze=
20: ciw corce/ á corká przeciw mátce: świekrá prze=
21: ciw niewiaftce fwey/ á niewiaftká przeciw świekrze
22: fwoiey.

werset: 54]Mowił też y do rzelzy: Gdy widźicie o=

- 23: błok wfchodzący od zachodu/ wnet mowicie; Będzie
24: defzcz: y ták bywa.

werset: 55]A gdy wiátr wieiący od połud=

- 25: niá/ powiádaćie; Iż będzie gorąco: y bywa.

werset: 56]Obłu=

26: dnicy/ poftawy niebá y źiemie doświádczáć vmiećie:

27: á tego to czáfu iáko nie doświádczáćie?

werset: 57] Przeczże

28: y fámi z siebie nie fądźicie co iest fprawiedliwego?

werset: 58]

29: Gdy " tedy' idźiesz z twym przeciwnikiem do wrzę=(*marg*) " **bowiem.G.** (-)

30: du/ ftárayże fię w drodze iákobyś był wolen od niego:

31: by cię fnać nie pociągnął przed fędźiego/ á fędźiaby

32: cię podał opráwcy: á opráwcáby cię wrzucił do

33: więźienia. Powiedamći; nie wynidźiesz ftámtąd/

34: áż y oftátni drobny piéniádz oddaź.

Náuki

strona: 248

Rozd: 12. według Lukáfá.

248.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Boycie fię onego.**) Oto boiazń pieklá iest pżyteczna: przeciw

3: Nowowiernikom/ ktorzy każą áby káždy pewien był o zbáwieniu

4: fwoim: á mowią/ iż boiazń pieklá czyni obłudne ludzie. (*marg*) **Boiazn pieklá iest pżyteczna.** (-)

5: **Wfselki ktory mię wyzna.**) Káždy Kátholik powinien iest wiá=

6: rę fwoię wyznáć/ kiedy go o to pozowá ábo zopytáią Zydzi/ Tur=

7: cy/ Pogáni ábo Hæretycy. (*marg*) **Ták Lutrowie y Kálwinitowie.** (-) Y nie dofyć iest wiáre trzymáć w fer=

8: cu: ále ią teź fłowy y vczynekámi wyznáć potrzebá. A záprzec fię

9: Chriřtufá/ ábo ktorego ártýkułu Kátholickiey wiáry/ dla boiazni

10: ábo dla wftydu ktoregożkolwiek ftworzenia/ nie infze karánie zá=

11: fługuie/ iedno że táki káždy w dzień śmierći fwey będzie od Chri=

12: ftufá ná wieki odrzucony. (*marg*) **Chriřtufá winien káždy wyznáć.** (-)

13: **Náuczy was oneyże godziny.**) Nie iżby káždy Chrzeřćijánin/ kto=

- 14: ry od hæretykow ábo od Pogánow pozwány iest áby dał ísprawę
- 15: o wierze fwey/ miał być nátychmiałt obdárzon ołobną iákąs y
- 16: niezwyčajną náuką ná dyíputowánie/ y dánie odporu przeciwni=
- 17: kom (ktorą Pan Bog obdarzał Apóstoły/ y niektore inne święte
- 18: kościoła pierwżego) ále iż Pan Bog da naproftżemu/ ktory mo=
- 19: cną wiaré y vfność w nim pokláda/ vmieiętność potrzebną/ y fło=
- 20: wá doftáteczne ku wiáry fwey wyznániu. (*marg*) **Iáko Duch S. náucza o wiaré poimánym.** (–) Bo táki káždy będąc
- 21: pozwány/ dofyć mowi y doftátecznie fię broni/ kiedy fię wyznawa
- 22: być Kátholikiem/ y chce w tey wierze żyć y vmrzeć/ ktorą kościoł
- 23: powfżeczny wfzytkich wiekow y narodow trzyma y wyznawa.
- 24: **Ktoż mię poftánowił.**) Nie chćiał tu Pan Chriftus być íędzią y
- 25: dzielnikiem: ná przykád duchownym/ áby fię práwam y zábá=
- 26: wam świeckim odwodzić nie dáli od vrzędu fwego przednieyfze=
- 27: go to iest od modlenia/ kazánia/ y prace pásterskiej. Nie żeby im
- 28: zgoła wfzytkie ísprawy y zabawy świeckie były zákazáne/ zwlászczá
- 29: gdy fię ku czći y chwale Bożey obracáią/ ábo fię ku rozmnożeniu
- 30: wiáry/ ku pokoiowi póspolitemu/ y ku duchownym pożytkom ścią=
- 31: gáią. (*marg*) **Duchowni máiąli fię bawić świeckimi ísprawámi.** (–) Gdyż y o S. Auguſtynie Pofsidonius w żywoćie iego pi=
- 32: fze/ iż częſto dni cále ná tákich ísprawách trawił/ rozwiązuiąc ípory
- 33: świeckich ludzi y one vgadzáiąc: Y Auguſtyn piſze ſam o fobie/
- 34: iż o tym nie wąpiał/ że zá tákie prace miał wziąć zapłátę w niebie.
- 35: **Ku Bogu bogátym.**) Ten iest ku Pánu Bogu/ ábo przeciw Bo=
- 36: gu bogátym/ ktory dobrá fwe ná rozmnożenie chwały Bożey/ ná
- 37: kościoły/ ná ízkoły/ ná ízpitale/ ábo ná vbogie wydawáiąc/ íkárbi
- 38: fobie íkarb załugi y zapłáty w niebie: (*marg*) **Iáłmużny pożytek.** (–) ktoremu vbodzy/
- zážywá=
- 39: iący iáłmużn iego/ vprofzá w dzień łádnym iáłmuſie/ ktore tu
- 40: íkárbem niebieskim iest názwáne. Tu tedy Pan Chriftus iáłmu=

strona: 249

249.

Ewangeliey Rozd: 13.

- 1: żnę tak być potrzebną y tak wdzięczną Bogu pokázuie/ iżby ráczey
- 2: ludzie mieli wżytko przedać y rozdać vbogim/ á niżli oftrádać iey
- 3: pożytku.
- 4: **Nie troszczcie się o żywot wás.**)(*marg*) **Troskanie zakázane.** (-) Nie zákázuieć miernego ftára=
- 5: nia y opátrności: ále fráfunkow y kłopotow o potrzeby cíele=
- 6: íne. Pátrz: Mat: 6. 25.
- 7: **A w zgorę się nie podnośće.**) Græckie słowo **μετεωρησῆσαι**,
- 8: ieft wątpliwe. Bo się rozumieć może/ ábo/ Ani się z niebios o
- 9: tym wywiaduycie: ábo/ Ani pátrzcie w zgorę/ wątpiac o Bozkiey
- 10: opátrności: ábo/ Ani się wahaycie: ábo/ Nie myślćie wyłoko:
- 11: ábo/ iáko w texcie.
- 12: **Mále ftádo.**) Do Apoštołow tu łámych Pan mowi: y przeto ie
- 13: máłym ftadkiem zowie: y rofkázuie im przedáwac máiętności/
- 14: czego wżyftkim w obec nie rofkazał.)(*marg*) **Kościół Chrystułow nie ieft mále ftádo.**
- (-) A przeto nie idzie ftąd/
- 15: żeby kościół powfzechny/ miał być málutki.
- 16: **Gdzie ieft skarb wás.**) Ieſli bogacz vtopiwſzy ferce w fkárbie
- 17: íwoim ziemſkim/ nie może go podwazyć y podnieść do niebá:
- 18: niechayże fkárb ziemſki przed sobą przefyła do niebá/ wydawáiąc
- 19: go ná te/ ktorzy się zań modlić będą: tedy wnet ferce iego będzie
- 20: z fkárbem w niebie.)(*marg*) **Skárbić w niebie.** (-)
- 21: **Abych przyſedł dáwac pokoy.**) Rozumiey on pokoy zły/ który
- 22: ieft miedzy świeckimi y niezbożnemi ludzmi/ y onę zgodę ktora
- 23: ieft miedzy niewierniki y hæretykámi/ ábo innemi złoſnikámi.
- 24: Bo ten pokoy przyſzedł Chriftus tãrgáć. Pátrz Mat: 10. 35.)(*marg*) **Pokoy zły y dobry.** (-)

rozdział: 13

25: ROZDZIAŁ XIII.

- 26: 1 Chrifus wślyszawśy o Piłatowym okrucieńśtwie/ năpomina
27: lud do pokuty. 6 Y podobieńśtwem niepłodney figi. 11 Leczy
28: niewiăłtę škurczonă. 19 Podobieńśtwo od ziărnă gorczycznego.
29: 21 Y kwăfu w măkê włożonego. 24 Trzebă šię ciăłnă fortă ci=
30: šnăc do niebă. 32 Herodă lišem năzywa. 34 Hierozolimy škăże=
31: nie opowieda. (marg) **Zăcz: 70.** (-)

werset: 1

- 32: **P**Rzyšzli teź niektorzy nă ten czăs/ oznăymu=
33: iăc mu o Gălileyczykăch " ktorzy krew zmie=
34: šzał Piłat z ofiarămi ich'.

(marg) " ktorzy Piłat pobġ przy ofiărowăniu. (-)

werset: 2 A * odpowie=(marg) * **Iefus.K. G.** (-)

- 35: dźiawśy rzekł im: Mniemăcie że ci Gălileyczycy
36: năd wśytkie inne Gălileyczyki grzešzniefyźymi byli/ iź

tăkowe

strona: 250

Rozd: 13. według Lukăfă.

250.

- 1: tăkowe rzeczy vćierpieli?

werset: 3 Bynamniey/ powie=

- 2: dam wam: lecz iefli pokutowăc nie bęďciecie/ wśy=
3: šcy tăkze zginiecie.

werset: 4 " Iăko' ośmnašcie onych nă (marg) " **Abo.G.** (-)

- 4: ktore vpădlă wieźa w Syloe/ y pobġł ie: mniema=
5: cię żeby ` y' oni winnieyźymi byli năd wśytkie ludźie(marg) ` **G.** (-)
6: miešzkăiăce w Hieruzălem?

werset: 5 Bynamniey/ mowie

- 7: wam: owśzem iefli pokutowăc nie bęďciecie/ wśyšcy

8: także zginiecie.

werset: 6

9: Y powiedział to podobieństwo: Miał niektory

10: **człowiek** figowe drzewo wszczepione w winnicę swoję:

11: y przyszedł szukać na nim owocu/ y nie znalazł.

werset: 7

12: rzekł ku winiarzowi: Oto **już** trzy lata 'fajako' przy=(*marg*) **G.** (-)

13: chodzę szukając owocu na tej figie: a nie najdę.

14: Wytnij ją tedy: przecz y ziemię **prosto** załupie?

werset: 8

15: on odpowiedział y rzekł mu: Panie/ zaniechaj jej

16: y na ten rok/ aż ją okopam y obłożę gnojem:

werset: 9

17: Inaczej da owoc: a jeśli nie/ **więc** ją na potym wytnij.

(*marg*) **Zaczaj: 71.** (-)

werset: 10

Y nauczał w * bożnicy ich w szabaty. (*marg*) * **iedneyG.** (-)

werset: 11

A oto nie =

18: wiastła/ która miała " ducha niemocy od osminastie (*marg*) " **cięską niemoc.** (-)

19: lat; a była skurczona: y nie mogła żadną miarą " wz =

20: gorę pozrzeć'.

(*marg*) " **roskurzyć sięG.** (-)

werset: 12

Którą wyzwał Iesus/ przyzwał

21: jej do siebie/ y rzekł jej: Niewiasto/ rozwiązanaś

22: jesteś od niemocy twojej.

werset: 13

Y włożył na nią ręce: a

23: natychmiast podniosła się/ y chwaliła Boga.

werset: 14

A

24: odpowiedział Arcybożniczy/ gniewając się że Ie =

25: Iesus w szabacie wzdawał/ rzekł do **oney** rzekł: Sąc łeść

26: dni w ktorych ma być robiono: w te tedy przycho=

27: dząc leczenie się: a nie w dzień sobotni.

werset: 15] A odpowie=

28: dając Pan rzekł do niego: " Obłudniku' a zaż każdy z (marg) " **Obłudnicy** N L. K. G. (-)

29: was w szabát nie odwiązuie wołu swego ábo oślá

30: od żłobu; y odwiodłzy nápawa?

werset: 16] A tey corki Abrá=

31: ámowey którą oto związał szátan od osminaście lat/

32: zali nie potrzebá było od związku tey rozwiązać w

33: dzień sobotny?

werset: 17] A gdy to mówił/ záfłtydáli się

li 2

wszyscy

strona: 251

251.

Ewangeliey Rozd: 13.

1: wszyscy przeciwnicy iego: a wzytek lud rádował się/

2: ze wzytkiego co się chwalebnie działo od niego.

(marg) **Zaczá: 72.** (-)

werset: 18]

3: Y mówił: " Czemuż podobne iest krolestwo nie=(marg) " **ktorey rzeczy.** (-)

4: bieskie/ a czemu ie podobne vczynię?

werset: 19] Podobne iest

5: ziárnu gorczycznemu: ktore wzięwłszy człowiek/ w=

6: rzucił do ogrodá swego; y wrośło/ y stáło się drzewem

7: wielkim/ a ptacy powietrzni " odpoczywáli' ná gá=(marg) " **gniezdziłi się** G. (-)

8: łązkách iego.

werset: 20] Y zásię rzekł: Komuż przypodo=

9: bnię krolestwo Boże?

werset: 21] Podobne iest kwáłowi/ kto=

10: ry wzięwłszy niewiáftá/ záfłryła we trzy miáry máki:

11: áźby lię wżytko zákwaśiło.

werset: 22 Y chodźił po miáltách

12: y miálteczkách/ náuczáiąc/ á idąc w drogę do Ieru=

13: zálem.

werset: 23 Y rzekł mu niektory: Pánie/ iefli máło

14: tych co máiá być zbáwieni? A on rzekł ku nim:

werset: 24 V=

15: siłuyćie ábysćie wefzli przez ciálną fortkę. Bo **to**

16: wam powiedam/ że ich wiele będą chćieli wnidź/ á

17: nie będą mogli.

werset: 25 A gdy " wnidzie' gośpodarz/ y(marg) " **wftánieG. (-)**

18: zámknie drzwi/ á poczniecie ftać ná dworze/ y koła=

19: táć we drzwi/ mowiąc: Pánie * otworz nam: A od=(marg) * **Pánie.G. K. (-)**

20: powiedáiąc rzecze wam: Nie znam was z kądėsćie.

werset: 26

21: Tedy poczniecie mowić: Iadálíchmy przed tobą/ y

22: pijáli/ y vczyłės ná vlicách nášzych.

werset: 27 Y rzecze * wam:(marg) * **PowiedamG. (-)**

23: Nie znam was z kądėsćie: odstápciefz odemnie

24: wżyścy robotnicy niepráwości.

werset: 28 Tám będzie płáč

25: y zgrzytánie zębów: gdy vyźrzyćie Abráámá/ y Izáa=

26: ká/ y Iákobá/ y wżyśtkie Proroki w kroleśtwie Bo=

27: żym/ á was precz wyrzuconych.

werset: 29 Y przyidą od w=

28: íchodu y zachodu/ od pułnocy y południá: y vsiędą

29: w kroleśtwie Bożym.

werset: 30 A oto Ią ośtáteczni/ kto=

30: rzy będą pierwszými: á Ią pierwszy/ ktorzy będą

31: ołtátecznymi.

(*marg*) **Záczá: 73.** (-)

werset: 31

32: W onże dzień przyłtąpili niektorzy z Pháryzeu=

33: łzow/ mówiąc mu: Wynidź á idź łtąd: bo cię Herod

34: chce zábić.

werset: 32 Y rzekł im: Idźcie/ á powiedźcie te=

mu lifo=

strona: 252

Rozd: 13. według Lukáľzá.

252.

1: mu liłowi; oto wyrzucam czárty y wykonywam v=

2: zdравиánia dźis y iutro/ y trzećiego dnia koniec mieć

3: będę.

werset: 33 A włzákoź potrzebá mi dźis y iutro y po iu=

4: trze iść **w drogę**: bo nie przyłtoyna prorokowi indźie

5: zgináć okrom w Ieruzálem.

werset: 34 Ieruzálem/ Ieruzá=

6: lem/ ktore zábijáľz proroki/ y kámionuieľz te ktorzy łá

7: do ciębie połłáni: ilekroćiem chćiał zebráć dźiatki

8: twe iáko kokolź " gniazdo łwe' pod łkrzydłá/ á niech=*(marg)* " **kurczętá łwe.** (-)

9: ciáłość?

werset: 35 Otoź " zołłanie' wam dom wáľz pułty. A*(marg)* " **zołłáieG. S.** (-)

10: powiedam wam; że mię nie wyźrzyćie áź przyidźie **czás**

11: kiedy rzeczećie: Błogolłáwiony ktory idźie w imię

12: Páńłkie.

13: NAVKI Y PRZESTROGI.

14: **Ci Galileyczycy.**) Wielkie iełt w tym miłolłsierdzie Boże/ iź nie

15: ták prędko y nie ták cięľzko włzytkie grzełzne karze; iáko niektore

16: karał ná przełstrogę drugich. Iáko ná przykłád/ nie ná włzytkie

- 17: hæretyki (ktorzy przełożonymi łwymy gárdzą im fię łprzećiwiáiąc)
- 18: dopułzcza/ áby przepádli ziemię/ iáko Chore z towarzyłtwem
- 19: łwoim:(*marg*) **Bog niektórych karze ná przestrogę innych.** (-) Y nie młci fię ták zóraz nád włzytkimi/ ktorzy kołcioły y
- 20: łkárby ich łupiá/ iáko fię nád Heliodorem y nád Báltázárem
- 21: pomłcił: Y nie włzytkich ktorzy w cále nie oddawáią Bogu co
- 22: łlubili/ karze nagłá łmierciá/ iáko Anániałzá y Sáphirę. Ale
- 23: niektórych tylko łkárác raczył wedle ich załługi/ áby byli ná przy=
- 24: kład y ná przestrogę ku pokućie innym włzytkim/ ktorzy ich w tá=
- 25: kich złołciách násláduią: ktorzy iekli ná tym łwiećie nie pokuću=
- 26: iá/ tedy pewnie ná onym będą potępieni. *Optat: lib: 1. contra*
- 27: *Parmen.*
- 28: **Iełli pokutowáć nie będziećie.)** *μετάνοια*, w Nowym tełtámen=
- 29: ćie/ znáczy zupełná pokućę. Pátrż Mat: 3. v 2.(*marg*) **Pokutá.** (-)
- 30: **Miał niektóry figowe drzewo.)** Figá máiąca liłćie bez owocu/
- 31: znáczy Zydy/ hæretyki y złe Chrełłćijány: ktorzy máią wiáre y do=
- 32: bre łłowá/ ále nie vczyńki. (*marg*) **Figá bez owocu.** (-)
- 33: **Zwiázał Szátan.)** Stąd widzimy/ iż wiele chorob/ ktore fię
- 34: zdádzą być przyrodzone/ pochodzą od łzátáná z Bozkiego dopu=
- 35: łzczenia: ábo dla grzechu/ ábo dla dołwiádczenia.(*marg*) **Choroby niektore od Szátáná.** (-) Lecz Pan
- 36: Chriłtus oboię tę chorobę vzdrawia: ktoreyby żaden lekarz przy=
- 37: rodzonym obyczáiem zleczyć nie mogł. Iż on ná to przyłzedł/ áby

- 1: wyniłzczył/ ták ná dułzách iáko y ná ćielech/ łpráwy dyabelłkie.
- 2: **Przez ćiálną fortkę.)** Chrełłćijáni w życiu łwym pobożnym má=
- 3: iá łzukác tey ćiálney fortki: ále w wierze y w religiey máią fię trzy=
- 4: máć powłzechnołci/ to ielt łtárey y vbitey drogi.(*marg*) **Ćiálna fortká.** (-) Ktemu obáčz/

- 5: iż nie ieſt ſobie Pan przeciwny/ powiedáiąc tu/ że máło ieſt tych
6: ktorzy máią być zbáwieni: á gdzie indziey mowiąc/ iż wiele ich
7: przyidzie ze wſchodu y z zachodu ſłońcá/ ktorzy wſiędą z Abráa=
8: mem w kroleſtwie niebieſkim: Bo ácz ich máło ieſt względem
9: potępionych; wſzákże wiele ich ieſt względem fámych zbáwio=
10: nych. Iáko y pŕzenice miedzy plewámi máło ſię zda kiedy mło=
11: cą: ále po odwianiu/ nápełniáią ſię nią ſpichlerze niebieſkie
12: **August: ferm: 32.de verbis Domini.**
13: **Iadálíchmy przed tobą.**) Nie doſyć ieſt ku zbáwieniu wzywáć
14: Páńſkich Sákrámentow/ y ſłucháć ſłow iego: ieſli kto nie żywie
15: w iedności koſcioła powſzechnego.(*marg*) **Wiárá oprocz koſcioła nie waźna** (-) Ták
to mieyſce Auguſtyń ſ.
16: przywodzi przeciw Donátyſtom: ktorzy ácz mieli prawdziwe Sá=
17: krámenty/ y ofiárę Mŕzey S. ále ſię przez odſzczepieńſtwo oddzie=
18: lili byli od koſcioła S. powſzechnego.
19: **A niechćiałość.**) Zydzi fámi ſobie/ właſną wolą ſwoią/ byli przy=
20: czyną ſwego zátrácenia/ á nie Bog/ ktory ich wzywáć nie przeſta=
21: wał/ gdy oni ſłucháć niechćieli. Skąd widziemy wielką wol=
22: ność ludzką.(*marg*) **Człowiek przyczyną ſwego potępienia.** (-)

rozdział: 14

23: ROZDZIAŁ XIII.

- 24: 2 Opuchły w ſzábát vzdrowiony. 7 Iáko y kędy ſiadác v ſto=
25: łú ná kolácyey. 12 Vbogich wzywáć ná vcztę. 16 Podobieńſtwo
26: wezwánych ná wieczerzą. 26 Rodzice trzebá mieć w nienawiſci
27: dla Chriſtuſá. 28 Podobieńſtwo chcącego budowác wieżę. 31
28: Y krolá chcącego walczyć przeciw nieprzyacielowi. 33 Odrzeć
29: ſię trzebá ze wſzytkich máiętnoſci. 54 Sol. (*marg*) **Zácz: 74.** (-)

werset: 1

- 30: **3 Y** Sítało ſię: gdy Ieſus wſzedł do domu iedne=

31: go przednieyższego Pháryzeufzá/ w śzábát ieść

32: chlebá/ á oni go podftrzegáli.

(marg) **Ewángelia Niedz: 16. po Świątkách. (-)**

werset: 2] A oto czło=

33: wiek niektory opuchły był przed nim.

werset: 3] A Iefus od=

34: powiedziawfzy rzekł do zakonnych Doktorow y Phá=

35: ryzeufzow/ mowiąc: Godźili fię w śzábát vzdrawić?

werset: 4]

36: Lecz oni milczeli. A on wiawfzy go vzdrowił/ y od=

práwił.

strona: 254

Rozd: 14. według Lukafzá.

254.

1: práwił.

werset: 5] A odpowiedáiąc rzekł do nich: Ktorego

2: z was ośiel ábo woł wpádnie w śtudnią: á nie wnet

3: go wyćiągnie w dzień łobotny?

werset: 6] Y nie mogli mu

4: ná to odpowiedzieć.

werset: 7] Y powiedział też podobień=

5: łtwo ku tym ktorzy byli wezwáni/ bacząc iáko pier=

6: wfze śiedzenia obieráli/ mowiąc do nich:

werset: 8] Gdy bę=

7: dziefz wezwan * ná gody/ nie śiadayze ná pierwfzym *(marg)* * **od kogo G. S. (-)**

8: miefscu: áby fnać pocźiwfzy nád cię nie był wezwan

9: od niego:

werset: 9] á przyfzedłzy ten ktorzy ciębie y onego we=

10: zwał/ nie rzekł ci; Day temu mieyfce: á tedybyś ze

11: wftydem poczał śiedzieć ná ofátnim mieyfscu.

werset: 10 | Ale

12: gdy będzieś wezwan/ fzedfzy/ śiędźże ná poślednim

13: mieyfcu: że gdy przyidzie ten ktory cię wezwał/ rze=

14: cze tobie: Przyiacielu/ pośiędź fię wyźfzey. Tedy

15: będzieś vczczon przed fpołem z tobą śiedzącymi.

werset: 11 |

16: Bo wfzelki co fię wnośi/ znizon będzie: á kto fię

17: vniża/ wywyźfzon będzie. *

(*marg*) **Zączá: 75.** (-)

werset: 12 |

18: Mowił teź y onemu ktory go był wezwał: Gdy

19: fpráwuiefz obiád ábo wiefzerzã/ nie wzywayze przy=

20: iaćioł twoich/ áni bráćiey twej/ áni krewnych/ áni

21: fáfiad bogátych: żeby cię teź oni nie wezwáli/ y nie

22: sfátáć fię nagrodá.

werset: 13 | Ale gdy fpráwuiefz vczte; w=

23: zowze vbogich/ vłomnych/ chromych y ślepych:

werset: 14 | á

24: będzieś błogofławionym: żeć nie máią czym oddáć.

25: ábowiemći będzie oddano w zmartwychwftanie

26: fpráwiedliwych.

(*marg*) **Zącz: 76.** (-)

werset: 15 |

27: To vflyfzawfzy niektory z fpołu śiedzących/ rzekł

28: mu: Błogofławiony ktory " będzie iadł' " chleb' w(*marg*) " **ie.K.**

: " **obiádG.** (-)

29: w kroleftwie Bozym.

werset: 16 | A on mu powiedział.

30: Człowiek niektory fpráwił wiefzerzã wielkã/ y

31: zaprosił wielu.

werset: 17 Y połał sługę swego/ w godzinę

32: wieczerzy/ aby powiedział zaproszonym/ " żeby przy=(*marg*) **Ewán: Niedz: wtorey po Świątkách.** (-)

33: Izli' boć już wżytko gotowo.(*marg*) " **PodzięfsG.** (-)

werset: 18 Y poczęli się wżyscy

34: " Ipołecznie' wymáwiác. Pierwży mu rzekł: Kupi=

" po iednemuG.

łem wieś/

strona: 255

255.

Ewangeliey Rozd: 14.

1: łem wieś/ y mam potrzebę wyniść á oglądác ią: pro=

2: Iżę cię miey mię zá wymowionego.

werset: 19 A drugi rzekł:

3: Kupiłem pięć iarzm wołow/ y idę ich doświadczać:

4: profzę cię miey mię zá wymowionego.

werset: 20 A drugi

5: rzekł: Zonęm poiął/ á przeto nie mogę przyść.

werset: 21 A

6: wroćiwży się sługá/ oznaymił to pánu swemu. Tedy

7: się gośpodarz rozgniewawży/ rzekł słudze swemu:

8: Wynidź rychło ná vlice y ná przecznice miáltá: á v=

9: bogie y włomne/ y ślepe y chrome wprowadz tu.

werset: 22 Y

10: rzekł sługá: Pánie/ stáło się iákoś rofkazał: lecz ie=

11: Iżcze ieft mieyfce.

werset: 23 Y rzekł pan słudze: Wynidź ná

12: drogi y **miedzy** opłotki: á przymuś wniść; aby był dom

13: moy nápełnion.

werset: 24 " A powiemam wam' żeć żaden z(marg) " **Abowiemci wam powiemamG. (-)**

14: onych mężow ktorzy fą záprofzeni/ nie vkuši wie=

15: czerzy moiey. *

(marg) **Zącz: 77. (-)**

werset: 25

16: Y fży z nim rzeŹe wielkie: á obrociwŹy fię rzekł

17: do nich.

(marg) **Ewángelia o iednym Męczniku. (-)**

werset: 26

18: Iefli kto idŹie do mnie/ á nie ma w nienawiści

19: oycá fwego y mátki/ y żony y dŹieci/ y bráciey y ŹioŹtr/

20: iefŹcze teŹ y " duŹe fwoiey' nie moŹe być vczniem mo=(marg) " **Źywotá ábo zdrowia fwego. (-)**

21: im.

werset: 27 |A kto nie noŹi krzyŹá fwego/ á idŹie zá mną;

22: nie moŹe być vczniem moim.

werset: 28 |Abowiem kto z was

23: chcąc budowác wieŹę/ * nie pierwey ŹiadŹy oblicza (marg) * **zali.N L. L. (-)**

24: nakład/ iefli ma czego potrzebá do wykonánia:

werset: 29 |áby

25: Źnac/ gdyby záložyl fundáment á nie mogł dokoń=

26: czyć/ wŹyŹcy pátrŹáicy nie poczeli Źmiać fię z nie=

27: go/

werset: 30 |mowiąc: IŹ ten człowiek począł budowác/

28: á nie mogł dokonác?

werset: 31 |Abo ktory krol/ iádác ná

29: woynę potykác fię z drugim krolem/ nie pierwey

30: ŹiadŹy myŹli iefliŹ moŹe z dŹieŹiácią tyŹięcy potkác

31: fię z onym/ ktory z dwudŹieftą tyŹięcy iedŹie przeciw

32: niemu?

werset: 32] A iefliż nie: gdy on iefzcze ieft dáleko/ po=

33: fły wypráwiwfyzý proři " o to coby było ku pokoiowi'.

(*marg*) " **o pokoy.** (–)

werset: 33]

34: Tákże tedy kázdy z was kto fię nie wyrzeczce wfyzý=

ftkich má=

strona: 256

Rozd: 14. według Lukáfzá.

256.

1: ftkich máiętności swoich/ nie może być moim

2: vczniem. *

werset: 34]

3: Dobrać ieft fol. Lecz iefli * fol " zwietrzeie'(*marg*) * **też.N L.**

: **wł: " zgłupieie.** (–)

4: czymże **ia** nápráwią?

werset: 35] Nie przygodzi fię áni do źie=

5: mie/ áni do gnoiu: ále ia precz wyrzucą. Kto ma

6: vfyzy ku fłuchaniu niechay fłucha.

7: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

8: **Abowiemci będzie oddano.**) Oto zapłátá zá vczynki miłóšierne:

9: á iż mogą być czynione dla zapłaty wieczney. co ieft przeciw No=

10: wowiernikom dzišiefzym.(*marg*) **Zasługi vczynkow dobrych.** (–)

11: **Y poczeli fię wšytcy wymáwiác.**) Wolność ludzka/ á doftátek

12: šwiecki/ nawięcey przeřzkadzaią ludziom do zbáwienia.

13: **Przymuš wnidz.**) Stąd Auguřtyn S. dowodzi/ iż heretycy do

14: wiary ktorey nie ftrzymáli/ y do kořcioła z ktorego vćiekli/ máią

15: być mándaty y winámi krolow y křiążát Chreřćijánřkich przy=

16: muřzáni y przypádzáni: poniewař kořcioł ma ná nie práwo/ iáko

- 17: ná fwe zbiegi. (*marg*) **Hæreticy máią być do kościoła przypádzáni.** (-) Słowá iego te fá: Przyfzli Pogáni z vlic y z roftá=
- 18: iow: niechże też przyidą hæreticy/ á tu naydą pokoy. Bo ktorzy
- 19: płoty grodzą/ ćić rozdzielenia fzukáią. Więc ich wyćiągnąć z opłó
- 20: tkow/ więc ie z ćiernia wywlec. Ná płóćiech wwięzli/ y niechcą
- 21: áby ich przymufzano. Chcą áby im wolno było wnić ábo nie
- 22: wnić. (y wierzyć iáko chcą) Lecz nie ták Pan rofkazał ále ták:
- 23: Przypádz/ ábo przymuś ich áby wefzli. Niechay ich z wierzchu
- 24: potrzebá przyćisnie: ábowiem potym z niey wola wyrośnie.
- 25: To Auguſtyn S.
- 26: **A nie ma w nienawiści oycá.)** Zadne ftworzenie nie ma nam ták
- 27: być miłe/ ktoregobyfmy fię záprzec y w nienawiści mieć nie mieli;
- 28: iefli nam ieft ná przekázie do Chriftuſá/ y do kościoła iego/ ábo
- 29: do návrocenia/ y zbáwienia náſzego. (*marg*) **Bog ma być miłowan náde wfſytko.** (-)
- 30: **Kto fię nie wyrzeczce.)** Práwy Chreſćijánin ma fię porácho=
- 31: wác/ gdyby ná tákí hak przyfzedł (czáfu prześládowánia) żeby fię
- 32: ráczey odrzekł wfzytkiego co ma y mieć może: á niźliby miał v=
- 33: tráćić wiárę Kátholicą.

rozdział: 15

34: **ROZDZIAŁ XV.**

- 35: 1 Grzeſznicy Chriftuſá ſłucháią. 4 Owca ítrácona. 7 y 10
- 36: Weſele w niebie z grzeſzniká návrocenia. 8 Grofz zgubiony.

Kk

12 O

strona: 257

257.

Ewángeliey Rozd: 15.

- 1: 12 O márnótrátnym fynie. 20 Niewymowne miłóſierdzie Bo=
- 2: że przeciw grzeſznym pokutuiącym. (*marg*) **Zácz: 78.**
- 3: **Ewán: 3. Nied: po Swiátkách.** (-)

werset: 1

3: **Y** Przybliżáli fię do niego * Celnicy y grzeźzni=(*marg*) * **wfzytcy.G.** (-)

4: cy áby go ślucháli.

werset: 2 **Y** Źzemráli Pháryzeu=

5: Źzowie y Doktorowie/ mowiąc: Iż ten przyi=

6: muie grzeźzniki/ y iada z nimi.

werset: 3 **Y** rzekł do nich to

7: podobieńftwo/ mowiąc:

werset: 4 **K**tory z was człowiek

8: máiąc Źto owiec/ á Źtráciwfzy iednę z nich/ izali nie

9: zoftáwuie dziewięćidzieśiát y dziewięći ná puźczy/

10: á idźie zá oną co zginęła/ áż ią naydzie?

werset: 5 **A** náłazfzy/

11: kładźie ią ná rámioná Źwe ráduiąc fię:

werset: 6 **Á** przyźzed=

12: Źzy do domu wzywa przyiaćioł y Źśiád/ mowiąc im:

13: Ráduyćie fię ze mną/ iżem náłázł owcę moię ktora

14: byłá zginęła?

werset: 7 **P**owiedam wam/ żeć tákże będzie

15: rádość w niebie nád iednym grzeźznikiem pokutuią=

16: cym/ **więcey** niż nád dziewięćidzieśiát y dziewięćiá

17: Źpráwiedliwych ktorzy nie potrzebuią pokuty.

werset: 8 **A**bo

18: ktora niewiáftá máiąc dzieśięć " grofzy/ iefliźby Źtrá=(*marg*) " **Dráchm. G. L. A Dráchmá toż co y Denárius waży, pułpiętá grofsá Polsskie.** (-)

19: ćilá grofz ieden/ zali nie zápala świece y " wywraca'(*marg*) " **vmiáta.1 L. K. G S.** (-)

20: domu/ y Źzuká z pilnośćiá/ áźby * ználázłá?(*marg*) * **gi.N L. S.** (-)

werset: 9 **A** ná=

21: łazfzy/ wzywa przyiaćiołek y Źśiádek/ mowiąc: Rá

22: duyćie fię ze mną/ boćiem náłázłá grofz ktorym byłá

23: Itráciłá?

werset: 10 Tákżeć/ powiedam wam/rádość " będzie' (marg) " **bywaG.** (-)

24: przed ánióły Bożymi nád iednym grzełznikiem po=

25: kutuiącym. *

(marg) **Záčz: 79.**

Ewángelia w Sobotę po 2. Niedz: poftu. (-)

werset: 11

26: Y rzekł: Człowiek niektory miał dwu fynu:

werset: 12

27: Y rzekł młodzy z nich oycu: Oycze/ day mi część

28: máiętności ná mię przypadáiącey. Y rozdzielł im

29: máiętność.

werset: 13 A po nie wielu dni/ zebrałzy wfy=

30: Itko młodzy fyn odiáchał w dáleką kráinę: y ro=

31: Iprołzył tám máiętność fwą żywiąc rołpułtnie.

werset: 14 A

32: gdy wśyftko vtrácił/ Itał się głód wielki w oney

33: kráinie/ y on poczał niedořtátek ćierpieć.

werset: 15 A

Izedłzy/

strona: 258

Rozd: 15. według Lukáfzá.

258.

1: Izedłzy/ przyřtał do iednego obywatelá oney krái=

2: ny. Y pořłał go do folwárku fwego páść wieprze.

werset: 16

3: Y radby był nápełnił brzuch fwoy młotem ktore ia=

4: dáli wieprze: ále mu nikt nie dawał.

werset: 17 A przyřzedłzy

5: k sobie/ rzekł: Iáko wiele naiemnikow * v oycá me=(marg) * **w domuN L. S.** (-)

6: go máią dofyć chlebá: á ia ̄ tu' głodem vmieram!(*margin*) ̄G. (-)

werset: 18

7: Wítawfzy poydę do oycá mego/ y rzekę mu: Oycze/

8: zgrzełzyłem przeciw niebu y przed tobą:

werset: 19

9: ieft godzien być zwan fynem twoim: vczyń mię iáko

10: iednego z naiemnikow twoich.

werset: 20

11: do oycá fwego. A gdy iefzcze był dáleko/ wyźrzał go

12: oćiec iego/ y vlitował fię: á przybieżawfzy przypadł

13: do fzyie iego/ y pocałował go.

werset: 21

14: cze/ zgrzełzyłem przeciw niebu y przed tobą: iużem

15: nie ieft godzien być zwan fynem twoim.

werset: 22

16: dy oćiec do fług fwoich: ̄ Rychło' przynieście prze=(*margin*) ̄G. (-)

17: dnia fzátę/ á obleczcie go: y daycie pierścień ná rę=

18: kę iego/ y boty ná nogi iego:

werset: 23

19: ócielę zábiycie: á iedzmy y bądźmy wefeli.

werset: 24

20: wiem ten moy fyn vmárł był/ lecz ożył: zginął był/ á

21: nálażł fię. Y poczęli fię wefelić.

werset: 25

22: był ná polu. Lecz gdy przychodząc był blisko domu/

23: wfyłżał muzykę y tańce:

werset: 26

24: fłuźebnikow/ pytał coby to było.

werset: 27

A on mu powie=

25: dział: Brát twoy przyšzedł: y zabił oćiec twoy ciełę

26: tłuŕte/ iż go zdrowego doŕtał.

werset: 28] Rozgniewał fię te=

27: dy/ y niechćiał wnidź. A ták oćiec igo wyšzedŕzy " po=(marg) " **prošił goG.** (-)

28: czął go prošić'.

werset: 29] Lecz on odpowiedźiawŕzy rzekł

29: oycu fwemu: Otoć ták wiele lat ŕłużę/ y nigdym nie

30: przeŕtąpił roŕkazania twego: á nigdyš mi nie dał ko=

31: źłęćiá żebych vżywał z przyiaćioły moimi.

werset: 30] Ale gdy

32: ten ŕyn twoy/ ktory poźarł máiętnošć " fwą" z nie=(marg) " **twąG. S.** (-)

33: rządzicami/ przyšzedł/ zabiłeš mu tłuŕtego ćielcá.

werset: 31]

34: A on mu powiedźiał: Synu/ tyš zázwdy iełt ze mną/

Kk 2

y wŕzytkie

strona: 259

259.

Ewángeliey Rozd: 15.

1: y wŕzytkie **dobrá** moje ŕą twoie.

werset: 32] Lecz trzebá było

2: vżywáć y weŕelić fię/ iż ten brát twoy był vmárły/ á

3: ożył: zginął był/ á náležion iełt. *

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **Ktory z was człowiek.**) Ten człowiek/ iełtći Pan á Zbáwićiel

6: náŕz/ ktory wŕzytkie fwe prace obracał ku náwroceniu grzeŕznych

7: do pokuty. Ktorego wŕzyšcy wierni/ á zwłáŕzczá duchowni/ má=

8: iá náŕłádowáć.

9: **Ták będzie rádošć w niebie.**) Nie iżby Bog y ŕwićci ná niebie

10: więcey ŕobie wáżyli iednego grzeŕznego pokutuiącego/ niźli tych

11: ktorzy trwają w dobroci y śprawiedliwości.(*marg*) **Radość w niebie z grzesnych nawrocenia.** (-) Ale tym chciał Pan

12: pokazać/ iako miłe iest y wdzięczne Bogu y świętym iego grze

13: łznego nawrocenie: ktore nową iakąś y nieśpodziewaną radość

14: czyni w niebie. Iako y człowiek nieiako się więcej raduje z nále=

15: zionej iednej owce łtraconej/ niżli z wielu innych ktore nie

16: zginęły.

17: **Abo ktora niewiasta.**) Tá niewiasta iestci kościół Kátholicki/

18: ktory zówże szuka łynow wtráconych.

19: **Przed ánioly Bożymi.**)(*marg*) **Święci wiedzą w niebie co się znami dzieie.** (-)

Aniołowie y dułze świętych w niebie we=

20: śelą się z nawrocenia káżdego grzesznego: wiedzą tedy o nim y

21: pieczą o nas máią: y owłzem łercá náłze/ y wewnętrzna pokutá y

22: łkruchá nie iest onym táyna z Bożkiego widzenia ábo obiáwie=

23: nia. Iakoż tedy modlitw náłzych śłyłzeć nie máią? Y nie máłz w

24: tym żadnej różności/ między ánioly á dułzami świętych: gdyż y

25: ci/ y oni są duchowie/ y łpołu są w niebie/ y iednáko Páná Bogá

26: widzą/ w ktorym y przez ktorego widzenie ábo obiáwienie/ o nas

27: y o rzeczách wiedzą.

28: **Y rośprośył tam máiętność śwą.**) Ten łyn márnótrátny figurue

29: y nawrocenie pogánów/ y káżdego człowieka grzesznego.

30: **Tłufte cielő.**) Teraz się to wesele dzieie w kościele powłze= (*marg*) **Ofiárá ciála y krwi Pánskiej** (-)

31: chnym/ mowi Auguštyn święty. Abowiem to cielő tłufte bywa

32: ofiárowano Bogu/ w cielő y krwi Páńłkiej/ y karmi y náłyca w=

33: łzytek dom. A iako cielő znaczy náświęłszą ofiárę/ y wżywánie ciá=

34: łá y krwi Páná Chriřtułowej: ták łzátá przedniełza znaczyć mo=

35: że niewinność onę pierwłzłą/ ktorą nam Bog przywraca przez po=

36: kutę: y inłze dáry y łálki/ pochodzące z godnego wżywánia świę=

37: tego Sákrámentu.

strona: 260

Rozd: 16. według Łukafzá.

260.

rozdział: 16

1: ROZDZIAŁ XVI.

2: 1 Podobieństwo złego száfárzá/ który sobie z páńkiego przyia=

3: cioł náczyñł. 10 Kto w mále niewierny/ ten y wielu. 13

4: Dwimá pánom nikt służyć nie może. 16 Zakon y Prorocy do

5: Ianá trwáli. 17 Pewność y trwáłość słowá Bożego. 18 Zonę

6: opuściwšy nie godzi się inney poymowác. 19 O bogaczu y Lá=

7: zárzu. 31 Kto piřmu S. nie wierzy/ ten y vmárłym/ gdyby po=

8: wřtáli/ nie vwierzy. (*marg*) **Zác: 80.**

9: **Ewángelia w Niedz: 8. po Swiátkách. (-)**

werset: 1

9: **M**Owił też y do vczniow řwych: Był niektery

10: człowiek bogáty który miał " száfárzá: á ten(*marg*) " **ábo wrzędniká: po Græcku**
οικονομων, który wřytkim domem rządzí.G. (-)

11: był odnieřon do niego/ iákoby rořprařzał do=

12: bra iego.

werset: 2 A wezwawřszy go/ rzekł mu: Coř to słyřę

13: o tobie? odday liczbę řzáfárřtwá twego: ábowiem

14: iuř **więcey** nie będźiefz mogł řzáfowác.

werset: 3 Y mowił **on**

15: řzáfarz řam w sobie: Coř vczynię gdyř pan moy odey=

16: muie odemnie řzáfárřtwo? kopác nie mogę/ żebrác

17: się wřtydę.

werset: 4 Wiem co vczynię: że gdy będę złořon

18: z řzáfárřtwá/ przyimá mię do domow řwoich.

werset: 5 Przy=

19: zwawfzy tedy z ofobná káždego z dłuźnikow páná

20: fwego/ rzekł pierwfzemu: Wieleś **ty** winien pánu

21: memu?

werset: 6] A on powiedział: fto báreł oliwy. Y rzekł

22: mu: Weźmi zapis twoy/ á śiadfzy nátychmiaft ná=

23: pifz pięćdziesiąt.

werset: 7] Potym drugiemu rzekł: A ty

24: wieleś winien? A on rzekł/ fto " beczek pżenice. Y(marg) " **Corus miał w fobie30.miar, z ktorych kážda brála w fię, ile fię we144.skorup iáiec kokofsyh pofpolityh wfypác może. (-)**

25: rzekł mu: Weźmifz zapis fwoy/ á nápiż óśmdziesiąt.

werset: 8]

26: Y pochwalił pan fżáfárzá " niefpřawiedliwego'/ iż(marg) " **niefpřawiedliwości. Hebr. (-)**

27: roftropnie vczynił. Bo fynowie tego światá/ ro=

28: ftropnieyfzy fą w rodzáu fwoim nád fyny światłofci.

(marg) **Mámmon, máiętność, ábo imienie, ábo bogáctwá. Hier. (-)**

werset: 9]

29: A ia wam powiedam: Czyńcie fobie przyacióły z

30: mámmony niefpřawiedliwey: áby gdy wítaniecie/

31: przyięli was do wiecznych przybytkow. *

(marg)

Záczá: 81. (-)

werset: 10]

32: Kto wierny ieft w mále/ y w wielu wierny ieft:

33: á kto w mále niefpřawiedliwy ieft/ y w wielu nie=

34: fpřawiedliwy ieft.

werset: 11] Iefliżeście tedy w niefpřawie=

strona: 261

261.

Ewangeliey Rozd: 16.

1: dliwey mámmonie wiernymi nie byli: któż się wam

2: prawdziwey zwierzy?

werset: 12] A iefliście w cudzym wier=

3: nymi nie byli: któż wam da to co wáfze iefł?

werset: 13] Za=

4: den sługá dwiemá pánom służyć nie może: bo ábo ie=

5: dnego będzie miał w nienawiści/ á drugiego miło=

6: wáf będzie: ábo do iednego przyftanie/ á drugiego

7: wżárdzi. Nie możecie Bogu y mámmonie służyć.

werset: 14]

8: A słućháli tego wżyftkiego * Pháryzeufzowie kto=(*marg*) * **y.G** (-)

9: rzy byli łákomi: y śmiali się z niego.

(*marg*) **Záczá: 82.** (-)

werset: 15]

10: Y rzekł im: Wy iefteście ktorzy lámi siebie v=

11: Ípráwiedliwiacie przed ludźmi: lecz Bog zna sercá

12: wáfze: ábowiem to co iefł v ludzi wyniofłego/ obrzy=

13: dłość iefł przed Bogiem.

werset: 16] Zakon y Prorocy/ áż do

14: Ianá. od tych miał kroleftwo Boże opowiedáią/ á

15: káždy go gwałtem dobywa.

werset: 17] A łácwiey niebu y

16: źiemi przemináć/ niż iedney krefce z zakonu vpáść.

werset: 18]

17: Ktoźkolwiek opuźcza żonę fwą/ á drugá poymu=

18: ie/ **ten** cudzołóży: á ktokolwiek od mężá opuźczoną

19: poymuie/ **tez** cudzołóży.

(*marg*) **Zączá: 83.**

Ewángelia we czwartek po 2. Niedz: w poft. (-)

werset: 19

20: * Był niekory człowiek bogáty " á obłoczył się'(*marg*) * **y.G.**

" ktory się obłoczyłN L. (-)

21: " w purpurę y w biśior': y " vżywał' hoynie ná káždy(*marg*) " **w fsárlát y w iedwabnicę. Byffus było iakieś płotno z Indiey barzo miękkie, subtylne á drogie: iáko iedwabnicá.**

" bywał dobrej myśli.G. (-)

22: dzień.

werset: 20 Był też niekory żebrak imieniem Lázarz/

23: ktory leżał v wrot iego/ wftytek owrzedziály:

werset: 21 Chcąc

24: być náfycon z odrobin/ ktore pádały z stołu bogaczo=

25: wego: * ále y psi przychodząc lizáli wrzody iego.(*marg*) * **á żaden mu nie dawał.N L. (-)**

werset: 22

26: Y sítało się że vmárl **on** żebrak/ á odnieśion był od

27: ániółow ná łono Abráámowe. Vmárl też y bogacz

28: " y pogrzebion ieft w piekle.

(*marg*) **" y pogrzebion ieft. A w piekle podniozfsyG. S. (-)**

werset: 23 A podniozfsy' oczy

29: swoie gdy był w mękách/ vyżrzał Abráámá z dáleká/ y

30: Lázárzá ná łonie iego:

werset: 24 y záwoławfsy rzekł: Oycze

31: Abráámie/ zmiłuy się nádemną: á pošli Lázárzá áby

32: omoczył koniec pálcá swego w wodzie/ áby ochłodził

33: ięzyk moy: bo cierpię męki w tym płomieniu.

werset: 25 Y

34: rzekł mu Abráám: Synu/ wípomni żeś * odebrał do=(*marg*) * **ty.G.** (-)

brá * zá

strona: 262

Rozd: 16. według Lukáfzá.

262.

1: brá * zá żywotá twego/ á Lázarz tákże złe: á teraz(*marg*) * **twoie.G.** (-)

2: też on ma poćiechę/ á ty męki ćierpiłz.

werset: 26] A nád to

3: wízytko/ miedzy námi y wámi otchłań wielka ieft v=

4: twierdzona: áby ci ktorzy chcą ftąd prześć do was/

5: nie mogli: áni **oni** ftámtąd prześć fám do nas.

werset: 27] Y

6: rzekł: Profzę cię tedy oycze ábyś go poftał do domu

7: oycá mego: ábowiem mam pięć bráćiey:

werset: 28] " áby im (*marg*) " **áby ie przeftrzegł.** (-)

8: świáductwo wydał' iżby też oni nie przyfzli ná to

9: mieyfce męki.

werset: 29] Y rzekł mu Abráám: Máiąc Moy=

10: zefzá y Proroki: niechże ich fłucháią.

werset: 30] A on rzekł:

11: Nie/ Oycze Abráámie: ále gdyby kto z vmárłych

12: fzedł do nich/ będą pokutowáć.

werset: 31] Y rzekł mu: Ieflić

13: Moyzełzá y prorokow nie fłucháią/ tedyć/ by też kto

14: z martwych powftał/ nie vwierzą. *

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Y pochwalił pan fsáfárzá.**) Nie chwalić Pan tego/ że go zdrá=

17: dził: ále opátrznóść iego ná przykład podáie/ że fobie vmiał w

18: potrzebie porádzić.(*marg*) **Co Pan w fsáfárzu chwali.** (-) Lecz iefli on był pochwalon
od páná ktore=

19: go kradł: iákoż dáleko więcey Bogu się podobáią/ ktorzy wedle
20: woley y rofkazania iego/ dobrá páńskie vbogim rozdawáią.
21: **August: de quæst: Euang.**
22: **Przyjęli was.**) Wielka poćiechá wśytkim iáłmużnikom/ y wiel=
23: ka moc vczynkow miłościernych: że nie tylko grzechy oczyściáią/ y
24: krolestwo niebieskie zářluguią/ y modlitwy ná ziemi tych ktorym
25: się dzieią: ále y pomoc ich y obronę w niebie. Skąd też mamy/ iż
26: święci w niebie modlitwámi y przyczynámi řwymi wřpomagáią
27: tych/ ktorzy im dobrze czynili ná tym świecie. A iż w tákíey czći
28: y káńce řą v Páná Bogá/ że y mogą y chcą dobrodzieie řwe przy=
29: iąc do przybytkow wiecznych: ták dobrze iáko ci dłuźnicy mogli
30: przyięć řzáfárzá do řwých domow. A iż iáłmuźny zákonnikom y
31: innym ludziam poboźnym vczynione/ řą dáleko pomocnieyřze y
32: pożytecznieyřze/ á niźeli ná pořpolite vbogie obrocone: ácz y te
33: řwą zářługę y zapłátę máią. O czym řzerzey Hieronym ř. **quæst: 6.**
34: **ad Algařam. Ambr: in Luc. August: řerm: 35. de verb: Dom.**
35: **A drugá poymuie.**) Iáko żoná męźá cudzołóźniká opuściwřzy/
36: poki on żyw/ nie moźe iřć zá drugiego/ z Pánřkiego rofkazania:
37: ták też y mąź/(*marg*) **Małźenřtwo nie rozdzielne.** (–) dla cudzołóřtwá żonę
opuściwřzy/ poki oná żywá/

nie moźe

strona: 263

263.

Ewángelíey Rozd: 16.

1: nie moźe inney poiąć. **August: de bono coniug: cap: 7. et lib: 1.**
2: **cap: 8. et 9. de adult: coniug.**
3: **Odnieřion był od ániolów.**) Táki teraz ániolowie duřze świę=
4: tych odnořzą do niebá/ iáko ná on czás duřzę Lázárzowę ná łono
5: Abráámowe.(*marg*) **Aniolowie duřse odnořzą do niebá.** (–) A obáč zapłátę vbořtwá/
nędze y ćierpliwořci: á
6: z drugiey řrony koniec y zapłátę dořtátku y rořkořzy tuteczney/ z

- 7: niemiłosierdziem złączoney. K temu obącz/ iż przy śmierci kázde=
- 8: go/ dzieie fię iákiś fąd ofobny: (*marg*) **Sąd ofobny. Dufsá nieśmiertelna.** (-) á iż dufzá nie vmiera/ áni łpi/ áni
- 9: bywa záfwezóną áż do dnia fądneho: ále záfraz po śmierci bierze
- 10: fwą zaplátę.
- 11: **Ná łono Abráámowe.**)(*marg*) **Lono Abráámowe.** (-) Lono Abráámowe byłóć mieyfce od=
- 12: poczynienia wfzytkich tych/ ktorzy vmieráli w łáfce Bożey/ przed
- 13: przyściem ná śwíát Páná Chrítfufowym: poki iefzcze nie byłó
- 14: niebo otworzone śwíetą śmiercią iego.(*marg*) **Chrítfus przecz sfąpił do pieklá.** (-)
To mieyfce Záchárialfz
- 15: zowie dołem w ktorym nie máfz wody: Ezáialfz ćiemnicą/ á Do=
- 16: ktorowie póspolície **limbum Patrum**, otchłanią Oycow śwíetych.
- 17: Y Pan Zbáwiciel náfz dla tego nawięcey do piekłow sfąpić ra=
- 18: czył/ áby ftámtąd wybáwił dufze Oycow S. **Iren: lib: 4. cap: 39.**
- 19: **Eufeb: Demonftrat: Euangel: lib: 10. cap: 8. Epiphan: hære: 56.**
- 20: **Ambr: de myst: Pałch: cap: 4. Hieron: in 9. Zach. August: e=**
- 21: **pist: 99. et lib: 20. de ciuit: cap: 15.**
- 22: **Ześ odebrał dobrá.**) Być w wfátawicznym pokoiu/ rofkořzy y
- 23: łzczęściu ná tym śwíecie/ iefť rzecz niebeřpieczna: y znák męki ná
- 24: onym. **Hieronimus.**
- 25: **On ma póciechę.**) Lázarz odpoczywał/ y miał póciechę ná ło=
- 26: nie Abráámowym: ále przecię w piekle: á nie w niebie przed
- 27: Chrítfufem. **Hieron: epist: 3. et epist: 129.**
- 28: **Otchłan wielka.**) Wielki iefť przeciąg od łoná Abráámowe=
- 29: go do niżłzego pieklá. W ktorym przeciągu trzymáią niektorzy
- 30: że Czyśćiec iefť: z ktorego teź Pan Chrítfus/ gdy sfąpił do pie=
- 31: klá/ nie iednego wybáwił.(*marg*) **Czyśćiec.** (-) Bo ći ktorzy w łonie Abráámowym
- 32: byli/ żadnych mąk nie ćierpieli: á przecię fą iálne piřmá (Auguřtyn
- 33: S. mowi) ktore śwíádczą/ iż Chrítfus sfápiwfzy do pieklá/ nie=

- 34: ktore z mąk wybáwił: tedyć pewno z Czyścá muśiał ie wybáwić.
- 35: **Iżby tez oni.**) Iefli potępieni máią pieczę o przyaściołách fwo=
- 36: ich iefzcze żywiących: iákoż ludzie święci zbáwieni w niebie/ nie
- 37: máią się o fwe bárziewy ftárác?(*marg*) **Święci ftaríać się o nas.** (–) A iefli potępieni w ogniu piekiel=
- 38: nym máią zmyfły y fpofohy/ ktoremiby myśli y chęci fwoie oznay=
- 39: miáli. ták iż mogą być vfłyfzeni y zrozumieni od Abráámá/ cho=
- 40: ćia ták dáleko od nich mieyfcm y ftanem oddalonego: dáleko(*marg*) **Wzywánie świętych.** (–)

ślufznicy

strona: 264

Rozd: 17. według Lukafzá.

264.

- 1: ślufznicy záifte mogą ludzie ná świecie będący świętych wzywác/ y
- 2: od nich być wyfłucháni. Przetoż bluzni Kálwin gdy ták pyta:(*marg*) **Bluznierftwo Kálwinowo.** (–)
- 3: Kto dał świętym ták długie vfzy/ y ták oftre oczy/ żeby mogli fły=
- 4: fzeć próby y widzieć potrzeby náfze? Dofyc ćieleśnie y grubie Kál=
- 5: win mowi o rzeczách duchownych: Gdyż áni ten bogacz potę=
- 6: piony/ áni Abráám/ vfzu/ oczu/ y ięzyká ćielefnego nie miał: á prze=
- 7: ćię oto widział y fłyfzał y mowił.
- 8: **Máiąć Moyzefśá.)** Abráhám miał wiadomość rzeczy ktore się
- 9: działy ná świecie: ktore zá iego wieku nie były: iáko to/ że mieli
- 10: kśięgi Moyzefzowe y prorokow/ ktorych on nigdy nie widał.
- 11: **August : de cura pro mortuis cap: 14.** (*marg*) **Święci wiedzą co się dzieie ná świecie.** (–)

rozdział: 17

12: ROZDZIAŁ XVII.

- 13: 1 Zgorśzenia być muśzą: ále biádá gorśzácemu. 3 Z brátem
- 14: wyfłępnym iáko się obchodzić. 6 Iáka iefť moc wiáry. 10 Słu=

15: dzyfmy niepożyteczni. 12 Dzieiesięć trędowátych oczyszcieni. 20

16: Przyście Syná Bożego nie będzie tájémne/ ále iáwne. 26 Nie=

17: Ípodziwáne/ iáko zá czáfu Noego. 28 y Lotowego.

werset: 1

18: **Y** Rzekł do vczniow swoich: Nie może to być/

19: áby zgorźzenia przyść nie miáły: lecz biádá

20: temu przez kogo przychodzą.

werset: 2

21: cznieyby mu było/ gdyby młynłki kámieñ zówieszono

22: ná szyiey iego/ y wrzucono go w morze; niżliby miał

23: zgorźzyć iednego z tych málutkich.

(*margin*) **Zácz: 84.** (-)

werset: 3 " Mieyciefz fię ná pieczy'. Ieřliby twoy brát (*margin*) " **Ořtrzegaycieřs fię.** (-)

24: zgrzeřzył Ā przeciw tobie'/ řtofuy go: á ieřliby fię vpá= (*margin*) **ř19. L. S.** (-)

25: miętał/ odpuść mu.

werset: 4 A ieřliby řiedmkroć ná dzieř

26: zgrzeřzył przeciw tobie/ y řiedmkroć ná dzieř náwro=

27: cíł fię k tobie/ mowięć; Zalcı mi: odpuść mu.

werset: 5 Y

28: rzekli Apořtołowie Pánu: Przymnoř nam wiáry.

werset: 6

29: A Pan rzekł: Ieřlibyřcie mieli wiáre iáko źiárno

30: gorczyčne/ moglibyřcie rzec temu drzewu leřney

31: figi; Wyrwi fię z korzeniá/ á wřadzź fię w morzu: á

32: vřłucháloby was.

werset: 7 A ktoř z was **ieřt** coby miał řługe

33: orzącego ábo páłącego/ ktory gdyby fię z polá wro=

265.

Ewangeliey Rozd: 17.

1: **ći!** " rzekłby mu; Zaraz' / podź / vsiądź zá stoł?(*marg*) " **rzekłby mu zaraz.G. (-)**

werset: 8 | Ale

2: **zaz** mu nie rzecz: Nágotuy cobych wieczerzał; á

3: przepálawłszy się słuź mi / aż się náiem y nápiję: á po=

4: tym ty będźiesz iadł y pił?

werset: 9 | Zali dziękiue słuźde one=

5: mu / iż vczynił to co mu rofkazał?

werset: 10 | Nie zda mi się.

6: Tákże y wy / gdy vczynicie wśzytko co wam rofkaza=

7: no / mowćie; Słudzy niewżyteczni iestefmy: * cofmy(*marg*) * **Bo.G. (-)**

8: byli winni vczynić / tofmy vczynili.

(*marg*) **Záčzá: 85.**

Ewáng: Nied: 13 po Swiątkách. (-)

werset: 11 |

9: Y sftáło się / gdy fzedł do Ieruzálem / fzedł srod=

10: kiem Sámáryey y Gálileiey.

werset: 12 | A gdy wchodził do

11: niektorego miástecká / zábieżeli mu dzieięć mężow

12: trędowátých: ktorzy ftánęli z dáleká /

werset: 13 | y podnieśli

13: głos mowiąc: Iefušie náuczycielu / zmiłuy się nád

14: námi.

werset: 14 | Ktore vyźrzawłszy / rzekł: Szedłszy / okaźcie

15: się káplanom. Y sftáło się gdy fzli / byli oczysćieni.

(*marg*) **CZWARTA CZESCEwangeliey: przyście Pánskie ná mękę do Iudskiey
ziemie. (-)**

werset: 15 |

16: A ieden z nich / widząc że był vzdrowion: wroćił

17: fię/ głósem wielkim chwałąc Bogá:

werset: 16 y padł ná obli=

18: cze v nog iego/ dziękuiać *: á ten był Sámárytan.(*marg*) * **mu.G.** (-)

werset: 17

19: A Iefus odpowiedziawfzy/ rzekł: Zaż nie dzieśięć

20: ieft oczyszćionych? á dziewięć kędy fą?

werset: 18 " Nie ieft (*marg*) " **Nie fą nálezieni, ktorzyby fię wroćili, dáć.G.** (-)

21: náleżiony ktorzyby fię wroćił/ á dał' Bogu chwałę/

22: iedno ten cudzoziemieć?

werset: 19 Y rzekł mu: Wfítań/ idź:

23: bo wiára twoiá ciebie vzdrowiła. *

(*marg*) **Zácz: 86.** (-)

werset: 20

24: A będąć zopytány od Pháryzeufzow; Kiedy

25: przydzie kroleństwo Boże? odpowiedział im y rzekł:

26: Nie przydzieć kroleństwo Boże z poftreżenim:

werset: 21 áni

27: rzeką; Otoć tu/ ábo tám. Abowiem oto kroleństwo

28: Boże " wewnątrz was ieft.

(*marg*) " **ábo, miedzy wámi ieft.** (-)

werset: 22 Y rzekł do vczniow

29: 'fwoich': Przyidąc dni/ gdy będziećie żądáli oglą=(*marg*) **G.** (-)

30: dáć ieden dzień Syná człowieczego: á nie ogląda=

31: cie.

werset: 23 y będąć wam mowić: Oto tu/ álbo oto tám.

32: Nie chodźćiefz/ áni fię zá nimi vdawayćie.

werset: 24 Abo=

33: wiem iáko błýfkáwicá błýfkáiać fię od **iedney ftrony** z

34: podniebia/ ná drugą kora ieft pod niebem/ świeći:

strona: 266

Rozd: 17. według Łukafzá.

266.

1: takżeć będzie Syn człowieczy w dzień fwoy.

werset: 25] Lecz

2: potrzebá mu pierwey wiele wćierpieć/ y być wzgár=

3: dzonym od narodu tego.

(*marg*) **Záčz: 87.** (-)

werset: 26]

4: A iáko było we dni Noego/ takżeć będzie y we

5: dni Syná człowieczego.

werset: 27] Iedli y pili; ženili fię y

6: zá mąż wydawali/ áż do dnia ktorego wřzedł Noe do

7: korabiá: y przyřzedł potop/ á wytrácił wřzytki.

werset: 28] Ták=

8: że też iáko fię działo zá dni Lotowych: Iedli y pili;

9: kupowali y przedawali: řzczepili y budowáli:(*marg*) **4 L. G.** (-)

werset: 29] á

10: tegoż dnia gdy wyřzedł Loth z Sodomy/ řpadł iáko

11: defzcz ogień z řárką z niebá/ y wytrácił wřzytki.

werset: 30]

12: Tymże řpofobem będzie **on** dzień w ktory Syn czło=

13: wieczy fię obiáwi.

werset: 31] " Oney godziny' kto będzie ná(*marg*) " **Onego dnia, ábo w on dzien.3 L.**

K. G. S. (-)

14: dáchu/ á naczynie iego w domu; niechayże nie řcho=

15: dži brác ie: á kto ná polu; niech fię takżeć náząd nie

16: wraca.

werset: 32] Pámietayćie ná żonę Lotowę.

werset: 33 Kto=

17: by fię kolwiek ftárał záchowác " dużę fwą/ ftráci ią:(*marg*) " **żywot fwoy.** (-)

18: á ktokolwiekby ią vtrácił/ ożywi ią.

werset: 34 Powiedam

19: wam; oney nocy będą dwa ná iednym łózu: iedne=

20: go wezmą/ á drugiego zoftáwią:

werset: 35 Dwie będą mleć

21: fpołu: iednę wezmą/ á drugą zoftáwią: ~ Dwa **będą**(*marg*) ~ **2 L. N G.** (-)

22: ná polu: ieden będzie wzięt/ á drugi zoftáwion'.

werset: 36

23: A odpowiedáiąc rzekli mu: Gdzież Pánie? A on

24: im rzekł.

werset: 37 Gdziećkolwiek będzie " ciáło' tám fię (*marg*) " **trup ábo ścierw.G.** (-)

25: zbiorą y orłowie.

26: NAVKI Y PRZESTROGI.

27: **Nie podobna ieft.**) Nie z fczerey potrzeby: boby tedy nic nie

28: grzeřzyli ci ktorzy inne gorřzą: ále dla wielkney złořci ludzkney/ nie

29: ieft rzecz podobna/ áby nie były zgorřzenia. Y przetoż wnet przy=

30: dał. Biádá temu przez ktorego przychodzą.(*marg*) **Zgorřsenia iáko być muřą.** (-)

31: **Słudzy niewżyteczni.**)(*marg*) **Zasługá vczynkow dobrych.** (-) Gdyby był rzekł Pan y Zbáwićiel nářz/

32: iř záchowánie Bozkiego przykazánia nie ieft nam pożyteczne: fłu=

33: řznieby mogli odřczepieńcy mowić/ iř nářze vczynki nie zářługuią

34: niebá/ áni iákney zapłáty v Páná Bogá. Ale nie rzekł tego: tylko

Ll 2

to znác

strona: 267

267.

Ewángeliey Rozd: 18.

1: to znác dał tymi fłowy/ iř fłużbá nářza nie ieft pożyteczna Pánu

2: Bogu/ ktory iey od nas wyciąga/ nie iáko iemu potrzebney ábo

- 3: pożyteczney/ ále iáko powinney. A ácz Pan Chriřtus vczy nas
- 4: ták pokornie rozumieć o vczynkách y pořługách nářzych iemu wy=
- 5: rządzánych: wřzákže ná innych wielu mieřćách/ řług řwoich kto=
- 6: rzy czynią ile mogą/ nie zowie niepożytecznymi: ále ták wdzie=
- 7: cznie y mile do nich mowi: Nuř tedy řlugo dobry y wierny/ gdy=
- 8: żeř nád mářym był wiernym/ nád wielem ćię pořtánowie. Y
- 9: nád to zowie ie nie iuř řługami/ ále przyiaćioły/ bráćią y řiořtrá=
- 10: mi. Acz my przećię záwřze/ z pokory y z prawdy/ mamy fię mieć
- 11: zá niegodne řlugi.
- 12: **Okaźcie fię káplanom.**) Ten trąđ známionował grzechy: ktore
- 13: ácz Pan Bog beř řadney ludzkiey pořlugi řam vleczyc y oczyřćić
- 14: moře: wřzákže ich pořpolićie nie oczyřćia/ iedno przez pořluge ká=
- 15: pńanow. Przetoř řaden niech nie gárdzi rządem y pořtánowieniem
- 16: Bořym: y niech nie mowi/ žeby dořyc było řpowiaćić fię řáme=
- 17: mu Pánu Bogu.(*marg*) **BOG odpuřcza grzechy przez káplany.** (-)
- 18: **Gdy řsli.**) Moře kto mieć záfem táką řkruchę y pokuteř; že
- 19: grzech iego/ pierwey niřli przyidzie do káplaná/ bęđzie odpuřczo
- 20: ny:(*marg*) **Do řkruchy řpowiedz potrzebna.** (-) wřzákže y ten ma iřć do káplaná/
iáko oto ći trędowáći vczy=
- 21: nili: zwałřczá iř nie wiemy pewnie/ iefli řkruchę dořtáteczną ma
- 22: my: á iř nie iefť práwa řkruchá bez řądze Sákrámentu/ gdy zás
- 23: y mieyřce iefť po temu.
- 24: **Wiará twoiá.**) Y tu widzimy nie řámę wiáreř/ ále y náwroce=
- 25: nie/ y dzieřkowánie/ y chwálenie Bogá.(*marg*) **Hæretycy Chriřtuřá tu y owdzie**
vkázuią. (-)
- 26: **Y bęđąc wam mowić.**) To mowią hæretycy ná częřći rozerwá=
- 27: ni/ ktorzy Chriřtuřá po káćiech vkázuią. Lecz náuká Pána Chri=
- 28: řtuřowá/ iáko błýřkáwicá/ iáwna y iářna iefť po wřzytkim řwiećie.
- 29: August: Quæř: **Euang:** lib: 1. quæř: 38.

rozdział: 18

30: ROZDZIAŁ XVIII.

- 31: 1 Vczy wítawiczney modlitwy. 2 Przykładem wdowy sędzie=
32: mu niepráwiedliwemu dokuczáiący. 9 A przykładem Pháryze=
33: ufzá y Celniká/ iáka ma być modlitwá pokázuie. Dziatki przyi=
34: muie. 18 Iáko przyść do żywotá wiecznego. 22 Rádá Páńfka
35: o sprzedániu wśzytkiego. 24 Bogátemu trudno wniść do niebá.
36: 28 Zaplátá tych ktorzy wśzytko dla Páná Chrístułá opuśzczáią.
37: 31 Smierć śwá opowieda. 35 Slepego oświeca.

Y powie=

strona: 268

Rozd: 18. według Lukałzá.

268.

werset: 1

- 1: **3** **Y** Powiedział im też podobieństwo/ * iż fię(*marg*) * **k temu.G.** (-)
2: zázwdy modlić potrzebá/ á nie wítawác/

werset: 2

- 3: mowiąc: Był niekatory sędzia w iednym mie=
4: ście/ ktery fię Bogá nie bał/ á człowieká fię nie wśty=
5: dał.

(*marg*) **Záčz: 88.** (-)

werset: 3] A w tymże też mieście była iedná wdowá:

- 6: ktera chodziła do niego/ mowiąc: Vczyn mi spra=
7: wiedliwość z przeciwnikiem moim.

werset: 4] Lecz on nie=

- 8: chciał przez nie máły czás. A potym rzekł w sobie:
9: Aczci fię Bogá nie boię/ y człowieká fię nie wśtydam:

werset: 5]

- 10: wśzákoż iż mi fię vprzykrza tá wdowá/ vczynię iey
11: spráwiedliwość/ áby **ták** zázwdy przychodząc nie frá=

12: łowála mię.

werset: 6 | Rzekł tedy Pan: Słuchayćiefz co

13: mowi nieśpráwiedliwy łędźia.

werset: 7 | A Bog/ zali nie vczy=

14: ni łpráwiedliwości wybránym łwoim wołáiącym do

15: niego we dnie y w nocy: " y będzie' długo ćierpliwym(*marg*) " **choćia ieft.G.** (-)

16: z łtrony ich?

werset: 8 | * Powiedam wam; żeć im w rychle (*marg*) * **Iśćie.G.** (-)

17: vczyni łpráwiedliwość. Włzakoż Syn człowieczy

18: przyłzedłzy/ izali znaydzie wiárę ná źiemi?

(*marg*) **Záczá: 89.**

Ewán: Niedz: 10. po Świątkách. (-)

werset: 9 |

19: Rzekł też y do niektorych ktorzy vfáli łámi w

20: łobie/ iákoby **byli** łpráwiedliwymi/ á inłzych łobie zá

21: nic nie mieli/ to podobieńłtwo *.

(*marg*) * **mowiác.N L.** (-)

werset: 10 | Dwoie ludźi w=

22: łtąpiło do kościołá áby fię modlili: ieden Pháryze=

23: ułz/ á drugi Celnik.

werset: 11 | Pháryzeułz łtoiąc/ ták fię łam

24: v łiebie modlił: Dźiękuię tobie Boże/ zem nie ieft

25: iáko inni ludźie; drapieźni/ nieśpráwiedliwi/ czudzo=

26: łoźnicy: * iáko y ten Celnik:(*marg*) * **ábo.G.** (-)

werset: 12 | pólzczę dwákróć w

27: tydzień: dawam dźieśięćiny ze włzytkiego co mam.

werset: 13 |

28: A Celnik łtoiąc z dáleká/ niechćiał áni podnieść o=

29: czu w niebo: ále fię bił w pierśi łwoie/ mowiác:

30: Boże bądź miłościw mnie grzesznemu.

werset: 14 Powie=

31: damci wam; **zeć** ten odziedziczył wprawiedliwionym do

32: domu swego/ więcej niżli on. Abowiem ktokol=

33: wiek się podwyższa/ będzie wnizon: a kto się wniża/

34: będzie podwyższon. *

Ll 3

Przyno=

strona: 269

269.

Ewangeliey Rozd: 18.

(*marg*) **Zącz: 90.** (-)

werset: 15

1: Przynożono mu też y dziecięcki/ aby się ich do=

2: tykał. Co widząc wzniowie/ gromili ie.

werset: 16 Lecz Ie=

3: fus przyzwawłszy ich/ rzekł: Dopusćcie dziecięckom

4: przychodzić do mnie/ a nie zabraniajcie im tego: a=

5: bowiem takowych iest krolestwo Boże.

werset: 17 Ząpraw=

6: dę wam powiedam; Ktobykolwiek nie przyjął kro=

7: lestwá Boże^{go} iáko dzieciątko/ nie wnidźcie do niego.

(*marg*) **Zączá: 91.** (-)

werset: 18

8: Y pytało go niektore książę/ mowią: Náu=

9: czyćielu dobry/ co czyniąc otrzymam żywot wieczny?

werset: 19

10: A Iefus mu rzekł: Przecz mię zowieś dobrym? za=

11: den nie iest dobrym tylko sam Bog.

werset: 20 Vmiesz przy=

12: kazania? Nie zabijay: Nie cudzołoż: Nie krádni:

13: Nie świadcz fałszywie: Czci oycá twego y mátkę.

werset: 21

14: A on rzekł: Tegom wśzytkiego prześtrzezał od mło=

15: dości moiey.

werset: 22

Co wślyżawśzy Ieśus rzekł mu: Ied=

16: negoć ielzcie niedośtawa: Sprzeday wśzytko co małz/

17: á rozday vbogim: á będźielz miał fkarb w niebie: á

18: wroćiwśzy śię chodź zá mną.

werset: 23

Lecz on to wślyżaw=

19: śzy/ záłmućil śię bárzo: bo był wielmi bogátym.

werset: 24

A

20: Ieśus widząc go bárzo záłmuconym/ rzekł: Iákoż

21: trudno/ **ci** co máią piéniądze/ wnidą do kroleśtwá

22: Bożego!

werset: 25

Abowiem łácwiey ieśt wielbłádowni

23: prześć przez vcho igielne/ niź bogaczowi wniść do

24: kroleśtwá Bożego.

werset: 26

Rzekli tedy ci co śłucháli: A

25: ktoż może być zbáwion?

werset: 27

A on rzekł: Niepodobne

26: **rzeczy** v ludźi/ podobne śą v Bogá.

werset: 28

Y rzekł Piotr:

27: Oto/ my opuścilímy wśzytko/ á śzliśmy zá tobą.

werset: 29

A

28: on im powiedźiał: Záprawdę wam powiedam; iź

29: nie máłz żadnego ktoryby opuścil dom/ ábo rodźice/

30: ábo bráćią/ ábo żonę/ ábo dzieći dla kroleśtwá Boże=

31: go/

werset: 30

ktoryby nie miał wziąć dáleko więcey w tym

32: cząście/ á w przyszłym wieku żywot wieczny.

(*marg*) **Zączą: 92.**

Ewągelia w Niedzielę Mięsupuftną. (-)

werset: 31

33: A wźiąwłzy z sobą ̄ Iefus' **onych** dwunaście/(*marg*) ̄ **G. (-)**

34: rzekł im: Oto wltępujemy do Ieruzálem: á fkończy

fię wlyzt=

strona: 270

Rozd: 18. według Lukáfzá.

270.

1: fię wlyztko co nápiáno ieft przez Proroki " o Synie (*marg*) " **Synowi człowieczemu.G.**

(-)

2: człowieczym'.

werset: 32 Bo będzie wydan Pogánom: y bę=

3: dzie nágrawan/ y vbiczowan/ y vplwan:

werset: 33 á vbiczo=

4: wawłzy zámorduią go: á dnia trzećiego zmartwych=

5: wltanie.

werset: 34 A oni tego nic nie zrozumieli: y było to

6: łowo zákryte od nich: áni wiedźieli o czym mowił.

(*marg*) **Zączą: 93. (-)**

werset: 35

7: Y sftáło fię/ gdy fię przybliżał ku Ierychu/ śle=

8: py niektory śiedźiał wedle drogi/ żebrząc.

werset: 36 A vly=

9: fzawłzy rzefzą przechodzącą/ pytał coby to było.

werset: 37 Y

10: powiedźieli mu/ iż Iefus Názareński mimo idźie.

werset: 38

11: Y ząwołał/ mowiąc: Iefusie fynu Dawidow zmi=

12: łuy fię nádemną.

werset: 39] A ci co szli wprzod/ fukáli nań á=

13: by milczał. Lecz on tym więcey wołał: Synu Da=

14: widow zmiłuy fię nádemną.

werset: 40] A Iefus stánawfzy/

15: rofkazał go przywieść do siebie. A gdy fię przybli=

16: żył/ pytał go/

werset: 41] mówiąc: Co chcefz ábymci vczynił. A

17: on powiedział: Pánie ábych przezyźrzał.

werset: 42] A Iefus

18: mu rzekł: Przeyźrzy: wiará twoiá ciebie vzdrowi=

19: łá.

werset: 43] Y nátychmiałt przezyźrzał/ y fzedł zá nim wiel=

20: biąc Bogá. A lud wřzytek widząc/ dawał chwałę

21: Bogu. *

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Izali znajdzie wiárę.**) Lucyferanowie y Donátyftowie vzywá=

24: li tego mieyfca/ ná wymowkę oderwania fwego od kościoła/ iáko

25: y dzisieyfzy odfzczepieńcy/ mówiąc; żeby kościół miał vtrácić

26: wiárę/ którą oni łami vtráćili. Ktorem my odpowiadamy/ co

27: Hieronym y Auguřtyn ř. onym odpowiedział; Iż nie mowi P.

28: Chriřtus/ żeby żadna wiará ná ziemi być nie miała: ále to znác

29: dáie tymi łowy/ iz ořtátnich czáfów/ dla przeřladowania Anty=

30: chriřtowego/ rzadka będzie wiará/ y ledwie znác będzie wierne/

31: między wielkimi gromádami niewiernych. (*margin*) **Wiára w kořciele nigdy nie vřtála.**

(-) A zwłáfzczá oná do=

32: řkonála wiará/ którą ták bárzo w niektorych Pan pochwalił/ y ná

33: którą cudá czynić raczył/ y ktorey mocą gory mogą być przenie=

34: řione/ táka wiára była rzadka/ y ná on czás kiedy kościół kwitnął.

35: **Zem nie iest iáko inni ludzie.)** Acz dobre vczynki fą Pánu Bo=

gu wdzię=

strona: 271

271.

Ewángeliey Rozd: 19.

1: gu wdzięczne: ále pyłźnić fię z nich/ y wynošić nád inne/ iest rzecz

2: zła y Bogu przeciwna.

3: **Bił fię w pierśi swoie.)** Toż czynią y kápłani/ y lud Chrześciján=

4: fki v ołtarzow. **Aug: hom** : 50. c. 8.

5: **Ktoby nie przyiął krolestwá Bożego.)** W rzeczách około wiáry/

6: ma ták káždy słuchác košćiołá powszechnego/ iáko dziatki ro=

7: dzicow. **(marg) Profte posłusenstwo.** (-)

8: **Vmiejsze przykazánia.)** Nie lámá wiárá/ ále y záchowanie Bo=

9: žego przykazánia/ záfluguie żywot wieczny. Pátrž Matth: 19. 16.

10: **Poprzeday wšytko co mafs.)** Nie iestći to przykazánie/ ále rádá:

11: ktorey zakonni ludzie násláduiá. Pátrž Matth: 19. 21. **(marg) Rádá Pánska o dobrowolnym vboſtwie.** (-)

12: **Oto my opuściličmy wšytko.)** Apoštołowie opuścili žony: iáko

13: fię z tego mieyfcá pokázuie. **Hieron: lib:** 1. **aduerfus louin.**

14: **Zywot wieczny.)** Oto żywot wieczny zapłátá iest zá opuſzczenie

15: dobrowolne rzeczy doczešnych. **(marg) Żywot wieczny dáiiá zá zapłátę.** (-)

rozdział: 19

16: ROZDZIAŁ XIX.

17: 1 O Zácieufzu. 12 O zacnym człowieku odiezdziájącym ná kro=

18: leſtwo/ á rozdáiącym grzywny ſługan ſwoim. 27 Miełzczány

19: niepoſłuzne każe pomordowác. 29 Wiechánie Páńkie ná ošlę=

20: ćiu do Ieruzálem. 37 Ludzie go wdzięcznie przyimuiá. 41 Płá=

21: cząc opowieda zburzenie miáłtá Ieruzálem. 45 Kupce wyrzu=

22: ca z košćiołá. **(marg) Záčz: 94.**

⌘ **Ewángelia w dzień poſwiácánia košćiołá.** (-)

werset: 1

23: **A** Wszedłszy/ wszedł przez Ierycho.

werset: 2

24: mieniem Zacheusz: który był " Arcycelnikiem/ á(marg) " **Książęciem, ábo przedniejszym miedzy Celnikami.** (-) ktemu bogatym:

werset: 3

25: żądał/ coby zaczął być: á nie mógł przed rzeszą/ bo był má=

26: jego wzrostu.

werset: 4

27: drzewo płonnej figi/ áby go wyjrzał: bo tam tedy iść

28: miał.

werset: 5

29: ży wzgorę Iefus wyjrzał go/ y rzekł do niego: Zache=

30: uszu/ sstąp prędko: ábowiem dziś potrzebá mi zmie=

31: sżkác w domu twoim.

werset: 6

32: go z radością.

werset: 7

33: iż stanał gośpodá v człowieká grzesznego.

werset: 8

34: najwży Zacheusz/ rzekł " do Pána!: (marg) " **do Iefusá.N L. S.** (-) Oto Pánie/ poło=

więc má=

strona: 272

Rozd: 19. według Łukałzá.

272.

1: więc máiętności moich dawam v bogim: á ieflim

2: " kogo w czym podszedł' wracam we czwor na sob.(marg) " **co czyiego skorzyścił.** (-)

werset: 9

3: Y rzekł mu Iefus: Iz się dzisiaj zbáwienie stáło

4: temu domowi: dla tego że y on iest " fynem Abráá=(*marg*) " **przez posłuszeństwo wiary.** (-)

5: mowym.

werset: 10 Bo przyfzedł Syn człowieczy szukać y za=

6: chować **to** co było zginęło. *

(*marg*) **Zaczá: 95.** (-)

werset: 11

7: A gdy oni tego słucháli/ dokládáiąc powiedział

8: podobieństwo: dla tego że był blisko Ieruzálem/ á iż

9: mniemáli że się wnet krolestwo Boże okázác miało.

(*marg*) **Ewángelia ná dzień S. Wyznawce nie Biskupá.** (-)

werset: 12

10: Rzekł tedy: Człowiek niektory rodu zacnego

11: iáchał w dáleką kráinę wziąć sobie krolestwo/ y w=

12: roćić się.

werset: 13 Y przyzwawfzy dziesięć sług swych dał

13: im dziesięć " grzywien/ y rzekł do nich: Hándluyćiefz(*marg*) " **Grzywná, Mná ábo Miná, ma sto drachm w sobie : iákoby pułtrzyńastá tálárow nálsych.** (-)

14: poki się nie wrocę.

werset: 14 A mierzczanie iego mieli go w

15: nienawiści: y wypráwili za nim poselstwo/ mowiąc:

16: Nie chcemy áby ten krolował nád námi.

werset: 15 Y stáło

17: się że się wroćił dostawfzy krolestwá: y' rofkazał(*marg*) **6 L. G. S.** (-)

18: wezwáć onych sług/ ktorým był dał pieniądze: áby

19: wiedział coby kto wrobił.

werset: 16 Y przyfzedł pierwszy/

20: mowiąc: Pánie/ grzywná twa dziesięć grzywien

21: wrobiłá.

werset: 17 Y rzekł mu: Dobrze sługo dobry: iżeś był

22: ná mále wiernym: " bédziefz miał' władzą nád dzie=(*marg*) " **mieyże.G.** (-)

23: śiǎcią miał.

werset: 18 Przyfzedł y drugi/ rzekąc: Pánie/

24: grzywná twa pięć grzywien przyczyniłá.

werset: 19 Rzekł y

25: temu: Y ty bądź nád piǎcią miał.

werset: 20 A drugi przy=

26: fzedł/ mowiąc: Pánie/ oto grzywná twa/ ktorám

27: miał záchowáná w chuftce.

werset: 21 bom fię bał ciebie/ żeś

28: ieft człowiek frogi: bierzefz czegoś nie położył/ á zniefz

29: czegoś nie śiał.

werset: 22 Y rzekł mu: Z vft twych śądżę cię

30: zły sługo. wiedziałeś zem ia ieft człowiek frogi/ bio=

31: rąc czegom nie położył/ y znać czegom nie śiał:

werset: 23 á

32: przeczżeś nie dał śrebrá mego " ná bánk'/ á ia wroćiw=(*marg*) " **bánkierzom ábo
ftolnikom, co piędzmi hándluiá.** (-)

33: fzy fię wziąłbych ie był z lichwą?

werset: 24 Y rzekł tym ktorzy

34: tuż ftali: Weźmiecie od niego grzywnę/ á daycie te=

Mm

mu który

strona: 273

273.

Ewángeliey Rozd: 19.

1: mu który ich ma dzieśięć.

werset: 25 Y rzekli mu: Pánie/

2: mać dzieśięć grzywien.

werset: 26 Powiedamći wam; iż

3: wśelkiemu ktory ma/ będzie dano*: á od tego ktory(marg) * **y będzie obfitował.N**

LyG. (-)

4: nie ma/ y to co ma/ odeymą od niego. *

werset: 27

5: Wśákże nieprzyaścioły moie/ one co niechćieli

6: ábym krolował nád nimi/ przywiedźcie tu: á pobiy=

7: ćie przedemną.

(*marg*) **Záč: 96.**

PIATA CZESC Ewángeliey: ma w fobie on tydzien S. y mękę w Ieruzálem. (-)

werset: 28

8: A to rzekłszy/ fzedł wprzod idąc do Ieruzálem.

werset: 29

9: Y stáło się/ gdy się przybliżył do Bethphagi y Be=

10: thániey/ v gory którą zową Oliwną; pośłał dwu v=

11: czniow fwoich/

werset: 30 mowiąc: Idźcie do miásteczka

12: ktore iest przeciwko: do ktorego wśedłszy/ naydziecie

13: ośłę vwiązáne/ ná którym żaden człowiek nigdy nie

14: siedział: odwiązawśy ie przywiedźcie.

werset: 31 A iefliby

15: was kto spytał: Przecz odwiązuiecie? także mu po=

16: wiedzcie: Iż go Pan potrzebuie.

werset: 32 A odśedłszy ci

17: ktorzy byli pośláni/ znaleźli iáko im powiedział/ ośłę

18: ftoiące'.

werset: 33 Gdy tedy odwiązowali oni ośłę; rzekli

19: pánowie iego do nich: Przecz odwiązuiecie ośłę?

werset: 34

20: A oni powiedzieli: Iż go Pánu potrzebá.

werset: 35 Y

21: wiedli ie do Iefufá. A nákrzywzy fzątami fwemi **ono**

22: ośle/ wáfádzili Iefufá.

werset: 36 A gdy iáchał/ fłáli fząty fwe

23: ná drodze.

(*marg*) **Zącz: 97. (-)**

werset: 37

24: A gdy fię iuz przybliżał tám gdzie fię fpułzczaią

25: z gory Oliwney/ poczęła wfzytká wielkość " ludu sfte=

26: puiącego' wefeląc fię chwalić Bogá głólem wiel=(*marg*) " **vczniow.5 L. G. S. (-)**

27: kim/ ze wfzytkich cudow ktore widzieli:

werset: 38 mowiąc;

28: Błogofławiony krol ktory idzie w imię Páńfkie: Po=

29: koy ná niebie/ á chwałá ná wyfokości.

werset: 39 A niektorzy

30: Pháryzeufzowie z oney rzefze/ rzekli do niego: Náu=

31: czyćielu/ zfukay vcznie fwoie.

werset: 40 Ktorem on rzekł:

32: Powiedam wam/ iż iefliby ci milczeli/ kámienie wo=

33: łác będą.

(*marg*) **Ewán: Niedz: 9. po Swiątkách. (-)**

werset: 41

34: A gdy fię przybliżył/ wyźrzawfzy miáfto/ plákał

nád nim/

strona: 274

Rozd: 19. według Lukáfzá.

274.

1: nád nim/ mowiąc:

werset: 42 Iż gdybyś y ty poznało/ á zwła=

2: fzczá w ten to dzień twoy/ co **ieft** ku pokoiowi twemu:

3: lecz **to** teraz zákryto od oczu twoich.

werset: 43 | Abowiem

4: przyidą ná cię dni: kiedy cię obtoczą nieprzyiaćiele

5: twoi wálem: y oblegą cię/ y ścífną cię ze wózęd:

werset: 44 | y

6: zrownáią cię z ziemią/ y dżiatki tve w tobie: á nie

7: zoftáwią w tobie kámieniá ná kámieniu: dla tego

8: iżeś nie poznało czáfu náviedzenia twego.

(*marg*) **Zácz: 98.** (-)

werset: 45 |

9: A wżedłzy do kościoła/ poczał wygániác te

10: ktorzy przedawáli w nim y kupowáli:

werset: 46 | mowiac im;

11: Nápiřano/ Iż dom moy/ dom modlitwy ieřt. A

12: wyście gi vczynili iáfkinią zboycow.

werset: 47 | Y vczył ná

13: káždy dżieñ w kościele. *

14: Lecz Arcykáplani y Doktorowie y czelnieyřzy z

15: ludu řzukáli go řtráćić:

werset: 47 | ále nie náydowáli " coby mu (*marg*) " **iákoby w to tráfić.** (-)

16: vczynić. Abowiem wřzytek lud zázwieřzał się **ná nim**,

17: řłucháiąc go.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Wřtápił ná płonną figę.**) Nie tylko wewnętrzne wiáry y miło=

20: ści ku Pánu Chriřtuřowi nabożeñřtwo/ ále y zwierzchnie pořługi/

21: iáko widzenie/ nářłádowánie/ dotykanie/ y w dom przyięćie iego/

22: tym przykłádem ieřt nam zálezcone. Bo ták y rozmáite nářze zwie=

23: rzchnie nabożeñřtwo ku nářwięćzemu Sákrámentowi iego/ y ku

24: świętym y łuagam iego/ ielt mu bárzo wdzięczne:(*marg*) **Zwierzchnie nabożeństwo.**

(-) á zwłafzczá ono

25: ludu wierneho nabożeństwo/ kiedy nie tylko łuucha oney ftráfzney

26: ofiáry Mfzey ś. ále y widzi ciáło Pána fwego/ á dáleko więcey

27: gdy ie przyimuie w dom fercá fwego.

28: **Wracam w czwor nafob.**) Co dáiemy z fwego/ to ielt iáłmużná/

29: y dofyć vczynienie zá grzechy: ále co wracamy ze zle nábytego

30: (iáko przez lichwy/ wydártki/ fymoniaë/ kradzieftwá/ zátrzymánie

31: cudzego) to wracániem zowá: co ielt rzecz powinna/ á nie/ iáko

32: iáłmużná/ wolna. Rzeczy lepák zle nábyte/ máią być wracáne y

33: oddáne nie komu my chcemy/ ále tym ktorymełmy ie wzięli/ iefli

34: to być może.(*marg*) **Iáłmużná ielt infsa, á infse wrocenie cudzego.** (-) A iefli nie może/ tedy vbogim máią być rozdáne/

35: ábo ná infse dobre vczynki według rády oycow náfzych duchow=

36: nych obrocone. A iż czworáko nágradzał więcey niż był winien/

Mm 2

tym zu=

strona: 275

275.

Ewángeliey Rozd: 20.

1: tym zupełnie dofyć czynił zá przefzłe fwe grzechy: ná przykład

2: nam: iż nie dofyć ielt bogátemu z tego co mu zbywa dáć vbogie=

3: mu grofz ábo złoty: ále fczodre y hoyne iáłmużny czynić/ y czá=

4: fem przedác wśzytko y rozdác vbogim/ y dáć co lepśzego z máię=

5: tności fwoich/ y wracác w czwor nafob zle nábyte/ to dopiero do=

6: fkonále gładzi grzechy. Dwá pieniążki oney vbogiey wdowki

7: tym wdzięcznieyfe były Pánu Bogu/ iż ábo wśzytko dáłá co miá=

8: lá/ ábo wiétfzá cześć żywności fwoiey:(*marg*) **Rożne zasługi y zapláty.** (-) á iáłmużná bogátego z te=

9: go co mu zbywa/ ácz teź dobra ielt/ ále nie ták wdzięczna P. Bogu.

10: **Y ty bądź nád piąciá miaft.**) Obác to/ przeciw hæretykom/ iż

11: nie rowne fá tych dwu łuug zapláty/ według rożności załlug: cho=

- 12: ćia wżyścy biorą ieden groź/ to ieſt żywot wieczny.
- 13: **Y obłęgą ćię.**) To fię wypełniło czterdzieſtego roku po vmę=
14: czeniu Páńfkim/ przez Tytuſá y Weſpázyaná/ kiedy zginęło Zydow
15: w mieſcie Ieruzálem iedennaſcie kroć ſto tyſięcy/ á poimano ich
16: 97000. A to w ſwięto Páfchy/ w ktore byli Chriſtuſá vkrzy=
17: żowáli. *Eufebius et Iofephus.(marg)* **Wiele Zydow zginęło w Ieruzálem.** (–)

rozdział: 20

18: ROZDZIAŁ XX.

- 19: 1 Pháryzeuſzow pytájących / czyiáby mocą czynił. 3 Pan wza=
20: iem pyta/ ſkądby był krzeſt Ianow. 9 Podobieńſtwo o winnicy
21: oraczom náiętey. 17 Kámień węglowy. 20 Pytáią go zdrádl=
22: wie o czyniſzu Ceſárſkim. 27 A Sáduceuſzowie o zmartwychw=
23: ſtániu. 41 Pan Chriſtus ieſt y Synem y Pánem Dawidowym.
24: 46 Doktorow zakonnych obyczáie/ ktorych fię ſtrzedz każe. *(marg)* **Zácz: 99.** (–)

werset: 1

- 25: **Y** Sítało fię: iednego dnia gdy on vczył lud
26: w koſciele y opowiedáł Ewángeliá/ zeſzli fię
27: Arcykápłani y Doktorowie z ſtárlzymi/

werset: 2

- 28: rzekli do niego mowiąc: Powiedz nam ktorą mocą
29: to czyniſz? ábo/ ktoć dał tę władzá?

werset: 3

- A Ieſus od=
30: powiedáiąc/ rzekł do nich: Spytam y ia was " o iednę *(marg)* " **o iedno ſłowo.L.** (–)
31: rzecz/ powiedzcie mi:

werset: 5

- Krzeſt Ianow byli z niebá/
32: czyli z ludzi?

werset: 5

- A oni rozmyſłáli w ſobie/ mowiąc:
33: Iż ieſli powiemy/ z niebá; rzecze: Przeczżeſcie mu
34: tedy nie wierzyli?

werset: 6] Ieśli záis rzeczemy/ z ludźi; w=

35: Źytek lud vkámionuie nas: ponieważ zá pewną má=

36: ią iż Ian iełt prorokiem.

werset: 7] Y odpowiedzieli że nie

wiedzą

strona: 276

Rozd: 20. według Lukafzá.

276.

1: wiedzą Źkąd był.

werset: 8] A Iefus im powiedział: A ia też

2: wam nie powiem ktorą mocą to czynię.

(*marg*) **Zącz: 100.** (-)

werset: 9]

3: Y począł do ludu mowić to podobieńftwo: Człó

4: wiek * náádźił winnicę/ y náiał ią oraczom: á Źam(*marg*) * **niektoryN L. N G. S.** (-)

5: odiáchał precz ná niemály czás.

werset: 10] A " Źwego czáfu' (*marg*) " **czáfu zbieránia winá.6 L.** (-)

6: pošłał do oraczow Źługę/ áby mu dáli z owocu oney

7: winnice. Ktorzy vbiwfzy go/ odeŹłáli z niźczym.

werset: 11]

8: Lecz przedię pošłał Źługę drugiego. A oni y tego

9: vbiwfzy y zefromóciwfzy/ odeŹłáli z niźczym.

werset: 12] Y po=

10: Źłał iefzcze trzećiego: á oni y tego zraniwfzy wyrzu=

11: ćili.

werset: 13] Y rzekł pan oney winnice: Co vczynię? Po=

12: Źłę Źyná mego miłego: Źnac vyzrzawfzy tego/ záwfty=

13: dzą Źię.

werset: 14] Ktorego vyzrzawfzy oracze " myŹlili Źami (*marg*) " **rozmawiali miedzy Źobą.G.**

(-)

14: w łobie' / rzekąc: Ten ci ieft dziedzic: * zabiemyż go / (marg) * **podciąfs. G. S. (-)**

15: aby dziedzictwo przy nas zoftało.

werset: 15 Y wyrzuciwszy

16: go z winnice / zabili. Coż im tedy vczyni pan **oney**

17: winnice?

werset: 16 Przyidzie / á potráci oracze one / á da

18: winnicę innym. Co wftlyżawfzy / rzekli mu: Nie day

19: tego Boże.

werset: 17 A on poyżrzawfzy ná nie / rzekł: Coż

20: tedy ieft to co nápiáno: Kámień ktory odrzucili

21: budownicy / ten fię sftał głową węgielną.

werset: 18 Wfzel =

22: ki ktory vpádnie ná ten kámień / ftłucze fię: á ná ko =

23: goby vpadł / fkrufzy go.

(marg) **Záčz: 101. (-)**

werset: 19

24: Y ftárafi fię Arcykáplani y Doktorowie aby go

25: poimáli oneyże godziny: lecz fię bali ludu. Abowiem

26: poználi iż przeciw nim wyrzekł to podobieńftwo.

werset: 20

27: A czyháiąc **nan** poftáli niektore ludzie ná zdrádzie /

28: ktorzyby fię zmyftáli być fprawiedliwymi; " aby go (marg) " **aby podchwyfáli mowę
iego, aby go podalió L. G. (-)**

29: podchwyfili w mowie / á podáli go wrzędowi y zwie =

30: rzchności ftárofciney.

werset: 21 Y pytáli go / mowiąc: Ná =

31: uczyfcielu / wiemy że dobrze mowifz y vczyfz / áni fię o =

32: gładafz ná ofobę / ále drogi Bożey w prawdzie náu =

33: czafz:

werset: 22] godzili się nam dać dań Cefárzowi/ czyli nie?

werset: 23]

34:] Lecz obaczywszy zdradę ich/ rzekł do nich: Co mię

Mm 3

kuście?

strona: 277

277.

Ewangeliey Rozd: 20.

1:] kuście?

werset: 24] Wkażcie mi groź. Czyi ma obraz y napis?

2:] A odpowiedziawszy rzekli: Cefárki.

werset: 25] Y rzekł im:

3:] Oddaycież tedy co ieft Cefárskiego/ Cefárzowi: á co

4:] ieft Bożego Bogu.

werset: 27] Y nie mogli nágánić łowá

5:] iego przed ludem: á dziwuiąc się odpowiedzi iego/

6:] vmilkli.

(*marg*) **Zącz: 102.** (-)

werset: 27]

7:] A przyfzedzły niektorzy z Sáduceufzow/ ktorzy

8:] mowią przeciw zmartwychwftaniu że go nie máłz/

9:] pytáli go/

werset: 28] mowiąc: Náuczycielu/ Moyzeż nam ná=

10:] piwał; Iełliby czyi brát vmárł máiąc żonę/ á tenby

11:] fzczedł bez dźiatek/ áby ią wziął brát iego zá żonę/ á

12:] wzbudził potomftwo brátu fwemu.

werset: 29] Było tedy

13:] siedm bráciey: á pierwzzy poiąwzły żonę/ vmárł bez

14:] dźiatek.

werset: 30] Y poiął ią wtory/ y ten vmárł bez dźia=

15:] tek.

werset: 31] Poiął ią y trzeci: Tákże y w̄wszy' siedm;(marg) **G. (-)**

16: á nie zoftáwili dźiatek/ y pomárli.

werset: 32] Po w̄zytkich teź

17: vmárłá y niewiáftá.

werset: 33] W zmártwychwítanie tedy/

18: ktorego z nich **oná** będzie żoną? ábowiem siedm mie=

19: li ią zá żonę?

werset: 34] Y * rzekł im Iefus: Synowie tego(marg) * **odpowiedáiącG. (-)**

20: wieku żenią fię/ y zá mąż idą:

werset: 35] lecz oni ktorzy godni

21: będą wieku onego y powítania od vmárłych/ " áni

22: fię żenią/ áni zá mąż idą'/

(marg) **" áni fię żenić będą, áni zá mąż poydąN L. K. G. (-)**

werset: 36] * y vmrzeć więcey nie (marg) * **ábowiem.4 L. G. S. (-)**

23: mogą: bo fą rowni ániołom/ y fą fynámi Bożymi/

24: będąc fynámi zmártwychwítania.

werset: 37] A iż vmárli

25: zmártwychwítawáią/ y Moyzełz pokazał v krzá/ gdy

26: zowie Páná/ Bogiem Abráámowym/ y Bogiem

27: Izáákowym/ y Bogiem Iákobowym.

werset: 38] A Bog nie

28: iełtci vmárłych/ ále żywych. bo iemu w̄lzyscy żywią.

werset: 39]

29: Tedy niektorzy z Doktorow odpowiedáiąc rzekli

30: mu: Náuczycielu/ dobrześ powiedział.

werset: 40] Y nieśmie=

31: li go dáley ni ocz pytać.

werset: 41] Y rzekł do nich: Iákoź

32: powiedáią/ żeby Chrifus był fynem Dawidowym?

werset: 42

33: á fam Dawid powieda w księgách Pfálmow:

34: Rzekł Pan Pánu moiemu/ śiádz po práwicy moiey:

áźbym

strona: 278

Rozd: 20. według Lukáfá.

278.

werset: 43

1: áźbym położył nieprzyaćioły twe/ podnoźkiem nog

2: twoich?

werset: 44 Dawid tedy názywa go Pánem: á iákoź

3: ieft fynem iego?

(*marg*) **Zácz: 103.** (-)

werset: 45

4: A gdy śluchał lud wśzytek/ rzekł vcznom swoim:

werset: 46

5: Strzelźcie się Doktorow zakonnych/ ktorzy chcą

6: chodzić w fzátách długich/ y miłuią pozdrawiánia

7: ná rynekách/ y pierwŹe śtolice w boźnicách/ y pierw=

8: íze zásiádánia ná vcztách:

werset: 47 Ktorzy wytrawiáią

9: domy wdow: rzkomo się długo modląc. Cić odnio=

10: íżą " ciężłzy łád.(*marg*) " **ciężłse karánie, ábo potępienie.** (-)

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

12: **A co ieft Bożego Bogu)** Krolom y Pánom docześnym ták śluzyc

13: mamy/ iákobyłmy śluzby Bożey nic nieomiefzkáli. PátrŹ Mat: 22. 21

14: **Ktorzy godni będą.)** Obácz iż ludzie zá łáfką Bożą śftawáią się

15: godni żywotá wiecznego. A iż ten śpofob mowy/ że dobrzy są go=

16: dni niebá/ ieft wedle pífmá/ y znáczy to/ że vczynki ludzkie/ ktore

17: się dzieią w łáfce Bożey/ íwą godnością zaśluguią niebo y żywot

18: wieczny. Iáko fię z tych mieyfc pokázuie:(*marg*) **Godność y zasługá świętych.** (-)

Probował ich Pan Bog/

19: y nálazł/ że go byli godni. Kto miłuię oycá fwego nád mię/ nie

20: ieft mnie godzien. Abyście obcowáli godnie Bogu. Y ono bárzo

21: iáśnie: Abyście byli godni krolestwá Bożego/ dla ktorego też

22: ćierpicie. Y zásię: Będą zemną chodzić w bieli: ábowiem godni

23: fą. Iáko y o Pánu Chriřtušie rzeczono: Godzien ieft báránek/

24: ktory zábit był/ wziąć moc y bořtwo/ y cześć y chwałę y błogofłá=

25: wienie.

26: **Bo fą ániólóm rowni.** (*marg*) **Święći ániólóm rowni.** (-) Święći z rodzáiu nářzego/
teraz w du=

27: řzách/ á po zmartwychwřtániu też y w ćielech będą ániólóm ro=

28: wni. Y owřzem wiele świętych ludzi będą mieć więřzłą zařługę y

29: zaplátę nád ánióły w niebie. Iáko Ian święty krzćiciel/ Apořto=

30: łowie y inni.(*marg*) **Wzywánie świętych.** (-) A Pánná nářwěřzła náde wřzytkie chory
ánielřkie

31: ieft wynieřiona: A nie dziw: gdyř nářzá nářurá przez Chriřtuřá

32: ieft náde wřzytkie ánióły powyřřzona. Z tegoř też mieyřcá dobrze

33: dowodzimy: iż fię godzi świętych wzywáć iáko y ániólów/ á iż tá=

34: kieř wiedzą potrzeby nářze/ y řlyřzłą prořby nářze.

rozdział: 21

-1: ROZDZIAŁ XXI.

Wdowá

strona: 279

279.

Ewángeliey Rozd: 21.

1: 2 Wdowá dwá pieniářzki do řkárbu wrzuciáiąca. 7 Znáki v=

2: przedzáiące zburzenie Hierozolimřkie/ y dokończenie řwiátá. 8

3: Fałřzywi prorocy. 12 Vdřęczenie wierynych. 15 Vřtá y mądrość

4: řwoim obiecuie. 19 Cierpliwość. 20 Spuřtořzenie miářtá Hie=

5: ruzález. 27 Sąd ořtáteczny. 25 Znáki ná ťlońcu y gwiazdách.

6: 33 Słowo Páńskie nieodmienne. 34 Każe ťię ťtrzedz obźárťwá/

7: opilťwá/ y ťtárania ťwieckiego. 36 A czuć y modlić ťię zówťze.

werset: 1

8: **A** Weyźrzawťy/ wyźrzał bogacze rzuciájące dá=

9: ry ťwe do ťkárbnice.

werset: 2

10: wdowę vbożuchną wrzuciájącą * dwa drobne(marg) * **támże.G.** (-)

11: pieniáżki.

werset: 3

12: iź wdowá tá vboga/ więcey niź wťzyťcy wrzuciłá.

werset: 4

13: ábowieť cí wťzyťcy/ z tego co im zbywáło wrzuciłi

14: do dárow Bożych: lecz tá z niedořtátku ťwego/ wťzy=

15: tkę żywnoť ťwą ktorą miáłá/ włóżyłá.

(marg) **Zácz: 104.** (-)

werset: 5

16: A gdy niektorzy powiedáli o koťciele iź był pię=

17: knym kámieniem y vpominkámi ozdobiony/ rzekł:

werset: 6

18: Z tego ná co pátrzyćie/ przyidá dni w ktore nie

19: będzie zořtáwion kámień ná kámieniu ktoryby nie

20: był rozwálon.

werset: 7

21: lu/ kiedyź to będzie? á co zá znák gdy ťię to pocznie

22: dziać?

(marg) **To ťię wypełniło 40. roku po meće Pána Chriřtuřowej.Wyz: 19. 44.** (-) (marg)

Zácz: 105. (-)

werset: 8

23: A on rzekł: Pátrzcíe żeby was nie zwiedźiono.

24: boć ich wiele przyidzie w imię moie/ mówiąc że ia ie=

25: Ítem: á czás fię przybliżył: nie chodźciefz tedy zá nimi.

(*marg*) **Ewángelia ná dzień wiela ś.Męczenⁿikow.** (-)

werset: 9

26: A gdy wślyfzyćie walki y rozruchy/ nie lę kayćie

27: fię: potrzebá aby to w przod było/ áleć nie wnet ko=

28: niec.

werset: 10 Tedy im mowił: Powśtanieć narod przeciw

29: narodowi/ y kroleśtwo przeciw kroleśtwu:

werset: 11 Y wiel=

30: kie trzęsienia źemie będą mieyfćami/ y mory/ y gło=

31: dy/ ftráchy też z niebá/ y znáki wielkie będą.

(*marg*) **Zácz: 106.** (-)

werset: 12

-1: Ale przed tym wśzytkim będą was imáć/ y będą

32: prześládowáć/ podawáiąc do boźnic y więźienia/

33: wodząc przed krole y przed ftárośty dla imieniá me=

34: go.

werset: 13 á potka was to ná świádectwo.

werset: 14 A przetoż

" kładźcie

strona: 280

Rozd: 21. według Lukáfzá.

280.

1: " kładźcie to do ferc wáfzych' nie obmyśláć iákobyście(*marg*) " **bierzćie to w fercá wáfse.** (-)

2: mieli odpowiedáć.

werset: 15 Abowiemći ia wam dam v=

3: ftá y mądrosć/ ktorey nie będą mogli odeprzeć áni fię

4: Íprzećiwić wżycy przećiwnicy wáfzy.

werset: 16 Będźcie

5: teź wydáni od rodziców y bráćiey/ y krewnych y przy=

6: iaćioł: á niektore z was zámorduią:

werset: 17 y będźcie

7: w nienawiści v wżytkich * dla imieniá mego:(*marg*) * **ludzi.N L. (-)**

werset: 18 á

8: włos z głowy wáfzey nie zginie.

werset: 19 " W ćierpliwości (*marg*) " **przez ćierpliwość wáfse otrzymawayćieG. (-)**

9: wáfzey otrzymaćie' dufze wáfze. *

werset: 20

10: A gdy wyźrzyćie Ieruzálem woýłkiem obtocz=

11: ne; tedy wiedzćie żeć fię przybliżyło ípułtośzenie ie=

12: go.

werset: 21 Tedy ći co łą w Iudńkiewy źiemii/ niech vćieká=

13: ią ná gory: á ktorzy łą w pośrzod iey/ niech wycho=

14: dzą: á ći co łą po kráinách/ niechay nie wchodzą do

15: niey.

werset: 22 ábowiem te dni łą pomłty/ áby fię wypełniło

16: wżytko co iest nápiřano.

werset: 23 A biádá brzemiennym y

17: pierśiami karmiącym w one dni. ábowiem będźie

18: śćiřk wielki ná źiemii/ y gniew przećiw ludowi temu:

werset: 24

19: y połegą od oftrza mieczá: y zápędzą ie w niewolą

20: miedzy wżytki narody: á Ieruzálem deptáne będźie

21: od Pogánow: " aż fię wypełnią czáfy Pogánow.(*marg*) " **aż fię wykona pogánow
návrocenie. (-)**

werset: 25

22: Y będą znaki ná łożcu/ y księżycu y gwiazdách:

23: á ná žiemi vćiśnienie narodow " dla zámieźzánia řzu=(*marg*) " **dla niedoftátku rády, zá řsumem morzá.G. (-)**

24: mu morřkiego' y nawálnořci:

werset: 26 | ták iź ludzie řchnąc

25: będą od řtráchu y oczekawánia tych rzeczy/ ktore bę=

26: dą przychodźić ná wřzytek řwiát. Abowiem mocy

27: niebieskie wźrůzone będą.

werset: 27 | A tedy wyźrzą Syná

28: człowieczego przychodźącego w obłoku/ z mocą y z

29: máieřtatem wielkim.

(*marg*) **Záč: 107. (-)**

werset: 28 |

30: A to gdy řię dźiac pocznie/ pogładayćieřz á pod=

31: nořcie głowy wářze: boć řię przybliźa odkupienie

32: wářze.

werset: 29 | Y powiedźiał im podobieńřtwo: Poyźrzy=

33: ćie ná figę y ná wřzytkie drzewá:

werset: 30 | gdy iuź z řiebie li=

34: řtki wypuřczáią/ wiećie řeć iuź blizko ieřt láto.

werset: 31 | Ták=

Nn

że y wy

strona: 281

281.

Ewángeliey Rozd: 21.

1: że y wy gdy wyźrzyćie iź řię to będzie dźiało/ wiedz=

2: ćieřz řeć blizko ieřt kroleřtwo Boże.

werset: 32 | Záprawdę mo=

3: wię wam řeć nie przeminie ten to wiek/ áź řię wřzyt=

4: ko ziřci.

werset: 33 Niebo y ziemiá przeminą: ále łłowá mo=

5: ie nie przeminą. *

werset: 34

6: A mieycie fię ná pieczy/ áby kiedy nie były ob=

7: ciężone łercá wálze obżárłtwem y opilłtwem/ y łtá=

8: rániem tego żywotá: á żeby ná was z trzałkiem on

9: dzień nie przypadł.

werset: 35 Abowiemci iáko sídło przypá=

10: dneie ná włzytkie ktorzy miełzkáią po włzytkiey ziemi.

werset: 36

11: A przetoż czuycie/ modłac fię ná káždy czás/ áby=

12: łcie byli godni wyłć tego włzytkiego co przyłć ma/ y

13: łtánac przed Synem człowieczym.

(*marg*) **Pátrż wyłsey Rozd: 20. 35. y 2. Theff: 1. 5.**

Łącz: 108. (-)

werset: 37

14: Y náuczał we dneie w kołciele: á w nocy wycho=

15: dzac/ przebywał ná gorze ktorą zowá Oliwną.

werset: 38 A

16: włzytek lud " rániuczko fię łchodził' do niego w koł=(*marg*) " **porániáł fię. (-)**

17: cíele áby go łłuchał.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Co im zbywáło.)** Bogu ofiárowác ábo iáłmużny dáwac z tego

20: co nam zbywa/ nie ták wdzięczno iest Pánu Bogu/ y nie ták wie=

21: le záłługuie/ iáko kiedy dáiemy z tego co nam iest potrzebno/ y bez

22: czego trudno być możemy. Abowiem to pochodzi z więłfzey mi=

23: łółci/ y z więłfzey chęci y nabożełłtwá/ ná ktore Bog więcey niź

24: ná datek pátrzy.(*marg*) **Iáłmużny ktore wdzięcznieyłse Bogu. (-)**

25: **Przyidą w imię moie.)** Hæretycy przychodzą w imię Páná Chri=

26: łtułowe. Pátrz **Mat:** 24. 5. **Mar:** 13. 6.

27: **Nocował ná gorze.**) Iż pułtelniczy y ofobny żywot dobry iełt y

28: Bogu miły/ vczy nas tego gorá Kármel/ ná ktorey Eliałz przeby=

29: wał/ y pułzcza Ianowá/ y gorá ná ktorey Pan Iefus częłto noco=

30: wał y miełzkał. (*marg*) **Pułtelniczy żywot.** (-)

rozdział: 22

31: ROZDZIAŁ XXII.

32: 3 Iudałz od łzátáná podułzczony przedáie Chriłtułá. 8 Każe

33: Pan Iefus gotowác wiczerzą ofátieczną. 19 Chleb w ćiało/ á

34: wino w krew łwoię przemieniłwłzy/ dáie vczniom łwoim/ y tákież

im czynić

strona: 282

Rozd: 22. według Łukałzá.

282.

1: im czynić rołkáuie. 24 Vczniowie łię o przelożeńłtwie łpieráią.

2: 31 Pan łię zá Piotrá modlił/ áby nie vłtála wiára iego. 39 Mo=

3: dli łię ná gorze Oliwney. 43 Anioł go ćiefzy. 44 Poći łię krawá=

4: wym potem. 47 Iudałz go pocałowániem wydáie. 50 Vcho

5: Máłkułzowi vćięte leczy. 56 Piotr łię przy Chriłtułá. 63 Szy=

6: dżá z Chriłtułá y biją go. 70 Wyznawa łię być Synem Bożym. (*marg*) **Páłłya ktorą**

koćcioł czyta w wielką Szrodę. (-)

werset: 1

7: **Y** Przybliżyło łię łwięto Przałnikow/ ktore

8: zowią Pálchá:

werset: 2) á łzukáli Arcykáplani y Do=

9: ktorowie/ iákoby go zábić: ále łię bali ludu.

werset: 3) Y włtąpił łzátan w Iudałzá ktorego zwano I=

10: łzkáryotem/ iednego ze dwunásćie.

werset: 4) á odłzedłzy/ zmo

11: wił łię z Arcykáplány y z przelożonemi/ iákoby go im

12: wydał.

werset: 5 Y wradowáli fię: y poftánowali dáć mu

13: pieniądze.

werset: 6 y obiecał. Y ízukał ípofobnego czáfu íá=

14: koby go im wydał bez rzelzey.

werset: 7 Y przyízedł dzień

15: Przańnikow/ ktorego było potrzebá ofiárować " Pá=

16: íche'.

(marg) " **báránká Wielkonocnego.** (-)

werset: 8 Tedy poíłał Piotrá y Ianá/ mowiąc: Szed=

17: ízy zgotuyćie nam Páíche/ ábyfmy pożywáli.

werset: 9 A

18: oni rzekli: Gdzie chcesz ábyfmy nágotowáli?

werset: 10 Y

19: rzekł do nich: Oto/ gdy wy wnidziećie do miáíta/

20: potka fię z wámi * człowiek niofąc dzban wody: idź=*(marg)* * **niektory.N L.** (-)

21: ćiesz zá nim do domu do ktorego wnidzie/

werset: 11 á powie=

22: dzie goípodarzowi domu onego: Náuczyciel cię

23: pyta; Gdzie íeít złożenie kędybym íadł Páíche z v=

24: czniámi moimi?

werset: 12 A on wań vkaże wíeçerznik w=

25: íelki vílány: támże nágotuyćie.

werset: 13 A odízedłzy/ nále=

26: źli íáko im powiedział; y zgotowáli Páíche.

werset: 14 A

27: gdy przyíziła gođziná/ vsiadł/ y dwánaście Apoštołow

28: z nim.

werset: 15 Y rzekł im: Chętlíwiem pożądał pożywać

29: tey Páfchy z wámi/ pirwey niżbym wćierpiał.

werset: 16] Boć

30: wam powiedam; że iuż więcey nie będę ieść " tego'/ (*marg*) " **z tegoG.ábo z tey Páfchy.**

(-)

31: aż gdyby fię wypełniło w krolestwie Bożym.

werset: 17] A w=

32: ziąwfiży kielich/ dzięki vczyniwfiży rzekł: Weźmićie

33: * á podźielćie miedzy fię.(*marg*) * **to.G.** (-)

werset: 18] Abowiem wam powie=

Nn 2

dam żeć

strona: 283

283.

Ewángeliey Rozd: 22.

1: dam żeć nie będę pił z owocu máćice winney/ aż gdy

2: by przyśzło krolestwo Boże.

werset: 19] A wźiąwfiży chleb/

3: dzięki vczyniwfiży łamał/ y dawał im mowiąc: Toć

4: ieft ćiało moie/ ktore fię zá was dawa. To czynćie

5: ná pámiątkę moię.

werset: 20] Tákże y kielich/ po wieczery/

6: mowiąc: Ten ieft kielich testáment nowy we krwi

7: moiey/ ktory " zá was wylan będzie.

(*marg*) " **fię zá was wylewa.G.** (-)

werset: 21] Wfzákóž o=

8: to ręká tego co mię wydáie/ zemną ieft ná ftole.

werset: 22] A

9: Synći człowieczy idzie/ według poftánowienia: w=

10: fzákož biádá człowiekowi onemu przez ktorego " bę=(*marg*) " **bywa wydan1 L. G. S.**

(-) dzie wydan'.

werset: 23] A oni poczęli fię miedzy sobą pytáć/

11: ktoryby z nich był coby to vczynić miał.

werset: 24

11: Y wżczął lię też miedzy nimi łpor */ ktoryby lię z(marg) * **o tym.G.** (-)

12: nich zdał być więtfzym.

werset: 25 |A on im rzekł: Krolowie

13: narodow pánuiąc nád nimi: á ktorzy nád nimi włá=

14: dzey wżywáią/ zowią ie dobrodźieymi.

werset: 26 |Lecz wy nie

15: ták: ále ktory ieft miedzy wámi więtfzy/ niech będzie

16: iáko " młódzy': á przełożony/ iáko ten co łłuży.(marg) " **mnieyfsyN L. S.** (-)

werset: 27 |Abo=

17: wiem ktoż więtfzy; tenli co śiedzi v łtołu/ czy ten co

18: łłuży? izali nie ten ktory fiedzi? á iam ieft w pośrzodku

19: was/ iáko ten co łłuży:

werset: 28 |lecz wy iešteście ktorzyście

20: wytrwáli przy mnie w pokułách moich.

werset: 29 |A ia wam

21: " zrządzam' krolestwo/ iáko mi zrządził Oćiec moy:(marg) " **odkázuię.** (-)

werset: 30

22: ábyście iedli y pili v łtołu mego w krolestwie mo=

23: im/ y śiedzieli ná łtolicách łądząc dwoienaście

24: pokolenie Izráelkie.

werset: 31 |Y rzekł Pan: Symonie/

25: Symonie/ oto łzátan požądał áby was prześiał iáko

26: pńzenicę:

werset: 32 |álem ia prośił zá tobą áby nie vłtála wiá=

27: rá twoiá: á ty niekiedy návroćiwłzy lię/ potwier=

28: dzay bráćią twoię.

werset: 33 |A on mu rzekł: Pánie/ z tobą

29: ieftem gotow iść y do więźnienia y ná śmierć.

werset: 34 A

30: on rzekł: Pietrze powiedamci/ nie zápoie dziś kur/

31: aż fię trzykroć záprzyłz że mię nie znałz.

werset: 35 Y rzekł im:

32: Gdym was pošyłał bez mieżkák y táiftry/ y botow:

zali wam

strona: 284

Rozd: 22. według Lukafzá.

284.

1: zali wam ^{go}cze nie doštawáło? A oni rzekli; Niczego.

werset: 36

2: Rzekł im tedy: Ale teraz kto ma mieżek " niech **gi** we=(*marg*) " **wezmie.N L. G. S.** (-)

3: źmie' tákże y táiftrę: á kto niema/ " niech przeda' płażcz(*marg*) " **przedaG. S.** (-)

4: fwoy/ á kupi miecz.

werset: 37 Abowiemci wam powiedam; iż

5: iefzcze potrzebá áby fię we mnie wypełniło ono pi=

6: fmo. Y policzon ieft miedzy złośnikákmi. Boć te **rzeczy**

7: co o mnie fą **nápifáne**, koniec máią.

werset: 38 A oni rzekli:

8: Pánie/ oto tu dwa miecze. A on im rzekł: Dofyc ieft.

(*marg*) **Zácz: 109.** (-)

werset: 39

9: Y wyszedłzy/ iáko był zwykł/ fzedł ná gorę Oliw=

10: ną. A zá nim też fzli y vczniowie *.

(*marg*) * **iego.K. G.** (-)

werset: 40 A gdy przyfzedł

11: ná **ono** mieyfce/ rzekł im: Modłcie fię/ ábyście nie we=

12: fzli w pokufzenie.

werset: 41 A on odfzedł od nich iákoby mógł

13: zációnąć kámieniem: á klęknąwŷzy ná koláná/ mo=

14: dlił fię/

werset: 42] mówiąc: Oycze/ iefli chcefz/ przenieś ode

15: mnie ten kielich. A wŷzákze nie moiá wola/ ále two=

16: iá niechay fię sftánie.

werset: 43] Y vkazał fię mu ániół z nie=

17: bá/ poŷiláiąc go. A będąc w ciężkoŷci/ tym dłuŷey

18: fię modlił.

werset: 44] Lecz pot iego był iáko krople krwi

19: " zbiegáiącey' ná ziemię.(*marg*) " **zbiegáiące.G.** (-)

werset: 45] A gdy wftał od modlitwy/

20: y przyŷedł do vczniow ŷwych/ nálazł ie ŷpiące od ŷmu=

21: tku.

werset: 46] Y rzekł im: Czemu ŷpicie? wftáńcie/ modl=

22: cie fię/ byŷcie nie weŷzli w pokuŷzenie.

werset: 47] A gdy on

23: iefzce mówił/ oto rzefza/ y **ten** ktorego zwano Iuda=

24: ŷzem/ ieden ze dwunaŷcie/ przed nimi ŷzedł/ y przyŷtą=

25: pił do Iefufá/ áby go pocałował *.

(*marg*) * **Abowiem dał im był to známie: ktoregoć pocałuię, tenći ieft.G.** (-)

werset: 48] A Iefus mu

26: rzekł: Iudaŷzu/ pocałowaním wydawałz Syná czło=

27: wieczego?

werset: 49] A widzac ci ktorzy przy nim byli/ co fię

28: dziać miáło/ rzekli mu: Pánie/ mamyli bić mieczem?

werset: 50]

29: Y vderzył ieden z nich ŷługę Arcykápłáńŷkiego: y

30: vciół mu vcho iego práwe.

werset: 51] A Iefus odpowiedzia=

31: wŕzy/ rzekł: Zániechayćiefz áż poty. A dotknąwŕzy

32: vchá iego/ vzdrowił go.

werset: 52 Y rzekł Iefus do onych

33: Arcykáplánow y kościelnych vrzędnikow/ y ftárfznych

34: ktorzy byli przeciw niemu przyŕzli: Wyŕzliście iáko

Nn 3

ná zboycę

strona: 285

285.

Ewángeliey Rozd: 22.

1: ná zboycę z mieczmi y z kiymi?

werset: 53 Gdym ná káždy

2: dzień bywał z wámi w kościele/ nie ŕciągnęliście rąk

3: ná mię: álec tá ieft godziná wáŕzá/ y moc cięmnoŕci.

werset: 54

4: A poimawŕzy go/ prowadzili * w dom Arcykáplán=(*marg*) * **y przywiedli.G. (-)**

5: ŕki: A Piotr zá nim ŕzedł z dáleká.

werset: 55 A nániećiw=

6: ŕzy ogień poŕzrod ŕieni/ gdy ŕiedli ŕpołu/ był **tez** Piotr

7: miedzy nimi.

werset: 56 Ktorego wyŕzawŕzy niektora ŕłuże=

8: bnicá v ogniá ŕiedzącego/ y pilnie mu ŕię przypátrzy

9: wŕzy/ rzekłá: Y tenći z nim był.

werset: 57 A on ŕię go zá=

10: przáł/ mowiác: Niewiáŕto/ nie znam go.

werset: 58 A má=

11: luczko potym wyŕzawŕzy go drugi/ rzekł: Y ty iefteŕ

12: z onych. A Piotr rzekł: ` O' człowiecez nie ieftćiem.(*marg*) ` **G. (-)**

werset: 59

13: A gdy wyŕzłá iákoby iedná godziná/ inŕzy niektory

14: twierdził/ mowiác: Prawdźiwie y ten z nim był. bo

15: y Gálileyczyk iest.

werset: 60 | A Piotr powiedział: Człowie=

16: cze niewiem co mówisz: A nątychmiałt gdy on ie=

17: łzrze mówił/ ząpiał kur.

werset: 61 | A Pan obrociwłzy fię poy=

18: żrzał ná Piotrá. Y wlpomniał Piotr ná słowo Pán=

19: łkie/ iáko mu był powiedział: Iż pierwey niż kur

20: ząpieie/ trzykroć fię mnie ząprzyłz.

werset: 62 | A Piotr wyłze=

21: dźzy precz/ gorzko plákał.

werset: 63 | Lecz mężowie ktorzy " go' (*marg*) " **Iefufá.N L. K. G. S. (-)**

22: trzymáli/ nągrawáli go/ bijąc.

werset: 64 | A ząkrywłzy go/

23: bili oblicze iego: y pytáli go mówiąc: Prorokuy/

24: kto cię vderzył?

werset: 65 | Y wiele innych rzeczy bluźniąc

25: mówili przeciw niemu.

werset: 66 | A gdy był dzień/ zeszli fię

26: łtárszy z ludu y Arcykápłani y Doktorowie/ y przywie=

27: dli go do rády słwey/ mówiąc:

werset: 67 | Iełłis ty iest Chri=

28: łtus powiedz nam. Y rzekł im: Choćbym wam po=

29: wiedział/ nie vwierzyćcie mi:

werset: 68 | á iełlibych też y zopy=

30: tał/ nie odpowiećcie mi/ áni wypuśććcie.

werset: 69 | Lecz

31: od tąd będzie Syn człowieczy siedział ná prawicy

32: mocy Bożey.

werset: 70 | Y rzekli włzyścy: A więcś ty

33: ięft Syn Boży? A on rzekł: Wy powiedaćie/

34: żem ia ięft.

werset: 71 A oni rzekli: Y což nam więcey

po świá=

strona: 286

Rozd: 22. według Lukáfzá.

286.

1: po świádectwie? gdyżelmy fámi słyżzeli z vlt iego.

2: NAVKI Y PRZESTROGI.

3: **Chętliviem požadał.**) Nie požadałci Pan mięfá bárániego ofiá=

4: ry Zydowfkiey/ którą wnet zgładzić miał.(*marg*) **Pan ná ofstátniey wieczerzy ofiárował włafne ciáło swoie.** (–) Bo nie ięft rzecz go=

5: dna/ mowi Tertullian stárodawny Doktor/ áby Pan Bog czego

6: cudzego požadał: ále fwey włafney ofiáry wielkonocney požadał/

7: którą po oney stárey ofierze vftáwić miał z ciáfá y krwi fwoiey.

8: Y przetoż wziąwfzy chleb/ vczynił gi włafnym ciáfem fwoim. Po=

9: ty Tertullian.

10: **A wziąwfzy kielich.**) Ten kielich według Hieronymá świętego

11: nie był częścią Páńfkiego Sákrámentu/ ále należał do Páfchy Zy=

12: dowfkiey. Bo wnet niżey o włafnym kielichu Páńfkim Lukáfz

13: Święty mowi.(*marg*) **Kielich dwoiáki ná wieczerzy** (–)

14: **To ięft ciáło moie.**) Pod ofobą chlebá/ Cyrillus święty mowi/

15: dáie nam ciáło.(*marg*) **Ciáło Páńskie pod ofobą chlebá.** (–) Bo áczci zmyfły twe ofobę chlebá wyświadczáią/

16: ále ciebie niech vmocni wiárá. Nie sádz rzeczy wedle smáku twe=

17: go/ ále cię niech wiárá bez żadnego wátpienia vpewni. O praw=

18: dzie ciáfá y krwi iego/ mowi Hilárius/ iuż nie zoftáło wátpieniu

19: mieyfca żadnego. Bo iuż y wedle wyznánia fámeo Páná/ y we=

20: dle wiáry náfzey/ prawdziwie ciáło y prawdziwie krew ięft. A

21: zaż to nie prawdá? Tym niechay prawdá nie będzie/ ktorzy Ie=

22: sáfá Chriřtuřá prawdziwym Bogiem być nie wierzą. Do tąd

23: Hilarius.

24: **Ktore fię zá was dawa.**) Abo ktore zá was dáią. Iáko wyższe fto=

25: wá wyświadczią prawdziwą obecność ciáła Páńskie^{go} w świę=

26: tym Sákrámenćie/ ták te fłowá znáczą iáfnie/ iż ták ieft obecne/ iá=

27: ko dáne y ofiárowáne zá nas. A iż nie tylko potym ná krzyżu miá=

28: ło być dáne y ofiárowáne: ále y tám ná oftátniey wieczerzy/ w ś.

29: Sákrámenćie ofiárowáne było. Bo dla te^{go} nie rzekł/ ktore fię wam

30: dawa/ ále ktore fię zá was dawa/ to ieft ofiáruie Bogu.(*marg*) **Christus ciáło fwe ná wieczerzy ofiárował.** (-) Y nie

31: rzekł; ktore zá was będzie wydáne: ále/ ktore dáią ábo dáię zá

32: was/ w teráznieyńzym czáście. Przetoż słuźnie Grzegorz S. Nif=

33: feńki y Theophilákt piżą/ że Pan Christus ciáło fwoie święte

34: ná ten czás Bogu ofiárował/ kiedy ie vczniom ku iedzeniu dawał.

35: [Greg](#) : [Niffen](#) : [orat](#): 1. [de Re ur](#): [Dom](#): [Theophyl](#): [in Matth](#).

36: **To czynćie.**) Tymi fłowy Sákráment kápłáńftwá ieft poftá=

37: nowiony: ktorými Pan dał moc y rofkazanie Apoštołom y ich

38: potomkom/ vrząd włáfny kápłáńki sřprawowáć:(*marg*) **Sákráment kápłáńftwá.**

☐ **Pan kápłanom kazał ofiárowáć.** (-) to ieft ofiáro=

39: wáć/ y czynić to/ co tu Pan Christus czynił z ciáłem fwoim: to

ieft po=

strona: 287

287.

Ewángeliey Rozd: 22.

1: ieft/ poświęćáć chleb w ciáło/ á wino w krew: ofiárowáć/ pożywáć/

2: y innym ku pożywaniu rozdáwáć. Bo iáko pierwey wielkono=

3: cnego báránká ofiárowano á potym iedziono; ták teź ciáło iego

4: nie mogło być iedzione/ áźby pierwey Bogu ofiárowáne było.

5: A Chryzoftom piże/ iż tu Pan/ odmieniáiąc ofiárę zakonu ftáre=

6: go w ofiárę nowego/ miáłto bićia bydlá/ fam siebie rofkazał ofiá

7: rowáć. Sam Pan Christus (Auguřtyn S. mowi) z ciáła y krwi

8: ſwoiey wſtawił ofiarę według obrzędu Melchifedechowego.

9: **Ná pamiątkę moię.**) Raz fię Pan Chriftus ofiarował ná śmierć/
10: ále ná pamiątkę śmierci ſwey rofkazał fię ofiarować aż do ſkoń=
11: czenia ſwiátá. Co objaśniáiąc Chryzoſtom S. ták piſze: Pan
12: Chriftus ieſt nawyższy Biſkup náſz/ ktory ofiarę nas oczyſciáią=
13: cą ofiarował. Tęż y teraz my ofiaruiemy/ ktora ná on czás ofiá=
14: rowána/ nie może być ſtrawioná.(*marg*) **Chriftus ciało ſwe rofkazał ofiarować.** (-)
A to co czynimy/ dzieie fię ná
15: pamiątkę tego co fię ſtáło. Bo to/ práwi czynicie ná pamiątkę
16: moię. Nie inſzą tedy ofiarę (iáko Biſkupi zakonu ſtárego) ále ie=
17: dnę záfwe czynimy: á ráczy pamiątkę oney krwáwey ofiáry ſprá=
18: wuiemy. To Chryzoſtom S.
19: **Nowy teſtáment we krwi moiey.**) Iáko Moyzeſz/ krew pier=
20: wżey ofiáry po dániu zakonu wlawſzy w czáfę/ pokropił lud mo=
21: wiąc: Ták ieſt krew przymierza/ ktore z wámi Bog wczynił. Y
22: ták potwierdził vmowę y przymierze ono/ y ſtáry Teſtáment po=
23: ſwięcił: ktory iáko Páweł ſwiádczy/ bez krwi nie mógł być po=
24: ſwięcony.(*marg*) **Krew nowego teſtámentu ná wieczerzy.** (-) Ták Pan Chriftus krew
ſwą włáfną w kielichu Bo=
25: gu ofiaruiąc/ y oną Apoſtoły iáko pierwiaſtki Nowego teſtá=
26: mentu wewnątrz pokrapiáiąc/ teſtáment nowy záczyňa/ y po=
27: ſwiáca gi/ y potwierdza krwią ſwoią: mowiąc podobnymi ſło=
28: wy: Ten ieſt kielich nowy teſtáment we krwi moiey. Abo iáko
29: iáſniey v Máttheuſzá mamy: Tá ieſt krew moiá nowego teſtá=
30: mentu. Skąd to iáſnie idzie/ iż krew Chriftuſowá w kielichu/ ieſt
31: krew ofiáry zakonu nowego: á iż w tey ołtarzney ofierze nie mniej
32: zawiſłá zwierzchnia religia/ y włáfná ſłużbá y chwałá Boża w
33: Nowym teſtámenście/ ieno iáko w ſtárym zależała w onych krwá=
34: wych ofiárách. Bo ácz ofiárá krzyżowa Páná Chriftuſowá y
35: krew iego tám wylana/ ieſt powſzechna zapłátá/ odkupienie y do=
<http://rcin.org.pl>

- 36: być czynienie za grzechy wżego świątá/ y iest oštátnia pieczęć y
37: dołkonále potwierdzenie nowego zakonu y nowego testámentu:
38: wżákże ofiárá y słuźbá/ do ktorey fię lud nowego testámentu v=
39: ćiekác miał/ nie moglá być oná krwáwa á gwałtowná sprüfung
40: ná krzyżu/ ále tá niekrwáwa ná ołtarzu: ktora/ z wstáwy fámeo

Chrištá

strona: 288

Rozd: 22. według Lukáfzá.

288.

- 1: Chrištá Páná/ iest y zówżze będzie zwierzchnia á iáwna słuźba y o=
2: fiárá nowego testámentu/ y wstáwiczne przyczytánie y przywła=
3: sżczánie wżytkich dobrodzieystw męki iego wiernym.
4: **Ktory zá was wylan będzie.**) Z Græckiego fię iásnie pokázuie/ iż
5: ták ma być wláśnie przełożono: **KTORY**, rozumiey kielich krwie/
6: zá was fię wylewa; nie **KTORA** krew.(*marg*) **Kielich krwie Páńskiey ofiárowány ná
wieczerzy.** (-) Skąd to pewnie idzie/ że
7: w onym kielichu byłá wláfna y prawdziwa krew Páná Chrištu=
8: sówá/ tá ktora iest zá nas wylaná/ á nie profte wino. K temu/ iż
9: támże ná wieczerzy on kielich krwie Páńskiey iuż był wylewan/ to
10: iest ofiárowan zá nas ná odpuszczenie grzechow. A ták tym ie=
11: dnym słowkiem wláśnie przełożonym/ twierdzi fię wiárá Kátho=
12: licka/ y o prawdziwey bytności ćiáłá y krwie Páńskiey w S. Sá=
13: krámenćie/ y o ofierze teyże krwie w kielichu. Co iż Nowángeliki
14: bárzo kole w oczy/ przetoż wolą odstąpić Ewángeliey/ á niżli błę=
15: dy fwe opuścić. Bezá śmie to mowić/ że ábo fię Lukáfz S. omy=
16: lił ná tym mieyfcu/ ábo ktoś infzy przypisał te słowá: y waży fię
17: odmieniác słowá Boże. Tegoż zuchwálítwá náśláduią tłumácze
18: náfzy Polfcy/ Brzeřcy/ Budny y Czechowic/ choć wrzkomo Græ=
19: ckiego textu niechcą odstępowác. Co nic infzego nie iest/ iedno
20: swoy przekłęty wymyřł przekłádác nád iáfne słowá Boże. Lecz
21: chwałá Pánu Bogu/ piřmo S. iest wżędy zá námi/ przeciřwko

22: ich błędom.

23: **Krolowie narodow.**) Nie zákázueć Pan zwierzchności y przeło=

24: żeńłtwa/ temi słowy: ále pychy/ okrucieńłtwa y wzgárdy poddá=

25: nych: zálezaiąc im pokorę słwym przykłádem.

26: **Iam prošíł zá tobą.**) Dwa wielkie przywileie vprošíł tu Pan

27: Chrístus Piotrowi: Ieden/ áby wiárá iego y namiáštrow iego

28: nigdy nie vštálá ná łtolicy iego. A drugi/ áby on potwierdzał

29: brácią słwą/ Apoštoły y Biskupy: co też zázwlze czynili Piotrowi

30: następnicy Rzymłcy Papieżowie. O pierwłzym przywileiu ták

31: Lucius pierwłzy Papież y męczennik piłze: Kościoł/ práwi/

32: Rzymłki iest Apoštołłki/ y mátká włzech kościołow: ktory od

33: łznuru náuki Apoštołłkiej nigdy nie vštápił/ áni hæretyckimi no=

34: winámı nigdy łię nie vwiodł. Bo mu to łam Pan obiecał mo=

35: wiąc: Iam prošíł zá tobą/ áby wiárá twa nie vštálá. Y Ber=

36: nát S. Dla tego/ mowi/ quæłtie o wierze máią być do łtolice A=

37: poštołłkiej Rzymłkiej odnołzone/ iż tám wiárá vštác nie moze/

38: wedle tey obietnice Páńłkiej. (*marg*) **Dwa przywileie Piotrowe. Wiárá Piotrowá**

nigdy nie vštálá. (–) Co też przed nim wyznał Cyprian

39: ł. mowiąc: Iż błád okołó wiáry nigdy nie miał przyłtępu do

40: łtolice Piotrowey. O wtorym zász ták Theophyláktus/ chocia

Oo

Gracyn/

strona: 289

289.

Ewángeliey Rozd: 23.

1: Gracyn/ mowi/ wykłádaiąc te Páńłkie słowa: Iż cię mam zá

2: książę innych vczniow moich/ potwierdzyze drugich. Bo to ná

3: cię należy/ ktorys po mnie iest opoka y fundáment kościołá me

4: go. A Innocentius III. Przeto/ mowi/ wiewłtze łpráwy kościelne/

5: zwłázczá ktore łą o wierze/ máią być do łtolice Piotrowey odno=

6: łzone/ iż łię Pan zá nim modlił/ áby wiárá iego nie vštálá. (*marg*) **Piotrowi następnicy**

potwierdzą inne Biskupy. (–)

rozdział: 23

7: ROZDZIAŁ XXIII.

- 8: 1 Wiedzion do Piłatá/ y ofkárzon. 7 Odefłan do Herodá.
9: 11 Kędy wzgárdzony/ odwiedzion do Piłatá. 19 Bárabbafz. 24
10: Ołádzon ieft ná śmierć. 26 Symon Cyreneyſki niešie krzyż Chri=
11: Ítułow. 27 A niewiałyty go płáczá. 33 Vkrzyżowan. 34 Mo=
12: dli fię zá krzyżownikámi. 35 Włzyſcy z niego ſzydzá. 39 Y ieden
13: złoczyńcá. 41 Drugi fię vznawłzy záleca fię Pánu. 44 Cudá fię
14: wielkie dzieiá. 46 Duchá oddáie Oycu. 47 Setnik go wyznawa.
15: 51 A Iofeph mu pogrzeb ſpráwuie. 55 Niewiałyty máſci gotuiá. (*marg*) **Zácz: 110.** (-)

werset: 1

- 16: **A** Powłtawłzy **ono** włzytko ich mnoſtwo/ wio=
17: dło go do Piłatá.

werset: 2 Y poczęli nań fkárzyć/

- 18: mowiać: Tegoſmy náleźli odwracáięcego
19: narod ń nazł': y zákázuięcego dáni dáwác Cefárzo=(*marg*) ń **G.** (-)
20: wi: y mowiaęcego że on ieft Chriſtufem krolem.

werset: 3 Y

- 21: pytał go Piłat/ mowiać: Tyżeś ieft krol Zydowłki?
22: A on odpowiedźiawłzy * rzekł: Ty powiádałz.(*marg*) * **mu.G.** (-)

werset: 4 A

- 23: Piłat rzekł do Arcykápłanow y do rzełze: Zadney ia
24: " przyczyny nie náyduię w tym człowieku.(*marg*) " **winy.** (-)

werset: 5 Lecz fię

- 25: oni ſílili/ mowiać: * " Wzrułza' lud vczác po włzytkiey(*marg*) * **Iż.G.**
: " **wzrułsył.N L** (-)
26: Iudłkiey ziemi/ począwłzy od Gálileiey áż do tąd.

werset: 6

- 1: A Piłat włyſzawłzy Gálileá/ pytał iefliby był człe=

27: kiem Gálileyfskim.

werset: 7] A gdy zrozumiał iż należał do

28: władzey Herodowey/ odeflał go do Herodá/ ktory też

29: w Ieruzálem był w one dni.

werset: 8] A Herod wyźrzawfzy

30: Iefufá/ vrádował fię bárzo. Bo go zdawná prágnął

31: widzieć: dla tego iż wiele o nim fłychał: y nádzie=

32: wał fię że miał widzieć iákie cudo od niego vczynio=

33: ne.

werset: 9] Pytał go tedy wielem fłow. A on mu nic nie

odpowie=

strona: 290

Rozd: 23. według Lukafzá.

290.

1: odpowiedał.

werset: 10] Lecz Arcykáplani y Doktorowie fta=

2: li/ potężnie nań fkárząc.

werset: 11] Tedy wzgárdziwfzy im

3: Herod z woyskiem swoim/ y násmiawfzy fię/ oblokfzy

4: go w fzáte " białá' odeflał do Piłatá.(*marg*) " **świetną.G.** (-)

werset: 12] Y sfáli fię

5: przyaścioły Herod y Piłat onegoż dnia. bo przed=

6: tym byli sobie nieprzyaściołmi.

werset: 13] A Piłat wezwaw=

7: fzy Arcykáplanow y przełożonych/ y ludu/

werset: 14] rzekł do

8: nich: Przywiedliście mi tego człowieká/ iákoby lud

9: odwodzącego: á oto ia pytáiąc przed wámi/ nie

10: nálażłem w tym człowieku żadney winy z tych o kto=

11: rych nań fkárgę kładźcie.

werset: 15 Ale áni Herod. bom

12: was do niego odfyłał: á oto nie vczyniono mu nic

13: godnego śmierci.

werset: 16 A przetoż go fkarawfzy wypu=

14: fzczę.

werset: 17 A potrzebá mu było wypuścić im iednego ná

15: fwięto.

werset: 18 Y záwołála fpołem wfzytká rzelza/ mowiąc:

16: Strać tego/ á wypuść nam Bárábbafzá:

werset: 19 ktory był

17: dla nieiákiego rozruchu w mieście vczynionego y

18: dla mężoboyftwá poáfdzon do więzienia.

werset: 20 Znowu

19: tedy mowił Piłat do nich/ chcąc wypuścić Iefufá.

werset: 21

20: Ale oni wołáli/ mowiąc: Vkrzyżuy/ vkrzyżuy go.

werset: 22

21: A on potrzećie rzekł do nich: Ale což wždy złego

22: ten vczynił? Zadnym przyczyny śmierci w nim nie

23: nálazł: przeto fkarawfzy go/ wypuífzczę.

werset: 23 A oni ná=

24: legáli głofy wielkimi żądáiąc áby był vkrzyżowan: y

25: zmacniały fię głofy ich *.

(marg) * y **Arcykáplanow.G.** (-)

werset: 24 A Piłat przyfádził áby fię

26: sfátało wedle ich żądania.

werset: 25 Y wypuścił im onego

27: ktory był dla rozruchu y mężoboyftwá wrzucon do

28: więzienia/ o ktorego prófili: á Iefufá podał ná wo=

29: lą ich.

werset: 26 A gdy go wiedli/ poimawfzy Symoná nie=

30: ktorego Cyreneyczyká ze wsi idącego/ włożyli nań

31: krzyż áby niofl zą Iefufem.

werset: 27 Y fzło zą nim bárzo w=

32: iele ludu y niewiaft: ktore go plákály y lámentowá=

33: ły.

werset: 28 A Iefus obrociwfzy fię do nich/ rzekł: Corki Ie=

34: rozolimfkie/ " nie plączcie nádemną: ále fáme nád fo=(*marg*) " **nie dla mnie, ále dla was fámych, y dla dziećí wáfych.** (-)

Oo 2

bą y

strona: 291

291.

Ewángeliey Rozd: 23.

1: bą y nád dziatkámí wáfzymi plączcie.

werset: 29 Abowiemćí

2: oto/ przyidą dni/ w ktore będą mowić: Szczęśliwe

3: nieplóдне/ y żywoty ktore nie rodziły/ y pierśi ktore

4: nie karmiły.

werset: 30 Tedyć poczną mowić goram; Przy=

5: walćie nas: á págorkam; Przykryćie nas.

werset: 31 Abo=

6: wiem ieflic to ná zielonym drzewie czynią: coż ná

7: fuchym będzie?

(*marg*) **Záčz: 111.** (-)

werset: 32

8: Wiedziono teź z nim y drugich dwu złoczyńcow/

9: áby ie ftrácono.

werset: 33 A gdy przyfzli ná mieyfce kto=

10: re zowią Trupich głow; tám go vkrzyżowáli: y one

11: złoczyńce/ iednego po práwey/ á drugiego po lewey

12: łtronie.

werset: 34] A Iefus mowił: Oycze/ odpuść im: boć

13: niewiedzą co czynią. A rozdzieliwŷy ŷzáty iego/ rzu=

14: ćili lofy.

werset: 35] Y ftał lud " czekáiąc': á násmiewáli fię z(marg) " **pátrzáiącN L. K. G. S. (-)**

15: niego * przełózeni z nimi/ mowiąc: Inne wybawiał/(marg) * **y.G. (-)**

16: niechże fię **y** fam wybáwi/ iefliż ten ieft Chrifus on

17: Boży wybrány.

werset: 36] Nágrawali go teź y żołnierze przy=

18: chodząc/ á ocet mu podáiąc/

werset: 37] **y** mowiąc/ Iefliś ty

19: ieft krol Zydowki/ wybawże fię fam.

werset: 38] Był teź nád

20: nim napis/ wypifány Græckimi/ Láćińfkimi y Zydo

21: wfkimi literámi: **TEN IEST KROLZYDOWSKI.**

werset: 39]

22: A ieden z onych złoczyńcow záwiefzonych/ fromo

23: ćił go/ mowiąc: Iefliś ty ieft Chrifus/ wybawże

24: fam ŷiebie/ y nas.

werset: 40] A odpowiedziawŷy drugi/

25: fukał go/ mowiąc: Y Bogá fię ty nie boiŷz/ " gdyżeś (marg) " **ktoryś.S. (-)** teyże fkaźniey podległ?

werset: 41] A myć wźdy ŷpráwiedli=

26: wie: bo godną **zapłátę** zá vczynki náŷe odnoŷimy: lecz

27: ten nic złego nie vczynił.

werset: 42] Y mowił do Iefufá: Pá=

28: nie/ pomni ná mię/ gdy przyidźieŷ do kroleftwá twe=

29: go.

werset: 43 A Iesus mu rzekł: Záprawdę mowię tobie;

30: Dżiś zemną będziefz w ráiu.

werset: 44 A było iákoby o fzołtey

31: godzinie: Y sftála fię cięmność po wżytkiey ziemi

32: aż do dziewiętey godziny.

werset: 45 Y zácmiło fię słońce: á

33: załóná kościelna rozdarła fię w poły.

werset: 46 A Iesus zá=

woławfzy

strona: 292

Rozd: 23. według Lukafzá.

292.

1: woławfzy głósem wielkim/ rzekł: Oycze/ w ręce twe

2: " polecam' duchá moiego. A to rzekfzy/ fkonał.(marg) " **polecęG.** (-)

werset: 47 A

3: widząc Rotmiśtrz co fię dżiało/ chwalił Bogá/ mo=

4: wiąc: Prawdziwie ten człowiek był fpráwiedliwy.

werset: 48

5: Y wżytkie rzelze ktore fię fpolnie były ná to dżiwo=

6: wińko zefzły/ widząc co fię dżiało/ wracály fię bijąc fię

7: w pierśi fwoie.

werset: 49 A wżyścy iego znáiomí z dáleká

8: ftali/ y niewiáfzy ktore były zá nim przyfzły z Gá=

9: lileiey/ przypátruiąc fię temu.

werset: 50 A oto mąż imie=

10: niem Iozeph/ Senátorem będac/ mąż dobry y fprá=

11: wiedliwy/

werset: 51 (ten nie zezwalał ná rádę y ná vczynki

12: ich) z Arymátiey miáfłá Iudfkiego/ ktory też y łam

13: oczekawał kroleřtwá Bożego.

werset: 52 Ten przyŕzedŕzy do

14: Piłatá/ proŕił o ciało Ieŕufowe:

werset: 53 y ziaŕwŕzy * vwi=(marg) * **ie.G.** (-)

15: nał w przeŕcierádło/ á połóżył " go' w grobie wyko=(marg) " **ie.G. S.** (-)

16: wánym/ w ktorym ielzce żaden nie był połóżon. *

werset: 54

17: A był dzień Przygotowánia/ y ŕzábát náłtawał.

werset: 55

18: Przyŕzedŕzy teŕ niewiałty ktore były z nim przyŕzły z

19: Gálideiey/ ogládaly grob/ y iáko było połóżono ciało ie^{go}

werset: 56

20: A wrociwŕzy ŕię nágotowały wonnych rzeczy y máŕ=

21: ci: ále wŕdy w ŕzábát vŕpokoily ŕię wedle przykazánia.

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Oycze odpuŕć im.**) Toć iełt nadofkonálŕzy przykád miłóŕci w

24: náŕzym Zbáwicielu/ modłácy m ŕię zá krzyŕowniki ŕwe: ktorego

25: przykádú náŕładowáł pierwŕzy męczennik iego Stephan S. A

26: obudwu modlitwá byłá wyŕłuchána.(marg) **Modlitwy zá nieprzyiaćioły.** (-) Bo ŕkutek modlitwy Pá=

27: ná Chriŕtuŕwey pokazał ŕię ná Rotmiŕtrzu y innych: á modli=

28: twy Szczepanowej/ w Páwłowym náwroceniu.

29: **Dziŕ zemną będzielŕ w ráiu.**) Zaden ŕię niech nie zwodzi tym

30: przykádem:(marg) **Przykád łotrá do czego nie ŕłuŕy.** (-) ŕeby ábo náwrocenie ŕwe miał odkłádáć ná godzi=

31: nę ŕmierci/ ábo ŕobie obiecować łáłkę Boŕą w oŕtátnią godzinę

32: ŕywotá ŕwoiego: ábo ŕeby miał być zbáwion łámą wiárá y wy=

33: znánim Chriŕtá Páná bez dobrych vczynkow: ábo ŕeby ták pro=

34: łto miał iŕć do ráiu bez pokuty y doŕyć vczynienia/ y karánia zá

35: przeŕzłe grzechy ŕwoie: ábo ŕeby miał mocnie wierzyć á nic nie

strona: 293

293.

Ewangeliey Rozd: 23.

- 1: wątpić o zbawieniu swoim. Abowiem co się temu łotrowi łzczę=
2: śliwemu śtáło/ toć nie było práwo poľpolite/ ále ofobny przywi=
3: ley/ y rzadki przykład Páńlkiego miłosierdzia. Ale iednák łtąd
4: bierz te náuki.(*marg*) **A do czego służy.** (-) (*marg*) **1.** (-) Naprzod/ ábyś nigdy nie
roľpaczał/ choćbyś też co (*marg*) **2.** (-)
5: nagorzey żył áż do śmierci. Druga/ iż wiára/ nádzieiá y miłosć/
6: pokutá ferdeczna/ y dobra wola dofyć ielť bez dobrych vczyńkow/
7: kiedy prze krotkość czáfu czynione być nie mogą. (*marg*) **3.** (-) Trzećia/ iż ten
8: łotr łzczęśliwy miał nie tylko wielką wiarę/ y wľzytkie trzy części
9: pokuty: łkruhe/ łpowiedz/ y dofyć vczynienie: ále nád to/ iáko
10: Auguľtyn świádczy/ od Cyprianá S. miedzy święte Męczenni=
11: ki ielť policzony/ ktorzy się krzczą we krwi wľafney swoiey. Y (*marg*) **4.** (-)
12: przetoż nie dziw że proľto łzedł do Ráiu. Nákoniec pámiętay/ iż
13: nie káždy ma tákiego obiáwienia o łwym zbawieniu/ iákie miał
14: ten łotr błogolľawiony: y przetoż nie może być ták iáko on pe=
15: wien o zbawieniu swoim.
16: **Sftálá się cięmność.**) To zácmmienie zdáło się ták dziwne Dyoni=
17: zyulzowi Areopágicie w Græcyey/ gdy ielzce był Pogáninem/ iż
18: powiedział: Aboć Bog wľzego łtworzenia męki ćierpi: áboć się
19: wľzytek świát obáli. O czym łám piľze w liście do Polikárpá/ y
20: w liście do Apollofaná. (*marg*) **To zácmmienie było gdzie indzie.** (-)
21: **W którym ielzce żaden.**) Iáko w żywoćie błogolľawionej y
22: niepokaláney dziewice Máriej żaden áni przed Chriľtuľem/ áni
23: po nim nie był poczęty: ták w tym grobie żaden áni przed tym
24: áni potym nie był pogrzebiony.(*marg*) **Maria wieczna Pánná.** (-) Co się śtáło z woley
y opátrznó=
25: ści Bożey/ że Ioľeph łtrzegł tego/ áby w onym grobie żaden inny

- 26: nie był pochowany: iáko y drugi Ioseph był stróżem y świád=
27: kiem pánieńtwa Máriey mátki Bożey. Auguſtyn y Hieronym.
28: [ad Pammach: pro lib: aduerfus Iouinianum.](#)
29: **Oglądáły grob.**) Te święte niewiáfty z wielkiego nabożeń=
30: łtwa przypátrowáły fię grobowi/ y strzegły go/ ku czći naświęt=
31: łzego ciáá Páńłkiego.(*marg*) **Naboženstwo ku ciáá Páńskiemu.** (-) Ktorych
przykładem naboženstwo ono
32: wiernych Chrześcijánow grob Páńłki náwiedzáiących/ y nocuią=
33: cych v niego w wielki piątek y w wielką Sobotę po kościelech/
34: ná pámiątkę pogrzebu Páńłkiego/ iest pochwały godne: á zwła=
35: łzczá iż toż ciáło Páńłkie w naświętłzym Sákrámencie bywa
36: czczone w grobiech.

rozdział: 24

ROZDZIAŁ XXIII.

- 37: 1 Niewiáfty poźły do grobu. 4 Widzą ánioły. 9 Opowie=
38: dáią Páńłkie zmartwychwstanie. 12 Piotr bieży do grobu. 13

Vkazał

strona: 294

Rozd: 24. według Lukáfzá.

294.

- 1: Vkazał fię dwiemá idąc do Emmaus. 30 Poználi go w łamaniu
2: chlebá. 36 Vkazał fię wżytkim Apoštołom. 43 Iadł z nimi ry=
3: bę y miód. 47 Przepowiedanie pokuty y odpufzczenia grzechow.
4: 49 Obiecuie im Duchá S. 51 Wstępuie do niebá. 52 Apošto=
5: łowie mu chwałę dáią. 53 Y w kościele Páná Bogá chwałą. (*marg*) **Záčz: 112.** (-)

werset: 1

- 6: **A** Pierwżego **dniá** łzábátow bárzo ráno przyłzły
7: do grobu/ niofąc máści ktore były nágotowá=
8: ły *:

(*marg*) * **y niektore z nimi.G.** (-)

werset: 2 Y nálezły kámień odwálony od grobu.

werset: 3

9: A wzędzły/ nie nálezły ciáá Pána Iefułowego.

werset: 4

10: Y sítało fię: gdy fię zátrożyły dla tego/ oto dwa

11: mężowie ftánęli przy nich w szátách świetnych.

werset: 5 A

12: gdy fię bały/ á fchylły twarz ku ziemi/ rzekli do nich:

13: Co szukaćie żywiącego " między vmárłymi'?

(*marg*) " **z vmárłemi.L.** (-)

werset: 6 nie máłz

14: ci go tu; áleć wítał. Wfpomnicie iáko wam powie=

15: dał/ gdy iefzcze był w Gáíleiey/

werset: 7 mówiąc: Iż po=

16: trzeba áby Syn człowieczy był wydan w ręce ludzi

17: grzeźnych/ y był vkrzyżowan; á trzeciego dnia áby

18: zmartwychwítał.

werset: 8 Y wfpomniály ná słowá iego.

werset: 9

19: A wroćiwzły fię od grobu/ oznaymiły to wżytko

20: onym iedennaściam/ y innym wżytkim.

werset: 10 A była

21: Mária Mágdalená/ y Ioánná/ y Mária Iákobo=

22: wá/ y inne z nimi/ ktore to powiádály Apoštołom.

werset: 11

23: Ale fię im zdály iáko plotki " słowá te'/ y niewierzy=(*marg*) " **słowá ichG.** (-)

24: li im.

werset: 12 Lecz Piotr wftawzły pobieżał do grobu: á

25: náchylwzły fię wyźrzał fáme prześcierádlá leżące/ y

26: odzedeł dziwuiąc fię sam v siebie **temu** co fię sftáło.

(*marg*) **Záčz: 113.**

Ewán: w Poniedziálek Wielkonocny. (-)

werset: 13

27: A oto dwa z nich tegoż dnia szli do miálteczká

28: ktore było ná " sześcdzieśiát stáiw od Ieruzálem/(*marg*) **" to iest, dwie mili polskie.**

Bo 30. stáiw czyniá iedną milę. (-)

29: ktorego imię Emmaus.

werset: 14 á ci rozmawiali z sobą o

30: tym wšytkim co fię było sftáło.

werset: 15 Y sftáło fię: gdy

31: rozmawiali y społu fię pytáli/ że sam Iesus przybli=

32: żywšy fię szedeł po społu z nimi.

werset: 16 á oczy ich były zátrzy

33: máne áby go nie poználi:

werset: 17 y rzekł do nich: Což to

34: fą zá rozmowy ktore idąc macie miedzy sobą/ á ieste=

ście fme=

strona: 295

295.

Ewángeliey Rozd: 24.

1: ście fmełni?

werset: 18 A odpowiedáiąc ieden ktoremu imię

2: Kleophás/ rzekł mu: " Tyś sam przychodniem w Ie=

3: ruzálem'/ á niewieź co fię w nim w te dni działo?(*marg*) **" Ty sam miefskáś w Ieruzalem. (-)**

werset: 19

4: Y rzekł im; Co? A oni rzekli: O Iefuśie Názá=

5: reńskim/ ktory był mąż prorok/ mocny w vczynku y

6: mowie przed Bogiem y wšytkim ludem:

werset: 20] A iáko

7: Arcykápłani y przełózeni náfzy wydáli go ná śmierć/

8: y vkrzyżowáli go.

werset: 21] A mychmy fię fpodźiewáli iż on

9: miał był odkupić Izráelá: á ku temu wáfzytkiemu iuż

10: to dźiś trzeći dźień/ iáko fię to sftáło.

werset: 22] Ale y nie=

11: wiáfty niektore z náfzych przeftráfzyły nas/ ktore rá=

12: niuczko były v grobu:

werset: 23] á nie náfzly ciáła iego/

13: przyfzły/ powiádáiąc iż y widzenie ánielífkie widziáfły/

14: ktorzy powiedáią iż żywie.

werset: 24] Y pofzli byli niektorzy

15: z náfzych do grobu/ y ták náfzli iáko niewiáfty po=

16: wiedáfły: ále fámeo " nie náfzli'.

(*marg*) " **nie widzieli**G. S. (-)

werset: 25] A on rzekł do

17: nich: O głupi/ á leniwego fercá ku wierzeniu temu

18: wáfzytkiemu co powiedzieli Prorocy.

werset: 26] Izaż nie by=

19: ło potrzebá áby to był cierpiał Chrífus y ták wfzedł

20: do chwały fwoiey?

werset: 27] A poczáfzy od Moyzelzá y w=

21: fzytkich Prorokow/ wykłádał im we wáfzytkich pi=

22: fmiech to co o nim **náfifano** było.

werset: 28] Y przybliżyli fię

23: ku miáfteczku do ktorego fzli: á on okázował iákoby

24: dáley miał iść.

werset: 29] Y przymuśili go/ mowiąc: Zoftań

25: z námi/ boć fię ma k wieczoru/ y dzień fię iuż ku za=

26: chodu náchylił. Y wżedł * z nimi.(*marg*) * **áby zoftałG. S. (-)**

werset: 30 Y sftáło fię/ gdy

27: siedział z nimi v ftołu/ wżiáwłzy chleb/ błogofłáwił/

28: á złamawłzy podawał im.

werset: 31 Y otworzyły fię oczy ich/

29: y poználi go: á on zniknął z oczu ich.

werset: 32 Y mowili

30: miedzy sobą: Izali ferce náłze nie pałáło w nas/ gdy

31: mowił * w drodze/ y piłmá nam otwierał?(*marg*) * **z námiG. S. (-)**

werset: 33 A wfta=

32: włzy teyże godziny wroćili fię do Ieruzálem: y zná=

33: leźli zgromádzonych iedennaście/ y tych ktorzy z ni=

34: mi byli/

werset: 34 powiedájących: Iz wftał Pan prawdzi=

wie/ y

strona: 296

Rozd: 24. według Lukáfzá.

296.

1: wie/ y vkazał fię Symonowi.

werset: 35 A oni powiedáli co

2: fię dżiało w drodze: y iáko go poználi w łamánium

3: chlebá. *

(*marg*) **Zácz: 114.**

Wéwángelia w Wielkonocny Wtorek. (-)

werset: 36

4: A gdy to mowili/ ftánał * Iefus w pośrzodku(*marg*) * **y íam.G. (-)**

5: ich/ y rzekł im: Pokoy wám: íamći íeft. nie boyćie

6: fię.

werset: 37 A przelęknáwłzy fię y przeltráfzeni będąc/ mnie=

7: máli iż duchá widzieli.

werset: 38 Y rzekł im: Czemuście fię

8: zátrożyli/ á myśli wstępuią do ferc wáfzych?

werset: 39 O=

9: gładaycie ręce moie/ y nogi *: żećiem ia tenże ieft: (*marg*) * **moie.3 L. G. S.** (-)

-1: dotykaycie fię */ y przypátruyćie: boć duch nie ma ciá (*marg*) * **mnie.G.** (-)

10: Iá áni kości/ iáko widzićie że ia mam.

werset: 40 A rzekłzy to/

11: vkazał im ręce y nogi.

werset: 41 A gdy oni iefzcie nie wie=

12: rzyli " y dziwowáli fię od rádości'/ rzekł im: Macie(*marg*) " **przed rádością, á gdy fię dziwowáli.G.** (-)

13: tu co ieść?

werset: 42 A oni mu dáli sztukę ryby piezoney/ y

14: plałtr miodu.

werset: 43 " A gdy iadł przed nimi/ wziąwłzy ołtá=

15: tki dał im'.

(*marg*) " **A wziąwłsy przed nimi iadł.G.** (-)

werset: 44 Y rzekł do nich: Teć Iá słowá ktorem

16: mowił do wás będąc iefzcie z wámi: iż fię muśiáło

17: wypełnić wśzytko co nápiáno ieft w zakonie Moy=

18: zefzowym/ y w Prorocech/ y w Píálmiech o mnie.

werset: 45

19: Tedy im zmyłł otworzył/ żeby rozumieli pílmá:

werset: 46

20: Y rzekł im: Iż ták ieft nápiáno: y ták było po=

21: trzeba áby Chrifus wćierpiał/ y wftał od vmárłych

22: dnia trzećiego:

werset: 47 á żeby była przepowiadána w imię

23: iego pokutá y odpufzczenie grzechow po wŕzytkich

24: národziech/ poczawŕzy od Ieruzálem. *

werset: 48

25: A wy iefteŕcie ŕwiádkámi tego.

werset: 49 A * ia " po=(*marg*) * **oto.1 L. G S.** (-)

25:1: íyám' obietnicę Oycá mego ná was: á wy ŕiedźcie(*marg*) " **poŕle.N L. S.** (-)

26: w mieŕcie */ áż będziecie obleczeni mocą z wyŕoko=(*marg*) * **Ieruzálem.G.** (-)

27: ŕci.

werset: 50 Y wywiodł ie precz * do Bethániey: á pod=(*marg*) * **áz.G.** (-)

29: nioŕzy ręce ŕwe błogofławił im.

werset: 51 Y ŕtáło fię: gdy

30: im błogofławił/ rozŕtał fię z nimi/ y był nieŕion do

31: niebá.

werset: 52 A oni pokłon * vczyniwŕzy/ wroćili fię do(*marg*) * **mu.G.** (-)

32: Ieruzálem z wefelim wielkim:

werset: 53 Y byli záwŕze w ko

33: ŕciele/ chwalác y błogofławiác Bogá *.

(*marg*) * **Amen.N L. K G. S.** (-)

Pp

Náuki

strona: 297

297.

Ewángeliey Rozd: 24.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Wziáwŕsy chleb błogofławił.**) Zgadziáią fię ftárzy Doktorowie

3: á ná imię Auguŕtyn S. wielebny Bedá/ y Theophyláktus/ iż tu

4: Pan Chriŕtus rozdawał Sákráment vczniom ŕwym pod oŕobą

5: chlebá: iáko fię doŕyc iáŕnie y z fámeo textu pokázuie. Bo tákże

6: iáko y przy oftátniey wieczerzy/ wziáł chleb/ błogofławił/ łamał y

7: dawał vczniom ŕwoim: czego on nigdy nie czynił/ iedno ábo

8: przemieniáiąc chleb w ciáło ŕwoie/ ábo trochę chlebá cudownie

9: rozmnażając.(*marg*) **Pan dawał Sakrament pod jedną osobą.** (-) K temu/ iż wnet
za tym otworzyły **szę [!]** oczy ich/ y

10: poznali go w łamaniu chleba. A iż zaraz zniknął z oczu ich/ nie

11: czekając ażby im dał pod drugą osobą. A tak tu mamy iainy

12: przykład/ y pochwalenie przyjmowania Sakramentu pod ie=

13: dną osobą.

14: **Po wszystkich narodziech.**) Pokazuje im z piśmá/ nie tylko to co

15: o nim fámym/ ale y to co o kościele iego opowiedziano było: iż

16: się miał począć od Jeruzalem/ y miał się rozszerzyć y roznieść po

17: wszystkich krainách y narodziech. Abyłmy się (iako Augustyn S.

18: mowi) ábo ná oblubieńcu ábo ná oblubienicy nie omylili y nie o=

19: szukáli. A toć iest przeciwko wszystkim hæretykom y odzrzepieñ=

20: com:(*marg*) **Kościół Chrystułow powsechny.** (-) ktorzy nowe zbory/ ná osobnych
mieyfcách/ y w krainách

21: pewnych zaczynając: odrywając ludzie od prawdziwego y w pi=

22: śmiech opisanego kościoła Chrystułowego/ ktorzy począwszy się od

23: Jeruzalem/ roście/ mnoży się y rozszerza po wżem świecie/ aż do

24: skończenia wiekow. Przetoż dobrze Augustyn S. mowi: Iż iá=

25: ko przekłety iest ten/ ktorzy opowiada że Chrystus nie cierpiał y nie

26: zmartwychwstał: gdyżemy się nauczyli z Ewangeliey że potrzebá

27: było aby Chrystus cierpiał y zmartwychwstał: Tak też przekłety

28: iest/ ktorzykolwiek okázuie y zaleca kościół kędy indzie/ á nie w spo=

29: łączności wszystkich narodow. Gdyżemy się z teyże Ewangeliey

30: nauczyli/ że kościół Chrystułow miał być rozszerzony po wży=

31: tkich narodziech.

32: **Błogosławił im.**) Chrystus nawyższy nász kápłan w Melchife=

33: dechu figurowány/ często swoim dawał swoje przeżegnanie: nie

34: kiedy onymi słowy/ Pokoy wam: niekiedy wkładaniem ręku: á

35: teraz podniesieniem ręku nád vczniámi: iákoby się iuz z nimi że=

36: gnając. Lecz iákim sposobem to żegnanie było/ piśmo nie wspo=

37: mina: ále podobieńftwo iż ie żegnał známieniem krzyżá S. iáko/

38: w figurze iego/ Iákob Pátryárchá błogofłáwił fynom Iofepho=

39: wym/ ná krzyż ná nie kładác ręce fwoie: y Aaron wyciągnáwfy

40: rękę ná lud błogofłáwił mu. Abowiem po zmartwychwftániu (*marg*) **Zegnánie Páná Chriftofowe. (-)**

Páńskim

strona: 298

298.

Rozd: 24. według Lukáfzá.

1: Páńskim krzyż począł być chwálebny między Apoftoły/ y między

2: Chrześcijány. Iáko pewna rzecz ieft z Oycow S. ftórych/ ktorzy

3: tego známieniá ná żegnánie zwierzchnie wzywáli/ y zowá to podá=

4: nim Apoftołskim. Y owfzem Auguftyn S. mowi/ że íam Pan

5: Chriftus nie bez przyczyny chciał áby to známie krzyżá S. ná cze=

6: lech náfzych było wyrázone: ábyfmy fię nie wftydziłi fromoty

7: Chriftofowej: ále fię owfzem chlubili krzyżem iego. Y nie máfz

8: infzego známieniá/ ktoregoby człowiek Chrześcijáńfki rádniey v=

9: żywác miał ná żegnánie íámego íiebie ábo innych/ iáko to ktore

10: ímierciá Páńfká ieft poświęcone/ y ktore ieft náfnádnieyfze pá=

11: miętne teyże ímierci. Zaden tedy zwyczajiu kościoła Bo=

12: żego gánić nie ma/ że tym známieniem Bifkupi y

13: kápłani lud Boży żegnáią/ gdyż to mocá y

14: przykłádem Chriftofowym czynią.

1: Summá Ewángeliey S. Ianá.

(*marg*) **Rozdzielenie Ewángeliey Ianá S. (-)**

2: **E**Wángelia Ianá S. ná cztery części może być rozdzielona.

3: Pierwíza ma w fobie ípráwy Páná Chriftofowe/ przed tym

4: niżli fię iáwnie pokazał: gdy íefzcze krzcił Ian S. w Rozd: 1. 2.

5: 3. y 4. Wtora opifuie ípráwy iego w Iudfkiey ziemi (rychło

6: potym iáko fię począł w Gálileiey okázowác) y wtórą Páfchę ka=

7: zánia iego/ w Rozd: 5. Bo o pierwŕzey Páfzce mamy w pier=
8: wŕzey części/ gdzie ták piŕze: A byŕła blisko Páfchá Zydowŕka.
9: To zász ŕwięto/ o którym mamy we wtorey części/ gdzie mowi:
10: Byŕ potym dzień ŕwięty Zydowŕki: wielcy Doktorowie (á miá=
11: nowicie Ireneuŕ) rozumieją że byŕo ŕwięto Páfchy. Trzečia
12: część zámýka w łobie ŕprawy iego w Gálileiey y w Iudŕkíey zie=
13: mi/ okoŕo trzećiey Páfchy/ y po niey: Rozd: 6. áz do 12. Bo ták
14: czytamy w Rozd: 6. 4. A byŕła blisko Páfchá ŕwięto Zydowŕkie.
15: Czwarta część ma w łobie czwartą Páfchę (o ktorey czytamy ná
16: końcu Rozd: 11. 55. Byŕła blisko Páfchá Zydowŕka) y on tydzień
17: ŕwięty męki iego w Ieruzálem: od Rozd: 12. áz do końcá ksiąg.
18: A z tego rozdziału obaczyć ŕię moŕe/ iż tego Ewángeliŕty (ktory
19: po inŕzych trzech piŕał) przedŕiewzięcie byŕo/ opuŕcić ŕprawy one
20: P. Chriŕtuŕowe w Gálileiey po więzieniu Ianowym/ tegoŕ roku
21: ktore^{go} byŕ P. Chriŕtus vmęczony: iż o nich inni trzey Ewángeliŕto
22: wie doŕyć ŕzeroce piŕáli: á tylko wypiŕać ŕprawy iego w Iudŕkíey
23: ziemi/ ktore oni byli opuŕcili. Co przeto vczynił, iż Iudŕka ziemiá z(marg) **Ktore ŕprawy y náuki Pánskie Ian S. opuŕcił, á ktore opiŕał.** (–)

Pp 2

miáftem

strona: 299

299.

Summá Ewángeliey

1: miáftem Ieruzálem y z koŕcioŕem/ byŕła czelnieyŕza część oney krá=
2: iny: kędy mieŕzkáli nawyŕŕŕy kápłani y przeŕoŕeni wŕzyŕcy ludu
3: Zydowŕkiego/ y Doktorowie w piŕmie nauczeńŕy/ y nabiegleyŕzy
4: w zakonie. Przetoŕ to mieyŕce naŕnádnieyŕze byŕo/ gdzieby Zbá=
5: wićiel náŕz (nálaŕŕy tám głowę y wodze innych: ktorzy ŕię mu teŕ
6: nawięcey ŕprzećiwiali/ iáko to Prorocy byli opowiedzieli) iáwniey
7: teŕ y iáŕniey vczyŕł á niŕli w Gálileiey; y dowodził roznych czá=
8: łow/ y káŕdego roku kazánia ŕwoiego/ że on byŕ Chriŕtuŕem onym
9: zdawná obiecánym ktorego czekáli: á k temu iż byŕ nie tylko czło=
<http://rcin.org.pl>

10: wiekiem/ iáko go oni łobie málowáli/ ále teź przyrodzonym/ ie=
11: dnoíftnym/ y łpołwiecznym Synem Bogá Oycá/ ktory go iuź po=
12: łłał. A żeby to było przedsięwzięcie Ewángeliſty tego/ łam to
13: pokázuie przy końcu Ewángeliey/ temi łłowy: To iełł nápiſano/
14: ábyłcie wierzyli/ iź Ieſus iełł Syn Bogá żywego: á wierząc áby=
15: łcie mieli żywot w imię iego. Tegoź połwiadcza Hieronym S.
16: opiłuiąc żywot Ianá S. w te łłowá. (*marg*) **Chriřtus bołtwo łwoie iáłnie pokázował.**

(-)

17: Ian práwi/ Apołtoł/ ktorego Pan Ieſus nawięcey miłował/
18: łyn Zebedeułzow/ á brát Iákubá Apołtołá/ ktorego łciáł Herod/
19: ná ołtátku po włzytkich piłáł Ewángeliá/ prołzony od Biłkupow
20: Azyiłkich/ náprzełiw Cherintowi y innym hæretykom: á nawię=
21: cey przełiw bluznierskiej náuce Ebionitow ná on czás náłtawá=
22: iącey/ ktorzy mowili że Pan Chriřtus nie był przed Máriá. Prze=
23: toź mułiał wypiłáć Bołkie národzenie iego. (*marg*) **Zywot Ianá Ewángeliſty S.** (-)

Ten czternałtego

24: roku/ gdy Domicyan wtore po Neronie przełładowánie wzbu=
25: dził/ do Pátmu wyłpu wygnány/ nápiłáł Obiáwienie. Ale po zá=
26: biłciu Domicyaná/ gdy Aktá ábo konłtitucye iego/ dla wielkiego
27: okrucieńłtwá/ od łenatu Rzymłkiego były káłowáne: zá Pertiná=
28: xá Cefárzá wrołił łię Ian S. do Efezu: y tám żyiác áź do Tráia=
29: ná Cefárzá/ włzytkie Azyiłkie kołłioły fundował y łpráwował: y
30: łtárzawłzy łię/ łzełłdziełłátiego y ołmego roku po vmęczeniu Páń=
31: łkim vmárl/ y w tymże miełłcie Efezie był pogrzebion. (*marg*) **Ian S. piłáł Ewángeliá
przełiw Ebionitom.** (-)

32: O zacnołci Ianá Ewángeliſty S. tenże Hieronym ł. ná dru=
33: gim mieyłcu ták piłze.

34: Ian ktory był namłodłzy z Apołtołow/ w pánieńłtwie zołtał:

35: y dla tegoź od Páná bárzeiy był miłowan/ y leźał ná pierłłiach

36: Páná Ieufowych. (*marg*) **Ian dla pánienstwa namilsy Panu Chriftołowi.** (-) A
czego Piotr który miał żonę/ nie śmie zo=

37: pytać/ tego prosi aby on zopytał. Y po zmartwychwstaniu/ po=

38: łpołu z Piotrem biegał do grobu/ ale Ian vprzedził. A gdy byli

39: w łodzi/ y łowili ryby ná ieżerze Genezáretłkim/ Pan Iesus stał

40: nábrzeżu/ y nie wiedzieli Apoštołowie kogo widzieli: sam pánic

poznał

strona: 300

Świętego Iana.

300.

1: poznał pánicá/ y rzekł Piotrowi: Pánći ieft. Y niżej tak piíše:

2: Piotr Apoštoł ieft/ y Ian też Apoštoł: on małzonek/ ten pánic.

3: Ale Piotr Apoštoł tylko; á Ian y Apoštoł y Ewángeliftá/ y pro=

4: rok. (*marg*) **Przywileie Iana Ewángelifty S.** (-) Apoštoł/ iż piisał do kościołow/ iáko
náuczyciel: Ewänge=

5: liftá/ iż księgi Ewángeliey złożył: czego oprócz Máttheufzá/ żaden

6: inny Apoštoł nie vczynił. Prorok/ iż nápiisał Obiáwienie/ ktore

7: ma w łobie niewyczerpáne tájemnice przyfzłych rzeczy. Y piíše

8: Tertulian/ że w Rzymie wpufzczony w panew wrzącego oleiu/

9: czyftszy y czerftwiefzy z niego wyfzedł/ á niźli weń był wftąpił.

10: Lecz y sámá Ewángelia iego bárzo ieft różna od innych. Mát=

11: theufz iáko o człowiecze piśać poczyna: Lukafz od kápłánstwa

12: Zácharyaszowego: Márek od prorocstwa Máláchiafzá y Ezáia=

13: fzá proroká. (*marg*) **Rożność Ewángeliftow.** (-) Pierwfzy ma twarz człowieká/ dla
rodzáiu człowie=

14: czego: Wtory twarz ćielecą dla kápłánstwa: Trzeci twarz lwią/

15: dla głosu wołiącego ná puźczy. Ale Ian S. iáko Orzeł wzłata

16: wyfoko/ y przychodzi aż do sámego Oycá/ mowiąc: Ná początku

17: było Słowo: á Słowo było v Bogá: á Bogiem było ono słó=

18: wo. Nákoniec od Páná pánicá/ mátká pánná/ vczniowi pánico=

19: wi byłá polecona. Poty słowá Hieronymowe.

20: Ná tę Ewángelią pífáli ofobliwie/ Auguſtyn przednieyſzy Do=

21: ktor Lácińſki/ y Cyrillus zacny Doktor Græcki. [grafika](#)

Pp 3

SWIE-

strona: 301

301.

Ewángeliey Rozd: 1.

ksiega: [Ioann](#)

1: SWIETA EWAN=

2: GELIA IESVSA

3: CHRISTVSA, WE-

4: DLVG IANA.

rozdział: [1](#)

-1: ROZDZIAL I.

6: 1 Chriſtus Bog od wieku/ przez ktorego wſzytko ieſt ſtworzo=

7: no: 10 Y ſam ſwiát. 5 y 9 On ieſt ſwiátłością prawdziwą o=

8: ſwiecáiącą káżdego człowieká. 6 y 15 A Ian ſwiádek tey ſwiá=

9: tłości. 14 Bog ſtał ſię **człowiekzem** [!]. 29 Ian wyznawa że nie

10: ieſt Chriſtufem. 26 y 33 Krzeſt wody. 29 Chriſtus báránek Bo=

11: ży. 33 Po czym Ian poznał Chriſtufá. 37 Vczniowie Ianowi

12: idą zá Chriſtufem. 40 Andrzej Piotrá brátá przywiodł do Chri=

13: ſtufá. 42 Symonowi Chriſtus obiecuie nowe imię/ Cephás.

14: 43 Ieſus wzywa Philippá. 45 Philip Náthánaelá przywodzi do

15: Chriſtufá. 47 Chriſtus Náthánaelá záleca/ y z nim ſię rozmawia.(*margin*) **PIERVVSZA**

CZESC o ſprávách Páná Chriſtufowych, niźli ſię iáwnie pokazał: gdy ieſzcze kazał

Ian S. (-) (*margin*) Záčzá: 1.

: Ewángelia ná trzeciey Mfzey w dzień Bożego Národzenia. (-)

werset: [1](#)

16: **N** A początku było Słowo/ á Sło

17: wo było v Bogá/ á Bogiem było **ono**

18: Słowo.

werset: 2 To było ná początku v Bo=

19: gá.

werset: 3 Wízytko fię przez nie sftáło: á bez

20: niego " nic fię nie sftáło co fię sftáło.

(marg) " **nic fię nie sftáło. Co fię sftáło w nim żywot był** **N L. N G. (-)**

werset: 4 W nim był

21: żywot/ á żywot był światłością ludzi:

werset: 5 á światłość

22: w cięmnościách świeci/ á cięmności iey nie ogárnę=

23: ły.

werset: 6 Był człowiek połány od Bogá/ ktoremu by=

24: ło imię Ian.

werset: 7 Ten przyłzedł ná świadectwo: áby

25: świadczył o światłości/ áby przezeń wízyscy wierzy=

26: li.

werset: 8 Nie byłci on światłością: ále iżby świadczył

27: o światłości.

werset: 9 Byłác światłość prawdziwa kto=

28: ra oświeca wízelkiego człowieká ná " ten' świat przy=*(marg)* " **5 L. G. S. (-)**

chodzące=

strona: 302

Rozd: 1. według Ianá.

302.

-1: chodzącego.

werset: 10 Ná świecie był/ á świat ieft vczy=

1: nion przezeń/ á świat go nie poznał.

werset: 11 Przyłzedł do

2: fwey własności/ á fwoifz go nie przyięli.

werset: 12 Lecz kto=

3: rzykolwiek przyięli go/ tym dał moc áby fię sftáli fy=

4: námi Bożymi/ tym którzy wierzą w imię iego.

werset: 13 Kto

5: rzy nie ze krwi/ áni " z woley' ciáła/ áni z woley mężá/(*marg*) " **z żądze, ábo z chćiwości.** (-)

6: ále z Bogá fię národzili.

werset: 14 A Słowo **ono** ciálem fię

7: sftáło/ y miefzkáło miedzy námi (y widzieliśmy chwa=

8: łę iego/ chwałę iáko iednorodnego od Oycá) pełne

9: łáski y prawdy. *

werset: 15

-1: Ian " świádczy' o nim/ y " woła' mowiąc: Ten*ci*(*marg*) " **miáfto " świádczył.**

: " **wołałG.** (-)

10: był o ktorymem powiedáł/ ktory zá mną idzie/ " sftáł (*marg*) " **sftáł fię zacnieyfsy nád mię, bo był pierwey niżli ia.** (-)

11: fię przedemną: bo był pierwłzym nád mię.

werset: 16 A z peł=

12: ności iego mychmy włzyscy wzięli/ y łáskę zá łáskę.

werset: 17

-1: Abowiem zakon przez Moyzełzá ieft dan; **á** łáská y

13: prawdá przez Iefulá Chriftułá fię sftáła.

(*marg*) **Záczá: 2.** (-)

werset: 18

14: Bogá żaden nigdy nie widział: iednorodny

15: Syn ktory ieft w łonie Oycowłkim/ on opowiedział.

(*marg*) **Ewán: Nied: 3. w Adwent.** (-)

werset: 19

16: A toć ieft świádectwo Ianowe/ gdy połłáli

17: Zydowie z Ieruzálem kápłany y Lewity ` do niego'/(*marg*) **G.** (-)

18: áby go zopytáli; Ktoś ty ieft?

werset: 20 Y wyznał/ á nie zá=

19: przął: á wyznał; Zem ia nie ieft Chrifus.

werset: 21 Y

20: Ípytáli go: Coż tedy? Ieftés ty Eliafz? Y rzekł: Nie

21: ieftem. Ieftés ty Prorok? Y odpowiedział; Nie.

werset: 22

22: Rzekli mu tedy: Ktożés ieft/ żebychmy dáli " od=(*marg*) " **Ípráwę.** (-)

23: powiedź tym ktorzy nas pośláli? co powiedafz o ío=

24: bie?

werset: 23 Rzekł: Iam głos wołáiącego ná pułzczy;

25: Proftuyćie drogę Pánfką/ iáko powiedział Ezáiafz

26: Prorok.

werset: 24 A ći co byli pośláni/ byli z Pháryzeufzow.

werset: 25

27: Y pytáli go/ á mowili mu: Czemuż tedy krzcífz/

28: iefliżés ty nie ieft Chrifus/ áni Eliafz/ áni Prorok?

werset: 26

29: Odpowiedział im Ian/ mowiąc: Iać krzczę wodą: ále wo=

30: dą: ále w " pośrzodku was ftánał ktorego wy nie zna= (*marg*) " **miedzy wámi.** (-)

31: ćie.

(*marg*) **Często pokázuie rożność miedzy krztem swoim á Páná Chriftofowym iáko y miedzy ofobą fwą y Páná Chriftofową.** (-)

werset: 27 Tenći ieft ktory zá mną przyidzie/ ktory " prze=(*marg*) " **sftał fię zacnieyfsy**

niźli ia. (-)

demną

strona: 303

303.

Ewángeliey Rozd: 1.

1: demną był: ktoregom ia nie godźien żebym rozwią=

2: zał rzemyk v trzewiká iego.

werset: 28] Toć fię dźiało " w Be=

3: thániey' zá Iordanem/ kędy Ian krzcił. *(*marg*) " **w Bethábárze.G.** (-)

(*marg*) **Záczá: 3.**

: **Ewángelia w oktawę Trzech Krolow.** (-)

werset: 29]

4: Názáiutrz vyźrzał Ian Iefulá idącego do sie=

5: bie/ y rzekł: Oto báránek Boży/ - oto' ktory " gładzi(*marg*) **G.**

: " **ná fię bierze, ábo noí ná łobie.** (-)

6: " grzech' świátá.(*marg*) " **grzechyN L.** (-)

werset: 30] Tenći ieft o ktorymem powiádał;

8: Idzie zá mną mąż/ ktory " ieft przedemną: iż pierwey (*marg*) " **fię sftał zacnieyfsy niżli ia.** (-)

9: był niż ia.

werset: 31] A iam go nie znał: ále iżby był obiáwion

10: " w Izráelu/ dla tegom ia przyźedł krzcząc wodą.(*marg*) " **Izráelowi.N L. G. S.** (-)

werset: 32]

11: Y świádczył Ian/ mowiąc: Iżem widźiał du=

12: chá sftępuiącego iáko gołębicę z niebá/ y zoftał ná

13: nim.

werset: 33] A iam go nie znał: ále ktory mię poftał krzćić

14: wodą/ ten mi powiedźiał; Ná ktorego vyźrzył Du=

15: chá sftępuiącego y ná nim zoftawáiącego/ tenći ieft

16: ktory krzći Duchem świętym.

werset: 34] A iam widźiał: y

17: świádczyłem że ten ieft Syn Boży. *

(*marg*) **Záczá: 4.**

: **Ewángelia w wigilią S. Andrzeiá Apoftolá.** (-)

werset: 35]

18: A názáiutrz záfię ftął Ian/ y dwá z vczniow ie=

19: go.

werset: 36] A poyżrzawłzy ná Iefufá idącego/ rzekł: Oto

20: báránek Boży.

werset: 37] Y vłłyfzeli go dwa vczniowie mo=

21: wiącego/ y fzli zá Iefufem.

werset: 38] A obrociwłzy fię Iefus/

22: y vyżrzawłzy ie zá łobą idące/ rzekł im: Czego fzuca=

23: ćie? A oni mu rzekli: Rabbi (co zowiemy/ wyłóży=

24: włzy/ Náuczycielu) gdzie mieszkał?

werset: 39] Rzekł im:

25: Podźćie/ á oglądajćie. Przyfzli **tedy** y widźieli gdzie

26: mieszka/ y zołtáli przy nim onego dnia: **á** byłá iákoby

27: dzieśiąta godziná.

werset: 40] A był Andrzej brát Symoná

28: Piotrá ieden ze dwu ktorzy fłłyfzeli od Ianá/ á fzli byli

29: zá nim.

werset: 41] Ten pierwey nálazł Symoná brátá fwe=

30: go/ y rzekł mu; Náležłifmy Meffyafzá (co iełt wyłó=

31: żywłzy/ " Chrifus.)

(*marg*) " **to iełt pomázániec.** (-)

werset: 42] Y przywiodł go do Iefufá. A

32: weyżrzawłzy nań Iefus/ rzekł: Tyś iełt Symon fyn

33: " Ionow': ty będziefz zwan Cephás (co fię wykłá=(*marg*) " **Iohánnow.N.IanowN G.** (-)

34: da/ Piotr.)

(*marg*) **Cephas, cháldeyskie słowo; po Græcku Πέτροςábo Πέτροςponáfze^{mv}opoká, ábo skálá.Pátrz Math: 16. 18.**

: **Záczá: 5.** (-)

werset: 43]

35: Názáiutrz chciał wynidź do Gálileiey/ y nálazł

strona: 304

Rozd: 1. według Ianá.

304.

1: Philippá. Y rzekł mu Iefus: Podź zá mną.

werset: 44 A

2: Philip był z Betfáidy/ z miáltá Andrzeiowego y Pio=
3: trowego.

werset: 45 Nálazł Philip Náthánaélá/ y rzekł mu:

4: Nálezliřmy onego o którym piřał Moyzeřz w zako=
5: nie y Prorocy/ Iefufá řyná Iofephowego/ z Názá=
6: retu.

werset: 46 Y rzekł mu Náthánaél; Y mořesz co dobre=

7: go być z Názáretu? Rzekł mu Philip: Podź á o=
8: głáday.

werset: 47 Vyřrzał Iefus Náthánaélá idácego ku

9: łobie/ y rzekł o nim: Oto prawdźiwie Izráel=
10: czyk/ w którym nie mářz zdrády.

werset: 48 Rzekł mu Ná=

11: thánaél: Skądże mię znařz? Odpowiedźiał Iefus
12: y rzekł mu: Pierwey niř cię Philip wezwał/ gdyř
13: był pod figą/ widźiałem cię.

werset: 49 Odpowiedźiał mu

14: Náthánaél/ y rzekł: " Rabbi / tyř ieřt Syn Bořy/ tyř(*marg*) " **to ieřt, Miřtrzu moy.** (-)
15: ieřt krol Izráelřki.

werset: 50 Odpowiedźiał Iefus/ y rzekł

16: mu: Iřemci powiedźiał; Widźiałam cię pod figą/
17: wierzyřz: więřsze **řeczy** nád te vyřrzyřz.

werset: 51 Y rzekł mu:

18: Záprawdě/ záprawdě mowię wam; * vyřrzyćie niebo(*marg*) * **odřąd.K. G. S.** (-)

19: otworzone/ y ánioly Boże wstępuiące y sstępuiące

20: ná Syná człowieczego. *

21: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

22: **Ná początku było Słowo.**) Słowem Chrifτά Páná zowie/ nie

23: tylko prze to iż nam oznaymił Oycá y wolą iego: ábo iż Oćiec

24: do nas przezeń mowił: (Bo mu to należy według człowieczení=

25: ítwá; á tu Ian opifuie boftwo iego) ále więcey dla tego/ iż z fer=

26: cá Oycowfkiego (iáko fłowo náfze wewnętrzne z myśli náfzey) du=

27: chownie/ ále rzeczywiście/ prawdziwie/ y íftotnie fię rodzi y pocho=

28: dzi/ y íeft płodem myśli iego/ mądrością y znáíomością iego/ zu=

29: pełnym wyobrażeniem íftności iego/ y iáfnością chwały ábo swiá=

30: tłości iego. (*marg*) **Przech Pan Chriftus Słowem íeft názwany.** (–) To tedy Bozkie Słowo było ná początku wżytkiego

31: ítworzenia: było przed wieki/ pierwey niżli co było ná swiecie v=

32: czyniono: było vrodzone przede wżem ítworzeniem. Bo což

33: inżzego íeft/ Ná początku było fłowo: íedno iż nigdy być nie po=

34: częło/ ále zawnżze było? Gdyż Oćiec nie był nigdy bez Syná/ bez

35: fłowá/ bez mądrości/ bez iáfności/ bez mocy y obrázu íwego. (*marg*) **Wieczność Syná Bożego.** (–) Tym

36: tedy pierwżym fłowem/ iáko gromem/ Ian S. pobija ták Ebio=

Qq

nity y

strona: 305

305.

Ewangeliey Rozd: 1.

1: nity y Sámofáteny/ ktorzy bluznią mowiąc/ że Pan Chriftus przed

2: Márią nie był: iáko y Ariany/ ktorzy mowili/ że był ten czás kie=

3: dy Chriftus nie był.

4: **A Słowo było v Bogá.**) Stąd dowodzą S. Doktorowie na=

5: przod przeciw Sábellianom/ iż inży íeft Oćiec á inży Syn. (*marg*) **Infza perfoná Oycá á infza Syná.** (–) Bo

6: inży muśi być ten ktory był/ á inży ten v ktorego był: gdyż żaden

- 7: Iam v Iebie być nie może. Są tedy w Iednym BoŃtwie dwie różne
- 8: perfony. Potym teŃ y przeciw Aryanom/ że IeŃt przecię Iedno niero=
- 9: zdzielne BoŃtwo. (*marg*) **Ale Iedno BoŃtwo.** (-) GdyŃ Słowo y w Oycu IeŃt zawnŃze:
Iam prá=
- 10: wi IeŃt w Oycu á Oćiec we mnie. Y v Bogá zawnŃze: iáko tu Ian
- 11: S. mowi: A Słowo było v Bogá. Y nigdy nie oddzielone ani
- 12: odłáczone od Oycá. Bo ia/ práwi/ y Oćiec IeŃteŃmy Iedno.
- 13: **A Bogiem było ono Słowo.**) Tu IuŃ Słowo BoŃe/ który IeŃt Pan
- 14: ChriŃtus/ znácznie á wyráźnie Bogiem IeŃt názwany. (*marg*) **Syn IeŃt Bogiem tymŃe
co y Oćiec.** (-) A k temu
- 15: nie Bogiem Ńtworzonym/ áni vczynionym/ iáko MoyzeŃ: áni
- 16: tytułowánym Bogiem/ iáko oni o których nápiŃano: Iam rzekł/
- 17: IeŃteŃcie Bogowie/ y Ńynowie nawyŃŃzego wŃzyŃcy: ále Bogiem
- 18: zgołá/ tákim iáki IeŃt ten v ktorego Słowo od wiekow było: to
- 19: IeŃt/ práwym y prawdziwym Bogiem/ iáko go tenŃe Ian w liŃcie
- 20: Ńwoim zowie. A nie inŃzym Bogiem niŃŃli Oćiec/ ále tymŃe wŃa=
- 21: snie: gdyŃ Bog IeŃt tylko Ieden: y tu Ian S. nie o wielu Bo=
- 22: gách/ ále o Iednym Bogu IzráeŃŃkim mowiáć/ Ńmiele Bogiem
- 23: zowie ták tego v ktorego było Słowo/ iáko y Iámo Słowo. (*marg*) **Hæretycy pŃuiá
piŃmo S.** (-) PiŃze
- 24: AuguŃtyn S. iz Ńtárzy Arianowie/ áby nie muŃieli przyznáć iz
- 25: ChriŃtus nie IeŃt Ńtworzeniem ále Bogiem: tedy to mieyŃce ták
- 26: fáŃŃzowáli/ Ńłowá rozrywáiáć: A to Słowo było v Bogá/ á Bog
- 27: był. (*marg*) **FáŃŃerŃtwo Aryanow.** (-) Tu period czyniáć: A po tym ták nowá rzecz
záczyiniáíáć:
- 28: Słowo to było ná poczátku v Bogá. Tákać IeŃt przewrotnoŃć
- 29: vpornych hæretyków/ że wolá piŃmo S. Ńtukowáć y rozrywáć/ á
- 30: niŃŃli błędow Ńwoich poprzeŃtáć. TychŃe przodkow Ńwoich náŃlá=
- 31: duiáć Czechowic w Ńwoim nowym teŃtámenćie toŃ mieyŃce ták
- 32: pŃuie y nicuie mowiáć: Iz Ian S. muŃiał był nápiŃáć; A Słó=

33: wo było Boże/ nie Bogiem. (marg) **Fałszerstwo Czechowicowo.** (-) Lecz tego wymyślu
niczym nie do=

34: wodzi/ iedno tym mátáctwem; żeby fię ták w niektórych stárzych

35: pifanych księgách náydowáło: á żeby Oycowie stárzy o tym

36: mieyfcu wátpili. Czego áni dowiodł/ áni dowieść może.

37: **Wszystko fię przez nie.**) Iefzcze tym więcej pokázuie wśzechmo=

38: cność y Bołstwo tego Słowá. A wśzechmocność równá y ie=

39: dnęz z Oycowfką: gdyż przez to Słowo fą stworzone y vczynione

40: wśzytkie rzeczy/ ktore Moyzełz wylicza ná początku: (marg) **Syn stworzyciel wśsech
rzeczy.** (-) to ieft wśzy=

tek świat

strona: 306

Rozd: 1. według Ianá.

306.

1: tek świat niebo y ziemiá y to wśzytko co ieft ná niebie y ná ziemi/

2: ták widziáne iáko y niewidziáne rzeczy: ták ludzie iáko y ánioło=

3: wie. Wieczność lepak Słowá stąd fię pokázuie: iż iefli wśzytkie

4: rzeczy fą przezeń vczynione: tedyć pewnie on sam nie ieft vczy=

5: niony: gdyż sam siebie nikt vczynić nie może: á ták nigdy nie

6: miał początku.(marg) **Wieczność Chriftofowá.** (-) K temu iefli wśzytko przezeń ieft
vczyniono/ tedyć

7: y wśzytkie czáfy y wieki przezeń początek wzięły/ iáko y Páweł

8: świádczy. A ták on ieft przede wźemi czáfy y wieki.(marg) **Bołstwo Chriftofowo.** (-)

A Bołtwo

9: iego záfię stądże fię wywodzi. Bo iefli przezeń wśzytko ieft stwo=

10: rzono/ tedyć sámó Słowo nie ieft stworzone: á przetoż ieft iednym

11: Bogiem z Oycem: gdyż ná świecie nie máłz nic inżzego/ oprócz

12: Bogá á stworzenia iego. Lecz y temu mieyfcu Czechowic nie

13: przepuścił/ przywodząc ie w wátpliwość/ y mowiác/ że fię to może

14: rozumieć o Bogu/ á nie o Słowie: Zeby nie przez Słowo/ ále przez

15: Bogá było vczyniono wŕzytko.(*marg*) **Falfserŕtwo Czechowicowo.** (-) Lecz przeciwi temu wymyŕlowi/

16: ŕą nie tylko wŕzytcy Doktorowie: ále y ŕam Ian S. ktory tu

17: nam opifuie nie kogo inŕzego/ iedno Słowo ono wieczne ktore ŕię

18: ćiałem sŕtáło: y o tym powiáda/ że od wieku było/ á v Oycá by=

19: ło/ y Bogiem było/ tymże co y Oćiec: á iŕ Oćiec przez nie wŕzy=

20: tko ŕtworzył: iáko y Moyzeŕz znać dáie/ y Dawid wyznawa: Ze

21: Słowem Pánŕkim ŕtánęły niebá.

22: **Nic ŕię nie sŕtáło.**) Niektorzy tu period czyniáć/ nowá ŕenten=

23: cyá ták zás záczyńáią: Co ŕię sŕtáło w nim ŕywot był.(*marg*) **Syn ieŕt ŕywotem wiecznym.** (-) Wŕzákże

24: nie ták to rozumieią iáko Czechowic fáŕŕzuie/ żeby ŕywot był w

25: rzeczách vczynionych/ á nie w Słowie: (gdyŕ wiele ieŕt rzeczy

26: ŕtworzonych/ w ktorych nie máŕz ŕywotá/ iáko w ziemi/ w kámie=

27: niách y w elementách) ále ták: iŕ cokolwiek przez Słowo ieŕt vczy=

28: niono/ to w tymże Słowie ŕywotem było/ ábo ŕywot miáło. Iŕ

29: Słowo ono wieczne ieŕt ŕywotem wiecznym y zrzodłem ŕywotá: á

30: iŕ w Bogu były y ŕą wŕzytkie rzeczy ŕtworzone/ dáleko lepŕzú y

31: prawdziwŕzú bytnoŕćią/ á niŕli kiedy były ŕámy w ŕobie. Ponie=

32: waŕ cokolwiek ieŕt w Bogu/ to ieŕt ŕámá iŕtnoŕć Boŕa/ á prze=

33: toŕ y ŕywot.

34: **Słowo ono ćiałem ŕię sŕtáło.**) To ieŕt Bog ŕię okazał w ćiele:

35: on wieczny Syn Boŕy przyŕzedł w ćiele/ y sŕtáł ŕię człowiekiem:

36: ták iáko mowimy/ Dawid sŕtáł ŕię krolém.(*marg*) **Wćielenie Syná Boŕego.** (-) Bo iáko Dawid y

37: krol nie ŕą dwie oŕobie/ ále iedná oŕobá: áczkolwiek dwie rozdziel=

38: ne rzeczy ŕą/ náturá człowiecza á doŕtoynoŕć krolewŕka: Ták teŕ

39: iedná ieŕt perŕoná ábo oŕobá Słowá y ćiáŕá/ chocia dwie róŕne

40: ŕą rzeczy ábo náturý/ boŕtwo Słowá/ á ćiáło człowieká. Toć ieŕt

strona: 307

307.

Ewangeliey Rozd: 1.

- 1: nawyższe Bozkie dobrodzieyństwo ludziom pokazáne. Zá ktore
- 2: dziękuiąc wierni Chrześcijanie: ná kolána łwe vpadáią/ gdy te
- 3: słowá v ołtarzá czytáią: ábo one w kredzie; Y sítał fię **człowiekie^m**.
- 4: **Dał im moc.**) Wolność ludzka/ którą mogą poznać y przyiąć
- 5: Chrifufá: y moc daná ludziom/ żeby iefli chcą sítáli fię łynmi
- 6: Bożymi przez wiarę y krzeft S. ále ich do tego żadną mocą Pan
- 7: Bog nie przyćifka. (*marg*) **Bog nie przymufsa nikogo.** (–)
- 8: **Bogá żaden nigdy nie widział.**) Rozumiey w iego náturze wła=
- 9: łney/ iáko ieft łam w łobie: ácz go niektorzy widzieli w iákim wi=
- 10: domym podobieńftwie/ y w ćiele człowieczym. (*marg*) **Bog nie widziány.** (–)
- 11: **Iżem widział Duchá.**) Oto y trzećia ołobá przenaświętfzey
- 12: Troyce. Ták iż w tym pierwłzym rozdziale mamy wzmiankę
- 13: włzytkich trzech Bozkich ołob: náprzećiw hæretykom/ Zydóm
- 14: y Pogánóm. (*marg*) **Duch S.** (–)
- 15: **Ty będziefs zwan Cephás.**) Chryfołtom S/ ná to mieyfce piłze: iż
- 16: Bog nigdy niedawa nowych imion/ iedno dla wielkich przyczyn/
- 17: y ná znák ołobliwych przywileiów onym dánych/ ktorých imioná
- 18: odmienia. Iáko y Abráhámowi. Dwá tedy przywileie Piotro= (*marg*) **Piotrowe przywileie.** (–)
- 19: we tu mamy. Ieden iż iemu łámemu ze włzytkich Apoštołów
- 20: imię odmienił. Drugi/ iż mu dał tákie imię ktore po Syryjłku
- 21: znaczy opokę álbo łkálę (iáko świádczy y Hieronym S. á nie o=
- 22: poczyłtego/ łkálnego ábo kámiennego/ iáko łektarze fałżuią łło=
- 23: wo Boże) á po Græcku głowę: iáko Optatus świádczy (czego
- 24: niełufłznie przą Brzełcy tłumácze) Którym imieniem łam Pan
- 25: Chriftus w piłsmie S. częłto ieft názwany. Czym to znác dał/ że
- 26: Piotrá miał po łobie vczynić fundámentem/ y głową kołcio

27: łą wżytkiego.(*marg*) **Cephas po Syrysku kámien ábo skálá, á po Graecku głowá.**

(-)

rozdział: 2

28: ROZDZIAŁ II.

29: 1. Iefus ná wefelu przemienił wodę w wino. 11 Y tym pierwżym

30: cudem począł obiáwiác chwałę swoię. 12 Pożedł do Káphár=

31: naum. 13 Potym do Ieruzálem. 14 Y wyrzucił z kościołá prze=

32: dáiące. 19 Kościoł (ciálá Christułowego) rozwálony á zá trzy

33: dni záfię zbudowány. 23 Wiele ich wierzą w Christułá/ widząc

34: cudá iego. 25 Chrístus wiedział myśli y fercá ludzkie. (*marg*) **Záčzá: 6.**

: Ewángelia w wtorą Niedz: po trzech Krolách. (-)

werset: 1

35: **A** Dniá trzeciego były gody małżeńskie w Kanie

36: Gálilejskiej: á była tám mátká Iefułowá.

werset: 2

37: Wezwan teź był y Iefus/ y vczniowie iego

38: ná gody.

werset: 3 A gdy nie sítáło winá/ rzekłá mátká Ie=

fułowá

strona: 308

Rozd: 2. według Ianá.

308.

1: fułowá do niego: Winá nie máią.

werset: 4 Y rzekł iey Ie=

2: Ius: " Co mnie y tobie' niewiásto? iefzczeć nie przy=(*marg*) " **co ia mam z tobą.**

Hebráifm. (-)

3: Izlá godziná moiá.

werset: 5 Rzekłá mátká iego Iugom:

4: Cokolwiek wam rzecze/ **to** czynicie.

werset: 6 Y było tám Iześć

5: fągiew kámiennych/ według oczyszciania Zydow=

6: fkiego poftawionych/ biorących w fię kázda dwie á=

7: bo trzy wiádrá.

werset: 7] Rzekł im Iefus: Nápełnicie **te**

8: fągwie wodą. Y nápełnili ie aż do wierzchu.

werset: 8] Y

9: rzekł im Iefus: Czerpayciefz teraz/ á donieście " prze=

10: łozonemu wefela. Y donieśli.

(marg) " **Architriklinowi. L G. to iest, ftárfsemu ábo rządzcy ná wefelu, ábo ná vczcie, ábo god ftároście. (-)**

werset: 9] A gdy fkoftował

11: przełożony wody **oney** ktora fię sítála winem/ á nie

12: wiedział fkądby było/ lecz fłudzy wiedzieli ktorzy wo=

13: dę czerpáli: wezwał oblubieńcá **on** przełożony.

werset: 10] Y

14: rzekł mu: Kázdy człowiek pierwey dawa wino do=

15: bre: á gdy fobie podpija/ tedy podlejſze. A tyś dobre

16: wino záchował aż do tego czáfu.

werset: 11] Ten początek

17: cudow vczynił Iefus w Kanie Gálileyfkiey: y oka=

18: zał chwałę fwą/ y vwierzyli weń vczniowie iego. *

(marg) **Záczá: 7. (-)**

werset: 12]

19: Potym sítąpił do Káphárnaumá/ on y mátká

20: iego y brácia iego/ y vczniowie iego: á zmiefzkáli

21: tám nie wiele dni.

(marg) **Ewángelia w Poniedziálek po 4. Niedzieli w Poft. (-)**

werset: 13]

22: A była blizko Páfchá Zydowfka/ y wftąpił Iefus

23: do Ieruzálem:

werset: 14 Y znalazł w kościele te co przeda=

24: wáli woły y owce y gołębie; y te co pieniądze odmie=

25: niáli siedzące.

werset: 15 A vczyniwfzy iákoby' bicz z pow=(*marg*) **G. (-)**

26: rozkow/ wyrzucił wżytkie z kościoła/ y owce y woły:

27: á tych co pieniędzmi hándlowali pieniądze rozfy=

28: pał/ y ftoły poprzewracał.

werset: 16 A tym co gołębie prze=

29: dawáli rzekł: Wynieście to ftąd/ á nie czyńcie do=

30: mu Oycá mego domem kupieckim.

werset: 17 Y wfpomnie=

31: li **fobie** vczniowie iego/ iż iest nápiáno: "**Zarliwość (*marg*) " ábo žal, ábo rzewniwość o dom twoy. (-)**

32: domu twego' ziadłá mię.

werset: 18 Zydowie tedy odpowie=

33: dziawfzy rzekli mu: Coż zá znak okázuielz nam iż to

34: czynilz?

werset: 19 Odpowiedział Iefus/ y rzekł im: " Roz=(*marg*) "**Miáfto rozwálićie,**

Hebraism. to iest, rozdzielićie to ciało od dufze. (-)

Qq 3

walćie

strona: 309

309.

Ewangeliey Rozd: 2.

1: walćie ten kościół/ á we trzech dniách wyftawię gi.

werset: 20

2: Rzekli tedy Zydowie: Czterdziesięci y fześć lat bu=

3: dowano ten kościół/ á ty go we trzech dniách wyftá=

4: wifz?

werset: 21 Lecz on mowił o kościele ciała swoiego.

werset: 22

5: Przetoż gdy zmartwychwstał/ wlpomnieli vcznio

6: wie iego/ iż * o tym mowił: y vwierzyli piłmu/ y mo=(*marg*) * **im.G.** (–)

7: wie którą wyrzekł Iefus.

werset: 23

8: w Páfcę w święto/ wiele ich " vwierzyło w imię ie=(*marg*) " **vwierzyli weń. Hebráifm.**
(–)

9: go'/ pátrząc ná iego cudá ktore czynił.

werset: 24

10: Iefus " nie zwierzał się im'/ przeto iż on znał wżytki:(*marg*) " **nie vfał im.** (–)

werset: 25

11: A iż nie potrzebował/ áby **mu** kto świádczył o czło=

12: wieku: ábowiem on wiedział co było w człowieku. *

(*marg*) **Bořtvo Pána Chriftořowo.** (–)

13: NAVKI Y PRZESTROGI.

14: **Wezwan teř był y Iefus ná gody.**) Iż mieli nářtác hæretykowie/

15: ktorzy mieli zgoła wżytkim ludziom małżeńřtwá/ iáko złego/ nie=

16: řłufznego y od dyablá vczynionego zákázowác: (iácy byli Már=

17: cioniřtowie/ Tácianus/ y Enkrátitowie) przetoř Pan Iefus ná

18: gody iřć raczył/ áby małżeńřtvo pořwięcił y potwierdził/ y po=

19: kazał iż ie on pořtánowił. Bo iż dobra ieřć czyřćtořć małżeńřka/

20: lepřza wřtrzymięřliwořć wdowia y bezřeńřka/ á nalepřza dořkoná=

21: řořć pánieńřka: ná potwierdzenie tych wżytkich řtanow/ á ná o=

22: kázanie nierownych zařług kářdego z nich/ z nienáruřzonego řy=

23: wotá pánieńřkiego národzić się raczył: á wnet národziwřzy się

24: vřty prorockimi Anny S. wdowy chciał być wyřwiádczony: á

25: będąc iuř młodzieńcem/ prořzony ná gody/ řwá ie obecnořćiá/ y

26: tym pierwřzym cudem vczćić raczył.(*marg*) **Małżeńřtvo od Chriftořá pochwalone.**

(–)

27: **Winá nie máią.**) Poznáłá Pánná naświétłza że iuż był przyłzedł
28: czás/ ktorego fię Syn iey miły cudámi y kazánim świátu oznay=
29: mić miał. Y przetoż fię też zá ludzmi przyczyniáć poczyna: nic
30: nie wąpiąc/ że mu iest wśzytko podobno/ á iż to y mogł y miał
31: vczynić ná iey próśbę. Skąd fię vczymy/ iż Pan Chriftus nie dá=
32: ie póspolicie łálki swoiey/ iedno zá pokorną próśbą y przyczyną:(*marg*) **Márie**
przyczyná do Syná. (–)

33: á iż przyczyná mátki iego wiétłzey v niego iest wagi/ á niżli kogo
34: inłzego: á náwet że iey niczego nie odmowi. A iestliż fię Pánná
35: (mowi Bernárd S.) vžaliłá wśtydu onych od ktorych byłá ná
36: gody wezwána: dáleko fię nas więcey vžali/ iestli będzie od nas
37: nabożnie wzywána.

Co mnie

strona: 310

Rozd: 2. według Ianá.

310.

1: **Co mnie y tobie.**) Nie zaráz zezwaláiąc ná iey próśbę mowi:
2: Co mnie y tobie/ ábo Co mnie z tobą/ ábo Co namá do tego/ że
3: nie máią winá? Iákoby rzekł: Niechay pierwey obaczá swoy
4: niedośtátek/ áby potym dobrodzieyństwo/ ktore im vczynię/ tym
5: lepiej poználi. Iestcze/ práwi/ nie przyłzedł czás y godziná moiá; (*marg*) **Przec** Pan
Chriftus nie zarázem czyni o co go prośá. (–)

6: to iest iestcze nie iest czás vczynienia cudu/ áż wśzyscy poznáią nie=
7: dośtátek winá. Przetoż mátká/ rozumiejąc że nie odrzucił iey pro=
8: sby/ ále ią odłóżył ná inłzy czás/ każe sługom być pogotowiu ná
9: wśzelákie rofkazanie iego.

10: **Niewiásto.**) Zowie ią niewiáftą/ iáko y pod krzyżem/ nie dla
11: żadney wżárdy/ ábo żeby iey nie czcił iáko syn/ y nie znał zá má=
12: tkę y zá pánnę: ábo żeby oná nie dobrym sercem/ to iest/ dla iákiey
13: czći y chwały włafney swoiey/ á nie łzczyrze z miłóśierdzia nád
14: niedośtátecznymi/ przywodziłá syná do cudow czynienia. (gdyż

- 15: oná była zǎwǎże czyłta y od namnieyǎżego grzechu powǎzedniego)
- 16: Ale iǎ tǎk zowie/ ǎbo ze zwyczǎiu ięzykǎ Zydowǎkiego (ktory nie=
- 17: wiǎłtę mężycǎ nǎzywa) ǎbo chcǎc pokǎzǎć/ (marg) **Przecz mǎtkę niewiǎftǎ zowie.**
(-) iż iǎko nie od mǎtki
- 18: ǎle od Oycǎ niebieskiego/ wziǎł moc czynienia cudow/ tǎk nie
- 19: k woli przyǎciǎłom czynić miǎł cudǎ ktore czynił/ ǎle dla czći y
- 20: chwały Oycǎ łwego. Abo iǎko Epiphǎnius piłze/ vczynił to zǎ=
- 21: biegǎjąc błędom hǎretykow onych/ ktorzy pǎnnę Mǎriǎ nie zǎ
- 22: człowiekǎ/ ǎle zǎ Bogǎ mieli/ y ofiǎry iey czynili iǎko Bogu.
- 23: **Wody ktora się sftǎłǎ winem.** Kto wierzy iż Pan Chriřtus prze=
- 24: mienił wodę w wino; ten wǎtpić nie bęǎdzie/ że tǎż mocǎ chleb
- 25: w ciǎłlo/ ǎ wino w krew przemienia w S. Sǎkrǎmenćie. **Cyryl:**
- 26: **Cathech: Miřtag: 4.(marg) Przemienienie chlebǎ w S. Sǎkrǎmenćie.** (-)
- 27: **Y brǎćia iego.**) Czterech wǎpomina Mǎrek ćiotecznych brǎćiey
- 28: Pǎnǎ Iefufowych/ Iǎkubǎ/ Iofephǎ/ Iudę y Symonǎ. O czym
- 29: wyż: w Rozd: 8 v. 20. (marg) **Brǎćia Pǎnǎ Iefufowi.** (-)
- 30: **Wyrzucił wǎsytkie.)** Tym pokazał nie tylko zwierzchniǎ moc y w=
- 31: ładzǎ fǎwǎ/ ktora ma tǎk nǎd ciǎłly iǎko y nǎd dużǎmi ludzkimi:(marg) **Kłǎtwǎ y kǎrnoć**
kościelna. (-)
- 32: Ale y dał przykłǎd swoim namiestnikom/ ǎby nie tylko przez klǎ=
- 33: twę złę ǎ niepołufzne z kościolǎ wyrzucǎli: ǎle y iǎwne ǎ połpolite
- 34: złę obyczǎie/ ktorych się ćierpieć nie godzi/ nie łłowy tylko/ ǎle y łǎ
- 35: mǎ rzeczǎ wykorzeniǎli/ ǎ zwǎłzczǎ ktore z łǎko^mřtwǎ powłtawǎiǎ.
- 36: **Nie zwierza się im.)** Kǎthechumenom/ to iest nowym Chrze=
- 37: ściǎnom/ ktorzy ǎcz iuż w Chriřtułǎ wierzǎ/ ǎle ielzce nie łǎ o=
- 38: krzczeni/ nie zwierza się Pan Iefus (mowi Auguřtyn S.) iż do
- 39: przyćcia ciǎłłǎ y krwi iego żaden nieokrzczoney nie bywa przypu=
- 40: łzczon/ ǎni iǎśnie nǎuczon o tym Sǎkrǎmenćie. (marg) **Ktorem się Pan Chriřtus nie**
zwierza. (-)

strona: 311

311.

Ewangeliey Rozd: 3.

rozdział: 3

1: ROZDZIAŁ III.

2: 1 Nikodem w nocy przyzedł do Chrifufá. 3 y 5 Národzić fię
3: z nowu/ z wody á z Duchá S. 13 Kto wftapi do niebá. 14 Wąż
4: ná pufczy. 16 Iáko wielce Bog swiát vmiłował. 18 Przyczyná
5: zbáwienia y potępienia. 22 Chrifufus przyzedł do Iudfkiey zie=
6: mie y krzcił. 23 Y Ian też krzcił. 25 Gadánie vczniow Iano=
7: wych z Zydy o oczyszcieniu. 28 Ian fię oświadcza/ że nie ieft Chri=
8: ftufem: á o Pánu Iefufie zacne świádectwo dáie. (marg) **Záczá: 8.**

1: Ewángelia w dzień ználezenia Krzyża S (-)

werset: 1

9: **A** Był człowiek z Pháryzeufzow imieniem
10: Nikodem/ Książę Zydowfkie.

werset: 2 Ten przy=

11: fzedł do Iefufá w nocy/ y rzekł mu: " Rab=(marg) " **to ieft, Miftrzu moy. (-)**
12: bi'/ wiemy iżeś przyzedł do Bogá Náuczycielem:
13: Bo żaden tych známion czynić nie może ktore ty
14: czyniŃz/ iefliby z nim Bog nie był.

werset: 3 Odpowiedział

15: Iefus/ y rzekł mu: Záprawdę/ záprawdę mowię to=
16: bie; iefli fię kto nie " národzi' " znowu/ nie może wi=(marg) " **odrodziN L. K.**
17: " **ábo z wyfoká.G. (-)**
dzieć kroleftwá Bożego.

werset: 4 Rzekł do niego Niko=

18: dem: Iákoż fię może człowiek " rodzić' będąc ftárym?(marg) " **odrodzić.K. (-)**
19: izali może powtore wniŃć w żywot mátki fwoiey y

20: " rodzić się'?

(*marg*) " **odrodzić się.N L. K.** (-)

werset: 5] Odpowiedział Iesus: Záprawdę/ zá=

21: prawdę powiadamci; Ieśli się kto nie odrodzi z wo=

22: dy á z ducha */ nie może wnieść do krolestwa Bożego.(*marg*) * **świętego.NL.** (-)

werset: 6]

23: Co się narodziło z ciała/ ciało iest: á co się narodzi=

24: ło z Duchá/ duch iest.

werset: 7] Nie dziwuy się żemci powie=

25: dział; Potrzebá się wam narodzić " znowu'.

(*marg*) " **ábo zwierzchu.G.** (-)

werset: 8] Duch

26: kędy chce wieie: " y głos iego' słyżył; ále niewiesz(*marg*) " **y fsum iego.** (-)

27: kąd przychodzi " y' dokąd idzie: także iest każdy kto=(*marg*) " **áboN L.** (-)

28: ry się narodził z ducha.

werset: 9] Odpowiedział Nikodem

29: y rzekł mu: Iákoż to być może?

werset: 10] Odpowiedział

30: Iesus/ y rzekł mu: Tyś iest Náuczycielem " w Izrae=(*marg*) " **IzraelskimG.** (-)

31: lu'/ á tego niewiesz?

werset: 11] Záprawdę/ záprawdę powie=

32: dam tobie; iż co wiemy/ **to** mowiemy: á cochmy wi=

33: dzieli/ **to** świadczymy. á świadectwa náfzego nie

34: przyimuiecie.

werset: 12] Ieśliż **gdym** wam **rzeczy** ziemskie po=

wiedał/

strona: 312

Rozd: 3. według Iana.

312.

1: wiedał/ przedię' nie wierzycie: iákoż/ ieślibym wam

2: niebiełkie opowiedał/ wierzyć będziecie?

(*marg*) **Záčzá: 9.** (-)

werset: 13

3: A żaden nie wftąpił do niebá/ iedno ten który ftą=

4: pił z niebá; Syn człowieczy który ieft w niebie.

werset: 14

5: iáko Moyzełz powyżłzył był wężá ná pułczy: ták po=

6: trzebá áby powyżłzon był Syn człowieczy:

werset: 15

7: żdy który weń wierzy/ nie zginął / ále miał żywot

8: wieczny. *

(*marg*) **Záčzá: 10.**

Ewán: w Poniedziałek Święteczny. (-)

werset: 16

9: Abowiem Bog ták vmiłował świat/ że Syná

10: fwego * iednorodzonego dał: áby wżelki kto wierzy(*marg*) * **onegoG.** (-)

11: weń/ nie zginął/ ále miał żywot wieczny.

werset: 17

12: poftał Bog Syná fwego ná świat/ áby łądził świat:

13: ále iżby świat był zbáwion przezeń.

werset: 18

14: weń/ nie podległ potępieniu: lecz kto nie wierzy/

15: iuż potępiony ieft: iż nie vwierzył " w imię iednoro=

16: dzonego Syná Bożego.

(*marg*) " **Wyfs: Rozd: 2. 22.** (-)

werset: 19

17: światłość przyłzła ná świat/ á ludzie ráczey vmiło=

18: wáli cięmności niż światłość: bo były złe ich vczyn=

19: ki.

werset: 20 | Káždy bowiem ktory zle czyni/ nienawidzi

20: | swiátlósci; áni idzie ná swiátlósc/ zeby nie byly zgá

21: | nione vczynki iego.

werset: 21 | Lecz " kto czyni prawde/ przy=(*marg*) " **kto czyni dobrze, kto poczciwie
zyje. Hebraífm.** (-)

22: | chodzi do swiátlósci/ áby fię okazały spráwy iego/ iz

23: | " w Bogu' fá vczynione. *(*marg*) " **znáchnieniá [!] Bozego. Hebraífm.**

: **Záczá: 11.** (-)

werset: 22

24: | Potym przyzedł Iefus y vczniowie iego do Iud=

25: | skiey ziemie: y tám przemieszkiwał z nimi/ y krzcił.

werset: 23

26: | Krzcił teź y Ian w Aeonie blisko Sálimá: iz

27: | tám bylo wiele wod: y przychodzili y krzcili fię.

werset: 24 | Bo

28: | iefzcze Ian nie byl dány do więzenia.

werset: 25 | Wízcęło fię

29: | potym gadanie vczniow Ianowych z Zydy " około o=(*marg*) " **to iest o krzcie w imię
Pána Chrístofowe.** (-)

30: | czyścienia.

werset: 26 | Y przyzli do Ianá/ y rzekli mu: Rab=

31: | bi/ ktory z tobá byl zá Iordanem/ ktoremuś ty dał

32: | swiádectwo/ ten oto krzci/ á wlyscy ida do niego.

werset: 27

33: | Odpowiedział Ian/ y rzekł: Nie mozeć nic wziąć

34: | człowiek/ iefliby mu nie bylo dano z niebá.

werset: 28 | Wy íá=

Rr

mi iefte=

313.

Ewangeliey Rozd: 3.

1: mi iefteście mi świadkami/ zem powiedział; Nie

2: ieftem ia Chriftus: ale izem posłan przed nim.

werset: 29] Kto

3: ma oblubienicę/ tenći ieft oblubieniec: lecz przyia=

4: ćiel oblubieńcow ktory łtoi á słucha go/ " wielce fię(marg) " **wefeli fię z radościąG**

L.Hebráifm. (-)

5: wefeli' dla głofu oblubieńcowego. To tedy wefele

6: moie wypełnione ieft.

werset: 30] Onći ma rość; á ia mam

7: drobnieć.

werset: 31] Z wyfoca [!] przychodzący/ nád włzytkimi

8: ieft. " Z ziemie będący/ z ziemie ieft/ y o ziemi mowi: (marg) " **kto z ziemie pośedł, ziemski ieft, y ziemskie rzeczy mowi. (-)**

9: ktory z niebá przyłzedł/ ieftći náde włzytki.

werset: 32] A co

10: widział y słýzał/ toż świádczy: á świádectwá iego

11: żaden nie przyimuie.

werset: 33] Ktoć iego świádectwo przyi=

12: muie/ ten " zápieczętował iz Bog ieft prawdziwy.

(marg) " **wiára fwą, iáko pieczęcią potwierdził. (-)**

werset: 34]

13: Abowiem ktorego Bog połłał/ łłowá Boże po=

14: wieda. Boć nie pod miarę Bog dawa ducha.

werset: 35] O=

15: ćiec miłuie Syná/ y włzytko oddał w rekę iego.

werset: 36] Kto

16: wierzy w Syná/ ma żywot wieczny: á kto " nie wie=(marg) " **ábo nie ieft posłufsny.G.**

(-)

17: rzy' Synowi/ " nie ogląda żywotá'/ ále gniew Boży(marg) " **nie będzie żył. Hebráífm.**

(-)

18: nád nim zoftawa.

19: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

20: **Z wody y z Duchá.**) Tymi słowy Pan potępia naprzód Pelá=

21: giany y Kálwiniſty/ ktorzy dziatkom nieokrzczoneym śmieią zbá=

22: wienie y żywot wieczny obiecować: (marg) **Krzeft y dziatkom potrzebny do zbáwienia.** (-) gdyż oto ſłyſzą/ iż żaden beze

23: krztu/ (ábo łámą rzeczą/ ábo przynamniey chęcią y wolą przyięte=

24: go) áni do kościołá/ áni do niebá wnić nie może. Nád to potę= (marg) **Sámá wiará.** (-)

25: pia Lutry y Kálwiniſty/ ktorzy vczą iż łámá wiará dołyć ieft do

26: zbáwienia: gdyż oto y krzeft nie mniey ieft potrzebny. Trzećie

27: łtąd widzimy/ iż krzeft S. oczyſcia grzechy/ y dáie łáfkę tym kto=

28: rzy gi przyimuią/ y zbáwia ie/ iáko Piotr S. mowi. Czego też (marg) **Krzeft czyni zbáwione.** (-)

29: przą dziſieyſzy odłzczepieńcy: ktorzy chcąc koniecznie wyniſzczyć

30: moc krztu S. dziwnie ty ſłowá Páńſkie wywracáią. (marg) **Ewángelikowie z wody nie wodę czynią.** (-) Budny z

31: Cwingliuſem/ przez wodę rozumie náukę ábo kazánie: Brencius

32: pokutę; Kálwin Duchá S. iákoby Pan mowił: Ieſli fię kto

33: nie národzi znowu z Duchá S. y z Duchá S. Aleć to wízytko wy=

34: myſły łzátáńkie. Bo wízyſcy Doktorowie Kátholiccy ná to fię

35: zgadzáią/ iż te ſłowá rozumieią fię wláfnie o krzcie ſwiętym/ ktorzy

36: złożony ieft z widomego elementu wody/ á z niewidomey mocy

Duchá

strona: 314

Rozd: 3. według Ianá.

314.

1: Duchá S. ktorzy do odrodzenia duchownego y do zbáwienia

2: wielkiemu y máłemu ieft potrzebny.

3: **Duch kędy chce wieie.**) Auguſtyn S. y z innemi łtáremi Do=

- 4: ktory/ rozumie to o Duchu S. Ale Græccy Doktorowie o wie=
5: trze wykłádaiã.
- 6: **Syn człowieczy ktory ieft w niebie.**) Trzy rzeczy temi krotkimi
7: słowy Pan o sobie twierdzi: Prawdziwe człowieczeństwo ktore
8: przyjął: gdy się zowie Synem człowieczym/ to ieft prawym czło=
9: wiekiem. (*marg*) **Christus Bog y człowiek.** (-) Prawdziwe bostwo/ gdy powiada/ że
y z niebã sftąpił/ y
10: ieft w niebie. Y złączenie Bostwa z człowieczeństwem w iedność
11: perfony: kiedy mowi/ iż Syn człowieczy ieft w niebie. Bo
12: ieflić Christus był w niebie gdy mowił ná ziemi: tedyc zarázem
13: był w niebie y ná ziemi. Lecz nie według ciála ná on czas był
14: w niebie/ gdy iefzcze obiecował wftąpić do niebã. A ták musiã=
15: łã być infza w Chriftuście naturã/ oprócz tey człowieczey/ ktorã wi=
16: dziãły oczy ludzkie: to ieft Bozka/ ktora niezmierna ieft/ y niebo y
17: ziemię zaráz nápełniãca.
- 18: **Iuż potępiony ieft.**) Kto wierzy w Chriftułã onã wiarã ktora
19: przez miłość dobrze czyni (iãko Apoftoł mowi) to ieft/ wiarã ży=
20: wã złączonã z miłościã y z posłufzeństwem Pãńskiego przykazãnia:
21: ten nie bẽdzie potępion. Ale ten ktory nie wierzy/ lub Zyd/ lub
22: pogãnin/ lub hæretyk (iefli w swoim niedowiãrftwie vmrze) ten
23: iuż sam od siebie ieft ofãdzony y potępiony: (*marg*) **Wiãrã ktora pãtãna.** (-) iż ma
w sobie nie=
24: wiãrę/ iãlnã przyczynę swego potępienia: ták iż nie trzeba go bẽ=
25: dzie sãdzic ná sãdzie oftãtecznym sãdem rozbierãnia/ według v=
26: czynkow miłosiernych/ vczynionych ábo opuŝczonych. Ták y Pã=
27: weł S. świãdczy/ iż vporni hæretycy sã wãlnym sãdem swym
28: potępieni.
- 29: **Iż w Bogu sã vczynione.**) To ieft zã pomocã Bożã z łãłki Bo=
30: zey/ y znãtchnienia Bożego. A tãc ieft iednã przyczynã zasługi v=
31: czynkow nãlzych dobrych; iż ie nie my sãmi czyniemy/ ále Pan

32: Bog y łąłká iego z námi/ iáko Páweł mowi.(*marg*) **Vczynki skąd płatne.** (-)

33: **Nád wfsytkimi ieft.**) Y tu Ian S. Páná Iefufá Bogiem być

34: wyznawa: gdyż żaden nie ieft nawyżłzym y nád wfsytkimi rze=

35: czámi/ iedno łam Bog.(*marg*) **Chriftus nawyżłsy.** (-)

rozdział: 4

36: **ROZDZIAŁ IIII.**

37: 2 Krzczą vczniowie Páná Chriftułowi. 6 Rozmawia fię Pan

38: Iefus v łtudni z Sámárytanką. 10 O wodzie żywey. 23 O pra=

Rr 2

wdziwey

strona: 315

315.

Ewángeliey Rozd: 4.

1: wdziwey chwale Bożey. 27 Iefus wyznawa że ieft Mełfyałzem

2: onym obiecánym. 32 Pokarm Chriftułow czynić wolą Oycow=

3: łką. 30 Sámárytanowie w Chriftułá wwierzyli. 47 Vzdrowił

4: łyná krolikowego.

werset: 1

5: **G** Dy tedy poznał " Iefus' iż vłłyżeli Pháry=(*marg*) " **Pan.G.** (-)

6: zeułzowie/ że Iefus więcey vczniow czyni/ y

7: krzći/ niżli Ian:

werset: 2 (choćiaż **łam** Iefus nie

8: krzcił/ ále vczniowie iego.)

werset: 3 Opuścił Iudłką źie=

9: mię/ y łzedł záfię do Gálileiey.

werset: 4 á mułiał prześć przez

10: Sámáryą.

(*marg*) **Záczá: 12.**

Ewángelia w Piątek po 3. Niedz: w połt. (-)

werset: 5

11: Przyłzedł tedy do miáłtá Sámáryey ktore zowa

12: " Sychár': blisko folwárku ktory dał Iákob Ioze=(*marg*) " **Sychem według Hieronymá.**

(-)

13: phowi fynowi fwemu.

werset: 6] A byłá tám ftudnia Iáko=

14: bowá. Iefus tedy **będąc** fpracowány z drogi/ siedział

15: tám nád ftudnią. A było iákoby o fzoſtey godzinie.

(*marg*) **Tá niewiáftá byłá figura kościoła z Pogánow zebránego.** Aug: Tract: 15. in Ioan. (-)

werset: 7]

16: Przyſzła niewiáftá z Sámáryey czerpác wodę.

17: Rzekł iey Iefus: Day mi pić.

werset: 8] Bo vczniowie iego

18: odefzli byli do miáftá/ áby kupili ftráwy.

werset: 9] Rzekła

19: mu tedy oná Sámárytáńka niewiáftá: Iákoż ty/

20: Zydem będąc/ proſiſz v mnie pić/ ktoram ieſt niewiá=

21: ftá Sámárytanká? bo Zydowie nie obcuia z Sámá=

22: rytany.

(*marg*) **Zydzi fię brzydzili Sámárytany, iáko hæretykámí y odſzczepiencámí.** 3. Krol: 12. 28. y 4. Krol: 17. 24. (-)

werset: 10] Odpowiedział Iefus/ y rzekł iey: Byś

23: wiedziáła dar Boży/ y kto ieſt coć mowi; Day mi pić:

24: tybyś go fnać proſiła/ á onćiby dał " wodę żywą.

(*marg*) " **Íáſkę Duchá S. Niż: 7.39. przez wodę krztu S. Cypryan.** NL. K. G. S. G. (-)

werset: 11]

25: Rzekła mu niewiáftá: Pánie/ nie maſz y czym czer=

26: páć/ á ftudnia ieſt głęboka: ſkądże **tedy** maſz **tę** wodę

27: żywą?

werset: 12] Izaeś ty wiétfzy ieſt niźli oćiec náſz Iá=

28: kob/ który nam **tę** studnią dał/ y sam z niey pił/ y fyno=

29: wie **ie^{go}**/ y dobytek iego?

werset: 13] Odpowiedział Iesus/ y rzekł

30: iey: Káždy który pije z tey wody/ zálieę będzie prágnął:

31: lecz ktoby pił z **oney** wody którą mu ia dam/ " nie bę=(*marg*) " **Iż krzeft raz przyięty nie może być powtorzony. Cypr: lib: 2.epift: 3. (-)**

32: dzie prágnął ná wieki/

werset: 14] ále wodá którą mu ⁻ ia' dam/ (*marg*) ⁻**G. (-)**

33: sftánie się w nim źródłem wody/ wykákuiącey ku

34: żywotowi wiecznemu.

werset: 15] Rzekłá k niemu niewiáftá:

Pánie/

strona: 316

Rozd: 4. według Ianá.

316.

1: Pánie/ day mi tey wody/ ábych nie prágnęła/ áni tu

2: czerpác chodziła.

werset: 16] Rzekł iey Iesus: Idź/ záwołay

3: mężá twego/ á przydź tu.

werset: 17] Odpowiedziála niewiá=

4: ftá/ y rzekłá: Nie mam mężá. Rzekł iey Iesus: Do=

5: brześ powiedziála/ iż nie mam mężá.

werset: 18] Abowiemeś

6: piáci mężow miála: á teraz ktorego małz/ nie iest

7: twoim mężem. Toś prawdziwie powiedziála.

werset: 19] Rze=

8: klá mu niewiáftá: Pánie/ widzę iżeś ty iest Prorok.

werset: 20]

9: Oycowie náfzy chwalili **Bogá**" ná tey gorze: á wy(*marg*) " **Tę gorę zwano Gáryzym, o ktorey w 9. Moy: 29. y 27. 12. y2.Mach: 6. 2. (-)**

10: powiádaćie/ że w Ieruzálem iest mieysce kędy po=

11: trzebá **Bogá** chwalić.

werset: 21 Rzekł iey Iefus: Niewiáfto

12: wierz mi/ iż " przyidzie' godziná/ gdy áni ná gorze tey/(*marg*) " **przychodzi, ábo idzie2.**

L. G. S. (-)

13: áni w Ieruzálem będziećie chwalić Oycá.

werset: 22 Wy

14: chwalićie co niewiećie: my chwalimy co wiemy: bo

15: zbáwienie z Zydow iest.

werset: 23 Aleć przychodzi godziná/

16: y teraz iest/ gdy prawdziwi chwalcy będą chwalić

17: Oycá " w duchu y w prawdzie. Bo y Oćiec tákowych(*marg*) " **to iest, nie ćieleśnymi ofiárámi kozłow y báránow; ále duchownemi: y nie ćieniem y figurámi ftáregu zakonu; ále prawdziwą ofiárą y służbą zakonu nowego. (-)**

18: Ízuka/ ktorzyby go chwalili.

werset: 24 Duchći iest Bog: " á (*marg*) " **przeto ći. Hebráífm. (-)**

19: ći ktorzy go chwałą/ powinni go chwalić w duchu y

20: w prawdzie.

werset: 25 Rzekłá mu niewiáftá: Wiem/ że przyi

21: dzie Meffyałz (ktorego zowá Chriftułem:) gdy `te=(*marg*) `G. (-)

22: dy' on przyidzie/ oznaymi nam wřzytko.

werset: 26 Rzekł iey

23: Iefus: Iáćiem iest ktory z tobą mowię.

werset: 27 A w tym

24: przyřzli vczniowie iego: y dziwowáli fię że z niewiá=

25: ftą mowił. Wřzákóz żaden nie rzekł: O co pytałz/

26: ábo co z nią rozmawiałz?

werset: 28 Zofáwiłá tedy wiádro

27: Íwe niewiáftá: y Ízłá do miáftá/ y mowiłá `onym' lu=(*marg*) `G. (-)

28: działam:

werset: 29 Podźcie/ ^ á oglądajcie człowieka który(marg) ^ **G.** (-)

29: mi powiedział wszystko comkolwiek czyniła. Nie ten=

30: li jest Chrystus?

werset: 30 A przetoż wyszli z miastá/ y przy=

31: szli do niego.

werset: 31 A tym czasem prosili go uczniowie */(marg) * **iego.G.** (-)

32: mówiąc: " Rabbi/ iedź.

(marg) " **Mistrzu náš.** (-)

werset: 32 A on im rzekł: Mam ja

33: pokarm ku iedzeniu o którym wy niewieście.

werset: 33 Mo=

34: wili tedy uczniowie między sobą: Aboć mu kto ieść

Rr 3

przyniośł.

strona: 317

317.

Ewangeliey Rozd: 4.

1: przyniośł?

werset: 34 Rzekł im Iesus: Mości pokarm jest

2: abych czynił wolą tego który mię pośłał/ " abych' wy=(marg) " **y.G.** (-)

3: konał sprawę jego.

werset: 35 Iż wy nie nie mówicie; iż iefzcze

4: są cztery miesiące/ á żniwo przydzie? Oto wam po=

5: wiadom; podnieście oczy wáże/ á przypátrźcie się

6: " kráinam/ żeć już białe są ku żniwu.(marg) " **polam.** (-)

werset: 36 A któć żnie/

7: bierze zapłatę/ y zbiera owoc do żywota wiecznego:

8: aby y **ten** który się wefelił się społu/ y **ten** który żnie.

werset: 37

9: Abowiem w tym przysłowie **ono** jest prawdziwe: iż

10: inŕzy ieŕt ktory ŕieie/ á inŕzy ktory ŕnie.

werset: 38 | Iáciem was

11: poŕlaŕ ŕáć to **około** czegoŕcie wy nie robili: inŕzyć ro=

12: bili/ á wyŕcie weŕzli " w prace' ich.(*marg*) " **w robotęG.** (-)

werset: 39 | A z miáŕtá one=

13: go wiele Sámárytanow vwierzyli weń; dla powie=

14: ŕci **oney** niewiáŕty ktora ŕwiádczyŕá/ ŕe mi wŕzytko po

15: wiedŕiał com iedno czyniá.

werset: 40 | Gdy tedy przyŕzli do

16: niego Sámárytanowie/ proŕili go áby tá m zoŕtaŕ: y

17: zmieŕzkaŕ tá m dwa dni.

werset: 41 | Y dáleko więcey ich vwie=

18: rzyŕo * dla mowy iego.(*marg*) * **weń5 L. G. S.** (-)

werset: 42 | A niewieŕcie mowili: Iŕ

19: iuŕ nie dla tvey powieŕci wierzymy: boŕmy fá mi ŕŕy=

20: ŕzeli/ y wiemy ŕe ten ieŕt prawdŕiwie zbáwićiel ŕwiá=

21: tá. * *

(*marg*) * **Chriftus.G. S.** (-)

werset: 43 |

22: A po dwu dniách wyŕzedŕ ŕtámtąd: y odŕzedŕ do

23: Gáŕleiey.

werset: 44 | Abo wiem ŕamŕe Ieŕus ŕwiádczyŕ/ iŕ

24: Prorok w oyczyźnie ŕwey cŕci nie ma.

(*marg*) **Záczá: 13.** (-)

werset: 45 | Gdy tedy

25: przyŕzedŕ do Gáŕleiey/ przyŕli go Gáŕleieczycy/ wi=

26: dzáć wŕzytko co czyniŕ w Ieruzálem w ŕwięto: bo

27: teŕ byli y fá mi przyŕzli ná ŕwięto.

(*marg*) **Ewán: Niedz: 20. po ŕwiátkách.** (-)

werset: 46] Przyšzedł tedy

28:] zafię do Kany Gálileyfkiey/ gdzie był wodę winem

29:] vczynił.

30:] Y był nieiaki " Krolík/ ktorego fyn chorował w Ká=(*marg*) " **Dworzánin ábo sługá krolewski, ábo wrzędnik Cefárski.G. S.** (-)

31:] phárnaumie.

werset: 47] Ten gdy vřlyřzał iż Iefus przyšzedł z

32:] Iudfkiey źemie do Gálileiey/ pořzedł do niego/ y pro=

33:] śil go áby sřtąpił á vzdrowił fyná iego. bo " poczynał (*marg*) " **miał vmrzeć ábo iuř vmierał.G.** (-)

34:] vmieráć'.

werset: 48] Rzekł tedy do niego Iefus: Iefli zná=

kow y

strona: 318

Rozd: 4. według Ianá.

318.

1:] kow y cudow nie vyřrzyćie/ " nie wierzyćie'.

(*marg*) " **nie vwierzyćieN L. G S.** (-)

werset: 49] Rzekł

2:] do niego Krolík: Pánie/ sřtáp pierwey niř vmrze

3:] " fyn moy.

(*marg*) " **dziećię moieG.** (-)

werset: 50] Rzekł mu Iefus: Idź/ fyn twoy żyw

4:] ieřt. Vwierzył człowiek mowie ktorą mu powie=

5:] dźiał Iefus/ y pořzedł.

werset: 51] A gdy on iuř sřtěpował/ zá=

6:] bieřeli mu sřudzy */ y oznaymili mowięc/ iż " fyn iego(*marg*) * **iegoG.**

7:] " **dziećię twoie żywie.G.** (-)

7:] żywie'.

werset: 52] Pytał fię tedy od nich godziny/ ktorey mu

8: fię polepżyło. Y rzekli mu: Iż wczorá síodmey go=

9: dżiny opuściłá go gorączká.

werset: 53 Poznał tedy óciec/ iż

10: **to** oná godziná byłá ktorey mu rzekł Iefus; Syn twoy

11: żywie. Y wwierzył łam y wżytek dom iego. *

werset: 54

12: Tenći záfię wtory znák vczyił Iefus/ przyłzed=

13: łzy z Iudfkiey źiemie do Gálileiey.

14: NAVKI Y PRZESTROGI.

15: **Choćiaż łam Iefus nie krzcíł.**) Pan Chriřtus rękómá łwemi o=

16: krzcíł łámego tylko Piotrá: á Piotr Andrzeiá/ Iákubá y Ianá:

17: á ċi záfię inne Apořtoły. A siedmidzieřiąt vczniow Páńfkich

18: Piotr y Ian Apořtoł okrczćili. [Euodius apud Niceph: hist: lib: 2.](#)

19: [cap : 3.Clemens Alex: apud Sophron: in prato łpir: cap: 76.](#)

20: [Tertullian: lib: de baptĩmo. August: epist: 108.](#)

21: **Wodę żywą.**) Przez tę wodę Budny náukę rozumie: iáko y wyż=

22: łzey w Rozd: 3. v. 5. Ale łłuzniewy mamy wierzyć Ewángeliřcie

23: temuż Ianowi S. ktory niżej przez tę wodę żywą rozumie Duchá

24: S. ktorego ná krzćie biorą wierzący w Chriřtułá. (*marg*) **Duch S. názwány żywą wodą.**

(-)

25: **Oycowie nářsy chwaliłi Bogá.**) To ieřt ofiáry Bogu czynili ná

26: tey gorze. Bo inřze chwały Boże y nabożeńřtwá procz ofiáry/

27: mogły bywáć ná inřzych mieyřcách.

28: **W Duchu y w prawdzie.**) Opowieda Pan nářz/ iż ofiáry ko=

29: řćiołá oboiego/ ták Gáryzymfkiego w Sámárie y iáko y Hierozo=

30: łimfkiego/ miáły w krotce vřtáć y wziáć koniec. (*marg*) **Ofiárá Mřsey S.** (-) A przytym

vczy

31: nas trzech rzeczy. Pierwřza iż prawdziwa ofiárá ktorą Bog ma

32: być chwalon/ nie miáłá być więcey przywiázána do iednego miey=

- 33: łącá ábo narodu: ále miáľá być na káżdym mieyfcu po wźem
34: świece/ między Chrześcijány z ludu pogáńfkiego powołánemi y
35: obránymi według prorocwá Máláchiaľzowego. Druga/ iż gru=
36: be ony á cieľefne ofiáry/ ktorými Zydzi chwalili Bogá/ przez krew
37: bydľęcą/ według porzádku Aaronowego/ miáľy być odieťe: á ná

ich miey=

strona: 319

319.

Ewángeliey Rozd: 5.

- 1: ich mieyfce miáľá náľtápic ofiárá duchowna/ czyľta y niebieska/
2: Ciáľá y krwie Páńfkiey/ pod oľobą chlebá y winá/ według porzą=
3: dku Melchifedechowego/ pełna żywotá y ľáľki. Trzećia/ iż tá o=
4: fiárá ma być wypełnieniem onych/ to ieľt prawdą/ ktorey one pier=
5: wźe ofiáry cięniámi tylko y figurámi były.(*marg*) **Kátolicy ľą prawdziwi chwalcy Boży.** (-) Ták tedy teraz pra=
6: wdziwi chwalcy ludzie Chrześcijáńfcy/ chwałą Oycá w Duchu y
7: w prawdzie/ ofiárując mu ofiárę duchowną á nie cieľefną/ y ofiárę
8: prawdziwą á nie figurálną iáko Zydzi. Ták to mieyfce wykłádáią
9: Chryľoftom S. Cyrillus y Euthymius. A ták nie odrzucać Pan
10: tymi ľłowy pozwierzchney ľłuzby/ ofiar/ Sákrámentow/ iáwnych
11: modlitw y ceremoniy nowe⁶⁰ zakonu: ále tylko ofiáry y ceremonie
12: ľtárego zakonu. A k temu nas vczy/ że fię mu zwierzchnia ľłuzbá y
13: chwałá nie podoba/ ieľli nie z Duchá/ z prawdy á z ľercá pochodzi.
14: **Iuź nie dla twey powiećci.**) Tymźeć teź ľpofobem/ ci ktorzy z przod
15: ku vwierzyl/ iż ták koćcioľ vczył: potym mocniey wierzą/ gdy toź
16: co vwierzyl/ w pífmie náyduią.

rozdział: 5

17: **ROZDZIAŁ V.**

- 18: 2 Iefus nád ľadzáwką vzdrowiwľzy chorego od lat trzydziećci
19: y ośmi. 5 Każe mu w ľzábát odnieć ľoże. 10 Czym iż fię Zydzi

20: obrażali. 17 Odpowieda im Iesus. 18 Ze Bog ieft oćiec iego/
21: czyniąc fię Bogu rownym. 19 A iż Syn także czyni wżytko co
22: y Oćiec. 21 Y także ożywia ktore chce iako y Oćiec. 22 Ktory
23: wżytek fąd zlecił Synowi. 23 Aby wżyścy tak czćili Syná/ iako
24: y Oycá. 32 y 37 Ktory świádectwo dáie o Chriftuśie. 33 y
25: Ian krzćiciel także. 36 y cudá wáfne Chriftuśowe. 39 y 46 y pi=
26: Ímo Moyzeźowe y prorockie. 43 Antychrifťá przyimá Zydowie. (marg) **WTORA CZESC o fprawách P. Chriftuśowych w Iudskiej ziemi przed ktoremi iuż fię był począł iáwnie pokázowác w Gálileiey. Mát: 4. 10 y wtora Páfchá kazánia iego.**

: **Záčzá: 14.**

: **Ewángelia w Piątek po pierwfzey Niedz: w Poft. (-)**

werset: 1

27: **B**Yło potym święto Zydowfkie/ y wftąpił Ie=
28: íus do Ieruzálem.

werset: 2

A ieft w Ieruzálem " po=(marg) " **owcza fadzáwká30 L.Ták y Hieronym, y Doktorowie Græccy. (-)**

29: dle **plácu** owczego/ fadzáwká' ktorą po Zydo=
30: wfku zowią " Bethfáidá'/ máiąca pięć " kruzgankow.(marg) " **BethefdáG. S.y Hieron.**
: " **przyśionkow. (-)**

werset: 3

31: W tych leżáło bárzo wiele niemocnych/ ślepých/
32: chromých/ wyfchłych/ ktorzy czekáli poruśzenia wo=
33: dy.

werset: 4

" A' ániół ' Páńfki' sfępowáł czáfu pewnego(marg) " **AbowiemG. S.**
: " **G. (-)**

34: w fadzáwkę: " y wzruśzálá fię wodá'. A kto pierwfzy (marg) " **poruśzał wodęG. (-)**
35: wftąpił ' do fadzáwki' po wzruśzeniu wody/ sfťawał(marg) " **G. (-)**
36: fię zdrowym iákąbykolwiek zięty był niemocą.

werset: 5

był tam

strona: 320

Rozd: 5. według Ianá.

320.

1: był tam niektery człowiek trzydzieści y ośm lat " nie=

2: mocą złożony'.

(*margin*) **wł: máiąc w niemocy fwey.** (-)

werset: 6] Tego wyźrzawłszy Iefus leżącego/

3: y poznawłszy że iuż długi czás miał **chorobę**/ rzekł mu/

4: Chcełz być zdrow?

werset: 7] Odpowiedział mu **on** chory/ Pá=

5: nie/ nie mam człowieká/ ktoryby mię wpuścił do śa=

6: dzáwki gdy bywa porużzona wodá: Bo niź ia przyi=

7: dę/ infzy wnidźie przedemną.

werset: 8] Rzekł mu Iefus:

8: Wítań/ weźmi łoże tve á chodź.

werset: 9] Y nátychmiał

9: zdrowym się słał on **człowiek**: Y wziął łoże swe/ y cho=

10: dził. A był śzábát dnia onego.

werset: 10] Mowili tedy Zydo=

11: wie onemu vzdrowionemu; Szábát iest/ nie go=

12: dźić się tobie łożá - twego' nośić.(*margin*) **G.** (-)

werset: 11] Odpowiedział

13: im: Który mię zdrowym vczynił/ onże mi rzekł;

14: Weźmi łoże tve/ á chodź.

werset: 12] Pytáli go tedy; Ktoryż

15: iest ten człowiek cóć powiedział/ Weźmi łoże twoie

16: á chodź?

werset: 13] A on vzdrowiony niewiedział kto był.

17: Abowiem Iefus vřzedł był od rzelze ktora była ná o=

18: nym mieyfcu.

werset: 14 Potym go Iefus znalazł w koście=

19: le/ y rzekł mu/ Otoś fię sftał zdrowym: nie grzełfże

20: więcey/ ábyć fię co gorłzego nie sftáło.

werset: 15 Odfzedł on

21: człowiek/ y oznaymił Zydom iż Iefus ieft ktory go z=

22: drowym vczynił. *

(*marg*) **Záčzá: 15.** (-)

werset: 16

23: A dla tegoż Zydownie prześládowáli Iefufá */ że to(*marg*) * **y fsukáli iákoby go zámordowác.G.** (-)

24: czynił w fsábát.

werset: 17 Lecz im Iefus odpowiedział: Oćiec

25: moy " áż dotąd dźiáła: y ia dźiáłam.(*marg*) " **Bog Oćiec nie ma żadnego fsábátu, bo od początku światá wfsytko czyni, y Pan Chriftns z nim.** (-)

werset: 18 Dla te^{go} tedy tym

26: więcey fsukáli Zydownie iákoby go zámordowáli: iż

27: nie tylko gwałcił fsábát/ ále też Bogá powiedał być

28: Oycem swoim/ czyniąc fię rownym Bogu.

werset: 19 Odpo=

29: wiedział tedy Iefus/ y rzekł im: Záprawdę/ zápraw=

30: dę mowię wam; nie moźec Syn łam od siebie nic

31: czynić/ iedno co wyźrzy Oycá czyniącego. ábowiem

32: cokolwiek on czyni/ to y Syn tákźe czyni.

(*marg*) **Chriftus fyn Boży, rowien Bogu Oycu.** (-)

werset: 20 Boć O=

33: ćiec miłuię Syná/ y włzytko mu wkázuie co łam czy=

34: ni: y więłfze mu nád te vczynki okaźe/ ábyście fię wy

strona: 321

321.

Ewangeliey Rozd: 5.

1: dziwowali.

werset: 21] Abowiem iáko Oćiec wzbudza vmár=

2: łe y ożywia: ták y Syn ktore chce ożywia.

werset: 22] Boć

3: Oćiec nikogo nie łądzi: lecz włyzytek łąd " dał Syno=

4: wi:

(*marg*) " **zlecił, poruczył.** (–)

werset: 23] áby włyzyscy czćili Syná/ ták iáko czczą Oycá.

5: Ktoć nie czći Syná/ nie czćić y Oycá/ który go po=

6: łłał.

werset: 24] Záprawdę/ záprawdę powiedam wam/ iż kto

7: łłowá mego łłucha/ á wierzy onemu ktory mię pošłał/

8: ma żywot wieczny: y nie przyidzie " ná łąd/ ále " przey(*marg*) " **ná potępienie.**

9: " **przesedł.7 L. G. S.** (–)

9: dzie' z śmierci do żywotá.

(*marg*) **Záczá: 16.**

10: **Ewangelia ná Mfzey zá vmárle.** (–)

werset: 25]

10: Záprawdę/ záprawdę wam powiedam; żeć idzie

11: godziná y teraz ieft/ gdy vmárli włyłzłą głos Syná

12: Bożego/ á ktorzy włyłzłą/ ożyią.

werset: 26] Abowiem iáko

13: Oćiec ma żywot w łobie: ták dał y Synowi áby miał

14: żywot w łobie:

werset: 27] y dał mu władzą y " łąd czynić/ iż (*marg*) " **łąd czynić. A iż ieft synem
człowieczym, nie dziwuyćie fię temuS.** (–)

15: ieft Synem człowieczym.

werset: 28 Nie dziwuyćiesz się te=

16: mu'/ boć przychodzi godzina/ w którą/ wszyscy co są

17: w grobiech/ wślizną głos jego:

werset: 29 Y wynidą/ ci kto=

18: rzy dobrze czynili/ na powstanie żywota: a którzy zle

19: czynili/ na powstanie sądu. *

(*marg*) **Zączá: 17. (-)**

werset: 30

20: Nie mogęć ia sam od siebie nic czynić. Iáko

21: ślyżę/ sążę: a sąd moy iest śprawiedliwy: Iż nie słu=

22: kam woley moiey/ ále woley tego który mię posłał *.

(*marg*) * **Oycá.G. (-)**

werset: 31

23: Ieśliżec ia sam o sobie świadczę/ " świadectwo mo=

24: ie nie iest prawdziwe.

(*marg*) " **rzekłby kto, że świadectwom. n. i. p. (-)**

werset: 32 Inżyc iest który o mnie

25: świadczy: y wiem że prawdziwe iest świadectwo * (*marg*) * **iego.NLyG. S. (-)**

26: ktore wydawa o mnie.

werset: 33 Wyście ślali do Iana/ y

27: dał świadectwo prawdziwe.

werset: 34 A ia " nie od człowieka (*marg*) " **nie potrzebię świadectwá od człowieka.**

(-)

28: świadectwo biore: ále to mowię ábysćie wy byli zba

29: wieni.

werset: 35 Onći był świecą gorájącą y świecącą. A

30: wyście się chćieli do czaśu porádownić w światłości

31: jego.

werset: 36 Aleć ia mam świadectwo więższe niż Iano=

32: we. Abowiem vczynki ktore * dał Oćiec ábych ie wy=(*marg*) * **mi.N L. K. G. S.** (-)

33: konał: te fámy vczynki ktore ia czynię/ świadczą o

34: mnie/ iż mię Oćiec pośłał.

werset: 37 A Oćiec ktory mię po=

śłał/

strona: 322

Rozd: 5. według Iana.

322.

1: śłał/ onżeć świadczył o mnie. Y nie słyfzeliście ni=

2: gdy głofu iego/ ániście ofoby iego widzieli:

werset: 38 Y sło=

3: wá iego nie maćie w łobie mieszkáiącego: iż ktorego

4: on pośłał/ temu wy nie wierzyćie.

werset: 39 " Rozbierayćie' (*marg*) " **ábo rozbieraćie.** (-)

5: pífmá: gdy fię wam zda że w nich żywot wieczny

6: maćie: " á oneć są ktore fwiadczą o mnie:(*marg*) " **To iest, choć one są kt: wśákże wy do mnie.** (-)

werset: 40 á do mnie

7: przyść niechcećie/ ábyście mieli żywot.

werset: 41 Chwały

8: od ludzi nie biorę.

werset: 42 Alem poznał was iż miłości

9: Bożey nie maćie w łobie.

werset: 43 Iaćiem przyśzedł " w imię(*marg*) " **chwały oycowskiej śukáiąc, ábo, posłány**

od Oycá. (-)

10: Oycá mego'/ á " nie przyimuiećie mię' iefliby przyśzedł(*marg*) " **nie przyięliście mięN L.** (-)

11: inny " w imię śwe' onego przyimiećie.(*marg*) " **chwały śwey śzukáiąc, nie posłan od Bogá.** (-)

werset: 44 Iákoż wy

12: możecie wierzyć/ którzy fię w chwale iedni od drugich

13: kochaćie: á chwały ktora od fámego Bogá ieft/ nie

14: fzukaćie?

werset: 45 Nie mniemayćiefz ábych ia was ofkár=

15: żác miał v Oycá: ieftći ktory was ofkarża Moyzeſz/

16: w którym wy nádzieię maćie.

werset: 46 Bo gdybyście wie=

17: rzyli Moyzeſzowi: wżdybyście y mnie wierzyli: bo=

18: wiem on o mnie piſał.

werset: 47 Lecz iefli iego piſmom nie

19: wierzyćie: iákoż moim ſłowom vwierzyćie?

20: NAVKI Y PRZESTROGI.

21: **Sadzáwká.**) Temu wielkiemu cudowi y okolicznościom iego

22: przypátrzyć fię godzi. Naprzod tu widziemy/ iż Pan Bog/ bez ża=

23: dnego vbliżenia czći y chwały ſwey/ y owſzem z wielkim iey ro=

24: zmnożeniem/ dáie moc cudow y vzdrawiánia wodzie y innemu

25: ſтворzeniu. (*marg*) **Cudá przez wodę.** (-) Druga/ iż tę moc dáie poſpolicie rzeczom poſwię=

26: conym/ á ná chwałę ſwą obroconym. Bo y tá owcza ſadzáwká

27: dla tego ták byłą názwána/ iż w niey owce y innych bydłat mię=

28: ſá pierwey bywały omywane/ á potym ofiárowáne/ y przetoż tę

29: moc miáła/ dla zálecenia ofiar zakonnych. (*marg*) **Przez rzeczy ſwięte.** (-) Dáleko tedy więcey

30: vznáwác y wyznáwác mamy podobne cudá y ſpráwy Boże przy

31: ofierze Mízey S. y przy Sákrámentách nowego zakonu vczynio=

32: ne: ktore niewierni hæretycy odrzucáią/ y zá básni máią: iż nie

33: znáią piſmá/ áni mocy Bożej. Trzecia/ iż to cudo bywáło nie

34: ná káżdym/ ále ná pewnym mieyſcu/ w Hieruzálem/ y w tey ſadzá=

35: wce. (marg) **Ná pewnych mieyfcách.** (-) A k temu nie káždego ále pewnego czáfu: á ráczy w wiel=

36: kie swiętá/ wielkonocne ábo swięteczne/ gdy fię nawięcey ludzi

Ss 2

Ńchodziło/

strona: 323

323.

Ewángeliey Rozd: 5.

1: Ńchodziło/ á niźli we dni powźzednie. Przetoź nie dziw/ iż tákże in=

2: ne cudá nie dzieiá fię wźędy: ále tylko ná niektorych mieyfcách/

3: á zwálzczą przy grobiech/ przy reliquiách/ przy obráziech y pámią=

4: tkách Pánni Márie y innych swiętych: y więcey we dni pá=

5: miątkom ich náznáczone/ ábo w inźe wroczyfte swiętá/ á niźli w

6: inne dni. (marg) **Swięci ľą pewnym mieyfcam przełózeni.** (-) Cz warta/ iż ániołowie y inni pewni á ofobni swięci

7: ľą pátronámi y przełózonemi pewnych mieyfc/ ná ktorych fię tákże

8: cudá dzieiá: A iż nie iednáká moc y ľáfkę cudow Pan Bog dáie

9: káždemu swiętemu y káždemu mieyfcu: ále inźá temu á inźá o=

10: wemu. (marg) **Odpuťy.** (-) Piąta/ łtąd wpađa oná wymowká hæretycka/ iż Pan

11: Bog iełt wźędy/ nie trzebá go po swięcie łzukác: nie potrzebá po

12: odpuťiech chodzić/ y wlpomożenia od swiętych/ ábo od inźego

13: łtworzenia czekác: ále dofyć iełt wierzyć/ á Bogu wřác. Bo ácz

14: Pan Bog iełt wźędy/ ále nie wźędy cudá czyni/ y nie wźędy ie=

15: dnáko wlpomaga. Gdyź tu oto widzisz/ iż żaden ináczy nie

16: mogł być wzdrowion/ iedno ktory ná ono mieyfce przyłzedł/ y w

17: ładzáwkę włtąpił/ y w niey fię ciełefnie omył: y nie inźego czáfu/

18: iedno kiedy ánioł onę wodę wzrułzył. Szofł/ iż Pan Bog ma

19: cudá w mocy łwey/ y ná woley łwoiey: y czyni ie gdy mu fię po=

20: doba. (marg) **Pan Bog cudá czyni kiedy raczy.** (-) Bo y tu tylko ieden bywał wzdrowiony. (marg) **Figurá krztu S. Chriftus y bez Sákrámentow zbáwić moźe.** (-)

Siodma/ iż tá

21: wodá byłá figurá krztu S. ktory wřzytkie dułzne choroby wzdra=

- 22: wia. Nákoniec/ iż iáko tu Pan Chrístus fwą ofobną mocą vzdro
23: wił tego chorego/ ktory przez ták wiele lat nie mógł fię doczekáć/
24: áby go do oney wody było doniešiono: ták teź zbawia dorofłe
25: ludzie/ ktorzy beze krztu vmieráią: iefli iedno z fercá prágnęli/ y
26: fzukáli áby ie okrzczono: ále do tego przyšć nie mogli.
27: **Nie grzešze więcey.**) Stąd znáć/ że tá iego ták długa chorobá
28: byłá Ńkaránim zá grzechy iego. A iż prozno ludzie choroby Ńwe
29: inŃzym przyczynom przyrodzonym przypifuią/ y prozno v Ńwiátá
30: pomocy fzukáią/ poki przyczyny choroby nie oddalá. (marg) **Grzech ieŃt przyczyná
chorob y wŃsytkiego złego.** (-) Y przetoź
31: chwálebne ieŃt koŃcielne roŃkazánie/ áby fię chorzy ludzie pierwey
32: przez Ńpowiedz y pokutę z Bogiem poiednáli: á potym dopiero
33: óieleŃnych lekarŃtw vzywáli.
34: **Czyniáć fię rownym Bogu.**) Oto iáŃne mieyŃce przeciw Aria=
35: nom/ że Pan Chrístus ieŃt Bogu Oycu rowny y ŃpoŃŃtny: to
36: ieŃt/ iedney y teyże z nim náтуры y wŃzechmocnoŃci.(marg) **ChriŃtus ŃpoŃŃtny Oycu.**
(-) Czego tu Ńze=
37: Ńóioráko dowodzi. (marg) **1.** (-) Naprzod z Ńtrony Ńtworzenia: Bo iáko ie=
38: dno y toź ieŃt BoŃtwo: ták teź iedná ieŃt moc y Ńprawá Oycá y
39: Syná. (marg) **2.** (-) Drugie/ z Ńtrony vmárłych wŃkrzeŃzenia y ozywienia. (marg) **3.** (-)
40: Trzeóie/ z Ńtrony wŃzytkiego Ńwiátá Ńádzienia. (marg) **4.** (-) Czwarte/ iż iáko ie=

dno ieŃt

strona: 324

Rozd: 5. według Ianá.

324.

- 1: dno ieŃt BoŃtwo/ ták teź iedná ieŃt czeŃć y chwałá Oycá y Syná.
2: Bo kto Synowi mnieyŃzá czeŃć wyrádzá/ ten go zá Bogá nie
3: ma. (marg) **5.** (-) Piáte/ z Ńtrony duŃz ludzkich ozywienia. (marg) **6.** (-) Náofátetek/
z Ńtrony
4: wŃzytkich zmárłych przed wálnym Ńádem do żywotá przywrocenia.

5: **Ták dał y Synowi.)** (*marg*) **Oćiec dał Synowi żywot przez porodzenie wieczne.**

(-) Bog Oćiec/ iáko właŃny Oćiec/ dał Sy=

6: nowi żywot tenże ktory łam ma: ábo ráczey/ ktory on łam iełt/

7: nie z iákiey potrzeby/ áni dárem/ ále z przyrodzenia: vrodziwłszy

8: go ná włzem rownego y podobnego łobie przede włzemi wieki.

9: A ták Syn ma w łobie tenże żywot/ ktory ma y Oćiec: iż iełt

10: tymże Bogiem co y Oćiec. A z łrony zász człowieceńłtwá dał

11: mu moc łądzenia: iż iełt Synem człowieczym. To iełt/ iż przy=

12: łtáło áby łędzia ludzi był nie łámym Bogiem niewidziánym/ ále

13: y człowiekiem/ ktoregoby ludzie oczymá ciełefnymi widzieć y oglá=

14: dáć mogli. Abo iż ktory łię ták vniżył/ że łię dla ludzi słtał Sy=

15: nem człowieczym/ temu Bog łpráwiedliwie dał tę moc łądzenia/

16: áby ná imię iego kłániáło łię włzelkie koláno.

17: **Nie od człowieká łwiádectwo biorę.)** Acz Pan Chriłtus łwiáde=

18: ctwá od ludzi nie potrzebował: gdyż miał dáleko wíełłze łwiá=

19: dectwá od Bogá y od cudow: włzákże iednák dla ludzi vżywał

20: łwiádectw ludzkich. Bo Ian krzćiciel ná to był połłan od Bogá/

21: áby o nim łwiádczył. Y wy práwi Apołłowie bęđziećie łwiáde=

22: czyć/ iżećie od poczátku zemną. Y bęđziećie mi łwiádkámi w

23: Ieruzálem y we włzytkim Zydofłwie/ y áż do końcá ziemie.(*marg*) **Łwiádectwá o**

Chryłtułie. (-)

24: **Rozbierayćie píłmá.)** Abo rozbieráćie/ wedle Cyryllá. Bo y

25: Gráeckie y Láćińłkie/ oboiáko łię rozumieć może. A obáč/ iż to

26: mowi nie do połpolitego człowieká/ ále do Doktorow y w píłmie

27: náuczonych/ ktorych to był właŃny vrząd/ w píłmie łię obieráć.

28: Y nie mowi/ czytayćie/ ále rozbierayćie/ ábo bádayćie łię píłmá.

29: Boć y Zydzi y hæretycy píłmá czytáią/ ále ie nie dobrze rozumieją:

30: y przetoż Zydzi Chriłtułá/ á hæretycy kołłciołá powłzechnego w

31: nim opiłánego widzieć y vznáć nie mogá. K temu nie rzekł: Tego

32: ábo owego píłmá/ ále zgołá píłmá. Bo żadnego píłmá Pan

33: Chriftns nie odrzucił/ żadnego nie czynił fałszywym ani podey=

34: zrzánym/ iáko czynią dzisieyfy odzłczepieńcy.(*marg*) **Pifmá iáko rozbierác mamy.**

(-)

35: **Iefliby przyfsedł inny.**) Antychrift przydzie nie w imię Chri=

36: ftufowe/ ále w imię fwoie: ktorego Zydzi zá Meffyałzá przyimá.

37: Ták to mieyfce rozumieią ftárzy Doktorowie/ Chryfoftom y Cy=

38: ryllus ná to mieyfce. Ambroży/ Hieronym/ Auguſtyn/ Irenæus/

39: Theodoretus/ y inni.(*marg*) **Antychrift.** (-)

Ss 3

Rozdział

strona: 325

325.

Ewángeliey Rozd: 6.

rozdział: 6

1: ROZDZIAŁ VI.

(*marg*) **TRZECIA CZESC o fprawách Pánskich w Iudskiej ziemi y w Gálileiey, około trzećiey Páfchy y po niey.** (-)

2: 5 Pięciorgiem chlebá nákarcił 5000. mężow. 15 Vchodzi

3: przed tymi co go chćieli krolem vczynić. 19 Chodzi po morzu.

4: 27 Vczy ich o niebiefkim chlebie. 35 y 48 A iż on ieft chlebem

5: żywotá. 53 Y ciáło iego prawdziwie ieft pokarm/ ktorego poży=

6: wác potrzebá. 60 Niektorzy vczniowie obrázeni mowá iego.

7: 66 Odchodzą od niego. 68 A Apoſtołowie trwáią przy nim.

8: 70 Z ktorych iednego dyabłem názywa. (*marg*) **Ewángelia w 4. Niedzielę w Poſt.** (-)

werset: 1

9: **P**o tym Iefus odzedeł zá morze Gálileyfkie/

10: ̄ ktore ieft' Tyberyádſkie:(*marg*) ̄**G.** (-)

werset: 2 y fzłá zá nim rze=

11: fza wielka/ iż widźieli znáki * ktore czynił nád (*marg*) * **iego.G.** (-)

12: chorymi.

werset: 3 Wfzedł tedy Iefus ná górę: y ſiedział

13: tám z vczniámi śwemi.

werset: 4] A była blisko Páfchá/

14: święto Zydowfkie.

(*marg*) **Zączá: 18.** (–)

werset: 5]

15: Podniozfzy tedy oczy Iefus/ y wyórzawfzy iż wiel=

16: ka rzeřza idźie do niego/ rzekł do Philippá: Skąd

17: kupiemy chlebá/ żeby ci iedli?

werset: 6] A mowił to kuřząc

18: go: bo łam wiedźiał co miał czynić.

werset: 7] Odpowiedźiał

19: mu Philip: Zá dwieřcie groszy chlebá nie dofyć im

20: bęďdzie/ żeby * káždy máło co wźiał.(*marg*) * **z nich.G. S.** (–)

werset: 8] Rzekł mu ieden

21: z vczniow iego/ Andrzey brát Symoná Piotrá:

werset: 9]

22: Ieřt tu iedno pácholę/ co ma pięćioro chlebá ię=

23: czmiennego y dwie rybie: ále což to ieřt ná ták wie=

24: lu?

werset: 10] Rzekł tedy Iefus: Kaźcie ludźiom všieć.

25: A było trawy dořć ná onym mieyřcu. A ták všiáďło

26: męźow w liczbie iákoby pięć tyřięcy.

werset: 11] Wźiał tedy

27: Iefus **on** chleb: á dzięki vczyniwřzy/ rozdał * siedzą=(*marg*) * **vczniom, á vczniowie.G.**
(–)

28: cym. tákże y z ryb ile chćieli.

werset: 12] A gdy fię náiedli/

29: rzekł vczniom řwoim: Zbierzćie zbywáiące włomki/

30: " áby nie zginęły'.

(*margin*) " **żeby nic nie ginęło.G.** (-)

werset: 13 Zebráli tedy/ y nápełnili dwána=

31: ście kofzow włomkow z pięćiorgá chlebá ięczmienne=

32: go/ ktore zbywáły tym co iedli.

werset: 14 Oni tedy ludzie vy=

33: rzawśzy cud ktory Iefus vczynił/ mowili; Iż ten ieft

34: prawdziwie **on** Prorok ktory miał przyść ná świát.

Tedy

strona: 326

Rozd: 6. według Ianá.

326.

Záčzá: 19.

werset: 15

1: Tedy Iefus poznawśzy iż mieli przyść " áby go por=

2: wáli y vczynili' krolem/ " vćiekł' záfię łam ieden ná (*margin*) " **y porwác go, áby go vczynili.G.**

3: " **vśsedł.G.** (-)

3: gorę. *

werset: 16

4: A gdy był wieczor/ sĺtąpili vczniowie iego do

5: morzá.

werset: 17 A wśiadśzy w łodź/ iecháli zá morze do Ká=

6: phárnaumá/ á iuz fię było zmierzkło: á Iefus był nie

7: przyśzedł do nich.

werset: 18 A morze/ z powtánia wielkiego

8: wiátru/ burzyć fię poczynáło.

werset: 19 Gdy tedy odpłynęli

9: iákoby ná dwudzieftu y pięći ábo ná trzydzieści łtá=

10: iow: vyźrzeli Iefusá chodzącego po morzu/ á przy=

11: bliźiącego fię ku łodźi/ y włękli fię.

werset: 20] Lecz on im

12: rzekł: Iaćiem ieft/ nie boyćie fię.

werset: 21] A ták go chćieli

13: wziąć do łodzi: á nátychmiałt łódź przyplłynęła do

14: źiemie do ktorey iácháli.

werset: 22] Názaiutrz/ rzelza ktora

15: itała zá morzem/ bacząc że tám nie było drugiey ło=

16: dźi tylkoż oná iedná */ á iż Iefus nie wżedł był w łódź (marg) * **w którą byli wśiedli
vczniowie iego.G. (-)**

17: z vczniámi fwemi/ ále fámi vczniowie iego wiecháli:

werset: 23]

18: á drugie łodzie przyłzły były od Tyberyády/ nie dále=

19: ko mieścá gdzie iedli chleb " po Páńskim dźięk czynie=

20: niu.

(marg) " **dźiękuiąc BoguN L. (-)**

werset: 24] Gdy tedy obaczyła rzelza/ iż tám nie było Ie=

21: łufá/ áni vczniow iego; wśiedli w łodzie/ y przeprá=

22: wili fię do Káphárnaumá łzukáiąc Iefufá.

werset: 25] A zná=

23: laźzy go zá morzem/ rzekli mu: Rabbi/ kiedyś tu

24: przybył?

werset: 26] Odpowiedźiał im Iefus/ y rzekł: Záp=

25: wdę/ záprawdę mowię wam; łzukaćie mię nie prze=

26: to iżeście widźieli cudá/ ále iżeście chleb iedli/ y ná=

27: iedliście fię byli.

(marg) **Zącz: 20. (-)**

werset: 27] Spráwuyćiefz nie pokarm ktory

28: ginie/ ále ktory trwa ku żywotowi wiecznemu/ kto=

29: ry wam da Syn człowieczy. Abowiem tego Oćiec

30: Bog " zápieczętował.

(*marg*) " **to ieft fwym wiadectwem, iáko pieczęcią potwierdzi z fyná fwego** (-)

werset: 28 Rzekli tedy do niego: Coz

31: dziac mamy abyfmy czynili vczynki Boze?

werset: 29 Od

32: powiedział Iefus/ y rzekł im: Toc ieft dzieo " Bo=

33: ze/ abycie wierzyli w tego ktorego on pofa.(*marg*) " **To ieft, Bogu wdzięczne.** (-)

werset: 30 Rze=

34: kli mu tedy: coz ty wzdy z znak czynisz/ abyfmy vy=

rzeli/

strona: 327

327.

Ewangeliey Rozd: 6.

1: rzeli/ y wierzyli tobie? Coz dziaaz?

werset: 31 Oycowie

2: nfzy iedli " mnn n pufczy. iáko ieft npifano: (*marg*) " **Po Chldeysku Mnn, po Zydowsku Man.** (-)

3: Chleb z nieb da im ku iedzeniu.

werset: 32 Rzekł im tedy

4: Iefus: Zprawd/ zprawd mowi wam; Nie

5: Moyzezci wam da chleb z nieb: lec Ociec moy

6: die wam chleb z nieb prawdziwy.

werset: 33 Abowiem

7: chleb Bozy ieft ktory z nieb stpi/ y dawa zywot

8: witu.

werset: 34 Rzekli tedy do niego: Pánie/ day nam

9: zwzdy tego chlebá. A Iefus im powiedział:

(*marg*) **Zcz: 21.** (-)

werset: 35

10: Iamci ieft chleb " zywotá: kto do mnie przy=(*marg*) " **ktory die zywot. Hebrim.** (-)

11: chodzi/ łaknąć nie będzie: á kto wierzy w mię/ nigdy

12: nie vprágnie.

werset: 36] Alemći wam powiedział/ iżeście mię

13: y widzieli/ y nie wierzyće **mi**.

(marg) **Ewángelia ná Mfzey zá vmárle.** (-)

werset: 37]

14: Wfzytko co mnie Oćiec/ do mnie przyi=

15: dzie: á tego co do mnie przyidzie/ nie wyrzucę precz.

werset: 38]

16: Bom sfąpił z niebá/ nie iżbych czynił wolą moię;

17: ále wolą onego ktory mię pośłał.

werset: 39]" Abowiem tá' *(marg)* " **A táG. S.** (-)

18: ieft wola onego ktory mię pośłał/ Oycá: ábym nic z

19: tego wfzytkiego co mi dał/ nie ftrácił; ále bym to w=

20: fkrzeił w oftáteczny dzień.

(marg) **Záczá: 22.** (-)

werset: 40]" A táć' ieft wola " Oycá mego'/ ktory mię pośłał:*(marg)* " **Abowiem táN G. S.**

: " **tego.G.** (-)

21: iżby káždy ktory widzi Syná/ á wierzy weń/ miał ży=

22: wot wieczny: á ia go wfkrzeię w oftátni dzień. *

werset: 41]

23: A przetoż Zydowie fzemráli o nim/ iż powiedział;

24: Iamći ieft chleb * ktory z niebá sfąpił: *(marg)* * **żywy.N L. K.** (-)

werset: 42]y mowili:

25: Izaż ten nie ieft Iefus fyn Iozephow/ ktorego my

26: oycá y mátkę znamy? Iákoż tedy ten powiáda; I=

27: żem z niebá sfąpił?

werset: 43]Odpowiedział tedy Iefus/ y

28: rzekł im: Nie fzemrzyćie miedzy sobą.

(marg) **Ewángelia ná Swiateczną Szrodę.** (–)

werset: 44

- 29: Zadenći do mnie przyść nie może/ ieśli go Oćiec
30: ktory mię posłał/ nie poćiągnie: á ia go wkrzełzę w
31: ołtáteczny dzień.

werset: 45 Iełt nápisano w Prorocech: Y

- 32: będą wżyścy náuczeni od Bogá. Wśzelki * kto słyłzał*(marg)* * **tedy.G.** (–)
33: od Oycá/ y náuczył fię/ przychodzi ku mnie.

werset: 46 Nie

izećby

strona: 328

Rozd: 6. według Ianá.

328.

- 1: izećby kto oycá widział/ oprócz tego ktory iełt od
2: Bogá: tenći widział Oycá.

werset: 47 Zápprawdę/ zápraw=

- 3: dę wam powiedam: Kto wierzy w mię/ ma żywot
4: wieczny.

(marg) **Záčzá: 23.** (–)

werset: 48

- 5: Iamći iełt chleb żywotá.

werset: 49 Oycowie wáfzy ie=

- 6: dli mánnę ná pułzczy: á pomárli.

werset: 50 Tenći iełt chleb

- 7: ktory z niebá sftąpił: áby ten coby go pożywał/ nie
8: vmárł.

(marg) **Ewángelia ná Mfzey zá vmárle.** (–)

werset: 51

- 9: Iamći iełt chleb **on** żywy/ ktorym z niebá sftą=
10: pił. Ieśliby kto pożywał tego chlebá/ żyć będzie ná

11: wieki. A chleb który ja dam/ ięftćí moje ćíáło * zá ży=(*marg*) * **ktore ia dam.G.** (-)

12: wot świátá. *

werset: 52

13: Wádźili fię tedy Zydowie miedzy łobą/ mowiąc:

14: Iákoż nam ten może dáć ćíáło ˘ fwe' ku iedzeniu?(*marg*) ˘**G.** (-)

werset: 53

15: Rzekł im tedy Iefus: Záprawdę/ záprawdę wam

16: powiedam: Ieflibyście nie iedli ćíáła Syná człowie=

17: czego/ y nie pili krwi iego/ " nie będziecie mieć' ży= (*marg*) " **nie maćie.G.** (-)

18: wotá w łobie.

(*marg*) **Záčz: 24.** (-)

werset: 54

19: Ktoć pożywa ćíáła mego/ y pije moię krew/ ma

20: żywot wieczny: á ia go włkrzełę w ołtátni dzień. *

(*marg*) **Ewángelia ná Święto Ciáła Bożego.** (-)

werset: 55

21: Abowiem ćíáło moje prawdźiwie ięft pokarm:

22: á krew moiá prawdźiwie ięft napoy.

werset: 56 Kto pożywa

23: mego ćíáła/ á pije moię krew/ we mnie miełzka/ á ia

24: w nim.

werset: 57 Iáko mię połłał żywiący Oćiec/ y ia ży=

25: wię dla Oycá: á kto mnie pożywa/ y on żyć będzie

26: dla mnie.

werset: 58 Tenći ięft chleb który z niebá sítąpił.

27: Nie iáko oycowie wáłzy iedli mánnę/ y pomárli. Kto

28: pożywa tego chlebá/ żyć będzie ná wieki. *

werset: 59

29: To mowił w boźnicy vcząc w Káphárnaumie.

werset: 60

30: Wiele ich tedy z uczniow jego słuchając/ mówili:

31: Twárda iest tá mowá y' któż iey słuchác może?(*marg*) **G. S.** (-)

werset: 61

32: wiedząc Iesus sam w sobie iż o tym śmierali uczniow=

33: wie iego/ rzekł im: To was obraża?

werset: 62

34: ście widzieli Syná człowieczego wstępuiącego **tám**

Tt

kędy był

strona: 329

329.

Ewangeliey Rozd: 6.

1: kędy był pierwey?

werset: 63

2: ło nic nie pomaga. Słowá ktore ia wam mówię/

3: duchem * y żywotem są.(*marg*) * **śą.G.** (-)

werset: 64

4: wierzą. Abowiem wiedział od początku Iesus/ kto=

5: rzy byli co nie wierzyli/ y kto go wydać miał.

werset: 65

6: wił: Dla tegomci wam powiedział; iż żaden nie

7: może przyść do mnie/ ieśliby mu nie było dano od Ojca=

8: cá moiego.

werset: 66

9: Od tego czasu wiele uczniow jego " od=

10: śtaąpiło nazad': y dalej z nim nie chodzili.(*marg*) " **opusćili go.** (-)

werset: 67

11: tedy Iesus do dwunastciu: Zali y wy odbieżeć **mię**

12: chcecie?

werset: 68

13: Pánie/ do kogoż **od ciebie** poydźiemy? **gdyż ty** małż fło=

14: wá żywotá wiecznego.

werset: 69] A " my wierzymy' y pozná=(*marg*) " **myfmy wwierzylił L. G. (-)**

15: liłmy żeś ty ieft Chriftus Syn " Boży'.

(*marg*) " **Bogá żywego2 L. G. S. (-)**

werset: 70] Odpowie=

16: dział im Iefus: Izalim ia nie dwunaście was obrał:

17: á ieden z was ieft " dyabeł'?

(*marg*) " **dyabelski człowiek, potwarcá y zdraycá. (-)**

werset: 71] A mowił o Iudaŕzu " Sy=(*marg*) " **Symoná SkáriotáN L. S. (-)**

18: monowym Iłzkáryocie'. Bo go ten wydác miał/ bę=

19: dác iednym ze dwunaście.

20: NAVKI Y PRZESTROGI.

21: **Pokarm który wam da Syn człowieczy.**) Przez ten pokarm Cy=

22: rillus y Auguŕtyn S. rozumieią tenże/ o którym niżej mowi:

23: Ciało moje prawdziwie ieft pokarm/ ktore fłowá ciż Doktoro=

24: wie/ y inni poŕpolicie/ wykłádaią o Ciele Pánŕkim w ŕwiętym

25: Sákrámenćie. (*marg*) **Ciało Panskie pokarm. (-)**

26: **Abowiem tego Bog Oćiec zápieczętował.**) Iż iáko Auguŕtyn wy=

27: kláda/ w człowieczeńŕwie iego wyráził Boŕtwo ŕwe iáko pieczęć/

28: przez onę vniją/ ktorą ten człowiek ieft Bogiem. Acz y według

29: Boŕtwá (iáko Cyrillus y Hilárius mowi) Syn Boży ieft názwá=

30: ny obrazem/ pieczęćią Oycowŕką wyráżonym: iż od Oycá wziął

31: wŕzytkę iŕfność iego.(*marg*) **Syn Boży iáko zápieczętował. (-)**

32: **Nie poćiągnie go.**) Nie żeby ludziom wolność ich odeymował/

33: áby ie przyćiŕkał po niewoley. Boże vchoway ták rozumieć.

34: (mowi Theophiláktus y Chryŕoftom S.)(*marg*) **Wolność ludzka (-)** Ciągnie tedy Oćiec

35: nie gwałtem áni przymuŕzeniem/ ále oŕwieceniem y kochániem/

36: ták iáko Poetá powiedział. Ciągnie *kázde*⁸⁰ roŕkóŕz włafna iego.

37: **Iedli mánnę.**) To przeciw nowowiernikom/ ktorzy mówią iż (*marg*) **Virgil.** (-)

Oycowie

strona: 330

Rozd: 6. według Ianá.

330.

- 1: Oycowie stárego testámentu/ ktorzy mánny pożywáli/ tegoż du=
2: chownego pokármu co y my pożywáli. Abowiem tu Pan czyni
3: wielką rozność miedzy mánną/ á miedzy tym chlebem niebieskim.
4: Bo mánná była tylko figurá tego náfwiétszego Sákrámentu/ ácz
5: nacelniefza y nazacniefza/ lecz ten Sákráment iest lámá rzeczy=
6: wiíta prawdá. Oná nieiákiem sfpósobem stępowála z niebá:
7: ále dáleko więcey ten Sákráment. Oney pożywano w drodze y
8: w ciągnieniu do ziemie obiecány: ále więcey tego Sákrámentu.
9: Oná była daná wsfytkim ktorzy iá mieć chcieli: dáleko więcey
10: náfz Sákráment. Oney máła czątká tak wiele czyniła/ iáko y na=
11: więcey: także kázda czątká náfzego Sákrámentu. Onę chowa=
12: no ná dni ktorych się zbierác nie godziło: chowáią y náfz Sákrá=
13: ment. Onę chowano ná pámiątkę w fkrzyni testámentu: dáleko
14: sfufznief chowác máią náfz Sákráment. (*marg*) **Porównánie mánny z S. Sákrámentem.** (-) Tám Zydzi fzemráli prze=
15: cíwko niey/ y brzydзи się iá: y tu hæretykowie dáleko więcey fze=
16: mrzá. Oná mánná karmiła y pośilála ciála ná pułczy: á náfz
17: Sákráment nie tylko ciála/ ále y duíze pośila.
18: **Chleb ktory ia dam.**) Theophiláktus tak ná to mieyfce piíze:
19: Tu nam iásnie mówi o pożywaniu ciála swego w S. Sákrá=
20: menście. A obác/ iż chleb ktorego my w Sákrámenście pożywa=
21: my/ nie iest tylko znák ábo figurá Ciála Páńskiego/ ále lámó Ciá=
22: ło Páńkie. Bo nie rzekł: Chleb ktory ia dam/ iest figurá Ciála:
23: ále iest Ciáło moje. Przemienia się bowiem on chleb/ táiemnymi
24: sfowy (przez sfwiete przeżegnánie y sfąpienie Duchá S.) w Ciáło

25: Páńkie.(*marg*) **W Sákrámencie nie iest figurá ále prawdá.** (-) Bo y chleb on
ktorego Pan Iefus/ obcuiąc ná świećie

26: pożywał/ przemieniał fię też w Ciáło y sítawał fię podobny świę=

27: temu Ciáłu iego. Przetoż y teraz przemienia fię chleb w Ciáło ie=

28: go. Acz fię nam nie widzi Ciáło/ ále chleb: ábyfmy fię nie brzy=

29: dzili iedzą iego. To Theophiláktus/ y więcey.

30: **Iákoż ten może.**) Nie wierzyli cí/ iż Pan Chriřtus był Bogiem/

31: ktoremu nic nie iest niepodobno.(*marg*) **Wiáry potrzebá o S. Sákrámencie.** (-) Ale
my karząc fię ich grzechámi

32: (řłowá řá Cyrillá S.) mocnie wierzmy řłowam Chriřtuřowym o

33: tych tájemnicách: á nigdy w ták wyřłokich rzeczách tego řłowá

34: (Iáko) áni mowmy/ áni pomysřaymy. Zydowřkie bowiem to

35: řłowo iest/ y przyczyná wiecznego potępienia. Gdy tedy Bog

36: řpráwuie/ nie pytaymy/ Iáko? ále řpořob y znáiomóř vczynku

37: tego iemu řámemu zořtáwuymy. To wřzytko Cyrillus. Wřzákže

38: kto fię nie z vporu/ ále z pokory pyta/ áby fię náuczył: iáko na=

39: święřtřa Pánná do ániořá mowiąc: Iákoż to będzie? řć. ten

40: niech řłuchá ánielřkiewy odpowiedi: iż fię to dzieie řpráwá Du=

Tt 2

chá S.

strona: 331

331.

Ewángeliey Rozd: 6.

1: chá S. A iż v Bogá nic nie iest niepodobno. Táć **Damařce**=

2: **nus lib:** 4. **cap:** 14.

3: **Ieřlibyřćie nie iedli Ciářá.**) Tymi řłowy (mowi Auguřtyn S.)

4: záleca nam Pan Sákráment Ciářá y krwi řwoiey. Gdyż to te=

5: dy mowi o żywoćie ten ktory řam iest żywot/ będzie temu czł=

6: wiewowi řmierć á nie żywot/ ktory křamcá czyni żywot: to iest/ kto=

7: ry nie wierzy řłowom Chriřtuřowym. A Leo wielki táć: Gdyż

8: to Pan nářć mowi: Ieřli nie będziećie ieřć Ciářá řć. táć go poży=

9: waymy/ ábyřmy nic nie wářpili o prawdzie Ciářá y krwi Chri=

10: 1tułowey w S. Sákrámenćie.(*marg*) **Prawdziwe Ciáło ieft w Sákrámenćie.** (-) Bo
to wfty bierzemy/ co fercem

11: wierzymy. Y prozno ten odpowiada Amen/ ktory dyfputuie o

12: tym co przyimuie.

13: **Y nie pili krwie.)** Z tego mieyfćá hæretykowie dowodzić chcą/
14: że potrzebne ieft przyimowánie Sákrámentu pod oboią ofobą.

15: Ale to fłáby dowod. Bo/ wedle ich mniemánia/ w tym cáłym Ro=
16: zdziale/ nic fię nie mowi o Sákrámentálnym pożywániu Ciáła
17: y krwie Páńskiey: iedno tylko o duchownym pożywániu Chri=
18: 1tuła przez wiárę weń. A ták nic tu nie máią áni zá iedną/ áni zá
19: drugą ofobą. Ale rozumieiąć teź o Sákrámenćie/ iáko Kátholi=
20: cy rozumieią/ przecię tu nie naydą podpory oboiey ofoby. Bo tu
21: Pan nie wfpomina áni kielichá áni winá. A ktorzy pod iedną o=
22: fobą Chri1tuła pożywáią/ cí y ciáło iego iedzą y krew piją. Gdyż
23: pod iedną ofobą ieft prawdziwe Ciáło y krew iego. Bo Pan
24: Chri1tus więcey nie vmiera/ y więcey rozdzielon być nie może.(*marg*) **Vżywánie**
Sákrámentu pod iedną ofobą. (-)

25: **A ia go wskrzefę.)** Iáko fyn żywie przez oycá/ (mowi Hilári=
26: us) ták my przez Ciáło Chri1tułowe/ ktorego w S. Sákrámenćie
27: pożywamy.(*marg*) **Ciáło Páńskie obżywia ciáła náłse.** (-) A Cyrillus: Iáko/ práwi/
ifkrá ognia w síano ábo
28: w fłomę wrzucona/ wftytko zápala: ták fłowo Boże przez poży=
29: wánie Ciáła iego w S. Sákrámenćie z naturą náłzą fkázitelną
30: złączone/ czyni áby oná wftytká powftála nieśmiertelna y chwá=
31: lebna. A Irenæus: Ciáła náłze (mowi) przyimuiąc Ciáło Páń=
32: fkie w Sákrámenćie/ iuż nie fą fkázitelne/ ále máiące nádzieię
33: zmartwychwftánia. Bo iáko S. Grzegorz Nilfeńki vczy: Ciá=
34: 1o Chri1tułowe bywa przyimowáne w ciáła wiernych ludzi: áby
35: tym złączeniem z nieśmiertelnym/ człowiek teź był nieśmiertelno=
36: ści vczeftnikiem.

37: **Ciało moje prawdziwie.**) Iż/ iáko dobrze mowi Euthymius/

38: nie pod figurą/ áni pod podobieńftwem: ále właśnie/ prawdzi=

39: wie y rzeczywiście/ Ciało y krew Páńfka bywa przyimowána w

40: S. Sákrámenće.(*marg*) **Ciała Páńskiego prawdziwie pozywamy w S. Sákrámenće.**

(-) Boby ináczey prawdziwie pokármem nie było

Ciało y

strona: 332

Rozd: 6. według Ianá.

332.

1: Ciało y krew iego/ gdyby nie mogło być prawdziwie pozywáne.

2: **Kto pożywa tego chlebá.**) Stąd widzimy/ że przyimowáne S.

3: Sákrámentu pod iedną ofobą chlebá/ dofyc ieft ku zbáwieniu y ku

4: żywotowi wiecznemu. Gdyż wzywájący tego chlebá/ oto ma ży=

5: wot wieczny. Y kto/ práwi/ pożywa mnie ten będzie żył dla mnie.

6: Lecz kto Ciála Páńskiego pożywa pod ofobą chlebá/ ten całego

7: y żywego Chrifułá pożywa: gdyż on raz vmárfzy więcey nie v=

8: miera. (*marg*) **Vzywánie Sákrámentu pod iedną ofobą.** (-) Niewinnie tedy hæretykowie kościoł S. powfzechny po=

9: twarzáią/ żeby ludziom miał co wiąc z iftności/ z mocy/ z skutku

10: y z pożytkow tego Sákrámentu/ dawáiąc gi pod iedną ofobą.

11: Oni fámi ludzie ofzukáli/ odiawfzy im iftotę y prawdę Ciála Páń=

12: fkiego z tego Sákrámentu/ y ze wfzytkimi pożytki y skutkami ie=

13: go. Gdyż v nich nie máfz nic iedno profy chleb á profte wino:

14: ktorego ná fąd y ná potępienie pozywáią/ nie rozfładzáiąc Ciála

15: Páńskiego od proftego chlebá.

16: **Gdybyście widzieli.**) Iákoby rzekł: Iefli was to gorfzy/ iż

17: wam chcę dác moje Ciało ku iedzeniu/ będąc z wámi widomie: á

18: což dopiero rzeczećie kiedy do niebá wfąpię? y gdy ták dáleko

19: od was będzie Ciało moje iáko od ziemie niebo? (*marg*) **Ciało prawdziwe Pánskie ieft w Sákrámenće.** (-) Czego fáumą rze=

20: czą doświadczamy w Káphárnáitách dzisieyfzych: ktorych ten

- 21: ieft dowod napřednieyŝy przeciw prawdziwey bytności Ciála
- 22: Pána Chriftuŝowego w Sákrámenćie/ iż wftąpił do niebá: á iż
- 23: ciáło nie może być zarázem ná ziemi y ná niebie. O czym niŝey
- 24: Dziei: 1. 11.
- 25: **Kędy był pierwey.**) To ieft (mowi Budny) do Ierozolimy/ gdy
- 26: go poimáią y zábiją. Tákci ten bluznierz y z niebá czyni nie niebo/
- 27: iż nie wierzy Boŝtwá Pána Chriftuŝowego/ ábo żeby był pierwey
- 28: v Oycá w niebie niŝli fię z Márieý národził: o czym piłmá pełno. (marg) **Chriftus był pierwey w niebie, niŝ fię sftał człowiekiem.** (–)
- 29: **Ciáło nic nie pomaga.**) Toć ieft namocnieyŝy dowod/ y mie=
- 30: dziány mur Cwingliuŝzow/ przeciw prawdziwey bytności Ciála
- 31: Chriftuŝowego w S. Sákrámenćie. Skąd Kálwiniŝtowie táki
- 32: dowod czynią. Ciáło Chriftuŝowe nic nie ieft pożyteczne: y prze=
- 33: toŝ go nie máŝz w Sákrámenćie. Ale tym dowodem pokázác fię
- 34: może/ że y chlebá nie máŝz w Sákrámenćie.(marg) **Ciáło Chriftuŝowe bluznią odŝczepiency.** (–) Bo iefli Ciáło Chri=
- 35: ŝtuŝowe nie ieft pożyteczne: dáleko mnieý proŝty chleb ieft pożyte=
- 36: czny. K temu/ áżá to nie ŝtráŝne bluznierŝtwo/ żeby Ciáło Chri=
- 37: ŝtuŝowe z Boŝtwem złączone nie było pożyteczne: ktoremu Pá=
- 38: weł S. wŝytko zbáwienie náŝe przypifuie? y o którym tu ŝam
- 39: Pan mowi: Ciáło moje prawdziwie ieft pokarm: y kto go po=
- 40: żywa ten ma żywot wieczny? Abo tedy ták to rozumieýmy z Au=

Tt 3

guŝtynem

strona: 333

333.

Ewángelieý Rozd: 6.

- 1: guŝtynem S. Iŝ Ciáło nic nie pomaga/ ták iáko ie w trupie ŝie=
- 2: káią/ y w iátkách przedáią. Abo z Cyrilluŝem/ Iŝ Ciáło ŝámo
- 3: przez ŝię/ bez Duchá ożywiáiącego/ nic nie ieft pomocne: tákie
- 4: nie ieft Ciáło Chriftuŝowe. Abo ráczy z Chryŝoŝtomem/ Theo=
- 5: philáktem/ Euthymiuŝem y Origenem: Iŝ ciełŝne rozumienie o

- 6: tym Sákrámenćie nie tylko nic nie pomaga/ ále owłzem wádzi ku
7: poięćiu rzeczy Bozkich/ y táiemnic niebieskich. Iáko ono Pan do
8: Piotrá mowił: Ciáło y krew nie obiáwiło tobie. Bo to ciáło y
9: ten rozum ćieleśny/ y ná on czás był przyczyną/ że ich wiele od Pá=
10: ná Chrifćufá odpadało: y dziś czyni że hæretykowie przą fię pra=
11: wdy tego Sákrámentu: iż fię to niepodobno y nieśłufzno widzi
12: ćieleśnemu ich rozumkowi.
13: **Co nie wierzą.**) Niedowiárftwo ieft przyczyną/ że fię ludzie fprze
14: ćiwiaią prawdzie tego Sákrámentu. A wielka łáfká Boża ieft w
15: Kátholikách/ ktorzy/ przeciw zmyśłom y rozumowi fwemu/ mocno
16: wierzą słowom Chrifćufowym. A ftąd domyśláią fię niektorzy/
17: że Iudařz Ńzemrał przeciw słowom Páńfkim o tym Sákrámenćie.(*marg*) **Niedowiárftwo Sákrámentarzew.** (–)
18: **Odstąpili náząd.**) (*marg*) **ZgorŃsenie mnogich z Ńtrony Sákrámentu.** (–) Nie dziw
tedy/ że y teraz ślá fię ich oderwało
19: od iednoŃci koŃcioła powŃzechnego/ z Ńtrony wiáry o tym Sákrá=
20: menćie: gdyż y ná on czás wiele vczniow Páńfkich/ ktorzy y cudá
21: iego widáli/ y náuki Ńłucháli/ przecie fię oto gorŃzyli/ y Pána opu=
22: Ńćili: iż ták wielkiey táiemnice poiąć nie mogli. A obácz/ iż ći do=
23: brze rozumieli/ że to Pan nie pod podobieńftwem/ áni pod przypo
24: wieŃcią/ ále o prawdziwym iedzeniu Ciáła Ńwego mowił: y prze=
25: toż fię od Pána odtráćili. Y ktorzy dziś nie wierzą żeby teraz Ch=
26: riŃtus pod ołobą chlebá y winá miał być pożywany: ćiby y ná
27: on czás byli nie wierzyli/ żeby Chrifćus práwy Bog w poŃtáci cz=
28: łowieczy był vkrzyżowány. Y przetoż teź łáčno z KáłwiniŃtow
29: ŃŃtáią [!] fię Nowokrczeńcy/ Turcy/ y Zydowie.
30: **Odpowiedział Piotr.**) Piotr zá wŃszytki ApoŃtoły odpowiada/
31: nie wiedząc iż Iudařz był z liczby tych ktorzy nie wierzyli słowom
32: Chrifćufowym o Ń. Sákrámenćie: ktory teź miał odpáŃć/ ták iá=

33: ko y drudzy.(*marg*) **Piotr Kátholik práwy.** (-) A w tym Piotr noši ołobę wšytkich Kátholikow:

34: ktorzy dla żadney łłow Páńfkich trudnošci/ áni dla żadnego oder

35: wánia odłzczepieńcow (choć dla tego Sákrámentu/ choć dla kto=

36: rego innego ártykułu wiary) Chriřtułá nigdy nie odstąpią. Ale

37: tákże mowią: Pánie/ á do kogož poydziemy/ ieřli ćiebie y košcio=

38: łá twego odstąpimy? Do Lutráli? czyli do Kálwiná? czyli do

39: Serwetá? czyli do ktorego innego proroká fałszywego? Nie day

40: tego Boże: bo ty łam małż łłowá żywotá wiecznego. Wiemy że

nas áni

strona: 334

Rozd: 7. według Ianá.

334.

1: nas áni ty/ áni košćioł twoy powšzechny (ktory ieřt filar y wtwier=

2: dzenie prawdy) nigdy nie zówiedzie. Bo ty małż żywot wieczny

3: (mowi Auguřtyn S.) w rozdawániu Ciáłá y krwi twoiey. Tyř

4: łam ieřt żywot wieczny/ y nie dáiełż w ćiele y krwi twoiey/ iedno to

5: coř łam ieřt. To Auguřtyn S.

rozdział: 7

6: ROZDZIAŁ VII.

7: 2 Ná święto Kuczek/ 10 Szedłzy iákoby potáiemnie. 14 Vczy

8: iáwnie w košćiele. 16 Dáiac łpráwę o łwey náuce. 20 Dyabel=

9: łtwo mu przyczytáią. 21 Pokázuie iž go nieřłufznie potwarzáią/

10: dla człowieká w łzábát vzdrowionego. 31 Wiele ludzi weń wwie

11: rzyło. 32 Zá czym go kazáli poimác Pháryzeuřzowie. 35 Prá=

12: gńących wzywa do siebie. 40 Rzeřza o nim rozmáicie mowi. 45

13: A łłudzy ktorzy go mieli poimác/ wřłyzawřzy kazánie iego/ chwałą

14: go. 50 Y Nikodem go broni. (*marg*) **Záczá: 25.**

⌘ **Ewán: we Wtorek po piątey Niedzieli w Pořt.** (-)

werset: 1

15: " **P** O tym' Iefus przebywał w Gálileiey: bo nie (*marg*) " **A potym.NL. K. G. (-)**

16: chciał przebywać w IudŃkiej Źiemii: iż Zy=

17: dowie o to fię ftáráli áby go zábili.

werset: 2] A były

18: blisko Kuczki/ święto Zydowskie.

werset: 3] Rzekli tedy k

19: niemu bráćia iego: Wynidź ftąd/ á idź do IudŃkiej

20: Źiemii: żeby y vczniowie twoi oglądáli dzieła tve

21: ktore czyniŃz.

werset: 4] A bowiem żaden nic w Ńkrytości nie

22: czyni/ y ftára fię áby był ná iáwi. Iefli te rzeczy czy=

23: niŃz/ oznaymi Ńam Ńiebie Ńwiátu.

werset: 5] Bo y bráćia iego

24: weń nie wierzyli.

werset: 6] Rzekł im tedy Iefus: Iefzczeć

25: czás moy nie przyŃzedł: ále czás wálz zázwdy ieft po

26: gotowiu.

werset: 7] Nie mozeć was mieć Ńwiát w niena=

27: wiŃci: ále mnie ma w nienawiŃci: że ia Ńwiádczę o

28: nim iż Ńpráwy iego Ńą złe.

werset: 8] Idźcie wy ná to Ńwięto.

29: ia * (*marg*) * **iefŃcze.3 L. G. S. (-)** nie poydę ná to Ńwięto: bo moy czás iefcze fię nie

30: wypełnił.

werset: 9] To im powiedźia wŃzy/ zoŃtał ' Ńam' w Gá=(*marg*) **G. (-)**

31: lileiey.

werset: 11] A gdy poŃzli bráćia iego/ tedy y on poŃzedł

32: ná Ńwięto/ nie iáwnie/ ále iákoby potáiemnie.

werset: 11] Szu=

33: káli go tedy Zydowie w święto/ á mowili: Gdzieci

34: on iest?

werset: 12 Y było o nim wielkie szemranie między rze=

szą. Bo

strona: 335

335.

Ewangeliey Rozd: 7.

1: szą. Bo iedni powiedáli; Ze iest dobry. Drudzy zá=

2: się mowili; Nie/ ále zwodzi rzeźce.

werset: 13 Wszakoz o nim

3: żaden iawnie nie mowił bojąc się Zydów. *

(marg) **Zaczá: 26.**

Ewangelia we Wtorek po 4. Niedz: w Poft. (-)

werset: 14

4: A gdy iuz było w puł świętá/ wzedł Iesus do ko=

5: ścioła/ y vczyl.

werset: 15 Y dziwowali się Zydowie/ mowiąc:

6: Iakoz ten vmie pímo/ gdyż się nie vczyl? Odpo=

7: wiedział im * Iesus/ y rzekł: Náuká moiá nie iestci (marg) * **tedy.G. (-)**

8: moiá; ále tego ktory mię połał.

werset: 17 Iesli kto będzie

9: chciał czynić wolą iego; dowie się o náuce/ iefliz iest

10: z Bogá/ ábo iefli ia sam z siebie mowie.

werset: 18 Ktoć z ía=

11: mego siebie mowi/ chwały włafney szuka: Lecz kto

12: szuka chwały tego ktory go połał/ ten iest prawdzi=

13: wy/ á nie máłz w nim niepráwości.

werset: 19 Izali wam

14: Moyzełz nie dał zakonu: á żaden z was nie czyni za=

15: konu?

werset: 20] Przeczże mię łzukaćie zabić? Odpowie=

16:] dżiałá rzełza/ y rzełłá: Aboś opętány: ktoż cię łzuka

17:] zabić?

werset: 21] Odpowiedział Iefus y rzełł im: Iedenżem

18:] vczynek vczynił/ á wżyścy fię dżiwuiećie.

werset: 22] Dla te=

19:] go wam dał Moyzełz obrzeźanie: (nie iżby było z

20:] Moyzełzá/ ále z oycow) y obrzezuiećie w łzábát czło=

21:] wieká.

**(marg) Iáko Zydowie Chriřtá Pána, ták hæretykowie czcą namiáftká iego zwiąc
go Antychryřtem. (-)**

werset: 23] Iełliż człowiek przyimuie obrzeźanie w łzá=

22:] bát/ á przecię tym fię nie targa zakon Moyzełzow:

23:] ná mię fię gniewaćie/ żem wżytkiego człowieká v=

24:] zdrowił w łzábát?

werset: 24] Nie łádzćiefz według widzenia;

25:] ále łádzćie łádem łprawiedliwym.

werset: 25] Mowili tedy

26:] niektorzy z Ierolimianow: Izali nie ten iełł kto=

27:] rego łzukáią zabić?

werset: 26] Lecz oto iáwnie mowi/ á nic mu nie

28:] rzełł. Zali prawdźiwie poználi ksiáźetá/ iż

29:] ten iełł Chriřtus?

werset: 27] Ale tego znamy łkąd iełł: Lecz

30:] gdy przyidzie Chriřtus/ nikt nie wzwie łkądby był.

werset: 28]

31:] Wołáł tedy Iefus w kościele vcząc/ á mowiąc: Y

32:] mnie znaćie/ y łkądem iełł wiećie: á nie przyłzedłem

33:] łam od łiebie: ále iełł prawdźiwy ktory mię połłáł:

34: ktorego wy nie znaćie.

werset: 29 Iać go znam: bom od nie=

go ieft/

strona: 336

Rozd: 7. według Ianá.

336.

1: go ieft/ á on mię pośłał.

werset: 30 Stáráli fię tedy **iákoby** go

2: poimáć: lecz żaden fię nań nie tárgnął: bo iefzcie

3: nie przyfzła była godziná iego.

werset: 31 A wiele **ludzi** z rze=

4: fzey vwierzyło weń. *(*marg*) **Zącz: 27.** (-)

5: Y mowili/ Chrifus kiedy przyidzie/ ázaż więcey

6: cudow vczyni nád te ktore ten czyni?

(*marg*) **Ewángelia w poniedziałek po 5. Niedz: w Poft.** (-)

werset: 32 Wfłyzeli

7: Pháryzeufzowie iż to o nim rzefza fzemráłá:

8: Y pośláli " książętá' y Pháryzeufzowie fługi/ áby go(*marg*) " **Arcykápłani.2 L. G. S.** (-)

9: poimáli.

werset: 33 Rzekł im tedy Iefus: Iefzcie **ná** máły czás

10: ieftem z wámi: á idę do te^{go} ktory mię pośłał.

werset: 34 " Szu=

11: kaćie mię' á nie naydziećie: á " gđziem ia ieft' wy doyść(*marg*) " **Będziećie mię fukáć.K. G.**

12: " **gdzie ia będę.** (-)

12: nie możećie.

werset: 35 A przetoż Zydowie mowili miedzy fo=

13: bą: Dokądże ten poydzie/ iż my go nie naydziemy?

14: Czyli poydzie do rofprozonych " Pogánow/ y będzie(*marg*) " **wł: Grækow. ktore często kładzie zá wfsytkie Pogány.** (-)

15: vczył Pogány?

werset: 36 Coż to zá mowá ktorą wyrzekł/

16: " Szukaćie mię'/ á nie znajdziećie: y gdzieim ia iest/ (marg) " **Szukać mię będziećieG.**
K. (-)

17: wy doysć nie możecie?

(marg) **Zączá: 28. (-)**

werset: 37

18: A w **on** ośtáteczny dzień wielki świętá/ ftał Ie=

19: fús/ y wołał/ mowiąc: Iefli kto prágnie/ niech ku

20: mnie przyidzie/ á pije.

werset: 38 Kto wierzy w mię/ iáko mo=

21: wi pímo/ rzeki wody żywey popłyną z żywotá iego.

werset: 39

22: (A to mowił o Duchu ktorego wzięć mieli wie=

23: rzący weń. *

24: Abowiem iefzcie nie był " Duch - dány!': bo Iefus ie=(marg) " **Duch święty.4 L. G.**

: **1 L.Aug. (-)**

25: iefzcie nie był vwielbiony.)

werset: 40* Tedy z oney rzezfzey v=

26: fłyfzawfzy te fłowá iego/ mowili: Záprawdę ten iest

27: Prorokiem.

(marg) * **Wiele ich tedy.G. (-)**

werset: 41 Drudzy mowili: Tenći iest Chrifus.

28: A drudzy powiedáli: Ażá Chrifus przyidzie z Gá=

29: lileiey?

werset: 42 Iżá pímo nie powiedá; iż Chrifus

30: przyidzie z naśienia Dawidowego/ á z Bethleem

31: miástecká gdzie był Dawid?

werset: 43 Sfáło fię tedy ro=

32: zerwanie dla niego między rzeźzą.

werset: 44 A niektorzy z

33: nich chcieli go poimac: ale fię nań żaden nie tár=

34: gnał.

werset: 45 Przyfzli tedy fudzy do Arcykáplanow y Phá=

Vv

ryzeufzow.

strona: 337

337.

Ewangeliey Rozd: 7.

1: ryzeufzow. A oni im rzekli: Przeczeście go nie przy=

2: wiedli?

werset: 46 Odpowiedzieli fudzy: Nigdy tak " czło=(marg) " **żaden.** (-)

3: wiek' nie mowił iáko ten człowiek *.

(marg) * **mowi.N L. S.** (-)

werset: 47 Odpowiedzie=

4: li im tedy Pháryzeufzowie: Aboście y wy zwiedzie=

5: ni?

werset: 48 Izaż ktory z ksiąząt ábo z Pháryzeufzow v=

6: wierzył weń?

werset: 49 Ale ten gmin ktory nie vmie zako=

7: nu/ przeklęty ieft.

werset: 50 Rzekł do nich Nikodem/ on

8: ktory był w nocy przyfzedł do niego/ á był iednym z li=

9: czby ich:

werset: 51 Izali zakon nář fądzi człowieká: nie wy=

10: fłuchawfzy pirwey y nie wyrozumiawfzy fpraw iego?

werset: 52

11: Odpowiedzieli/ y rzekli mu: Aboś y ty ieft Gáli=

12: leyczyk? Wywiaduy fię */ á obácż żeć z Gálieiey Pro= (marg) * **piřmá.N L.yN G.** (-)

13: rok " nie powftáie'.

(*marg*) " **nie powstał.** 1 L. K. G. S. (-)

werset: 53 Y wrocili fię kázdy do do=

14: mu fwego.

15: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

16: **Kuczki święto Zydowskie.**) To święto Zydowie od siódmego

17: dnia Pázdzierniká przez cały tydzień obchodzili z Bozkiego ro=

18: fkazánia: miefzkáiąc w kuczákách ábo w namiećiech:(*marg*) **Kuczki iákie święto.** (-)

ná pámiątkę

19: tego że ich oycowie przez 40. lat/ idąc z Egiptu/ nie miefzkáli w

20: domiech/ ále w kuczákách ábo pod namioty.

21: **Ieſli kto będzie chciał.**) Droga do poznánia prawdy/ ieſt ży=

22: wot pobożny. (*marg*) **Znák Antychryftow.** (-)

23: **Ktoć z fámeo ſiebie.**) To oboie fię iſci w Antychriſćie/ y w

24: hæretykách wſzytkich.

25: **Aboſ opętány.**) Iáko Zydowie Chriſtá Páná; tak hæretyko=

26: wie czczą namiáſtká iego zowiác go Antychriſtem.

27: **Rzeki wody żywey.**) To fię wypełniło napierwey w dzień

28: Święteczny/ á potym zówſze przez wkładánie rąk w Sákrá=

29: menćie Bierzmowánia: widomie w pierwſzym koſćiele/ á nie wi=

30: domie áż do ſkończenia ſwiátá.

31: **Rzekł do nich Nikodem.**) Zówſze Pan Bog ma dobre w po=

32: ſrzedku złych: ktorzy bronią exekucyey praw nieſpráwiedliwych

33: przeciw iemu y ludowi iego. Iáki tu był Nikodem y Gámáliel.(*marg*) **Wſędy P. Bog**

ma ſwoie. (-)

rozdział: 8

34: **ROZDZIAŁ VIII.**

35: 3. Niewiáſtę ná cudzołóſtwie poimáná/ piſząc ná ziemi/ wyba=

36: wia. 12 Zowie fię ſwiátłóſćiá ſwiátá. 13 Pháryzeufzowie mu

nieprawdę

strona: 338

Rozd: 8. według Iana.

338.

- 1: nieprawdę zádawáią/ y śwárzą się z nim. 14 Wywodzi się im łu=
2: łożnie. 21 Grożąc śmiercią niewiernym. 30 Wiele ich weń wwie=
3: rzyło. 31 Ktorzy są prawdziwi vczniowie Chriftułowi. 33 Kto=
4: rzy też niewolnicy ábo wolni. 39 Vkázuie że nie są z Bogá áni z
5: Abráhámá/ 44 ále z oycá dyablá. 46 Iż mowíacemu prawdę
6: nie wierzyli. 48 A bluzniącym odpowiada/ vkázuiąc fwoię zac=
7: ność. 58 A iż był przed Abráhámem. 59 Zá co go chćieli vká=
8: mionowác. (*marg*) **Ewángelia w Sobotę po 3. Niedz: w Poft. (-)**

werset: 1

- 9: **A** Iefus pózedł ná gorę Oliwną:

werset: 2

- 10: ko záfię przyzedł do kościoła: á wżytek lud
11: łożcedł się do niego: á śiadłzy vczyl ie.

werset: 3

- 12: wiedli * Doktorowie y Pháryzeufzowie niewiáftę ná (*marg*) * **do niego.G. (-)**
13: cudzołóstwie poimána: á poftáwiwłzy ią w pośrzo=
14: dku/

werset: 4

- 15: záltano w cudzołóstwie'.

(*marg*) " **tężmy nálezli w sámym vczynku cudzołożącą.G. (-)**

werset: 5

- 16: ń nam' Moyzełz tákie kámionowác. Ty tedy co **k temu(marg)** ń.G. (-)
17: mowifz?

werset: 6

- 18: mogli. A Iefus sčhyliwłzy się ná doł/ pífał pálcem
19: ná źiemi *.

(*marg*) * **nie zmyśláiąc.G. (-)** <http://rcin.org.pl>

werset: 7] Gdy tedy pytając go oczekawali; pod=

20: niozły się rzekł im: Kto z was bez grzechu iest/ niech

21: ná nię pierwły rzuć kámię.

werset: 8] A záfię fchyliwły

22: się/ piął ná ziemi.

werset: 9] A **oni to** wlyfzawły */ ieden zá dru=(*marg*) * **á włápnym sumnieniem**
przeświádczeni.G. (-)

23: gim wychodźli/ poczáwły od ftárszych *: y zołtał sam (*marg*) * **áz do oštátnich.G. (-)**

24: Iesus/ á niewiáta w pośrzodku ftoiąca.

werset: 10] A pod=

25: niozły się Iesus */ rzekł iey: " Niewiáto'/ gdzież ją (*marg*) * **á nikogo nie widząc,**
oproc niewiáty.G.

: **G. (-)**

26: **oni** co ná cię fkárzyli? żaden cię nie potępił?

werset: 11] A oná

27: rzekła: Zaden Pánie. A Iesus powiedział: Y ia

28: ciębie nie " potępię'. Idźże á iuż więcey nie grzeź. *(*marg*) " **potępiam.G. (-)**

(*marg*) **Záčz: 29.**

: **Ewángelia w Sobotę po 4. Nied: w Poft. (-)**

werset: 12]

29: Iefzce im tedy mowił Iesus rzekąc: Iam iest

30: światłość światá. Kto zá mną idzie/ " nie chodzi'(*marg*) " **nie będzie chodził5 L. G.**
S. (-)

31: w cięmności: ále będzie miał światłość żywotá.

werset: 13]

32: Rzekli mu tedy Pháryzeufzowie: Ty sam o fobie

33: świádcyź: świádectwo tve nie iest prawdziwe.

werset: 14]

34: Odpowiedział Iesus/ y rzekł im: Choćiaż ia swiá=

35: dczę o łobie/ **iednák** prawdziwe ieft űwiadectwo moie:

Vv 2

gdź

strona: 339

339.

Ewángeliey Rozd: 8.

1: gdź wiem űkądem przyűzedł/ y dokąd idę: lecz wy nie

2: wiećie/ űkąd przychodzę " ábo' dokąd idę.(*marg*) " **y.G.** (-)

werset: 15 Wy " we=(*marg*) " **To ieft rozűdkiem ludzkim, nie prawdziwie.** (-)

3: dle ćiałá űdźćie: ia nikogo nie űdźę:

werset: 16 á ieűli ia űą=

4: dźę/ űąd moy ieft prawdziwy: Bo nie ieftem űam; ále

5: ia/ y ktory mię poűłał Oćiec.

werset: 17 A w zakonie wáűzym

6: ieft nápiűano: iż dwoygá ludzi űwiadectwo praw=

7: dźiwe ieft.

werset: 18 Iam ieft ktory o łobie űwiadcze: y ű=

8: wiadczy o mnie Oćiec ktory mię poűłał.

werset: 19 Mowili

9: mu tedy: Gdźieź ieft **ten** twoy Oćiec? Odpowie=

10: dźiał Ieűus: Ani mnie znaćie/ áni Oycá mego. By=

11: űćie mię ználi/ űnacbyćie y Oycá mego ználi.

werset: 20 Te

12: űłowá mowił Ieűus " w űkárbnicy vczác w koűćiele: á

13: żaden go nie poimał: bo ieűcze nie przyűzła była go=

14: dźiná iego. *

(*marg*) " **w przyűionku koűćielnym, gdzie była űkárbnicá ábo űkryniá ktorá vűtáwił krol Ioas. 4. Krol: 12. 9. (-) (*marg*) Záczá: 30.**

Ewángelia w Poniedziálek po 2. Niedz: w Poűt. (-)

werset: 21

15: Rzekł im tedy záűię Ieűus: Ia idę/ y będźcie

16: mię łzukác/ y w grzechu wálzým pomrzećie. Gdzie ia

17: idę/ wy przyść nie możecie.

werset: 22 Mowili tedy Zydownie:

18: Aboć fię łam zábije? że mowi; Gdzie ia idę/ wy przyść

19: nie możecie.

werset: 23 Y rzekł im: Wyście z niłkości; á

20: iam z wyłokości. Wyście z tego światá; á iam nie

21: iełt z tego światá.

werset: 24 Przetomći wam powiedział;

22: iż pomrzećie w grzechách wálzých. Bo iełliż nie v=

23: wierzyćie żem ia iełt; pomrzećie " w grzechu wálzým'.

(*marg*) " **w grzechách wálzých.1 L. G. S.** (-)

werset: 25

24: Mowili mu tedy: Ktożeś ty iełt? Rzekł im Ie=

25: łus: Początek " który" y mowię wam.(*marg*) " **iż.1 L. G.** (-)

werset: 26 Mamći o

26: was wiele mowić/ y łądzić: lecz ten który mię połłał/

27: iełt prawdziwy/ á ia com łłyłzał od niego/ to powiá=

28: dam ná świećie.

werset: 27 A nie zrozumieli/ " że im mowił(*marg*) " **że o Oycu łwoim mowił.G. S.** (-)

29: o Oycu ł Bogu'.

(*marg*) **ł N L. G. S.** (-)

werset: 28 Rzekł im tedy Iełus: Gdy pod=

30: nieściećie Syná człowieczego/ tedy poznaćie żem ia

31: iełt; á łam z **łieble [!]** nic nie czynię: ále iáko mię náu=

32: czył Oćiec * to mowię.(*marg*) * **moy.G.** (-)

werset: 29 A **ten** który mię połłał/ ze

33: mná iełt/ y nie zołtáwił mię łámego *: bo ia **to** co fię(*marg*) * **Oćiec.G.** (-)

34: mu podoba záwždy czynię. *

strona: 340

Rozd: 8. według Iana.

340.

(*marg*) **Zączá: 31.** (-)

werset: 30

1: To gdy on mówił/ wiele ich weń wvierzýło.

werset: 31

2: Mowił tedy Iefus do tych co mu wvierzýli/ Zy=

3: dow: Iełli wy trwác będziećie przy mowie moiey/

4: prawdziwie vczniámi moimi będziećie:

(*marg*) **Nie dofýc ná fámeý wierze: bez trwáłości, y záchowánia Bozkiego przykazánia.** (-)

werset: 32 y poznaćie

5: prawdę/ á prawdá was wyfwobodzi.

werset: 33 Odpowiedzie

6: li mu: Iełtełmy " naśienie' Abráhámowe/ á nigdyłmy(*marg*) " **plemię ábo dzieći.** (-)

7: nikomu nie służyli: iákoż ty mowiłz; iz wolnymi bę=

8: dziećie?

werset: 34 Odpowiedział im Iefus: Záprawdę/ zá=

9: prawdę mowię wam; Iz wízelki ktory czyni grzech/

10: iełt " służá' grzechu.(*marg*) " **niewolnikiem.** (-)

werset: 35 Lecz służá nie miełzkać w do=

11: mu ná wieki: Syn miełzka ná wieki:

werset: 36 A przetoż ie=

12: sli was Syn wyfwobodzi; prawdziwie wolni będzie=

13: ćie.

werset: 37 Wiem żećie " sýnowie Abráhámowi': ále sзу=(*marg*) " **plemię AbráámoweG.**

(-)

14: kaćie **iákoby** mię zábic: iz mowá moiá nie ma v was

15: mieyfcá.

werset: 38] Iac powiedam com widział v Oycá *:(*marg*) * **meo.4 L. G. S. (-)**

16: á wy **tez** czynicie coście widzieli v oycá wáfzego.

werset: 39]

-1: Odpowiedzieli y rzekli mu: Oćiec náfz ieft Abrá=

17: hám. Rzekł im Iefus: " Iefliście fynowie Abráhá= (*marg*) " **Byście byli fyni Abráhámowemi; czynilibyście vczynki Abráhámowe.G. (-)**

18: mowi; czynćiefz vczynki Abrahámowe'.

werset: 40] Lecz te=

19: raz szukaćie **iákoby** mię zábic; człowieká/ ktorým wam

20: mowił prawdę/ **ktoram** [!] fłyfzał od Bogá. Tegoć nie

21: czynił Abráhám.

werset: 41] Wy czynicie vczynki oycá wáfze=

22: go. Rzekli mu tedy: Myfmyć fię z cudzołóstwá nie

23: zrodźili: iednegoż oycá mamy Bogá.

(*marg*) **Zączá: 32. (-)**

werset: 42]

24: Rzekł im `tedy' Iefus: Być był Bog oycem (*marg*) **G. (-)**

25: wáfzym/ tedybyście mię miłowáli. Abowiemem ia z

26: Bogá wyfzedł/ y przyfzedł. Bomći nie od siebie przy=

27: fzedł/ ále mię on poftał.

werset: 43] Czemuż **tey** powieści mo=

28: iey nie rozumiewaćie? **Temu** iż nie możecie fłuchác

29: mowy moiey.

werset: 44] Wy z oycá dyablá iefteście: á po=

30: żądliwości oycá wáfzego czynić chcecie. Onći był

31: mężoboycą od początku/ y w prawdzie fię nie zoftał:

32: bo w nim nie máfz prawdy. Gdy mowi kłamftwo/ z

33: **fwego** wławnego mowi: iż iest kłamcą/ y oycem " kłam=(*marg*) " **iego, to iest kłamstwá.**

(-)

Vv 3

ítwá.

strona: 341

341.

Ewangeliey Rozd: 8.

1: Ítwá'.

werset: 45] A iż ia prawdę mowię/ nie wierzyće mi.

(*marg*) **Ewangelia 5. Nied: w Poft.** (-)

werset: 46]

2: Ktoryż z was " dowiedzie' ná mię grzechu? Ie=(*marg*) " **dowodzi.4 L. G. S.** (-)

3: Íliż prawdę mowię; przeczże mi nie wierzyće?

werset: 47]

4: Ktoć z Bogá iest/ łow Bożych łucha. Dla tegoż

5: wy nie łuchaćie/ że nie iestećie z Bogá.

werset: 48] Odpo=

6: wiedzieli tedy Zydowie/ y rzekli mu: Izali my nie

7: dobrze mowimy/ żeś ty iest Sámárytan/ y czártá **w**

8: **fobie** małz?

werset: 49] Odpowiedział Iefus: Iac czártá **w fobie**

9: nie mam: ále czczę Oycá mego/ " á wyście mię nie

10: vczćili'.

(*marg*) " **á wy mię nie czćicie.N L K. G. S.** (-)

werset: 50]

11: A iac nie szukam chwały fwey: iestći **ten** ktory

12: szuka y łądzi.

(*marg*) **Záčzá: 33.** (-)

werset: 51] Záprawdę/ záprawdę mowię wam:

13: Iefli kto záchowa mowę moię/ śmierći nie ogláda

14: ná wieki.

werset: 52 Rzekli **mu** tedy Zydowie: Terazemy po=

15: ználi że czártá **w fobie** małz. Abráhám vmárl y Proro=

16: cy: á ty powiedałz; Iełliby kto łtrzegł mowy moiey;

17: " nie łkofztuie łmierci' ná wieki.(*marg*) " **nie vmrze. Hebr. (-)**

werset: 53 Izał ty iełt więł=

18: łzy náđ oycá náłzego Abráhámá? ktery vmárl/ y Pro=

19: rocy pomárl: czymże fię ty czyniłz?

werset: 54 Odpowiedział

20: Iełus: Iełli fię ia łam chwałę; chwałá moiá nic

21: nie iełt. Iełłci Óciec moy/ ktery mię czci: ktořego

22: wy powiedaće iź iełt Bogiem wáłzym:

werset: 55 á **przećię** nie

23: poználiłcie go: ále ia go znam. Y iełlibych rzełł że

24: go nie znam; bęđę podobnym wam łłamcá. Ale go

25: znam/ y mowy iego łtrzeę.

werset: 56 Abráhám óciec wáłz z

26: rádołciá żáđal **tego** áby ogláđal dzień moy: y ogláđal

27: y wełelił fię.

werset: 57 Rzekli tedy Zydowie do niego: Pią=

28: ćidziełłat łat iełzłce nie małz; á Abráhámáł widział.

werset: 58

29: Rzełł im Iełus: Záprawđę/ záprawđę mowie

30: wam; pierwey niź Abráhám był/ iam iełt.

werset: 59 Porwá=

31: li tedy kámienie/ áby nań ćiłkáli. łecz Iełus łchro=

32: nił fię/ y wyłzedł z kołciółá *. *

(*marg*) * **przechodząc przez połrzodek ich, y łáłże przełsedł.G. (-)**

33: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

34: **Niewiáłte ná cudzołłtwie poiána.)** Tę hiłłtoryá o cudzołłzni=

strona: 342

Rozd: 8. według Ianá.

342.

- 1: cy/ hæretykowie dzišieyfzy ábo zgoła odrzucáią/ ábo ią zá podey=
2: rzáną máią: Wízákże Kátholikowie nic o niey nie wąpią.
3: Gdyż y iáwnie w kościele Ewángelią tę czytáią w fobotę przed
4: niedzielą śrzodopoftną: y Itárzy oycowie/ Græccy y Lácińscy/
5: przyjmuią ią zá włafne słowo Boże. Iáko **Ammonius Alexandri=**
6: **nus in Monoteffaro. Anastafius in Synopfi. Chrifost: homil: 60. in**
7: **Ioannem.** Lecz dla tego w niektórych księgách tey hiſtoryey nie
8: było/ iż ią/ (iáko Auguſtyn S. świádczy) niektorzy nieprzyaciále
9: práwey wiáry z ksiąg niektórych byli wykrobáli.
10: **Początek ktory y mowię wam.)** To ieſt według Auguſtyná y
11: Cyrillá: Ieſtem początek y przyczyná wżego ſtworzenia. Dru=
12: dzy z Græckiego ták wykłádáią: Ieſtem to com wam od począ=
13: tku ábo z przodku powieðał/ to ieſt/ świátłość y zbáwienie świátá.
14: **Onći był mężoboycą.)** Iáko ná początku dyabeł zabił człowieká/
15: rádzác ná grzech/ y wywodząc z ráiu. Ták ſynowie dyabelfcy y
16: morderze duſzni ſá hæretykowie: ktorzy ludzie wywodzą z koſcio=
17: lá powfzechnego y ná fekty fwe przywodzą. **August : contra lit :**
18: **Pet: lib: 2. cap: 13. (marg) Hæretykowie duſsoboycy. (-)**
19: **Pierwey niź Abráhám był.)** Nowokrzceńcy ktorzy bluznią iż
20: Pan Chriſtus nie był przed Márią/ rozmáicie fałzuią te ſłowá:
21: przydawáiąc do ſłowá Bożego/ y odmieniáiąc ie w ſłowo ſzátán=
22: ſkie. Iedni mowią/ że był Pan Chriſtus przed Abráhámem/ v
23: Bogá w przeyrzeniu. Czechowic ináczey: Chriſtus przed Abrá=
24: hámem w ofiárách był zákryty/ pod figurámi był zábity.(marg) **Wieczność**
Chriſtuſowá. (-) Budny
25: zás ináczey: Ieſt/ práwi/ Chriſtus zázwdy v wiernych w ſercu/
26: iż weń wierzą. Drudzy lepak inſzy á bárzo potworny wykret wy=

27: myśleli: Pierwey niżli Abráhám będzie Abráhámem/ to iest oy=
28: cem wiela narodow/ ia iestem. Bo iefzcze nie był Abráhám vczy=
29: nion oycem wiela narodow/ aż po w niebowstąpieniu Páńfkim.
30: Alec te wšytkie wymyšły šzátáńskie wnet vpádną/ gdy fię kto przy
31: pátrzy lámemu textowi. Boby tym špořobem Pan Chriřtus był
32: nic k rzeczy nie odpowiedział Zydow. Bo oni mowili: Piąci=
33: dzieřát lat iefzcze nie mařz/ á mowisz żeř Abráhámá widział? Na
34: co im Pan Chriřtus odpowiedział: Pierwey niżli był Abráhám/
35: ia iestem. Co ták rozumieć muřiem/ mali co być k rzeczy: Praw=
36: dę mowie/ iżem Abráhámá widział. Bom był pierwey niżli fię
37: on národził. Lecz gdyby tylko był w przezyrzeniu/ w ofiárách/ w
38: figurách/ w fercách: tedyć go nie widział. Alec y łami Zydowie
39: te šłowá Páńskie dobrze zrozumieli. Bo wnet to vřlyřzawřzy/ rzu=
40: ćili fię do kámienia/ áby nań ćifkáli/ iáko ná bluznierzá/ że fię czy=

nił Bo=

strona: 343

343.

Ewángeliey Rozd: 9.

1: nił Bogiem. Czegoby iřcie byli nie czynili/ gdyby to tylko był
2: chciał rzec/ co Nowokrzęńcy: że przed Abráhámem był tylko w
3: przezyrzeniu/ ábo w obietnicách/ iáko prořty człowiek.

rozdział: 9

4: ROZDZIAŁ IX.

5: 1 Sleponárodzonego ořwieca w řzábát. 13 Ktorego cudu
6: chwałę Pháryzeuřzowie rozmáitemi špořoby Pánu Chriřtuřowi
7: wydrzeć vřřliuią. 30 A iż ten ktory był řlepy/ Chriřtuřá broní.
8: 34 Precz go wyrzuciáią. 35 Ale on/ od Chriřtuřá náuczony/ wie=
9: rzy weń/ y dáie mu chwałę. 39 Chriřtus mowí že ná řąd przy=
10: řzedł ná řwiát. (marg) **Zácz: 34.**

⌘ **Ewángelia we Srzodę po 4. Niedz: Pořtu. (-)**

werset: 1

11: **A** Mimo idąc Iefus' / wyźrzał człowieká ślepe= (marg) **8 L. G. S. (-)**

12: go od náródnienia:

werset: 2 Y Ńpytáli go vczniowie

13: iego **mowiąc**: Rabbi/ kto zgrzeźzył; tenli/ czyli

14: rodzicy iego/ iż fię ślepym náródniał?

werset: 3 Odpowiedział

15: Iefus: Ani ten zgrzeźzył/ áni rodzicy iego: ále " żeby(marg) " **przeto fię ślepym náródniał. (-)**

16: fię Ńpráwy Boże w nim okazały.

werset: 4 Mnieć potrzebá

17: Ńpráwować Ńpráwy onego ktory mię poŃłał/ pokąd

18: dzień ieŃt. náródnodzić noc/ gdy żaden nie będzie mogł

19: Ńpráwować.

werset: 5 Pokim ieŃt ná Ńwiećie/ ieŃtem Ńwiá=

20: tłoŃciá Ńwiátá.

werset: 6 RzeķŃzy to/ plunął ná żiemie/ á v=

21: czynił błoto z Ńliny/ y pomázał błotem oczy " iego':

(marg) " **ślepego.G. (-)**

werset: 7

22: Y rzeķł mu: Idź/ vmyi fię w Ńadzáwce " Syloe'/(marg) " **Syloám.G.y táķże niżej. (-)**

23: (co fię wykłáda/ PoŃłány.) PoŃzedł tedy/ y vmył fię:

24: y przyŃzedł widzác.

werset: 8 ŃáŃiedźi tedy * y ktorzy go(marg) * **iegot L. S. (-)**

25: przedtym widáli że był " żebrakiem'/ mowili: Izali(marg) " **ślepym.G. (-)**

26: ten nie ieŃt ktory Ńiadał y żebrał? Iedni mowili:

27: Iż ten ieŃt.

werset: 9 A drudzy: " Nie/ ále' mu ieŃt podobny. (marg) " **że.G. (-)**

28: A on mówi; Iżem ja ięft.

werset: 10 Mowili mu tedy: Iá=

29: końci fię oczy otworzyły?

werset: 11 Odpowiedział: Człó=

30: wiek on ktorego zowią Iefusem/ vczynił błoto: y po=

31: mázał oczy me/ á rzekł mi: Idź do sadzawki Syloe/

32: á omyi fię. Y łzedłem/ y vmyłem fię/ y przezyrzałem.

werset: 12

33: " Y rzekli mu': Gdzież ten ifty ięft? Powiedział;(marg)

-1: " **Rzekli mu tedy1 L. G. (-)**

Niewiem.

strona: 344

Rozd: 9. według Ianá.

344.

1: Niewiem.

werset: 13 Przywiedli go do Pháryzeufzow/ one=

2: go przedtym ślepego.

werset: 14 A ízábát był gdy Iefus vczy=

3: nił błoto/ y otworzył oczy iego.

werset: 15 Potym go tedy py=

4: táli Pháryzeufzowie iáko przezyrzał. A on im odpo=

5: wiedział: Włóżył mi błotá ná oczy/ y vmyłem fię/ y

6: widzę.

werset: 16 Mowili tedy niektorzy z Pháryzeufzow:

7: Ten człowiek nie ięft od Bogá/ " ktory nie chowa' (marg) " **że nie ftrzeżeG. (-)**

-1: ízábátu. A drudzy mowili; Iákoż może człowiek

8: grzełzny tákowe cudá czynić? y była różnicá miedzy

9: nimi.

werset: 17 Rzekli tedy ślepemu powtore. Ty co mo=

10: wiź o onym " co' otworzył oczy twoie. A on powie=(marg) " **iżG. (-)**

11: dział: Iż ieft Prorokiem.

werset: 18 Nie wierzyli tedy Zy=

12: dowie o nim/ żeby był ślepym y przezyrzał; aż wezwá=

13: li rodzicow onego ktory przezyrzał:

werset: 19 Y pytáli ich/

14: mowiąc: Tenże ieft fyn wáfz/ ktorego wy powiáda=

15: cie iż fię ślepo národził? Iákoż wždy teraz widzi?

werset: 20

16: Odpowiedzieli im rodzicy iego/ y rzekli; Wiemy

17: żeć to ieft fyn náfz/ á iż fię ślepo národził:

werset: 21 lecz iáko

18: teraz widzi/ niewiemy: ábo kto otworzył oczy iego/

19: my niewiemy: fámeo pytaicie/ mać látá " niech fam' (*marg*) " **on fam.G.** (-)

-1: o łobie powie.

werset: 22 To mowili rodzicy iego/ iż fię bali

20: Zydow. Abowiem iuż byli poftánowali Zydowie; iż

21: ieſliby go kto wyznał ` być' Chriftufem; áby był " z bo=(*marg*) **3 L. G.**

: " **iáko v nas záklęte z kościoła wyrzucáią.** (-)

22: źnice wyrzucon.

werset: 23 Dla tegoż powiedzieli rodzicy

23: iego: Iż ma látá/ pytaiciefz fámeo.

werset: 24 Wezwáli

24: tedy powtore człowieká ktory był ślepym/ y rzekli

25: mu: " Day chwałę Bogu/ my wiemy iż ten człowiek

26: grzeſzny ieft.

(*marg*) " **To ieft, przypifuy to oświecenie Bogu, á nie Ieſufowi: ábo, powiedz prawdę.**

(-)

werset: 25 Rzekł ` im' tedy on: Ieſli grzeſzny(*marg*) **4 L. G.** (-)

27: ieft/ niewiem: to iedno wiem/ iż bywfzy ślepym/ te=

28: raz widzę.

werset: 26 Rzekli mu tedy *: Cożci vczynił? iákoć (*marg*) * **zásię.G.** (-)

29: otworzył oczy?

werset: 27 Odpowiedział im: Iużćiem wam

30: powiedział " y słyfzeliście': przeczże iefzcze słyfzec chce=(*marg*) " **á niesłyfseliście.G.**
S. (-)

31: cie? zali y wy chcecie być vczniami iego?

werset: 28 Tedy

32: mu láiáli/ y mowili: Bądź ty iego vczniem: á my

Xx

ieftefmy

strona: 345

345.

Ewangeliey Rozd: 9.

1: ieftefmy Moyzeŝzowymi vczniami.

werset: 29 Myć wiemy że

2: Bog do Moyzeŝzá mowił: lecz tego fkądby był nie=

3: wiemy.

werset: 30 Odpowiedział on człowiek/ y rzekł im: Toć

4: iednák dziwno ieft/ że wy niewiećie fkąd ieft/ á **wzdy**

5: otworzył oczy moie.

werset: 31 A wiemy iż grzeŝfnych Bog

6: nie wyŝfuchawa: ále iefli kto ieft chwalcą Bożym/ á

7: wolą iego czyni/ tego wyŝfuchawa.

werset: 32 Od wieku nie

8: słyfchano/ áby kto otworzył oczy ślepo národzonego.

werset: 33

9: Gdyćby ten nie był od Bogá/ nie moglićiby nic **tákiego**

10: vczynić.

werset: 34 Odpowiedzieli/ y rzekli mu: W grze=

11: cháches się národził wŝytek/ á ty nas vczyfz? Y precz

12: go wyrzucili.

werset: 35] Wslyszal Iefus iz go precz wyrzuci=

13: li: a nalazly go/ rzekl mu: Wierzysz ty w Syna

14: Bozego?

werset: 36] On odpowiedzial y rzekl: Ktoryz iest

15: Panie/ abych wen wierzy?

werset: 37] Y rzekl mu Iefus: Y wi=

16: dziales go/ y ktory mowi z toba/ onci iest.

werset: 38] A on rzekl:

17: Wierzę Panie. Y `vpadzly' vczynil mu poklon. \*(*marg*) `G. (-)

(*marg*) **Zaczá: 35.** (-)

werset: 39]

18: Y rzekl `mu' Iefus: Na fadem ia przyzedl na(*marg*) `1 L. G. S. (-)

19: ten swiat: aby ci ktorzy nie widza widzieli: a kto=

20: rzy widza slępymi zostali.

werset: 40] Y vslyszeli **to** niektorzy z

21: Pharyzeuszow/ ktorzy byli z nim: y rzekli mu: Zali y

22: my iestelmy slępymi?

werset: 41] Rzekl im Iefus: Byście byli

23: slępymi/ nie mielibyście grzechu. Lecz teraz mowi=

24: cie: Iz widzimy. Grzech * wálz zostawa.(*marg*) * **tędy.N L. G. S.** (-)

25: NAVKI Y PRZESTROGI.

26: **Ale żeby się sprawy Boże.**) Acz popolicie dla grzechow Pan

27: Bog choroby przepuszczza: ale tez czafem dla doswiadczenia cier=

28: pliwosci/ y dla wylawienia fwego w ich vzdrowieniu.(*marg*) **Chorob przyczyny.** (-)

29: **Vczynil błoto.**) Acz mogl iednym slowem/ abo y lamą wolą

30: czlowieka vzdrowic: wzakze chcial tez vzyc ku temu rozmaitego

31: itworzenia y ceremoniy; blotá/ sliny/ wody/ pomazania y omy=

32: wania. Iako y teraz w kosciele fwym swiętym vzywa rozmái=

33: tych ceremoniy y Sákrámentow pozwierzchnych/ około duż ná=

34: fzych oczyszcienia y vzdrowienia. (marg) **Ceremonia.** (–)

WierzyŹże

strona: 346

Rozd: 10. według Iana.

346.

1: **WierzyŹże ty w Syna Bożego.**) Nie mógł nam iásniey pokázác/

2: iáko tymi fłowy/ że on ieft oraz y Synem Bożym y Synem czło=

3: wieczym: á iź iednáź ieft perfoná Syná Bożego y Syná czło=

4: wieczego. Bo tu widzimy y fłyŹzemy/ iź ten ktorego ślepy óswie=

5: cony widział y fłuchał/ w ktorego wierzył/ y ktoremu pokłón vczy=

6: nił iáko Bogu/ zowie fię Synem Bożym: będąc poľpołu y Sy=

7: nem człowieczym. (marg) **Chriftus tenże ieft Synem Bożym y Synem człowieczym.**

(–)

8: **Aby ci ktorzy nie widzą.**) Stąd widzimy/ że to dziwne cudo/ nie

9: tylko było dobrodzieyftwem onemu człowiekowi; ále y znákiem

10: vzdrowienia ślepoty duchowney.

rozdział: 10

11: ROZDZIAŁ X.

12: 1 Chriftus opifuiąc práwego páfterzá y naiemniká. 7 Zowie

13: fię drzwiami owczárnie. 11 Y dobrym páfterzem. 16 Ktory y

14: drugie owce miał przywieść do teyże owczárnie. 17 Kłádzie du=

15: fzę swoię áby iá zálę wziął. 19 Zydowie fię óń wádzá. 24 Pytá=

16: iá go iefli ieft Chriftufem. 25 Ná co odpowiedáiac/ vkázuie z v=

17: czynkow/ iź on iedno ieft z Oycem. 31 Dla czego Zydzi chcá go

18: kámionowác. 33 Iź fię czynił Bogiem. 34 A on im pokázuie z

19: pífmá/ że to nie ieft bluznierftwo. 37 Z vczynkow chce być poznán. (marg) **Ewángelia**

ná Swięteczny Wtorek. (–)

werset: 1

20: **Z** Aprawdę/ záprawdę mowię wam: Kto nie w=

21: chodźi drzwiami do owczárnie/ ále wchodźi inę=

22: dy/ ten iest złodźiey y zboycá.

werset: 2] Lecz ktory w=

23: chodźi drzwiami/ páłterzem iest owiec.

werset: 3] Temu o=

24: dźwierni otwiera: á owce słucháią głofu iego: y ná=

25: zywa owce łwe miánowicie/ y wywodźi ie.

werset: 4] A gdy

26: wypuści owce łwe/ idźie przed nimi: á owce idą zá

27: nim/ bowiem znáią głos iego.

werset: 5] Ale zá cudzym nie

28: idą: owłzem wćiekáią od niego: bo nie znáią głofu

29: obcych.

werset: 6] Tę przypowieść powieđał im Iefus. Lecz

30: oni nie zrozumiełi tego co im powieđał.

werset: 7] Rzekł im

31: tedy záfię Iefus: Záprawde/ záprawde wam powie=

32: dam; iżem ia iest drzwiami owiec.

werset: 8] Włzyscy ile ich

33: * przyšlo/ złodzieie łá y zboycy: álec ich nie słuchá=(*marg*) * **przedemną.1 L. N G. (-)**

34: ły owce.

Xx 2

Iamći

strona: 347

347.

Ewángeliey Rozd: 10.

(*marg*) **Záč: 36. (-)**

werset: 9]

1: Iamći iest drzwiami. Przez mię iefli kto wni=

2: dzie/ zbáwion będzie: y wnidzie y wynidzie/ y páłtwi=

3: łká znajdzie.

werset: 10 Złodziey nie przychodzi iedno żeby

4: kradł/ á zábijał y trácił: iam przyzedł áby żywot miá=

5: ły/ y obficiey miály. *

(*marg*) **Ewáng: Nied: 2. po Wielkiej nocy. y w dzień S. Stánifławá. (-)**

werset: 11

6: Iaciem iest páterz dobry. Dobry páterz dużę

7: Íwá " dáie' zá owce - fwoie'.(*marg*) " **kładzieN L. K. G. S.**

: **L. G. S. (-)**

werset: 12 Lecz naiemnik y ktory

8: nie iest páterzem/ ktorego nie są owce włafne/ " wi= (*marg*) " **ieśli, ábo kiedy widzi, tedy odbiega. (-)**

9: dži wilká przychodzącego/ y opuźcza owce/ y wćieka:

10: á wilk chwyta y rospłafza owce.

werset: 13 Ale naiemnik v=

11: cieka: iż iest naiemnikiem/ y nie ma pieczy o owcách.

werset: 14

12: Iamci iest on páterz dobry: y znam moie/ y znáią

13: mię moie.

werset: 15 Iáko mię zna Oćiec/ y ia znam Oycá:

14: á " dużę moię' kładę zá owce - moie'.(*marg*) " **zdrowie moie.**

: **5 L. G. S. (-)**

werset: 16 Y drugie ow=

15: ce mam/ ktore nie są z tey owczárniey: y one potrze=

16: bá ábych przywiodł: y słuchác będą głofu mego: y

17: będzie iedná owczárnia y ieden páterz. *

(*marg*) **Záč: 37. (-)**

werset: 17

18: Dla tegoć mię miłue Oćiec; iż ia kładę dużę

19: moię/ ábych iá záfie wziął.

werset: 18 Nikt mi iey nie bierze/

20: ále ia kładę ią fam od siebie: y mam moc położyć ią;

21: á mam moc ząlię wziąć ią. To rofkazanie wziąłem

22: od Oycá mego.

werset: 19 Stała się **tedy** zaś różnicá między

23: Zydy dla tych powieści.

werset: 20 Y mowiło ich wiele z nich:

24: Opętányć ieft/ y fzałeie: czemuż go fłuchaćie?

werset: 21 Dru=

25: dzy mowili: Teć fłowá nie fą " opętánego'. Izali czárt (*marg*) " **czártá máiącego**. (-)

26: ślepych oczy otwórzác może?

(*marg*) **Záčzá: 38.** (-)

werset: 22

27: A było w Ieruzálem poświęćanie **kościolá**: y źi=

28: má bylá.

(*marg*) **Ewángelia we Szrodę po 5. Niedz. Poftu.** (-)

werset: 23 A Iefus chodził w kościele/ w kruzgan=

29: ku Sálomonowym.

werset: 24 Obftąpili go tedy Zydownie/

30: á rzekli mu: Dokądże dużę nążę **ná rzeczy** trzymałz?

31: Iefliś ty ieft Chrifthus/ powiedz nam iáwnie.

werset: 25 Od=

32: powiedział im Iefus: Powiedam wam á nie wie=

33: rzyćie. Spráwy ktore ia czynię " w imię' Oycá me=(*marg*) " **ná cześć y ná chwałę**. (-)

34: go/ tyć o mnie świádczą:

werset: 26 Ale wy nie wierzyćie:

iż nie

1: iż nie iefteście z owiec moich *.

(*marg*) * **iákom wam powiedział.K. G. S. (-)**

werset: 27 Owce moje słu=

2: cháią głófu mego: á ia ie znam/ y idą zá mną:

werset: 28 ia

3: im też wieczny żywot dawam: y nie zginą ná wieki:

4: áni ich żaden wydrze z ręki moiey.

werset: 29 Oćiec moy " co (*marg*) " **ktory mi dał, więtszy ieft nád wśytki.K. G. S. (-)**

5: mi dał/ więtsze ieft náde wśytko': á żaden nie może

6: wydrzeć z rąk Oycá mego.

werset: 30 Ia y Oćiec iedno iefte=

7: śmy.

werset: 31 Porwáli * kámienie Zydowie/ áby go vkámio=(*marg*) * **tedy záfię.4 L. K. G.**

S. (-)

8: nowáli.

werset: 32 Odpowiedział im Iefus: Wiele dobrych

9: vczynkow vkazałem wam " z Oycá mego: dla ktore=(*marg*) " **z woley Oycá (-)**

10: goż `vczynku' z tych kámionuiecie mię?(*marg*) **G. (-)**

werset: 33 Odpowie=

11: dzieli mu Zydowie: Dla dobrego vczynku nie ká=

12: mionuiemy cię: ale dla bluźnierstwa: á iż ty będąc

13: człowiekiem/ czynisz się sam Bogiem.

werset: 34 Odpowie=

14: dział im Iefus: Zali nie ieft nápisano w zakonie

15: wázym: `Iż' iam rzekł/ Bogowie iefteście?(*marg*) **G. (-)**

werset: 35 Iefli=

16: żeć one názwał Bogámi/ do ktorych była Boża mo=

17: wá/ á nie może być pímo skázone:

werset: 36 **mnie** ktorego

18: Oćiec poświęcił y poślął ná świát/ wy powiedacie/

19: Ze bluźnił: iżem rzekł; Ieſtem Synem Bożym?

werset: 37

20: Ieſliż nie czynię ſpraw Oycá mego/ nie wiercie

21: mi.

werset: 38 Ale ieſli czynię: chociażbyście mnie " wierzyć

22: niechćieli'/ wiercieſz vczynkom: ábyście poználi y (marg) " **nie wierzyli.G.** (-)

23: wierzyli/ żeć Oćiec ieſt we mnie/ á ia " w Oycu'. *

(marg) " **w nim.G.** (-)

werset: 39

24: Szukáli tedy * **iákoby** go poimác: lecz wſzedł z rę=(marg) * **záſię.G.** (-)

25: ku ich.

werset: 40 Y odſzedł záſię zá Iordan ná ono mieyfce

26: gdzie przedtym Ian krzcíl: y támże mieſzkał.

werset: 41 A

27: wiele ich do niego przychodziło/ y mowili: Iż áczkol

28: wiek Ian żadnego znáku nie vczynił: wſzákoż wſzyt=

29: ko cokolwiek Ian o tym powiedział/ prawdá była.

werset: 42

30: Y wiele ich * vwierzyło weń.(marg) * **tám.G.** (-)

31: NAVKI Y PRZESTROGI.

32: **Kto nie wchodzi drzwiami.**) Ci drzwiami/ to ieſt przez Chriſtu=

33: íá/ wchodzą; ktorzy porządnie powołáni y poſłáni bywáią od

34: tych/ ktorým Chriſtus dał tę moc poſyłania. O czym Irenæus(marg) **Práwi páſterze.** (-)

Xx 3

Biſkup

strona: 349

349.

Ewángeliey Rozd: 10.

1: Biſkup y męczennik S. ták nápiſał: tych tylko páſterzow ko=

2: ścielnych ſłuchác mamy/ ktorzy máią ſucceſſyą od Apoſtołow:

- 3: ktorzy z sukcesyą Biskupstwa wzięli pewną łaskę y dar prawdy.
- 4: A inne wszystkie/ ktorzy od przedniejszey sukcesyey (rozumiey ko=
- 5: ścioła Rzymskiego) odstępuią/ kędy się kolwiek zgromadzią/ ma=
- 6: my mieć za podeyżrane/ iako herezyki albo odzyczenie.(*marg*) **Sukcesya.** (–)
- 7: **Ten iest złodziey.**) Złodziey ten iestci każdy Miniſter herezycki/
- 8: y ktorykolwiek niełufnie y nieporządnie się wrywa do owczarni:
- 9: aby pſował y zabijał owce nauką fałszywą.(*marg*) **Złodziey.** (–)
- 10: **Odzwierny.**) Przez tego odzwiernego Auguſtyń S. rozumie
- 11: Duchá S. wſzakże może się też rozumieć Piotr S. y z potomkami
- 12: ſwemi/ ktoremu Pan dał klucze tey owczarni/ y ktoremu poruczył
- 13: wszystkie owce/ y tę owczarnią kościoła ſwoiego.(*marg*) **Odzwierny.** (–)
- 14: **Idzie przed nimi.**) Ten był obyczay v Zydow y v innych naro=
- 15: dow: ktory znaczy/ iż pasterz ma owce vczyć/ y prowadzić; á nie
- 16: owce pasterza.
- 17: **Dobry pasterz.**) (*marg*) **Pasterz, naiemnik á wilk.** (–) Dobry pasterz iest/ ktory
- będac porządnie po=
- 18: ſłany y powołany/ nie *fwe*^{go} ale owiec ſwych pożytku pátrza. Naię=
- 19: mnik iest/ ktory nie dba o pożytek y zbawienie owiec: y nie ich/ ale
- 20: tylko ſwych pożytkow ſzuka. Wilk zaśię iest herezyk/ albo ktoryż=
- 21: kolwiek prześladowca kościoła Bożego/ to iest trzody Páńskiey.
- 22: **Vcieká.**) Każdy pasterz winien iest czáfu prześladowania y
- 23: niebezpieczeństwa mieſzkac przy ſwey trzodzie aż do śmierci. Chy=
- 24: baby onego ſámeſo ſzukano y prześladowano/ á nie trzodę iego:
- 25: albo gdyby go wzgardziła trzoda iego. Bo ná ten czas może pá=
- 26: ſterz vciec y vſtąpić. Iako czynili Apoſtołowie/ Athánazy S. y
- 27: inni. *Athan: apol: de ſua fuga. Auguſt: epist: 180.*(*marg*) **Kiedy Pasterz vciekać może.**
- (–)
- 28: **Poſwiacanie.**) To ſwięto kościoła poſwiacania/ vſtawione
- 29: było od Iudáfa Máchábeuſza: ktore oto Pan Chriſtus raczył
- 30: vczyć y zachować. A náſzy Ewángelikowie niechą ani się mo=

31: dlić/ áni ofiar czynić zá vmárle/ iáko tenże Máchábeufz czynił: áni

32: obchodzić rocznych pámiątek kościołow poświęćania/ ktore oto

33: P. Chrístus obchodził. Skąd fię też vczynmy/ że świętá/ pofty/ y (*marg*) **Kościoła poświęćanie.** (–)

34: ine obrzędy w kościele mogą być nowo vftáwowáne/ bez wyrázne

35: go w piśmie o tym rokázania. Iáko vftáwiono iest fwięto Troy=

36: ce S. Bożego Ciála/ Poczęćia Pánni Máriey/ y niektore inne. (*marg*) **Kościół może inne świętá vftáwować.** (–)

37: **Co mi dał.**) To iest/ iftność y naturę Bozką/ którą ma Syn od

38: Oycá/ á tá iest náde wżytko.

39: **Ia y Oćiec iedno iestechmy.**) (*marg*) **Chrístus iedno z Oycem iftnością natury.**

(–) Nie tylko iednością woley/ iáko

40: Arianowie to mieyfce wykłádáli y dziś wykłádáią: ále iedno=

41: ścią mocy y siły: iáko wżyscy ftárzy á święći Doktorowie zgo=

dnie wy=

strona: 350

Rozd: 11. według Ianá.

350.

1: dnie wykłádáią y dowodzą. Bo tu o tey rzecz iest. Abowiem

2: Pan Chrístus chcąc pokázác/ iż owce iego nie zginą/ táki dowod

3: czyni. Zaden nie może wyrwác owiec z rąk Oycá moiego. Bo

4: on iest wietłzy náde wżytkie. Przetoż áni z rąk moich zaden nie

5: może wyrwác owiec moich. Bo ia y Oćiec iedno iestefmy. Kto=

6: ry dowod profctoby nic nie ważył: gdyby one fłowá (Iedno ieste=

7: fmy) nie to znaczyły/ że iedná y táż iest ręká/ to iest moc y siła/ Oy=

8: cá y Syná. A iefli iedná y táż moc/ tedyć pewnie y táż iftność.

9: Bo to wżytko w Pánu Bogu iedno. Co też y Zydzi dobrze zrozu=

10: mieli. Bo vftýfzawfzy to fłowo/ rzućili fię do kámienia iáko ná

11: bluznierzá: iż fię Chrístus czynił rownym Oycu/ y Bogiem ied=

12: nym z Oycem. Z czego ich nie tylko nie wywiodł Pan Chrístus/

13: ále owfzem to mniemánie potwierdził tymi fłowy: Wy mowicie

14: bluzniłz/ iżem rzekł/ Ieſtem Synem Bożym? Oćiec ieſt we mnie/

15: á ia w Oycu.

rozdział: 11

16: **ROZDZIAŁ XI.**

17: 1 O niemocy y ſmierci Łázárzowey. 21 Rozmowá Marthy

18: z Pánem o ſmierci brátniey/ y o zmartwychwſtániu. 33 Pan Ie=

19: ſus z płáčącemi płácze. 39 Łázárzá czterzy dni w grobie máiące=

20: go ożywia. 45 Zá czym wiele Zydow weń vwierzyło. 47 Lecz

21: Pháryzeuſzowie rádzą iákoby go zábić. 49 Káipháſz prorokuie.

22: 37 Dekret przełożonych Zydowſkich przeciw Ieſufowi. (marg) **Záczá: 39.**

Ewángelia w Piątek po 4. Nied: w Poft. (-)

werset: 1

23: **Y** Był niektory chory Łázarz z Bethániey/ z

24: miáſteczká Márie y Márty " ſioſtry iey.

(marg) " **ſioſtry iego.N L. (-)**

werset: 2

25: (A Mária byłá tá ktora pomázáá Páná

26: máſcią/ y vtárá nogi iego y włoſy ſwoimi: ktorey brát

27: Łázarz chorował.

werset: 3 Poſłáły tedy ſioſtry " iego' do(marg) " **G. (-)**

28: niego mowiąc: Pánie/ oto ten ktorego miłuięſz/

29: choruie.

werset: 4 A Ieſus wſłyſzawſzy/ rzekł " im': Chorobá(marg) " **G. (-)**

30: tá nie ieſtci ná ſmierć/ ále ná chwałę Bożą: áby był

31: vwielbion Syn Boży przez nię.

werset: 5 Lecz Ieſus mi=

32: łował Marthę/ y ſioſtrę iey " Mária' y Łázárzá.(marg) " **G. (-)**

werset: 6

33: Gdy tedy włożył że choruje; tedy przecię zmieszkał

34: " ná onymże' mieyfcu przez dwa dni:(*marg*) " **ná którym byłG.** (-)

werset: 7] ále potym rzekł

35: vczniom fwym: Idźmy zaś do Iudfskiej ziemie.

Rzekli

strona: 351

351.

Ewangeliey Rozd: 11.

werset: 8]

1: Rzekli mu vczniowie: Rabbi/ teraz oto łali Zy=

2: dowie **iákoby** cię vkámionowáli; á zaśię tám idźiesz?

werset: 9]

3: Odpowiedział Iefus: Aza nie dwánaście iest go=

4: dźin dnia? Iełić kto chodzi we dnie/ nie obraźi fię.

5: bo widzi światło tego świata:

werset: 10] ále iefli chodzi w

6: nocy/ obraźi fię: bo w nim światła nie mász.

werset: 11] To

7: wymowił: á potym rzekł do nich: Lázarz przyiaciel

8: nász " łpi': ále idę ábych go ze łnu obudził.(*marg*) " **záfnał ábo vřnał.G.** (-)

werset: 12] Rzekli

9: tedy vczniowie iego: Pánie/ iefliżeć łpi/ będzie zdrow.

werset: 13]

10: A Iefus mowił o śmierci iego/ lecz oni mniemáli

11: iż o záfnieniu łnem powiedział.

werset: 14] Przeto tedy Ie=

12: łus powiedział im iáwnie; Lázarz vmárł:

werset: 15] y ra=

13: dem temu dla was (ábyście wierzyli) iżem tám nie

14: był. Ale idźmy ku niemu.

werset: 16 Rzekł tedy Tomasz kto=

15: rego zwano Didymus/ do drugich uczniow: Podz=

16: mysz y my/ abyśmy z nim pomarli.

werset: 17 Przyzedlzy te=

17: dy Iesus/ nalazł go iuz cztery dni w grobie "mające=

18: go'.

(*marg*) " **leżacego.** (-)

werset: 18 (Lecz Bethania była blisko Ieruzalem " iako=

19: by na piacinaście ftaiow.)

(*marg*) " **ktore czynią pułmile polskie á dwie mile włoskie.** (-)

werset: 19 A przyzlo bylo wiele

20: Zydow do * Marthy y Mariey/ aby ie ciefzyli po bra=(*marg*) * **do tych co przy Marcie y Mariey.G.** (-)

21: cie ich.

werset: 20 Marthá tedy fkoró wlyzala ze Iesus idzie/

22: zabiezala mu: á Maria domá siedziála.

(*marg*) **Ewangelia ná Mfzey zá vmarle.** (-)

werset: 21

23: Rzekla tedy Marthá do Iesufa: Pánie/ bys tu

24: byl/ nie vmarlby byl brát moy.

werset: 22 Lecz y teraz wiem/

25: ze ocokolwiek bedziefz Bogá prosil; dac to Bog.

werset: 23

26: Powiedzial iey Iesus; Zmartwychwtanie brát

27: tway.

werset: 24 Rzekla mu Marthá; Wiem iz zmartwych=

28: wtanie czalu zmartwychwtania/ w **on** ostatni

29: dzien.

werset: 25 Rzekl iey Iesus: Iam iest zmartychw=

30: Itanie y żywot: Kto w mię wierzy/ choćby y vmárł/

31: żyw będzie.

werset: 26] á wšelki ktory żywie á wierzy w mię;

32: nie vmrze ná wieki. Wierzyfz temu?

werset: 27] Powiedziála

33: mu: Y owfzem Pánie/ iam vwierzyła żeś ty iest Ch=

34: riftus Syn " Boży'/ ktoryś ná ten' fwiát przyfzedł. *(marg) " **Bogá żywegoN L.**

: **7 L. S. (-)**

A to

strona: 352

Rozd: 11. według Ianá.

352.

werset: 28]

1: A to rzekłzy/ fzlá/ y milczkiem wezwála Máriey

2: síoftry fwoiey/ mowiąc: Náuczyciel przyfzedł/ y w=

3: zywa cię.

werset: 29] Oná fkoro vślyfzála/ wnet wftála/ y przy=

4: fzlá do niego.

werset: 30] " Bo' Iefus iefzcze nie przyfzedł był(marg) " **A. G. (-)**

5: do miáfteczká: ále był iefzcze ná onym mieyfcu gdzie

6: mu záfzła była Marthá.

werset: 31] A przetoż Zydowie ktorzy

7: z nią byli w domu/ á ciéfzyli iá/ wyfzawfzy Máriá iż

8: fię pęduko porwawfzy wybiezáła; fzli zá nią/ mowiąc:

9: Iż idzie do grobu/ áby tám plákála.

werset: 32] A ták Mária

10: gdy przyfzła kędy był Iefus; wyfzawszy go/ przypádła

11: do nog iego/ y rzekła mu: Pánie/ byś tu był/ nie v=

12: málby był brát moy.

werset: 33] Iefus tedy gdy iá wyfzwał plá=

13: cząca/ y Zydy ktorzy z nią przyfzli/ płączące; rozrze=

14: wnił fię w duchu/ y zátwożył łam łiebie/

werset: 34 y rzekł:

15: Gdziełcie go położyli? Powiedźli mu: Pánie/ podź

16: á ogląday.

werset: 35 Y' zápłákał Iefus.(*marg*) **G.** (-)

werset: 36 Mowili tedy

17: Zydowie: Wey iákoć go miłował.

werset: 37 A niektorzy z

18: nich mowili: Nie mogłze ten/ ktorzy otworzył o=

19: czy " ślepego'/ dokázác tego/ żeby był * ten nie vmárł?(*marg*) " **śleponárodzonegoN L.**

: * **y. 3 L. G. S.** (-)

werset: 38

20: Iefus tedy rozrzewniwłzy fię zás łam w łobie/

21: przyfzedł do grobu. A byłá iáłkinia: á kámień ná niey

22: był położony.

werset: 39 Rzekł Iefus: Odeymicie kámień.

23: Rzekłá mu Marthá łiołtrá onego vmárłego: Pá=

24: nie/ iuźci cuchnie/ bo mu iuź czwarty dzień.

werset: 40 Po=

25: wiedźiał iey Iefus: Zázemći nie rzekł/ iż iefli vwie=

26: rzyłz/ oglądáłz chwálę Bożá?

werset: 41 Odięli tedy kámień *. (*marg*) * **gdzie vmárły był położon.G.** (-)

27: A Iefus podniozłzy oczy łwe wzgorę/ rzekł: Oycze/

28: dziękiuię tobie żeł mię wyłłuchał.

werset: 42 A iamći wie=

29: dźiał że **ty** mnie zázwždy wyłłuchiwałz; álem **to** rzekł

30: dla ludu około łtoiącego/ áby wierzyli iżeł ty mnie

31: połłáł.

werset: 43 A to rzekłszy; zawołał głosem wielkim:

32: Lázáru/ wynidź sám.

werset: 44 Y nátychmiał' wyfzedł **on(marg)** **G.** (-)

33: ktory był vmárły/ máiąc ręce y nogi zwiázáne chuft=

34: kámi: á twarz iego byłá chuftą obwiázána. Rzekł

Yy

im Iefus:

strona: 353

353.

Ewángeliey Rozd: 11.

1: im Iefus: Rozwiázćie go/ y puśććie áby fzedł.

werset: 45 Wie=

2: le tedy Zydow ktorzy byli przyfzli do Máriey y Mar=(*marg*) **G.** (-)

3: thy'/ á widzieli to co vczynił Iefus; vwierzyli weń. *

werset: 46

4: Niektorzy teź z nich fzli do Pháryzeufzow/ y po=

5: wiedzieli im co vczynił Iefus.

(*marg*) **Záčz: 40.**

Ewángelia w Piątek przed Kwietną Niedzielą. (-)

werset: 47

6: Zebráli tedy Arcykápłani y Pháryzeufzowie rá=

7: dę siedzącą/ y mowili: Coź " czynimy"? ábowiem ten(*marg*) " **vczyniemy** **N L. S.** (-)

8: człowiek wiele cudow czyni?

werset: 48 Iefli go ták zánie=

9: chamy/ włyżycy weń vwierzą: y przyidą Rzymiánie/

10: y wezmą * náłze mieyfce y narod.(*marg*) * **y.9 L. G.** (-)

werset: 49 A ieden z nich

11: Káiphafz imieniem'/ będąc Arcykápłanem onego(*marg*) **8 L. G.** (-)

12: roku/ rzekł im: Wy nic niewiećie/

werset: 50 áni myślićie iż

13: nam ieft pożyteczno żeby ieden człowiek vmárł zá

14: lud; á narod wŕzytek nie zginął.

werset: 51 A tego nie mo=

15: wił ŕam z ŕiebie: ále będąc Arcykáplanem roku one=

16: go/ prorokował iż Iefus miał vmrzeć zá **on** narod:

werset: 52

17: á nie tylko zá narod/ ále žeby * fynty Boże roŕprofzone(*marg*) * **też.N L. G. S.** (-)

18: zgromádził w iedno.

werset: 53 Od onego tedy dnia vmy=

19: ŕlili áby go zábili.

werset: 54 Przetoż Iefus iuż nie chodził

20: iáwnie miedzy Zydy: ále odŕzedł do kráiny **ktora ieft**

21: blisko puŕtyniey/ do miáftá ktore zowiá " Effrem': y(*marg*) " **EphráimG.Hieron.** (-)

22: támże przebywał z vczniámi ŕwemi. *

werset: 55

23: Lecz byłá blisko Páŕchá Zydowŕka: á wiele ich

24: ŕzło do Ieruálem z **oney** kráiny przed Páŕchą áby ŕię

25: oczyŕcili.

werset: 56 Szukáli tedy Iefuŕá: y mowili ieden do

26: drugiego/ ŕtoiąc w koŕciele: Co ŕię wam zda/ iż nie

27: przyŕzedł ná ŕwięto?

werset: 57 A Arcykáplani y Pháryzeu=

28: ŕzowie wydáli byli roŕkazánie; ieŕliby ŕię kto dowie=

29: dział gđzieby był/ žeby oznaymił/ áby go poimáli.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Rozwiáźcie go.**) Auguŕtyn S. y Cyrillus piŕzác ná to mieyŕce/

32: pokázuią/ že tym dał znác Pan Chriŕtus/ iż on żadnego ná duŕzy

33: nie ożywia/ iedno w koŕciele ŕwym/ á przez poŕługę kápláńŕką.

34: Człowiek/ práwi/ kiedy żáłuie zá grzechy/ tedy ożywia: á wychodzi(*marg*) **Káplani grzechy odpuŕŕczáią.** (-)

strona: 354

Rozd: 12. według Ianá.

354.

- 1: z grobu/ kiedy przez Ípowiedz odkrywa łwe łumnienie. Ale iefzcze
2: nie iefł rozwiázány. A kiedyż ábo od kogo bywa rozwiázány?
3: Od tych do ktorých rzeczono: Ktorých grzechy rozwiáżećie ná zie=
4: mi/ będą rozwiázáne y w niebie. **August: in Pfál: 101.Conti: 2.**
5: **Będąc Arcykáplanem.) (marg) Arcykáplani ktorzy.** (–) Ieden tylko był v Zydow
ktory włá=
6: śnie był Arcykáplanem/ to iefł/ nawyżłzym káplanem. Włzákże y
7: drugie/ ktorzy ábo kiedy byli ná tym vrzędzie/ ábo byli przełožone=
8: mi nád dwudzieftá y czterech domow y rzędow kápláńfkich/
9: też Arcykáplanámi názywano. A ofobliwie tego/ ktory
10: był przełožonym rády íiedzącey/ ktorá Sánedryn zwano.
11: A ten był Annałz ná ten czás. Lecz Káiphálz zgołá był Arcykáplá
12: nem/ to iefł nawyżłzym káplanem. Nie dziwuyże fię iż Pan Bog
13: w kościele záchowuie prawdę/ ták przez dobre/ iáko y przez niedo=
14: bre przełožone iego: gdyż dáry Duchá S. idá zá ich vrzędámi/ á
15: nie zá perfonámi/ áni załługámi.**(marg) Biskupi, chocia zli, máią áłfyftencyá Duchá**
S. (–) Iáko tu w Káiphálzu widzimy.
16: A iefliż ten zły człowiek/ dla vrzędu łwego/ ná on czás gdy iuż v=
17: ítác miáło kápláńftwo zakonu ítárego/ przecię miał iákáżkolwiek
18: áłfyftencyá Duchá S. dla potwierdzenia prawdy/ ktorey y łam
19: do końcá nie rozumiał: iákoż więcey my pewni być mamy/ że
20: Pan Chríftus y Duch iego łwięty nigdy nie opuści ítolice Piotrá
21: S. ktorego wiára nigdy nie vftánie (iáko mu to łam Pan przyo=
22: biecáć raczył) choćby też czáfem ofoby/ ktore ná tey ítolicy íiedzá/
23: nie nalepłze były.

rozdział: 12

1: ROZDZIAŁ XII.

25: 1 Páná Iefulá/ w Bethániey v Márthy z Lázárem wieczerzá=
26: iącego. 3 Mária máścią máže. 4 A Iudařz przeto řzemrze. 6
27: Iż był złodziey. 7 Iefus Márią wymawia. 10 Przełożeni Zy= (marg) **CZWARTA CZESC,**
czwarta Páfchá, y on święty tydzień męki w Ieruzálem. (-)
28: dowřcy chcą y Lázárzá zabić. 12 Iefus ná ořieřku iedzie do Ie=
29: ruzálem. 21 Prágną go widzieć Pogáni. 23 Opowieda że iuż
30: przyřłżá godziná iego vwielbienia. 24. Wřzákże pierwey ziárno
31: přzeniczne miáło być vmartwione. 28 Głos oycowřki o vwiel=
32: bieniu Syná. 31 Křiężę řwiátá ma być wyrzucone. 39 Proro=
33: ctwo Izáiařzowe o zásłapieniu Zydow. 41 Izáiařz widział Pá=
34: ná Iefulá w chwale. 48 W Chriřtuřie bywa vczczon ábo w=
35: zgárdzon Oćiec.(marg) **Záczá: 41.**

: Ewán: w Poniedziałek po Kwietney Niedzieli. (-)

werset: 1

1: **I**efus tedy řzeřć dni przed Páfchą przyřzedł
2: do Bethániey/ kędy był Lázarz vmárł ktore=
3: go ř Iefus' wřkrzeřł *(marg) ř **G.**
: *** od vmárřych.G** (-)

werset: 2 Támże tedy řpráwi=

Yy 2

li mu

strona: 355

355.

Ewángeliey Rozd: 12.

1: li mu wieczerzá/ á Marthá řłużyłá: á Lázarz był ie=
2: dnym z onych ktorzy z nim řpołu v řtołu řiedzieli.

werset: 3

3: Mária tedy wřiąwřzy funt oleyku " Szpikánárdo=(marg) " **nárdu práwego.G.** (-)
4: wego' bárzo drogiego/ námázáłá nogi Iefuřowe/ y v=
5: tárłá nogi iego włofámi řwoimi: ták iż řię dom ná=

6: pełnił wonności oleyku **onego**.

werset: 4 Rzekł tedy ieden z

7: vczniow iego Iudaŷ * Ifzkáryot/ ktory go miał wy=(*marg*) * **Symonow.G.** (-)

8: dáć:

werset: 5 Przecz tego oleyku nie przedano zá trzy ftá

9: grofzy/ á nie dano vbogim?

werset: 6 A to mowił nie iżby

10: miał pieczę o vbogich: ále iż był złodźieiem/ y miefzek

11: miał/ á co weń kładźiono nośił.

werset: 7 Rzekł tedy Iefus:

12: Zániechay iey/ áby' " ná dzień pogrzebu' mego zá=(*marg*) **G.**

12: " **ná dzienći pogrzebu** **N L.to ieft, ku pokazaniu, że iuż nádchodzi dzień pogrzebu mego.** (-)

13: chowála to.

werset: 8 Abowiem vbogie zázwdy z fobá ma=

14: ćie: á mnie nie zázwdy " mieć będziecie'.

(*marg*) " **maćie.4 L. G.** (-)

werset: 9 Dowie

15: dźiála fię tedy wielka rzelza z Zydow iż tám ieft: y

16: przyfzli/ nie tylko dla Iefufá/ ále żeby **tez** byli vyźrzeli

17: Lázárzá/ ktorego wzbudził od vmárłych. *

(*marg*) **Ewángelia w Sobotę przed Kwietną Niedzielą: aż do wierfzá 37.** (-)

werset: 10

18: Y vrádzili Arcykápláni żeby y Lázárzá zábili:

werset: 11

19: bo wiele Zydow dla niego **od nich** odstępowáło/ y w=

20: ierzyło w Iefufá.

werset: 12 A názáiutrz wielka rzelza ktora

21: byłá przyfzła ná święto/ vľyľzawľzy że Iefus idzie do

22: Ieruzálem:

werset: 13 nábráli rozdżek pálmowych/y wyfzli

23: náprzećiwko iemu/ á wołáli; Hołánná/ błogofłá=(*marg*) **Hołánná co znáczy. pátrż.**

Mat: 21. 9. (-)

24: wiony ktory " idźie w imię Páńskie/ krol Izráelfki.(*marg*) " **to ieft, posłány od Páná. (-)**

werset: 14

25: A doftawfzy Iefus oślęćiá/ wśiadł ná nie/ iáko

26: nápiáno:

werset: 15 Nie boy fię corko Syońfka: oto krol

27: twoy iedźie śiedząc ná oślęćiu.

werset: 16 A tegoć z przodku

28: nie rozumieli vczniowie iego: ále gdy był wvielbion

29: Iefus/ tedy wfpomnieli iż to było o nim nápiáno: y

30: to mu vczynili.

werset: 17 Swiádczyłá tedy rzefza ktora z nim

31: byłá kiedy Lázárzá wyzwał z grobu/ y wkrześił go

32: od vmárłych.

werset: 18 Dla tegoż teź wyfzłá przećiwko ie=

33: mu rzefza: że " fłyfzeli' iż on ten cud vczynił.

(*marg*) " **słyfśáláG.**

Záčz: 42. (-)

werset: 19

34: Mowili tedy Pháryzeufzowie miedzy fobą: Wi=

dźicie iż

strona: 356

Rozd: 12. według Ianá.

356.

1: dźicie iż prozna praca " náfzá'? Oto ` wfzytek' świát(*marg*) " **wáfśá.G.**

G. (-)

2: zá nim pofzedł.

werset: 20 Byli też niektórzy " Pogáni' z tych(marg) " **GrækowieG.** (-)

3: ktorzy przyfzli byli żeby fię modlili w święto.

werset: 21 Ci

4: tedy przyfzli do Philippá/ ktory był z Bethfáidy Gá=

5: lileyskiej/ y prośili go/ mówiąc: Pánie/ chcemy Ie=

6: fułá widzieć.

werset: 22 Szedł Philip y powiedział Andrze=

7: iowi. A Andrzey záfię y Philip powiedzieli Iefufo=

8: wi.

werset: 23 Lecz im Iefus odpowiedział mówiąc: Przy=

9: fzlá godziná/ áby był wvielbion Syn człowieczy.

(marg) **Ewángelia w dzień S. Wáwrzyńcá/ yiedne⁸⁰Męczenniká.** (-)

werset: 24

10: Záprawdę/ záprawdę mówię wam; iefli ziórno

11: pśzeniczne wrzucone w ziemię nie obumrze/ tedy fá=

12: mo zořtawa. Lecz iefli obumrze/ wielki owoc przy=

13: nośi.

werset: 25 Kto miłwie duřzę řwá/ wtráci iá; á kto nie

14: nawidzi duřze řwoiey ná tym řwiećie/ ten iey řtrzeże

15: ku wiecznemu żywotowi.

werset: 26 Iefli mnie kto řłuży/

16: niechże zá mná idzie: á gđziem ia iefť/ tám y řługá

17: moy będzie. Iefli mi kto będzie řłużył/ wczci go O=

18: ćiec ř moy'. *

(marg) **G.** (-)

werset: 27

19: Terazci duřzá moiá zátrwořona iefť. Y coř rze=

20: kę? Oycze/ " záchoway mię' od tey godzinny. Lećiem(marg) " **wybaw mię.** (-)

21: " dla tego przyřzedł ná tę godzinę.(marg) " **to iefť, ábych wmarł.** (-)

werset: 28 Oycze/ vwielbi

22: imię twoie. Przyšzedł tedy głos z niebá *: Y vwiel=(*marg*) * **mowiący.N L.** (-)

23: biłem/ y iefzcie vwielbię.

werset: 29 RzeŹza tedy ktora Źtała y

24: ŹyŹzala/ mowila iŹ zagrzmiało. A drudzy mowili; An=

25: ioł mowił do niego.

werset: 30 Odpowiedział Iefus/ y rzekł:

26: Nie dla mnieć ten głos " przyšzedł'/ ále dla was.(*marg*) " **fię sftał.G.** (-)

(*marg*) **Ewángelia w dzień podniešenia KrzyŹa S.** (-)

werset: 31

27: Terazci iefť Źad Źwiata: teraz kšiaŹę tego Źwiá=

28: tá precz wyrzucone będzie.

werset: 32 A ia iefli będe podwyŹ=

29: Źzon od Źiemie/ poćiągnę " wŹytko' do Źiebie.(*marg*) " **wŹyŹtkich.G.** (-)

werset: 33 (A

30: mowił to/ oznáymuiąc iákowá Źmierćią miał vm=

31: rzeć.)

werset: 34 Odpowiedziała mu rzeŹza: Myłmy ŹyŹzeli

32: z zakonu; Źe Chriřtus trwa ná wieki: á iákoŹ ty po=

33: wiedaŹ; Potrzebá aby był podwyŹŹzon Syn czło=

34: wieczy? ktoryŹ to iefť Syn człowieczy?

werset: 35 Rzekł im

Yy 3

tedy Ie=

strona: 357

357.

Ewángelię Rozd: 12.

1: tedy Iefus: Iefzcie do máłego czáfu iefť " miedzy (*marg*) " **z wámi.G.** (-)

2: wámi' Źwiatłość. ChodźcieŹ poki Źwiatłość maćie/

3: Źeby was cięmność nie ogárnęła: "A kto' w cięm=(*marg*) " **Bo kto. Hebr.** (-)

4: ności chodźi/ niewie kędy idzie.

(*marg*) **Zącz: 43.** (-)

werset: 36

5: Póki światłość macie/ wierzciefz w światłość:

6: ábyście byli fynami światłości. *

7: To powiedział Iefus: y odziedzzy fchronił fię od nich.

werset: 37

8: A gdy ták wiele cudow czynił przed nimi/ nie vwie=

9: rzyli weń:

werset: 38 " áby fię wypełniła mowá Izáiafz Pro=

10: roká/ ktorą powiedział: Pánie/ ktoż vwierzył " po=(*marg*) " **ták iż fię wypełniła: ábo
zá czym fię wypełniła.**

: " **wł: słuchowi náfsemu. Hebr.** (-)

11: wieści náfzey'? á ramię Pánfkie komuż iefł obiáwio=

12: ne?

werset: 39 Dla tegoć wierzyć nie mogli/ iż iefzcze powie=

13: działa Izáiafz:

werset: 40 Záslepił oczy ich/ y zátwardził fer=

14: ce ich: áby oczymá nie widzieli/ y fercem 'nie' zrozu=(*marg*) **G.** (-)

15: mieli; y **nie** náfwrócili fię/ ábym ich **nie** vzdrowił.

werset: 41 Toć

16: powiedział Izáiafz/ gdy widział chwałę iego/ á mo=

17: wił o nim.

werset: 42 Wfzákze iednák y z Książąt wiele ich

18: weń vwierzyło: ále dla Pháryzeufzow nie wyznawá=

19: li/ áby nie byli z bożnice wyrzuceni.

werset: 43 Bo vmiłowá=

20: li chwałę ludzká/ więcey niż chwałę Bożą.

werset: 44 A Ie=

21: fus wołał y mówił: Kto w mię wierzy; nie w mię

22: wierzy/ ále w onego ktory mié pośłał.

werset: 45 Y kto mié

23: widzi: widzi onego ktory mié pośłał.

werset: 46 Ia będąc

24: światłością przyzedłem ná świat: áby káždy ktory

25: wierzy w mié/ w ciémności nie miefzkał.

werset: 47 A iefliby

26: kto śluchał śłow moich/ " á nie śtrzegł **ich**; iac go nie(marg) " **á nie vwierzylibyG.** (-)

27: śądzę. Bom nie przyzedł żebym " śądził' świat; ále(marg) " **potępił.** (-)

28: żebych świat zbawił.

werset: 48 Kto mną gárdzi/ á nie przyi=

29: muie śłow moich; ma **tego** ktory go śądzi. Śłowá

30: ktorem mowił/ te go będą śądzić w dzień ośtáteczny.

werset: 49

31: Gdyżem ia z siebie fámeo nie mowił: ále Oćiec

32: ktory mié pośłał/ ten mi dał rośkazanie cobych mo=

33: wić y powiádác miał.

werset: 50 Y wiem że rośkazanie iego

34: iefł żywot wieczny. A przetoż co ia powiedam; iá=

ko mi

strona: 358

Rozd: 12. według Ianá.

358.

1: ko mi mowił Oćiec ták powiádam.

2: NAVKI Y PRZESTROGI.

3: **Przecz tego oleyku nie przedano.**) Temu Iudaźzowi/ iáko dzi=

4: śiefyzy Ewángelikowie fą podobni/ Pátrz Mat: 26. v. 8. y 10

5: y Mar: 14. v. 6.

6: **Był złodzieiem.**) Nie dopieroć Iudaźz zginął/ kiedy Páná prze=

7: dał.(*marg*) **Zli máią być znośeni.** (–) Ale oto pierwey był złodzieiem: chocia nąśládował Chri=

8: ftuńá/ nie fercem/ ále íámym cíálem: ktorego Pan przecię ćierpiał/

9: áby nam przykład zoftáwił/ żebyfmy ráczey złych znośili/ á niżli

10: tągáli iedność cíáła Chriřtuřowego/ ktory ieřt kořcioł iego.

11: [August: tract: 50. in Ioannem.](#)

12: **Mnie nie ząwždy mieć bęđziećie.**) Rozumiey w widomym á

13: śmiertelnym ćiele/ potrzebuiącego iálmuzny y pořługi ludzkiej.

14: Pątrż Matth: 26. 11.(*marg*) **Chriřtus iáko nie ieřt ząwfse z námi.** (–)

15: **Zeby fię modlili w řwięto.**) Stąđ obącz/ iáka ieřt roźnořć mo=

16: dlitwy domá vczynioney/ od tey ktora fię dzieie w kořćiele y ná

17: mieyřćách řwiętych: poniewąż y pogáni/ dla naboźeńřtwá cho=

18: dzili ná odpuřt do kořćiołá Ierolimřkiego.(*marg*) **Odpuřty.** (–)

19: **Do máłego cząřfu.**) Tu nieřłufznie Budny řtrofuie řłumączá Lá=

20: ćińřkiego/ iákoby ták przełožył; Máłe řwiąćło. Ale znác ze Bu=

21: dny nie rozumiał przekłádu iego: [Adhuc modicum lumen in vobis](#)

22: **est.** To ieřt/ ieřtzcze (nie máłe řwiąćło/ ále) máło/ ábo ná máły cząř

23: řwiąćło ieřt z wámi. (*marg*) **Budny nie řłufznie gáni řłumączá Láćińřkiego.** (–)

24: **Dla tegoć wierzyć nie mogli.**) Ieřli kto řpyta (mowi Auguřtyń

25: ř. ná to mieyřće) czemu nie mogli wierzyć; ia krotko odpowie=

26: dam; iź nie chćieli. Pątrż Matth: 18. 15. y Mar: 4. 12.

27: **Ezáiářs widział chwałę iego.**) Obącz/ iź Ezáiářs widział Páná

28: Chriřtuřá w máieřćacie/ ná wyřokiey řtolicy řiedzącego. Ktorego

29: chwailili ániołowie wołáiąć/ řwięty/ řwięty/ řwięty. Iza: 6. 1.(*marg*) **Izáiářs widział Chriřtá Páná.** (–)

30: **Dla Phąryzeuřřow nie wyznawáli.**) Cić wiąre mieli: ále przecię

31: nie byli vřpráwiedliwieni/ iź miłóřći nie mieli.

- 33: 2 Iesus po wieczerzy wmywa nogi uczniow swoich. 8 Piotr się
34: z przodku zbrania. 12 Pan ich swym przykładem napomina/ aby
35: także czynili. 18 y 21 Opowiada zdradę Judaszowę: 26 y Ia=
36: nowi go sztuczka chleba pokazuje. 31 Po ktorego wysciu/ mowi o
37: swoim wielbieniu. 34 Y daie im przykazanie nowe o miłości
38: 38 A Piotrowi opowieda/ że się go trzykroć zaprzy.

A przed

strona: 359

359.

Ewangeliey Rozd: 13.

(marg) **Zacz: 44.**

Ewangelia w Wielki czwartek. (-)

werset: 1

- 1: **A** Przed świętem Páschy/ wiedząc Iesus iż
2: przylzła godziná iego aby przeszedł z tego swiá=
3: tá do Oycá: wmiłowawszy swe ktorzy byli ná
4: świecie/ **áz** do końca ie wmiłował.

werset: 2 A odpráwiwszy

- 5: wieczerzą/ gdy iuz był dyabeł wrzucił w ferce Iuda=
6: Isá Symonowego " Iłzkáryotá/ żeby go wydał:(marg) " **miásto Iłfácháryotá, z pokolenia Iłfáchár. (-)**

werset: 3 " wie=(marg) " **áčz wiedział że był Pánem: wżákże się ták bárzo wniżył. (-)**

- 7: dząc * iż wżytko dał Oćiec w ręce iego; á iż od Bo=(marg) * **Iesus.G. (-)**
8: gá wyfzedł y do Bogá idzie:

werset: 4 wítał od wieczerzey/

- 9: y złożył Isáty " swe'. á wziąwszy przesćierádło/ przepá=(marg) **G. (-)**
10: Isá się.

werset: 5 Potym náł wódy do miednice/ y począł

- 11: wmywác nogi uczniow/ y wćierác przesćierádłem
12: ktorým się był przepáł.

werset: 6] Przyšzedł tedy do Symo=

13: ná Piotrá. Y rzekł mu Piotr: Pánie/ tyž " mnie' no=(*marg*) " **moie.G.** (-)

14: gi vmywał?

werset: 7] Odpowiedział Iefus/ y rzekł mu: Co

15: ia czynię/ ty teraz niewiesz: * dowiedz lię potym.(*marg*) * **ále.G.** (-)

werset: 8] Po=

16: wiedział mu Piotr: Nie będziefz " mi vmywał' nog(*marg*) " **vmywał moichG.** (-)

17: ná wieki. Odpowiedział mu Iefus: Iefli cię nie v=

18: myię/ " nie będziefz miał' czątki ze mną.(*marg*) " **nie mafs.4 L. G.** (-)

werset: 9] Rzekł mu

19: Symon Piotr: Pánie/ nie tylko nogi moie; ále y rę=

20: ce/ y głowę.

werset: 10] Powiedział mu Iefus: Ktoć omyt

21: ieft/ **ten** nie potrzebuie iedno nogi vmyć: ále ieft czyft

22: wżytek. Y wy ieftście czyftymi/ ále nie wżyſcy.

werset: 11]

23: Abowiem wiedział ktory go wydać miał. dla te=

24: gož powiedział; Nie wżyſcyście czyftymi.

(*marg*) **Záčá: 45.** (-)

werset: 12]

25: Gdy tedy vmył nogi ich/ y wziął ſzáty ſwe; ſia=

26: dſzy/ záſię rzekł im: Rozumiećiefz **to** com wam vczynił?

werset: 13]

27: Wy mnie názywacie Náuczycielem y Pánem: á

28: dobrze mowicie; bomci ieft.

werset: 14] A przetož ieſlim ia

29: Pan y Náuczyciel vmył nogi wálze: **tedy** y wy powin=

30: niſcie iedni drugim nogi vmywác.

werset: 15] Abowiem da=

31: łem wam przykład; áby iákom ia wam vczynił/ táke=

32: ście y wy czynili. *

werset: 16

33: Záprawdę/ záprawdę wam powiedam; Nie

34: ieft sługá wietfzy nád Páná fwego/ áni " pofeł' ieft(*marg*) " **Apoftoł.L.** (-)

wietfzy

strona: 360

Rozd: 13. według Ianá.

360.

1: wietfzy nád onego ktory go połyła.

werset: 17 Iefliż to wie=

2: cie/ błogofławieni będziecie iefli to vczynicie.

werset: 18 Nie

3: o wśzytkichci was mowie: iac wiem ktorem obrał.

4: Ale żeby się wypełniło pímo: Który ie ze mną ch=

5: leb/ " podnieśie' przeciwko mnie piętę fwoię.(*marg*) " **podniosł.3 L. K. G. S.** (-)

werset: 19 Teraz

6: wam powiedam/ przedtym niż się sftanie: ábyście

7: gdy się sftanie/ wierzyli/ izem ia " ieft.(*marg*) " **Meffyafs, o którym to pífano.** (-)

werset: 20 Záprawdę/

8: záprawdę powiedam wam: Kto przyimuie ktorego=

9: bym pośłał; mnie przyimuie: á kto mnie przyimuie;

10: onego przyimuie ktory mię pośłał.

werset: 21 To rzekfzy Ie=

11: łus/ átrwożył się " duchem': y oświadczył/ y rzekł: Zá=(*marg*) " **w duchu, ábo ná vmysle.** (-)

12: prawdę/ záprawdę wam powiedam; że ieden z was

13: mię wyda.

werset: 22 A przetoż poyźrzeli vczniowie po sobie/

14: wąpiąc o kimby mowił.

werset: 23] Lecz ieden z vczniow

15: iego siedział przy łonie Iefufowym/ ktorego miłował

16: Iefus.

werset: 24] Skinął tedy ná tego Symon Piotr */ ^ y(marg) * **áby spytał**

: ^G. (-)

17: y rzekł mu': Ktoż ieft o ktorym mowi?

werset: 25] On tedy po=

18: łóżywłzy się ná pierśiach Iefufowych/ rzekł mu: Pá=

19: nie/ któryż **to** ieft?

werset: 26] Odpowiedział Iefus: On ieft

20: ktoremu ia " omoczony chleb' podam. A omoczywłzy(marg) " **omoczywłsy łstuczkę chlebá.G. (-)**

21: chlebá dał Iudałzowi Symonowemu Iłzkáriotowi.

werset: 27]

22: A po łstuczce **oney** tedy włtąpił weń łzátan. Y rzekł

23: mu Iefus: Co czyniłz/ czyń rychley.

werset: 28] A tego żaden

24: nie rozumiał z siedzących naczby mu rzekł.

werset: 29] Abo=

25: wiem niektorzy mniemáli/ gdyż Iudałz miał miełzek/

26: iż mu rzekł Iefus: Nákup czego nam potrzebá ná

27: święto: ábo iżby co dał vbogim.

werset: 30] On tedy wzięw=

28: łzy **one** łstuczkę/ nátychmiał wyłzedł. A noc byłá.

(marg) **Zácz: 46. (-)**

werset: 31]

29: Gdy ^ tedy' wyłzedł/ rzekł Iefus: Teraz ieft v=(marg) ^G. (-)

30: wielbion Syn człowieczy: á Bog vwielbion ieft w

31: nim.

werset: 32 **A** ieliż Bog wwielbion iest w nim/ y Bog

32: wwielbi go sam w sobie: á nátychmiał go wwielbi.

werset: 33

33: Dźiatki/ ielzczęciem máluczko iest z wami. Bę=

34: dziecie mię łzukać: á iákom powiedział Zydóm;

Zz

gdzie

strona: 361

361.

Ewángeliey Rozd: 13.

1: gdzie ia idę/ wy przyść nie możecie: y wam teraz po

2: wiadam.

werset: 34 Przykazanie nowe dáię wam; Abyście

3: się społecznie miłowáli: iákom **ia** was wmiłował/ á=

4: byście się y wy społu miłowáli.

werset: 35 Potymci poznáią

5: wżyscy żeście vczniámi moimi; ieliż miłość mieć

6: będziecie ieden ku drugiemu.

werset: 36 Rzekł mu Symon

7: Piotr: Pánie/ dokądże idziesz? Odpowiedział Ie=

8: sus: Dokąd ia idę/ nie możesz **ty** teraz zá mną iść: lecz

9: potym poydziesz zá mną.

werset: 37 Rzekł mu Piotr *: Przecz(*marg*) * **Pánie.G.** (-)

10: zá tobą nie mogę iść teraz? dufzę moię zá cię poło=

11: żę.

werset: 38 Odpowiedział mu Iesus: Dufzę śwą zá mię

12: położył? Záprawdę/ záprawdęć powiedam; Nie

13: zápoie kur/ áż się mnie po trzy kroć záprzył.

14: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

15: **A odpráwiłszy wieczerzą.**) Rozumiey onego báránká: bo po

16: tey wieczerzy dopiero wmył nogi vcznióm/ y vftáwił nową ofiá=

17: rę Ciąłá łwego.

18: **Począł vmywać nogi.**)(*marg*) **Przez Pan nogi vmywał vczniom swoim.** (-) To
nog vmywánie vczynił Pan nie tyl=

19: ko ná przykład pokory/ ále y ná pokazánie iáko wielkiej czyłto

20: ści potrzebá temu/ ktory ma godnie przyiąć náświętlzy Sákrá=

21: ment Ciąłá y krwi iego. Czego Bernárd S. dowodzi z tych

22: łłow Páńłkich: Iesli cię nie vmyię/ nie będziesz miał cząłtki zemną.

23: Y kto vmyty iest/ ten nie potrzebuie iedno nogi vmyć.

24: **Iedno nogi vmyć.**) Widzifz/ że y ten ktory vmyty y włzytek czy=

25: łty iest/ przecię potrzebuie áby nogi vmył: to iest áby ołtátki grze= (*marg*) **Czyłćiec.** (-)

26: chow odpulczonych/ áffekty ziemłkie y cíelełne/ y grzechy powłze=

27: dne oczyłcił: ábo ná tym łwiećie/ przez godne owoce pokuty/

28: przez vczynki miłłści y pokory/ przez vmartwienie żądz y áffektow

29: cíelełnych: ábo więc ná onym łwiećie/ w czyłcu mułi nogi vmyć:

30: poniewáz nic nieczyłtego nie wnidzie do krolełtwá niebiełkiego.

31: Z tegoż mieyłcá Augułtyn S. dowodzi/ iż nie mniey grzełzą ci/

32: ktorzy krzczą znou ludzie iuż okrczone; iáko y ci ktorzy nie krzczą

33: nie okrczonych. **August: de Bapt: con: Donat: lib: 2. cap: 14.**(*marg*) **Nowokrzcency.**

(-)

34: **Y wy powinniłćie.**) Nigdy otworzyłćiey Pan nie mowil/ áni

35: dał iásnieyłzego rołkazánia ábo o Krzćie S. ábo o náświętlzym

36: Sákrámenćie/ iáko tu o tey ceremoniey nog vmywánia. (*marg*) **Vżywánie Sákrámentu
pod iedną ołobą.** (-)A wždy

37: z rozłdłku kołćiołá Bożego/ ktory Duch S. łpráwuie/ wiemy iż

to vmywá=

strona: 362

Rozd: 14. według Iana.

362.

1: to vmywánie nog nie iest áni żádnym Sákrámentem/ áni cere=

2: monią iáką potrzebą. Czemuż tedy odłzczepieńcy w tym wierzą

3: kołćiołowi: á twierdżáćemu iż kielich nie iest potrzebny vżywá=

- 4: iącym S. Sákrámentu/ wiáry nie dawáią? gdyż o onym ieft iá=
5: wne przykazánie/ á o tym nie máíz żadnego.
6: **Gdyż Iudafs miał miefsek.**) Oto y Pan Chrifthus miał pieniądze/
7: z iálmuzny wiernych: ktorych vzywał ták ná fwe/ iáko y ná in=
8: nych vbogich potrzeby.(*marg*) **P. Chrifthus miał pieniądze.** (-)
9: **Przykazánie nowe dáię wam.**) Stáre przykazánie było: Miłuy
10: blizniego fwego/ iáko íam íiebie: A nowe ieft: Miłuyćie íię ípo=
11: łecznie/ iáko was Pan Chrifthus vmiłował.(*marg*) **Nowe przykazánie.** (-)

rozdział: 14

12: **ROZDZIAŁ XIII.**

- 13: 1 Ciefząc vcznie fwoie/ powieda im o boftwie fwoim. 2 Y o
14: miefzkániach rozmáitych w niebie. 3 Obiecuiąc íię wroćić y
15: wziąć ich do íiebie. 6 Chrifthus ieft drogá/ prawdá y żywot. 9
16: Bog Oćiec y Pan Chrifthus iedno íą. 13 Chrifthus czyni wízytko/
17: o co iedno kto próíi w imię iego. 16 y 26 Obiecuie im Duchá
18: S. póćiefzyćielá/ ktory miefzka w końćiele iego wiecznie. 15. 21. 23
19: Kto Chriftuíá miłuiie. 26 Duch S. w końćiele náucza wízytkie^{gº}.
20: 27 Pokoy Chriftuíow. 28 Wefelić íię im każe z odeńćia fwego. (*marg*) **Zácz: 47.**
: **Ewángelia ná íwięto Philippá y Iákubá Apoft.** (-)

werset: 1

- 21: * **N**iech íię nie trwoży íerce wáíze. Wierzyćie
22: w Bogá; y w mię wierzićie.

(*marg*) * **Y rzekł vczniom fwoim.N L. N G.** (-)

werset: 2 W domu Oy=

- 23: cá mego ieft miefzkánia wiele. **Bo** gđzieby
24: ináczey **było**, powiedzálbych wam był: ~ Abowiem (*marg*) **G.** (-)
25: idę gotowác wam mieyíce.

werset: 3 A iefli odehydę/ y zgo=

- 26: tuię wam mieyíce; przyidę záíię y wezmę was do íie=

27: bie: iżbyście gdziem ia ieft y wy byli.

werset: 4] A wiećie do

28: kąd ia idę/ y drogę wiećie.

werset: 5] Rzekł mu Thomałz: Pá=

29: nie/ niewiemy dokąd idźiefz: á iákoż możemy drogę

30: wiedźieć?

werset: 6] Rzekł mu Iefus: Iam ieft drogá/ y praw=

31: dá/ y żywot. Zaden nie przychodzi do Oycá/ iedno

32: przez mię.

werset: 7] Gdybyście mię ználi; wźdybyście y Oy=

33: cá mego ználi: á od tego czáfu " poznaćie' go/ y wi=(*marg*) " **znacie2 L. G. S.** (-)

34: dzieliście go.

werset: 8] Rzekł mu Philip: Pánie/ vkaż nam

35: Oycá/ á dofyć nam **ná tym.**

werset: 9] Rzekł mu Iefus: Przez

Zz 2

ták długi

strona: 363

363.

Ewángeliey Rozd: 14.

1: ták długi czas ieftem z wámi: á " nie poználiście' mię?(*marg*) " **nie poznałeś.1 L. G. S.á
nie poznałeś mię Phillipie? Ktoć mnieG.** (-)

2: Phillipie/ kto mnie " widźi; widźi' y Oycá. * Iákoż (*marg*) " **widział; widział5 L. G.**

: * **A. 2 L. K. G. S.** (-)

3: ty mowiłz; Vkaż nam Oycá?

werset: 10] Nie wierzyłz że ia

4: w Oycu/ á Oćiec ieft we mnie?

5: Słowá ktore ia do was mowię/ nie od íamego íe=

6: bie mowię. Lecz Oćiec we mnie miełzkáiący/ on czy=

7: ni vczynki.

(*marg*) **Zácz: 48.** (-)

werset: 11 " Nie wierzycie' iżem ia w Oycu/ á(marg) " **wierzcie mi.G.** (-)

8: Oćiec we mnie ieft? Wždy dla fámnych vczynkow

9: wierzcie *.

(marg) * **mi.G.** (-)

werset: 12 Zápprawdę/ zápprawdę wam powiedam;

10: Kto wierzy w mię/ vczynki ktore ia czynię/ y on czynić

11: będzie/ y więtfze nád te czynić będzie:

werset: 13 Bo ia do Oy=

12: cá * idę: á oczkolwiek będziecie prośić * w imię mo=(marg) * **mego.G.**

: * **Oycá.N L.** (-)

13: ie; to vczynię: áby był wvielbion Oćiec w Synu.

werset: 14

14: Iefli - mię' o co będziecie prośić w imię moie; " to'(marg) - **3 L. G.**

: " **ia.G.** (-)

15: vczynię. *

(marg) **Ewángelia w wigilią Swięteczną.** (-)

werset: 15

16: Iefli mię " miłuięcie; chowayćiefz przykazania

17: moie.(marg) " **Ieft tedy rzecz Podobna, y miłowác Chriftofá, y záchowác iego przykazanie.** (-)

werset: 16 A ia prośić będę Oycá; á innego poćiefzy=

18: ćielá da wam/ áby z wámi miefzkał ná wieki/

werset: 17 Duchá

19: prawdy/ ktorego swiát przyiąć nie może: bo go nie

20: widzi/ áni go zna. Lecz wy " znaćie' go: iż v was " mie=(marg) " **poznaćie.N L.**

: " **miefzkaN L. G. S.** (-)

21: fzkác będzie'/ y w was będzie.

werset: 18 Nie zoftáwięc was

22: śierotámi: przyidę do was.

werset: 19 Ieſzcze máluczko: á

23: ſwiát mię iuż **więcey** nie ogláda. Lecz wy mnie wi=

24: dźicie: bo ia żywę/ y wy żyć będźiecie.

werset: 20 " W on dzień (*marg*) " **gdy zmartwychwftáne.** (-)

25: wy poznaćie żećiem ia ieft w Oycu moim/ á wy we

26: mnie/ y ia w was.

werset: 21 Kto ma przykazánia moie/ y zá=

27: chowywa ie; tenći ieft ktory mnie miłuię. A kto mnie

28: miłuię/ będźie go **tez** miłował Oćiec moy: y ia go mi=

29: łowác będę/ y obiáwię mu ſiebie łáwego. *

(*marg*) **Zácz: 49.** (-)

werset: 22

30: Powiedział mu Iudás/ nie on Iſzkáriot: Pá=

31: nie/ " což fię stáło'/ że fię nam obiáwić małz/ á nie ś=(*marg*) " **co fię dzieie, ábo
co w tym ieft.** (-)

32: wiátu?

(*marg*) **Ewángelia w Niedz: Święteczną.** (-)

werset: 23 Odpowiedział Ieſus/ y rzekł mu:

33: Ieſli mię kto miłuię/ będźie chował ſłowá moie: á

34: Oćiec moy vmiłuię go/ y do niego przyidźiemy/ á mie=

ſzkánie

strona: 364

Rozd: 14. według Ianá.

364.

1: ſzkánie v niego vczynimy.

werset: 24 Ktoć mnie nie miłuię/

2: ſłow moich nie chowa. A ſłowo ktoreście ſłyźzeli/ nie

3: ieftći moie: ále tego ktory mię poſłał/ Oycá.

werset: 25 Tom=

4: ći wam powiedział v was mieſzkáiąc.

werset: 26 Lecz " poćie=(*marg*) " **Słowo Græckie**παράκλητος, **nie tylko poćiefsycielá,**

ále y rzeczniká ábo przyczyńcę znaczy.1.Ian2. 1. (-)

5: lzyćiel Duch swięty/ ktorego Oćiec pośle w imię mo=

6: ie/ onći was wŕzytkiego náuczy: y przypomni wam

7: wŕzytko " comkolwiek wam powiedział'.

(*marg*) " **cokolwiek wam powiem.L. (-)**

werset: 27 Pokoy zo=

8: łtáwuię wam/ pokoy moy dáię wam: Nie iáko dawa

9: swiát/ ia wam dáię. Niechże fię nie trwoży łerce

10: wáfze/ áni fię lęka.

werset: 28 Słyszeliście żem ia wam powie=

11: dział: Odchodzę y wrocę fię do was. Gdybyście mię

12: miłowáli/ wŕzdybyście fię rádowáli/ * iż idę do Oycá:(*marg*) * **żem powiedział.G. (-)**

13: Bo Oćiec * więtfzy ielt niżli ia.(*marg*) * **moy.G. (-)**

werset: 29 Y terazem wam

14: powiedział przedtym niż fię sftánie: iżbyście/ gdy fię

15: sftánie/ wierzyli.

werset: 30 Już z wámi wiele mowić nie bę=

16: dę. Abowiem idzie książę swiátá ` tego'/ á we mnie(*marg*) ` **G. (-)**

17: nic nie ma.

werset: 31 Ale iżby swiát poznał/ że miłuię Oy=

18: cá: á iáko mi Oćiec rołkazał/ ták czynię. *

19: Wítańciefz/ podźmy łtąd.

20: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

21: **Wierzyćie w Bogá.**) Stąd ielt iáłny dowod/ że Pan Chriřtus

22: ielt onym práwym Bogiem/ ktorego Zydzi chwalili. Bo gdyby

23: im nie był/ nie mogłby łobie przywłázczać wiáry/ onemu Bogu

24: łámemu powinney. *August: in hunc locum. (marg)* **Christus Bog prawdziwy. (-)**

25: **Ielt mieřkánia wiele.**) Rozmáite mieřkánia/ znáczą rozliczne za=

- 26: sługi/ y różne zapłaty w iednym żywoćie wiecznym.(*marg*) **Różne zasługi y zapłaty w niebie.** (–) Bo iáko in=
- 27: sza ieft iálnóć słońcá/ á infsza księżycá/ á infsza gwiazd/ y gwiazdá
- 28: od gwiazdy różna ieft w iálnóći: ták teź będzie sświętych różna
- 29: chwałá w niebie. Co ieft przeciw Iowiniániptom/ Luteriptom
- 30: y Kálwiniptom.
- 31: **Iam ieft prawdá y żywot.**) Nie ládá prawdá y żywot/ ále iáko
- 32: się znáczy z Græckich ártukułow/ oná ifta á iedyndá prawdá/ y on
- 33: práwy á iedyndy żywot/ ktory ieft Pan Bog sam. A to iuź wtory
- 34: dowod Bołtwá Chriftułowego w tym Rozdziale: poniewaź on
- 35: ieft żywotem prawdziwym/ y tym ktory żywot dawa. Czego só=
- 36: bie żadne łtworzenie przywłáfczcáć nie moźe.(*marg*) **Chriflus prawdziwy Bog.** (–)

Zz 3

Kto mnie

strona: 365

365.

Ewángeliey Rozd: 14.

- 1: **Kto mnie widzi.**) Trzeci dowod/ że Pan Chriflus ieft Bogiem
- 2: iednym z Oycem. Bo nigdy poznánie Syná/ nie záwieráloby w
- 3: sobie poznánia Oycá/ áni kto widzi Syná/ nie iuźby widziáł Oy=
- 4: cá/ gdyby nie bylá iedná y táz iftnóć y nátuurá/ ábo iedno Bo=
- 5: łtwo Oycá y Syná. (*marg*) **Chriflus Bog ieden z Oycem.** (–)
- 6: **Nie wierzys że ia w Oycu.**) Czwarty dowod Bołtwá Páná
- 7: Chriftułowego y łpołiftnóći z Oycem. Bo tymi słowy (iáko y
- 8: onymi/ Ia y Oćiec ieftelmy iedno) wyráził nam y różnoć perfon
- 9: Oycá y Syná/ przeciw Sábellianom; y iednoć Bołtwá/ przeciw
- 10: Arianom. Aby nie rzekli/ że tylko dla wielkiego podobieńftwá
- 11: miedzy Oycem á Synem powiedziáł; Kto mnie widzi/ ten y Oy=
- 12: cá widzi. Bo nie moźe być włáśnie rozumian Oćiec w Synie/ á
- 13: Syn w Oycu; ieno dla łpołiftnóći y teyźe nátuurý Oycá y Syná.(*marg*) **Syn łpołiftny z Oycem.** (–)
- 14: **Y więtfse nád te.**) Chryfołtom S. w cálych księgách przeciwko

- 15: pogánom pokázuie/ iż fię to ípełniło nie tylko w ćieniu Piotro=
16: wym/ y w chuftkách Páwłowych/ ktorými choroby były vzdra=
17: wiáne: ále też y w reliquiách y przy grobiech S. męczennikow/ á
18: ná imię S. Bábili męczenniká/ o ktorým tám rzecz ma.(*marg*) **Cudá Świętych przez Reliquiae y obrázy ich.** (-) Stąd
19: dowodząc/ że Chrifus iest Bogiem: który mógł wypełnić y wy=
20: pełnił te słowá/ też y przez popioł świętych swoich. Iednák E=
21: wángelikowie dziśieyfzy przeciw temu ípor trzymáią/ iáko dziedzi=
22: cy y obrońcy niewiáry pogáńskiey. Iákoby Pan náłz takie cudo=
23: wne ípráwy prozno obiecował/ nie myśląc ábo nie mogąc ich
24: wypełnić. Przetoż zgoła wiáry nie dawáią wśzytkim dobrze do=
25: świádzonym hiftoryom kościelnym/ o cudách przez święte vczy=
26: nionych. W czym Ewángelikowie nic nie máią nád pogány/
27: przeciw ktorým Chryfoftom S. y Auguſtyn piſał: áni nád Ari=
28: any/ ktorzy także cudom S. męczennikow wiáry nie dawáli: iá=
29: ko o nich świádczy Ambroży S.(*marg*) **Niewierność odſzczepieńcow.** (-) Ale fię nikt niechay nie dziwuie
30: áni temu/ iż obrázy Pánný Márieý/ y podobne rzeczy y pámiątki
31: świętych także cudá czynią; iáko czynił cień Piotrá S. Ani te=
32: mu/ iż fię te zdádzą dziwnieyfze y trudnieyfze cudá/ niżli one ktore
33: íam Pan Chrifus czynił. Gdyż tu íam Pan (odeymuiąc nam
34: wízeláką przyczynę wątpienia) wyráźnie powiedział: że święci zá
35: íáfką y ípráwą iego więtfze cudá mieli czynić/ ániżli on íam czynił.
36: **To vczynię.**) Nie rzekł/ vczyni Oćiec/ ále/ Ia vczynię: áby o=
37: kazał/ iż iedná y táż iest moc Oycá co y Syná: á iż Oćiec nic nie
38: czyni bez Syná. (*marg*) **Chrifus rowny Oycu.** (-) Toć iuz ízoſty dowod/ ktorým iáwnie Boſtwo
39: íwe y rowność z Oycem pokázuie: kiedy po dwa kroć obiecuie to
40: wśzytko vczynić/ oczkolwiekby kto proſił w imię ie^{go}. Bo íamemu

strona: 366

Rozd: 15. według Ianá.

366.

- 1: Bogu włzechmocnemu przyłtoi czynić włzytko o coby kto proził.
- 2: **Aby z wámi miefskał ná wieki.**) Stąd widzimy/ iż nie lámym A=
- 3: poftołom Duch S. był obiecány y dány/ żeby ich náuczał wšel=
- 4: kiej prawdy (bo oni mogli ná ziemi być ná wieki) ále y namie=
- 5: łtnikom Apoftołkim.(*marg*) **Duch S. ieft dány namiáftkom Apoftolskim.** (-) A iż obietnice y przywileie dáne Apofto=
- 6: łom/ nie do ofob ich/ ále do vrzędow łą przywiązáne ná wieki.
- 7: Przetoż Biłkupi y páfterze y kościoł pośledni włzytkich wiekow
- 8: mieli y máią tegoż Duchá S. ich łpráwuiącego/ ktorego mieli
- 9: Apoftołowie y kościoł pierworodny.
- 10: **Pokoy moy dáię wam.**) Ten pokoy hæretykowie gwałcá y tár=
- 11: gáią hániebnymi odłzczepieńftwy łwemi. *August: in Pfal: 10.(marg)* **Hæretykowie pokoy Chrıtułow tárgáią.** (-)
- 12: **Oćiec więtfzy ieft nád mię.**) Syn Boży ieft rowien Oycu we=
- 13: dług Boftwá/ ktore ma z nim łpołeczne: á mnieyfzy niżli Oćiec
- 14: według człowieczeńftwá. Z łtrony ktorego tu mowi/ Iż idę do
- 15: Oycá: Bo Oćiec więtfzy ieft niżli ia. W tey tedy náturze Syn
- 16: mnieyfzy ieft/ w ktorey łzedł do Oycá. Lecz nie łzedł do Oycá z
- 17: łtrony Boftwá: wedle ktorego był włzędý/ y włzytko nápełniał:
- 18: ále z łtrony człowieczeńftwá.(*marg*) **Chriftus mnieyfzy Oycá z łtrony człowieczeńftwá.** (-)

rozdział: 15

19: **ROZDZIAŁ XV.**

- 20: 1 Pan ieft winne drzewko/ Oćiec iego winiarz. 2 y 6 Ktory
- 21: płodne látorośli ochędaża/ á niepłodne odćina y do ogniá miece.
- 22: 4 Chriftus nam każe miefzkáć w łobie. 5 Bez ktorego nic nie
- 23: możemy. 12 y 17 Przykazanie Páná Chrıtułowe o miłości łpo=

- 24: łączney często powtorzone. 14 Apoštołowie przyiáciele Páná
25: Chriftofowi/ ktorym oznaymił swoie táiemnice. 16 Y wybrał
26: ie/ áby owoc trwájący przynieśli. 18 Ktorych vtwierdza przeciw
27: nienawiści świeckey y prześladowáníu. 22 Zydowie nie máią
28: wymowki z grzechu fwego. 26 Obiecuie im poćiefzycielá Du=
29: chá świętego. (marg) **Záč: 50.**

Ewángelia ná świętoiedne⁸⁰Męczenniká / po Wielkemy nocy. (-)

werset: 1

- 30: **I** Am ieft winna máćicá * prawdziwa: á Oćiec(marg) * **oná.G. (-)**
31: moy ieft oraczem.

werset: 2 Wfzelką látorośl ktora

- 32: we mnie nie rodzi owocu/ " odetnie' ią: á w=(marg) " **odćinal L. G. S. (-)**
33: fzelką ktora rodzi owoc/ tę " ochędoży/ áby obfitzy o=(marg) " **ochędoża.G. S. (-)**
34: woc przynośilá.

werset: 3 Iuż wy iefteście czyftymi/ dla

- 35: fłowá ktorem do was mowił.

werset: 4 Miefzkayćiefz we

- 36: mnie; á ia w was. Iáko látorośl nie moze rodzić o=
37: wocu lámá z siebie/ iefli nie będzie trwác w winney

máćicy:

strona: 367

367.

Ewángeliey Rozd: 15.

- 1: máćicy: tákze áni wy/ iefli we mnie miefzkác nie
2: będziecie.

(marg) **Ewángelia o wielu Męczennikách po Wielkieynocy. (-)**

werset: 5

- 3: Iamći ieft winna máćicá: wyście látorośli.
4: Kto miefzka we mnie/ á ia w nim; ten wielki owoc
5: " rodzi'. bo bezemnie nic czynić nie możecie.(marg) " **przynosi. (-)**

werset: 6] Ieśli=

6: by kto we mnie nie trwał; precz wyrzucon będzie iá=

7: ko látorośl/ y " wíchnie/ y " zbiorą ią'/ y do ognia " wrzu=(*marg*) " **wfycha2 L S.**

: " **zbieráią ie3 L. G.**

: " **wrzucáią y goráią.4 L. G. S. (-)**

8: cą/ y gore'.

werset: 7] Ieśliż we mnie trwać będziecie/ á fło=

9: wá moje v was trwać będą; czegokolwiek záchcecie

10: prośić będziecie/ y sítanie fię wam. *

(*marg*) **Záczá: 51. (-)**

werset: 8]

11: W tymći ieft vwielbion Oćiec moy: iżbyście

12: obfity owoc przynieśli/ " y byli' moimi vczniámi.(*marg*) " **á będziecieG. (-)**

werset: 9]

13: Iáko mię vmiłował Oćiec/ y ia vmiłowałem was.

14: Trwayćiesz w miłości moiey.

werset: 10] Ieśliż przykazania

15: moje záchowaćie/ będziecie trwać w miłości moiey.

16: iákom ̄ y' ia záchował rofkazania Oycá mego/ y tr=(*marg*) ̄ **G. (-)**

17: wam w miłości iego.

werset: 11] Tomći wam powiedział:

18: áby wefele moje w was trwáło/ á wefele wáŕze zupeł=

19: ne było.

(*marg*) **Ewángelia w wigilią Apóstołow. (-)**

werset: 12]

20: Toć ieft przykazanie moie; ábyście fię ſpołecz=

21: nie miłowáli/ ták iákom **ia** was vmiłował.

werset: 13] Więť=

22: Ízey nád tę miłości żaden nie ma; iedno gdy kto du=

23: Iżę śwą położy za przyaścioły swoie.

werset: 14 Wy ielście

24: przyaście moi/ ielci czynić będziecie co ia wam ro=

25: Ikażuię.

werset: 15 Iuż was * " nie zowie' sługami: gdyż Iu=(marg) * **dáley.G.**

: " **nie będe zwałN L. (-)**

26: gá niewie co czyni Pan iego: Lecz was názwałem

27: przyaścioły/ bo wżytko com słýżał od Oycá mego o=

28: znaymiłem wam.

werset: 16 Nie wyście mnie obráli: álem

29: ia was obrał. y poştánowiłem was/ ábyście Izli

30: y przynieśli owoc/ á owocby wálz trwał: áby ocz=

31: kolwiekbyście próšili Oycá w imię moie/ dałby

32: wam. *

(marg) **Záczá: 52.**

: **Ewángelia ná dzień S. Symoná y Iudy. (-)**

werset: 17

33: Toć wam przykażuię; ábyście się Ipołącznie mi=

34: Iowáli.

werset: 18 IelIż was świat nienawidzi; wiedzćielz

Iż mnie

strona: 368

Rozd: 15. według Iana.

368.

1: Iż mnie pierwey niż was nienawidział.

werset: 19 Byście

2: byli z światá; tedyby świat co Iwego ielst miłował:

3: Lecz Iżeście nie Ią z światá/ álem ia was wybrał z

4: światá; przetoż was świat nienawidzi.

werset: 20 WÍpo=

5: mnićie ná fłowá - moje ktorem ia wam mowił: Nie(*marg*) **G.** (-)

6: ieft fługá więtlzy niż pan iego. Ieślić mnie prze=

7: ślądowáli; y wasći prześlądowác będą. Ieśliż fło=

8: wá moje chowáli; y wáfzeć chowác będą.

werset: 21 Aleć

9: wam to wżytko czynić będą dla imieniá mego: bo

10: nie znáią onego ktory mię pośláł.

(*marg*) **Záczá 53.** (-)

werset: 22

11: Bych był nie przyfzedł/ á nie powieđał im/ nie

12: mieliby grzechu: lecz teraz nie máią wymowki z grze=

13: chu fwego.

werset: 23 Ktoć mnie nienawidzi/ y Oycá mego

14: nienawidzi.

werset: 24 Bych był miedzy nimi vczynkow nie

15: czynił ktorych żaden infzy nie czynił; nie mieliby grze

16: chu. lecz teraz y widzieli y nienawidzieli y mnie y

17: Oycá mego.

werset: 25 A to żeby fię wypełniło fłowo ktore

18: ieft w zakonie ich nápiśáne: Ze mię " dáremnie' mie= (*marg*) " **niesłufsnie.** (-)

19: li w nienawiści. *

(*marg*) **Ewángelia w Niedz: po Bożym wstąpieniu.** (-)

werset: 26

20: A gdy przyidzie poćiefzyćiel/ ktorego ia wam

21: pošlę od Oycá/ " Duchá' prawdy/ ktory od Oycá po=(*marg*) " **duch1 L. S.Gr. obcy
wykład przypufsczaią.** (-)

22: chodzi; onći o mnie świádczyć będzie:

werset: 27 y wy " fwiád=

23: czyć będziecie: bo ze mną od początku ieście.(*marg*) " **swiádczyćie5 L. G. S.** (-)

24: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 25: **Odetnie ią.**) Chriftus ma w cieie fwym duchownym niekto=
26: re członki niepożyteczne. Przeżoż y zli Chrześcijanie/ ponieważ
27: ią członkami Chriftufowemi/ w kościele być mogą. *(marg)* **Y zli ią w kościele.** (–)
28: **Aby obfitsy.**) Stąd widzimy/ iż człowiek może zawnfze poki
29: żyw/ w Iprawiedliwości y w świątobliwości rość y poftępować.
30: **Dla słowá ktorem do was mowił.**) Auguftyn S. wykłáda to o
31: łowie Sákrámentálnym krztu S. á nie o kazánym tylko. *Tract:*
32: 80. *in Ioan.* *(marg)* **Człowiek zawnfse może być Iprawiedliwfsy.** (–)
33: **Iefli we mnie miefskáć nie będziecie.**) Te słowá Pánfkie pod pe=
34: wną kondicyą/ Iefli we mnie trwác będziecie: Iefli przykazanie
35: moje záchowacie: y tym podobne/ iáśnie pokázuią/ *(marg)* **Człowiek nie możeby
pewien Iáski y zbáwienia.** (–)iż my pewni

Aaa

być nie

strona: 369

369.

Ewángeliey Rozd: 15.

- 1: być nie możemy iefli w dobrym do końca trwác będziemy/ y iefli
2: zbáwieni będziemy ábo potępieni: gdyż niewiemy iefli te kondi=
3: cye záchowamy ábo wypełnimy.
4: Co ieft przeciw prożney vfnó=
5: ści y pewności/ ábo ráczye dumie Ewángelikow dżisieyfszych.
6: Stąd fię też vczymy/ iż ktokolwiek przez kácerftwo ábo odźczę=
7: pieńftwo/ ábo prze ktorążkolwiek inną przyczynę/ odcięty ieft od
8: Ciálá Chriftufowego/ ktory ieft kościoł iego; ten żadnych vczyn=
9: kow pátnych ku zbáwieniu czynić nie może. *(marg)* **Odcięty od kościołá nic
Boguprzyjemne⁸⁰czynić nie może.** (–)
10: **Iefli we mnie trwác będziecie.**) Przeżoć odźczepieńcy/ by fię na=
11: więcey modlili; iednák nigdy nie będą wyflucháni: iż nie ią w
12: Chriftušie/ iż nie trwáią w kościele Chriftufowym.
13: **Iefli przykazania moje.**) Ták pilne á częfte vpominanie Pánf=

- 14: ĩkie ku záchowáníu przykazánia iego/ dofyć pokázuie; iż żywot
- 15: Chrześcijánĳkiego człowieká nie ná łámeý wierze/ ále więceý ná
- 16: dobrych vczyńkách zależy. (marg) **Záchowáníe przykazánia do zbáwienia potrzebne.** (–)
- 17: **Ieśliżeć mnie prześládowáli.**) Dáie znác/ iż mnodzy nie mieli być
- 18: pośłufzni kościołowi: á nie dziw/ gdyż y łamego Chrístułá odrzu
- 19: ćili y z náuką iego.
- 20: **Bych był vczyńkow nie czynił.**) Ieśli Zydzi nicby byli nie grze=
- 21: łzyli/ Chrístułá nie przyimuiąc/ by był nie czynił tákich cudow ía=
- 22: kich nikt nie czynił: Coż zá wymowkę mieć będą Kátholikowie/
- 23: ktorzy się zwieść dáli Lutrowi ábo Kálwinowi/ bez żadnych
- 24: zgołá cudow? (marg) **Lekkość odśzczepiencow.** (–)
- 25: **Ktorego ía wam pošę.**) Oto Syn Duchá pošyła ták íako y O=
- 26: ćiec: iż Duch S. pochodzi od Syná ták íako y od Oycá. Y prze=
- 27: toż íełt názwan Duchem Syná/ Duchem Chrístułowým y Du=
- 28: chem prawdy. W czym Grækowie y Ruś bárzo błádzą. (marg) **Duch S. y od Syná pochodzi.** (–)
- 29: **Y wy świádczyć będziećie.**) Złáczył świádectwo Apóstołĳkie z
- 30: świádectwem Duchá S. ábyfmy wiedzieli iż świádectwo praw=
- 31: dy íełt nierozdzielnie w Duchu S. y w przełożonych kościelnych.(marg) **Przełożeni Duchowni máią Duchá prawdy.** (–)

rozdział: 16

32: ROZDZIAŁ XVI.

- 33: 1 Opowieda swoim prześládowáníe dla imieniá swego. 7 Ale
- 34: im zás Duchá S. poćiechy obiecuie. 8 Vrzędy Duchá S. świát
- 35: łtrofowác. 13 Wierne vczyć: 14 A Chrístułá wielbić. 16 y 28
- 36: Powieda im o odefzćiu swym ná máły czás. 21 Przywiodfzy po=
- 37: dobieńłtwo rodząceý niewiáłyty. 23 Vpomina/ áby prošili Oycá
- 38: w imię swoie. 27 Kogo Bog Oćiec miłuíe. 32 Opowieda im

39: przyźle rośprofzenie.

Tomći

strona: 370

Rozd: 16. według Ianá.

370.

werset: 1

1: **T** Omći wam powiedział/ ábyście fię nie gor=
2: ízyli.

werset: 2 Wyłącząc was z boźnic: Aleć przyi=

3: dzie godziná/ że wśzelki ktory was zábiie/
4: mniemác będzie że czyni pośługę Bogu.

werset: 3 A to wam

5: vczynią/ iż nie poználi Oycá/ áni mnie.

werset: 4 Alemći to

6: wam powiedział; ábyście gdy **tá** godziná przyidzie/
7: wśpomnieli ná to/ zem ia wam opowiedział. *

werset: 5

8: A tegom wam z przodku nie powieđał/ iżem był
9: z wámi.(*marg*) **Ewángelia w Niedz: 4. po Wielkieynocy. (-)**
10: Lecz teraz idę do onego ktory mię pośłał: á żaden
11: z was nie pyta mię; dokąd idźiefz?

werset: 6 Ale iżem to wam

12: powiedział/ ímutek nápełnił ferce wálze.

werset: 7 Aleć ia

13: prawdę wam powieđam: pożyteczno wam ábych ia
14: odśzedł. Bo iefli * nie odeyde/ Poćiefzyciel nie przyi=(*marg*) * **ia.K. G. (-)**
15: dzie do was: ále iefli odeyde/ pośłę go do was.

werset: 8 A

16: on przyźedfzy/ będzie karał świát " z grzechu/ y z íprá=
17: wiedliwości/ y z íądu.

(*marg*) " **Z grzechu, ktorego się dopuścił: z łpprawiedliowości ktorą opuścił: y z ładu, ktorym wzgárdził.**Aug: Cyr. (-)

werset: 9] Z grzechu mowię; iż nie " wie=(*marg*) " **wwierzyli** N L. (-)

18: rzą' w mię.

werset: 10] A z łprawiedliowości; iż do Oycá idę/

19: á iuż mię **więcey** nie wyźrzyćie.

werset: 11] A z ładu; iż kśiążę

20: tego światá iuż iest ofádzone.

werset: 12] Mamći wam iefzcie

21: wiele mowić: ále teraz znieść nie możećie.

werset: 13] Lecz

22: gdy przyidzie on Duch prawdy/ " náuczy was wśelkiew (*marg*) " **będzie wam przewodnikiem do wśelákiew prawdy.** N L. G. S. (-)

23: prawdy: Bo nie łam od siebie mowić będzie/ ále co=

24: kolwiek wśłyży **to** powie: y przyłże rzeczy wam oznay=

25: mi.

werset: 14] Onći mię wvielbi: bowiem z mego weźmie/

26: á wam opowie. *

(*marg*) **Záčz: 54.** (-)

werset: 15]

27: Wśytko cokolwiek ma Oćiec/ moje iest. Dla te=

28: gożem powiedział; że z me^{go} " weźmie/ á wam opowie.(*marg*) " **bierze** G. (-)

(*marg*) **Ewán: Niedz: 3. po Wielkieynocy.** (-)

werset: 16]

29: Máluczko/ á iuż' mię nie " wyźrzyćie: y záfię má=(*marg*) " **G. S.**

: " **widzićie.** 1 L. G. (-)

30: luczko/ á wyźrzyćie mię: iż idę do Oycá.

werset: 17] Mowili

31: tedy **niektorzy** z vczniow iego miedzy łobą: Coż to iest

32: co nam powieða: Máluczko/ á nie wyźrzyćie mię: y

33: zálfię **muluczko** [!] / á wyźrzyćie mię: á iż idę do Oycá?

werset: 18

34: Mowili tedy: Coż to iełt co mowi/ Máluczko?

Aaa 2

niewiemy

strona: 371

371.

Ewángeliey Rozd: 16.

1: niewiemy co powieða.

werset: 19]Poznał tedy Iefus/ że go

2: pytać chćieli: y rzekł im: O tym fię pytaćie miedzy

3: łobą/ iżem wam rzekł; máluczko/ á nie wyźrzyćie mię:

4: y zálfię máluczko á wyźrzyćie mię?

werset: 20]Záprawdę/ zá=

5: prawdę wam powieðam; iż wy będziećie plákác y

6: nárzekać/ á świat fię będzie wefelił: á wy fię łmęćić

7: będziećie; ále łmutek wálz w rádość fię obroći.

werset: 21]Nie=

8: wiáltá gdy rodzi/ łmętek ma/ iż przyłzłá iey godziná:

9: lecz gdy porodzi dziećiątko/ iuż nie pámięta wćifnie=

10: nia dla rádości/ iż fię człowiek ná świat národził.

werset: 22

11: Przetoż y wy/ teraz w prawdzie łmutek maćie: lecz

12: zálfię oglądam was/ á będzie fię rádowáło ferce wá=

13: łze: á rádości wálzey żaden od was nie " odeymie. *

(*marg*) " **odeymie.N L. G.** (–)

werset: 23

14: A dnia onego nie będziećie mię ni ocz pytać. (*marg*) **Záczá: 55.**

: **Ewángelia 5. Niedz: po Wielkieynocy.** (–)

15: Záprawdę/ záprawdę wam powieðam; " Iefli o (*marg*) " **iż oczkolwiekG.** (–)

16: co' prosić będziecie Oycá w imię moie/ da wam.

werset: 24 Do

17: tychmiałt ni oczeście nie prošli w imię moie. Pro=

18: ściefz á weźmiecie: áby rádość wálzá była dołkonála.

werset: 25

19: Toćiem wam powieđał przez przypowieści: " Przy=(*marg*) " **Lecz przychodzi.G.** (-)

20: chodźić' gođziná gđy iuż **dáley** nie przez przypowieści

21: mowić wam bęđę; ále iáwnie o Oycu oznaymię

22: wam.

werset: 26 W on dzień w imię moie prosić będziecie:

23: y nie mowię wam iż ia bęđę Oycá prosił zá wámi.

werset: 27

24: Abowiem łam Oćiec miłwie was/ żeście wy mnie

25: vmiłowáli/ y vwierzylístie/ zem ia od Bogá wyłzedł.

werset: 28

26: Wyłzedłem od Oycá/ á przyłzedłem ná świát: zás

27: opułzczam świát/ á idę do Oycá.

werset: 29 Rzekli mu vcz=

28: niowie iego: Oto/ teraz iáwnie mowilz/ á žadney

29: przypowieści nie powiádałz.

werset: 30 Teraz wiemy że w=

30: łzytko wiefz; á nie potrzebác żeby cię kto pytał. Z tąđ=

31: że wierzimy żeś od Bogá wyłzedł. *

werset: 31

32: Odpowiedział im Iefus; Teraz wierzycie?

werset: 32

33: Otoć przychodzi gođziná/ y teraz że przyłzła; áby=

34: ście fię káždy w łwá rołpierzchnęli/ á mnie łámeo

strona: 372

Rodz: 16. według Iana.

372.

1: zostawili: lecz nie iestem sam; bo iest Ociec ze mną.

werset: 33

2: Tomci wam powiedzial; abyście we mnie pokoy

3: mieli. Na swiecie wciik miec bedziecie: ale wfaycie/

4: iamci zwyciezyl swiat.

NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **Mamci wam iefscze wiele mowic.**) Z tego mieyfcá mamy/ że Apo=

6: stołowie y inni wierni wiele fię rzeczy potym náuczyl/ ktorych

7: Pan Chrifus ná on czás nie vczył dla ich niepofobnosci.(marg) **Trádicie.** (-) W

8: czym fię pokázuie dziwna opátrznosc Pánfka: że Pan Chrifus

9: sam przez fię nie wlyzytkiego vczył áni stánowił: abyłmy nie mniefy

10: pewni byli o tych náukách y obrzedách/ ktore potym kościol od

11: Duchá S. náuczony podał; iáko y o tych/ ktore sam Pan Chri=

12: stus podał.

13: **Duch prawdy.**) Acz wiele ludzi máiá Duchá S. ná fwe po=

14: swięcenie: ale ku náuczaniu wízelákiefy prawdy y ku záchowaniu

15: od wízelákiefego błędu/ Duch S. dány iest sámemu kościolowi y

16: przełożonym iego/ y powłzechnym Koncyliom/ áby z nimi był y

17: mieszkál ná wieki. Zá czym idzie/ że áni wlyzytek kościol/ áni po=

18: rzáadne zgromádenie Bifkupow ná Koncylium/ áni nawyżłzy

19: Bifkup/ w dekrećiefch fwych o wierze/ błádzić nie mogá.(marg) **Duch prawdy dány przełożonym kościelnym.** (-)

20: **Wfsytko cokolwiek ma Ociec, moie iest.**) Stąd dowodzą swię=

21: ci Doktorowie/ że Chrifus iest rowien Bogu Oycu. Bo záadne

22: stworzenie nie moze obiáć/ ogárnąć/ áni miec wlyzytkiego tego co

23: ma Bog Ociec: áni sámó człowieczeństwo Chrifufowe/ we=

24: dlug ktorego iest mniefłzy niźli Ociec. (marg) **Chrifus iest Bogu Oycu rowny.** (-)

25: **W imię moie.**) Przetoc kościol powłzechny wlyzytkie fwe modli=

26: twy ták zwiera: przez Páná nlżego Ieŝufá Chriŝtuŝá: y te kto=

27: re f do ŝwiętych.(*margin*) **Kżda modlitw w imię Chriŝtuŝowe.** (–)

rozdział: 17

28: **ROZDZIAŁ XVII.**

29: 1 Modlitw Páná Chriŝtuŝow do Oycá ŝwego/ o wwiebie=

30: nie ták ŝwe/ iáko y Oycowe. 5 Chriŝtus miał chwałę v Oycá

31: przed ŝtworzeniem ŝwit. 9 Proŝi z Apoŝtoy. 20 Y z wŝy=

32: tkie ktorzy przez nie mieli we wierzy. 11 y 21 Aby wŝyŝcy byli

33: iedno:  iżby ŝwit pozna/ iż go Ociec zea. 24 A iżby z nim

34: byli tm gdzie Chriŝtus ieŝt/ y oglądáli chwałę iego. (*margin*) **Zcz: 56.**

: **Ewángelia w wigili Bożego wŝtpienia.** (–)

werset: 1

35: **T**O powiedział Ieŝus: y podniozy oczy * w(*margin*) * **ŝwe.G.** (–)

36: niebo/ rzek: Oycze/ przyŝl godzin/ wŝaw

37: Syná twego/ by ci **tez** Syn twoy wŝawi:

Aaa 3

Ikoŝ

strona: 373

373.

Ewángeliey Rozd: 17.

werset: 2

1: Ikoŝ iemu da wadz " nd wŝzelkim citem;(margin) " **nde wŝyŝtkimi ludzmi.** (–)

2: iżby wŝzem ktoreŝ mu da/ da im ŝywot wieczny.

werset: 3

3: teni ieŝt ŝywot wieczny; by poználi cibie/ ŝamego

4: Bogá prawdziwego/ y ktoregoŝ poŝla Ieŝus Chri=

5: ŝtuŝ.

werset: 4

6: ŝem ŝprwę ktoraŝ mi zlei.

werset: 5

7: ty Oycze ŝam v ŝiebie/ t chwa ktoram miał y ci=

8: bie pierwey niżli świat był stworzon.

werset: 6] Oznaymi=

9: łem imię tve ludźiom ktoreś mi dał z światá: Two=

10: ic byli/ y dałeś mi ie: á słowo twoie záchowáli.

werset: 7] Te=

11: raz poználi iż wżytko coś mi dał/ od ciebie ieft:

werset: 8] A=

12: bowiem słowá ktoreś mi dał/ oddałem im: á oni **ie**

13: przyięli/ y poználi prawdźiwie žem od ciebie wyžedł:

14: y vwierzyli żeś ty mnie pośłał.

werset: 9] Iac zá nimi profżę:

15: Nie zá światem profżę; lecz zá temi ktoreś mi dał:

werset: 10]

16: boć są twoi: y wżytki rzeczy moje są twoie: á two=

17: ie są moje: y wławionem ieft w nich. A " iużem nie (*marg*) " **iuż nie będę.** (–)

18: ieft' ná świecie: ále ci są ná świecie/ á ia do ciebie

19: idę. *

werset: 11]

20: Oycze święty/ záchowayże ie " w imię twoie/ kto=(*marg*) " **dla sławy y chwały twoiey.**
(–)

21: reś mi dał: áby byli iedno iáko ` y my.(*marg*) `G. (–)

werset: 12] Gdym z nimi

22: był */ iam ie záchowywał w imię twoie. Ktoreś mi (*marg*) * **ná świecie.G.** (–)

23: dał/ ftrzegłem **ich**: y żaden z nich nie zginął/ iedno " fyn (*marg*) " **ten który miał
zginąć. Hebrá.** (–)

24: zátřacenia: žeby się písmo spełniło.

werset: 13] A teraz do

25: ciebie idę: y mowię to ná świecie/ áby mieli wesele

26: moje wypełnione w sobie.

werset: 14 " Iam im dał słowo two=(*marg*) " **Iam ich nauczył, czegoś kazał. Hebraísm.**

(-)

27: ie/ á świat miał ie w nienawiści/ iż nie łą z światá/

28: iáko ̄ y' ia nie ieltem z światá.(*marg*) ̄G. (-)

werset: 15 Nie profzę ábyś ie

29: ział z światá: ále żebyś ie zachował ode złego.

(*marg*) **Zączá: 57.** (-)

werset: 16 Nie

30: łąć z światá: iáko ̄ y' ia nie ieltem z światá.(*marg*) ̄G. (-)

werset: 17

31: Poświęće ie w prawdzie *. Słowo twoie ielt(*marg*) * **twoiey.G.** (-)

32: prawdá.

werset: 18 Iákoś ̄ ty' mnie pośłał ná świat/ y iam ie(*marg*) ̄G. (-)

33: pośłał ná świat.

werset: 19 A zá nie/ ia " poświęcam ámego

34: siebie: áby y oni byli poświęceni w prawdzie.

(*marg*) " **to ielt, ofiaruję tobie ciało moje: pierwey ná wieczerzy, á potym ná krzyżu.**

(-)

werset: 20 A

nie tylko

strona: 374

Rozd: 17. według Ianá.

374.

1: nie tylko zá tymi profzę; lecz y zá onymi którzy przez

2: słowo ich wwierzą w mię:

werset: 21 áby wżyscy byli iedno/

3: iáko ty Oycze we mnie/ á ia w tobie; áby y oni w nas

4: iedno byli: áby wwierzył świat iżes ty mnie pośłał.

werset: 22

5: A ia chwałę którą ty mnie dał/ dałem im: áby by=

6: li iedno/ iáko ̄ y' my iedno iestefmy.(*marg*) ̄G. (-)

werset: 23 Ia w nich/ á ty

7: we mnie: áby byli dofkonałymi w iedno: á iżby po=

8: znał świat żeś ty mnie pośłał; y vmiłowałeś ie/ iákoś

9: ̄ y' mnie vmiłował.(*marg*) ̄G. (-)

werset: 24 Oycze/ **ci** ktoreś mi dał/ chcę/

10: áby gdziem ia iest/ y oni byli zemną: áby oglądáli ch=

11: wałę moię/ ktorąś mi dał: ábowiemeś mię vmiłował

12: przed záłożeniem światá.

werset: 25 Oycze spráwiedliwy */(*marg*) * **y.K. G.** (-)

13: świat cię nie poznał. á iam ciębie poznał: y ci po=

14: ználi/ żeś ty mnie pośłał.

werset: 26 Y oznaymiłem im imię

15: twoie/ y oznaymię: áby miłość ktorąś mnie vmiło=

16: wał/ w nich byłá/ á ia w nich.

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **Ten iest żywot wieczny.**) Z tego mieyfcá Arianowie y Sámofá=

19: tenowie chcieli dowieść/ że nie Chrístus ále sam Bog Oćiec iest

20: Bogiem prawdziwym: Iákoż y Nowokrzeczeńcy nie zániecháli

21: tu przydáć Ariánfkiej głozy. Ale próżno. Bo y Pan Chrístus

22: iest tákże názwan Bogiem prawdziwym/ y żywotem wiecznym.(*marg*) **Sam Oćiec z**

Synem y z Duchem S. iest Bog prawdziwy. (-)

23: To tedy słowko (lámego) nie wyłączać Syná od Bořtwá Oyco=

24: wřkiego. (gdź y Pan Chrístus iest Bogiem prawdziwym/ ktory

25: iest w Oycu á Oćiec w nim/ y iest iedno y iednym Bogiem z Oy=

26: cem) ále wyłącza rzeczy řtworzone y Bogi fałszywe y tytułowá=

27: ne/ y to wřzyřtko co iest od Bořtwá różne. Iáko gdź mowiemy:

28: Iż sam człowiek iest rozumny/ nie wyłącza my ániółow/ áni duřze

29: człowieczey/ ktora w nim iest: ále tylko inne nierozumne řtwo=

- 30: rzenia. Podobne mieyfce Chryfoftom S. pokázuie z Páwłá S.
- 31: Izali ia fam/ y Bárnábás niemamy wolności to czynić? Kędy Pá=
32: weł mowiąc; Ia fam; nie tylko nie wyłącza od siebie Bárnabafzá/
33: ále owřzem go z łobą złącza. Tákże y tu rozumiey. Ten tedy ieft wy=
34: kład tych łłow prawdziwy: Ten ieft żywot wieczny. Iákoby
35: rzekł: Tá ieft ná tym świecie drogá y łpołob przyścia do żywotá
36: wiecznego; áby ludzie przez wiárę poználi ciebie łamego praw=

dziwego

strona: 375

375.

Ewángeliey Rozd: 17.

- 1: dziwego Bogá: to ieft/ ciebie Oycá/ któryś z Synem y z Duchem
2: S. łwoim ieft onym Bogiem/ ktory fam ma Bořtwo prawdzi=
3: we: y nád to áby poználi iednego pořredniká Bogá y ludzi/
4: ktoregoř zefłáł Iefufá Chriftufá.
5: **Tá chwałá ktoram miał.**) Proři Chriftus/ iáko práwy człó=
6: wiek/ áby go Oćiec vwielbił/ tez według człowieczeńtwá/ oná
7: chwałá/ ktorá miał v niego przed wieki/ według Bořtwá. To
8: ieft/ áby przez powyřżlenie náтуры człowieczey/ okazan był on człó=
9: wiek Chriftus/ iż tez był Synem Bořym: áby go zá tym y ánio=
10: łowie y ludzie zá Bogá vználi/ chwalili y wielbili/ áby ná iego
11: imię kłániáło łię káźde koláno. (marg) **Chrift# według Bořtwá miał chwałę v Oycá przed wieki.** (–)
12: **Wřsytko twoie ieft moie.**) To tedy y iftnořć y náurá y Bořtwo
13: y chwałá y wřzechmocnořć y przedwiecznořć Oycowá/ ieft Syno=
14: wá: gdyř Pan řadney rzeczy nie wymuie. (marg) **Bořtwo oycowskie ieft Synowe.** (–)
15: **Aby byli iedno iáko y my.**) Tym mieyfcm Arianowie/ chćieli
16: wywróćć ono; Ia y Oćiec iedno ieftełmy.(marg) **Ináczey Syn Bořy ieft iedno z Oycem, á ináczey ludzie łá iedno.** (–) Ale im dobrze Au=
17: guřtyn S. odpowieda/ pokázuiać iż nie rzeczono/ Aby byli iedno z
18: námi/ ále iedno z łobą/ iáko y my ieftełmy iedno. Iř ináczey my

- 19: iestełmy iedno z sobą/ á ináčzey Oćiec y Syn iedno są. Bo to nie
- 20: iest przykład równości/ ále podobieństwą. Iáko y ono: Bądźcie
- 21: doskonáli/ iáko Oćiec wáż iest doskonály.
- 22: **Poświęćze ie w prawdzie.**)(*marg*) **Kościół błędzić nie może.** (–) Chrifus prósi á
- Apoštołowie y
- 23: ich następny/ y ktorzybykolwiek byli ich wiary/ byli poświęceni
- 24: w prawdzie. To iest/ áby kościół powszechny záfwe miał Duchá
- 25: prawdy/ á był wolen od wżego błędu: Ktora modlitwá Pán=
- 26: íká nie byłaby wyfluchána/ gdyby kościół mógł błędzić.
- 27: **Lecz y zá onemi.**) Wielka poćiechá Kátholikow/ że Pan Chri=
- 28: ítus modlił się nie tylko zá fáme Apoštoły/ ále zá wżytek kościoł
- 29: Apoštołki/ ktory iest y będzie aż do sfończenia świátá:(*marg*) **Kościół nie może vftác.**
- (–) y zá wży=
- 30: tkie ktorzy przez náukę ábo od fámych Apoštołow/ ábo od kościo=
- 31: łow od nich poštánowionych wziętą vwierzyli. Nie zá te ktorzy
- 32: wzięli náukę od Lutrá/ Kálwiná/ Cwingliuś/ Nowokrzecńcow/
- 33: áni zá te ktorzy do nich/ ábo do zborow ich náuk przyftáli: á od
- 34: Apoštołkich kościołow się odłączyli.

rozdział: 18

35: ROZDZIAŁ XVIII.

- 36: 1 Chrifus w ogrodzie. 2 Wydan od Iudafzá. 10 Piotr v=
- 37: ćiał vcho Málchufzowi. 13 Prowádzon do Annaśzá/ y do Kái=
- 38: phafzá. 15 Piotr ízedłzy zá nim. 17. 25. y 27 Trzy kroć się go zá=

przał.

strona: 376

Rozd: 18. według Ianá.

376.

- 1: przał. 19 Káipháfz pyta Chrifufá. 20 Odpowiedz iego. 22 Po=
- 2: liczek zá nię. 28 Wiedzion do Piłatá. 34 y 37 Wyznawa się być
- 3: krolem Zydowśkim. 36 Ale nie z tego świátá. 39 Piłat go chce

4: wypuścić. 40 Ale oni wołá Bárabbafzá. (marg) **Záczá: 58.**

Páffy/ którą czytáią w Wielki Piątek. (-)

werset: 1

5: **T**O powiedziawfzy Iefus/ wyfzedł z vczniámi

6: fwymi zá rzeczkę Cedron/ kędy był ogrod: do

7: ktorego on wfzedł y vczniowie iego.

werset: 2

8: wiedziál teź **to** mieyfce Iudałz ktory go wydał: iż fię

9: tám często fchadzał Iefus z vczniámi fwoimi.

werset: 3

10: dałz tedy wziáwłzy rotę/ y od Arcykápłanow y Phá=

11: ryzeufzow fłuźebniki: przyfzedł tám z láterniámi/ y z

12: pochodniámi/ y z broniami.

werset: 4

13: wfzytko co nań przyść miáło/ wyfzedłzy rzekł im: Ko=

14: goź fzucaćie?

werset: 5

15: reńkiego. Rzekł im Iefus: Iamći ieft. A z nimi

16: teź ftał Iudałz ktory go wydawał.

werset: 6

17: rzekł; Iam ieft: pozli ná zad/ y pádli ná ziemię.

werset: 7

18: Zopytał ich tedy záfię; Kogo fzucaćie? A oni po=

19: wiedzieli: Iefufá Názareńkiego.

werset: 8

20: Iefus: Powiedziálem wam/ żem ia ieft. Iefliź te=

21: dy mnie fzucaćie/ dopuśćiefz tym odeyść.

werset: 9

22: wypefniły fłowá ktore wyrzekł: Iż z tych ktoreś

23: mi dał/ żadnegom nie stracił.

werset: 10 A tak Symon Piotr

24: mając kord/ dobył go: y vderzył sługę Arcykąplán=

25: łkiego/ y wciął mu prawe vcho. A **temu** słudze było i=

26: mię Málchufz.

werset: 11 Rzekł tedy Iefus Piotrowi: Włóż

27: twoy kord w pochwy. Izali kielichá ktory mi dał O=

28: ćiec " pić nie będę?

(marg) " **nie chceś ábych pił kielichN L.** (-)

werset: 12 Rotá tedy y " Rotmiłtrz' y łłu=*(marg)* " **tyśiáćnikG.** (-)

29: żebnicy Zydowłcy poimáli Iefufá/ y zwiázáli go:

werset: 13 Y

30: wiedli go naprzod do Annafzá: Bo był świekier

31: Káiphafzow/ ktory był Arcykáplánem roku onego.

werset: 14

32: A Káiphafz był **on** ktory Zydom rádził; Ze poży=

33: teczno ieft áby ieden człowiek vmárł zá **lnd [!]** .

werset: 15 Y łzedł

34: zá Iefufem Symon Piotr/ y drugi vczeń. A ten v=

Bbb

czeń był

strona: 377

377.

Ewángeliey Rozd: 18.

1: czeń był znáiomy Arcykáplánowi: y włzedł łpołu z

2: Iefufem do dworu " Arcykáplánłkiego.

(marg) " **Rozumiey Káiphafzowego. iáko mafś niżej #. 24. że go był Annafś posłał do Káiphafśá.** (-)

werset: 16 A Piotr

3: łtał v drzwi ná dworze. Wyłzedł tedy * drugi vczeń/*(marg)* * **on.6 L. G. S.** (-)

4: ktory był znáiomý Arcykáplánowi/ y " mowił z odź=(*marg*) " **kazał ábo rzekł odzwierney. Hebráifm. (-)**

5: wierną: y wprowadził Piotrá.

werset: 17 Rzekłá tedy Pio=

6: trowi słuźebnicá odźwierna: Zaliś y ty nie iest z v=

7: czniow człowieká tego? On powiedział; Nie ie=

8: ítem.

werset: 18 Y ítałá czeladź y słuźebnicy " v węgla/ bo źi=(*marg*) " **vczyniwśy ogien.G. (-)**

9: mno było/ y grzali íię: á ítał teź z nimi ` y' Piotr/ grze=(*marg*) `G. (-)

10: iąc íię.

werset: 19 Tedy Arcykáplán pytał Iefuła o iego vcz=

11: niách/ y o náuce iego.

werset: 20 Odpowiedział mu Iefus:

12: Iaćiem iáwnnie powiádał swiátu: iamći závłze v=

13: czył w boźnicy/ y w kościele gdzie íię " wśzyścy' Zydo=(*marg*) " **zewfządG. (-)**

14: wie íchadzaią: á w íkrytości nicem nie mowił.

werset: 21 Co

15: mię pytał? pytał tych ktorzy słućháli com im mo=

16: wił: íić oto wiedzą com ia powieđał.

werset: 22 A gdy to

17: * mowił/ ieden z słuźebnikow ítoiący tám/ dał poli=(*marg*) * **on.G. (-)**

18: czek Iefułowi/ mowiąc: Ták to odpowieďałz Arcy=

19: káplánowi?

werset: 23 Odpowiedział mu Iefus: Ieflim

20: zle rzekł; " day swiádectwo o złym: lecz iefliź dobrze/(*marg*) " **dowiedź tego, ze zle. (-)**

21: przecz mię biiefz?

werset: 24

22: " Y odeśłał go Annałz zwiázá=(*marg*) " **Bo go był odesłał.2 L. G. (-)**

23: nego do Káipházá Arcykáplána.

werset: 25 A Symon Piotr

24: Itał/ y grzał fię. Rzekli mu tedy: Izaliś y ty nie iest

25: z vczniow iego? Záprzał fię * on/ y rzekł: Nie iestem.(*marg*) * **tedy.G.** (-)

werset: 26

26: Rzekł ̄ mu' ieden z fłuźebnikow Arcykáplanowych/(*marg*) ̄ **G.** (-)

27: powinowáty onego ktoremu był Piotr vciął vcho:

28: Zažem ia ̄ciebie nie widział w ogrodzie z nim?

werset: 27 Zá=

29: przął fię tedy záfię Piotr: á nátychmiał kur zápiał.

(*marg*) **Záczá: 59.** (-)

werset: 28

30: Prowádzili tedy Iefufá " od' Káiphazá " ná ra=(*marg*) " **do.N L.**

: " **do páłacu gdzie Piłat miełskał y fądził.** (-)

31: tułz. A było ráno: y lámi nie wešli ná ratułz/ áby fię

32: nie zmázáli/ ále iżby pożywáli Páfchy.

werset: 29 A ták Pi=

33: Iát wyfzedł do nich ̄ ná dwor/ y rzekł: Co zá żálobę(*marg*) ̄ **G.** (-)

34: przynośicie przeciw człowiekowi temu?

werset: 30 Odpowie=

35: dźieli/ y rzekli mu: Być ten nie był złoczyńcą/ tedyć=

byłmy

strona: 378

Rozd: 18. według Ianá.

378.

1: byłmy go tobie nie podáli.

werset: 31 Rzekł im tedy Piłat:

2: Weźmićiefz go wy/ á według zakonu wálzego ośądz=

3: ̄cie go. Rzekli mu tedy Zydowie. Nam fię nie godzi

4: nikogo zábiiać.

werset: 32 Aby fię wypełniá mowá Iefufo=

5: wá/ którą powiedział/ oznáymuiąc którą śmiercią

6: miał vmrzeć.

werset: 33] A przetoż záfię wízedł Piłat do ra=

7: tufzá/ y wezwał Iefufá/ y rzekł mu: Tyżeś ieft krol

8: Zydowłki?

werset: 34] Odpowiedział * Iefus: Samże od fie=(*marg*) * **mu.G. K. (-)**

9: bie to mowisz/ czylić inłzy powiedzieli o mnie?

werset: 35] Od=

10: powiedział Piłat: Ażażem ia ieft Zyd? Narod twoy/

11: y Arcykápłani podáli mi cię: cożeś vczynił?

werset: 36] Od=

12: powiedział Iefus: Krolełtwo moje nie ieftci z tego

13: światá: Gdyćby krolełtwo moje z tego światá było;(*marg*) **Chriftus który miał vmrzeć
ták zá Zydý, iáko y zá Pogány: od Zydow był wydan, á zábit od Pogan. (-)**

14: wđyćby fię záftáwiáli łudzy moi/ żebych nie był wy=

15: dan Zydow. lecz teraz krolełtwo moje nie ieft ftąd.

werset: 37]

16: Rzekł mu tedy Piłat: Toś przecię ty ieft krol? Od=

17: powiedział Iefus: " Ty mowisz/ żem ia' ieft krolem.(*marg*) " **Ty mowisz co prawdá,
żem ia. (-)**

18: Iáciem fię ná to národził/ y ná tom przyłzedł ná ś=

19: wiát; ábych świádectwo dał prawdzie. Wízelki kto=

20: ry ieft z prawdy/ łucha głófu mego.

werset: 38] Rzekł mu Pi=

21: łat: Coż ieft prawdá? A to rzekłszy/ wyłzedł záfię do

22: Zydow/ y rzekł im: Ia żadney " winy' w nim nie(*marg*) " **przyczyny śmierci. (-)**

23: náyduię.

werset: 39] Lecz maćie ten zwyczaj/ ábym wam ie=

24: dnego wypuścił ná Páfchę: chcećiełz tedy że wam

25: wypuścę krolá Zydowskiego?

werset: 40 Záwołáli tedy zás

26: wízyscy/ mowiąc: Nie tego/ ále Bárabbafzá. A **ten**

27: Bárabbafz był zboyca.

28: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

29: **A Káiphafs.**) Przed tym wierłzem Budny y Czechowic y Brze=

30: fcy tłumácze/ wielką śmiáłością przydawáią do textu fłowá Bo=

31: zego ty fłowá (y posłał go zwiázanego do Káiphafzá Arcykápła=

32: ná) Chočia tych fłow áni w Græckim/ áni w Lácińfkim żadnym

33: texcie nie máfz: iáko y sam Bezá wyznawa: tylko iż ie ieden Cy=

34: rillus wípomina w swoim kommentarzu. Kędy widzisz/ że sámiz(marg) **Hæretycy**

przydawáią do słowá Bożego. (-)

Bbb 2

hærety=

strona: 379

379.

Ewángeliey Rozd: 19.

1: hæretykowie kędy fię im widzi/ przekládáią Doktory nád fámo

2: pímo Boże.

3: **On powiedział. Nie iestem.**) Obáciz/ iż toż iest/ záprzec fię Chri=

4: ftufá/ á nie wyznác fię być vcziem Chrístułowym/ Chrześcijáni=

5: nem ábo Kátholikiem. **August:** Bo fię ták Piotr Chrístufá záprzał.(marg) **Ktorzy fię przá**

Chrístufá. (-)

rozdział: 19

6: **ROZDZIAŁ XIX.**

7: 1 Iefus vbiczowan. 2. Y ciernim koronowan. 6 Zydzi pro=

8: fzá áby był vkrzyżowan. 8 Piłat go znowu pyta. 10 Moc Pi=

9: łatowá nád Chrístułem. 16 Wydan ná vkrzyżowanie. 19 Na=

10: pis ná krzyżu. 23 Szátami fię iego żołnierze dzielá/ y o fukienkę

11: lofy miecá. 26 Mátkę fwá Ianowi poleca. 30 A wziáwłzy ocet

12: duchá oddawa. 32 Goleni zboycom łamiá. 34 Bok Chrístułow

13: włócznią otworzony. 36 Iozeph z Arimáthiey z Nikodemem.

14: 40 Pogrzeb Páná Chriftułow.

werset: 1

15: **W** Ten czás tedy Piłat wziął Iefufá/ y vbicz=

16: wał.

werset: 2 A żołnierze vplotfzy koronę z ćier=

17: nia/ włożyli ná głowę iego: y w płafzcz fzar=

18: łatowy oblekli go.

werset: 2 Y ^(marg) przychodźili do niego/ á mo=**G.** (-)

19: wili: Witayże krolu Zydowfki. y dawáli mu policz=

20: ki.

werset: 4 Wyfzedł * zafię Piłat przed ratufz/ y rzekł im:^(marg) * **tedy.K. G. S.** (-)

21: Oto go wam wiodę przed ratufz: ábyście poználi że

22: w nim żadney " przyczyny nie náyduię.^(marg) " **winy.** (-)

werset: 5 Wyfzedł te=

23: dy Iefus */ niołac ćierniową koronę/ y płafzcz fzarła=^(marg) * **przed ratufs.K. G. S.** (-)

24: towy. Y rzekł im: Oto człowiek.

^(marg) **Záčz: 60.** (-)

werset: 6

25: Gdy go tedy vyźrzeli Arcykápłani y fłuźebnicy

26: **ich**, záwołáli mowiac: Vkrzyzuy/ vkrzyzuy ^(marg) go. Rzekł **6 L. N G.** (-)

27: im Piłat: Weźmićiefz go wy/ á vkrzyzuyćie. boć ia

28: w nim winy nie náyduię.

werset: 7 Odpowiedźieli mu Zy=

29: dowie: Myć zakon mamy/ á wedle zakonu * ma vm=^(marg) * **náfsego.1 L. K. G. S.** (-)

30: rzeć/ że fię fynem Bożym czynił.

werset: 8 Gdy tedy Piłat

31: vfyłyzał te fłowá/ bárźiey fię vłękl.

werset: 9 Y wszedł zalię

32: do ratufzá/ y rzekł do Iefufá: Skądeś ty ieft? Lecz

33: mu Iefus nie dał odpowiedzi.

werset: 10 Rzekł mu tedy Pi=

34: łat: Nie mowisz ze mną? niewiesz iż mam moc v=

krzyżować

strona: 380

Rozd: 19. według Ianá.

380.

1: krzyżować cię/ y mam moc wolnym cię vczynić?

werset: 11

2: Odpowiedział Iefus: Nie miałbyś żadney mocy

3: przeciw mnie/ gdybyć **iey** zwierzchu nie dano. Prze=

4: toż ktory mię tobie wydał; więtfzy grzech ma.

werset: 12 * Od=

5: tądże Piłat stárał fię/ áby go wolnym vczynił. Lecz(*margin*) * **A. N L. S.** (–)

6: Zydowie wołali mowiąc: Iefli tego wypuścisz; nie

7: iełteś przyaciél Cefárfki. Káždy * co fię czyni krolem/(*margin*) * **bowiem.N L. S.** (–)

8: Íprzećiwia fię Cefárzowi.

werset: 13 A Piłat vłlyfzawfzy " te (*margin*) " **tę mowęG.** (–)

9: mowy/ wywiódł przed ratufz Iefufá/ y śiadł ná ftoli=

10: cy ładowey/ ná mieyfcu ktore zową Lithoftrotos/ á

11: po Zydowfku Gábbáthá.

werset: 14 A był dzień przygotowá=

12: nia Páfchy/ " godziná iákoby fzofta/ y rzekł Zydom:(*margin*) " **To ieft o południu, licząc od wśchodu słońcá. Bo ták w pífmie S. godziny liczą.** (–)

13: Oto krol wálz.

werset: 15 A oni wołali: Strać/ ftrać/ vkrzy=

14: żuy go. Rzekł im Piłat: Kroláż wálzego vkrzyżu=

15: ię? Odpowiedzieli Arcykáplani: Nie mamy krolá

16: iedno Celárzá.

werset: 16 W ten czás tedy podał go im/ że=

17: by był vkrzyżowan. Y wzięli Iefufá/ y wywiedli *.

(*marg*) * **go.3 L. S.** (-)

werset: 17

18: A niofąc krzyż " fobie' wyzedł ná ono " mieyfce kto=(*marg*) " **fwoy.G. N L. S.**

: " **Ná tym mieyfcu Abráám fyná fwego chciał był ofiárować, y ná tymże pierwfsy człowiek Adam był pogrzebion. Iáko ftárzy Doktorowie świádczą.**[Vide Báonium](#)

(-)

19: re zwano Trupich głow/ **á** po Zydowfku Golgothá:

werset: 18

20: gdzie go vkrzyżowáli/ á z nim drugich dwu ftąd y

21: zowąd/ á w pośrzodku Iefufá.

werset: 19 Nápifał też Piłat

22: y tytuł: y poftáwił nád krzyżem. A było nápifano:

23: **IESVS NAZARENSKI KROL ZYDOWSKI.**

werset: 20

24: Ten tedy tytuł czytało wiele Zydow: iż blisko miá=

25: ftá było mieyfce **ono**, gdzie był vkrzyżowan Iefus. A

26: było nápifano po Zydowfku/ po Grecku/ y po Láci=

27: nie.

werset: 21 Mowili tedy Piłatowi Arcykáplani Zydow=

28: fcy: Nie piż; krol Zydowfki: ále/ iż on powiedał;

29: Ieftem krol Zydowfki.

werset: 22 Odpowiedział Piłat: Com

30: nápifał/ **tom** nápifał.

werset: 23 Zołnierze tedy gdy " go' vkrzy=(*marg*) " **Iefufá.G.** (-)

31: zowáli/ wzięli fzáty iego (y vczynili cztery części; ká=

32: źdemu zołnierzowi część) y fuknią. A była **tá** fuknia

33: nie lzyta/ od wierzchu cało dziana.

werset: 24 Mowili tedy

34: miedzy sobą; Nie kraymy iey: ále rzućmy o nią lofy

Bbb 3

czyiá ma

strona: 381

381.

Ewángeliey Rozd: 19.

1: czyiá ma być. Izby fię pińmo wypełniło/ ktore mowi:

2: Podzielili sobie száty moie: á o suknią moię rzućili

3: los. To tedy żołnierze vczynili.

(*marg*) **Zączá: 61.** (-)

werset: 25

4: Y ftały podle krzyzá Iefufowego/ mátká ie=

5: go/ y sioftrá mátki iego/ Mária Kleopháfowá/

6: y Mária Mágdalená.

werset: 26 Iefus tedy widząc mátkę

7: y vczniá ktorego miłował **blizko** ftoiącego/ rzekł mát=

8: ce fwoiey: Niewiáfto/ oto fyn twoy.

Potym rzekł

9: vczniowi: Oto mátká twoiá. Y od oney godziny w=

10: ziął iá vczeń **on** " do siebie.(*marg*) " **ná fwą, pieczą: ábo, zá fwą, mátkę.N L.** (-)

werset: 28 Potymże widząc Iefus

11: iż fię iuz wżytko wykonáło/ áby fię ziściło pińmo/

12: rzekł; Prágnę.

werset: 29 A było naczynie poftáwione octu

13: pełne: A oni gębkę " pełnę octu/ obłóżywży Izopem/(*marg*) " **nápełniwfsyG.** (-)

14: podáli do vft iego.

werset: 30 Iefus tedy gdy wzięł ocet/ rzekł:

15: Wykonáło fię. A fklóniwży głowę duchá oddał.

(*marg*) **Zącz: 62.** (-)

werset: 31

16: Zydowie tedy (ponieważ był " dzień Przygoto=(*marg*) " **To iest, przedśábacie, iáko v nas wigilia ná święto.** (-)

17: wánia) áby ná śzábát nie zośtály ciáák ná krzyżu (á=

18: bowiem był wielki on dzień śzábátu) próšili Piłatá/

19: áby połamano goleni ich/ á zięto **ie.**

werset: 32]Przyfzli tedy

20: żołnierze: á pierwřzemu złamáli golenie/ **tákze** y dru=

21: giemu ktory z nim był vkrzyżowan.

werset: 33]Lecz przyfzed=

22: śzy do Iefuśá/ gdy go vyzrzeli iuż vmárłego/ nie ła=

23: máli goleni iego:

werset: 34]ále ieden z żołnierzow włóczniá

24: " otworzył' bok iego/ á nátychmiał wyfzłá krew y wo= (*marg*) " **przebodłG.** (-)

25: dá.

werset: 35]A ten ktory widział/ świádczył: y prawdźiwe

26: iest świádectwo iego. A on wie iż prawdę powieda:

27: ábyście `y' wy wierzyli.(*marg*) **G.** (-)

werset: 36]Abowiem fię to sftáło áby

28: fię wypełniło písmo: Kości " nie złámiecie z niego.(*marg*) " **nie złamiá.G.** (-)

werset: 37

29: Y záfię drugie písmo mowi: Vřrzá/ kogo przebodli.

werset: 38

30: A potym próšil Piłatá Iozeph z Arimáthiey

31: (" przeto iż był vczniem Iefuśowym/ lecz táiemnym(*marg*) " **bęđąc.G.** (-)

32: dla boiáźni Zydow) iżby zdiáł ciááło Iefuśowe. Y po=

33: zwolił Piłat. Szedł tedy/ y zdiáł ciááło Iefuśowe.

werset: 39

34: Przybył teź y Nikodem/ ktory był przedtym przy=

śzedł w no=

strona: 382

Rozd: 19. według Ianá.

382.

1: śzedł w nocy do Iefufá/ niofac máści z mirry y áloes

2: vmieźáney iákoby łto funtow.

werset: 40 Wźięli tedy ćiało

3: Iefufowe/ y zwiąźáli ie " prześcieráđły' z rzeczámimarg) " **w prześcieráđłáG. (-)**

4: wonnymi: iáko iefł zwyczaj Zydom pogrzebáć.

werset: 41 A

5: ná **tym** mieyfcu gđzie był vkrzyźowan/ był ogrod: á w

6: ogrodźie grob nowy/ w którym iefłcze żaden nie był

7: położony.

werset: 42 Tám tedy/ " dla przygotowánia Zydo=(marg) " **iz iuź wigilia łsábátu miáłá**

fię ku wieczoru. (-)

8: wfkiego/ iz **on** grob był blisko/ położyli Iefufá. *

9: NAVKI Y PRZESTROGI.

10: **Lithofrotos á po Zydowsku Gábbáthá.)** λιθοσωτος po Græ=

11: cku/ po náłzemu/ kámieniem położone/ Gábbáthá/ po Zydowfku/

12: wyniołte mieyfcce znáczy. iz łtolicá łądowa byłá od ziemie pod=

13: niešioná kámieniem kwádratowym.

14: **A niofac krzyź sobie.)** Krzyź ten iz był naczyniem náłzego od=

15: kupienia y ołtarzem nawyźłzey ofiáry/ ofobliwie przez dotykánie/

16: nołzenie y ofiárowánie Ciáłá y krwi Páná náłzego poświęcony:(marg) **Drzewo krzyźá**

S. czći godne. (-)

17: przetoź łłufłnie święty m iefł názwány/ y cudámim rozlicznemim v=

18: wielbiony: nie tylko łam wzytek/ ále y czáłtki iego/ ktorymi iáko

19: Cyrillus piłze/ wzytek świát był nápełniony: gdy wzyšcy prošili

20: iákimy czáłtki iego: á ktorzy iey dołtác mogli/ złotem opráwowáli/

21: y ná łzyiey vczćiwie nošili. O czym Chryłostom S. y Gregorius

- 22: Niffieńki świadczą. Przeto też y dwoie święto Krzyża S. w ko=
- 23: ściele wstawiono: y wielką cześć zawnie drzewu krzyża S. wyrza=
- 24: dzano. Iako z drugiey strony/ Żydzi/ pogani y herecy o to fię
- 25: starali/ aby drzewo Krzyża s. zelzyli/ zagrzebli y ztracili. O czym
- 26: w kościelney historyey/ o Nalezieniu y Podwyższeniu Krzyża S.
- 27: **A było napisano, po Żydowku, po Græcku, y po Låcinie.**) Iż
- 28: te trzy ięzyki były na on czas naprednieysze y najawnieysze po
- 29: wżytym świecie: przetoż słuznie/ na zwycięzkim tytule Krzyża
- 30: Chrystuowego są Bogu poświęcone: y pismo S. imi jest podá=
- 31: ne/ wzone y zachowane: y ofiará Mżey S. y śpiewanie kościel=
- 32: ne tymiż odprawowane. (marg) **Trzy ięzyki na krzyżu Pánskim poświęcone.** (–)
- 33: **A była tá suknia nie syta.**) Tá sukienká była figurą jedności
- 34: kościoła Pána Chrystuowego/ którą odzłczepieńcy/ rozłzy nád te
- 35: káty/ ná sztuki rozrywaią. **Cyprianus de unit: eccle.** A Euthymi=
- 36: us y inni piżą/ że ią była łamá Pánná Mária vrobiła. (marg) **Hereyckie okrucieństwo.**
- (–)
- 37: **Rzekł uczniowi.**) Wielka cześć Ianowá/ że mu dał matkę św(marg) **Przecz Ianowi Pánná poruczona.** (–)

zá matkę.

strona: 383

383.

Ewangeliey Rozd: 20.

- 1: zá matkę. A słuznie (iako Hieronym S. piże) matkę Pánnę po=
- 2: lecił uczniowi pánicowi.
- 3: **Wziął ią do siebie.**) Abo ná fwoie: nie máiętności/ ktorých za=
- 4: dnych nie miał/ wżytko opuściwszy; ale ná posługi/ y ná św o=
- 5: piekę. **August.**
- 6: **Wyšla krew y wodá.**)(marg) **Z boku Pánskiego wypłynął kościół y Sákrámenty.**
- (–) Z tego boku/ mowi Augustyn S. wypły=
- 7: nęły S. Sákrámenty. A iako z boku pierwszego Iádámá spią=
- 8: cego/ wyszła Iewá oblubienicá jego; tak z boku wtorego Iádá=

- 9: má ná krzyżu wpiętego/ wykształtowan iest kościół/ oblubienicą
- 10: Páná Chrystułowá. Bo przez wodę krztu S. stawiają się wierni
- 11: członkami kościoła Chrystułowego/ a krwią jego w S. Sakram=
- 12:encie bywają wychowani. Tą tedy wodą y krwią wyznaczone
- 13: są dwa przedniejsze kościelne Sakramenty/ które z śmierci Chri=
- 14: stułowey swoy początek y wzytkę moc mają.

rozdział: 20

15: ROZDZIAŁ XX.

- 16: 1 Mária Mągdalená pierwey przyšla do grobu. 3 Potym
- 17: Piotr y z Ianem. 11 Mária płacząc v grobu widzi anioły. 16
- 18: A nakoniec Iesufa poznawa. 18 Y Apostołom opowiada jego
- 19: zmartwychwstanie. 19 Ktory zamknionemi drzwiami wszedłszy
- 20: do nich. 20 Wkazuje im ręce y bok. 22 Y daie im Duchá S.
- 21: 23 Aby grzechy odpuszczali y zatrzymawali. 25 y 26 Niedowiár=
- 22: stwo Thomaszowe. 30 Wiele innych cudow czynił Iesus/ kto=
- 23: rych nie pifano. (*marg*) **Zaczá: 63.**

1: **Ewángelia w Sobotę po Wielkieynocy.** (-)

werset: 1

- 24: **A** Pierwszego " dnia po Izabácie/ Mária Mągdá=(*marg*) " **to iest w Niedziele.** (-)
- 25: lená przyšla ráno/ gdy ielzce było ciemno/ do
- 26: grobu: y wyzrzála kámién odwálony od gro=
- 27: bu.

werset: 2 Biegła tedy/ y przyšla do Symoná Piotrá/ y

- 28: do drugiego vczniá ktorego miłował Iesus/ a rzekła
- 29: im: Wziętoć Páná z grobu/ a niewiemy gdzie go po=
- 30: łożono.

werset: 3 A przetoż wyszedł Piotr y on drugi vceń/

- 31: y przyšli do grobu.

werset: 4 A bieżeli obá społu/ lecz - on' dru=(*marg*) - **G.** (-)

32: gi vczeń wyścignął Piotrą/ y pierwey przyzędł do

33: grobu.

werset: 5] A fchyliwfy fię/ vyźrzał leżące prześcierá=

34: dła: wżakoż nie wżedł.

werset: 6] Przyzędł tedy Symon

35: Piotr idąc zá nim/ y wżedł w grob/ y vyźrzał prze=

36: ścierádła leżące:

werset: 7] y ścierkę ktora była na głowie

iego/

strona: 384

Rozd: 20. według Ianá.

384.

1: iego/ nie z prześcierádły położoną/ ále ołobno zwinio=

2: ną ná iedno mieyfce.

werset: 8] Tedy też wżedł y on * vczeń/(*marg*) * **drugi.G.** (-)

3: ktory był pierwey przyzędł do grobu: y widział/ y v=

4: wierzył.

werset: 9] Abowiem iefzcie nie rozumieli piśmá/ iż

5: potrzebá było áby on wítał z martwych. *

werset: 10]

6: Odefzli tedy záfię vczniowie " do fwoich'.

(*marg*) " **ábo, do siebie, to iest gdzie ftali gofpodą.** (-)(*marg*) **Zác: 64.**

: Ewáng: we Czwartek po Wielkieynocy. (-)

werset: 11]

7: A Mária ftála v grobu zewnątrz/ płącząc.

8: Gdy tedy plákála/ náchyliła fię - y weźrzała' w grob:(*marg*) **G.** (-)

werset: 12] Y " vyźrzała' dwu ániółow w bieli/ siedzących/ ie=(*marg*) " **vyrzy.1 L. G. S.** (-)

9: dnego v głowy á drugiego v nog/ kędy leżało ciało

10: Iefułowe.

werset: 13] Rzekli iey oni: Niewiáto/ przecz plá=

11: czełz? Rzekła im: iż wzięto Páná mego: á niewiem

12: kędy go położono.

werset: 14] A to rzekłszy/ obrociła się ná zad;

13: y wyżrzała Iefuła stoiącego/ lecz niewiedziála iż Ie=

14: łus był.

werset: 15] Rzekł iey Iefus: Niewiáłto/ czemu plá=

15: czełz? kogo łzukałz? Oná mniemáiąc żeby był " ogro=(*marg*) " **ogrodu onego w którym był grob.** (-)

16: dnik/ rzekła mu: Pánie/ iefliś go ty wyniołł/ powiedz

17: mi gdzieś go położył: á ia go wezmę.

werset: 16] Rzekł iey

18: Iefus: Mária. Obrociwszy się oná rzekła mu: Ráb=

19: boni (to iest/ Miłtrzu.)

werset: 17] Rzekł iey Iefus: Nie ty=

20: kay się mnie: " boćiem iefzcze nie włtąpił do Oycá me=(*marg*) " **To iest: boć iefcse nie odeyde od was. iefcse z wámi zmieskam przez 40. dni.** (-)

21: go. Ale idź do bráćiey moiey/ á powiedz im: Włtę=

22: puię do Oycá moiego/ y Oycá wálzego; Bogá moie=

23: go/ y Bogá wálzego.

werset: 18] Przyśzła Mária Mágdalená/

24: oznáymuiąc vcziom; " Izem' widziála Páná/ y to (*marg*) " **iż.G.** (-)

25: " mi' powiedział. *(*marg*) " **iey. G.** (-)

(*marg*) **Záczá: 65.**

Ewángelia w Niedzielę Przewodną. (-)

werset: 19]

26: Gdy tedy był wieczor dnia onego pierwszego

27: po łzábáćie/ á drzwi były zámknione/ kędy vczniowie

28: byli zgromádeni dla boiázni Zydow: przyśzedł Ie=

29: łus/ y łtánał w pośrzodku/ y rzekł im: Pokoy wam.

werset: 20

30: A to rzekłszy/ wskazał im ręce y bok*. Vrádowali(*marg*) * **fwoy.G.** (-)

31: Ię tedy vczniowie wyżrzawłszy Páná.

werset: 21 Rzekł im te=

32: dy záfię *: Pokoy wam. Iáko mię połał Oćiec; ták(*marg*) * **Iefus.K. G. S.** (-)

33: y ia was połyłam.

werset: 22 A to powiedziawłszy/ tchnął **ná nie**,

Ccc

y rzekł

strona: 385

385.

Ewangeliey Rozd: 20.

1: y rzekł im: Weźmieć Duchá świętego:

werset: 23 Ktorych

2: odpuście grzechy/ Ią im odpufzczone: á ktorych(*marg*) **G.** (-)

3: zátzymać/ Ią zátzymáne.

(*marg*) **Ewángelia ná dzień S. Thomazá Apoštoła.** (-)

werset: 24

4: A Thomaż ieden ze dwunaście/ ktorego zowią

5: " Didymus/ nie był z nimi kiedy przyzedł Iefus.(*marg*) " **Didymus, blizniak.** (-)

werset: 25 Mo=

6: wili mu tedy drudzy vczniowie: Widzieliłmy Páná.

7: A on im rzekł: Iefli nie wyżrzę w ręku iego " przebi=

8: ćia' goździ/ á nie włożę pálcá mego ná mieśce goździ/(*marg*) " **znáku.4 L. G.** (-)

9: y nie wložęli ręki moiey w bok iego/ nie vwierzę.

werset: 26 A

10: po ósmi dni/ byli záfię vczniowie ie^{go} w domu/ y Tho=

11: maż z nimi. Przyzedł Iefus drzwiami zámknione=

12: mi/ y ftánał w pośzrodku/ y rzekł: Pokoy wam.

werset: 27 Po=

13: tym rzekł Thomażowi: Sćiągni fánc pálec twoy/ á

14: oglądaj ręce moje: y ściągni rękę twoię/ á włoż ją

15: w bok moy: á nie bądź niewiernym/ ále wiernym.

werset: 28

16: Odpowiedział Thomařz y rzekł mu: Pan moy y

17: Bog moy.

werset: 29 Powiedział mu Iefus: Iżeś mię vy=

18: źrzał Thomařzu/ vwierzyłeś: Błogofławieni ktorzy(marg) **N L. G. S.** (-)

19: nie widźieli á vwierzyli. *

werset: 30

20: Wieleć y innych známion vczynił Iefus przed

21: vczniámi řwemi/ ktore nie są w tych księgách wypi=

22: řáne.

werset: 31 Ale te są nápiřáne/ ábyřcie wierzyli że Iefus

23: ieřt Chriřtus Syn Boży: á iżbyřcie wierząc/ żywot

24: mieli " w imię iego. *

(marg) " **przezeń, ábo dla niego.** (-)

25: NAVKI Y PRZESTROGI.

26: **A Mária řtařá v grobu.**) O cudách ktore się działy przy grobiech

27: řwiętych Męczennikow/ á ofobliwie v tego grobu Bożego Hie=

28: ronym S. tak piřze:(marg) **Cudá v grobu Pánskiego.** (-) Groby Męczennikow wřędy
czćimy/ y

29: řwięty proch do oczu przykřádáiąć/ ieřli mořemy cáľuiemy: á grob

30: w ktorým Pan leżał niektorzy lekce poważáią? Ieřli řobie nie

31: wierzymy/ wierzmy wřdy Dyabľu y ánioľom iego/ ktorzy ilekroć ie

32: przed nim z opętánych ľudźi wyganiáią/ iáko przed řtolicą Chri=

33: řtuřowá řtoiąć/ drżá/ ryczá/ y pořdzie żałuią że vkrzyřowáli tego/

34: ktorego řię bać muřzá.

35: **Bogá moiego.**) Tego mieyřcá Ariani vřywáli przeciw bořtwu(marg) **Oćiec iáko ieřt
Bogiem Paná Chriřtuřowým.** (-)

strona: 386

Rozd: 20. według Iana.

386.

- 1: Syná: iż tu łam Syn Boży wyznawa/ że nie tylko Oycem iego
- 2: iest Bog/ ále też y Bogiem (iáko y Matth: 27. v. 46.) Aleć ná to
- 3: nie trudna odpowiedz: Bo Pan Chrístus z łtrony człowieczeń=
- 4: łtwá/ iáko iest prawdziwie mnieyŝy niŝli Oćiec; ták też łłufnie
- 5: zowie Oycá Bogiem łwoim/ iáko y Bogiem náłzym. Ale z łtro=
- 6: ny Bołtwá iest rownym Oycu/ y iedno z Oycem: to iest iednym
- 7: y tymŝe Bogiem ktorým iest y Oćiec.
- 8: **A drzwi były zámknione.)**(*marg*) **Ciało Chrístułowe iáko mogło być ná iednym mieyfcu zaráz z drugim ciałem: ták może być zaráz nie ná iednym mieyfcu.** (-)To mieyfce iáwnie iest przeciw Kál=
- 9: winiłtom/ ktorzy nie wierzą żeby Ciało prawdziwe Pána Chri=
- 10: łtułowe mogło być zaráz y w niebie y w Sákrámenćie/ to iest ná
- 11: roŝnych mieyfcách: ábo żeby nie mogło być/ bez mieyfcá y bez
- 12: przyrodzonego wzrołtu łwego. Gdyŝ tu widzimy/ że Ciało prá=
- 13: wdziwe Chrístułowe/ wchodząc przeze drzwi zámknione/ było ná
- 14: tymŝe mieyfcu ze drzwiami ábo z łćiáną przez ktorą wchodziło y
- 15: przeniknęło drzwi/ nic ich nie nárułzywłzy: ták iáko y pierwey wy=
- 16: łzło z nienárułzonego żywotá Pániéńłkiego/ y przez kámień grobo=
- 17: wy/ y potým przeniknęło włzytkie niebá/ ktore łą nád łelázo twárd
- 18: łze. Iáko tedy dwoie ciałá ábo iłtnośći mogą być zaráz ná ie=
- 19: dnym mieyfcu: ták też iedno ciało mocą Bożą może być zaráz
- 20: nie ná iednym mieyfcu: y może być ciało nie zálłępując mieyfcá/
- 21: y bez wzrołtu/ długośći/ łzerokośći y miáłzośći łwey/ iáko iest w
- 22: náłwiéłłzym Sákrámenćie. Bárzo to mieyfce kole w oczy Kál=
- 23: winiłty. Y przetoŝ ie rozmáićie płuią y fáłłzuią/ przydawáiąc do
- 24: łłowá Boŝego wykręty łwe. Iedni mowią/ iż Chrístus nie włzedł

25: drzwiami/ ále oknem/ ábo iáką dziurą.(*marg*) **Wykręty Kálwinistów.** (-) Drudzy mowią/ iż mocą

26: íwą drzwi łobie otworzył/ ábo drzwi rośpuścił y w niwecz obrocił/

27: y záfię ie tudzież náprawił. Aleć tym wymyśłom zábieżeli Ewán=

28: geliřtowie. Bo Ian S. ták wyráźnie mowi: Gdy były drzwi

29: zámknione řtánął Iefus w pośrzodku. Y záfię: Przyřzedł Iefus

30: drzwiami zámknionemi. A Lukář S. wřpomina/ iż dla tego

31: weřćia zámknionemi drzwiami/ mniemieli Apořtołowie żeby on

32: był Duch á nie Ciáło. Ktemu wřzyřcy oycowie řtárzy w tym cu=

33: do vznawáią/ iż Pan Chriřtus wřzedł zámknionemi drzwiami.

34: Auguřtyn S. ták mowi: Táź moc Boża/ przez nienáruřzony řy=

35: wot pánieńki zupelne członki dziećiątká wprawdziłá: ktora po=

36: tym przez zámknione drzwi członki młodzieńcá wprawdziłá.

37: A ták nic nie wářpmý/ iż Pan Chriřtus z Ciáłem řwym wřzyřko

38: co chce vczynić może: ktoremu y wielbłádá przez vcho igielne

39: nie trudno przeprowádzić.

40: **Iáko mię pořłał Oćiec.**)(*marg*) **Záćnořć kápláńska.** (-) Tymi řłowy y moźnořć řwá Bozká po

Ccc 2

kázuie/

strona: 387

387.

Ewángeliey Rozd: 20.

1: kázuie/ gdy řię Oycu rowna w pořyřániu: y záćnořć Apořtołřká/

2: Biřkupiá y kápláńřká: gdy ie w poruczonym vrzędzie rowne řo=

3: bie czyni/ y řtánowi ie namiářtkámi y plenipotenty řwemi.

4: **Tchnáł.**) Iź moc grzechow odpuřczáńia nie náleźy ludziom

5: iedno z mocy á z dáru Duchá S. (poniewáź ieřt moc y lářká du=

6: chowna) przetoź pierwey niźli iá im dáie/ vřycza im Duchá řwego

7: przez zwierzchne nářchnienie. Czým teź dáie znáć/ iż Duch S. ták

8: od Oycá iáko y od Syná pochodzi.(*marg*) **Chriřtus przez Duchá řwe^{řo} dáie moc grzechow odpuřczáńia.** (-) <http://rcin.org.pl>

9: **Których odpuścić grzechy.**) Chrysoſtom S. z tych ſłow poká=
10: zuie/ iż tá moc daná káplanom nowego teſtámentu odpuſzczánia
11: y zátrzymánia grzechow/ więtfza ieſt nád moc y władzã krolow
12: tego ſwiátã/ y nád moc káplanow zakonu Moyzeſzowego (iż ſię
13: ná duſze nie ná ciãlá ſciãga) á náwet y nád moc ſámych ániółow.
14: Dał im/ práwi/ wſzytkę moc rzeczy niebieſkich. A iáko Oćiec
15: wſzytkę moc dał Synowi; ták Syn tę wſzytkę moc dał vczniom
16: ſwoim. Náſzym káplanom/ mowi/ nie trãd ćieleſny/ ále duſzne
17: plugãtwa/ nie mowię doſwiãdzcãć oczyſćionych/ ále práwie o=
18: czyſćiãć dozwolono. Táſze y inni Oycowie ſwięci y ſtãrzy Do=
19: ktorowie.(*marg*) **Moc káplãnska więtfsa ieſt niſz krolewska y niſli ánielska.** (-)Ná
tych tedy ſłowiech funduie ſię potrzebã ſpowiedzi
20: y rozgrzeſzenia káplãńſkiego.(*marg*) **Spowiedzi potrzebã.** (-) Bo ſługã Chriſtuſow nie
ma grze=
21: chow odpuſzczãć ábo zátrzymawãć/ iedno z pilnym rozſãdkiem á
22: z vwaſzeniem grzechow: áby nie był vczefnkiem cudzych grze=
23: chow/ á iżby władzey ktorã wziãł ku zbudowãniu/ zle nie vſzywał
24: ku ſkãſzeniu. Bo ſã tákie grzechy/ ktore nie mogã być od lãdá kã=
25: pãaná odpuſzczone. Aby tedy wiedziãł ſługã Chriſtuſow/ kiedy
26: ma grzechy odpuſcić/ á kiedy zátrzymãć: potrzebã koniecznie/ áby
27: ſpoſob/ cięſzkoſć y liczbę grzechow/ ná ſpowiedzi wyznał y obiã=
28: wił ten ktory ſãm wie y zna myſli ſercã ſwego. Poniewãſz z ſercã
29: pochodzã myſli zle/ męſzoboyſtwa/ cudzołóſtwa rć. A ták Pan
30: Chriſtus/ ktory grzechy przez ſługi ſwe odpuſzcza/ á ktore od nich
31: nie ſã odpuſzczone te ma zã zwiãzãne y zátrzymãne/ tego do ſpo=
32: wiedzi á wyznãnia grzechow ſwych obwięzuie/ ktory chce áby mu
33: grzechy po krzćie popełnione były odpuſzczone. Y tego práwã
34: koſćioł vſzywa y zãwſze vſzywał. Iáko ieſt iãwno z kſiãg Cypry=
35: anã S. *de lapſis* y z Hieronymã S. *in cap: 16. Matth.* y z Leonã
36: wielkiego *epiſt: 78.* y z innych Oycow S. y Doktorow ſtãrych.

- 37: **Pan moy, y Bog moy.**) Oto wyznawa Thomaŝ/ iż Chriŝtus
- 38: ieŝt onym prawdziwym Bogiem Izráełkim. Bo y w Graeckim
- 39: przydan ieŝt ártykuł **οθεο**: ktory znaczy onego Bogá prawdzi=
40: wego:(*marg*) **Chriŝtus ieŝt Bogiem Izráełskim.** (-) y Thomaŝ będąc Zydem/ nie
znał inŝzego Bogá/ oprocz

onego

strona: 388

Rozd: 21. według Ianá.

388.

- 1: onego o ktorym nápiŝano. Słuchay Izráelu/ Pan Bog twoy/
2: Bog ieden ieŝt. Y przydáie Chryŝtoŝtom/ iż Thomaŝ to mowiąc/
3: wypełnił one ŝłowá Pfálmu: Rękámi memi ŝukałem Bogá/ y
4: nie omyliłem ŝię.

rozdział: 21

5: ROZDZIAŁ XXI.

- 6: I Vkazał ŝię vczniom ryby łowiącym. 6 Ktorzy ná ŝłowo ie=
7: go poimáli ryb bárzo wiele. 7 Po ktorym znáku Piotr Páná przez
8: Ianá poznawŝy/ rzucił ŝię po wodzie do niego. 15 Po obiedzie
9: Pan pytaiąc Piotrá po trzykroć/ czyni go páłterzem owiec y bá=
10: ránkow ŝwoich. 18 Y opowieda mu przyŝlżá mękę iego. 21 A
11: Piotr ŝię teŝ o Ianie przypytywa. 25 Nie wŝyzytkie ŝpráwy Chri=
12: ŝtuŝowe ŝá ŝpiŝáne. (*marg*) **Zácz: 66.**

1: **Ewángelia we Srzodę po Wielkieynocy.** (-)

werset: 1

- 13: **P** O tym okazał ŝię záŝ Ieŝus * v morzá Tybe=(*marg*) * **vczniom4 L. K. G. S.** (-)
14: ryádŝkiego. A okazał ŝię ták:

werset: 2 Byli ŝpołu

- 15: Symon Piotr/ y Thomaŝ ktorego zowiá Di=
16: dymus/ y Náthánael/ ktory był od Kany Gáliley=
17: ŝkiey/ y ŝynowie Zebedeuŝzowi/ y drudzy dwá z vcz=

18: niow iego.

werset: 3 Rzekł im Symon Piotr; Idę ryb ło=

19: wić. Rzekli mu: Poydziem y my z tobą. Y wyfzli/ y

20: wśiedli w łodź *: á oney nocy nic nie włowili.(marg) * **nátychmiaft.G.** (-)

werset: 4 A gdy

21: * było ráno/ ftánał Iefus ná brzegu: wízákoż nie po= (marg) * **iuż.G.** (-)

22: ználi vczniowie **iego** że był Iefus.

werset: 5 Rzekł im tedy

23: Iefus: Dzieći/ á macíeřz co ieść? Odpowiedzieli

24: mu; Nie.

werset: 6 Rzekł im: Zápuścíte sieć po práwey

25: Ítronie łodži; á " naydziećie'. Zápuścili tedy: á iuż(marg) " **doftaniećie.** (-)

26: dáley nie mogli iey ciągnąć/ przed wielkością ryb.

werset: 7

27: Rzekł tedy vceń on ktorego miłował Iefus Pio=

28: trowi: Panći ieft. Symon Piotr vřlyřzawřzy iż Pan

29: ieft; przepáfał fię řuknią (ábowiem był nági) y rzu=

30: cíł fię ná morze.

werset: 8 Lecz drudzy vczniowie przypły=

31: nęli w łodži (bo nie dáleko byli od źiemie/ ále iákoby

32: ná dwieście łokiet) ciągnąc sieć ryb.

werset: 9 Gdy tedy wy=

33: řzli ná źiemię/ vyzřzeli węgle náłożone/ y rybę ná nim

34: leżącą/ y chleb.

werset: 10 Rzekł im Iefus: Przynieście z **tych**

Ccc 3

ryb kto=

strona: 389

389.

Ewangeliey Rozd: 21.

1: ryb ktoreście teraz poimáli.

werset: 11 Wtąpił Symon Piotr/

- 2: y wyciągnął sieć ná ziemię/ pełną wielkich ryb/ ftá
3: pięćdziesiąt y trzech. A choć ich ták wiele było/ nie
4: podárła fię sieć.

werset: 12 Rzekł im Iefus: Podźćiefz/ obie=

- 5: dwayćie. A żaden " z siedzących v ftołu' nie śmiał(*marg*) " **z vczniow.G. S. (-)**
6: go zopytác: Ktoś ty ieft? wiedząc iż Pan ieft.

werset: 13 Y

- 7: przyfzedł Iefus/ y wziął chleb/ á dawał im/ tákże y ry=
8: bę.

werset: 14 To iuż trzeći raz okazał fię Iefus vczniom fwo=

- 9: im/ powftawłzy z martwych. *

(*marg*) **Zác: 67.**

Ewángelia w wigilią Piotrá y Páwłá S. (-)

werset: 15

- 10: Gdy tedy obiedwáli/ rzekł Symonowi Piotro=
11: wi Iefus: Symonie " Ianow' miłuielz mię więcey(*marg*) " **Ionáflow, ábo Ionow: y tákże
niżey dwákroć.2 L. G. S. (-)**
12: niżli ci? Rzekł mu: Ták **ieft** Pánie/ ty wiefz że cię mi=
13: łuię. Rzekł mu: Pásze báránki moie.

werset: 16 Rzekł mu

- 14: powtore: Symonie Ianow miłuielz mię? Rzekł
15: mu: Ták **ieft** Pánie: ty wiefz że cię miłuię. Rzekł mu:
16: " Pásze báránki moie'.

(*marg*) **Abo, Rządźze owce moie.G. (-)**

werset: 17 Rzecze mu potrzećie: Sy=

- 17: monie Ianow miłuielz mię? Záfmućił fię Piotr/ że
18: mu trzećikroć rzekł; Miłuielz mię? y powiedział mu:
19: Pánie/ ty wśzytko wiefz: ty znałz że cię miłuię. Rzekł

20: mu *: Pásze owce moie.(*marg*) * **Iefus.1 L. G. S.** (-)

werset: 18 Zápprawdę/ záprawdę

21: powiedam tobie: Gdyś był młodźym/ łameś się opá=

22: fował/ y chodźiłeś kędyś chćiał: lecz gdy się ftárzeiefz/

23: wyćiągniefz ręce twe/ á inny ćię opałze/ y poprowá=

24: dźi gđzie * niechcefz.(*marg*) * **ty.N L.** (-)

werset: 19 A to mowił/ dawáiąc znác

25: ktorą śmierćią miał " vwielbić' Bogá. *(*marg*) " **obiáfnić.** (-)(*marg*) **Ewángelia ná dzień S. Ianá Apoštoła.** (-)

26: A to powiedźiawłzy/ rzekł mu: Podź zá mną.

werset: 20 A

27: Piotr obroćiwłzy się/ wyźrzał onego vcznía/ ktorego

28: miłował Iefus/ pozad idącego: ktory też położył

29: się był przy wieczerzy ná pierśiách iego/ y mowił: Pá=

30: nie/ ktoryż ieft **ten** co ćię wyda?

werset: 21 Tego tedy wyźrza=

31: włzy Piotr/ rzekł Iefułowi: Pánie/ á ten co?

werset: 22 Po=

32: wiedźiał mu Iefus: " Ták chcę' áby ten zołtał áż przyi= (*marg*) " **Ieśli chcęN L. K. G. S.Ieśli ták chcę.2 L.Hier.** (-)

33: dę/ co tobie do tego? ty podź zá mną.

werset: 23 Gruchnęła

34: tedy tá mowá miedzy bráćią/ iż on vczeń nie vmrze.

Lecz nie

strona: 390

Rozd: 21. według Ianá.

390.

1: Lecz nie rzekł Iefus; Nie vmrze. ále: " Ták chcę' że=(*marg*) " **Ieśli chcę.4 L. K. G. S.Ieśli ták chcę.3 L.** (-)

2: by on zołtał áż przyidę/ co tobie do tego?

werset: 24 Ten ci iest

3: on vczeń/ ktory świadczył o tym/ y to nąpifał: á wie=

4: my że prawdziwe iest świadectwo iego. *

werset: 25

5: Iest też **iefzce** y innych wiele **rzeczy**, ktore czynił

6: Iefus: ktore gdyby fię z ofobná piáły/ tużę iż y íam

7: świat nie mogłby ogárnać ksiąg ktoreby fię piác

8: mogły *

(*marg*) * **Amen.G.** (-)

9: NAVKI Y PRZESTROGI.

10: **Pásze owce moie.**) Tu Pan ziścił Piotrowi/ co mu był obiecał/

11: że go miał vczynić fundámentem/ głową y przełożonym kościoła

12: íwego/ y przednieyłym páłterzem wśzytkich owiec swoich. Bo

13: oto/ przy bytności inśzych Apoštołow/ iemu íamemu owce íwe

14: poleca: Symonie/ práwi/ Ianow miłuielz mię więcey niżli ci

15: drudzy Apoštołowie? pásze owce moie. A zleca mu zgoła wśzy=

16: tkie owce/ żadnych nie wymuiąc/ náwet áni íamych Apoštołow.

17: A nie tylko mowi Pás (po Græcku **βοδπε**) ále vżywa słowá kro=

18: lewkiego/ **ποιμαινε**, to iest/ Rządź y íprawuy/ laską y mocą pá=

19: íterką/ owce moie. Ták iáko o Pánie Chrištušie nąpifano: Bę=

20: dziełz ie rządził laską żelázną. Y ná drugim mieyfcu: Z ciebie wy=

21: nidzie wodz/ ktory będzie rządził lud moy Izráelśki. A ták tymi

22: słowy vczynił Pan Piotrá pierwśzym Biskupem wśzytkich Chrze=

23: ścijánow (iáko go Eufebius zowie) Páłterzem y głową y przeło=

24: zonym kościoła íwego y światá wśzytkiego: y zlecił mu/ y potom=

25: kom iego/ owce ktore odkupił krwią swoią/ iáko Chryfołtom S.

26: nie raz przypomina: y vczynił go głową wśzytkich Apoštołow/

27: iáko Optatus świadczy. Hieronym S. twierdzi/ Iż dla tego

28: miedzy dwunaścią Apoštołow iednego Pan obrał/ áby poštáno=

29: wiwśzy Głowę/ była odieyta przyczyná odśzczepieńftwá. A Ber=

- 30: nárd S. do Eugeniufá Papieżá ták piŕze: Mieyŕce ná ktorým
- 31: ŕtoiŕz ieŕt ziemiá ŕwiętá/ ieŕt mieyŕce Piotrowe/ mieyŕce kŕiáŕŕŕŕiá
- 32: Apoŕtoŕow/ ktorego Pan poŕtánowiŕ Pánem domu ŕwego/ y prze
- 33: ŕozonym **wŕzytkie^{ŕo}** imienia ŕwego.(*marg*) **Piotr páŕterzem wŕsytkich owiec Pánŕkich.** (-) Náwet ŕ. Grzegorz ták o tym
- 34: nápiŕaŕ: Iáwno to ieŕt wŕzytkim Ewángeliá czytáiącym/ iz nabŕo=
- 35: goŕŕáwienŕzemu/ y wŕzytkich Apoŕtoŕow kŕiáŕŕŕŕiu Piotrowi/ gŕo=
- 36: ŕem Pánŕkim zlecon ieŕt rŕáđ y przeŕoŕŕŕŕtwo ábo przodkowánie
- 37: koŕŕioŕá **wŕzytkie^{ŕo}**: ktory Piotrow vrŕáđ ŕŕiáŕga ŕię teŕ ná potomki
- 38: iego. Bo Pan koŕŕioŕ ŕwoy opátrzyŕ raczyŕ nie tylko do lat dwu=

dŕieŕtu y

strona: 391

391.

Argument ábo Summá

- 1: dŕieŕtu y piáŕi/ ále áŕ do ŕkońŕzenia ŕwiátá. A poki bęđá owce Pá=
- 2: ná Chriŕtuŕowe/ poty bęđzie páŕterz ich ná mieyŕcu Piotrowym.
- 3: **A inny ŕię opáŕŕe.)** Y tuŕ ŕię pokázuie oŕobny przywiley Piotrá
- 4: S. iz iemu ŕámemu Pan Chriŕtus ŕmierŕ opowiedzieŕ raczyŕ/ á
- 5: k temu ŕmierŕ krzyŕowá: áby iáko mu imię ŕwe byŕ dárowaŕ/ y v=
- 6: rŕáđ ŕwoy nań wŕoŕyŕ; ták ŕeby go teŕ miaŕ towarŕyŕzem w ŕmier=
- 7: ŕi. Y przetoŕ mu mowi: Náŕláduy mię. To ieŕt/ bąđz tym czy= (*marg*) **Piotrowi ŕmierŕ Pan Chriŕtus opowieda.** (-)
- 8: mem ia byŕ/ y ŕyáŕc y vmieráŕc: bąđz páŕterzem duŕz poki ŕy=
- 9: wieŕz: á potym przez ŕmierŕ krzyŕowá/ przeydŕieŕz z tego ŕwiá=
- 10: tá do Oycá.
- 11: **Ták chcę áby ten zoŕtaŕ.)** Troiákie czytánie tego mieyŕcá ŕię
- 12: náyduie. Pierwŕze/ Ták chcę áby ten zoŕtaŕ. Wtore/ Ieŕli chcę
- 13: áby ten zoŕtaŕ. Trzeŕcie ieŕli ták chcę áby ten zoŕtaŕ. Pierwŕze má=
- 14: iá dŕiŕieyŕŕe poŕpolite y ŕtáre Lácińŕkie kŕięgi; y Ambroŕy ŕ. Au=
- 15: guŕtyn/ y Bedá ták czytáŕ. Wtore máŕiá/ Krolewŕkie/ Græckie y

- 16: Syryjskie y niektóre Łacińskie księgi/ y Gręccy Doktorowie.
- 17: Trzecie/ dwa Łacińskie dawne piśmiane exemplarze/ y Hieronim S.
- 18: Lecz Iánfenius dowodzi/ że wtore czytanie iest najlepšie.(*marg*) **Rożne czytanie.** (–)
- 19: **Y sam świat.**) Stąd mamy/ iż Pan Chriřtus wiele y czynił y
- 20: mówił/ czego nie nápiřano. Bo te księgi ktore mamy/ iedná rę=
- 21: ká obić może. A Ian mowi; iżby nie mógł wřzytek świat obić
- 22: y ogárnąć tych ksiąg/ ktoreby ię o tym piřać miały. Nie wřzytko
- 23: tedy iest piřano y z potrzebnych rzeczy/ zwłářczá o wřtáwie y o (*marg*) **Trádicie.** (–)
- 24: řprawówániu řwiętych Sákrámentow/ ktorego bez wářpienia
- 25: Pan náuczył vczniow řwych przez one czterdzieřci dni/ niř do niebá
- 26: wřtápił. Przetoř odřczepieńcy błáďzá/ mowiáć że wřzytko ná=
- 27: piřano: y řadnych trádicij ábo náuk Apořtolřkich/ bez
- 28: piřmá podánych nie przyumiáć.

29: **Argument/ ábo Summá Dzieiow**

30: **Apořtolřkich.**

- 31: **P**O Ewáγγελiách S. w ktorych ię okazało/ iáko niezbořnie
- 32: Zydowie wzgárdzili y odrzucili Chriřtá Páná (o czym da=
- 33: wno przed tym Moyzeř y Prorocy powiedáli) y przetoř zářřzyli
- 34: áby teř łami od niego wzgárdzeni y opuřzczeni byli: idá porzá=
- 35: dne te księgi o dzieiách ábo řprawách Apořtolřkich (nápiřane w
- 36: Rzymie od Lukářz S. czwartego roku pánowánia Neroná Ce=
- 37: řárzá/ á roku Páńřkiego 60.)(*marg*) **Przez po Ewáγγελiách nářtępiá dzieie**
- Apořtolřkie.** (–) ktore nam opiřuiá iáko Pan Chriřtus
- 38: Zbáwićiel nářz/ z niezmierney dobroći y miłóřierdzia řwego (kto=(*marg*) **Summá**
- dzieiow Apořtolřkich.** (–)

rego teř

strona: 392

Dzieiow Apořtolřkich.

392.

- 1: rego teř Prorocy nie przepomináli) ięřczce y po w niebo wřtápie=

- 2: niu swoim znowu się ofiarował niewdzięcznemu ludowi Żydo=
3: wkiemu. Bo choć go oni wkrzyżowali; jednak posłał do nich(*marg*) **1. Apostołowie Żydy nawracają.** (–)
- 4: dwunastu Apostołów/ aby ich przywiedli do pokuty/ i przez krzyż
5: wczepili do kościoła jego.(*marg*) **2. Pawła S. nawrocenie.** (–) Lecz gdy się tak wszyscy dwunastu
6: bawili koło Żydów/ w ten czas Pan Chrystus z prześladowcy Ży=
7: da/ uczynił nowego Apostoła/ Pawła S. a żeby nie dał przyczy=
8: ny zgorzelenia Żydom(*marg*) **3. Paweł S. Apostoł Poganów.** (–)(którym samym dla teży przyczyny i sam
9: Ewangelią opowiadał) nie kogo innego ze dwunastu Aposto=
10: łów/ ieno tegoż Pawła posłał do Poganów/ którzy nigdy przed
11: tym o Chrystusie nie słychali/ i mnożstwo baktwanów za Bogi
12: chwalili: aby i tych (według proroctwa) przywiodł do pokuty/
13: i przez krzyż przyłączył do kościoła swego.(*marg*) **4. Żydowie Pawła S. prześladowią, y wydaią Poganom.** (–) Ale niewierni Żydo=
14: wie sprzeciwili się władzy Pawłowi/ i jego nauce v Poganów;
15: prześladowiąc go i szukając śmierci jego: i nigdy go trapić nie
16: przestając/ aż nawet przyszedł w ręce Pogańskie: aby tak od nich
17: odjęta była Ewangelia i dana Poganom: (*marg*) **5. Kościół Chrystusów z Jeruzalem do Rzymu przeniesiony.** (–) (iako im to nie tylko
18: rozliczni Prorocy/ ale i sam Chrystus obiecał) **przenioższy** [!] kro=
19: lestwo swe od samego miasta Jeruzalem (ktorego też wzgardze=
20: nie i odrzucenie mianowicie opowiedziane było) głowy Iudkiej
21: ziemie/ z ktorej się było poczęło; aż do Rzymu głowy Poganów
22: i wszystkiego świata. Co wszystko iasniey się pokaże z rozdzielania
23: tych ksiąg na sześć części.(*marg*) **Sześć części Dzieiow Apostolskich.**
: **1.** (–)
24: Pierwsza: iako Pan Chrystus wstępując do nieba przed oczy=
25: ma Apostołów i uczniow swoich/ obiecał im pocieszyciela Duchá

26: S. opowiedaiąc że przezeń mieli być vmocnieni/ y ták w Ieruzá=
27: lem záczać kościoł iego: y rozszerzyć gi po wżytkey Iudfkey zie=
28: mi y Sámáryey/ á nákoniec y po wżytkim świećie/ we wżytkich
29: ięzykách y narodziech. w Rozd: 1.(*marg*) 2. (-)Wtora część ma w łobie po=
30: czątki kościoła Chriftułowego w Ieruzálem. w Rozd: 2.(*marg*) 3. (-) Trze=
31: ćia/ rozmnożenie tegoż kościoła y rozszerzenie po wżytkiey Iud=
32: fkey ziemi y Sámáryey. w Rozd: 8.(*marg*) 4. (-)Czwarta/ rościąganie
33: tegoż kościoła do Pogánow. w Rozd: 10.(*marg*) 5. (-)Piąta/ odiećie ko=
34: ścioła od vpornych y zátwardziálych Zydow/ y przeniesienie do
35: Pogánow przez posługę S. Páwła y Bárnábazá. w Rozd: 13.(*marg*) 6. (-)
36: Szofta/ odiećie kościoła náwet od fámego miáltá głownego Zy=
37: dowfkiego Ieruzálem y przeniesienie do Rzymu/ głownego miá=
38: łtá Pogánfkiego. A to dla prześládowánia/ ktorým Zydwie tra=
39: pili Páwła S. ták długo/ aż musiał ápellowác do Cefárzá: zá
40: czym go ták wydáli Rzymiánom/ iáko y przedtym fámego Chri=

Ddd

łtułá.

strona: 393

393.

Argument ábo

Summá Dzieiow Apołt.

1: łtułá. O ktorým Rzymiániech y Pogániech łamże Páweł do Rzy=
2: mu przyłzedłszy/ ták do Zydow mowił: Wiedzćie iż Pogánom po=
3: łłáne iest to zbáwienie Boże: á oni łłuchác będą czego wy łłu=
4: chác niechcećie.(*marg*) **Pogáni ná łáskę, Zydom pirwey ofiárowáná náłtápili.** (-)

Y ták łię wypełniły one łłowá Páńskie. Y aż do

5: ołtátnich gránic ziemi. A tu Lukáfz S. łkończył łwoie księgi:
6: máiąc dofyć ná tym/ że pokazál iż łię to łpełniło/ co był Pan Chri=
7: łtus obiecał Páwłowi: Ze ty Páwle małz łtánąc przed Cefárzem.
8: Abowiem przedłięwzięćie iego inłze nie było/ iedno vkazác nowe
9: Ieruzálem Chrzełćijáńskie/ w ktorým naprednieyłzy łtolec ko=

10: ścioła fwego chciał P. Chrifus fundować y poftánowić.(*marg*) **Przedsięwzięcie Lukafsa**

S. w tych księgách. (-) Iákoż

11: záilte wzyfscy przodkowie názy/ Chrześcijanie wzytkich wiekow y

12: czáfow/ ná to miáfto ofobliwy wzgląd mieli/ y nawięcey ie czčili

13: y ważyli/ y w wątpliwościách fwoich do niego fię o rádę/ y w tru=

14: dnościách o pomoc vćiekáli: nie ináczey iedno iáko przedtym Zy=

15: dzi do miáftá Ieruzálem: według vftáwy y rofkazánia Bożego.(*marg*) **Rzym nowe**

Ieruzálem Chrześciánskie. (-)

16: A tym fpoľobem te księgi Dzieiow Apoftoľfkich vkázuią ko=

17: ścioł prawdziwy/ ták iásnie y źrzetelnie; iáko Ewángelije vká=

18: zuią Chryftuľá prawdziwego/ wzytkim ktorzy fobie dobrowolnie

19: oczu nie záľániáią áby nie widzieli prawdy.(*marg*) **Kośćioł Chriftofow prawdziwy w**

Dzieiách vkázány. (-) Zwłászczá že ten ieft

20: kośćioł Chriftofow prawdziwy/ ktorzy poczáfzy fię widomie od

21: Ieruzálem/ odięty był od Zydow/ y przeniešion do Pogánow (á

22: miánowicie do Rzymu)(*marg*) **Zydowie nákoniec wwierzą w Chriftuľá.** (-) y ták fię

widomie rozniolł y rofkrzewił ni=

23: gdy nie vftáiąc/ ále záwždy rofnąc/ ták długo áż wnidzie zupeł=

24: ność Pogánow/ zá czym teź y wzytek narod Izráelſki zbáwion

25: będzie: á potym przyidzie dokończenie ſwiátá. Dla ktorego na=

26: rodow náwrocenia y zupełności Pogánow/ tenze kośćioł powfze=

27: chny Rzymſki/ pámiętáiąc ná fwoy vrząd/ iáko ſwiádek Chriftu=

28: fow/ áż do oſtátnich gránic ziemie/ iáko záwždy przed tym/ ták

29: y teraz poľyła káznodieie ná wzytek ſwiát: kędy hæretyko=

30: wie z drugiey ftrony nie czynią nic infzego/ iedno

31: odwracáią tych ktorzy pierwey Chrze=

32: ścijány byli.(*marg*) **Kośćioł Rzymſki ftára fię o ſwiátá náwrocenie.** (-)

Dzieie

ksiega: Acto

Rozd: 1. Dzieie

394.

Apołtołkie.

1: **DZIEIE ABO**

2: **SPRAWY APO=**

3: **STOLSKIE ***.

(*marg*) * **świętego Lukafśa Ewángelifty.G.** (-)

rozdzial: 1

4: **ROZDZIAL I.**

5: 3 Pan Chrístus dnia czterdzieŝtego po ŝwym zmartwychwřtá=

6: niu. 5 y 8 Obiecawřzy ŝwym dáć Duchá S. 9 Przed ich oczy=

7: má wřtąpił do niebá. 11 A vczniowie nápomnieni od ániołow.

8: 12 Wroćili ŝię do Jeruzálem. 15 Rzecz Piotrowá do vczniow o

9: obrániu inřzego ná mieyřce Iudařzowo. 24 Modlitwá Apořto=

10: łow. 29 Máćiey lořem obran. (*marg*) **PIERWSZA CZESC, oczekawánie Duchá S. między wniebowřtápieniem Páná Chrístuřowym, y poczátkiem kořciolá iego.**

11: **Lekcyja w dzień Bořego wřtápienia.** (-)

werset: 1

11: **P**ierwřzem " piřanie wypráwił/ o(*marg*) **Záczá: 1.** (-)(*marg*) " **ábo křięgi nápiřal, rozumiey hiřtoryja Ewángeliey S.** (-)

12: Theophile/ o wřzytkim co poczł Ieřus

13: czynić y vczyć:

werset: 2 ář do dnia ktorego

14: dawřzy rořkazánie Apořtołom przez Du=

15: chá řwiętego/ ktore był obrał/ wřięt ieřł **do niebá:**

werset: 3 kto=

16: rym teř ŝiebie řámeo po řwey męce řtáwił řzywym w

17: rozmáitych dowodźiech/ przez czterdzieřci dni řię im

18: vkázuiąc/ y rozmawiáiąc o kroleřtwie Bořym.

werset: 4 " A

19: z nimi iedząc' rofkazał im/ áby nie odchadzáli z Ie=(*marg*) " **A ſpolney ſoli y ſtołu z nimi wzywáiąc G. Chryſoft: y Oecumen: ábo iáko drudzy zGræckie^{8o}wykládáią, zgromádziwſy ie. (-)**

20: ruzálem; ále czekáli obietnice Oycowſkiej: która=

21: ſcie (práwi) ſłyſzeli " z wſt moich:

(*marg*) " **odemnieG. (-)**

werset: 5] ábowiemci Ian

22: krzcił wodą/ á wy będziecie krzczeni Duchem ſwię=

23: tym po nie wielu tych dni.

werset: 6] A ták ktorzy ſię byli ze=

24: ſzli/ pytáli go/ mowiąc: Pánie/ zali w tym czáſie przy=

25: wroćiſz kroleſtvo Izráelowi?

(*marg*) **Krzeſt Ianow nie dawał Duchá S. (-)**

werset: 7] Y rzekł do nich:

26: Nie wáſzác rzecz ielt znác czáſy y chwile/ ktore Oćiec

27: w ſwey władzey położył:

(*marg*) **Krztem zowie obfite wylanie Duchá S. (-)**

werset: 8] ále weźmiecie moc Du=

28: chá ſwiętego/ ktory przyidzie ná was: y będziecie

Ddd 2

mi ſwiad=

strona: 395

395.

Dzieie Rozd: 1.

1: mi ſwiádkámi w Ieruzálem/ y we wſzytkiej Iud=

2: ſkiej ziemi/ y w Sámáriei/ y áz ná kray ziemie.

werset: 9] A

3: to rzekſzy/ gdy oni pátrzáli podnieſion ielt/ á obłok

4: odiał go od oczu ich.

werset: 10] A gdy pilnie pátrzáli zá nim

5: do niebá idącym; áliſci dwa mężowi ſtánęli przy

6: nich w białym odzieniu:

werset: 11] ktorzy też rzekli: Mężo=

7: wie Gálilejczy/ przecz ńtoićie pátrząc w niebo? ten

8: Iefus ktory wzięt iefł od was do niebá/ tákći przyi=

9: dzie iákościćie go widźieli idącego do niebá. *

(*marg*) **Záczá: 2.** (-)

werset: 12]

10: Tedy się wrocili do Ieruzálem od gory ktorą

11: zowią Oliwną: ktora iefł blisko Ieruzálem/ máiąc

12: " drogę ńzábátu.

(*marg*) " **To iefł, pułmile dobre. Origenes y Oecume. Bo się Żydom w ńzábát dáley iść nie godziło.** (-)

werset: 13] A gdy wefzli/ wńtąpili ná falę/ gdzie

13: miefzkáli Piotr y Ian/ Iákub y Andrzej/ Philip y

14: Thomańz/ Bártłomiey y Máttheuńz/ Iákub Alpheu=

15: ńzow y Symon Zelotes/ y Iudás Iákobow.

(*marg*) **Imioná 11. Apofłołow.** (-)

werset: 14] Cić

16: wńzyścy trwáli iednomyślnie ná modlitwie * z nie=(*marg*) * **y w próśbáchG.** (-)

17: wiáltámi y z Márią mátką Iefufową/ y z bráćią iego.

(*marg*) **Lekcia w dzień Máćieią S.** (-)

werset: 15]

18: W oneż dni powńtawńzy Piotr w pońrzod " brá=(*marg*) " **vczniowG.** (-)

19: ćiey' rzekł: (á był poczet ońob wefpołek iákoby ńto

20: dwádzieśćią.)

werset: 16] Mężowie bráćia/ muśiáłoć się wy=

21: pełnić pímo **ono** ktore opowiedźiał Duch świąty

22: przez wńtá Dawidowe/ o Iudańzu (ktory był wodzem

23: tych co poimáli Iefufá:

werset: 17] który był policzony z nami/

24:] y dostała mu się też była czałtká tego wflugowania.

werset: 18]

25:] A on iednak otrzymał rolę z zapłaty " niespráwie=(*marg*) " **niespráwiedliwey. Hebr.** (-)

26:] dliwości': á obieśiwfzy się rofpukł się ná poły/ y wy=

27:] płynęły wżytkie wnętrzości iego.

werset: 19] Y było to iáw=

28:] no wżytkim mieżkáiącym w Ieruzálem: ták iż ná=

29:] zwano onę rolę * ich ięzykiem/ Háceldemá/ to ieft/ ro=(*marg*) * **włafnym. G.** (-)

30:] la krwie.

werset: 20] Abowiem nápiáno w kłięgách Pfálmow:

31:] Niechay będzie " ich' mieżkánie pułte/ á niech nie(*marg*) " **iego4 L. K. G. S.** (-)

32:] będzie ktoby w nim mieżkał. A " biskupftwo' iego(*marg*) " **przełożenftwo. Apoftolftwo.** (-)

33:] niech weźmie drugi.

werset: 21] Potrzebá tedy z tych mężow

34:] ktorzy się z nami schodźili przez wżytek czás ktorego

Pan Ie=

strona: 396

Rozd: 1. Apoftolskie.

396.

1:] Pan Ieśus " wchodźił y wychodźił' między nami:(*marg*) " **przebywał Hebráifm.** (-)

werset: 22]

2:] począwfy ode krztu Ianowego aż do tego dnia w

3:] ktory ieft wzięt od nas; áby ieden z nich był z nami

4:] świádkiem zmartwychwftánia iego.

werset: 23] Y poftáno=

5:] wili dwu; Iozephá/ ktorego zwano Bárłábafem/

6:] ktorego **tez** nazywano Iułtem; y Mácieiá.

werset: 24] A mo=

7: dląc się mowili: Ty Pánie który znalazł fercá wżyt=

8: kich/ okaż z tych dwu iednego ktoregoś obrał/

werset: 25 á=

9: by " wziął mieyfce' wługowania tego y Apóstolstwa/(*marg*) " **los.G.cząftkę.** (-)

10: z ktorego wypadł Iudaż/ áby odźzedł ná mieyfce swe.

werset: 26

11: Y podáli " im lofy' y padł los ná Mácieiá/ y policzon(*marg*) " **lofy ich.G.** (-)

12: iest między iedennaście Apóstołow. *

13: NAVKI Y PRZESTROGI.

14: **Pierwsze pifanie.)** Dwoie księgi nápisał Lukaż S. Iedne

15: Ewángeliey/ o fprawách y náukách Páná Chriřtuřowych: á te

16: drugie o fprawách Apóstořkich/ y o pierwfzych początách kořcio=

17: á Páná Chriřtuřowego. (*marg*) **Księgi Lukafsowe.** (-)Iednák wielka iest śmiałość

Budne=

18: go/ który porządek czterech Ewángeliy pomieřzał/ kładąc pier=

19: wey Ewángelią Ianá S. á po niey Ewángelią Lukařá S.

20: Więc dzieie Apóstořkie.(*marg*) **Budny pifmo S. mieřsa.** (-) Do czego mu powod y przyczynę dáli

21: tłumácze Brzeřcy tą glozą: Okázuie tu/ iż ty księgi máią być złą=

22: czone z onemi pierwfzemi. Lecz y bez tego złączánia wřzyřcy do=

23: brze wiedzą/ iż oboie ty księgi Lukař S. pířał. Y dáleko iest lep=

24: řzy y przyřtoynieřzy řtóry porządek Ewángeliy/ od czářow Apo=

25: řtořkich w kořciele záchowány/ y w onych czterech zwięřzétách fi=

26: gurowány. Bo iáko Ian S. po wřzyřkich nápisał Ewángelią

27: řwoię: ták teř řłufźnie ma mieć ná ořtátku mieyfce.

28: **Który wzięty iest od was do niebá.)** Z tego widomego wřtápie=

29: nia do niebá Chriřtá Páná/ á iż tákze zářię ma przyřć ná řąd: chce=

30: li dowieřć Kálwiniřtowie/ że go nie mář w S. Sákrámencie.

31: Ale wierni ráczey máią řłuchác S. Chryřtořtomá ták mowiącego:

- 32: O iákież to cudo! o iáko wielka iest dobroć miłego Bogá! że ten
33: ktory z Oycem wzgorę siedzi ná niebie/ tegoż práwie czáfu ręká=
34: mi ludzkimi bywa piáftowány ná ziemi! Y ná drugim mieyfcu:
35: Chriftus/ práwi/ wftępując do niebá/ Ciáło fwe y nam zoftáwił/ y
36: toż Ciáło z [f]obą zániofł. Y iefzcze indziey mowi: Heliafz owcza
37: fuknią zoftáwił vczniowi: ále Syn Boży wftępując/ włafne ciá=
38: ło fwe nam zoftáwić raczył.(*marg*) **Ciáło Pánskie w S. Sákrámencie záras y w niebie.**
(-)

Ddd 3

Ci wfyzy=

strona: 397

397.

Dzieie Rozd: 1.

- 1: **Ci wfsyscy.)** Oto prawdziwy kościół Chriftufow/ ktory on po
2: łobie zoftáwił/ było ono widziálne zgromádzenie/ ktoremu rofka=
3: zał poľpołu miefzkáiąc czekáć zefłánia Duchá S. áby przezeń tym
4: lepiej náuczeni y wpráwieni/ potym wfyztkie narody y kráie świá
5: tá do tegoż towarzysftwá przywiedli. (*marg*) **Kościół widziálny.** (-)
6: **Z niewiáftami.)** To mieyfce tłumácze Brzeſcy y Budny zá nie=
7: mi zfálfzowáli: przełóżywfzy/ z żonámi/ miáło z niewiáftami. Iá=
8: koby wfyzscy Apoftołowie żony mieli/ ábo miefzkáli z nimi/ ktore
9: iuż dawno byli opuſćili. Lecz Ewángeliſtá mowi o Máriách y
10: innych nabożnych niewiáftách/ ktore zá Pánem Chriftufem cho=
11: dziły y fłużyły mu z máiętnoſći fwych. O ktorych **Luk: 8 2. y 24. 10.**(*marg*) **Hæretycy**
fáľsuią text piſmá S. (-)
12: **Y z Márią mátką Iefufową.)** Táć iest oſtátnia zmiánká Pánny
13: naſwiętfzey w piſmiech nowego teſtámentu. Lecz o iey ſmierci
14: y w niebowzięciu wedle ciáła/ mamy piſmá doſyc v S. Dionizyu=
15: fzá Areopágitu/v Dámáfcená/ Athánázyufá/ Nicephorá/ Bernár=
16: dá y innych. Ná co wfyztko nic nie dbáiąc Nowowiernicy dzi=
17: ſieyfzy/ wymázáli z káalendarzow fwoich napřednieyfze ſwięto

18: W niebo wzięcia Panny błogosławionej. (marg) **Panny Máriey wniebowzięcie.** (-)

Ktorzy záifte przyna=

19: mniey mieli święćić dzień zelźcia iey z tego swiátá/ iáko święcá dni

20: zelźcia infzych świętych. Bo ácz nie wierzą żeby ciáło iey nafwiet

21: fze było do niebá wzięte: wźákże iáko mniemam/ nie będą ták nie

22: wftydliwemi/ áby nie wierzyli że oná vmárłá/ y dufzá iey naświęt=

23: fza ieft z Chriftufem w niebie. Ani ták fzaleni będą/ żeby fię o tym

24: wyráznego pífmá domágác v nas mieli/ krorego [!] fię o śmierći

25: Piotrá/ Páwłá/ Ianá/ y innych domágác nie mogą. O których ze=

26: fźciu ácz w nowym Teftámenćie nic nie nápiľano; wźákże dni

27: śmierći ich fámifz hæretykowie święcá y obchodzą. Nie wfpom=

28: nam świętá Národzenia y Poczęcia P. Máriey/ o których Ewán=

29: gelikowie zgołá wiedzieć niechcá. Skąd łáczno ieft poznác frogá

30: nienawiść fzátáńfká przeciwko tey Pánnie/ ktora przez naśienie

31: fwe błogosławione ftárłá głowę iego. Iáko iá z drugiey ftrony

32: błogosławią y wyflawiaią wfzytkie narody wiernych Chrześcijá=

33: now/ y ftárych oycow świętych. (marg) **Przeciwnicy Panny Máriey.** (-)Irenęus [!]

zowie iá fprawcá á rze=

34: czniczká Ewy. Święty Ephrem zowie iá iedyná nádzieią roľpa=

35: czáiących/ pomocá opulźczonych/ portem vtrapionych/ poćiechá

36: swiátá/ wybáwićielká y odkupićielká więźniow y wfzytkich po

37: Bodze zbáwienim. Zowie iá oľobná nádzieią y vfnośćią fwoią:

38: pokoiem/ wefelem y zbáwienim swiátá: vćieczká y obroná/ po=

39: srzedniczká y iednaczká swiátá/ pániá/ krolowá y vliczká niebie=

40: fká/ y nádzieią Chrześcijánow v Páná Bogá. (marg) **Chwalcy Panny Máriey.** (-) Y

wzywa iey iáw=

nie/ y

strona: 398

Rozd: 1. Apoftoľskie.

398.

1: nie/ y vćieka fię pod iey opiekcá y obronę. Święty Grzegorz Ná=

2: zyanzeńki/ zowie ją krolową światá/ pátronką żywotá fwego/ y

3: rzecniczka ábo orędowniczka do Syná/ y z infzemi pánnami fwię=

4: tymi. Y prósi iey/ áby go wybáwiła od ognia y od cięmości

5: wiecznych: áby zá iey łáfką zbáwienia mógł doftác. Tenże wy=

6: znawa/ że od niey wziął wiele dobrego/ y od wiela złego przez nią

7: wybáwion był/ y obronion od nieprzyacioł widomych y niewi=

8: domych. Auguſtyń iey prósi/ áby wlpomogła nędzniki vtrapio=

9: ne: áby fię zá wſzytkimi przyczyniła. Bernárd ś. zowie ją Pánią

10: nálfą/ poſrzedniczką nálfą/ rzecniczka nálfą/ mátką miłofierdzia.

11: y częſto iey á nabożnie wzywa.

12: **Powftawſy Piotr.**) Oto Piotr iáko práwy páłterz y goſpodarz(*marg*) **I.**

: **Piotrowe przodkowanie.** (–)

13: domu Páńkiego/ zbiera w kupę y zgromadza wſzytkie wierne Páń

14: ſkie: y vczy ich/ że potrzebá ieft obrác infzego ná mieyfce Iudaſzo=

15: wo. O czym Chryfoſtom S. ták piſze: Pátrzaſy gorácości (Pio=

16: trowey) iákoć w tey gromádzie przednieyfzym ieft/ y wſzędy na=

17: pierwſzy ze wſzytkich mowić poczyna. Y niſzey ták piſze: Napier=

18: wſzy ze wſzytkich vżywa zwierzchnoſci w tey ſpráwie: iáko ten kto=

19: ry miał wſzech w ręku. Bo do niego Pan Chriſtus ták mowił:

20: A ty náwrociwſzy fię/ potwierdzay twą brácią. A Oecumenius:

21: Wſtáie/ práwi/ Piotr nie Iákub: iáko ten ktoremu zwierzchnoſć

22: y przełożeńſtwo nád vczniámi ieft poruczone. Y żaden fię Piotro=

23: wi nie ſprzećiwił/ ále wnet ná iego roſkazánie dwu poſtáwili.

24: **Podáli im lofy.**) Ten przywiley Apoſtołki nie ma być bran ná

25: przykád innych páłterzow obieránia.(*marg*) **Lofy.** (–) Bo to Apoſtołowie vczy=

26: nili z oſobnego náchnienia Bożego: żeby tákże Máciey ś. obran

27: był od fámeo Chriſtuſá/ iáko inni Apoſtołowie/ áby fię nie zdał

28: nád infze podleſzym. Abo iż Máciey y Bárſábás ták rowni by=

29: li w ſwiątoſtliwoſci y w náuce/ że ludzkim roſłádkiem roſtrzy=

30: gniono być nie mogło/ ktoryby z nich był godnieyfzy. Bo w tá=

- 31: kiey przygodzie dozwolone iest vzywianie lofow: iz Bog nie bywa
32: kufzon/ gdy tego od niego ządamy/ czego ludzkim rozładkiem dość
33: nie możemy. A iz wżytko zá iedno/ na kogo los pádnie: Choćby
34: padł y z przygody/ kiedy rowni łą ci ktore obieraią. Czym iednak
35: odeymuie się przyczyną vřkarzania drugim/ y nikomu się krzywdá
36: nie dzieie. Przetoż w takich przypadkach wolno iest lofow vzywac/
37: iáko Auguřtyn ř. vczy. Iáko y v Zydow lofem obierano iedne=
38: go/ ktoryby pewnego czáfu w kořciele kádził. Ná ktory zwyczay
39: podobno wzgląd mieli Apořtołowie w obieraniu ř. Mácieiá:
40: iáko řwiádczy Ambroży ř. y Wielebny Bedá.

Rozdział

strona: 399

399.

Dzieie Rozd: 2.

rozdział: 2

1: ROZDZIAŁ II.

- 2: 1 Zeřłanie Duchá S. ná vcznie Páńskie w dzień Swięteczny.
3: 6 Dziwuią się Zydzi/ iz mowią wżytkimi ięzykami. 13 Mniemá=
4: iąc że się popili. 14 Ná co im Piotr odpowiada. 16 Pokázuiąc
5: że Pan Iefus ktorego oni zámordowali/ 27 Powřtawřzy od v=
6: márlych/ 34 Y vřiádfzy ná práwicy Bozey/ 33 Spusił Duchá ř.
7: 37 Co vřlyřzawřzy Zydowie/ řkrufzeni ná řercu/ návrořili się do
8: Chriřtuřá. 41 Około trzech tyřięcy. 42 Y trwáli w náuce Apo=
9: řtołkiey/ w vzywaniu řwiętego Sákrámentu/ y w modlitwách.
10: 44 Y mieli wżytko řpolne. (marg) **WTORA CZESC, zeřłanie Duchá S. y poczatek kořciołá w Ieruzalem.**

: **Lekcyá w Niedzielę Swięteczną.**

: **Záčzá: 3. (-)**

werset: 1

- 11: 3 Gdy się " řpełniály dni' " Pięćdziesiętnice/ byli(marg) " řpełniáł dzien**G.**

11: " **To ieft, dzien pięćdziesiąty po Pálce, iáko v nas Święteczny.** (-)

12: wŕzyŕcy " welpólek' ná tymże mieŕcu.(*marg*) " **iednomyflnie.G.zgodnie.** (-)

werset: 2 Y ftał

13: fię z pŕedká z niebá fzum/ iákoby przypadáia=

14: cego wiátru gwałtownego: y nápełnił wŕzytek dom

15: gdzie ŕiedzieli.

werset: 3 Y vkazály fię im rozdzielne ięzyki

16: " iákoby ogniá'/ y wŕiadł ná káżdym z nich z oŕobná:(*marg*) " **iáko ogniŕte.** (-)

werset: 4

17: y nápełnieni byli wŕzyŕcy Duchá ŕwiętego: y po=

18: częli mowić " rozmáitymi' ięzykám/ iáko im Duch(*marg*) " **infzymi.N L. G.** (-)

19: ŕ ŕwięty' wymawiać dawał.(*marg*) **G.** (-)

werset: 5 A byli w Ieruzále

20: mieŕzkáiaący Zydowie/ mężowie nabożni/ ze wŕze⁸⁰ na=

21: rodu który ieft pod **niebiem** [.] .

werset: 6 A gdy fię ftał ten głóŕ/

22: zbieżało fię mnoŕstwo **ludzi**, y ŕtrwożyło fię/ że káždy z

23: nich ŕłyŕzał ie właŕnym ŕwym ięzykiem mowiaće.

werset: 7 A

24: zdumiewáli fię wŕzyŕcy/ y dziwowáli/ mowiać *: Iza=(*marg*) * **iedni do drugich.N L. G. S.** (-)

25: li/ oto/ ci wŕzyŕcy którzy mowia/ nie fá Gálileyczycy?

werset: 8

26: á iákoż káždy z nas " ŕłyŕzał' **v nich** ŕwoy ięzyk/ w który=(*marg*) " **ŕłyŕŕy.1 L. G. S.** (-)

27: mechmy fię vrodźili?

werset: 9 Párthowie/ y Medowie/ y E=

28: lámitowie/ y mieŕzkáiaący w Mezopotámiey/ w Iud=

29: ŕkiey žiemi/ iteż w Káppádociey/ w Ponćie y w Azy=

30: ey/

werset: 10 w Frigiey/ y w Pámphiliy/ w Egipćie y w łtro

31: nách Libiey/ ktora iełt podle Cyreny/ y przychodnio=

32: wie Rzymłcy:

werset: 11 Zydowie teź y nowonáwroceni/

33: Kretenczycy y Arábczycy: " łyłzelimły' ie mowiące(marg) " **łyłsemł.1 L. G. S.** (-)

34: iezyki náłzemi wielmoźne łpráwy Boźe. *

Y zdumie=

strona: 400

Rozd: 2. Apółtółłkie.

400.

werset: 12

1: Y zdumiewáli łię włzyłcy/ y dźiwowáli/ mowiąc

2: ieden do drugiego: Coź to wźdy ma być?

werset: 13 A dru=

3: dzy náłmiewáiąc łię mowili: Ze łię łci' winá " mło=(marg) łG.

4: " **ábo łłdkiego.** (-)

4: dego opili.

(marg) **Lekcyá we Szrodę po Swiátkách.** (-)

werset: 14

5: A łtánáwłzy Piotr z iedennáłcią/ podniółł głos

6: łwoy/ y odpowiedźiał im: Męźowie Zydowłcy/ y w=

7: łzyłcy ktorzy miełzkácié w Ieruzálem/ niech to wam

8: iáwno bęđdzie/ á przyimićie do włzu łłowá moie.

(marg) **Záczá: 4.** (-)

werset: 15 Abo=

9: wiem nie łąc piiáni łi/ iáko wy mniemaćie: gdyź iełt

10: trzećia godźiná ná dzień:

(marg) **II.**

1: **Piotr iáko głowá włsyłtkich Apółtółów, po zesłaniu Duchá S. pierwłse czyni kazánie.** (-)

werset: 16] áleć to iest co powiedzia=

11: no przez Proroká Ioelá:

werset: 17] Y będzie/ w ostáteczne

12: dni (mowi " Pan') wyleię z Duchá mego ná wšelkie(marg) " **Bog.G.** (-)

13: ciáło: á prorokowác będą synowie wálzy y corki wá=

14: łze: á młodzieńcy wálzy widzenia będą miewác: á

15: łtarcom wálzym " łny fię fnić będą.

(marg) " **To iest przez łny pokażę im wolá moię.** (-)

werset: 18] A k temu w o=

16: neż dni/ ná łługi me/ y ná łłuzebnice moie wyleię z

17: Duchá mego/ y będą prorokowác:

werset: 19] y dam cudá ná

18: niebie wzgorę/ y známioná ná źiemi niłko/ krew/ y o=

19: gień/ y kurzawę dymu.

werset: 20] Słóńce fię obroći w cięm=

20: ność/ á kłięzyc w krew/ przedtym niż przyidzie **on** dzień

21: Páńłki wielki y znáczny.

werset: 21] Y sftánie fię/ **iz** wšelki/

22: ktorybykolwiek wzywał imieniá Páńłkiego/ zbáwion

23: będzie. *

(marg) **Záczá: 5.** (-)

werset: 22]

24: Mężowie Izráelłcy/ łłuchayćielz łłow tych. Ie=

25: łufá Názareńłkiego/ mężá od Bogá pochwalonego

26: v was mocámi y cudámi y známiony/ ktore czynił

27: Bog przezeń miedzy wámi/ iáko * łámi wiećie:(marg) * **y.5 L. G. S.** (-)

werset: 23] tego

28: náznáczoná ráđá y przyźrzenim Bożym wydánego/

29: * przez ręce niezboźnikow przybiłszy **do krzyżá** zátráci=

30: liście.

(*marg*) * **poimawfsy.G.** (-)

werset: 24] ktorego Bog wzbudził rozwiązałwzy

31: boleleści [!] " piekła': iákoż była rzecz niepodobna/ áby od nie=(*marg*) " **śmierćíG.** (-)

32: go miał być on zátrzyman.

werset: 25] Abowiem Dawid o nim

33: mowi: Vpátrowałem zówždy Páná przed fobą;

34: bo mi iest po prawicy/ ábych nie był wzrułzon.

werset: 26] Dla

Eee

tegoż fię

strona: 401

401.

Dzieie Rozd: 2.

1: tegoż fie rozwefeliło ferce moie/ á rozródował fię ię=

2: zyk moy: nád to y ciało moie odpoczynie w nádziei.

werset: 27]

3: Abowiem nie zoftáwifz dułze moiey w piekle: áni

4: dałz świętemu twemu " ogládać fkázenia'.

(*marg*) " **skázić fię. Heb.** (-)

werset: 28]" Oznay=

5: miłeś drogi żywotá': nápełniłz mię rádością " z obli=(*marg*) " **przywroćileś mi żywot.**

Heb. (-)

6: czem twoim'.

(*marg*) " **z obliczności twoiey. Hebr.** (-)

werset: 29] Mężowie brácia/ niech mogę bełpie=

7: cznie mowić ku wam o Páttryárfze Dawidzie/ że * v=(*marg*) * **y,4 L. G. S.** (-)

8: máł/ y pogrzebion iest: y grob iego iest v nas/ áz do

9: dnia dżisieyłzego.

werset: 30] Będać tedy Prorokiem/ y wie=

10: dżać że mu Bog obiecał pod przysięgą/ iż z owocu

11: biodr iego* miał poładzić ná stolicy iego:(*marg*) * **ile wedle ciála Chrifuśa miał wzbudzić.G.** (-)

werset: 31 przeglą=

12: dáiąc powiedział o zmartwychwstaniu Chrifuśo=

13: wym: iż " ani zołtawion iest' w piekle; ani ciáło (*marg*) " **nie miała zołtác dufsá iego.G.** (-)

14: iego " wyźrzało zepfowania'.

(*marg*) " **nie skáziło fię. Hebr.** (-)

werset: 32 Tegoć Iefuśa wzbu=

15: dził Bog: czego my włyscy iestefmy świádkowie.

werset: 33

16: Práwicą tedy Bożá **bęđąc** podwyższony/ á obietnicę

17: Duchá świętego wzięwfy od Oycá/ wylał " tego/ kto=

18: rego' wy * widźicie y słyfzycie.(*marg*) " **ten dar ktory.N L. S.to co.G.**

: * **teras.G.** (-)

werset: 34 Abowiem Dawid

19: nie wftąpił do niebá: lecz fam powieda/ Rzekł

20: Pan Pánu memu/ siáđź ná práwicy moiey:

werset: 35 aż po=

21: łożę nieprzyiaćioły tve podnożkiem nog twoich.

werset: 36

22: Niechayżec tedy wie zá pewne włytek dom Izrá=

23: elłki/ iż go y Pánem/ y " Chrifuśem' vczynił Bog/ te= (*marg*) " **krolem Hebr.** (-)

24: go to Iefuśa/ ktoregoście wy vkrzyżowáli.

werset: 37 A vły=

25: szawfzy to/ skrużeni fą ná fercu: y rzekli do Piotrá y

26: do innych Apoštołow: Coż mamy czynić mężowie

27: bráćia?

(*marg*) **Záczá: 6.** (-)

werset: 38

- 28: A Piotr do nich: Pokutuyćie (práwi) á okrzći
29: fię káždy z was w imię Iefuá Chrifuá/ ná odpufz=
30: czenie grzechow ˘ wálfzych': á weźmiećie dar Duchá(marg) ˘G. (–)
31: świętego.

werset: 39]Abowiem wam obietnicá **tá** iest **vczyniona**,

- 32: y dźiatkom wálfzym/ y w fzytkim ktorzy fą dáleko;
33: ktorekolwiek przyzowie Pan Bog nálfz.

werset: 40]Y wielą

- 34: innych fłow świádczył/ y nápominał ˘ ich' mowiác:(marg) ˘G. (–)

Wyzwolćie

strona: 402

Rozd: 2. Apoftolfskie.

402.

- 1: " Wyzwolćie fię od te^{go} narodu przewrotnego.

(marg) " **odlącćie fię od tych ktorzy nie wierzą w Chrifuá.** (–)

werset: 41]Kto=

- 2: rzy tedy przyięli mowę iego/ okrzćeni fą: y
3: przyfćało dnia onego iákoby trzy tyfście "dufz'.

(marg) " **ludzi. Hebr.** (–)

werset: 42]Y

- 4: trwáli w náuce Apoftolfskiej/ y " w wczefnictwie " fía=(marg) " **ábo w communiey.** (–)
5: mánia' chlebá/ y w modlitwách.(marg) " **y w lámánium.**G. (–)

werset: 43]Y przychodźił ná

- 6: káżdą dufzę ftrách: á wiele fię teź dźiwow y známion
7: przez Apoftoły dźiało ˘ w Ieruzálem: y była wielka
8: boiazń we w fzytkich'.

(marg) ˘G. (–)

werset: 44]A w fzyfcy ktorzy byli wwie=

- 9: rzyli/ byli fpołem: y w fzytko mieli fpolne.

werset: 45 Osiądło=

10: ści y máiętności przedawali/ y vdzieláli ich wżyt=

11: kim/ iáko ktoremu było potrzebá.

werset: 46 Zgodnie też co

12: dzień trwáiąc w kościele/ á łamiąc chleb po domiech/

13: pożywali pokármu z rádością y w prośtoćie serdecz=

14: ney:

werset: 47 chwałąc Bogá/ y máiąc łádkę v wżego ludu. A

15: Pan co dzień przymnażał tych/ ktorzy mieli być zbá=

16: wieni " do kupy'.

(*marg*) " **kościółowi.G.** (-)

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **Dni pięćdziesiątnice.**) Abo dzień pięćdziesiąty/ Πεντηκοστή po

19: Græcku / názwany ielt pięćdziesiąty dzień po dniu Wielkonocnym:

20: ktory v nas zową dzień święteczny. Bo iáko Pan Chrifus bá=

21: ránek nález Wielkonocny ofiárowan był w naślawnieyłze święto

22: Zydowłkie wielkonocne/ áby się figurá wypełniła prawdą: Ták

23: dnia pięćdziesiątego/ ktorego Zydom ná gorze Synai zakon był

24: podány/ zesłał Pan Chrifus Duchá łwego świętego/ przez ktore=

25: go nowy zakon nápiśał ná łercách wiernych swoich.(*marg*) **Świątki y Wielkanoc.** (-)

A te obádwá

26: dni kościoł S. kożdego roku nabożnie obchodzi/ ná pámiątkę

27: zmartwychwłtánia Páná nálezego y zesłánia Duchá Świętego.

28: Iáko Zydowie święcili ie ná pámiątkę wybáwienia z Egiptu

29: y podánia zakonu.

30: **Y nápełnieni byli.**) Wzięlic byli y pierwey Apoštołowie Du=

31: chá S. y ná krzcie/ ku odpufzczeniu grzechow/ vřpráwiedliwieniu

32: y poświáceniu: y po zmartwychwłtánium Pánńkim przez náтчnie=

33: nie Páná Chrifufowo/ ná odpufzczenie grzechow innych ludzi.

- 34: Ale teraz biorą zupełność Duchá S. y one wŕzytkie dáry/ ktore
35: wylicza Páweł S. á ofobliwie rozmáitość ięzykow/ ktorą tu miá=
36: nowicie wŕpomina.(*marg*) **Duch S. rozmáicie dány.** (-)

Eee 2

Stánąwŕzy

strona: 403

403.

Dzieie Rozd: 2.

- 1: **Stánąwŕsy Piotr.**) Oto y po zefłaniu Duchá S. Piotr napier=
2: wŕzy ze wŕzytkich Ewángelią opowiada/ y kościół fámą rzeczą zá=
3: czyną/ y pierwŕzym fwym kazánim náwraca ludzi trzy tyŕsíce.
4: Iáko práwy fundáment kościoła Pána Chriŕtuŕowego. *Ambrof:*
5: y *Euthym: in Matth. Chryŕost: in Acta Apost: homil: 4. (marg) II.*
6: **Piotr wŕsedy przodkuie.** (-)
7: **Náznáczoną rádá.)** Bog Ociec wydał Chriŕtuŕá/ á Chriŕtus
8: fám ŕiebie/ z miłóŕci ku ŕwiátu y dla zbáwienia iego. Y przetož
9: to wydánie było ŕwiète/ y włafna fprawá Boža.(*marg*) **Bog nie był przyczyną wydánia**
10: **Iudaŕowego.** (-) Ale Iudaŕz y
11: Zydzi wydáli go y vkrzyžowáli ze złoŕci á z nienawiŕci/ á nie z rá=
12: dy áni z zrzádenia Božego. Y przetož ich fprawá była złoŕliwa y
13: potępienia godna. A przecię Pan ćierpliwie ich złoŕć y nieprá=
14: woŕć znoŕł: przeto iż y mogł y chćiał ich zły vczynek odmienić w
15: dobre/ ná zbáwienie náŕze. A ták niech fię káždy brzydzi nowe=
16: mi Mánicheuŕzámí czáfow náŕzych/ Lutrámí y Kálwiniŕtámí/
17: ktorzy Bogá czyniá fprawcá y przyczyną wydánia Iudaŕowego/
18: nie mniej iáko y náwrocenia Páwła ŕwiètego. Strzež fię y prze=
19: kládu Bezinego/ Brzeŕskiego y Czechowicowego/ ktorzy miáłto
20: Przeyzrenia Božego położyli/ Opátrznóŕciá Božá: gdyž w Græ=
21: ckim ieŕt $\pi\sigma\delta\gamma\nu\omega\delta\epsilon\iota$, co znáczy przeyzrenie/ á nie $\pi\sigma\omicron\nu\omicron\iota$, co o=
22: pátrznóŕć znáczy.
21: **Rozwiázawŕsy boleŕci piekielne.)** To mieyfce ták rozumie Au=
22: guŕtyn ŕwiètey/ že Chriŕtus ŕŕapiwŕzy do pieklá wybáwił

23: mnogich od boleści piekielnych. Co iż fię o potępionych rozumieć
24: nie może/ musi fię rozumieć o tych którzy byli w czyścju.(*marg*) **Czyściec.** (-) Bo y E=
25: piphanius piŕze: iż Pan Chriftus gdy sftąpił do piekła/ wybá=
26: wił te którzy ácz z niewiádomości grzeŕzyli/ wŕzákze od wiáry Bo=
27: zey nie odstąpił. Ale mimo te ŕwiádectwá/ dowieśc tego mozem
28: y z fámeo textu. Abowiem te ŕłowá/ Rozwiázawŕzy boleści pie=
29: kielne/ nie mogá fię rozumieć o boleściách fámeo Chryŕtuŕfá: bo
30: iego boleści ná krzyżu koniec wzięły. Co fię z onych ŕłow okázu=
31: ie: Dzisia będziefz zemná w ráiu. Ani fię mogá rozumieć o bole=
32: ściách ludzi potępionych: bo ty boleści w ogniu onym wiecznym
33: nigdy fię nie fkończá. Ani o boleściách oycow ŕwiętych: Bo cí
34: żadnych boleści nie ćierpieli: iáko Auguŕtin S. vczy ná mieścách
35: náznáczonych/ y Grzegorz ŕwięty. A ták koniecznie rozumieć fię
36: muŕzá o boleściách onych którzy byli w czyścju. A choć w niekto=
37: rych Græckich księgách ŕtoi/ Boleści ŕmierci/ á nie Boleści pie=
38: klá: wŕzákze Lácińskie ŕtáre/ y Græckie niektore/ y Syryińkie zgo=
39: dne máią Piekłá: y náŕtárfzy Oycowie Greccy y Lácińfcy ták
40: czytáli. ŕwięty Polykárpus/ S. Cyprian/ Epiphánius/ y Augu=

ŕtin ŕwię=

strona: 404

Rozd: 2. Apoftolskie.

404.

1: ŕtin ŕwięty. Co fię y z ŕłow poŕlednich Piotrá ŕwiętego doŕyć o=
2: kázuie/ kędy tego co rzekł/ dowodzi temi ŕlowy z Pfálmu: Nie zo=
3: ŕtáwifz duŕze moiey w piekle.
4: **Duŕse moiey w piekle.**) To mieyŕce heretykowie ŕzkárádzie zfál=
5: ŕzowáli. Bezá ták pierwey przełóżył: Nie zoŕtáwifz trupá mego
6: w grobie. Potym ták popráwił: Nie zoŕtáwifz ćiáłá mego w gro=
7: bie: iáko y Brzeŕfcy tłumáczé z niego przełóżyli.(*marg*) **Hæretycy fáłŕsuią text piŕmá**
8: **S.** (-) Acz trochę niżej
8: tego trupá przećię nie zániecháli/ ták przekłádáiąc: Iż niezofál

- 9: w grobie trup iego. Włtydliwŷy trochę byli Nowokrzczeńcy
- 10: Budny y Czechowic/ ktorzy duŷe w trupá ábo w ćiało przemienić
- 11: nie śmieiąc/ przełóżyli: Nie zoŷtáwifz duŷe moiey w grobie.(*marg*) **Ewángelikowie duŷę w trupá, á piekło w grob przemieniáią.** (–) Bo
- 12: ψκλκ, Greckie ŷłowo/ iáko y Láciińskie **Anima**, y Polŷkie Dufzá/
- 13: nigdy nie znáczy trupá áni ćiała/ ále włańnie duŷę. Y przetoŷ fá=
- 14: leŷzna ieŷt tá Budnego glozá: Dufze/ to ieŷt ćiała. A ták Kálwi=
- 15: niŷtowie duŷę w trupá ábo w ćiało przemienili: á Nowokrzczeń=
- 16: cy z nimi piekło w grob przetworzyli/ y duŷę Páńfką w grobie
- 17: zágrzebli: choćiá po Grecku nie ieŷt τάρος, co grob znáczy; ále
- 18: άδης, ktore ŷłowo iáko Láciińskie **Infernus**, nigdy nie znáczy gro=
- 19: bu/ ále záwŷze piekło. Przetoŷ y Káŷtálion/ choć teŷ nie Kátholik
- 20: przełóżył/ **in orco**, to ieŷt w piekle. A to iáwne fáłŷzowanie piŷmá
- 21: nie prze co inŷzego wczynili Ewángelikowie (iáko Bezá ŷam ná fię
- 22: wyznawa) iedno áby nie muŷieli **przyzuáć** [!] mieyfcá **trzećie**⁸⁰ oprocz
- 23: niebá á pieklá potępionych.(*marg*) **Ewángelikowie skázićiele Ewángeliey.** (–) Dla
- czego teŷ áni Doktorom wŷyzt=
- 24: kim/ áni Skłádowi Apoŷtolŷkiemu/ áni piŷmu iáńnemu nie wierzą/
- 25: ŷeby Chriŷtus z ŷtrony duŷe prawdziwie ŷtápił do pieklá/ áby
- 26: wybáwił Oycow ŷwiętych duŷe: ále bluznią/ ŷeby Chriŷtus ná
- 27: krzyŷu miał ćierpieć męki piekielne. Lecz chwałá Bogu/ iz y ŷámi
- 28: odŷzczepieńcy wyznawáią/ ŷe áni Limbuŷá/ áni czyŷcá záprzeć y
- 29: zgłádzić nie mogli/ áŷ wymázawŷy y odmieniwŷy text piŷmá S.
- 30: y włańne ŷłowá Ewángeliŷty ŷwiętego/ y záprzawŷy fię ártykułu
- 31: wiáry/ ŷe Pan Chriŷtus ŷtápił do pieklá. (*marg*) **Y bluznierze iáwni.** (–)Bo dla tego
- te dwie ŷłó
- 32: wie Lukáŷzowe z textu wymázuią: ψυλω, μου duŷę moieŷ/ y εις
- 33: άδου, w piekle; á ná ich mieyŷce trupá ábo ćiało zá duŷę/ á grob
- 34: zá piekło podrzuciáią. A ieŷzczefz będzie kto ŷmiał mowić/ ŷeby hæ=
- 35: retykowie žádnego mieyfcá w piŷmie ŷwiętym chcąc y wiedząc

36: nie zfałszowali?(*marg*) **Bostwo Chrystusowe.** (-)

37: **Ile wedle ciała**) Tak w Græckim czytają. Skąd się okazaie/ iż w

38: Chrystusie było coś *zacznieyfsze*^{go} niżli łamo ciało/ to iest bostwo *ie*^{go}.(*marg*) **Chrystus iako Pánem iest vczyniony.** (-)

39: **Pánem y Chrystusem vczynił Bog.**) Chrystus vczynion iest Pánem

40: od Oycá (iako Cyrillus dobrze wykłáda) z łtrony człowieczeń=

Eee 3

łtwá:

strona: 405

405.

Dzieie Rozd: 2.

1: łtwá: którym łpołobem możemy rzec/ że iest vczynion y Bogiem.

2: Abowiem się to przez wćielenie łtało/ że on człowiek Iesus iest

3: Bogiem y Pánem: nie przez vczełtnictwo y łáłkę/ ále przez vniá

4: Słowá z ciałem. Acz się y ták rozumieć może (iako tenże Cyrillus

5: przypomina) vczynił go Pánem y Bogiem: to iest oznaymił go

6: y pokazał być Pánem y Bogiem. Iako Páweł mowi. Dał mu

7: imię ktore iest nád wřelkie imię.

8: **W vczełtnictwie łamánia chlebá.**) To iest w vzywánium náswiętře=

9: go Sákrámentu: o którym ták Páweł S. mowi: Chleb ktory

10: łamiemy izali nie iest vczełtnictwo Ciála Chrystusowego? ktory

11: Sákráment Apołtołowie Chrzełćijánom znác iż tu podawáli

12: pod ołobá chlebá. Poniewáż tu áni kielichá áni winá żadney

13: wzmiánki niemáż. Pátrż y niżey *cap: 20 v. 7.*(*marg*) **Sákráment pod iedną ołobá.** (-)

14: **Wřytko mieli łpolne.**) To życie łpołeczne nie obowiężuieć wřyzt=

15: kich Chrzełćijánow/ żeby ták łpolnie żyć mieli: iako to zle Nowo=

16: krzczeńcy rozumiełi. Bo o tym nie máż żadnego Pánřkiego ro=

17: łkazánia/ ále tylko rádá daná tym/ ktorzy chcá być dołkonáli: kto=

18: rey náśláduią zakonnicy w řwięty m kołściele powřezchnym. O

19: czym řzerzey Auguřtin S. *in Płal: 132.in principio, et Ep: 109.*(*marg*) **Łpołeczne życie rádzą nie roskázuią.** (-)

20: **Co dzień przymnażał.**) To iest/ tym ich więcey przyłtawáło do

- 21: kościoła: iako w Græckim iásniey dołożono. Gdzie iuż widzieć
- 22: mozem nie mále kościoła rozmnozenie y rozlzerzenie. Od ktorego
- 23: czáfu kto się pilnie przypátrzy/ á kto zbáwienie łwe y prawdę mi=
- 24: łwie/ ten będzie mógł lnádnie poznać kościół Chriřtuřow práwy/(*marg*) **Kościół widomy.** (-)
- 25: to ieřt widziálne zgromádzenie ábo zebránie ludzi w Chriřtuřie
- 26: złączonych/ y prowadzić gi przez te wřzytkie księgi/ y potym przez
- 27: hiřtoryą kościelną áż do nářnych czářow. A to przeciw niewidziá=
- 28: nemu kościołowi/ ktory Sektarze łobie wymyřláią.

rozdział: 3

29: **ROZDZIAŁ III.**

- 30: 6 Piotr z Ianem przez imię Páná Iezufowo chromego vzdra=
- 31: wiáią. 12 Rzecz Piotrowá do ludu/ że to vczynił przez wiářę w
- 32: imię Chriřtuřowe. 18 Dowodzác tego/ że P. Iezus ieřt on Meř=
- 33: řyářz obiecány od Moyzeřzá y od Prorokow. 25 Y řámemu A
- 34: bráhámowi. (*marg*) **Lekcyá w wigiliá S. Piotrá y Páwłá.**

35: **Záczá: 7.** (-)

werset: 1

- 35: **A** Piotr y Ian wřępowáli do kościołá/ ná go=
- 36: dżinę modlitwy dżiewiątá.

werset: 2 A máž niekto=

- 37: ry chromy `będac' z řywotá mátki řwey był no=(*marg*) **G.** (-)
- 38: řzon: ktorego ná káždy dżieñ kłádżiono v drzwi koř=

ćielnych/

strona: 406

Rozd: 3. Apořtolřkie.

406.

- 1: ćielnych/ ktore zwano Nadobne/ áby prořił iářmu=
- 2: řny v tych ktorzy do kořciolá wchodżili.

werset: 3 Ten vy=

3: żrzawfzy Piotrá y Ianá gdy mieli wniść do kościo=

4: łá/ prosił ich o iáłmużnę.

werset: 4] A Piotr z Ianem pilnie

5: nań pátrząc/ rzekł mu: Weyźrzy ná nas.

werset: 5] A on pá=

6: trzył ná nie/ spodźiewáiąc fię co wziąć od nich.

werset: 6] Y

7: rzekł Piotr: Srebrác áni złotá nie mam: lecz co

8: mam/ to tobie dawam: W imię Iefufá Chrifufá

9: Názáreńfkiego wftań/ á chodź.

(*marg*) **III.**

Piotr pierwsze cudo vczynił ná potwierdzenie Chrześciánskiej wiáry. (-)

werset: 7] A viąwłzy go zá

10: práwą rękę iego/ podniófl - go': y wnet były vtwier=(*marg*) -**G.** (-)

11: dzone goleni iego y ftopy.

werset: 8] A wyfkoczywłzy ftánał/

12: y chodził: y wředł z nimi do kościołá/ chodząc y fka=

13: cząc/ y chwałęc Bogá.

werset: 9] Y widział go wftytek lud

14: chodzącego/ y Bogá chwałęcego.

werset: 10] Y poznawali go/

15: iż on był ktory dla iáłmużny siadał v drzwi Nado=

16: bnych kościelnych: y nápełnieni byli zdumienia y zá=

17: pámiętánia/ z tego co fię przydáło. *

(*marg*) **Záczá: 8.** (-)

werset: 11]

18: " Gdy fię tedy trzymał **on chromy vzdrowiony** Piotrá'(*marg*) " **Gdy tedy trzymáli**
Piotrá.N L. (-)

19: y Ianá/ zbieżał fię wftytek lud ku nim do krużganku

20: który zwano Sálomonowym/ zdumiawfzy fię.

werset: 12 A

21: wyżrzawfzy Piotr/ odpowiedział do ludu: Mężowie

22: IzráelŃcy/ co fię temu dźiwuieicie? ábo przecz fię nam(marg) **Piotr fam do ludzi mowi**
(-)

23: przypátruieicie/ iákobychmy włáfná mocá ábo " pobo=(marg) " **zwierzchnoścíá ábo**
władzá.N L. S. (-)

24: źnoścíá' to ípráwić mieli żeby ten to chodźił?

(marg) **Lekcyá we Szrodę po Wielkieynocy.** (-)

werset: 13 Bog Abráámow/ y ` Bog' Izáákow/ y ` Bog' Iá=(marg) `G.

: `G. (-)

25: kobow/ Bog oycow náfzych vwielbił Iefufá Syná

26: íwego/ ktoregoście wy wydáli/ y záprzeliście fię **go**

27: przed Piátatem/ gdyź było zdánie iego áby był wpu=

28: ízczon.

werset: 14 A wyście fię záprzeli świętego y ípráwie=

29: dliwego/ y prósiłiście áby wam dárował mężoboycę:

werset: 15

30: á zámordowáliście íprawcę żywotá: ktorego Bog

31: wzbudźił od vmártych/ czego my fwiádkámi ieftefmy.

werset: 16

32: A w wierze imieniá iego/ vmocniło tego ktorego

33: ` wy' widźicie y znaćie/ imię iego: y wiárá ktora prze(marg) `G. (-)

zeń ieft/

strona: 407

407.

Dzieie Rozd: 3.

1: zzeń ieft/ dáłá **temu** to zupełne zdrowie przed wámi w=

2: ízytkimi.

werset: 17 A teraz bráćia wiem żeście **to** z niewiádo=

3: mości wczynili/ iáko y przełożeni wáfzy.

werset: 18 A Bog

4: " ktory' przez wíta wízech Prorokow *pierwey opowie=(*marg*) " **co.5 L. G.iáko, S.**

: * **fwych.G.** (-)

5: dział/ iż Chrístus `iego' ćierpieć miał/ ták ziścił.(*marg*) `G. (-)

(*marg*) **Záczá: 9.** (-)

werset: 19

6: A przetoż pokutuyćie/ y náwroćcie fię/ áby były

7: zgładzone grzechy wáfze. *

werset: 20

8: Aby gdy przyidą czáfy ochłody od obliczności

9: Páńfkiey/ á posłałby wam opowiedánego Ieufá

10: Chrístufá *:

(*marg*) * **bylibyćcie zbáwieni.** (-)

werset: 21 ktory potrzebá áby był w niebie áż do

11: czáfu nápráwiená wízech rzeczy: ktore **nápráwienie**

12: opowiedział Bog od wieku przez wíta * íwych świę=(*marg*) * **wfsech.G.** (-)

13: tych prorokow.

werset: 22 Abowiemći Moyzełz mowił *: Iż(*marg*) * **do Oycow.G.** (-)

14: Proroká wzbudzi wam Pan Bog wáfz z bráćiey wá=

15: ízey iáko mnie: onego słuchác będziećie we wízytkim

16: co do was mowić będzie.

werset: 23 Y sftánie fię to: **iz** " Wízel=

17: ka dużá' ktoraby nie słuchála Proroká onego/ będzie(*marg*) " **wfselki człowiek Hebr.**

(-)

18: wykorzeniona z ludu.

werset: 24 Aleć y wízyscy prorocy od

19: Sámuelá/ y inni po nich/ ile ich kolwiek mowiło/ o=

20: powiedáli **tez** ty dni.

werset: 25 " Wyście są syny prorockimi/ y(marg) " **To jest, wam naprzód należą proroctwá, y obietnice o Chrystuście Oycom podáne. Hebr. (-)**

21: testamentu który postanowił Bog z oycy naszymi/

22: mówiąc do Abrahámá: Y w nasieniu twoim błogo=

23: sławione będą wszystkie narody ziemi.

werset: 26 Wamci na=

24: przed Bog/ wzbudziłszy z martwych Syná swego */(marg) * **Iefufá.G. (-)**

25: posłał go wam błogosławiącego: aby się nawrócił

26: każdy od złości swey.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Ná godzinę modlitwy dziewiątą.)** Oto maż/ ielzche zá Apostołow/

29: pewne godziny ná modlitwę náznáczzone/ iáko y teraz jest w koś=

30: ciełe **Nona, Sexta, Tertia**, y inne godziny. Patrż y nízey **cap: 10. 9.(marg) Godziny modlitwy. (-)**

31: **Co mam to tobie dáwam.)** Oto widził/ że moc cudow czynienia

32: w Pietrze byłá/ y Piotrowá byłá/ y Piotr właśnie tego człowieká

33: ozdrowił: áczkolwiek on tę moc miał od Bogá.(marg) **Święci cudá czynią mocą im od Bogá dáńá. (-)** Przetoż darmo

34: Brzełcy tłumácze Świętym włączáią/ odeymuiąc im to co im

35: Bog dał/ y powiádáiąc; że Chrystus był sprawcą ozdrowiánia/

á Piotr

strona: 408

Rozd: 3. Apóstolskie.

408.

1: á Piotr sługa.(marg) **III.**

2: **Piotrowe przodkowanie. (-)** Kędy y to obácz/ iż pierwsze cudo ná świadectwo

3: y podpárcie wiary Piotr święty vczynił. Bo ácz Piotr y Ian po=

4: społu byli: wżákże sám Piotr rzekł do chromego: Srebráć áni

5: złotá nie mam/ lecz co mam/ to tobie dawam. A słufźnie (iáko

6: Ambrozy S. wśpomina) Piotr pierwsze cudo vczynił ná nog vle=

7: czeniu y vtwierdzeniu: aby okazał iż on był fundámentem kościo=

7: ła wŕzytkiego.

8: **Iákobyfmy włáfną mocą.**) Swięci kiedy grzechy odpuŕzczáią/ ábo

9: ktorekolwiek cudo czynią; tedy nie czynią tego iáką ludzką/ włá=

10: łą/ ábo przyrodzoną mocą łą; ále mocą nád przyrodzoną o=

11: nym dáń z niebá/ ná potwierdzenie prawdy wiary Chrześciján=

12: łąkiej/ y tego/ że Chrifus ieŕ Bogiem/ ktorego Zydzi vkrzyżowá=

13: li/ w ktorego imię y ktorego wiárą to czynią.(*marg*) **Czyią mocą święci cudá czynią.**

(-)

14: **A w wierze imieniá iego.**) Tá wiárą/ nie byłác wiárą tego czło=

15: wieká/ (bo on iáłmużny proŕił) áni wiárą łąmych Apoŕtołow:

16: ále wiárą powŕzechna Koŕciołá wŕzytkiego. (*marg*) **Wiárá Kátolicka cudá czyni.** (-)

17: **Ktory potrzebá áby był w niebie.**) To mieyŕce Kálwinifowie

18: źle rozumieią; ták do niebá przywiewzuiác Chrifá Páná/ żeby iuź

19: nie mógł być w Sákrámenćie. Iákoby iego bytność w Sá=

20: krámenćie co wádzila/ żeby zaráz nie był y w niebie. Y przetoź

21: Brzeŕczánie tę glozę tu przydáli: To dla tego mowi/ iż go in=

22: dziey ŕzúkác nie mamy iedno w niebie.(*marg*) **Chrifus ieŕ y w niebie y w S.**

Sákrámenćie. (-) Lecz Kátholicy ácz wie=

23: rzą y wyznawáią/ że Pan Chrifus ile wedle ćiałá wŕtąpił ná nie=

24: biołá/ y tám teraz ieŕ/ y będzie áź do dnia łądnego: áni tám ŕtąd

25: przyidzie áź ná łąd: Wízákże y z tym wierzą y wyznawáią/ że teź

26: ieŕ prawdziwie w Sákrámenćie. Bo do tego áby był w Sá=

27: krámenćie/ nie potrzebá mu niebá opuŕzczác/ y ŕtępowác ná

28: doł ruŕzáním ćieleŕnym. Iáko y ná on czás gdy ŕię vkazał Pá=

29: włowi/ y innym Swiętym częŕto; nie opuŕcił był niebá/ ále ŕię

30: tylko ŕtawił kędy chciał/ y iáko chciał/ iáko wŕzechmogący.

rozdział: 4

31: ROZDZIAŁ III.

32: 1 Piotr y Ian włádzieni do więzienia. 10 Wyznawáią iż przez

- 33: imię Páná Iefuſowe chromego vzdrowili. 11 Chriſtus ieſt on
34: kámiéń węglowy/ 12 Przez ktorego wſzyſcy máią być zbáwieni.
35: 18 Zydzi zákázuią Apoſtołom rozſłáwiác Páná Iefuſá. 19 Ale
36: oni wołá Bogá ſłuchác/ niſzli ludzi. 24 Modlitwá Apoſtołów.
37: 31 Y ſkutek iey. 32 Pierwſzych Chrzeſćijánow zgodá/ y dobro=
38: wolne vboſtwo. 34 Przedawſzy imioná ſwe/ kładli pieniądze
39: przed nogi Apoſtołkie.

Fff

A gdy

strona: 409

409.

Dzieie Rozd: 4.

(*marg*) **Záczá: 10.** (-)

werset: 1

1: **A** Gdy oni mowili do ludu/ nádeſzli kápláni y v=

2: rząd koſcielny y Sáduceufzowie:

werset: 2

3: ſię iż * vczyli lud/ á opowiadáli " w Iefuſá' po=(*marg*) * **oni.G.**

4: " **w Iefuſie.7 L.** (-)

5: wítanie od vmárłych:

werset: 3

6: Y poimáli ie/ y podáli do w=

7: iężienia do iutrá: bo iuż był wieczor.

werset: 4

8: A wiele tych

9: ktorzy ſłowá **ony** ſłyſzeli/ vwierzyło: y byłá liczbá mę=

10: żow iákmiarz piéc tyſięcy.

werset: 5

11: Y ſtáło ſię názáiutrz/

12: zebráli ſię przełożeni ich/ y ſtárſzy y Doktorowie w Ie

werset: 6

13: ruzálem:
14: y Annaſz Arcykáplán/ y Káipház/ y Ian/
15: y Alexánder/ y ile ich iedno było z rodu " kápláńſkiego'.

(*marg*) " **Arcykąplńskiego.G.Rod Arcykąplński: iż ich wiele było: choć ieden tylko był nawyższy między nimi. pátrż Ian.11. 51. L. K. G. S. (-)**

werset: 7

11: A itáwiwłszy ie w pószrodku/ pytáli: ktorą mocą

12: ábo ktorým imieniem wyście to vczynili?

(*marg*) **III.**

⌌ **Piotr v fądu zá wfsytkich odpowiada. (-)**

werset: 8

13: Piotr nápełniony Duchá świętego/ rzekł do nich:

14: Kfiążetá ludu y itárfzy **Izráelscy** *:

(*marg*) * **słuchaycie.N L. S. (-)**

werset: 9

15: ície o dobrodzieyftwo niemocnemu człowiekowi vczy=

16: nione/ przez kogoby ten był vzdrowiony:

werset: 10

17: wam wżem iáwno będzie/ y wśytkiemu ludowi I=

18: zráelfkiemu; żeć przez imię Iefuá Chriftuá Názá=

19: reńkiego/ ktoregóście wy vkrzyżowáli/ ktorego Bog

20: wzbudził od vmárłych/ przez tegoć ten ítoi **tu** zdrowy

21: przed wámi.

werset: 11

22: od was buduiących/ który íię przydał ná głowę wę=

23: gielną.

werset: 12

24: Abowiem " nie íeft pod niebem inne imię dáne lu=

25: dziom/ w ktorymbyfmy mieli być zbáwieni'!(*marg*) " **nie máfs nikogoinne^{go} dánego ludziom, przez ktoregoby mogli być zbáwieni. Hebr. (-)**

(*marg*) **Záčzá: 11. (-)**

werset: 13

26: Widząc tedy bezpieczeństwo Piotrową y Ianową/

27: y porozumiałczy iż byli ludzie prości y bez nauki/ dżi=

28: wowáli się/ y poználi ie iż byli z Iesufem:

werset: 14] lecz wi=

29: dżąc człowieka z nimi stojącego ktory był wzdrowion/

30: nie mieli co przeciw temu mówić.

werset: 15] Y kazawczy im

31: precz wstąpić z Rady/ namawiali się/

werset: 16] mówiąc: Coż

32: wczynimy tym ludziom? gdyż iednak znaczne znamię

33: przez nie wczynione/ iest wiadome wżytym mieszka=

34: iącym w Ieruzalem: á zaprzec nie możemy.

werset: 17] Ale

izby się

strona: 410

Rozd: 4. Apoftolskie.

410.

1: izby się więcej nie rozstawiało między ludzi/ zagroż=

2: my im frodze/ aby więcej w imię to żadnemu czło=

3: wiekowi nie mówili.

werset: 18] A wezwawczy ich/ zakazáli **im**,

4: aby koniecznie nie mówili ani wczyli w imię Iesufo=

5: we.

werset: 19] Lecz Piotr y Ian odpowiedziawczy/ rzekli do

6: nich: Iesliż iest sprawiedliwa przed Bogiem/ was

7: radżey niżli Bogá słuchác/ **fami** rozładźcie.

werset: 20] Bo **my**

8: nie możemy **tego** cośmy widzieli y słyszeli nie mówić.

werset: 21]

9: A oni zagrożiwczy **im**, wypuścili ie/ nie náydując iá=

10: koby ie skárác/ dla ludu: ponieważ wżyscy chwalili

11: * to co fię było sítálo.(*marg*) * **Bogá zá.G.** (-)

werset: 22] Bo było więcey niż czter=

12: dzieści lat człowiekowi/ ná którym fię sítálo to cudo

13: ozdrowienia.

(*marg*) **Záczá: 12.** (-)

werset: 23]

14: Lecz gdy ich wypuřczono/ przyřzli do řwych: y

15: oznaymili ř im' cokolwiek do nich Arcykáplani y řtár=(*marg*) ř **G.** (-)

16: řzy mowili.

werset: 24] Ktorzy vřlyřzawřzy/ zgodnie podnieřli

17: gřos řwoy ku Bogu/ y mowili: Pánie/ " ty ktorys' (*marg*) " **tyř Bog ktorys'.2 L. K.G.**
S. (-)

18: řtworzył niebo y ziemię/ morze y wřzytko co w nich

19: ieřt:

werset: 25] ktorys ř Duchem řwięty'm' przez vřtá ř Oycá(*marg*) ř **G.**

: ř **G.** (-)

20: nářzego' Dawidá řlugi twego powiedźiał: Przecz=

21: że fię narody zburzyły/ á ludzie prozne rzeczy prze=

22: myřłáli?

werset: 26] Powřtáli krolowie ziemie/ y křiężetá zgro=

23: mádźiły fię weřpolek przeciwo Pánu y przeciw Chri

24: řtuřowi iego?

werset: 27] Abowiem fię zgromádźili prawdzi=

25: wie ř w mieřcie tym' przeciw řwiętemu Synowi twe=(*marg*) ř **G.** (-)

26: mu Ieřuřowi/ ktoregoř pomázał/ Herod/ y Pontřki

27: Piłat/ z pogány y z ludźmi Izráelřkimi:

werset: 28] áby vczy=

28: nili cokolwiek " řeká' twa y rádá twa " przeznáczylá'(*marg*) " **moc. Hebr.**

1: " **poftánowiłaG.** (-)

29: áby fię sftáło.

werset: 29] A przetoż teraz Pánie weyźrzy ná

30: pogrozki ich: á day flugom twym ze wšzytką befpie=

31: cznością opowiedác flowo twoie:

werset: 30] á to/ ściągáiąc

32: " rękę' twoię ná vzdrawiánia/ á žeby fię znáki y cudá(marg) " **moc ábo wfpomożenie.**

(-)

33: działý przez imię świętego Syná twego Iefufá.

werset: 31] A

34: gdy fię oni modlili/ zátřzáfneło fię mieyfce ná którym

Fff 2

byli zgro=

strona: 411

411.

Dzieie Rozd: 4.

1: byli zgromádzeni: y nápełnieni fą Duchá S. y mo=

2: wili śmieie flowo Boże.

werset: 32] Lecz mnoftwá wierzą=

3: cych było ferce `iedno' y duřzá iedná: á żaden z máię=(marg) **5 L. G.** (-)

4: tności fwych nie zwał nic fwym włáfnym: ále było

5: v nich wšzytko fpolne.

werset: 33] A wielką mocą Apořtołowie

6: dawáli řwiádectwo zmartwychwřtánia Iefufá Chri=

7: řtufá Páná ` nářzego': y byłá wielka łáfká nád nimi(marg) **6 L. G. S.** (-)

8: wřzytkimi.

werset: 34] Bo řadnego miedzy nimi nie było nie=

9: dořtátecznego. Gdyř ktorzykolwiek mieli role ábo

10: domy/ przedawřzy przynořili zaplátę zá ono co prze=

11: dáli.

werset: 35] y kładli przed nogi Apořtołfkie. Y rozdawano

12: każdemu ile komu było potrzebá.

werset: 36 A " Iofeph' kto=(*marg*) " **Iozes.G.** (-)

13: ry názwany był Bárnábafzem od Apoštołow (co wy=

14: łożywfy ieft/ fyn počiefzenia) Lewit/ rodem z Cypru/

werset: 37

15: máiąc rolą/ sprzedał ią y przyniośł pieniądze/ y po=

16: łożył v nog Apoštołskich.

17: NAVKI Y PRZESTROGI

18: **Widząc tedy bezpieczeństwo**.) Pátrż iákie bezpieczeństwo/

19: mądrość y náuká była S. Apoštołow po przyięciu Duchá S.

20: Ktorzy pierwey byli nieukámi/ prośtaczkami y boiázliwemi. Nie

21: mielić náuki od swiátá: ále mieli zupełná od Duchá S. (*marg*) **Odmianá Apoštołow.** (-)

22: **Nie iest inne imię.**) To iest: Zaden nie może być zbáwion/ kto

23: nie wierzy w imię Páná Iefufowo/ przez ktorego lámę lálkę y za=

24: łuęę zbáwieni być mamy. (*marg*) **Imię Iefufowo.** (-)

25: **Was ráczey niżli Bogá słuchác.**) Táż odpowiedz ma być wrzędo=

26: wi/ kiedy co ftánowi przeciw Bogu y powfzechney wierze: kiedy

27: kápłanom Kátholickim zákázuią vczyć/ y łużyć Pánu Bogu: choć

28: by ie też biczowano ábo zábijano. Pátrż Rozd: 5. 29.

29: **Było v nich wśytko fpolne.**) Apoštołowie y oni pierwfzy wier=

30: ni/ byli wláśnie pierwfzy mnifzy ábo zakonnicy Chrześcijáńscy.

31: Bo pośpołu mieszkáli/ y fpolne wśytko mieli. (*marg*) **Zywot zakonniczy zá czáfow Apoštołskich.** (-) Iákie życie nie by=

32: ło pośpolite wśytkich Chrześcijánów: ále tylko tych/ ktorzy chćie=

33: li żyć dośkonáley. Co fię z tych słow Piotrowych pokázuie: Izali

34: to nie twoie/ y nie w twoiey mocy było? A iż fię Apoštołowie ná

35: tę dośkonáłość flubem obwięzowali/ Auguftyń S. świádczy.

36: Nákoniec z tego przykádau Apoštołskiego počátek wziął fpolny

37: żywot mnichow y zakonników. Iáko Eufebius w kościelney hi=

strona: 412

Rozd: 4. Apostołskie.

412.

- 1: 1 Korynt 13/ Hieronim S. Auguſtyn ſ. Iſidorus y Cásianus ſwiad=
2: czą. Poſſidonius piſze o S. Auguſtynie/ iż on káplanem zoſta=
3: wſzy/ wnet kłaſztor w koſciele poſtánowił/ y z ſługámi Bożymi po=
4: czął żyć według obyczáiu y reguły pod ſwiętymi Apoſtoły wſtá=
5: wioney: á zwłáſzczá áby zaden nic włáfnego w onym towarzy=
6: ſtwie nie miał: ále áby im ſpolne były wſzytkie rzeczy: á żeby v=
7: dzielano káždemu od ſtárſzych/ iákoby komu było potrzebá. **Poſ=
8: ſidon: in vita Auguſt: cap: 5. Auguſt: de communi vita Cle=
9: ricorum tractatu 1.**
- 10: **V nog Apotołskich.)** Ci/ iáko y drudzy/ pieniądze zá przedáne
11: máiętnoſci ſwe dawáli nie do rąk Apotołskich/ ále z wielką po=
12: korą y wczciwoſcią (iáko rzeczy Bogu poſwięcone y poſlubione)
13: kładli przed nogi Apotołskie. Ták też Sunámitká oná przed He=
14: lizeufzem vpádlá y oblápiłá nogi iego. Ták y wiele innych/ kto=
15: rzy iákiego dobrodzieyſtwá proſili v Chriſtuſá (iáko niewiáſtá
16: krwią płynáca) vpadáli v nog iego. *(marg)* **Pokorá pierwſych Chrzeſciánow.** (-) A
Mária Mágdáléná cá=
17: łowála nogi iego. Teć ſá znáki powinney wczciwoſci/ wyrządzá=
18: ney ták Pánu Chriſtuſowi/ iáko y innym ſwiętym oſobám/ Pro=
19: rokom/ Apoſtołom y naſtępcóm ich Papieżóm/ ktorzy ná ziemi
20: noſzą oſobę y wząd Chriſtá Páná y Apoſtołow iego. Iáko Hie=
21: ronym S. piſze o ſ. Epiphániuſzu biſkupie Cyprſkim/ iż w Ie=
22: ruzálem wſzelákich ſtanow ludzie ſchodzili ſię do niego/ ofiáruiąc
23: mu dziatki ſwe (áby im dał przeżegnánie) cáłuiąc nogi iego. *(marg)* **Nog cáłowánie** (-)

rozdział: 5

24: ROZDZIAŁ V.

- 25: 5 y 10 Anániafz y z Sápírią żoną fwą śmiercią pokaráni/ dla
26: świętokradzftwá y kłamftwá. 12 Cudá rozmaíte. 15 Piotrow cień
27: vzdrawia niemocne. 17 Apoštoły znowu dáią do więzienia. 20
28: Ale ie ániół wypufzcza. 22 Y znowu vczą w kościele. 27 Záfię
29: poimáni y przywiedzeni przed Rádę. 29 Y tám Chriftufá wy=
30: znawáią. 34 Rádá Gámálielowá. 40 Ráduią fię Apoštołowie/
31: że ich vbiczowano dla imieniá Páná Iefufowego. 42 Ktorego
32: opowiedác nie przeftáią. (marg) **Zączá: 13.** (–)

werset: 1

- 33: **L**ecz niektory mąż imieniem Anániafz/ z Sá=
34: phirą żoną fwą przedał ośiádłość:

werset: 2 y wiął

- 35: nieco z fummy wziętey zá onę máiętność/ z
36: wiadomością żony fwey: á przyniozłzy część niekto=
37: rá/ położył przed nogi Apoštołfkie.

werset: 3 Y rzekł Piotr *:(marg) * **do niego.L. N G. S.** (–)

Fff 3

Anániafzu/

strona: 413

413.

Dzieie Rozd: 5.

- 1: Anániafzu/ przeczże fzátan " fkuśił' ferce twe/ iżbyś(marg) " **nápełnił.G.** (–)
2: fklámał Duchowi świętemu/ y wiął z zapłaty roley?

werset: 4

- 3: Azaż " nie przedáiąc nie twoie było' á przedawłzy/ nie(marg) " **nie twoie v ciebie będąc
było.** (–)
4: w mocy twey zoftawáło? Przeczżeś tę rzecz do fer=
5: cá twego przypuścił? Nie fklámałeś ludziom/ ále
6: Bogu.

(marg) **V.**

- ⌘ **Piąty znak przodkowania Piotrowego.** (–)

werset: 5] A słyżąc słowá te Anániasz/ vpadłzy vmárł.

7: Y przyzedł ftrách wielki ná wżytkie ktorzy tego słu=

8: cháli.

werset: 6] A wftawfzy młodzieńcy/ porwáli go; á wy=

9: niozłzy pogrzebli.

werset: 7] Y sftáło fię pochwili/ iákoby po

10: trzech godzinách/ żoná też iego/ nie wiedząc co fię

11: sftáło/ weszła.

werset: 8] Y " odpowiedział iey' Piotr: Powiedz(marg) " **rzekł do niey. Hebr. (-)**

12: mi ̄ niewiásto' tykoliście zá to przedáli **tę** rolą? A o=(marg) ̄ **6 L. G. S. (-)**

13: ná rzekła: Iście/ zá to tylko.

werset: 9] A Piotr do niey: Coż

14: to żeście fię zmowili ábyście kuśili Duchá Páńskie=

15: go? Oto nogi tych ktorzy pogrzebli mężá twego/ v

16: drzwi **fą**, y ciebiec wyniofą.

werset: 10] y pádłá nátychmiał v

17: nog iego/ y fkonála. A wzedłzy młodzieńcy náležli iá

18: vmárłá: á wyniozłzy pogrzebli podle mężá iey.

werset: 11] Y

19: padł wielki ftrách ná wżytek kościoł/ y ná wżytkie

20: ktorzy to słyżzeli.

(marg) **Lekcja we Szrodę Swięteczną.**

⌚ **Zácz: 14. (-)**

werset: 12]

21: Lecz " przez ręce ApoftolŃkie' dżiało fię wiele zná=(marg) " **przez Apoftoły. Hebr. (-)**

22: kow y cudow miedzy ludem. A byli wżyscy iednomy=

23: ślnie w krużganku Sálomonowym.

werset: 13] A z innych ża=

24: den nieśmiał fię do nich przyłączyć: ále ie lud wielce

25: wyflawiał.

werset: 14 Y więcej przybywało wielkości wie=

26: rzących w Pánu/ mężow y niewiaft:

(*marg*) **Rozmnożenie kościoła Chrystusowego.**

: **VI.**

: **Piotr nawiętfse cudá czynił. (-)**

werset: 15 ták iż **tez** ná v=

27: lice wynafzáli niemocene/ y kładli ie ná pościelách y

28: łózkách: áby przynamniey cień Piotrá idącego zác=

29: mił ktorego z nich: á wżyścy byli vzdrowieni od nie=

30: mocy fwoich'.

(*marg*) **5 L. G. S. (-)**

werset: 16 Schodziło fię też mnoftwo z okoli=

31: cznych miał do Ieruzálem/ nofząc niemocene y ná=

32: gábáne od duchow nieczyftych: ktorzy wżyścy byli

33: vzdrowieni. *

werset: 17

34: A powftawfzy Arcykápłan y wżyścy ktorzy z nim

byli/

strona: 414

Rozd: 5. Apoftolskie.

414.

1: byli/ (to ieft fektá Sáduceufzow) nápełnieni fą za=

2: zdrością:

werset: 18 y poimáli Apoftoły/ y podáli ie do więzie=

3: nia pófpolitego.

werset: 19 Lecz ániół Páńfki w nocy otwo=

4: rzył drzwi cięmnice/ á wywiodfzy ie rzekł:

werset: 20 Idźciefz;

5: á ftanáwfzy powiádaycie ludowi w kościele wżytkie

6: słowá żywotá tego.

(*marg*) **Záczá: 15.** (-)

werset: 21

7: Ktorzy **to** wślyfzawfzy/ weszli ná świtaniu do ko=

8: ściółá/ y vczyli. A przyfzedfzy Arcykáplán y ktorzy z

9: nim byli/ zwołáli Rádę y wśytki ftárfze fynow Izrá=

10: elfkich: y połáli do cięmnice áby ie przywiedziono.

werset: 22

11: A opráwce przyfzedfzy/ y cięmnice otworzywśy'/(*marg*) **G.** (-)

12: nie náleźli ich *: **á** wroćiwśy fię oznaymili/(*marg*) * **w cięmnicy.G.** (-)

werset: 23 mowiąc:

13: Zećielmy cięmnice náleźli zámknioną ze wśytką pil=

14: nością/ y ftroże ftoiące przede drzwiami: lecz otwo=

15: rzywśy żadnegośmy w niey nie náleźli.

werset: 24 A gdy ty

16: słowá wślyfzeli */ " vrząd' kościelny y Arcykápláni/(*marg*) * **Arcykáplán y.G.**

: " **Rotmiftrz.G.** (-)

17: wątpili o nich coby **to wzdý** było.

werset: 25 A przyfzedfzy ktoś

18: powiedział im: Iż oto mężowie/ ktoreście podáli

19: do więzienia/ łą w kościele ftoiąc y vcząc lud.

werset: 26 Tedy

20: pozedfzy vrząd z fłuźebnikámi przywiodł ie bez gwał

21: tu: bo fię ludu bali by ich nie vkámionował.

werset: 27 A przy=

22: wiodfzy ie poftáwili przed Rádą. Y pytał ich Arcy=

23: káplán/

werset: 28 mowiąc: " Srodześmy wam zákazáli' áby=(*marg*) " **Zalifmy wam frodze nie**

zákazáli?G. (-)

24: ście w imię to nie vczyli: á oto nápełniliście Ieru=

25: zálem náuką wáfzã/ y chcecie ná nas wlać krew czło=

26: wieká tego.

(*marg*) **VII.**

Piotr iáko głowá, zá wfsytkich odpowieda. (-)

werset: 29] A odpowiadáiac Piotr y Apoštołowie/

27: rzekli: Więcey trzebá słuchác Bogá á niż ludzi.

werset: 30]

28: Bog oycow náłznych wzbudził Iefufá/ ktoregoście

29: wy zámordowáli/ zówiesiwłzy ná drzewie.

werset: 31] Tego

30: Kfiążęciá y zbáwiciela wywyżzył Bog práwicą fwo=

31: iá/ " áby dał pokutę Izráelowi y odpufzczenie grze=

32: chow'.

(*marg*) " **áby náwroconym y pokutuiącym Izráelczykom dał grzechow odpufsczenie. Hebr. (-)**

werset: 32] A myłmy łá świádkowie " tych rzeczy': **takze**(*marg*) " **wł: tych słow. Hebr. (-)**

33: y Duch S. ktorego dał Bog - tym wfsytkim' ktorzy(*marg*) - **G. (-)**

34: mu łá połufzni.

werset: 33] * To wfsyżawłzy/ pukáli fię " y myśli=(*marg*) * **A oni.G.**

" y rádzili.G. (-)

li iákoby

strona: 415

415.

Dzieie Rozd: 5.

1: li 'iákoby ie pomordowác.

werset: 34] Lecz wftawłzy w rádźie

2: niektory Pháryzeufz imieniem Gámáliel Doktor za=

3: konny/ zacny v wfszego ludu/ rofkazał ná máły czás

4: " ludziom' wyftąpić:(*marg*) " **Apoštołom precz.5 L. G. S. (-)**

werset: 35 y rzekł do nich: Mężowie I=

5: zraelfcy/ mieycie się ná baczeniu z ftrony tych ludzi/

6: cobyście mieli czynić.

werset: 36 Abowiem przed tymi czáfy

7: powtáł był " Theodás'/ powiádaiąc się być kim **wielkim**,*(marg)* " **Theudas.G.** (-)

8: do ktorego przystáło mężow w liczbie iákoby

9: cztery ftá: ktory zábit ieft: á wżyścy " ktorzy' mu wie=*(marg)* " **ktorzykolwiek.5 L.**

G. (-)

10: rzyli/ rozwinęli się/ y w niwecz się " obroćili'.

(marg) " **obroćił.10 L.** (-)

werset: 37 Po nim

11: powtáł Iudás Gálileyczyk czáfu " popifu/ y wwiódł*(marg)* " **o którym Luk: 2. 1.** (-)

12: " lud zá fobą': **ále** y on zginął/ y wżyścy ktorzy z nim*(marg)* " **zá fobą wiele ludu.G.** (-)

13: przestawáli/ fą rospofzeni.

werset: 38 Przetoż' y teraz po=*(marg)* **1 L. G. S.** (-)

14: wiádam wam; nie wdáyćie się z tymi ludźmi/ y zanie=

15: chayćie ich: ábowiem ieflić ieft z ludzi tá rádá ábo **tá**

16: ípráwá/ obroćić się w niwecz:

werset: 39 lecz iefli ieft z Bogá/

17: nie możecie " ich' zepfowác: byście się nie zdáli z Bo=*(marg)* " **iey.1 L. G. S.** (-)

18: giem wálczyć. Y wflucháli go.

werset: 40 Wezwawśzy tedy

19: Apoštołow/ vbiwśzy ie zákazáli/ áby nie mowili w i=

20: mię Iefufowe: y puścili ie.

werset: 41 A tákżec oni fzli od o=

21: bliczności oney rády/ ráduiąc się iż się sftáli godny=

22: mi dla imieniá Iefufowego zelżywość odnieść.

werset: 42 Y

23: nie przestawáli káždy dzień w kościele y po domiech

24: nauczać y opowiadać Iefuła Chriftuła.

25: NAVKI Y PRZESTROGI.

26: **Y wiął nieco.**) Grzegorz S. to mieyfce tak wykłada: Anáni=

27: afz Bogu był pieniądze poślubił: z ktorych potym/ námową dy=

28: abelfką zwyciężony/ wiął iákąś czątkę: y dla tegoż był śmiercią

29: pokaran.(*marg*) **Anániasow grzech złamanie ślubu y świętokradztwo.** (-) Nie inaczey też Auguftyń S. Anániafz/ práwi/ z tego

30: co Bogu obiecał/ czątkę wiąwfzy/ słał fię winien zaráz święto=

31: kradztwá y zdrády. Świętokradztwá/ iż rzecz Bogu poświęconá

32: łobie przywłałczył: á zdrády/ iż wiáry nie záchował. A Hiero=

33: nym S. tak piŕze: Anániafz y Sáphirá dla tego byli potępieni/ iż

34: czątkę iuz nie fwey ále cudzey máiętności łobie zoftáwili. A tak

35: niechay nie plotá hæretycy/ mowiąc żeby Anániafz y Sáphirá tyl=

ko dla

strona: 416

Rozd: 5. Apoftoľskie.

416.

1: ko dla kłamftwá/ łákomftwá/ ábo pokrytości/ á nie dla zgwałce=

2: nia ślubu y świętokradztwá pokaráni byli. Ci to mowią/ ktorzy

3: świętokradztwá nie tylko zá grzech nie máią: ále owfzem vczá

4: ludzi/ nie ieno czątki tego co Bogu oddáli/ ále y wfzytko to co mu

5: byli dobrowolnie ofiárowáli (iáko ciála przez ślub czyfności/ duŕze

6: przez poľufzeńftwo/ máiętności przez ślub vboftwá) záfię brác/ y

7: komu infzemu oddáwác/ ábo łobie záś znouu przywłałczác/ kto=

8: rzy potępienie máią/ iż nie ftrzymáli wiáry Pánu Bogu.(*marg*) **V.**

Piotr iáko zwierzchny páfterz wydał klátwę ná Anániasá. (-)

9: **Y rzekł Piotr.**) Oto Piotr myśli y ferce y pokrytość Anánia=

10: fzowę Duchem S. poznał: á iáko nawyźłzy fędzia y głowá Apo=

11: ftołow y kościoła wfzytkiego (przećiw ktoremu tá zdrádá była v=

12: czynioná) frogą fentencyą klátwy wydał y exequował/ tak ná A=

13: nániafzu iáko y ná żenie iego; ktorá mu ná świętokradztwo była

- 14: przyzwoliła. Bo to była kłatwą/ iako Auguſtyn S. ſwiadczy:
- 15: za ktorą człowiek tak na duży vmiera/ iako ci vmarli wedle ciála.
- 16: Iako y klatwą Páwłową pokarani/ od dyabła bywali opętani.
- 17: **Nie w twej mocy było.**) Toż mowi Auguſtyn S. może być rze=
- 18: czono mnifzce za mąż idącej/ co Piotr o pieniądżach mowił: Pá=
- 19: nieńtwo twe izali nie w twej mocy było/ pokiś go była Bogu nie
- 20: ſlubiła?(*marg*) **Mniſki ſlubu nie trzymiące potępienie maia.** (-) Lecz teraz
- ſlubiwſzy/ a ſlubu nie ftrzymawſzy/ nie cieie=
- 21: Iną ſmiercią pokarana/ ale w ogniu wiecznym będziez potępio=
- 22: na. Bo ielli ſię Bog obrąził więciem pieniądzy/ ktore mu był A=
- 23: naniałz y z żoną fwą poſlubił: iakoż ſię wiecey nie ma gniewać/
- 24: kiedy kto czyłtość ſlubi a nie záchowa iey?
- 25: **Nie ſklámał ludzom.**) Brác z koſcioła ábo od przełożonych
- 26: koſcielnych/ rzeczy Bogu y onym oddane y na ſłużbę Bożą po=
- 27: ſwięcone/ ábo kłámác ſługom Bożym/ tak wiele waży przed Bo=
- 28: giem iakoby to kłámstwo y zdrada ſtála ſię ſámemu Duchowi ſ.
- 29: ktory ieſt ſprawcą y rządzcą koſcioła.(*marg*) **Krzywdá przełożonych duchownych**
- ieſt krzywdá Boża.** (-) Nád to obacz z tego miey=
- 30: ſcá iáfný dowod boſtwá Duchá S. Bo naprzod powiedział
- 31: Piotr ſwięty: Ananiaſzu/ czemu ſkuſił ſzátan ferce twoie/ abyś
- 32: ſklámał Duchowi ſwiętemu? Potym wykłádaiąc to/ rzekł:(*marg*) **Boſtwo Duchá S.** (-)
- Nie
- 33: ſklámał ludzom/ ale Bogu. A przeto Duch S. ktory rządzi y
- 34: ſprawuie koſciół Pána Chryſtuſow/ y ktoremu ſklámał Anani=
- 35: ałz/ ieſt prawdziwym Bogiem.
- 36: **Cień Piotrá.**) Aczkolwiek y inni Apoſtołowie wielkie cudá czy=
- 37: nili; wſzákże ſam Piotr/ iako głowá y kſiążę miedzy nimi/ czynił
- 38: więtſze cudá/ ſámym tylko cieniem chore vzdrawiáiąc. (*marg*) **VI.**
- Piotrowe przodkowanie.**
- Obrázy.** (-)A iz cień

39: Piotrow nic inżzego nie był iedno obraz wyráżony ciáálá iego (bo

40: nie fkađ inąd iedno z tákich obrázow ćieniem wyráżonych málar=

Ggg

ftwo po=

strona: 417

417.

Dzieie Rozd: 5.

1: ftwo poczátek wzięło) ftąd obaczyć możesz/ iáko Pan Bog vczći=

2: wość tę/ ktora fię dzieie w kościele obrázom ludzi świętych/ fkoro

3: ná poczátku/ ták wielkimi y znácznemi cudámi włfawić raczył.(*marg*) **Piotrowi namiáftkowie iáko ćień Piotrow. (-)**

4: Trzećie/ gdy tu Pan Bog też moc dał ćieniowi Piotrowemu kto=

5: rą y ciáálu iego: tedy też tym znác dał/ iz tákie wielkie łálki y przy=

6: wileie dał Piotrowi S. tym fpofobem/ że ie też ná potomki Pio=

7: trowe iáko ná ćień przenioł: iz chocia nie włyżscy fą ták święci

8: iáko Piotr/ ále że fą ćieniem Piotrowym/ y ofobę iego wyráziá/

9: przetoż máią moc y władzą Piotrowi od Bogá dáń: áby wi=

10: dzieli włyżscy/ iz dla Piotrá máią być czczeni y ważeni/ ci ktorzy

11: przynamniey fą ćieniem Piotrowym.

12: **A odpowiediáć Piotr y Apoštołowie.)** Poznay y z tego mieyfcá

13: Piotrowe przodkowánie. A nie mogliże Lukáfz S. powiedzieć o=

14: gołem: Odpowiediáć Apoštołowie: miedzy ktoremiby fię był

15: y Piotr S. zámknął.(*marg*) **VII.**

Piotrowe przelożenftwo. (-) Ale chciał Duch S. ofobno y naprzod Pio=

16: trá polożyć/ iáko przednieyżzego/ á potym inne Apoštoły. Bo y

17: Piotr bez wátpienia to mowił imieniem włyzytkich Apoštołow. y

18: przetoż rzekł Ewángeliáfá ś. Odpowiediáć Piotr y Apoštołowie.

19: **Iesli iest z Bogá.)** Tymći fpofobem trwałość/ rozfzerzenie y ro=

20: zmnożenie kościołá powfzechnego/ iásnie pokázuie iz on iest od

21: Bogá. Bo żadne fprzećiwieńftwá Zydow/ żadne prześládowá=

22: nie Cefárzow y pánow pogáńfkich/ żadne chytrości y zdrády do=

23: mowych przeciwnikow/ hæretykow/ odfzczepieńcow y innych złych

- 24: Chrześcijanow/ przeciw iemu nigdy nie przemogły.(*marg*) **Kościół powfsechny niezwyćięzony.** (-) A z drugiey
- 25: łtrony kácerftwá y odźczepieńftwá/ iáko o nich Piotr y Páweł S.
- 26: prorokował/ długo się ośtác nie mogły. Przetoż żaden Kátholik
- 27: niechay się nie gorłzy/ gdy kácerftwá płużá áż do czáfu. Boć Ari=
- 28: anowie y niektorzy inni hæretycy/ dáleko dłużey kwitnęli/ y wiele
- 29: krolow y Cefárzow y vczonych ludzi w swoiey sekcie mieli: á prze=
- 30: ćię mizernie poginęli: y tym ktorzy teraz są prędko zginąć. Bo
- 31: nie są rzodłami/ ktoreby vstáwicznym następkiem płynęły od Pá
- 32: ná Chriftuśá y Apoštołow iego: ále káłużami/ ktore w łobie dłu=
- 33: go wody/ chocia błotney zádzierzec nie mogą.

rozdział: 6

34: ROZDZIAŁ VI.

- 35: 1 Dla łzemrání Grækow przeciw Zydom. 3 Obrano siedmi
- 36: Diákonow. 8 Z ktorych ieden Stephan czyniący cudá/ 9 Dyłpu=
- 37: tował z Zydy/ 10 Ktorzy nie mogąc się mu łprzećiwic/ 12 Porwáli
- 38: go/ y przed rádę przywiedli. 13 Y fáłszywe świádki łtáwili prze=
- 39: ćiw iemu.

A we

strona: 418

Rozd: 6. Apostolskie.

418.

(*marg*) **Zácz: 16.** (-)

werset: 1

- 1: **A** We dni one gdy się przymnażało " vczniow/ w=(*marg*) " **ktore potym názwano Chrześciány.** (-)
- 2: łzczęło się łzemrání " Grækow przeciw Zydom/(*marg*) " **ábo Graeczynow, ktorzy też byli Zydzi, ále nie w Zydowskiey ziemi náródeni, y po Græcku mowili: y w Chriftuśá iuż byli vwierzyli.** (-)
- 3: iż w poługowáníu powfzednim bywały po=

4: gárdzone wdowy ich.

werset: 2] A ták **oni** dwánaście zezwa=

5: wízy gromádę vczniow/ rzekli im: Nie iest słuźna

6: żebyfmy my opuścili słowo Boże/ á sfołom służyli.

werset: 3]

7: Vpátrzciefz tedy/ Bráćia/ miedzy sobą siedmi mę=

8: żow dobre świádectwo máiących/ pełnych Duchá s.

9: y mądrości/ ktorebyfmy przełożyli nád tą " s'práwą'.

(*marg*) " **ál: potrzebą.** (-)

werset: 4]

10: A my modlitwy y " v'fługowánia s'łowá' pilnowác(*marg*) " **przepowiedánia s'łowá Bożego.** (-)

11: będziemy.

werset: 5] Y podobála fię tá rzecz oney w'fzytkiey

12: gromádzie. A ták obráli Szczepaná mężá pełnego

13: wiáry y Duchá S. y Philippá/ y Prochorá/ y Niká=

14: norá/ y Tymoná/ y Pármená/ y Mikołáiá nowo nów=

15: roconego Antyocheńczyká.

werset: 6] Te poštáwili przed A=

16: poštoły/ á modliw'fzy fię kładli ná nie ręce.

werset: 7] A s'łowo

17: " Boże' rofło/ y mnożył fię poczet vczniow bárzo w(*marg*) " **Pánskie.N L.** (-)

18: Ieruzálem: wielkie też mnoftwo kápłanow pošto=

19: s'zne było wierze.

(*marg*) **Lekcia w dzień S. Szczepaná/ áż do wierfzá 11. á záfię od #. 54. Rozdziału 7. áż do końcá Rozdziału.**

⌚ **Zácz: 17.** (-)

werset: 8]

20: A Szczepan **będąc** pełen " łáfkí' y mocy czynił cu=(*marg*) " **wiáry.G.** (-)

21: dá y známioná wielkie między ludem.

werset: 9] Y powftáli

22: niektorzy z bożnice którą zowią Libertynow y Cyre=

23: neyczykow/ y Alexándryánow/ y tych ktorzy byli z Ci=

24: liciey y z Azyey/ gadáiąc fię z Szczepanem.

werset: 10] Lecz

25: nie mogli fię fprzećiwić mądrości y Duchowi " kto=

26: ry' mowił.

(*marg*) " **ktorymG.** (-)

werset: 11]

27: Tedy nápráwili męże powiádáiące/ iżefmy go

28: fłyzeli mowiącego fłowá bluźnierfkie przeciw Moy=

29: zefzowi y Bogu.

werset: 12] A ták wzrúfzyli lud y ftárfze y Do=

30: ktory: á zbieżawfzy fię porwáli go/ y przywiedli do

31: rády:

werset: 13] y poftáwili fálfzywe świádki ktorzy mowili:

32: Ten człowiek nie przeftawa mowić fłow **bluźnierskich**

33: przeciw **temu** mieyfcu świętemu/ y zakonowi.

(*marg*) **Tákieć ieft męftwo y ftáłość práwych Męczennikow, náprzećiwko przeftádowncom y teź fędziom fwoim.** (-)

werset: 14] Abo=

34: wiemeftmy go fłyzeli mowiącego; Iż Iefus Názá=

Ggg 2

reńfki ten

strona: 419

419.

Dzieie Rozd: 6.

1: reńfki ten zburzy to mieyfce/ y odmieni obyczáie ktore

2: nam podał Moyzezf.

werset: 15] A pátrząc nań pilnie **oni** w=

3: Izyscy ktorzy siedzieli w rádzie/ widzieli oblicze iego

4: iako oblicze anielfkie.

5: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

6: **Wfsczęło fię fsemránie.**) To fzemránie wfzczęło fię z krewkości

7: ludzkiey/ á z chytróści fzátáńskiey/ ktorzy onę dziwną zgodę y ied=

8: ność kościelną chćiał potárgác: ále złości iego Apoštołowie wnet

9: nową konfytucyą zábieżeli.(*marg*) **Vrząd Papiezki kościoł w iedności záchowác.** (-)

Ktorych przykładem y zwierzchno=

10: ścią/ dáleko więcey teraz/ po ták wielkim kościołá powfzecznego

11: rozfzerzeniu/ namiestnicy Apoštołfcy ftárác fię máią/ áby iedność

12: kościelną od wfzelákíe^{g0} rozerwánia y odfzczepieńftwá záchowáli.

13: **Siedmi mężow.**) Ci Diákonowie ná to obráni byli/ áby oboim

14: ftołom fłużyli/ ták świętym ołtarzom/ iako y ftołom pofpolitym.(*marg*) **Diákonow
vrząd.** (-)

15: Bo iako Pan Chrifthus ná ołtátniey wieczerzy ftoł pofpolity z fto=

16: łem świętym złączył; y ná pierwłzym báránká/ á ná wtorym ciá=

17: ło y krew fwą rozdawał: ták zá czáfow Apoštołfkich/ tenże oby=

18: czay w kościele był záchowány: iako Páweł S. y Lukáfz S.

19: świádczą. Zgodnie/ práwi/ co dzień trwáiąc w kościele/ á łamiąc

20: po domiech chleb/ przyimowáli pokarm z rádością. Co fię y z in=

21: fzych okoliczności iásnie pokázuie.(*marg*) **Diákonowie słuždy Sákrámentow y słowá
Bożego.** (-) Abowiem Diákony obierano/

22: pełne Duchá S. y mądrości/ y po modlitwie pofpolitey pofwiá=

23: cano ie przez kładzienie rąk Apoštołfkich/ tymże obyczáiem/ kto=

24: rym y Bifkupy y kápłany potym pofwiącano. Náđ to Páweł ś.

25: chce mieć Diákony máło nie tákże święte y dołkonále/ iako y Bi=

26: fkupy. Czegoby wfzytkiego nie potrzebá/ gdyby Diákonowie

27: mieli byli tylko ftołom pofpolitym fłużyć/ iáłmużny rozdawác/ y

28: vdzielác káždemu żywności y odzienia według potrzeby iego.

29: Przetoż y zaráz po fwym pofwiecieniu (bez pochyby z Apoštoł=

- 30: kiego poruczenia/ krorego [!] przed tym nie mieli) poczęli Diákon=
- 31: wie krzćić/ kázác/ náuczác/ dyřputowác: á ofobliwie Stephan
- 32: między nimi pierwřzy. O ich vrzędzie ták nápifał S. Ignácýus
- 33: vceń Apoftolřki: Y Diákonowie řludzy tájemnic (to ieřt Sákrá=
- 34: mentow Pána Chriřtuřowych) máią fię ná wřzytkim podobác. Bo
- 35: nie řą iadłá y pićia řlugámi/ ále řludzy y řprawcy kořćiołá Boże^g.

rozdział: 7

36: **ROZDZIAŁ VII.**

- 37: 2 Stephan przed Arcykápłanem/ ná fałřzne ofkárzenie długo
- 38: odpowiada. 3 Przypomináiąc przymierze Bozkie z Abráhámem

y z potomki

strona: 420

Rozd: 7. Apoftolřkie.

420.

- 1: y z potomki iego. 9 Y hiřtoryą o Iozephie/ 20 Y o Moyzeřzu/
- 2: 36 Y o wyřćiu z Egiptu řynow Izráelřkich. 37 Y prococtwo
- 3: Moyzeřzowe o Chriřtuřie. 47 Y o kořćiele Sálomonowym. 51
- 4: A gdy ofřtrze Zydy řtrofował/ że fię y oni y oycowie ich řprzećiwiá=
- 5: li závřze Duchowi řwiętemu. 56 Powiádáiąc iáko widział Pána
- 6: Ieřufá ná práwicy Bozey. 58 Wywiedzion ieřt y vkámionowan.
- 7: A Száweł řtrzeęł řukien kámionuiących. 59 Stephan wzywa
- 8: Pána Ieřufá/ y modli fię zá kámionowniki řwoie.

werset: 1

- 9: **Y** Rzeķł Arcykápłan: Ieřli fię to ták ma?

werset: 2 A

- 10: on rzeķł: Męzowie bráćia y oycowie/ řłu=
- 11: chayćie. " Bog chwały' vkazał fię oycu nářze=(*marg*) " **Bog chwálebny. Hebr. (-)**
- 12: mu Abráámowi/ gdy był w Mezopotámiey/ przedtym
- 13: niź mieřzkał w Cháránie:

werset: 3 Y rzeķł do niego: Wy=<http://rcin.org.pl>

14: nidź z ńiemie twey/ y z twoiey rodziny/ á idź do ńiemie

15: ktorąc vkażę.

werset: 4 Y Tedy wyfzedłzy z ńiemie Cháldeyńkiey/

16: miefzkał w Cháránie: á ftántąd/ gdy vmárł óciec ie=

17: go/ przeniośł go do tey ńiemie w ktorey wy teraz mie=

18: fźkaćie.

werset: 5 Y nie dał mu w niey dźiedzictwá y ná fto=

19: pę nogi: á obiecał mu ią był dác w dźierzáwę/ y na=

20: śieniu iego po nim/ gdy **iefscze** nie miał fyná.

werset: 6 Y mo=

21: wił " mu' Bog: Ze nańienie iego przychodniem bę=(*marg*) " **ták.6 L. G. (-)**

22: dźie w cudzey ńiemi: y zniewolá ie/ y vtrapiá ie przez

23: czteryftá lat:

werset: 7 á narod ktoremu fłżyc będa/ " ia

24: fładźic będe'/ " mowił Bog': á potym wynidá/ y " będa(*marg*) " **ia pokarzę. Hebr.**

: " **mowi Pan.N L.**

: " **będa mię chwalić.G. (-)** mi fłżyc' ná tym mieyfcu.

werset: 8 Y dał mu " teftáment'(*marg*) " **ábo przymierze. (-)**

25: obrzezánia: y tákże zrodził Izááká/ y obrzezał go dnia

26: ósmego: á Izáák Iákobá/ á Iákob dwánaście

27: Pátryárchow.

werset: 9 A Pátryárchowie nienawidząc/

28: Iozephá przedáli do Egiptu: Lecz Bog był z nim:

werset: 10

29: y wyrwał go ze wfzytkich iego vćifkow: á dał mu

30: fáfkę y mądrość przed Pháraóne^m krolem Egipt=

31: fkim: y poftánowił go ftároftá nád Egiptem/ y nád

32: wfzytkim domem fwoim.

werset: 11 Y przyfzedł głod ná wfzyt=

33: kę ziemię Egipcą y Chánaneyką/ y wielki śćik: y

34: nie náydownáli żywności Oycowie náfzy.

werset: 12 | A wśły=

Ggg 3

śzawśzy

strona: 421

421.

Dzieie Rozd: 7.

1: śzawśzy Iákob iż były zboża w Egipcie/ pośłał oyce

2: náfze pierwfzy raz:

werset: 13 | á zą wtorym **rázem** poználi Io=

3: zephá bráćia iego/ y oznaymiony był Pháraónowi

4: narod " iego'.

(*marg*) " **Iozephow.G.** (-)

werset: 14 | A Iozeph pośłaśzy/ przyzwał oycá

5: śwego Iákobá/ y wśzytkiey rodziny **fwey** w śiedmidzie=

6: śiát y piáci " duśzách.

(*marg*) " **ludziách.N L. K. G. S.** (-)

werset: 15 | Y śtąpił Iákob do Egiptu:

7: y vmárł on y oycowie náfzy.

werset: 16 | Y przeniesieni śą

8: do Sychemá/ y pośłżeni śą w grobie ktory kupił A=

9: bráhám zą śumme pieniędzy v śynow Hemorá śyná

10: Sychemowego.

werset: 17 | A gdy śię przybliżył czás obietni=

11: ce ktorą był przyśiągł Bog Abiráánowi; rozrodźił

12: śię lud y rozmnożył w Egipcie:

werset: 18 | áż náftał inny krol

13: " w Egipcie'/ ktory nie znał Iozephá.(*marg*) " **G.** (-)

werset: 19 | Ten pod=

14: chodząc náfz narod/ vtrapił oyce náfze: ták iż muśieli

15: działki łwe wymiátác " áby nie żyły.

(*marg*) " **áby fię nie mnożyli.** (-)

werset: 20 Tegoż czáfu

16: národził fię Moyzefz/ y był przyjemny Bogu: ktory

17: wychowány był trzy miešiące w domu oycá łwego.

werset: 21

18: A gdy był wyrzucony/ wzięłá go corká Pháraono=

19: wá/ y wychowálá go łobie zá fyná.

werset: 22 Y wyćwiczon

20: był Moyzefz we wšzelkiew mądrošci Egipťkiew: y był

21: **možny^m** w mowách y w vczynkách swoich.

werset: 23 A gdy mu

22: fię wypełnił czás czterdziešcia lat/ przyšzło mu ná myšł

23: áby náviedził bráćią łwą łyny Izráelškie.

werset: 24 A wi=

24: dzác niektorego vkrzywdzonego/ obronił go y pom=

25: šcił fię krzywdy onego vtrapionego/ zábiwšzy Egipt=

26: czyká.

werset: 25 A mniemał žeby rozumieli bráćia **iego**, že

27: Bog dáie im wybáwienie przez rękę iego: lecz oni **tego**

28: nierozumieli.

werset: 26 A názaiutrz vkazał fię im gdy fię wá

29: dźili/ y wiodł ie ku pokoiowi/ mowiac: Mężowie/

30: bráćiašcie łobie: przeczże fię łpołu krzywdźicie?

werset: 27 Lecz

31: ten co krzywdził bliźniego/ odegnał go mowiac:

32: Ktož cię poštawił kšiąžęciem y łędzią nád námi?

werset: 28

33: zali mię ty chceš zábić/ iákoš wczorá zábił Egipt=

34: czyk?

werset: 29 Y vciek Moyze z t mow: y by przy=

chodniem

strona: 422

Rozd: 7. Apostolskie.

422.

1: chodniem w ziemi Mdynskiej/ gdzie zrodził dwu

2: ynu.

werset: 30 A gdy wyzo lat czterdzieci/ vkazał się mu

3: n puczy gory **Syná** [!] ni **Pánski** we krzu ognia po=

4: mienitego.

werset: 31 Lecz Moyze vyrzawy/ dziwowa

5: si **onemu** widzeniu. A gdy przytpowa/ by się przy=

6: pátrzyć/ sta się do niego głos Pánski *:

(*marg*) * **mowic.N L.** (–)

werset: 32 Iam iet

7: Bog oycow twoich/ Bog Abrmow/ Bog Iz=

8: kow/ y Bog Iákobow. A zdrawy Moyze/ nie

9: mia się przyptrowc.

werset: 33 Y rzekł mu Pan: Zzuy

10: boty nog twoich: bo mieyce n którym toiz/ iet

11: ziemi wita.

werset: 34 " Widziałem widząc vtrapienie(*marg*) " **Dobrzem widział. Hebr.** (–)

12: ludu mego ktory ieſt w Egipcie/ y lyzaem wzdy=

13: chnie ich/ y stpiem żebych ie wyrwa. A teraz

14: chodz/  pol cię do Egiptu.(*marg*) **5 L. G. S.** (–)

werset: 35 Tego Moyzez

15: ktorego si záprzeli/ mowic: Kto ci potnowi

16: ksiązęciem y ldzia? tego Bog ksiązęciem y odku=

17: pićielem poślął " przez rękę ániola' ktory mu się vka=(*marg*) " **przez ániola. Hebráifm.**

(-)

18: zał we krzu.

(*marg*) **Moyzefz odkupiciel.** (-)

werset: 36 Tenći ie wywiodł vczyniwłzy cudá y

19: znáki " w Egipcíe' y w morzu czerwonym/ y ná pu=(*marg*) " **w ziemi Egipskiej.G.** (-)

20: łczy przez czterdzieści lat.

werset: 37 Tenći ieft Moyzefz/ kto=

21: ry powiedział fynom Izráelfkim: Proroká wam

22: wzbudzi **Pan** Bog **wáfs** z bráćiey wáłzey iáko mnie:

23: ĩiego słuchác będziecie'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 38 Tenći ieft ktory był w

24: zgromádeniu ná pułczy/ z ániołem ktory z nim roz=

25: mawiał ná gorze **Syná [!]** / y z oycy náfzymi: ktory przy=

26: iął słowá żywe áby ie nam dał.

werset: 39 Ktoremu niechćieli

27: być pośluzni oycowie náfzy: ále odrzucáli/ y odwra=

28: cáli się sercem słwym do Egiptu:

werset: 40 mówiąc do Aa=

29: roná: Vczynń nam bogi ktorzyby łzli przed námi: á=

30: bowiem " Moyzefz on' ktory nas wywiodł z ziemie E=(*marg*) " **Moyzefsowi onemuN**

L. (-)

31: giptłkiey/ niewiemy co mu się sftáło.

werset: 41 Y vczynili w

32: one dni ćielcá/ á słprawowáli ofiárę bálwanowi/ y ko=

33: cháli się w dziełách rąk słwoich.

werset: 42 Y odwrócił **się** Bog

34: y podał ie **ná to** áby fłużyli " zaftępom niebiełkim!: iáko(marg) " **to ieft, gwiazdam niebieskim.** (-)

nápifano

strona: 423

423.

Dzieie Rozd: 7.

- 1: nápifano ieft w księgách Prorockich: Zażeście mi
2: zábite y inne ofiáry ofiárowáli ná pułzczy przez czter
3: dzieści lat/ domie Izráelfki?

werset: 43 Owłzemeście przy=

- 4: ięli namiot Molochow/ y gwiazdę bogá wálze^{g0} Rem=
5: famá/ obrázy ktoreście czynili/ ábyście im pokłon
6: czynili. Y záprowadzę was zá Bábilon.

werset: 44 Przyby=

- 7: tek świádectwá był v oycow náfzych ná pułzczy/ iáko
8: był rozrzádził ~ Bog' mowiący do Moyzełzá; áby gi(marg) **4 L. G. S.** (-)
9: vczynił wedle kłztałtu ktory widział.

werset: 45 Ktory też

- 10: wzięwłzy wprowadźili oycowie náfzy " z Iefufem w (marg) " **To ieft z Iofuem wodzem po Moyzełsu ludu Zydwowskiego.** (-)
11: ośiádłość Pogánow/ ktore Bog wygnał przed oycy
12: náfzymi/ áż do dni Dawidowych:

werset: 46 ktory náfzał łá=

- 13: łkę v Bogá/ y prośił áby znáfzał przybytek Bogu
14: Iákobowemu.

werset: 47 A Sálomon zbudował iemu dom.

werset: 48

- 15: Aleć Nawyżłzy nie miełzka w kościelech ręką v=
16: czynionych/ iáko Prorok powiáda:

werset: 49 Niebo ieftci

17: łtolicá moiá/ á źiemiá podnożek nog moich. Coż mi

18: zá dom zbuduiecie mowi Pan? ábo ktore iest mieyfce

19: odpoczynienia mego?

werset: 50 | Zali ręká moiá tego wřzyt=

20: kiego nie vczyiniá?

werset: 51 |

21: **Ludzie** twárdego kárku y nie obrzezánych łerc y v=

22: łzu/ wy łię záwždy łprzećiwiacie Duchowi łwiętemu:

23: iáko oycowie wáľzy/ tákże y wy.

werset: 52 | Ktoregoż z Pro=

24: rokow nie przełádowali oycowie wáľzy? y **nie** pomor=

25: dowáli tych/ ktorzy przedtym powiedáli o przyłźciu

26: **tego** łpráwiedliwego? ktoregoście wy teraz byli zdray

27: cámi y morderzmi:

werset: 53 | ktorzyście wzięli zakon przez

28: rozrządzenie ánielłkie/ á nie łtrzeľliście **go**.

werset: 54 |

29: A łłucháiąc tego/ pukáli łię w łercách łwych/ y

30: zgrzytáli nań zębámi.

werset: 55 | A będąc pełen Duchá S.

31: pátřząc pilnie w niebo/ wyźřzał chwałę Bożá/ y Ie=

32: łulá łtoiącego po práwicy Bożey.

(*marg*) **Póćiechá Męczennikow.** (–)

werset: 56 | Y rzekł: Oto

33: widzę niebiołá otworzone/ á Syná człowieczego łto=

34: iącego po práwicy Bożey.

werset: 57 | A **oni** krzyknáwřzy głólem

wielkim/

1: wielkim/ zátuleli fobie wízy/ y rzućili fię nań iedno=

2: myślnie.

werset: 58] A wyrzućiwízy ˘ go' z miáltá/ kámiono=(*marg*) ˘ **G.** (–)

3: wáli: á świádkowie fkládli płaźcze fwe v nog mło=

4: dzieńcá ktorego zwano Száwłem.

werset: 59] Y kámionowá=

5: li Szczepaná wzywáiącego á mowiącego: Pánie

6: Iezu/ przyimi duchá moiego.

werset: 60] A klęknąwízy ná ko=

7: láná/ záwołał głořem wielkim/ ˘ mowiąć': Pánie/ nie(*marg*) ˘ **3 L. G.** (–)

8: przyczytay im tego grzechu. Ato rzekfzy/ záfnął *. *(*marg*) * **w Pánu. N L.** (–)

9: A Száweł " zezwalał' ná zámordowánienie iego.

(*marg*) " **wł: był zezwalaíący Græcifm.** (–)

10: NAVKI Y PRZESTROGI.

11: **Y przenieřieni fą do Sichemá.)** Przenieřenie ćiał ludzi řwiętych/(*marg*)

Przenieřenie ćiał řwiętych. (–)

12: y żądza pogrzebu wíęcey ná iednym niźli ná drugim mieyřcu/ kto=

13: rą teź y Pátryárchowie řwięći mieli/ czáfem ma wielkie y waźne

14: przyczyny. *Aug: de cura pro mort: cap: 1. et vltimo.*

15: **Ieřt ziemiá řwięťá.)** Ieřli ono okazánienie ániołá w ofobie Boźey(*marg*) **Ziemiá řwięťá.**

(–)

16: mogło vczynić ono mieyřce y ziemię řwięťá: do ktorey Moyzeřo=

17: wi przyřtápć fię nie godziło/ iedno z wielkimi znáki boíáźni y

18: vczćiwořći: Iákoź dáleko wíęcey Národzenie Páná Chriřtuřowe

19: według ćiałá/ obcowánienie y cudá ktore czynił w Zydowřkiejey ziemi/

20: y obecnořć iego w S. Sákrámenćie/ onę ziemię y wřzytkie ko=

21: řćioły y ołtarze Chreřćijáńskie pořwięćilá?(*marg*) **Mieyřcá řwięťe.** (–) Wielka tedy

řlepo=

22: tá ielt/ gánić to/ y bálwochwálftwem názywác/ gdy cześć wyrzą=

23: dzamy rzeczom ábo mieyfcóm pewnym/ względem obecności

24: Bozkiey/ y cudow ná nich/ ábo przez nie vczynionych. O ziemi

25: świętey czytay Hieronymá: [epist](#): 17. 18. [et](#) 27.

26: **Y odwrócił się Bog, y podał ie.**) Ná íprawiedliwe ískaranie pier=

27: wízych grzechow podał ie Bog w vmyśl bezrozumny/ áby czynili

28: niepráwość/ iáko Páweł o Pogánách mowi.

29: **Nie miefska w kościelech.**) To mieyfce hæretykowie przywodzą

30: przeciw cíelefney bytności ciáła Chriřtuřlowego w náświętzym

31: Sákrámenćie y w kościelech. Aleć tym ípořobem mieliby go byli

32: ze wízytkich domow y kořciołow y mieřc wygnác y wyrzucić/ po=

33: ki iefzcze widomie ná ziemi obcował.*(marg)* **Iáko Bog miefska ábo nie w kościelech.**

(-) Lecz te řłowá rozumieią się

34: o íámym Bořtwie: ná przelřogę cíelefnym onym Zydom/ ktorzy

35: mniemieli/ žeby Pan Bog ták mieřkał y ták był zámknion y ogár=

36: nion w ich kořciele/ izby gdzie indzie być nie mogł: ábo przyna=

37: mnief/ žeby żadnych modlitew wyřłuchác/ áni ofiar przyimowác/

Hhh

oproc

strona: 425

425.

Dzieie Rozd: 7.

1: oproc ich kořciołá/ nigdzie indzie nie miał.*(marg)* **Kořcioły potrzebne.** (-) Iáko tedy to miey=

2: íce Sákrámentarřom nic nie pomaga: ták áni Nowokrzceńcom/

3: ktorzy kořcioły y mieyfcá ná iáwne modlitwy náznáczone ták le=

4: kce poważáią/ iáko y inne ktore mieyfcá ábo domy pořpolite.

5: Bo áczći Pan Bog y moc iego żadnym mieyfcem nie ielt ogár=

6: nioná: wřzákże dla potrzeby y pożytku nářzego/ chce być od nas

7: czczon y chwálon ráczey ná świętych mieyfcách/ ná ktorych y wołá

8: řwą oznáymuie/ y rozmáite dáry y dobrodzieyřtwá dáie: á niřli ná

9: infzych pořpolitych mieyfcách. Bog tedy nie ták mieřka w ko=

- 10: ścielech/ żeby ich potrzebował/ ábo żeby w nich miał być ogár=
11: niony: áni ták miefzkał w fámym kościele Sálomonowym/ żeby
12: kędy indzie wyfluchác y wfpomágác nie miał. Wfzákże iáko ieft
13: wfzędý/ ták ofobliwie w kościelech miefzka: y w nich rychley wy=
14: fluchywa.
15: **Kámionowáli.**) Auguštyn S. piŕze o iednym kámieniu/ ktory
16: odkoczywłzy od łokciá S. Szczepaná/ podniešion był od czło=
17: wieká wierneho/ y z nápomnienia Bozkiego zoftáwion w Anko=
18: nie miešcie Włofkim: kędy ná pámiátkę S. Szczepaná kościoł
19: zbudowano/ y wiele fię tám cudow pokazáło.(*marg*) **Kámień Szczepaná S. cudowny.**
(-)
20: **Pánie, nie przyczytay im.)** By fię był Stephan ták nie modlił/
21: kościołby był nigdy Páwłá nie miał. Lecz dla tego podniešion
22: ieft Páweł/ iż Stephan ku ziemi nákloniony/ był wyfluchan.
23: **August: ferm: 1. de S. Stephano.**(*marg*) **Modlitwá Szczepanowá Páwłowi pomogłá.** (-)

rozdział: 8

24: ROZDZIAŁ VIII.

- 25: 1 W prześládowánium rošproŕzeni wfzyšcy oprócz Apoštołow
26: 5 Philip náwrocił wielu w Sámáriej. 9 Y Symoná czárno=
27: księżniká okrzcił. 14 Co wflyŕzawłzy Apoštołowie/ poŕłáli do nich
28: Piotrá y Ianá. 15 Ná ktorych modlitwę y włozenie rąk bráli Du=
29: chá ŕwiętego. 18 A Symon chcąc pieniádzmi vkupić dawanie
30: Duchá ŕwiętego. 20 Srodze zfukan ieft od Piotrá. 26 Philip
31: zás poŕłan od ániołá do Eunuchá. 38 Ktorego okrzciwłzy: 39
32: od Duchá S. zániešion do Azotu. (*marg*) **TRZECIA CZESC, o rozŕserzeniu kościołá po wfšytkiej ziemi Zydowskiej, y Sámáriej.** (-)

werset: 1

- 33: **A** Onegoż dnia wfzczęło fię wielkie prześládo=

34: wanie przeciw kościołowi który był w Ieru=

35: zalem/ y roprofzyli fię wżyſcy po kráinách Iu=

36: dſkich y Sámáryiſkich/ oprócz Apoſtółow.

werset: 2] Y " po=(*marg*) " **wynieſli.G.** (-)

37: grzebli' Szczepaná ludzie bogoboyni/ y vczynili nád

38: nim " wielkie plákánie.

(*marg*) " **To ieft, zacny obchod pogrzebowy.** Hieron. epift: 25. et 53. **N L S.** (-)

werset: 3] A Száweł burzył koſciół:

wchádzá=

strona: 426

Rozd: 8. Apoſtołſkie.

426.

1: wchadzáiác w domy/ y wywłóczác męze y niewiáfty/

2: podawał do więzienia.

werset: 4] Oni tedy ktorzy byli ro=

3: ſprofzeni/ chodzili opowiedáiác ſłowo **Boze.**

(*marg*) **Lekcia we czwartek po Świątkách.**

: **Zácz: 18.** (-)

werset: 5]

4: Lecz " Philip zázedſzy do miáftá Samáryiſkiego

5: opowiadał im Chriſtuſá.

(*marg*) " **Ten Philip był ieden z onych ſiedmi Diákonow, o ktorych wyż: cap: 6. 5.** (-)

werset: 6] A rzeſze pilnowály tego

6: co Philip powieðał/ iednomyſlnie ſłucháiác/ y wi=

7: dzác známiona ktore czynił.

werset: 7] Abowiem duchowie

8: nieczyſci/ od wiela tych ktorzy ie mieli/ wychadzáli/

9: wołaiác głóſem wielkim.

werset: 7] Wiele też powietrzem ru=

10: ſzonych y chromych byli vzdrowieni.

werset: 8 Y było wiel=

11: kie wefele w onym mieście. *

werset: 9

12: A niektry mąż imieniem Symon/ który' przed(marg) **G.** (-)

13: tym był w onym mieście " Czárnoksiążnik'/ zwodząc(marg) " **báwiąc się nauką czárnokfięską.G.** (-)

14: lud w Sámáriej/powiedaiąc się być kim wielkim:

werset: 10

15: ktorego słucháli wżyścy/ od namnieyżzego/ aż do

16: nawiężżego/ mowiąc: Tenći ieśt oná moc Boża

17: " którą zowią wielka'.

(marg) " **oná wielka.G.** (-)

werset: 11 A oglądáli się nań przeto/ iż

18: od dawnego czásu pózalił ie był " Czárnoksiążtwy

19: śwemi'.

(marg) " **náukámi czárnoksiążskimi.9 L. G.** (-)

werset: 12 A gdy vwierzyli Philippowi opowiedá=

20: iącemu o kroleśtwie Bożym/ y o imieniu Iefufá Ch=

21: ristuáf; krzcili się mężowie y niewiáfty.

werset: 13 Tedy y sam

22: też Symon vwierzył: á okrciwszy się trwał przy Phi=

23: lippie. A widząc známioná y mocy wielkie ktore się

24: działy/ zdumiewał się dziwuiąc.

(marg) **Lekcja we Wtorek Święteczny.** (-)

werset: 14

25: A wślyżawśzy Apóśtołowie ktorzy byli w Ieru=

26: zálem/ iż Sámária przyięła słowo Boże; pośłáli do

27: nich Piotrá y Ianá.

(*marg*) **Piotr często bierze za towarzysza Iana, iż panienstwo iest mile kościolowi.** Arator apud Bedam in Act. Apoft. (-)

werset: 15] Ktorzy gdy przyfzli/ modlili

28: lię za nimi/ aby wzięli Duchá świętego.

werset: 16] Abowiem

29: iefzcze nie przyfzedł był na żadnego z nich: ale tylko

30: okrzczeni byli w imię Pána Iesufowe.

werset: 17] Tedy na nie

31: wkładali ręce/ y bráli Duchá świętego. *

(*marg*) **VIII.**

Piotr potwierdza Sámárytany. (-) (*marg*) **Zącz: 19.** (-)

werset: 18]

32: A wyżrzawfzy Symon/ że przez wkładanie rąk

33: Apoftolfikich był dawan Duch święty; przyniofł im

34: piędzde/

werset: 19] mowiąc: Daycie mi też tę moc; aby **ten**

Hhh 2

na ktore=

strona: 427

427.

Dzieie Rozd: 8.

1: na ktoregobychkolwiek ręce włożył/ wziął Duchá S.

werset: 20]

2: Lecz Piotr rzekł do niego: Piędzde twe niech z

3: tobą będą na zginienie: żeś mniemiał iżby dar Boży

4: miał być za piędzde nabywany.

werset: 21] Nie maż " w rze=

5: czy tey' czątki ani działu: bowiem ferce twe nie iest(*marg*) " **wł: w tym słowie Hebr.** (-)

6: profte przed Bogiem.

werset: 22] Pokutuyże tedy za tę złość

7: twoię: á proś Bogá/ áwabyć było odpufczone to v=

8: myślenie fercá twego.

(*marg*) **Oto grzech vmysłem tylko popełniony.** (-)

werset: 23 | A bowiem cię widzę być w

9: gorzkości żołci/ y związaniu niepráwości.

(*marg*) **IX.**

⌘ **Piotr pierwszego hæretyká potępia.** (-)

werset: 24 | A od=

10: powiedziawfzy Symon rzekł: Modłcie fię wy zá mną

11: do Páná/ áby ná mię takiego nic nie przyfzło coście

12: powiedzieli.

werset: 25 | A tak oni świádectwo wydawfzy y o=

13: powiedziawfzy fłowo Pánfkie/ wroćili fię do Ieruzá=

14: lem: y w wielu " kráinách' Sámárytánfkich Ewán=(*marg*) " **miáfteczkáchG.** (-)

15: gelią opowiedáli.

(*marg*) **Lekcyá we czwartek po Wielkieynocy.** (-)

werset: 26 |

16: Lecz ániól Pánfki mowił do Philippá/ rzekąc:

17: Wítań á idź ku południowi/ ná drogę ktora od Ieru=

18: zálem bieży ku Gázie/ ktora iest fpuštofzáła.

(*marg*) **Zácz: 20.** (-)

werset: 27 | Y w=

19: fstawfzy fzedł. A oto mąż Aethyopiánin Rzezániec mo

20: żny Kándaki krolowey Aethyopfkiey/ ktory był **przelozonym**

21: nád wfzytkimi fkarby iey/ przyiechał był modlic

22: fię do Ieruzálem:

werset: 28 | y wracał fię fiedzác ná woźie

23: fwym/ á czytáiac Izáiafzá Proroká.

werset: 29 | Y rzekł duch

24: Philippowi: Przyftąp/ á przyłącz fię do wozu tego.

werset: 30

25: A przybiegłszy Philip/ włożył go czytającego Izai=

26: ałz Proroká/ y rzekł: Rozumiełże co czytał?

werset: 31

A on

27: rzekł: A iákoż rozumieć mogę/ " iegli mi kto nie po=

28: każe'? Y prosił Philippá/ áby wstąpiwszy wsiadł do

29: niego.

(marg) " **ieśli mi kto do rozumienia przewodnikiem nie będzie.G. (-)** *(marg)* **Pismo S. bez wykładu trudne. Czytaj Hieronymá S. in epi: ad Paulinum, którą kładą ná początku Bibliy. (-)**

werset: 32

A mieyłce písmá ktore czytał/ to było: Iá=

30: ko owcá ná zabićie wiedzion iest: á iáko báránek bez

31: głofu przed tym ktory go strzyże; ták " nie otworzył'

32: wít swoich.

(marg) " **nie otwarzaG. (-)**

werset: 33

W wniżeniu iego łád * podniešion iest:*(marg)* * **iego.G. (-)**

33: **A** rodzaj iego kto wypowie? ábowiem z ziemie zgłá=

34: dzony będzie żywot iego.

werset: 34

A odpowiedziawłszy Rze=

zániec

strona: 428

Rozd: 8. Apóstolskie.

428.

1: zániec Philippowi rzekł: Proszę cię o kimże to Pro=

2: rok mowi? samli o sobie/ czyli o kim innym?

werset: 35

A Phi=

3: lip otworzywłszy wíta swe/ począwłszy od tego písmá/

4: opowiadał mu Iesufá.

werset: 36

A gdy **dáley** iecháli w drogę/

5: przyšli nád iedną wodę: tedy rzekł Rzezániec: Oto

6: wodá. Coż mi ieft ná przeszkodzie ábych nie był okrz=

7: czon?

werset: 37 Y rzekł Philip: Iefli wierzyfz ze wśzytkiego

8: fercá/ wolność. A odpowiedziawfzy rzekł: Wierzę/ iż

9: Iefus Chriftus ieft Syn Boży.

werset: 38 Y kazał ftánać wo=

10: zowi: y wftąpili obádwá w wodę/ Philip y Rzezá=

11: niec: y okrzcił go.

werset: 39 A gdy wyfzli z wody/ Duch Bo=

12: ży porwał Philippá/ y nie widział go więcey Rzezá=

13: niec: ále iechał fwą drogą/ wefeląc fię.

werset: 40 A Philip **áz**

14: w Azoćie ieft znaleźion: á przechodząc po wśzytkich

15: mieyfćach opowiedał Ewángelią/ áż przyfzedł do

16: Cezáriej. *

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **Ludzie bogoboyni.**) Iáko tu Szczepan S. z wielkim nabożeń=

19: ftwem był pogrzebiony: ták nie mnieyfze nabożeńftwo ludzi Chrze=

20: ścijánfkich pokazało fię w nálezeniu y przenieśieniu tegoż ciáía

21: iego: y działy fię cudá niezliczone we wśzytkich kościoách iemu

22: poświęconych: iáko świádczy **August: lib: 22. de ciuit: Dei**

23: **cap: 8. Et in fermonib: de S. Stephano.(marg) Cudá przez reliquia Szczepaná S. (-)**

24: **Posłáli do nich Piotrá.(marg) VIII.**

: **Piotrowe przodkowanie.** (-) Dármo ftąd chcą dowieść odfzcepień=

25: cy/ że Piotr nie był głową y ksiązędziem Apoftołow/ przeto iż był z

26: Ianem poftan od infzych Apoftołow. Bo to Ariánfki dowod:

27: ktorym oni Syná Bożego y Duchá S. czynili mnieyfzym niżli

28: Oćiec: iż Syn y Duch ś. bywa poftan od Oycá. Ktory dowod/

29: kiedyby co ważył/ tedyby Piotr S. musiał być mnieyfzym ze wśzy=

- 30: tkich Apostołów. Lecz nie zawnięży mniejszego pożyła: ale
31: częstokroć y rowny rownego/ y mniejszy większego. Herod po=
32: śłał Mędrce do Bethleem/ nąd ktorými żadney zwierzchności nie
33: miał. Lud Żydowski posłał Phineeśa kápłaná nawyższego do
34: Rubenitow y Gádytow/ chocia nawyższy kápłan právem Bożym
35: miał zwierzchność y przełożeństwo náde wżytkim ludem. Chrze=
36: ścijanie ktorzy byli w Antyochiey/ posłali Páwła y Bárnabaszá
37: do Hieruzálem/ rádzić się Apostołów. Ták tu Apostołowie po=

Hhh 3

śłali Pio=

strona: 429

429.

Dzieie Rozd: 8.

- 1: śłali Piotrá y Ianá do Sámárytanow/ rádząc im/ y prosząc ich/
2: áby to vczynili: iż bárzo wielka rzecz byłá/ on lud odśzczepieńki
3: w wierze vgruntowác. A iż to włafny vrząd był Piotrá ś. iáko pá=
4: źterzá nawyższe⁸⁰/ áby on napierwey ták Pogánom iáko y Sámá=
5: rytanom nie tylko kościelne drzwi otworzył/ ále też kluczmí łobie
6: poruczonemi niebo im odemknął/ śkądby Duch ś. ná nie śtąpił.
7: **Tedy ná nie wkładáli ręce.**) Oto rąk wkładanie/ ktorým po
8: krzćie dan bywa Duch świąty/ łámy m Apostołom/ iáko dziś Bi=
9: śkupom/ było dozwolone. O czym Cyprian Biskup y męczennik
10: S. ták piśze:(*marg*) **Bierzmowanie.** (–) Iż Sámárytanowie od Philippá Diákoná praw=
11: dziwy krześt byli wzięli/ przetoż ich znouw krzćić było nie potrzebá.
12: Ale tylko czego im nie dośtawáło/ tego Piotr y z Ianem dołożył/
13: áby modlitwę zá nie vczyniwšy/ y rękę włożywšy/ Duch S. był
14: im wżyczony. Co się y teraz v nas dzieie: że ty ktore krzczą w ko=
15: ściele/ do Biskupow przywodzą/ á przez ich modlitwę y rękí wkłá=
16: danie Duchá S. dośtáią y znákiem Páńskim bywáią dośkonáli.(*marg*) **Krzyżmo S.** (–)
17: To Cyprian ś. A choć tu piśmo ś. krzyżmá nie wšpomina: wšzák=
18: że to ieśt pewna/ iż od łámych czáfow Apostołłkich/ wierni iuż o=
19: krzczeni/ przy potwierdzaniu ábo bierzmowaniu krzyżmem świą=

- 20: tym ná czele bywáli pomázáni. O czym tenże Cyprian ś. świád=
21: czy temi słowy: Trzebá też pomázác tego który ieft okrzczony:
22: áby przyiáwłzy krzyżmo/ to ieft pomázanie/ mógł być pomázánцем
23: Bozym/ y mieć w łobie łáskę Chriřtułowá. Lecz Sákráment
24: Ciála Páńfkiego y oley którym okrzczone pomázuiá/ ná ołtarzu
25: bywa poświęcány. A Tertullian ftárodawny Doktor/ wřzytkie
26: ceremonie bierzmowánia wyráził temi słowy: Ciáło námázuiá/
27: áby dufzá bylá poświęconá: Ciáło zegnáią (znákiem krzyzá S.)
28: áby dufzá bylá vmocnioná: Ciáło rąk wkłádáním nákrywáią/
29: áby dufzá duchem ořwieconá bylá. Nákoniec ten Sákráment
30: bierzmowánia/ iáko Auguřtyn S. mowi: Nie mniej święty ieft/
31: iedno iáko y łam krzełt: ktorego kořciół S. Kátholicki záwřze v=
32: żywał. łámi tylko hæretykowie Nowácyanowie im gárdzili. A
33: Donátyřtowie/ iáko Optatus piřze/ Krzyżmo ś. w ámpułce šklá=
34: ney wyrzucili: ktora cudem Božym zořtáá nie řtłuczona.
35: **Y bráli Duchá S.**) Wzięlić byli pierwey Duchá S. ná krzćie/
36: ná grzechow odpuřczenie y poświęcenie: ále teraz ná potwier=
37: dzeniu ábo bierzmowánium wzięli znowu Duchá S. ná vmocnie=
38: nie. O czym ták Melchiádes S. Papieř nápiřał máło nie przed
39: trzynařcie řet lat:(*marg*) **Duch S. ná bierzmowaniu.** (–) Ná krzćie bywamy odrodzeni/
ku żywotowi:
40: á po krzćie przez ten Sákráment bywamy pořileni ná woynę.
41: Ná krzćie bywamy omywáni/ á tym po krzćie bywamy vtwierdze=

ni: áby

strona: 430

Rozd: 8. Apořtolřkie.

430.

- 1: ni: áby przy odrodzonych był Duch Święty řtrožem/ opiekunem
2: y poćiefzyćielem.(*marg*) **Symonowe kacerřtwo.** (–)
3: **Przynioř im pieniádze.**) Ten Symon czárnokřięźnik/ iáko Ire=
4: náus S. y inni řtárzy Doktorowie řwiádczá/ był nápierwřzy hæ=

5: retyk/ y oćiec wżytkich innych po łobie hæretykow: ktory vczył/ iż

6: lámá wiárá/ bez dobrych vczynkow y życia pobożnego/ dofyć ieft

7: ku zbáwieniu. Ten też napierwży chciał się Biskupstwá pienię=

8: dzmi dokupić. Abowiem chciał mieć moc dawánia Duchá S.

9: przez wkładánie rąk/ ktora ieft moc Biskupom włafna. Y od nie=

10: go świętokupftwo (ktory ieft wielki á ftráfzny grzech iáko tu wi=

11: dziemy) Symonia ieft názwane.(*marg*) **Symonia.** (–)

12: **Pokutuyże tedy.**) Oto widzifz iáko okrczonym pokutá po cię=

13: fzkich grzechách ieft potrzebna. A tu obácz dziwná rádę Bozká/

14: że przeto chciał/ áby Piotr S. książę Apoftolſkie do Sámáriej

15: był poſłány;(*marg*) **Pokutá.** (–) áby napierwżego hæretyká/ zaráz ná początku zgro=

16: mił y potępił: Czym pokazał/ iż to ieft vrząd Piotrá (iáko przed=

17: nieyżego ftróżá prawdy) hæretyki náprzećiw Kátholickiey wierze

18: powftawáiące/ y błędy ich/ zwierzchnośćiá Apoftolſką potępiác.(*marg*) **IX.**

19: **Piotrowe przodkowanie.** (–)

19: **Awabyć było odpufczone.**) Nie rzekł iáko dziś Ewángelikowie:

20: Tylko wierz/ á vfay mocno że tobie fą grzechy odpufczone/ tedyć

21: pewnie będą odpufczone: ále pod wątpieniem mowi:(*marg*) **Pewność Hæretycka o**

grzechow odpufczeniu. (–) Abyś

22: wiedział/ że nie ládá pokuty potrzebá po zgrzeſzeniu ná odpufcze=

23: nie grzechow: á iż trzebá człowiekowi ftać w boiázni/ y obáwiác

24: się áby fñadz nie był godzien wyfluchánia/ y otrzymánia Bozkie=

25: go miłofierdzia. A fñad też znác iáko ciężki grzech ieft święto=

26: kupftwo: to ieft przedawánie ábo kupowánie vrzędow/ docho=

27: dow/ y innych rzeczy duchownych.(*marg*) **Świętokupftwo.** (–)

28: **Modłcie się wy zá mną.**) Ten Arcyhæretyk wietfżá znáiomofć

29: miał prawdziwey religiey/ niżli dziś máiá Ewángelikowie. Bo

30: znał iż Apoftołowie przez wkładánie rąk (to ieft przez Sákráment

31: bierznowánia) y fámí dawáli Duchá S. y ná inne też moc wle=

32: wác mogli. Wierzył nád to/ że przez ich modlitwę y rozgrzeſzenie

- 33: mógł otrzymać Duchá S. Nawet choć otrze od Apoštołow był
- 34: zfuwany/ iednák nie bluznił przeciwko im/ iáko dziś Ewángeliko=
- 35: wie/ ále pokornie prosił odpuźczenia.(*marg*) **Hæretycy nád Symoná czárnoksięžniká gorfsy.** (-)
- 36: **Przyiechał modlić się do Ieruzálem.**) Obácž/ iż ten zacny muž
- 37: nie dármo przyiáchał był ná odpuť do kościoła Ierolimskiego.
- 38: Skąd widzimy/ iż rzecz ieť dobra y Bogu przyjemna/ z domow
- 39: fwyh ná mieyfcá święte y nabožne chodzić.(*marg*) **Odpuťy.** (-)
- 40: **A rodzaj iego.**) To ieť/ iáko Hieronym S. Leo wielki y Do=(*marg*) **Národzenie. przedwieczne Chrifuowo.** (-)

ktorowie.

strona: 431

431.

Dzieie. Rozd: 9.

- 1: ktorowie poſpolicie wſzyſcy wykłádaią/ národzenie iego/ ták ono
- 2: przedwieczne z Oycá/ iáko y to docześne z mátki/ ieť niewyſłowio=
- 3: ne. Fálżuiąc te ſłowá Brzeſzczanie/ Budny y Czechowic/ chcąc
- 4: wyniſzczyć ten wykład powſzechny o niedoſciętym národzeniu
- 5: Pána Chrifuowym/ którym się z Oycá przed wieki rodzi. Aleć
- 6: ſłuſzniey wierzyć Hieronymowi (iáko ſtárfzemu y w piſmich S.
- 7: y w ięzykach dobrze biegleyſzemu) iż nie rzekę wſzytkiemu kościoło=
- 8: wi; niź Budnemu ábo Czechowicowi nieſzczęfnemu.
- 9: **Y okrzył go.**(*marg*) **Ceremonie krztu S.** (-) Mylą się hæretycy/ odrzućaiąc ceremonie krztu
- 10: S. prze to/ iż tu Lukáſz S. nic o nich nie wſpomina: iáko y krzy=
- 11: ſmo S. odrzućaiąc/ iż tylko rák wkłádanie wſpomina. Ale niech
- 12: ſłuchaią co o tym Auguſtyń S. piſze: Mowiąc Lukáſz S. iż go
- 13: Philip okrzył/ chciał ábyſmy rozumieli/ iż y te wſzytkie ceremonie
- 14: wypełnił/ ktorych chocia piſmo dla krotkoſci zámilczało/ wſzákże
- 15: z porzádku trádyciey wiemy że máiá być wypełnione. Iáko y w
- 16: tym co nápiſano/ iż Philip Rzezańcowi Ewángelią opowiadał:

- 17: nic wątpić nie mamy że go nauczył y tego co należy do życia y o=
18: byczaiow tego ktory w Páná Iesufá wierzy. Boć to iest Ewán=
19: gelią Chrifufowę opowiedać: nie tylko vczyć co trzebá wierzyć
20: o Chrifufie ále też co ma záchowác ten ktory przyftáie do ípołe=
21: czności kościoła Chrifufowego. (marg) **Ewángelia vczy y wierzyć y czynić.** (-)

rozdział: 9

22: ROZDZIAŁ IX.

- 23: 1 Szawła prześladowce dziwne náwrocenie. 9 Poft iego przez
24: trzy dni. 10 Anániasz poślány od Bogá do niego. 18 Okrzczo=
25: ny Páweł. 20 Począł w Dámáfzku mocno dowodzić/ iż Iesus iest
26: Chrifus. 24 A gdy go prze to Zydowie zabić chcieli: 25 Spużczon
27: był od vczniow przez mur w kofzu. 27 Ktorego Bárnábás w Ie=
28: ruzálem przywiodł do Apoftólow. 29 Skąd potym/ dla tych kto=
29: rzy go chcieli zabić/ poflan był do Tárfu. 33 Piotr w Lidzie vzdra
30: wia Eneaszá páralizowátego. 38 Y w Ioppie Tábitę wkrzełza. (marg) **Lekcia w dzień
náwrocenia Páwła S.**

⌘ **Záczá: 21.** (-)

werset: 1

- 31: **A** Szaweł dycháiąc ielzche groźbami y morder=
32: ítwem przeciw vczniom Pánłkim; przyśzedłszy
33: do Arcykápłaná/

werset: 2] prośił v niego líftow do

- 34: Dámáfzku do boźnic: iż iefliby ktore znalazł " tey dro= (marg) " **tey wiary. Hebráífm.**
(-)
35: gi, męże y niewiáfty/ áby **ie** zwiázane przywiodł do Ie=
36: ruzálem.

werset: 3] A gdy iechał: sítáło się gdy był blifko

- 37: Dámáfzku/ że ípředká oświeciła go światłość z nie=

strona: 432

Rozd: 9. Apoftolskie.

432.

bá.

werset: 4] A padfzy ná ziemię/ vřlyřzał gřos mowiący do

1: řiebie: Száwle/ Sáwle/ przecz mię przeřláduiefz?

werset: 5]

2: Y rzekř: Ktoř **ty** ieřt Pánie? " A on'/ Iam ieřt Ie=(*marg*) " **A Pan rzekřG. (-)**

3: řus/ ktorego ty przeřláduiefz: Trudno tobie przeciw

4: ořcieniowi wierzgác.

werset: 6] A drřżac y zdumiewáiac řię

5: rzekř/ Pánie co chceř ábych czyniř? A Pan do nie=

6: go/ Wřtań á idř do miářtá/ á **tám** ři powiedřą co be=

7: dzieř miał czyniř.

werset: 7] A meřżowie ktorzy z nim byli w

8: drodze/ řtáneři zdumiawřzy řię: " gřos w prawdřie řly=

9: řzac/ lecz řadnego nie widřac.

(*marg*) " **Rozumief gřos Páwřow, nie Chriřtuřow. Dzie: 22. 9. (-)**

werset: 8] Y wřtař Száweř z

10: řiemie/ á otworzywřzy oczy nic nie widřiał. A prowá=

11: dzac go zá řęce/ wwiedli do Dámářzku.

werset: 9] Y byř trzy

12: dni nie widřac; y nie iadř áni piř.

werset: 10] A vceřń niekto=

13: ry byř w Dámářzku imieniem Anániařz/ y rzekř Pan

14: do niego w widzeniu: Anániařzu. A on rzekř: Otom

15: ia Pánie.

werset: 11] A Pan ku niemu: Wřtań/ á idř ná vřicę

16: ktorą zowią Prořtą: á řzukay w domu Iudowym

17: Száwřá imieniem Tárřenczyká: ábowiemři řię oto

18: modli.

werset: 12 (A widział * mężá Anániafzá imieniem wchodzące^{g0}(*marg*) * **w widzeniu.G.** (-)

19: y " ręce nań wkładáiącego/ áby przyzrzał.)(*marg*) " **rękęG.** (-)

werset: 13

20: Y odpowiedział Anániafz: Pánie/ llyfzałem od wie=

21: la **ich** o tym mężu/ iáko wiele złego czynił świętym

22: twym w Ieruzálem:

werset: 14 y tuć ma moc od Arcykápła=

23: now wiązać wżytkie " ktorzy wzywáią imieniá tve=

24: go.

(*marg*) " **ktorzy cię chwalą. Hebr.** (-)

werset: 15 A Pan rzekł do niego: Idźże/ ábowiem ten

25: mi ieft naczyniem wybranym: áby nośił imię moje

26: przed narody y krolmi y fyny Izráelłkimi.

werset: 16 Bo mu

27: ia vkażę/ iáko wiele potrzebá mu ćierpieć dla imie=

28: niá mego.

werset: 17 Y pośzedł Anániafz/ y wśzedł w dom: á

29: włożywłzy nań ręce rzekł: Száwle bráćie/ Pan mię

30: pośłał Iefus/ **on** ktoryc fię vkazał w drodze ktorás

31: śzedł: ábyś przyzrzał/ á był nápełnion Duchem świę=

32: tym.

werset: 18 A nátychmiałt śpádły z oczu iego iáko łufki/

33: y przyzrzał *: á wftawłzy okrczon ieft.(*marg*) * **zárázemG.** (-)

Iii

A wźiąwłzy

strona: 433

433.

Dzieie Rozd: 9.

(*marg*) **Zácz: 22.** (-)

werset: 19

1: A wzięwłszy pokarm poślił fię. Y był * z vczniá=(*marg*) * **Száweł.G.** (-)

2: mi ktorzy byli w Dámáfzku przez kilká dni.

werset: 20] A ná=

3: tychmiast " wředzfy do boźnic/ opowiedał' " Iefufá' że(*marg*) " **w boźnicách opowiedał.8 L. G. S.**

4: " **ChristufáG.** (-)

4: ten ieft Synem Bożym.

werset: 21] Y zdumiewáli fię włyścý

5: ktorzy **go** flucháli/ y mowili: Izali nie ten ieft ktory

6: burzył w Ieruzálem te/ ktorzy wzywáli tego imieniá:

7: y tu był ná to przyfzedł/ áby ie powiązawłszy wiodł do

8: Arcykáplanow?

werset: 22] A Száweł zmacniał fię tym wię=

9: cey/ y závátydzał Zydý/ ktorzy mieszkáli w Dámáfzku/

10: dowodząc iż ten ieft Christus. *

werset: 23]

11: A gdy fię wypełniło dni niemáło/ vrádzili fpo=

12: Inie Zydowie/ áby go zábili.

werset: 24] Lecz oznaymiono Szá=

13: włowi zdrády ich. A ftrzegli v bran we dnie y w

14: nocy áby go zábili.

werset: 25] Ale vczniowie * wzięwłszy go w(*marg*) * **iego.N L.** (-)

15: nocy/ przez mur wypuścili ` go'/ fpuścíwłszy w kofzu.(*marg*) **G.** (-)

werset: 26]

16: A gdy przyfzedł * do Ieruzálem/ kuśił fię przyłączyć(*marg*) * **SzáwełG.** (-)

17: do vczniow: ále fię go włyścý bali/ nie wierząc żeby

18: był vczniem.

werset: 27] Lecz Bárnábáfz wzięwłszy go przy=

19: wiodł do Apoštołow: y oznaymił im iáko w drodze

20: widział Páná; á iž mowił do niego: Y iáko w Dá=

21: máfzku bėpiecznie mowił w imię Ieŕufowe.

werset: 28 Y był

22: w Ieruzálem " towarzysząc z nimi"/ á bėpiecznie fo=(*marg*) **wł:wchodząc y wychodząc.**

Hebr. (-)

23: bie poczynáiąc w imię Páná **Ieŕufowe.**

werset: 29 Y mowił z (*marg*) - **G. (-)**

24: Pogány'/ y gadał fię z " Greki": á oni fię ftáráli iákoby(*marg*) " **z Zydy Gręczynámi**
wyż: 6. (-)

25: go zábic.

werset: 30 Czego dowiedziawŕzy fię brácia/ odpro=

26: wádźili go do Cezáriej/ y odeŕłáli do Tárŕu.

werset: 31 Ták

27: tedy " koŕcioł' po wŕzytkiej Iudŕkiej źiemi y Gálideiej(*marg*) " **koŕcioły miály pokoy**
y budowály fięG. (-)

28: y Sámáriej miał pokoy/ y budował fię chodząc w

29: boiáźni Pánŕkiej/ á poćiechą Duchá ŕwiętego był

30: nápełniony.

(*marg*) **Záczá: 23. (-)**

werset: 32

31: Y ŕtáło fię iž Piotr gdy obchodźił wŕzytkiej/ przy=

32: ŕzedł **tez** do ŕwiętych ktorzy mieŕzkáli w Liddzie.

(*marg*) **X.**

: Piotr iáko zwierzchni páŕterz, obchodzi wŕsytki. (-)

werset: 33 Y ná

33: laźł tám człowieká niektorego imieniem Eneáŕzá od

34: oŕmi lat ná łoźu leźącego/ ktorzy był ruŕzony powie=

trzem.

1: trzem.

werset: 34 Y rzekł mu Piotr: Eneafzu/ " niech cię v=(marg) " **vzdrawia cię5 L. G. S. (-)**

2: zdrowi' - Pan' Iefus Chrifus: wftańże a pościel fo=(marg) **G. (-)**

3: bie. Y nátychmiałt wftał.

werset: 35 Y patrzyli nań wftyſcy

4: ktorzy miełzkali w Liddzie y w Saronie: ktorzy fię

5: **tez** návroćili do Pána.

werset: 36

6: A była w Ioppie niektora vczenniczka imieniem

7: Tábitá/ ktora wyłóżywfty zowie fię Dorká. Tá była

8: pełna dobrych vczynkow y iáłmużn ktore czyniá.

(marg) **Dorká, po Polsku Sárná. (-)**

werset: 37

9: Y sftáło fię w one dni/ że zániemogfty vmárlá.

10: Ktorą omyfty położyli ná fali.

werset: 38 A iż Liddá była

11: blisko Ioppy/ vczniowie vftyłzawfty że był Piotr w

12: niey; posłáli do niego dwu mężow/ profząc áby fię nie

13: lenił przyść do nich.

(marg) **Omywánie ciáł vmárlých. (-)**

werset: 39 A wftawfty Piotr fzedł z nimi:

14: ktorego gdy przyfzedł wviedli ná fale. Y obftápiły

15: go wftytki wdowy płaczące/ y vkázuiące - mu' fuknie(marg) **G. (-)**

16: y płáfcze/ ktore im robiá * Dorká.(marg) * **z nimi będąc.G. (-)**

werset: 40 A wgnawfty

17: wftytkie Piotr/ pokłękńawfty ná kolána modlił fię: á

18: obroćiwfty fię do ciála rzekł: Tábitá wftań. A oná

19: otworzyłá oczy fwoie/ y vyźrzawfty Piotrá/ vfiádlá.

werset: 41

20: A podawfzy iey rękę/ podniofł ią. A wezwawfzy fwię=

21: tych y wdow/ oddał ią żywą.

werset: 42

22: wfzytkiey Ioppie: y wiele ich vwierzyło w Páná.

werset: 43

23: Y sfáło fię że on wiele dni miefzkał w Ioppie/ v

24: niektorego Symoná gárbárzá.

25: NAVKI Y PRZESTROGI.

26: **Száwle Száwle.**) A gdzież fą cí/ mowi Auguřtyn S. ktorzy zwy=

27: kli wołác/ iż wolno iefł wierzc ábo nie wierzc? komu kiedy Chri=

28: ftus gwałt vczynił? kogo przymuřil?(*marg*) **Hæretycy máią być przymuřáni.** (-)

Oto máią Páwłá Apořto=

29: fía: niechay vznáią w nim Chriřtuřá pierwey przymuřáiącego/ á

30: potym vczącego: pierwey bijącego/ á potym ćiefzącego. Dziw=

31: na rzecz/ iáko ten ktory karánim ćieleřnym do Ewángeliey przy=

32: řzedł z przymuřzenia/ wfęcey niřli oni wfzyřcy ktorzy fámym fłó=

33: wem powołáni byli/ w Ewángeliey prácowáł. Przeczżeby tedy

34: kořćioł przymuřác nie miał řtráconych řynow áby fię náwroćili;

35: poniewař řynowie řtráćeni przymuřili drugich áby záginęli? Iza=

lii 2

li pilnořci

strona: 435

435.

Dzieie Rozd: 9.

1: li pilnořci pářterřkiey nie naleřzy/ błędne owce/ iefli fię řprzećiwá=

2: ią/ řtráćem biczow ábo teř y bićiem y boleřćią przywieřć do ow=

3: czárnie Páńřkiey? To poty Auguřtyn.

4: **Száwle Száwle.**) Hæretykowie/ ktorzy ták Chriřtuřá w niebie

5: záwieráią/ żeby nigdzie indzie być nie mogł ář do dnia řádnego/

6: co tu odpowiedzą/ gdy ich zopytamy; kędy był Pan Chriřtus/ kie=

7: dy fię tu Páwłowi ná drodze vkazał y mowił z nim? (*marg*) **Chriftus ná niebie záras y ná ziemi.** (-)

8: **Szawle brácie.**) Oto y lam Páweł/ choć z niebá od Bogá po=

9: wołány y náuczony/ wżákże poślan iest do człowieká/ dla przyięcia

10: S. Sákrámentow/ y do przyłączenia do kościoła. *August: de*

11: *doctr: Christ: lib: 1.in Proem.* (*marg*) **Vrząd kościelny.** (-)

12: **Ták tedy kościół.**) Pátrż iáko fię iuż kościół widomie rozmna=

13: ża y rozłzerza po świecie/ máiąc/ y w pośrzod ciężkiego prześlá=

14: dowánia/ poćiechę Duchá S.(*marg*) **Kościół widomy y fseroki.** (-)

15: **Gdy Piotr obchodził wśytkie.**) Ná to mieyfce S. Chryśoftom

16: ták piŕze: iáko hetman w woŕyŕce/ obchodząc opátrował ktora

17: część była wŕzykowána/ ktora ozdobiona/ ktoraby potrzebowała

18: przyŕzcia iego. Pátrż iákoć wŕzędy obchodzi y wŕzędy pierwŕzym

19: iest. Kiedy miano obrác Apoŕtoła/ ten był pierwŕzym: kiedy Zy=

20: dom mowić/ iż Apoŕtołowie nie pijáni byli: kiedy vzdrowić chro=

21: mego: kiedy kázác/ ten przed inŕzemi iest: kiedy czynić przeciw

22: ksiąŕżetom: kiedy przeciw Anániaŕzowi: kiedy od cieniá były v=

23: zdrawiánia/ tedy ten był. *rć.(marg)* **X.**

¶ **Piotrowe przodkowanie.** (-)

24: **Przyśedł też do świątych.**)(*marg*) **Chrześcíanie świąci.** (-) To iest do Chrześcíanow/ ktore pi=

25: ímo świątymi názywa/ iż łá poświęceni ná krzćie/ áby świątobli=

26: wie y ípráwiedliwie żyli.

27: **Pełná dobrych vczynkow.**) Pátrż iáko łá pomocne iáłmużny y

28: vczynki dobre: y iáko fię rościągáią y do przyŕzłego żywotá.(*marg*) **Iáłmużny y po śmierci pomocne.** (-)

29: **Y obŕpáły go wśytkie wdowy.**) Modlitwy tych ktorým iáł=

30: mużny dawamy/ wiele nam pomoc mogą/ y po śmierci náŕzey.

31: Bo iefli tu żywot ten docześny otrzymáły: dáleko nam więcey

32: mogą pomoc do otrzymánia Bożkiego miłóŕdzia/ y odpufzce=

33: nia mąk czyścowych.

rozdział: 10

34: ROZDZIAŁ X.

35: 1 Korneliusz Setnik z rozkazań anielskiego posyła po Pio=

36: trą. 11 Który widzeniem prześcieradła z nieba spuśczonego na=

37: pomniony/ że y Pogani do łafki Ewangeliey mieli być przypu=

38: łzczeni. 25 Przyšzedł do niego. 27 A gdy na wszystkie którzy słuchá=

39: li słowá iego: 44 Słąpił Duch S. 47 Kazał ie pokrzyć. (marg) **CZWARTA CZESCma w sobie rozszerzenie kościoła do Pogánow. (-)**

A w Cezá=

strona: 436

Rozd: 10. Apoftolkie.

436.

(marg) **Zácz: 24. (-)**

werset: 1

1: **A** W Cezáriej był mąż niektóry imieniem Kor=

2: neliusz/ Rotmistrz roty którą zwano Włofką:

werset: 2

3: pobożny y bojący się Boga ze wszystkim do=

4: mem słwym/ czyniący iáłmużny wielkie ludziom: á

5: Bogu się zázwdy modlący.

werset: 3 Ten widział iáwnie w

6: widzeniu/ około dziewiętej godziny na dzień/ aniola

7: Bożego wchodzącego do siebie/ y mówiącego iemu;

8: Korneliusza.

werset: 4 A on nań pilnie pátrząc/ **á** przeštrá=

9: słzony będąc/ rzekł: " Ktoś iest' Pánie? Y rzekł mu:(marg) " **Co iest.G. (-)**

10: " Modlitwy y iáłmużny twoje wšłąpiły na pamięć

11: przed Bogiem.

(marg) " **To iest, wšpomniał Pan Bog na modlitwy y iáłmużny twoje. Hebráism. (-)**

werset: 5] A teraz pošli męże do Ioppy/ á przy

12:] zow Symoná nieiákiego co go zową Piotrem.

werset: 6] Ten

13:] ma gofpodę v nieiákiego Symoná gárbárzá/ ktory

14:] ma dom nád morzem; tenći powie co bédziesz miał

15:] czynić.

werset: 7] A gdy odźzedł ániół ktory mowił " do niego'/(*marg*) " **z KorneliufsemG.** (-)

16:] wezwawfzy dwu domownikow fwoich/ y żołnierzá

17:] pobożnego z tych ktorzy przy nim wftáwicznie byli/

werset: 8]

18:] á rofpowiedziawfzy im wfzytko/ pošlał ie do Ioppy.

werset: 9]

19:] Lecz názáiutrz gdy oni byli w drodze y przybliżáli

20:] fię do miáftá/ wfdęł Piotr " ná gorę **domu** modlić fię " o(*marg*) " **ná zwierzchnie piętro domu.**

:] " **to ieft, o południu.** (-)

21:] godzinie fzoftey.

werset: 10] A będąc głodny chciał " ieść'. Lecz(*marg*) " **obiedwác.** (-)

22:] gdy mu oni gotowáli/ przyfzło nań záchwycenie:

(*marg*) **XI.**

:] **Przywilej Piotrow.** (-)

werset: 11] y

23:] wyźrzał niebo otworzone/ á sftępujące **k niemu** naczy=

24:] nie iákies/ iákoby prześcierádło wielkie zá cztery koń=

25:] ce * fpuzczone - z niebá' ku ziemi:(*marg*) * **wwiązáne. y.G.**

:] **G.** (-)

werset: 12] w ktorym były w=

26:] fzytkie czworonogie **zwierzętá** " y gádziny ziemfkie'/ y(*marg*) " **ziemskie, y beftye, y gádziny.** (-)

27: ptáłtwá powietrzne.

werset: 13 Y sftał fię głos do niego:

28: Wítań Pietrze: rzeż á iedz.

werset: 14 A Piotr rzekł: Nie

29: day tego Pánie: gdyżem nigdy nie iadł nic póspoli=

30: tego " y' nieczyftęgo.

(*marg*) " **ábo.G.** (-)

werset: 15 A głos záfię powtore do nie=

31: go: Co Bog oczysćił/ **tego** ty nie zow póspolitym.

werset: 16 A

32: to fię po trzykroć ftáło: " y wnet' naczynie ono wzięto(*marg*) " **y záfię.G.** (-)

33: ieft do niebá.

werset: 17 A gdy Piotr sam w sobie wąpił co=

34: by to zá widzenie było ktore widział: álic mężowie/

lii 3

ktorzy

strona: 437

437.

Dzieie Rozd: 10.

1: ktorzy od Korneliuszá byli posłáni/ pytaíacy fię * o(*marg*) * **y wywiaduiący.G.** (-)

2: domu Symonowym/ ftánęli v wrot.

werset: 18 A záwoław=

3: ízy/ pytaíli iefliby tám Symon **ktore^{go}** zowiá Piotrem/

4: gofpodę miał.

(*marg*) **Záčzá: 25.** (-)

werset: 19

5: A gdy Piotr rozmyślał o widzeniu/ rzekł mu

6: Duch: Oto cię ízukáią trzey mężowie.

werset: 20 Przetoż

7: wftawízy zeydź/ á idź z nimi/ nic nie wąpiąc: gdyżem

8: ie ia posłał.

werset: 21 A Piotr zszedłszy do onych mężow *(marg) * **ktorzy byli posłani od**

Korneliusá.G. (-)

9: rzekł: Otom ia ieft ktorego szukaćie: což ieft zá przy=

10: czyná dla ktoreysćie przyšzli?

werset: 22 A oni rzekli: Kor=

11: neliuř Rotmiřtr/ muž řpráwiedliwy y boiácy řię Bo

12: gá/ y máiácy řwiádectwo od wřzego narodu Zydow=

13: řkiego/ nápomnion ieft od ániołá řwiętego/ áby ćię

14: wezwał w dom řwoy/ " á řłuchał řłow od ćiebie'.

(marg) " **á był náuczón od ćiebie. Hebr. (-)**

werset: 23 Te=

15: dy wprowadźiwřzy ie/ przyiáł do gořpody. A názáiutrz

16: wřtawřzy */ wyřzedł z nimi: y niektorzy z bráćiey z Iop=(marg) * **Piotr.G. (-)**

17: py řzli z nim.

werset: 24 A drugiego dnia " wřzedł' do Cezáriej.(marg) " **wefřli.G. (-)**

18: Lecz Korneliuř czekał ich/ wezwawřzy krewnych

19: řwych y powinnych przyiáćioł.

werset: 25 Y řtáło řię gdy w=

20: chodził Piotr/ zábieřawřzy mu Korneliuř/ przypad=

21: řzy do nog iego pokłonił řię.

werset: 26 A Piotr go podniořł/

22: mowiáć: Wřtań/ y iáćiem teř ieft człowiek.

werset: 27 A ro=

23: zmawiáiáć z nim wřzedł/ y nálařł wiele tych co řię

24: byli zefřli:

werset: 28 Y rzekł do nich: Wy wiećie że řię nie

25: godźi Zydowinowi złáćzác ábo řchadzác řię z cudzo=

26: řiemcem: ále mnie Bog vkazał żebym řadnego czło=

27: wieká nie názywał pořpolitym ábo nieczyřtym.

werset: 29 A

28: przetożem * oprócz wątpienia przyzedł wezwány.(*marg*) * **też.G.** (-)

29: Pytam tedy/ dla czegoście mię wezwáli?

werset: 30 A Kor=

30: neliufz rzekł: Od czwartego dnia aż do tey godziny

31: * modliłem fię o dziewiątey godzinie w domu moim:(*marg*) * **pościłem, y.G.** (-)

32: á oto mąż ftanął przedemną w odzieniu iálnym/

werset: 31 y

33: rzekł: Korneliufzu/ wyfluchána ieft modlitwá two=

34: iá/ y iálmuzny twoie wlpomnione lą przed Bogiem.

(*marg*) **Czáfú modlitwy Pan Bog nawięcey fpuścza poćiechy y náfiedzánia fwoie.**

(-)

A przetoż

strona: 438

Rozd: 10. Apoftolkie.

438.

werset: 32

1: A przetoż pošli do Ioppy/ á przyzow Symoná kto=

2: rego náfzywáią Piotrem: ten ma gofpodę w domu

3: Symoná gárbárzá nád morzem *.

(*marg*) * **ktory przyzedfzy powie tobie.G.** (-)

werset: 33 A tákżem zaráz

4: pošlał do ćiebie: á tyś dobrze vczynił żeś przyzedł.

5: Teraz tedy my wlfzyścy ieftelmy tu " przed tobą'/ áby=(*marg*) " **przed BogiemG.** (-)

6: fmy flucháli wlfzytkiego tego co tobie ieft rofkazano

7: " od Pána'.

(*marg*) " **od BogáG.** (-)(*marg*) **Zácz: 26.** (-)

werset: 34

8: A Piotr otworzywfzy vftá ` fwe' rzekł: Prawdzi=(*marg*) `G. (-)

9: wiem doznał **tego**, iż fię Bog ná ofoby nie ogláda:

werset: 35

10: ále w káżdym narodzie kto fię go boi á czyni fprá=

11: wiedliwość/ ieft v niego przyjemnym.

werset: 36 Słowo * po=(*marg*) * **ktore.G.** (-)

12: fłał ` Bog' fynom Izráelłkim/ opowiedáiąc pokoy(*marg*) `G. (-)

13: przez Iefufá Chrifufá (tenći ieft Pánem wżytkich.)

(*marg*) **XII.**

Piotr napierwfsy Pogánom Ewángelią opowieda. (-)

werset: 37

14: Wy wiecie ktore fię sftáło flowo po wżytkim

15: Zydowftwie: ` Bo' poczáfzy od Gálileiey po krzćie(*marg*) `G. (-)

16: ktory Ian opowiedał:

(*marg*) **Lekcyá w Poniedziálek Wielkonocny.** (-)

werset: 38 Iefufá **onego** z Názárethu

17: iáko pomázał Bog Duchem świętym y mocą: ktory

18: chodził czyniąc dobrze/ y vzdrawiáiąc wżytkie opá=

19: nowáne od dyablá: ábowiem z nim był Bog.

werset: 39 A

20: my ieftefmy świádkámi wżytkiego co czynił w krái=

21: nie Zydowfkiey/ y w Ieruzálem: ktorego * zábili zá=(*marg*) * **tez.G.** (-)

22: wieśiwfzy ná drzewie.

werset: 40 Tegoć Bog wzbudził dnia

23: trzećiego/ y dał go żeby był obiáwiony

werset: 41 nie wżytkie=

24: mu ludowi/ ále fwiádkom przedtym zgotowánym od

25: Bogá; nam ktorzyfmy póspołu z nim iedli y pili po=

26: tym gdy wftał od vmárłych.

(*marg*) **Lekcyá w Poniedziálek Swięteczny.** (-)

werset: 42

- 27: Y rofkazał nam opowiedać ludowi y świadczyć/
28: iż on iest ktorego Bog nąznaczył fędzią żywych y v=
29: márłych.

werset: 43 Temuć wżyścy Prorocy świadectwo

- 30: wydaia; iż káždy weźmie grzechow odpufzczenie
31: przez imię iego/ ktoźkolwiek weń wierzy. *

(*marg*) **Zącz: 27.** (-)

werset: 44

- 32: Ty fłowá gdy iefzcze Piotr mowił/ przypadł Duch
33: święty ná wżytki fłucháiące fłowá.

werset: 45 Y zdumieli fię

- 34: " oni ktorzy byli z obrzezánia' wierni co z Piotrem(*marg*) " **Zydowie.** (-)

przyfzli;

strona: 439

439.

Dzieie Rozd: 10.

- 1: przyfzli; iż teź ná Pogány dar Duchá S. był wylan.

werset: 46

- 2: Abowiem fłyfzeli ie mowiące ięzykám y wielbiące
3: Bogá. Tedy Piotr odpowiedział:

werset: 47 Izali kto mo=

- 4: że bronić wody/ żeby ci nie byli okrczeni ktorzy w=
5: zięli Duchá S. iáko y my?

werset: 48 Y rofkazał ie krzćić w

- 6: imię Pána Iefuśá Ć Chriřtuśá'. *(*marg*) Ć**G.** (-)
7: Tedy go prořili áby zmiefzkał v nich ná kilká dni.

8: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 9: **Czyniać iálmuźny wielkie ludziom.**) O tym Korneliufzu Augu=(*marg*) **Vczynki
dobre przede krztem ácz nie fą dořtáteczne ále przećię dobre.** (-)

- 10: İtyn ř. piřze: İz cokolwiek w modlitwách y w iálmuźnách miał do=

- 11: brego/ toby mu było nic nie pomogło/ by fię był przez zwiątkę
- 12: **Chrześcijańskie**⁸⁰ towarzysztwa y pokoju nie wcielił w kościoł. Y prze=
- 13: toż mu kazano posłać po Piotrá: od ktorego fię nauczył Chrystu=
- 14: fá/ od ktorego y okrzczony przyłączon iest fpołeczności Chrześciań
- 15: fkiego ludu: ktoremu sámym podobieństwem vczynekow dobrych
- 16: był przyłączony. To Auguřtyn S. Skąd widzimy/ iż te vczynki
- 17: dobre ktore czyni kto przed wřprawiedliwieniem/ ácz nie fá dořtá=
- 18: teczne ku zbáwieniu: wřzákże fá dobre/ y przygotuiące do łáki v=
- 19: řprawiedliwienia/ y fklániaiące Bogá ku miłóřierdziu: iáko wi=
- 20: dziemy w podobney opátrznóci Bozkiey ku Rzezańcowi onemu.
- 21: Acz y tákowe wřzytkie vczynki przygotuiące/ z łáki też pochodzą:
- 22: bez ktorey nicby v Páná Bogá zářlużyć nie mogły.
- 23: **Modlitwy y iářmużny.**) Nie mamy/ mowi Auguřtyn S. gánić
- 24: řprawiedliwóci człowieka/ ktora pierwey fię poczęła niźli do ko=
- 25: ścioła był przyłączony: iáko poczęła być řprawiedliwość Korne=
- 26: liuřzowá pierwey niźli fię sřtał Chrześcijáninem. Ktora gdyby
- 27: zła była/ nie rzekłby mu był ánioł: Przyięte fá iářmużny twoie/ y
- 28: fá tve modlitwy wyřłucháne. Lecz gdyby oná řprawiedliwość
- 29: była dořtáteczna ku dořtapieniu kroleřtwá niebieřkiego/ nie kaza=
- 30: noby mu było po Piotrá posłać. (*marg*) **Vczynki dobre przede krztem nie fá złe.** (-)
- 31: **O godzinie řsořtey.**) Iáko w řtárym zakonie były pewne czáfy
- 32: modlitwom náznáczone/ ták y w kořciele Chrześcijáńřkim od czá=
- 33: řow Apóřtolskich áż do nas chowáią řiedm czářow ábo godzin:
- 34: Iuřtrnią/ Prymě/ Tercyę/ Sextę/ Nonę/ Nieřpor y Kompletę.
- 35: Wřtawał Dawid ná modlitwę o pułnocy: modlił fię wieczor/ rá=
- 36: no y w południe: y owřzem řiedm kroć przez dzień chwalił Páná
- 37: Bogá. Dániel trzy kroć przez dzień kłękał ná modlitwę. W no=
- 38: wym zář teřtámenie Páweł y Sylás o pułnocy chwałá Páná(*marg*) **Godziny modlitew**
kořcielne. (-)

strona: 440

Rozd: 10. Apoftolkie.

440.

- 1: Bogá. O trzeciej godzinie ná modláce fię Apoftoły Duch S.
- 2: shtëpuie. Piotr o szoftey godzinie pierwey niż iadł/ wftąpił ná go=
- 3: rę áby fię modlił. A o dziewiętey godzinie Piotr y z Ianem fzli
- 4: do kościoła tákież ná modlitwę. Hieronym S. ták o tym piŕze.
- 5: Godziny trzeciej/ szoftey/ dziewiętey/ poránney y nieŕzporney ża=
- 6: den nieieft ktoryby nie znał. Y ná drugim mieyfcu/ o klawtorách
- 7: pánieńskich ktore Paulá S. była fundowála piŕząc: Poránu prá=
- 8: wi/ godziny trzeciej/ szoftey/ dziewiętey/ wieczor y o pułnocy po=
- 9: rządnie Płáterz ŕpiewały. O czym ŕzerzey Cyprian S. **de Orati=**
- 10: **one Domonica. Athanasius lib: de Virginitate. Bafilius ferm: 1. de**
- 11: **infrit: monach: Et in Reg fufius diŕp. interrog: 37.**
- 12: **Y wyzrzał niebo otworzone.**) Przywiley Piotrow/ iáko głowy/
- 13: iż mu Pan Bog miedzy innemi Apoftoły/ dziwnym widzeniem
- 14: zwierząt rozmaitych/ czyŕtych y nieczyŕtych ná przeŕcierádle z nie=
- 15: bá ŕpuŕzczonych/ y roŕkazaniem áby ich pożywał/ obiáwił przyięcie
- 16: Pogánow do łáski: á iż im Ewángelia opowiedána być miála/
- 17: chocia z przyrodzenia nieczyŕtym: ktore Pan Bog iuż chćiał oczy=
- 18: ŕcić y poŕwiecić. Táke też/ iż iuż rožnoŕć pokármow zakonna
- 19: miála być znieŕioná.(*marg*) **XI.**
- 20: **Przywiley Piotrow nád inŕse Apoftoły. (-)**
- 21: **Wftań.**) Mniemiał Korneliuŕz/ żeby w Pietrze coŕ Bozkiego
- 22: było: y przetoż ŕłufnie od pokłonu był pohámowan. Táke Hie=
- 23: ronym S. A Chryŕŕtom ŕ. trzyma/ iż Korneliuŕz chćiał Piotro=
- 24: wi częŕć iemu przyŕtoyną wyrządzić: lecz Piotr z pokory/ tey czći
- 25: ktora mu była powinna/ przyięć nie chćiał. (*marg*) **Pokłon Bozki y ludzki. (-)**
- 26: **A oto mąż ŕtánał.**) Obác te widzenia y vkázowánia S. Pio=
- 27: trowi/ Korneliuŕzowi y innym ŕwiętych w piŕmie częŕtokroć vczy=
- 28: nione: przeciw niedowiárfctwu hæretykow/ ktorzy widzeniom y

- 28: obiáwieniom Bozkim/ y cudom o ktorých w piśmie wyráźnie nic
- 29: nie máłz/ wiáry nie dawáią: gdyż tym wierzyli Chrześcijanie/
- 30: pierwey niżli ie było nápiáno.(*marg*) **Widzenia ániółow y innych świętych.** (-)
- 31: **Kto fię go boi.**) Nie ktorzy tylo wierzą/ ále ktorzy fię Bogá bo=
- 32: ią/ á czynią fprawiedliwość/ fą przyjemni Bogu.
- 33: **Słowo posłał Bog.**)(*marg*) **XII.**
- 34: **Przodkówanie Piotrowe.** (-) Rozumiey/ ábo Słowo ono wieczne ktore
- 35: nam posłał Bog Oćiec w człowieczeńkim cieie: o ktorým v Ia=
- 36: ná 1. v. 1. ábo słowo Ewángeliey S. á nie obietnicę/ iáko Cze=
- 37: chowic bredzi. K temu obáčz/ iż Piotr pierwfzy ze wśytkich po=
- 38: **Nie wśytkiemu ludowi.**) Chrifus zmartwychwśtánia swego/
- 39: y innych táiemnic wiáry/ nie zaráz oznaymił człowiekowi połpoli=
- 40: temu; ále tylko niektórym przebránym vczniom swym/ ktorzy(*marg*) **Od kogo fię vczyc táiemnic wiáry.** (-)

Kkk

mieli

strona: 441

441.

Dzieie Rozd: 11.

- 1: mieli być pásterzmi y náuczycielmi drugich. Tym nas vcząc/ á=
- 2: byfmy wiáry/ y táiemnic wiáry/ y rzeczy potrzebnych do zbáwienia
- 3: pytali fię y vczyli od duchownych przełożonych náłzych.
- 4: **Zeby ci nie byli okrzczeni.**)(*marg*) **Sákrámentow wśyscy vzywác máią.** (-) Može być czáfem ták wielka łáfká
- 5: Boża ludziom daná/ y ták wielka miłość y fkruchá ich/ że mogą
- 6: mieć grzechow odpufzczenie/ vřprawiedliwienie y poświęcenie/
- 7: przed przyięciem zwierzchnich Sákrámentow; krztu/ bierzmo=
- 8: wánia y fpowiedzi. Iáko w tym przykłádzie widzimy: kędy ná
- 9: kazánie Piotrowe przyięli wśyscy Duchá S. przede krztem. Ale
- 10: fię tu iednák y tego vczymy/ że przecię tácy kiedy mogą/ fą powin=
- 11: ni przyiác Sákráment od Chrifá Páná wśtáwiony; ktorým kto

12: gárdzi/ ten nie może być wpráwiedliwiony.

rozdział: 11

13: ROZDZIAŁ XI.

14: 1. Piotr od bráciey będąc srofowany iż wzedł do Pogánów.

15: 4 Oznaymił im porządek wżytok swoiey spráwy. 18 Ná czym

16: też wżyscy przestáli/ chwaląc Páná Bogá. 21 A gdy się w Anty=

17: ochiey wiele ludzi náwrociło. 22 Połtan był do nich Bárnábafz

18: od kościoła Ieruzolimskiego. 24 Ktory y innych wiele náwroci=

19: wży. 26 Przywiodł y Szawła z Tárfu. Y tám naprzod vcnio=

20: wie názwáni Chrześcijány. 29 Bárnábafz z Szawłem połtáni do

21: Ieruzálem/ áby ná głod od Agábá Proroká przepowiedziány/ zá=

22: nieśli iálmuznę bráciey.

werset: 1

23: **Y** Wslyżeli Apóstołowie y brácia ktorzy byli w

24: Iudńkiey ziemi/ że y Pogáni przyięli słowo

25: Boże.

werset: 2 A gdy Piotr przyšzedł do Ieruzálem/

26: spteráli się z nim " ci ktorzy byli z obrzezania' mowiąc:(*marg*) " **Zydzi wierni.** (–)

werset: 3

27: " Czemuś wzedł' do ludzi nie obrzezánych/ y iadłeś z(*marg*) " **iżeś wśedłG.** (–)

28: nimi?

werset: 4 A poczawszy Piotr/ wykładał im porząd=

29: kiem mowiąc:

werset: 5 Iam był w mieście Ioppie modląc

30: się/ y widziałem w záchwyceniu widzenie/ sstępuią=

31: ce nieiákie naczynie/ iákoby prześcierádło wielkie/ za

32: cztery końce sputzczone z niebá/ y przyšzło aż do mnie.

werset: 6

33: w ktore pilnie pátrząc obaczyłem y wyrzałem czwo

34: ronogie ziemskie **zwierzęta**, y bestye/ y gądźiny/ y ptá=

35: łtwá powietrzne.

werset: 7 Y włlyżałem głos mowiący ku

mnie:

strona: 442

Rozd: 11. Apoftolkie.

442.

1: mnie: Włtań Pietrze/ rzeż/ á iedz.

werset: 8 Y rzekłem: Za=

2: dnym łpofobem Pánie: ábowiem nigdy nic połpoli=

3: tego ábo nieczyłtego nie wełzło w włtá moie.

werset: 9 Y od=

4: powiedział * powtore głos z niebá: Co Bog oczyścił/(*marg*) * **mi.K. G. S.** (-)

5: **tego** ty nie zow połpolitym.

werset: 10 A to fię sftáło po trzy

6: kroć: y záfię włzytko wciágniono do niebá.

werset: 11 Aliści

7: nátychmiałł trzy mężowie przyłtąpili ku domowi w

8: ktorymem był/ z Cezáreiey do mnie połłáni.

werset: 12 Y rzekł

9: mi Duch; ábych z nimi łzedł nic nie wátpiąc. Szli

10: też zemną y ci łześć brácia: y wełzliłmy w dom **onego**

11: mężá.

werset: 13 Y opowiedział nam iáko widział ániolá w

12: domu łwym łtoiącego y mowiącego mu: Połli * do (*marg*) * **męże.G.** (-)

13: Ioppy/ á przyzow Symoná/ ktorego názywáią Pio=

14: trem:

werset: 14 ktoryc powie " łłowá' przez ktore zbáwion(*marg*) " **rzeczy. Hebr. ábo, to, przez co zbáwion będziefł.** (-)

15: będziefł ty y włzytek dom twoy.

werset: 15] A gdym **ia** począł

16: mowić/ Duch S. przypadł ná nie/ iáko y ná nas z po=

17: czątku.

werset: 16] Y wípomniałem ná słowo Páńskie/ iáko

18: powieðał: Iancí krzcił wodą; ále wy będziecie

19: krzczeni Duchem świętym.

werset: 17] Ieśliż im tedy " równą (*marg*) " **rowny dar.G.** (-)

20: káńkę' dał Bog/ iáko y nam ktorzyśmy vwierzyli w Ie=

21: Iufá Chrístufá: **á** cożem ia zacz był/ żebych mógł zá=

22: bronić Bogu?

werset: 18] A to wślyfzawśzy vmilkli/ y chwalili

23: Bogá/ mowiąc: Toć tedy y Pogánom dał Bog po=

24: kutę ku żywotowi.

(*marg*) **Zácz: 28.** (-)

werset: 19] Lecz oni ktorzy byli rośprośzeni przed vtrapie=

25: niem ktore się stáło zá Szczepaná/ záchodzili áż do

26: Pheniciey/ y Cypru/ y Antyochiey: żadnemu nie po=

27: wiedáiąc słowá/ iedno lámym Zydom.

werset: 20] A byli nie=

28: ktorzy z nich mężowie Cypryiczycy/ y Cyreneyczycy/

29: ktorzy wśzedźzy do Antyochiey/ mowili do " Grækow/ (*marg*) " **do Zydw Gręczynow,**
wyż: cap: 6. 1.ále ci iefscze byli nie vwierzyli. (-)

30: opowiedáiąc Páná Ieufá.

werset: 21] Y " była z nimi ręká (*marg*) " **Bog moc fwoię przez nie w cudách pokázował.**

Hebráífm. (-)

31: Páńská *: Y wielki poczet vwierzywśzy náwrocił się (*marg*) * **ku vzdrowieniu ich.G.** (-)

32: do Páná.

werset: 22] Y przyśłzá o nich **tá** wieść do wśzu kościo=

33: Iá **onego** ktory był w Ieruzálem: y pośłáli Bárnábafá

strona: 443

443.

Dzieie Rozd: 11.

1: * aż do Antyochiey.

(*marg*) * **áby fseđł.G.** (–)

werset: 23] Ktory przyśzedłszy/ y łádkę Bożą

2: oglądawłszy/ vrádował się; y prośił włzytkich/ áby " w (*marg*) " **ftáłym fercem.** (–)

3: przedsięwzięciu ferdecznym' trwáli przy Pánu.

werset: 24] A=

4: bowiem był mąż dobry/ y pełen Duchá S. y wiáry.

5: Y przyśtála rzeřza obfita ku Pánu.

werset: 25] Y řzedł **Bárnábás**

6: do Tárfu/ áby řzukał Száwłá: á nálašzy go przypro=

7: wáđził do Antyochiey.

werset: 26] Y cáły rok bawili się tám " w (*marg*) " **w zebrániu wiernych.** (–)

8: kořciele: y náuczáli rzeřzę obfitą/ ták iż napierwey

9: názwano w Antyochiey vcznie Chřeścijány.

werset: 27] Lecz

10: w onež dni przyřzli prorocy z Ieruzálem do Antyo=

11: chiey.

werset: 28] A powřtawłszy ieden z nich imieniem Agá=

12: bus/ oznáymował przez Duchá/ iż miał być głód wiel=

13: ki po włzytkim řwiećie: ktory **tez** był zá Klaudiuá

14: **Cefárzá.**

werset: 29] A vczniowie iáko kto miał/ pořtánowali ká=

15: řdy pořláć ná wřpomoženie bráćiey ktorzy mieřzkáli

16: w Iudřkiey řziemi.

werset: 30] Co y vczynili/ pořławłszy do řtár=

17: řzych przez ręce Bárnáby y Száwłá.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **To vsłyfzswfsy, vmilkli.)** Dobrzy Chrześcijanie są posłuszni pra= (marg)
Posłuszeństwo wiernych. (-)

20: wdzie/ im od Boga oznajmionej przez swoje pasterze/ przez wi=

21: dzenia/ objawienia/ albo jakie inne sposoby.

22: **Y przystala rzęsa obfita ku Panu.)**(marg) **Kościół był zawsze znany i widziany.**

(-) Jako pierwsi kilka Pogan=

23: kich ludzi/ tak teraz wielka moc Poganow jest do widzialnego

24: kościoła przyłączona; który pierwsi miał w sobie same Żydzi.

25: A ten kościół po Wniebowstąpieniu Pańskim/ jasnie był widzia=

26: ny i znany. Bo w nim jawne było przepowiedanie słowa Bo=

27: że/ Sakramenty widome/ karność/ prześladowanie i rozprosze=

28: nie widome: herezyści którzy z tego kościoła wychodzili widomi:

29: przytanie i przyłączenie k niemu ludzi/ Poganow i narodow wi=

30: dome: pokoy jego po rozlicznym prześladowaniu/ widomy: Bi=

31: skupi i pasterze jego tak na kathedrach/ jako i w ciemnicach wi=

32: domi: kościelne modlitwy za swymi widome: dary i łaski ich

33: widome: imię ich (Chrześcijanie) jawne i wzemu świata zna=

34: iome. Lecz o Ewangelickim kościele niewidomym ni słowka

35: nie słyszemy.

36: **Chrześcijany.)** Chrześcijanie imię od Chrystusa mają/ a Chri=(marg) **Chrześcijanin**
od Chrystusa, albo od Krzyżma, jako Cyrillus pisze. (-)

ścis od

strona: 444

Rozd: 11. Apostołskie.

444.

1: ścis od Krzyżma (to jest od pomazania) nazwany jest pomaza=

2: niec: iż i sam Duchem S. był pomazany/ i łaskę pomazania ro=

3: zlewa na członki swe Chrześcijany. Tym nazwiskiem wierni ro=

4: zeznani są nie tylko od Żydow i od Poganow/ którzy w Chrystusa

5: nie wierzą: ale i od herezykow/ którzy nie od Chrystusa/ ale od

6: kácermiŝtrzew ƒwyc przewizká miewáią. Przeco Hieronym S.
7: ták mowi: Ieŝli gdzie wŝlyŝyŝ/ te ktore zowá Chrzeŝćijány/ że nie
8: od Páná náŝzego Ieŝu Chriŝtá/ ále od kogokolwiek innego prze=
9: zwifko máią: iáko Márcyonitowie/ Wálentynianowie (á dziŝ
10: Lutrowie/ Kálwiniftowie/ Sámofátenowie) wiedz iż tácy nie ƒá
11: koŝćiołem Chriŝtuŝowym/ lecz boŝnicą Antychriŝtową. Bo iáko
12: Láktántius powiedział: ktore Márcyonitámi ábo Ariany (Lu=
13: trámi ábo Kálwiniftámi) zowá/ ci iuz przeŝtáli być Chrzeŝćijány:
14: że ŝtráćiwŝy imię Chriŝtuŝowe/ ludzkie y obce nazwifká przyięli.(*marg*) **Kátholik.** (-)
15: Lecz iż hæretykowie chlubili ŝię teŝ imieniem Chrzeŝćijánow/ áby
16: práwowierni od fáłŝywyŝyŝ Chrzeŝćijánow rozeznáni byli/ názwá
17: ni ƒá Kátholikámi/ podobno od ƒámyŝ Apoŝtołow/ ktorzy y ko=
18: ŝcioł Chriŝtuŝow w ƒkładzie ƒwym názwáli koŝćiołem Kátholi=
19: ckim. Ktory tytuł ták wláŝnie práwowiernym Chrzeŝćijánom ƒu=
20: ży: iż choćby ŝię káŝda ŝektá rádá zwála koŝćiołem Kátholickim/
21: wŝákŝe iáko Auguŝtyn S. y Cyrillus mowiá/ gdy ludzie pytáią
22: gdzie ŝię do koŝćioła Kátholickiego ƒchodzą: ŝaden z hæretykow
23: nie ŝmie nigdy áni domu/ áni zboru ƒwego im vkázáć. Przetoŝ
24: Pácianus ŝtárodawny Doktor ták w perŝonie Kátholiká mowi:
25: Imię mi ieŝt Chrzeŝćijánin/ á Kátholik przewizko. Ono mię
26: miánuie/ á to mię pokázuie.(*marg*) **Papieŝnik:** (-)Lecz y przewizko Papieŝniká/ ácz
27: od hæretykow nie dawno zmyŝlone/ wŝákŝe nie zdroŝne ieŝt. Bo
28: nie ieŝt imię wzięte od iákiego miŝtrzá nowego (iákie ƒá nazwifká
29: hæretykow) ále od namiáŝtká Chriŝtuŝowego/ potomká Piotro=
30: wego/ y páŝterzá koŝćioła Kátholickiego. Ták iż iedno ieŝt być
31: Papieŝnikiem/ á być Chrzeŝćijáninem ábo Kátholikiem.(*marg*) **Ewángelik.** (-)Iáko
32: być Ewángelikiem/ nie ieŝt nic inŝzego/ ieno być hæretykiem/ Lu=
33: trem ábo Kálwiniftá. Bo nie od Ewángeliey Chriŝtuŝowej/
34: ktora od Apoŝtołow rozgłóŝzoná/ przyięta y wwierzona ieŝt po
35: wŝytkim ŝwiećie: ále od náuki Lutrowey y Kálwinowey/ wzięli

36: imię nowe dzisiajŷy Ewángelikowie: iż fię nie mogli zwác áni

37: Kátholikámi áni Chrześcijány.(*marg*) **Zaden hæretyk nie ieft Chrześcijánin.** (–)

Lecz iáko Cyprian S. y Augu=

38: Ityn po nim prawdziwie powiedział: Ktożkolwiek ieft/ y iáki=

39: kolwiek ieft; Chrześcijánin nie ieft/ ktory nie ieft w Kátholickim

40: kościele Pána Chriftofowym.

Kkk 3

Chrześciá=

strona: 445

445.

Dzieie Rozd: 12.

(*marg*) **Chrześciánin mowíc mamy; á nie Chriftyánin.** (–)

1: **Chrześcijány.**) *Christianus* po Lácinie/ po Polŷku Chrześcijá=

2: nin/ (iáko *Christophorus*, Krzyŷtroph/ ábo Chrzyŷtroph) od Pána

3: Chriftofá ieft názwany: á zarázem y od krzyża ktorym fię że=

4: gna/ y od krztu ktorym fię sftawa Krześcijáninem/ y od krzyzmá

5: ktorym ieft pomázan; od ktorego y fam Pan Chriftus był ná=

6: zwány. Przetoż to nazwiŷko mocnie trzymác mamy: á Nowo=

7: krzczeńskiego nowo zmyŷlonego nie przyjmowác.

rozdział: 12

8: ROZDZIAŁ XII.

9: 1 Herod zábiwŷy Iákubá. 3 Piotrá dał do więzienia. 5 Ale

10: gdy fię modlitwá nie przeŷtáyna działá zań. 7 Wywiodł go án=

11: ioł z cięmnice. 12 A przyŷzedŷy do bráciey. 17 Oznaymił im w=

12: ŷzytko co fię sftáło. 18 Skąd ná draby y ná Herodá przyŷzlá wiel=

13: ka trwogá. 21 A Herod w Cezáreiey Bozká cześć ŷobie przywła=

14: ŷzczáiąc/ od ániołá vderzony/ y od robakow roŷtoczony zdechnął. (*marg*) **Lekcia w dzień S. Piotrá y Páwłá.**

· **Zácz: 29.** (–)

werset: 1

15: **A** Pod onymże czafem " oborzył się mocą krol He=(*marg*) " **wł: wrzucił Herod krol ręce.** (-)

16: rod'/ aby vtrapił niektore z kościoła.

werset: 2 Y dał

17: łciąc Iákubá brátá Ianowego.

werset: 3 A widząc że

18: się **to** łpodobáło Zydom/ przydał **ktemu** że poimał y Pio=

19: trá. A były dni Przałnikow.

(*marg*) **XIII.**

Piotrow przywiley. (-)

werset: 4 Ktorego poimawłzy/

20: podał do cięmnice/ poruczywłzy go pod czworę łtraż/

21: gdzie było w kázdey po czterech żołnierzách/ aby go

22: łtrzegli: chcąc go po Páłzce wywieść ludowi.

werset: 5 A ták

23: tedy Piotrá chowano w cięmnicy. Lecz modlitwá

24: bez przestánku działá się od kościoła ku Bogu zá nim.

werset: 6

25: A gdy go miał wywieść Herod; oneyże nocy łpał

26: Piotr miedzy dwiemá żołnierzmi/ zwiázány dwiemá

27: łáncuchy: á łtroże przed drzwiami łtrzegli cięmnice.

(*marg*) **XIII.**

Przywiley Piotrow. (-)

werset: 7

28: A oto ániol Páńłki przyłtąpił/ á iáłność się ołwie=

29: ciłá w gmáchu: á trąciwłzy w bok Piotrow/ obudził

30: go/ mowiąc: Włtań rychło. Y opádły łáncuchy z rąk

31: iego.

werset: 8 Y rzekł do niego ániół: Opałz fię/ " y obuy v=(marg) " **á podwiąfs boty twoie.G.**

(-)

32: bránie twoie'. Y vczynił ták. Y rzekł mu: Weźm

33: ná fię płałzcz twoy/ á idź zá mną.

werset: 9 A wyfzedłszy fzedł

34: zá nim: á nie wiedział żeby **to** było prawdá co fię dzia=

ło przez

strona: 446

Rozd: 12. Apoftolkie.

446.

1: ło przez ániółá: lecz mniemiał żeby widzenie widział.

werset: 10

2: A gdy minęli pierwřzå y wtora ftraż; przyfzli do

3: brany żelázney ktora wiedzie do miáftá/ ktora fię im

4: dobrowolnie otworzyłá. A wyfzedłszy/ przeřzli iednę

5: vlicę: y nátychmiał odřzedł ániół od niego.

werset: 11 A Piotr

6: przyřzedłszy k łobie rzekł: Teraz znam prawdźiwie/ iż

7: Pan pořłał ániółá řwego/ y wyrwał mię z ręki Hero=

8: dowey/ y " ze wřzytkiego oczekawánia ludu Zydow=(marg) " **od řmierci, ktorey czekał lud Zydowski. (-)**

9: řkiego. *

(marg)

: **Zácz: 30. (-)**

werset: 12

10: A obaczywřzy **řię**, przyřzedł do domu Máriey mát=

11: ki Ianá/ ktorego názywano Márkiem: gdzie było

12: wiele zgromádzonych * y modlących fię.(marg) * **bráćiey.G. (-)**

werset: 13 A gdy " on'(marg) " **Piotr3 L. G. (-)**

13: kołátał we drzwi v wrot/ wyřzła dziewká " widzieć' i=(marg) " **pořluchác.G. (-)**

14: mieniem " Rodá.

(*marg*) " **Roża, po náfsemu.** (-)

werset: 14 | A poznawfzy Piotrow głós/ od

15: rádości nie otworzyłá wrot: lecz wbieżawfzy oznay=

16: miłá iż Piotr stáł przed wroty.

werset: 15 | A oni rzekli do niey:

17: Száleiefz. Ale oná twierdziłá/ iż fię ták **rzecz** ma. A

18: oni mowili: Anioł **to** iego iest.

werset: 16 | A Piotr przedfię ko=

19: łátał. A gdy otworzyli/ vyźrzeli go y zdumieli fię.

werset: 17 | A

20: kinawfzy ná nie ręką/ áby vmilknęli; rospowiedział

21: **im** iáko Pan wywiodł go z cięmnice/ y rzekł: Oznay=

22: mićie to Iákubowi y bráćiey. A wyfzedfzy fzedł ná in=

23: ne mieyfce.

werset: 18 | A gdy dzień nátał/ był rozruch niemá=

24: ły między żołnierzmi/ coby fię z Piotrem stáło.

werset: 19 | A

25: Herod pytawfzy fię o nim y nie nálazfzy/ " vczyniwfzy (*marg*) " **ábo zmęczywfsy ftroże.**

(-)

26: wywiadowanie o ftrożách'/ kazał ie " wieść: A wyie=(*marg*) " **rozumiey, ná ftrácenie.**

(-)

27: chawfzy z Iudfkiey źiemie do Cezáreiey/ támara miefz=

28: kał.

werset: 20 | A był * rozniewány ná Tyryczyki y Sydoń=(*marg*) * **Herod.G.** (-)

29: czyki. Lecz oni zgodnie przyiácháli do niego/ á ná=

30: mowiwfzy Bláftá podkomorzego krolewfkiego/ pro=

31: síli o pokoy: dla tego iż kráiná ich miálá żywność " od

32: niego'.

(*marg*) " **z krolewskiej.G.** (-)

werset: 21] A dnia pewnego Herod oblokwiłszy się w szą=

33: tę krolewską/ siadł na ftolicy/ y uczynił rzecz do nich.

werset: 22]

34: A społłstwo wołało: " Głofy Boże á nie człowiecze'.

(*marg*) " **Głos Boży, á nie człowieczy.G.** (-)

A nátychmiałt

strona: 447

447.

Dzieie Rozd: 12.

werset: 23]

1: A nátychmiałt vderzył go ániół Páńłki: przeto iż

2: nie dał chwały Bogu: á rołtoczony od robáctwá/

3: łkonał.

werset: 24] Lecz łowo Páńłkie rozrałtało się y roz=

4: mnażało.

(*marg*) **Záczá: 31.** (-)

werset: 25]

5: A Bárnábáf y Száweł wroćili się z Ieruzálem

6: * wykonáfzy połługę/ wziáfzy z łobą Ianá ktore=(*marg*) * **do Antyochiey.G.** (-)

7: go názywano Márkiem.

8: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

9: **Poimał y Piotrá.**) Iáko Piotr S. będąc głowá innych/ był

10: łlawnieyłzy nád inne/ y wiefłzáf łtrażáf opátrzon niźli inni/ áby iá=

11: ko nie vłzedł: ták z drugiey łtrony opátrznóć Bozka w iego wy=

12: báfwienu tym dziwnieyłza byłáf/ áby dłużej rządzil kościół iego (*marg*) **XIII.**

13: **Przywilej Piotrow.**

14: **XIII.**

15: **Zá Piotrá włzytek kościół bez przestánku prosi, iáko zá páfterzáf łwego.** (-)

16: **Lecz modlitwáf bez przestánku.**) Włzytek kościół modlił się v=

- 14: Itáwicznie zá przednieyřzym wodzem y pářtyrzem řwoim/ y był wy
- 15: řłuchány.(*marg*) **Okowy Piotrowe cudámi słáwne.** (-) Byłci przed tym y Stephan y Iákub S. w więzieniu:
- 16: á wřdy nie czytamy žeby řię ták zá nie kořcioł bez **przeřtáknk [!]** mo=
- 17: dlił/ iáko teraz zá Piotrá. Czemu? iż oni byli członkámi/ á ten
- 18: głową. Przetoř ná to mieyřce ták Chryřoftom piřze: Wielkiew
- 19: miłości znákiew tá modlitwá byłá: Oycá wřzyřcy řzukáli. řc.
- 20: **Zwiázány dwiema řáncuchy.)** Te řáncuchy były cudámi wřła=
- 21: wione. Bo gdy ieden z nich był z Ieruzálem do Rzymu do Eu=
- 22: doxyey żony Wářentynianá Ceřárzá przynieřiony/ y do drugiego
- 23: řáncuchá (ktorym tenże Apořtoł zwiázan był od Neroná) przyło=
- 24: żony: cudownie řię wnet obá řpořły. Przetoř y kořcioł ieřt w
- 25: Rzymie zbudowány/ y od Piotrá w okowách názwány: W kto=
- 26: rym te řáncuchy wczéiwie chowáią y řwięto Piotrá w okowách
- 27: obchodzą pierwřzego dnia Sierpniá.
- 28: **Anioł to iego.)** Ieřli ludziom (řłowá řą Chryřoftomowe) ży=
- 29: wot tylko řwoy opátruiącym/ á nic pořpolitego pożytku nie czy=
- 30: niącym/ ániołowie od Páná wřzyřkich řą náznáczeni: iáko ieden
- 31: řpřáwiedliwy mowi: Anioł ktory mię wyrwał ze wřzego złe=
- 32: go: Dářleko więcey tym/ ktorych opiece wřzyřtek řwiát ieřt poru=
- 33: czony/ y ktorzy nořzą břzemioná wielkich dárow Bořyich/ ánioło=
- 34: wie z niebá řą przydáni. **Chryřost: homil: 7.de laud: Paul.(marg) Aniołowie řtrože.** (-)
- 35: **Oznaymićie to Iákubowi.)** Kaře to opowiedzieć S. Iákubowi
- 36: Ierozolimřkiemu Biřkupowi y Chrzeřcijánom: áby y řkutek mo=
- 37: dlitew řwych poználi/ y Pánu Bogu zá to dzieřkowáli.(*marg*) **Iákub S. Biřkup Hierozolimřki.** (-) Abowiem
- 38: S. Iákub bez pochyby przykazał był wřzyřkiemu kořciołowi tę
- 39: pořpolitą modlitwę zá Piotrá.

- 1: **Szedł ná inne mieyfce.)** Acz P. Bog cudownie Piotrá wybáwił;
2: wízákoż niechćiał Piotr Bogá kuścić/ miefzkáiąc z prześládowniki
3: fwemi: ále według rofkazánia Chriftofuwego/ wftąpił do czáfu.(*marg*) **Pyfsnego skaranie.**
(-)
4: **Vderzył go ánioł.)** Krolowie y kšíażetá ktorzy fię w pochleb=
5: ftwách y w chwałách ludzkich ták kocháią/ że fię ludzmi być zápo=
6: mináią y nie dáią chwały Pánu Bogu/ mogá fię íście kárác tym
7: przykłádem.

rozdział: 13

8: ROZDZIAŁ XIII.

- 9: 1 Száweł y Bárnábafz z rofkazánia Duchá S. przy ofierze
10: świętey wyłączeni ná przepowiadanie Ewángeliey miedzy Pogá=
11: ny. 3 Z pofty/ z modlitwami y z rák wkładaniem. 8 A gdy fię
12: im fprzećiwil Elymás czárnokšíężnik: 11 Ná fłowo Páwłowe o=
13: fłnął. (*marg*) **PIATA CZESCprzeniesienie Ewángeliey od Zydow do Pogánow,**
przez posługę Páwła y Bárnábafsa. (-) 12 Zá czym ftároftá Sergius vwierzył. 14 Páweł
w An=
14: tyochiey Pizidyifkiey w bożnicy Chriftofá opowieda. 45 Ale
15: gdy Zydzi bluznili/ 56 Y prześládowanie wzbudzili przećiwko
16: im: 46 y 51 Obrocili fię do Pogánow/ 47 Według Proro=
17: ctwá Izáiafzowego.

werset: 1

- 18: **A** Byli w kościele ktory był w Antyochiey pro=
19: rocy y náuczyciele/ ^ miedzy ktoremi **był** Bár=(*marg*) ^**G.** (-)
20: nábafz y " Symon'/ ktorego zwano Nigrem/ y(*marg*) " **Symeon.G.** (-)
21: Lucius Cyreneczyk/ y Mánáhen ktory był fpołu
22: wychowan z Herodem Tetrárchą/ y Száweł.

werset: 2 A gdy

23: oni " ofiarę czynili' Pánu/ y pościli/ rzekł Duch świę=(*marg*) " **służyli, liturgiá ábo ofiarę ábo służbę Bożą odprawowali, którą Mfśą zowiemy:** λουτωγ αυτωυ. (-)

24: ty: Odłączcie mi Szawłá y Bárnábafzá ku **tey** íprá=

25: wie do ktoreyiem ich wezwał.

werset: 3 Tedy pózcząc y mo=

26: dląc się/ y włożywfy ná nie ręce/ odprawili ie. *

werset: 4

27: A ták oni wyfláni od Duchá S. odefzli do Seleu=

28: cией: á ftámtąd wodą się puścili do Cypru.

werset: 5 A gdy

29: przyfzli do Sáláminy/ opowiedáli słowo Boże w bo=

30: źnicách Zydowskich. A mieli y Ianá " ná posłudze'.

(*marg*) " **służebniká.G.** (-)

werset: 6

31: Lecz przełzedfzy " wżytkę' wyfpe aż do Páphu/ nále=(*marg*) " **G.** (-)

32: źli niektorego " mężá' czárnoksięźniká fałsznego pro=(*marg*) " **G.** (-)

33: roká/ Zydá/ ktoremu było imię " Báriefu':

(*marg*) " **BáriefusG. N L.Hieron. y Bedá, Bárieu: ábo Báriehu.** (-)

werset: 7 ktory był

34: przy ftároście Sergiufzu Páwle człowieku mądrym.

35: Ten przyzwawfzy Bárnábafzá y Szawłá/ żądał słó=

LII

chác słó=

strona: 449

449.

Dzieie Rozd: 13.

1: chác słowá Bożego.

werset: 8 Ale się im íprzećiwał Ely=

2: más Czárnoksięźnik (ábowiem się ták wykłáda imię

3: iego) ftaráiąc się iákoby odwrócił ftároftę od wiary.(*marg*) **Elymás Græckie słowo, czarowniká ábo kuglarzá znaczy.** (-)

werset: 9

4: Tedy Szaweł/ który y Páweł/ nápełniony Duchá

5: świętego */ weyźrzawłzy mu w oczy/(*marg*) * **á.G.** (-)

werset: 10 rzekł: O peł=

6: ny włzelkiej zdrády y włzelkiej przewrotności/ lynu

7: dyabelski/ nieprzyacielu włzelkiej łprawiedliwosci/

8: " nie przełstawáłz' wywráćć prołtych drog Páńłkich.

(*marg*) " **nie przełtániefs że. G.** (-)

werset: 11

9: A oto teraz " ręká' Páńłka nád tobá: y bédźiefz łle=(*marg*) " **pomłtá ábo plagá. Hebr.** (-)

10: pym/ nie widzáć łłóńcá áż do czáfu. A nátychmiałt

11: pádlá nań chmurá y ciémnośc: á tułáiac łię łzukał

12: ktoby go wodźił zá rękę.

werset: 12 Tedy łtárołftá widzáć co

13: łię łtáło/ wvierzył: zdumiewáiac łię nád náuká

14: Páńłká.

(*marg*) **Záč: 32.Tu iuż S. Lukáfs poczyná zwáć Páwłem, ktorego pirwey zwáł Száwłem: iż to imię wziáł od łtárołfty Páwłá.** (-)

werset: 13

15: A pułciwłzy łię z Páphu Páweł/ y ci co z nim by=

16: li; przyłzli do Pergí Pámphileyłkiej. A Ian odłzed=

17: łzy od nich/ wrocił łię do Ieruzálem.

werset: 14 Ale oni prze=

18: łzedłzy Pergę/ przyłzli do Antyochiey Pizideyłkiej: á

19: włzedłzy do boźnice w dzień Sobotni/ włsiedli.

werset: 15 A po

20: przečytániu zakonu y prorokow/ połłáli Arcyboźni=

21: czy do nich/ mowiac: Męźowie bráćia/ iefli máćie v

22: łiebie łłowo nápomínania do ludu/ powiedźcie.

werset: 16

23: A powtawfzy Páweł/ y ręką milczenie vczyni=

24: wfzy/ rzekł: Mężowie Izráelfcy/ y ktorzy fię boiće

25: Bogá/ fłuchaycie:

werset: 17 Bog ludu * Izráelfkiego obrał(marg) * **tego.G.** (-)

26: oyce náfze/ y wywyżfzył lud ` gdy miefzkáli' w ziemi(marg) `G. (-)

27: Egiptfkiey/ y wywiodł ie z niey " wyniofłym rámie=

28: niem':(marg) " **wielką mocą. Hebrá.** (-)

werset: 18 y przez czas czterdzieści lat znofił obyczá=

29: ie ich ná puřczy.

werset: 19 A wygládziwfzy siedm narodow

30: w ziemi Chánáneyfkiey/ lofem im podzielił ziemię

31: ich/

werset: 20 " iákoby po czterech fet y piącidziefiąt lat: á po=

32: tym dał im Sędzie' áz do Sámuelá Proroká.(marg) " **A potym iákoby po 450 lat dał SędzieG.** (-)

werset: 21 Lecz

33: od onego czáfu prořili o krolá: y dał im * Saulá fyná(marg) * **Bog.G.** (-)

34: Cyfowego/ mężá z pokolenia Beniáminowego/ lat

czterdzieści.

strona: 450

Rozd: 13. Apoftolfkie.

450.

1: czterdzieści.

werset: 22 Y odiawfzy go/ wzbudził im Dawi=

2: dá * krolá: ktoremu **tez** řwiádectwo wydawáiac/ po=(marg) * **zá.G.** (-)

3: wiedział: Nálazłem Dawidá fyná Ieffego/ mężá

4: wedle fercá mego/ ktory czynić będzie wfzytkie woli

5: moie.

werset: 23 Z tegořci nářienia Bog według obietnice

6: " wywiódł' Izráelowi zbáwićielá Iezufá:(*marg*) " **wzbudził.G.** (–)

werset: 24 | gdyż

7: " przed wejściem iego' Ian * opowiedał krzešt poku=(*marg*) " **wł: przed oblicznością wejścia iego. Hebrá.**

: * **pirweyG.** (–)

8: ty wšytkiemu ludowi Izráelłkiemu.

(*marg*) **Záczá: 33.** (–)

werset: 25 |

9: A gdy Ian wypełnił bieg ˘ fwoy'/ powiedział:(*marg*) ˘ **G.** (–)

10: Kim mię być mnimacie? nie ieſtem ia: ále oto i=

11: dzie zá mna/ ktorego botow ná nogách nie ieſtem

12: godzien rozwiąć.

(*marg*) **Lekcia we Wtorek Wielkonocny.** (–)

werset: 26 |

13: Mężowie brácia/ ſynowie narodu Abráámowe=

14: go/ y ktorzy miedzy wámi boią ſię Bogá/ wamci ieſt

15: poſłáne ſłowo zbáwienia tego.

werset: 27 | Abowiem mieſzká=

16: iący w Ieruzálem y kſiążetá " iego' nie znáiąc tego(*marg*) " **ich.G.** (–)

17: **Ieſufá**, y głoſow prorockich ktore przez káždy ſzábát

18: czytáne bywáią; oſądziwſzy **go** wypełnili **ie**:

werset: 28 | á nie

19: ználazſzy ˘ w nim' przyczyny żadney ſmierci/ vpro=(*marg*) ˘ **G.** (–)

20: ſili v Piłatá áby go zábili.

werset: 29 | A gdy wykonáli wſzyt=

21: ko co o nim nápiſano było/ ziąwſzy go z drzewá/ wło=

22: żyli do grobu.

werset: 30 | Lecz Bog wzbudził go od vmár=

23: łych ˘ dnia trzećiego'.(*marg*) ˘ **G.** (–)

werset: 31 Który się wskazał przez

24: wiele dni tym/ którzy z nim społu przyfzli byli z Gáli=

25: leiey do Ieruzálem/ ^ ktorzy áz dotąd' fą świádkámi(marg) ^G. (-)

26: iego do ludu.

werset: 32 Y my opowiedamy wam tę obietni=

27: cę ktora się oycom słała:

werset: 33 że ią Bog wypełnił " dzia=(marg) " **nam dziatkam ich.G.dziatkam wálsym.N L. (-)**

28: tkam nászym' wzbudziwfy Iesufá. *

29: Iáko też iest nápisano w Pfálmie " wtorym': Syn(marg) " **pierwfsymN L. (-)**

30: moy iestés ty/ iam cię dziś porodził.

werset: 34 A iż go wzbu=

31: dził od vmártych/ że się iuz nie ma wroć do fkáze=

32: nia/ ták powiedział: Zeć wam " dam święte Dawi=

33: dowe wierne.

(marg) " **To iest; obietnice o Christusie Dawidowi czynione wypełnię. (-)**

werset: 35 Przeto y indziey powieda: Nie

34: dafz świętemu twemu oglądać fkázenia.

werset: 36 Abowiem=

Ll 2

ći Dawid

strona: 451

451.

Dzieie Rozd: 13.

1: ći Dawid wieku swoiego wfłuzywfy/ Bożą rádą zá=

2: fnał: y " przyłączon iest do oycow swoich'/ y vznał fká=(marg) " **to iest, schowan był do grobu Oycow swoich. Hebráífm. (-)**

3: żenie.

werset: 37 Lecz **ten** ktorego Bog wzbudził/ nie vznał fká=

4: żenia.

werset: 38 Niechżec wam tedy będzie iáwno/ mężowie

5: bráćia/ iż przez tego opowieda fię wam odpufzczenie

6: grzechow/ * od wízytkiego w czyméście nie mogli(marg) * **y.1 L. K. G. S.** (-)

7: być przez zakon Moyzełzow wípráwiedliwieni.

werset: 39]Przez

8: tego káždy wierzący wípráwiedliwion bywa.

werset: 40]A prze

9: toż pátrzcie áby ná was nie przyfzłó to co powiedzia=

10: no " w prorocech':

(marg) " **wiedne^go z prorokow. Hebrá.** (-)

werset: 41]Obáczcie wzgárdziciele/ y dzi=

11: wuyćie fię */ á zniŕzczyćie. Bo ia ípráwuię ípráwé(marg) * **y przypátruyćie fię.G.** (-)

12: zá dni wáfzych/ ' ípráwé' ktorey nie wwierzyćie/ gdyby(marg) 'G. (-)

13: wam kto opowiedał.

werset: 42]A gdy oni wyfzli/ * prófili **Pogáni(marg) * z bożnice Zydowskiew.G.** (-)

14: áby w drugi ízábát mowili do nich tyż fłowá.

werset: 43]A

15: gdy fię rozefzłó zgromádenie/ poŕzłó wiele z Zydow y

16: z nabożnych nowonáwroconych zá Páwłem y Bár=

17: nábałzem: ktorzy mowiąc **do nich** rádźili im áby trwá=

18: li w łáfcie Bożey.

werset: 44]A w przyfzły ízábát máłó nie w=

19: ízytko miáłto zebráło fię ku fłuchániu fłowá Bożego.

werset: 45]

20: Lecz Zydowie widząc one rzełze/ nápełnieni fą za=

21: zdroŕci/ y íprzećiwiałi fię temu co Páweł powiedał */ (marg) * **fprzećiwiając fię, y.G.**

(-)

22: bluźniąc.

werset: 46]Tedy Páweł y Bárnábałz bełpiecznie

23: rzekli: Wamći byłó naprzod trzebá opowiedáć fłó=

24: wo Boże: ále ponieważ ie odrzucaćie/ á ośądzaćie

25: fię niegodnymi być wiecznego żywotá; otoż obra=

26: camy fię do Pogánow.

werset: 47] Abowiem nam ták rofka=

27: zał Pan/ **mowiąc**: Pośtánowiłem cię zá świátło Po=

28: gánom/ ábyś był ná zbáwienie áż do kráiu ziemie.

werset: 48] A

29: Pogánie słyżąc **to** wrádowáli fię/ y wielbili słowo

30: Páńskie: y vwierzyli/ ile ich iedno było zrzádzonych

31: ku żywotowi wiecznemu.

werset: 49] Y roznařzáło fię słowo

32: Páńskie po wřzyřtkiey **oney** kráinie.

werset: 50] Lecz Zydo=

33: wie poduřczyli niewiáły nabożne y vczćiwe/ y przed=

34: nieyřze mieřczány: y wzbudźili prześládowanie ná

Páwłá

strona: 452

Rozd: 13. Apoftolřkie.

452.

1: Páwłá y Bárnábazá/ y wyrzucili ie z gránic řwych.

werset: 51]

2: A oni otrząńńwřzy proch z nog řwoich ná nie/

3: przyřzli do Ikoniey.

werset: 52] A vczniowie byli nápełnieni

4: wefela y Duchá řwiętego.

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

(*marg*) **Apořtolowie Mřsá miewáli.** (–)

6: **A gdy ofiárę czynili Pánu.**) Po Láćinie/ *Miniřrantibus*: Gdy

7: służyli/ ábo gdy słuřbę czynili Pánu: Po Græcku/ *λειτουρχοοντων*:

8: gdy Liturgiá odpráwowáli/ ábo gdy ofiárę czynili Pánu:

- 9: iáko y Erálmus przełożył/ **Sacrificantibus**, to iest po nálezemu/ Gdy
- 10: Mfzą mieli. Bo Grækowie ofiárę Mfzey S. Litourgeią zową.
- 11: Przetoż y Erálmus Liturgiá S. Chryfoftomá przekláda po Lá=
- 12: ćinie Mfzą Chryfoftomową. Skąd to mamy/ że y Apoštołowie
- 13: w onym pierwżym kościele Mfzą **wiewali** [!] / którą y po dziś dzień
- 14: Ruś y Słowiánie Służbą nazywáią. Brzeźczánie to mieyfce ták
- 15: wywroćić chćieli/ iż Apoštołowie służyli w opowiedaniu słowá
- 16: Bożego. Ale ten wykład ostać fię nie może. Bo słowem Bożym
- 17: iáko y száfowaniem świętych Sákrámentow/ przełożeni kościelni
- 18: służą ludziom á nie Pánu Bogu. A tu Lukácz mowi/ że służyli
- 19: Bogu/ ktoremu też poświęli.
- 20: **Odlączcie mi.**) Acz S. Páweł od Bogá był náuczony/ y ofo=
- 21: bliwie od Paná Chriftulá ná Apostolstwo náznáczony/ y tu od
- 22: Duchá Świętego z Bárnábázem obrány: wżákże oto przez lu=(*marg*) **Powołanie ná**
vrząd káznodzieyski. (–)
- 23: dzie był odláczony/ y przez wkładanie rąk poświęcony. A dziś
- 24: Miniřtrowie kácerłcy biorą sobie vrząd kazánia y száfowania
- 25: Sákrámenty/ oprócz dozwołenia y potwierdzenia przełożonych
- 26: kościołá powżeznego.
- 27: **Tedy pofzcząc.**)(*marg*) **Suchedni.** (–) Stądci kościoł Boży wziął y wřtáwił káždy
- 28: ćwierć roku pofty pofpolite/ ktore fuchedni zowiemy/ kiedy kápłá=
- 29: ny święcą: máiąc to zá potrzebne przygotowanie ná ták wielki
- 30: vrząd. Iáko z tego mieyfćá dowodzi S. Leo wielki: zowác ten
- 31: pořt podaniem Apostolřkim/ ktory to pořt nie byłci wřtrzymanie
- 32: fię od grzechow/ áni mierne wżywanie iákichkolwiek potraw (iá=
- 33: ko odřzczepieńcy zwykli pořt wykłádáć) Bo táki pořt winni wřzy=
- 34: ścy wřtáwicznie chowác. Ale było wřtrzymanie fię do pewnego
- 35: czáfu ábo od wřzytkich potraw/ ábo od niektorych rořkofźniey=
- 36: řzych: ktory pořt był złączony z modlitwą y z ofiárą Mfzey świę=
- 37: tey/ y ktory tegoż czáfu wřzyścy z rořkazánia kościelnego zachowá=

38: li (iáko teraz czterdzieści dni przed Wielkąnocą/ Suchedni/ Pią=

39: tki y Soboty wżyścy Kátholicy iednoftáynie pólzczą) á nie kie=

LII 3

dy fię

strona: 453

453.

Dzieie Rozd: 13.

1: dy fię komu podobáło. Bo to poft Aeriánłki/ á nie Chrześcijánłki.(*marg*) **Rąk wkładanie**
Sákráment kápłánftwá. (–)

2: **Y włożywfsy ná nie ręce.**) Iż wżytkie żegnánia y poświęcá=

3: nia bywály/ zá czáfow Apoftolłkich/ przez zwierzchnią ceremonią

4: rąk wkładánia: Przetoż nie tylko bierzmowánie iákołmy wyżłzey

5: przypomnieli/ ále y kápłánftwo ábo poświęcenie Bifkupow/ ká=

6: płanow/ diákonow y poddiákonow/ y tu y ná wielu innych miey=

7: łcách/ rąk wkładánim ieft názwane. W ktorym to rąk wkładá=

8: niu ácz było wiele łłow/ ceremoniy y łpraw świętych; wżákże w=

9: łzytko co fię działo w tym Sákrámenćie/ zową iednym łłowem

10: Rąk wkładanie. Iáko y ono wżytko co fię dzieie przy ofierze

11: Młzey S. zową Lamánim chlebá. Abowiem Apoftołowie (iá=

12: ko Dionizyus vceń Páwłow świádczy) łłowá y łprawy tájemne

13: świętych Sákrámentow vmyłłnie zákrywáli w mowách y w pi=

14: łmách łwych/ ktore do rąk ábo do włzu niewiernych przyść mogły.

15: O tym Sákrámenćie S. Ambroży ták piłze. Rąk wkładanie/

16: łłowa łą tájemne/ ktorymi bywa potwierdzon/ ná vrząd kápłán=

17: łki obrány: biorąc moc pod świádectwem łumnienia łwego/ áby

18: śmiał miáłto Páná ofiárę Bogu ofiárowác. A Hieronym S.

19: Święcenie/ práwi/ kápłanow bywa nie tylko modlitwą głófu/ ále

20: y rąk wkładánim wykonáne. Acz Páweł S. y Bárnábálz ná

21: wyżłzy vrząd niż kápłánłki byli poświęceni; to ieft áby byli Bi=

22: łkupámi miedzy wżemi ludzmi y narody świátá.

23: **Wysłáni od Duchá S.)** Ktokolwiek pólłan ieft od kościołá/ ten

- 24: bywa poŝlan od Duchá S.(*marg*) **Porządne poŝłanie.** (-) Acz to w Páwle S. oŝobliwŝym
o=
25: byczáiem byŝo. Skąd y to widzimy/ iáko dálece przełoŝeni du=
26: chowni przewyŝŝzáią przełoŝone ŝwieckie: ktorzy ácz teŝ od Bogá
27: ŝá poŝtánowieni: wŝzákŝe nie táko/ iáko duchowni/ od Duchá S.
28: oŝobliwie wyŝłani bywáią.

rozdział: 14

29: ROZDZIAŁ XIII.

- 30: 1 Gdy w Ikoniey wiele Zydow y Pogánow ná kazanie Pá=
31: wŝowe vwierzyŝo. 2 Zydowie wzruŝyli poŝpolŝtwo przeciw Apo=
32: ŝtoŝom. 6 Ktorzy do Liŝtry wćiekli. 8 Kędy Páweŝ vzdrowiŝ
33: chromego. 11 Páwŝá z Bárnábaŝzem zá Bogi miano. 12 Y ch=
34: ćiano im ofiárowáć. 13 Z czego ich Apoŝtoŝowie ŝtrofuią/ y do
35: Bogá im vkázuia. 18 Potym zá pobudká Zydow Páwŝá kámio=
36: nuią / y zá vmárŝego zoŝtáwuią. 19 Ktory wŝtawŝy/ ŝzedŝ z Bár=
37: nábaŝzem/ vtwierdzáiąc wierne ná rozmáitych mieyŝcách. 22 Y
38: ŝwięćąc kápłany. 25 Y wroćiŝ ŝię do Antyochiey. 26 Opowie=
39: dáiąc co Bog z nimi czyniŝ.

Y ŝtáŝo

strona: 454

Rozd: 14. Apoŝtoŝkie.

454.

werset: 1

- 1: **Y** Stáŝo ŝię w Ikoniey/ ŝe poŝpoŝu weŝzli do
2: boŝnice Zydowŝkiey; y mowili ták/ ŝe wielkie
3: mnoŝtwo Zydow y Grákwow vwierzyŝo.

werset: 2 Lecz

- 4: Zydowie ktorzy niewierni byli/ pobudŝili " y ku gnie=
5: wowi wzruŝyli' ŝercá Pogáńŝkie przeciw bráćiey.(*marg*) " **y poiátrzyli.G.** (-)

werset: 3

- 6: Przetoz niemály czas ńtrawili beńpiecznie **fobie** po=
7: czynáiąc w Pánu: ktory dawał ńwiádectwo ńłowu
8: ńáńki fwoiey/ y **czynił** ńńámioná y cudá przez ręce ich.

werset: 4

- 9: Y rozdwoiło ńię pońpolństwo mieyńskie: y byli iedni
10: z Zydy/ á drudzy z Apońtoły.

werset: 5 A gdy ńię ńńáło nńńńcie

- 11: Pogánow y Zydw z kńiáżęty ich/ áby ie ńńotwarzyli/
12: y vkámionowáli:

werset: 6 dowiedźńawńzy ńię/ vdáli ńię do

- 13: miańł Likáonńkich/ do Lńńtry y Derbená/ y do okoli=
14: czney kráiny: y tńmże opowiedáli Ewńngeliá *.

(marg) * **y wzrusyńá ńię wńsytká wielkońć ludzi nń ich nńńkę. A Pńweń y Bńrnńbańs
mieńskáli w Lńńtrze. N L. K. N G. (-)**

werset: 7

- 15: A mńż niektory w Lńńtrze niemocny nń nogi ńie=
16: dńiań/ **będać** chrom z żywotá mńtki fwoiey: ktory ni=
17: gdy nie chodźńł.

(marg) **Zńczń: 34. (-)**

werset: 8 Ten ńńuchańł Pńwńń mowńńcego.

- 18: ktory nńń pńńtrząć/ y widząć że miańł wińrę áby byńł
19: vzdrowion:

werset: 9 rzekńł gńońem wielkim *:*(marg)* * **Mowńę tobie w imię Pńńń Ieńufń**

Chńństufń. N L. G. S. (-) Wńńńń nń no=

- 20: gi twoie prońto. Y wyńkoczyńł/ y chodźńł.

werset: 10 A rzeńńe

- 21: widząć co vczynił Pńweń/ podńiońńy gńos ńwoy mo=
22: wńńć po Likáonńńku: Bogowiew/ ńńawńzy ńię ludźńom
23: podobńi/ ńńńpńli do nas.

werset: 11 Y nazywali Barnabazą

24: Iowizem/ á Páwła Merkuryuzem: ponieważ on

25: " przodkował w mowie'.

(*marg*) " **kázywał do ludu iż był wymowniejszy.** (-)

werset: 12 A káptan " Iowizow kto=(*marg*) " **Iowisá będącego.G.** (-)

26: ry był' przed miástem **ich**, woły y wieńce do wrot przy=

27: niozły/ chciał ofiáry z ludem spráwować.

werset: 13 Co wły=

28: szawły Apóstołowie Barnabaz y Páweł/ rozdárzy o=

29: dzenia swoie wkoczyli między rzelze wołájąc/

werset: 14 y

30: mówiąc; Mężowie co to czynicie? y myć " śmiertelni (*marg*) " **tymże też co y wy niedostátkom iestefmy poddáni.G.** (-)

31: iestefmy wam podobni' ludzie: opowiedájąc wam

32: ábyście się od tych próznych **rzeczy** náwrócili do Bogá

33: żywego/ który wczynił niebo y ziemię y morze/ y w=

34: szytko co w nich iest:

werset: 15 który zá przelżłych wieków

dopuszczał

strona: 455

455.

Dzieie Rozd: 14.

1: dopuszczał wśzytkich Pogánom " chodzić ichże dro=

2: gámi'.

(*marg*) " **żyć po fwemu. Hebr.** (-)

werset: 16 Aczkolwiek nie zániechał **láme**^{g0} siebie procz

3: świádectwá; czyniąc dobrze z niebá/ dawájąc * dźdze(*marg*) * **nam.G.** (-)

4: y czály wrodzáyne/ nápełniájąc pokármem y wefelim

5: fercá " náfze'.

(*marg*) " **wáfse.17 L. N G.** (-)

werset: 17 A to mówiąc záledwie záwściągñeli

6: rzelze/ że im nie ofiárowáli *.

(*marg*) * **A gdy tám miefskáli y náuczáli, nádefli.G. (-)**

werset: 18

7: Y nádefzli niektorzy z Antyochiey y z Ikoniey Zy=

8: dowie: á námowiwfzy rzelze/ y " kámionuiąc' Páwłá/ (*marg*) " **vkámionowawfsy.N L. G. S. (-)**

9: wywlekli **go** z miáftá/ mniemáiąc żeby vmárł.

(*marg*) **Záczá: 35. (-)**

werset: 19 Lecz

10: gdy go vczniowie obftápill/ wftawfzy wzedł do miá=

11: ftá: á názáiutrz wyzedł do Derbená z Bárnábálfzem.

werset: 20

12: A gdy opowiedzieli Ewángeliá miáftu onemu/ y

13: náuczylu wielu; wrocili fię do Liftry/ y **do** Ikoniey/ y

14: **do** Antyochiey:

werset: 21 vtwierdzáiąc fercá vczniow: y ná=

15: pomináiąc áby trwáli w wierze/ á iż przez wiele vci=

16: fkow trzebá nam wniść do kroleftwá Bożego.

werset: 22 A

17: poftánowiwfzy im kápłany w káżdym kościele/ mo=

18: dląc fię z poftámi/ polecili ie Pánu w ktorego wwie=

19: rzyli.

(*marg*) **Apoftołowie święcili y ftánowili kápłany po kościelech. (-)**

werset: 23 A przefzedfzy Pizidyá/ przyfzli do Pámphiliey:

werset: 24

20: y opowiedziawfzy w Pergiey fłowo " Páńfkie'/ pofzli (*marg*) " **G. (-)**

21: do Attáliey:

werset: 25 á ftámtąd płyneli do Antyochiey:

22: Ikąd byli oddáni łáńce Bożey ku **tey** ípráwie ktorą wy=

23: konáli.

werset: 26 A przyfzedzly/ y kościół zgromádziwly/ o=

24: znaymili cokolwiek Bog vczynił z nimi: á iz Pogá=

25: nom otworzył drzwi wiáry.

werset: 27 Y przemiefzkáli tám

26: czás niemály z vczniámi.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Chciał ofiary ípráwować.**) Iz Pogánie Páwła z Bárnábálem

29: zá Bogi mieli: przetoż im iáko Bogom ofiárowác chcieli. Bo o=

30: fiárá íest cześć y chwałá lámemu Bogu włafna. *(marg)* **Ofiárá íest włafna służbá Boża.**

(–) Iáko nápiáno:

31: Kto ofiáruie Bogom/ zátrácon będzie: iedno lámemu Pánu.

32: Służnie tedy Apoštołowie tey czci lámemu Bogu włafney przyi=

33: mowác niechcieli. Służnie y kościół Chrześcijáńki/ ofiárę onę

34: zwierzchnią/ ktorą Mszą zowiemy/ nie ániołowi áni żadnemu świę=

temu/

strona: 456

Rozd: 14. Apoštołkie.

456.

1: temu/ ále lámemu tylko Bogu ofiáruie. Iáko Auguštyn mowi:

2: Lud Chrześcijáńki pámiátki męczennikow nabożnemi święty ob=

3: chodzi: áby się wzbudził ku ich násládowníu/ á żeby się słał

4: vczeštńikiem załlug ich/ y żeby modlitwámi ich był wípomozony. *(marg)* **Świętych**

pámiátki przecz kościół obchodzi. (–)

5: Wízakże przedię żadnemu z męczennikow/ ále lámemu Bogu mę=

6: czennikow/ ácz na pámiátki męczennikow/ ołtarze stáwia=

7: my. Bo któryż kiedy z Biskupow ábo kápłanow/ ná mieyfcách

8: ciał świętych stójąc v ołtarzá/ mowił: Ofiáruie my tobie Pietrze/

9: ábo Páwle/ ábo Cyprianie? Ale co ofiáruią/ ofiáruią Bogu kto=

- 10: ry męczenniki wkoronował/ przy pamiątkach tych które wkorono=
11: wał. Przetoż nieflufznie hæretycy Kátholikom bálwochwálftwo
12: przypifuią/ mieniąc żeby też chwałę obrazom świętych wyrządza=
13: li/ którą tu Poganie Apoftołom wyrządzać chcieli. Bo Kátholi=
14: cy nie tylko obrazom świętych/ ále áni fámym świętym nigdy nie
15: ofiárowáli: áni im czci Bogu włafney nie wyrządzáli: ále tylko
16: tę cześć/ która y ftworzeniu wyrządzána bywa: czapki zeymowa=
17: niem/ klánianiem/ klękaniem y padaniem. Czego y w piśmie S.
18: iáfne przykłady mamy. Bo Abráhám iednákiem pokłonem y pa=
19: daniem aż ná ziemię/ czcił y Bogá/ y ánioły/ y ludzie.(*marg*) **Brzeźszanie.** (-)
20: **A poftánowiłsy im kápłany.**)(*marg*) **Święcenie kápłanow.** (-) Po Græcku iest:
χειροκσαντες:
21: to iest/ Gdy przez rąk wkładanie ordynowáli/ poświęcili y
22: poftánowili kápłany. Prze co/ y fámó ftánowienie ábo święce=
23: nie kápłanow/ názwane iest po Græcku *χειροτονία*, to iest rąk
24: wkładanie. Skąd to mamy naprzod/ iż Páweł y Bárnábałz by=(*marg*) **1.** (-)
25: li Bifkupámi: y mieli zwierzchność ftánowienia y święcenia ká=
26: płanow: y ftánowili ie po wlytykich kościelech. Drugie/ że y ná(*marg*) **2.** (-)
27: on czás była różność miedzy Bifkupámi á miedzy kápłany: ácz
28: w pierwlyzym kościele y tych y owych iednym imieniem Presbyte=
29: row/ to iest kápłanow ábo ftárfzych zwano. Trzećie/ iż záfwe po=(*marg*) **3.** (-)
30: fty y modlitwy były przygotowaniem ná święcenie kápłanow.
31: **Kápłany.**)(*marg*) **Kápłani włáfnie byli presbyteri.** (-) Po Græcku *πρεσβυτέρους*
(iákoby rzekł ftárfze)
32: którym imieniem ták pímo święte iáko y ftárfzy Doktorowie ná=
33: zwyaią kápłany ábo ofiárniki nowego teftámentu. Bo ná począ=
34: tku kościoła Chrześcijáńskiego/ ftrzegli fię Apoftołowie/ imion v=
35: rzędow zakonu ftárego/ chcąc pokázác różność oboiego zakonu:
36: przetoż woleli przełożone duchowne zwác páłterzmi ábo Bifku=
37: pámi (to iest dozorcámi) ábo presbyterámi (to iest ftárfzemi) á

38: niżli kápłany áby ofiárniki: by kto nie rozumiał / żeby iefzcze Aa=

39: ronowe ofiary fprawować mieli.

Mmm

Rozdział

strona: 457

457.

Dzieie Rozd: 15.

rozdział: 15

1: ROZDZIAŁ XV.

2: 1 W Antyochiey gdy był niemály fpor/ dla Zydow ktorzy chćie=

3: li/ áby Pogáni do Chriftu fá návroceni/ obrzezáni byli: 2 Pá=

4: weł z Bárnábafzem tę rzecz odnieśli do Apoštołow. 7 Kędy na=

5: pierwey Piotr/ 13 A po nim Iákub wotował. 23 Ná ktorych

6: wyroku wżyfcy przeftawfzy/ nápi fáli dekret/ 28 Ze Pogáni ná=

7: wroceni wolni fá od zakonu Moyzełzowego. 36 A Páweł chcąc

8: z Antyochiey náviedzić mieyf cá ná ktorych pierwey przepowiedał/

9: 38 Roftał fię z Bárnábafzem/ przeto iż niechćiał z łobą wziąć Ianá.

werset: 1

10: **A** Niektorzy przyzedfzy z Iudfkiey źiemie náu=

11: czáli brácia; Iż iefli fię nie obrzeźecie wedle

12: zwyczáiu Moyzełzowego/ nie możecie być zbá=

13: wieni.

werset: 2] Gdy fię tedy wżczął rozruch * niemály Páw=(*marg*) * **y fpor.G.** (-)

14: fá y Bárnábafzá przeciwo nim; poftánowali áby fzli

15: Páweł y Bárnábafz y niektorzy inni " z drugich' do (*marg*) " **z nichK. G. S.** (-)

16: Apoštołow y " do ftárfzych do Ieruzálem/ z ftrony fpo=(*marg*) " **do Biskupow y kápłanow.** (-)

17: ru tego.

werset: 3] Oni tedy prowadzeni " od kościołá/ przełzli(*marg*) " **to iefł, od przełożonych kościelnych.** (-)

18: Phenicyą y Sámaryą/ oznáymuiąc návrocenie Po=

19: gánow: y czynili wielką rádość wżytkiey bráćiey.

werset: 4

20: A gdy przyźli do Ieruzálem/ przyięci byli od kościo=

21: ła/ y od Apoštołow/ y ftárfzych: y opowiedzieli cokol=

22: wiek Bog z nimi czynił.

(*marg*) **Zácz: 36.** (-)

werset: 5

23: Lecz powstáli niektorzy z fekty Pháryzeufzow

24: ktorzy byli vwierzyli/ mowiąc: Iz ie potrzebá obrze=

25: zác/ y rofkázác **im** żeby záchowywáli zakon Moyze=

26: ízow.

werset: 6 Zebráli się tedy Apoštołowie y ftárfzy/ " áby

27: weyźrzeli w tę ísprawę'.

(*marg*) " **wł: widzieć o tym słowie. Hebráífm.** (-)

werset: 7 A gdy było wielkie ísprze=

28: czánie/ wftawfzy Piotr rzekł do nich: Mężowie

29: bráćia/ wy wiecie że od dawnego czáfu Bog **mię** o=

30: brał miedzy námi/ áby przez vftá moie Pogánie fłu=

31: cháli fłowá Ewángeliey y wierzyli.

(*marg*) **XV.**

⌘ **Piotr wśedy przoduie: y ná tym pierwsym Synodzie.**

⌘ **XVI.**

⌘ **Piotr obran od Bogá áby on naprzod opowiedał Ewángelią nie tylko Zydom, ále y Pogánom.** (-)

werset: 8 A Bog ktory

32: zna fercá/ dał **im** świádectwo/ dawfzy im Duchá S.

33: iáko y nam:

werset: 9 y nie vczynił żadney różnice miedzy ná=

34: mi y nimi/ wiárą oczyściwfzy fercá ich.

werset: 10 Teraz tedy

przez

strona: 458

Rozd: 15. Apoftolkie.

458.

- 1: przez kuście Bogá/ kładąc iármzo ná fzyię vczniow/
2: ktorego áni oycowie náfzy/ áni my/ znościefmy nie
3: mogli?

werset: 11 Ale przez łáfkę Páná Iefufá Chrifufá wie=

- 4: rzymy iz będziem zbáwieni/ ták iáko y oni.

werset: 12 Y vmil=

- 5: knęło wšytko zgromádzenie; á słucháli Bárnábafzá
6: y Páwłá/ opowiedájących iáko wielkie známioná y
7: cudá czynił Bog miedzy Pogány przez nie.

(marg) Wiára oczýsčia fercá: ále oná ktora przez miłość fpráwuie vczynki dobre.

Bo wiára martwa nikogo nie oczýsčia. Pátrz cap: 16. 31. (-)

werset: 13 A gdy

- 8: * vmilknęli/ odpowiedział Iákub mowiąc: Męžo=(marg) * **oni.G.** (-)
9: wie brácia słuchaycie mię.

werset: 14 Symon powiedział iá=

- 10: ko pierwey " náwiedził' był Bog/ áby z Pogánow w=(marg) " **weyzzzał.G.** (-)
11: ziął lud ná imię fwoie.

werset: 15 A z tym fię zgadzáią słowá

- 12: prorockie/ iáko ieft nápiáno:

(marg) Iákub po Pietrze wotuie: chocia był Biskupem Hierozolimskim. (-)

werset: 16 Potym fię wrocę/ y

- 13: znowu zbuduię przybytek Dawidow vpádły/ á roz=
14: wáliny iego znowu pobuduię/ y nápráwię gi:

werset: 17 áby

- 15: ci co pozostáli z ludzi szukáli Páná: y wšyscy narodo=

16: wie nád ktoremi wzywano imieniá moiego */ mowi(marg) * **nád nimi.G.** (-)

17: Pan czyniący to *.

(marg) * **wfsytko.G.** (-)

werset: 18 " Znáio mac iest od wieku Bo=

18: gu fprawá iego'.

(marg) " **co mu od wieku iest znáio moG.** (-)

werset: 19 Przetoz ia rádzeń/ " nie frálowác

19: tych' ktorzy fię z Pogánow návracáią do Bogá:(marg) " **nie przykrzyć fię tym.** (-)

werset: 20

20: ále pífac do nich/ áby fię wtrzymawáli " od fplu=

21: gáwienia báłwanow'/ y od porubftwá y od rzeczy da=(marg) " **od plugaftw
báłwánskich.** (-)

22: wionych/ y od krwie.

werset: 21 ábowiem Moyzełz od daw=

23: nych wiekow ma w káždym mieście te/ ktorzy go o=

24: powiedáią w boźnicách/ gdzie ná káždy ízábát czytá=

25: ią.

werset: 22 Tedy fię podobáło Apoštołom y ftárfzym/ ze w=

26: ízytkim kościołem " przebrác męże' z pośrzod siebie y(marg) " **prebráne męże
posłác.G.** (-)

27: posłác' do Antyochiey z Páwłem y Bárnábálfzem/ Iu=

28: dę ktorego zwano Bárfábálfzem/ y Sylę/ męże przed=

29: nieyfze miedzy brácią:

werset: 23 nápiławfzy * **to** " przez ręce ich'.(marg) * **lift máiący to4 L G.tym fpofobemS.**

: " **przez nie Heb.** (-)

30: Apoštołowie y ftárfzy * brácia/ tym ktorzy fą w Antyo=(marg) * **y.G.** (-)

31: chiey y w Syriey y w Cyliciey/ bráciey ktorzy fą z Po=

32: gánow zdrowia.

werset: 24 Gdyżelmy ftyfzeli/ iż niektorzy

33: z nas' wyłzedłzy zátwożyli was fłowy/ przewracá=(*marg*) **G.** (–)

34: iąc dułze wálze */ ktorymełmy **tego** nie rofkázowáli:(*marg*) * **roskázuiąc ábyście się obrzezáli, y zakon záchowywáli.G** (–)

Mmm 2

zdáło

strona: 459

459.

Dzieie Rozd: 15.

werset: 25

1: zdáło się nam wełpołek zebránym/ " przebrác męże y (*marg*) " **posłác męże przebráneG.** (–)

2: posłác' do was z namilełzymi náłzymi Bárnábázem

3: y Páwłem/

werset: 26 |ludźmi ktorzy wydáli dułze łwe dla imie=

4: niá Páná náłzego Iełufá Chriłtułá.

werset: 27 |A przetoželmy

5: posłáli Iudálá y Sylę/ ktorzy wam też włtnie toż

6: powiedzą.

(*marg*) **Duch S. Seymy duchowne łpráwuie.** (–)

werset: 28 |Abowiem zdáło się Duchowi świętemu

7: y nam/ ábyłmy więcey nie kładli ná was ciężaru/ o=

8: procz tych potrzebnych:

werset: 29 |ábyście się włtrzyma=

9: wáli od **rzeczy** báłwanom ofiárowánym/ y od krwie/ y

10: od **rzeczy** dawionym/ y od porubłtwá *: od ktorych **rzeczy** (*marg*) * **á czegokolwiek nie chcecie áby wam czyniono, tego drugim nieczynicie.G.** (–)

11: iełli się záchowywác będziecie/ dobrze wczynicie.

12: Mieycie się dobrze.

werset: 30 |A ták oni odpráwieni przyłzli

13: do Antyochiey: á zebrawłzy " mnołtwo/ oddáli liłt.(*marg*) " **włsytek lud.** (–)

werset: 31

14: który przeczytawłszy/ wrádowáli fię z póćiefzenia.

werset: 32

15: Iudás teź y Sylás/ będąc y łámi proroki/ długą

16: mową nápromináli brácią/ y wtwierdzáli.

werset: 33

17: mieřkawłszy tám czas nieiáki/ odpráwieni łą z poko=

18: iem od bráciey " do tych ktorzy ie byli pořáli.

(*marg*) " **do Apóřtów.G.** (-)

werset: 34

19: Syli zdáło fię tám zořtác/ á Iudás łam poředł'*. (*marg*) **7 L. G. S.**

: * **do Hieruzálem.N L.** (-)

werset: 35

20: A Páweł y Bárnábafz mieřkáli w Antyochiey/

21: náuczáiąc y przepowiedáiąc z wielem innych łowo

22: Páńskie.

(*marg*) **Záčáz: 37.** (-)

werset: 36

23: weł: Wroćiwłszy fię náwiedzmy brácią po wřzytkich

24: mieřciech/ w ktorychesmy opowiedáli łowo Páń=

25: łkie/ iákoli fię máią.

werset: 37

26: łobą y Ianá/ ktorego zwano Márkiem.

werset: 38

27: weł prořł go' nie brác tego z łobą/ ktory odřtał od

28: nich z Pámphiliey/ á nie chodził z nimi ná **tę** robotę *.

(*marg*) * **dokąd byli pořáni.N. L.** (-)

werset: 39

29: Stałá fię tedy **miedzy nimi** roźnicá/ ták iż odřzedł ieden

30: od drugiego: á Bárnábafz wziąwłszy z łobą Márká/

31: wiozł się do Cypru:

werset: 40 Lecz Páweł obrawłszy **fobie** Sylę

32: poŕzedł/ będąc poruczony łańce Bożey od bráciey. Y

33: zbiegał Syrią y Cylicią/ vtwierdzáiąc kościoły: ̄ ro=

34: Ikázuiąc chować przykazania Apoštołow y stárznych'.

(*marg*) ̄ **4 L. N G. S.** (-)

Náuki y

strona: 460

Rozd: 15. Apoštołkie.

460.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Poftánowili áby fsli.**) Vczymy się tym przykłádem/ co czynić po=

3: trzebá/ gdy się iáki spór około wiáry miedzy náuczycielmi/ ábo

4: miedzy ludem Chrześcijánłkim włczyna. Y widzimy iż nie do=

5: być ieft dyłputowác y písmá przywodzić zá śwą stoną. (*marg*) **Koncyliá máią spory o wierze łádzić.** (-)Boby ták

6: nigdy nie był koniec swarów/ dyłputáciy y píńania (gdy káždy

7: swe mniemánie chce wywodzić y zdobić písmem y słowem Bo=

8: żym) áleby zázwsze było więcey fekt y rozerwánia. Iáko ieft iáw=

9: na rzecz miedzy hæretyki: ktorzy herftowie nie vfáiąc prawdzie/

10: niehcą się dáć ná rozłádek áni Papieżá potomká Piotrowego/

11: áni Koncyliow/ ábo Seymow duchownych: ále káždy násláduie

12: ducha swego/ phántázyey swoiey/ swego rozumienia písmá/ y v=

13: myślnie á vpornie się spzeciwiá kościołowi y przełożonym iego.

14: Lecz nie tákiego ducha mieli Páweł y Bárnábáz S. ktorzy ácz

15: byli Apoštołmi y pełni Ducha S. iednák się nie spufzczáli ná ro=

16: zumy swoie/ ále wżytek spór odnieśli do Apoštołow y stárznych

17: Ierozolimłkich: y dáli się ná rozłádek Piotrá S. y tego pierwze=

18: go Synodu kościelnego. Ták ieft święta y mądra opátrność

19: Bozka/ ná záchowanie ludu Chrześcijánłskiego w prawdzie y w

- 20: iedności: y ná oładzenie y potępienie Sektarzow/ y fáłszywych
- 21: Doktorow/ y turbatorow kościelnych. (marg) **Zwierzchni sędzia w wątpliwościach wiary.** (-)Ktorem sędziom kto nie
- 22: chce ábo nie śmie wżytkiej fwey náuki y fpraw fwoich poddác;
- 23: ten dofyc pokázuie/ iż prawdzie nie vfa/ y vćieka przed fwiátłością/
- 24: y przed Trybunałem Bozkim. Bo gdyby tego porządku w ko=
- 25: ściele nie było/ ná vspokoienie y fkończenie wżytkich fporow w
- 26: wierze: byłby kościół Chriftułow nędznieyfzy/ y nierządnieyfzy/
- 27: niżli ktora rzecz pópolita ábo zgromádzenie ludzi ná świecie:
- 28: gdyż kázde z nich ma pewne y doftáteczne fpofohy ná roftrzygni=
- 29: nie y vspokoienie wżytkich niezgod y fporow/ ktore fię wfczynią
- 30: miedzy poddánemi ábo miefczány ich.
- 31: **Zebráli fię tedy Apoftołowie.**) Tym przykłádem zbijáią fię dwá
- 32: przeciwne błędy dzisieyfzych odzfczepieńcow. (marg) **Ná Koncyliách ktorzy bywác máią.** (-)Ieden tych/ ktorzy
- 33: chcą áby fię ná zborzech duchownych/ ná koncyliách y ná Syno=(marg) **1.** (-)
- 34: dziech wálnych/ ziedzáli nie tylko Bifkupi/ ále zgoła Chrześcijá=
- 35: nie wżyscy/ ták duchowni iáko y świeccy: áby tam kázdy dawał
- 36: wotá fwoie. A drugi błąd onych/ ktorzy żadnych innych/ oprócz (marg) **2.** (-)
- 37: świętych á wybránych/ ná Seymy duchowne przypufzczác nie=
- 38: chcą. Bo tu widzimy/ iż ná ten pierwfy Synod nikogo infzego
- 39: nie wezwano oprócz Apoftołow/ kápłanow y ftárfszych/ iáko fę=
- 40: dziow: chocia bez pochyby wiele innych ludzi dobrych y vczonych

Mmm 3

było w

strona: 461

461.

Dzieie Rozd: 15.

- 1: było w onym mieście tego czáfu. Iákoż y potym ná wżytkich y
- 2: naftárfszych Synodziech/ łámi Bifkupi wotowáli/ fádzili/ y dekre=
- 3: ty czynili.(marg) **Sędziowie wiary.** (-) Acz nie łámi Bifkupi/ ále y inni rozmáici ludzie/ dla in=

- 4: łzych przyczyn bywáli ná Synodziech. Bo przełożeni świeccy/ Ce=
5: fárze y krolowie nie mogą być łędziámi w rzeczách około wiáry:
6: iedno fámi Biskupi y przełożeni duchowni. O czym písmá peł=
7: no. Do tych tedy wšytkie wątpliwości w wierze odnošić potrze=
8: bá: ktorych Duch S. w košciele poštánowił Biskupy/ áby rządzí=
9: li košciół Boży: ktorych kto słucha ten Chrístuśá słucha/ á kto ie=
10: mi gárdzi/ ten Chrístuśem gárdzi.(*marg*) **Koncylium noši osobę košciółá wšytkiego.**
(-) K temu y to obáčz/ iż Biskupi
11: ná Koncylium wálnym zgromádeni/ nošą osobę košciółá po=
12: wšezchnego (iáko Auguštyn S. nápiśáł: Iż dekret zupełnego á
13: powšezchnego Koncylium ieśt zezwolenie košciółá wšytkiego) y
14: przetož máią y moc košciółá wšytkiego y przytomność Duchá ś.
15: ktory im zbłádzić nie dopuśzcza. Co koniecznie muśi być w košcie=
16: le: iáko y vrząd świecki/ Senat/ y inni przełożeni we wšytkich rze=
17: czách pośpolitych nošą osobę wšytkiego pośpolítwá. A inákžy
18: rząd w košciele łtánowić ábo wynáydownąć/ iáko czynią dziśieyży
19: odłzczepieńcy/ ieśt wšytek rząd y iedność iego tárgác/ przeciw wše=
20: mu písmu/ zwyczáiwowi y rozumowi.
21: **Zebráli się tedy.**)(*marg*) **Pierwśe powšechne Koncylium.** (-) Tenći był pierwśy
zbor ábo Synod wálny á
22: powšezchny/ z przednieyśzych Apośtołow y Biskupow zebrány:
23: ktory się tym rychley ná on czás zgromádził/ im ieśzcze było mniey
24: Biskupow y narodow Chrześcijáńskich/ niżli potym/ gdy się ko=
25: ściół rozšzerzył po wšytkiemu świátu.
26: **Wśtawśy Piotr.**) Piotr/ iáko głowá košciółá/ ná powšezchnym
27: Synodzie napierwśy mowi/ y dekret feruie/ ktorego Iákub y in=
28: ni wšyścy náśláduią: iáko Hieronym S. pokázuie.(*marg*) **XV.**
: **Piotr ná Koncylium przoduie.** (-) Tož czynili
29: záfwe potomkowie iego Rzymścy Biskupi/ ná Koncyliách wál=
30: nych: nie tylko fámi przez się/ ále y w niebytności łwey przez lega=
<http://rcin.org.pl>

31: ty swoje. Bo na wszystkich wálnych koncyliách pierwsze miejsce y
32: pierwszy głos mieli: y żadne Koncylium w Kościele bez ich po=
33: twierdzenia żadney wagi ani wiary nigdy nie miało. Y przetoż
34: one synody Arianow y innych hæretyków/ chocia wielkie były:
35: wżákże iż ani przyzwolenia ani potwierdzenia Papieżkiego nie
36: miały/ przeto nie dziw iżę pobłądziły. Iáko Arymineńskie Aria=
37: now/ Epheskie wtore Nestorianow/ Conftántynopolńkie Obrá=
38: zokázcow y inne podobne zbory potępione.(*marg*) **XVI.**

Piotr napierwśy nawracał Zydów y Pogány. (–)

39: **Przez wśtá moje.)** Acz Páweł był wezwány y ośobliwie obrány
40: Apóstoł Pogánów: wżákże to był przywilej Piotrá S. z wolej

y z obrá=

strona: 462

Rozd: 15. Apóstołskie.

462.

1: y z obránia Bogá íamego/ áby pierwiańtki nie tylko Zydów ále y
2: Pogánów przez wśtá iego na wiárę były powołáne:(*marg*) **Dekret Synodu Apostolskiego.**
(–) ponieważ
3: był przednieyśzym pásterzem wśytkich owiec Páńńkich/ ták z Zydów
4: dow iáko y z Pogánów nawroconych.
5: **Odpowiedział Iákub.)** S. Iákub Apóstoł y Biskup Ierozo=
6: limski po Pietrze wotuię/ y sentencyą iego przyimuie/ która była:
7: że ci/ ktorzy się z Pogányńtwá na wiárę Chrístuśową nawracáią
8: nie máią się ani obrzezowác/ ani inśzych ceremonij zakonu Moy=
9: zefzowego záchowác.(*marg*) **Dekrety Koncyliow nie wśytkie iednákcie. (–)**
10: **Od porubśtwá.)** Acz porubśtwo y bálwochwálśtwo z przyro=
11: dzenia swego są rzeczy złe/ y grzechy śmiertelne/ y przetoż nigdy
12: nie były dozwolone: Wżákże iż Pogányie/ z záltárzálęgo nálogu
13: złęgo byli do oboygá skłónni/ y zá nic sobie porubśtwá nie mieli;
14: zdáło się Duchowi S. oboygá tu znowu zákázác. Lecz wśtrzy=
15: mawánie ode krwi y od dawionych rzeczy nie było nie słuźne ani

16: złe łámo z siebie: w ktorým Zydom do czáfu folgować fię godzi=
17: ło/ á Pogány teź nieco počwicyć w poślufzeńftwie. Skąd widzi=
18: my wielką władzą kościołá Bożego y Seymow duchownych/ kto
19: re mogą rofkazać y ftánowić dekrety ták wieczne/ iáko y docześne/
20: wedle czáfu y potrzeby/ y rozności narodow/ bez żadnego wyrá=
21: źnego piłmá: y przykazaniem łwym vczynić áby fię to więcey nie
22: godziło/ co przed tym wolno było.

23: **Niektorzy z nas wysedfsy.)** Tu maź włafne y ofobne opifanie

24: ábo znáki hæretyckich y odźczepieńłkich miłtrzew ábo vczyćielow.(*marg*) **Włafności**

hæretykow.

1. (-)

25: Pierwłzy/ z kościołá wychodzić/ y od duchowney zwierzchności y
26: páłterzew odstępować.(*marg*) 2. (-) Drugi vczyć bez ich rofkázania/ poru=
27: czenia y połłania.(*marg*) 3. (-)Trzeći/ trwożyć Kátholiki wielomowftwem y
28: wdzięcznymi łłowy.(*marg*) 4. (-)Czwarty/ przewrácac y zátrocac dułze.

29: **Zdáło fię Duchowi S.)**(*marg*) 1.

30: **Bog iáko może być złączon z ftworzeniem.** (-) Z tych łłow vczymy fię naprzod/ iż nic

31: nie grzełzå Kátholicy/ złączáiac połpołu Bogá y ftworzenie iego/
32: iáko pierwłzå y pośledniå przyczynę: y ieden łkutek obiema przy=
33: piuiąc: ktory ácz nie iednáko/ ále przedfię y od Bogá y od ftwo=
34: rzenia pochodzi. Iáko tu Apołtołowie (podáiac formę dekretu
35: włzytkim Koncyliom) mowią: Zdáło fię Duchowi S. y nam:
36: Iáko y ono: Bog y ániol niechay błogolławi tym dziećiom. Pá=
37: nu y Gedeonowi. Miecz Páńłki y Gedeonow. Vwierzyli Pánu
38: y Moyzełzowi łłudze iego. Swiádczę przed Bogiem/ y Chriřtu=
39: łem Iełufem/ y wybranemi ánioly iego. Miłość y wiárę ktorå
40: maź ku Pánu Iełufowi/ y ku włzytkim świętym. Sftáliście fię
násłádowncami náłzymi y Páńłkimi. Przetoź tákże dobrze y we=

dług piłmá

463.

Dzieie Rozd: 15.

1: dług pińmá Kátholicy mowią: Spowiádam fię Bogu y wzy=

2: tkim świętym.(*marg*) 2.

3: **Ná Koncyliách Duch S. prefiduie.** (–) Ták mi Pan Bog pomoż y wzyścy święci. rć.

3: Powtore vczymy fię/ iż święte Koncylia dla rozwiązańa wát=

4: pliwości/ y potępienia błędow y dla wípokoienia rozruchow/ y

5: odśzczepieńftw/ ábo dla nápráwienia fłkázonych obyczáiw porzą=

6: dnie zgromádzone) máią záuwze przytomność Duchá S. y przetoż

7: w dekreciech fwyh błádzić nie mogą: poniewáż Duch s. nie błą=

8: dzi. Ktory (iáko tu widzimy) pośpołu z koncylíami dekrety feru=

9: ie. Potrzećie vczymy fię/ iż ofobliwie ná Koncyliách pełni fię oná

10: obietnicá Pána Chriřtuřowá:(*marg*) 3.

11: **Ná Koncyliách Duch S. vczy wřselkiey prawdy.** (–) Iż ie Duch S. řpráwuie/ y vczy

11: ich wřselkiey prawdy: á nie tylko zá czáfow Apořtořłkich/ ále áż

12: do fkończenia řwiátá: pokąd Koncylia/ kořcioł y iego pářterze

13: będą mieli ten przywiley Bożkiey przytomności. Przetoć Grze=

14: gorz S. cztery one pierwřze zbory ábo koncylia (Niceńłkie/ Kon=

15: řtántynopolłkie/ Ephełkie y Chálcedoneńłkie) ták przyimuie/ iáko

16: cztery Ewángelie: y toż o piątym Koncylium mowi/ że ie ma w

17: teyże wadze. Coby był rzekł y o infzyh wřzytkich Koncyliách/ by

18: ich więcey zá iego czáfu było.

19: **Ode krwi, y od dawionych.**) To przykazánie tylko do czáfu

20: trwác miáło/ dla więřszego ziednoczenia Zydow y Pogánow: Y

21: przetoż potym znieřone było mocą y zezwoleniem tegoż kořciołá

22: Bożego/ ktory z nářchnienia Duchá S. dobrze rozumie/ kiedy/ kę=

23: dy/ iáko y poki co ma być chowano. Y o tákichći dekretách Au=

24: guřtyn S. mowi.(*marg*) **Przykazánie doczeřne Apoft.** (–) Iż pierwřze choć powřzechne y zupelne koncylia

25: lia pořlednimi mogą być popráwione.

26: **Vřádownáli fię z poćieřsenia.**) Wierni Kátholicy przyimuią z rá=

27: dością dekrety Koncyliow iáko dekrety Duchá S.(*marg*) **Kátholicy Dekretá Koncyliow**

przyimuią. (-) Lecz vporni

28: hæretycy ktorych błędy ná Koncyliách bywáią potępione/ nie

29: dziw że ie rozmáicie potwarzáią/ iáko ná on czás Cherintyanowie

30: y fáłszywi Apoštołowie nie przyjęli tego Ierozolimskiego/ Aria=

31: nowie Niceńkiego/ á Trydentskiego dzisieyſzy hæretykowie. (*marg*) **Vifitácye**

Biskupie. (-)

32: **Wroćiwſy fię náviedzmy bráćią.**) Stądci Biskupi wzięli on o=

33: byczay potrzebny náviedzánia częłtego trzod ſwoich: dla wtwier=

34: dzánia y záchowánia ich w wierze/ y dla poſtętku w cnotách/ y

35: dla napráwy obyczáiw ták duchownych iáko y ſwieckich.

36: **Roźnicá.**) W tey roźnicy/ żadnego ſwaru o wierze/ áni gnie=

37: wu/ áni roſterku áni grzechu nie było (czego dziś miedzy hæretyká=

38: mi pełno) ále obádwá przy tym ſtali/ co fię im nalepiey zdáło:(*marg*) **Niezgody iákie**

miedzy Apoſt. (-) á

39: ſnać to iuż zrzádenie Bozkie było/ że fię rozefzli: áby fię tym więcey

40: ſzerzyło przez ich poſługę przepowiadánie Ewángeliey ſwiętey.

Rozdział

strona: 464

Rozd: 16. Apoſtolſkie.

464.

rozdział: 16

1: ROZDZIAŁ XVI.

2: 1 Páweł w Liſtrze wziąwſzy z ſobą Tymotheuſzá/ obrzezał go

3: dla Zydow. 4 Wízedy nápomina wiernych/ áby chowáli wítawy

4: Apoſtolſkie. 6 Nie dopuſzcza mu Duch S. mowić ſłowá Boże=

5: go w Azyey y w Bithyniey. 9 Ale vpomniony przez widzenie/

6: idzie do Mácedoniey 12 Gdzie napierwey w mieſćie Philippo=

7: wie przepowiedáiąc ſłowo Boże/ 14 Przyięci byli w dom od Li=

8: diey. 16 Lecz gdy Páweł z iedney dziewczki wygnał ducha wiefzcze=

9: go/ 22 Vbiczowano ich y dano do więzienia. 26 Gdzie ná trzę=

10: śienie ziemie nãwrocił fię Ńtroż cięmnice. 35 A nãzãitrz ie wol=

11: no wypuŃczono.

werset: 1

12: **Y** PrzyŃzedł do Derbenã y do Liftry. A oto był

13: ˘ tã'm' vceń niektory imieniem TymotheuŃz/(*marg*) ˘ **G.** (–)

14: Ńyn * niewiãłty wdowy wierney/ z oycã " Pogã=

15: ninã. (*marg*) * **iedney Zyduwskiey3 L. K. G. S.**

: " **Grækã.G.** (–)

werset: 2 Ktory miał dobre Ńwiãdectwo od brãćiey/

16: ktorzy byli w Liftrze y w Ikoniey.

werset: 3 Tego chãiał

17: Pãweł áby z nim wyŃzedł: y wziãwŃzy obrzezał go dla

18: Zyduw/ ktorzy ná onych mieŃcãch byli. Bo wŃzyŃcy

19: wiedzieli że oćiec iego był Pogãninem.

(*marg*) **VŃtãwy ábo Trãdicie Apoftolskie, mãiã być chowãne.** (–)

werset: 4 A gdy cho=

20: dźili po mieŃciech/ podawãli im ku chowãniu vŃtã=

21: wy/ ktore były poŃtãnowione od Apoftołów y Ńtãr=

22: Ńzych ktorzy byli w Ieruzãlem.

werset: 5 Vtwierdzały fię te=

23: dy koŃcioły w wierze/ y co dzieñ ich w liczbę przyby=

24: wãło.

werset: 6 A przeŃzedŃzy Phrygiã y krãinę Gãlãckã/ po=

25: hãmowãni Ńã od Duchã Ńwiętego/ áby nie mowili

26: Ńłowã * w Azyey.(*marg*) * **Bożego.N L. S.** (–)

werset: 7 A przyŃzedŃzy do Mifeyey/ kuŃili fię

27: iŃć do Bithyniey: ále im nie dopuŃcił Duch ˘ IeŃu=

28: łow'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 8] A przeszędźzy Miłyą/ wftąpili do Troády.

werset: 9]

29: Y vkażáło fię Páwłowi w nocy widzenie: Mąż nie=

30: ktory Mácedończyk łtánał/ próżąc go y mówiąc:

31: Przyšzedźzy do Mácedoniey rátuý nas.

werset: 10] A gdy vy=

32: źrzał to widzenie/ nátychmiałt łtárálfimy fię íść do

33: Mácedoniey: rozumiejąc iż nas " Bog' wezwał ku(*marg*) " **PanG.** (-)

34: powiádaniu im Ewángeliey.

(*marg*) **Nie zgołać było odięto słowo Boże Azyanom: ále do czáfu tylko. Iż iáko piŕse Bedá, przeyrzał to był Pan Bog że ná on czás vwierzyć nie mieli: áby ciężey nie byli potępieni.** (-)

werset: 11] A pušciwŕzy fię z Tro=

35: ády/ prółtołmy bieźeli do Sámotráciey/ á názáiutrz

Nnn

do Neápolu:

strona: 465

465.

Dzieie Rozd: 16.

1: do Neápolu:

werset: 12] á łtámład do Philippowá: ktore ielŕ

2: pierwŕze miáłto w łtronie Mácedońkiey " nowa ołá=(*marg*) " **Kolonia.L.**

G.cudzoziemcy ofádzone. (-)

3: dá.' Y mieźkálifmy w tymźe miešćie kilká dni.

werset: 13] A w

4: dzień Sobotni wyłzłifmy przed miáłto nád rzekę/

5: gdzie bywáły modlitwy: y všiadłzy mowilifmy do

6: niewiałt ktore fię były zefłzy.

werset: 14] A niektora niewiałtá

- 7: imieniem Lydia/ z miastá Tyátyrského/ ktora ízarłat
8: przedawála/ chwáląca Bogá słuchála: ktorey Pan
9: otworzył serce/ aby wwierzyłá temu co powiedział
10: Páweł.

werset: 15] A gdy byłá okrzczona y dom iey/ prośiłá

- 11: mówiąc: Ieśliście mię osądźili być wierną Pánu/
12: wízedłszy do domu me^{go} mieszkaćcie. Y przymusiłá nas.

(*marg*) **Zácz: 38.** (-)

werset: 16]

- 13: Y przydało się gdyśmy ízli ná modlitwę/ iż dziew=
14: ká niektora co miała Duchá wíszczego/ zábieżála
15: nam: ktora zylk wielki pánom íwym czyniłá wroząc.

werset: 17]

- 16: Tá chodząc zá Páwłem y zá námi/ wołála mówiąc:
17: Ci ludzie íą słudzy Bogá nawyższego/ ktorzy " wam' o=(*marg*) " **namG.** (-)
18: znáymuią drogę zbáwienia.

werset: 18] A to czyniłá przez wie=

- 19: le dni. Lecz Páweł bolejąc/ obrociwłszy się rzekł du=
20: chowi: Rokázuięć w imię Iesufá Chrístufá/ abyś
21: od niey wyśzedł. Y wyśzedł oneyże godziny.

werset: 19] A wi=

- 22: dząc pánowie iey/ iż zginęła nádźieía zylku ich; poi=
23: mawłszy Páwłá y Sylę/ wlekli ie ná rynek do wrzędu:

werset: 20]

- 24: á przywiodłszy ie przed przełożone/ rzekli: Ci ludzie
25: niepokoy czynią w mieście nášym/ gdyż íą Zydowie:

werset: 21]

- 26: Y opowiedáią " zwyczaj ktorego' się nam przyimo=(*marg*) " **zwyczáie ktorých.G.** (-)
27: wác nie godzi áni czynić; gdyżelmy íą Rzymiánie.

werset: 22

28: Y " zbieżał fię' człowiek poŝpolity przeciw nim: á(marg) " **powftał.G.** (-)

29: wrząd rozdárzy " ízáty ich' kazał ie ŝiec rozgámi.(marg) " **ísáty fweN L** (-)

werset: 23 A

30: gdy im wiele ran zádáli/ wrzúcił ie do więźnienia:

31: rofkázuiąc ŝtrożowi * áby ich pilnie ŝtrzegł.(marg) * **ćiemnice.G.** (-)

werset: 24 Ktory

32: wźiáwŝy tákowe rofkázanie/ wládził ie do wnętrz=

33: nego táráfu/ á nogi ich zámknął w kłode.

(marg) **Modlitwá o pułnocy, choć w więzieniu.** (-)

werset: 25 Lecz o

34: pułnocy/ Páweł y Sylás modłąc fię wychwaláli Bo=

gá. A

strona: 466

Rozd: 16. Apoftolŝkie.

466.

1: gá. A więźniowie ich ŝłucháli.

werset: 26 W czym ŝprętká

2: powftáło wielkie źemie trzęŝenie/ ták iż fię poru=

3: ŝzyły fundámety ćiemnice. Y wnet fię otworzyły

4: wŝytkie drzwi/ y rozwiázály fię pętá wŝytkich.

werset: 27 A

5: ocuciwŝy fię ŝtroż ćiemnice/ y wyrzawŝy drzwi otwo=

6: rzone v ćiemnice; dobywŝy mieczá/ chćiał fię ŝam

7: zábic: mniemáiąc iż więźniowie poućiekáli.

werset: 28 Lecz

8: Páweł záwołał głoŝem wielkim/ mowiąc: Nie czyń

9: ŝobie nic złego: boćieŝmy ŝam wŝyŝcy.

werset: 29 A kazawŝy

10: záŝwiećić/ wbieżał **tám**, y drząc przypadł do nog Pá=

11: włowi y Syli.

werset: 30] á wywiodłzy ie rzekł: Pánowie/ coż

12: mam czynić ábych był zbáwion?

werset: 31] A oni rzekli: Wierz

13: w Páná Iefuá * będźiesz zbáwion ty y dom twoy.(*marg*) * **Christuá.G.** (-)

werset: 32] Y

14: opowiedáli mu słowo Pánńkie/ y wśytkim ktorzy byli

15: w domu iego.

werset: 33] A wziąwłzy ie oneyże godziny w no=

16: cy/ omył rány ich: y był okrzczony sam/ y wśyfcy do=

17: mownicy iego nátychmiał.

(*marg*) **Szczęśliwi ktorzy czynią vczynki miłóšierne ludziom świątym: przez ktore biorą wzaiem duchowne dobrodziejstwá (-)**

werset: 34] A wprowadźiwłzy ie

18: do domu śwego/ nágotował ĩ im' ftoł/ y rádował się ze(*marg*) ĩ**G.** (-)

19: wśytkim domem śwym/ vwierzywłzy Bogu.

werset: 35] A gdy

20: był dzień/ pośłał vrząd Ceklarze/ mowiąc: Wypuść

21: one ludzie.

werset: 36] Y opowiedział te słowá ftroż cięmnice

22: Páwłowi: Iż vrząd pośłał ábyście byli wypuřzczeni:

23: teraz tedy wyřzedłzy idźcie w pokoju.

werset: 37] A Páweł rzekł

24: ku nim: Vbiwłzy nas iáwnie nie przekonánych/ gdy=

25: źelmy fą ludzie Rzymřcy/ wrzucili do cięmnice: á te=

26: raz nas potáiemnie wypycháią? Nie ták: ále fámi

27: przyřzedłzy niech nas wyprowadzą.

werset: 38] Y oznaymili v=

28: rzedowi ceklarze te słowá. Y bali się/ wřlyřzawłzy że

29: Rzymiánie byli.

werset: 39 | A przyŝedŝy przeprafzáli ie: y wy=

30: wiodŝy proŝili áby wyŝli z miáftá.

werset: 40 | A wyŝedŝy z cíę=

31: mnice/ weŝli do Lidiey: y vyŝrzawŝy bráciá poćie=

32: ŝyli ie y wyŝli.

33: NAVKI Y PRZESTROGI.

34: **Podawáli im.)** Pátrz iż tu Apoŝtołowie podawáli wiernym de(marg) **Dekrety Koncyliow nie máią być w wątpliwoŝ przywodzone.** (-)

Nnn 2

krety y

strona: 467

467.

Dzieie Rozd: 17.

1: krety y ártykuły wiáry/ ná Koncylium Ierozolimŝkim vŝtáwio=

2: ne nie ku rozbierániu áni doŝwiádczeniu (iáko dziŝia mieć chcá

3: odŝczepieńcy) ále ku záchowániu. Skąd baczymy nie tylko oŝo=

4: bná powážnoŝ Koncyliow/ ále y potrebe záchowánia wŝzelá=

5: kich dekretow ná nich vchwalonych. Bo nie tylko to/ co Pan

6: Chriŝtus kazał wyrážnemi ŝlówy/ ábo co w piŝmie wyrážnie ma=

7: my (iáko odŝczepieńcy vczá) chowác y ważyć ŝobie mamy: ále

8: cokolwiek Apoŝtołowie y przełoženi koŝcielni roŝkázuiá.

9: **Ci ludzie ŝá ŝludzy.)**(marg) **Przecz dyabeł czáŝem mowi prawdę.** (-) Aboć dyabeł przymuŝzon był mocá obe=

10: cnoŝci Páwłowej/ áby wyznał prawdę: ábo teŝ (iáko zwykl czę=

11: ŝto czynić teraz wyznał prawdę/ áby mu ná potym więcey wierzy=

12: li/ áby ich tym ŝpoŝobem látwiey zdrádził.

13: **Wierz, á będziŝs zbáwion.)** (marg) **Wiárá ktora zbawia.** (-) Nie inŝzac ieŝt wiárá ktora zbawia/

14: iedno tá/ ktora przez miłoŝć ŝpráwuie vczynki dobre. August: in

15: Enchrid: cap: 67.

rozdział: 17

16: ROZDZIAŁ XVII.

- 17: 1 Gdy Páweł náuczáiác w Tefálonice wielki pożytek czynił.
18: 5 Zydowie wzrúfzyli miáto przeciw iemu. 13 Tákże y w Berrey.
19: 17 Páweł w Atheniech z Zydów y z Philozophy gada. 22 y Bogá
20: prawdziwego im opowieda. 34 Zá czym Dionyzyus Areopági=
21: tá y z infzemi vwierzył. (marg) **Zácz: 39.** (-)

werset: 1

- 22: **A** Przeszedłszy Amphipol y Apolloniá [!] / przyfzli do
23: Tefáloniki/ gdzie była bożnicá Zydowfka.

werset: 2

- 24: A Páweł wedle zwyczáiu **fwego** wšedł do
25: nich/ y przez trzy Szábáty rozmawiał z nimi z pi=
26: ímá:

werset: 3 wywodząc y wykładáiąc/ że była potrzebá

- 27: áby Chrifus cierpiał y zmartwychwstał: á iż ten Ie=
28: íus íełt Chrifusem ktorego ia wam opowiedam.

werset: 4

- 29: Niektorzy tedy z nich vwierzyli/ y przyłączyli fię do
30: Páwła y Syle: ktemu wielkie mnoštvo nabożnych
31: Pogánow/ y niewiałt przednieyfzych niemáło.

werset: 5 Ale

- 32: Zydowie * - wzrúfzeni zazdrością'/ nábrawfzy z sobą z(marg) * **ktorych námowić nie mogli.G.**

33: **G.** (-)

- 33: pośpolftwá złych niektorych ludzi/ y rozruch vczyni=
34: wfy wzburzyli miáto: á názedłszy ná dom Iázonow/
35: ízukáli ich áby ie wywiedli przed pośpolftwo.

werset: 6] A nie

36: nálezfy ich/ wywlekli Iázoná y niektorą brácią do

przełożo=

strona: 468

Rozd: 17. Apoftolkie.

468.

1: przełożonych mieyfckich/ wołaiąc: Iż **oto** ci ktorzy

2: światem miefzaią/ y tu **tez** przyfzli;

werset: 7] ktore przyiął Iá=

3: zon: á cić wfyfscy czynią przeciw dekretom Cefár=

4: fkim; powiedaiąc iż iefł krol infzy Iefus.

werset: 8] Y ftrwo=

5: żyli pofpolftwo/ y przełożone miáfłá ktorzy tego

6: fłucháli.

werset: 9] A wziąwfzy fłufzną fprawę od Iázoná y

7: od innych/ puścili ie.

werset: 10] A brácia wnet w nocy wy=

8: práwili Páwłá y Sylę do Bereie. Ktorzy przyfzedfzy

9: wefzli do bożnice Zydowfkiej.

werset: 11] (A ci byli " przedniey=

10: fzy z Tefféloniki'; ktorzy przyieli fłowo **Boze** ze wfzytką(marg) " **zacnieyfzy nád inne ktorzy fą w Theffálonice.G. (-)**

11: ochotą: ná káfdy dzień wywiáduiąc fię piłmá/ iefli=

12: by fię to ták miáło.

werset: 12] A przetoż wiele ich wwierzyło

13: z nich/ y niewiafł Pogánfkich vczíwych/ y mężow

14: niemáło.)

werset: 13] A gdy fię dowiedzieli Tefféloniceńfcy

15: Zydowie/ iż y w Bereiey opowiedáne iefł od Páwłá

16: fłowo Boże; przyfzli też tám podburzaiąc ~ y wzrufzá=

17: iąc' pośpolstwo.(*marg*) **G.** (-)

werset: 14] A tedy wnet Páwła wyfláli brá=

18: ćia/ áby fzedł aż do morzá: wízákoż Sylás y Tymo=

19: theufz pozostáli tám.

werset: 15] A ci co odprowadzáli Páw=

20: łá/ záwiedli go aż do Athen: á wzięwízy rofkazánie

21: " od niego' do Syle y Tymotheufzá/ żeby conarychley(*marg*) **G.** (-)

22: przyfzli do niego/ odefzli.

werset: 16]

23: A gdy ich Páweł w Atheniech czekał; wzrúfzał

24: fię w nim duch iego/ widzác miásto poddáne bálwo=

25: chwálftwu.

(*marg*) **Zácz: 40.** (-)

werset: 17] A przetoż rozmawiał w bożnicy z Zy=

26: dy/ y z nabożnemi **ludzmi, tákze** y ná rynku ná káždy dzień

27: " z tymi co tám byli'.

(*marg*) **" z kim fię mu tráfiłoG.** (-)

werset: 18] A niektorzy z Epikurow y Stoi

28: kow Philozophow gadáli fię z nim: y iedni mowili:

29: Coż wždy ten " fłowośiewcá' mowić chce? A drudzy:(*marg*) **" świegot, ábo plotká.** (-)

30: Zda fię być opowiedáczem " nowych' bogow: iż im Ie=(*marg*) **" obcych ábo cudzych.G.**

(-)

31: fufá y zmartwychwftánie opowiedał.

werset: 19] Y porwaw=

32: fzy go/ wiedli do " Areopagu/ mowiąc: Możemyli w=(*marg*) **" Areopagus, wykłáda fię Mártefow págorek ábo zamek. Mieyfce było w Athenie sławne, gdzie fądzono zwłáfsczá o morderftwá** (-)

33: iedzieć co to iest zá nowa náuká/ którą ty powiádałz?

werset: 20]

34: Bo iákieś nowe rzeczy przynosiłz do wśzu náfzych.

Nnn 3

A przetoż

strona: 469

469.

Dzieie Rozd: 17.

1: A przetoż chcemy wiedzieć co wždy z tego ma być.

werset: 21

2: (A wżyscy Atheniczánie/ y cí co tám mieszkáli go=

3: ście/ żadną fię infzą rzeczą nie bawili/ iedno powie=

4: dánim ábo słuchánim nowin)

werset: 22

5: A stóiąc Páweł w po

6: órzd Areopagu/ rzekł: Mężowie Atheńscy/ we w=

werset: 23

7: chodząc y przypátrując fię bogom wáfzym/ nálażłem

8: też ółtarz ná którym nápiáno/ **NIE ZNAIOMEMV BOGV.** " Ktorego' tedy nie znáiąc
go chwalićie/ " te=(*marg*) " **co tedyL**

9: " **to.L.** (-)

9: goć' ia wam opowiedam.

werset: 24

10: Bog który wczynił ś=

11: wiát/ y wżytko co ná nim/ ten będąc Pánem niebá y

werset: 25

12: áni rękómá ludzkimi bywa chwalon/ **iákoby** czego

13: potrzebuiąc: gdyż sam dawa wżytkim żywot y od=

14: dech " y wżytko':

(*marg*) " **we wśytkim.G.Iáko Bog miefska, ábo nie miefska w kościelech pátrż wyż.**

7. 48. Nie bywa w nich zámkniony: áni ich potrzebuie. (-)

werset: 26

15: y wczynił z iednego * wżytek rodzaj(*marg*) * **krwie.G.** (-)

15: ludzki/ áby mieszkáli po wżytkiej ziemi: zámierzywży

16: poŝtánowane czáfy/ y gránice mieŝzkánia ich:

werset: 27] áby

17: Ízukáli " Bogá'/ owaby go Ínac námácáli " ábo' nále=(*marg*) " **Páná.G.**

: " **y.K. G. S.** (-)

18: Íli: chociać od káżdego z nas nie íeŝt dáleko.

werset: 28] Abo=

19: wiem " w nim żywiemy y ruŝzamy Íię/ y íeŝteŝmy: íáko(*marg*) " **przezeń.** (-)

20: y niektorzy z wálzých Poetow powiedáli: " Gdyže=

21: chmy teź Íą narodem íego. (*marg*) " **ŝłowá to Arata, Græckiego Poety.**

: **Boŝtwo žádnym obrázem nie mo¿e być wyrá¿one.** (-)

werset: 29] Będąc tedy narodem

22: Bo¿ym; nie mamy rozumieć/ áby złotu ábo ŝrebru

23: ábo kámieniowi miŝternie rytemu/ ábo wymyŝłowi

24: człowieczemu boŝtwo miáło być podobne.

werset: 30] Aczkol=

25: wiek tedy przegłádał Bog czáfy onych niewiádomo=

26: ŝcí/ **lecz** teraz oznáymuie ludźiom áby wŝyŝcy wŝzędý

27: pokutowáli:

werset: 31] dla tego í¿ poŝtánowił dzień w kto=

28: ry ma Íadzić ŝwiát w Ípráwiedliwoŝci/ przez mę¿á

29: ktorego náznaczył/ " wiárę podáiac wŝytkim/ wÍkrze(*marg*) " **wypełniwŝy obietnicę ŝwoię o Meŝŝyáŝu.** (-)

30: ŝiwŝy go od vmárłych.

werset: 32] A wŝlyŝawŝy o zmartwych=

31: wŝtánui; íedni Íię ŝmiali/ á drudzy mowili: Będziem

32: íię drugi raz o tym ŝłuchác.

werset: 33] A ták¿e Páweł wyŝzedł

33: z poŝrzodku ich.

werset: 34] A mę¿owie niektorzy przyŝtawŝy

do niego/

strona: 470

Rozd: 17. Apoftolkie.

470.

- 1: do niego/ wwieżyli: między którymi też Dyonyzjus
- 2: " Areopágita/ y niewiáta imieniem Dámárida/ y(marg) " **ieden z onych zacnych fędziow w Areopagu. o którym wyż.#. 19. (-)**
- 3: drudzy z nimi. *

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 5: **Ale Zydowie.**) Tákać iest zápalczywość hæretykow: y ten iest
- 6: żywy przykład ich złości y chytrości/ ktorey y po dziś vzywáią
- 7: náprzeiw kápłanom y káznodzieiom Kátholickim/ y dobrym Iá=
- 8: zonom/ ktorzy ie przyimuią: á zwłafzcza w Angliey.
- 9: **Wywiaduiąc się pífmá.**) Stąd dowieść chcą hæretykowie/ iż im
- 10: tákież wolno dekrety Papieżow y Koncyliow exáminowác y pro=
- 11: bowác/ iefli się z pímmem zgadzaią ábo nie. (marg) **Dekrety Koncyliow iáko mogą być probowane.** (-)Aleć infza bylá onym/
- 12: á infza tym. Bo ácz Páweł był Apoftołem/ y nie mógł náuki
- 13: fáłszywey podawác: wżákże o tym pierwey Berreiánie nie wie=
- 14: dzieli pewnie/ y nie powinni byli wierzyć Páwłowi/ áżby pierwey
- 15: ábo cudá widzieli/ ábo inne słufzne dowody wierzenia mieli. Prze=
- 16: toż gdy im Páweł dowodził z pífmá Prorockiego/ słufznie się też
- 17: dokládali pífmá/ chcąc wiedzieć iefli to ták było. Lecz Chrześci=
- 18: ánie ktorzy pewnie wiedzą/ iż kościoł w náuce wiary zbłądzić nie
- 19: może: winni ią przyimowác bez tego rozładku/ á nic nie wátpić
- 20: iefli to iest prawdá. Kędy y to obác/ iż ácz hæretyk grzełzy wát=
- 21: piąc o prawdzie kościoła powfzechnego/ do ktorego przez krzeft
- 22: odrodzony iest (y infza iest spráwa hæretyká ktory raz wiárę wy=
- 23: znał/ á infza Zydá y Pogániná/ ktory nigdy Chrześcijáninem nie
- 24: był) wżákże y hæretyk nie zle czyni bádaiąc się y doświadczaiąc/
- 25: iefli mieycá pífmá S. y Doktorow od Koncylium Trydentkie=

- 26: go przywiedzione/ ták fię máią: gdy to ieno czyni tym vmyślęm/
27: áby nálażł prawdę: á nie żeby fię prawdzie fprzećiwiął. Bo ácz=
28: by on miał y bez tego doświadczenia kościelną náukę przyimo=
29: wác: wżákoż lepiey ieft áby ták doświadczáiąc gotował fię ku po=
30: znaniu prawdy: á niźliby niedbáiąc w fwych cięmnościách zoftał.
31: **Zabobonemi.**) Zabobony (*superstitio*) te fą/ gdy kto cześć
32: Bożką wyrządza ftworzeniu: ábo tym fpořobem wyrządza ią Bo=
33: gu ktorym fię nie godzi. Co troiáko bywa. Naprzod gdy cześć
34: Bożką bálwanowi dawa: co ieft bálwochwálftwo. (*marg*) **Wydworne naboženftwo ábo zabobony.** (-)Drugie/
35: kiedy miáfto Bogá rádzi fię czártá/ ábo fług iego czárownikow
36: ábo práktykarzow. Trzećie/ gdy ftworzenia Bożego ábo rzeczy
37: święconych ná co inźzego vżywa niźli od Bogá y od kościołá fą
38: poftánowione. O czym fzeroko Auguřtyn S. Y tymći fpořo=
39: bem Páweł zowie Pogány/ zabobonnymi/ ábo wydwornie nabo=
żnymi/

strona: 471

471.

Dzieie Rozd: 17.

- 1: żnymi/ iż dla boiáźni czártow/ ládá ftworzenie zá Bogá chwalili/
2: kámienie/ drzewá/ beřtye y duchy.
3: **Bořtwo miáło być podobne.**)(*marg*) **Ieřli Bog może być máłowány.** (-) Spieráią fię Kálwiniftowie/ iż fię
4: nie godzi nie widziánego Bogá zgołá niiáko málowác/ przeto
5: iż Bořtwo nie widziáne nie może być żadnym widziánym obrá=
6: zem wyrázone: y nas Kátholiki potwarzáią/ iákobyřmy obrázá=
7: mi Troyce S. Bořtwo wyrázić chćieli. Lecz iáko ániołowie cho=
8: ćia tákże fą nie ćieleşni y nie widziáni/ y żadnym obrázem wyráże=
9: ni być nie mogá/ á wźdy przećię w ftárym zakonie byli málowáni
10: y rzezáni/ y w kořciele ftáwiáni: ták teź Bog Oćiec y Duch S.
11: przeczby nie miał być máłowány/ zwłářczá w tych figurách w kto

- 12: rych fię sam pokazowác raczył? Iáko Adámowi w Ráiu w ofo=
13: bie człowieczey: Iákobowi/ wlpárfzy fię ná wierzchu drábiny:
14: Izáiafzowi y Michealfzowi/ siedzący ná ftolicy. (*marg*) **Figury w których fię Bog okázowác raczył** (-)Dániel go málu=
15: ie/ iáko go widział ná ftolicy siedzącego/ y opifuie głowę iego y
16: włofy iego síwe y fzáty białe. Duch S. vkazał fię w ofobie gołę=
17: bice y w ognińtych ięzykách: czemużby w tychże figurách nie miał
18: być málowány? A zwłáfzczá iz w Kátholickim kościele/ obrázy
19: Troyce S. nie przeto máluia/ żeby imi podobieńtwo Boftwá
20: y niedościgłey náture iego wyrázić chćieli: ábo żeby rozumieli
21: być Bogá tym obrázom podobnego.(*marg*) **Obrázy Troyce S. dla czego máluia.** (-)
Bo to iest kácerftwo An=
22: tropomorfitow/ mniemác žeby Bog miał tákże ręce/ oczy/ nogi/ iá=
23: ko człowiek. Ale przeto te obrázy ftáwiáia/ áby ludzie temi znáki
24: pobudzeni/ ná Pána Bogá żywego y niewidziánego wlpomináli:
25: y różność trzech ofob Troyce przenaświétłzey/ przez te widome fi=
26: gury/ nieiáko zrozumieli. Przetoż te obrázy Troyce S. nie fąc
27: kłztałty y figury fámego Bogá żywego/ ktorego żaden rozum o=
28: gárnać/ nierzkąc málarz wyrázić nie może: ále fą figury wido=
29: mych y cíelefnych rzeczy/ w których fię Bog ludziom ziáwić y po=
30: kázác raczył.
31: **Dionyzus Areopágita.**) Tenći to iest on flawny Dionyzus/(*marg*) **Dionyzusowe pífmá dáia świádectwo Kátholickiey wiáry.** (-)
32: ktory napierwłzy náwrocił Fráncyą/ y ktory nápifał práwie Bo=
33: zkie y záwołáne księgi/ *de Ecclefiastica et Coelefti Hierarchia. Et de*
34: *Diuinis nominibus*: w których wlpomina y chwali máło nie włzy=
35: tkie obrzędy y ceremonie/ ktore y po dziś dzień kościoł Kátholicki
36: ma we zwyczáiu: y dáie świádectwo kościołowi y wierze Kátho=
37: lickiey przeciw haeretykom ták iáśnie y iáwnie/ iz przeciwnicy wćie=
38: czki infzey nie máia/ iedno mowić/ że nie ten Dionyzus one księgi

39: pisał/ ale ktoś inny ostatni. Lecz te księgi jako własne tego Di-

40: onyzyuzá Areopágitę/ przyjął y wyświadczył trzeci zbor powze-

chny Kon-

strona: 472

Rozd: 18. Apoftolkie.

472.

1: chny Konstantynopolski/ przed dziewięcią set lat: y pokazują to

2: iásnie/ [Anastafius Bibliothecarius](#), [Hilduinus](#), [Michael Syngellus](#),

3: [Suidas](#), [Mattaeus Calaeus](#). y inni: zbijając wszystkie wykryty

4: przeciwników.

ksiega:

rozdział:

5: ROZDZIAŁ XVIII.

6: 1 Paweł w Koryncie v Aquile robi swe rzemieńło. 6 A choć

7: się mu Zydowie sprzeciwiali. 9 Wszakże przez widzenie wstąpił od

8: Pana/ iż się tam nawrócić miało wiele ludzi. 11 Ale po pułtoru

9: lat oskarżon był od Zydów v Gallioná starośty. 19 Potym przy-

10: szedł do Ephezu/ 22 Y ná rozliczne mieycá/ wtwierdżając wierne.

11: 24 Apollo mąż wymowny przekonawał Zydów/ pokazując z piśmá/

12: iż Iesus iest Chrystusem. 27 Y był wielce pożyteczny wiernym.

werset:

13: **A** Potym * odszedłszy z Athen/ przyszedł do Koryn=(*marg*) * **Paweł.G.** (-)

14: thu:

werset: á nalezłszy niektorego Zydá imieniem

15: Aquile rodem z Pontu/ ktory był dopiero z

16: Włoch przyszedł/ y Pryscyllę żonę iego (dla tego iż

17: był przykazał Klaudyusz aby Zydowie wszyscy poszli

18: precz z Rzymu) przyszedł do nich.

werset: A iż był tegoż rze-

19: mięślá/ mieszkał v nich y robił (á było rzemieńło ich

20: robić namioty.)

werset: 4 Y rozmawiał w bożnicy ná káždy

21: fżábát/ ^ wtrącáiąc imię Páná Iefufowo'/ y náma= (marg) ^N L. G. S. (-)

22: wiał Zydy y Græki.

werset: 5 A gdy przyfżli z Mácedoniej

23: Sylás y Tymotheufz/ " nálegał fłowy' Páweł/ ofwiad(marg) " **ściskány był duchemG.**
(-)

24: czáiąc Zydom że Iefus iest Chriftušem.

werset: 6 Lecz gdy

25: fię oni záftáwiáli y bluźnili/ wytrząfnąwfzy fżáty fwe

26: rzekł do nich: " Krew wálzá ná głowę wálżę'; iaciem(marg) " **to iest; fámiście sobie przyczyną zginienia á nie ia. Hebr.** (-)

27: czyłt: odtychmiałt poydę do Pogánow.

werset: 7 Y odfżed=

28: fży ftámtąd/ wfżedł w dom niektorego imieniem ^ Ty=(marg) ^G. (-)

29: tá Iuftá/ ktory fłużył Bogu: ktorego dom był podle

30: bożnice.

werset: 8 A Krifpus Arcybożniczy wwierzył Pánu

31: ze wfżytkim fwym domem: y wiele Korynthyan fłu=

32: cháiąc wwierzyło/ y krzełt przyimowáło.

werset: 9 Y rzekł

33: Pan Páwłowi przez widzenie: Nie boy fię; ále mow/

34: á nie milcz:

werset: 10 bomci ia iest z tobą: " á żaden fię ná (marg) " **á żadeni nie będzie mogli**
fskodzić.3 L. S. (-)

Ooo

cię nie

strona: 473

473.

Dzieie Rozd: 18.

1: cię nie tárgnie/ ábyć miał co złego wczynić': ábo=

2: wiem ia wielki lud mam w tym mieście.

werset: 11 Y zmierz=

3: kał " **tám**' rok y fześć miešięcy/ náuczaiąc v nich słowá(marg) " **w Koryncie.NL. NG.**

S. (-)

4: Bożego.

werset: 12 A gdy Gállion był ftároftą w Acháiey/

5: powtáli iednomyšlnie Zydownie przeciw Páwłowi/

6: y przywiedli go do sądu:

werset: 13 mówiąc/ Iż ten przeciw

7: zakonowi námawia ludzi chwalić Bogá.

werset: 14 A gdy

8: miał Páweł vftá otworzyć/ rzekł Gállion do Zydown:

9: " O mężowie Zydowncy'/ gdyćby co niepráwiedliwe=(marg) " **O Zydownie.G. (-)**

10: go było/ ábo złoczyńtwo iákie; słufniebych was wy=

11: ćierpiał.

werset: 15 Lecz iefli " są gadki' o słowiech y imio=(marg) " **ieft gadkáG. (-)**

12: nách/ y o zakonie wálzym/ fámí tego pátrzcíe: * ia nie(marg) * **ábowiem.G. (-)**

13: chcę być tego sądzia.

werset: 16 Y odegnał ie " od ftolice'.

(marg) " **od tribunału, od sądu. (-)**

werset: 17 A

14: porwawłzy włzyšcy * Sošthená Arcybożniczego/ bi=(marg) * **Grækowie.G. (-)**

15: li go przed ftolicą: lecz Gállion nic ná to niedbał.

werset: 18

16: A Páweł gdy **tám** iefzcze przez niemáły czas zmierz=

17: kał; pożegnawłzy fię z bráćią/ wiozł fię do Syriey/

18: (á z nim Pryšcillá y Aquilás/) " ogoliwłzy łobie gło=

19: wę w Kenchrze: bo miał ślub.

(*marg*) " **Vdawał się za Názareczyką, aby nie obraził Zydów, którzy mu za złe mieli, że zakonu za nic fobie nie miał. Niż: 21. 23. K. G. (-)**

werset: 19 Y przyszedł do Ephe=

20: zu/ y tam ie zostawił. A sam wszedłszy do bożnice/ ro=

21: zmawiał z Zydami.

werset: 20 A gdy **go** oni prosili/ żeby **v nich**

22: dłuższy czas zmieszkał; nie zezwolił;

werset: 21 Ale ie pożegnał/

23: mówiąc: * Wroczę się zaś do was za wolą Bożą: y(*marg*) * **Koniecznienie muszę obchodzić święto nadchodzące w Hieruzalem: lecz G. (-)**

24: puścił się z Ephezu.

(*marg*) **Zacz. 41. (-)**

werset: 22

25: A gdy przyszedł do Cezareiey; wstąpiwszy/ a " ko=

26: łcioł pozdrowiłszy/ puścił się do Antyochiey.(*marg*) " **zgromadzenie wiernych. (-)**

werset: 23 Y zmie=

27: łzkawłszy tam nieco/ wyszedł/ idąc porządnie przez krái

28: nę Gálacką/ y przez Phrygią/ vtwierdzając wżytkie

29: vczenie.

werset: 24 A Zyd niektery imieniem Apollo/ rodem z

30: Alexándryey/ mąż wymowny/ przyszedł do Ephezu/

31: " będąc moźnym w piśmiech'.

(*marg*) " **bárzo biegły w piśmie. Hebr. (-)**

werset: 24 Ten był wprawiony

32: w drodze Páńkiew: a pałając w duchu/ mówił y náu=

33: czał pilnie o **Pánu** Ieśuśie: wiedząc tylko o krzcie Ia=

34: nowym.

werset: 26 Ten tedy począł bezpiecznie poczynąć w

bożnicy.

strona: 474

Rozd: 18. Apoftolkie.

474.

1: bożnicy. ktorego wślyszawśzy Pryścillá y Aquilá/ przy=

2: ięli go/ y dośtáteczniey mu wyłóżyli drogę " Páńską'.

(*marg*) " **Bożą.5 L. K. G.** (-)

werset: 27

3: A gdy chciał iść do Acháiey/ nápomináiąc brácią

4: piśáli do vczniow áby go przyięli. ktory gdy przyśzedł/

5: wiele pomagał tym ktorzy vwierzyli *.

(*marg*) * **przez łáskę.G.** (-)

werset: 28

6: potężnie przekonywał Zydy iáwnie/ okázuiąc z pi=

7: śmá/ iż Iefus ieft Chriftuśem.

8: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

9: **Aby Zydowie wśsyscy.**) Sąd fię znáczy/ iż nie tylko Zydzi/ ále y

10: wśzyscy Chreścijánie z Zydow náwroceni/ byli wygnáni z Rzy=

11: mu. Roku Páńkiego 51. pánowánia Klaudyufzowego roku 9.

12: á Piotrowego Biskupśtwá w Rzymie roku 7. Przyczyná tego wy

13: gnánia byłá/ iż niewierni Zydzi przeciw wiernym wśtáwiczne bur=

14: dy y rozruchy wśczynáli/ iáko Suetonius świádczy. Tegoż czá=

15: śu y Piotr S. wępól y z innymi Zydzy był wygnány: ktory tegoż

16: roku był ná Ierozolimśkim Koncilium. *Vide Annal: Baron.* (*marg*) **Piotr S. z Zydzy był wygnány z Rzymu.** (-)

17: **Ogoliwśy łobie głowę.**) Hieronym S. y Auguśtyn twierdzą/ iż

18: Páweł á nie Aquilás głowę łobie ogolił. Lecz Chryfośtom S.

19: nie o Páwle/ ále o Aquili y Pryścylli to rozumie: Ieśzcze ich był

20: práwi/ od obyczáiu Zydowśkiego nie odwiódł. Skąd znáć że

21: Chryfośtom ták czytał: Ktorzy łobie byli głowę ogolili: bo mieli

22: ślub. Iáko fię teź náyduie nápiśano w iednym śtárym Græckim e=

23: xemplarzu. O czym świadczy **Baroni# Tom: 1. Annal: anno Chrifti, 53. (marg) Ieśli Páweł czyli Aquilas był ogolony. (-)**

ksiega: Acto

rozdział: 19

24: **ROZDZIAŁ XIX.**

25: 1 Páweł w Ephezie niektore vcznie krztem Ianowym okrczo=
26: ne/ każe krzcić w imię Pána Iefufowe. 6 Y przez rąk włożenie
27: biorą Duchá S. 10 Támże náuczaiąc Páweł przez dwie lecie:
28: 11 Cudá wielkie czyni. 12 Chuftkami iego chorzy vzdrawiáni.
29: 13 Zydy záklinácze Szátan drapie. 18 Spowiedz przed Apofto=
30: ły: y palenie ksiąg zákazanych. 24 Demetrius złotnik wzrúfzył
31: półpóltwo przeciw Páwłowi/ 36 Ktore záledwie pifarz vskromił.(marg) **Lekcyá w wigiliá Swięteczná. (-)**

werset: 1

32: **Y** Stało fię gdy Apollo był w Koryncie/ iż Pá=
33: weł fchodźiwfzy gorne ftrony przyfzedł do E=
34: phezu: á nálazfzy niektore vcznie/

(marg) **Zácz: 42. (-)**

werset: 2 rzekł do

35: nich: Zaliście wzięli Duchá swiętego gdyście vwie=

Ooo 2

rzyli?

strona: 475

475.

Dzieie Rozd: 19.

1: rzyli? A oni rzekli do niego: Owfzemefmy áni fły=

2: cháli iefli ieft Duch swięty.

werset: 3 Y rzekł *: W czymże=(marg) * **do nich.G. (-)**

3: ście tedy fą pokrzczeni? A oni powiedzieli: We krzćie

4: Ianowym.

(marg) **Rożność krztu Ianowe^g od Chriftufowego. (-)**

werset: 4 Y rzekł Páweł: Iancı krzcił krztem

5: pokuty " lud'/ mowiąc; Aby w onego który miał przyść(*marg*) " **ludowiG.** (-)

6: po nim vwierzyli/ to ieft/ w Iefufá *.

(*marg*) * **Chriftufá.G.** (-)

werset: 5 To vřlyřzaw=

7: řzy/ okrzczeni řą w imię Pána Iefufowe.

werset: 6 A gdy ná

8: nie " włożył ręce Páweł/ przyřzedł ná nie Duch świę=(*marg*) " **Páweł dáie Sákráment Bierzmowánia ábo potwierdzenia. wyř: ca: 8. v 17.** (-)

9: ty/ y mowili **obcymi** ięzyki/ y prorokowáli.

werset: 7 A tych

10: wřzytkich męřow było okořo dwunařcie.

werset: 8 A wřzed=

11: řzy do bořnice/ mowil beřpiecznie przez trzy mieřiące/

12: rozmawiaiąc y náprawiaiąc do tego co naleřąło kro=

13: leřtwu Bořemu. *

werset: 9

14: A gdy řię niektorzy zátwardzáli/ y nie wierzyli/

15: złorzeczác drogę `Bořą' przed pořpolřtwem; odřą=(*marg*) `G. (-)

16: piwřzy od nich/ odřaczył vcznie; co dzień " rozmawia=

17: iác' w řzkole niektorego Tyránná.(*marg*) " **diřputuiąc.** (-)

werset: 10 A to řię dzieřo

18: przez dwie lećie: ták iř wřzyřcy ktorzy mieřzkáli w A=

19: zyey/ řłucháli řłowá Páńřkiego/ **ták** Zydowie **iáko** y Po=

20: gánie.

werset: 11 Y nie ledá cudá czynil Bog przez ręce Pá=

21: wřłowe: ták iř teř ná chore przynořzono chuřtki ábo

22: przepáki od ciářá ie^{g0}/ y odchodřily od nich choroby/

23: y duchowie řli wychodřili *.

(*marg*) * **od nich.G.** (-)

werset: 13 A niektorzy Zydowie

24: z tych co się włoczyli czarty zaklinając/ wazyli się w=

25: zywac/ nad tymi ktorzy mieli duchy zle/ imienia Pa=

26: na Iefulowego/ mowiac: " Poprzysegam' was przez (*marg*) " **PoprzysegamyG.** (-)

27: Iefula ktorego Pawel opowieda.

werset: 14 A bylo siedm

28: niektorych synow Scewy Zydá Arcykaplaná/ ktorzy

29: to czynili.

werset: 15 A odpowiedziawszy duch zly rzekl im;

30: Znam Iefula y wiem Pawla: ale wy coscie zacz?

werset: 16

31: Y wkoczywszy na nie on czlowiek w ktorym byl

32: duch zly/ a opanowawszy " obudwu'/ zmocnil sie prze=(*marg*) " **ie.G.** (-)

33: ciwko im: tak iz nago y zranieni zućiekali z domu o=

34: nego.

werset: 17 Y bylo to wiadomo wzytkim Zydom y Po=

gánom/

strona: 476

Rozd: 19. Apoftolkie.

476.

1: gánom/ ktorzy mieszkali w Ephezie: y padl na one

2: wzytkie ftrach/ y wielbili imie Pana Iefulowo.

werset: 18 A

3: wiele wierzacych przychodzilo/ wyznawiac y opo=

4: wiediac vczynki fwoie.

werset: 19 Y wiele z tych ktorzy sie

5: naukami " niepotrzebnymi parali/ przyniozly ksiegi(*marg*) " **czarnokfieskimi.** (-)

6: popalili przed wzytkimi: a obrachowawszy " cenę ich'/ (*marg*) " **kofst ich, co kofstowaly.**

(-)

7: znaleźli " pięćdziesiąt tysięcy srebrników.

(*marg*) " **ktora summá, wedle Budeufzá czyni 5000. koron, to iest 7500 złotych. A tu widzisz, iż to nie nowiná, iáwnie palić księgi zákazáne. (-)**

werset: 20] Tak po=

8: teżnie roflo słowo Boże/ y zmacniało się.

(*marg*) **SZOSTA CZESCO przeniesieniu kościoła z Hieruzálem głównego miáftá Żydowskiego, do Rzymu głównego miáftáPogánskie⁸⁰. (-)**

werset: 21]

9: A gdy się to spełniło/ wymyślił Páweł w Duchu/

10: przełzedłszy Mácedoniá y Acháią/ iść do Ieruzálem/

11: mówiąc; Iż potym gdy tám będę/ potrzebá mi y

12: Rzym widzieć.

werset: 22] Y poślawfzy do Mácedoniei dwu

13: z tych którzy mu służyli/ Tymotheufzá y Eráltá; sam

14: ná czas pozostał w Azyey.

werset: 23] A pod onym czáfem sítał

15: się rozruch niemáły około " drogi " Páńkiew'.

(*marg*) " **Drogá Páńską zewie náukę Ewángeliei, ábo wiárę Chrześciáńską.**

: **5 L. G. (-)**

werset: 24] Abo=

16: wiem niektery imieniem Demetrius złotnik/ który

17: robił kościoły srebre Dyánie: czynił niemáły poży=

18: tek robotnikom.

werset: 25] ktore zebrałfzy/ y inne którzy się

19: tym paráli robotniki/ rzekł; Mężowie/ wiecie iż z te=

20: go rzemieńflá iest náłzá máietność:

werset: 26] á widzicie y słý=

21: życie/ że nie tylko w Ephezie/ ále máło nie po wśzyt=

22: kiew Azyey/ ten Páweł námawiaíac odwrócił wielką

23: rzefzã/ mówiąc: Ze nie fã bogowie/ ktore rëkomã

24: dziaããã.

werset: 27] A nie tylko trzebã fië bać/ áby nam **przezen**

25: tá czãtkã nie przyfzã w nãgãnienie: ále áby y kościol

26: wielkiew * Dyány nie byã nizacz poczytan: y **do tego nie przyfzã(marg) * Boginiew.G.**

(-)

27: izby wfzytek mãieftat tey ktorã chwali wfzyt=

28: kã Azya v wfzytek fwiãt nie byã zniŹczon.

werset: 28] Co gdy

29: wflyfzeli/ nãpeñnieni gniewu/ krzyknęli mówiąc:

30: Wielka Dyãná Ephezka.

werset: 29] Y nãpeñniã fië wfzytko

31: mããfto zãmiefzãnia; y wtãrgnęli iednoftãynie " nã ry=

32: nek/ porwawfzy Gããã y Aryftãrchã Mãcedoñczyki/ (marg) " **nã plãc, gdzie komedye y gonitwy fprawowano.** (-)

33: podroŹne towarzyfze Pãwlowe.

werset: 30] A gdy Pãweł ch=

34: cãã wfniŹã do poŹpolftwã/ nie dopuŹãli mu vcznio=

Ooo 3

wie.

strona: 477

477.

Dzieie Rozd: 19.

1: wie.

werset: 31] A niektorzy teŹ z przednieyfzych Azyanow/ bę=

2: dãc mu przyãcielmi/ poŹlawfzy do niego proŹili go

3: áby nie wychodfzil nã rynek.

werset: 32] A drudzy coŹ innego

4: woãli. Abowiem byão zgromãdzenie zãmiefzãne; á

5: wfcey ich nie wfdfziãão dla czego fië zefzli.

werset: 33] A z **oney**

6: rzełzey wywiedli Alexándrá/ ktorego popycháli Zydo=

7: wie. Tedy Alexándér fkinąwfzy ręką o milczenie/ ch=

8: ćiał vczynić obmowę półpolftwu.

werset: 34]Lecz gdy po=

9: ználi iż był Zydem; wżczął fię ieden głos od wżytkich

10: iákoby przez dwie godzinie wołájących: Wielka Dyá=

11: ná Ephezka.

werset: 35]A " pifarz vsmierzywży rzełze/ rzekł: (marg) " **Tu ieft też słowo**

Græckie **γραμματευς** **ktore indzie wykładamy Doktorem, ábo Doktorem zakonnym.**

A oboie po Lácínie, Scribá, pátrz Matt: 2. 4. (-)

12: Mężowie Ephezcy/ y ktoryż ieft człowiek coby nie

13: wiedział iż miałto Ephezkie ieft "chwalcą' wielkiey(marg) " **świątnikiem ábo**

kościelnym.G. (-)

14: boginiey Dyány/ y corki Iowifzowey?

werset: 36]Gdyż fię te=

15: dy żaden temu łprzećiwieć nie może: trzeba ábyście

16: fię pohámowali/ á nic łkwápliwie nie czynili.

werset: 37]Abo=

17: wiemeście przywiedli te ludźie/ áni świętokradźce/

18: áni bluźniące boginią wáfzę.

werset: 38]A iełliż Demetrius/

19: y ci co z nim łá rzemieśnicy/ máią co przeciw komu;

20: wżák prawo bywa? łá też " łtárołtowie'/ niechże iedni(marg) " **łędziowie (-)**

21: drugich pozywáią.

werset: 39]Iełli fię też o czym innym bá=

22: daćie; to fię ná porządny m zelźciu odpráwi.

werset: 40]Abo=

23: wiem trzeba fię bać/ ábyłmy nie byli ofkárżeni o roz=

24: ruch dnia dźiśieyłzego: gdyż nie máłz " żadnego win=

25: nego/ o którymbyśmy' mogli dać [prawę tego zbicie=(*marg*) " **żadney przyczyny, z ktoreybyśmyG. (-)**

26: nia. A gdy to rzekł/ rozpuścił **ono** zgromadzenie.

27: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

28: **To vslyfsawfsy, okrczeni fą.)** (*marg*) **Krzeft Ianow.** (-) Stąd znać/ iż krzeft Ianow nie

29: był doftáteczny/ y nie oczyszciał grzechow/ áni dawał Duchá S.

30: Boby fię ci byli znowu nie krzcili.

31: **Chuftki.)** (*marg*) **Reliquiæ S. cudá czyniá bez vblizenia czci y chwały Bozkiey**

(-) Oto chuftki y fácelety/ ktore fię Páwlowego ciála

32: dotykály/ cudá czyniły: y nie było żadne bálwochwálftwo/ áni

33: zabobony przypifowác im tę moc/ ktorá im Bog prawdziwie da=

34: wał: y ftárác fię ich dotknąc dla vzdrowienia nie tylko nie byłá

35: żadna krzywdá ábo zelzywość Bogu/ ále owfzem to był wielki do=

wod/ iż

strona: 478

Rozd: 19. Apoftolkie.

478.

1: wod/ iż wiára Chriftofowá ieft prawdziwa: á iż ten ieft páwym

2: Bogiem/ ktorego flug cienie/ chuftki y podwiázki cudá czyniły:

3: iáko S. Chryfoftom fzeroko pokázuie. Przetoż fię nie dziwuy/

4: kiedy czytałz w żywóciech fwiętych/ że ich reliquiæ/ fuknie/ chuftki/

5: lafki/ y inne rzeczy podobne tákież cudá czyniły. Czemu iż Wigi=

6: lánčius wierzyć nie chćiał; przeto od Hieronymá S. zgromiony/

7: y od kościoła powfzechnego zá hæretyká był ořadzony.

8: **Wiem Páwła.)** Pátrż iż nie tylko chuftki Páwlowe/ ále y imię (*marg*) **Na imię Páwlowe y innych fwiętych dyabli vćiekáią.** (-)

9: iego było dyabłom ftráfzne: ktore ie z opętanych wyganiáło.

10: Skąd widzimy/ iż nie tylko imię Pána Chriftofowe/ ktore ieft nád

11: wřelki imię: ále też imioná flug iego/ nád opętánemi wzywáne/

12: máią moc nád czárty. Co nie tylko nie wymuie chwały Chriftu=

13: fowey; ále iá owfzem mnoży y wyflawia; iż nie tylko on sam/

14: ále y fłudzy iego tákíe cudá czynić mogą/ y mocniejszy fą niżli kto=

15: ry czárt w piekle. Ták czytamy v S. Hieronymá: iż ná wzywá=

16: nie imieniá S. Hiláryoná nád opętánymi/ czárći nátychmiałt v=

17: ćiekáli. Ták dyabeł poczuł moc Bábile świętego y innych świę=

18: tych/ też y po ich śmierci/ gdy mowić nie mógł przy obecności

19: kości ich: y gdy od nich był męczon y dręczon/ y wćiekác musiał.

20: Czego pełno w Hístoryách Żywotow świętych. Z drugiey ftrony

21: nigdy Luter/ áni żaden z tych Ewángelikow/ czártá wygnác nie

22: mógł: choć fię o to niektorzy kuśili: y choć fię to chlubią wielką

23: wiárą fwoią.

24: **Wyznawáiąc y opowiedáiąc fprawy fwoie.) (marg) Spowiedz przed Apoftoły. (-)**

Infza to byłą fpo=

25: wiedź przed Apoftoły/ á infza przed Ianem. Bo oná przede krztem

26: fię działá/ á tá byłą po krzćie od tych/ ktorzy iuż wierzyli y Chrześci=

27: ány byli. (marg) **Z wyliczániem grzechow. (-)** A obácź iáką ci fpowiedz czynili: iż

nie onę powfzednią/

28: ktorą fię wżyścy ludzie wyznawáią być grzeźnymi (iáką lámę

29: fpowiedz hæretycy znáią) ále káždy zofobná nie tylko fię fpowie=

30: dał włáfnych fpraw/ vczynekow y grzechow fwych/ ále ie też opo=

31: wiedá z wyliczániem káżdego zofobná. Co znác dáie fłowo Græ=

32: ckie [ευαγγελιω](#), y Lácińskie [Annuncio](#).

33: **Przyniozfsy księgi.)** To o księgách czárnokśięskich wżyścy rozumie

34: ią: á ná imię Chryfoftom/ Bedá y Oekumenius. Bo to był daw=

35: ny zwyczaj/ księgi czárnokśięskie iáko y hæretyckie palić. (marg) **Księgi**

czárnokśięskie, hæretyckie y prácticárskie máią być palone. (-) O czym

36: fą chwálebne ftátuty y dekrety Cefárzow Chrześcijáńskich/ Kon=

37: ftántyná wielkiego/ Wálentynianá/ Theodozyufá y Iuftynianá.

38: Iáko y dziś kościoł pod frogą klátwą zákázuie/ nie tylko czytać/

39: ále áni mieć v ſiebie ksiąg hæretyckich. Nie mniefię też Chrze=

40: ścijánie brzydźili náuką Práctykárfką/ ktora z áfpektow gwiazd

strona: 479

479.

Dzieie Rozd: 20.

- 1: opowiada ludziom ich przypadki. Dla ktorey **Aquila Ponticus**,
- 2: wielkiey náuki człowiek/z kościoła był wyrzucony: iż fię (iáko
- 3: Epiphánius świádczy) tą náuką báwił. Lecz nie tylko Chrze=
- 4: ścijánie/ ále y Pogánie ćierpieć iey niechćieli. Bo (iáko Dio piŕze)
- 5: zá czáfu Auguftá Cefárzá/ ták Máthemátykowie/ Áftrologowie/
- 6: práktykarze/ iáko y kuglarze/ poŕpołu z Rzymu byli wywołáni.
- 7: **Robił kościoły srebne.**) To iest kłztały onego kościoła zacne⁸⁰(*marg*) **Kościół Diány w Ephezie.** (–)
- 8: Dyány: ábo ráczey obrázy z kápliczkámi z srebá odlewá=
- 9: ne/ ktore tym co ie do kościoła ślubowáli/ drogo przedawał y
- 10: wielkie ftąd pieniądze zbierał. Był ten kościół Dyány w Ephe=
- 11: zie z siedmi dziwow świátá/ iáko Plinius piŕze/ przez 400. lat od
- 12: wŕzytkiey Azyey budowány: 220. łokiet ná dłużá/ á ná fzerzá 112. w
- 13: ktorým było 127 filarow/ káždy z nich od iednego krolá wywiedzio
- 14: ny; 34. łokiet ná zwyfz: á z nich 60. litych ábo z miedzi vlanych.
- 15: **Ktorá chwali wŕsytká Azya.**) Iáko ná on czás przed przyściem
- 16: Pána Chriŕtuŕowym/ máło nie wŕzytek świát cudze bogi y báł=
- 17: wany chwalił; ták po rozgłóŕzeniu/ y roznieśieniu Ewángeliey
- 18: po świécie wftáło báłwochwálftwo/ y wŕzytek świát Chriŕtuŕá
- 19: Bogá chwali. O czym y Proroctwá były. (*marg*) **Kościół powŕsechny po wŕsytkim świécie rozŕszerzony.** (–)

ksiega: Acto

rozdział: 20

20: **ROZDZIAŁ XX.**

- 21: 1 Páweł zbiegawfzy rozmáite mieyfćá w Mácedoniey y Græ=
- 22: cyey/ 7 Kázanie ma w Troádzie w Niedzielę przy łamániu chle=

- 23: bá przez całą noc. 9 Kędy Eutychnus śpadłszy z trzeciego piętra/
24: vmął. 10 Ktorego Páweł ożywił. 17 W Milećie nápomina
25: bífkupy y przełożone kościelne. 28 Aby byli czuyjni w rządzeniu
26: kościoła Bożego. 36 Y modli się ze wśzytkimi. 37 Płącz wśzyt=
27: kich dla odefzcia Páwłowego.

werset: 1

- 28: **A** Gdy się wćifzył ten rozruch/ wezwawśzy Pá=
29: weł vczniow/ y nápomináiąc ich/ pożegnał się
30: z nimi/ y poiáchał áby śzedł do Mácedoniei.

werset: 2

- 31: A przefzedłszy one śtrony/ y nápomniawśzy ie długą
32: mową/ przyśzedł do Gręcyei.

werset: 3

- Gdzie zmiefzkawśzy
33: trzy mieśiące/ Zydowie nań zaśadkę vczynili/ gdy się
34: ná zad wieść miał do Syriey: y vmysłił wroćć się
35: przez Mácedonią.

werset: 4

- A puścił się z nim * " Sofipater'(marg) * **áz do Azyey.5 L. G. S.**
: " **Sopater.5 L. G. S. (-)**

- 36: Pirrhov' Beroeńki: z Tefáloniczan teź Aryftár=(marg) **G. (-)**

chus/ y

strona: 480

Rozd: 20. Apoftolkie.

480.

- 1: chus/ y Sekundus/ y Gáius Derbeyczyk/ y Tymothe=
2: uź: á z Azyanow/ Tychikus y Trophimus.

werset: 5

- 3: przod przyśzedłszy/ czekáli nas w Troádzie.

werset: 6

- 4: dniách Przaśnikow odpłynęliśmy od " Philippowá:(marg) " **Philippowo, iest imię miáftá, do ktorego mieśczan iest liśt Páwła S. (-)**

5: y przyżłiśmy do nich do Troády zá pięć dni: gdzieśmy

6: zmiefzkáli siedm dni.

(*marg*) **Záčz: 43.** (–)

werset: 7

7: A w pierwfzy **dzien** po szábácie/ " gdyśmy się zešli'(*marg*) " **gdy się zešli vczniowie.G.**
(–)

8: ná łamánie chlebá/ Páweł " przepowiedał im' máiąc(*marg*) " **disputował z nimi.L.** (–)

9: wyiechác názáiutrz: y przedłużył mowę aż do pułno=

10: cy.

werset: 8 | A było wiele lamp ná oney láli/ gdzieśmy byli

11: zgromádzeni.

werset: 9 | A siedząc niektory młodzieniec i=

12: mieniem Eutyclus w oknie/ będąc zięt ciężkim

13: ínem/ gdy Páweł długo przepowiedał/ zmorzony ode

14: ínu/ ípadł ná doł z trzeciego piętrá/ y podniešion ieft

15: vmárły.

werset: 10 | Do ktorego sftąpiwłszy Páweł/ przypadł

16: nań/ á obłápiwłszy go rzekł: Nie trwoźcie się: boć w

17: nim ieft duřzá ie⁸⁰.

werset: 11 | A gdy zásię wftąpil/ y łamał chleb

18: y kofztował/ y dořyc długo aż do šwitánia przepowie=

19: dał; tákże wyřzedł.

werset: 12 | Przywiedli teř młodzieńcá one=

20: go żywego/ y byli nie pomálu poćiefzeni.

werset: 13 | A my po=

21: řzedłszy do okrętu/ wieźliśmy się do Alřonu/ ábyśmy ftám

22: tąd wzięli Páwłá: ábowiem ták był pořtanowił/ má=

23: iąc łam pieřzo íć.

werset: 14 | A " gdy nas znalazł' w Alřonie/(*marg*) " **gdy się z námi zřsedł.1 L. G.** (–)

24: wzięwszy go przyiáchálfimy do Mityleny.

werset: 15 | A ftám=

25: tąđ odwiozłzy fię/ názáiutrz przybieglímy przeciw

26: Chiiu: á drugiego **dniá** przyplýnęlfimy ku Samu: á

27: * názáiutrz przyłzlfimy do Miletu.(*marg*) * **pomiełskawłsy w Trogiliu.** (-)

(*marg*) **Zácz: 44.** (-)

werset: 15

28: Abowiem Páweł poštánowił był minąc Ephez:

29: áby mu nie przyłzło trawić czáfu w Azyey. Bo fię kwá

30: pił/ iefli można rzecz/ áby ná " dzień Pięćdziefiátnice'(*marg*) " **dzien Swięteczny.** (-)

31: był w Ieruzálem.

werset: 17

32: A z Miletu połławłszy do Ephezu/ przyzwał " ftár=

33: łzych kościelnych.

(*marg*) " **Biskupow káplánow y przelożonych kościelnych, iáko małs niź: v. 28.** (-)

werset: 18 | Ktorzy gdy przyłzli do niego ~ y

34: byli wełpolek'/ rzekł im: Wy wiecie od pierwłzego(*marg*) ~ **G.** (-)

Ppp

dniá

strona: 481

481.

Dzieie Rozd: 20.

1: dniá ktoregom włzedł do Azyey/ iákom z wámi był

2: przez włzytek czás:

werset: 19 | łluząc Pánu z włzeláką pokorą/

3: " y ze łzámí' y pokuáfami/ ktore ná mię przychadzály z(*marg*) " **y z wielą łez.G.** (-)

4: załadek Zydowłkich:

werset: 20 | iákom nie opuścíl nic pożyte=

5: cznego/ żebych wam oznaymić nie miał/ y náuczyc

6: was iáwnie y po domiech:

werset: 21 | oświadczáiąc Zydóm

7: y Pogánom pokutę ku Bogu/ y wiarę w Páná ná=

8: Ízzego Iefufá Chriftufá. *

(marg) **Kazanie Apostolskie nie fámą wiarę ludziom záleca, ále y pokutę. (-)**

werset: 22

9: A teraz oto ia zwiázány duchem/ idę do Ieruzá=

10: lem: niewiedząc co fię tám zemną dźiac będzie:

werset: 23

11: dno że Duch święty po wśzytkich mieściech świád=

12: czy mi/ powiedáiąc: że mię więźienia y vtrapienia

13: czekáią w Ieruzálem.

werset: 24

14: żę/ y zdrowia mego drożey fobie nie Ízacuię niżli mnie *(marg)* " **ninacz niedbam, áni dufse fwey v siebie zá drogą poczytam.G. (-)**

15: fámego': bym tylko dokończył biegu mego */ y poślugi *(marg)* * **z wefelem.G. (-)**

16: ktoram wziął od Páná Iefufá/ ku oświadczeniu E=

17: wángeliey łálki Bożey.

werset: 25

18: oglądacie więcey oblicza mego wy wśzyscy/ przez kto

19: rem przelzedł przepowiedáiąc kroleństwo Boże.

werset: 26

20: toż oświadczam fię wam dnia dźisieyÍzzego/ " żećiem

21: ia ieft czyft ode krwie wśzytkich'.

(marg) " **żem żadnemu nie ieft przyczyną zátrácenia. Hebráífm.G. (-)**

werset: 27

22: nie chronił/ żebych wam nie miał oznáymiać wśzel=

23: kiej rády Bożey.

werset: 28

24: Ízytkiey trzody/ nád ktorą was Duch S. pośtánowił

25: Biskupámi; ábyście rządźili kościół Boży/ ktorego

26: nábył krwią ńwoią.

(*marg*) **Oto maś krew Bożą, iż Pan Chrifus ieft w iedney perfonie Bog y człowiek.**

(-)

werset: 29 " Iac wiem' że po odefzćiu mo=(*marg*) " **Boć ia to wiem.G.** (-)

27: im wnida między was wilcy " drapieźni' nie folgując(*marg*) " **frodzy ábo ciężcy.1 L.**
G. (-)

28: trzodźie.

werset: 30 Y z was ńamych powńtanań mężowie mo=

29: wiący przewrotnońci/ áby odwiedli vcnie zá ńobą.

werset: 31

30: Dla tegoż czuyćie: pomniac/ żećiem przez trzy ńa=

31: tá wnocy y we dnie nie przeńtawał nápominać ` z was'(*marg*) **G.** (-)

32: *káźde*^{go} ze ńzami.

werset: 32 A teraz * poruczam was Bogu y ńo=(*marg*) * **brácia.G.** (-)

33: wu ńalki iego/ ktery może przybudowac/ y dac * dzie=(*marg*) * **wam.G.** (-)

34: dzictwo między wńzytkimi pońwięconymi.

werset: 33 Nie

pońżadaćiem

strona: 482

Rozd: 20. Apoftolńkie.

482.

1: pońżadaćiem żadnego z was ńrebrá " áni' zlotá/ áni(*marg*) " **áboNL. G. S.** (-)

2: ńzaty.

werset: 34 Sámi wiećie iż moim potrzebom y tych kto=

3: rzy ńa zemna/ ńluzylly te ręce.

werset: 35 Wńzytkoćiem wam

4: vkazał/ iż tak prácuiać potrzebá podeymowac ńábe:

5: á pámiętać ná " ńowo' Pána Iefufowe/ że on mowił;(*marg*) " **ńłowá.G.** (-)

6: Szczęńliwńza ieft **rzecz** dáwac/ niżeli brac.

werset: 36 A gdy to

7: rzekł/ klęknawszy na kolana swe/ modlił się z nimi w=

8: łzytkami.

werset: 37 Y sstał się płacz wielki wszystkich/ a vpa=

9: dając na łzy Pawłowej/ całowali go.

werset: 38 będąc nabar=

10: żię żałobni z tego słowa/ które powiedział; że wię=

11: cej nie mieli oglądać oblicza jego. Y odprowadzili

12: go do okrętu.

13: NAVKI Y PRZESTROGI.

14: **Gdyśmy się zeszli na łamanie chleba.**)(*marg*) **Rozdawanie S. Sakramentu.** (-)

Tu Paweł S. w Niedzielę

15: chleb łamał/ tak iako gi łamią w naswiętłym Sakramencie ciá=

16: ła Chrystuowego: y miał kazanie do ludu/ przed łprawowaniem

17: y rozdawaniem świętego Sakramentu/ y potym. *Aug: epift: 66.*

18: *ad Cafulanum.* Y Bedá na to mieyfce.

19: **Na dzień pięćdziesiątnice.**) To iest/ na dzień Święteczny. Co E=

20: piphánius zacny Doktor Græcki wykłáda o Świętkách Chrze=

21: ścijánłkich. (*marg*) **Świętki Chrześcianskie.** (-) Acz Chryfoftom S. rozumie/ że się

Paweł śpiefzył do

22: Hieruzálem/ nie tak dla łamego świętá/ które y gdzie indzie ob=

23: chodzić mogł/ iako dla wielkiego zgromádenia ludzi na to świę=

24: to: áby nieprzyacióły swoie mogł pozyłkác. Lecz to pewna/ że

25: iuz na on czas Apoštołowie/ iako Niedzielę miáło Soboty świę=

26: ćili; tak też y Wielkanoc y Świętki Chrześcijánłkie obchodzili.

27: **Biskupami.**) Oto Biskupi ábo kápłani (bo się to o oboich ro=

28: zumieć może/ iako y presbyteri) łá łprawcy y rzádcy kościoła (*marg*) **Biskupi y kápłani.**

(-) Bo=

29: żego y łá namiełtnicy Duchá S. y wrzędnicy iego.

30: **Krwia swoia.**) Oto Chrystus iest Bog/ który sstałszy się czło=

31: wiekiem/ kupił sobie kościół własną krwią swoią. (marg) **Bostwo y człowieczeństwo Chrystufowe.** (-) Lecz to miey=

32: Ice Czechowic fałszuie. Naprzod przydawaiąc słowo (syna) ktore

33: go w texcie ani w Græckim ani w Láciińkim zgoła żadnym nie

34: máż. Więc to co nápiřano/ własną krwią/ ábo przez krew wła=

35: Iną/ odmieniáiąc w ono/ przez krew własnego: (marg) **Fałserřtwo Czechowicowo.**

(-) czego nie tylko

36: Láciińki/ ále ani Græcki text nie dopuřcza: Bo pod iednym ártu

37: kułem *et in eodem casu* (*δια του ιδιουαιματος*, przez własną

Ppp 2

krew)

strona: 483

483.

Dzieie Rozd: 21.

1: krew) nie o dwu roźnych rzeczách (o krwi y o Synie) ále o iedney

2: rzeczy (o własney krwi) mowi. To teź Czechowicowi namniey nie

3: pomaga/ iż nie ftoi *τωιδιωαμαγ*. Bo Grækowie nie máiąc

4: *Ablatium*, miářto niego vźywaiąc nie tylko *Datium*, ále y *Geni=*

5: *tium cum præpositione δια*, iáko ná tym mieyřcu: Ták iż toź ieřt

6: nábyć kořciolá krwią własną/ co y przez krew własną. **Wilcy drapieźni.**) (marg)

Własności hæretykow. (-) Y tu mařz kilká własności hæretykow. Ie= (marg) **1.** (-)

7: dná/ iż fą iáko wilcy tãrgaiący y rořprazaiący trzodę Páná Chri=

8: řtufowę. Druga/ iż powřaią y wychodzą z kořciolá/ iáko y Ian (marg) **2.** (-)

9: S. mowi: Wyřzli z nas/ ále nie byli z nas. Trzeciá/ iż mowią (marg) **3.** (-)

10: przewrotnořci: Ze wřzytko ich řtãranie ná tym ieřt/ áby to wy=

11: wrořili co dobrze w kořciiele Duch S. pořtãnowiř. Czwarta/ iż (marg) **4.** (-)

12: to wřzytko czyniá/ áby vwiedli vcźnie zá sobą: to ieřt/ áby nową

13: řektę zálożyli/ á tym sobie řlawę vcźynili: áby od Lutrá zwano

14: Luterany/ od Kálwiná Kálwinifty/ od Serwetá Serwetany.

15: **Szczęřliwřsa ieřt dáwáć.**) (marg) **Trãdicie.** (-) Tego řłowá Pãńřkiego w Ewãgeliey

16: nie czytany. Bo nie wřzytko ieřt nápiřano co Pan mowiř y czy=

17: niř. Ale to Páweř S. ábo řlyřzał od ktorego z Apořtořow/ ábo

18: miał z Duchá S. **Raban.**

ksiega: Acto

rozdział: 21

19: **ROZDZIAŁ XXI.**

20: 1 Páwłowi do Ieruzálem ciągnáćemu/ y bráćią w drodze ná=
21: wiedzáćemu/ 10 Prorok Agáb więzienie/ ktore go miało w Ie=
22: ruzálem potkác/ opowieda. Ale Páweł gotow będąc vmrzeć
23: dla Chriřtuřá/ 17 Przedřię pořzedł do Ieruzálem. 20 Rádzą mu
24: áby řię z drugimi oczyřcił/ žeby vřzedł Zydow złego domniemá
25: nia. 27 Co gdy vczynił/ poimano go w kořciele. 31 A gdy go
26: Zydowie zábić chćieli/ 33 Rotmiřtrz go im wydárł: y **związáne**^{go} zá=
27: wieřć do obozu rořkazał. 40 Wřzákže mu do ludu mowić dozwolił.

werset: 1

28: **3 Y** Stało řię gdyřmy odiecháli rozřtawřzy řię z ni=
29: mi; przyřlynęřliřmy prořtym pędem do Kou/
30: á názáiutrz do Rhodu/ á řtámtąd do Pátáry.

werset: 2

31: A znáľzřzy okręť ktory miał płynáć do Feniki/ w=
32: řiadřzy **wen** iácháľiřmy.

werset: 3 A gdy řię nam vřkazał Cypr/

33: zořtáwiřzy go po lewey řtronie/ płynęřliřmy do Syri=
34: ey/ y przyřpáwiľiřmy řię do Tyru: ábowiem tám z o=
35: kręťu řkládác miano towar.

werset: 4 A znáľzřzy vřcznie/

zmieřzkáli=

strona: 484

Rozd: 21. Apoftolřkie.

484.

1: zmieřzkáľiřmy tám řiedm dni: ktory Páwłowi mo=

2: wili przez Duchá/ áby nie chodził do Ieruzálem.

werset: 5 | A

3: gdyfmy wymieszkali **one** dni/ wyfzedfzy pozfliłmy **á** wfzy=

4: fcy nas prowadzili z żonámi y z díatkámi áż zá miá=

5: fto: á klęknáfzy ná koláná nád brzegiem/ modlili=

6: fmy fię.

werset: 6 | A pożegnáfzy fię fpołecznie/ weszliłmy w

7: okręt: oni też wrocili fię do **domow** fwoich.

werset: 7 | A my

8: " przepráwiłfy fię' od Tyru przyplýnęliłmy do Pto=(*marg*) " **odpráwiłfsy plýnienie** 12

L. G. (-)

9: lemáidy: á przywitáfzy fię z bráciá/ mieszkáliłmy v

10: nich ieden díeń.

(*marg*) **Zácz: 45. (-)**

werset: 8 |

11: Lecz názáiutrz wyfzedfzy/ przyfzliłmy do Cezáre=

12: iey. A wfzedfzy w dom Philippá Ewángeliłfy/ kto=

13: ry był ' ieden' z onych " fiedmi/ zoftáliłmy v niego.(*marg*) **2 L. G.**

: " **Rozumiey dyákonow. (-)**

werset: 9 | A

14: ten miał cztery corki pány/ ktore prorokowáfy.

(*marg*) **Iáko Piotr miał żonę, ále z nią nie obcowál po fwym powołániu, iáko máł**

Matt: 19. ták fię też rzecz może o tym Philippie Diákonie. (-)

werset: 10 | A

15: gdyfmy **tám** przez niemálo dni mieszkáli/ nádzedł z Iu=

16: díkiey ziemie prorok niektory imieniem Agáb.

werset: 11 | Ten

17: przyfzedfzy do nas/ wzięwfzy pás Páwłow/ y zwiáza=

18: wfzy fwoie nogi y ręce/ rzekł: To mowi Duch sfwięty:

19: Męża ktorego iest ten pás/ tak związą w Ieruzálem

20: Zydowie/ y podádzą w ręce Pogánów.

werset: 12 Co gdyfmy

21: wślyfzeli/ prósilifmy y my/ y ci ktorzy ná onym mieyfcu

22: byli/ áby nie chodził do Ieruzálem.

werset: 13 Tedy odpowie=

23: dział Páweł/ y rzekł: Co czynicie/ płącząc/ á tra=(*marg*) **G.** (-)

24: piąc ferce moie? Abowiem ia gotowem nie tylko być

25: związán/ ále y vmrzeć w Ieruzálem/ dla imieniá Pá=

26: ná Iefufowego.

werset: 14 A gdyfmy go námowić nie mo=

27: gli/ przeštálifmy/ mowiąc: Niechayżeć fię dzieie wo=

28: la Pánfka.

werset: 15 A po onych dniách nágotowawfzy fię/

29: przyfzliifmy do Ieruzálem.

werset: 16 A fziłi teź fpołu z námi

30: vczniowie z Cezáreiey/ prowadząc z fobą (v ktorego=

31: fmy gofpodą ftác mieli) " Iázoná' niektorego Cypryi=(*marg*) " **Mnázoná.NL. G. S.** (-)

32: czyká/ ftárego vczniá.

werset: 17 A gdyfmy przyfzli do Ieru=

33: zalem/ wdzięcznie nas przyięli brácia.

werset: 18 Lecz názá=

34: iutrz wfzedł Páweł z námi do Iákubá/ y zebráli fię w=

1: fzyfcy ftárfzy.

werset: 19 ktore pozdrowiwfzy/ opowiedział im

2: wfzytko z ośobná co Bog czynił miedzy Pogány przez

3: służbę iego.

werset: 20 A oni wysłuchawszy/ chwalili Bogá/

4: y rzekli mu: Widziśz brácie/ iáko iest wiele tysięcy Zy=

5: dow ktorzy vwierzyli: á wżyścy goráco przy zakonie

6: ítoią.

werset: 21 A słyszeli o tobie z powieści/ iż vczyśz odstá=

7: nia od Moyześzá/ tych * Zydow ktorzy są między Po=(*marg*) * **wśytkich.G.** (-)

8: gány: powiedáiąc że nie máią obrzezywać śynow swo

9: ich/ áni chodzić wedle " zwyczáiu'.

(*marg*) " **zwyczáiow.G.** (-)

werset: 22 Coż tedy iest?

10: koniecznie się lud zeyść musí: bo wślyśzą żeś przyśzedł.

werset: 23

11: A przetoż vczyń to cóć powiedamy. Są v nas czte=

12: rey mężowie/ " ktorzy ná sobie ślub máią.

(*marg*) " **to iest, Názareyczykowie.** (-)

werset: 24 Te przy=

13: iąwśzy/ oczyścze się z nimi: y " zlož się z nimi/ áby ogo=(*marg*) " **ná ofiáry ktore oddać máią.** (-)

14: lili głowy: á poznáią wżyścy/ że to co o tobie słyszeli/

15: fałśz iest: ále **iz** y sam chodźisz przeftrzegáiąc zakonu.

werset: 25

16: Lecz o tych ktorzy vwierzyli z Pogánow/ myśmy

17: piśáli/ ítanowiąc/ áby * się wyśtrzegáli tego co iest(*marg*) * **nic tákowego nie záchowáli: tylkoż áby.G.** (-)

18: ofiárowano bálwanom/ y krwie/ y rzeczy dawionych/

19: y porubśtwá.

(*marg*) **Záčz: 46.** (-)

werset: 26

20: Tedy Páweł wziąwłszy one męże/ názáiutrz o=

21: czyściony będąc z nimi włzedł do kościoła/ " opowie=

22: dáiąc wypełnienie dniow oczyszcienia/ aż zá kázdego(marg) " **vdáiąc fię záte⁸⁰, który zdrugimi wypełnił czas Názareyftwá. (-)**

23: z nich była oddána ofiára.

werset: 27] A gdy fię wykonać miá=

24: ło siedm dni/ Zydowie z Azyey wyźrzawłszy go w koś=

25: ćiele/ wzburzyli włzytek lud/ y pochwyćili go/

werset: 28] woła=

26: iąc: Mężowie Izráelfcy/ rátuyćie: Tenci to iest

27: człowiek ktory przeciw ludowi y zakonowi/ y mieścu

28: temu/ włzędy włzytkich vcy: á nádto y Pogány wpro

29: wádził do kościoła/ y zgwałcił to mieyłce święte.

werset: 29]

30: (Abowiem **przedtym** widzieli z nim w mieście Trofi=

31: má Ephezkiego/ ktorego mniemáli żeby Páweł w=

32: wiodł do kościoła)

werset: 30] Y wrzuciło fię włzytko miáfto/

33: y zbieżał fię lud. A poimawłszy Páwła/ wywlekli go

34: z kościoła/ y nátychmiał drzwi zámkniono.

werset: 31] A gdy

fię ftárali

strona: 486

Rozd: 21. Apoftolkie.

486.

1: fię ftárali iákoby go zábić/ przyślzá wieść do " Hetmá=

2: ná roty/ Iz fię wrzuciło włzytko Ieruzálem.(marg) " **wł: Tyśiáczniká. (-)**

werset: 32] Ktory

3: nátychmiał wziąwłszy słuźebne y " Rotmiłtrze/ przy=(marg) " **Setniki. (-)**

4: bieżał do nich. A oni wyźrzawłszy Hetmáná y słuźe=

5: bne/ przeštáli bić Páwłá.

werset: 33 Tedy Hetman przybliży=

6: wřzy fię poimał go/ y kazał go dwiemá łáncuchy zwię=

7: zác: y pytał fię ktoby był/ y coby vczynił.

werset: 34 A " drudzy (*marg*) " **iedni ták drudzy owák.** (-)

8: co innego' wołáli miedzy rzefzą.

werset: 34 Lecz gdy fię nic pe=

9: wnego dowiedzieć nie mogł dla zgiełku/ kazał go w=

10: ieść do obozu.

werset: 35 A gdy był v wřchodu/ przydáło fię iż

11: go práwie nieśli żołnierze dla gwałtu onego ludu.

werset: 36

12: Abowiem mnoftwo ludzi szło zá nim/ wołáiąc:

13: Strać go.

werset: 37 A gdy miał być wprowadzony Páweł

14: do obozu/ rzekł Hetmánowi: Godźili mi fię co mowić

15: do ćiebie? A on rzekł: Vmiesz po Græcku?

werset: 38 A nie

16: tyżeś ieft on Egipcyanin/ ktoryś przed tymi dni v=

17: czynił rozruch/ y wywiodłes ná pułzczą cztery tyśią=

18: ce mężow zboycow.

werset: 39 Y rzekł ` do niego' Páweł: Ia=(*marg*) `G. (-)

19: ćiem ieft człowiek Zyd Tárfeńczyk/ miefzczánin nie z

20: podlejšzego miáftá Cylicyey. Lecz profzę ćię dopuść

21: mi mowić do ludu.

werset: 40 A gdy on dopuścił/ Páweł fto=

22: iąc ná wřchodzie/ fkinął ręką ná lud/ á gdy było wiel=

23: kie milczenie/ vczynił rzecz **do nich** Zydowřkim ięzy=

24: kiem/ mowiąc.

25: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 26: **Pánny ktore prorokowały.**) W tych czterech corkách Philippo=
27: wych (według Hieronymá) po krzyżu Pánńkim pánieństwá pier=
28: wiańtki były poświęcone. A iáko Oekumenius piíze/ przydał to
29: Lukáfz S. ná zálezienie dziewictwá/ (*marg*) **Pánny Bogu oddáne.** (-) ktore ony z
nabożeństwá ku
30: Bogu záchowały: y przetoż dar prococtwá otrzymały. Lecz
31: Philippá oycá ich/ nie prze to Ewángelišťą nazywano/ żeby kiedy
32: piífał Ewángeliá: ále iż iá pilnie opowiedá. (*marg*) **Ewángelišťá.** (-) Iáko y Páweł Ty=
33: motheufzá nápomina/ áby vrząd Ewángelišťy wykonał/ nie w
34: piíaniu/ ále w opowiadaniu Ewángeliey.
35: **Przeŝtrzegáiąc zakonu.**) Acz ceremonie zakonne iuż ná on czás (*marg*) **Ceremoniae**
zakonne do czáfu mogły być od wiernych zátzymáne. (-)

były vmo=

strona: 487

487.

Dzieie Rozd: 22.

- 1: były vmorzone y niepożyteczne: wśzákże iefzce nie były śmiertelne
2: áni ŝkodliwe/ tym ktorzy ie záchowáli/ poki iefzce Ewángelia do=
3: ŝtátecznie nie była ogłóŝzoná: y mogły być choć od Chrześcijá=
4: now do czáfu chowane/ tym vmyŝłem/ áby mdłym Zydom dopie=
5: ro náwroconym/ ábo myŝlącym o náwroceniu/ nie dáli zgorŝzenia.
6: Iáko tu Apoŝtołowie z náthnienia Duchá S. poŝtánowali/ fol=
7: guiąc do czáfu krewkoŝci nowych Chrześcijánow z Zydom náwro=
8: conych. (*marg*) **Dekrety Koncyliow iáko ważne.** (-) A obácz iáka iefť ważnoŝć
dekretow ŝtárfzych ábo Kon=
9: cyliow: że y Páweł S. ktory nie od człowieká/ ále od fámeo
10: Chriŝtuŝá wziął był Ewángeliá: y ktory ŝię był dla tego w Anty=
11: ochiey Piotrowi ŝprzećiwił/ y w liŝciech ŝwych iuż był wiele piífał
12: o odrzuceniu ceremoniy zakonnych: á wždy ták ŝobie ważył ten
13: dekret ŝtárfzych/ iż nań wnet zezwolił: y vczynił to co tylko nabo=

14: źnieyǫzy z Zydow zwykli byli czynić.

ksiega: Acto

rozdzial: 22

15: ROZDZIAŁ XXII.

16: 1 Rzecz Páwłowá do Zydow/ ktora dáie ǫpráwę wiáry y náwro=

17: cenia ǫwego. 22 Zydowie wołáią áby był zábit. 24 Rotmiǫtrz

18: go wieǫć każe do obozu/ áby go biczmi ǫprobował. 25 Ale wǫty=

19: ǫzawǫzy iź Páweł iest Rzymiáнин. 29 Dał mu pokoy.

werset: 1

20: **M** 3 Eźowie bráćia y oycowie/ " ǫłuchayćie tey

21: ktoraǫ teraz do was czynię obmowy'.

(*marg*) " **ǫłuchayćie moiey do was teraz obmowyG.** (-)

werset: 2 (A gdy

22: wǫłyǫzeli iź do nich mowił po Zydowǫku/ tym

23: więtfze milczenie vczynili.

werset: 3 Y rzekł) Iáćiem iest

24: mąǫ Zydowin/ vrodzony w Társie Cylicyǫńkim; lecz

25: wychowan w tym mieǫcie v nog Gámáliełowych/

26: wyćwiczony " według prawdy zakonu oyczyǫtego': go=(*marg*) " **doǫtátecznie w zakonie oyczyǫtym.G.** (-)

27: rácyǫm będąc miłownikiem " zakonu' iáko wy wǫzyǫcy(*marg*) " **BogáG.** (-)

28: dźiǫ iestęćie:

werset: 4 ktoryǫm przeǫládował " tę drogę' áǫz(*marg*) " **tę wiáre Chrzeǫćiáńską.** (-)

29: ná śmierć/ wiáǫc y podawáiąc do więźnienia y mę=

30: że y niewiáǫty:

werset: 5 iáko mi **tęgo y** Arcykapłan iest ǫwiad=

31: kiem/ y wǫzyǫcy ǫtárfzy: od ktorych teǫ liǫty wǫziáwǫzy

32: do bráćiey/ iechałem do Dámáǫzku/ ábych przywiodł

33: ty co táǫm byli/ powiáǫzawǫzy do Ieruzálem/ áby byli

34: fkaráni.

werset: 6 Y przydało fię gdym iáchał/ y przybliža=

35: łem fię do Dámáfzku o południu/ iż nagle oświeciła

fię około

strona: 488

Rozd: 22. Apoftolkie.

488.

1: fię około mnie wielka światłość z niebá:

werset: 7 Y vpadłzy

2: ná ziemię/ wślyżałem głos mowiący mi: Száwle/

3: Száwle/ przecz mię prześláduiefz?

werset: 8 A iam odpowie=

4: dźiał: Ktoś ieft Pánie? Y rzekł ku mnie: Iam ieft Ie=

5: fus Názareńki/ ktorego ty prześláduiefz.

werset: 9 A ci kto=

6: rzy byli zemną/ ácz widźieli światłość *; ále głofu(marg) * **y połękáli fię.G. (-)**

7: nie ślyfzeli onego ktory zemną mowił.

werset: 10 Y rzekłem:

8: Coż vczynię Pánie? A Pan rzekł do mnie: Wítaw=

9: łzy idź do Dámáfzku: á támci powiedzą o wśzytkim co

10: małz czynić.

werset: 11 A gdym niewidźiał przed iáfnością

11: światłości oney/ prowadzony zá rękę od towarzy=

12: łzow przyzedłem do Dámáfzku.

werset: 12 A Anániałz niekto=

13: ry mąż * wedle zakonu/ máiąc świadectwo od wśzyt=(marg) * **pobożny.1L. K. G. (-)**

14: kich Zydow mieszkájących */

(marg) * **w Dámáfsku.K. G. (-)**

werset: 13 przyzedłzy do mnie y

15: łtánawłzy rzekł mi: Száwle bráćie/ przeyźrzy. A ia

16: teyże godziny weyrzałem nań.

werset: 14 | A on rzekł: Bog oy=

17: cow náfzych obrał ciebie ábyś poznał wolę iego/ á iż=

18: byś oglądał " ísprawiedliwego/ y słuchał głófu z vft ie=(*marg*) " **to ieft, Chrifćá Páná.**

(-)

19: go.

werset: 15 | Abowiem będźiefz iego świádkiem do wśytkich

20: ludźi/ tego coś widział y słýfzał.

werset: 16 | A teraz co odwła=

21: czałz? Wítań á okrzći fię/ á " omyi grzechy twe' wzy=(*marg*) " **á omyi fię z grzechow
twych3 L. G. S.** (-)

22: wáiąc imieniá " iego'.

(*marg*) " **Pánskiego.G.** (-)

werset: 17 | Y przydáło mi fię gdym fię

23: wrocił do Ieruzálem/ á modliłem fię w kośćiele " żem

24: był od fiebie odźzedł.

(*marg*) " **żem był w záchwyceniu. Páweł widział Páná Iefufá.** (-)

werset: 18 | Y widziałem go mowiácego

25: ku mnie: Spiefz fię/ á wynidź rychło z Ieruzálem: á=

26: bowiem świádectwá twego nie przyimá o mnie.

werset: 19 | A

27: iam rzekł: Pánie/ onić wiedzą/ żećiem ia fadzał do

28: więźienia/ y bijałem po boźnicách wierzące w cię.

werset: 20 |

29: Y gdy wylewano krew Szczepaná " męczenniká (*marg*) " **pierwfsego męczenniká ábo
świádká twego.G.** (-)

30: twego' iam też tudźiefz ítał/ y zezwalałem * y ítrze=(*marg*) * **ná zámordowanie iego.G.**

(-)

31: głem ízat tych ktorzy go mordowáli.

werset: 21 Y rzekł ku

32: mnie: Idźże/ bo ia do Pogánow dáleko pošlę cię.

werset: 22

33: Słucháli go tedy aż do tego fłowá: á **tu** podnieśli

34: głos swoy mówiąc: Zgładź z zemie takiego **człeká**: bo

Qqq

nie słuŕza

strona: 489

489.

Dzieie Rozd: 22.

1: nie słuŕza áby miał żyć.

werset: 23 A gdy oni wołáli y miotáli

2: lzáty ˘ fwe/ y ciłkáli proch ná powietrze;(marg) ˘ **G. (-)**

werset: 24 rofkazał go

3: Hetman wieść do obozu/ " y biczowác y męczyć go':(marg) " **y biczmi go sprobowácG.**
(-)

4: żeby lię dowiedział przyczyny/ dla czegoby ták nań

5: wołano.

werset: 25 A gdy go rzemieńmi zwiázano/ rzekł Pá=

6: weł do Rotmiłtrzá támże stoiącego: Izali lię wam

7: godzi człowieká Rzymiániná y nie ofádzonego biczo=

8: wác?

werset: 26 Co vłlyfzawłzy Rotmiłtrž/ przyłtapiwłzy o=

9: powiedział Hetmánowi mówiąc: * Co małz czynić?(marg) * **Obácž.G. (-)**

10: bo ten człowiek iełt Rzymfki miefzczánin.

werset: 27 A przy=

11: łtapiwłzy Hetman/ rzekł mu: Powiedz mi ieliś ty

12: iełt Rzymiánin? A on rzekł: Táki iełt.

werset: 28 Y odpowie=

13: dział Hetman: Iam zá wielką summę tego " miáltá'(marg) " **mieyfckiego.NL. K. G. (-)**

14: dołtał. A Páweł rzekł: A iam lię y vrodził.

werset: 29 | Ná=

- 15: tychmiałt tedy odftąpili od niego íi co męczyć
16: mieli. K temu fię y Hetman zlékl/ dowiedziawłzy fię
17: że był Rzymiáninem/ á iz go był związał.

werset: 30 | A názá=

- 18: iutrz chcąc pewnie wiedzieć o ktorąby rzecz był od
19: Zydow obwinion/ rozwiązał go*: á rofkazał fię zeyść(marg) * **z onych związek.G. (-)**
20: " kápłanom'/ y włzytkiey ich siedzącey rádzie: á wy=(marg) " **Arcykápłanom.G. (-)**
21: wiodłzy Páwła poftáwił przed nimi.

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 23: **Omyi grzechy twe.)** Krzeft S. omywa grzechy/ iáko tu iásnie
24: widzifz/ á nie znáczy tylko (iáko hæretycy mowia) żeby grzechy
25: przed tym były odpufzczone: ábo żeby przez fáme wiaré były od=
26: pufzczone. (marg) **Moc krztu S. (-)** A ták náuká kościelna ieft z świętym pímmem
zgodna/
27: ktora trzyma/ iz Sákrámenty dáia łáfkę/ przez moc fámeo Sá=
28: krámentu/ ktory ieft złożon z fłowá y z elementu.
29: **Y zezwalałem.)** Nie tylko przełożeni/ ále y włzyscy inni ktorzy(marg) **Zezwalaíący
ná zle. (-)**
30: zezwalaia ná śmierć ábo vciśnienie ludzi Chrześcijáńfkich dla po=
31: włzechney wiary/ ciężko Pána Bogá obrażaia. Iáko tu zeznawa
32: Páweł s. wyflawiaiać wielkie miłóšierdzie Bozkie przeciw fobie.

ksiega: Acto

rozdział: 23

33: ROZDZIAŁ XXIII.

- 34: 1 Páweł przed kápłany y włzytká rádá chcąc mowić/ 2 Aná=
35: niałzá ktory go policzkowác kazał/ ściána pobielána názwał.

5 Z czego

- 1: 5 Z czego się zaś wymowił. 6 A zawoławszy że był Pharyzeu=
2: szem/ rozruch między Żydów uczynił. Potym do obozu wędzio=
3: ny/ 11 W nocy od Pana był wzmocniony. 12 A gdy się nań sprzy=
4: śięgli Żydowie/ że go zabić chcieli/ 16 Sierżeniec Pawłowi od=
5: krył Rotmistrzowi ich sprzyśiężenie. 22 Przetoż go Rotmistrz
6: odeśłał nocą do Cezareiey/ do Felixá ftaroty. 26 Kopia listu
7: Rotmistrzowego.(*marg*) **Zącz: 47.** (–)

werset: 1

- 8: **A** Paweł patrząc pilnie na onę radę siedzącą/
9: rzekł: Mężowie bracia/ ja ze wżytkiego sum=
10: nienia dobrego zachowałem się przed Bogiem
11: aż do dnia tego.

werset: 2 A Ananiaż Arcykąpłan kazał go

- 12: tym którzy przy nim ftali bić w głębę.

werset: 3 Tedy rzekł

- 13: Paweł k niemu: Skarże cię Bog ściáno pobielona.
14: A ty " siedząc ładziłz' mię wedle zakonu; á roskazuiefz(*marg*) " **siedzifs ładzącK. G.**
S. (–)
15: mię bić przeciw zakonowi?

werset: 4 A ci którzy tam ftali/

- 16: rzekli: Arcykąpłanowi Bożemu " złorzeczyłz'?

(*marg*) " **łaiefs.** (–)

werset: 5 A Pa=

- 17: weł rzekł: Nie wiedziałem bracia/ żeby był Arcyká=
18: płanem. Bo nąpifano ieft: Przełożonemu ludu
19: twego złorzeczyć nie będzielz.

werset: 6 A wiedząc Paweł że

- 20: iedną część byłá Sáduceufzow/ á druga Pharyzeu=

21: Ízow; záwołał w **oney** rádźie: Mężowie bráćia/ iam

22: ieft Pháryzeufz/ fyn Pháryzeufzow: o nádźieię y **o** po=

23: wftanie vmárłych mnie **tu dziś** łądzą.

werset: 7 | A gdy to wy=

24: mowił/ wízczał fię rozruch miedzy Pháryzeufzámi y

25: Sádduceufzámi: y rozerwáło fię ono zgromádzenie.

werset: 8 |

26: Abowiem Sádduceufzowie powiedáią; iż nie máłz

27: zmartwychwftania/ áni ániołá/ áni ducha: á Pháry=

28: zeufzowie **to** oboie przyznawáią.

werset: 9 | Y sftáło fię wołá=

29: nie wielkie. A powftawłzy niektorzy * z Pháryzeu= (*marg*) * **Doktorowie z ftrony Pháryz.G.** (-)

30: Ízow/ Ípieráli fię mowiąc: Nic złęgo nie náyduiemy

31: w tym człowieku: á iefliż z nim mowił duch ábo án

32: ioł *?

(*marg*) * **nie walczmyfs przeciw Bogu.G.** (-)

werset: 10 | A gdy był wielki rozruch; boiác się " Hetman'(*marg*) " **ábo Rotmístrz tákże**

y nízey L. Tribunus, G.χιλιαρχος, to ieft, tyfićnik, przełózony nád tyfićcem żołnierzow. (-)

33: áby Páwłá nie rozłzárpáli miedzy łobą; rofkazał íść

34: łłuźebnym/ á wydrzeć go z pośrzodku ich; y odwieść

35: go do obozu.

werset: 11 | A przyłżłey nocy ftánąwłzy przy nim

Qqq 2

Pan/

strona: 491

491.

Dzieie Rozd: 23.

1: Pan/ rzekł: " Bądz ftály': abowiem iákoś o mnie ś=(*marg*) " **Vfay PáwleG.** (-)

2: wiádczył w Ieruzálem; tákżeć y w Rzymie trzebá

3: świadczyć.

werset: 12] A gdy był dzień/ łzczedłzy fię niektorzy z

4: Żydow/ " ślubem fię zawiązali' mowiąc; że nie mieli(marg) " **ábo, ſprzyſięgli fię.** (-)

5: áni ieść áni pić/ ázby zábili Páwła.

werset: 13] A było ich więcej

6: niż czterdzieści - mężow'/ ktorzy to ſprzyſiężenie v=(marg) **5 L.yG.LeczK.yS.máią to słowo.** (-)

7: czynili.

werset: 14] ktorzy przyſzedłzy do Arcykáplanow y Itár=

8: ſzych/ rzekli: Ślubemefmy fię zawiązali że nic vkuſić

9: nie mamy/ ázbyfmy zábili Páwła.

werset: 15] A przetoż wy te=

10: raz oznaymiecie Hetmánowi y rádźie/ áby go * do was(marg) * **itutto.G.** (-)

11: wywiódł: iákobyſcie fię mieli doſtáteczniey wywie=

12: dzieć o ſprávách iego. A my/ pierwey niżli doydźie/

13: gotowifmy go zábic.

werset: 16] Co gdy wſłyzzał ſieſtrzeniec

14: Páwłow tę náladkę/ przybieżawłzy y wſzedłzy do obo=

15: zu opowiedział Páwłowi.

werset: 17] A Páweł przyzwawłzy

16: k ſobie iednego z Rotmiſtrzew/ rzekł: Doprowadz

17: młodzieńcá tego do Hetmáná: bo mu coſ ma opo=

18: wiedzieć.

werset: 18] Przetoż tedy on wźiawłzy go przywiódł

19: do Hetmáná/ y rzekł; Páweł więżień * proſił mię/ á=(marg) * **przyzwawłſy.6 L. K. G. S.** (-)

20: bych tego młodzieńcá doprowadził do ciebie: ktoryc

21: ma coſ powiedzieć.

(marg) **Pátrzy iáka pilność y ludzkość byłá wrzędnikow pogánskich około więźniow
fwych, áby ich od wfselkiej krzywdy obronili. (-)**

werset: 19 A Hetman wźiawłzy go zá rę=

22: kę/ y odwiodłzy ná ftronę/ pytał go: Coż ieft co mi o=

23: znaymić małz?

werset: 20 A on rzekł: Vmysłili Zydowie prośić

24: cię/ ábyś iutro wywiodł Páwłá przed siedzącą rádę:

25: iákoby fię mieli co doftátiecznieyfzego o nim dowie=

26: dzieć.

werset: 21 Ale ty nie wierz im: Boć fię nań náśádźiło

27: z nich więcey niż czterdzieści mężow/ ktorzy fię ślu=

28: bem záwiázáli/ **iz nie máią** áni ieść/ áni pić/ ázby go zá=

29: mordowáli: y teraz **iuz** fą po gotowiu/ czekáiąc od

30: ciębie przyobiecánia.

werset: 22 Hetman tedy odpráwił one=

31: go młodzieńcá; rofkázuiąc áby tego przed żadnym

32: nie powieđał/ że mu to oznaymił.

werset: 23 Y wezwawłzy

33: dwu Rotmiłtrzew/ rzekł `im': Nágotuyćie dwieście *(marg)* **G. (-)**

34: fłużebnych/ áby fłzi áż do Cezáreiey: k temu siedm=

dzieśiát

strona: 492

Rozd: 23. Apoftolkie.

492.

1: dzieśiát iezdnych y dwieście piefzych z ofzczepámi/ od

2: trzećiey godźiny w noc:

werset: 24 Y nágotuyćie konie/ áby

3: Páwłá włádźiwłzy/ zdrowo odprowádzili do Felixá

4: fтары. ` (ábowiem fię bał by go fnać nie porwáli

5: Zydowie/ y nie zábili; á onby **poty^m** odnośił potwarz/

6: iákoby wziąć miał pieniądze')

(*marg*) **9 L. G. S.** (-)

werset: 26] nápifawfzy lift/ ktory

7: to w fobie zámykał: Klaudius Lizyás wielmożnemu

8: ftároście Felixowi zdrowia:

werset: 27] Tego mężá poimáne=

9: go od Zydow/ gdy iuż od nich miał być zábit/ przyfze=

10: dfzy z rotą odiałem go: dowiedziawfzy fię iż iest Rzy=

11: miánin.

werset: 28] A chcąc wiedzieć przyczynę dla ktoreyby

12: nań fkárzyli/ wywiodłem go przed ich rádę.

werset: 29] ktore=

13: gom nálażł ofkárzonego o gadki zakonu ich: lecz nie

14: máiącego żadney winy godney śmierci ábo więzie=

15: nia.

werset: 30] A gdy mi oznaymiono o zdrádzie ktorą * nágo=(*marg*) * **Zydowie.G.** (-)

16: towáli byli przeciw iemu; * połałem go do ciebie/(*marg*) * **nátychmiaft.G.** (-)

17: opowiedziawfzy też tym co nań fkárzyli/ áby przed to=

18: bą mowili *. Miei fię dobrze.(*marg*) * **to coby przeciw iemu mieli.G.** (-)

werset: 31] Służebni tedy/ ták

19: iáko im było rofkazano/ wziąwfzy Páwłá/ prowadźili

20: nocą do Antipátridy.

werset: 32] A názáiutrz wypráwiwfzy

21: iezdne áby z nim iácháli/ wroćili fię do obozu.

werset: 33] Kto=

22: rzy wiechawfzy do Cezáreiey/ á oddawfzy lift ftáro=

23: ście/ poftáwili przed nim y Páwłá.

werset: 34] A przeczyta=

24: wfzy **lift** *, y zopytawfzy z ktoregoby był powiátu: y zro=(*marg*) * **ftároftá.G.** (-)

25: zumiawłzy że był z Cylicyey/

werset: 35 rzekł: Będę cię łtu=

26: chał/ gdy **tez** " przyidą' ci ktorzy ná cię łkárzyć máią.(*marg*) " **przybęda4 L. G.** (-)

27: Y rołkazał go łtrzedz " ná páłacu' Herodowym.(*marg*) " **ná ratufsu.** (-)

28: NAVKI Y PRZESTROGI.

29: **Skarze cię Bog.)** Nie rzekł/ Boday cię Bog vbił ábo łkarał:(*marg*) **Páweł nie łáie Biskupowi.** (-)

30: ále łkarze cię Bog. Bo to iest prorocstwo/ á nie przekłętwo/ áni

31: złorzeczeństwo: y nie z gniewu áni z popędliwości názwiał Bifku=

32: pá ściánaę pobielonaę/ ále prorokuiąc tákże/ iż ono kápłáństwo Zy=

33: dowłkie obłudne y ścienie pobieloney podobne/ miáło iuż być o=

34: bálone y zepłowáne/ gdy ná iego mieyłce náłtąpiło/ kápłáństwo

Qqq 3

Pána

strona: 493

493.

Dzieie Rozd: 23.

1: Pána Chriftułowe/ náuką Apóstołłką obiáwione. [Augustinus](#)

2: [vbi sup et Beda.](#) (*marg*) **Páweł czći Biskupá chocia nie práwego.** (-)

3: **Nie wiedzialem braćia.)** Nie mowić tego iákoby łzydząc (iáko

4: Brzezcy tłumácze nápiłáli) ále iż go ábo prawdziwie nie znał/ nie

5: będąc przez kilkanaście lat w Ieruzálem: ábo iáko Bedá rozu=

6: mie/ że nie wiedział áby on był przednieyłym kápłanem: iż ká=

7: płáństwo Zydowłkie iuż vłtáło było. A choć dobrze wiedział/ że

8: ten prawdziwie nie był przednieyłym kápłanem w nowym tełtá=

9: menćie: włzákże vcząc inłzych/ áby czćili iákie tákie przełožone;

10: vczćiwie odpowíada/ y łpráwuie fię drugim dla zgorłzenia.

11: **A wiedząc Páweł.)** Tákie mądre obrony y vłzcía z niebełpie=

12: czeńtwá łą dozwołone: Ktore S. Chryłóftom (zwałzczá w S.

13: Páwle) zowie wężową rołtroпноścią: iáko záś w náuce/ w kaza=

14: niu/ w ćierpliwoći záchował prółtotę gołębiowá.(*marg*) **Ewángelikowie**

15: **Sádduceufowie powiedáią.**) Tác byłą nagorfsza fektá Zydowfska:
16: ktorey podobna ieft Luterfka w tym/ iż fię tákże nie modli áni o=
17: fiar czyni zá vmárle. A Nowokrzceńfka w tym/ iż tákież nie wie=
18: rzy o duŕzy/ áni o zmartwychwftániu.(*marg*) **Przeyrzáni proznowác nie máią.** (-)
19: **Tákżeć y w Rzymie.**) Acz Bog ktory klámác nie może/ obiecał
20: był Páwłowi/ że miał przyść do Rzymu: wżákże przedfię Páweł
21: wŕzytkich ſpofobow ludzkich vzywał do te^{go}/ áby ſam ſiebie od nie
22: przyaóiół y od niebeſpieczeńftwá obronił. Y nie mowił/ iáko dzi=
23: ſieyfzy hæretycy mowiá: Niechay czyniá co chcá/ mnie ſzkodzić
24: nie mogá/ bom ia przeyrzány od Bogá/ ábym ſzedł do Rzymu.(*marg*) **Przyſięgi złe
nie wáżne.** (-)
25: **ſlubem fię záwiázáli.**) Tákie przyſięgi y fluby iáko nikogo nie
26: obwiézuiá przed Pánem Bogiem/ ták też od nikogo wypełnione
27: być nie máią. A bowiem grzech ieft ſlubowác co przeciw woley
28: Bożey/ iáko przyſięc kogo zábić/ ábo fię nád nim pomſćić. A ie=
29: ſzcze więtfzy/ y nowy grzech ieft/ táká przyſięgę ábo ſlub wypeł=
30: nić. Iáko vczynił Herod/ złe przyſięgłzy/ á ieſzcze gorzey wypeł=
31: niwŕzy ono co był przyſięgł.

ksiega:

rozdział:

32: ROZDZIAŁ XXIII.

33: 1 Páweł przed Stároftá od Tertullá prokuratorá Zydowfskie=
34: go ofkárzony/ 10 Mężnie y porządnie zá fię odpowiada. 22 A
35: Stároftá ten ſąd odkłáda ná inſzy czás. 24 Potym ſłucha Páwłá
36: o wierze Chrzeſćijáńfkiey/ y z żoną ſwą Zydowką. 26 Ale iż od
37: Páwłá nie wziął pieniędzy ktorych fię ſpodziewał/ 27 Spuŕzczá=
38: iác Stároftwo zoſtáwił go w więzieniu/ gwoli Zydóm.

A po pią=

werset: 1

1: **A** Po pięci dniach ziachał Arcykáplán Anániafz

2: z niekorymi' ftárfzymi/ y z nieiákim Tertulle(marg) **G.** (-)

3: prokuratorem/ ktorzy ftánęli przed ftároftą

4: przeciw Páwłowi.

werset: 2 A pozwawfzy Páwła/ poczał **nan**

5: fkárzyć Tertullus/ mowiąc:

werset: 3 Gdyżefmy pokoiu w=

6: ielkiego przez cię wielmożny Felixie doftáli/ y wiele

7: fię przez twoię opátrność * " popráwiło': zawždy y(marg) * **w narodzie tym.G.**

8: " **porządnie poftánowiło.** (-)

9: wżędy **to** z wżelákim dziękowánim przyimuiemy.

werset: 4 A

10: iżbych cię długo nie báwił; profzę ábyś nas máluczko

11: z łáfki fwey poftuchał.

werset: 5 * Náležliłmy tego człowie=

12: ká zaráźliwego/ y wżczyniącego rozruch miedzy w=

13: fzytkimi Zydy po wżytkim świecie/ y herftá fekty Ná=

14: záreńczykow:

(marg) * **Abowiem.G.** (-)

werset: 6 ktory fię też wazył zgwałćić kościoł:

15: ktoregołmy też " poimawfzy' - chćieli ofądzić wedle(marg) " **poimáli.NL. G. S.**

16: **N L.** (-)

17: zakonu náfzego.

werset: 7 Lecz przyfzedfzy Hetman Lizyafz

18: z wielkim gwałtem/ wydárł go z rąk náfzych *:

(marg) * **y poślął do ciebie.G.** (-)

werset: 8] ro=

17: fkazawfzy tym ktorzy nań fkarżą iść do ciebie: od kto=

18: rego możesz łam " rozładźiwfzy o wfzytkim tym roze=

19: znać/ ocz my nań fkarżymy.(*marg*) " **pytanie vczyniwfsy.** (-)

werset: 9] A Zydowie też pořwia=

20: dczáli/ powiedáiąc; że fię ták rzecz ma.

werset: 10] Lecz Pá=

21: weł odpowiedział/ (gdy mu ftárořtá mowić dozwo=

22: lił.) Wiedząc że od wiela lat iefteř řędzią narodu

23: tego/ tym beřpieczniej dam řpráwę o łobie.

werset: 11] Gdyż

24: łam báczyć możesz/ iż nie mář więcey dni iedno dwa=

25: nařćie/ iákom ia przyřzedł do Ieruzálem ábym fię mo=

26: dlił.

werset: 12] Y nie náležli mię áni w kořćiele ni z kim ga=

27: dáiącego/ ábo rozruch **miedzy** rzelřą czyniącego/ áni w

28: bořnicách/ áni w mieřćie:

werset: 13] y nie mogą ` tobie' **tego**(*marg*) `G. (-)

29: dowieřć/ ocz **tu** teraz ná mię fkarżą.

werset: 14] Lecz to przed

30: tobą wyznawam; że wedłóg " řekty' ktorą zową ká=(*marg*) " **drogiG.** (-)

31: cerřtwem/ ták řłuzę " Oycu' Bogu ` memu/ wierząc(*marg*) " **oyczyřtemu.2 L. G. S.**

: **7 L. G.** (-)

32: wfzytkiemu cokolwiek w zakonie y w Prorocech iefř

33: nápiřano:

werset: 15] máiąc náđzieię w Bogu/ iż bęđzie zmar=

34: twychwřtanie řpráwiedliwych y nieřpráwiedliwych/

ktorego

495.

Dzieie Rozd: 24.

1: ktorego y ci fámi czekáią.

werset: 16] Oto lię też sam pilnie

2: ftáram/ " ábych zówzdy miał' funnienie bez obraże=(*marg*) " **máiąc zówzdy**G. (-)

3: nia przed Bogiem y przed ludźmi.

werset: 17] A po wielu lat/

4: przyśzedłem ábym vczynił iálmuzny narodowi moie=

5: mu/ y ofiáry/ y słuby'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 18] W ktorzych **fpráwách** nále=

6: źli mię oczyszczonego w kościele/ nie z rzeźwą/ áni z ro=

7: zrucem *.

(*marg*) * **y poimáli mię, wołáiąc y mowáiąc, zgładz nieprzyácielá nášego.N L.** (-)

werset: 19] A niektorzy Zydowie z Azyey/ ktorzy tu

8: mieli ftanáć przed tobą/ y fkarzyć/ iesliby co mieli prze

9: ciwko mnie:

werset: 20] ábo ciż fámi niechay powiedzą iesliż

10: we mnie znaleźli iáką niepráwość; " gdyż ftoię przed

11: rádą':

(*marg*) " **gdym ftał przed rádą siedzącą.G.** (-)

werset: 21] opócz tego iednego głofu/ ktorymem záwo=

12: łął ftoiąc miedzy nimi: Iz o powstaniu vmárłych

13: wy mnie dziś fładźicie.

werset: 22] A * Felix/ odłożył im: gdyż(*marg*) * **vsłyfsawfsy to.G.** (-)

14: doftátecznie wiedział około tey " drogi'/ mowáiąc:(*marg*) " **wiáry.** (-)

15: Kiedy Hetman Lizyalsz przyedzie/ wyflucham was.

werset: 23]

16: Y rofkazał Rotmiátrzewi ftrzedz " go/ á izby miał(*marg*) " **PáwłáG.** (-)

17: folgę; y áby nie bronil żadnemu z powinowátych ie^{go}

18: służyć mu *.

(*marg*) * **ábo chodzić do niego.G.** (-)

werset: 24] A po kilku dni przyiáchwízy Felix z

19: Drufyllá żoná fwą/ która była Zydowká/ wezwał

20: Páwłá/ y słucał od niego wiáry w Christuá Iesufá.

werset: 25]

21: A gdy rzecz czynił o s'práwiedliwoáci y czyátoáci/ y

22: o s'adzie przyázyłym; wlékwízy sié Felix odpowiedział;

23: Iuż teraz odeydz; á gdy czas mieć będę/ wzowę cię:

werset: 26]

24: k temu sié też s'podziewał/ żeby mu Páweł miał dáć

25: pieniędzy *: y dla tegoż tym częáciey go wzywáiąc/(*marg*) * **áby go rozwiązał, ábo wypuácił.G.** (-)

26: rozmawiał z nim.

werset: 27] A gdy sié s'pełniły dwie lecie/ w=

27: ział Felix namiestniká Porciuá Féstá. A chcąc Fe=

28: lix rzecz wdzięczną Zydowóm wczynić/ Páwłá w wię=

29: zieniu zostáwił.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Według fekty.)** (*marg*) **Wiára Chrzeácianska nie iest fektá áni hærefia.** (-) Iż

Tertullus rzecznik Zydowki/ wiárę Chrze=

32: scijánfká názwał fektá/ ábo iáko w Græckim stoi hærefiá Názá=

33: reyczykow/ przeto S. Páweł odpowiada/ iż nie iest żadną fektá/

34: áni hæretyctwem/ áni odzszczepieństwem. W Græckim to miey=

íce ták

strona: 496

Rozd: 25. Apóstolkie.

496.

1: íce ták czytamy: Według drogi którą powiádaią być hærefiá ábo

2: odzszczepieństwem. Iáko y w Dzie: 9. v. 2 y w tym Rozdziale

3: niżej. w. 22. Pátrz niżej Rozd: 28. w. 22.

4: **O fpráwiedliwości.)** Náuká Apoftoľka nie być tylko áni na=

5: więcey o wierze/ ále o fpráwiedliwości/ pokucie/ y fądzie: to ieft/

6: o boiázni piekła y innych fądow Bożych ná onym świecie/ we=

7: dług zaľug názych w tym żywoćie. Którymi fłuchácie naprzod

8: przeľrafzeni/ á ták do pokuty byli przywodzeni. Czemuż tedy hæ=

9: retycy plotą/ że tákowe rzeczy ludzie obľudnemi czynią?(*marg*) **Apoftoľowie vczyli nie fámeý wiáry.** (-)

ksiega: Acto

rozdział: 25

10: ROZDZIAŁ XXV.

11: 1 Nowego Stárofty prószą Zydzi áby im Páwła wydał/ 4 Cze=

12: go on niechćiał vczynić; 7 Ale íam w Cezáreieý fłuchał ich fkár=

13: gi nań. Gdzie też Páweľ bronil niewinnoći fwoieý. Lecz

14: gdy Feltus kwoli Zydom chćiał go poľać do Ieruzálem/ 10 Páweľ

15: do Cefárzá áppellował. 14 Feltus krolowi Agrippie Páwła y

16: fpráweý ieý oznáymie. 22 A krol go chce fłuchác. 23 Y názá=

17: iutrz Páweľ przedeń ítáwion.

werset: 1

18: **F**eltus tedy wízedľzy ná vrząd/ po trzech

19: dniách wľtápił do Ieruzálem z Cezáreieý.

werset: 2

20: Y " ízli do niego' " Arcykáplani' y przednieýfzy(*marg*) " **opowiedzieli fię mu, ábo oznaymili.G.**

21: " **ArcykáplanG.** (-)

22: z Zydow przeciw Páwłowi: y próšili go/

werset: 3

22: íki przeciw iemu/ áby go kazał przywieść do Ieruzá=

23: lem/ vczyniwfzy záfadkę/ áby go zábili ná drodze.

werset: 4

24: Ale Feltus powiedział; iż ftrzegą Páwłá w Cezá=

25: reiey/ gdzie też sam miał w rychle poiáchác.

werset: 5

26: tedy ktorzy między wámi są możni/ niech (práwi) z

27: námi póspołu iáchawłzy/ iefli iest " iáka winá' w tym(marg) " **co.G.** (-)

28: człowieku/ nań fkarzą.

werset: 6

29: więcey iedno ósm - ábo dziesięć' dni/ ftańiwłzy do(marg) **G.** (-)

30: Cezáreiey názáiutrz zásiadł ná fładzie/ y kazał Páwłá

31: przywieść.

werset: 7

32: go Zydowie oni ktorzy byli przyfzli z Ieruzálem/ wie=

33: le y ciężkich fkarż kładąc * ktorych dowieść nie mo=(marg) * **ná PáwłáG.** (-)

34: gli.

werset: 8

35: Zydowskiemu/ áni przeciw kościołowi/ áni przeciw

Rrr

Cefárzowi

strona: 497

497.

Dzieie Rozd: 25.

1: Cefárzowi - nic' nie wyftąpił.(marg) **G.** (-)

werset: 9

2: Zydóm rzecz wdzięczną vczynić/ odpowiedziawłzy

3: Páwłowi/ rzekł: Chcefz iáchác do Ieruzálem/ y tám

4: o tych rzeczách fadzony być przedemną?

werset: 10

5: rzekł: Przed " ftolicą Cefárfką' ftoię/ gdzie mam być(marg) " **fądem Cefárskim.** (-)

6: fadzón: Zydóm nic nie záwinił/ iáko ty sam lepiey

7: wiefz.

werset: 11] Bo ieflim im w czym winien/ ábom co **godne**^{g0}

8: śmierci uczynił/ nie zbraniam się ábym vmrzeć

9: nie miał. Lecz iefli się nic nie náyduie z tych rzeczy

10: w ktorých mię ci winuią; żaden mię im dárować

11: nie może: Appelluię do Cefárzá.

werset: 12] Tedy Feltus ro=

12: zmowiwszy się z rádą/ odpowiedział; Appellowałś

13: do Cefárzá? do Cefárzá poydźiefz.

(*marg*) **Záčz: 48.** (-)

werset: 13]

14: A gdy wyfzło kilká dni/ Agrippá krol y Bernicá

15: przyiecháli do Cezáreiey witác Feltá.

werset: 14] A gdy nie

16: málo dni tám zmiefzkáli/ Feltus krolowi oznaymił

17: o Páwle/ mowiąc: Mąż niektory zoftáwion ieft od

18: Felixá w więzieniu:

werset: 15] o ktorým/ gdym był w Ieru=

19: zálem/ " przyfzli do mnie' Arcykápłani y ftárfzy Zydow=(*marg*) " **oznaymili mi.G.** (-)

20: fcy/ profząc fkaźniey przeciw iemu.

werset: 16] Ktoremem od=

21: powiedział; że Rzymiánie tego zwyczáiu nie máią/

22: áby ktorego człeká wydác mieli * áżby pierwey ten (*marg*) * **ná ftrácenie.G.** (-)

23: ná ktorego winę kładá/ miał te ktorzyby nań w oczy

24: fkarzyli/ y mieyfce ku odpowiedzi ná to co go winu=

25: ią.

werset: 17] Gdy się tedy tu zefzli/ bez żadney odwłoki ná=

26: záiutrz záfiadłzy ná fładzie/ kazałem przywieść **tego**

27: mężá.

werset: 18] Przeciw ktoremu ftánawłzy ci co nań fkar=

28: żyli/ żadney winy - złey' nie przynieśli **z tych** ktorychem(*marg*) -**G.** (-)

29: fię ia domniemawał.

werset: 19] Lecz iákies gadki o fwym

30: nabożeństwie mieli przeciw niemu/ y o nieiákim Ie=

31: fušie vmárłym/ o którym twierdził Páweł iż żywie.

werset: 20]

32: A ia wąpiąc o tey to gadce/ mowiłem/ ieliby

33: chciał iść do Ieruzálem/ á tám o tym być rozładzon.

werset: 21]

34: Lecz Páweł iż áppellował áby záchowan był " do(*marg*) " **Auguſtowemu rozeznániuNL.** (-)

Auguſtowe=

strona: 498

Rozd: 25. Apoftolkie.

498.

1: Auguſtowego rozeznánia/ rofkazałem go chowác/ áż

2: go odeślę do Cefárzá.

werset: 22] A Agrippá rzekł do Feſtá:

3: Y íamem chciał ťluchác człowieká **tego.** A on rzekł:

4: Iutro go wťlyťyť.

werset: 23] Názáiutrz tedy gdy przyťzedł

5: Agrippá y Bernicá z wielką okazáłością; y weťzli

6: ná mieyťce ku ťluchánium zgotowane/ z " hetmáná=(*marg*) " **tyťiácnikámi.G.** (-)

7: mi' y mężámi przednieyťzymi miáťtá onego: * ná(*marg*) * **á.G.** (-)

8: rofkazánie Feťtowe przywiedziono Páwłá.

werset: 24] Y rzekł

9: Feťtus: Agrippo krolu/ y wťzyťcy mężowie ktorzyťcie

10: tu z námi/ widzicie tego/ o ktorego wťzytek lud Zy=

11: dowťki nálegał ná mię w Ieruzálem */ profzác y wo=(*marg*) * **y tu.4 L. G. S.** (-)

12: íáiąc/ żeby go więcey nie żywić.

werset: 25 A iam doznał że

13: nie uczynił nic śmierci godnego. Ale iż on sam ap=

14: pellał do Augustá/ postánowiłem go posłać.

werset: 26 O

15: którym cobych pánu pewnego piśać miał/ nie mam.

16: Przetoż wywiodłem go do was/ á nawięcey do cie=

17: bie krolu Agrippo/ ábych wypytanie uczyniwłszy miał

18: co piśać.

werset: 27 Bo mi się nie słuźna widzi/ posłać wię=

19: żniá/ á nie oznaymić obwinienia przeciw iemu.

20: NAVKI Y PRZESTROGI.

21: **Apelluie do Cefárzá.**) Ieśliż Páweł ś. áby biczowania y śmierci

22: vszedł/ nic nie wąpił áppellać do Cefárzá/ y pomocy v Rzym=

23: łkich praw szukác: kiedy iezcze áni Cefarz áni Rzym nie przyiał

24: był wiary Chrystusowej: iákoż my teraz słuźniey możemy żądác

25: pomocy ksiąźat Chrześcijáńskich ná łkaranie hæretykow/ y ná o=

26: bronę kościoła przeciwko im. **August: epist: 50.(marg) Kościół może żądác pomocy**

krolow Chrześciáńskich. (-)

27: **Y o nieiákim Iefufie.**) Ten ktorego tu ze wzgárdy zowie nieiá=

28: kim Iefufem/ uczynił to/ iż go włzyscy Rzymłcy Cefárze y krol=

29: wie sviátá poználi: á ich łtolicę słuģom swym vbogim/ Piotro=

30: wi y potomkom iego podał. **(marg) Pan Iesus Cefárze sobie zhołdował. (-)**

ksiega: Acto

rozdział: 26

31: ROZDZIAŁ XXVI.

32: Páweł przed krolm Agrippá dáie o sobie spráwę/ ták pierw=

33: szego obcowania/ iáko y náwrocenia swego ná wiárę Chrześciáń=

34: łką. 24 Y Feltuśowi szaleńłtwo mu przyczytájącemu odpowiada/

35: żądájąc áby włzyscy byli Chrześcijány. 31 Y włzyscy dáią swiá=

36: dectwo niewinności iego.

Rrr 2

A Agrippá

strona: 499

499.

Dzieie Rozd: 26.

(*marg*) **Zácz: 49.** (-)

werset: 1

1: **A** Agrippá rzekł do Páwła: Maż wolność sam

2: o się mówić. Tedy Páweł wyciągnął rękę/

3: począł obmowę czynić.

werset: 2 We wżytkim w czym

4: mię winią Zydowie/ krolu Agrippo/ za fzczeńliwe=

5: go się poczytam/ iż dziś mam przed tobą odpowia=

6: dąć:

werset: 3 zwłażczá żeś ty świadom " wżytkiego co iest'(*marg*) " **wfsytkich rzeczy ktore**

fą.K. G. S. (-)

7: między Zydów/ y zwyczajów y gadek: Przetoż cię pro=

8: szę żebyś mię cierpliwie słuchał:

werset: 4 Abowiem co się

9: tknie żywota mego/ którym wiodł z młodości od po=

10: czątku/ między narodem moim w Ieruzalem/ wie=

11: dzą wżyscy Zydowie/

werset: 5 będąc mię świadomi z daw=

12: na (gdyby świadczyć chcieli) iż według napewnie=

13: szey sekty nabożeństwa naszego żyłem Pharyzeuszem.

werset: 6

14: A teraz w nadziei oney obietnice oycóm - naszym(*marg*) **G.** (-)

15: od Bogá wczynionej/ któię sładowi poddány:

werset: 7 do

16: ktorey dwoienaście nasze pokolenie we dnie y wno=

17: cy * służąc **Bogu** s'podziewá się przyść. O którą nádzie=(*marg*) * **vftáwicznie.G.** (-)

18: ię/ od Zydow ofkárzonem ieft/ krolu *.

(*marg*) * **Agrippa.K. G.** (-)

werset: 8 Coż zá niego-

19: dná wiáry rzecz v siebie maćie/ żeby Bog vmárle

20: w'krzeżał?

werset: 9 Iaćiem koniecznie zá rzecz fobie słu=

21: s'zną rozumiał/ zem powinien był wiele czynić prze=

22: ćiw imieniowi Iefufá Názáreńkiego:

werset: 10 com y czy=

23: nił w Ieruzálem/ y wielem s'więtych w więżeniu zá=

24: mykał/ w'ziáw'fzy moc od Arcykáplanow: á gdy ie zá=

25: biiáno/ teżem **ná to** wotował.

werset: 11 Y częstokróć męząc ie

26: po w'szytych bożnicách przymuśzałem bluźnić: á ná=

27: zbyt s'zalenie z nimi po'stępując/ prześládowałem aż y

28: do po'stronnych miaft.

werset: 12 W ktorych rzeczách gdym

29: * do Dámá'zku iáchał/ z władzą y poruczeństwem od(*marg*) * **też.G.** (-)

30: Arcykáplanow:

werset: 13 w południe będąc w drodze/ wi=

31: d'ziałem/ krolu/ iá'ność z niebá nád iá'ność s'łonecz-

32: ną/ ktora oświeciła mię/ y iádące zemną.

werset: 14 A gdyfmy

33: w'szyscy vpádli ná ziemię/ w'slyśzałem głos mowiący

34: do mnie Zydow'kim ięzykiem: Száwle/ Száwle przecz

mię prze=

1: mię przesłáduiefz? trudnoć tobie przeciw óścienio=

2: wi wierzgáć.

werset: 15] A iam rzekł: Ktoś ieft Pánie? A " Pan'(marg) " **on.G.** (-)

3: rzekł: Iam ieft Iefus ktorego ty przesłáduiefz.

werset: 16] Ale

4: powítań/ á ftań ná nogi twe: ábowiem dla tegomći

5: fię vkazał/ ábych cię poftánowił flugą y świádkiem **y**

6: tego coś widział/ y tego w czymći fię okażę:

werset: 17] wyry=

7: wáiąc cię od ludzi y od Pogánow/ do ktorzyh cię ia

8: teraz połyłam:

werset: 18] ku otworzeniu oczu ich y náwro=

9: cenię z ciémności do fwiátłości/ á z mocy fzátáńfkiey

10: do Bogá: áby wzięli odpufzczenie grzechow/ y dział

11: miedzy świętymi/ przez wiárę ktora ieft w mię.

werset: 19] Prze

12: toż/ krolu Agrippo/ nie byłem " niewiernym' niebie=(marg) " **ábo nieposłufsnymG.**
(-)

13: fkiemu widzeniu:

(marg) Pokutę Chriftus y Apoftołowie wśędy zálecáią, y vczynki pokućie przyftoyne: á dzisieyfsy Ewángelikowie wśytko opák. (-)

werset: 20] ále naprzod tym ktorzy fą w

14: Dámáfzku y w Ieruzálem/ y po wśytkiey kráinie Iu=

15: dfkiey/ y Pogánom opowiedálem áby pokutowáli/ y

16: náwroćili fię do Bogá/ czyniąc vczynki godne po=

17: kuty.

werset: 21] Dla tegoć Zydowie poimawfzy mię w koście=

18: le/ kuśili fię ~ chcąc mię' zábić.(marg) ~ **4 L. G. S.** (-)

werset: 22] Lecz doftawfzy rá=

19: tunku od Bogá/ zoftalem áz do dnia tego/ fwiadczac

20: y málemu y wielkiemu: nic nie powiedaiac procz te=

21: go co opowiedzieli/ ze przyść miáło/ Moyzeŝ y proro=

22: cy:

werset: 23 " Iż Chrifus' miał ćierpieć/ " iż' pierwszy pow=(*marg*) " **wł: Ieŝliż Chrifus.**

: " **ieŝliż.** (-)

23: Ítawfzy z vmártych ŝwiátłoŝć miał opowiedác ludo=

24: wi **temu** y Pogánom.

werset: 24 To gdy on ` opowiedał/ y' ob=(*marg*) `G. (-)

25: mowę czynił/ rzekł Feftus głofem wielkim: Száleieŝ

26: Páwle/ wielka ćię náuká przywodzi ku ŝzaleńftwu.

werset: 25

27: A Páweł; Nie ŝzaleieć/ práwi/ wielmożny Feŝte/

28: ále prawdziwe á ŝpełnego rozumu ŝłowá powiedam.

werset: 26

29: Boć o tym wie krol/ przed którym beŝpiecznie mo=

30: wię: gdyż nie tuŝę áby co z tych rzeczy v niego było

31: táyno. Boć ŝię " nic z tych rzeczy' nie działo w kąćie.(*marg*) " **to.G.** (-)

werset: 27

32: Wierzyŝ krolu Agrippo Prorokom? Wiem iż wie=

33: rzyŝ.

werset: 28 A Agrippá * do Páwła: Máło mię nie námo=(*marg*) * **rzekł.G.** (-)

34: wiŝ ábych był Chreŝćiiáninem.

werset: 29 A Páweł ` rzekł'/(*marg*) `G. (-)

Rrr 3

Ządam

strona: 501

501.

Dzieie Rozd: 27.

1: Ządam od Bogá/ áby y w mále y w wielu/ nie tylko

2: ty/ ále y ći wzyŝcy ktorzy mię dżiŝ ŝlucháia/ tákimi ŝię

3: s'táli iákim ia też iéft/ " okrom tych okow.(*marg*) " **wyjąwszy te okowy.** (-)

werset: 30 Y * wítał(*marg*) * **gdy on to rzekłG.** (-)

4: krol y stároftá y Bernicá/ y ci ktorzy siedzieli z nimi.

werset: 31

5: A odftapiwszy fię rozmawiali z fobą mowiac: Iż

6: nic " nie vczynił ten człowiek godnego śmierci/ ábo(*marg*) " **nie czyni.2 L. G.** (-)

7: więzienia.

werset: 32 A Agrippá rzekł Feftowi: Ten czło=

8: wiek mogł był wolnym być vczynion/ by był do Cefá=

9: rzą nie áppellował.

ksiega: Acto

rozdział: 27

10: ROZDZIAŁ XXVII.

11: 1 Páweł oddan Iuliufzowi Setnikowi/ áby go odwiozł do

12: Rzymu. 10. Niebéspeczeństwá im morfkie przepowieda. 18 Kto=

13: rych potym rychło doświádczyli. Páweł znędzonych y potrwo=

14: żonych ćiefzy/ obiecuiąc im iż żaden zginąć nie miał/ procz okrętu.

15: 41 Okręt fię im rozbił. 44 wżákoż wżyscy zdrowo ná brzeg wy=

16: płynęli. (*marg*) **Zácz: 50.** (-)

werset: 1

17: **A** Gdy poftánowiono " że miał Páweł wodą iá=

18: chác do Włoch/ y być oddan z innymi więźniá=

19: mi Rotmiftrzowi!/ imieniem Iuliufzowi roty(*marg*) " **żebyfmy fię wiezli do Włoch,
oddano y Páwłá, y niektore inne więźnie Rotmiftrzowi.G.** (-)

20: Auguftowey:

werset: 2 wśiadfzy w okręt Adrumetyńki/

21: " máiac fię wieść' podle kráioiw Azyifkich/ puściliſmy(*marg*) " **ktory miał płynąć.NL.
G. S.** (-)

22: fię: á był z námi Aryftárchus Mácedończyk Telfálo=

23: niczánin.

Y przyplłynęliśmy dnia drugiego do Sy=

24: donu. A Iuliuſz ludzkie fię obchodząc z Páwłem/ do=

25: puścił **mu** iść do przyaścioł/ " y doftać opátrzenia'. (*marg*) " **y ftárác fię o fię.** (–)

werset: 4 A

26: Itámtd fię puściwſzy/ przyplłynęliśmy pod Cypr: dla

27: tego że były wiátry przeciwné.

werset: 5 A przepráwiwſzy

28: fię przez ono morze **przećiw** Cylicyey y Pámphiliey/

29: przybyliśmy " do Liſtry' **miáftá** Licyiſkiego:(*marg*) " **do Mirey.G.** (–)

werset: 6 á tám

30: Rotmiſtrz znalazłszy okręt Alexándryiſki/ który pły=

31: nął do Włoch/ przeádził nas do niego.

werset: 7 A przez w=

32: iele dni leniwo płynąc/ y záledwie przećiw Gnidowi

33: doiezdźaiąc/ iż nam nie dopuſzczał wiátr; podplynę=

34: liśmy pod Kretę podle Sálmonu.

(*marg*) **Kretá, ieſt wysep ábo oſtrow ná morzu, ktory dziś Kándiá zowá.** (–)

werset: 8 A ledwie iá prze=

minawſzy/

strona: 502

Rozd: 27. Apoftolſkie.

502.

1: minawſzy/ przyſzliśmy ná mieſce nieiákie/ ktore zowá

2: Dobre porty/ ktorego blisko było miáſto "Thálálá.'"

(*marg*) " **LáſſaeaG.** (–)

werset: 9

3: A gdy czás niemáły wyfzedł/ á iuż było niebeſieczne

4: żeglowanie/ ponieważ **y** poſt iuż był minął; " cieſzył **ie'**(*marg*) " **nápominałNL. S.** (–)

5: Páweł/

werset: 10] mówiąc im: Mężowie/ widzę iż z szkodą/ y

6: z wielką vtratą nie tylko towáru y okrętu/ ále też duż

7: náfzych będzie to iáchanie.

werset: 11] Lecz Rotmiftrz wię=

8: cey vfał ftyrnikowi y fzyprowi/ niż temu co Páweł

9: powiedział.

werset: 12] A gdyż nie było portu fpofobnego ku źi=

10: mowániu/ wiele ich rády dodawało puścić fię ftám=

11: tąd: owaby iákożkolwiek mogli przepráwiwszy fię do

12: Pheniki/ źimowác/ v portu Kretfkiego ktory leży ku

13: południowi y zachodu.

werset: 13] A gdy powionął wiátr fpo=

14: łudniowy/ mniemáiąc áby fię im przedfięwzięcie z=

15: dárzyło/ puściwszy fię z Affonu/ płynęli przy Krećie.

werset: 14]

16: Lecz nie długo potym przypadł nań wiátr gwałto=

17: wny/ ktory zowią " **Euroaquilo'**.(*marg*) " **Euroklidon.G.wfchodopułnocny.** (-)

werset: 15] A gdy był okręt

18: porwan/ á nie mógł wiátru przemoc/ puściwszy fię

19: po wiátru/ płynęliśmy.

werset: 16] A gdyśmy pod niektorą wy=

20: fpe przybiegli/ ktorą zowią " **Cauda'**/ ledwośmy bar=(*marg*) " **Klaudá.G.** (-)

21: ki doftać mogli.

werset: 17] ktorą wźiawfzy/ vzywáli pomocy/

22: podpáfuiąc okręt/ * boiąc fię áby do wiru nie wpádli/(*marg*) * **y.3 L. G. S.** (-)

23: fpuściwszy naczynie ták płynęli.

werset: 18] A iż nam nawál=

24: ności frodze dokuczály/ názaiutrz rzeczy z okrętu wy=

25: rzucili.

werset: 19] A trzeciego dnia włafnemi rękoma łprzet

1: okrętowy " wyrzucili'.

(*marg*) " **wyrzucilifmyG.** (-)

werset: 20] Lecz gdy fię áni łłońce/ áni

2: gwiazdy przez wiele dni nie vkázowały/ á niepogodá

3: niemála nádlegáła/ iuż odięta była wšytká nádzieiá

4: **záchowania** żywotá náłzego.

werset: 21] A gdy było wielkie po=

5: łzczenie/ tedy Páweł ftánąwšy w pošrzodku ich/ mo=

6: wił: O mężowie/ " potrzebác iście było' ábyście mnie(*marg*) " **lepiejci było.** (-)

7: vłłuchawšy od Krety fię byli nie pułzczáli/ á tym łpo=

8: łobem vřzli tego vtrapienia y łzkody.

werset: 22] Lecz y teraz

9: nápominam was ábyście byli dobrej myšli: boć nie

będzie

strona: 503

503.

Dzieie Rozd: 27.

1: będzie zgubá żadney dułze z was/ oprócz okrętu.

werset: 23] A=

2: bowiem ftánął przy mnie tey nocy ániół Bogá ktore=

3: gom `ia' iest/ y ktoremu łłużę/(*marg*) `G. (-)

werset: 24] mówiąc: Nie boy fię

4: Páwle/ trzeba ábyš ftánął przed Cefárzem: á oto da=

5: rowałci Bog wšytki/ ktorzy fię wiozą z tobą.

werset: 25] Prze=

6: toż bądźcie dobrej myšli mężowie: ábowiemci wie=

7: rzę Bogu/ że tak będzie/ iáko mi powiedziano.

werset: 26] Lecz

8: mušimy być wyrzuceni ná nieiáki wyłep.

werset: 27] A gdy

9: była noc czternafta/ gdyśmy fię tułali po **morzu** Adryá=

10: tyckim/ około pułnocy/ zdáło fię żeglarzom iż była

11: blisko nich iákaś kráiná.

werset: 28] A fpuściwłszy fznur z oło=

12: wem/ náležli **głębiey** ná dwádźieściá fążon: á málucz=

13: ko poftąpiwłszy/ * náležli ná piąćinaście fążon.(*marg*) * **y záfię fpuściwłsy ołow.G.** (-)

werset: 29] Lecz

14: boiác fię ábyłmy ná mieyfćá " ołtre nie nápádli/ rzući=(*marg*) " **miálkie.** (-)

15: włzy cztery kotwice z ftyru/ żádáli áby dzień był.

werset: 30] A

16: gdy fię żeglarze ftáráli **iákoby** wćiec z okrętu/ y wypu=

17: fzczáli barkę ná morze/ rzkomo chcąc od przodku zá=

18: rzucáć kotwicę:

werset: 31] rzekł Páweł Rotmiftrzowi y fłu=

19: żebnym: Iefli cí nie zoftáną w okręćie/ wy nie mo=

20: żećie być záchowáni.

werset: 32] Tedy fłużebni obćięli pow=

21: rozy v barki/ y dopuścili iey odpáść.

werset: 33] A gdy poczy=

22: náło dniec/ nápominał Páweł włzytki/ áby iedli/ mo=

23: wiąc: Dżiśia czternafty dzień **ieft, iáko** czekáiąc trwa=

24: ćie połzczący/ nic nie iedząc.

werset: 34] Przeto was profzę á=

25: byście iedli/ * ku zdrowiu wáfzemu: boć żadnego z(*marg*) * **Abowiemći to będzie.G.**
(-)

26: was **y** włos z głowy nie fpádnie.

werset: 35] A to rzekłszy y chleb

27: wzięwłszy/ dżiękował Bogu przed włzytkimi/ y poła=

28: mawłzy począł ieść.

werset: 36 Tedy wżyścy przyźedźy ku le=

29: płzey myśli/ y łami pokármu vżywáli.

werset: 37 A było nas

30: wżytkich " duż' w okręcie/ dwieście siedmdzieśiát y(marg) " **ośob ábo ludzi.** (-)

31: łześć.

werset: 38 Náfyceni tedy pokármem/ vlżywáli okrętu/

32: wyrzucáiąc zboże w morze.

werset: 39 A gdy był dzień/ nie po=

33: znawáli źiemie: wżákoż vyźrzeli niektorą odnogę

34: máiącą brzeg/ do ktorej myślili/ ieśliby mogli przybić

okręt.

strona: 504

Rozd: 27. Apoftolkie.

504.

1: okręt.

werset: 40 Tedy wyćiagnąwłzy kotwicę/ puścili fię ná

2: morze/ weśpolek rośpuściwłzy " przeguby łtyrowe/ y(marg) " **ftáwy łtyrow, ábo panwie od łtyrow.** (-)

3: podnioźly ná przodku máły żagiel po wiatru/ zmie=

4: rzáli do brzegu.

werset: 41 A tráfiwłzy ná mieyfce ktore miá=

5: ło z obu łtron morze/ otrąćili okręt: ták iż przodek

6: vwięznąwłzy zośtał nie rufzáiąc fię; lecz zad rozbijał

7: fię od gwałtownych wáłow.

werset: 42 Y była rádá łłużeb=

8: nych/ áby więźnie pozábijáli; żeby ktory wypłynąw=

9: łzy nie vćiekł.

werset: 43 Lecz Rotmiłtrz chcąc záchowác Pá=

10: włá/ nie dopuścíl **im tego** czynić: y rołkazał áby ci kto=

11: rzy mogli pływac/ naprzod wykakowali/ y na brzeg

12: wychodzili:

werset: 44 a ostatek iedne na defkach/ a drugie na

13: czymkolwiek z okrętu - wynosili'. Y tak sie stalo/ ze (marg) G. (-)

14: wszyscy zdrowo wyzli na ziemię.

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Y poft iuz byl minal.**) Ten poft/ wedle niektorych/ byl poft

17: Chrześcijański przed Narodzeniem Panskim: lecz według Chry=

18: softoma y Rabana/ byl to poft Zydowski. Bo byly v Zydow ro=

19: zmaito pofty/ o ktorych tak pilze Zacharyasz Prorok. (marg) **Poft Zydowski w Grudniu.**

(-) To mowi

20: Pan załepow: Poft czwartego (miesiac) y poft piatego/ y poft

21: siodmego/ y poft dziesiatego bedzie domowi Iudskiemu na we=

22: fele y na radość/ y na zacne swieta.(marg) **Falszertwo Czechowicowe.** (-) Lecz Lukasz

S. nie o poście

23: siodmego miesiac/ to iest Sierpnia mowi/ ale o poście dziesia=

24: tego miesiac/ to iest Grudnia. O ktorym czasio zim sie poczy=

25: na/ y vltanie na morzu zeglowanie. Ale y to mieysce Czechowic z

26: Kalfaliozem falszuie/ odmieniajac poft w pogode/ a w Grackim

27: **υηστειαν** w **υηυεμιαυ** (ktorey odmiany przyczyny Bez nalec nie

28: mogl) y twierdzac za pewne (bez gruntu zadnego) ze sie tu omylka

29: ten poft wprowadzil/ przez nieumiejetnego iezyka Grackiego.

30: Leczby tym spolobem mogl zalfzowac wlytoko pismo S. Bo y

31: to nic k rzeczy/ co on mialto dowodu przywodzi: Iz zeglarze y zol=

32: nierze Cefarscy na poft Zydowski nic nie dbali. Abowiem tu E=

33: wangelista nie przeto poft wpomina/ zeby gi zolnierze Cefarscy

34: pościć mieli: ale czas opifuie/ ktorego sie iuz na morzu zeglowac

35: nie godzilo/ ze iuz poft Zydowski byl przeminat: iako my mowie=

36: my/ ze iuz bylo po S. Marcinie.

37: **Anioł Boży.**) Iáko pierwey íam Pan Chrístus/ ták tu ánioł ie=(*marg*) **Kościół Rzymski ofobliwie od Bogá opátrzony.** (-)

Sss

go Páwło=

strona: 505

Dzieie Rozd: 27.

505.

- 1: go Páwłowi íę vkazał/
2: pošíláiąc go y vpewniáiąc że miał przyść
3: do Rzymu/ y ítánać przed Cefárzem. Skąd íáśnie widzimy/ ofo=
4: bliwą pieczę y opátrzność Páńfką o Rzymfkim kościele: do kto=
5: rego pośłał przednieyízych dwu Apoštołow íwoich/ ná kazanie y
6: ná ízczepienie wiáry: áby tám y żyli y vmárli y pochowáni byli/
7: y v wiernych w wieczney czći zoftáli.
8: **Dárowalíci Bog wísytki.**) Páweł 276. ludzi modlitwą íwą w
9: okręćie pozyfkał: (*marg*) **Święći w niebie modlą íę zá námi.** (-) á po śmierći będąc z Pánem Chrístufem záwrze
10: vítá íwoie/ y nie będzie ich mogł otworzyć zá tymi/ ktorzy po wízy=
11: tkim świećie vwierzyli Ewángeliey íego? Hieron: *aduerfus Vigi* =
12: *lant*. Którymi słowy dowodzi/ iż Bog więcey czyni ná przyczyny
13: świętych/ po śmierći ich/ niżli poki tu żyli ná świećie.
14: **Iesli ći nie zoftána.**) Gdy nam co Bog obiwia/ ábo nas o
15: tym co íę z námi dziać ma vpewnia/ niechce íednáć ábyfmy íę
16: teź pracą náłzą do tego przykłądáć nie mieli/ áby to co pośtáno
17: wíł íkutek íwoy wzięło: (*marg*) **Przeyrzenie Pánskie nie wádzi wolnośći y wíśłowániu ludzkemu.** (-) Bo choćia on rzecz do íkutku przywodzi:
18: ále nie ínáczey/ íedno przez wolą/ pilność y ítáranie ludzkie. Prze
19: toź nie rzekł tu S. Páweł: Choćia żeglarze zoftána/ choćia precz
20: odehydą/ myfmy pewni że zginąć nie możemy. bo mi to Bog obía=
21: wíł/ ktory kłámáć nie może: przetoź ínáczey nie będzie. Ale o=
22: wízem Páweł mowi; Iesli ći nie zoftána/ wy nie możecie być zá=
23: chowáni. Tákći mowią wízyścy Kátholicy káznodzieie Chrze=

24: ścijánłkim ludziom: Acz was Pan Bog przezyrzał y náznácył
25: ábyście byli zbáwieni: wżákże was żadną miárą ná to nie przy
26: mułza: maćie wolność y fwobodę fwoię. Lecz nie możecie być
27: zbáwieni (choćiaście przezyrzeni) iefli nie vwierzyćie/ iefli nie zácho
28: waćie Pánłkiego przykazánia: iefli zá grzechy wálze pokutowáć/
29: iefli dobrze żyć nie będziecie: y iefli pobożnie z tego światá nie zey=
30: dziećie. A by też dobrze komu obiáwiono było/ że iefł z liczby wy=
31: bránych/ á iż nákoniec ma vmrzeć w łálce Bożej y ma być zbáwio=
32: ny: iednáky on był powinien/ iáko Piotr S. vczy/ przez dobre
33: vczynki czynić pewne wezwánie y wybránie fwoie/ y z boiáznią y
34: ze drzenim zbáwienie fwe fpráwować/ iáko Páweł S. y czynił y
35: vczył/ áby nie był od Bogá odrzucony. Przetoż y tu Páweł y to=
36: wárzyfze iego/ choćia mieli od Bogá obietnicę/ że nie mieli zgináć:
37: wżákże powinni byli prácowáć/ y wżelką pilnością zábiegáć te=
38: mu/ áby nie potonęli.

rozdział: 28

39: ROZDZIAŁ XXVIII.

40: 1 Ná wyłpie Melicie Páweł od zmije zákałzony/ nic nie był

obráżon.

strona: 506

Rozd: 28 Apóstolskie.

506.

1: obráżon. 4 Prze co pierwey zá męzoboycę/ 6 A wnet potym zá
2: Bogá miány. 8 Oycá przełożonego oney wyłpy vzdrowił. 9 Y
3: wiele inych chorych. 14. 16 Páweł przyiáchwłzy do Rzymu/ dáie
4: o łobie fpráwę Zydom/ przecz do Cefárzá áppellowáł. 23 Y Iefu=
5: fá im opowieda. 24 Gdzie iedni vwierzyli/ á drudzy nie. 25 Kto=
6: rych Páweł pímmem Prorockim ftrouie. 30 Y przez dwie lećie
7: miełzkáiąc w Rzymie náucza wżytkich wiáry Chriftufowej. (*marg*) **Záczá: 51.** (—)

werset: 1

8: **A** Gdyśmy wyszli zdrowo/ tedyśmy poználi/ iż o=

9: nę wyłpę " Mityleną' nazywają. A oni " obcy lu=(*marg*) " **Melita.K. G. S.teraz Málta.L. G. (-)**

10: dzie' okazowali nam nie ledá ludzkość.(*marg*) " **bárbárowie.L. G.ták zwáli Grækowie wfsyftki inne narody, ktorzy nie są Grækowie. okazowali nam nie ledá ludzkość. (-)**

werset: 2] Abo=

11: wiem zápaliwfzy kupę dREW ogrzewáli nas wfsyftkich/

12: dla dżdża idącego/ y dla zímna.

werset: 3] A gdy Páweł ná=

13: zbierał nie máło chroftu fuchego/ y kładł ná ogień/

14: wyrwawfzy fię " iáfzczorká z ciepłá/ vchwyciłá fię ręki

15: iego.(*marg*) " **ábo zmiiá. (-)**

werset: 4] A gdy vyrzeli oni obcy ludzie beftyą wifzącą

16: v ręki iego/ mowili ieden do drugiego; Koniecznie

17: ten człowiek iest mężoboycá/ ktoremu z morzá wy=

18: bawionemu/ pomftá żywym być nie dopuściłá.

werset: 5] A

19: wfsákož on ftrząfnawfzy beftyą w ogień/ nic złego

20: nie vcierpiál.

werset: 6] Lecz oni mnimáli žeby miał opuch=

21: nąc/ " y' nagle vpadfzy vmrzeć. A gdy dłuGo " czekáli'/(*marg*) " **ábo.K. G.**

22: " **fię fpodziewáliNL. (-)**

22: y widzieli že go nic złego nie potkáło/ odmieniwfzy

23: fię/ mowili iż iest Bogiem.

werset: 7] A támże przy onym miey=

24: fcu były folwárki Książęciá oney wyłpy/ imieniem

25: Publiufzá: ktory nas przyiąwfzy/ trzy dni przyiaciel=

26: fkie podeymował.

werset: 8 Y trąfiło fię że oćiec Publiuszow

27: leżał w gorączce y w biegunce. Do ktore^{go} gdy wżedł

28: Páweł/ y modlitwę vczynił/ włożywfy nań ręce/ v=

29: zdrowił go.

werset: 9 Co gdy fię sftáło/ **tedy y** wżyscy ktorzy

30: mieli niemocy ná wyfpie/ przychodzili/ y byli vzdro=

31: wieni:

werset: 10 ktorzy nam też wielkie czći wyrządźáli: á

32: gdyfmy odiezdźáli/ nákládli czego było potrzebá.

werset: 11 A

33: po trzech mieřiacách/ iáchálifmy w okręćie Alexán=

34: dryfikim/ ktory zimował ná wyfpie/ ná ktorym był

35: herb " Káftorow'.

(*marg*) " **DioskurowG.to ieft, fynow Iowifowych, Káftorá y Polluxa.** (-)

werset: 12 A przyplýnáfzy do Syrakuzy/

Sss 2

zmieřkáli=

strona: 507

507.

Dzieie Rozd: 28.

1: zmieřkálifmy tám trzy dni.

werset: 13 Skąd **obiáchawfy** [!] przy=

2: bylifmy do Rhegiu: á po iednym dniu gdy powiewał

3: wiátr południowy/ wtorego dnia przyplýnęli fmy do

4: Puteolow:

werset: 14 gdzie znalazzy bráćią/ vprořili nas že=

5: fmy v nich przez řiedm dni zmieřkáli: á tákfefmy řzli

6: do Rzymu.

werset: 15 A ftámtąd bráćia vřlyřzawfy */ wyřzli(*marg*) * **o nas.G.** (-)

7: przeciwko nam áż do rynku Appiufzowego/ y trzech

8: kárczem. ktore vyřzawfy Páweł/ dzięki vczyniwfy

9: Bogu/ wziął śmiałość.

werset: 16] A gdyśmy przyšli do Rzy=

10: mu */ Páwłowi dopużczono mieżkác ořobno/ z żoł=(marg) * **Rotmiřtrz oddał więźnie Hetmánowi woyská: ále.G. (-)**

11: nierzem ktory go řtrzeęł.

werset: 17] " A' po trzech dniách/ ze=(marg) " **Y řtáło fięG. (-)**

12: zwał **Páweł** przednieřfzych z Zydow. Ktorzy gdy fię ze=

13: řzli/ mowił do nich: Mężowie brácia ia nie vczyniw=

14: řzy nic przeciř ludowi/ ábo " zwyczáiowi oyczyřtemu'/ (marg) " **zwyćziom oyczyřtym.G. (-)**

15: związány z Ieruzálem podanen ieřt w ręce Rzymiá=

16: nom.

werset: 18] Ktorzy wypytawřzy fię o mnie/ chćieli mię

17: wypuřćić: dla tego że we mnie řadney przyczyny

18: řmierći nie było.

werset: 19] Lecz gdy przeciř temu byli Zy=

19: dowie/ muřiałem áppellowác do Cefárzá: nie żebych

20: miał w czym narod moy ofkárzyć.

werset: 20] Dla tey tedy przy=

21: czyny prořilem was/ ábych fię z wámi vyřrzał y roz=

22: mowił. Abowiem dla nádzieie Izráelřkiew tym łán=

23: cuchem ieřtem obłożony.

werset: 21] A oni rzekli do niego:

24: My ániřmy wzięli liřtow o tobie z Iudřkiew řiemie:

25: áni nam řaden z bráciaey przyřzedřzy oznaymił/ áni mo=

26: wił o tobie co złego.

werset: 22] Alebyřmy rádři od ćiebie řły=

27: řzeli co rozumieř. Abowiem o tey řekćie iáwno nam

28: ieřt iź fię iey wřzędy řprećiwiáią.

werset: 23 A poştánowiwfzy

29: mu dzień/ przyfzło ich wiele do niego ná gofpodę: kto=

30: rym świádectwo wydawáiąc przepowiedał krole=

31: Ítwo Boże: námawíáiąc ich k temu co fię tknie Ie=

32: Íufá/ z zakonu Moyzełzowego y z Prorokow/ od po=

33: ránku áż do wieczorá.

werset: 24 Tedy iedni zezwaláli ná to

34: co powiedał/ á drudzy nie wierzyli.

werset: 25 A będąc niezgo=

dni mie=

strona: 508

Rozd: 28. Apoftolkie.

508.

1: dni miedzy fobą/ odchodźili: gdzie Páweł mowił ie=

2: dno słowo: Íż dobrze Duch święty powiedał przez

3: Izaiafzá Proroká do oycow náfzych/

werset: 26 mówiąc: Idź

4: do ludu tego/ á mow ` do nich': Vchem vłfyfzyćie/ á(marg) `G. (-)

5: nie zrozumiećie: á widząc vyźrzyćie/ á nie vpátrzy=

6: ćie.

(marg) Stąd teź znać, iáko y Mat: 13. 13. iż oni fámi widzieć nie chćieli. á iż ich záflepienie onym fámy, á nie Bogu ma być przypifáne. pátrż Ian 12. 40. (-)

werset: 27 Abowiem zátyło ferce ludu tego/ á ciężko vfyzy=

7: má słucháli; y zámrużáli oczy fwe: " áby fnać' oczymá(marg) " **áby kiedy.G. (-)**

8: nie widźieli/ á vzymá nie słyfzeli/ y fercem nie zrozu=

9: mieli/ y náfwróćili fię/ á vzdrowiłbym ie.

werset: 28 Niechżeć

10: wam tedy iáwno będąćie; iżeć Pogánom pośłáne ieft

11: to zbáwienie Boże/ á oni słucháć będą.

werset: 29 A gdy to

12: on mówił; odeszli Żydowie/ mając między sobą wiel=

13: kie śpiewanie.

werset: 30 Y mieszkał Paweł przez całe dwie le=

14: cie w swym naimie: a przyjmował wszystkie którzy

15: przychodzili do niego:

werset: 31 opowiadając królestwo Bo=

16: że y wcząc **rzeczy** tych które są o Panu Iesúsie Chri=

17: stusie/ ze wszelkim bezpieczeństwem/ bez zakazania *.

(*marg*) * **Koniec dzieiow świętych Apostołow.G.** (-)

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Mitilena nazywają.**) W Græckim jest Melitą/ a lepiej: dzisiaj

20: zowią Máltą: ktorey obywatele ofobliwe nabożeństwo mają ku

21: Pawłowi S. na ktorego pamiętkę nie tylko przedniejszy kościół

22: poświęcili/ ale y wszystkie wyspę oddali pod obronę jego. (*marg*) **Máltá wyśpá.** (-)

23: **Nic złego nie wcierpiał**) Tak pilnie tę sprawę z wolej Bożej o=

24: piął Lukasz S. aby tym znaczniejsza była moc Boża przez Pa=

25: wla S. tej wyspie wżyczoná. (*marg*) **W Máltcie gádziny bez iádu.** (-) Bo w oney
wszystkiej ziemi/ wszycy=

26: tkie zmije y węże iádu żadnego nie mają: A chocia kogo wkąszą

27: nic mu nie zalszkodzą. Y owżem y lámá ziemiá ábo kámyczki z o=

28: oney wyspy przez załugę Pawła S. są pewnym lekarstwem na iá=

29: dowitych gádzin wkąszenie.

30: **Tym lán Duchem.**) Radbym teraz był na onych mieyścách (mo=

31: wi Chryóstom S.) kędy są te lán Duchy/ ktorych się lękają y ktory=

32: mi się brzydzą dyabli/ a we czci ie mają aniołowie. (*marg*) **Okowy Pawła S.** (-) Y
Grzegorz ś.

33: wspomina cudá tymi lán Duchami wczynione. ktory też posłał był

34: do Konstantyny Cesarzowej trochę prochu z tego lán Duchá wpi=

35: łowanego/ za wielkie reliquiæ y za dar ofobny. (*marg*) **Reliquiæ.** (-)

strona: 509

509.

Dzieie Apoftolskie.

Rozd: 28.

- 1: **O tey fekcie.)** Bárzo fię tym ćieľżą odźczepieńcy/ gdy tu y gdzie
2: indzie náyduiã/ iż wiárã Chrześćijãńka od Zydow y niewierni=
3: kow nãzwãna iest hærefiã ábo fektã Nãzãreyczykow/ nã wzgãrdę
4: Chriftã Pãnã nãłze^{gõ}. (marg) **Sekty dzisieyfe dãrmo fię tym ćieľsã, iż wiãrę Chrześćiãnskã Zydzi fektã nãzywãli.** (-) Iãkoby kośćioł Boży tãk miãł bładzić/ po=
5: tępiaiąc y nãzywiając hærefiã y fektãmi/ ich nãuki kãcerłkie/ iãko Zy=
6: dowie mogli bładzić y bładzili w potępianiu wiãry Chrześćijãń=
7: łkiey iãko obłędliwey. Abo iãkoby nãukã Luterłka byłã tãk do=
8: świãdczona y zãlecona w piśmie przez Proroki/ przez Chriftufã y
9: Apoftoły/ przez cudã/ przez dawność/ powłzechność/ iedność y zgo=
10: dę włzech narodow y wiekow: iãko świãta nãukã Pãnã Chriftu=
11: łowã w kościele Kãtholickim. Lecz prawdziwie nãukã Lu=
12: terłka/ Kãłwińłka y Nowokrzceńłka/ tymiż dowodã=
13: mi pokãzuie fię być hæretyckã/ ktorymi wiárã Kã=
14: tholicka bywa pokazãna/ iż iest wiãrã praw=
15: dziwã á nie hæretyckã.
16: Koniec Dzieiow Apoftolskich.

- 17: **A** Poniewãż Dzieie Apoftolskie/ dwu przednieyľzych Apofto
18: łow Piotrá y Pãwłã S. łprãwy opifuiã/ zdãło mi fię zã po=
19: trzebã/ Summę łpraw obudwu/ nã dwu tabliczkãch ofobnych tu
20: nã końcu przydãć/ nãznãczywłzy ktorego roku po Nãrodzeniu/ y
21: po W niebo włtãpieniu Pãńłkim/ y zã ktorego Cefãrzã pãnowã
22: nia co fię działo: przydawłzy teź niektore inne łprãwy/ ktorych
23: Łukãłz S. w Dzieiãch nie wlpomina. W czymem nãslãdowãł
24: nawięcey [Baronium](#), tomo 1. [Annalium](#). [grafika](#)

1: SVMMA DZIEIOW

2: PIOTRA S. APOSTOLA.

- 3:** **P**iotr vcznie nápomina/ áby fię ná obránie innego Apošto=
4: łá ná mieyfce Iudařzowo zgotowáli. w **Dziei:** 1.
5: Po zeřłaniu Duchá S. w dzień Swięteczny/ pierwřze kazánie
6: czyni do ludu Zydowřkiego/ ktorym náwrocił ludzi 3000. **Dziei:** 2.
7: Vzdrawia chromego/ Chriřtufá opowieda/ á Zydy przywodzi
8: do pokuty: z táką gorácořciá/ že ná to kazánie 5000. ludzi w
9: Chriřtufá vwierzyło. **Dziei:** 3. y 4.
10: Władzon do ciemnice zás był wypuřczony: gdzie zgromiw=
11: řzy go Zydy/ rořkazáli áby więcey Chriřtufá nie opowiedał: ále
12: on z Ianem śmieie odpowiedział; iż potrzebá więcey Bogá ni=
13: źli ludzi řłuchác. w **Dzie:** 4.
14: Anániařzá y Sáphireř/ dla ich řwiętokradřřtwá/ nagłá řmier=
15: ciá karze. **Dzie:** 5.
16: Cieniem ciáłá řwego choroby wřzelákie vzdrawia. **Támže.**
17: Tegoř roku Piotr S. Iákubá mnieyřzego Biřkupem Ierozo=
18: limřkim pořtánowił.
19: Piotr z Ianem pořłan do Sámáryey ná potwierdzenie wier=
20: nych Chrzeřcijánow od Philippá Diákoná náwroconych/ kędy
21: Symoná czárnokřięźniká zgromił. **Dziei:** 8.
22: Ná rozmáitych mieyřcách w ziemi Zydowřkiey y w przyległych
23: kráinách Ewángeliá opowieda. **Dzie:** 9.
24: Náucza w Syryey y w kráinách Azyey mnieyřzey/ w Bithyni=
25: ey/ w Poncie/ w Gálácyey/ w Kápádocyey řtánowiác Biřkupy
26: y káplany ná rozlicnych mieyřcách.

- 27: Piotr w Antyochiey kościół funduie/ y Itołicę śwę (ná ktorey
28: siedział przez siedm lat) támże zókłada. Wfzák=
29: że tám nieuftáwicznie miefzka; ále dla wiefzfzego pożytku ko=
30: ściółá Bożego/ czáfem w Ieruzáleem/ czáfem ná infzych mieyfćách
31: przebywa.
32: Piotr náwiedzáfác kościoły/ vzdrawia Aeneafzá w Liddzie: á
33: Tábitę w Ioppie vmárłą ożywia. **Dzie:** 9.
34: Od Bogá przez widzenie nápomniony/ pierwfy ze wfzytkich
35: pierwzego Pogániná Korneliufzá Rotmiftrzá okrzćiwfy/ Po=
36: gánom wrotá do kościoła otwarza. **Dzie:** 10.
37: Wroćiwfy fię do Ieruzáleem broní fwego przyięćia Pogá=

now.

strona: 511

511.

Summá Dzieiow Piotrá S.

- 1: now. **Dzie:** 11. pokázuiąc/ iż Bog naprzod przez poślugę iego
2: Pogány powołał. **Dzie:** 15.
3: Tegoż roku Máthhæufz S. napierwfy ze wfzytkich Ewángé=
4: liá nápifał ięzykiem Zydowskim.
5: Piotr w Ieruzáleem po záficiu Iákubá wfádzon do ćiemnice
6: z rofkázania Herodowego/ zá modlitwą kościelną przez ánioła
7: z ćiemnice wywiedzion był. **Dzie:** 12.
8: Vfćępując furiey Herodowej/ wraca fię do Antyochiey/ y E=
9: wodiufzá pierwzego po fobie Bifkupá ftánowi.
10: Tegoż roku Apofćołowíe z miáltá Ieruzáleem rozefzli fię po
11: świefćie/ piętnáftego dnia Lipcá.
12: A Piotr S. ná pokonáfie Symoná czárnokfiefzníká przyfzedł
13: do Rzymu: kędy przez dwáfdziećia y pięć lat Itołicę Bifkupiá
14: áż do fmierći trzymał.
15: Tego też roku był on wielki głod po wfzytkim świefćie/ o kto=
16: rym prorokował Agábus Prorok. **Dziei:** 11.

- 17: W tym roku 18. dnia Stycznia Rzymski kościół od Piotra
- 18: książęcią Apostołskiego iest fundowany/ y stolicą Biskupią o=
- 19: zdobiony.
- 20: Tegoż roku Piotr S. z Rzymu fwoy lift pierwszy piął. 1.
- 21: [Petr](#): 5. Eufeb: [hiŧt](#): [lib](#): 2. [cap](#): 14. **Hieron**: [in catal](#): [in Marco](#)
- 22: Márek S. Ewángelią w Rzymie po Láciiie nápisawłszy/ **Da**=
- 23: [mał](#): tom 1. [Concil](#): [in Petro](#); do Alexándryey był od Piotrá po=
- 24: łan.
- 25: Piotr z Rzymu vcznie łwe ná łzczepienie wiary rozłyla po ro=
- 26: zmáitych łtronách y kráinách łwiátá.
- 27: Pánná Mária Bogárodzicá wzięta iest do niebá: łzełdzie=
- 28: łiętego y trzeciego roku ływotá łwoiego.
- 29: Piotr ze włzytkimi Zydy z Rzymu wygnány/ kołcioły náwie=
- 30: dza; y wraca łię do Ieruzálem/ gdzie ná pierwszym Zborze ábo
- 31: Synodzie Ierolimłkim práłfyduie. **Dziei**: 15. y 18.
- 32: Potym w Antyochiey był łtrofowan od Páwłá. **Gal**: 1.
- 33: Iákub S. mniełszy/ brát Páńłki/ Biskup Ierolimłki od
- 34: Zydow był zábit: ná ktorego miełłce Symeon náłłapił.
- 35: Márek S. pierwszy Biskup Alexándryiłki koronę męczeńłką
- 36: otrzymał.

Piotr

strona: 512

Summá Dzieiow Páwłá S.

512.

- 1: Piotr wrociwłszy łię do Rzymu łtámtąd piłze łwoy lift wtory/
- 2: tudzieł przed łwą łmiercią ktorą mu Pan był obiáwić raczył.
- 3: Obiera y náznácza łwego łuccelłorá.
- 4: Nákoniec po więzieniu przez dziewięć miełłcy/ w Rzymie v=
- 5: krzyżowány/ koronę męczeńłką otrzymał.
- 6: [Ambrosius contra Auxentium](#).
- 7: Piotr ná prółbę Chrełłcijánow/ iuz był poczáł Neronowey

- 8: furyey w nocy wstępować/ y wychodzić z miastá. Lecz vyrza=
9: wlyz Chrifufá w branie mu zábiegáiącego y do miastá wchodzą=
10: cego/ zopytał go; Pánie/ dokąd idziełz? Odpowiedział Chri=
11: ftus: Idę do Rzymu/ ábych powtore był vkrzyżowan. Tedy
12: Piotr wyrozumiałwlyz/ iż to nań przymowká/ á iż Pan Chrifus
13: nie w swoiey ofobie/ ále w łudze swym Pietrze miał być w Rzy=
14: mie znowu vkrzyżowan/ rad fię náząd wrocił: y wnet vchwycó=
15: ny/ Páná Iefufá przez fwoy krzyż vwielbił.

16: **Summá Dzieiow Páwła S.**

17: **Apoštoła.**

- 18: **S**iedmi Diákonow obieráią/ y wkładáním rąk poświę=
19: cáią. **Dziei:** 6.
20: Stephan z nich napřednieylyz známienite czyni do ludzi kazá=
21: nie/ dla ktorego był vkámionowány: á Száweł (ktory potym
22: Páwłem iest názwany) ná iego śmierć przyzwala. **Dzie:** 7.
23: Száweł prześláduie kościół Boży/ podawáiąc do więzienia
24: męże y niewiáfty. **Dzie:** 8.
25: Ná drodze do Dámálfzku od Chrifufá iest náwrocony. **Dzie:** 9.
26: Roku trzydzieftego piątego żywotá swego. **Baron.**
27: Idzie do Arábiey ná przepowiedánie Ewángeliey y wracá [!] fię
28: záfię do Dámálfzku.
29: W Dámálfzku będąc w niebeśpieczeńftwie/ w kofzu był z muru
30: ípufzczony. **Dzie:** 9.
31: Idzie do Ieruzálem áby ogládał Piotrá. Gdzie
32: też niebeśpiečen będąc/ od bráciey był z miastá wyprowadzon/
33: y pofzedł do Cezáreiey á potym do Tárfu. **Dzie:** 9.
34: Náucza w Syryey y Cílidyey. y w Antyochiey/ kę=
35: dy naprzod wierne poczęto zwác Chrześcijány. **Dzie:** 11.
36: Z Bárnábálfzem od innych vczniow/ z woli Duchá oddzie=

strona: 513

513.

Summá Dzieiow Páwła S.

- 1: lony/ y po modlitwách y pościech/ przez wkładanie rąk Bisku=
2: pem y Apoštołem wczyniony y poświęcony **Dzie:** 13. y do trzeće=
3: go niebá był záchwycony
4: Páweł w Selewcyey/ w Cyprze/ y w Sáláminie Ewángelią
5: opowieda: á w Páphie Itároftę Sergiufzá Páwła náwraca.
6: **Dziei:** 13.
7: W Antyochiey Pizideyfkiey w bożnicy náucza: á dla nie=
8: wdzięczności Zydowfkiey/ do Pogánow fię obraca. **Támze.**
9: W Ikoniey wiele Zydow y Pogánow/ á miánowicie S. Te=
10: klę pánnę náwraca/ y długo tám miefzka. **Dziei:** 14.
11:
12: W Liſtrze vzdawia chromego gdzie go kámionuią máło nie
13: do śmierci. **Dziei:** 14.
14: We wſzytkich kościelech kápłany y Biskupy Itánowi: á przez.
15: Pizidyą y Pámphilią wraca fię do Antyochiey/ y tám przez čás
16: nie máły miefzka. **Dziei:** 14.
17: Z Bárnábafzem z Antyochiey poſłan do Ieruzálem do Apo=
18: ſtołow/ rádzić fię o potrzebie obrzezánia/ y dekret pierwſzego Sy=
19: nodu odniozł do Antyochiey. **Dziei:** 15. **Gal:** 2.
20: Náwiedzáiąc wierne w Syryey y w Cilicyey/ rofkázuie im/
21: áby dekrety y przykazánia Apoštołow y Itárfznych záchowáli.
22: **Dzie:** 15 y 16.
23: W Troádzie przez widzenie nápomniony/ áby fię vdał do
24: Mácedoniey/ przepráwił fię przez morze do Philippowá/ pier=
25: wſzego miáltá Mácedońskiego/ kędy Lukałz do niego przyſtał.
26: **Dzie.** 16.
27: Z Mácedoniey przez Teſſálonikę idzie do miáltá Atheny/ kędy

- 28: n wrocił wielu/   oobliwie Dyonyzyusz  Areopagitę. **Dzie:** 17.
- 29: Z Atheny przyzedł do Koryntu/ kędy miezkał przez pułtorá l =
- 30: t . **Dzie:** 18. y stamtąd list pierwszy do Theff loniczczan pi al.
- 31: Wtore list do Theff loniczczan pi ze.
- 32: Wyzedłszy z Koryntu do Ephezu przyzedł:   potym do Cez =
- 33: reiey y Antyochiey/G l cyey y Phrygiey: skąd się zalię do Ephe=
- 34: zu wrocił. **Dzie:** 18. y 19.
- 35: Miezk  w Ephezie przez trzy látá. **Dzie:** 20.
- 36: Z Ephezu pierwszy list do Korynthian pi ze/ y stamtąd idzie
- 37: do Mácedoniey. **Dzie:** 20. Skąd pierwszy list do Tymotheuszá
- 38: pi al.
- 39: Wraca się do Gr cyey. **Dzie:** 20. Skąd n pifał list do Tyt /
- 40: y po nim list do Korynthian wtore.

Lukałz

strona: 514

Summ  Dzieiow Páwłá S.

514.

- 1: Lukałz S. Ew ngeli  w Ach ijej pi ze.
- 2: Páweł S. list do Rzymian pi ze z Korynthu.
- 3: Z Korynthu do Troády w Azyey się vdał kędy Eutychn  mło=
- 4: dzieńc  vmárłego wkrze il. **Dziei:** 20.
- 5: Z Troády przez morze do Miletu przybył/ kędy przyzwawłszy
- 6: Bi kupy y st r ze z Ephezu nápominał. **Dzie:** 20.
- 7: Przyzedłszy do Ieruzálem był poiman. **Dzie:** 21. y od hetm =
- 8: n  Lizyalf  Szczęfnemu st ro cie podan. **Dzie:** 23. A od tego
- 9: Feztowi zoftáwion. **Dzie:** 24.
- 10: Appelluie do Cef r z . **Dzie:** 25. Ode lan do Rzymu. **Dzie:** 27.
- 11: W Rzymie zezwawłszy przednieyfzych Zydow ktorzy t m mie=
- 12: szkali/ d ie im spráwę przyi ch nia y więzenia swego/ y n ma=
- 13: wia ich z zakonu Moyzełzowego  by przyieli wiárę Páná Chri=
- 14: stufowę. **Dzie:** 28.

- 15: Mieżka w Rzymie w wolnym więzieniu przez dwie lećie.
- 16: **Dzie:** 28. y lift do Tymotheufzá wtory/ y do Ephezyan piŕze.
- 17: Liŕt do Philipowian y do Koloŕſan y do Philemoná/ y do Zy=
- 18: dow piŕze.
- 19: Tego roku Lukafz S. dokonał dzieiow Apoſtolŕkich. A Pá=
- 20: weł z więzienia wypuŕzczon. 2. **Tim:** 4. Wolnym będąc Ewán=
- 21: gelią opowieda/ po rozmaítých kráinách y kroleſtwách ná za=
- 22: chod ſłońcá/ á miánowicie w Hiŕzpániey.
- 23: iáko to ſamže vczynić obiecował. **Do Rzymian** 15.
- 24: Páweł y Piotr S. znowu ſię do Rzymu wroćiwŕzy/ do więzie=
- 25: nia od Cefárzá Neroná poſádzeni/ przez dziewięć mieſięcy w nim
- 26: zátrzymáni byli.
- 27: Nákoniec był ſćięty tegož dnia y roku ktorego y Piotr vkrzy=
- 28: zowan.
- 29: Roku żywo=
- 30: tá ſwego ſzeſćdzieſiątego y oſmego/ iáko Chryſoſtom ſwiádczy.
- 31:
- 32: **Tertullian: de praſcript.**
- 33: Szczęſliwy koſćioł Rzymŕki/ ktoremu Apoſtołowie náukę ſwą
- 34: wŕzytkę y ze krwią wylali: kędy Piotr podobná mękę/ iáko y Pan/
- 35: podiał: kędy Páweł ſćiętą ſmiercią/ iáko y Ian Krzćiciel/ ieſt
- 36: vkoronowan.
- 37: **Chryſoſtom: in epift: ad Rom: hom: 32.**
- 38: Nie ták ſię iáſni niebo/ kiedy ſłońce promienie ſwe roſpuŕzcza;
- 39: iáko Rzymŕkie miáſto/ dwie one iáſne pochodnie (Piotrá y Pá=
- 40: włá S.) po wŕzytkiey ziemi rozlewáiąc. rc.

- 1: **O** Sprawách ábo dzieiách inżyich Apoštołow rzadka bárzo
- 2: ieft wzmianká w piśmie świętym: ále iáko świádczą ko=
- 3: ścielni piárze/ Ewángelią opowiedáli w rożnych kráiách swiá=
- 4: tá. S. Iędrzey w Acháijey/ Ian w Azyey/ Philip w Phrygiey/
- 5: Iákub mnieýszy w Iudfkiey ziemi/ Bárthłomiey w Scythiey/
- 6: Thomałz w Indyey/ Mátthæułz w Aethyopiey/ Symon w Per=
- 7: fyey/ Tádæułz w Mezopotámiey/ Iákub więtlzy w Hifzpaniey/
- 8: Máciey w Pálestynie. Y ták fię po wżytkim świećie rozdzielili/
- 9: ná zebranie y zgromádzenie iedney wiáry/ y iednego kościoła Ká=
- 10: tholickiego ze wżytkich narodow y ięzykow ludzi/ iáko im był
- 11: Pan Chrifus rofkazał/ y iáko dawno przedtym było proroko=
- 12: wano:(*marg*) **Skład Apoftolski.** (–) Po wżytkiey ziemi rofzczedł fię głos ich/ y ná kráie swiá=
- 13: tá słowá ich. Włzákze pierwey niżli fię rozefzli/ zebrawłzy fię ſpo=
- 14: łem/ á będąc pełni Duchá S. dwánaście członkow wiáry Chrze=
- 15: ścijáńkiey/ ktore zowią; Skład Apoftolki / złożyli: y one zá summę
- 16: y zá práwidło wiáry wżytkim wiernym/ nie ná kárcie nápiáno
- 17: iáko inne piłmá/ ále żywym głósem podáli.
- 18: Ktory ſkład wiáry/ iáko y záwłze przed tym/
- 19: ták y po dziś dzień wżyſcy wierni ná krzćie wyznawáią/ ábo fámi
- 20: przez fię/ ábo przez kogo innego: y wżyſcy dorośli powinni gi v=
- 21: mieć y wierzyć y wyznáwáć: ktory ieft oto ten.

22: Skład Apoftolki.

(*marg*) **I.** (–)

23: Wierzę w Bogá Oycá wżzechmogącego/ ſtworzyćielá niebá

24: y ziemie. (*marg*) **II.** (–)

25: Y w Iefu Chrifá Syná iego iedynego Pána náſzego. (*marg*) **III.** (–)

26: Ktory fię poczał z Duchá świętego/ národził fię z Márieý dzie=

27: wice. (*marg*) **III.** (–)

- 28: Wmęczon pod Pontfkim Piłatem/ vkrzyżowan/ vmárł y po=
29: grzebion. (marg) **V.** (-)
30: Sftąpił do piekłow/ trzeciego dnia z martwych wftał. (marg) **VI.** (-)
31: Wftąpił ná niebiofá/ siedzi ná práwicy Bogá Oycá wftzech=
32: mogącego. (marg) **VII.** (-)
33: Stámąd przyidzie fędzić żywe y vmárłe. (marg) **VIII.** (-)
34: Wierzę w Duchá Świętego. (marg) **IX.** (-)
35: Święty kościół powfzechny/ Świętych obcowanie. (marg) **X.** (-)
36: Grzechow odpufzczenie. (marg) **XI.** (-)
37: Ciálá zmartwychwftanie. (marg) **XII.** (-)
38: Y żywot wieczny. Amen.

Spráwá

strona: 516

Spráwá o liščiech Apoft.

516.

1: SPRAWA O LISCIECH

2: APOSTOLSKICH W OBEC.

- 3: **P**O Ewángeliách/ **króre [!]** fą hiřtorią o fámym Chriřtu Pánie
4: náfzym Zbáwicielu: y po Dzieiách Apoftolřkich/ ktore fą hi=
5: řtorią o początkách kořciołá Páná Chriřtuřowego ná ziemi/ nářte=
6: puią liřty Apoftolřkie: ktore oni piřáli o tych rzeczách/ o ktorych
7: ná on czás przyczynę y potrzebę piřania mieli. Bo iř byli Doktor=
8: mi y fundatormi kořciołá/ tedy toř zá řwego czáfu czynili/ co po=
9: tym drudzy po nich Biřkupi y Doktorowie:(marg) **Historia o Pánu Chriřtuřie. Historia**
o kořciele Páná Chriřtuřowym. (-) ktorzy od początku
10: ář do tego dnia liřty y księgi piřáli przeciř hæretykom/ y przeciř
11: odřczepieńřtwom/ řkoro kędy powřtały; (marg) **Piřmá Apoftolřkie przeciř**
hæretykom ná obronę Kátholickiey wiáry. (-) y o innych wřzytkich rze=
12: czách do wiáry y do rządu kořcielnego naleřących: kiedy iáką przy=
13: czynę y potrzebę piřania widzieli. Ná co im tu Apořtołowie przy=

- 14: kład zoftáwili: iáko też S. Lukáfz w Dzieiách Apoftólfkich po=
15: kazał křtałt y máteriá hiftoriey kořcielney wřzytkim ktorzy iá po
16: nim piřáć mieli.
- 17: Z liřtow lepák Apoftólfkich/ wietřza częřć ieřt liřtow Páwłá S.
18: á inne drugich Apořtołow zowiá fię liřty powřzechnemi. (*marg*) **Rozdzielenie liřtow Apořtolskich.** (–) Bo řwię=
19: ty Páweł řadnego liřtu do wřzytkich w obec nie piřał (áczkolwiek
20: kářdy liřt iego wřzytkiemu kořćiołowi řłuży) ále niektore piřał do
21: ořobnych kořćiołow Pogáńfkich/ iáko do Rzymian/ do Koryn=
22: thyan/ do Gálátow/ do Ephezyan/ do Philipowian/ do Kolořřan/
23: y do Theřřáloniczan. A niektore do ořobnych perřon: iáko do
24: Tymotheuřzá/ y do Tytuřá (ktorzy byli Biřkupy miedzy Pogány/
25: ieden w Ephezie/ á drugi w Krećie) y do Philemoná: á tylo ie=
26: den liřt do Hebræow/ ktorzy byli Zydzi w Ieruzálem y w Iudřkiey
27: ziemi. (*marg*) **Hebræowie.** (–) Lecz liřty inřzych Apořtołow/ S. Iákubá/ S. Piotrá/
28: S Ianá/ S. Iudy/ nie ták řá piřáne do iednego ktorego kořćiołá/
29: ábo do iedney ořoby (wyiáwřzy dwá ořtátnie liřty S. Ianá kro=
30: řciuchne: ktore przeto nie mogá być od pierwřzego liřtu iego odłá=
31: czone/ iř wřzytkie řá od niego piřáne:) ále do wřzytkich wiernych: y
32: dla tegoř ie zowiá Kátholickimi/ to ieřt powřzechnymi/ ábo do
33: wřzech w obec. Bo ták Iákub S. řwoy liřt záczyna:(*marg*) **Lifty powřsechne.** (–)
Dwiemá=
34: nařćie pokoleniam/ ktore řá w rořprořzeniu/ pozdrowienie. A Piotr
35: řwięty w pierwřzym liřćie piřze: Wybránym przychodniom ro=
36: řprořzonym po Ponćie/ Gáláćiey/ Káppádociey/ Azyey/ y Bithy=
37: niey. A w liřćie wtorym: Tym ktorzy rowná z námi wiáre otrzy=
38: máli. Tákże S. Iudás: Tym ktorzy řá w Bogu Oycu wmiło=
39: wáni/ á w Ieřuřie Chriřtuřie záchowáni y wezwáni. Sam tylko
40: liřt pierwřzy Ianá řwiętego nie ma tytułu.

strona: 517

517.

Sprawa o liściech

- 1: Przyczyny zaś/ dla których Apostołowie te listy pisali/ iainie
- 2: pokazuia o czym ie pisali. (*marg*) **Przyczyny pifania listow Apostolskich.**
- 3: **Kościoł z Zydow y z Pogánow zebrány.**
- 4: **Zydow obrażenie.** (-) Gdzie naprzod pámietać potrzebá (iá=
- 5: ko historia Dzieiow Apoftolfkich żrzetelnie opifuie) że kościoł Ch=
- 6: riftułow ná on czás poczynaiący/ wżczepiony był od Apoftołow
- 7: nie tylko miedzy Zydy/ ále y miedzy Pogány: y owżem nawięcey
- 8: miedzy Pogány. Co też nie pomálu Zydy obrażało. Bo oni ścier=
- 9: pieć nie mogli áby narodu ich ludzie/ przyiąć mieli zá Chriftuśá á=
- 10: bo Meffyafzá tego/ ktorego famisz wzgárdzili y vkrzyżowáli: á dá=
- 11: leko mniefy fłyżec y widzieć mogli/ żeby tegoż Chriftuśá Zydzi Po=
- 12: gánom opowiedáli. (*marg*) **Zydowie práwowierni.** (-) Co też y tych ktorzy z Zydow
- 13: w Chriftuśá
- 14: byli vwierzyli/ nie pomálu było obrużyło: Acz niektorzy (co w=
- 15: iernymi Chrześcijány/ á przetoż nie vpornymi byli) wnet fię od
- 16: tey żarliwości pohámowali/ vflýżawfzy od Apoftołow że to iest
- 17: wola Boża. (*marg*) **Zydowie kácerze.** (-) Ale drudzy z Zydow náwroconych vpádli
- 18: byli w ká=
- 19: cerftwo/ náuczaiąc Chrześcijány z Pogánow náwrocone/ że im
- 20: koniecznie potrzebá przyiąć pierwey obrzezanie y zakon Moyze=
- 21: szow/ iefliby chćieli być zbáwieni:(*marg*) **Zydowie niewierni.** (-) Inni zaś Zydowie
- 22: nieprzyia=
- 23: cíele Chrześcijánfkiey wiary/ nie tylko lámí prześládowali Chrze=
- 24: ścijány/ ále też Pogány báłwochwálce podufzczáli/ áby wżędy
- 25: Chrześcijanom fzkodzili: takim vporem fwym/ y opáczną gorli=
- 26: wością Bogá pobudzaiąc/ áby ich narod odrzucił: co oni zá nie=
- 27: podobną rzecz mieli/ przeto iż byli plemieniem Abráámowym/ y

23: obrzezanie y zakon Moyzezjá przyięli. (*marg*) **Zydowie vfáli w vczyńkách fwych zakonnych.** (-) Y dla tákich cíelefnych

24: względow/ vfali íami w sobie/ íakoby Bog y Chríftus do nich

25: nierozdzielnie był przywiązány: przypisuiąc názbyt wiele fwym

26: vczyńkom/ ktore według zakonu czynili: á niechęc tego vznác/ że

27: śmierć Chríftá Páná była ták im íako y Pogánom ku zbáwieniu

28: potrzebna: ále tákiego Chríftufá czekáiąc/ ktoryby był podobny

29: inřym krolom řwieckim/ y ktoryby ie wielkimi y możnymi vczy=

30: nił ná tym řwiećie. (*marg*) **Summá náuki listow Páwłá S.** (-)

31: Y przetož Páweł S. řwoie listy pífał/ Naprzod áby okazał wo=

32: lą Božą ták o powołániu Pogánow/ íako y o Zydow odrzuceniu.

33: K temu áby przeřtrzegł Chrzeřćijány z Pogánřtwá náwrocone/

34: žeby řadnym obyczáiem nie przyimowáli obrzezánia/ áni innych

35: ceremoniy zakonu Moyzezřowego: á Zydow/ áby w nich nie vfá=

36: li/ ále ráczey rozumieli/ že te ceremonie iuž vřtály. (*marg*) **Zaden bez Chríftufá zbáwion być nie może.** (-) Náđ to/ áby o=

37: kazał potrzebę wćielenia y śmierći Páná Chríftufowej: bez kto=

38: rey áni Pogáni zbáwieni być mogli: áni Zydowie řadnymi vczyn

39: kámi řwymi/ by teř nabárziew z zakonu rátkunku řzukáli. Bo iž w=

40: řzyřcy ludzie řą grzeřznymi/ przetož teř řą wřzyřcy krewkimi y nieu=

dolnymi.

strona: 518

Apořtolfkich.

518.

1: dolnymi. Lecz zakon choć grzech pokázuie/ ále grzechu zgłáđzić

2: nie może/ áni krewkořći odiąc/ áni řily dodać ku wypeřnieniu te=

3: go co zna być dobrego: Ale to řam Pan Bog mořł vczynić/ y dla

4: Chríftufá tylo chćiał vczynić: przetož potrebá ieřt wřzyřkim wie=

5: rzyć w Chríftufá/ y řřtác řię człónkámí iego/ przyłaczywřzy řię do

6: cíálá iego/ ktory ieřt kořćioł powřzechny. Bo ták (choćiaby nic

7: dobrego przedtym nie czynili) mieli dořtác grzechow odpuřcze=

8: nia/ y nowey mocy á síły/ áby mogli wypełnić zakon Boży: y ow=
9: łzem ich vczynki ták iuż będą wdzięczne Pánu Bogu/ że im dla nich
10: ma dáć żywot wieczny. Tác iełt potrzebá/ ten owoc/ y pożytek w=
11: iáry Chrześcijiánłkiey. Y przetoż nápomina włzytkich/ ták Zydw
12: iáko y Pogánow; áby ią z pokorą przyimowáli/ á żeby w niey ftá=
13: tecznie áż do końcá trwáli: nie dbáiąc nic ná przeciwné namowy
14: hæretyckie/ y ná włzytkie przesładowánia świeckie y łzátánłkie. A
15: żeby przez włzytkie dni żywotá łwego/ ćwiczyli łię pilnie w vczyn=
16: kách dobrych: gdyż ie Bog tákimi vczynił/ żeby ie czynić mogli. (marg) **Náuká**

Kátholicka o włpráwiedliwieniu z wiáry y z vczynkow. (–)

17: Tegożci włafnie y zupełnie y po dziś dzień vczy ł. kołciól pow=
18: łzechny Rzymłki: to iełt: Iż żadne vczynki niewiernych/ ták Zy=
19: dow iáko y Pogánow/ nie mogá włpráwiedliwić áni zbáwić: y
20: owłzem áni vczynki żadnego hæretyká ábo odłzczepieńcá/ chocia
21: iełt okrczony; przeto że nie iełt członkiem Chriłtułowym. Y ow=
22: łzem/ co iełtzcze wíęłtza/ kto nie iełt żywym członkiem Chriłtuł=
23: wym/ chociaż iełt okrczony/ y iełt w powłzechnym kołciele: włzák=
24: że iełli nie iełt w łáłce Bożey/ ále w grzechu łmiertelnym/ tedy za=
25: den vczynek iego dobry nie iełt iemu ku záludze y ku zbáwie=
26: niu płatny.

27: Tázci iełt náuká Páwłá łwiętego. (marg) **Ktorym vczynkom Páweł S. odeymie moc**

włpráwiedliwienia y zbáwienia. (–) Abowiem y on vczynkom
28: tych ludzi ktorzy nie máią Duchá Chriłtułowego/ odeymie moc
29: do włpráwiedliwienia y do zbáwienia: y nie wyciága tego/ áby
30: człowiek miał wmięłtność zakonu/ ábo żeby zakon pierwey cho=
31: wál: iákoby ináczey nie mógł być przez Chriłtułá zbáwion. Ale
32: po tych ktorzy przyięli wiáre Chrzełcijiánłką/ tego chce koniecznie/
33: áby przykazánie Bożkie záchowáli/ łtrzegąc łię złych á náłláduiąc
34: dobrych vczynkow: y tákowym vczynkom wiernych ludzi/ ták w=
35: ielką moc y wážność Páweł przypíłue/ iáko y Kátholikowie

36: dziśieyfzy.

37: Lecz iż byli niektorzy ná on čás (iáko y hæretykowie wfyſcy

38: nálfzych czálów) ktore Piotr S. nieuczonymi y nieftátiecznymi zo=

39: wie: (*marg*) **Summá náuki líftow innyh Apoſtołow.** (–) ktorzy czytáiąc lífty Páwła S. pflowáli rozumienie iego/ iá=

40: koby dobrych vczynkow nie wyćiągał áni od okrczonych/ áni od

nieokrczo=

strona: 519

519.

Argument líftu

1: nieokrczonych: áleby twierdzić miał/ iż lámá wiárá wſpráwiedli=

2: wić y zbáwić człowieká może. Przetoż o tey rzeczy inni Apoſtołow=

3: wie lífty fwe piáli/ iáko y Auguſtyn S. przypomina tymi fłowy:(*marg*) **Inni Apoſtołowie zálécáią vczynki dobre, przeciw fámej wierze.** (–)

4: Ale iż to mniemánie (żeby do zbáwienia lámá wiárá doftátieczna

5: bylá) ná on čás powtáło: przetoż inne lífty Apoſtołſkie S. Pio=

6: trá/ Ianá/ Iákubá/ y Iudy przeciw temu nawięcey ſćiągáią fwe

7: piłanie/ áby pokazáli/ że wiárá bez vczynkow nic nie ieſt pożyte=

8: czna. Iáko y ſam Páweł dofyc iáfnie mowi: Iż choćbych miał

9: wfytkę wiárę/ ták/ żebych gory przenoſił/ á miłóſćibych nie miał:

10: tedy mi to nic nie pomoże.(*marg*) **Przeſftrogá.** (–)

11: Kto tedy niechce w tey rzeczy/ ábo y w ktoreykolwiek inney zbłą=

12: dzić/ czytáiąc lífty Páwła S. ábo inne piłmá ſ. ten niech mocnie

13: ſtoi przy náuce koſćioła ſ. powſzechnego/ ktory tenże Páweł zowie

14: filarem y vmocnieniem prawdy/ to zá pewne máiąc/ iż ieſli mu fię

15: zda co być w piłmie ſ. tey náuce przeciwnego/ tedy fię ſam ná tym

16: bárzo myli. A niech zázwdy pámięta ná ono vpominánie Pio=

17: trá ſwiętego. Iż w liſćiech Páwła S. fą niektore rzeczy trudne

18: ku wyrozumieniu/ ktore nieumiejętni y nieftátieczni wykręcáią/ iá=

19: ko y inne piłmá (choć łácnieyfze) ná fwą włałną zgubę.

20: **Argument ábo Summá líftu**

21: do Rzymian.

- 22: **A** Czkolwiek list do Rzymiánow nie był pierwszy z tych ktore
- 23: Páweł piął: wżákże ieft y był zówżze ná pierwszym miey=
- 24: fcu położony: Naprzod dla zwierzchności y przodkowánia ko=
- 25: ścioła Rzymfkiego. Ktemu iż/ iáko Auguštyn ś. piłze/ záleca onę
- 26: łáfkę ktora ieft początkiem y fundámentem wżytkich innych łásk y
- 27: dárow Bożych/ od wiáry poczynájąc.(*marg*) **Czemu list do Rzymian ma pierwsze miejsce.** (–) Nád to/ iż o tych rzeczách
- 28: mowi/ ktore nie tylko Rzymiánom/ ále wżytkiemu kościołowi słu=
- 29: żą/ á zwłázczá z Pogánow Chrześcijánom: to ieft o ziednoczeniu
- 30: kościoła Chrifułowego. (*marg*) **Wsyscy potrzebują łáski Bożey.** (–) Abowiem (iáko tenże Auguštyn ś. mo=
- 31: wi/ wykłádájąc nam árgument y sumnę tego listu) iákoby miá=
- 32: što fámego Páná/ kámieniá onego węgielnego/ pofelstwo spra=
- 33: wuiąc/ obcy lud ták z Zydow iáko y z Pogánow węzłem łáski zwię
- 34: zuie y ziednacza w Chrifuście. A ták pokázuie naprzod/ iż ták Zy=
- 35: dzi iáko y Pogáni nie máią żadnych vczynekow/ z ktorychby fię
- 36: chlubić/ ábo ktorymiby fię z grzechow oczyścić mogli: ábo dla
- 37: ktorychby mieli łobie vpráwiedliwienie y zbáwienie przypífo=
- 38: wác: ále y ci y owi wiele grzechow máią/ ktore opłákác y obzálo=

wác powin=

strona: 520

do Rzymian.

520.

- 1: wác powinni: y z tą pokorą przyštápic do wiáry P. Chrifułowej/
- 2: áby ták otrzymáli grzechow odpufzczenie/ y siłę do sprałowánia
- 3: vczynekow v Páná Bogá pátnych. (*marg*) **Pogáni przecz w łáskę przyięci.** (–) Ktorem obyczáiem iż fię Po=
- 4: gáni vkorzyli/ przeto miłóšierdzia doštápleri: áczkolwiek nigdy

5: nic nie wiedzieli o zakonie Moyzeźzowym.(*marg*) **Zydzi czemu odrzuceni.** (-) Ale Zydzi/ iż fię wfpie=

6: ráli ná fwoich vczynekách/ ktore włafnymi síłami według zakonu

7: fprawowali (przez co ie też zową vczynki zakonne) y nie chcieli fię

8: vkorzyć/ áby w Chriftułá vkrzyżowánego wierzyli/ przetoż też mi=

9: łośierdzia nie doftąpili/ ále fprawiedliwie fą od Bogá odrzuce=

10: ni: wyiawfzy trochę tych ktore Bog z niewymowney łáfki y do=

11: broći fwey łobie záchował.(*marg*) **Vczynki zakonne.** (-) Aczkolwiek ná końcu/ kiedy zupełność

12: Pogánow do kościołá wnidzie/ tedy też wfytek oftátek Zydow

13: pocznie oczy otwárzác/ błąd fwoy poznáwác/ á nákoniec fię

14: poddávác Chriftułowi y kościołowi iego. Potym onych ktorzy

15: ták wielkiey łáfki doftąpili/ że fię Chrześcijány ftali/ nápomina ku

16: ftáteczności y trwałości (ktora nawięcey potrzebná była w onych

17: czásiech prześládowánia) á żeby wfytek żywot fwoy po krzćie S.

18: w dobrych vczynekách trawili: iedność pilnie záchowuiąc/ y zno=

19: fząc ieden drugiego ile mogą/ Zyd Pogániná/ á Pogánin Zydá:

20: nie dawaiąc mdleyfzym y niedofkonálzszym żadnego pogorźzenia. (*marg*) **Dwie części listu do Rzymian.** (-)

21: Y ná tym vpominánium oftátek listu trawi. Ták iż dwie fą przed=

22: nieyfze części listu tego. Pierwfzy áż do rozdziału *dwunafte*⁸⁰/ ma

23: w łobie dyfputacyą/ ábo náukę o łafce wiary Páná Chriftułowey.

24: A drugi áż do końcá/ ma nápomínanie ku dobrym vczyнком.

25: W tych tedy wiary punktách/ y we wfzytkich innych (iáko y w po=

26: bożności y w vczynekách dobrych) zálecenie y chwałá ktorą Páweł

27: S. dáie Rzymfkiemu kościołowi/ ieft vważenia godna. Wiará

28: wáfzá/ mowi/ ieft opowiedána po wfzytkiemu świátu. Y/ Wá=

29: fze poftufzeńftwo rozflawione ieft po wfzytkich mieyfćách. Y prze=

30: toż fię wefełę z was. (*marg*) **Iáko Páweł S. záleca Kościół Rzymfki.** (-) Y záfię:

Sftáliście fię poftufzni z fercá te= <http://rcin.org.pl>

31: mu kształtowi nauki/ w którąście się podali. Y ielzcie: A profzę
32: was brácia/ ábyście vpátrowáli tych/ ktorzy rofyrki y zgorfzenia
33: czynią mimo náukę/ ktoreyeście się wy náuczyl/ y odstępuycie od
34: nich. Abowiemci tácy nie Chrifufowi Pánu náfzemu ále fwe=
35: mu brzuchowi fluzą: á przez łagodne mowy y błogofławieńftwá
36: zwodzą fercá niewinnych ludzi. Máiąc tedy od Apoftoła tę prze=
37: ftrogę/ flufznie się káždy ma ftrzedz Lutrá/ Kálwiná/ y innych od=
38: fzczeniecow: poniewáz oni czynią rofyrki przeciwko náuce ko=
39: ściolá Rzymfkiego: áby się nikt zdrádliwemi ich namowámi ni=
40: gdy nie dał zwodzić.

Vvv

Drugi

strona: 521

521.

1: Drugi Argument listu do Rzymian

2: z S. Auguftyná.

3: **L**ift ktory Páweł Apoftoł do Rzymiánow piłá/ ile się z textu
4: iego wyrozumieć może/ rozbiera tę quæftiá:(*margin*) **Mátéria listu tego.** (–) Iefliż lámym
5: Zydom przyfzlá Ewángelia Páná náfzego Iefufá Chrifufá dla
6: zaflug ich vczynkow; czyli ráczey/ bez zádných zaflug vczynkow
7: vprzedzáiácych/ wfzytkim narodom przyfzlo wfpráwiedliwienie
8: wiáry ktora iefť w Chrifufie Iefufie? žeby nie przeto ludzie wie=
9: rzyli iż fpráwiedliwi byli: ále áby z wiáry będąc wfpráwiedli=
10: wieni/ nápotym fpráwiedliwie żyć poczeli.(*margin*) **Przyczyná piłania tego listu.** (–)
To tedy Apoftoł po=
11: kázác vfiłue; iż wfzytkim ták Zydom iáko y Pogánom/ przyfzlá
12: łáfká Páná náfzego Iefu Chrifťa: ktora też przeto łáfká iefť ná=
13: zwána; iż nie iáko dług z fpráwiedliwoścí iefť oddány/ ále dár=
14: mo dáný. Bo niektorzy Zydzci návroceni poczeli się byli burzyc
15: náprzeciw Pogánom/ á nawięcey przeciw Páwłowi Apoftołowi/

- 16: iż nieobrzeżáne y od związek stárego zakonu wolne przypufzczał
17: do łáski Ewángeliey: każąc im/ áby w Chriftuśá vwierzyli/ nie
18: włożywłzy ná nie pierwey żadnego iármá obrzezánia cíelefnego.
19: Przetoż Páweł ták oboy narod vgadza y miárkuie; że áni się Zy=
20: dom wyność dopufzcza/ iákoby z załug vczynkow zakon=
21: nych: áni Pogánom nádymác się przeciw Zydom/ z za=
22: łługi wiáry: że cí Chriftuśá przyięli/ ktorego oni
23: vkrzyżowáli. To Auguřtyn S. [grafika](#)

Liřt Páwłá

ksiega: Rom

strona: 522

Rozd: 1.

522.

1: LIST PAWŁA

2: APOSTOŁA S.

3: DO RZYMIAN.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 Zálećiwřzy vrząd řwoy Apořtolřki. 8 Wyřławia wiáre Rzy=
6: miánow/ y řwoię chęć ku nim pokázuie. 11 Prágnać ie ogláďác
7: 13 Y przyiáchác do nich. 16 Potym okazawřzy moc Ewángeliey ř.
8: 17 Zákłáda fundáment náuki Chřeřćijáńfkiey. Iż bez wiáry w
9: Pána Chriftuśá żaden áni vřpráwiedliwion áni zbáwion być nie
10: może. 18 Bo naprzod Pogáni przez Philozophiá řwá/ przez kto=
11: rą Bogá poználi/ nie mogli być zbáwieni. 21 Iż poznawřzy Bo=
12: gá/ nie řłużyli mu/ ále řwym báłwanom. 24 Prze co ie teź P. Bog
13: řpráwiedliwie opuřcił. 26 Y dopuřcił im wpáść w řprofne y há=
14: niebne grzechy/ ktore tu wylicza. (marg) **Zácz: 79.**

: **Lekcyá w wigiliá Bożego národzenia.** (–)

werset: 1

15: **P**Aweł sługá Iefulá Chriftułá/

16: powołány Apoštoł'/ odłączony ku(marg) **wezwany ná vrząd Apostolski.** (-)

17: **opowiedaniu** Ewángeliey Bożey/

werset: 2] którą był

18: przed tym obiecał przez Proroki swoie

19: w piśmiech świętych/

werset: 3] o Synu swoim/ (" który się

20: siał' - iemu z nasienia Dawidowego wedle ciała/ (marg) " **ábo który się národził.G.**

: **2 L. G. S.** (-)

werset: 4] który " iest przeznáznaczony Synem Bożym w mocy/ (marg) " **Abo, który się pokazał być synem Bożym, przez cudá, ktore czynił: y przez Duchá S.ktore^{go}dawał: y przez to, że własná mocá swá powtáał zmartwych. Ták Grækowie.** (-)

21: wedle ducha poświęcenia/ z powtánia z martwych

22: Iefulá Chriftułá Páná nášzego/

werset: 5] przez ktorego w=

23: żięliliśmy łáskę y Apoštołstwo " ku posłúżeństwu wiary

24: między wżytkimi narody dla imieniá iego/

(marg) " **To iest; Aby wfsyćy byli posłúfni wierze.** (-)

werset: 6] między

25: którymi y wy iestelcie powołáni Iesu Chriftowi:) *

werset: 7]

26: Wżytkim będącym w Rzymie/ Bogu miłym/

27: powołánym świętym. Láská wam y pokoy od Bo=

28: gá Oycá nášzego/ y Páná Iefulá Chriftułá.

Vv 2

A naprzod

werset: 8]

29: A naprzod dziękuię Bogu moiemu przez Iefulá

30: Chrystufá/ zá was wšytkich; iż wiára wálzá bywa o=

31: powiedána po wšytkim świecie.

werset: 9] A bowiem świá=

32: dek mi ieft Bog/ ktoremu służę " w duchu moim w(marg) " z **dufse. Hebr.** (-)

33: **opowiedaniu** Ewángeliey Syná iego/ żeć bez przeštánku

34: ná was pámiętam/

werset: 10] zówłże w modlitwách moich

35: prosząc/ ázaby wždy iáko zdarzyło mi fię kiedy/ zá wo=

36: lą Bożą/ przybyć do was.

werset: 11] A bowiem prágnę was

37: widzieć/ ábych wam vžyczył iákiego dárú duchowne=

38: go/ ku vtwierdzeniu wálzemu:

werset: 12] to ieft/ ábyfmy fię

39: w was fpolnie vćielzyli przez zobopolną wiarę wálżę

40: y moię.

werset: 13] A niechcę ábyście wiedzieć nie mieli brá=

41: ćia/ iżem częłto przed fię brał przybyć do was/ (álem

42: ieft do tąd zówściągnion) ábych miał iáki pożytek

43: * miedzy wámi/ iáko y miedzy infzemi narody.(marg) * **y.4 L. N. G. S.** (-)

werset: 14] Græ=

44: kom y innym **narodom**/ mądrym y niemądrym ieftem

45: powinien:

werset: 15] " ták iż' ile ze mnie **być moze**/ gotowem ieft(marg) " **A ták.9 L. S.** (-)

46: Ewángelią opowiedác y wam ktorzyście w Rzymie.

werset: 16]

47: A bowiem nie wtydam fię Ewángeliey. * (marg) * **Christufowey.G.** (-) Ponie=

48: waż ieft mocą Bożą/ ná zbáwienie káżdemu wierzą=

49: cemu/ Zydwowi naprzod/ y **potym**" Gręczynowi.

(marg) " **Pogáninowi.** (-)

werset: 17] Abo=

50: wiem śpráwiedliwość Bożą przez nią bywa obiá=

51: wiona z wiáry w wiárę: iáko ieŝt nápiŝano: Iż śprá

52: wiedliwy z wiáry " żywie'.

(*marg*) " **żyć będzie.2 L. K. G. S.** (-) (*marg*) **Zácz: 80.** (-)

werset: 18]

53: Bo gniew Boży objawia się z niebá/ przeciwko

54: wśelákiej niepobożności y nieśpráwiedliwości ludzi

55: tych/ ktorzy w nieśpráwiedliwości zátrzymawáią

56: prawdę ̄ Bożą':

(*marg*) ̄ **1 L. G. S.** (-)

werset: 19] ponieważ to co może być wiedzia=

57: no o Bogu/ ieŝt im wiadomo. Gdyż im Bog ob=

58: iáwił.

werset: 20] Abo wiem rzeczy jego niewidziálne/ od ŝtwo=

59: rzenia świátá przez te rzeczy vczynione zrozumiane/

60: bywáią poznáne: wieczna też moc jego y boŝtwo:

61: ̄ ták' iż nie mogą być wymowieni.(*marg*) ̄ **2 L. G. S.** (-)

werset: 21] Gdyż poznawŝy

62: Bogá: nie chwalili **go** iáko Bogá/ áni **mu** dziękowali:

ále znikcze=

strona: 524

Rozd: 1. Rzymian.

524.

1: ále znikczemnieli w myślách swoich/ y zácmione ieŝt

2: bezrozumne ferce ich.

werset: 22] Abo wiem powiedáiąc się

3: być mądrymi/ głupimi się śtáli.

werset: 23] Y odmienili ch=

4: waŝę nieśmiertelnego Bogá/ w podobieńtwo obrá=

5: zu człowieká śmiertelnego/ y ptaków/ y czworono=

6: gich **zwierząt**/ y gądźin.

werset: 24 (A przetoż podał ie Bog po=

7: żądliwościom fercá ich/ ku nieczyfności: áby między

8: sobą ciáła swe fromočili.)

werset: 25 Ktorzy prawdę Bożą

9: odmienili " w kłamstwo: y modlili się/ y " służyli ftwo=(*marg*) " **w bálwany, ktore pífmo S. zowiekłamftwe^m.**

: " **iáko Bogu.G. (-)**

10: rzeniu " ráczey niż ftworzycielowi'/ ktory ieft błogo=(*marg*) " **mimo ftworzycielá, ábo opuściwfsy ftworzycielá.G. (-)**

11: sławiony ná wieki. Amen.

werset: 26 Dla tegoż podał ie Bog

12: w namiętności frotne. Bo niewiáfty ich od=

13: mieniły wzywánie przyrodzone/ w ono ⁻ wzywá=

14: nie' ktore ieft przeciw przyrodzeniu.(*marg*) ⁻G. (-)

werset: 27 Tákże y

15: mężczyzná/ opuściwfsy przyrodzone wzywánie nie=

16: wiáfty/ zápalili się w swej požądliwości ieden ku

17: drugiemu/ mężczyzná z mężczyzná frotę płodząc/

18: á zaplátę (służną) błędu swego ná sobie odnośząc.

(*marg*) **Zácz: 81. (-)**

werset: 28

19: A " iáko się im nie podobáło mieć znáíomość Bo=(*marg*) " **Abo, iáko nie chcieli znáć Páná Bogá. (-)**

20: zká!: **tákże** Bog podał ie w vmyśl bezrozumny: áby

21: czynili to co nie przyftoi:

werset: 29 nápełnieni wśelákiey nie=

22: sřprawiedliwości/ złości/ porubstwą/ łakomftwą/ zło=

23: czyńńtwá/ pełni zazdrości/ morderńtwá/ íwaru/ zdrá=

24: dy/ íprofnych obyczáiow/ zaufznicy/

werset: 30] obmowce/ Bo=

25: gu przemierzli/ potwarce/ pyłzni/ chlubni/ wynálażcy

26: złości/ rodzicom niepołufzni/

werset: 31] bezrozumni/ nie vklá=

27: dni/ bez miłości przyrodzoney/ nie przednáni/ nie

28: miłosierni.

werset: 32] Ktorzy znáiąc " práwo Boże' - nie wy=(marg) " **íspráwedliwość Bożą.L.**

: **G. S. (-)**

29: rozumieli' iż ci co tákowe rzeczy czynią/ godni łá ś=

30: mierci: nie tylko - ktorzy' ie czynią/ ále też - ktorzy'(marg) **1 L. G. S.**

: **1 L. G. S. (-)**

31: czyniącym zezwaláią.

(marg) **Wfzákże lepiej íeft íáko w textcie ftoi. (-)**

32: NAVKI Y PRZESTROGI.

33: **Ku posłufseńtwu wiáry.) (marg) Posłufzenńtwo wiáry. (-)** Wiárá nie ma być zmyłom áni rozu=

Vvv 3

mowi

strona: 525

525.

Lińt do Rozd: 1.

1: mowi poddána: ále oná ma rofkázowác/ á my íey być połufzni

2: w pokorze á w prońtości.

3: **Miedzy wfsytkimi narody.)** Wiárá Kátholicka nie tu y owdzie

4: po káćiech/ íáko hæretycka: ále wfzędý po świećie/ po wfzytkich

5: kráíách y narodziech íeft rozłzerzona. (marg) **Wiárá Kátholicka. (-)**

6: **Wiárá wáfsá bywa opowiedána po wfsytkim świećie.)** O fzeroko=

7: ści/ ítáteczności/ y trwáłości wiáry końciołá Rzymńkiego/ známie=

8: nite łą świadectwá Doktorow świętych łtórych z tego mieścá.(*marg*) **Rzymska wiára**

wielce pochwalona. (-)

9: Cypryan S. kościoł Rzymłki zowie łtolicą Piotrową/ kościołem

10: princypálnym/ to iełt przednieyłzym ábo przoduńcym/ od ktore=

11: go fię iedność Biskupia y kápłáńfka poczęłá. Wiára/ práwi/

12: Rzymian/ włty Apołtłłkimi iełt pochwaloná: do ktorych kácer=

13: łtwo ábo fáłłzywa wiára przyłtępu mieć nie może. Hieronym ł.

14: tákże: Páweł (mowi) chwali wiárę łudu Rzymłkiego: nie iżby

15: Rzymiánie mieli inłżá wiárę/ niłżli włłzytkie kościoły Chriłtułowe:

16: ále iż w nich więłtze iełt nabożeńłtwo/ y więłtza prołtotá ku wie=

17: rzeniu. Y ná drugim mieyłcu: Wiedz/ iż wiára Rzymłka Apo=

18: łtollłkimi włty pochwalona/ tákowych wymyłłow nie przyimuie.

19: By tełż ániol ináczey powiełł/ niłżli raz iełt opowiedziano/ Pá=

20: włowym łwiádecłtwem wiára wtwirdzona nie może być nigdy

21: odmieniona. Y ná inłżym mieyłcu tenże Hieronym mowi: Ktoł=

22: kolwiek iełt rozłiewcá nowych náuk/ prołżę cię/ ábyłł włzu Rzymian

23: nie obrałżá/ á nie nárułżáł wiáry Apołtłłkimi włty pochwaloney.

24: Czemu po czterech łet lat (á teraz iułż po piąćinałłcie łet lat) chcelł

25: nas wczylć tego/ czegołłmy pierwey nie wiedzili? Czemu wnołłłł

26: miedzy nas to/ czego Piotr y Páweł podáć niechćili? Ałż do tego

27: dniá bez tey náuki łwiát byłł Chrzełcijáńłkim. Teł wiárę w łtáro=

28: łci trzymáć będeł/ w ktoreyem fię dziećięciem vrodził.(*marg*) **Rzymska wiára iełt**

Kátholicka wiára. (-) Tenże Do=

29: ktor wczyl/ iż wiára Rzymłka táłż iełt co y Kátholicka. Ktoráłż/

30: práwi/ wiárę łwoiá zowie? Tełli/ ktorá kościoł Rzymłki trzyma?

31: czyli onę/ ktora fię náyduie w kłięgách Orygenełowych? Iełli

32: Rzymłką powie/ tedyłłmy Kátholikámi. Y Cyprian S. zá iedno

33: ma/ z Korneliułzem Rzymłkim Papiełżem/ y z kościołem Kátholi=

34: ckim łpołeczność mieć. Táł y Ambroży ł. piłże/ iż brát iego Sá=

35: tyrus pyłł Biskupá iednego/ iełłliby fię z Biskupy Kátholickimi/

36: to iest z kościołem Rzymfkim zgadzał? Skąd znác/ że iáko ieden

37: y tenże iest kościół Rzymfki co y Kátholicki: ták teź iedná y táz

38: wiará iest Rzymfka ktora Kátholicka.

39: **Bez przestánku.)** (*marg*) **Modlić się bez przestánku.** (–) Ten się bez przestánku modli/ ktory pewnego

40: czáfu modlitwom náznáczonego nigdy nie opuścza. A tu Apo=

stoł zná=

strona: 526

Rozd: 1. Rzymian.

526.

1: stoł znáczny przykład miłości wśytkim/ ále ośobliwie páfterzom y

2: przełożonym duchownym pozostáwił: áby nie tylko opowiedáli

3: słowo Boże/ ále się teź wítáwicznie modlili zá návrocenie ludzi

4: ná wiárę Pána Chrístufowá. (*marg*) **Modlić się o duś návrocenie.** (–) Iáko tu Apoštoł czynił zá tymi

5: ktorych nie znał/ tylko dla wietźzey chwały Bozey y chęci pozy=

6: íkánia duś.

7: **Ku wtwierzeniu wásemu.)** Rzymiánie iuż przed tym od Piotrá

8: S. návroceni y náuczeni byli: y przetoż ich Páweł w wierze raz

9: przyięty chciał wtwierdzić.

10: (*marg*) **Piotr S. návrocił Rzymiány.** (–)

11: **Spráwiedliwość Boża.)** Nie tá ktorą łam P. Bog ábo Pan Ch=

12: rístus íspráwiedliwy iest: ále oná ktorą człowieká obdarza y íprá=

13: wiedliwym czyni/ gdy go wśpráwiedliwia. (*marg*) **Ktorą íspráwiedliwością bywamy wśpráwiedliwiáni.** (–)

14: Bładzą przeto **Nowángelikowie** [!] / wymyślájąc sobie nowá

15: iákąś íspráwiedliwość/ ktora nie w nich iest/ ále w Pánu Chrístu=

16: sie/ á przecię zá ich włáfná ma być poczytána: gdy się iey łamá

17: wiárą chwytáią.

18: **Spráwiedliwy z wiary żywie.)** Nie izby łamá wiárá bez wízelá=

19: kich vczynkow ożywiác/ wśpráwiedliwiác y zbáwiác miála: gdyż

20: wiara bez czynków jest umarła. (marg) **Z wiary jako żywie sprawiedliwy.** (-) Ale
iż człowiek sprawiedliwy/

21: z wiary którą ma i przez którą czyny dobre sprawuje/ pewnie i

22: skutecznie czeka tego co mu Bóg obiecał: i nie wstaje w wierze/

23: chociaż się Pańskie obietnice nie zaraz wypełnią.

24:

25: **W podobieństwo obrazu.**) Bóstwa i obrazy Pogańskie cudzych

26: bogów w piśmie są. Są wszędzie potępione: lecz obrazy święte

27: Pana Chrystusowe i świętych jego/ nigdzie.(marg) **Obrazy.** (-)

28: **Podał im Bóg pożądliwościom.**) To jest dopuścił im iść za pożą=

29: dłościami swymi/ jako w Psalmie mówi: Puścił ich według

30: pożądłości serca ich/ poydą w wynalazkach swoich.(marg) **Bóg nie jest przyczyną
grzechow.** (-)

31: **Podał im Bóg w namięt.**) Jako tu powie/ że im Bóg podał;

32: tak do Efezow mówi: iż oni wdali się/ albo podali sami siebie

33: na niepowściągliwość/ ku popełnianiu wszelkiej nieczystości.(marg) **Bluznierstwo
Kálwinowo.** (-)

34: Abyś nie mniął/ że Bóg jest sprawcą i przyczyną grzechow/

35: nie tylko dopuszczając grzechow/ ale chcąc/ poduszając/ sprawu=

36: iąc/ rozkazując/ i wolą złych ludzi na złe pobudzając/ i wsiłowa=

37: nie ich wtwarzając/ jako niezbożnie Kálwin/ Luter i Melán=

38: chton bluznią. Ale iż sprawiedliwym sadem swym złemu człowie=

39: kowi dla grzechow jego/ a zwłaszcza dla bóstwochwálstwa i od=

40: szczepieństwa/ ośobliwą onę kádkę odeymie/ za którąby się mógł

grzechow

strona: 527

527.

Liść do Rozd: 2.

1: grzechow i błędow wwiarować: i dopuszczają mu w grzechy wpa=

2: dać. Tak czytamy/ iż Bóg zátwardza złe ludzi/ gdy im złości i

3: wolności im zostawie.

4: **Godni są śmierci.)** (marg) **Grzechy nie iednákíe, śmíertelne y powśsednie.** (-)

Przetoć dobrze kościoł iedne grzechy śmier=

5: telnymi zowie/ y ma ie zá takie: iż wżyścy ktorzy fię ich dopu=

6: łzczáią/ godni są **wieczne**^{g0} potępienia: á drugie powśsednie/ ktore

7: łácníey mogą być odpufzczone/ y nie záługuíą potępienia.

rozdział: 2

8: ROZDZIAŁ II.

9: 1 Tu záś pokázuię/ iż áni Zydowie mogli być zbáwieni przez za=

10: kon ktorym fię chlubili/ poładzáiąc y potępiáiąc Pogány: chociaż

11: także iáko y Pogáni grzeźyli. 4 Bozka ćierpliwość y dobroć wie=

12: dzie nas do pokuty. 6 Bog odda káżdemu według vczyńkow ie=

13: go. Ták Pogáninowi bez zákonu grzeźzácemu: iáko y Zydo=

14: wi zakon przestępuiącemu. 13 y 27 Gdyż nie łłuchánie zakonu/

15: ále wypełniánie/ wśpráwiedliwia. 14 Y pobożny Pogánin Zydá

16: niepobożnego przewyźłza. 17 Bo Zydowśtwo y obrzezánie

17: zwierzchowne/ bez wñętrznego nic nie pomaga.

werset: 1

18: **P**rzetoż nie możelz mieć wymowki o człowie=

19: cze ktorykolwiek łądźilz. Abowiem w czym

20: drugiego łądźilz/ **w tym** łámego siebie potę=

21: piałz: Bo toż czynilz " co' poładzálz.(marg) " **ktoryl L. G.** (-)

werset: 2 " Wiemy bo=(marg) " **A wiemyG.** (-)

22: wiem' iż łąd Boży ielst wedle prawdy przeciwko tym

23: ktorzy tákowe rzeczy dźiáłáią.

werset: 3 Y toż mniemálz o

24: człowiecze ktory łądźilz te co tákowe rzeczy czynią/ á

25: czynilz ie **tez**/ żebyś ty miał vyść łádu Bożego?

werset: 4 Czy=

26: li bogáctwy dobrotliwości iego/ y ćierpliwości/ y nie

27: łkwápliwóści " gárdzifz/ niewiedząc' iż dobrotliwość(marg) " **gárdzifs? nie wiefsNL.**

S. (-)

28: Boża ćiebie ku pokucie przywodzi?

werset: 5] Lecz podług

29: zátwárdziáłości twey/ y łercá niepokutuiącego/ łkár

30: biłz łobie gniew/ " w dzień' gniewu y obiáwienia łpra=(marg) " **ná dzien2 L. S. (-)**

31: wiedliwego łądu Bożego/

(marg) **Bárzo to iáłne písmo, iż żywot wieczny oddan bywa zá vczynki dobre. (-)**

werset: 6] ktory odda káżdemu

32: podług vczynkow iego.

werset: 7] to iefł/ tym ktorzy " w ćier=

33: pliwóści vczynku dobrego/ łzukáią ławy y czći y nie=(marg) " **to iefł, trwáiąc w vczynkách dobrych. Hebr. (-)**

34: śmiertelności/ **odda** żywot wieczny:

werset: 8] lecz przecznym/

35: y nie wierzącym prawdzie/ ále wierzącym niełprá=

wiedliwo=

strona: 528

Rozd: 2. Rzymian.

528.

1: wiedliwości/ **odda** popędliwość y gniew.

werset: 9] Vtrapie=

2: nie y vćilk przeciwko káżdey dułzy człowieká ktory

3: złość popełnia/ Zydá naprzod **przytym** y Gręcyná:

werset: 10]

4: á chwałá y cześć y pokoy włzelkiemu czyniáczemu

5: dobrze/ naprzod Zydowi **przytym** y Gręcynowi.

werset: 11] Abo=

6: wiem nie máłz względu ná ołoby v Bogá.

(marg) **Dobrzy wedle zasług dobrej woli swoiey wezmá zapłátę. (-)**

werset: 12 Bo kto=

7: rzykolwiek bez zakonu zgrzeszyli/ bez zakonu **tez** pogi=

8: ną: á ktorzykolwiek w zakonie zgrzeszyli/ przez zakon

9: będą łądzeni.

werset: 13 Abowiem nie łłuchácze zakonu łprá

10: wiedliwemi łá v Bogá; ále ktorzy zakon czynią **ći**

11: będą vłpráwiedliwieni.

(*marg*) **Záczá: 82.** (-)

werset: 14

12: Bo gdyż Pogáni nie máiący zakonu/ z przyro=

13: dzenia czynią co zakon rołkázuię: tedy ći zakonu nie

14: máiący/ łámi łobie łá zakonem:

werset: 15 ktorzy okázuią dziełó

15: zakonu nápiłáne ná łercách łwoich/ gdy im welpółek

16: łumnienie ich pólwiadcza/ y myłli miedzy łobą rożne

17: ábo ie ołkarzáiące/ ábo też wymawiáiące/

werset: 16 w dzień

18: gdy Bog łádzic będzie táiemnice ludzkie/ według

19: Ewángeliey moiey przez Iełufá Chriftufá.

werset: 17 " A ięłiż łię ty' (*marg*) " **Oto łię tyG.** (-)

20: łię ty' názywałż Zydem/ y przełtawálż ná zakonie/ y

21: łlubilż łię w Bogu/

werset: 18 y znalazł wolá łiego'/ y roezna=(*marg*) **ł L. G.** (-)

22: walż co ięł łepłżego/ náuczony z zakonu/

werset: 19 y łulżyłż ło=

23: łie żeł ięł wozdem łłepych/ łwiátłóścią tych ktorzy

24: łá w ćiemnołłciách/

werset: 20 miłtrzem bezrozumnych/ náuczý

25: ćielem dziełtek/ máiącym łłztałł znáiomółci prawdy

26: w zakonie.

werset: 21] Ktory tedy vczyfz drugiego/ siebie ía=

27: mego nie vczyfz: ktory opowiedafz żeby nie krádzio=

28: no/ krádniefz:

werset: 22] ktory mowifz żeby nie cudzołożono/

29: cudzołożyfz: ktory íię brzydzifz bálwany/ świętokradź=

30: ítwo pełnifz:

werset: 23] ktory íię z zakonu chlubifz/ przez prze=

31: ítępowanie zakonu Bogá lżyfz.

werset: 24] (Abowiem imię

32: Boże dla was bluźnione bywa miedzy Pogány/ íako

33: nápiáno.)

werset: 25] Obrzezaniec w prawdzie íeft pożyte=

34: czne/ íeflibyfz záchował zakon: ále íeflibyfz był prze=

Xxx

ítěpcą za=

strona: 529

529.

Lift do Rozd: 2.

1: ítěpcą zakonu; " twoie obrzezanie sftáło íię nieobrze=

2: zaniem.

(marg) " **to íeft, twoie Zydowftwo ftáło íię pogánftwem.** (-)

werset: 26] Íeflifz tedy nie obrzezány chowa práwá

3: zakonne: ázaż íego nieobrzezka nie będzíe poczytána

4: zá obrzezanie?

werset: 27] y ofádzi ten ktory íeft z przyrodze=

5: nia nieobrzezány/ zakon pełniący/ íiebie/ ktory przez

6: pímo y obrzezanie íefteś przetępcą zakonu?

werset: 28] Abo=

7: wiem nie ten íeft Zydem / ktory íeft ná íáwíu; áni to

8: íeft obrzezanie/ ktore íeft ná íáwíu ná íiele:

werset: 29 | ále **ten**

9: ktory ieft w fkrtyóci Zydem; y obrzezanie fercá/ w

10: duchu/ nie " w literze: ktorego chwałá nie z ludzi/ ále (*marg*) " **w pífmie.** (–)

11: z Bogá ieft.

12: NAVKI Y PRZESTROGI.

13: **Ktorykolwiek fádzifs.**) Ktorzy fá w ciężkich grzechách/ nie przy=

14: ftoi áby tych fádzili/ ktorzy też grzechy ábo mnieyfze máią. (*marg*) **Sądzący drugiego.**

(–)

15: Niech ten fází błąd y wyftęp drugiego/ ktory fam w

16: fobie nie ma coby fázíł: żeby fádząc drugiego/ fam fię nie ołá=

17: dził.

18: **Czyli gárdzifs.**) Stąd znác/ iż Bog łáfkę y miłóšierdzie fwe lu=

19: dziom ofiáruie/ y z wielką ćierpliwością długo czeka ich pokuty: (*marg*) **Dobrotliwość**

Bozka. (–)

20: vmyślnie odwłoczác ich karanie áby fię vználi. Czym okázuie iż

21: fię złością brzydzi/ á nie kocha w ich zátráceniu/ y nie ieft przyczy=

22: ną ich grzezenia/ ále oni lámami/ ktorzy zátwardzáią ferce fwe/ y

23: dobrowolnie odrzucáią łáfkę iego/ y gárdzą dobrotliwością iego.

24: **Podług vczyнков iego.**) Acz tu przedsięwzięcie Páwłá S. ieft

25: nawięcey zálecác wiaré w Chriftá Páná: wżákże áby kto nie

26: mnimał (z fłow iego zle wyrozumiáných) żeby dobre vczynki Ch=

27: rześcijánłkie nic nie záłługowały/ y nie były przyczyną zbáwienia: (*marg*) **Vczynki**

płatne y zbáwienne. (–)

28: oto iálnie pífze iż Pan Bog ták rownie dáie żywot wieczny y nie=

29: śmiertelną chwałę ludziom zá ich vczynki dobre; iáko ie potępia

30: zá złe ich vczynki. Odda/ práwi/ żywot dobrze czyniącym/ według

31: vczyнков: to ieft/ odda dobrze czyniącym zapłátę żywotá wie=

32: cznego/ względem vczyнков ich/ ábo podług ważności y záłługi

33: vczyнков. Co ieft przeciw dzišieyfzym odłzczepieńcom/ ktorzy za=

34: łługę y zapłátę żywotá wiecznego vczyнком dobrym wierných

35: odeymuią.

36: **Nie słucháczé zakonu.**) Tożci rzekł P. Chrifus: Nie káždy kto=

37: ry mi mowi/ Pánie Pánie/ wnidzie do kroleftwá niebieskiego/ ále

38: ktory czyni wolá Oycá mego. Toż y Iákub S. fzeroce pokázuie/(*margin*) **Pierwíse
wípráwiedliwienie, o którym Páweł nawięcey z wiáry; á wtore o którym Iákub, z
vczynkow pochodzi.** (-)

iż nie lá=

strona: 530

Rozd: 3. Rzymian.

530.

1: iż nie lámá wiárá ále dobre vczynki wípráwiedliwiáią człowieká.

2: W czym fię pięknie zgadza z Páwłem S. Bo ácz pierwíse wíprá=

3: wiedliwienie (gdy fię człowiek z niewiernego sftáie wiernym) z

4: wiáry fię poczyna y z wiáry nawięcey pochodzi/ bez żadnego wz=

5: głędu y załugi vczynkow/ iáko Páweł ná innych mieyfcách vczy:

6: wízákże wtore wípráwiedliwienie/ ábo ípráwiedliwoóci pomno

7: żenie y dopełnienie/ pochodzi z vczynkow á nie z lámey wiáry: O

8: ktorym tu Páweł; ále fzerzey Iákub S. w liócie swoim mowi:

9: Widziíz iż wiárá Abráhámowá ípoł robiłá z vczynkámí iego/ y z

10: vczynkow wiárá byłá dopełniona? Widziócie iż z vczynkow **czło [!]** =

11: **wwiek [!]** bywa wípráwiedliwiony/ á nie z lámey wiáry?

12: **Będá wípráwiedliwieni.**) Być wípráwiedliwionym/ iefť nie tyl=

13: ko być poczytánym zá ípráwiedliwego (iáko nowowiernicy zle ro=

14: zumieią) ále też być vczynionym z niespráwiedliwego íftotnie íprá

15: wiedliwym/ ábo z ípráwiedliwego iefťcze ípráwiedliwízym. (*margin*) **Przeóiw**

ípráwiedliwoóci poczytáney. (-) Co

16: fię y z tego mieyfcá pokázuie: Nie flucháczé fá ípráwiedliwi/ ále

17: czyniący będá wípráwiedliwieni. Y z onego iásniey: Iáko przez

18: niepołufzeńftwo **iedne**^{go} człowieká wiele ludzi sftáło fię (prawdzi=

19: wie) grzełznymi (á nie poczytánim tylko) ták przez iednego połfu=

20: ízeńftwo wiele ludzi sftáná fię (tákże prawdziwie) ípráwiedliwe=

- 21: mi/ á nie poczytánim tylko.
- 22: **Ieśliż tedy nieobrzezány.**) Y tu pokázuie/ iż fprawiedliwość pra=
23: wdziwa nie ieft fámá wiára/ áni ceremonia/ áni vmieiętnóść za=
24: konu/ áni názwifko Zydá ábo Chrześcijániná: ále czynienie do=
25: brych vczynekow/ y pełnienie zakonu z łáiki Bożey.(*marg*) **Sprawiedliwość ták w Zydzie iáko y w Pogáninie ieft pełnienie zakonu.** (-)

rozdział: 3

26: **ROZDZIAŁ III.**

- 27: 1 Co zá rozność Zydá od Pogániná. 3 Bozkie obietnice nie
28: mieniá fię dla grzechow ludzkich. 9 y 24 Wfzyscy ták Zydowie
29: iáko y Pogáni fą pod grzechem. 20 Od ktorego zakon nie wy=
30: bawia. 24 Ale łáiká Boża przez krew Chriftułowę. 28 Człowiek
31: vfprawiedliwion bywa przez wiarę/ bez vczynekow zakonu. (*marg*) **Záčz: 83.** (-)

werset: 1

- 32: **C** Oż tedy ma nádzwylz Zydowin? ábo co zá po=
33: żytek obrzezánia?

werset: 2 Wielki/ wfelákim obyczá=

- 34: iem. Naprzod iż im zwierzone fą fłowá Boże.

werset: 3

- 35: Bo což **ná tym** iefli niektorzy nie vwierzyli? Azaż
36: niedowiarftwo ich " wniwecz obrociło' wiarę Bożá?(*marg*) " **w niwecz obroci5 L. K. G.** (-)

werset: 4

- 37: Nie day tego Boże. Y owfzem " ieft' Bog praw=(*marg*) " **niech będzie.G.** (-)

Xxx 2

dziwy;

strona: 531

531.

Lift do Rozd: 3.

- 1: dziwy; á wfzelki człowiek kłamlivy/ iáko nápiřano:

- 2: Abyř był vfprawiedliwiony w powieřciách twoich/
<http://rcin.org.pl>

3: á żebyś zwyciężył gdy bywałeś ładzon.

werset: 5] Lecz iefliż

4: niespráwiedliwość náłzá Bożą spráwiedliwość zá=

5: leca/ cóż rzeczymy? Ażáż niespráwiedliwy iefł Bog

6: ktory " gniew' przywodzi? (mowię wedle człowieka.)(*marg*) " **pomstę. Hebr. ábo skaranie przepuszcza. (-)**

werset: 6]

7: Nie day tego Boże. bo inaczey iákoż Bog ładzić

8: będzie ten' świat?(*marg*) **4 L. S. (-)**

werset: 7] Abowiem iefli prawdá Boża

9: przez moje kłamstwo obfitowála/ ku chwale iego: cze=

10: muž ia dáley bywam oładzon iáko grzeszny?

werset: 8] A nie

11: **idzie ftąd** (iáko źle o nas mowią/ y iáko niektorzy po=

12: wiedáią żebyfmy mowili) żebyfmy źle rzeczy czynić

13: mieli/ áby przyłzły dobre? ktorych potępienie iefł sprá=

14: wiedliwe.

werset: 10] Coż tedy? mamyli co nád nie? Zadnym

15: spofobem. Gdyżefmy **przedtym** przyczyny pokazáli iż **y**

16: Zydowie y Grækowie/ wżyścy fą " pod grzechem':

(*marg*) " **grzesnymi, niewolnikami grzechu. Hebr. (-)**

werset: 10] iá=

17: ko nápiáno: Iż nie máłz y iednego spráwiedliwe=

18: go:

werset: 11] nie máłz rozumiejącego/ nie máłz szukájącego Bogá.

werset: 12] Wżyścy fię odchylili/ spofu sftáli fię niepo=

19: żytecznymi: nie máłz ktoby czynił dobrze/ nie máłz aż

20: do iednego.

werset: 13] Gárdło ich iefł grobem otwártym/

21: ięzykow śwych ná zdráde vzywáli/ iad " Alpidow' pod(marg) " **zmijowy ábo wrzećiennice.** (-)

22: wárgámi ich.

werset: 14 Ktorych vftá nápełnione są prze=

23: klinánia y gorzkości:

werset: 15 Nogi ich předkie ku rozle=

24: wániiu krwie.

werset: 16 Skrużenie y znęzdenie ná drogách

25: ich:

werset: 17 á drogi pokoiiu nie poználi.

(marg) **Záčz: 84.** (-)

werset: 18

26: Nie mářz boiážni Božey przed ich oczymá.

werset: 19 A wiemy iż cokolwiek zakon mowi/ tym ktorzy w

27: zakonie są mowi: áby wřzelkie vftá były zátulone/ á

28: iżby poddan był wřzytek świát Bogu:

werset: 20 Poniewář

29: z vczynkow zakonu řadne ćiáło nie będzie przed nim

30: vřpráwiedliwione: Bo przez zakon poznánie grze=

31: chu.

(marg) **Zakon vkázuie grzechy, ále ich odiać nie može.** (-)

werset: 21 Lecz teraz řpráwiedliwość Boża ieřt obiá=

32: wiona bez zakonu: ořwiádczona od zakonu y Proro=

kow.

strona: 532

Rozd: 3. Rzymian.

532.

1: kow.

werset: 22 A řpráwiedliwość Boża przez wiáre İeřufá Ch=

2: riřtufá/ ná wřzytkie y nád wřzytkimi weń wierzącymi.

3: bo różności nie máłz.

werset: 23] Abowiem wŕzyŕcy zgrzeŕyli:

4: y " nie doŕtawa im' chwaŕy Boŕey.(*marg*) " **potrzebuią.L. (-)**

werset: 24] Wŕprawiedli=

5: wieni dármo z łálki iego/ przez okup ktory ŕię sŕtał

6: przez Ieŕuŕá Chriŕtuŕá:

werset: 25] ktorego Bog wyŕtáwił **áby**

7: **był** " vbŕlágánim' przez wiárę we krwi iego/ ku okazá=(*marg*) " **vbŕlágáczem.N. L. S.y**
moŕe teŕ ták z Græckiego przełóŕyć. (-)

8: niu ŕprawiedliwoŕci ŕwoiey/ dla odpuŕzczenia grze=

9: chow przedtym popełnionych/

werset: 26] w ćierpliwoŕci Bo=

10: ŕzey/ ku okazánium ŕprawiedliwoŕci iego w tym czásie:

11: áby on był ŕprawiedliwy/ y wŕprawiedliwiáiący tego

12: ktory ieŕt z wiáry Ieŕuŕá Chriŕtuŕá.

werset: 27] Gdzieŕ tedy

13: chluba `twoiá'? odrzucona ieŕt. Przez ktoryŕ zakon?(*marg*) **1 L. G. S. (-)**

14: izali vczynekowy? Nie/ ále przez zakon wiáry.

(*marg*) **Zácz. 85. (-)**

werset: 28]

15: Abowiem zá to mamy iż człowiek bywa wŕprá=

16: wiedliwion przez wiárę/ bez vczynekow zakonu.

werset: 29] Iza=

17: li Bog **ieft** tylko Zydow? áza teŕ nie Pogánow? Ow=

18: ŕzem y Pogánow.

werset: 30] poniewáŕ ieden ieŕt Bog/ ktory

19: " wŕprawiedliwia' obrzezánego z wiáry/ y nie obrzezá=(*marg*) " **wŕprawiedliwi.3 L. G.**
(-)

20: nego przez wiárę.

werset: 31 Zakon tedy niŹczymy przez wiá=

21: re? Vchoway BoŹe: owfzem zakon ftánowimy.

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Y owfsem ieft Bog prawdziwy.**) Bog z przyrodzenia iáko sam

24: dobry/ ták sam ieft prawdziwy: á ludzie z przyrodzenia fwego zli

25: y kłamliwi/ zdrádzáć y zdrádzeni być mogá. WfzákŹe Pan Bog

26: y ludzie duchem prawdy obdárzone/ Apoštoły/ EwángeliŹty y

27: Proroki y inne/ czyni teŹ dobremi y prawdziwemi; iáko y ko=

28: Źcioł fwoy/ ktory ieft filarem y vtwierdzeniem prawdy.

29: **Powiadáią Źebyfmy mowili.**) (*marg*) **Słowá Páwłá S. zli zle rozumieią.** (-) Nie dziw/ iŹ tych czáłow odŹcze=

30: pieńcy/ Páwłowe fłowa zle rozumieią/ ku záleceniu fámej wiáry/ y

31: poczytáney fprawiedliwoŹci fwoiey/ y ku wyniŹczeniu wfzech v=

32: czynkow dobrych: gdyŹ y ná on czás (iáko tu sam Páweł/ á Piotr

33: indzie o tym Źwiádczy) przewrotni ludzie fłowá y piŹmá iego pfo=

34: wáli/ y ku wolnoŹci grzeŹenia ich náciágáli. Bo gdyby grzech

35: sam z Źiebie y z przyrodzenia fwego Źciágał Źię ku chwale BoŹey:

36: tedybyfmy grzeŹyć byli powinni: y nie byłby Bog fprawiedliwy/

Xxx 3

ktory

strona: 533

533.

LiŹt do Rozd: 3.

1: ktory grzechy karze. Ale teraz nie idzieć to z przyrodzenia grzechu

2: (Źe Źię on obraca ku chwale BoŹey) ále z mocy á z mądroŹci Bo=

3: Źey/ ktora vmie y złego ná dobre vŹywáć. Dla czego teŹ grzechy

4: dopuŹcza y ćierpi.

5: **Nie máfs y iednego fprawiedliwego.**) Te mieyfcá y tym podobne

6: nie ták rozumieć maŹ/ Źeby zgołá Źaden z Zydow y z Pogánow nie

7: był dobry áni fprawiedliwy: (*marg*) **Iáko Źaden nie ieft fprawiedliwy.** (-) gdyŹ iáfne piŹmá fá o Iobie/ o Zá=

8: cháryafzu y ElŹbiećie y o wielu innych/ iŹ byli fprawiedliwemi

- 9: przed Pánem Bogiem: y byłoby bluznierstwo te słowá o Pán=
- 10: nie mátcie Božey/ o S. Ianie Krzćicielu/ y o Apoštolech rozu=
- 11: mieć. Ale iż áni przez zakon przyrodzony/ áni przez zakon Moyze=
- 12: szow żaden nie może być śpráwiedliwy: áni się takich grzechow
- 13: wwiárowác/ iáké tu wřpomina: iedno przez wiárę á łáskę Bożą:
- 14: przez którą káždé^{go} wieku (zwłászczá miedzy Zydy) było wiele świę=
- 15: tych y śpráwiedliwych ludzi/ ktorých te słowá namniey nie tykáią:
- 16: gdyż one wláśnie są rzeczone o gromádzie złých á niezbožnych lu=
- 17: dzi/ miedzy ktorými żaden nie ieft śpráwiedliwy coby się Bogá bał.
- 18: **Z vczyńkow zakonu.**) Hieronym y Chrysořtom S. wykłádáią
- 19: to mieyřce o vczyńkách ceremoniálnych tylko zakonu řtárego/ o
- 20: ktorých toż Páweł miánowicie twierdzi w liřcie do Gálátow.(*marg*) **Vczynki bez wiáry y łáski nie wáżne.** (–)
- 21: Wřzákże się to rozumieć może y o innych wřzytkich vczyńkách do=
- 22: brych/ ktore z wiáry á z łáski Božey nie pochodzą. Bo takie áni się
- 23: Bogu podobác/ áni człowieká wřpráwiedliwić/ áni co v Bogá zá=
- 24: służyć nie mogą. Y tak to mieyřce Auguřtyn wykłáda/
- 25:
- 26: **A śpráwiedliwořć Boża.**) Nie ktore będąc w Chriřtuřie/ przez
- 27: wiárę bywa włápióna ábo vchwyconá/ y zá nářzę włáfná poczy=
- 28: tána (iáką odřzczepieńcy wymyřláią) ále tá którą Bog obdarza y
- 29: obłoczy człowieká/ gdy wřpráwiedliwia grzeřznego w pierwfzym
- 30: náwroceniu iego. Ktora przeto ieft y śpráwiedliwořcią człowie=
- 31: czą/ iż prawdziwie ieft w człowiece: y śpráwiedliwořcią Bożą/
- 32: iż od Bogá ieft. Pátrž wyř: 2. 13.(*marg*) **Spráwiedliwořć prawdziwie w nas będąca, przeciw hãretickiey śpráwiedliwořci poczytáney.** (–)
- 33: **Wřpráwiedliwieni dármo.**) Iż żadná z tych rzeczy/ ktore vprze=
- 34: dzáią wřpráwiedliwienie/ áni wiárá/ áni vczynki nie zářluguią łá=
- 35: řki wřpráwiedliwienia. Bo ieřlić ieft łáská/ tedyć nie z vczyńkow.
- 36: Bo ináczey/ łáskáby iuř łáską nie byłá. Wřzákże wiárá y vczynki

37: dobre z łáki pochodzące/ łą przygotowáním do wśpráwiedliwie=

38: nia. Pátrz nízey. v. 28.

39: **Przez wiárę bez vczyнков.**) Bez vczyнков zakonu: to iest/

40: choćby fię nie obrzezał y ceremoniy zakonu Moyzełzowego nie zá=(*margin*) **Iákie vczyunki Páweł wylácza od wśpráwiedliwienia.** (-)

chował.

strona: 534

Rozd: 4. Rzymian.

534.

1: chował. K temu bez vczyнков dobrych/ ktoreby czynił pierwey

2: niżli vwierzył/ y przed wśpráwiedliwieniem. A náwet bez załugi

3: vczyнков. Wfzákze nie bez vczyнков z wiárą złączonych y z wiá=

4: ry pochodzących: nie bez pokuty/ nádzieie y miłości y świętych

5: Sákrámentow: to iest nie łámą wiárą/ y nie przez łámę wiárę.

6: Przetoż dármo gruntuią ná tym mieyfcu odłzczeniecy łámę

7: wiárę łwoię.

rozdział: 4

8: ROZDZIAŁ III.

9: I Iż nie przez zakon áni obrzezánie ále przez wiárę w Chrifá

10: Páná człowiek wśpráwiedliwion bywá: przykłádem Abráhámá

11: pokázuie. 10 Ktory/ pierwey niżli przyiął obrzezánie/ był wśpráwie

12: dliwion. 11 y 16 Y wziął obietnicę/ że miał być Oycem nie tylko

13: Zydow/ ále wfzytkich narodow/ ktorzy náśláduią wiáry iego. 18

14: Wiárá Abráhámowá/ ktorą był wśpráwiedliwiony.

werset: 1

15: **C** Oż tedy (rzeczemy) nálażł Abráhám óciec náłz

16: wedle ciáłá?

werset: 2) Abowiem iefli Abráhám z vczyn=

17: kow * iest wśpráwiedliwion; mać chlubeę/ ále nie (*margin*) * **zákonu.L.** (-)

18: v Bogá.

werset: 3] Bo coż piśmo mowi? Vwierzył Abrá=

19:] hám Bogu: y poczytano mu iest ku śpráwiedliwości.

(*marg*) **Zácz: 86.** (-)

werset: 4]

20:] Lecz robiącemu/ zapláta nie bywa poczytána

21:] podług łálki/ ále podług powinności.

werset: 5] Nie robią=

22:] cemu lepák/ ále wierzącemu w tego ktory wśpráwie=

23:] dliwia niepobożnego/ poczytána bywa wiára iego

24:] ku śpráwiedliwości ~ wedle postánowienia łálki Bo=

25:] zey'.

(*marg*) ~ **2 L. G. S.** (-)

werset: 6] Iákoż też Dawid opowieda błogośławień=

26:] łtwo człowieká/ ktoremu Bog poczyta śpráwiedli=

27:] wość bez vczyнков/ **mowiąc:**

werset: 7] Błogośławieni kto=

28:] rych niepráwości łą odpuźczone/ á ktorych pokryte

29:] łą grzechy.

werset: 8] Błogośławiony mąż ktoremu Pan

30:] grzechu " nie poczytał'

(*marg*) " **nie poczyta.6 L. K. G.** (-)

werset: 9] To tedy błogośławieńłtwo

31:] w obrzezániuli * ~ fię náyduie'/ czyli też w nieobrzezá=(*marg*) * **tylko.N. L.**

: ~ **3 L. G. S.** (-)

32:] niu? Gdyż powiedamy iż poczytána iest wiára A=

33:] bráhámowi ku śpráwiedliwości.

werset: 10] Iákoż tedy iest po=

34:] czytána? * w obrzezaniu? czyli w nieobrzezce? Nie(*marg*) * **gdý był.G.** (-)

35:] w obrzezaniu/ ále w nieobrzezce.

werset: 11 Y wziął znak o=

brzezania/

strona: 535

535.

Lift do Rozd: 4.

- 1: brzezania/ pieczęć íprawiedliwości wiary ktora ieft
- 2: w nieobrzezce: áby był Oycem wízytkich wierzących
- 3: w nieobrzezce/ áby y onym poczytano było ku íprawie=
- 4: dliwości:

werset: 12 á żeby był oycem obrzezania nie tylko

- 5: tym ktorzy fą z obrzezania/ ále też chodzącym ítopá=
- 6: mi wiary oycá nášzego Abráhámá ktora była w nie=
- 7: obrzezce.

(marg) **Zącz: 87.** (-)

werset: 13

- 8: Abowiem nie przez zakon obietnicá **fię sftálá** A=
- 9: bráhámowi/ ábo naśieniu iego áby był dziedźicem ś=
- 10: wiátá: ále przez íprawiedliwość wiary.

werset: 14 Bo ieftli cí

- 11: ktorzy **fą** z zakonu/ dziedźicmi fą: **tedyc** prozna zoftálá
- 12: wiárá/ y wniwecz fię obrociłá obietnicá.

werset: 15 Gdyż za=

- 13: kon gniew íprawuie. Abowiem gdzie zakonu nie
- 14: máfz; **tám** áni przestępstwa.

werset: 16 A przeto z wiary/ **ieft**

- 15: **diedzictwo**, ' áby' wedle lálki * była gruntowna obie=(marg) **Amb.S.**

: * **áby.1 L. G. S.** (-)

- 16: tnicá wízytkiemu plemieniowi/ nie tylko temu ktore
- 17: ieft z zakonu; ále y temu ktore ieft z wiary Abráhámo=
- 18: wey/ ktory ieft óciec nas wízytkich/

werset: 17 (iáko ieft nápi=

19: fano: Zem cię oycem wielu narodów postanowił)

20: przed Bogiem/ " ktoremuś' wierzyl/ ktory ozywia (marg) " **ktoremu2 L. (-)**

21: vmárle: y ktory wzywa tych co ich nie málz/ iáko tych

22: co fá.

werset: 18 ktory **Abráhám** przeciw nádziei w nádzieię v=

23: wierzyl; ze on miał zoftác oycem wielu narodów po=

24: dlug tego co - mu' bylo rzeczone: Tak będzie plemie(marg) - **1 L. G. S. (-)**

25: twoie - iáko gwiazdy niebieskie/ y piaszek morski'.

(marg) - **7 L. G. S. (-)**

werset: 19 Y nie

26: oflábiał w wierze: áni fię ogládał ná ciáło fwe * zmar(marg) * **iuż.2 L. G. (-)**

27: twiále/ gdy iuż miał około stá lat/ áni ná obumárly

28: żywot Sary.

werset: 20 W obietnicy też Bożey z niewiary

29: nie wąpiał: ále fię vmocnił wiara/ oddawłzy chwałę

30: Bogu:

werset: 21 będąc tego pewien iż cokolwiek obiecał/

31: mocen ieft y vczynić.

werset: 22 Przeto mu też poczytano ku

32: spráwiedliwości.

werset: 23 A nie tylko dla niego nápiáno

33: ieft iż mu przczytano ieft - ku spráwiedliwości':

(marg) - **3 L. G. (-)**

werset: 24 ále

34: też dla nas/ ktorym ma być poczytano wierzącym

w tego/

1: w tego/ ktory wzbudził Iefufá - Chrifufá' (*marg*) **1 L. G.** (-) Páná ná=

2: ízego z martwych:

werset: 25] ktory íeft wydan dla wyftępkow

3: náfzych/ á wítał **z martwych** dla wípráwiedliwienia

4: náfzego.

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

6: **Abráhám.**) Íż Apoftoł w tym rozdziale/ íáko y wyźfzey/ przeciw

7: Zydom mowi/ ktorzy mniemieli że mogli być wípráwiedliwieni

8: przez vczynki íwe zakonne/ bez łáfki Chrifufowej vczynione/ y bez

9: wiáry weń: (*marg*) **Vczynki Abráhámowe vprzedzáiáce wiáre.** (-) przetoż wyftáwuie ná przyklad Abráhámá/ y dowo=

10: dzi/ że on był wípráwiedliwiony przed Bogiem/ nie przez żadne v=

11: czynki pierwey vczynione niźli vwierzył: ábo ktore nie pocho=

12: dziły z wiáry y z łáfki Bożey.

13: **Iefli Abráhám z vczynkow.**)(*marg*) **Spráwiedliwość przed Bogiem y przed ludzmi.** (-) Iefli Abráhám vczynki íákie godne

14: chwały czynił pierwey niźli vwierzył: íáko mnodzy Philozophowie

15: czynili: tedy ácz go ludzie mogli mieć zá ípráwiedliwego: ále przed

16: Bogiem (ktory nic nie przyimuie co nie pochodzi z wiáry ábo z

17: łáfki íego) nigdy nie mogł być mian zá ípráwiedliwe⁸⁰. A ták Abrá

18: hám nie był wípráwiedliwiony z vczynkow zakonu/ to íeft nie dla

19: záchowánia zakonu/ áni z vczynkow nie z wiáry pochodzących/

20: ktoreby on czynił włáfnemi síłami bez pomocy łáfki BOżey.

21: Wízákże był wípráwiedliwiony z vczynkow z wiáry pochodzą=

22: cych. Páweł mowi o vczynkách bez wiáry/ íámemi síłami ludzki=

23: mi vczynionych. A íákub/ o vczynkách z wiáry vczynionych od

24: iuż wípráwiedliwionego. Nie íłufznie te=

25: dy odzczepieńcy dla tych íłow Páwłowych/ wízytkę ípráwiedli=

26: wość vczynkow odrzucáią.

27: **A robiącemu.) (marg) Nie vczynki ále fsczyra łáská fpráwuie pierwfse
vfpráwiedliwienie.** (-) Iákoby rzekł: Temu ktory vfa vczynkom

28: fwym/ iáko od fiebie fámeo pochodzącym/ bez wiáry/ bez łáski

29: y pomocy Bożey: y ktory mowi że mu dána ieft łáská y vfprá=

30: wiedliwienie dla vczynkow iego: Bo táki człowiek przywłáfcza

31: fobie vfpráwiedliwienie iákoby z powinności/ á nie iákoby z łá=

32: fki y fczodrobliwości.

33: **Nie robiącemu.) (marg) Nie robiący ábo nieczyniący, kto?** (-) Nie robiący ná tym
mieyfcu rozumie fie ten/

34: ktory ábo nie ma żadnych vczynkow dobrych: ábo vczynkow

35: fwych dobrych/ ktore czynił poki nie vwierzył/ nie kładzie zá przyczy

36: nę vfpráwiedliwienia: ále wiárę w Chriftu fá/ y tę z fzczerzey łáski

37: pochodzącą. Przetoż Auguftyń S. mowi: Wiedz iż wiárá grze=

38: fznym cie nálázlá/ á choć cie wiárá dána vczyniła fpráwiedliwym;

39: wfzákże cie niezbożnym nálázlá/ pierwey niż cie fpráwiedliwym v=

Yyy

czyniła.

strona: 537

537.

Liřt do Rozd: 4.

1: czyniła. (marg) **Vfpráwiedliwiony stáie fie fpráwiedliwym.** (-) Iefli bywa grzeřzny
vfpráwiedliwiony: tedy z grzeřzne=

2: go stáie fie fpráwiedliwy. A iefli z grzeřznego stáie fie fpráwie=

3: dliwy/ á ktorež fá vczynki grzeřznych/ iedno złe/ á nikczemne/ ktore

4: nie zářługią iedno potępienie? To Auguftyń S.

5: **Ktorych niepráwořci odpu:)** Z tego mieyfcá odřzczepiency do=

6: wodzić chcą/ iż vfpráwiedliwienie nie ieft nic infzego iedno grze=

7: chow odpufzczenie/ á nie żadna łáská ábo fpráwiedliwořć w czło=

8: wiecze będąca/ od Bogá iemu dána. (marg) **Vfpráwiedliwienie co ieft.** (-) Lecz tu
Apořtoł to tylko

9: znác dáie/ iż Bog w pierwfzym vfpráwiedliwieniu żadnych zářług

10: zapłáty godnych nie náyduie/ ále tylko grzechy/ ktore odpufzcza

- 11: tym którzy weń wierzą.
- 12: **Których pokryte są grzechy.**) Nie rozumiey (iáko hæretycy z
- 13: tych słów rozumieią) żeby grzechy nigdy ludziom nie były praw=
- 14: dziwie od Bogá odpuszczáne/ ále tylko pokrywáne y niepoczytáne=
- 15: ne. (*marg*) **Iáko Bog grzechy zákrywa y nie poczyta ich.** (-) Abowiem to wierzyć
- ábo mowić/ iest Páná Bogá bluznić/
- 16: y włócząc mocy łáski Bożey y krwi Chrístufowey/ którą grzechy
- 17: násze bywáią prawdziwie zgładzone y odpuszczone: gdyż on iest
- 18: báránek który gładzi grzechy swiátá/ y który omywa grzechy ná=
- 19: łze we krwi swoiey. Przetoż to zákrywanie y niepoczytanie o kto=
- 20: rym mowi Apóstól/ nie iest nic inszego/ iedno zgładzenie y odda=
- 21: lenie grzechow przez ich odpuszczenie/ y niekáránie zá nie. Bo ináne=
- 22: czey nie byłoby prawdziwe/ ále tylko zmyślone odpuszczenie. Ták
- 23: Auguštyn S. to mieysce wykláda: Których práwi/ pokryte są
- 24: grzechy: to iest/ których grzechow Bog więcey nie pámięta: po=
- 25: kryte są/ zgładzone są. Nie ták rozumiey co powiedział/ grzechy
- 26: pokryte są: iákoby tám ielzcze były y żyły: ále iż ich Bog więcey
- 27: nie widzi/ áni kárze/ áni pomni. Dotąd Auguštyn S.
- 28: **Pieczęć sędziwości.**) (*marg*) **Sákrámenty nie są tylko znáki, ále y**
- przyczyny sędziwości.** (-) Z tądby chćieli dowieść odłzczepień=
- 29: cy/ żeby Sákrámenty nie dawały łáski ábo wędziwienia:
- 30: ále żeby tylko były znáki y pieczęćiami grzechow odpuszczenia/
- 31: pierwey przez wiárę otrzymánego: iż Abram pierwey był sędwie
- 32: dliwy/ á potym przyjął ten Sákráment obrzezánia/ iákoby známie
- 33: y pieczęć sędziwienia. Ale to zły dowód/ żeby ták miá
- 34: ło być we wędztykich/ iż ták było w iednym Abráhámie. Bo ácz on
- 35: sam był pierwey wędziwiony/ á niżli obrzezány: (iż to był
- 36: włásny przywiley iego/ że on był oycem wędztykich wiernych/ ták
- 37: Zydow iáko y Pogánow: y iákoby przodkiem y oycem obrzezánia)
- 38: ále potym wędztyko potomstwo iego/ one máłe dziatki/ nie drze=

39: wiey były vspráwiedliwione/ áz były obrzezáne: iáko y dziś dzia=

40: tki Chrześcijáńskie/ gdy będą okrczone.

Ktorem

strona: 538

Rozd: 5. Rzymian.

538.

1: **Ktorem ma być poczytano.**) Tu iásnie widzimy przeciw odszcze=

2: pieńcom/ iż iáko wiára ktora Abráhámowi była poczytána ku

3: íspráwiedliwości/ nie byłác wiára tá ofobna Luterfka/ ktorąby on

4: wierzył że mu grzechy pewnie dla Chrístu fá były odpufzczone: ále(marg) **Ktorą wiára**

bywamy vspráwiedliwiáni. (-)

5: wiára powfzechna/ ktorą Abráhám wierzył wfzytkiemu cokolwiek

6: Bog mowił: Ták teź wiára ktorą my bywamy vspráwiedliwe=

7: ni/ íest nieofobna iáka/ ále Kátholicka á powfzechna wiára: ktorą

8: wierzymy wfzytkie ártykuły wiáry/ á zwlászczá iż Chrístus vmárł

9: dla grzechow náfzych/ y zmartwychwítał dla vspráwiedliwienia

10: náfzego. Tác íest vspráwiedliwiájąca wiára: ktorą odszczepień=

11: cy/ iákoby ná despekt/ híftoryálną zową. Lecz nie inákfza była wiá=

12: rá Abráhámowá/ y Máriey Páńny/ o ktorey rzeczono: Błogo=

13: fławiona ktoraś vwierzyłá. Nie znáią tedy odszczepieńcy vsprá=

14: wiedliwienia/ áni przez wiárę/ áni przez dobre vczynki.

rozdział: 5

15: ROZDZIAŁ V.

16: 1 Opífuie fskutki vspráwiedliwienia/ pokoy y wesele w nádziei/

17: y w íámych vcífkách. 6 y 8 Bo íesli Chrístus vmárł zá nas íeszcze

18: niezboźne: dáleko wíęcey zbáwi iuź vspráwiedliwione przez krew

19: íwoię. 12 y 19 A iáko przez íedno Adámowe niepośfufzeńftwo w=

20: ízyścyfmy zgrześzyli/ y pomárli: ták przez pośfufzeńftwo íednego

21: Chrístu fá/ z wielą grzechow bywamy vspráwiedliwieni ku ży=

22: wotowi. (marg) **Zácz: 88.**

Lekcia w Sobotę po Świątkách/ y S. Męczennikách. (-)

werset: 1

23: **B**Edąc tedy z wiary wpráwiedliwieni/ pokoy

24: v Bogá " mieymy' przez Páná nášego Iefufá(marg) " **mamy.G.** (-)

25: Chrifufá:

werset: 2 przez ktorego tež " przez wiaré' (marg) " **wiára1 L. G.** (-)

26: mamy przyftęp ku tey łáfcie w ktorey ftoimy/ y chlu=

27: bimy fię/ w nádziei " chwały fynow Bożych'.

(marg) " **chwały Bożey.G. S.** (-)

werset: 3 A nie

28: tylko **to**, ále fię tež y w wćikách chlubimy: wiedząc

29: iż wćik fpráwuie ćierpliwość:

werset: 4 á ćierpliwość/ do=

30: świádczenie; á doświádczenie/ nádzieię.

werset: 5 á nádzieiá

31: niepohánbia: iż miłość Boża rozlaná ieft w fercách

32: nášzych/ przez Duchá S. ktory nam ieft dan. *

werset: 6

33: " Bo przeczże Chrifufus'/ gdyfmy iefzcze byli mdły=(marg) " **Bo y Chrifufus.G.** (-)

34: mi/ wedle czáfu vmárł zá niepobożne?

werset: 7 Gdyż ledwie

35: by kto vmárł zá fpráwiedliwego: wżákoż " zá dobre=

36: go fnaćby fię kto **y** vmrzeć ważył.

(marg) " **ábo, dla dobrá iákiego wielkiego: G.** (-)

werset: 8 Lecz Bog zále=

Yyy 2

ca miłość

strona: 539

539.

Liřt do Rozd: 5.

1: ca miłość fwoię ku nam: że * gdyfmy my iefzcze byli(marg) * **ieřli.NL.** (-)

2: grzeźnymi */ Chriřtus zá nas vmárł.(*marg*) * **według czáfu.NL.** (-)

werset: 9]Dáleko tedy

3: więcey teraz vřpráwiedliwieni będąc we krwi iego/

4: záchowáni będąziemy przezeń od gniewu.

werset: 10]Bo iefliže

5: będąc nieprzyiácielmi/ iefteřmy ziednáni z Bogiem

6: przez śmierć Syná iego: dáleko więcey będąc zied=

7: náni/ będąziemy zbáwieni " w żywoćie' iego.(*marg*) " **przez żywot.** (-)

(*marg*) **Záčz: 89.** (-)

werset: 11]

8: A nie tylko **to**; ále fię teź y chlubimy w Bogu przez

9: Páná nářzego Ieřufá Chriřtuřá/ przez ktoregořmy te=

10: raz **to** ziednánie otrzymáli.

werset: 12]Dla tego iáko przez ie=

11: dnego człowieká grzech ná řwiát wřzedł/ á przez

12: grzech śmierć: y tákże ná wřzytki ludzie śmierć przy=

13: řzlá/ " w ktorym' wřzyřcy zgrzeřzyli.(*marg*) " **ábo, poniewáź.G.** (-)

werset: 13]Abowiem áź

14: do zakonu grzech był ná řwiećie: á grzech " nie

15: był przyczytány/ gdy zakonu nie było'

(*marg*) " **nie bywa przyczytan, gdy zakonu nie mářs.5 L. G.** (-)

werset: 14]Ale śmierć

16: krołowála od Adámá áź do Moyzeřzá: teź y nád tymi

17: ktorzy nie zgrzeřzyli ná podobieńřtwo przeřęptwá

18: Adámowego/ ktory iefł křřtałem **onego** przyřřłego.

werset: 15]Ale nie iáko przeřęptwo/ ták y dar. ábowiem iefli

19: przeřęptwem iednego wiele ich pomárło: dáleko

20: więcey ná wiele ich opłynęłá łářká Boźa y dar/ z łářki

21: **oney** iednego człowieká Ieřufá Chriřtuřá.

werset: 16 | A nie iáko

22: przez iednego " grzech' / ták y dárowanie. ábowiem *(marg)* " **grzeszącego.5 L. G.** (-)

23: łąd w prawdzie z iednego **vpadku**, ku potępieniu: ále

24: dar z wiela występów / ku wśpráwiedliwieniu.

(marg) **Zácz: 90.** (-)

werset: 17 |

25: Abowiem iefli iednego przestęptwem śmierć

26: krolowála przez iednego: dáleko więcey ci ktorzy ob=

27: fitość łáiki y dárowania ` y' łpráwiedliwości biorą / w *(marg)* **G.** (-)

28: żywoćie krolowác będą przez iednego Iefufá Chri=

29: łtułá.

werset: 18 | Przeto tedy iáko przez iednego przestęptwo

30: ná wśzytkie ludzi **przyzedł grzech** ku potępieniu: tákże

31: teź przez iednego łpráwiedliwość / ná wśzytkie ludzi

32: **przyšlo zbáwienie**, ku wśpráwiedliwieniu żywotá.

werset: 19 | Bo

33: iáko przez nieposłuszeństwo iednego człowieká / wiele

ich sftáło

strona: 540

Rozd: 5. Rzymian.

540.

1: ich sftáło łię grzesznymi: tákże przez posłuszeństwo

2: iednego / wiele ich sftánie łię łpráwiedliwemi.

werset: 20 | A

3: zakon przyzedł áby obfitowáło przestęptwo. Lecz

4: gdzie obfitowáło przestęptwo / **tám** łáika tym więcey

5: obfitowála.

werset: 21 | áby iáko grzech krolowál " ná śmierć': *(marg)* " **w śmierci.1 L. G. S.** (-)

6: ták teź **áby** łáika krolowála przez łpráwiedliwość ku

7: żywotowi wiecznemu / przez Iefufá Chriřtułá Pá=

8: ná náfzego.

9: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

10: **Pokoy mieymy.**) Iełli czytamy/ Pokoy mieymy: tedy to chce

11: rzec Páweł ś. według Chryfoftomá y Theophiláktá: Będąc raz

12: przez wiárę wípráwiedliwieni/ iuż więcey nie grzeźmy: ále po=

13: koy z Bogiem záchowaymy/ trwáiąc w ípráwiedliwości raz przy=

14: iętey. (*marg*) **Przećiw zuchwáley hæretyckiey wierze y beśpieczeńftwu.** (-) A

iełli czytamy/ Pokoy mamy: tedy ták rozumiey wedle

15: wykłádu Ambrożego S. Będąc wípráwiedliwieni z wiáry/ ma=

16: my Bogá przeiednánego y ná fię łáfkáwego/ ktoregośmy przed

17: tym mieli dla grzechow rozgniewánego. A ták to mieyłce nie

18: śłuży onemu beśpieczeńftwu y nieomyłney pewności/ ktorą we=

19: dług náuki Luterłkiey káždy mieć ma o wípráwiedliwieniu fwym

20: przez wiárę: że pewnie iełt w łáfcie Bożey y iełt pewien zbáwienia.

21: **Przez wiárę mamy przyftęp.)** Wípráwiedliwienie ácz zámyka w

22: łobie wízelką łáfkę y cnotę nábytą przez załługi Páná Chriřtufo=

23: we; (*marg*) **Wípráwiedliwienie wierze bywa przypifáne, iż oná iełt iego**

fundámentem. (-) wízákże przyftęp ku tey łáfcie bywa przez wiárę: iż wiárá iełt

24: iáko fundáment ná ktorým buduią/ y iáko drzwi przez ktore do łá=

25: łki wchodzą. Y przetoż wípráwiedliwienie náłze bywa wierze przy=

26: czytano/ nawięcey w tym liście/ ácz y łámá wiárá też z łáłki iełt.

27: **A doświádczenie/ nádzieię.)** Y to mieyłce łtrofuie błáđ odźcze=

28: pieńcow/ ktorzy mowią/ że nádzieię náłzá wípiera fię tylko ná obie

29: tnicách Bożych/ á bynamniey ná vczyńkách náłzych. (*marg*) **Nádzieię mocni fię**

dobremi vczyńkami. (-) Ale tu śłyfze=

30: my/ iż nádzieię pochodzi z doświádczenia/ z ćierpliwości y łtało=

31: ści w vtrapieniu: á iż ták fundowána ná obietnicách Bożkich/ y

32: ná vczyńkách náłzych/ nigdy nas nie omyli.

33: **Miłość Boża rozłana.)** Tá miłość Boża (przez ktorą prawdzi=

34: wie bywamy wípráwiedliwieni) bywa nam daná w wípráwiedli=

35: wieniu nálezym: (*marg*) **Miłość iest rzecz w nas iftotnie będąca.** (–) á nie bywa nam tylko poczytána/ ále iftotnie

36: wżyczána y rozlana w fercách nálezych przez Duchá s. ktory iá nam

37: dáie y z infzymi cnotámi y dárámi fwemi. Bo tá miłość Boża

Yyy 3

nie iest

strona: 541

541.

Liřt do Rozd: 6.

1: nie iest oná/ ktorą íam Pan Bog iest: ále oná/ ktorą nam Bog

2: dáie: iáko Auguřtyn S. pokázuie.

3: **Przez iednego człowieká.)** (*marg*) **Wřsyćy się rodzą w grzechu pierworodnym.**

(–) Z tego mieyfcá dowodzą kořcielni

4: Doktorowie/ przeciř Pelágianom hæretykom (ktorzy vczyli iř

5: dziatki nie máiá grzechu pierworodnego/ áni máiá być krzczone

6: dla odpufzczenia iego) że w Iádámie y przez Iádámá wřzyćy lu=

7: dzie poczynáią fię/ y rodzą/ y řstawáią grzeřznymi. Ktore miey=

8: řce nie mniefy řłuży przeciř Kálwinifřtom vczącym/ iř wřzyćkie dzia

9: tki Chreřćijáńskie iefzcze w żywoćiech máćierzyńfkich řwięćymi

10: řá/ y řáfkę Bożą máiá: ták iř beze krztu mogá być zbáwione. (*marg*) **Błáđ Kálwinifřtow.**

(–)

11: **Aby obfitowáło.)** Nie iřby zakon był przyczyná rozmnoże=

12: nia grzechow: ále iř zá podánim zakonu/ dla zákazánia/ ná=

13: mnożyło fię przestęptwá zakonu/ ktory grzech iest: Dla czego

14: moc řáłki Páná Chriřtuřowej więcey y obfićiey bywa dána w

15: nowym teřtámenćie. (*marg*) **Zakon iáko był pochopem do grzechow.** (–)

rozdział: 6

16: ROZDZIAŁ VI.

17: 2 Vmárwřzy raz grzechowi przez krzeřt (ktory iest nářłádozá=

18: nie řmierći Chriřtuřowej) mamy nápotym w nowořci żywoćá

19: pořtepowáć. 9 Iáko P. Chriřtus raz vmárwřzy y pogrzebiony/ po=

- 20: wstał ku nowemu żywotowi/ y więcej nie vmiera. 12 Przetoż nie
21: bądźmy iuż posłufzni grzechowi y złym pożądliwościam. 18 Ale
22: będąc wyzwoleni od grzechu przez łáfkę Pána Chrístufowá/ á síta=
23: wšzy się niewolníkami spráwiedliwości. 19 Wydawaymy członki
24: łwe ná posługę spráwiedliwości ku żywotowi: ktorełmy pierwey
25: wydawali nieczyštości ná śmierć.

werset: 1

- 26: **C** Oż tedy rzeczemy? Będziemże w grzechu
27: trwác áby łáfká obfitowála?

werset: 2

- 28: Boże. Abowiem ktorzyłmy vmárli grzechowi/
29: iákoż dáley w nim życ będziemy?

(*marg*) **Záčzá: 91.**

Lekcja w Szostą Niedz: po Świątkách. (-)

werset: 3

- 30: Azaż nie wiecie * iż ilekolwiek nas w Chri=(*marg*) * **bráćia.NLyG.** (-)
31: Ítušie Iefušie iełt okrzczonych/ iełtełmy okrzczeni w
32: śmierci iego?

werset: 4

- 33: Abowiem iełtełmy z nim połpołu
34: pogrzebieni w śmierć przez krzełt: áby iáko Chrístus
35: wstał z martwych przez chwałę oycowłká/ ták žeby=
35: łmy też my w nowości żywotá chodźili.

werset: 5

- 36: łię przyłzczepionemi łtáli w podobieństwo łmier=

ci iego:

strona: 542

Rozd: 6. Rzymian.

542.

- 1: ci iego: tedyć też w zmartwychwstańie **przyłsczepieni**
2: będziemy.

werset: 6] Wiedząc to/ że śtary **on** nález człowiek po=

3: ĩpołu iest **z nim** vkrzyżowan/ áby ćiało grzechu było

4: znińczone/ żebyfmy iuż dáley nie służyli grzechowi.

werset: 7]

5: Bo ktoć vmárł/ " wolnym się sstał' od grzechu.(*marg*) " **vřpráwiedliwion iest.L. G.** (-)

werset: 8] A

6: iefliżeřmy z Chriřtufem vmárli: wierzymy iż też z Ch=

7: riřtufem żyć będziemy.

werset: 9] Wiedząc że Chriřtus pow=

8: śtawřzy z martwych więcey nie vmiera/ śmierć mu

9: więcey " panować nie będzie'.

(*marg*) " **nie pánuie.G.** (-)

werset: 10] Bo iż vmárł/ grzecho=

10: wić raz vmárł: á iż żywie/ żywie Bogu.

werset: 11] Táķże y wy

11: rozumiećcie/ iżeřćie śą vmárłymi grzechowi: á ży=

12: wymi Bogu w Chriřtuřie Ieřuřie Pánu nářzym. *

(*marg*) **Zácz: 92.** (-)

werset: 12]

13: Niechże tedy nie kroluie grzech w wářzym śmier=

14: telnym ćiele " żebyřćie pořłufźni mieli być pořąđliwo=

15: śćiam iego'.

(*marg*) " **żebyřćie mu pořłufźni mieli być w pořąđliwořćiach iego.G.** (-)

werset: 13] Ale' áni wydawayćie członkow wá=(*marg*) **G.** (-)

16: řzych orężem nieřpráwiedliwořći grzechowi: ále wy=

17: dawayćie śámych śiebie Bogu/ iáko z martwych ży=

18: wemi: á członki wářze zbroię řpráwiedliwořći Bogu.

werset: 14]

19: Abowiem grzech náđ wámi pánowáć nie będzie:

20: Boście nie pod zakonem/ ále pod łáfką.

werset: 15 Coż tedy?

21: będziemże grzełzyć/ źelmy nie pod zakonem ále pod

22: łáfką? Nie day tego Boże.

werset: 16 **Zaz** nie wiećie że komu

23: lię ftáwicie sługámi ku pośłufzeństwu/ sługámi ieste=

24: śćie tego komu pośłufzeństwo oddawacie/ ábo grze=

25: chowi ná śmierć/ ábo pośłufzeństwu ku śpráwiedli=

26: wości?

werset: 17 A chwałá Bogu że bywłzy niewolnikámi

27: grzechu/ iednákeście włucháli z fercá tego śpołobu

28: náuki " pod któryście lię podáli'.

(*marg*) " **do ktoregoście podáni.G. S.** (-)

werset: 18 A będąc wyfwo=

29: bodzeni od grzechu/ zniewoleni iesteście śpráwie=

30: dliwości.

(*marg*) **Zączá: 93.**

! Lekcja w Siodmą Niedzielę po Świątkách (-)

werset: 19

31: Ludzkińci obyczáiem mowię/ dla nieudolności

32: ciáłá wálzego. Abowiem iákoście wydawali członki

33: wálze ná służbę nieczyłtości y niepráwości/ ku **rozmáitey**

34: niepráwości: tákże teraz wydawaycie członki wá=

íze " ná

strona: 543

543.

Liłt do Rozd: 6.

1: íze " ná służbę' śpráwiedliwości/ ku świątobliwości.(*marg*) " **sługámi.G.** (-)

werset: 20

2: Bo gdyście byli niewolnicy grzechu/ byliście wol=

3: nymi łprawiedliwołci.

werset: 21 Ktoryzełcie tedy ná on czas

4: pożytek mieli z onych rzeczy/ zá ktore fię teraz włty=(*marg*) **5 L. G.** (-)

5: dźicie? Gdyż onych koniec iełt łmierć.

werset: 22 A teraz bę=

6: dać wyzwoleni od grzechu/ á zniewoleni Bogu; ma=

7: łcie owoc wálz ku łwiatobliwołci/ á koniec żywot

8: wieczny.

werset: 23 A bowiem " zapłáty' grzechowe/ łmierć:(*marg*) " **wysługi.** (-)

9: A dar Boży/ żywot wieczny w Chriłtułcie Iełułcie

10: Pánu náłzym. *

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

12: **Iełt okrzczony.**) Co pierwey przypifował nie zakonowi Moy=

13: zefzowemu ále wierze/ to teraz przypifuie krztowi: ktory iełt pier=

14: włzym Sákrámentem wiáry náłzey/ y pierwłzym włtępem do reli=

15: giej Chrzełcijáńskiej. (*marg*) **Nie fáma wiára ále y krzełt włprawiedliwia.** (-) Skąd znać/ iż Apołtoł nie trzyma/ żeby fá=

16: má wiára włprawiedliwiáć miála/ ále y Sákrámenty/ y włzytká

17: religia Chrzełcijáńska/ ktorá zowie zakonem ducha/ łáski y wiáry.

18: **Stáry człowiek. cíáło grzechu.**) To iełt náłz łtan łkázony/ pod=

19: dány grzechowi y poźádlivołciom/ pochodzący ná nas od Iádá=

20: má. (*marg*) **Stáry y nowy człowiek.** (-) Iáko z drugiej łtrony człowiek nápráwiony w Chriłtułcie y

21: przez Chriłtułá; nowym człowiekiem bywa názwány. A przez

22: cíáło grzechow/ rozumiey ábo włzytkę kupę y gromáde grzechow/

23: ábo cíáło grzechom poddáne/ y do grzechow cíągnaće.

24: **Nie kroluie grzech.**) Poźádlivołć tu zowie grzechem/ iż iełt

25: łkutek/ przyczyna y máteria grzechu/ y iákoby chorobá iákał y

26: niemoc w nas/ łklániáiąca nas do złego: ktora y po krzćie zołta=

27: ie z łtrony máteriey. (*marg*) **Pożądlivość czemu zową grzechem.** (-) Lecz nie ieft
właśnie grzechem/ áni ieft záka=

28: zána przykazánem: iedno áby nie krolowála w nas/ á my żebyf=

29: my iey połufzni nie byli/ y chćiwości iey nie pełnili.

30: **Tego łpołobu náuki.**) Ná pierwłzym káždego narodu náwroce=

31: niu ná wiárę Kátholicką/ pewna formá y łpołob náuki ábo regu=

32: łá wiáry bywa podawána: ktorą ludzie od łwych Apołtołow

33: raz przyiáwłszy/ nigdy iey więcey odmieniác nie máią: (*marg*) **Pierwłsy łpołob náuki
ma być záchowány.** (-) á od záadne=

34: go człowieká áni od ániołá nowey zádney náuki áni reguły á=

35: bo Análogiey wiáry nie przyimowác.

Dar Bo=

strona: 544

Rozd: 7. Rzymian.

544.

1: **Dar Boży żywot wieczny.**) Iáko obrok/ żołd ábo zapłátá grze=

2: chu/ ieft śmierć y potępienie: ták zapłátá łpráwiedliwości/ z łáłki

3: Bożey/ ieft żywot wieczny: áby iáko krolowál grzech ná śmierć/

4: ták teź łáłká krolowála przez łpráwiedliwość/ ku żywotowi wie=

5: cznemu: (*marg*) **Zywot wieczny ieft y dar, y zapłátá.** (-) iáko wyżłzey mowił. Lecz
tu żywot wieczny zowie ráczey

6: łáłką niź odpłátą: przeto/ iż záługi/ ktorými od żywotá przycho=

7: dzimy/ łą z łáłki y z dáru Bożego.

rozdział: 7

8: ROZDZIAŁ VII.

9: 1 Podobieńłtwem mężá y żony pokázuie/ iż Zydowie iuz łą wol=

10: ni od zakonu. 7 Ktory ácz był łam w łobie dobry y duchowny;

11: włzáłke pokázuiác grzech/ tym więcey gi vmocnił y rozmnożył. 14

12: Nákoniec moc y siłę złey pożądlivości/ miełzkáiącey w człowiecze

13: (ktorą grzechem zowie/ iż z grzechu ieft/ y do grzechu ciągnie)

14: opifuie. (marg) **Zącz: 94.** (-)

werset: 1

15: **A** Bo niewiećie bráćia (boć mowię z tymi którzy

16: zakon vmieią) iż zakon pánuie człowiekowi

17: " poki żywie.

(marg) " **poki zakon żywie.** (-)

werset: 2 Abowiem niewiáftá " ktora ma

18: mężá/ poki mąż żyw obwiázána ieft zakonowi': lecz(marg) " **mężáta przywiázána ieft zakonem do mężá żywego.G. S.** (-)

19: iefliby mąż iey vmárł; wolna ieft odzakonu mężowe^{g0}.

werset: 3

20: Przeto tedy poki mąż żywie/ będzie zwána cudzo=

21: łoznicą iefliby fzłá zá infzego mężá. lecz iefliby mąż iey

22: vmárł/ wolna ieft od zakonu ` mężowego': áby nie by=(marg) **1 L. G. S.** (-)

23: łá cudzołoznicą gdyby fzłá zá infzego mężá.

werset: 4 A tákże

24: bráćia moi y wy ieftefćie vmartwieni zakonowi przez

25: ćiało Chriřtufowe: ábyfćie fię sfćali * infzego ktory(marg) * **mężá.G.** (-)

26: powřtał z martwych/ ábyfmy owoc przynořili Bogu.

werset: 5

27: Abowiem gdyfmy byli w ćiele/ namiętnořći grze=

28: chow/ ktore były przez zakon/ płużyły w członkách ná=

29: fzych/ áby owoc przynořiły řmierći.

werset: 6 Lecz teraz ie=

30: řtefmy wyzwoleni od zakonu " řmierći'/ w ktoryme=(marg) " **vmárli.G. S.** (-)

31: řmy byli zátrzymáni: ták ábyfmy řłużyli w nowořći

32: duchá/ á nie w řtárořći " piřmá.

(marg) " **litery.** (-)

werset: 7 Coż tedy rzeczemy? <http://rcin.org.pl>

33: " zakonli ieft' grzechem? Boże vchoway. Alem grze=(*marg*) " **iz zakon ieft.G** (-)

34: chu nie poznał/ iedno przez zakon: Bo bych był po=

Zzz

żądlivości

strona: 545

545.

Lift do Rozd: 7.

1: żądliwości nie poznał/ gdyby zakon nie mowił: Nie

2: požaday.

werset: 8] Lecz grzech/ wzięwłszy " przyczynę' przez(*marg*) " **po chop.** (-)

3: **ono** zákazanie íprawił we mnie wśeláką požądliwośc.

4: Abowiem bez zakonu był grzech martwy.

werset: 9] Y ia ży=

5: łem niekiedy bez zakonu. Lecz gdy przyśzło rofkazá=

6: nie; grzech ożył.

werset: 10] A iam był vmárł: y rofkazanie o=

7: no ktore było ku żywotowi/ nálázło mi fię ku śmier=

8: cí.

werset: 11] Bo grzech wzięwłszy " przyczynę' przez przykazá=(*marg*) " **po chop.** (-)

9: nie/ zwiodł mię/ y przez nie zabił **mię**.

werset: 12] A ták zakoní

10: w prawdzie **ieft** święty/ y przykazanie święte/ y íprá=

11: wiedliwe y dobre.

werset: 13] A tedy dobre sftáło mi fię śmier=

12: cią? Bynamniey. Owłzem grzech/ áby fię grzechem

13: pokazał/ íprawił mi śmierć przez **ono** dobre: áby fię

14: ftał nádergrześzającym grzechem przez **ono** przykazanie.

(*marg*) **Záčz: 95.** (-)

werset: 14]

15: Bo wiemy iż zakon ieft duchowny: á iam ieft

16: cíeleśny/ záprzedány pod grzechem.

werset: 15] Abowiem tego

17: co czynię/ " nie znam': gdyż nie czynię tego * co chcę;(marg) " **nie chwałę.**

: * **dobrego.N L.** (-)

18: ále czego nienawidzę */ to czynię.(marg) * **złe.N L.** (-)

werset: 16] A iefli czego nie=

19: chcę/ to czynię; przyznawam zakonowi/ że dobry ieft.

werset: 17] A teraz iuż nie ia to czynię/ ále grzech we mnie mie=

20: ízkáiący.

werset: 18] Bo wiem że nie mieszka we mnie/ to ieft/

21: w cieie moim/ dobre. Abowiemci chcenie przy mnie

22: ieft; ále wykonánia dobrego **w fobie** nie náyduię.

werset: 19] Bo

23: nie czynię dobrego ktore chcę: ále czynię to złe/ kto=

24: rego niehcę.

werset: 20] A iefliż **ia** to czynię czego niehcę: iuż

25: nie ia to czynię/ ále grzech we mnie mieízkáiący.

werset: 21]

26: Znáyduię tedy **przez** zakon/ gdy ia chcę czynić dobrze/

27: że mi ieft złość przyległa.

werset: 22] Abowiem kocham fię w

28: zakonie Bożym według wnętrznego człowieká.

werset: 23]

29: Lecz widzę infzy zakon w członkách moich/ walczą=

30: cy przeciw zakonowi vmyfłu moiego/ y ktory mię po=

31: dawa w niewolą zakonowi grzechu/ ktory ieft w

32: członkách moich.

werset: 24] " Nieízczeńny' ia człowiek/ któż(marg) " **Nędzny.G.** (-)

33: mię wybáwi od tego ciála " śmierci?

(marg) " **śmierci y grzechowi poddánego.** (-)

werset: 25 " Lálká Boża'(marg) " **Dziękuję Bogu.G.Chwałá Bogu.NG.** (-)

przez

strona: 546

Rozd: 7. Rzymian.

546.

1: przez Iesufá Chrifufá Páná nášego. Przetoż tedy

2: ia sam vmyślemci służyć zakonowi Bożemu/ lecz ciá=

3: łem zakonowi grzechu.

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **Abyfmy służyli w nowości duchá.**) Oto przez krzeft nie mamy (marg) **Spráwiedliwość w nas będąca.** (-)

6: poczytány fpráwiedliwości P. Chrifufowey: ále wewnętrzne

7: duchá odnowienie/ nam dáne y trwájące w nas.

8: **Nie požáday.**) Tymi słowy y tym przykazánem/ nie onác požá=

9: dliwość (ktora ieft defekt ábo chorobá ludzkiego przyrodzenia o

10: ktorey wyżfzey mowił) áni fklonność do złego/ požádájąca prze=

11: ciw Duchowi/ ieft właśnie zákazána: (marg) **Požádlliwość ktora zákazána** (-) Ale przyzwolenie rozumu

12: nášego/ ktorym ná onę požádlliwość zezwalamy/ ábyfmy iey po=

13: dufzczenia y lubości náśládowali/ to ieft grzech/ y tego nam tu

14: zákázuią.

15: **Co czynię.**) To rozumiejąc o S. Páwle ábo o innym ktorym

16: fpráwiedliwym/ ták wykłádác mamy: iż ciáło y niżfza część czło=

17: wiecza pobudza w nim rozmaíte y przeciwne łobie chćiwości/ żá=

18: dze y namiętności przeciw rozumowi: (marg) **Pierwfse popędlivosti nie fą w mocy ludzkicy.** (-) y czáfem ták fprędká nań

19: powftáie/ iż pierwey niżli fię obaczy/ y niżli fię rozumu dołoży/

20: człowiek vwiedzion bywa. Lecz gdy człowiek/ fkoro fię obaczy/

21: tym fię żádzam fprzeciwi/ y one potępi: tedy mu nic nie fzkodzą/

22: áni go grzeftnym czynią: y owfzem do zaślugi mu pomagáią.

23: **Nie czynię tego co chcę.**) Nie rozumiey/ żeby człowiek nie mogł

- 24: czynić dobrego ktore chce/ ábo ktorego prágnie: ábo żeby musiał
- 25: zle czynić przeciw woley fwoiey: ále iż dla naiázdow požądliwo=
- 26: ści od ktorey poki żyw wolen nie iest/ wypełnić we wśzytkim nie
- 27: może woley duchá fwego. (marg) **Wolność człowiecza y w grzeszeniu.** (-) Iáko to
fam dekláruie mówiąc: Ciá=
- 28: ło požáda przeciw duchowi/ á duch przeciw ciáłu.
- 29: **Złe ktorego niechęć.**) (marg) **Grzech ktory przeciw woley fwey kto vczyni
grzechem nie iest.** (-) Czáfem y spráwiedliwi ludzie bywáiá
- 30: przymufzeni mocá y furiá zley požądliwości/ wiele y czynić y ćier=
- 31: pieć ná niźlzey części duŕze fwey/ ábo ná zwierzchnych członkách:
- 32: ná co rozumem áni wolá nie zezwaláiá/ y owfzem fię onemi rzeczá=
- 33: mi bárzo brzydzą. Czym oni ták dálece nie grzelzá/ że im zá to (we=
- 34: dług S. Auguŕtyná) mówić do Bogá nie potrzebá/ Odfpuść
- 35: nam grzechy náŕze. Bo grzech ták dobrowolny iest/ iż gdzie wo=
- 36: la nie przyŕtápi/ tá m teŕ grzechu nie máŕz. Bo nie pokuŕzenie/ ále
- 37: ná pokuŕę zezwolenie/ iest grzech. **Bern.**
- 38: **Ktorego niechce.**) Nic to nie vymuie wolności ludzkiej/ co A=
- 39: poŕtoł mowi/ iż dobrzy ludzie podczás ná cíele ćierpiá namiętno=(marg) **Wolność
ludzka** (-)

Zzz 2

ści/ kto=

strona: 547

547.

Liŕt do Rozd: 8.

- 1: ści/ ktorym nie przyzwaláiá. Y owfzem fię ftąd dowodzi **liberum**
- 2: **arbitrium**, to iest wolność y fwobodá ludzka: poniewáŕ wláfna
- 3: iey spráwá/ ktora iest/ chćieć ábo niechćieć/ przyzwolić ábo nie przy
- 4: zwolić/ záwŕze iest wolna fámá w łobie: áczkolwiek może być iáka
- 5: moc ábo gwałt wnétrzny ábo zwierzchny/ ktoryby há mował
- 6: członki ludzkie/ áby nie wykonały tego wśzytkiego/ co wola chce
- 7: ábo rofkázuie. Y przetoŕ to nigdy zá grzech człowiekowi nie by=
- 8: wa poczytano/ cokolwiek ćierpi ábo czyni/ kiedy wola ná to nie

- 9: zezwala. Dla czego niżey mowi: Nie ia to czynię: iż nie człowiek
- 10: czyni/ co niehcąc czyni. Czym iefzcze iásniey dowodzi **liberum**
- 11: **arbitrium**, ábo wolności ludzkiey.
- 12: **Vmysłem, á ciałem.**) Nic vczynionego z pożadliwości (kto=
- 13: rą tu Apoštoł zowie grzechem) gdy duch/ rozum y wola ludzka nie
- 14: zezwala/ nie może człowieká winnym przed Bogiem vczynić.(*marg*) **Požadliwość nie plugáwi vczynkow ludzi fprawiedliwych, iáko Lutrowie vczą.** (-) Ani
- 15: pobudki cielesne w człowiecze fprawiedliwym/ nie mogą namniey
- 16: pomázác y fplugáwić vczynkow ducha iego (iáko Lutrowie mo=
- 17: wią) y owłzem im częšto załugi przyczyniáią/ dla vftáwiczney
- 18: woyny/ którą z nimi wiodą. Abowiem iáfna rzecz ieft/ iż fpráwy
- 19: ducha y ciála nie schodzą fię póspółu do iednego vczynku wykoná=
- 20: nia: iáko oni obłędnie mniemáią: gdyż tu Páweł mowi przeciw
- 21: temu: iż vmysłem służy zakonowi Bożemu/ á ciałem zakonowi
- 22: grzechu/ to ieft požadliwości.

rozdział: 8

23: ROZDZIAŁ VIII.

- 24: 1 Okrzczeni wolni fą od wżego potępienia. 3 Iż przez łáfkę
- 25: którą wzięli/ zakon wypełnić mogą. 5 Iefli iedno nie żywią we=
- 26: dług ciála/ ále według ducha ktorego wzięli. Ktory ie czyni fyn=
- 27: mi Bożymi/ y dziedzicmi oney wieczney chwały. 19 Ktorey obiá=
- 28: wienia czeka nie tylko wżytko ftworzenie: 23 Ale y ci którzy wzię=
- 29: li pirwiaftki Duchá/ pewnie fię go nádziejáią. 26 Ná co ich duch
- 30: pośila/ y vczy o co prośić máią. 28 Potym wyflawia niewymo=
- 31: wną miłość Bożą wybranym w Chriřtuřie okazáną. 35 Twier=
- 32: dząc że ich żadna rzecz nie może odłáczyć od miłości Bożey. (*marg*) **Zácz: 96.** (-)

werset: 1

- 33: **T** Eraz tedy nie máż żadnego potępienia tym
- 34: którzy fą w Chriřtuřie Iefuřie: ktorzy nie we=

35: dle ciała chodzą *.

(*marg*) * **ale według ducha.G.** (-)

werset: 2] Abowiem zakon ducha

36: " żywota **ktory iest** w Chrystusie Iesusie/ wyzwolił mię(*marg*) " **ożywiającego.** (-)

37: od zakonu grzechu y śmierci.

werset: 3] Bo co niepodobnego

38: było zakonowi/ w czym **on** flaby był " dla ciała': Bog po=(*marg*) " **przez ciało.L.** (-)

flawizy

strona: 548

Rozd: 8. Rzymian.

548.

1: flawizy Syna fwe⁸⁰ w podobieństwie " grzeźnego ciała'/(*marg*) " **ciała grzechowego.** (-)

2: y " przez grzech' potępił grzech w cieie.(*marg*) " **To iest przez Chrystufa ktory się nam stał ofiarą za grzech.** (-)

werset: 4] aby wprawie=

3: dliwienie zakonu wypełniło się w nas/ ktorzy nie po=

4: dług ciała chodźimy/ ale według ducha.

werset: 5] Abowiem

5: ktorzy są wedle ciała: **ci** co iest cielesnego rozumieją.

6: lecz ktorzy są wedle ducha/ **to** co iest duchowne⁸⁰⁻ rozu

7: mieją'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 6] Bo mądrość cielesna/ iest śmierć: a mądrość

8: duchowna/ żywot y pokoy.

werset: 7] Gdyż mądrość cielesna/

9: " iest nieprzyaciółką Bogu': " bo nie iest poddana' za=(*marg*) " **iest nieprzyacielstwo przeciw Bogu.1 L. S.**

10: " **bo się nie poddaie.3 L. G. S.** (-)

10: konowi Bożemu: abowiem też nie może.

werset: 8] A " ktorzyć

11: Ią w ćiele'/ Bogu fię podobác nie mogą.(*marg*) " **ktorzy ćielefnie żywią.** (-)

werset: 9] Lecz wy

12: nie iećeście w ćiele/ ále w duchu: " wźákże iešli' Duch(*marg*) " **ábo, ponieważ.G.** (-)

13: Boży w was miefzka. A iešlić kto Duchá Bożego

14: nie ma; tenći nie ieft ie^{g^o}.

werset: 10] Lecz iešli Chriftus w was

15: ieft: tedyć ćiało ieft vmárłe dla grzechu/ á Duch " ży=

16: wie dla wśpráwiedliwienia'.

(*marg*) " **żywot dla fprawiedliwości.1 L. G. S.** (-)

werset: 11] A iešli Duch onego kto

17: ry Iefufá wzbudził z martwych/ w was miefzka: kto=

18: ryć wzbudził Chriftuśá Iefufá z martwych/ **ten** oży=

19: wi y ćiała wáfze śmiertelne dla Duchá fwoiego w

20: was miefzkáiącego.

(*marg*) **Lekcia w ofmą Niedzielę po Świątkách.** (-)

werset: 12]

21: A tákże bráćia/ powinni ieštefmy/ nie ćiału/ áby=

22: fmy podług ćiała żyli.

werset: 13] Abowiem iešli podług ćiała

23: żyć będziećie/ **tedy** pomrzećie: ále iešli Duchem fprá=

24: wy ćiała vmartwićie/ **tedy** żyć będziećie.

(*marg*) **Zącz: 97.** (-)

werset: 14]

25: Bo ktorekolwiek Duch Boży rządzi/ ći Ią fynmi

26: Bożymi.

werset: 15] Boście nie wźięli ducha niewolftwá z=

27: nowu ku boiázni: áleście wźięli ducha fynowfkiego

28: przywáfzczenia/ przez ktorego wołamy/ Abbá (Oy=

29: cze.)

werset: 16] Abowiem' tenże Duch/ poświadczają duchowi(marg) **5 L. G. S.** (-)

30: nálezemu iżefmy są synami Bożymi.

werset: 17] A ieflić synami/

31: tedyć y dziedzicmi: dziedzicmi mówię Bożymi/ a spo=

32: są dziedzicmi z Chrystusem: *

33: " wszakoż iefli' z nim cierpimy/ abyśmy też z nim(marg) " **ábo, ponieważ.G.** (-)

34: byli wwiebieni.

Zzz 3

Abowiem

strona: 549

549.

Liść do Rozd: 8.

(marg) **Lekcja w 4. Niedz: po Świętách/ y o S. Męczennikách.** (-)

werset: 18]

1: Abowiem mam zá to iż vtrapienia tego czasu

2: niniejszego/ nie są godne oney przyszłej chwały/ która

3: się w nas objawić ma.

werset: 19] Ponieważ **y fámo** stworze=

4: nie z wielką chęcią oczekawa objawienia synów Bo=

5: żych.

werset: 20] Gdyż prozności poddane jest stworzenie/

6: nie dobrowolnie/ ale dla tego który " ie' poddał " pod (marg) **5 L. G.** (-)

7: nadzieją':

(marg) " **w nadzieię.L. S.** (-)

werset: 21] bo y fámo stworzenie będzie wyłowio

8: dzione z niewolstwa káżenia/ na wolność chwały sy=

9: now Bożych.

(marg) **Zaczá: 98.** (-)

werset: 22]

10: Gdyż wiemy iż wszystko stworzenie **społu** wzdys=

11: cha/ y **społu** boleie aż dotąd.

werset: 23 | A nie tylko inne **ftworzenie**,

12: ále y my ktorzy mamy pierwiaŃtki Duchá/ y my

13: (**mowię**) íami w sobie wzdychamy/ oczekawáiąc przy=

14: ípofobienia " íynow ⁻ Bożych'/ odkupienia cíáá ná=(*marg*) " **zá íyny**.

5 L. G. S. (-)

15: ízego. *

(*marg*) **Oto y nádzieią bywamy zbáwieni, á nie íamą wiárą.** (-)

werset: 24 |

16: Abowiem nádzieią íestefmy zbáwieni. A nádzie=

17: íá widziána nie íestcí nádzieíá. bo co kto widzi/ przez

18: íię **tego** nádziewa?

werset: 25 | Ale íeŃli íię tego nádziewamy/

19: czego nie widzimy; przez cíerpliwość oczekawamy.

werset: 26 |

20: Tákże też y Duch dopomaga krewkości náŃzey. á

21: bowiem tego o cobyŃmy proŃić mieli/ íákoby potrze=

22: bá niewiemy: ále íamże Duch proŃi zá námi wzdy=

23: chánim niewymownym.

werset: 27 | A ten ktory wypátruie

24: íercá/ wie czego Duch pożąda: íż według Bogá pro=

25: íi zá Ńwíetymi.

(*marg*) **Zácz: 99.** (-)

werset: 28 |

26: A wiemy że tym ktorzy miłuią Bogá/ wŃzytko

27: dopomaga ku dobremu/ tym ktorzy íą wezwáni po=

28: dług poŃtánowienia **Bozego** ⁻ Ńwíeći'.

(*marg*) **5 G. S.** (-)

werset: 29 | Abowiem kto=

29: re **on** przezyrzał/ **te** też przenáznáczył/ áby byli podobni

30: obrazowi Syná iego: żeby on był pierworodnym mię=

31: dzy wielą bráćiey.

werset: 30] A ktore przenáznáczył/ ty też we=

32: zwał: á ktore wezwał/ ty też wípráwiedliwił: á ktore

33: wípráwiedliwił/ ty też wvielbił.

werset: 31] Coż tedy rzeczemy

34: ná to? Iefli Bog zá námi/ ktoż przeciwko nam?

werset: 32] kto=

ry też

strona: 550

Rozd: 8. Rzymian.

550.

1: ry też włáfnemu Synowi * nie przepuścił/ ále go zá (*marg*) * **fwemu.N L.** (-)

2: nas wízytkie wydał: iáko też nam wízytkiego z nim

3: nie " dárował'?

(*marg*) " **dáruie.G. S.** (-)

werset: 33] Ktoż będzie skárzył ná wybráne Bo=

4: że? Bog **ieft** ktory wípráwiedliwia.

werset: 34] Ktoż ieft coby

5: potępił? Chrístus Iefus **ieft** ktory vmárł/ y owłzem

6: ktory y **z martwych** wftał/ ktory **tez** ieft ná práwicy Bo=

7: żey/ ktory się też " wftáwia' zá námi.(*marg*) " **przyczynia.** (-)

werset: 35]

8: Ktoż - tedy' nas odłączy od miłóści Chrístufo=

9: wey? vtrápienie? czyli wćik? czyli głód? czyli nágość?(*marg*) **-3 L. G. S.** (-)

10: czyli niebepieczénftwo? czyli prześládowanie? czyli

11: miecz?

(*marg*) **Lekcia w dzień S. Ignácyufá Biskupá y Męczenniká.** (-)

werset: 36] (iáko nápiáno: Iż dla ciebie cały dzień

12: bywamy martwieni: ieftefmy poczytáni iáko owce

13: ná rzeź.)

werset: 37] Ale w tym wŕzytkim przewyciężamy " dla

14: tego' ktory nas vmiłował.(*marg*) " **przez tego.G. S.** (-)

werset: 38] Abowiem " pewienem

15: tego'/ iż áni śmierć/ áni żywot/ áni ániołowie/ áni(*marg*) " **vfam, mam nádzieję.G.** (-)

16: księftwá/ áni mocárftwá/ áni teraznieyfze **rzeczy**, áni

17: przyfzłe/ ^ áni moc'/

(*marg*) **1 L. G. S.** (-)

werset: 39] áni wyfokość/ áni głębość/ á=

18: ni * infze ftworzenie/ nie będzie nas mogło odłączyć(*marg*) * **ktore.G.** (-)

19: od miłości Bożej/ ktora ieft w Chriftuŕŕie Iefuŕŕie

20: Pánu nálfzym. *

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Zadne potępienie.**) Nie málf żadnego grzechu ciężkiego/ kto=

23: ryby był godzien potępienia/ w wiernych/ poki nie żyją wedle ciá=

24: łá. Skąd to idzie/ iż pożądlivość w nich pozofłála/ nie ieft włá=

25: ŕŕnie grzechem. (*marg*) **Pożądlivość nie ieft włáŕŕnie grzechem.** (-) Iáko y Ian S.
mowi/ Iż wŕfelki ktory fię z Bo=

26: gá národził/ ábo ktory w Bogu miefzka/ ten nie grzeŕzy.

27: **Aby vfpráwiedliwienie zakonu.**) (*marg*) **Przykazánie Páńskie może być**
záchowáne. (-) Z tego mieyfłá mamy przeciw

28: odfzczepieńcom/ iż zakon/ to ieft przykazánie Boże może y ma być

29: záchowáne: á iż záchowáne iego ieft ŕpráwiedliwoŕŕ: á iż fię to

30: w człowiecze Chrzeŕcijáńŕŕim pełni przez łáŕŕkę Chriftuŕŕowá/ co

31: przez moc ŕtárego zakonu nigdy fię wypełnić nie mogło.

32: **Duch poŕwiadcza.**) Swiádectwo Duchá (mowi Ambroży ŕ.) (*marg*) **Swiádectwo**
Duchá. (-)

33: ieft żywot pobożny/ y żádze ŕwięte ku Bogu/ ktore w nas Duch ŕ.

34: ŕpráwuię. Przetoż nic to mieyfłce nie podpiera oney ofobney wiá=

35: ry Luterckiej/ którą chcą być pewni/ że ją w łące Bożej.

36: **Wfsákoż iefli z nim ćierpimy.)** Choć Pan Chrifus zá nas ćier=(*marg*) **Cierpieć z Chrifufem potrzebá. (-)**

piął y

strona: 551

551.

Liřt do Rozd: 8.

1: piął y dofyć vczynił: wřákże y my nie możemy z nim krolowáć/

2: iefli tu z nim ćierpieć nie będziemy.

3: **Nie fą rowne vtrapienia.)** To iefť nie fą pomierne ku oney ch=

4: wale. Bo vtrapienia fą krotkie y doczeřne: á chwałá oná wie=

5: czna y nieřkończona. Przetoż to mieyfce nic nie iefť przeciwnie za=

6: řługom dobrych vczynkow ludzi Chřeřćijáńfkich. (*marg*) **Krotkie y lekkie vtrapienia zářluguią iednąk wieczną chwałę.**

7: **Zářlugi vczynkow. (-)** Bo ácz vczyn=

8: ki dobre/ y vtrapienia przy nich/ lekkie y krotkie fą/ y nigdy nie mo=

9: gą być z oną chwałą porownáne: wřákże iednąk řprawuią y zá=

10: řluguią nam onę wielkość y wieczność chwały kroleřtwá niebie=

11: řkiego: y wierni řťaią řię godni kroleřtwá Bożego/ dla ktorego

12: teź ćierpią. Y oddáie Pan Bog ták wielką chwałę ták máłym y

13: lekkim vczynkom y vtrapieniu/ á to dla tegoź vtrapienia. A kto=

14: rzy to mieyfce przywodzą przeciw zářlugom ludzi řprawiedliwych/

15: ći řię nie czuią/ iz tymże dowodem odeymuią zářlugi Pána Chri=

16: řtuřowe: (zwáľzczá ći ktorzy go nie máią zá Boga prawdziwe=

17: go) gdyź męki y vtrapienia/ ktore on w ćiele podiął/ były tákże

18: krotkie/ á chwałá zá nie oddána/ iefť wieczna. Iáko tedy złe v=

19: czynki y rořkofzy krotkie y doczeřne nigdy nie fą rowne ku oney

20: wieczney męce piekielney/ á przecię piekło zářluguią/ y piekłem zá

21: nie řprawiedliwie pláćą: Táki dobre vczynki y vtrapienia ludzi

22: řprawiedliwych/ chocia tákież krotkie/ zářluguią niebo: y oddáie

im zá nie řędzia řprawiedliwy koronę řprawiedliwořci.

23: **Nádzieią ieftefmy zbáwieni.**) Co ná innych mieyfcách przypifu=
24: ie wierze/ to tu przyczyta nádziei: iż nie lámá wiárá wfprowadli=
25: wia y zbawia/ ále wiárá z nádzieią y z miłością złączona/ ábo wiá
26: rá ktora przez miłość dobrze czyni. (*marg*) **Nádzieią bywamy zbáwieni, á nie lámą wiárą.** (-) Przetoż raz czytamy: Wfzel=
27: ki ktory wierzy/ ten z Bogá ieft. A drugi raz; Wfzelki ktory mi=
28: łucie/ z Bogá fię národził. Indzie nápiáno: Iż wiárá oczyfcia
29: fercá. A ná innym mieyfcu: Iż miłość okrywa wielkość grze=
30: chow. Raz Pan mowi: Wiárá twoiá ciebie vzdrowiłá. A drugi
31: raz: Odpufzczono iey wiele grzechow/ iż wiele wmiłowálá. Raz
32: nápiáno: Spráwiedliwy z wiáry żywie. A drugi raz: My wie=
33: my iżefmy przeniefieni z fmierci do żywotá/ iż miłuiemy brácią.
34: **Samże Duch przyczynia fię.**) To mieyfce Arianowie y Máce=
35: donianowie przywodzili przeciw boftwu Duchá f. chcąc go vczy=
36: nić ftworzeniem/ á nie Bogiem. (*marg*) **Duch S. iáko fię przyczynia zá námi.** (-)
Lecz Auguftyn S. y inni Do=
37: ktorowie kościelni ták to wykłádáią: Iż fię Duch S. przyczynia
38: y profi zá námi/ gdy fię w nas przyczynia y profi/ y vczy nas
39: profić wzdychániem niewymownym. Bo fię ták íam Apoftoł
40: wykłáda: ktory rzekfzy ná iednym mieyfcu: zefláł Duchá wołá=
iącego/

strona: 552

Rozd: 8. Rzymian.

552.

1: iącego/ Abbá Oycze. ná drugim záś mieyfcu ták to dekláruie:
2: W ktorym wołamy/ Abbá/ Oycze. A ták nic infzego nie ieft/ Wo=
3: łiącego/ iedno czyniącego ábyfmy wołáli: y ná ten czás Duch f.
4: profi/ kiedy nas czyni profzące.
5: **Ktorych przed tym náznáczył.**) Wiele ieft wezwánych/ lecz má=
6: ło wybránych. (*marg*) **Nikt nie ieft pewien o fwym wybrániu** (-) Wiemy iżefmy
wezwáni/ ále niewiemy ieflífmy

7: wybráni: gdyż nie wŕzyŕcy wezwáni/ łą wybráni. Iż tedy nikt nie
8: wie o tym pewnie żeby był wybranym: tedyć wŕzyŕcy ŕłufznie fię
9: bać máią/ á nie vfác w żadnych ŕílách y vczynkách fwoich: ále w
10: lámym miłóŕdziu Bozkim. Lecz to pewnie wiedzmy/ iż Bozkie
11: przeyrzenie/ ábo przeznáczenie/ nic nie vymuie áni przekaža wol=
12: noŕci ludzkiej. Iáko ŕzeroce pokazuią ŕwięci Doktorowie/ á
13: zwłázczá Auguŕtyn [de corrept cap](#): 17. [De ciuit](#): D. 1. 5.
14: 6. 9. y indzie.
15: **Pewieniem tego.**) To ieŕt vfam Pánu/ ábo mam nádzieię pe=
16: wną. Iáko fię toż ŕłowo rozumie ná tych mieyŕcách. **Rzym**: 15. 14.
17: 2. **Tim**: 1. 5. **Zyd**: 6. 9. **Philip**: 2. 2. **Theŕ**: 3. **Gal**. 5. 8. Przetoż nie
18: máią ŕtąd obrony odŕzczepieńcy/ ktorzy pewnie wierzą iż łą w łá=
19: ŕce Bożey/ iż będą zbáwieni/ iż zginác nie mogą: chocia częŕto
20: miłóŕc Bożą przez grzech vtracáią. (*margin*) **Nikt nie ma pewnie wierzyć że będzie
zbáwiony.** (-) Bo tu Apoŕtoł nie o wŕzyt=
21: kich zgołá wiernych mowi/ żeby mieli być pewni zbáwienia ŕwe=
22: go: ále ábo tylko łam o łobie/ ktorzy to mogli mieć z Bozkiego
23: obiáwienia: iáko Auguŕtyn y Chryŕoftom S. wykłádáią: ábo
24: o lámym Apoŕtołech y wybranym Bożym. K temu tę pewnoŕć/
25: nie wierze/ ále ráczey miłóŕci przypifuię; dla ktorey powieda iż
26: bywał martwiony przez wŕzytek dzień. Náđ to y łam Páweł nie
27: závždy miał tákovey pewnoŕci: iáko ná to mieyŕce piŕze Orige=
28: nes. Bo ná innych mieyŕcách mowi/ Iż przeto karał ciáło ŕwo=
29: ie/ áby fię ŕnadz nie ŕtał od Bogá odrzuconym: Nie iżbym
30: práwi/ iuż wziął/ ábo iuż doŕkonałym był: ále gonię/ owabym
31: vchwycił. Ktore iŕcie ŕłowá nie łącz pewnie wierzącego/ żeby od=
32: páŕc nie mogli: ále owŕzem boiącego fię o ŕwey nietrwáloŕci.

34: 1 Iż dla vpadku Zydow nie mienią fię Bozkie obietnice/ kto=
35: re vczynił fynom Abráhámowym. 7 Gdyż te nie należą wřzyt=
36: kim fynom Abráhámowym wedle ciála; ále tylko onym/ ktorzy
37: ták z Zydow iáko y z Pogánow sftáią fię fynmi Abráhámowymi
38: przez wiárę. 18 A Bog nád kim chce nád tym fię zmiłuie; á ko=
39: go chce tego zátwardzi. 30 A ták Zydzi/ iż nie z wiáry P. Chriřtu=

Aaaa

łowey

strona: 553

553.

Liřt do Rozd: 9.

1: łowey (ktore^{go} wzgárdzili) ále z vczynkow zakonnych řzukáli řprá=
2: wiedliwořci/ řą w niepráwořci řwey zořtáwieni; Lecz Pogáni
3: przez wiárę w Chriřtá Pána řą vřpráwiedliwieni. (marg) **Záčz: 100.** (-)

werset: 1

4: **P**rawdę mowię w Chriřtuřie */ nie kłámam:(marg) * **Ieřuřie.N L.** (-)
5: gdyż mi pořwiadcza řumnienie moje w Du=
6: chu řwięty:

werset: 2

7: řtáwiczne bolenie řercá moiego.

werset: 3

8: żádałem odrzuconym być od Chriřtuřá zá brácią mo=
9: ię/ ktorzy řą krewni moi według ciála/

werset: 4

10: Izráelczycy/ ktorych ieřt przyřpofobienie řynowřkie/
11: y chwała/ y " teřtáment'/ y zakonu dánie/ y řlůżbá **Boza,** (marg) " **teřtámenty.3 L.**
G. S. (-)
12: y obietnice/

werset: 5

13: řtus **ile** wedle ciála/ ktory ieřt nád wřzytkim Bog bło=
14: gořláviony ná wieki. Amen.

(*marg*) **Zącz: 101.** (-)

werset: 6

15: Lecz to być nie może aby miało ná włecz páść

16: słowo Boże. Abowiem nie wżycy ktorzy **fą** z Izrae=

17: lá/ ci fą Izraélczycy:

werset: 7 **áni " ktorzy fą plemieniem(*marg*) " iż fą.15 L. K. G. S.** (-)

18: Abrahámowym/ wżycy **fą** fynami: ále w Izáaku

19: będzie tobie plemię názwane:

werset: 8 to ieft/ nie fynowie

20: ciála/ fą fynmi Bożymi: ále fynowie obietnice/ by=

21: waią w plemię policzeni.

werset: 9 Abowiem to ieft słowo

22: obietnice: Tegoż czáfu przyidę: á będzie Sará fyná

23: miała.

werset: 10 A nie tylko oná'/ ále y Rebeká " zá iednym(*marg*) **2 L. G.oni4 Lten.S.**

: **" z iednego Izááká oycá nášego począwśy.G.** (-)

24: rázem z Izááká oycá nášego brzemienną zořtawśy'.

werset: 11

25: Abowiem gdy fię oni iefzcie nie národźili byli/ áni

26: co dobrego ábo złego vczynili (aby fię zořtáło pořtá=

27: nowienie Boże według wybránia)

werset: 12 nie z vczynkow/

28: ále z tego ktery wzywa rzeczono iey: Ze wiefzy bę=

29: dzie służył mnieyszemu/

werset: 13 iáko ieft nápisano: Iáko=

30: bám vmiłował/ á Ezaegom nienawidźiał.

werset: 14 Coż te=

31: dy rzeczemy? ieftze nieřprawiedliwość v Bogá? Bo=

32: że vchoway.

werset: 15] Abowiem Moyzeŝzowi mowi: Zmi=

33: łuię fię nád tym komum ieft miłościw: á zlituię fię

34: nád kim fię zlituię.

werset: 16] A przetoż nie należy ná chcącym/

ani bieżą=

strona: 554

Rozd: 9. Rzymian.

554.

1: áni bieżącym; ále ná Bogu fię zmiłuiącym.

werset: 17] Abo=

2: wiem mowi pímo Pháraonowi: Zem cię ná to w=

3: zbudził/ ábych okazał moc moię ná tobie: y żeby było

4: opowiedáne imię moje po wŝytkiej ziemi.

(*marg*) **Záčz: 102.** (-)

werset: 18]

5: Nád kim tedy chce/ nád tym fię zmiłuię: á kogo

6: chce/ tego zátwárdzi.

werset: 19] Rzeczész mi tedy: Przeczże

7: fię iefzcze " vŝkarża? bo ktoż fię ŝprzeciwi woley iego?(*marg*) " **gniewa Bog?** (-)

werset: 20] * O człowiecze/ cóś ty ieft/ ktory fię ŝpierałz z Bo=(*marg*) * **y owŝzem.G.** (-)

8: giem? Zali lepiónká rzecz lepiarzowi: Przeczész

9: mię ták wczynił?

werset: 21] Zali gárncarz gliny w mocy nie

10: ma/ áby z teyże bryły wczynił iedno naczynie ku wczći=

11: wości/ á drugie ku zelżywości?

werset: 22] A iefli Bog chcąc

12: gniew okázác/ y oznaymić możność ŝwoię/ znoŝił w

13: wielkiej ćierpliwości naczynia gniewu ná ŝtráćenie

14: zgotowane/

werset: 23] * iżby oznaymił bogáctwo chwały (*marg*) * **á.G.** (-)

15: Íwey nád naczynim miłosierdzia ktore ku chwale

16: przygotował.

werset: 24 Nas ktorych też wezwał: nie tylko

17: z Zydow/ ále y z Pogánow/

werset: 25 iáko * v Ozeáfzá mowi:(*marg*) * **też.G.** (-)

18: Názowę lud nie moy/ ludem moim: á nie vmiłowá=

19: ną/ vmiłowáną: ¯ á tę ktora była miłosierdzia nie o=

20: trzymála/ do miłosierdzia przyięta'.

(*marg*) ¯ **8 L. G.** (-)

werset: 26 A będzie; ná

21: mieyfcu gdzie im powiedano/ Wy nie iefteście ludem

22: moim: tám názwáni będą fynámi Bogá żywego.

werset: 27

23: A Izáiafz zá Izráelem woła: By liczbá fynow Izrá=

24: elfkich była iáko piafek morfki/ oftátek záchowan bę=

25: dzie.

werset: 28 Abowiem słowo " fkończáiąc y fkracáiąc' w(*marg*) " **ábo skonczy y skroci Pan.**

(-)

26: Íspráwedliwości: iż słowo fskrocone vczyni Pan ná

27: ziemi.

werset: 29 y iáko przed tym powiedział Izáiafz; By

28: był Pan zaftępow naśienia nam nie oftáwił: stáli=

29: byfmy fię byli iáko Sodomá/ y bylibyfmy Gomorze

30: podobni.

werset: 30 Což tedy rzeczymy? Iż Pogáni ktorzy nie

31: fzukáli Íspráwedliwości/ doftąpili Íspráwedliwości/ á

32: Íspráwedliwości ktora iefť z wiáry.

werset: 31 A Izráel fzuká=

33: iác zakonu Íspráwedliwości/ nie doftedł zakonu Ísprá=

strona: 555

555.

Lift do Rozd: 9.

1: wiedliwości.

werset: 32 Dla czegoż? Iż nie z wiary/ ále iáko z

2: vczynkow *. ábowiem fię " otrąčili o kámień obráże=(*marg*) * **zakonu.G.**

3: **" Ludzie fámi sá przyczyná swego potępienia, przez niedowiárftwo. (-)**

3: nia/

werset: 33 iáko nápiáno: Oto * kładę w Syonie kámień(*marg*) * **ia.G. (-)**

4: obráżenia/ y fkále zgorfzenia: á wšelki ktory weń wie=

5: rzy/ záuftydzon nie będzie.

6: NAVKI Y PRZESTROGI.

7: **Ządałem odrzuconym być od Chrifufá.)** Abo odłączonym (po

8: Græcku *αναθεμα*) nie od miłości Pána Chrifufowey/ ále od v=

9: czeltnictwá oney wieczney chwały/ ktorey czekáią wżyscy fudzy

10: Chrifufowi. (*marg*) **Páweł iáko žádał być odrzuconym od Chrifufá. (-)** Podobne temu ieft ono fłowo Moyzełzowe: Abo

11: im/ Pánie/ odpuść ten grzech/ ábo mię wymaż z ksiąg twoich.

12: **Ktory ieft nád wfsytkim Bog błogsláwiony.)** (*marg*) **Chrifus Bog nád wfsytkim błogsláwiony. (-)** Tu iásnie Páweł

13: Chrifá Pána práwym Bogiem zowie/ tymże co y Oćiec/ ábo ie=

14: dnym z Oycem: gdyż nád wfsytkim żaden inſzy nie ieft/ iedno

15: Bog nawyżlýzy. A choć ták wfsyscy Doktorowie ftárzy wykładá=

16: ią: y wfsytkie księgi ták Græckie iáko y Lácińskie ták zupełnie

17: máią: iednák ták wielka ieft śmiáłość y niezbożność Budnego:

18: że to fłowo Bog z textu śmiał wymázác. A Czechowic ácz go do

19: końcá nie wymázał wżákże ie tákież ma zá podeyrzáne/ y od kto=

20: regoś zakonniká nabożnego dla Arianow przydáne. Lecz iefli tá=

21: kim domyflom (ktorych ftárzy y nowi hæretycy ná zepflowanie pi=

22: Imá S. rádži vzyváia) mieyfce damy: (*marg*) **Fálzerstwo Nowokrzczeńcow.** (-) tedyc nie będzie żadnego

23: mieyfca w piśmie ś. tak pewnego/ o którymbyśmy wątpić nie mu=

24: śieli. K temu/ iáko to rzecz można/ żeby ieden zakonnik wzytkie

25: co ich ná świecie księgi Græckie/ Lácińskie y Syryjskie zfálzo=

26: wác miał/ przydáiac to słowo? Abo czym wždy oni tego domyślu

27: dowodzą? Iz/ práwi/ Cyprian przywodząc to mieyfce/ nie wśpo=

28: minal tego słowá/ Bog. A iuz to Nowokrzczeńcy od piśmá do

29: Doktorow áppelluiá? y z Doktorow piśmá poprawuiá? Lecz y tu

30: obrony nie naydá. Bo Cyprian ná mieyfcu náznáczonym áni o=

31: puścił/ áni mogł opuścić tego słowá/ dowodząc vmyślnie przeciw

32: Zydom/ że Chriftus iest Bogiem. **Hilarius** lepák 4 **de S Tri=**

33: **nit.** wyraźnie ie kładzie: Iáko y Chryśtom/ Irenæus/ Tertulli=

34: an/ Ambroży/ Auguřtyn/ Cyrillus/ Athánázyuřz/ Gregorius/ Wi=

35: ktorinus/ Idácýus/ Cásianus/ y iednym słowem Doktorowie

36: wzyřcy.

37: **Iákobám vmiłował.**)(*marg*) **Synowie świątych nie rodzą fię świątymi.** (-) Iákob y Ezau bylić fynowie dobrego y

38: wiernego oycá Izááká: á wždy oto Bog iednego vmiłował/ á

39: drugiego miał w nienawiści/ pierwey niżli oni co dobrego ábo

złego

strona: 556

Rozd: 9. Rzymian.

556.

1: złego vczynili. Skąd znác/ iz fynowie świątych nie rodzą fię świę=

2: tymi: ále fię im odrodzić y okrzćić potrzebá. Co iest prořto prze=

3: ćiw Kálwiniřtom.

4: **A przetoż nie iest chcącego.**) Tymi słowy (mowi Auguřtyn

5: S.) nie odeymueć Apořtoł wolności y řwobody ludzkiej woley:

6: ále mowi/ iz nie dořyc iest ná hczeniu nářzym/ iest Bog nie wśpo=

- 7: może.(*marg*) **Wolność ludzka ná dobre potrzebuie łaski y pomocy Bożey.** (-) Bo on spráwuie w nas y chcenie y wypełnienie/ według
- 8: dobrej woley. Y miłosierdzie iego vprzedza nas/ y náfláduie nas.
- 9: Vprzedza niechącego áby chciał; á náfláduie chcącego/ áby nie
- 10: próżno chciał. Wfzákże nie dofyć iest ná łámym miłosierdziu Bo=
- 11: żym/ iefli też wola człowiecza nie przyftąpi.
- 12: Temu podobne są one mieyfcá:
- 13: Nie ia ále łáfká Boża ze mną. Nie wy iefteście ktorzy mowicie/
- 14: ále Duch S. ktorzy w was mowi. Ani ten ktorzy fzczepli/ iest co/ á=
- 15: ni ktorzy polewa/ ále Bog/ ktorzy wzroft dáie. Przetoż Grækowie/
- 16: á zwłáfczchá Phocius/ ták to wykłádáią. Nie iest chcącego tylko/
- 17: áni biejącego tylko/ ále Bogá fię zmiłuiącego.
- 18: **Zem cię ná to wzbudził.**) Abo poftánowił/ iáko Hieronym S.
- 19: przełożył: ábo/ záchował iáko Ambroży S. czyta.(*marg*) **Bog y Pháráoná przy wolności zoftáwił.** (-) Iákoby rzekł:
- 20: Acześ był dawno karanie záfluzył/ ták zá inne grzechy/ iáko y zá to/
- 21: że nád przychodniámi vżywał okrucieńftwá: wfzákżem ia ciebie
- 22: znośił y záchował áż do tego czáfu. Ták y Oekumenius Græczyn.
- 23: **A kogo chce zátwardzi.**) Rozumiey spráwiedliwie go opuřczá=
- 24: iąc/ to iest/ pomoc mu niepowinná odeymuiąc: iáko y niektore
- 25: podáie w fromotne namiętności. Ták to y Grækowie wykłádá=
- 26: ią: Zátwardza/ mowią/ położono iest/ miáfto/ zátwardzić dopu=
- 27: řzcza. (*marg*) **Bog iáko zátwardza człowieká.** (-) Bo nie ináczey Bog iest przyczyná zátwardzenia złych/ ie=
- 28: dno iáko ftyrnik gdy go w okręcie nie mářz/ iest przyczyná vtopie=
- 29: nia żegluiących: ábo iáko fłóńce/ dla fwego oddalenia/ iest przy=
- 30: czyná zimná: nie zimno przywodząc/ ále ciepłá nie podawáiąc.
- 31: Ták też Pan Bog zátwardza/ nie zátwardzenie spráwuiąc/ ále
- 32: nie dawáiąc łáski ktoraby ferce zmiękczyłá. **Chryfost: hom: 3**
- 33: **in epist: ad Rom.**

- 34: **Zali gárncař gliny.**) To podobieństwo ná to tylko Apoštoł
- 35: przywodzi/ áby okazał/ że fię żaden ná Bogá słuźnie skárzyć nie
- 36: może/ iz z gliny rodzái u ludzkiego niektore odrzuca/ ktorzy sá na=
- 37: czynie ku zelżywości.(*marg*) **Wolność ludziom Pan Bog zoftáwuie.** (-) A nie prze to/ żeby chciał rzec/ iż zli ludzie nie
- 38: máią żadney slobody ábo wolności/ iáko gliná. Co fię sład po=
- 39: kázuie/ iż wnet przywodząc przyczynę woley Bożkiej niektore
- 40: wzgardzáiącey/ przydał: Iż Bog znośił w wielkiej ćierpliwości

Aaaa 3

naczynia

strona: 557

557.

Liřt do Rozd: 10.

- 1: naczynia gniewu/ ná sřrácenie przypráwione.
- 2: Ktorymi słowu iá=
- 3: śnie to wyznawa/ iż ćierpliwość Bożka dłuęo czekáá odrzuconych
- 4: áby fię náwrócili/ á oni fię náwrócić niechćieli. Iáko y ná końcu
- 5: tegoż rozdziału świádczy/ iż tá ieřt przyczyná zginienia Izráelczy=
- 6: kow/ iż niechćieli przyiąć sřrąwiedliwoći ktora ieřt z wiáry. Ná=
- 7: wet sá má swięta hiřtorya o Pháraonie iáwnie pokázuie/ iż ták
- 8: Pan Bog sładził Pháraoná/ że mu przećię nie odiał slobody y
- 9: wolności iego. Y przetoż mu mowił: Wypuść lud moy. Bo
- 10: ieřli nie będzieř chciał wypuścić/ to ćię y owo potka.
- 11: **Słowo skrocone.**) To fię rozumieć może ábo o słowie wćielo=
- 12: nym/ ktore fię wyniřczywřzy y skroćiwřzy do przyięcia náтуры czło=
- 13: wieczeńkiew/ ořtátki Izráelkie zbáwiło. Abo o słowu y zakonie
- 14: Moyzeřzowym/ ktory skroćił Pan Bog/ kiedy miáło onych wřzy=
- 15: tkich ceremoniy zakonnych / dał kroćiučne przykazanie wiáry y
- 16: miłości. (*marg*) **Słowo skrocone.** (-)
- 17: **Ale iáko z vczyńkow.**) To ieřt/ iż nie wfáli w Chriřtušie/ ktory
- 18: był końcu zakonny/ ále w zwierzchnych vczyńkach y ceremoniach
- 19: zakonnych. Bo ták w Græckim tećcie wyraźnie dołożono. (*marg*) **Vczyńki.** (-)

rozdział: 10

20: ROZDZIAŁ X.

- 21: 1 Modli się Apostoł za Żydy. 2 Wyznawając że mieli rzew=
- 22: niwość y żarliwość o zakon Boży/ ale nie według vmiejętności.
- 23: 3 Iż celu zakonu Chrystuśa nie znając/ z vczynekow zakonnych szu=
- 24: káli śprawiedliwości. 5 O rozności śprawiedliwości z vczynekow
- 25: zakonnych/ od tey ktora ieśt z wiary. 11 Ktora tak Żydowi iako
- 26: y Pogáninowi ieśt pośpolita. 18 A iż po wśzytkim świecie roz=
- 27: głószona ieśt wiara Chrystuśowa. 20 Ktorą wzgardzili Żydz/
- 28: a Pogáni przyięli. (marg) **Zącz: 103.** (–)

werset: 1

- 29: **B** Racja/ wolać chętniwa fercá mego y modli=
- 30: twá do Bogá ieśt " za nimi' ku zbawieniu **ich.**(marg) " **za Izraelczykami.G.** (–)

werset: 2

- 31: Abowiem świadectwo im dawam iż maia
- 32: " chuc ku Bogu'; ale nie według vmiejętności.(marg) " **zarliwość Bożą, ábo žal Boży maia.** (–)

werset: 3

- 33: Bo
- 33: śprawiedliwości Bożey nie znając/ a chcąc włafną
- 34: śprawiedliwość pośtawić; śprawiedliwości Bożey
- 35: nie byli poddáni.

werset: 4

- Gdyż Chrystus ieśt koniec zakonu:
- 36: ku śprawiedliwości wśzelkiemu wierzącemu.

werset: 5

- Abo=
- 37: wiem Moyześz " nápiśał/ Iż śprawiedliwość' ktora(marg) " **opifuie śprawiedliwość.G.** (–)

ieśt z za=

strona: 558

1: ielt z zakonu " ktoryby człowiek czynił w niey' będzie(marg) " **iz człowiek ktoryby ie
czynił, w nich.G. (-)**

2: żył.

werset: 6] A fprawiedliwość ktora ielt z wiary/ tak mo=

3: wi/ Nie mow w fercu twoim; ktoż wftąpi do nie=

4: bá? Toć/ ielt Chriftufá frowadzić z **wyfokości.**

werset: 7] Abo

5: kto sfąpi do przepáści? toć/ ielt Chriftufá z mar=

6: twych wywodzić.

werset: 8] Ale coż - pímo' powieda? Bli=(marg) **3 L. G. S. (-)**

7: zko * ielt fłowo w wftách twoich/ y w fercu twoim.(marg) * **ćiebie.G. (-)**

8: toć ielt fłowo wiary ktore przepowiedamy.

werset: 9] Ze ie=

9: flibyś wyznał wfty twoimi Páná Iefufá/ y vwierzył=

10: byś w fercu twoim że go Bog z martwych wzbudził;

11: zbáwion będziefz.

(marg) **Lekcia wdzień S. Andrzeiá.**

: **Zác: 104. (-)**

werset: 10]

12: Abowiem fercem bywa wierzono ku fprawiedli=

13: wości: á wfty fię wyznánie dzieie ku zbáwieniu.

werset: 11]

14: Gdyż pímo powieda: Wfzelki kto weń wierzy/

15: pohánbion nie będzie.

werset: 12] Abowiem nie máfz różności

16: Zydá y " Gręczyná!: bo tenże **ieft** Pan wfzytkich/ hoy=(marg) " **pogániná. (-)**

17: nie bogáty ná wfzytki ktorzy go wzywáią.

werset: 13] Abo=

18: wiem wfzelki ktorybykolwiek wzywał imieniá Pán=

19: kiego/ zbawion będzie.

werset: 14 Iakoż tedy wzywać będą

20: **tęgo** w ktorego nie wwierzyli? Abo iako wwierzą te=

21: mu o którym nie slyszeli? A iako wlyszą oprócz prze=

22: powiedaiącego?

werset: 15 Iakoż też będą przepowiedać ie=

23: slyby nie byli posłani? iako napisano iest: Iako sly=

24: czne **fą** nogi opowiedaiących pokoy/ opowiedaiących

25: dobrá!

werset: 16 Aleć nie wzyscy " fą' posłuzni Ewangeliey.(*marg*) " **byli.1 L. G. S.** (-)

26: Abowiem Izaiasz mowi: Panie/ ktoż wwierzył " po=

27: wieści nalezey'.

(*marg*) " **słuchowi náfsemu. Hebr.** (-)

werset: 17 Wiará tedy **ieft** z slychania: á sly=

28: chanie przez słowo " Chrystufowe'.

(*marg*) " **Boże.G.** (-)

werset: 18 Ale mowie/ Za=

29: li nie slyszeli? Y owzsem po wzytkiey ziemi rozszedł

30: sly głos ich: y ná kraie swiatá słowá ich. *

werset: 19

31: Ale mowie; Zali Izrael nie poznał? Pierwzy

32: Moyzefz mowi: Ia przez nienarod " ku zazdrości

33: was przywiodę'/ przez narod nierozumny zagniewam(*marg*) " **rozdrażnię was.** (-)

34: was.

werset: 20 A Izaiasz " smie/ y mowi': Iestem nalezion(*marg*) " **smiele mowi.** (-)

od tych

strona: 559

559.

Lift do Rozd: 10.

1: od tych ktorzy mię nie szukáli: iawniem sly okazał

2: tym którzy się o mnie nie pytali.

werset: 21 | A do Izraela

3: mowi: Cały dzień wyciągałem ręce moje do ludu

4: niewiernego y 'mnie' się (przeciwiwiającego). (marg) **6 L. K. G. S.** (-)

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

6: **Sprawiedliwości Bożej nie znając.**) Sprawiedliwość Boża o=

7: na iest/ którą Bog w człowiecze (prawuie/ czyniąc go prawdziwie

8: (prawiedliwym): (marg) **Sprawiedliwość Bozka y Zydowska.** (-) á (prawiedliwość
włałna Zydowłka iest tá/ kto=

9: rą oni włalnymi (wemi siłami/ nauką zakonną wpmożeni/ wy=

10: konąc vsilowali/ bez pomocy wiary y łalki Chrifufowej.

11: **Chriftus iest koniec zakonu.**) To iest/ Nie przeto zakon iest po=

12: dány/ aby z niego człowiek przez siły (we miał być vprawiedli=

13: wiony: ale żeby przezeń był przywiedzion do Chrifufá/ przez kto=

14: regoby wiare był vprawiedliwiony. (marg) **Chriftus iako iest koncem zakonu.** (-)

A wedle Chryfoftomá/ Chri

15: ftus iest koncem/ to iest wykonaniem y wypelnieniem zakonu: iż

16: zakon bez wiary nie może być wypelniony: ale wiara Chrifufo=

17: wa daie siły człowiekowi/ aby mógł zakon wypelnic. Nakoniec/

18: Chrifus iest koncem zakonu/ iż zakon nie miał trwac/ iedno do

19: przyscia iego.

20: **W niey będzie żył.**) Sprawiedliwość zakonna nie odpulzcza

21: grzechow/ ani daie zywota wiecznego: ale tylko wybawia od ka=

22: rania/ ktore przestepcom bywa zádawane. (marg) **Sprawiedliwość zakonna.** (-)

23: **Iakoż wzywac będą.**) To mieylce przeciw wzywaniu swiętych

24: odlzczepiencom namniey nie pomaga. Bo tu Apofol mowi nie

25: o tym wzywaniu/ ktorým wzywamy ludzi swiętych/ iako przyczyn=

26: cow/ y pomocnikow nalznych do Pána Boga: ale o wzywaniu o=

27: nym/ ktorým łamego Boga wzywamy/ iako zbawicielá. O kto=

28: rym wyżłzey powiedział/ iż wżelki ktoryby wzywał imieniá Páń=
29: łkiego/ zbáwion będzie.(*marg*) **Wzywánie świątych.** (–) Acz y to rzec możemy/ iż
iáko Bogá wzy=
30: wác nie może/ iáko Bogá/ ten ktory weń nie wierzy: to iest ktory
31: go być Bogiem nie wierzy: y ktory mu nie wierząc nádzieie w
32: nim nie ma/ áni go miłue: Ták teź świątych ten wzywác nie mo=
33: że/ iáko świątych y przyaścioł Bożych/ ktory łwym obyczáiem w
34: nie nie wierzy: to iest nie wierzy że łą świątymi: áni nádzieie w
35: nich nie ma iáko w pomocnikách: áni ich zá takie nie miłue. Ná=
36: wet imię wzywánia y wiáry/ nie tylko Bogu ále y ludziom piłmo
37: ś. dáie. Bo ták mowi Pátryárchá Iákob. Niechay wzywáią nád
38: tymi páchołety imieniá mego/ y imion oycow moich. Z ktorych
39: łłow pokázuie Auguřtyn S. iż wzywánie nie tylko Bogu ále y lu=

dziom na=

strona: 560

Rozd: 11. Rzymian.

560.

1: dziom należy. Y Páweł w liście do Philemoná mowi: Dziękuię
2: Bogu memu/ łyźąc miłoeć twoię y wiáre/ ktorą małz w Páná
3: Ieřufá/ y we wżytkie świąte. Ná ktore mieyřce Hieronym łzeroko
4: pokázuie/ że y wiáre mamy mieć ku świątym / ábo w świąte.
5: **Ieřliby nie byli pořłáni.**) To mieyřce Apořtołłkie iáwnie potę=
6: pia hæretyki y łektarze wżytkie/ y pokázuie że łą zwodzićiele y fał=
7: łzywi prorocy: ktorzy idą nie będąc pořłáni. (*marg*) **Hæretycy każą nie będąc pořłáni.**
(–) Co ták iáwna iest
8: rzecz w dzišieyřzych odřczepieńcách/ iż łami Kálwiniřtowie wy=
9: znawáią/ że nie łą pořádnie pořłáni/ przeto iż wedle ich mnimá=
10: nia wżytek kořcioł przed nimi był zbłádził/ á iż pořádných pá=
11: łterzow nigdzie nie nálezi.
12: **Od tych ktorzy mnie nie řukáli.**) Ze Chriřtus był náleziom od
13: tych ktorzy go nie řukáli/ tym znác dáie/ iż pierwřza łáłká y v=

14: Íspráwiedliwienie náfze iest bez zaślúg.(*marg*) **Láská Boża y z wolnością ludzką.** (-)

A to lepák/ iż P. Bog v=

15: Ítáwicznie y všilnie Zydow wzywał przez Proroki y cudá rozmá=

16: ite/ á oni ná to wzywánie iego nic nie dbáli; pokázuie wolność

17: y fwobodę ludzką: á iż Pan Bog chciałby wšzytkie ludzie zbáwić/

18: iedno iż oni lámi fá przyczyną swego potępienia.

rozdział: 11

19: ROZDZIAŁ XI.

20: 1 Bog niektore z ludu Zydowskiego z láski sobie wybrał/ y zbá=

21: wił przez wiárę w Chrístufá. 7 Zoštáwiwšzy inne w ich ślepoćie/

22: według proroctwá/ dla ich niewierności. 11 Wziáwšzy ná ich

23: mieyfce Pogány/ z láski swey dáremney. 17 Ktorych Apoštoł ná=

24: pomina/ áby fię nie wynošili nád Zydy. 25 Bo y ci do czáfu opu=

25: fzczeni/ nákoniec fię náwrocą do Chrístufá. 33 Náoštátek dziwuie

26: fię niedoścígłym łádom miłego Bogá.

werset: 1

27: **M**Owię tedy: Izali odrzucił Bog lud swoy?

28: Boże vchoway. Abowiem y iam iest Izrá=

29: elczyk/ z plemieniá Abráhámowego/ z pokokolenia [!]

30: Beniáminowego.

(*marg*) **Záčz: 105.** (-)

werset: 2

31: Nie odrzuciłci Bog ludu swego ktory " przeźrzał.(*marg*) " **w przed poznał.** (-)

32: Azaž niewieście co písmo o Heliafzu mowi: iáko do

33: Bogá rzecz czyni przeciwko Izráelowi **mowiąc.**

werset: 3 Pá=

34: nie/ Proroki twoie pobili/ * ołtarze twoie poobaláli:(*marg*) * **y.G.** (-)

35: á iam sam zoštał/ y łzukáią duŕze moiey.

werset: 4 Ale což mu

36: mowi Bozka odpowiedź? Zoftawiłem sobie siedm

Bbbb

tyśięcy

strona: 561

651.

Liřt do Rozd: 11.

1: tyśięcy mężow/ ktorzy nie vczynili pokłonu Baało=

2: wi.

werset: 5] Taałże tedy y czaału tego/ ořtaałki według wybraa=

3: nia łaałki sřaały fię ` zbawione'.

(marg) **1 L. G. S. (-)**

werset: 6] A ieflić z łaałki: iużći

4: nie z vczynkow: bo inaałczy łaałkaa iużby nie była łaałkaa. *

(marg) *** A iefli z vczynkow, iuż nie iefł wiaęcy łaałkaa: bo inaałczy vczynek nie iefł wiaęcy vczynkiem.G. (-)**

werset: 7]

5: Coż tedy? czego Izraael řzukał/ tego nie dořtał: aa

6: wybraałnie dořtałoo/ lecz drudzy zaařlepiani řaa.

werset: 8] Iaałko

7: iefł naałpaałno: Dał im Bog ducha " zdrařtwienia: oczy/(marg) **" zaařdrařtwiałego (-)**

8: aałby nie widźaały: y vřzy/ aałby nie řlyřzały aaż do dźiřiey=

9: řzego dnia.

werset: 9] A Dawid mowi: Niechay bęđzie řtoł

10: ich * řidłem/ y vłowieniem/ y obrařzeniem y zapłaałaa(marg) *** przed nimi.L. S. (-)**

11: im.

werset: 10] Niech bęđaa zaaćmione oczy ich aałby nie przey=

12: řzeli: aa grzbietu ich zaałwźdy naaćhlyay.

werset: 11] Mowię te=

13: dy/ Azaż fię ` aałk' ořraćili aałby paałdli? Nie day tego(marg) **řG. S. (-)**

14: Boże. Ale przez ich przeřtępałtwo/ řtałoo fię zba=

15: wienie Pogaałnom/ aałby ie wzruřył ku zaařdrořći.

werset: 12 | A

- 16: iefli ich przestępstwo ieft bogáctwem świátá/ á v
17: mnieyżenie ich bogáctwem Pogánow: iákoż dáleko
18: więcey **będzie** ich nápełnienie?

(*marg*) **Zácz: 106.** (-)

werset: 13

- 19: Abowiem powiedam wam Pogánom/ " ilem ieft' (*marg*) " **ábo, pokim ieft.** (-)
20: Apoštołem Pogánow/ **iz ia** wślugowanie moje " czćić
21: będe'/

(*marg*) " **czczę.1 L. G. S.** (-)

werset: 14 | ázabym iáko pobudził " ćiało moje ku zazdro=(*marg*) " **Zydy.** (-)

- 22: ści/ y zbáwił niektore z nich.

werset: 15 | Abowiem iefli ich od=

- 23: rzucenie ieft ziednánim świátá: iákież **będzie** przyięćie/
24: iedno żywot z martwych?

werset: 16 | A iefli " záczynienie' ieft(*marg*) " **pierwiaftki.G.** (-)

- 25: święte/ **tedyć** y ćiałto: á iefli korzeń święty/ **tedyć** y gá=
26: łęzie.

werset: 17 | A iefli niektore z gąłęzi włomione fą; á ty bę=

- 27: dác płonną oliwą/ iefteś w nie wźczepion/ y sftaleś
28: fię wczestnikiem korzenia y tłuścioći oliwney:

werset: 18 | nie

- 29: chlubże fię przeciw gąłęziom. Bo iefli fię chlubiź/
30: nie ty korzenia nośiź/ ále korzeń ćiebie.

werset: 19 | " Mowiź' te=(*marg*) " **Rzeczefz.2 L. G. S.** (-)

- 31: dy: Wyłamáne ieft gąłęzie/ ábym ia był wźczepion.

werset: 20

- 32: Dobrze: dla niedowiárftwá wyłamáne fą. á ty wiá=
33: rá stoifz: " nie wynośże fię'/ ále fię boy.(*marg*) " **Nie wyfokoś rozumiey.** (-)

werset: 21 | Abowiem ie=

34: Ili Bog przyrodzonemu gąłęziu nie przepuścił: by

Iñac y

strona: 562

Rozd: 11. Rzymian.

562.

1: Iñac y tobie nie przepuścił.

werset: 22 | Obączże tedy dobroć y

2: Irogosc Bożą: to iest/ przeciwko tym ktorzy vpádli/

3: Irogosc: á przeciwko tobie dobroć - Bożą'/ ieflibyś(marg) -G. (-)

4: trwał w dobroci: bo inaczey y ty będziefz wycięt

werset: 23 |

5: Aleć y oni iefli nie będą trwać w niedowiárstwie/

6: będą wzczepieni. gdyż mocen iest Bog zálię ie wczze

7: pić.

werset: 24 | Abowiem ieflic ty iest wycięty z oliwy z przyro=

8: dzenia płonney/ á przeciwko przyrodzeniu iesteś w=

9: Izczepion w práwą oliwę: iákoż dáleko więcey ci kto=

10: rzy Ią według przyrodzenia/ będą w włafną oliwę

11: wzczepieni?

(marg) **Záčz: 107.** (-)

werset: 25 |

12: Abowiem niehcę braćia ábyście nie mieli wie=

13: dzieć tey táiemnice (żebyście nie byli Iami v siebie

14: " rozumnymi) iż záslepienie poczęści przyfzlo ná Izrá=(marg) " **ábo nádętymi.G.** (-)

15: elá/ ázby zupełność Pogánow wefzłá:

werset: 26 | á tak wftytek

16: Izráel " byľby' zbáwion/ iáko nápiľano: Przyidzie z (marg) " **będzie.G.** (-)

17: Syonu Zbáwiciel/ y oddali niezbożności od Iákobá.

werset: 27 |

18: A " ten testáment będą mieć odemnie: gdy odeymę(*marg*) " **to przymierze.** (-)

19: grzechy ich.

werset: 28] Iełtći ták iż według Ewángeliey/ fą

20: nieprzyiácioly dla was: lecz podług wybránia/ vmi=

21: łowáni dla oycow.

werset: 29] Abowiem Bog dárow y wezwá=

22: nia fwego nie żáluie **y ná wftecz nie wraca.**

werset: 30] Bo iáko

23: y wy niekiedy nie vwierzyliście Bogu/ á teraz doftáli=

24: ście miłóšierdzia dla ich niedowiarftwá:

werset: 31] ták y oni

25: teraz nie vwierzyli dla miłóšierdzia wam **okázanego,**

26: áby y oni miłóšierdzia doftáli.

werset: 32] Abowiem zámknął

27: Bog " wftyko' " w niedowiarftwo': áby fię zmiłował(*marg*) " **wfsytkich.G. S.**

: " **w niedowiarftwie.2 L.** (-)

28: nád wftykimi.

(*marg*) **Lekcia wdzień Troyce S.** (-)

werset: 33]

29: O głębokości bogáctwá/ * mądrości y wiadomoŃci(*marg*) * **y.S.** (-)

30: Bożey: iáko fą niedoŃcignione fądy ie^go/ y niewybá=

31: dáne drogi iego?

werset: 34] Bo ktoż poznał vmyŃł PáńŃki? á=

32: bo kto był ráycą iego?

werset: 35] Abo kto mu pirwey dał/ á bę=

33: dzie mu oddano?

werset: 36] Gdyż z niego/ y prze zeń/ y w nim

34: fą wftykie rzeczy: Iemu chwałá ná wieki/ Amen. *

strona: 563

563.

Liśt do Rozd: 11.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2: **Zoftáwiłem łobie siedm tyśięcy.)** Tego mieyfcá y przykłádu fe=
3: ktarze vzywáiá/ chcąc pokázác/ że kościoł Chriftofow ma być tá=
4: kieź táiemny/ nie widziány y nieznáiomy. (*margin*) **Kościoł Chriftofow nigdy nie był**
áni będzié táiemny áni nie znáiomy. (-) Ale y łtąd obrony nie
5: máią. Bo choć wierni Zydzi w Sámáryey muśieli fię kryć y tá=
6: íć czáfu onego ciężkiego prześládowánia/ zá niezbożnego krolá
7: Achábá y Iezábelle żony iego/ ktore nie długo trwáło: wźákże
8: tegoż czáfu wierni w Ieruzálem y we wźytkim kroleśtwie Iud=
9: łkim dobrze wierzyli/ y wiárę łwą zwierzchnemi ofiárámi y cere=
10: moniámi iáwnnie wyznawáli (y byli dobrze znáiomi Eliafzowi y
11: innym wźytkim wiernym) ktorých ták wiele było że łámych żoł=
12: nierzow do boiu liczono więcey niż dzieśięć kroć łto tyśięcy. Nie
13: włpominam/ iż wielka różność ieśt miedzy kościołem Chrześciján=
14: łkim/ á miedzy bożnicą Zydowłką. Ponieważ kościoł náłz y nie z
15: iednego narodu/ iáko oná/ ále ze wźytkich narodow zebrány/ y dá=
16: leko lepszymi przywileymi y obietnicámi ieśt opátrzony. Lecz my
17: nie żądamy od łektarzow rzeczy im niepodobney/ áby pokazáli że
18: było siedm tyśięcy ludzi łekty ich ná on czás/ gdy fię nowy ich E=
19: liafz ná śwíát vkazał: ále niech pokażą siedmi mężow/ ábo ná
20: on czás/ ábo przed tym/ przez wźytkie wieki/ ktorzyby fię z nimi zga=
21: dzáli we wźytkich ártikulech wiáry ich. Wiem iż żadnego tákie=
22: go nigdy nie pokażą. Bo ácz przed nimi byli rozmáići hæretyko=
23: wie/ ktorzy w niektórych ártikulech z nimi fię zgadzáli: (áč y ci
24: y nie długo trwáli/ y nie iednego czáfu byli) wźákże żaden nigdy
25: tákí nie był/ ktoryby fię z nimi we wźytkich ártikulech zgadzał.
26: **Ieśli z łáski tedy nie z vczyńkow.)** To ieśt/ Ieśli z łálki łą wybrá=
27: ne y zbáwione oftánki Zydow/ tedyć nie z vczyńkow: Rozumiey/

28: łamą siłą ludzką/ bez wiary y łalki Bożey wczynionych.(*marg*) **Láská z iákimi**

wczynkámí ftác nie może. (-) Przetoż

29: zdrádlíwíe á opácnie ciągną to mieyfce fektarze přečíw wczyn=

30: kom dobrym ludzi Chrześcijánfkich (ktore y z wiary pochodzą/ y

31: dzieią fię w łálce y przez łalkę Bożą) iákoby te tákież iáko y one/

32: nie płatne y nie potrzebne do zbáwienia były.

33: **Dał im Bog ducha zdrętwienia.**) Dał im/ nie czyniąc/ ále dopu=

34: łzczáiąc/ iáko Chryfoftom/ Theophilákt y Oekumenius wykłá=

35: dáią. A Auguftyń mowi: Iż im dał/ nie wpufzczáiąc złości/ ále

36: odeymuiąc łalkę y pomoc śwą.(*marg*) **Bog nie íeft przyczyną zátwárdzenia.** (-)

37: **A ty wiárą ftoífs.**) Tu widzimy/ iż ten ktory przez wiárę ftoi/ mo=

38: że wypáść z wiary/ y wtrácić wiárę. A przetoż powinien żyć w bo=

39: iázni/ á nie w prozney dumie/ y beśpieczeństwie śwym hæretyckim.(*marg*) **Wiárá może być wtrácona.** (-)

40: **Zámknął Bog wśytko.**) Iż Bog wśytkie ludzie/ ták Zydy iáko(*marg*) **Wybráníe y powołáníe íeft z fsczerey łáski Bożey.** (-)

y Pogány/

strona: 564

Rozd: 12. Rzymian.

564.

1: y Pogány/ nálazfzy íe w grzechách/ z miłóśierdzia śwego wzywa/

2: y náwraca ku łobie/ kogokolwiek y z ktoregokolwiek narodu íe=

3: mu fię podoba: przeto fię nikt nie może z záług swoich chlubić:

4: ále ták cále narody y kroleftwá/ iáko y káždy człówiek z ofobná/

5: wieczne śwé wybráníe/ y pierwfe powołáníe y náwrocenie/ íáme=

6: mu Chríftuśowi y miłóśierdziu íego máią przypíłowác: gdyż za=

7: dnemi wczynkámí śwemi/ będąc w niedowíárstwie/ nigdy nie

8: mogli záłfużyć nic tákowego. Acz wczynki potym w wierze y w

9: łálce wczynione/ záłfugiá niebo.

10: **O głębokości.) (marg) W tajemnicach Bożkich o przejrzeniu jednych y wzgardzeniu drugich, żaden fsperać nie ma.** (-) Zamyka/ iż żaden takich głębokich tajemnic Bo=

11: zkich o powołaniu Pogánow á odrzuceniu Zydow/ wywiádo=

12: wác fię nie ma/ nád to co iuz wiemy: Iż wżycy/ ktorzy od Bo=

13: gá łą odrzuceni/ łufznie y łprawiedliwie/ prze grzechy łwe łą od=

14: rzuceni: á wżycy ktorzy zbáwieni bywáią/ z łczerego miłosier=

15: dzia Bożego/ á z ofobliwey łáfki Chrifufowej zbáwieni bywáią.

16: Kto fię nád to więcey wywiáduie/ y łzpera w tajemnicach Bo=

17: zkiego máieftatu/ ten będzie zátłumion od iálności iego. Prze=

18: toż ielli chcefz być zbáwion/ tedy wierz/ bądź połufzen kościoła

19: Kátholickiego/ boy fię Bogá/ odłtąp od złego/ á choway przyka=

20: zanie. Bo to iełt twoie dzieło/ y wżytkich ktorzy máią być zbá=

21: wieni. Lecz nie twoiá rzecz iełt/ wywiádowác fię/ ielli ty ábo kto

22: inny iełt przeyrzány ábo nie.

rozdział: 12

23: ROZDZIAŁ XII.

24: 1 Nápomina Rzymiány/ áby od márności łwieckich oderwá=

25: ni cále fię oddáli Pánu Bogu. 3 Nie wynołząc fię z dárow Bo=

26: żych/ áni ich gránic przełtępuiąć. 4 Ale ná kłztałt członkow ie=

27: dnegoż ciála/ wżytko ná pożytek bliznich obracáiąć. 14 Y nie=

28: przyaćiołom łwym dobrze czyniąć. (marg) **Lekcia w niedzielę pierwszą po trzech Krolách.**

: **Zącz: 108.** (-)

werset: 1

29: **P**rołżę was tedy brácia przez " miłosierdzie(marg) " **litości.G.** (-)

30: Boże/ ábyłcie wydawali ciála wálze ofiárą

31: żywiącą/ łwiętą/ przyjemną Bogu/ rozumną

32: " łłżbę wálżę.

(*marg*) "Λατρευειαν. **G.to iest, ofiarę nie cielefną Zydowską, ale rozumną á duchowną nowego żywotá w Chrifcufie. (-)**

werset: 2] A nie bądźcie podobnemi temu fwiá=

33: tu: ále fię przemieńcie z odnowieniem vmyfłu wáfze=

34: go/ ábyscie dofwiedzáli ktora iest wola Boża do=

35: bra/ y przyjemna/ y dofkonála.

werset: 3] Abowiem z łáfki kto=

36: ra mi iest dána/ powiedam káždemu miedzy wámi

Bbbb 3

będące=

strona: 565

565.

Lifc do Rozd: 12.

1: będcemu/ Zeby nie wiecey **o fobie** rozumiał/ niżli po=

2: trzebá rozumieć: ále iżby rozumiał z vmiárkowánim/

3: iáko káždemu Bog vdzielił miárę wiáry.

(*marg*) **Zácz: 109. (-)**

werset: 4]

4: Abowiem iáko w iednym cíele wiele członkow

5: mamy/ á wfzytkie członki nie iednęž " íprawę máią:(*marg*) "**vrząd. (-)**

werset: 5]

6: tákże wiele nas iest iednym cíálem w Chrifcufie/ á

7: wfzyfcy z ofobná iedni drugich członkámí. *

(*marg*) **Zácz: 110.**

: Lekcia ná wtorą Niedz: po trzech Krolách (-)

werset: 6]

8: A máiąc rózne dáry/ wedle łáfki ktora nam iest

9: dána: bądź prorocctwo wedle fznuru wiáry/

werset: 7] bądź

10: pofługowánie w wfługowáníu/ bądź kto vczy w náu=

11: ce/

werset: 8] kto npomina w npominaniu/ kto vzycza w

12: prostości/ kto przeozony iest w pilnoci/ kto czyni

13: miłosierdzie z wefelem.

werset: 9] Mioc bez obłudności.

14: Brzydzc sie złym; przytawiac ku dobremu.

werset: 10] Bra

15: terk miłością iedni drugich chętliwie miłuiąc.

16: Vcziwoci ieden drugiego vprzedeic.

werset: 11] W pil=

17: noci **badzcie** nie leniwemi. Duchem paicemi. " Pa=

18: nu luzcemi'.

(*marg*) " **czsowi sluzcy.N G.** (-)

werset: 12] W ndziej iże wefecymi. W vtra=

19: pieniu cierpliwemi. W modlitwie vtwicznemi.

werset: 3] " Potrzebam' switych vdzielicemi. Do przyi=(*marg*) " **PmitkamN L.** (-)

20: mownia goci ochotnemi.

werset: 14] Bogofawcie prze=

21: sladuicym was: bogofawcie  nie przeklinajcie.

werset: 15]

22: Wefelcie sie z wefecymi: płaczcie z płaczącymi.

werset: 16]

23: Iednkiey myli ieden przeciw drugiemu bec.

24: Wyoko nie rozumiec/ le sie z pokornymi zga=

25: dzáiąc. *(*marg*) **Lekcia w trzei Niedz: po trzech Krolách.** (-)

26: Nie badzciez rozumnymi ami v siebie.

werset: 17] Zadne=

27: mu złym z złe nie oddawiac. " Przemylawiac to

28: coby było dobrego  nie tylko przed Bogiem/ le też y'(*marg*) " **tric sie o pocziwe rzeczyG.**

1: **G. S. (-)**

29: przed wszystkimi ludźmi.

werset: 18] Ieśli można rzecz/ ile z

30: was iest ze wszystkimi ludźmi pokoy máiący.

werset: 19] Nie

31: mówząc się sámi/ namileyłzy: ále daycie mieyłce gnie=

32: wowi: ábowiem nápisano iest: Mnie " pomstę': *ia(marg) " **pomstál L. K. G.**

1: * **á.NL. (-)**

33: oddam/ mowi Pan.

werset: 20] " Ale iefli' láknie nieprzyaciél(marg) " **Ieśli tedy.G. (-)**

twój/

strona: 566

Rozd: 12. Rzymian.

566.

1: twój/ nákarmi go: iefli prágnie/ nápoj go. Bo to

2: czyniąc/ węgle ognište zgromádzisz ná głowę iego.

3: Nie day się zwyciężyć złemu: ále zwyciężay " złe w do=

4: brym. *(marg) " **złość dobrocią. (-)**

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

6: **Ofiarą żywiącą.**) Aby się kto nie domyślał z przeszłego díkur=

7: íu Páwłowego/ o obrániu y przeyrzeniu Bozkim/ żeby ludzie nie

8: mieli mieć żadney zapláty zá dobre życie y zá dobre vczynki: prze=

9: toż iuż odtąd Apoštoł pilnie záleca żywot pobożny. (marg) **Zalecenie vczynkow dobrych. (-)** A ná ten czás

10: człowiek ciáło fwe dáie Bogu zá ofiarę żywą/ kiedy ie wydaie ná

11: cierpienie dla niego: trapiąc ie robotámi/ poštámi/ czuynościámi/

12: biczowániem y włosiennicámi/ y zábawiáiąc ie ták w miłosier=

13: nych vczynkách/ iáko y w infzych cnotách/ ku czći y chwale Bożey. (marg) **Kto ciáło fwe dáie zá ofiarę żywą. (-)**

14: Skąd znác/ iáko miłe y wdzięczne íą Pánu Bogu vczynki dobre

- 15: wiernych/ gdyż ie Apóstoł przyrownawa ofierze/ która ieft na=
- 16: więtfza służbá/ która może być Bogu wyrządzona. (marg) **Vczynki dobre iáko Bogu mile.** (-)
- 17: **Choć prorocstwo wedle řsnuru wiáry.)** To ieft/ Ieřli kto ma dar
- 18: prorokowánia/ lub przepowiadánia przyřzłych rzeczy/ lub wykłá=
- 19: dánia pífmá:(marg) **Iáko prorokowác według řsnuru wiáry.** (-) niechże go vżywa według práwidłá ábo řznuru
- 20: wiáry: to ieft/ niech nic nie prorokuie náprzećiwko wierze/ iáko
- 21: czynili fałřzywi prorocy: y niech pífmá nie wykłáda tym řpofo=
- 22: bem/ któryby Kátholickiey wierze był przećiwny: iáko hæretycy
- 23: póřpolićie czyniá.
- 24: **Nie mřszczá fię řámi.)** Zákázuiie fię mřćić włáfney krzywdy řwo=
- 25: iey/ poruczáiác iá Bogu/ ábo vrzędowi/ który ieft służgá Boży
- 26: ná to wyřádzony/ áby fię mřćil krzywdy ludzi vkrzywdzonych/
- 27: náprzećiw złoczyńcom.(marg) **Krzywdę řwá komu poruczáć.** (-)

rozdział: 13

28: ROZDZIAŁ XIII.

- 29: 1 Vpomina/ áby poddáni byli przełożonych pořlufzni/ 5 Też
- 30: y dla řumnienia. 7 A iřby wřzytkim co winni oddawáli. 8 O
- 31: miłóřci bliznich/ do ktorey fię wřzytek zakon řćiága. 11 Y o czářie
- 32: řářki: áby po ćiemnořci zakonu/ grzechy opuřćiwřzy/ ćwiczyli fię w
- 33: cnotách Chriřtuřowych. (marg) **Zácz: 111.** (-)

werset: 1

- 34: **K**ářda duřzá niechay będzie poddána wyř=
- 35: řzym zwierzchnořćiam. Abowiem nie mářz
- 36: zwierzchnořći iedno od Bogá. A te ktore
- 37: řá **zwierzchnořći**, od Bogá řá pořtanowione.

werset: 2] Przeto

kto fię

strona: 567

567.

Liść do Rozd: 13.

- 1: kto się przeciwia zwierchności/ przeciwia się po=
2: ftanowieniu Bożemu. A ktorzy się przeciwiaią/ po=
3: tępienie łobie " odnołzą'.

(*marg*) " **wezmą.G.** (-)

werset: 3] Abowiem przełożeni nie łącz ná połtrách " dobremu vczynkowi ále złemu'. (*marg*)

" **dobrym vczyнком, ále złym.G.** (-) A chcełz się nie bać vrzędu? czyń co iełt dobrego: á będziełz miał chwałę od niego.

werset: 4] Abowiem iełt łługą Bożym tobie ku dobremu. Lecz iełli vczyniłz co złego/ boy

się. boć nie dármo miecz nołi. Abowiem iełt łługą Bożym: młłicielem ku gniewu przeciwko złe czyniacemu.

werset: 5] Przetoż " z potrzeby bądzćie poddáni'/(*marg*) " **potrzebieł L.potrzebá się**

poddác.G. (-) nie tylko dla gniewu/ ále tełz dla łumnienia.

werset: 6] Abowiem tełz dla tego pobory dawaćie. gđyž łą łługami Bożymi/ te^{go} pilnuiący.

werset: 7] Oddawayćiełz tedy włzytkim cołłćie powinni: pobor komu pobor: cło komu cło:

boiaźń komu boiaźń: czełłć komu czełłć.

(*marg*) **Lekcyá w czwartą Niedz: po trzech Krolách.** (-)

werset: 8] Nie bądzćie nikomu nic winni/ iedno **to**, ábyłłćie się łpołecznie miłowáli. bo kto

miłuiie bliźniego/ **ten** zakon wypełnił.

werset: 9] Gđyž */(*marg*) * **to.G.** (-) Nie cudzołoż/ Nie zábiiay/ nie krádni/ Nie łwiádcz

fałłzywie/ Nie połąday: y iełli ktore iełt inłze przykazánie: w tym łłowie krotko się zámyka/ Miłuy bliźniego twego iáko łiebie łámego.

werset: 10] Miłołłć bliźniego złołłći nie wyrządza. Wypełnienie tedy zakonu iełt miłołłć. *

(*marg*) **Zácz: 112.**

█ **Lekcia w Niedzielę pierwfłzą Adwentu.** (-)

werset: 11] Zwłáłłczzá wiedzác o czáłłćie/ iz przyłłżłá gđdziná ábyłłmy ze łnu powłłtáli. Abowiem

teraz bliźłze iełt náłłze zbólwienie/ niłż kiedyłłmy " wwierzyli'.

(*marg*) " **wierzyć poczęli.** (-)

werset: 12 Noc przeminęła/ á dzień się przybliżył. Odrzucmyz tedy vczynki cięmności/ á obleczmy się w zbroię światłości.

werset: 13 Chodźmy vcziwie/ iáko we dnie: nie w bieśiádách y piaanftwách: nie " w ciielefnościách' (marg) " **wł: w łóżách, to ieft, nie w porubftwie áni w cudzołoftwie.** (-) y rospuftnościách: nie w zwádzie áni w zazdrości:

werset: 14 Ale się obleczcie w Pána Iefu Chriftuła: * á nie mieycie ftáránia o cíele ku požądliwościom.

Náuki

strona: 568

Rozd: 14. Rzymian.

568.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Kázda dufsa.)** To ieft/ wízelki człowiek/ ktory ieft pod zwierzch=

3: nością/ niech będzie poddány y posłufzen swoim przełożonym/

4: tak duchownym iáko y świeckim: á nietylko dobrym á fkromnym/

5: ále też y przykrym: kiedy iedno nic nie rofkázuia przeciw Kátho=

6: lickiey wierze y íprawiedliwości.(marg) **Kázdy ma być poddány przełożonemu fwemu.** (-)

7: **Abowiem nie máfs zwierzchności iedno od Bogá.)** Acz złe vzywá=

8: nie zwierzchności ieft od ludzi: ále lámá zwierzchność ieft od Pá=

9: ná Bogá. Przetoż y Pan Chriftus mowił Piłatowi: Nie miałbys

10: nádemną żadney zwierzchności/ kiedybyć nie była daná z niebá.(marg) **Kázda zwierzchność ieft od Pána Bogá.** (-)

11: **Zakon wypełnił.)** Stąd mamy/ iż zakon ábo przykazanie Pán=

12: íkie/ może y ma być wypełnione: y wypełniáne bywa przez miłość

13: w tym żywoćie. A tak nie ieft rzecz niepodobna záchowác Pán=

14: íkie przykazanie/ iáko íektarze bluznią.(marg) **Pánskie przykazanie może być wypełnione.** (-)

rozdział: 14

15: ROZDZIAŁ XIII.

<http://rcin.org.pl>

- 16: 1 Mocniejszy w wierze mają potwierdzać słabszy. 3 A ni=
17: kim nie gardzić: ani jeden drugiego porządkować w różności dniów
18: albo pokarmów. 7 Wiedząc że wszyscy mamy tegoż Pana. Kto=
19: temu i żyjemy i umieramy. 12 Ktoemu też każdy ma liczbę czy=
20: nic z siebie. 14 y 20 A choć już żaden pokarm nie jest nieczysty;
21: wszakoż żaden nie ma nic iść z zgorzleniem drugiego/ albo przeciw
22: sromnieniu swemu.

werset: 1

- 23: **A** Tego który jest słabszy w wierze/ przyjmuycie: nie
24: wdawając się w spory.

werset: 2

- 25: **może** pożywać wszelakich **pokarmów**: a ow zaś słab=
26: by iaryny - niech' iada. *(marg)* **1 L. G. S.** (-)

werset: 3

- 27: nie waży tego który nie i: a który nie i/ niechay te=
28: go nie porządkaj który i. Abowiem go Bog przyjął.

werset: 4

- 29: Ty ktoś jest/ co sładził sługę cudzego? Panuć swe=
30: mu łoi albo wpada. a łoi się: abowiem może go
31: Bog postawić.

(marg) **Zącz: 113.** (-)

werset: 5

- 32: Więc jeden różność czyni między dniami: a
33: drugiemu każdy dzień jednaki. Zostań każdy przy
34: mniemaniu swoim.

werset: 6

- 35: nuie *: A kto i/ Panu i: bo dziękuj Bogu. A kto *(marg)* * **a który dnia nie pilnuie,**
panu nie pilnuie. G. S. (-)
36: nie i/ Panu nie i/ a dziękuj Bogu.

werset: 7 | Abowiem za=

Cccc

den z nas

strona: 569

569.

Liŕt do Rozd: 14.

1: den z nas łobie nie żywie: y żaden łobie nie vmiera.

werset: 8 |

2: Bo chocia żywiemy/ Pánu żywiemy: chocia vmie=

3: ramy/ Pánu vmieramy. Przeto tedy choć żywiemy/

4: choć teź vmieramy/ Pańscy ieŕteŕmy.

(*marg*) **Zácz: 114.** (-)

werset: 9 |

5: Gdyź ná to Chriŕtus * vmárł/ y zmartwychwłtał/(*marg*) * **y.10 L. G. S.** (-)

6: áby y nád vmárłymi y nád żywiącymi pánował.

werset: 10 | A

7: ty przeczże ŕadźiŕz brátá twego? ábo teź ty czemu ło=

8: bie lekce ważyŕz brátá twego? Abowiem wŕzyŕcy

9: łtániemy przed łtolicą Chriŕtułową.

werset: 11 | bo ieŕt nápiŕa=

10: no; Żywe ia/ mowi Pan/ iź mi ŕię wŕzelkie koláno

11: pokłoni: y wŕzelki ieźyk da chwałę Bogu.

werset: 12 | Przeto

12: tedy káždy z nas zá ŕię liczbę da Bogu.

werset: 13 | A ták dáley

13: nie ŕadźmy iedni drugich: ále ráczey to poŕtánowie/

14: żebyŕŕcie nie dawáli obráżenia ábo zgorŕzenia brátu.

werset: 14 |

15: Wiem y vŕánie mam w Pánu Ieŕuŕŕie/ iź nie máłz

16: nic " przez ŕię' nieczyŕtego: iedno temu ktory mniema(*marg*) " **przezen.L.** (-)

17: co być nieczyŕtym/ **to** temu nieczyŕtym ieŕt.(*marg*) **Zácz: 115.** (-)

werset: 15 " Bo' ieśli dla pokármu brát twoy bywa zálmu=(*marg*) " **LeczG.** (-)

18: con/ iuz nie wedle miłóści poftępuiefz. Nie zátra=

19: cay pokármem twoim tego/ zá ktorego Chriftus v=

20: márl.

werset: 16 Niechayże tedy dobro " náfze' bluźnione nie(*marg*) " **wáſe.1 L. K. G.** (-)

21: będzie.

werset: 17 Abowiem kroleſtwo Boże nie ieſćci pokarm

22: áni pićie: ále ſpráwiedliwość/ y pokoy/ y wefele w

23: Duchu ſwiętym.

werset: 18 Bo kto " w tym' ſłuży Chriſtuſo=(*marg*) " **w tych rzeczáchG.** (-)

24: wi/ przyiemny ieſt Bogu/ á ludziom doſwiádczony.

werset: 19

25: Przetoż tedy ſtáraymy fię o rzeczy ktore pokoiowi

26: należą/ y tego co ieſt ku zbudowánium ſpołecznie ſtrze=

27: żmy'.

(*marg*) **6 L. G. S.** (-)

werset: 20 Dla pokármu nie płuuy ſpráwy Bożey. Wízy=

28: tkoć w prawdzie **ieft** czyſte: ále zle ieſt człowiekowi

29: ktory ie z obrażeniem.

werset: 21 Dobra ieſt **rzecz** nie ieść mię=

30: íá/ y nie pić winá/ áni **zadney rzeczy** w ktorey fię brát

31: twoy obraża ábo pogarfza/ ábo ſłábieie.

werset: 22 Ty maſz wiá

32: rę? mieyże **ia** v ſiebie fámeo przed Bogiem: Szczę=

33: ſliwy ktory fámeo ſiebie nie ſádzi w tym co ma zá

dobre.

strona: 570

Rozd: 14. Rzymian.

570.

1: dobre.

werset: 23 Lecz kto wątpi/ ieśliby iadł/ potępión ieft:

2: " iż nie ie z wiary. A cokolwiek nie ieft z wiary/(*margin*) " **Bo przeciw sumnieniu czyni.**
A każda rzecz co przeciw sumnieniu ieft, grzech ieft. (-)

3: grzech ieft.

4: NAVKI Y PRZESTROGI.

5: **Bo infsy wierzy.**) Obącz/ iż tu/ y niżey Apoštoł nie mowi o po=

6: ftách/ áni o świętách Chrześcijiáńskich/ ále o ceremoniách Zydo=

7: wfkich/ ktore ná onych początkách nowonáwroceni iedni chowáli

8: (wftzymawáiác fię od potraw w zakonie Moyzełzowym zákazá=

9: nych/ y świętá Zydowlkie obchodząc) á drudzy ná nie nic nie dbá=

10: li. Przetoż głupie á niebácznie czynią/ ktorzy te mieyfcá náprze=

11: ćiw poftom y świętom Chrześcijiáńskim przytaczáią. (*margin*) **Ceremonie Zydowskie, á**
nie Chrześcianiáskie, odrzucone. (-)

12: **Zoftan káždy.**) Nie dáiec tymi słowy Apoštoł ná wolą kázde=

13: mu/ áby co chce czynił ábo wierzył (iáko to lektarze rozumieią) ále

14: tylko w tey máteriey (około Zydowlkiego záchowánia święt/ y

15: wftzymawánia fię od potraw w zakonie zákazánich/ y to do czá=

16: fu tylko/ áżby fię byłá Chrześcijiáńka wiará mocniej vtwierdziá)

17: niechćiał áby kto był przymuszány: ále áby káždy fię spráwował

18: według sumnienia łwego. Włzákże przećię áby ieden drugiego

19: nie poładzał: y nie mniemiał żeby to záchowánie ceremoniy Zy=

20: dowfkich w brákowániu potraw/ y w święt obchodzeniu/ miáło

21: być ku zbáwieniu potrzebne.

22: **Nie máfs nic pieczyftego.**) Acz chce áby znošili mdleyfze w wie=

23: rze: włzákże vczy/ iż włzytkie pokármy w zakonie iáko nieczyfte zá=

24: kazáne/ iuż przez Chriřtułá fą oczysćione/ ze ich káždy może bez

25: grzechu łwych czáłow pożywác. (*margin*) **Włsytkie pokármy iáko czyfte. (-)**

26: **Cokolwiek nie ieft z wiary.**) (*margin*) **Czynić náprzećiw sumnieniu ieft grzełsyć.**

(-) To ieft (iáko Doktorowie święći

27: zgodnie wykłádáią) cokolwiek kto czyni przećiw włáfnemu łu=

- 28: mnieniu/ ábo nie wiedząc pewnie/ ábo wątpiąc/ ielli fię to czynić
29: godzi ábo nie; to mu iuz grzechem iest. A ták fałsznie ftąd do=
30: wodzą odłzczepieńcy/ iż wżytkie vczynki niewiernych grzechámi
31: fą. Acz nie dziw że o vczynkách ludzi niewiernych ták trzymáią/
32: gdyż też śmieią vczyć/ że y człowiek śpráwiedliwy grzelzy w ká=
33: żdym vczynku dobrym; á iż vczynki Chrześcijánow dobre/ grze=
34: chámi fą.

rozdział: 15

35: ROZDZIAŁ XV.

- 36: 1 Mocnieyŝy máią znoŝić mdleyŝe. 2 Y przykłádem Páná
37: Chriftofowym nie fwyh ále bliznich pożytkow y pokoiu ŝukác.
38: 8 Chriftus wedłóg obietnic oycom vczynionych przepowiedáł

Cccc 2

Zydom.

strona: 571

571.

Liř do Rozd: 15.

- 1: Zydom. 9 A Pogánom Apořtołowie/ z ŝczerey łáŝki bez obietnic
2: żadnych. 15 Wymawia fię Páweł/ iż im śmieie piŝáł: pokázuiąc
3: iáko vrząd fwoy odpráwował. 19 Rozgłáŝáiąc wŝędy Ewán=
4: gelią Páná Chriftofowę. 23 Y obiecuie fię też przyŝć do nich.
5: 25 Odnioŝly pierwey iáłmuŝnę/ od Mácedończykow zložoną
6: do Ieruzálem. 30 Y proŝi ich áby fię zá nim modlili. (marg) **Zácz: 116.** (–)

werset: 1

- 7: **A** My ktorzyfmy mocnieyŝy/ powinniŝmy znoŝić
8: krewkoŝci ŝlábych/ á nie ŝpodobác fię ŝámy
9: ŝobie.

werset: 2 Káždy " z was' ma bliŝniemu ŝwemu(marg) " **z nas.4 L. N G. S.** (–)

- 10: " ŝpodobác fię' ku dobremu/ dla zbudowánia.(marg) " **vgádzác, folgowác.** (–)

werset: 3 Bo y

11: Chrístus " nie łpodobał fię łam łobie'/ ále iáko ieft ná=(*marg*) " **nie łwego pożytku łsukał.** (-)

12: piłano/ Vrågánia vrågáiyących tobie/ ná mię przy=

13: pádły.

(*marg*) **Lekcia w Niedzielę Wtorę Adwentu.** (-)

werset: 4

14: Abowiem cokolwiek * nápiłano/ to ku náłzey náu=(*marg*) * **przedtym.G. S.** (-)

15: ce nápiłano: ábyłmy/ przez ćierpliwość y poćiechę

16: piłmá nádźieię mieli.

werset: 5 A Bog ćierpliwości y poćie=

17: chy **łprawcá**, niech wam da ábyście iednoź miedzy ło=

18: bą rozumiełi wedle Iełufá Chrístufá:

werset: 6 ábyście ie=

19: dnomyłnie/ iednymi vłty łławili Bogá y Oycá Pá=

20: ná náłzego Iełufu Chrístá.

(*marg*) **Zácz: 117.** (-)

werset: 7

21: Przeto przyimuyćie iedni drugie/ iáko y Chrístus

22: przyiął was " ku chwale' Bożey.(*marg*) " **ábo, do chwały.** (-)

werset: 8 Abowiem powie=

23: dam/ iż Iełufus Chrístus był łługá " obrzezánia/ dla pra=(*marg*) " **Zydow obrzezánych: że był do nich połłan y onym łłuzył.** (-)

24: wdy Bożey/ áby vtwierdził obietnice oycow.

werset: 9 Lecz

25: Pogáni żeby zá miłośierdzie chwalili Bogá/ iáko

26: nápiłano: Dla tego będę ćię chwalił miedzy Pogá=

27: ny/ Pánie: y będę łłpiewał imieniowi twemu.

werset: 10 Y zá=

28: łię mowi: Wefelćie łię Pogáni z ludem iego.

werset: 11 Y zá=

29: fię: Chwalcie Pána wżyscy Pogani: á wyflawiaiy=

30: ćie go wżyscy ludzie.

werset: 12 Y záfię Izáiafz mowi: Bę=

31: dzie korzeń Ieffego/ á ktory powftanie pánowác nád

32: Pogány/ w tym Pogáni nádzieię pokládác będą.

werset: 13 A

33: Bog nádzieie niech was nápełni wżelákief rádości

34: y pokoiu w wierzeniu: ábyście obfitowáli w nádziei/

35: y' w mocy Duchá świętego. *(*margin*) **G.** (-)

Lecz

strona: 572

Rozd: 15. Rzymian.

572.

werset: 14

1: Lecz " pewienem tego'/ bráčia moi/ y ia fám o(*margin*) " **mam tę nádzieię.G.** (-)

2: was; iż y wy iefteście pełni " miłości' nápełnieni wże(*margin*) " **dobroći, ábo
dobrotliwości.G.** (-)

3: lákief vmieiętności/ ták iż też możecie iedni drugich

4: nápominác.

werset: 15 A piśalem wam bráčia poniekad przy=

5: śmielfzym/ iákoby wam ná pámięć przywodząc: " w=

6: zględem łáfki' ktora mi ieft dána od Bogá/(*margin*) " **dla łáski.L.** (-)

werset: 16 ábych

7: był flugą Chriřtuśa Iefuśa miedzy Pogány: święto=

8: bliwie řzáfuiącym Ewángelią Bożą/ áby byłá ofiárá

9: Pogánow przyjemna/ y' poświęcona przez Duchá(*margin*) **5 L. G.** (-)

10: świętego.

werset: 17 Mam tedy " z czego fię pochwalić' w Chri=(*margin*) " **wł: pochwałę.** (-)

11: řtuśie Iefuśie " ku Bogu'.

(*marg*) " **w tym co ku Bogu należy.G.** (-) (*marg*) **Zącz: 118.** (-)

werset: 18

12: Abowiem nieśmiem nic mowić/ czego Chrifus

13: nie " fprawuie' przez mię ku poślufzeńftwu Pogánow/(*marg*) " **fprawił.1 L. G. S.** (-)

14: słowem y vczynki/

werset: 19 |przez moc známion y cudow/

15: przez moc Duchá świętego: ták iż od Ieruzálem y

16: około aż do Iliriku nápełniłem **wfsytki mieyfcá** Ewán=

17: gelią Chrifufową.

werset: 20 |A " tákem opowiedał' tę Ewán(*marg*) " **Nie ták dziś odfszczepiency, nie**

náwracáiąc pogánow, ále Chrześciány wywracáiąc, czynią. (-)

18: " gelią/ nie gdzie był miánowan Chrifus/ ábych ná(*marg*) " **ftárałem fię opowiedác.G.**
S. (-)

19: cudzym fundámenćie nie budował.

werset: 21 |Ale iáko ieft

20: nápiáno/ Ktorym nie ieft oznaymiono o nim/ oglą=

21: dáią: á ktorzy nieślycháli/ zrozumieią.

werset: 22 |Y dla te^{go} ro=

22: zmáićiem był zátrodnion/ **že^m** do was przyść niemogł.

werset: 23

23: Lecz teraz nie máiąc więcey miefcá w tych kráinách

24: á máiąc chuc przyść do was od wiela `przeźlych' lat:(*marg*) `G. S. (-)

werset: 24

25: * Kiedykolwiek poydę do Hiszpániey */ fpodźiewam(*marg*) * **Lecz.2 L.**

: * **przyidę do was. Abowiem.G.** (-)

26: fię że támtędy idąc wyźrzę was: y támże od was **odpráwádzon** [!]

27: będę/ gdy fię pierwey fpołeczności wáźzey

28: poczęści náfycę.

werset: 25 |A teraz " poydę' do Ieruzálem po=(*marg*) " **idę.1 L. G. S.** (-)

29: łągować świętym.

werset: 26 Bo się spodobało Macedonicy

30: z Achają złożyć łąpnie nieco ná vbogie fwięte ktorzy

31: łą w Ieruzálem.

werset: 27 Abowiem **mowie** spodobało się im/

32: y łą im powinni. Bo iefli duchownych **dobr** ich Po=

33: gáni vczefstnikámi się stáli/ powinni też łą w ćiele=

34: łąnych włągować im.

werset: 28 To tedy wykonawłzy/ y odda=

Cccc 3

włzy im

strona: 573

573.

Liř do Rozd: 15.

1: włzy im ten owoc/ włąpię do was iádác do Hiszpá=

2: niey.

werset: 29 A wiem iż przyřzedłzy do was/ z hoynym bło=

3: gołławieńftwem * Chriřtuřowym' przyide.(*marg*) * **Ewángeliey Chriřtuřowey.G. S. (-)**

(*marg*) **Zácz: 119. (-)**

werset: 30

4: Prořę was tedy braćia/ przez Pána nářzego Ieřu

5: Chriřtá/ y przez miłość Duchá ř świętego'/ ábyřcie(*marg*) **ř1 L. G. S. (-)**

6: mię wřpomagáli w modlitwách **wářsych** ř zá mną' do(*marg*) **řNL. (-)**

7: Bogá:

werset: 31 ábych był wyzwolon od tych ktorzy niewier

8: nymi łą w Iudřkiewy źiemie: á izby " pořługowania mo=

9: iego ofiára przyjemna byłá w Ieruzálem świętym'.

(*marg*) " **pořługowanie moje w Ieruzálem, przyjemne było świętym.14 L. G. (-)**

werset: 32

10: ábych z wefelim przyřzedł do was zá wolą Bożą/

11: " ábych' řpołu z wámi " się wćiefzył'.(*marg*) " **y.9 L. G. S.**

1: " **odpoczął.1 L. G. S.** (-)

werset: 33 | A Bog pokoju

12: niechay bęǳie' z wami wųzytkimi. Amen.(*marg*) **G.** (-)

13: **Profę was.)** Oto Páweł wzywa innych pośrzednikow/ áby fię

14: z nim pośpołu do Bogá modlili/ opocz krzywdy iednego pośrzedniká

15: Chriśtá Páná. A iefliż on żywych prośił o przyczynę: dá=

16: leko my słuźniewy wzywáć mozem świątych/ z Chriśtuśem żywią=

17: cych y kroluiących w niebie.(*marg*) **Wzywánie świątych.** (-)

rozdział: 16

18: ROZDZIAŁ XVI.

19: 1 Záleca niektore w Rzymie/ y pozdrawia ie/ wųpomináiąc ich

20: zaųlugi y godności. 17 Każe fię ftrzedz hæretykow y odųzczepień=

21: cow. 23 Pozdrawia ie/ y od tych co przy nim byli. 25 A náwet

22: liśt kończy dziękowánim Bogu. (*marg*) **Zácz: 120.** (-)

werset: 1

23: **A** Zálecam wam Phebę śioftrę náųzę/ ktora iefł

24: słuźebnicą kościoła **Kenchreńskie**^{g0}:

werset: 2 | Abyście

25: ią przyięli w Pánu iáko przyųtoi świątym: y

26: ítali przy niey w ktoreybykolwiek sųprawie was po=

27: trzebowała. Abowiem y oná wielom była ná pomo=

28: cy/ y mnie sámemu.

werset: 3 | Pozdrowćie " Pryųkę' y Akwi=(*marg*) " **Priscyllę.G.** (-)

29: lę pomocniki moie w Chriśtuśie Iefuśie.

werset: 4 | (ktorzy

30: zá duųżę moię sųzyie sųwoiey naųtáwili: ktorym nie ia

31: sáam dziękuie/ ále y wųzytkie kościoły Pogáńskie)

werset: 5 | y

32: zgromádzenie ich domowe. Pozdrowćie Epenethá

33: mnie miłego: ktory ieft pirwiańkiem Azyey w Chri=

ítusie *

strona: 574

Rozd: 16. Rzymian.

574.

1: Ítusie *.

(*marg*) * **Iefusie.N L.** (-)

werset: 6 Pozdrowćie Márią/ ktora wiele práco=

2: wáń " dla nas'.

(*marg*) " **dla was.L. N. G. S.** (-)

werset: 7 Pozdrowćie Androniká y " Iulią' (*marg*) " **Iunią.1 L. K. G. S.** (-)

3: krewne moie y towarzyfze więźienia moiego: ktorzy

4: znácznymi są między Apóstoły/ ktorzy teź przedemną

5: byli w Chriťusie.

werset: 8 Pozdrowćie Ampliatá mnie

6: namilźzego w Pánu.

werset: 9 Pozdrowćie Vrbaná pomo=

7: cniká **nałze^{go}** w Chriťusie Iefusie/ y Stáchiná mnie

8: miłego.

werset: 10 Pozdrowćie Apellę doświádczonego w

9: Chriťusie. Pozdrowćie ty ktorzy są z **domu** Arifto=

10: bolowego.

werset: 11 Pozdrowćie Herodioná krewnego mo=

11: iego. Pozdrowćie ty ktorzy są z Nárcifłowego do=

12: mu/ co są w Pánu.

werset: 12 Pozdrowćie Tryphenę y Try=

13: phofę: ktore prácuia w Pánu. Pozdrowćie Perfy=

14: dę miłą/ ktora wiele prácowáń w Pánu.

werset: 13 Pozdrow=

15: ție Rufá wybránego w Pánu/ y mátkę iego y moię.

werset: 14

16: Pozdrowćie Afýnkrytá/ Phlegontá/ Hermafzá/

17: Pátrobę/ Hermená/ y brácią ktorzy fą z nimi.

werset: 15 Po=

18: zdrowćie Philologá y Iuliá/ Nereufzá y śioftrę ie=

19: go/ y " Olimpiáde'/ y wśzytki święte ktorzy z nimi fą.(*marg*) " **Olimpá.G. S.** (-)

werset: 16

20: Pozdrowćie iedni drugie z pocałowáním świętym.

21: Pozdравиáią was wśzytki kościoły Chrifułowe.

(*marg*) **Zácz: 121.**

⌚ **Opifánie hæretykow.** (-)

werset: 17

22: A profzę was brácia/ ábyście vpátrowáli ty kto=

23: rzy czynią rozruchy y pogorźzenia/ mimo náukę kto=

24: reyeście fię wy náucz yli: y chrońćie fię ich.

werset: 18 Abo=

25: wiem tákowi Pánu nálzemu Chrifułowi nie fłużą/

26: ále brzuchowi fwemu: á przez łágodne mowy y pobła=

27: żánia zwodzą fercá niewinnych **ludzi.**

werset: 19 Bo wálze po=

28: fłuźeństwo " rozflawiło fię po wśzytkich mieyfcách'.(*marg*) " **do wśsyftkich dofsł.G.**

S. (-)

29: Przeto fię z was wefełę. Ale chcę ábyście byli mądry=

30: mi ná dobre/ á prof ty mi ná złe.

werset: 20 A Bog poko iu ~ nie=

31: chay' zetrze fźátáná pod nogámi wálz ymi w rychle.(*marg*) **4 L. G. S.** (-)

32: Láłká Páná nálzego Ie fułá Chrifułá z wámi.

werset: 21

33: Pozdrawia was Tymotheusz pomocnik moy/ y

34: Lucius/ y Iázon/ y Sofipater krewni moi.

werset: 22 Pozdra=

wiam

strona: 575.

575.

List do Rozd: 16.

1: wiam was w Pánu ia Tertius/ którym **ten** list piął.

werset: 23

2: Pozdrawia was Gáius gośpodarz moy/ y " wżytek

3: kościoł'. Pozdrawia was Erástus száfarz mieyścki y(marg) " **wśytkie kościoły.6 L. G.**

S. (-)

4: Quártus brát.

werset: 24 Láfká Páná nášzego Iefuśá Chri=

5: ftuśá z wámi wżytkimi. Amen.

werset: 25 A temu który mo=

6: że was wtwierdzić/ według Ewángeliey moiey y prze

7: powiedánia Iefu Chriśtuśowego/ według obiáwie=

8: nia táiemnice od czáłow wiecznych zámilczáney:

werset: 26 á

9: teraz obiáwioney przez písmá Prorockie według " ro=

10: Íkazánia' wiecznego Bogá/ ku pośłufzeńśtwu wiáry/(marg) " **pośtánowienia.G. (-)**

11: między wżemi narody oznaymioney:

werset: 27 Íámemu mą=

12: dremu Bogu/ przez Iefuśá Chriśtuśá/ ~ ktoremu cześć (marg) **~1 L. K. G. S. (-)**

13: y chwałá ná wieki wieków. Amen.

14: **Koniec listu do Rzymian: który ieśt piśány z Korynthu, przez**

15: **Phebę słuę kościołá Kenchrenskiego.G.**

16: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

17: **Pozdrowćie iedni drugie.)** Íż Páweł S. pozdrawiáiąc wielu in=

- 18: nych w Rzymie/ Piotrá ś. nie wŕpomina/ ftąd dowodzą sektarze/
19: iż Piotr nigdy nie był w Rzymie. (*margin*) **Piotr S. był w Rzymie.** (–) Alećby tymże
Ípołobem dowieść
20: mogli/ iż Ian S. nie był w Ephezie biskupem/ áni Iákub w Ie=
21: ruzálem/ iż Páweł piŕząc do Ephezan/ y do Zydow/ tákże ich nie
22: wŕpomina/ áni ich pozdrawia. Lecz dla tego Páweł w tym liście
23: Piotrá nie wŕpomina/ iż gdy ten list piŕał/ tedy wyŕzedł był Piotr
24: z Rzymu/ y náwiedzał kościoły w Syriey. A choćby też Piotr był
25: ná ten czás w Rzymie/ tedy mógł Páweł do niego list ołobny pi=
26: íać.
27: **Abyście opátrowáli te.)** Pilnie nápomina wiernych/ áby vzna=
28: wáli hæretyki/ y fałszywe proroki: á to po tym pewnym znáku/
29: kiedy oni vczą náuk przeciwnych tey náuce/ ktorą kościoł powŕze=
30: chny od Apoštołow raz przyiáwŕzy/ trzyma y wyznawa. (*margin*) **Znák pewny hæretykow.**
(–) A obácz/
31: iż nie każe przez piŕmá doŕwiádczáć ich náuki/ ále przez on pier=
32: wŕzy kŕztákt/ y formę wiáry y religiey/ podáney im pierwey niŕli á=
33: bo mieli ábo czytáli ktore księgi nowego teŕtámentu: y każe się
34: tákich nowowiernikow/ ták mow iáko y ksiąg wiárowáć/ y od
35: nich odŕtępowáć.
36: **Ale brzuchowi fwemu.)** (*margin*) **Przedŕwzięćie hæretykow.** (–) Acz hæretykowie
co inŕzego zwierzchu
37: pokázuią w owczych Ízátách swoich: wŕzákże przecię niczego inŕze=

go nie

strona: 576

Rozd: 16. Rzymian.

576.

- 1: go nie Ízukáią jedno włáfnego wczáfu y poŕytku.
2: Y vpewnia nas
3: Apoštoł tym ŕwiádectwem/ ábyŕmy o nich ináczey nie Ídzili/ ie=
4: dno iáko o ludziach ktorzy nie máia ^{go}žadne ŕumnienia/ áni religiey.

- 5: **Wáse posłúsenstwo.)** Przeciw hæretykom y fortelom ich nie
- 6: máłz lepfzey drogi/ iáko w proftocie świętey do tego áppellować
- 7: czego z początku wczono: prze co Apóstoł bárzo chwali wiárę y
- 8: posłúzenieństwo kościoła Rzymśkiego. Pátrz Rozd: 1. v. 8. (marg) **Obroná przeciwi hæretykom.** (-)
- 9: **Sámemu mądreemu Bogu.)** To nie o sámym Oycu/ ále o zupeł=
- 10: ney Troycy świętey mowi: ktorey przez Chriřtufá cześć oddawá=
- 11: na bywa.(marg) **Sam Bog nie sam Oćiec.** (-) Bo Pan Chriřtus będąc Bogiem y człowiekiem/ iáko
- 12: Bog przyimuie cześć y chwałę iedną z Oycem y z Duchem ś. á iá=
- 13: ko człowiek/ cześć oddáie Bogu. ktorą ná on czás nawięcey
- 14: oddawał/ kiedy ná świecie sławił Troycę S. y kazał
- 15: krzćić wřzytkie ludzie w imię Oycá/ y Syná/
- 16: y Duchá świętego.

17: **Summá Liřtu pierwszego do**

18: **Korynthian.**

- 19: **I** Ako Páweł S. fundował kościół w Koryncie/ mieszkáiąc
- 20: tám przez pułtorá látá/ to w Dzieiách czytamy. Y iáko po=
- 21: tym do Ephezu pořzedł. Ale niř lię řkończyły trzy látá przez ktore
- 22: tám mieszkáł/ piřał ten pierwszy liřt do Korynthian.
- 23: Rzecz o ktorey w tym liřcie piřze/ nie iedná ieřt/ (iáko w liřcie
- 24: do Rzymian) ále rozmáita y rozliczna. Abowiem częścią gáni
- 25: one błędy/ o ktorych mu byli powiedzieli domownicy Chloey: czę=
- 26: ścią im odpifuie ná to/ co mu byli nápiřáli. (marg) **Ořm Artykułow Liřtu pierwszego do Korynthian.** (-) A ták o ořmi rzeczách
- 27: w tym liřcie piřze. Napřzod o niektorych niezgodách y řwarách/ (marg) **1.** (-)
- 28: ktore miedzy nimi były/ z řtrony pewnych náuczycielow ábo ká=
- 29: znodzieiow: (ktore iářniey w wtorym liřcie opiřuie/ iáko fáłřzy=
- 30: we Proroki) w Rozd: 1. 2. 3. y 4. Powtore/ o wřzetczenieřtwie (marg) **2.** (-)

- 31: y kázirodztwie: y o tych którzy fię przed Pogány právowáli: w
- 32: Rozd. 5. y 6. Potrzećie/ o małżeńftwie y bezżeńftwie. w Rozd: 7. (marg) 3. (-)
- 33: Poczwarte/ o pokármiech bálwanom ofiárowánych. w Rozd: 8. (marg) 4. (-)
- 34: 9 y 10. Popiáte/ o vftáwách fwoich. w Rozd: 11. Połzofté o (marg) 5.
6. (-)
- 35: dárách Duchá S. w Rozd: 12. 13. y 14. Pośiodme/ o zmar=(marg) 7. (-)
- 36: twychwftániu. w Rozd: 15. Nákoniec o fkládziech y iálmužnách/ (marg) 8. (-)
- 37: ktore zbierał miedzy Pogány/ áby Chrześcijány z narodu Zydo=
- 38: włkiego wfpomogł w Ieruzálem. w Rozd: 16.

Dddd

Lift pierw=

strona: 577

577.

Listu pierwszego Rozd: 1.

ksiega: 1.Cor

1: LIST PIERWSZY

2: PAWLA S. DO KO=

3: RYNTHIAN.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 Pozdrowiwfzy Korynthiany. 4 Dziękuie Bogu z dárow kto=
- 6: re im dał. 10 Y ku zgodzie ich nápomina. 11 Gániac ich nie=
- 7: zgody. 12 Ze fię iedni nád drugie wynořili dla krzcicielow fwo=
- 8: ich. 14 Y dziękuiać Bogu/ że będąc połány ná przepowiedanie
- 9: Ewángeliey/ nie wielu z nich okrcił. 18 Pokázuie iž mądroř
- 10: řwiecką odrzucił Bog/ á obrał prořtaczki. 23 Iáko y zbáwienie
- 11: pochodzi z řmierci Pána Chriřtuřowey: ktorey opowiedanie
- 12: řwiátu fię zda głuřftwem; ále wiernym ieřt mocą y mądrořcią
- 13: Božą. 26 Abowiem dla tego Bog wybrał wzgárdzone v řwiá
- 14: tá/ áby fię nikt w łobie nie chlubił. (marg) **Záčz: 122.Pierwfsa część listu, o niezgodách y odřczepienřtwách dla rožnych káznodzieiow y krzcicielow.**
6. (-)
- Lekcyá w 18. Niedz: po řwiátkách.** (-)

werset: 1

15: **P**Aweł powołány Apoštoł Iefu

16: Chrištułow/ przez wolą Bożą/ y So=

17: Íthenes brát/

werset: 2 kościołowi Bożemu kto=

18: ry iest w Koryncie/ poświęconym w

19: Chrištušie Iefušie/ powołányym świętym/ ze wlyzt=

20: kimi wzywaiącymi imieniá Pána nálezego Iefu Chri=

21: Ítá/ ná wšelkim mieyfcu y ich y nálezym.

werset: 3 Láfká wam

22: y pokoy od Bogá Oycá nálezego y Pána Iefu Chriftá.

werset: 4

23: Dziękuie Bogu moiemu záwlyze zá was z láfki Bo=

24: zey ktora iest wam daná w Chrištušie Iefušie/

werset: 5 iż

25: we wlyztkim iesteście vbogáćeni w nim/ " w káždym

26: łowie y w káždey vmieiętności/

(marg) " w káždey rzeczy ábo powieści. (-)

werset: 6 (iáko świáductwo

27: Chrištułowe vtwordzone iest w was)

werset: 7 ták iż wam

28: " ná žadney láfće' nie íchodži/ oczekawaiącym ziwie=*(marg)* " ná žadnym dárzeG. (-)

29: nia Pána nálezego Iefu Chriftá.

werset: 8 ktory teź was v=

30: mocni áż do końcá nie nágonionych/ w dzień ~ przy

31: Ízcía' Pána nálezego Iefu Chriftuá. **(marg)* ~G. (-)

Wierny

werset: 9

- 1: Wierny **ieft** Bog: przez ktorego iefteście wezwáni
2: do İpołeczności Syná iego Iefu Chriřtá Páná **nálze**⁶⁰.

(*marg*) **Zácz: 123.** (-)

werset: 10

- 3: Lecz próżę was brácia/ przez imię Páná nálzego
4: Iefu Chriřtá/ ábyscie toż mowili wízyscy/ á iżby nie
5: były miedzy wámi rozerwánia: ále bądźcie " dołkoná=
6: li w iednákimże rozumieniu y " w iedney náuce'.(*marg*) " **İpoieni.G.**
7: " **w iednym zdániu.G.** (-)

werset: 11 Abo=

- 7: wiem mam tę wiadomość o was brácia moi/ od do=
8: mownikow Chloey/ iż połwarki fą miedzy wámi.

A

- 9: to powiedam/ iż káždy z was mowi: Iam ieft Pá=
10: włow/ á ia Apollow/ á ia Cephin/ á ia Chriřtułow. (*marg*) **Początek wśsyřtkich
odfsczepieństw ieft przyřtawanie do ołobnych miřtrzew.** (-)

werset: 13

- 11: Azaż rozdzielony ieft Chriřtus? Azaż Páweł ieft zá
12: was wkrzyżowan? ábo w imię Páwłowe iefteście o=
13: krzczeni?

werset: 14 Dziękuię Bogu */ iżem żadnego z was(*marg*) * **memu.L. S.** (-)

- 14: nie krzcił/ iedno Kryřpá y Gaiufá:

werset: 15 áby kto nie mo=

- 15: wił/ " żeście w imię moie okrzczeni'.

(*marg*) " **żebych krzcił w imię moie.G.** (-)

werset: 16 Okrzciłem też

- 16: y dom Stephany. Nádto niewiem ieflim kogo dru=

17: giego * okrzyk.(*marg*) * **z was.NL.** (-)

werset: 17] Boć Chrystus nie połał mię krzćić/

18: ále Ewángelią przepowiedać: nie w mądrości mo=

19: wy/ áby fię " nie słał proznym' krzyż Chrystufow.(*marg*) " **nie był wynifszon.** (-)

(*marg*) **Zącz: 124.** (-)

werset: 18]

20: Abowiem mowá o krzyżu/ tym ktorzy giná iestći

21: głupftwem: lecz tym ktorzy zbáwienia doftępuią/

22: to iest nam/ iest mocą Bożą.

werset: 19] Bo iest nápiáno:

23: W niwecz obroć mądrość mądrych: á dowćip ro

24: zumnych odrzuć.

werset: 20] Gdzież mądry? gdzież Doktor?

25: gdzież " bádácź swiátá tego? Izali nie głupiá vczy=(*marg*) " **disputator.** (-)

26: nił Bog mądrość swiátá tego?

werset: 21] Abowiem gdyż w

27: mądrości Bożey swiát nie poznał Bogá przez mą=

28: drość: podobáło fię Bogu " przez głupie przepowie=

29: dáníe' zbáwić wierzące.(*marg*) " **przez głupftwo przepowiedánia. Hebrá.** (-)

werset: 22] Ponieważ y Zydowie cu=

30: dow fię domagáią/ y Grækowie mądrości fzukáią:

werset: 23] á

31: my przepowiedamy Chrystufá vkrzyżowánego/ Zy=

32: dom w prawdzie zgorfzenim/ á Grækom głupftwem/

werset: 24]

33: lecz íámym wezwánym y Zydom y Grækom **przepowiedamy**

34: Chrystufá mocą Bożą y mądrością Bożą.

579.

Liftu pierwszego Rozd: 1.

werset: 25

1: Ponieważ głupstwo Boże/ iest mędrze nád ludzi:

2: á mdłość Boża/ iest mocnieyfa nád ludzi.

(*marg*) **Zącz: 125.** (-)

werset: 26

3: Bo przypátrćie fię/ brácia/ wáfzemu powoła=

4: niu/ iż nie wiele mądrych wedle ciála/ nie wiele mo=

5: żnych/ nie wiele zacnego rodu:

werset: 27

6: głupftwá swiátá te^{go}/ áby zawftydził mądre: á mdłe

7: swiátá Bog wybrał/ áby zawftydził mocne:

werset: 28

8: dło vrodzone ná swiećie/ y wżgárdzone wybrał Bog/

9: y te ktorych nie máfz/ áby zniŹczył te ktore fą:

werset: 29

10: fię żadne ciáło " przed nim' nie chlubiło. (*marg*) " **przed Bogiem.G.** (-)

werset: 30

11: wy ieftećie w ChriftuŹie IefuŹie: ktory fię nam

12: sítał mądroćiá od Bogá y fprawiedliwoćiá y

13: poŹwięcenim y odkupieniem:

werset: 31

14: no; Kto fię chlubi/ w Pánu fię chlubił.

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Iam iest Páwłow.**) Ci ácz pod imiony ludzi Źwiętych/ wáfzákże

17: niezbożne odŹczepieńftwá czynili (mowi AuguŹtyn S.) (*marg*) **Hæretycy nie od ChriftuŹá, ále od mistrzow fwych nazwiská miewáią.** (-) Bo iáko

18: fię hæretykowie/ Photiniany/ Ariany/ Nowáciany/ (á dziŹ v nas

19: Lutrámi/ KálwiniŹtámi y SámoŹátenámi) od miŹtrzow Źwoich

20: nazywają; tak y ci się Pawliany/ Petriany y Apolliany miáno=
21: wáli. Wszakże nie idzie stąd żeby także zakonicy w kościele powże
22: chnym mieli być odzłczepieńcami/ że też mówią/ Iam ieft Augu=
23: stynow/ á ia Benedyktow/ á ia Fráncízkow/ ábo Dominikow.
24: Bo wielka ieft tych od onych różność. Abowiem Korynthianie
25: mniemáli/ żeby moc Sakramentu krztu S. pochodziła od do=
26: broci krzcićielow: y przetoż się chlubili/ że byli fynmi duchowny=
27: mi zacnych ludzi. Iáko to Auguſtyn S. wykłada. Co się na=
28: przod z onych słow dálſzych pokázuie: Izali Páweł zá was ieft v=
29: krzyżowan? áboście się w imię Páwłowe pokrzcili? Więc y z te=
30: go/ iż w całym onym Rozdziale/ y drugich trzech zá nim połožo=
31: nych/ ná oddalenie tego błędu S. Páweł vczy: Iż Apóstołowie
32: tylko są słudzy Chrístufowi: lecz Chrístus ieft ktory prawdziwie
33: y włafną swą mocą wſzytko czyni: y przetoż Bog obrał nieuki y
34: podłe ludzi przez ktoreby świat náwrócił; áby się komu nie zdáło
35: żeby zbáwienie od ludzi pochodziło. Nákoniec y stąd baczymy/
36: że ci prawdziwie rozerwánia y odzłczepieńſtwá czynili/ ktorzy mo=
37: wili/ Iám ieft Páwłow/ á ia Apollow. Bo tyle krztow czynili/ ile

było krzci=

strona: 580

Rozd: 2. do Korynthian.

580.

1: było krzcićielow: á zátym też tyle wiar y kościołow. Lecz náſzy
2: zakonnicy nic takowego nie czynią. Nád to iefzcze y w tym Ko=
3: rynthianie bładzili/ iż lekce á płocho sádzili o swych káznodzieiách/
4: y iedne nád drugie przekládáli. Iáko się z onych słow pokázuie:
5: Nie sádzcie przed czáfem rc. V mnie to namnieyſza/ zem od was
6: ieft sádzon. Lecz zakonnicy/ kiedy mówią/ Iam ieft Auguſty=
7: now/ á iam Benedyktow: tylko to mówią dla okazánia różno=
8: ści zakonow. Wszakże wſzytcy w iednym poſłufzeńſtwie pierwſze=
9: go po Pánu Chrístuſie Páfterzá/ y w iedney wierze y náuce kościo

- 10: ła S. Rzymłkiego powłzechnego trwáią. Przetoż fię dármo fe=
11: ktarze przykłádem zakonnikow zálłániáią.
12: **Ktory fię nam sftál mądrością.)** Nie ták to rozumiey/ iáko dzi=
13: sieyfzy odłzczepieńcy/ Zeby wierni nie mieli w łobie żadney włá=
14: łney łprawiedliwości/ mądrości y świętobliwości/ oprócz tey kto=
15: ra ieft w Chriftuſie/ y ktoraby zá náłżę byłá poczytána: Ale to
16: chce rzec Páweł S. iż Pan Chriftus ieft dawcą/ łprawcą/ y przy=
17: czyną zálługuiącą/ łprawiedliwości y świętobliwości oney ktora
18: w nas ieft/ y ktorą on nam dáie.(*marg*) **Christus iáko ieft łprawiedliwością náſą.**
(-) Bo fię ták łam Apoftoł wykłá=
19: da/ troche niżey mowiąc: Aleſcie omyći/ áleſcie poſwięceni/ ále=
20: ſcie włprawiedliwieni/ w imię Pána náłżego Iefu Chriftuſá/ y w
21: Duchu Bogá náłżego.

rozdział: 2

22: ROZDZIAŁ II.

- 23: ł Páweł przepowiedał Korynthianom Chriftuſá y tego vkrzy=
24: żowánego/ z wielką pokorą y proſtymi łłowy. 5 Acz też dołko=
25: náłym oznáymował mądrość ſwiátu zákrytą. 10 Ktora łámym
26: Duchem Bożym poznána być może. 14 Bo cíielefny nie poymu=
27: ie Bozkich rzeczy. 15 Ale duchowny włzytko rozłáda.

werset: 1

- 28: **A** Ia przyłzedłſzy do was brácia/ przyłzedłem nie
29: z wyniołłą mową ábo mądrością/ opowiedá=
30: iąc wam ſwiádectwo " Chriftuſowe'.

(*marg*) " **Boże.G.** (-)

werset: 2

- 31: wiem nie miałem fię zá tego żebym miał co vmieć
32: miedzy wámi/ iedno Iefuſá Chriftuſá/ y tego vkrzy=
33: żowánego.

werset: 3 Y byłem ja ze mdłością y z boiżnią y

34: ze drżeniem wielkim v was:

werset: 4 á mowá moiá y przepo=

35: wiedanie moje nie było w przyłudzających mądrości

36: ludzkiej słowiech/ ále w okazaniu ducha y mocy:

Dddd 3

áby

strona: 581

581.

Liftu pierwszego Rozd: 2.

werset: 5

1: áby wiará wáżá nie byłá w mądrości ludzkiej/ ále

2: w mocy Bożej. A powiedamy mądrość między do=

3: łkonálymi:

(*marg*) **Zácz: 126.** (-)

werset: 6

4: A mądrość nie wieku tego/ áni " książąt wieku(*marg*) " **zacnych á vczonych ludzi, Philosophow, y kráfomowcow. Chrysoft.: y Theophilact.** (-)

5: tego ktorzy niźczeią:

werset: 7 ále powiedamy mądrość Bo=

6: żá w táiemnicy/ onę zákrytą/ ktorą Bog przenázná=

7: czył przed wieki ku chwale náłzey.

werset: 8 Ktorey żaden z

8: książąt wieku tego nie poznał: Bo gdyby byli po=

9: ználi/ nigdyby byli Pána chwały nie vkrzyżowáli.

(*marg*) **Zácz: 127.** (-)

werset: 9

10: Ale **przepowiedamy** iáko iest nápiáno/ Czego oko

11: nie widziáło/ y vcho nie słyzáło/ y w serce człowiecze

12: nie wítało/ co nágotował Bog tym ktorzy go mi=

13: łuią.

werset: 10] lecz nam Bog objawił przez Ducha fwoiego.

14:] Abowiem Duch wżytko wypátruie/ y głąbokości

15:] Boże.

werset: 11] Bo któz z ludzi wie co iest człowieczego/ ie=

16:] dno duch człowieczy który w nim iest? także też co

17:] iest Bożego nikt niewie/ iedno Duch Boży.

werset: 12] A my

18:] nie wzięliśmy ducha ` tego' fwiátá/ ále ducha który iest(marg) **3 L. S. (-)**

19:] z Bogá: ábyśmy wiedzieli co nam Bog dárował.

werset: 13]

20:] Co też opowiedamy nie przez wyuczone powieści

21:] ludzkiej mądrości: ále przez náukę Duchá */ ducho=(marg) * **świętego.2 L. G. N. (-)**

22:] wnym duchowne rzeczy przyftoľuiąc.

werset: 14] A człowiek

23:] ćieleśny nie poymuie tych **rzeczy** ktore fą Duchá Boże=

24:] go: ábowiem fą iemu głąpłtwem/ y nie może **ich** " ro=

25:] zumieć: iż duchownie bywa rozładzon'.

(marg) " **rozumieć tych rzeczy, ktore duchownie bywáią rozładzáne.NL. iż duchownie bywáią rozładzoneK. G. (-)**

werset: 15] Lecz du=

26:] chowny rozładza wżytko; á fam od żadnego nie by=

27:] wa rozładzon.

werset: 16] Abowiem któz poznał vmył " Páń=

28:] fki któryby go náuczył'? lecz my vmył Chriřtuľow (marg) " **Páński? ábo kto go náuczył? N L. (-)**

29:] mamy.

30:] NAVKI Y PRZESTROGI.

31:] **Iedno duch człowieczy.**) Zaden człowiek myśli drugiego czło=

32:] wieká z przyrodzenia wiedzieć nie może. Wfzákże Pan Bog pro=

33: rokom y innym świętym ielźcze w tym żywoćie nád przyrodzenie

34: dáie moc poznánia íkrytości ludzkich. (marg) **Święći iáko wiedzą myfli ludzkie.** (-)

Iáko dał Piotrowi po=

znác zdrá=

strona: 582

Rozd: 2. do Korynthian.

582.

1: znác zdráde Anániafzá y Sáphiry/ Elizeufzowi zdráde ługi fwe=

2: go/ w niebytności fwey popełnioną: y wiedzieć táiemne rády w

3: komorze Syryjskiego krolá zámknione przeciw Izráelczykom: á

4: náwet/ iáko dáie wšytkim ániołom y świętym (ile przyštoi ná=

5: łzym potrzebom/ y chwale ich niebieskiej) rozumieć nie tylko głó=

6: śne modlitwy náłze/ ále y wnątrzną pokutę/ y żądanie náłze.

7: **Iedno Duch Boży.**) Tymi łowy nie wyłączyć Syná od pozná=

8: nia Bozkich rzeczy. Iáko y onymi nie wyłączy Duchá/ kędy mo=

9: wi: Zaden nie zna Syná iedno Oćiec/ y Oycá nikt nie zna iedno

10: Syn. (marg) **Iedność perfon w boſtwie.** (-) Bo táka ieft iedność perfon Bozkich/ że
gdy miánuią ie=

11: dnę/ druga fię w niey rozumie: wyiáwłzy fáme włafności perfon.

12: Stąd teź mamy/ iż Duch S. ieft práwym Bogiem. Bo naprzod

13: dołkonále zna Bogá/ ábo rzeczy Bozkie: czemu żaden rozum łtwo

14: rzony łproftác nie może. K temu iáko Duch ludzki zna to co ieft

15: w człowiecze/ przeto że ieft wnątrzny/ y łpołiftny człowiekowi: ták

16: teź Duch Boży znáiąc Bozkie rzeczy/ muſi być wnątrzny y łpołi=

17: łtny Bogu: co nie może być dano łtworzeniu.(marg) **Duch S. ieft Bogiem.** (-)

18: **Duchowny rozładza wšytko.**) Iáko ćieleśny człowiek nie poy=

19: muie rzeczy Bozkich/ ále tylko ładzić może o ziemłkich: ták ducho=

20: wny człowiek w koſćiele powłzechnym rozładza wšytkie rzeczy(marg) **Iáko duchowny
rozładza wšytko.** (-)

21: ták duchowne iáko y ſwieckie/ ták niebieskie iáko y ziemłkie/ ták

22: Bozkie iáko y ludzkie/ włzákże nie wšytkie Bozkie. A łam od źa=

23: dnego nie bywa rozładzony. Nie od wiernych/ bo fię z nimi zga=
24: dza: áni od niewiernych/ bo ci nie rozumieią rzeczy duchownych.
25: Wfzákże nie idzie zá tym/ żeby duchowny człowiek/ y z náuką y
26: z rozumem fwym/ nie miał być poddány kościołowi y przełożo=
27: nym iego: gdyż y Páweł ś. náukę fwą/ którą był wziął od Bogá
28: (to ieft/ od Chriftuśá/ iáko śam powieda) nie od ludzi/ poddał
29: rozładkowi infzych Apośtołow. (marg) **Káždy fię ma poddáwác rozładkowi kościoła Bożego. (-)**

rozdział: 3

30: ROZDZIAŁ III.

31: 1 Korynthianom iefzcze ćieleśnym nie mógł Páweł opowie=
32: dáć **fkryrych** [!] táiemnic wiáry. 3 Abowiem wádzili fię o náuczy=
33: ćiele fwe/ ktorzy tylko śługami byli. 7 Gdyż śam tylko P. Bog
34: śáfki y cnot pomnozenie dáie. 11 Y śam P. Chriftus ieft fundá=
35: mentem. 12 Ná ktorym kto zle ábo dobrze buduie/ okaże to dzień
36: śądu Bożego. 16 Nie mamy gwałćić kościoła Bożego/ ktorym
37: my iefteśmy. 21 Ani fię chlubić w śługách Bożych.

Y ia brá=

strona: 583

583.

Liśtu pierwfzego Rozd: 3.

(marg) **Sam kościoł kátholicki prawdę ma, ták w mleku iáko y w chlebie fwym: to ieft ták w náuce doskonálych, iáko y w niedoskonálych. (-)**

werset: 1

1: **Y** ia brácia nie mogłem wam mowić iáko du=
2: chownym/ ále iáko ćieleśnym. Iáko málu=
3: tkie w Chriftuśie/

werset: 2 nápawałem was mle=

4: kiem/ á nie pokármem: boćcie iefzcze nie mogli **znośić**:
5: áleć y teraz iefzcze nie możecie: bo iefzcze ćieleśni

6: iefteście.

werset: 3] Abowiem gdyż między wami ieft zaz=

7: drość y fwar *; ázażeście nie ćielefni/ y nie według(marg) * **y niefnaski.G. (-)**

8: człowieká chodźicie?

werset: 4] Abowiem gdy ieden mowi;

9: Iam ieft Páwłow; á drugi/ Apollo: ázażeście nie

10: " ludźmi"? Coż tedy ieft Apollo? á co Páweł?(marg) " **ćielefnemi.3 L. G. S. (-)**

werset: 5] **iedno**

11: " łudzy tego ktoremuście' vwierzyli/ á iáko káżdemu (marg) " **śłudzy przez ktoreście.G. (-)**

12: Pan dał.

werset: 6] Iam łzczepił/ Apollo polewał: ále Bog

13: dał pomnożenie.

werset: 7] A ták áni ten co łzczepi ieft czym/

14: áni ten co polewa: ále Bog ktory pomnożenie da=

15: wa.

werset: 8] A ten ktory łzczepi/ y ten co polewa/ iedno łą. A

16: káždy swoię zapłátę weźmie według prace swoiey.

(marg) **Zącz: 128.**

Wielka zacność duchownych páfterzow y káznodzieiow: że nie tylko łą śłudzy Chriftofowi, ále y pomocnicy do zbáwienia ludzkiego. (-)

werset: 9]

17: Abowiem ieftefmy pomocnikámi Bożymi: rolą

18: Bożą zoráną iefteście/ budowánim Bożym iefte=

19: ście.

werset: 10] Wedle łáski Bożej ktora mi ieft daná/ iáko

20: mądry budowniczy záłożyłem fundáment: á drugi

21: ná nim buduie. Lecz káždy niech baczy iáko ná nim

22: buduie.

werset: 11] Abowiem fundamentu innego nikt záło=

23: żyć nie może/ okrom tego który záložon ieft/ który

24: ieft Chriftns Iefus.

werset: 12] A iefli kto ná tym fundámen=

25: ćie wybuduie złoto/ śrebro/ kámienie drogie/ drwá/

26: śiáno/ łoméę;

werset: 13] kázdego robotá iáwna będzie: Bo

27: dzień " Páńfki' iáwną iá vczyni: " gdyż fię w ogniu ob=(*marg*) " **3 L. G. S.**

: " **iz przez ogień obiáwiona będzie.** (-)

28: iáwi': á kázdego roboty iáka ieft/ ogień ſprobuie.

werset: 14] Iefli ktorego robotá zoſtanie którą przybudował/

29: zapłátę weźmie.

werset: 15] Iefli ktorego robotá zgore/ ſzko=

30: dę odnieſie: lecz ſam będzie zbáwion; wízákże ták iá=

31: ko przez ogień.

werset: 16] Niewiećie iżeſćie koſćiołem Bo=

32: žym/ á Duch Boży mieſzka w was?

werset: 17] A iefli kto ko=

33: ſćioł Boży zgwałći/ tego Bog zátráći. Abowiem

koſćioł

strona: 584

Rozd: 3. do Korynthian.

584.

1: koſćioł Boży ſwięty ieft/ którym wy iefteſćie.

(*marg*) **Zácz: 129.** (-)

werset: 18]

2: Niech żaden íámeęo ſiebie nie zwodži. Iefli kto

3: zda fię **lobie** być mądrym między wámi ná tym ſwie=

4: ćie/ niech ię ſtánie głupim/ áby był mądrym.

werset: 19] Abo=

5: wiem mądrość światá tego/ głupstwem iest v Bo=

6: gá. Bo nápiáno iest: " Poimam' mędrce w chytro= (marg) " **ktory poimawa.G.** (-)

7: ści ich. Y záfię: Pan zna myśli mędrco w iż fą pro=

8: zne.

werset: 20] A ták niech fię nie chepi żaden w ludziách.

9: Abowiem wżytkoć iest wálze:

werset: 21] bądź Páweł/ bądź

10: Apollo/ bądź Cephás/ bądź świat/ bądź żywot/ bądź

11: śmierć/ bądź teráznieyfsze **rzeczy**, bądź przyfzłe: ` boć'(marg) `G. (-)

12: wżytko wálze iest:

werset: 22] á wy Chrifufowi: á Chrifus

13: Boży.

14: NAVKI Y PRZESTROGI.

15: **A kázdy fwoię zaplátę wezmie.**) Oto małz iálny text/ że ludzie

16: przez prace fwe rózne/ wezmą też rózną zaplátę w niebie: á iż v=

17: czynki z láski pochodzące záfługuią niebo/ y wiefzfe ábo mnieyfsze

18: w nim wefele y chwałę. Co iest przeciw Ewángelikom dziefiefzym. (marg) **Zasługi
vczynkow.** (-)

19: **Będzie zbáwion lecz ták iáko przez ogien.)** To mieyfsce Apoftol=

20: fkie/ ftárzy á święci Doktorowie o czyfcowym ogniu zgodnie ro=

21: zumieią/ y ták wykłádáią: że wierni ktorzy ná fundámencie Chri=

22: ftufie/ to iest ná wierze Páná Chrifufowey/ złoto/ frebro y dro=

23: gie kámienie buduią/ to iest dofkonáłą náukę y dofkonále vczyn=

24: ki/ bez żadney przyfády (iáko Apoftołowie/ Męczennicy/ y inni lu=

25: dzie dofkonáli) mogą fię nie bać ognia czyfcowego: bo ten złotu

26: y frebro nic nie záfzkodzi.(marg) **Czyfcowy ogien** (-) Lecz ktorzy ná tymże
fundámencie/

27: przy złocie y fbrze buduią też drzewo/ flomę y síáno: to iest/ ná=

28: uki y vczynki niedofkonále/ w ktorych fię lekkich grzechow przyfá=

- 29: dá náyduie; ci w dzień Páńlki/ to ieft w dzień ładny ktory bywa
- 30: po śmierci káżdego/ łzkodę podeymą. Bo to włztyko zgore/ á oni
- 31: łámi zbáwieni w prawdzie będą/ ále nie ináczey iedno przez ogień.
- 32: Słowá Auguŕtynowe łą: Będą zbáwieni ták iáko przez ogień.
- 33: Czemu? iedno iż tu budowáli ná fundámenćie drzewo/ síáno/ y
- 34: łłomę. Bo gdyby byli budowáli złoto/ śrebro/ y drogie kámienie/
- 35: byliby wolni od ogniá oboiego/ nie tylko onego wiecznego/ ále y
- 36: od tego (docześnego ábo czyścowego) ktory będzie karał te co
- 37: przez ogień zbáwieni będą. Bo ták nápiŕfano: Acz łam zbáwion
- 38: będzie/ ále ták iáko przez ogień.(*marg*) **Dwoiáki ogien ná onym świećie, wieczny y docześny.** (-) W táz y Ambroży ś. piŕząc ná to

Eeee

miejłce/

strona: 585

585.

Liŕtu pierwłzego Rozd: 4.

- 1: miejłce: Vczy/ práwi/ Apołtoł/ iż ácz zbáwion będzie/ ále męki o=
- 2: gniowe pierwey ćierpieć mułi: áby przez ogień oczysćiony/ był
- 3: zbáwiony: á nie iáko niewierni/ wiecznym ogniem był zázwdy
- 4: męczony. Ták y Theodoretus Gręczyn to miejłce wykłáda:
- 5: Ten wierzymy być ogień czyścowy/ w ktorym dułze bywáią czy=
- 6: ścone/ iáko złoto w piecu. Tak y Origenes/ y Oekumenius/ y in=
- 7: nych bárzo wiele.

rozdział: 4

8: ROZDZIAŁ III.

- 9: 1 Nie trzebá lekce połádzáć łług Bożych. 7 Strofuie Koryn=
- 10: thiany/ że łię z dárow Bożych wynołili/ iákoby ie łámi od łiebie
- 11: mieli. 8 A łámi łię wynołząc/ lekce powázáli y łáme Apołtoły.
- 12: 14 Choćia ie był Páweł w Chriłtułie porodził. 18 Obiecuie łię
- 13: w rychle przyłć do nich/ áby fałłzywe Apołtoły łkarał. (*marg*) **Lekcyá w Niedzielę czwartą Adwentu.** (-)

werset: 1

14: **T** Ak niechay " człowiek' o nas rozumie iáko o(marg) " **káždy.** (-)

15: ługách Christułowych/ y łzáfárzách táiem

16: nic Bożych.

werset: 2 " Tu iuż' **więc** łzukáią miedzy łzá=(marg) " **A zátymG.** (-)

17: fárzmi/ áby ktory náležion był wiernym.

werset: 3 Ale v mnie

18: to iełt namnieyłza żebych był od was łádzony/ ábo od

19: " dnia ludzkiego. lecz y łam łiebie nie łádzę.

(marg) " **od łádu ludzkiego.** (-)

werset: 4 Abowiem

20: łię w ni w czym nie czuię: włzákoż nie w tym iełtem

21: włspráwiedliwion: ále Pan iełt ten ktory mię łádzi.

(marg) **Zácz: 130.** (-)

werset: 5

22: A tákże nie łádzcie * przed czáfem/ áżby Pan przy=(marg) * **nic.G.** (-)

23: łzedł/ ktory też óswieci zákrycia cięmności/ y obiáwi

24: rády łerc: á tedy chwałá będzie káždemu od Bogá. *

werset: 6

25: A tomci bráčia obrocił ná fię y ná Apollá/ dla was:

26: ábyście fię náuczyl z nas/ " żeby fię nád to co iełt ná=

27: piáno/ ieden' zá drugim nie nádymał przeciwo dru=(marg) " **nád to co iełt nápiáno
nie rozumieć: áby fię iedenG.** (-)

28: giemu.

werset: 7 Abowiem ktoż cię rozłádzá? Coż też małz

29: czegobyś nie wziął? A iefliżeś * wziął/ przeczze fię(marg) * **też.G.** (-)

30: chlubiłz iákobyś nie wziął?

werset: 8 Iużeście náfyteni/ iu=

31: żeście vbogáteni: oprócz nas " kroluiećie': á bodaie=(marg) " **krolowáliście.G.** (-)

32: ście krolowali/ żebyśmy y my z wami krolowali.

(*marg*) **Zącz: 131.**

Lekcja ná dzień S. Iákubá wiétfzego áż do #. 16. (-)

werset: 9

33: Bo mniemam iż Bog nas oštátne Apoštoły

34: náznaczył/ iákoby ná śmierć fkazáne.

Abowiem

strona: 586

Rozd: 4. do Korynthian.

586.

(*marg*) **Lekcja o S. Wyznawcy. (-)**

1: Abowiem sstálifmy fię dziwowifkiem świátu/ y

2: ániołom/ y ludziom.

werset: 10 My głupi dla Chrifstufá; á wy

3: roftropni w Chrifstufie. myfmy flábi/ á wy mocni:

4: wy zacni/ á my beze czci.

werset: 12 Aż do tey godziny y lá=

5: kniemy/ y prágniemy/ y nádzy ieftefmy/ y bywamy po=

6: liczkowáni/ y tułamy fię/

werset: 12 y prácuujemy robiąc włá=

7: fnymi rękómá. gdy nas hánbiá/ błogofławiemy: gdy

8: nas prześláduiá/ tedy cierpimy:

werset: 13 gdy nam złorze=

9: czą/ modlimy fię. Sstálifmy fię iáko plugáftwá ' tego' (*marg*) **G. (-)**

10: światá/ **iáko** śmieci wlfzytkich áż dotąd.

werset: 14 Nie pifzęć

11: wam tego żebym was záfwtydził; ále nápominam

12: iáko dżiatki moje miłe. *

werset: 15

13: Abowiem choćbyście mieli dziefięć tyfięcy náu=

14: czyćielow w Chrifćuŝie/ wŝákże nie wiele oycow.

15: bomći ia was w Chrifćuŝie Ieŝuŝie przez Ewange=

16: lią vrodził. *

werset: 16

17: Profzę was tedy/ bądźćie náŝládowcámi moimi *.

(*marg*) * **iąkom y ia Chrifćuŝow.L. N. G.** (-)

werset: 17

18: Dla tegomći poŝłał do was Tymotheuŝá/ ktory

19: ieft fyn moy namilŝzy y wierny w Pánu: ktory wam

20: przypomni drogi moje ktore ŝą w Chrifćuŝie Ieŝuŝie/

21: iáko wŝędy w káżdym koŝćiele vczę.

werset: 18 | Iákobych nie

22: miał przyŝć do was/ ták ŝię niektorzy nádęli.

werset: 19 | Aleć

23: rychło przyidę do was/ ieŝli Pan będzie chćiał: y do=

24: znam nie mowy tych nádętych/ ále mocy.

werset: 20 | Abowiem

25: nie w mowieć ieft kroleŝtwo Boże/ ále w mocy.

werset: 21 | Coż

26: wolićie? z rozgáli mam przyŝć do was; czyli z miło=

27: ŝćią/ y z duchem ćichoŝći?

28: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

29: **Wŝákoż nie w tym ieftem vŝpráwiedliwiony.)** Nowowiernicy

30: nic nie wátpią/ iż ŝą w łańce Bożey y vŝpráwiedliwieni: Lecz

31: Páweł choćia nie czuł ná ŝumnieniu grzechu żadnego/ wŝákże nie

32: ŝmiał ŝmieie twierdzić żeby był vŝpráwiedliwionym: y niechćiał

33: tego ŝobie przywáŝczázć/ áby był ŝam ŝiebie/ z ŝercá ŝwego/ y z

34: wáŝnych myŝli ŝądził/ ále ten ŝąd ná on dzień Páńŝki odkłádał. (*marg*) **Zaden nie ieft pewien o ŝwym vŝpráwiedliwieniu.** (-)

strona: 587

587.

Liftu pierwszego Rozd: 5.

- 1: **Z rozgąli mam przyść do was.**) Apoftołowie y ich namieftnicy
- 2: máią moc karánia wyftępných/ y moc odpufzczenia tym co fię v=
- 3: znawáią: áby oboygá vzywáli według mądrości y baczenia fwe=
- 4: go/ y według czáfu y potrzeby.(*marg*) **Przełożeni duchowni máią moc karánia.** (-)

rozdział: 5

5: ROZDZIAŁ V.

- 6: 1 Korynthiany ftrofuie/ iż wżeteczniká/ w kázirodztwie iáwnie
- 7: miefzkáiącego ćierpieli miedzy łobą. 3 Ktorego podáie fzátáno=
- 8: wi. 6 Nápomináiąc ich/ áby wyczyściwłzy kwás grzechow/ w
- 9: czyftości Wielkánoc święcili. 9 Y chce áby nie mieli fpołeczno=
- 10: ści z Chrześcijány iáwnie grzelzącymi. (*marg*) **WTORA CZESCliftu, o wśeteczniku, y o tych którzy fię v Pogánow práwowáli.** (-)

werset: 1

- 11: **K** Oniecznie fłychác miedzy wámi porubftwo/
- 12: á takie porubftwo/ iákie fię y miedzy Pogá=
- 13: ny nie náyduie/ tak iż fnać ktoryś ma oycá
- 14: fwego żonę.

werset: 2] A wyście fię nádęli; á nie ráczeyeście

- 15: tego z záłością vzyli/ áby był wyięt z pośrzodku was
- 16: ktory tego vczynku fię ważył.

werset: 3] Ia iście **áč** nieprzy=

- 17: tomny ćiałem/ ále duchem przytomny iużem iáko
- 18: przytomny ofądził/ áby ten ktory * tak vczynił/(*marg*) * **to.1 L. G. S.** (-)

werset: 4] gdy

- 19: fię wy w imię Páná náfzego Iefu Chriftá zgromá=
- 20: dźicie y z duchem moim/ z mocą Páná náfzego Iefu=

21: íá */

(*marg*) * **Chriftufá.9 L. G. S. (-)**

werset: 5] áby **mowię** ten był oddan ízátánowi ná zát ráce=

22: nie íiałá: áby duch był záchowan " w dzień' Páná ` ná=(*marg*) " **w dzien fądny.**

: **3 L. G. (-)**

23: ízego' Iefufá ` Chrifufá'.

(*marg*) **2 L. NG. (-)** (*marg*) **Zącz: 133.**

: **Lekcja w Niedzielę Wielkonocną. (-)**

werset: 6]

24: Nie dobrać **to** íeft chlubá wáfzá. Azaż niewie=

25: íie íż trochá kwáfú wízytko zączynienie ząkwáfza?

werset: 7]

26: Wyczyścítefz * ítáry kwás/ ábyście byli nowym(*marg*) * **tedy.4 L. G. (-)**

27: zączynieniem/ íáko " bez kwáfú' íešteście. Abowiem Pá=(*marg*) " **przańni. (-)**

28: íchá náfzá íeft * ofiárowána/ Chrifufus.(*marg*) * **zá nas.G. S. (-)**

werset: 8] A tákże " vzy=waymy'(*marg*) " **obchodzmy święto.G. (-)**

29: waymy' nie w ítárym kwáfie/ áni w kwáfie złości

30: áni przewrotności: ále w przafńnikách fzczyrości y

31: prawdy. *

werset: 9]

32: Pífałem wam w liście/ ábyście fię nie miefzáli z

33: wízetecznymi.

werset: 10] á niezgoła z wízetecznymi fwiátá te=

34: go/ ábo z íákomymi/ ábo z drapieźnymi/ ábo z báłwo=

chwálcámi:

strona: 588

Rozd: 5. do Korynthian.

588.

1: chwálcámi: Bo ínáczy/ muśielibyście z tego świá=

2: tá wyniść.

(*marg*) **Zącz: 134.** (-)

werset: 11

- 3: Lecz teraz piłałem wam abyście się nie mieřzali:
4: ielli ten ktory się brátem miánuie/ ielt wřzeteczni=
5: kiem/ ábo łákomym/ ábo bálwochwálca/ ábo złorze=
6: czącym/ ábo piiánicą/ ábo drapieřcą/ żebyście z táko=
7: wym áni iedli.

werset: 12 Bo ázař moiá rzecz łádzic obce?

- 8: Azař wy řwoich nie łádzicie? " Lecz obce Bog " łádzic(*marg*) " **Bo.L.**
: " **łádzi.G.** (-)
9: będzie.' * Wyrzućcie złořniká z pořzodku siebie.(*marg*) * **przeřoř.G.** (-)

10: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 11: **Ia nie przytomny ciálem.**) Tu Páweł ř. vřywa řwey włáfney włá=
12: dzey Apoftolřkiej/ w zwięřzowaniu wřzeteczniká te^{řo} / záklináiąc go
13: przez list/ y przez mándat ábo rořkazanie/ chociař w niebytnořci.(*marg*) **Kłátwá kořcielna.** (-)
14: **Gdy się wy zgromadzić.**) Acz exekucya kłátwy byłá przy zgro=
15: mádzeniu wiernych: wřzákře zwiřchnořć y włádzá wydánia
16: kłátwy byłá przy Apoftole/ á nie przy wřzytkim kořciele ábo zgro=
17: mádzeniu wiernych/ iáko teraz chcą mieć odřczepieńcy. Bo moc
18: zwięřzowania y rozwięřzowania nie ielt dána wřzytkiemu kořcio=
19: łowi/ (áby iá miał káždy wierny/ ábo iey vřzywác mogł) ále prze=
20: łořonym kořcielnym/ ku pořytku kořciołá wřzytkiego.(*marg*) **Moc záklinánia przy kim ielt.** (-) Iáko y
21: Chryřoftom S. piřze/ wykłádáiąc one Páńskie řłowá: Powiedz
22: kořciołowi/ to ielt/ mowi przeřořonym kořcielnym.
23: **Z mocą Páná nářego.**) (*marg*) **Mocą Páńską pářterze záklináią.** (-) Wřzytká
tákowa moc y włádzá ná wy=
24: řtěpne/ bywa vřzywána y řpárowána imieniem y mocą Páná

25: Iefu Chriřtá: á ktokolwiek ią gárdzi/ ten gárdzi imieniem y mo=

26: cą Páná Chriřtuřową.

27: **Aby ten był oddan řsátánowi.**) Aby ludzie o tym vpewnieni by=

28: li/ iż wřzyřcy ktorzy řą w klátwie/ řą w mocy y w dzierzáwie řzá=

29: táńřkiey/ y od obrony y opieki Páná Chriřtuřowey oddaleni/ řko=

30: ro řentencyą przełożonych kořcielnych/ od ćiałá iego y Sákrámen=

31: tow y od obcowánia wiernych Kátholikow bywáią oddzieleni:

32: dał był Pan Bog tę moc Apořtołom y przełożonym kořcielnym/

33: ná onych poczátkách/ áby řzátan opętał ćiało ząklętego. Iáko gdy

34: Pan Chriřtus Iudařzą wyobcował/ wnet go řzátan pořiadł.*(marg)* **Ząklęći bywáli od czártá opętáni.** (-)

35: Ták řkoro Páweł Alexándrá y Hymeneuřzą ząklął/ wnet od řzátá=

36: ná byli opętáni: y Piotr S. (iáko Auguřtyn S. řwiádczy) pier=

37: wey ząklął Anániařzą y Sáphireř/ á potym ná znák mocy řwey/ y

38: na řtrách řentencyey/ nagłą ie řmierćią pokarał. Táž moc y teraz

Eeee 3

trwa w

strona: 589

589.

Liřtu pierwřzego Rozd: 6.

1: trwa w kořćiele/ y nád klętymi bywa rořćiągána: ktorych ácz nie

2: ćiałá/ ále duřze tákże bywáią od czártá opętáne/ iáko zgodnie

3: řwiádczą wřzyřcy doktorowie. Abowiem to iefł kazń naywięřza

4: pod řłóńcem/y křztałł iákiř wiecznego potępienia/ y od tego mie=

5: czá duchowne^{řo} vmieráią wřzyřcy/ ktorzy kořćiołá nie řą pořłufzni.*(marg)* **Ząklętych duře czárt pořiada.** (-)

6: **Abowiem Pářchá nářsá.**) Stąd widzimy/ iż báránek Wielkono=

7: cny Zydowřki (ktořego y tu/ y w Ewáńgeliey Pářchą zową) był

8: figurą ofiárowánia Chriřtá Páná: ktery tákże miał być pierwey

9: ofiárowány/ á potym pořywány. *(marg)* **Ofiárá Mřsey S.** (-) A gdyř Apořtołowie ná ořtá=

10: tniey wieczery pořywáli ćiałá Chriřtuřowego/ iáko práwego bá=

- 11: ránká Wielkonocnego; tedyć pewnie támże Pan Chriřtus ćiało
- 12: řwoie pierwey Bogu ofiárował/ á potym ie vczniom ku pożywá=
- 13: niu podał.
- 14:
- 15: **Zebyście z tákowymi áni iedli.**) Z Pogány dopuřcza Apořtoł
- 16: wiernym iádác: Lecz z Chrzeřcijány iáwnie grzeřzácymi/ á zwła=
- 17: řczá z wyklętymi/ y od kořciołá ofádzonemi/ iáko y z hæretykámi
- 18: y z odřczepieńcámi/ řadney řpołecznořci wiernym nie dopuřcza.
- 19: **Rzym:** 16. 17. **Tit:** 3. 10. 2. **Theff:** 3. 14. 2. **Ian** 10. (*marg*) **Z záklętymi obcowác fię nie godzi.** (-)

rozdział: 6

20: ROZDZIAŁ VI.

- 21: 1 Strofuie Korynthiany/ iř fię právowáli przed řędzią Po=
- 22: gáńřkim. 9 Wyliczáiąc grzechy/ ktorych winni/ nie mogá być
- 23: zbáwieni. 12 Nie wřzytko pożyteczno/ co ieřt dozwolono. 13 Dla
- 24: wiela przyczyn każe fię řtrzedz porubřtwá ábo wřzeteczeńřtwá.

werset: 1

- 25: **S** Mieřz ktory z was máiac řpráwę przećiw dru=
- 26: giemu/ " řádzic fię przed nieřpráwiedliwymi/ á
- 27: nie przed řwiętymi'?

(*marg*) " **to ieřt, právowác fię przed Pogány, á nie przed Chrzeřciány.** (-)

werset: 2 Azař niewiećie iř řwię=

- 28: ći będą řwiát * řádzic? A ieřliř wy řwiát řádzic ma=(*marg*) * **ten.N. L.** (-)
- 29: ćie: nie godniřećie řádzic " **řeczy** namnieyřzych'.

(*marg*) " **řádw namnieyřsych? G.** (-)

werset: 3 Nie

- 30: wiećie iř ánioły řádzic będziemy? nierzkác řeczy do=
- 31: czeřne?

werset: 4 Przeto tedy maćieli řády o řeczy " docze=

32: śne'/ wyładźciełz te ná łąd/ ktorzy łą podleyłzy w ko=(marg) " **temu żywotowi słuzące.G. (-)**

33: ściele.

werset: 5] Mowięć ku ząwłtydzeniu wólzemu. Tákże

34: nie máłz miedzy wámi mądrego żadnego/ ktorzyby

35: mógł rozłądzić miedzy brátem łwoim?

werset: 6] Ale łię brát

36: z brátem práwuie: y to przed niewiernymi?

werset: 7] Prze=

to tedy

strona: 590

Rozd: 6. do Korynthian.

590.

1: to tedy iuz koniecznie ielł w was wyłtępek/ że łądy

2: miedzy łobą miewacie. Czemuł rączy krzywdy nie

3: ćierpicie? czemu rączy łzkody nie podeymuiećie?

werset: 8]

4: Ale wy krzywdźcie y łzkodźcie/ á ielłzce bráciią.

werset: 9]

5: Aza niewiećie iż niełpráwiedliwi nie odźiedziczą

6: krolełtwá niebieskiego? Nie myłćie łię/ áni włzete=

7: cznicy/ áni bálwochwálcy/ áni cudzołoznicy/ áni pło=

8: tliwi/ áni Sodomczycy/

werset: 10] áni złodźieie/ áni łákomi/

9: áni piiánice/ áni złorzeczący/ áni drapiełzce nie odzier

10: żą dźiedzictwá krolełtwá niebieskiego.

werset: 11] Y tymi=

11: ście " w práwdzie' byli: áleśćie omyći/ áleśćie poświę=(marg) " **niektorzył L. K. G. S. (-)**

12: ceni/ áleśćie włpráwiedliwieni w imię Páná náłzego

13: Iefu Chriřtá/ y w Duchu Bogá náźzego.

(*marg*) **Zácz: 135.** (-)

werset: 12

14: Wřzytko mi wolno/ ále nie wřzytko poźyteczno.

15: Wřzytko mi wolno/ ále fię ia w moc niczemu nie pod=

16: dam.

werset: 13 " Pokarm' **słuzy** brzuchowi/ á brzuch pokármom:(*marg*) " **pokármym.G.** (-)

17: lecz Bog y ten y one zepłuie: A ciáło nie ma **słuzyć** w=

18: řzeteczeńřtwu/ ále Pánu/ á Pan ciáłu.

werset: 14 A Bog y Pá=

19: ná wzbudźił/ y nas wzbudźi przez moc swoię.

werset: 15 Nie=

20: wiećie iż ciáła wářze řą członkámí Chriřtuřłowymi?

21: wźiáwřzy tedy członki Chriřtuřłowe/ vczynię ie człon=

22: kámí wřzetecznice? nie day tego Boże.

werset: 16 Aza nie=

23: wiećie/ iż ten co fię złącza z wřzetecznicą/ " sřtáie fię' (*marg*) " **ieft.G.** (-)

24: iednym ciáłem? Abowiem (mowi) będą dwa " w ie=

25: dnym ćiele'.

(*marg*) " **w iedno ciáło.G.** (-)

werset: 17 A kto fię złącza z Pánem/ iednym du=

26: chem ieft.

werset: 18 Strzeźćie fię porubřtwá. Wřzelki * grzech(*marg*) * **bowiem.L. S.** (-)

27: ktoryby człowiek vczynił/ nie ieft ná ćiele: ále porub=

28: řtwo płodzący/ przeciwiwo włáfnemu ciáłu grzeřzy.

werset: 19 Aza niewiećie iż " członki wářze' řą kořćiołem Du=(*marg*) " **ćiáła wářse.G.** (-)

29: chá świętego ktory w was ieft/ ktorego macie od

30: Bogá/ á nie iefteřćie řwoi?

werset: 20 Abowiemeřćie kupie=

31: ni zaplątą wielką'. Chwalcież * y noście' Bogá w(marg) **G.**

: * **tedy.G.**

: **G.** (-)

32: cíele wálzym *.

(marg) * **y w duchu wálszym, ktore fą Boże.G.** (-)

Náuki

strona: 591

591.

Lištu pierwszego Rozd: 7.

1: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

2: **Święci będą świat fądzić.)** Apoštołowie y inni dołkonáli Chrze=

3: ścijáni/ ktorzy wšytko dla Páná Chrifutáf opuścili/ będą w dzień

4: fądny świat z Chrifutefem fądzić. (marg) **Święci będą świat z Chrifutefem fądzić.** (-)

5: **Ieft wyštepek w was.)** Acz nie zówłze ieft grzech práwować fię

6: y pozywác kogo: wšákże rzadko bez grzechu być może: gdy fię(marg) **Práwowanie ieft niebezpieczne.** (-)

7: kto práwuie ábo prze łákomštvo/ ábo z nienawiścią/ z gniewy y z

8: íwary/ ábo przyczyniáiąc fáłszu y zdrády/ ábo ze zgorńzeniem in=

9: nych. Przetoż przyftoyniey ieft miłósci y dołkonálości Chrześci=

10: áńskiey/ ráczey krzywde y fzkodę cíerpieć/ á niżli fię práwować.

11: **Aleście omyći, aleście poświęceni.)** Stąd znác/ że wšpráwiedli=

12: wienie ieft nie tylko zá fpráwiedliwego poczytánie/ ále prawdzi=

13: we omyćie/ poświęcenię/ grzechow zgłádzenie/ á fpráwiedliwoścí

14: wżyczenie. Pátrż; **Rzym: 2. 13.**(marg) **Wšpráwiedliwienie co ieft.** (-)

15: **Przećiwko włáfnemu cíáłu grzesy.)** Wšzeteczeństwo nie tylko

16: dułżę (iáko inne grzechy) ále y cíáło płuie/ obraża y plugáwi/ wię=

17: cey niżli inne wšytkie grzechy.(marg) **Porubštvo cíełski grzech.** (-)

rozdział: 7

18: **ROZDZIAŁ VII.**

19: 1 Vczy o małżeńštwie y wżywániu iego. 6 Nápominiájąc

- 20: wŕzytkich do bezżenŕstwá/ ile być może. 8 y 27 Tym co nie
- 21: łá w małżeńŕtwie rádząc/ áby ták zoŕtáli. 10 A małżonkom
- 22: rofkázuiąc/ áby ŕię nie rozłączáli. 12 Iáko ŕię wierny obcho=
- 23: dzić ma z małżonkiem niewiernym. 17 y 27 Káždy ma trwáć
- 24: w tym ŕtanie/ w ktorým powołan ieŕt do Chrzeŕcijáńŕkiej wiáry.
- 25: 25 Dziewictwo przekłáda nád małżeńŕtwo. 29 Pozwala y wto=
- 26: rego małżeńŕtwá/ byle z wiernym. (marg) **TRZECIA CZESC**o małżenŕtwie y **beżżenskim ŕtanie.**

: **Zácz: 136.** (–)

werset: 1

- 27: **L**ecz o tym coŕcie mi piáli: Dobrzeć ieŕt czło=
- 28: wiekowi " nie tykác ŕię niewiáŕty.

(marg) ' **to ieŕt z żoná nie obcowác.** (–)

werset: 2 wŕzákże " dla

- 29: porubŕtwá'/ niech káždy ma fwoię żonę/ á ká=(marg) " **dla porubŕtw.G.** (–)
- 30: źda niech ma ŕwego mężá.

werset: 3 Mąż niechay żenie " po=

- 31: winnoŕć' oddáie: tákże teź y żoná mężowi.(marg) " **powinná życzliwoŕć.G.** (–)

werset: 4 Zoná

- 32: ' niechay' nie ma w mocy ciáłá ŕwego/ ále mąż. Tákże(marg) **K. G.** (–)
- 33: y mąż nie ma w mocy ŕwey ciáłá ŕwego/ ále żoná.

werset: 5

- 34: Nie wymawiaycie ŕię ieden drugiemu: chybáby z
- 35: ŕpolnego zezwolenia do czáfu/ ábyŕcie wolnieyŕzy by=
- 36: li ná * moditwę: á záŕię wracaycie ŕię do tegoź/ áby(marg) * **poŕt y.K. G. S.** (–)

was ŕzá=

strona: 592

Rozd: 7. do Korynthian.

592.

- 1: was ŕzátan nie kuŕił/ dla wáŕzey nieŕtrzymawáloŕci.

werset: 6] A toć mowię według pofolgowánia/ nie według ro=

2: Íkazánia.

werset: 7] Abowiem chciałbym áby wżyſcy ludzie

3: byli iákom y ia: ále káždy ma włafny dar od Bogá:

4: ieden ták/ á drugi owák.

werset: 8] Lecz mowię " nie żonátym' (*marg*) " **ábo nie mężátym.** (–)

5: y wdowam: Dobrze im ieſt ieſliżeby ták trwály iáko

6: y ia.

werset: 9] Ale ieſli fię nie wſtrzymawáią: niech w mał=

7: żeńſtvo wſtąpią. Bo lepiej ieſt w małżeńſtvo wſtą=

8: pić/ niżeli gorzeć.

werset: 10] Lecz w małżeńſtwie będącym

9: rofkázuię nie ia/ ále Pan; iżby fię żoná od mężá nie

10: odłączáá.

werset: 11] A ieſliby fię odłączyłá/ niechayże trwa

11: bez małżeńſtwa/ ábo fię niech z mężem poiedna. A

12: mąż żony niech nie opuſzcza.

(*marg*) Dotąd mowił o ſtrzymawáłości małżonkow: á teraz tych vczy, którzy ieſzcze w małżeńſtvo nie wſtąpili.

⌋ Zącz: 137. (–)

werset: 12]

13: Bo inżym/ ia mowię/ nie Pan. Ieſli ktory brát

14: ma żonę niewierną/ á tá z nim zezwála mieſzkáć: nie=

15: chay ieſy nie opuſzcza.

werset: 13] Y żoná ieſli ktora ma mężá

16: niewiernego/ á on zezwála mieſzkáć z nią: " niechay

17: nie opuſzcza mężá'.

(*marg*) " niech go nie opuſzcza.G. (–)

werset: 14] Abowiem poſwięcon bywa mąż

18: niewierny przez żonę wierną: y żoná niewierna by=

19: wa poświęcona przez mężá wiernego. bo inaczey

20: działki wálze byłyby nieczyłtymi: á teraz łwiłtymi

21: łą.

werset: 15] A ieli niewierny odchodzi/ niechze odchodzi.

22: Abowiem nie ielt zniewolon brát ábo łiołtrá w tá=

23: kowych **rzeczách**. áno ku pokoiowi wezwał nas Bog.

werset: 16]

24: Abowiem co wiełz żono/ ieli mężá zbáwiłz? ábo co

25: wiełz mężu/ ieli żonę zbáwiłz?

werset: 17] Iednák iáko kázde=

26: mu wdzielił Bog/ iáko **kázde**^{g0} wezwał Pan/ ták niech

27: połtępuie/ Y " iáko' w kázdym kołściele vczę.(*marg*) " **tákże.K. G.** (-)

werset: 18] Obrze=

28: zánceł kto wezwány ielt? niechayze nie przywodzi

29: nieobrzezki. W nieobrzezce kto wezwány ielt? nie=

30: chayze łię nie obrzezuie.

werset: 19] Obrzezánie nic nie ielt/ y

31: nieobrzezka nic nie ielt: ále záchowánie Bożego przy=

32: kazánia.

werset: 20] Kázdy w wezwánium ktorým ielt wezwan/

33: w tymże niechay trwa.

werset: 21] Ieltes wezwan niewolni=

Ffff

kiem?

strona: 593

593.

Łiłtu pierwłzego Rozd: 7.

1: kiem? niedbayze. ále ieli też moželz być wolnym/ rá=

2: czey **tego** vżyway.

werset: 22] Abowiem niewolnik wezwány w

3: Pánie/ iestći Pánu ofwobodzonym: tákże też ktory

4: iest wezwan wolnym/ iest niewolnikiem Chrístufo=

5: wym.

werset: 23 Drogoście kupieni/ nie bądźćiesz niewolni=

6: ki ludzkimi.

(*marg*) **Zącz: 138.** (-)

werset: 24

7: Káždy w czym iest wezwan " brát' w tym niech(*marg*) " **bráćia.3 L. K. G. S.** (-)

8: trwa przed Bogiem.

werset: 25

9: A o pánnách ácz nie mam rofkazánia Páńfkie=

10: go: wżákoż rádę dáię/ iáko ten ktorym od Páná mi=

11: łósierdzia doftąpił ábych był wiernym.

werset: 26 Mniemam " tedy' to być **rzeczą** dobrą/ dla teráznieyfzey potrzeby/ iż(*marg*) "

bowiemN L.A mniemamN L. (-)

12: dobra iest **rzecz** człowiekowi ták być.

werset: 27 Przywiązaneś

13: do żony? nie szukayże rozwiązánia. Rozwiązányś od

14: żony? nie szukayże żony.

werset: 28 A iestlibyś fię **tez** ożenił/ nie

15: zgrzeżyłeś. Iestliby też pánná szła zá mąż/ nie zgrze=

16: szylá. Wżákże trapienie " ciáłá' mieć będą tákowi. A(*marg*) " **w ćiele.G.** (-)

17: iac wam folguię.

werset: 29 " To tedy' powiedam bráćia/ **iz** " czás(*marg*) " **A toć.G.**

: " **czás skrocony iest nápotym; áby y ći.G.** (-)

18: krotki iest: to zoftáie/ áby ći' co żony máią/ byli iáko=

19: by **ich** nie mieli:

werset: 30 á ktorzy płaczą/ iákoby nie płaká=

20: li: á ktorzy fię wefelą/ iákoby fię nie wefelili: á ktorzy

21: kupują/ iákoby nie dźierzeli:

werset: 31] á ktorzy vzywaią fwiá

22: tá tego/ iákoby nie vzywáli. boć " przemiia' křztałt(marg) " **ábo zdradza, bo słowo Græckie oboiáko fię rozumieć może.** (-)

23: świátá tego.

werset: 32] A chcę ábyście byli bez kłopotu. Nie=

24: żonáty ftára fię o rzeczách Páńfkich/ iákoby fię podo=

25: bał Bogu.

werset: 33] A ktory fię ożenił/ ftára fię o rzeczách

26: świeckich/ iákoby fię podobał żenie: " y rozdzielon ieft.

(marg) " **Rozne są niewiáftá y pánná. Niemężáta myśli.G.Ale to czytanie odrzuca HieronymS.** (-)

werset: 34]

27: Y białągłowá niemężáta y pánná/ myśli' o rzeczách

28: Páńfkich: áby byłá święta y ciálem y duchem. * (marg) **Zácz: 139.** (-)

29: A ktora szlá zá muž/ myśli o rzeczách świeckich:

30: iákoby fię podobała mężowi.

werset: 35]

31: A toć mowię ku pożytkowi wáłzemu/ " nie ábym(marg) " **Nie żebych was przymusił poniewolnych. Auguřtin: Hieron: Theodor: Theophilact.** (-)

32: ná was sídło wrzucił/ ále ku temu co ieft poczciwe=

33: go/ y coby was řpołobiło " do řluzby Páńfkiey'; bez ro=(marg) " **do modlenia fię Pánu.L. K.** (-)

řtárgnienia.

strona: 594

Rozd: 7. do Korynthian.

594.

1: řtárgnienia.

werset: 36] A ieřli to łobie kto zá fromotę ma iř

2: pánná ie⁸⁰ ieř dorosła/ á **iuz** ták muři być: co chce niech

3: czyni. nie grzeszy/ " iefli poydzie zá mąż'.

(*marg*) " **niech idzie zá mąż.1 L. G. S.** (-)

werset: 37 " Bo kto' po=(*marg*) " **Lecz kto.G.** (-)

4: ftánowił mocnie w fercu fwym/ potrzeby nie máiąc/

5: á máiąc w mocy fwą włafną wołą/ y to poftánowił

6: w fercu fwym/ áby záchował pánnę fwą; dobrze czy=

7: ni.

werset: 38 A ták y **ten** ktory dáie zá mąż ` pánnę fwoię'/ do=(*marg*) ` **G.** (-)

8: brze czyni: y ktory nie dáie zá mąż/ lepiey czyni.

werset: 39 Zo=

9: ná związána ieft z zakonem/ poki żywie mąż iey. á ie=

10: fliby záfnał mąż iey/ wolna ieft *: niech idzie zá kogo(*marg*) * **od zakonu.N. L.** (-)

11: chce: tylko **áby**" w Pánie.

(*marg*) " **to ieft, zá Chrześciániná. Hieron: Tertul.** (-)

werset: 40 Ale fzczeńliwfa będzie/ ie=

12: fliby ták zoftała/ wedle moiey rády. A mniemam żeć

13: y ia mam Duchá Bożego.

(*marg*) **Stan wdowi lepszy ieft y błogśławienfsy, á niżli małżenski.** (-)

14: NAVKI Y PRZESTROGI.

15: **Niech káždy ma fwoię żonę.**) Nie rzekł: Niech káždy żonę poy=

16: mie ktory iey nie ma: iáko dziś odfzczepieńcy obłędnie wykłádá=

17: ią (Boby był łam przeciwko łobie/ mowiac trołzkę niżej: Aby nie

18: łzukał żony ten/ ktory iey nie ma) Ale każe/ áby żonáty miał żonę

19: fwoię/ áby iey nie opułzczał/ ále áby miełzkał y obcował z tą ktorą

20: poiął pierwey niżli wwierzył. Bo tu Páweł święty ná pierwíze ná pierwíze

21: pytanie Korynthian odpowiada; ktore nie toć było: Iefli fię go=

22: dzi/ ábo nie/ żonę poiąć? Ale/ Iefli ci ktorzy żony máią/ náwróci=

23: włzy fię ná wiárę Chrifufowę/ máią z nimi iáko y pierwey obco=

24: wác/ czyli ie opuścić/ á miełzkác w czyłtości? Hieron: lib: 1. cont:

25: Iouin. Chryfost: in hunc locum homil. 19. (marg) **Zaden fię nie powinien ożenić.** (-)

26: **Abysście fię vdáli ná modlitwę.)** Iełliż świecki y którykolwiek

27: wierny modlić fię dobrze nie może/ kiedy fię nie wtrzymá od mał=

28: żeńskiey spráwy: tedyć kápłan/ który fię ma záfwsze modlić/ y ofiá=

29: ry zá lud ofiárowáć/ powinien być záfwsze bez małżeńtwá. **Hie=**

30: ron: lib: 1. cap: 19. con: Iouin. Pátrz wyżłzey/ **Luk: 1. 23. (marg) Beżzenftwo kápłánskie.** (-)

31: **Iákom y ia.)** Stąd znáć/ iż Páweł S. nie miał żony/ ále w czy=

32: śćtości żył.(marg) **Páweł nie żonáty.** (-)

33: **Lecz iełli fię nie wtrzymáią.)**(marg) **Perfony Bogu poślubione zá mąż iść nie mogá.** (-) To mowi o pánnách/ ktore iełzyczne

34: czyśtości nie ślubily. Bo ktore po ślubie czyśtości Bogu vczy=

35: nionym zá mąż idá; te máią potępienie/ y cudzołożnicámi Chri=

36: śćtułowemi fię sftáwáią.

37: **Lepiey ieft w małżeńtwo wftąpić.)** Y to słowo náleży tylko

Ffff 2

tylko/ ktore

strona: 595

595.

Lištu pierwszego Rozd: 7.

1: tym/ ktore czyśtości Bogu nie ślubily. Bo ktora fię Chriśtułowi

2: poświęciłá/ tá iuz w małżeńtwo wftąpiłá/ iuz z nieśmiertelnym

3: mężem ieft złączoná. Przetoż iełliby chćiáłá iść zá inżego/ prá=

4: wem pośpolitym cudzołoży/ y śmierć záłługuie.

5: A gorzeć ná tym mieyfcu/ nie iełtci pokuły cíełefne

6: ćierpieć (iáko odźczepieńcy fáłszywie wykłádáią) ále nierządnie

7: żyć/ y dáć fię pokułam cíełefnym zwyciężáć. Lecz iáko żoná ktora

8: ma mężá ábo íchorzáłego/ ábo ná woynie/ ábo w więzieniu/ ábo

9: w dálekich ítronách będącego/ nie może prze to iść zá drugiego

10: mężá/ iż pokuły ćierpi:(marg) **Co ieft gorzeć.** (-) ále powinna ieft modlitew/ pořtow y cíá=

11: íá vtrápienia przeciw pokułom vżywáć: ták też perfony Bogu

- 12: oddáne/ nie do małżeńtwá ziemskiego fię wćiekác/ ále podobnych
- 13: lekarftw przeciw pokufom cielesnym wzywác fą powinne.
- 14: **Niechay trwa bez małżeńtwá.**) Iáko żoná mężá opuściwłzy/
- 15: dekretem Chriftufowym y Páwłowym nie może iść zá drugiego
- 16: mężá: Ták teź mąż opuściwłzy żonę (choćia y dla cudzołóstwá)
- 17: nie może inney poiąć poki oná żywá. **Mat:** 5. **Mar:** 10 **Aug:** de
- 18: **bono coniug:** cap 7 Pátrz wyżłzey **Mat:** 19. 9. (*marg*) **Po rozwodzie przećię trwa związká małżenska.** (-)
- 19: **Ia mowię nie Pan.**) Stąd fię wczymy/ iż Pan Chriftus wiele rze
- 20: czy oprócz tych ktorých sam wczyl/ zołtáwił poftánowieniu y íprá=
- 21: wie Apoftólow y potomkow ich: ktorzy mogą wedle czáfu y
- 22: potrzeby y to y owo rofkázác y rádźić/ y nas ná pośłufzeńtwa
- 23: obowiazác. (*marg*) **Wftáwy Apoftolskie.** (-)
- 24: **Poświęcon bywa mąż niewierny.**) To iest/ częfto fię przygadza/
- 25: że ieden przez drugiego bywa ná wiárę náwrocony/ y tym ípofo=
- 26: bem bywa poświęcony.
- 27: **A teraz świętymi fą.**) Nie żeby dziatki/ choćia z rodzicow wier=
- 28: nych národzone/ miály być świętymi/ poki nie fą okrzczone: iáko
- 29: Kálwiniftowie obłędnie trzymáią: ále iż do krztu S. bywáią
- 30: przywiedzione/ gdzie dopiero bywáią poświęcone. (*marg*) **Dziatki fię nie rodzą świętymi.** (-)
- 31: **Ale záchowanie przykazánia Bożego.**) Obácź co fię Bogu na=
- 32: więcey podoba/ y co práwym Chrześcijáninem człowieká czyni:
- 33: nie lámá íście wiárá/ ále záchowanie Pánłkiego przykazánia/ ábo
- 34: wiárá ktora przez miłóść dobrze czyni. **Gal:** 5. 6. **y** 15. (*marg*) **Nie lámá wiárá, ále y wczynki Chrześcianinem czynią** (-)
- 35: **Rádę dáie.**) Infza iest rádá/ á infze przykazánie. Rádę dáią/
- 36: ábyfmy pánieńtwa záchowáli: ábyfmy fię od mięfá y od winá
- 37: wftzymáli: ábyfmy wízytko przedáli/ y vbogim rozdáli. (*marg*) **Infza rádá, á infze przykazánie.** (-) Ale ro=

38: kázuią/ ábyłmy ípráwiedliwie żyli/ áby káždy człówiek ítrzegł íię

39: złego/ á náłłádował dobrego. Rády kto rad włúcha y wypełni

40: ią będzie miał wíętfzá chwałę. Lecz kto nie wypełni przykazánia/

iełli íię

strona: 596

Rozd: 8. do Korynthian.

596.

1: iełli íię pokutą nie wípomoże/ nie vydzie karánia. **Aug:** **ferm:** 61.

2: **de temp.**

3: **Iełliby pánná íslá zá máž.**) Y tu o pánnách wolnych mowi/ kto=

4: re ślubu czyfłóści nie máią. Bo ktore po ślubie czyfłóści w mał=

5: żeńftwo wftępuią/ te ciężey niżli cudzołożnice grzelzą. **August:**

6: **Ambrof:** **Hieron.**

7: **Niezonáty ftára íię.**) Tu íię odftzczepieńcy náuczyc mogą. Na=

8: przod/ íz pánieńftwo/ y bezzeńftwo/ nie dla tego tylko nád małżeń=

9: ftwo bywa przekłádáne/ íz íeft ftan dáleko ípokoyńieyfzy: ále íz też

10: íeft do ftużby Bożey ípofobńieyfzy. Druga/ íz pánieńftwo ma

11: w łobie Bogu miłą czyfłóść y ftwátobliwość ták dułze íáko y íiá=

12: łá/ íáka w małżeńftwie byc nie może. Trzecia/ íz przeto kościoł

13: chce mieć kápłany nie zónáte áby íię od Bogá nie oddzieláli/ ále

14: áby íię íemu lámemu podobáli/ będac ftwétymi y czyftymi ná du=

15: fzy y ná íiele. **(marg)** **Stan beżzenski lepfy niż małżenski.** (–)

rozdział: 8

16: ROZDZIAŁ VIII.

17: 1 Acz rzeczy báłwanom ofiárowánych pożywác nie íeft grzech

18: íam z íiebie. 4 Gdyż báłwan nic nie íeft. 7 Wízákże íię ich po=

19: żywác nie godzi przeciw ftumńieniu/ 9 Abo z zgorńzenim ínych. **(marg)** **CZWARTA**

CZESC, o pokármiech báłwanom ofiárowánych. (–)

werset: 1

20: **L** Ecz o rzeczách báłwanom ofiárowánych/

21: wiemy iż wŕzyŕcy vmieiętność mamy. V=

22: mieiętność nádyma/ á miłość buduie.

werset: 2] A ie=

23: ĺli kto mniema żeby co vmiał/ iefzrze niewie/ iáko

24: mu vmieć potrzebá.

werset: 3] Lecz iefli kto miłuie Bogá/

25: ten poznan ieft od niego.

werset: 4] O pożywaniu tedy rze=

26: czy bálwanom ofiárowánych/ wiemy iż bálwan nic

27: nie ieft ná ŕwiećie/ á iż żaden inŕzy Bog nie ieft ie=

28: dno ieden.

werset: 5] Abowiem choć ĺá **ći** ktore bogi zowiá/

29: bądź w niebie/ bądź ná źiemi (iákoż ieft wiele bo=

30: gow/ y wiele pánow)

werset: 6] ále v nas ieden ieft Bog/

31: Oćiec/ z ktorego wŕzytko/ á my " ku niemu': y ieden(*marg*) " **w nim.N. L. S.** (-)

32: Pan/ Iefus Chriftus/ przez ktorego wŕzytko/ á my

33: przezeń.

werset: 7] Ale nie we wŕzytkich ieft * wiadomość. (*marg*) * **tá.G.** (-)

34: Abowiem niektorzy dotychmiałt ŕumnienie máiać z

35: ŕtrony bálwaná/ przedŕię iáko rzecz bálwanom ofiá=

Ffff 3

rowaną

strona: 597

597.

Liŕtu pierwŕzego Rozd: 8.

1: rowaną iadáia: á ŕumnienie ich będąć mdłe/ poka=

2: łáne bywa.

(*marg*) **Zácz: 140.** (-)

werset: 8]

3: Lecz nas pokarm nie záleca Bogu: Bo choćby=

4: śmy iedli/ nic nam nie przybywa: á choćbyśmy nie ie=

5: dli/ nic nam nie vbywa.

werset: 9 Iednák pátrzcíe áby śnadź

6: tá wolność wáfzá nie byłá ku zgorźzeniu mdłym.

werset: 10 A=

7: bowiem iefliby kto vyźrzał " tego który ma' wiadó=(marg) " **ćiebie który maś.G.** (-)

8: mość/ á on " w bálwochwálnicy' pożywa: izali fum=(marg) " **w kościele báltwáńskim** (-)

9: nienie " iego/ będąc mdłe'/ nie weźmie pochopu do(marg) " **onego który ieft mdły.G.**
(-)

10: iadánia rzeczy báltwanom ofiárowánych?

werset: 11 Y zgi=

11: nie " zá oną twoią wiadomością' brát mdły/ dla kto=(marg) " **zá twoim sumnieniem.N.**
L. (-)

12: rego Chriřtus vmárl?

werset: 12 A grzeřzac ták przećiw brá=

13: ćiey/ y obraźáiac mdłe ich sumnienie; przećiw Chri=

14: řtuřowi grzeřzycie.

werset: 13 A przeto iefli pokarm obraźa

15: brátá mego: nie będę iadł mięśá ná wieki/ ábym brá=

16: tá mego nie zgorźzył.

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **Vmieiętność nádyma.**) Náuká ábo vmieiętność bez miłości

19: nádyma/ y nic nie pomaga: lecz miłością okrařzona/ buduie.

20: Aug: lib: 9. cap: 20. Ciuit.D.(marg) **Náuká ktora pożyteczna.** (-)

21: **Báltwan nic nie ieft.**) Nie z řtrony máteriey/ ktora coźkolwiek

22: ieft: ále z řtrony formy/ iż to znáczy co nic nie ieft/ ábo czego nie

23: mářz ná świećie.(marg) **Báltwan iáko nic nie ieft.** (-)

rozdział: 9

- 25: 1 y 12 Páweł nie brał żywności od Korynthian/ ktorým łłu=
26: żył w náuce y w kazániu; áby odiał wšelką przyczynę zgorźzenia:
27: 6 Choć mu to było wolno czynić/ iáko rozlicznemi dowody po=
28: kázuie. 19 Ale będąc wolnym/ sítał lię wšytkim wšytko/ áby
29: był wšytkich pozyfkał. 24 Przykładem zawodnikow y fzermie=
30: rzow nápomina do doftápienia korony niebiefkiey/ przez vtra=
31: pienie ćiałá/ co też y łam czynił.

werset: 1

- 32: **I** Zalim nie iest wolnym? Izalim nie iest Apo=
33: łtołem? Izalim Chriřtufá Iefufá Pána ná=
34: łzego nie widział? Izali wy nie iesteście ro=
35: botá moiá w Pánu?

A iefli

strona: 598

Rozd: 9. do Korynthian.

598.

(*marg*) **Zácz: 141.** (-)

werset: 2

- 1: " A iefli' innym nie iestem Apoštołem: ále wždy(*marg*) " **iefli.1 L. G.** (-)
2: wam iestem. ábowiem pieczęć Apoštołtwá me^{go} wy
3: iesteście w Pánu.

werset: 3 Tác iest obroná moiá v tych

- 4: ktorzy mię pytáią:

werset: 4 Izali nie mamy wolności ieść

- 5: y pić?

werset: 5 Izali nie mamy wolności wodzić **z fobą**" śio=(*marg*) " **Chrześciánki.** (-)

- 6: łtry niewiálty/ iáko y drudzy Apoštołowie y bráčia

- 7: Páńfcy/ y Cephás?

werset: 6 Czyli ia łam y Bárnábáfz nie

- 8: mamy wolności " tego czynić?

(*marg*) " **nie robić?** G. (-)

werset: 7] Ktoż kiedy żołnier=

9: Iłką Iwym kofztem Iłży? ktoż Iądzi winnicę: á z o=

10: wocu Iey nie pożywa?

werset: 8] Ktoż trzodę pášie: á mleká

11: z trzody nie pożywa?

werset: 9] Izali " według człowieka to(*marg*) " **ludzkimi tylko dowody ábo podobienstwy tego probuję.** (-)

12: mowię? Izali też zakon te^{go} nie mowi?

werset: 9] Abowiem

13: w zakonie MoyzeIzowym nápisano Ieft; Nie zá=

14: więzuy gęby wołowi **zboze** wymłacáiacemu. Izali

15: Bog o wolech pieczę ma?

werset: 10] Czyli **to** koniecznie dla

16: nas mowi? Abowiem dla nas Ieft nápisano: iż w

17: nádziei ma orác **ten** co orze: á który młóci " w nádzie=

18: ię wzięcia pożytku **młóci'**.

(*marg*) " **wczestnikiem ma być nadzieie w nadziei swoiey.**G. (-)

werset: 11] IeIłifmy wam ducho=

19: wne **dobrá** śiali/ co zá wielka rzecz żebyłmy też wálze

20: ćielefne żęli?

werset: 12] IeIłi infzy **tey** wolności nád wámi

21: vżywáią/ czemuż nie ráczey my? Leczełmy tey wol=

22: ności nie vżywali: ále wIzzytko znaIzamy/ ábyłmy

23: przyczyny iákiego wItrętu Ewángeliey Chrifuo=

24: wey nie dáli.

(*marg*) **Zácz: 142.** (-)

werset: 13]

25: Niewiećie iż " ci ktorzy w świątnicy robią/

26: rzeczy z świątnice pożywają! : - á którzy ołtarzowi (*marg*) " **ci co rzeczy święte odprawują zświętego pożywają.G.**

: **8 L. G. (-)**

27: wślugują/ vczełtnikámi fą ołtarzá?

werset: 14] Tak też Pan

28: poštánowił tym którzy Ewángelią opowiedáią/ áby

29: z Ewángeliey żyli.

werset: 15] A iam żadney z tych **rzeczy** nie

30: vżywał. Y nie piśalem tego/ áby fię ták ze mną sftá=

31: ło: bo mnie lepiej vmrzeć/ niżby kto pochwałę mo=

32: ię miał wyniśzczyć.

werset: 17] Bo ieśli Ewángelią opowie=

33: dam/ nie mam fię przecz chlubić: gdyż mię potrze=

34: bá przyćifka: " ábowiem biedá' mnie ieślibym Ewán= (*marg*) " **á biedá.G. (-)**

geliey nie

strona: 599

599.

Liftu pierwszego Rozd: 9.

1: geliey nie przepowiedał.

werset: 17] Bo ieśli to dobrowolnie

2: czynię/ mam zapłatę. lecz ieśli poniewolnie; száfár=

3: ftwá mi zwierzo.

werset: 18] Ktoráż tedy moiá iest zaplá=

4: tá? Abych náuczáiąc Ewángeliey/ bez nakládu wy=

5: ftáwił Ewángelią */ żebych nie názbyt wolności(*marg*) * **Christufową.G. (-)**

6: moiey vżywał w Ewángeliey.

(*marg*) **Záčz: 143. (-)**

werset: 19]

7: Abowiem będąc wolnym od wśzytkich/ vczyni=

8: łem fię niewolnikiem wśzytkich/ ábych tym więcey

9: **ludzi** pozyłkał.

werset: 20 Y stałem się Zydami iako Żyd/ abych

10: Żydzi pozyłkał.

werset: 21 tym co pod zakonem są; iakobych

11: był pod zakonem (- choćam sam nie był pod zako=(*marg*) **G.** (-)

12: nem') abym ty co pod zakonem są pozyłkał. tym kto=

13: rzy byli bez zakonu/ iako bezzakonny (choćam nie

14: był bez zakonu Bożego; ałem był w zakonie Chri=

15: (tułowym) abym pozyłkał bezzakonnych.

werset: 22 Stałem

16: się mdłym **iako** mdły: abych mdłych pozyłkał. Wszyt=

17: kim stałem się wszystko: " abym wszystkie zbawił.

werset: 23 A

18: wszystko czynię' dla Ewangelii: abym się stał iey(*marg*) " **abych wżdy niektore zbawił**

A to czynię.G. (-)

19: uczestnikiem.

(*marg*) **Lecya [!] w Niedzielę świętego Zapaustu.** (-)

werset: 24

20: Aż niewiecie/ iż ci którzy w zawod biegają/

21: acz więc wszyscy bieżą/ ale **przećię** ieden zakład bierze?

22: Także biegaycie abyście otrzymali.

werset: 25 Każdy też kto=

23: ry na placu boiuie od wszystkiego się powściąga. A

24: oni iednak aby wzięli wieniec skazitelny; my lepák

25: nie skazitelny.

werset: 26 Ia tedy tak bieżę/ nie iako na niepe=

26: wną: tak szermuję/ nie iako wiatr biał:

werset: 27 ale " karzę' (*marg*) " **guzię abo guzy zadawam ciátu. G.** (-)

27: ciáło moje/ y zniewalam; bym inać inżym przepowie=

28: dając/ sam się nie stał odrzuconym.

29: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

30: **Siostry niewiasty.**) Nowowiernicy to miejście o żonach Apo=

31: łożkach przewrotnie wykładając: chociaż nie czytamy jako Hiero=

32: nym S. piśze/ aby który Apostoł żonę miał/ oprócz jednego Pio=

33: trą/ y to przed nawrociem. Lecz S. Chrysoſtom/ Theodore=

34: tus/ y Theodorus Græccy Doktorowie/ á Hieronym Auguſtyn y (*margin*) **Apostołowie iedni żon nie mieli, á drudzy ie miawſy opuścili.** (-)

Tertullian

strona: 600

Rozd: 10. do Korynthian.

600.

1: Tertullian Łacińcy/ wykładają to o nabożnych niewiastach/ kto=

2: re według obyczaju Żydowskiego Apostołom służyły: iakie też y

3: za Pánem Chrystufem chodziły/ dodając mu potrzeb. **August: de**

4: **opere Monach: cap: 4. et 5.**

5: **Ktoż kiedy żołnierską służy.**) (*margin*) **Owce winne żywić fwe paſterze.** (-) Dowodzi Páweł S. tak z piśmá

6: iako y z przyrodzenia/ że paſterze y káznodzieie máią práwo brác

7: y wyciągác potrzeby ku żywności y przyodzieniu/ od fwych owiec.

8: Choćia sam Páweł tego práwá dla słuźnych przyczyn nie vży=

9: wał/ áni vżywác chciał.

10: **Abym się stał iey uczestnikiem.**) Oto iáfne miejście przeciw od=

11: łzycieńcom/ ktorzy vczá/ iż żaden nie ma nic dobrego czynić dla

12: odpłaty wieczney. (*margin*) **Dla zapłaty moźem dobrze czynić.** (-) Bo tu Apostoł świadczy/ iż wſzytko co czynił

13: lub z powinności/ lub z dobrej woley nádzwyzł/ darmo kaźąc; to

14: czynił dla otrzymánia zapłaty niebieſkiej/ w Ewángeliey obiecá=

15: ney. Iako y Dawid ś. **Pſal: 118. 112.**

16: **Abym się nie stał odrzuconym.**) Ieſli y sam Páweł S. nie był

17: pewien o łáſce Bożej y o ſwym zbáwieniu/ y dla tego trapił ciało

18: Íwoie/ poÍty/ pracÁmi/ czuynoÍciami/ vboÍtwem dobrowolnym;

19: áby nie byÍ od BogÁ odrzucony: Íako¿ dzisieyfzy odÍczepiency/

20: tÁk KÁlwinistowie íako y Nowokrzcency/ chcÁ byÍ pewni/ y na=

21: mniej nie wÁtpiÍ/ ¿e ÍÁ w ÍÁnce Bo¿ey/ y bédÁ zbÁwieni? (marg) **NiepewnoÍc**
zbÁwienia. (-)

rozdział: 10

22: ROZDZIAŁ X.

23: 1 PrzykÁdem Zydow odwodzi Korynthiany/ od bÁłwochwÁl=

24: ÍtwÁ/ porubÍtwÁ/ y od ÍzemrÁnia. 13 O pokuÍcie ludzkiej/ y o po=

25: mocy Bo¿ey w pokuÍÁch. 14 WyÍtrzegÁc Íie ka¿e nie tylko bÁłwo=

26: chwÁłÍtwÁ; ále y ÍtoÍu tych ktorzy potraw bÁłwanom ofiÁrowÁ=

27: nych po¿ywÁiÁ. 24 Y nie ÍzukÁc tylko Íwego/ ále y drugich po¿yt=

28: ku. 31 A wÍzytko ku chwale Bo¿ey czyniÍ.

werset: 1

29: **A** Bowiem niehcę brÁcia ábyÍcie wiedziÍc nie

30: mieli í¿ oycowie nÁfzy wÍzyÍcy pod obÍokiem

31: byli/ y wÍzyÍcy przez morze przeÍzli/

werset: 2)y wÍzyÍcy

32: byli okrczeni " w MoyzeÍzu/ w obÍoku y w morzu:(marg) " **w zakonie MoyzeÍsowym,**
Ábo przez MoyzeÍsÁ. (-)

werset: 3)y

33: wÍzyÍcy íedli ten¿e pokarm duchowny/

werset: 4)y wÍzyÍcy

34: pili to¿ piÍcie duchowne: (" Á' pili z ÍkÁÍy duchowney/(marg) " **bo.G.** (-)

35: ktora zÁ nimi ÍzÁ: Á ÍkÁÍÁ byÍÁ ChrÍstus.)

(marg) **ZÁcz: 144.** (-)

werset: 5

36: WÍzÁk¿e wiele Íie z nich Bogu nie podobÁÍo. *

37: Abowiem polegli nÁ puÍzczy. <http://rcin.org.pl>

Gggg

A te rze=

strona: 601

601.

Liftu pierwszego Rozd: 10.

werset: 6

1: A te rzeczy były " w figurze nafzey'/ ábyfmy złego (*marg*) " **wzormi náfsymiG.były figurámi ku náuce náfsey.** (-)

2: nie požądáli/ iáko y oni požądáli.

werset: 7 Ani bądźcie bál=

3: wochwálcámi/ iáko niektorzy z nich: iáko nápiáno:

4: Siadł lud ieść y pić/ y wftáli igráć.

(*marg*) **Lekcyá w dziewiętą Niedzielę po Swiátkách.** (-)

werset: 8 Ani fię " wżete=

5: czeńftwá dopuřczaymy/ iáko niektorzy z nich wřze=(*marg*) " **porubřtwá.** (-)

6: teczeńftwá fię dopuřczáli: y zořtáło ich ná plácu dnia

7: iednego trzy y dwádźieřciá tyřięcy.

werset: 9 Ani kuřmy

8: Chriřtuřá/ iáko niektorzy z nich kuřili/ y od wężow

9: pogińli.

werset: 10 Ani řzemrzyćie: iáko niektorzy z nich

10: řzemráli/ y pogińli od zátráćielá.

werset: 11 A to wřzytko

11: przydáło fię im " w figurze': á ieřt nápiáno dla nápo=(*marg*) " **ná przyřład.** (-)

12: mnienia nářzego/ ná ktore przyřřły końce wiekow.

(*marg*) **Zácz: 145.** (-)

werset: 12

13: Przeto kto mniema žeby řtał/ niech pátrzy áby

14: nie padł.

werset: 13 Pokuřzenie was " niechay nie zeymuie'/ ie=(*marg*) " **nie zięło.K. G. S.** (-)

15: dno ludzkie. lecz wierny ieřt Bog/ ktory nie dopuřci

16: kuścić was nád siłę wáfzę: ále z pokuńzenim vczyni teź

17: wyfzćie/ ábyćie znośić mogli. *

werset: 14

18: Dla tego * namilfzy moi/ vćiekayćie od báfwo=(*marg*) * **bráćia.G.** (-)

19: chwáfłtwá.

werset: 15 Mowięć iáko mądrym: wy fámí roz=

20: fáfzćie co mowię.

werset: 16 Kielich błogofławienia ktoremu

21: błogofławimy/ izali nie iefť vczeftnictwem krwie

22: Chrifťufowey? y chleb ktory łamiemy/ izali nie iefť

23: vczeftnictwem ćiałá " Páńfkiego'?

(*marg*) " **Chriftufowego.G.** (-)

werset: 17 Bo iednym chle=

24: bem/ iednym ćiałem nas wiele iefťefmy/ " wfzyćy kto=

25: rzy' z iednego chlebá * Ípolnie vżywamy.(*marg*) " **bo wfzyćy6 L. G. S.**

: * **y z iednego kielicháN L.** (-)

werset: 18 Pátrzćie

26: ná Izráelá według ćiałá. izaź ći ktorzy pożywáią o=

27: fiar/ nie fáf vczeftniki ołtarzá?

werset: 19 Coź tedy? mowię

28: áby rzecz báfwanom ofiárowána/ miálá czym być?

29: ábo żeby báfwan miał czym być?

werset: 20 Owfzem to **mowię,**

30: **iz** to co Pogáni ofiáruią/ czártom ofiáruią/ á nie Bo=

31: gu. A niechcę ábyćie byli vczeftnikámi czártow.

werset: 21

32: Nie możecie pić kielichá Páńfkiego/ y kielichá czár

33: towfkiego: nie możecie być vczeftnikámi ftołu Páń=

34: fkiego/ y ftołu czártowfkiego.

werset: 22 | A więc drażnimy Pá=

ná? izali=

strona: 602

Rozd: 10. do Korynthian.

602.

1: ná? izaliśmy mocniejszy niżli on? Wszytko mi wol=

2: no/ ále nie wszystko pożytecznie.

(*marg*) **Zącz: 146.** (-)

werset: 23

3: Wszytko mi wolno/ ále nie wszystko iest ku zbudo=

4: waniu.

werset: 24 | Niechay nikt nie szuka co iest iego: ále * *co(marg)* * **káždy.G.** (-)

5: iest drugiego.

werset: 26 | Cokolwiek w iatce przedawaią/ iedz=

6: cie: nic fię nie pytiąc dla sumnienia.

werset: 26 | * Pániłkać (*marg*) * **Abowiem1 L. G. S.** (-)

7: iest ziemiá y wszystko czym iest nápełniona.

werset: 27 | * Iełli

8: kto z niewiernych was wzywa */ á chcecie iść: wzy=(*marg*) * **LeczG.**

9: * **ná wieczerzą.N. L.** (-)

10: tko co przed was położą iedzcie/ nic nie pytiąc dla

11: sumnienia.

(*marg*) **Zącz: 147.** (-)

werset: 28

12: Lecz iestliby kto * rzekł; Toć iest bálwanom ofiá=(*marg*) * **wam.G.** (-)

13: rowano: nie iedzcież dla onego ktory oznaymił/ y dla

14: sumnienia *:

(*marg*) * **Abowiem Pánska iest ziemiá, y nápełnienie iey.G.** (-) á powiedam dla sumnienia nie twe=

15: go/ ále **onego** drugiego. Abowiem przecz wolność moiá

15: ma być łądzona od funnienia " cudzego'?(*marg*) " **innego.3 L. G. S. (-)**

werset: 30] Ieſli ia z

16: dzięki pożywam: czemuż mam być bluźnion za to iż

17: * dziękuję?(*marg*) * **ia.G. (-)**

werset: 31] Choćia tedy iećie/ choć piiećie/ choć

18: co ̄ innego' czynicie: wſzytko ku chwale Bożey czyn=(*marg*) **2 L. G. S. (-)**

19: ćie.

werset: 32] Bądźcie bez obrażenia y Zydow y Pogánom/ y

20: kościołowi Bożemu:

werset: 33] iáko fię y ia wſzem we wſzyt=

21: kim podobam: nie ſzukáiąc pożytku mego/ ále wiela

22: **ludzi:** áby byli zbáwieni.

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Y wſyſcy iedli tenże pokarm.**) Nie rozumiey/ iáko odſzczepieñ=

25: cy/ żeby oni tegoż duchownego pokármu/ y tychże Sákrámen=

26: tow wzywáli ktorych y my: ábo żeby Sákráment Ciála Páńſkie=

27: go nie był zacnieyſzy niźli oná mánná. Bo to ieſt błąd y bluźnier=

28: ſtwo. Ale iż oni wſzyſcy Zydowie iedli tenże pokarm oney mán=

29: ny: (ktory zowie duchownym pokármem/ iż cudownie był ſpu=

30: ſzczony z niebá) á przecię fię nie wſzyſcy Bogu podobáli.(*marg*) **Zydzi nie tegoż Sákrámentu co my, pożywáli. (-) A skála była Chrifthus.**) Stąd to mamy przeciw Nowokrzczeń=

31: com/ że Pan Chrifthus pierwey niźli fię ſtał człowiekiem/ był z Zy=

32: dy ná pułzczy. Bo Zydzi ná pułzczy pili wodę z ſkáły.(*marg*) **Chrifthus Bog Izráelski.**
(-) Lecz oná

33: ſkáła nie była máteryálna/ ále była ſkáła duchowna/ ktora záuſze

34: przy nich była/ y prowadziła ie/ y wſzytkich im potrzeb dodawála.

35: A tá ſkáła byłci ſam Pan Chrifthus. Ták to mieyſce Chryſoftom/

strona: 603

603.

Liftu pierwszego Rozd: 10.

- 1: Theophilákt/ Theodoret/ Ambroży/ y inni wykłádáią. Nád to
- 2: mamy przeciw Kálwiniftom/ iż nie fkálá oná máteriálna znáczy=
3: lá Chriftuá. Bo oná Zydow nie prowadziá: ále sam Pan Chri=
4: ftus był duchowną á nie widziáną fkálą. [Vide Bellarum: de Euchar:](#)
5: [lib: 1. cap: 11.](#)
- 6: **Ani kuśmy Chriftuá.**) Wfzytkie exemplarze/ Græckie/ Láćin=
7: skie/ Syryiſkie máią to ſłowo Chriftuá. A wždy Budny z Cze=
8: chowicem fá ták niewſtydliwi/ że to ſłowo odrzucáią/ á miáſto
9: niego/ Páná wtrácáią: więcey łobie wáżąc niewiem iákie ſwiá=
10: dectwo iednego Doktorá kościelnego/ á niźli wfzytkie księgi pi=
11: ſmá ſwiętego. (*marg*) **Budnego ſwiętokradzſtwo.** (–) Tákci hæretykowie/ Doktory
kościelne pierwey
- 12: wzgárdziwſzy y porzuciwſzy/ zálię ie nád piſmo S. przekłádáią/ y
13: piſmá S. z nich popráwuią. Ale ázaż nie ſłuźniey wierzyć/ że fię
14: ábo sam Epiphánius/ ábo ci ktorzy go przepiſowáli/ w tym omy=
15: lili; á niźli pſowác y odmieniać ſłowá Apoſtolſkie/ ktorych fię
16: nikt przed nimi nie wáżył odmieniać. Lecz to kole Nowokrzceń=
17: ce w oczy/ iż ſtąd dowodzimy/ że Pan Chriſtus był y ná on czás z
18: Zydów w ſtárym zakonie/ czego ci niezboźnie przą. (*marg*) **Chriſtuá Zydzi kuśili ná
pufſczy.** (–) Ale choćbyſmy
- 19: teź czytáli Páná/ miáſto Chriftuá/ tedy fię to przećię rozumie o
20: Chriſtuſie/ iáko máło nie wſzędy w nowym teſtámenćie Chriftuá
21: zowá Pánem: y tu trochę niźey/ kędy **wowi** [!]: Izali nie ieſt vczefſtni
22: ctwem krwi Chriftuſowej? Izali nie ieſt vczefſtnictwem ciáá Pán
23: ſkiego? w Græckim texćie/ miáſto Pánſkiego/ ſtoi **Chriſtuſowe**^{g0}.
- 24: **Kielich błogſłáwienia ktoremu błogſłáwimy.**) Nie rzekł z kto=
25: rego pić ludziom podawamy/ ále ktory błogſłáwimy/ to ieſt kto=
26: ry z vſtáwy Pánſkiej ſłowem Bożym poſwiácamy. Bo kielich

27: ná ofiarę Pánu Bogu záuwsze poświęcano: lecz nie záuwsze z nie=

28: go ludziom pić dawano. Czym się zbija błąd Luteranów/ którzy

29: nie w poświęcaniu ále w łáymym wzywaniu pokładáią ciało y

30: krew Páńską: y którzy mówią że wśyscy wierni z kielichá pić po=

31: winni: y błąd Kálwinistów/ którzy nie tylko chlebá y kielichá w

32: ciało Páńskie nie poświęcáią/ ále y poświęcanie od Pána Chri=

33: stufá podáne bluznią/ y czárowaniem nazywáią.(*marg*) **Wżywanie Sákrámentu pod iedną osobą.** (-)

34: **Chleb który łamiemy.**) Chryóstom ś. ták ná to mieyfce piżze:

35: Ale czemuż przydáie/ Ktory łamiemy? To w Sákrámenćie ołta=

36: rznym widzieć możemy/ ále ná krzyżu rzecz práwie przeciwną.(*marg*) **Práwe ciało Páńskie w S. Sákrámenćie.** (-) Bo

37: ták według písmá/ nie złamano żadney kości iego. Lecz czego

38: ná krzyżu nie cierpiał/ to ná ołtarzney ofierze cierpi dla ciebie. Do=

39: pułzcza się łamác/ áby wśytkich náfycił.

40: A chlebem zowie Ciało Páńskie/ nie żeby w Sákrámenćie miáła

zoftác

strona: 604

Rozd: 11. do Korynthian.

604.

1: zoftác łámá iftność chlebá; ále iż Ciało Páńskie iest práwym

2: chlebem/ to iest pokármem nádiftotnym: ábo iż z chlebá iest v=

3: czynione/ iáko Ewá z kości kością iest názwana: ábo iż ielzche ma

4: osobę chlebá/ y skutki y włafności chlebowe: ábo iż po Zydow=

5: fku wśelki pokarm nazywáią chlebem. Iáko y mánnę bárzo czę=

6: sto 2. **Moy:** 16. 15. **Mądr:** 16. 20. **Ian** 6. 32.

7: **Izali nie iest wczestnictwem.**) Stąd dowodzi Cyrillus/ iż Pan

8: Chriřtus iednoczy się z námi przez wżywanie tego Sákrámentu/

9: nie tylko przez miłość/ ále też prawdziwie y cielesnie. A Chryř=

10: řtom mówi/ iż nie łámá wiárę y miłością; ále łámá rzeczą nas

11: czyni ciałem swoim: y prawdziwie á rzeczywiście ciało łwe z ná=

- 12: mi złącza.(*marg*) **Skutek wżywánia Sákrámentu ciáálá y krwie Pánskiey.** (-)
- 13: **Iż iednym chlebem.**) Przez wżywánie tego Sákrámentu choćiaż
- 14: pod iedną ołobą chlebá/ sítawamy fię nie tylko iedną rzeczą z
- 15: Chriřtufem: ále też wżyřcy iednym ciáłem Páná Chriřtufowym.
- 16: **Ktorzy pożywáią ofiar.**) (*marg*) **Ofiárá Mřsey S.** (-) To podobieńřtwo od ofiar
Zydow=
17: řkich y Pogáńřkich wzięte/ nicby nie ważyło: gdyby chleb y kie=
18: lich Páńřki przed wżywánim nie był Pánu Bogu ná ołtarzu zá o=
19: fiárę nowego teřtámentu ofiárowány/ pierwey niźli go pożywá=
20: ią: ták iáko ofiáry Zydowřkie/ y potráwy báłwáńřkie/ pierwey o=
21: fiárowano/ niźli ich pożywano.

rozdział: 11

22: ROZDZIAŁ XI.

- 23: 3 Ma się modlić mąż odkrytą/ á niewiářtá nákrytą głową.
- 24: 17 Strofuie Korynthiany/ iż ná obchodzie Wieczery Páń=
25: řkiey/ iedni drugich nie czekáli: ále fię rozrywáli ná rozne fekty.
- 26: 23 Przypomináiąc im iáko P. Chriřtus wřtáwił nářwięřřzy Sá=
27: kráment ciáálá y krwie řwoiey. 27 Y grzech/ y řkaránie tych/ kto=
28: rzy gi niegodnie przyimuią.(*marg*) **PIATA CZESCO wřtáwách ábo trádiciách, y o
wieczery Pánskiey.** (-)

werset: 1

- 29: **B** Adźcie nářłádowniki moimi/ iáko y ia Chri=
30: řtufowym.

werset: 2

- 31: řzytkim ná mię pámięřacie': á iákom wam po=(*marg*) **" iż pámięřacie wřřyřřtkie moie
rzeczy.G.** (-)
- 32: dał " rořkazánia' moie trzymáacie.(*marg*) **" podániaG.** (-)

werset: 3

- 33: wiedzili/ iż káźdego męřá głową iest Chriřtus: á

34: głową niewiały/ mąż: á głową Chriftułowá/ Bog.

werset: 4

35: Káždy mąż modlący fię ábo prorokuiący zákrywfiy

36: głowę/ fromości głowę fwoię.

werset: 5 A káżdá niewiałtá

37: modląca fię ábo prorokuiąca nie nákrýtą głową;

Gggg 3

fromości

strona: 605

605.

Liftu pierwszego Rozd: 11.

1: fromości głowę fwą: Boć **to** iedno * ieft/ iákoby **tez** o=(*marg*) * **á toż.G.** (-)

2: golona byłá.

werset: 6 Abowiem niewiałtá iefli fię nie nákrý=

3: wa/ niechże fię **tez** ftrzyże. Lecz iefli fromotá niewie=

4: ście ftrzydz fię ábo golić: " niechże nákrýwa głowę

5: fwoię'.

(*marg*) " **niechże fię nákrýwa.G.** (-)

werset: 7 Mąż iednák nie ma zákrywáć głowy ` fwo=

6: iey': gdyż ieft wyobrażenim y chwałą Bożą: á nie=(*marg*) **5 L. G.** (-)

7: wiáłtá ieft chwałą mężową.

werset: 8 Bo mąż nie ieft z nie=

8: wiáły/ ále niewiałtá z mężá.

(*marg*) **Zácz: 148.** (-)

werset: 9

9: Abowiem nie ieftci ftworzon mąż dla niewia=

10: fty/ ále niewiałtá dla mężá.

werset: 10 (A przetoż niewiałtá

11: ma mieć " zwierzchność' ná głowie * dla ániołow.)(*marg*) " **nákrýcie.N. L.**

: * **fwoiey.N. L. S.** (-)

werset: 11

12: Włzakoż áni mąż bez niewiáfty; áni niewiáftá **ieft**

13: bez mężá w Pánu.

werset: 12] Abowiem iáko niewiáftá z mę=

14: zá **ieft**, ták teź mąż przez niewiáftę. á **to** włzytko z Bo=

15: gá.

werset: 13] Wy fámi ofádzcie; przyftoili niewieście nie

16: przykrywłzy fię modlić fię Bogu?

werset: 14] **Azaz** fámo przyro=

17: dzenie was nie vczy/ iż mąż gdyby włofy zápułzczał/

18: ieft mu ku zelżywości:

werset: 15] lecz niewiáftá ieftli zápuści

19: włofy ieft iey ku chwale: przeto iż włofy fá iey zá przy=

20: kryćie dáne?

werset: 16] A ieftli fię kto zda być fwarliwym:

21: my nie mamy tákiego obyczáiu/ áni " kościół Boży'

(marg) " **kościół Boże.2 L. G.** (-)

werset: 17]

22: A to " rofkázię: nie chwałę' iż fię nie ku lepszemu/ *(marg)* " **opowiedáiąc nie chwałę.G.** (-)

23: ále ku gorłzemu łchadzácie.

werset: 18] Abowiem naprzod gdy

24: fię łchodźcie do kościółá/ łłyłzę **iz** rozerwánia bywáią

25: miedzy wámi: y po częłci wierzę.

werset: 19] Boć mułzą być

26: y kácerłtwá *: áby y ci ktorzy fá dołwiádczeni/ byli iá=*(marg)* * **miedzy wámi.G.** (-)

27: wni miedzy wámi.

(marg) **Lekcia ná wielki Czwartek.** (-)

werset: 20]

28: Gdy fię tedy wełpoł łchodźcie/ iuź **to** nie ieft vży=

29: wanie wieczerzey Pánłkiey.

werset: 21 Bo káždy wieczerzà

30: łwà w przod łtáwi " ku iedzeniu'. á więc ieden łáknie/(*marg*) " **w iedzeniu.G. (-)**

31: á drugi iest piiány.

werset: 22 Zali domow nie maćie do iedze=

32: nia y pićia? ábo kościołem Bożym gárdzićie: y zàw=

33: łtydzaćie te ktorzy nie máią? Coż wam rzekę? " Chwa=

34: lę was' w tym? nie chwałę.(*marg*) " **Będe was chwalił.G. S.Chwałę was? w tym nie chwałę.N. LyG. (-)**

Abowiem

strona: 606

Rozd: 11. do Korynthian.

606.

(*marg*) **Zácz: 149.**

Lekcyá ná Boże Ciáło áz do wierfzá 30. (-)

werset: 23

1: Abowiem ia wzięłem od Páná/ com też wam

2: podał: iż Pan Iefus/ tey nocy ktorey był wydan/ w=

3: ziął chleb:

werset: 24 á dzięki vczyniwłszy łamał/ y rzekł: Bierz=

4: ćie á iedźcie: toć iest ciáło moie ktore zá was " będzie

5: wydáne!: to czynćie ná moię pámiątkę.(*marg*) " **łamią.G. S.ábo, ktore fię zá was łamie.**
(-)

werset: 25 Tákże y kie=

6: lich/ po wieczerzy/ mowiąc: Ten kielich/ iest nowy

7: tełtáment we krwi moiey. To czynćie ilekroć pić bę=

8: dziećie/ ná pámiątkę moię.

werset: 26 Abowiem ilekroć bę=

9: dziećie ten chleb iedli/ y * kielich pili/ śmierć Pánłką (*marg*) * **ten.G. (-)**

10: " będziećie opowiedáć'/ áz przyidzie.(*marg*) " **opowiedaćie.G. (-)**

werset: 27] A ták ktoby=

11: kolwiek iadł ten chleb/ ábo pił kielich Páńfki niego=

12: dnie; będzie winien ciála y krwie Páńfkiey.

werset: 28] Nie=

13: chayże doświadczy lámeo siebie człowiek: á ták/

14: niech ie z chlebá tego/ y z kielichá piie.

werset: 29] Abowiem

15: ktory ie y piie niegodnie/ ład łobie ie y piie/ nie rozłá=

16: dzáiąc ciála Páńfkiego. *

werset: 30]

17: Dla tegoć miedzy wámi wiele chorych y słábych/

18: y wiele ich zálnęło.

(*marg*) **Zácz: 150.** (-)

werset: 31]

19: Bo byfmy się łámi łádzili: nie bylibyfmy łádzeni.

werset: 32]

20: Lecz gdy bywamy łádzeni/ od Pána bywamy kará=

21: ni; ábyfmy nie byli z tym światem potępieni. *

werset: 33]

22: A ták brácia moi/ gdy się fchodźicie ku iedzeniu/

23: oczekawaycie iedni drugich.

werset: 34] A iefli kto łáknie/ niech=

24: że ie domá: ábyście się ná ład nie fchodźili. Lecz ine

25: rzeczy/ gdy przyidę/ poftánowię.

26: NAVKI Y PRZESTROGI.

27: **A iákom wam podał.**) Oto małz trádicie/ to iefł náuki bez pi=

28: Ímá podáne/ iáko y niżej/ v 23. y 35.(*marg*) **Trádicie.** (-)

29: **My nie mamy tákiego obyczáiu.**) Coż tu rzeká owi ktorzy zwy=

30: czáie kościoła powszechnego od pułtorá tyśiáćá lat záchowane

- 31: zwątlíč vsíluia? gdyż oto Apoštoł rzecz śrzednią/ y o ktorey nic
- 32: w piśmie nie rofkazano/ chce áby włyzycy záchowáli: infzego do=
- 33: wodu náprzećiw vpornym y fwarliwym nie przywodząc/ iedno
- 34: zwyczaj kościelny?(*marg*) **Zwyczáie kościelne fą wielkiej wagi.** (-)
- 35: **Mufszą być y kácerftwá.)** (*marg*) **Przyczyny odśczepienftwá.** (-) Dla złości dyabelŃkiej/ ktory ie zá=

wždy rozśie=

strona: 607

607.

Liftu pierwŃzego Rozd: 11.

- 1: wždy rozśiewa: y dla fkázonego ludzkiego przyrodzenia/ ktore
- 2: ieft fkłonne do złego: y z dopuŃzczenia Bożego (ktory złe rzeczy
- 3: ná dobre obraca) muŃszą być ná świecie hæretyctwá y odŃczepień=
- 4: ftwá. Iáko gdzie indzie sam Pan Chriftus mowi: Ze muŃszą być
- 5: ná świecie zgorŃzenia: wŃzákze biádá temu/ przez kogo przycho=
- 6: dżą. Lecz iáko AuguŃtyn mowi: Błędámi hæretykow/ iákoby
- 7: ćierniem iákim/ fynowie kościoła **Kátholické⁸⁰** ze fnu fię obudzáią.
- 8: **Wieczerzey Pánskiej.)** Wieczerzą Páńfką Páweł ś. zowie nie fá=
- 9: mo wżywánie Sákrámentu Ciálá y krwi Páńfkiej: ále one wie=
- 10: czerze pópolite/ ktore ná pámiątkę wieczerzey Páńfkiej á ná znák
- 11: miłości Chrześcijáńskiej Korynthiánie w kościele fprawowáli/
- 12: po **wżywaniu** Sákrámentu Ciálá y krwi Páńfkiej. Przetoż nie=
- 13: fłufznie odŃczepieńcy/ fprawowánie y wżywánie Sákrámentu Ciá=
- 14: lá Páńskiego rádniey wieczerzą Páńfką/ niżli Mfzą/ ábo ofiárą/ z
- 15: ftárymi Doktormi kościelnymi/ názywáią.(*marg*) **Wieczerza Pánska nie ieft wżywánie**
- S. Sákrámentu.** (-)
- 16: **Abowiem ia wziąłem od Páná.)** Wfzytká tá rzecz o náŃwiętfzym
- 17: Sákrámenćie/ ieft przećiwko tym/ ktorzy go niegodnie wżywáią:
- 18: iáko AuguŃtyn S. przypomina: Nie żeby tu wŃzytek porządek
- 19: fprawowánia iego miał opifowác: iáko fobie dumáią hæretycy. (*marg*) **Cel náuki o S.**
- Sákrámenćie.** (-)

20: **To czyncie ná moię pámiątkę.**) Te słowá Pan wyrzekł po dániu
21: Sákrámentu pod ofobą chlebá: iáko v Lukafzá mamy nápiáno:
22: á po dániu kielichá v Lukafzá ich nie powtorzył: ábyfmy rozu=
23: mieli iż Pan rofkazał/ áby Sákráment pod ofobą chlebá rozda=
24: wano włytkim: á nie pod ofobą winá. Iáko y tu podawfzy Sá=
25: kráment pod ofobą chlebá/ tedy mowi: To czynćie ná moię pá=
26: miątkę:(*marg*) **Vżywánie Sákrámentu pod iedną ofobą.** (-) Lecz po dániu kielichá/
iuz ináčzey: To/ práwi/ czynćie/
27: ilekroć pić będziećie/ ná pámiątkę moię. Czym nie rofkázuie/ áby
28: włyscy z kielichá pili: ále tylko ípořob y obyczay opiřuie/ iż iefli
29: pić będą/ ábo gdy pić będą/ żeby to czynili ná pámiątkę męki Páń=
30: fkiey. Iáko y nižey kiedy mowi: Niechayže człowiek dořwiądchy
31: řiebie łámeęo/ á ták niech ie z chlebá tego y z kielichá pije: nie zęo=
32: łác rofkázuie/ áby wierni požywáli z tego chlebá ábo z kielichá pi=
33: li: ále obyczay opiřuie/ ktereęo vżywác máią/ iefli chcą ieřć ábo
34: pić požytecznie.
35: **Będzie winien ciáłá.**) To iefť według Theodoretá: Iáko go
36: Iudařz wydał/ y Zydowie go zelżyli: ták go lżą y řromocą ci kto=
37: rzy fię nářwiętfze^{ęo} ciáłá ięęo ábo nieczyřtemi rękomá dotykáią/ á=
38: bo ie w plugáwe vřtá przyimią. Skąd to mamy přećiw Kálwi=
39: niřtom/ że y zli/ iáko y Iudařz/ ciáło Páńřkie prawdziwie przyimią.(*marg*) **Ciáło**
Páńřkie y zli przyimią. (-)
40: **Niechayže dořwiądchy.**) (*marg*) **Dořwiądzenie łámeęo řiebie.** (-) Niech fię
poráchuie z řwym řumnie=

niem:

strona: 608

Rozd: 12. do Korynthian.

608.

1: niem: iefli dobrze wierzy/ y iefli w czym Bogá nie obráził. Bo
2: nie dořyć iefť rozumieć dobrze o tym Sákrámenćie: ále trzeba
3: mieć y duřę y ciáło przez pokutę od grzechu oczyřćione. Przeťoř

- 4: iáko Auguſtyń S. nápomina: Kiedy mamy przyiąć Ciáło Páń=
5: ſkie/ pierwey fię mamy do ſpowiedzi y pokuty wćiec.
6: **A inne rzeczy gdy przyidę poſtanowie.**) Stąd dochodzimy (Au=
7: guſtyń S. mowi) iż ten porządek/ ktory przy ofierze Mfzey S.
8: koſciół po wżem ſwiećie záchowuie/ od Páwła Apoſtoła ieſt
9: poſtánowiony.(*marg*) **Páweł S. podał porządek Mfzey S.** (–)

rozdział: 12

10: ROZDZIAŁ XII.

- 11: 5 Roznym bywaią dáne rozne dáry Duchá S. 12 Aby ná
12: kſztałt członkow tegoż ciáła/ vrząd ſwoy káždy czynił. 15 y 26 A
13: znáiąc wżyſcy iż ieden drugiego pomocy potrzebuie/ ſpolnie fię
14: rátowali. 28 Y przetoż Pan Chriſtus rozmaítymi vrzędami ko=
15: ſciół ſwoy opátrzył. 29 Y nie dał iednemu wżytkiego. (*marg*) **SZOSTA CZESCó
dárách Duchá S.** (–)

werset: 1

- 16: **A** O duchownych **dárzech**, bráćia/ niechcę ábyſcie
17: wiedźieć nie mieli.

(*marg*) **Lekcyá ná dzieſiátą Niedzielę po Świątkách.** (–)

werset: 2

- 18: Wiećie iż gdyſcie Pogány byli/ iáko do nie
19: mych báłwanow prowadzeni ſzliſcie.

werset: 3 Przewoż o=

- 20: znáymuię wam/ iż żaden w Duchu Bożym mowiąc/
21: " nie mowi przekłętwa Ieſufowi'. A żaden nie mo=(*marg*) " **nie rzecze Ieſufá być
przekłętwe.G.** (–)
22: że " rzec Pan Ieſus/ iedno w Duchu ſwiętym.(*marg*) " **dobrze o Pánu Ieſuſie trzymáć.**
(–)

werset: 4 Y iąc

- 23: różności darow: lecz tenże Duch.

werset: 5] Y fą różności

24: poľug: ále tenże Pan.

werset: 6] Y fą różności Ńpraw: ále ten=

25: że **ieft** Bog/ ktory Ńprawuie wľzytko we wľzytkich.

(*marg*) **Zácz: 151.** (-)

werset: 7]

26: A káždemu bywa dáne okazánie duchá ku poży=

27: tkowi.

werset: 8] Abowiem iednemu przez Duchá bywa daná

28: mowá mądrości: á drugiemu mowá vmieiętności/

29: według tegoż Duchá:

werset: 9] á inľzemu wiárá/ w tymże

30: Duchu: drugiemu " dar' vzdrawiánia/ w tymże Du=(*marg*) " **dáry.G.** (-)

31: chu:

werset: 10] á drugiemu czynienie cudow: drugiemu pro=

32: roctwo/ drugiemu rozeznánie duchow/ inľzemu ro=

33: zmáitość ięzykow/ á drugiemu tłumáczenie " mow'.

(*marg*) " **ięzykow.G. S.** (-)

werset: 11]

34: A to wľzytko Ńprawuie ieden á tenże Duch/ vdźie=

35: láiać z oľobná káždemu iáko chce. *

Hhhh

Abowiem

strona: 609

609.

Liftu pierwżezgo Rozd: 12.

(*marg*) **Zácz: 152.** (-)

werset: 12]

1: Abowiem iáko ciáło iednoż ieft/ ále członkow

2: ma wiele; ále członkow ma wiele; á wľzytkie członki ciáła **iednego** choć ich wie=

3: le ieft/ wľzákże fą iednym ciáłem: tákżeć y Chriftus.

werset: 13

4: Ponieważ w iednym Duchu my wżyścy w iedno

5: * ieftefmy okrzczeni/ bądź Zydowie/ bądź Pogáni;(marg) * **ciało.K. G.** (-)

6: bądź niewolnicy/ bądź wolni: á wżyścy " iednymże

7: Duchem ieftefmy nápoieni'

(marg) " **iednegożefmy Duchá pili.1 L. S.** (-)

werset: 14 Bo y ciało nie ieft ie=

8: den członek/ ále wiele.

werset: 15 Iefliby rzekła nogá/ Izem

9: nie ieft ręką/ nie ieftem z ciała: izali dla tego z ciała

10: nie ieft?

werset: 16 A iefliby rzekło vcho/ Izem nie ieft okiem/

11: nie ieftem z ciała: izali dla tego nie ieft z ciała?

werset: 17 Ie=

12: śliż wżytko ciało okiem: gdzież śłuch? Iefli wżytko

13: śłuchem/ gdzież wonianie?

werset: 18 A teraz Bog położył

14: członki/ każdy z nich z ośobná w cieie iáko chciał.

werset: 19 A

15: gdyby wżytkie były iednym członkiem/ gdzież ciało?

werset: 20

16: Lecz teraz ácz wiele członkow/ ále iedno ciało.

werset: 21 A

17: nie może rzec oko ręce: Nie potrzebá mi cię. ábo zá

18: śię głowá nogom; Nie potrzebuię was.

werset: 22 Owżzem

19: dáleko więcey **one** członki ciała ktore śię zdádzą być

20: namdleyśze/ śą potrzebnieyśze:

werset: 23 á członkom ciała kto=

21: re mniemamy być niepoćciwŕze/ tymże wŕetŕzey poć=

22: ćiwoćci przydawamy: á fromotne **członki** náfze/ obfit=

23: fŕzã poćciwoćć máią.

werset: 24 A poćciwe **członki** náfze/ niczego

24: nie potrzebuiã: ále Bog fpołu vmiãrkował ćiało/ nie=

25: doŕtãtecznemu **członkowi** wŕetŕzã cześć dawŕzy:

werset: 25 áby

26: nie było rozerwãnie w ćiele/ ále izby iedne członki o dru

27: gich toż ftrãnie miãły.

werset: 26 A " iefli' co ćierpi ieden czło=(*marg*) " **choćiaż.G.** (-)

28: nek; fpołu ćirpiã wŕzytkie członki. choć bywa vczcon

29: ieden członek; weŕpoł fię ráduiã wŕzytkie członki.

(*marg*) **Zãcz: 153.** (-)

werset: 27

30: Lecz wy ieftećcie ćiałem Chriŕtuŕowym/ y człon

31: kãmi " z członku'. (*marg*) " **poczećci.G.** (-) **Lekcia w dzieñ S. Bãrtłomieiã Apoŕtołã.**

werset: 28 A Bogi poŕtãnowił niektore

32: w koćciele/ naprzod Apoŕtoły/ powtore Proroki/ trze=

33: ćie nãuczyciele/ potym mocy/ k temu dãry vzdrawiã=

34: nia/ podpomagãnia/ rãdzenia/ roźnoćci ięzykow *.

(*marg*) * **mow wykłãdãnia.NL.** (-)

Izali

strona: 610

Rozd: 13. do Korynthian.

610.

werset: 29

1: Izali wŕzyćcy Apoŕtołmi? Izali wŕzyćcy Proroki?

2: Izali wŕzyćcy nãuczycielmi?

werset: 30 Izali wŕzyćcy mocã=

3: mi? Izali wŕzyćcy dãry máią vzdrawiãnia? Izali

4: wŕzyŕcy ięzyki mowią? Izali wŕzyŕcy tłumączą?

werset: 31

5: Prágnićiefz co lepfzych dárow. *

6: A ia wam iefzcze przeważnieyfzą drogę vkázuię.

7: NAVKI Y PRZESTROGI.

8: **Abowiem iáko ćiało iedno.**) Dziwna vnia ábo ziednoczenie

9: miedzy Chriŕtufem á koŕciołem iego: y wielka poćiecha Kátho=

10: likom/ tegoż ćiałá członkom; że koŕcioł/ y głowá y ćiało/ fą iednym

11: Chriŕtufem. (marg) **Vnia Chriŕtufá z koŕciołem.** (-)

12: **Izali wŕsyŕcy máią dáry vzdrawiánia.**) Iáko nie wŕzyŕcy ŕwięći

13: máią dáry vzdrawiánia: ták teŕ nie we wŕzytkich koŕciołách ábo

14: mieyfćách ŕwiętych cudá Pan Bog chce mieć/ ktory dárow fwyh

15: vŕyicza káŕdemu iáko chce.(marg) **Nie wŕzyŕcy ŕwięći rowne cudá czynią.** (-)

rozdział: 13

16: ROZDZIAŁ XIII.

17: 1 Potrzebę miłóŕci/ 4 Y vrzędę iey ábo przyrodzenie opifuie.

18: 8 Ktemu wieczność iey. A iz iefť nád wŕzytkie dáry Boŕe/ 13 A

19: náwet y nád wiáreŕ/ y nádzieieŕ/ więťfza y zacnieyfza. (marg) **Lekcyá ná Niedzieľę Zapuťną.** (-)

werset: 1

20: **G** Dybych mowił ięzykámi ludzkimi y ániel=

21: fкими/ á miłóŕci bych nie miał; ŕŕtałem fię " iá=

22: ko miedz brzákáiąca'/ ábo cymbał brzmią=(marg) " **miedz iá brzákáiącá.G.** (-)

23: cy.

werset: 2 Y choćiabych miał prorocťwo/ y wiedziáľbych

24: wŕzytkie táiemnice/ y wŕzytkie náuki: y miałbym

25: wŕzytkę wiáreŕ/ ták izbych gory przenoŕiľ/ á miłóŕci=

26: bych nie miał: nicęm nie iefť.

werset: 3 Y choćbym wŕzyt=

27: kie máiętności moie rozdał ná żywność vbogich/ y

28: choćbym wydał ciało moie - tak' iżbych był spalony/ á (marg) **3 L. G. S.** (-)

29: miłości bych nie miał; nic mi nie pomoże.

(marg) **Zącz: 154.** (-)

werset: 4

30: Miłość iest **długo** cierpliwa/ łaskawa iest: Mi=

31: łość nie zayrzy/ złości nie wyrządza/ nie nádyma się:

werset: 5

32: nie iest czi pragnąca/ nie szuka swego/ nie wzrusza

33: się **ku gniewu**, nie myśli **złe**^{go}:

werset: 6

34: wiedliwości; ale się wefeli z prawdy:

werset: 7

Hhhh 2 si/ wżyt=

strona: 611

611. Listu pierwszego Rozd: 13.

1: si/ wżytkiemu wierzy/ wżytkiego się nądziewa/

2: wżytko wycierpi.

werset: 8

3: y prorocwá zniżczią/ chociaż ięzyki wítaną/ cho=

4: ciaz wmiętność będzie zepłowána.

werset: 9

5: części znamy/ y po części prorokuiemy.

werset: 10

6: przydzie co iest doskonałego/ **tedy to** co iest po części

7: zniżczię.

werset: 11

8: dziecie/ rozumiałem iako dziecie/ rozmyślałem iako

9: dziecie. Lecz gdy się stał mężem; wyniżczyłem

10: to co było dziecinnego.

werset: 12 * teraz widzimy przez (marg) * **Abowiem.G.** (-)

11: zwierciadło " pod załoną!: lecz w on czas twarzą w(marg) " **przez podobienstwo** (-)

12: twarz. Teraz znam poczęści: lecz w on czas poznam

13: iákom ielt poznány.

A teraz " trwáią' wiára/ nádzie=(marg) " **trwa3 L. G.** (-)

werset: 13

14: iá/ miłość; te trzy **rzeczy**: lecz z nich więtfza miłość. *

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Y ieslibych miał wśytkę wiarę.**) Stąd iáfna rzecz/ iż práwa y

17: wielka wiára bez miłości być może: ále do zbáwienia nic nie po=

18: może. Czego oboygá przą odzczępieńcy.(marg) **Wiára bez miłości.** (-)

19: **Y ieslibych wydał ciáło moie.**) Wierz iáko namocniey (mowi

20: Auguŧyn S.) á namniey o tym nie wąp/ iż káždy hæretyk ábo

21: odzczępieniec okrzczony w imię Oycá y Syná y Duchá ś. iesli fię

22: do kościoła Kátholickiego nie przyłączy: choćby nawiętfze iáłmu=

23: żny czynił/ choćby y krew włáfná dla Chriŧtuŧá przelał/ żadná miá=

24: rá nie może być zbáwiony iż nie ma miłości/ nie będąc w ko=

25: ścielney iedności. Bo bez práwey Kátholickiey wiáry nie ielt

26: rzecz podobna Bogu fię podobác.

27: **Po części znamy.**) Z tego mieyfcá Auguŧyn S. dowodzi/ iż

28: święci doŧkonáley rzeczy náŧze w niebie rozumieią niŧli ie pier=

29: wey ná ziemi rozumieli.(marg) **Święci rzeczy náŧse wiedzą w niebie.** (-)

30: **Lecz z nich więtfza miłość.**) Iákoż tedy íámá wiára/ ktora ielt

31: mnieyŧza y podleŧza niŧ miłość/ ma wŧpráwiedliwiác y zbáwiác/

32: á nie więcey miłość/ ktora w zbáwionych trwa ná wieki? (marg) **Miłość ma nád wiarę.**

(-)

rozdział: 14

33: ROZDZIAŁ XIII.

34: 1 Pokázuie iż dar ięzykow/ iest podleyfzy niżli dar proroctwá/

35: to iest wykłádania písmá y náuki. 7 Y owłzem nie pożyteczny/ ie=

fliby go

strona: 612

Rozd: 14. do Korynthian.

612.

1: fliby go kto nie wyłóżył. 26 Przetoż im łpołob opifuie/ iákoby

2: tych dárow porządnie wzywáli. 34 A białymgłowam w koście=

3: le milczeć káże.

werset: 1

4: **N** Aśláduycie miłości/ * żądajcie dárow ducho=(*marg*) * **á.G.** (-)

5: wnych: lecz więcej ábyście prorokowáli.

werset: 2

6: Abowiem kto mowi ięzykiem **obcym**, nie lu=

7: dżiom mowi/ ále Bogu: gdyż żaden " nie słucha. Lecz(*marg*) " **to iest, nie rozumie.** (-)

8: " duchem' mowi táiemnice.(*marg*) " **duch.NL.** (-)

werset: 3 " Bo kto' prorokuie/ mo=(*marg*) " **Ale kto. G.** (-)

9: wi do ludzi " ku zbudowánium/ y nápomínaniu/ y poćie=

10: łzeniu'.

(*marg*) " **zbudowanie y nápomínanie y poćieszenie.3 L. G. S.** (-)

werset: 4 Kto ięzykiem mowi/ łámega siebie buduje:

11: lecz kto prorokuie/ zgromádzenie wiernych buduje.

werset: 5

12: Chcęc **ia** ábyście wy włzyscy mowili **obcymi** ięzyká=

13: mi: ále więcej ábyście prorokowáli. Abowiem wiet=

14: łzy iest ten co prorokuie/ niż ten co ięzyki mowi: chy=

15: bá iestliby wykłádał/ áby kościół wziął zbudowanie.

(*marg*) **Zącz: 155.** (-)

werset: 6

16: A teraz brácia/ gdybych przyłzedł do was ięzyká=

17: mi mówiąc: coż wam pomogę/ iefli wam nie będę

18: mówił ábo przez objáwienie/ ábo przez vmieiętność/

19: ábo przez proroctwo/ ábo przez náukę?

(*marg*) **Kazánie y nápomínánie ma bywáć ięzykiem ktory wfyŝcy rozumieją. (-)**

werset: 7 | Włzák **y rzeczy**

20: bezduŝzne ktore dźwięk czynią/ choć fletnia/ choć lu=

21: tnia: iefliby " dźwiękow roŝnych' nie dawály/ iákoŝ(*marg*) " **dźwiękiem roŝności.G. (-)**

22: będźie poznano to co ná fletni ábo ná lutni gráią?

werset: 8 |

23: Abowiem iefliby niepewny głos trábá dáłá/ ktoŝ fię

24: ná woynę gotowác będźie?

werset: 9 | Tákŝe y wy ieflibyŝcie

25: ięzykiem nie dáli mowy znáczney; iákoŝ będźie rozu=

26: miano co fię mowi? bo będźiećie ná wiátr mowiące

27: mi.

werset: 10 | Iáko ná przykład/ ták wiele ieft głoŝow ná tym' (*marg*) **2 L. G. S. (-)**

28: ŝwiećie: " á ŝaden z nich nie ieft niemy'.

(*marg*) " **á nie máŝ nic niemego.L. (-)**

werset: 11 | Ieflibych

29: tedy niewiedźiał co znáczy głos/ będę " v tego ktore=

30: mu mowię' obcego ięzyká człowiekiem: á ten co mowi/ (*marg*) " **mowiącemu.G. (-)**

31: **będzie tez** v mnie zá obcego.

werset: 12 | Tákŝe y wy/ gdyŝ " duchow ŝádaćie: (*marg*) " **to ieft, duchownych dárow. (-)**

32: ŝádaćie: ŝukayćiefŝ ábyŝcie **w nich** ku zbudowánium ko=

33: ŝciołá obfitowáli.

werset: 13 | A dla tego kto mowi ięzykiem:

34: niech fię modli áby wykłádał.

werset: 14 | Bo ieflibych fię mo=

strona: 613

613.

Liftu pierwszego Rozd: 14.

1: dlił ięzykiem/ " duchći fię moy modli; lecz rozum moy(*marg*) " **to ieft, głos.** (–)

2: bez pożytku zołtaie.

werset: 15 Coż tedy ieft? Modlić fię będę

3: " duchem/ modlić fię będę y wyrozumieniem. Będę(*marg*) " **głofem.** (–)

4: śpiewał duchem/ będę śpiewał y wyrozumieniem.

werset: 16

5: Bo ieflibyś błogofławił duchem: ten co ieft " ná mie=

6: ścu nieukow/ iákoż rzecze; Amen/ ná tve dziękowá=(*marg*) " **ábo z pocztu nieukow.**
(–)

7: nie? gdyż niewie co mowifz.

werset: 17 ábowiem ácz ty dobrze

8: dziękuiefz; ále fię drugi nie buduie.

werset: 18 Dziękuie Bogu

9: moiemu/ " iż ięzykiem was wřzytkich mowie'.

(*marg*) " **iż więcey niż wy wřsyřcy ięzykámi mowieG.** (–)

werset: 19 Ale w

10: kořciele wolę pięć řłow według wyrozumienia me=

11: go powiedźieć ábych y drugie náuczył: niřeli dzieřięć

12: tyřięcy řłow **obcym** ięzykiem.

(*marg*) **Zácz: 156.** (–)

werset: 20

13: Bráćia/ nie bądźcie dzieřmi wyrozumieniem;

14: ále bądźcie dzieřmi złořciá: á wyrozumieniem do=

15: řkonáłymi bądźcie.

W zakonie * nápiřano; Iż przez(*marg*) * **bowiem.N. L.** (–)

werset: 21

16: obce ięzyki/ y obcymi wřty będę mowił ludowi temu:

17: á przedię mię y ták nie wyflucháią/ mowi Pan.

werset: 22 | A

18: przetoż ięzyki fą ná znák nie tym ktorzy wierzą/ ále

19: niewiernym: á " proroctwá' nie niewiernym/ ále wie=(*marg*) " **proroctwo!** L. K. G. (-)

20: rzącym.

(*marg*) **Ięzyki o ktorzy tu mowi, cudowne były.** (-)

werset: 23 | Ieśliby fię tedy zefzło wflzytko zgromádze=

21: nie wiernych wespół/ á wflzyfby ięzyki mowili/ á

22: wefzliby nieuczeni ludzie ábo niewierni; izali nie rze=

23: ką/ " że' fzáleicie?(*marg*) " **co.N. L.** (-)

werset: 24 | Lecz ieśliby wflzyfcy prorokowá=

24: li/ á wflzedłby ktory niewierny ábo nieuczony: wflzyfcy

25: go ftrofuią/ wflzyfcy go fádzą.

werset: 25 | y * fkrtyfci fercá ie=(*marg*) * **tákże.G.** (-)

26: go bywáią obiáwione: á ták vpadłzy ná oblicze po=

27: kłoni fię Bogu/ opowiedáiąc że Bog w was ieft

28: prawdziwie.

(*marg*) **Záčz: 157.**

: **Te dáry ná on czás były pofpolite miedzy Chrzefciány.** (-)

werset: 26 |

29: Coż tedy ieft brácia? gdy fię fchodźicie/ káždy z

30: was ma Pfalm/ ma náukę/ ma obiáwienie/ ma ięzyk/

31: ma wykłádanie: wflzytko niech będzie ku zbudowá=

32: niu.

werset: 27 | Choćaż kto ięzykiem mowi: **niech to będzie** po

33: dwu/ ábo nawięcey po trzech/ y **to** ná przemiány/ á

34: ieden niechay tłumáczy.

werset: 28 | A ieśliby tłumáczá nie by=

ło/ niechże

strona: 614

Rozd: 14. do Korynthian.

614.

1: ło/ niechże w kościele milczy: á niech mowi sobie á

2: Bogu.

(marg) **Osobne modlitwy mogą być językiem nie znáiomym.** (-)

werset: 29 Prorocy też niech mówią dwa ábo trzey/ á

3: infzy niechay rozładzáią.

werset: 30 A iesliby infzemu siedzą=

4: czemu było obiáwiono/ pierwfy niechay milczy.

werset: 31 Bo

5: możecie wfyscy po iednemu prorokowác; áby fię

6: wfyscy wczyli/ y wfyscy " nápomnieni byli'.

(marg) " **ábo poćieseni.G.** (-)

werset: 32 Y " du=

7: chowieć Prorokow/ poddáni fą' Prorokom.*(marg)* " **duhcí prorokow poddány iest.L.S.** (-)

werset: 33 Abo=

8: wiem Bog nie iest **Bogiem** roštyrkow/ ále pokoiu: iáko

9: też we wfytkich kościelech świątych ` náuczam'.

(marg) **2 L. G. S.** (-)

werset: 34

10: Niewiáfty * niech milczą w kościelech: ábowiem*(marg)* * **wáfse.G.** (-)

11: nie dopuŝcza fię im mowić/ ále máią być poddáne/

12: iáko y zakon mowi.

werset: 35 A iesli fię czego chcą náuczyc'/

13: niechże domá fwych mężow pytáią. Abowiem fro=

14: motá iest " niewieście' w kościele mowić.*(marg)* " **niewiáftam.G.** (-)

werset: 36 Izali od

15: was wyŝzło ŝowo Boże? ábo do was fámych przyŝzło?

werset: 37

16: Ieśli kto zda się być Prorokiem/ ábo duchownym/

17: niech^{ze} pozna iż to co wam piżę są Páńskie rozkaza=

18: nia.

(marg) **To też hæretykom Kátholicy słuźnie mowić mogą. (-)**

werset: 38 Lecz ieśli kto niewie/ " o nim ^{tez} wiedzieć nie bę=*(marg)* " **niechay nie wie.G.**

S. (-)

19: dą.

werset: 39 A tak brácia żądajcie ^{tego} ábyście prorokowali:

20: á mowić ięzykami nie zábraniajcie.

werset: 40 Ale wżytko

21: niech będzie wćciwie y porządnie ` miedzy wámi'.

(marg) **1 L. G. S. (-)**

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Abowiem kto mowi ięzykiem.)** W pierwżym onym kościele

24: Apóstolkim Chrześcijanie przyjąwszy Duchá ś. bráli zaráz cudo=

25: wne dary iego: á zwłazczá iż mowili nowymi ięzykami ktorych

26: pierwey nie vmieli/ y prorokowali/ y piżmá wykładáli. O tych te=

27: dy dárách cudownych tu Apóstól mowi: przekládaiąc dar proro=

28: kowania/ to iest wykładania tájemnic wiary/ nád dar mowienia

29: rozmáitemi y nieznáiomemi ięzykami. Przetoż to nic k rzeczy/ co

30: íektarze z tego rozdziału przeciw Mżey Lácińskiey y modlitwam

31: kościelnym przywodzą. *(marg)* **Dary duchowne kościoła piżwszego. (-)Tákte y wy**

ieślibyście.)*(marg)* **Rozmowy y kazania máią być ięzykiem póspolitym w kościele.**

(-) Iest rzecz pewna/ iż w tym rozdziale

32: Apóstól nie mowi o Mżey/ o czytaniu piżmá/ áni o śpiewaniu

33: kościelnym (iáko słow iego hæretycy gwałtownie náciągáią) ále

34: o rozmowách y exhortacyách/ w pierwżym onym kościele zwy=

35: czáynych. Abowiem iáko męczennik ś. Iuftinus opifuie/ ícha=

strona: 615

615. Liftu pierwszego Rozd: 14.

- 1: dzáli fię Chrześcijanie w niedzielę: y naprzod piłmá po Græcku
- 2: czytano (iáko y dziś v nas po Lácii/ w pierwszey części Mfzey ś.
- 3: prorocwá/ lifty Páwła S. y Ewángelie czytáią) potym biskup
- 4: miewał do ludzi kazanie: więc ofiarę Mfzey ś. śprawowano/ y
- 5: Sákráment ciála Pánfkiego rozdawano. A nákoniec bywały
- 6: conferentie y rozmowy o rzeczách duchownych: ktorych teraz we
- 7: zwyczajiu nie máłz.(*marg*) **Zwyczaj kościoła pierwszego.** (-) Aby tedy w wielkości
ludzi nie było zámie=
- 8: śzanie/pośtanowił był Páweł S. áby ná káżdey tákicy rozmowie/
- 9: dwa tylko ábo trzy/ y to ieden po drugim mowili: á drudzy áby
- 10: śłucháli/ á prorocy rozśdźáli: á ieliby/ poki ieden mowi/ było
- 11: drugiemu od Duchá ś. náchniono co lepszego/ áby pierwszy mił=
- 12: czał/ á ten mowił. Lecz iż Korynthianie/ áby fię z tym cudownym
- 13: dárem ięzykow pokazáli/ rádzi ná tych rozmowách ięzykow ob=
- 14: cych á nieznáimych używali: przetoż ich z tego Páweł śtrofuie.
- 15: Bo rozmowy/ exhortácie ábo nápominánia/ iáko y kazánia/ má=
- 16: ią być rozumnym ięzykiem czynione/ áby od wśzytkich były rozu=
- 17: miáne. Toć iest włałny cel rozdziału tego/ y vmyśł Páwła S.
- 18: iáko nie tylko wśzyscy Doktorowie/ piśząc ná to mieyśce/ wyzna=
- 19: wáią: ále y śam Apośtoł dofyć pokázuie.
- 20: **Bo ielibych fię modlił ięzykiem.**) Y tu nie mowi Apośtoł o iá=
- 21: wnych modlitwách y śpiewaniu kościelnym: ktore fię w Græcy=
- 22: ey v Korynthian bez wátpienia po Græcku odśprawowały: ták
- 23: iáko dziś v nas po Lácii: ále o nowych pieśniách duchownych/
- 24: ktore ná on czás Chrześcijáni máiący dar ięzykow/ ná onych ro=
- 25: znowách/ śkładáli y śpiewáli o wyśokich tájemnicách ięzykiem iá=
- 26: kim obcym: ktorego żaden nie rozumiał: á czáfem áni ten śam

27: który im mówił: o czym Tertullian/ Dyonyfius y Eufebius
28: świadczą. Co iż ná chwałę y ná dziękowanie Panu Bogu/ á przy
29: tym ná fwą y ná innych wiernych počiechę y zbudowanie czynili:(*marg*) **Láćinskiego ábo Græckiego ięzyká w kościele vżywác Páweł nie zákazał.** (-)
30: przetoż Páweł każe áby ták rozmowy/ iáko y te nowe pieśni przy
31: rozmowách/ bywały ięzykiem poľpolitym/ ktoremuby ludzie rozu=
32: mieli: áby y prořtacy/ ktorzy tákich pieśni fkládác nie vmieli/ mo=
33: gli ie wždy rozfładzác y potwierdzác/ odpowiedáiąc Amen. Prze=
34: toż y to mieyfce dármo nam hæretycy przeciwno Mřzey Láćin=
35: fkiey zádawáią: ná ktorey żadnych pieśni nowych y cudownych
36: nie śpiewáią: y ktorą nie obcym iákim ábo nieznáiomym ięzy=
37: kiem/ ále poľpolitym y wiele ludziom y narodom zwyczáynym y
38: znáiomym odpráwuia:
39: y przy ktorey wřzytko duchowieńřtwo y
40: řwieckich nie málo/ miařto innych prořtakow/ odpowiada Amen.
41: A iefli fię kto chce dáley o to řpieraćć: temu z Apořtołem odpowie=

my: Zeć

strona: 616

Rozd: 15. do Korynthian.

616.

1: my. Zeć my tákiego obyczáiu nie mamy áni kořcioł Boży. Y z Au=
2: guřtynem ř. Iż dyřputowác przeciwn temu co zgodnie kořcioł wřzy=
3: tek po řwiećie záchowuie/ iefť náder zuchwáłe řzaleńřtwo.
4: **A mowić ięzykámii nie zábrianiáćie.**) Czemuż tedy odřzczepieńcy
5: zábrianiáią/ áby ięzykiem Láćinřkim Mřze miewano/ y inřze mo=
6: dlitwy y śpiewánia kořcielne odpráwowano: iáko fię závřze od
7: počátku w kořćiele Chřeřćijánřkim záchowáło? A zwałzćzác iż
8: ięzyk Láćinřki nie iefť nowy/ áni obcy/ áni nieznáiomymy: ále wřzy=
9: tkim narodom Chřeřćijánřkim zwyczáynym y wiadomy. A dořyć
10: iefť/ wedľug Apořtołá/ żeby ięzykiem poľpolitym prorokowano/

11: to ielt kazanie miewano y pismá wykładano.(marg) **Sekretarze czynią przeciw Apoftolskiemu roskazaniu.** (-)

rozdział: 15

12: **ROZDZIAŁ XV.**

13: 1 Przypomina im iż P. Chrifus z martwych wstał/ 5 Y vka=
14: zał fię mnogim. 8 A nawet y iemu fámemu/ który fię zowie na=
15: mnieyżym z Apoftołów. 12 Y ftąd potężnie dowodzi y nálezgo
16: z martwych wstania. 35 Y porządek y fpofofob iego opifuie. 40 Y
17: rozną chwałę tych ktorzy powstana/ nie tylko ná dufzy/ ále y ná
18: ćiele. 54 A śmierć będzie požárta czáfu zmartwychwstania.(marg) **SIODMA CZESC**
zmartwychwstaniu. (-) (marg) **Zącz: 158.**

Lekcyá ná iedennaftą Niedzielę po Swiátkách. (-)

werset: 1

19: **A** Oznáymuię wam/ bráćia/ Ewángeliá kto=
20: ram wam opowiedział/ ktorąście też przyięli/
21: y w ktorey ftoicie/

werset: 2] przez ktorą też zbawienia

22: doftępuiecie: iefli pámiętaćie iákim obyczáiem prze=
23: powiedziałem wam/ chybábyście prozno vwierzyli.

werset: 3

24: Bo naprzod podałem wam com też wziął: iż Chri
25: ftus vmárł zá grzechy nálze według pismá:

(marg) **Przećiwko błędowi pogánow y Sáduceufow, ktorzy przeli ćiał
zmártwychwstania, tu Páweł díputuie.** (-)

werset: 4] á iż był

26: pogrzebion/ iż też powstał **z martwych** trzećiego dnia/
27: według pismá:

werset: 5] á iż fię dał widzieć Cephie/ á po=

28: tym onym " iedennaściam'.

(*marg*) " **dwunaściam.** (-)

werset: 6] Potym był widzian

29:] więcej niżli od pięci let bráciey wespółek: z ktorych

30:] wiele ich trwa aż dotąd/ á niektorzy **tez** zálnęli.

werset: 7] **A**

31:] potym był widzian od Iákubá/ potym od wżytkich

32:] Apoštołow.

werset: 8] **A** ná końcu po wżytkich był widzian

33:] y ode mnie/ iákoby od poronionego płodu.

werset: 9] **Bom** ia

34:] ieft namnieyfy miedzy Apoštoły: ktorym nie ieft go=

35:] dzień áby mię zwano Apoštołem/ izem prześladował

Iiii

kościół

strona: 617

617.

Liftu pierwżego Rozd: 15.

1:] kościół Boży.

werset: 10] **Lecz** to com ieft/ z łáskim Bożey ieft:

2:] á łáfká iego ku mnie prozną nie byłá: *

3:] álem więcej pracował niż oni wżyścy: wżákże nie

4:] ia/ ále łáfká Boża * zemną.(*marg*) * **ktora ieft.G.** (-)

werset: 11] **"Abowiem** choćiaż ia'/(*marg*) " **Choćiaż tedy ia.G.** (-)

5:] choćiaż oni/ ták przepowiedamy/ y tákeście wwierzyli.

(*marg*) **Zácz: 159.** (-)

werset: 12]

6:] **A** ieśliż o Chrifuśie powiedáią iż zmartwych=

7:] wítał: iákoż mowią niektorzy miedzy wámi/ że zmar

8:] twychwítania nie máłż?

werset: 13] **Lecz** ieśli zmartwychw=

9:] ftania nie máłż: **tedyć** áni Chrifus nie powítał **z martwych.**

werset: 14

10: A ieliż Chrifus nie powtiał/ **tedyć** prozne ieft

11: przepowiedanie nálze/ prozna ieft y wiára wálzá.

werset: 15

12: znáyduiemy się też * fałszywymi świádki Bożymi: iże=(*marg*) * **y my.G.** (-)

13: Ímy świádczyli " przeciw Bogu'/ że Chriftułá wzbu=(*marg*) " **o Bogu.G.** (-)

14: dżił: ktoregóć nie wzbudził/ iefliże vmárli nie pow=

15: Ítáią.

werset: 16 Bo ieliż vmárli nie powtáią/ **tedyć** y Chrifus

16: nie powtiał.

werset: 17 Lecz iefli Chrifus nie powtiał: **tedyć**

17: prozna ieft wiára wálzá: bo iefzcze iefteście w grze=

18: chách wálznych.

werset: 18 A tákże y ci poginęli/ ktorzy záńnęli

19: w Chriftuśie.

werset: 19 Iefliż tylko w tym żywoćie/ w Chri=

20: Ítuśie nádzieię mamy: ieftefmy nędzniefzy niżli w=

21: fzyfscy ludźie.

(*marg*) **Záčz. 160.** (-)

werset: 20

22: Lecz teraz Chrifus zmartwychwstiał pier=

23: wiałtkiem tych ktorzy záńnęli.

werset: 21 ponieważ przez

24: człowieká fmiérć/ y przez człowieká powstanie vmár=

25: łych.

werset: 22 " A iáko' w Adámie wzyfscy vmieráią; ták y w(*marg*) " **Bo iáko.G.** (-)

26: Chriftuśie wzyfscy ożywieni będą.

werset: 23 A káždy w fwy^m

27: rzędzie: Chrifus pierwiałtkiem/ potym ci ktorzy fą

28: Chrystufowi/ - ktorzy vwierzyli' w przyźcie iego.(*marg*) **2 L. G. S.** (-)

werset: 25

29: Potym koniec: gdy poda kroleftwo Bogu y Oycu/

30: gdy zniźczy wźeláką zwierzchność/ y * władzą y moc.(*marg*) * **wźelką.G.** (-)

werset: 25

31: " A ma' krolowác: ázby położył wźytkie nieprzyia=(*marg*) " **Boć ma.G.** (-)

32: ćioły pod nogi iego.

werset: 26

A " ołtátni nieprzyiaćiel' łmierć (*marg*) " **náołtátek nieprzyiaćiołká.N. L.** (-)

33: będzie zniźczona. Bo wźytko poddał pod nogi ie=

34: go. A gdy mowi;

werset: 27

Ze mu wźytko **ieft** poddano: iá=

łna rzecz

strona: 618

Rozd: 15. do Korynthian.

618.

1: łna rzecz ieft/ iż okrom tego ktory mu poddał wźytko.

werset: 28

2: Lecz gdy mu wźytko poddano będzie: tego y łam

3: Syn będzie poddan temu ktory mu poddał wźytko:

4: áby Bog był wźytko we wźytkich.

(*marg*) **Zácz: 161.** (-)

werset: 29

5: Bo ináčzey coź vczynią ći ktorzy fię krzczą zá v=

6: márłe/ iefliże koniecznie vmárli nie powłtáią? Przecz

7: że fię y krzczą zá nie?

werset: 30

Przecz y my káźdey gođziny

8: w niebełpieczeńłtwie iefłefmy?

werset: 31

Káźdy dzień vmie=

9: ram " prze wáłzą pochwałę' bráćia/ ktora mam w Chri(*marg*) " **dla pochwały wáłsey.N.**
L. (-)

10: I tuście Ieśuście Pánie náłzym.

werset: 32 Ieślizem się (według

11: człowieka **mowie**) ze źwierzem potykał w Ephezie/ což

12: mi zá pożytek/ iefli vmárli nie powstáią? Iedźmy y

13: piymy/ boć iutro pomrzemy.

werset: 33 Nie daycie się zwo=

14: dźić/ Złe rozmowy pfuią dobre obyczáie.

werset: 34 Ocućciefz

15: się " Ipráwiedliwi'/ á nie grzeźcie. boć niektorzy nie(*marg*) " **Ipráwiedliwie.4 L. G. S. (-)**

16: máią znáiomosci Bożey: mowieć wam ku záwfty=

17: dzeniu.

werset: 35 Ale kto rzecze; Iákoż wzbudzeni bywáią

18: vmárli? á w iákim cíele wynidą?

werset: 36 Głupi/ co ty się=

19: iefz **to** nie bywa ożywiono/ iefli pierwey nie obumrze.

werset: 37

20: Y co sięiefz/ nie sięiefz cíalá ktore ma wyniść/ ále

21: gołe źiárno/ iáko ná przykład/ pźeniczne ábo z infzych

22: ktore.

werset: 38 A Bog dáie mu cíáło " iáko chce': á káždemu(*marg*) " **iáko chciał.8 L. G. (-)**

23: náśieniu/ **iego** włafne cíáło.

(*marg*) **Zácz: 162. (-)**

werset: 39

24: Nie káźdec cíáło/ tymże **ieft** cíáłem: ále infze ludz=

25: kie/ infze bydlęce/ infze ptáfze/ **á** infze rybie.

werset: 40 **Są** y cíalá

26: niebieskie/ y cíalá źiemfkie: áleć infza iefst ozdoba nie=

27: biefkich/ á infza źiemfkich.

werset: 41 Infza iáfnóć słońcá/ in=

28: fza iáfnóć księżycá/ á infza iáfnóć gwiazd. Abo=

29: wiem gwiazdá od gwiazdy różna iest w iáfnóci:

werset: 42

30: Tákci y zmartwychwstanie. Bywa wsiáne **ciáło** w

31: fkáźitelności: **á** " powstanie' w niefkáźitelności.(*marg*) " **powstáie.1 L. G. S.** (-)

werset: 43 By=

32: wa wsiáne w fzkárádości: á powstanie w chwále=

33: bności. Bywa wsiáne w fłábości: á powstanie w

34: chypkości.

werset: 44 Bywa wsiáne ciáło bydłęce: á powstá=

Iiii 2

nei ciáło

strona: 619

619.

Liftu pierwszego Rozd: 15.

1: nie ciáło duchowne. Iesli iest ciáło bydłęce/ iest też

2: duchowne:

werset: 45 iáko nápiáno: Stał się pierwszy czło

3: wiek Adam " w dużę' żywiącą; á poslední Adam " w(*marg*) " **dufsą.**

4: " **Duchem ożywiájącym.** (-)

4: duchá' ożywiájącego.

werset: 46 Lecz nie pierwsze **ciáło** ducho=

5: wne/ ále dużą żywiące: potom duchowne.

(*marg*) **Zácz: 163.** (-)

werset: 47

6: Pierwszy człowiek z ziemie/ ziemski: " wtory czło=

7: wiek z niebá/ niebieski'.

(*marg*) " **wtory człowiek Pan z niebá.G.ále zle.** (-)

werset: 48 Iáki ziemski/ tácy też ziem=

8: fcy: á iáki niebieski/ tácy też niebiescy.

werset: 49] Przetoż iá=

9: kołmy nošili wyobrażenie **ziemskie**⁹⁰: nošmy teŝ wyo=

10: bráżenie niebieskiego.

werset: 50] A toć mowię bráćia/ iż ciáło y

11: krew krolestwá Boŝego ošięgnáć nie mogą: y lkázá

12: w niekázitelnošci dziedziczyc nie będzie.

(marg) **Lekcia w dzień Zadufzny. (-)**

werset: 51]

13: Otoć wam táiemnicę powiedam: Zeć " wŝyšcy

14: z martwych wŝtániemy; ále nie wŝyšcy' przemienie=*(marg)* " **nie wŝyšcy záfniemy,**

ále wŝyšcy. G. S. (-)

15: ni będziemy.

werset: 52] Bárzo pŕędko/ we mgnienie oká/ ná

16: trąbę oŝtáteczną (ábowiemći zátŕąbi) á vmárli po=

17: wŝtáną niekázonymi/ á my będziemy przemienieni.

werset: 53]

18: Boć mušić to škázitelne przyoblec nieškázitelnošć:

19: y to šmiertelne przyoblec niešmiertelnošć.

werset: 54] A gdy

20: to * šmiertelne przyoblecze niešmiertelnošć: tedy fię*(marg)* * **škázitelne przyoblecze**

nieskázitelnošć y to! L. G. S. (-)

21: sítanie mowá **oná** nápišána: Smierć ieŝt poŝártá

22: wzwyćięŝtwie.

werset: 55] Gdzieŝ ieŝt zwyćięŝtwo tve o " ŝmier=

23: ci'? Gdzieŝ ieŝt šmierći " ošćień twoy'*(marg)* " **piekło.G.**

: " **ŝądło twoie. (-)**

werset: 56] A ošćień

24: šmierći/ ieŝt grzech: á moc grzechu/ zakon.

werset: 57] Lecz

25: dzięká Bogu/ ktory nam " dał' zwycięŝtwo przez Pá=(*marg*) " **dáie.G.** (-)

26: ná náfzego Iefufá Chrifuá.

(*marg*) **Zácz: 164.** (-)

werset: 58

27: A ták brácia moi mili/ bądźćie ŝtáteczni á niepo=

28: ruŝzeni/ obŝtuiąc w roboćie Páńŝkiewy záfwsze: wie=

29: dząc iŝ praca wáfzá nie ieŝt prozna w Pánu.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Y znáyduiemy ŝię fałŝyiwemi.**) Tá k teŝ y my dziŝ powiedzieć

32: moŝemy: Ieŝli Kátholicka wiára ieŝt fałŝyiwá: tedyć pierwŝy

33: Apoŝtołowie náŝy byli ŝwiádkámi fałŝyiwymi: y wŝytkie naro=

34: dy Chrzeŝćijáńŝkie prozno w Chriŝtuá wwierzyły/ y wŝyŝcy przod(*marg*) **Kátholicka wiára nie pochybna.** (-)

kwie náŝy

strona: 620

Rozd: 16. do Korynthian.

620.

1: kwie náŝy w grzechách ŝwych pomárli/ y zginęli ná wieki. (*marg*) Kátholicka wiára nie pochybna. (-)

2: **Tedy y ŝam Syn będzie poddan.**) (*marg*) **Syn Boŝy iáko Oycu ieŝt poddány.** (-)

Abo w ŝwoich członkách wier=

3: nych y wybránych: ábo wedłóg náture ŝwey człowieczey/ ktora

4: będzie Bogu prawdziwie poddána. Lecŝ wedłóg Boŝkiewy ná=

5: tury/ Syn ieŝt rowien Oycu/ y owŝzem iedno z Oycem.

6: **Ktorzy ŝię krzcą zá vmárle.**) To ieŝt ktorzy ŝię modlą/ poŝczą y

7: trapią zá duŝze vmárlych/ áby były wyzwolone. Iáko y ná in=

8: nych wielu mieyŝcách krzeŝt znáczy vtrápienie. Podobne temu

9: ieŝt ono mieyŝce: Ieŝli vmárli nie zmartwychwŝtáną/ zbytniaby

10: y prozna rzecz bylá modlić ŝię zá vmárle. (*marg*) **Poŝty y záłoby zá vmárle.** (-)

11: **Infŝa iáŝnoŝ ŝloncá.**) Nie iednáka będzie ciał ŝwiętych iáŝnoŝ

12: ábo chwałá/ ále rozmáita/ według rozliczności załug. *Aug. (marg)* **Rozmáitość zasług y zapláty.** (–)

13: **A powstanie ciałem duchownym.)** Iáko cíało vwielbione/ choć

14: ieft duchowne/ ále przecię ieft prawdziwe cíało: ták choć w Sá=

15: krámenćie cíało Páńskie ieft nieiákiem duchownym obyczáiem:

16: wízákże przecię ieft íftotne y prawdziwe cíało. *(marg)* **Cíało Pánskie w Sákrámenćie iákie.** (–)

rozdział: 16

17: ROZDZIAŁ XVI.

18: 1 Nápomniawízy ich/ áby íkładáli iáłmużnę Chrześcijánom

19: miefzkáiącym w Ieruzálem. 10 Záleca im Tymotheufzá. 15 Y

20: dom Stephánin. 19 A nákoniec ie pozdrawia. 23 Y błogo=

21: ławi im. *(marg)* **OSMA CZESCo skłádaniu iáłmużny.** (–)

werset: 1

22: **A** O íkładaniu ktore bywa ná święte/ iákom po=

23: Ítánowił kościołom Gáláckim/ ták też y wy

24: czyńćie.

werset: 2 Pierwízego " dnia po Sobocíe káz=*(marg)* " **to ieft, w Niedzielę.** (–)

25: dy z was niech odkłáda v siebie/ chowáiąc co mu fię

26: podoba: áby niedopiero gdy przyidę/ íkładánia były.

werset: 3

27: A gdy przyidę: ktorebyściekolwiek vchwalili przez

28: lífty/ te pošę áby odnieśli ízczodrobliwość wálfę do

29: Ieruzálem.

(marg) **Zácz: 165.** (–)

werset: 4

30: A iefliby słufzna bylá żebych y ia fzedł: zemną

31: poydą.

werset: 5 Lecz przyidę do was/ gdy przeydę przez

32: Mácedonią. boć poydę przez Mácedonią.

werset: 6] A po=

33: dobno pomieszkam v was/ ábo też przeżimuię: áby=

34: ście wy mnie przeprowadzili/ kędykolwiek poydę.

werset: 7]

35: Abowiem niechcę was teraz widzieć miiáiąc: bo

36: íię ípodziewam iż pomieszkam z wámi czás niekto=

liii 3

ry/ íefli

strona: 621

621.

Lítu pierw: do

Korynth. Rozd: 16.

1: ry/ íefli Pan dopuści.

werset: 8] A pomieszkam w Ephezie aż

2: do Swiątek.

werset: 9] Abowiem drzwi mi íą otworzone

3: wielkie y " íáwne': y wiele przeciwnikow.(*marg*) " **skuteczne.G.** (-)

werset: 10] A íefliby

4: przyzedł Tymotheufz/ pátrzcie áby bez boiázni mie=

5: ízkał z wámi. bo Páńfką robotę robi/ íáko y ía.

werset: 11] Nie=

6: chayże go tędy nikt íobie lekce nie waży:

7: ále odpro=

8: wadzcie go w pokoiu/ áby do mnie przyzedł: boć go

9: czekam z brácią.

werset: 12] A o brácie Apollu ^ oznáymuię

10: wam/ zem' go bárzo prošíł/ áby ízedł do was z brácią:(*marg*) ^ **G.** (-)

11: ále zgołá nie miał teraz woley íść: lecz przyidzie gdy

12: czás po temu mieć będzie.

(*marg*) **Zácz: 166.** (-)

werset: 13

13: Czuyćiefz/ ftoycie w wierze/ mężnie łobie poczy=

14: nayćie/ y zmacniayćie fię.

werset: 14 wżytko wáfze niech bę=

15: dzie w miłości.

werset: 15 A profzę was bráčia/ znaćie dom

16: Stephany ̄ y Fortunatá'/ * iż fą pierwiafki Achá=(*marg*) ̄ **G. S.**

: * **y Acháiká.NL.** (-)

17: iey/ á iż fię podáli ná poślugowanie świątym:

werset: 16 áby=

18: śćie y wy poddawáli fię tákowym/ y każdemu poma=

19: gáiącemu y prácuiącemu.

werset: 17 A raduię fię z przyśćia

20: Stephaná y Fortunatá y Acháiká/ iż to czego nam

21: z was nie doftawało/ nágródźili.

werset: 18 Bo ochłódźili y

22: duchá mego y wáfzego. Poznawayćiefz tedy táko=

23: we.

werset: 19 Pozdrawiáią was * kościoły Azyifkie. Po=(*marg*) * **wfsytkie.N. L. S.** (-)

24: zdrawiáią was wielce w Pánu/ Aquilás y Pryfcil=

25: lá/ z zgromádenim fwym domowym *.

(*marg*) * **v ktorich też mam gofpodę.N. L.** (-)

werset: 20 Pozdra=

26: wiáią was wżyścy bráčia. Pozdrowćie iedni drugie

27: w świątym pocałowaniu.

werset: 21 Pozdrowienie/ ręką mo=

28: ią Páwłową.

werset: 22 Ieśli kto nie miłuię Páná náłzego

29: Iefufá ̄ Chriftufá'/ niech będzie przekłęt看em " Má=(*marg*) ̄ **N. L.** (-)

30: ránáthá.

(*marg*) " **To ieft (z Syryiskiego) Pan náfs idzie. Iákoby rzekł: Bo Pan náfs idzie, ktory go ořádzi y skarze. (-)**

werset: 23] Láłká Páná nářzego Iefuřá ~ Chriřtuřá'(*marg*) **N L. (-)**

31: z wámi.

werset: 24] Miłóć moiá z wámi wřzytkimi w Chri=

32: řtuřie Iefuřie. Amen.

33: **Pierwřsy do Korynthian piřany ieft z Philipowá, przez Stepháne**

34: **y Fortunatá y Acháiká y Tymotheuřsá.G.**

Ař do

strona: 622

Argument 2.

622.

liřtu do Korynth.

1: **Ař do řwiętek**) To pewnie ábo o řwiętkách Chreřćijáńřkich

2: ma być rozumiano/ iáko Epiphánius rozumie: ábo przynamniey

3: o řwiętkách Zydowřkich: á nie zgołá o piąćidzieřiat dniách/ iáko

4: Czechowic błádzi.

5: **Argument wtorego liřtu do**

6: **Korynthian.**

7: **W** Tym liřćie Páwel ř. przełóżywřzy napřzod vtrápienia kto= (*marg*) **1. (-)**

8: re w Azyey ćierpiál/ wymawia fię/ że ich/ iáko był obiecał/

9: iefzcze nie náwiedził. w Rdzd [.] : 1. Powtore/ wřzeteczniká onego (*marg*) **2. (-)**

10: pierwey zákłętego/ ále iuř pokutuiącego/ zálię przyiąć każe. w

11: Rozd: 2. Potrzećie/ náprzećiw fałřzywym Apořtołom Zyduiącyym (*marg*) **3. (-)**

12: pokázuie/ iáko Ewángelia ieft náđ řtáry zakon dáleko zacnieyřza:

13: vpomináiąc ich řwym przykłádem ku ćierpliwořći w przeřládo=

14: wániu: á małżeńřtw z niewiernymi zákázuiąc. w Rozd: 3. 4. 5.

15: y 6. Poczwarťe/ záleca im řkládánie iáłmuřny ná vbogie ko= (*marg*) **4. (-)**

16: řćiołá Ierozolimřkiego. w Rozd: 8. y 9. Popiáťe/ każe fię im (*marg*) **5. (-)**

- 17: Itrzedz fałszywych Apoštołow: przeciw ktorym áby godności
18: Iwey y wrzędu Iwego obronił/ ácz nie rad chwalić Ię musi z prac
19: y z mąk Iwoich/ ktore podiał w przepowiedaniu Ewángeliey/ y
20: z obiáwienia ktore miał od Bogá. w Rozd: 10. 11. y 12. Náko=
21: niec/ zágroziwIzy im/ że ie Ikarze przyIzedIzy/ iefli Ię nie vzná=
22: ią: vpominánim/ pozdrawiánim y błogofłáwieńIstwem Iwoy
23: Iíst z áwiera. w Rozdziale 13. [grafika](#)

Iíst Páwłá

ksiega: [2.Cor](#)

strona: [623](#)

623.

Iístu wtorego Rozd: 1.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO KORYNTHIAN

3: WTORY.

rozdział: [1](#)

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 PozdrowiwIzy Korynthiany Apoštoł pokázuie/ z iákich go
6: trudności w Azyey Pan Bog wyrwác raczył/ áby on też drugich
7: mogł ćiefzyć. 12 Potym oznáymuiąc Iercá Iwego y náuki Izczerość.
8: 16 Spráwuie Ię/ iż to/ że do nich nie przyIzedł iáko był vmyslił/
9: nie sftáło Ię żadnym nieIstátkiem iego. 18 Záleciáiąc pewnoś y
10: prawdę Iwey náuki. (*marg*) **Zácz: 167.** (-)

werset: [1](#)

- 11: **P**Aweł Apoštoł Iefulá Christu=
12: Iá przez wolą Bożą/ y Tymotheusz brát:
13: kościółowi Bożemu ktory ieft w Ko=
14: rynćie/ ze wIzytkimi świętymi ktorzy Ią
15: we wIzytkiey Acháiey.

werset: [2](#) Iáfká wam y pokoy od Bo=

16: gá Oycá nálezego/ y Páná Iefufá Chriftufá.

(*marg*) **Lekcyja o S. Męczennikách Biskupách.** (–)

werset: 4

17: Błogofławiony Bog y Oćiec Páná nálezego

18: Iefufá Chriftufá/ Oćiec miłosierdzia/ á Bog wíze=

19: lákiewy poćiechy/

werset: 4 | ktory nas ćiefzy we wízelákim vtra=

20: pieniu nálezym: ábyfmy y my mogli ćiefzyć te/ ktorzy

21: fą w káždym wćifku/ " przez nápominanie'/ ktorym(*marg*) " **ábo przez poćiechę.G.** (–)

22: nas fáme Bog " nápomina'.

(*marg*) " **ábo ćiefzy.G.** (–)

werset: 5 | ábowiem iáko w nas

23: obfituią vtrapienia Chriftufowe: ták też przez Chri

24: ftufá obfituie y poćiechá nálezá.

werset: 6 | A choć bywamy v=

25: trapieni/ dla " wálezego nápominánia' y zbáwienia: (*marg*) " **ábo dla wáfsey poćiechy.**
(–)

26: choć " nápomináni' bywamy/ dla " wálezego nápomi=(*marg*) " **ábo poćiefzeni.G.**

: " **ábo dla wáfsey poćiechy.G.** (–)

27: nánia' - y zbáwienia'/ ktore " Ípráwuie ćierpliwość'(*marg*) -15 L. S.

: " **skutek pokázuie w ćierpliwości.G.** (–)

28: tegoż vtrapienia ktore y my ćierpimy:

werset: 7 | " á nádźieią

29: nálezá o was mocna ieft': wiedzác iż iáko iefteście v=(*marg*) " **áby nádźieią náfsá o was
mocna byłá.N. L.** (–)

30: czefnikámi vtrapienia/ ták będziecie y poćiefzenia. *

Abowiem

strona: 624

(*marg*) **Zącz: 168.** (-)

werset: 8

- 1: Abowiem niehcemy áby wam było táyno brá=
2: ćia/ o wćifku náfzym/ ktory nas potkał w Azyey: iże=
3: ímy byli náfzbyt obćiążeni nád šíę/ ták że nam był ten
4: żywot omierzł.

werset: 9

- 5: śmierć; ábyfmy nie wfáli íami w łobie/ ále w Bogu
6: ktory wzbudza vmárłe/

werset: 10

- 7: ípieczeńftw' wyrwał nas y wyrywa: w ktorym ná=(*marg*) " **z tákowej śmierći.G.** (-)
8: dzieię mamy iż też iefzcze wyrwie/

werset: 11

- 9: tego modlitwą zá námi przyczyniác będziecie: áby
10: zá dar przez **modlitwę** wiela ofob nam dány/ dzięki też
11: były od wielu " zá nas' czynione.(*marg*) " **zá was.1 L. G.** (-)

(*marg*) **Zącz: 169.** (-)

werset: 12

- 12: Abowiem táć ieft " pochwaía náfzá/ świádectwo(*marg*) " **chlubá.** (-)
13: íumnienia náfzego; iż w prófłóći y ízczeróći Bożey/
14: á nie w mądroći ćielefney/ ále w íáfce Bożey obco=
15: wáfífmy ná ` tym' świećie: á nawięcey miedzy wámi.(*marg*) ` **2 L. S.** (-)

werset: 13

- 16: Bo nie iníże **rzeczy** píżemy wam/ niżli " ktorećie czy=
17: táli' y znaćie. A nádźiewam íię/ iż **tez** áż do końcá po=(*marg*) " **ktore czytaćie.1 L. G.** (-)
18: znaćie:

werset: 14

- 19: ímy " pochwaía wáfzá/ íáko y wy náfzá/ w dzieñ Páná(*marg*) " **chlubá abo sławá.** (-)

20: nálezego Iesufá Chrístufá.

werset: 15 Y z tą wfnością chćia=

21: łem był iść do was pierwey/ ábyście " wtore dobro=(*marg*) " **wł: wtorą łáskę.** (-)

22: dzieyftwo' mieli:

werset: 16 y przez was prześć do Mácedo=

23: niey/ y záfie z Mácedoniei przyść do was/ y od was

24: być doprowádzon do Iudfkiey zemie.

werset: 17 A gdym to

25: rozmyślał/ izalim wzył **iákief** lekkomyślności? Abo to

26: co rozmyślał/ **zali** według ciáła rozmyślał/ áby v

27: mnie było " **TAK y NIE ták'?**

(*marg*) " **Ták, ták, y Nie, nie.G.** (-)

werset: 18 Aleć wierny ieft Bog/

28: iż mowá nálezá kora " bylá' do was/ " nie ieft w niey(*marg*) " **bywa.10 L.**

: " **nie bylá, Ták y Nie.G.** (-)

29: **IEST, y NIE ieft.**

werset: 19 Abowiem Syn Boży Iefus

30: Chrístus/ ktory miedzy wámi przez nas był przepo=

31: wiedány przez mię y Sylwaná y Tymotheufzá/ nie był

32: " **IEST y NIE:** ále **IEST'** w nim było.(*marg*) " **Ták, y Nie: ále Ták.G.** (-)

werset: 20 Bo ile ieft

33: obietnic Bożych/ w nim fá " **IEST'**: przetoż y przezeń(*marg*) " **Ták.G.** (-)

34: Amen Bogu/ ku chwale " nálezey'

(*marg*) " **przez nas.G. S.** (-)

Kkkk

A ktorzy

strona: 625

625.

Liřtu wtorego Rozd: 1.

(*marg*) **Záčz: 170.** (-)

werset: 21

1: A który " nas potwierdza z wami' w Chrystusie/(*marg*) " **was z nami L. G.** (-)

2: y który nas pomazał/ **ieftci** Bog:

werset: 22 | który też zapieczęto=

3: wał nas/ y dał zadatek Ducha w sercach naszych.

werset: 23 |

4: A ja świadkiem sobie wzywam Boga na dużą mo=

5: ię/ iż folgując wam ięszczęm nie przyśzedł do Koryn=

6: thu:

werset: 24 | nie/ iżebyśmy panowali wierze waszej: ale **iz**

7: ięteśmy pomocniki weśła waszego: Abowiem wiá=

8: rą stoićcie.

9: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

10: **Vtrapienie Chrystusowe.**) Wszytkie vtrapienia wiernych zowá

11: się vtrapienia Pána Chrystusowe: nie tylko przeto/ że ie dla Chri

12: stufá cierpiá: ale iż ták ięst wielkie złączenie y vnia miedzy Chri=

13: stufem głowá/ á káżdym żywym członkiem tegoż ciála/ który ięst

14: kościół iego; iż cokolwiek cierpi który członek/ to iákoby też głó=

15: wá cierpiáá. Iáko y z drugiey strony/ cokolwiek dobrego który

16: wierny czyni/ ábo iemu czyniá: ták to ięst Bogu wdzięczno/ iá=

17: koby íámemu Chrystusowi ábo od íámego Chrystufá vczyniono

18: było. Co gdyby vważyli odzłczepieńcy/ nie dziwowáliby się te=

19: mu/ że Kátholikowie o zaślugách y dołyć vczynieniu świętych ták

20: wiele trzymáią.(*marg*) **Christus wwiernych swych cierpi y zasługuie.** (-)

21: **Modlitwá zá námi.**) Ięfli Páweł prósi ludzi o modlitwę/ bez

22: vblizenia pośrzednictwá Pána Chrystusowego/ y nádzieie którą

23: miał ku Pánu Bogu: Czemuż odzłczepieńcy mowiá/ żeby próśby

24: náłze o przyczynę świętych co vymowáły/ ábo pośrzednictwu Chri=

25: stufowemu/ ábo vfnosci náłzey ku Pánu Bogu? Iákoby ábo

26: wietřza zelżywość byłá Bogu/ prósić o modlitwę świętych w nie=

- 27: bie/ niżli ludzi grzeźnych ná ziemi: ábo wáźniejszy była przyczyná
- 28: ludzi iefzcie tu żywiących/ niżli przyiaćioł Bożych iuż z Chriftusem
- 29: w niebie kroluujących.(*marg*) **Wzywánie świątych.** (–)
- 30: **Ieft y nie ieft.**) Nie był Páweł S. w náuce śwey odmienny/ iá=
- 31: ko Luter/ ktorego náuki przeciwne o wśzytkich ártykulech wiáry
- 32: od Kátholikow łá zebráne: áni iáko vczniowie iego/ o ktorych ie=
- 33: den zacny człowiek łkoro z przodku mówił: Iż wiem co teraz
- 34: wierzą: ále niewiem co przyśzłego roku wierzyć będą.(*marg*) **Nieftátek hæretykow.** (–)
- 35: **Ktory teź náznaczył nas.**) (*marg*) **Cháacter ábo pieczęć krztu S.** (–) Z tego mieyćcá y ze dwu innych temu
- 36: podobnych/ dowodzą świąći Doktorowie/ iż krzeft ś. nie tylko łá=
- 37: łkę dáie/ ále teź dużę okrczonego pieczętuie nieiákim znákiem y
- 38: piątmem duchownym/ ktore nigdy zgładzone być nie może. Y

przetoż

strona: 626

Rozd: 2. do Korynthian.

626.

- 1: przetoż krzeft raz przyięty nie ma być powtorzony: iáko y bierz=
- 2: mowánie y kápłáństwo: ktore tákże iáko y krzeft/ cechę ábo pią=
- 3: tno ná duży zoftáwuia.
- 4: **Nie iżebyfmy pánowali wierze wáfsey.**) Gwałtowne/ pyźne y
- 5: niebáczne pánowánie przełożonych nád poddánemi śwemi/ y nád
- 6: wiárą ich/ ták tu iáko y ná innych mieyćcách piśmá S. ieft zákazá=
- 7: ne: Nie iżby przełożeni kośćielni mieli káždemu dopuścić wierzyć
- 8: iáko kto chce: y nie mieli mocy śwey wżywać náprzećiw niepośtu=
- 9: śznym/ y hæretykow nie kárác/ y nie przymuśzác ich/ áby wiárę raz
- 10: przyiętą Bogu y kośćiołowi záchowáli. Iáko czynił Piotr S. y
- 11: łam Páweł. Bo ácz łam Bog ieft Pánem / dawcą y łprawcą wiá=
- 12: ry: wízákże y páłterze łá pomocnicy y łpoł robotnicy iego. Bo
- 13: wiárá z łłuchánia łłowá Bożego pochodzi/ ktore ći opowiedáią.(*marg*) **Pánowác wierze co ieft.** (–)

rozdział: 2

14: **ROZDZIAŁ [!] II.**

- 15: 1 Pokázuie iż do nich nie przyšzedł dla tego/ áby im nie był
16: przyczyną śmutku więźszego. 6 Vpomináiąc ich/ áby **one^{go}** wŕze=
17: tecznicá przyięli w łáfkę. 12 Przytym oznáymuie/ iż ácz z wielką
18: pracą/ ále też w wielkim pożytkiem przepowiedał. 15 Aczkolwiek
19: wonność przepowiedánia **ie^{go}**/ niektórym była przyczyną śmierci.

werset: 1

- 20: **A** Lem to v siebie poštánowił/ ábych powtore
21: nie przyšzedł z záfmućenim do was.

werset: 2 Bo iefli ia

- 22: was záfmućam: á ktoż iefł co by mię rozwefe=
23: lił/ iedno ten ktory iefł ze mnie záfmućon?

werset: 3 A tomći

- 24: wam nápiśał/ ábych przyšzedłzy nie miał śmutku ná
25: śmutek **z tych**, ktoremibych fię był miał vćiefzyć:
26: vfáiąc o was wŕzytkich/ że wefele moje wŕzyścy zá
27: íwe poczytaćie.

(*marg*) **Záčz: 171** (-)

werset: 4

- 28: Bomći wam nápiśał z wielkiego vtrapienia y
29: ściśnienia fercá wiele łez wylewáiąc: nie przeto á=
30: byście fię záfmućili: ále ábyście vználi " ktorą mi=(*marg*) " **miłość ktorą.G. S.** (-)
31: łóść mam obfićiey ku wam.

werset: 5 A iefliż kto záfmućił/

- 32: nie mnieć záfmućił/ ále po części/ ábych was wŕzyt=
33: kich nie obćiażył.

werset: 6 Doŕyćci temu ktory tákowy

34: ieft/ ná ťtrowániu tym ktore bywa od wielu:

werset: 7] ták

35: iżby ťię przeciwnym obyczáiem godziło ráczey odpu=

36: ťcić y ćiefzyć/ by ťnadź zbytnim ťmutkiem tákowy

Kkkk 2

pożárt

strona: 627

627.

Liřtu wtorego Rozd: 2.

1: požárt nie był.

werset: 8] Przetoź was profzę ábyřcie miłość

2: przeciwko niemu potwierdzili.

werset: 9] Abowiemći teź

3: dla tegom był nápiřař/ ábym przez dořwiádczenie

4: was doznař/ ieřliźe we wřzytkim ieřteřcie pořřuřni.

werset: 10]

5: A " komuřcie co odpuřili'/ y ia. Bo y ia " com odpu=(*marg*) " **komu co odpuřcaćie**3

L. G. S. (-)

6: řciř/ ieřlim co odpuřciř'/ dla wařem **to wczyniř**, w ořobie(*marg*) " **ieřlim co odpuřciř**,

komum odpuřciř. (-)

7: Chriřtuřowey.

werset: 11] ábyřmy ořřukáni nie byli od řzátána:

8: ábowiem nie řą nam táyne myřli iego.

werset: 12] Lecz gdym

9: przyřzedř do Troády dla **przepowiedánia** Ewángeliey

10: Chriřtuřowey/ á drzwi mi były otworzone w Pánu:

werset: 13]

11: nie miařem wřpokoienia duchowi memu/ iżem nie

12: nálaźř Tytuřá brátá mego/ ále poźegnawřzy řię z ni=

13: mi/ pořzedřem do Mácedoniey.

(*marg*) **Záčz: 172. (-)**

werset: 14

14: A dzięki Bogu/ który nas zawnię zwyciężciami

15: czyni w Chrystusie Iefusie/ y wonność znaiomości

16: fwey obiawia przez nas ná káżdym mieřcu.

werset: 15 bo ie=

17: ftefmy dobrá wonnością Chriftofową Bogu w tych

18: ktorzy zbáwieni bywáią/ y w tych ktorzy giną.

werset: 16 ie=

19: dnym wonią śmierci ná śmierć: á drugim wonią

20: żywotá ku żywotowi. A do tego ktoż **ieft** ták' " fpofo=(marg) **G.**

: " **ábo doftáteczny.G.** (-)

21: bny?

werset: 17 Bo nie ieftefmy iáko " wiele ich/ " fałzuiący(marg) " **drudzy.G.**

: " **fsynkuiący słowem Bożym.G.** (-)

22: fłowo Boże!: ále * z fzczerości/ ále iáko z Bogá/ przed(marg) * **iáko.G.** (-)

23: oblicznością Bożą/ w Chrystusie mowiemy.

24: NAVKI Y PRZESTROGI.

25: **Iesliście we wfyszkim posłufśni.**) Ktory wyżłzey powiedział/ iż

26: niechciał pánować nád wiará ich: ten tu oto przećie chce mieć po

27: nich zupełne we wfzytkim posłufzeństwo.(marg) **Zwierchność páfterska.** (-)

28: **Bo y ia com odpufcił.**) Tym przykładem Páwła S. y mocą fo=

29: bie w Apoštolech od Chriftofá dáńą/ fłufznie kořcioł grzeřzácym

30: niekiedy odpufy dáie: ktore ci/ ktorzy ná mieyřce Apořtołfkie ná=

31: ftařpili Bifkupi/ dla teyře przyczyny rozdawáią: vpuřzczáiąc nie

32: máłą część pokuty od fpowiedniká náznáczoney/ ábo ktora fpra=

33: wiedliwie miála być náznáczona: áby człowiek pokutuiący zby=

34: tnim fmutkie^m nie był pogrąřony: ábo dla inney fłufzney przyczyny.(marg) **Odpufy.** (-)

Rozdział

rozdział: 3

1: ROZDZIAŁ III.

- 2: 1 Nie potrzebuie Apostoł ludzkiego zálezienia. 2 Gdyż go
3: dofyć zálezca pożytek przepowiedánia iego. 3 Wierni fą listem
4: Chriftułowym/ y máią fłowo Boże ná fercách nápiáne/ nie czer=
5: nidłem ále Duchem Bożym. 6 Kápłani ábo fłudzy nowego Testá=
6: mentu máią być w wiétfzey czći/ á niżeli fłudzy ftárego Testámen=
7: tu y litery. 13 Zydowie máią iefzyczne zaflonę ná fercu swoim/ gdy
8: czytáią pímo/ ktora przez wiárę w Chriftá Páná bywa odięta.

werset: 1

- 9: **A** Więc poczynamy zálię zálezác fámych siebie?
10: Czyli potrzebuiemy (iáko niektorzy) listow
11: zaletnych do was/ ábo też od was *?

(marg) * **záletnych.G.** (–)

werset: 2 Listem

- 12: nálzym wy iefteście/ nápiánym ná fercách nálznych/
13: ktory znáią y czytáią wfzyscy ludzie:

werset: 3 "oznaymieni' *(marg)* " **obiáwieni będąc.** (–)

- 14: że iefteście listem Chriftułowym/ od nas fprawio=
15: nym/ y nápiánym nie czernidłem/ ále Duchem Bo=
16: gá żywego: nie ná tablicách kámiennych/ ále ná ta=
17: blicách fercá cielefnych.

(marg) **Záčz: 173.**

Lekcja ná dwánaftą Niedziele po Swiátkách. (–)

werset: 4

- 18: Y mamy tákie vfanie ku Bogu przez Chriftuła:

werset: 5

- 19: nie iżebyfmy byli doftáteczni fámi z siebie co my=

20: ślic iáko íami z siebie: ále doftátteczność náfzá z Bo=

21: gá ieft.

werset: 6] ktory też vczynił nas godnymi sługami no=

22: wego Teftámentu/ " nie literą ále Duchem'. bo lite=(*marg*) " **nie litery, ále Duchá.L.**

G. (-)

23: rá zábii: á duch ożywia.

werset: 7] A ieflic pośługowanie

24: śmierci literami wyrażone ná kámieniách/ było we

25: czci: ták iż synowie Izráelowi nie mogli pátrzyć ná

26: oblicze Moyzełzowe/ dla iáfności oblicza iego/ ktora

27: miáła zniśczić:

werset: 8] iákoż nie dáleko więcej poślugo=

28: wanie ducha we czci będzie?

werset: 9] Bo ieflic poślugo=

29: wanie potępienia/ ieft " we czci': dáleko więcej po=(*marg*) " **czcią ábo chwałą.8 L.**

G. S. (-)

30: sługowanie sřprawiedliwosci **ma być** we czci. *

werset: 10]

31: Abowiem y to co vwielbiono było " w tey mierze'/(*marg*) " **z tey sřrony. (-)**

32: nie byłoć vwielbiono/ dla oney przewyzłzáiącey iá=

33: íności.

werset: 11] Bo iefliż to co miáło zniśczić/ w chwale

34: ieft: dáleko więcej to co trwa/ ieft w chwale.

Kkkk 3

Máiąc

strona: 629

Líftu wtorego Rozd: 3.

629.

(*marg*) **Záčz: 174. (-)**

werset: 12]

1: Máiąc tedy táką nádzieię/ wielkiej beśpieczno=

2: ści " vzywamy!:

(*marg*) " **vzywamy.1 L.** (-)

werset: 13]á nie iáko Moyzeŝ kładł zaŝlonę

3: ná oblicze fwoie/ áby fynowie Izráelowi nie pátrzyli

4: " ná twarz ie^{g^o} co miáło zniŝceć:(*marg*) " **nákoniec tego.G** (-)

werset: 14]ále " zátwárdzone (*marg*) " **ábo záŝlepione były myŝli ich.G.** (-)

5: były vmyŝly ich'. Abowiem áz do dŝiŝeyŝzego dnia

6: táz zaŝloná w czytániu ftárego Teŝtámentu trwa

7: nie będąc odkryta (" poniewaŝ' w Chriŝtuŝie niŝcze=(*marg*) " **ktora.6 L. K. G. S.** (-)

8: ie:)

werset: 15]ále áz do dŝiŝeyŝzego dnia/ gdy Moyzeŝá czy=

9: táia/ zaŝloná leŝy ná fercu ich.

werset: 16]A gdy ŝię náwroci

10: do Pána/ będzie odŝeta zaŝloná.

werset: 17]A Pan ieŝci

11: Duch. A gđziec Duch Páńŝki: tám wolnoŝc.

werset: 18]A my

12: wŝyŝcy/ odkrytym obliczem chwałę Pańŝkú iáko w

13: źwierciedle vpátruiąc/ w toŝ wyobraŝenie przemie=

14: nieni bywamy " z iáŝnoŝci w iáŝnoŝc'/ iáko " od Du=(*marg*) " **z chwały w chwałę.**

: " **ábo od Duchá Pána, iáko wykłáda z Græckiego S. Bafilius.** (-)

15: chá Páńŝkiego'.

16: NAVKI Y PRZESTROGI.

17: **Ieŝeŝcie liŝtem Chriŝtuŝowym.)** Oto widzisz iŝ nie tylko to ieŝt

18: ŝowo Boŝe/ co ná księgách martwych czernidłem nápiŝano: ále

19: więcey to/ co ná księgách żywych/ to ieŝt ná ŝercách wŝytkich wier=

20: nych ludzi pálcem Boŝym przez Duchá S. nápiŝano: to ieŝt co

21: wŝyŝcy po ŝwiecie Chriŝcijáni wierzą y wyznawáia: ábo iáw=

22: na wiárá y zwyczaj kościoła powszechnego.(*marg*) **Apostołowie Ewángelią piśáli rączey ná fercách, á nizli ná księgách.** (–)

23: **Litera zábija.**) Iáko literá Itáregu teftámentu nie dobrze rozu=

24: miána/ y nie ná Chriřtułá obrocona/ rofkázuięcy/ á łáiki y Duchá

25: ku wypełnieniu tego co rofkázuie nie dawáięcy/ zábija ćielefne Zy=

26: dy: Ták literá nowego teftámentu nie dobrze rozumiána/ áni

27: Duchem Chriřtułowym (ktory w łámych kościele Kátholickim

28: mieřzka) wykłádána/ zábija hæretyki: (*marg*) **Literá iáko zábija.** (–) ktorzy iż tákież łá ćielefni y

29: Duchá Chriřtułowego nie máięcy/ żadnego pożytku z dobrego y

30: świętego piřmá Bożego nie odnořzą: ále owřzem wielka řzkodę

31: y řmierć popadáią. Aug: *ferm: 70 et 100. de temp: et de řpir:*

32: *et lit: cap: 6. y 6.*

33: **Zasłóná w czytániu.**) Gdyż iářniey prorocy mowili o kościele

34: nizli o Chriřtuřie: iáko Auguřtyn řwiádczy: (*marg*) **Slepotá hæretycka więřsa niř Zydowska.** (–) tedyć więřza ieřt

35: řlepotá odřzczepieńcow/ ktorzy kościoła Kátholickiego w piřmie

36: ták iářnie opiřanego nie widzą: á nizli Zydow/ktorzy řię Chriřtu=

37: łá doczytác nie mogą.

A Panći

strona: 630

Rozd: 4. do Korynthian.

630.

1: **A Panći ieřt Duch.**) Pánem zowie Duchá S. Iáko Chryřo=

2: řtom S. y Báfilius to mieřfce wykłádąią.(*marg*) **Duch S. ieřt Pánem.** (–)

rozdział: 4

3: ROZDZIAŁ III.

4: 1 Iż przez řzczere á nie obłudne przepowiedánie Apóřtolřkie/

5: řłowo Boże ieřt wřzytkim obiáwione. 3 Wyiáwřzy te/ ktorych

6: řercá łá záslepione. 5 Apóřtołowie nie řwoiey chwały řzukáli w

7: kazániu/ ále Chriřtułowey. 7 Nořzac drogi řkarb w naczyniu

8: gliniánym. 8 Y wiele ćierpiąc á przedfię nigdy nie wftawáiąc.

9: 7 Bo to krotkie á lekkie docześne vtrapienie/ fpráwuie nam wie=

10: czną á niewymowną chwałę. (marg) **Zącz: 175.** (-)

werset: 1

11: **D** La tego máiąc to vftugowanie: ták iáko=

12: Ímy otrzymáli miłóśierdzie; nie vftawamy/

werset: 2

13: " ále odrzucamy' pokrywánia frototne/ nie(marg) " **álefmy odrzúćili.G.** (-)

14: obchodząc fię chytróścią/ áni fałzuiąc fłowá Boże=

15: go: ále okazánim prawdy zálecáiąc fię lámym do

16: wízelkiego sumnienia ludzi przed Bogiem.

werset: 3

17: też ieft zákryta Ewángelia náfzá: **tedy** ieft zákryta

18: tym ktorzy giną/

werset: 4

19: ślepił fmyfły niewiernych/ áby **im** nie świeciłá świá=

20: tłość Ewángeliey chwały Chriftufowey/ ktorzy ieft

21: obrazem Bogá *.

(marg) * **nie widziálnego.G.** (-)

werset: 5

22: my; ále Iefufá Chriftufá Páná ~ náfzego': á lámí sie=(marg) **2 L. G.** (-)

23: bie fługámi wálzymi przez Iefufá.

(marg) **Zącz: 176.** (-)

werset: 6

24: Abowiem Bog ktorzy " rzekł áby z ćiemności świá=(marg) " **roskazał.** (-)

25: tłość záświeciłá ~ ten' záświecił w fercách náfzych/(marg) **11 L.** (-)

26: ku oświeceniú vznánia chwały Bożey/ w obliczu

27: Iefufá Chriftufá.

(marg) **ktory záświecił.3 L. G.** (-) <http://rcin.org.pl>

werset: 7] Lecz mamy ten fkarb w naczy=

28: niu fkorupíanym: áby wywyżfzenie " było mocy Bo=(*marg*) " **tey mocy było Boże.G.**
S.to ieft, Bogu przypifowane, á nie nam. (-)

29: żey'/ á nie z nas.

werset: 8] We wfzytkim ieftefmy wćiśnieni/

30: álefmy nie wtłoczeni: wąpiemy/ ále nie zwątpia=

31: my:

werset: 9] prześládowanie ćierpimy/ ále nie bywamy o=

32: puźzczeni: * vpadamy/ ále nie giniemy.(*marg*) * **ieftefmy poniżeni, ále nie bywamy
pohánbieni.N. L. (-)**

werset: 10] záfwsze v=

33: martwienie * Iefufowo noźząc w ćiele náłzym; áby(*marg*) * **Páná.G. (-)**

34: y żywot Iefufow " w náłzych ćielech' był okazány.(*marg*) " **w náłsym ćiele.G. (-)**

Abowiem

strona: 631

631.

Liťtu wtorego Rozd: 4.

werset: 11]

1: Abowiem my ktorzy żywiemy/ záfwsze bywamy wy=

2: dáni ná śmierć dla Iefufá: áby teź żywot Iefufow

3: był okazan w śmiertelnym ćiele náłzym.

werset: 12] A tákże w

4: nas okázuie śmierć fkutek fwoy/ á żywot w was.

(*marg*) **Zącz: 177. (-)**

werset: 13]

5: Lecz máiąc tegoź Duchá wiáry/ iáko ieft nápi=

6: fano; Vwierzyłem/ przetożem mowił: y my wie=

7: rzymy/ przeto teź mowimy:

werset: 14] wiedząc iż ten ktory

8: wzbudził * Iefufá/ y nas wzbudzi " z Iefufem'/ y po=(*marg*) * **Páná.G.**

1: " **przez Iefufá.G.** (-)

9: Ítáwi z wámi. *

werset: 15

10: Abowiem wŕzytko **ieft** dla was: áby łáfká obfitu=

11: iáca/ zá dŕiękowánim wielu/ bárŕiey lię rozmnożyłá

12: ku chwale Boŕzey.

werset: 16] Dla tegoć nie wítawamy: ále

13: chocia lię náŕz zewnętrzny człowiek pŕuie: iednák

14: lię wnętrzny odnawia dzień ode dniá.

werset: 17] Abowiem

15: predŕiuczko przemiáájące y lekkie to náŕze vtrapie=

16: nie náder y wyłoce wielkú ná wyfokości wáęę chwa

17: ły wiekuifá " w nas'/ Ípráwuie/(*marg*) " **nam.2 L. G. S.** (-)

werset: 18] gdyŕz nie vpátruie=

18: my rzeczy widziálnych/ ále niewidziálnych. Abo=

19: wiem rzeczy ktore widziemy/ íá docześne: lecz kto=

20: rych widzieć nie możemy/ íá wieczne.

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Ani fałŕŕiájąc słowá Boŕzego.**) Włáŕna ieft hæretykom fałŕzowáć

23: ŕłowo Boŕze: iáko Kátholikom dobrze rozbieráć ŕłowo prawdy.(*marg*) **Hæretycy fałŕŕiáją słowo Boŕze.** (-)

24: **Docześne vtrápienie Ípráwuie nam chwałę.**) Krotkie á lekkie v=

25: trápienie/ w tym żywoćie ćierpliwie á dobrowolnie dla Chriŕtuŕá

26: znieśione/ ieft nam przyczynú zapłáty żywotá wiecznego. Prze co

27: Auguŕtyn ś. mowi. Íż przedáyne ieft kroleŕtwo niebiekie: kto=

28: re máłú prácú z łáŕki Boŕzey moŕze być kupione. Iáko nápiŕano:

29: Íż Bog oddáie Ípráwiedliwym zapłátę zá prace ich. (*marg*) **Zaŕługá dobrych vczynkow.**

(-)

rozdział: 5

30: ROZDZIAŁ V.

- 31: 1 Dla pewney nadzieie przyfzłej chwały prągną Apoftołowie
32: rozwiązać fię z ciałem: gdyż iey inaczey doftać nie mogą. 9 A
33: chcąc fię zawnię Pánu Chriftołowi/ ktory ma fądzić wżytkich/ po
34: dobąć. 12 Dáią vczniom fwym pobudkę/ áby fię z nich przed

Íprzećiwni=

strona: 632

Rozd: 5. do Korynthian.

632.

- 1: Íprzećiwniki chlubili. 14 Iż będąc pośłami Chriftołowymi/ iuż
2: áni łamego Chriftołá ktorego opowiedáią/ y ktorego śmiercią
3: świat ieft poiednan z Bogiem/ nie znáią wedle ciała. (marg) **Zącz: 178.** (–)

werset: 1

- 4: **B**O wiemy że iefliby ziemfki dom nálz tego
5: miefzkánia był zepłowány/ iż budowanie ma=
6: my od Bogá/ dom nie rękómá robiony wie=
7: kuifty w niebieśiech.

werset: 2] Boć też " w tym' wzdychamy/(marg) " **dla tego, ábo w tym cíele.** (–)

- 8: żądáiąc być przyobleczeni miefzkánim náłzym ktore
9: ieft z niebá:

werset: 3] iefliż iedno przyobleczonemi/ á nie ná=

- 10: gimi będziemy náleżieni.

werset: 4] Bo y my ktorzy ieftełmy

- 11: w tym przybytku/ wzdychamy będąc obciążeni: prze=
12: to że nie żądamy być zwleczeni/ ále przyobleczeni:
13: áby požárta była śmiertelność od żywotá.

werset: 5] A ten

- 14: ktory nas ná to Ípráwuie/ **ieftći** Bog/ ktory * nam dał(marg) * **też.G.** (–)
15: zadátek Duchá.

werset: 6] Dufáiąc tedy zawnię/ y wiedzác

16: że pokifmy w ćiele/ pielgrzymujemy od Pána.

werset: 7 (A=

17: bowiem przez wiarę chodźimy/ á nie przez widzenie.)

werset: 8

18: lecz dufamy/ y dobrą wolą mamy wyniść ráczey z

19: ćiałá/ á przytomnemi być Pánu.

werset: 9 Przetoż vsiłuie=

20: my/ chociaź przytomnemi/ chociaź odległymi będąc/

21: ábyfmy fię iemu vpodobáli.

(*marg*) **Záčz: 179.** (-)

werset: 10

22: Bo fię wřzyfcy muřimy okázác przed ftolicą

23: Chriftufową/ áby káždy odnioź " włáfne **vczynki** ćiałá/(*marg*) " **Zaplátę zá dobre vczynki ktore w ćiele czynił.** (-)

24: według tego co vczynił/ lub dobre lub złe.

werset: 11 Wiedząc

25: tedy ftrách Páńfki ludzie námawiamy: lecz Bogu

26: iáwnemi ieftefmy. A nádźiewamy fię iż teź w fum=

27: nieniách wáfzych ieftefmy iáwnemi.

werset: 12 Nie znowu * fá=(*marg*) * **bowiem.G.** (-)

28: mi fiebie wam zálecamy: ále wam dáiemy przyczynę

29: ábyřcie fię chlubili z nas: żebyřcie mieli **co rzec** prze=

30: ćiwko tym ktorzy fię zálecią zwierzchu **tylko**, á nie

31: z fercá.

werset: 13 " Bo choć od řiebie odchodźimy/ Bogu **odchodźimy:**

32: choć przy baczeniu ieftefmy/ wam **ieftefmy.**

(*marg*) " **Bo choć fię myřlá záchwyćiem, tedy Bogu: choć w mierze ieftefmy, tedy wam.** (-) (*marg*) **Záčz: 180.** (-)

werset: 14

33: Abowiem miłość Chriftołowá przyćifka nas:

34: vwaźaiących to/ iż iefli ieden zá wżytkie vmárł/ te=

LIII

dy wżyścy

strona: 633

633.

Lifto wtorego Rozd: 5.

1: dy wżyścy byli vmárłymi.

werset: 15] á zá wżytkie vmárł

2: " Chriftoś' / áby y ći ktorzy żywią / iuż nie łami łobie(marg) "G. (-)

3: żyli / ále temu ktory zá nie vmárł y zmartwychwítał.

werset: 16]

4: A ták my / odychmiałt nikogoż nie znamy wedle ciá=

5: łá. A ieflińmy * ználi Chriftołá wedle ciála: ále iuż(marg) * też.G. (-)

6: teraz więcey nie znamy.

werset: 17] A ták iefli kto w Chri=

7: łtuśie nowym **ieft** łtworzenim: łtáre **rzeczy** przemi=

8: nęły / oto łię wżytkie nowe łtály.

werset: 18] A wżytko z Bo=

9: gá / ktory nas z łobą poiednał przez * Chriftołá: y dał(marg) * **Iefułá.G.** (-)

10: nam vrząd iednánia.

werset: 19] ábowiem Bog był w Chri=

11: łtuśie łwiát łobie iednáiac / nie przyczytáiac im grze

12: chow ich: y zlecił nam **to** łłowo ziednánia.

werset: 20] Miáłto

13: Chriftołá tedy poelstwo łprawuujemy / iákoby **was**

14: Bog przez nas nápominał: Prośimy miáłto Chri=

15: łtułá / poiednáyćie łię z Bogiem.

werset: 21] Tego * ktory nie(marg) * **bowiem.G.** (-)

16: vznał grzechu / vczynił " grzechem zá nas: ábyłmy łię(marg) " **to ieft, ofiárą zá grzech.**

(-)

17: my sftáli " fprawiedliwością Bożą w nim.

(*marg*) " **to iest, vsprowiedliwieni od Bogá przezen.** (-)

18: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

19: **Iesliby dom náfs ziemski.)** To iest iefli ten nálz śmiertelny żywot

20: vtátanie/ tedy mamy nátychmiaft infzy dáleko lepřzy żywot w nie=

21: bie.(*marg*) **Swięci zaráz po śmierci idą do niebá.** (-) Przetoż lepiey iest rychło vmrzeć ná tym świecie/ ábyfmy

22: rychło z ánioły żyli w niebie. Skąd widzimy/ iż duřze świętych/

23: vmárłych po w niebo wftapieniu Páńfkim/ nie czekáią dnia fą=

24: dnego w iákichři nowych otchłániách/ ktore Kálwin wymyřla:

25: ále z Chriřtuřem przebywáią w niebie.

26: **Aby káždy odniořl.)** Tym řłowom Apořtořfkim (Auguřtyn ř.

27: mowi) nic nie fą przeciřwne ofiáry/ modlitwy y iářmuřny/ ktore ko=

28: řcioř Boży vtátawicřnie czyni zá vmárle.(*marg*) **Ofiáry y modlitwy zá vmárle** (-) Bo y tę zářługę káždy

29: řobie/ poki tu żył w ćiele/ zářřużył y wypráwił: áby mu te rzeczy po

30: śmierci pomogły: ktore nie iednáko wřzytkim pomagáią/ dla ro=

31: řnořci żywotá/ ktory kto wiodł w ćiele.

32: **Lub złe, lub dobre.)** Stąd to mamy: Iř iáko piekło iest złych

33: vczynkow zapłátą: ták teř niebo iest zapłátą dobrych. A iáko złe

34: vczynki zářřuguią piekło: ták dobre vczynki zářřuguią niebo:

35: **Matth: 25. 46.(*marg*) Dobre vczynki zářřuguią niebo.** (-)

36: **Pofelřtwo odpráwuujemy.)** Apořtořowie/ Biřkupi y kápláni fą (*marg*) **Biřkupi y kápláni fą pořrzednikámi.** (-)

řřudzy

strona: 634

Rozd: 6. do Korynthian.

634.

1: řřudzy ziednáńia ludzi z Bogiem/ y pořřowie Chriřtuřowi od Bo=

2: gá do ludzi/ kiedy kařą: y zářię od ludzi do Bogá/ kiedy fię modlą

- 3: y ofiarę Młzey S. Spráwuia. Y przetoż Hieronym/ Ambroży/
4: Grzegorz Niffeńki/ y Chryfoftom ś. zowią kápłaná sequeftrem y
5: pośrednikiem Bogá y ludzi: bez vblíženia pośrednictwá Pá=
6: ná Chriftułowego. Iáko y Moyzeſz ſam ſiebie pośrednikiem
7: zowie. 5. **Moy: 5. 5.**

rozdział: 6

8: ROZDZIAŁ VI.

- 9: 1 Nápomina/ áby wziętey łáski nie zániedbawáli. 3 Ale iey
10: iáko wierni ſłudzy Boży/ ná wſzelákie dobre vczynki z wielką ćier=
11: pliwością vzywáli. 11 Miłość ſwą przeciw im pokázuiąc/ wie=
12: dzie ich do tego/ áby go też w zaiem miłowáli. 14 Małżeńftw
13: y obcowánia z niewiernymi zákázuie. 16 Przeto iż wierni ſą
14: kościołem Bożym. (*marg*) **Záčz: 181.**

: Lekcja w pierwszą Niedzielę Poftu. (-)

werset: 1

- 15: **A** Pomagáiąc nápominamy */ ábyście ná=(*marg*) * **też.7 L. G. (-)**
16: dáremno łáski Bożey nie przyięli.

werset: 2 (Abo=

- 17: wiem mowi: Czáfu przyjemnego wyſłucha=
18: łem cię: á w dzień zbáwienia rátowałem cię. Otoż
19: teraz czás przyjemny: oto teraz dzień zbáwienia.)

werset: 3

- 20: Nie dawáiąc nikomu żadnego zgorńzenia/ áby
21: nie było nágánione poſługowánie náſze.

werset: 4 Ale we w=

- 22: ſzytkim ſtawmy ſámych ſiebie iáko ſłudzy Boży/ w
23: ćierpliwości wielkiej/ w vtrapieniach/ w potrze=
24: bách/ w vćifkách;

werset: 5 w ráziech/ w więźnieniu/ w ro=

25: zrucách/ w pracách/ w niefpániách/ w pościech:

werset: 6

26: w czyfłości/ w vmiejętności/ " w niefkwápliwosti'/(marg) " **w długim oczekawaniu** (-)

27: w łagodności/ w Duchu świętym/ w miłości nieo=

28: błudney:

werset: 7 w mowie prawdy/ w mocy Bożej/ przez

29: broń fprawiedliwości po prawicy/ y po lewicy:

werset: 8

30: przez chwałę y zelżywość/ przez ośławienie y dobrą

31: ławę: iákoby zwodnicy/ áno prawdziwi: iáko nie=

32: znáiomí/ áno znáiomí:

werset: 9 iáko vmierájący/ á oto ży=

33: wiemy: iáko pokaráni/ á nie vmorzeni:

werset: 10 iáko fmet=

34: ni/ lecz záfwe wefeli: iáko vbodzy/ á wielu vboga=

35: cájący: iáko nic nie májący/ áno wfzytko májący. *

LIII 2

Vítá

strona: 635

635.

Liřtu wtorego Rozd: 6.

(marg) **Záčz: 182.** (-)

werset: 11

1: Vítá nářze Korynthiáne otworzone fą ku wam/

2: ferce nářze ieřt rozřzerzone.

werset: 12 Nie ieřteřcie řciřnie=

3: ni w nas: lecz řciřnieni ieřteřcie w wněřznořciách

4: wáfzych.

werset: 13 " A máiąc teřz nagrodę' (mowię iáko fy=(marg) " **A teřz nagrodę mnie**

czyniąc.G. (-)

5: nom) rořprzeřtrzeńcie fię y wy.

werset: 14 Nie sprzągayćieź się z niewiernymi. Abowiem coź zá towarzyftwo

6: fprawiedliwości z nieprawością? Abo co zá fpołe=

7: czność światłości z ciemnością?

werset: 15 Abo co zá zgodá

8: Chriftufowi z Beliálem? Abo co zá wczestnictwo

9: wiernemu z niewiernym?

(marg) **Zącz: 183.** (-)

werset: 16

10: A co zá zgodá kościołowi Bożemu z bálwaná=

11: mi? Abowiem wy iefteście kościołem Bogá żywe=

12: go/ iáko mowi Bog: Iż będę miefzkał y przecha=

13: dzał się w nich/ y będę Bogiem ich/ á oni będą lu=

14: dem moim.

werset: 17 Przeto wynidźcie z pośrzodku ich/

15: y oddzielćie się/ mowi Pan/ á nieczyftego się nie do=

16: tykayćie: á ia was przyimę.

werset: 18 Y będę wam zá oy=

17: cá/ á wy będziećie mi zá fyny y corki/ mowi Pan

18: wízechmogący.

20: **Nie sprzągayćie się.**) Tymi słowy Apoftoł zákázuie wiernym

20: nie tylko małżeńtwá z niewiernymi/ z Pogány y z hæretykámi:

21: ále y wízelákies fpołeczności z nimi: zwłáfzczá w fprawách religi=

22: ey: to iefť/ áby wierni nie bywáli ná ich kazániách/ ná krzcínách/

23: ná pogrzebách. Iáko y Bog zákazał był fynom Izráelfkim/ áby

24: się oddalili od onych odfzczepieńcow/ Chorego/ Dátháná y Abi=

25: roná/ mowiąc: Odftápcie od namiotow niezbożnych ludzi: á

26: nie dotykayćie się rzeczy ich/ ábyście nie byli zágárnieni w grze=

27: chách ich.(marg) **Z hæretykámi obcowáć się nie godzi wżadnych fprawách religiey.** (-)

rozdział: 7

ROZDZIAŁ VII.

- 29: 1 Zaleciłwfy im czyfstość y duŹe y ćiałá. 2 Zycżliwość fwą
30: przeciw im/ y ftárání fwe o nich pokázuie. 4 Y iáką wziął po=
31: ćiechę/ w wielkich fwych wćífkách/ z ich polepźenia. 8 Y iáko
32: wiele dobrego fpráwiło záfmucenie ono ktore byli wzięli z pirw=
33: fzego líftu iego. 10 Smutek wedle Bogá pokutę/ á fmutek wedle
34: śwíatá śmierć fpráwuie. 13 Chwali ich z poślufzeńftwá ktore
35: przeciw niemu przed Tytušem pokazáli.

Máiąc

strona: 636

Rozd: 7. do Korynthian.

636.

werset: 1

- 1: **M**áiąc tedy/ namileyfzy/ te obietnice: oczy=
-1: śćiaymyź fámi siebie od wřzelákíey zmázy
-1: ćiałá y duchá/ wykonywáiąc poświáćenie
-1: w boiáźni BoŹey.

werset: 2 " Przyimićie nas. Zadnegořmy nie (*marg*) " **Oblápcie, ogárníćie. wyź.6. 13.** (-)

- 1: vkrzywdźili/ żadnegořmy nie fkáźili/ żadnegořmy nie
-1: ofzukáli.

werset: 3 Nie mowięć ku pořáźeniu *. bom przed(*marg*) * **wářsemu.L. S.** (-)

- 1: tym powiedźiał/ iż w fercách nářzych **ták** ieftęćie/
-1: żebyřmy ráďzi z wámi fpołecznie vmárli y fpołecz=
-1: nie żyli.

werset: 4 Mam wielkie beřpieczeńftwo v was/ mam

- 1: wielką pochwałę z was: peřenem poćiechy/ náder
-1: obfituię wefelem w káźdym vtrapieniu nářzym.

werset: 5 A=

- 1: bowiem y gdyřmy przyřzli do Máćedoníey/ ćiałó ná=

-1: Íze żadnego odpoczynienia nie miáło/ álefmy vćier=

-1: pieli wízelkie vtrapienie: zewnątrz/ bitwy: á we=

-1: wnątrz/ Ítráchy.

werset: 6] Ale ktory ćiefzy vniżone/ poćie=

-1: Ízył nas Bog/ przyÍzćiem Tytułowym.

werset: 7] A nie tylko

-1: przyÍzćiem iego/ ále też poćiechą/ ktora vćiefzony ieft

-1: z was; oznáyemuiąc nam chęć wáfzę/ płáčz wáfz/ wá=

-1: Ízę przeciwko mnie vprzeymość: ták zem fię tym wię=

-1: cey wefelił.

werset: 8] Íż choćiam was záfmucił w liście/

-1: " nie žal mi: á choćiabym też záłował/ widząc' iż on líft(*marg*) " **nie žal mi, choćiabym też záłował. Bo widzę.G. (-)**

-1: (choćiaż ná chwilę) záfmucił was:

werset: 9] **wÍzákze** teraz

-1: ráduię fię: nie ízeście fię Ímucili/ ále ízeście fię zá=

-1: Ímucili ku pokućie. Abowiem byliście záfmuceni we=

-1: dle Bogá/ żebyście w ni w czym nie Ízkodowáli z nas.

(*marg*) **Záčz: 184. (-)**

werset: 10]

-1: Bo Ímutek ktory ieft wedle Bogá/ pokućę ku

-1: zbáwieniu nieodmienną Ípráwuie: lecz Ímutek Íwie=

-1: cki śmierć Ípráwuie.

(*marg*) **Skruchá y záłość zá grzechy ieft przyczyną zbáwienia: á nie lámá wiárá. (-)**

werset: 11] Abowiem o to lám oto/ żeście

-1: wedle Bogá byli záfmuceni/ iáko wielką pilność w

-1: was Ípráwiło: owÍzem obmowę/ owÍzem zágniewá=

-1: nie/ owÍzem boiaźń/ nádto vprzeymą chęć **do popráwy:**

-1: owÍzem žárlivość/ owÍzem pomÍtę. we wÍzytkim oka=

-1: zaliście się być czytymi w tey íprawie.

werset: 12 A ták cho=

-1: cíażem do was pifał/ nie dla tegoć który był krzywdę

LIII 3

vczynił/

strona: 637

637.

Lištu wtorego Rozd: 8.

-1: vczynił/ áni dla tego ktoremu się krzywdá sftála: ále

-1: żeby się wam pokazało pilne stárání náłze ktore

-1: mamy o was * przed Bogiem/(*marg*) * **ku wam.6. L. G. (-)**

werset: 13 dla tegośmy się vcie=

-1: ízyli. A w náłzym poćiefzeniu/ nawięceyefmy się rá=

-1: dowáli z wefela Tytułowego/ iż ochłodzon ieft duch

-1: iego od was wśzytkich.

werset: 14 " Y ieřlim' v niego z was się(*marg*) " **Abowiem ieřlim.G. (-)**

-1: w czym przechwalał/ nie zawnfydziłem się: ále iáko=

-1: śmy wam wśzytko w práwdzie mowili/ ták też prze=

-1: chwalańie náłze przed Tytuřem/ práwdziwym się

-1: sftáło:

werset: 15 á wnětrżności iego tym chętliwřze śá ku

-1: wam/ gdy wřpomina ná pořłuzęńřtwo wśzytkich

-1: was/ iákoćcie go z boiáźnią y ze drženim przyięli.

werset: 16

-1: Ráduię się **tedy** iż wam we wśzytkim dufam.

rozdział: 8

-1: ROZDZIAŁ VIII.

2: 1 Nápomina ich/ áby przykłađem Mácedończykow/ ktore chwa

3: li/ ochotnie się ná iáłmuřny dla vbogich Chřeściánow/ będą=

4: cych w Ieruzáleń śkłađáli. 9 Dáiąc im ná przykłađ y śámeđo

5: Ieřufá Pána. 10 Aby to co dawno vmyřlili/ iuř teraz śkutkiem

6: wypełnili. 12 Według przemożenia. 16 Záleca im Tytuś y Lu=

7: kalfá/ ktore ná to pośłał/ áby złożoną iálmuznę bráciey odnieśli. (marg) **Záčz: 185.** (-)

werset: 1

-1: **A** Oznáymuiemy wam/ brácia/ łáskę Bożą kto=

-1: ra ieśt dána w kościelech Mácedońskich:

werset: 2

-1: gdy byli doświádczeni wielkim vtrapieniem/

-1: obfitość wefela ich się pokazáła/ y ośtáteczne vbo=

-1: ítwo ich obfitowáło w bogáctwo profítoty ich.

werset: 3

-1: wedle możności (dáię im świádectwo) y nád mo=

-1: żność ochotnymi się pokazáli/

werset: 4

-1: nánim profząc nas **ábyfmy przyięli**" łzczodrobliwość y(marg) " **wł. łáskę.L.** (-)

-1: Ípołeczność pośługowánia ktore bywa przeciw íwie

-1: tym.

werset: 5

-1: oddáli/ naprzod Pánu/ potym nam przez wolą Bo=

-1: żą:

werset: 6

-1: " **przedtym.G.** (-)

-1: czął/ ták dokonał y v was teyże łzczodrobliwości.

Ale iáko

strona: 638

Rozd: 8. do Korynthian.

638.

(marg) **Záčz: 186.** (-)

werset: 7

-1: Ale iáko we wśzytkim obfituiećie w wierze y w

-1: mowie/ y w vmiejętności/ y w íwielákiey pilności/ nád (marg) **6 L. G. S.** (-)

-1: to y w miłości wálzey przeciwko nam: ábyście y w

-1: tey łzczodrobliwości obfitowali.

werset: 8] Nie mowieć iá=

-1: ko rofkázuiąc: ále przez stárание innych/ y wálzey w=

-1: rodzoney miłości doświadczáiąc.

werset: 9] Abowiem zna=

-1: cie łáskę Pána nálezego Iefulá Chriftułá/ że dla was

-1: sítał lię vbogim/ będąc bogátym: ábyście wy z bogá=

-1: cieli z vboftwá iego.

werset: 10] A w tey rzeczy rádę dawam:

1: ábowiem to wam ieft pożyteczno/ ktorzy nie tylko

2: czynić/ ále y chćiećeście **pierwey** poczęli od roku prze=

3: ízłego:

werset: 11] á teraz y vczynkiem **to** wykonayćie: áby iáko

4: ieft ochotne ono chćenie/ ták też było y wykonánie z

5: tego co maćie.

werset: 12] Abowiem iefli * ieft ochotna wola:(*marg*) * **pierwey.G.** (-)

6: wedle tego co ma/ ieft przyjemna/ nie wedle tego

7: czego nie ma.

werset: 13] Bo nie ízeby inłzym miáło być vlze=

8: nie/ á wam vćiśnienie: ále wedle porównánie.

werset: 14] Ná

9: ten czás wálzá obfitość/ niech rátuie ich niedoftát=

10: ku: áby też ich obfitość byłá porátowánim wálzego

11: niedoftátku/ áby było porównánie:

werset: 15] iáko ieft nápi=

12: íano; Ktory wiele **nábierał**, nie miał nábýt: á kto

13: máło; nie miał mniefy.

(*marg*) **Zácz: 187.**

Lekcja wdzień S. Lukaszá Ewángelifty. (-)

werset: 16

14: A dzięki Bogu/ ktory dał toż łtáránie o was do

15: łercá Tytułowego/

werset: 17 iż nápomínánie przyiął: ále pil=

16: nieyńzym będąc/ dobrowolnie do was wyńzedł.

werset: 18 Po=

17: łłáilímy też z nim brátá ktorego chwałá ieft w E=

18: wángeliey po wńzytkich kościołách:

werset: 19 á nie tylko **to**,

19: ále też obran ieft od kościołow zá towarzyszá drogi

20: náńzey/ " ku tey łáłce' ktora bywa łzáfowána od nas(*marg*) " **z tą łsczodrobliwościąG.**

(-)

21: ku chwale * Páńfkiey " vmyśloney woley náńzey:(*marg*) * **tegoż PánáG.**

" y przedniey chęci wáńseyG. (-)

werset: 20

22: łtrzegąc się tego/ áby nas kto nie nágánił w tey ob=

23: fitości ktorey vńługowánie przez nas się łpráwuie.

werset: 21

24: Abowiem przemyślawamy dobrá nie tylko przed

25: " Bogiem' ále też przed ludźmi.(*marg*) " **Pánem.G. (-)**

werset: 22 A pośłáilímy z nimi

y brátá

strona: 639

639.

Lińtu wtorego Rozd: 9.

1: y brátá náńzego/ ktoregońmy wielekroć w wielu rze=

2: czách doświádczyli że ieft pilny: á teraz dáleko pil=

3: nieyńzy/ dla wielkiey vńności przeciwko wam/

werset: 23 cho=

- 4: ścią dla Tytuła który iest moim towarzyżem y po=
5: mocnikiem v was/ chociaż dla bráciey náżey " Apo=
6: ścią do kościołow/ **ktorzy** ścią chwałą Chriftofową.(*marg*) " **posłanych** (-)

werset: 24

- 7: Okazanie tedy miłości wáżey y przechwalania ná=
8: ścią z was/ okażcie przeciw nim przed oblicznością
9: kościołow.
10: **Aby też ich obfitość.**) To iest/ Aby też oni z duchownych dobr/
11: w ktorych obfituią/ záłożyli wáż niedośćatek.(*marg*) **Zasługi świętych mogą innym być wżyczone.** (-) Skąd widzimy/ iż
12: zasługi/ pofty/ y dobre vczynki pobożnych ludzi mogą drugim po=
13: moc/ y mogą innym być wżyczone/ y vdzielone: tak iáko dobrá do=
14: cześnie przez iáłmużnę potrzebniefzym bywáią wżyczone.

rozdział: 9

15: ROZDZIAŁ IX.

- 16: 1 Ieżcze ich tym więcey pobudza ku ochotnemu y ściązodremu
17: ściądaniu iáłmużny/ 6 Rozmáitými dowody. 8 Przeńtrzegáiąc
18: ich/ áby ścią ścią nie bali iákiego niedośćátku; lecz áby vřáli opá=
19: trzności y odpłácie Bożkiey. 12 Gdyż ścią y tá iáłmużná obraca
20: ku chwale Bożey.

werset: 1

- 21: **B**O o posłudze ktora ścią dzieie świętým zda mi
22: ścią zá niepotrzebną piśać do was.

werset: 2

- Znam bo=
23: wiem ochotne serce wáże: ktorým ścią prze=
24: chwalam z was v Mácedończykow. Iż y Acháia go=
25: towa iest od roku przeńzłego/ á vprzeymość wáżá wie
26: le ich pobudziłá.

werset: 3

Y posłałem **te** brácią/ iżby prze=

27: chwalanie nãsze o was nie było prozne w tey mierze:

28: ábyście (iákom powiedział) gotowymi byli:

werset: 4] áby

29: Inac̄ gdyby zemną przyfzli Mácedończycy á znaleźli

30: was nie gotowe/ nie zãwftydálifmy fię my/ iź nie rze=

31: kę wy/ około pewności tey **fpráwy** *.

(*marg*) * **przechwalánia.G.** (-)

werset: 5] Zdáło mi fię te=

32: dy zá rzecz potrzebnã prośić bráciey/ áby do was w

33: przod pófzli/ y pierwey zgotowáli wãżę " fczodroblif=*(marg)* " **blógosłáwienftwo.G.**

L. (-)

wość

strona: 640

Rozd: 9. do Korynthian.

640.

1: wość przedtym obiecánã/ áby byłą gotowa ták iáko

2: " fczodrobliwość/ á nie iáko lãkomftwo.*(marg)* " **blógosłáwienftwo.G. L.** (-)

werset: 6] A to po=

3: wiadã: *(marg)* **Zãcz: 188.**

: **Lekcia w dzień S. Wãwrzyńcã.** (-)

4: Kto fkapie Ńieie/ fkapie teź żãć będzie: á kto Ńieie

5: " w blógosłáwienftwie/ w blógosłáwienftwie teź żãć

6: będzie.*(marg)* " **fczodroblifwie.** (-)

werset: 7] Kãżdy iáko vmýŃlił w fercu Ńwoim/ nie z zá=

7: marŃzczenim áni z przymuŃzenia. ábowiem ocho=

8: tnego dawcę Bog miŃuie.

werset: 8] A Bog mocen iefť vczy=

9: nić áby obfitowálã w was wŃzytkã fczodrobliwość:

10: ábyście we wŃzytkim zãwŃze máiac wŃzytek doŃtãtek/

11: obfitowáli ku wŃzelkiemu vczynekowi dobremu/

werset: 9]iá=

12: ko nápiáno iest: Rošprofzył/ dał vbogim: Ípráwie=

13: dliwość iego trwa ná wieki *.

(*marg*) * **wiekow.N. L.yG.** (-)

werset: 10]A który dodaie na=

14: śienia śieiącemu; " doda' też chlebá ku iedzeniu: y(*marg*) " **niech doda.G.** (-)

15: rozmnoży zaśiewki wáńze/ y przyśporzy vrodzáiow

16: Ípráwiedliwości wáńzey. *

werset: 11]

17: Abyście ná wżytkim vbogáćeni obfitowáli ku

18: wżelkiej proftości/ która przez nas Ípráwuie dzięki

19: Bogu.

(*marg*) **Záčz: 189.** (-)

werset: 12]

20: Abowiem wśługowanie vřzędu tego nie tylko

21: wypełnia czego nie dořtawa świętym/ ále też obfi=

22: tuie przez wiele dżiękowánia " Pánu'.

(*marg*) " **Bogu.G.** (-)

werset: 13]gdý przez do=

23: świádczenie tey pośługi/ Bogá chwałá zá pośłufzeń=

24: Ítwo wznánia wáńzego ku Ewángeliey Chriřtuřo=

25: wey/ y zá řzczerość w vdzielánium przeciwko nim/ y

26: przeciw wżytkim/

werset: 14]w ich też prośbie zá was/ prá=

27: gnąc was * dla łáłki Bożey obfituiącey w was.(*marg*) * **widzieć. Amb.** (-)

28: * Bogu chwałá zá niewyřłowiony dar iego.(*marg*) * **A. G.** (-)

29: NAVKI Y PRZESTROGI.

30: **Kto śieie w błogosławienřtwie.)** Więřřze iáłmużny/ więřřżá też

31: zařługę y zapłátę v Páná Bogá máią.

32: **Rozmnoży zaśiewki wáse.)** To ieŝt y dobrá doczeŝne/ y dobrá

33: duchowne/ przez ktorebyŝcie zbáwieni byli. (*marg*) **Zaŝługá dobrych vczynkow.** (-)

Kędy widziŝ ze owoc

34: y pożytek iálmużny ieŝt pomnożenie wŝelákiey káŝki w ŝpráwiedli=

Mmmm

woŝci y

strona: 641

641.

Liftu wtorego Rozd: 10.

1: woŝci y w dobrych vczynkách ku żywotowi wiecznemu/ ktore Pan

2: Bog dáie zá nagrodę y zapláte vczynkow z miłóŝci vczynionych:

3: ktore tu zowie naŝieniem duchownych owocow ábo pożytkow.

rozdział: 10

4: ROZDZIAŁ X.

5: 1 Oznáymuie im zwierzchnoŝć ŝwoię/ y prace podięte dla

6: Chriŝtuŝá. 7 y 12 A to dla fałżywyh Apoŝtołow/ ktorzy go

7: zniewaźáiąc y poniźáiąc/ ludzie od niego odwracáli/ y poŝtępek

8: Ewángeliey hámwáli.

werset: 1

9: **A** Ia ŝam Páweł profzę was przez ćichoŝć y ká=

10: godnoŝć Chriŝtuŝowę/ ktory ácz obecnie ie=

11: ŝtem podły miedzy wámi/ ále w niebytnoŝci

12: ieŝtem ŝmiály przeciwko wam.

werset: 2 A profzę/ niechbych

13: będąc obecnie nie był ŝmiály tą duŝnoŝcią ktorą my=

14: ŝlę być ŝmiály ná niektore: ktorzy o nas rozumieią

15: żebyŝmy według ciáŝá chodźili.

werset: 3 A bowiem chodząc

16: w ćiele/ nie według ciáŝá walczyemy.

werset: 4 Bo broń żoŝ=

17: nierŝtwá náŝzego nie ieŝt ćieleŝna; ále Bogiem mocna

18: ná zburzenie mieyfc obronnych/ **ktora** rády burzemy:

werset: 5

19: y wżeláką wyfokość wynofzącą fię przeciw pozná=

20: niu Bożemu/ y w niewolą podbiiamy wżelki rozum

21: pod pośłufzeńftwo Chriftofowe/

werset: 6 y pogotowiu ma=

22: my pomftę ná wżelákie niepośłufzeńftwo/ gdy fię

23: wypełni pośłufzeńftwo wáfze.

werset: 7 Ná rzeczy obecne

24: " pátrżcie'.(marg) " **pátrżácie? G.**

: **Zácz: 190.** (-)

25: Iefli kto łobie dufa/ iż ieft Chriftofow: niech zá=

26: fię to łam v łiebie wważa/ iż iáko on ieft Chriftofow/

27: ták też y my *.

(marg) * **ChriftofowemiG.** (-)

werset: 8 Abowiem ieflibych fię ia też co wię=

28: ce y chełpił z zwierzchnośći náłzey/ ktora nam dał

29: Pan ná zbudowanie/ á nie ná zepfowanie was/ nie

30: záwftydę fię.

werset: 9 A iżbym fię nie zdał iákobych was

31: łtráłzył przez lifty/

werset: 10 (ábowiem/ mowia/ liftyć wázne

32: łá y potężno: ále " obecność' ciála łłába/ y mowá w= (marg) " **bełpieczność.G.** (-)

33: zgárdzona/)

werset: 11 to niechay wważa tákowy/ iż iácy ie=

łtełmy mo=

strona: 642

Rozd: 10. do Korynthian.

642.

1: łtełmy mowá przez lifty w niebytnośći/ tácy też obe=

2: cnie w vczynku.

werset: 12] Abowiem nieśmiemy fámych sie=

3: bie w poczet kłáść ábo porownywác z niektórymi/

4: ktorzy fámí siebie zálecáią: " ále fámí włáfną miárą

5: nas fámych mierzemy/ y porownywamy fię fámí z

6: sobą'.

(*marg*) " **ále fámí fię z sobą miárkuiąc, y fámí fię z sobą zrownawáiąc nie rozumieią.G. (-)**

werset: 13] Lecz y my nie będziem fię chlubić bez miáry/

7: ále według " práwidłá miáry/ ktorą nam Bog wy=(*marg*) " **fsnuru, ábo liniey. (-)**

8: mierzył/ ábyfmy áż y do was doięgli.

werset: 14] Abowiem

9: nie rościągamy fię iákobyfmy doięgnąc do was nie

10: mieli. Bofmy też áż do was przyfzli w Ewángeliey

11: Chriftofowej:

werset: 15] nie chlubiąc fię bez miáry w cu=

12: dzych pracách: lecz máiąc nádzieię **iz** gdy fię rozmno=

13: ży wiárá wálzá/ wielkimi fię stániemy miedzy wámi

14: wedle " práwidłá' náfzego ku obfitowániu/(*marg*) " **fsnuru ábo liniey. (-)**

werset: 16] ku prze=

15: powiedániu Ewángeliey też y w onych **ftronách** ktore

16: fą zá wámi: nie chlubiąc fię z tego co iuż gotowo

17: ieft w cudzym práwidle.

(*marg*) **Lekcyá o Pánnách. (-)**

werset: 17]

18: Lecz kto fię przechwála/ niech fię w Pánu

19: przechwála.

werset: 18] Abowiem nie ten co fám siebie zále=

20: ca/ ieft doświádczony; ále **ten** ktorego " Bog' záleca.(*marg*) " **Pan.3 L. G. S. (-)**

- 21: **Mamy pomfę.**) Duchowna moc Apoštołow y Biskupow/ nie
- 22: zależy w łáym kazániu y przepowiedániu Ewángeliey: ále y w
- 23: łádeniu/ w karániu/ y w potępianiu wšytkich wyłtępnych/ y nie=
- 24: poślufznych/ á zwłázczá vpornych hæretykow y przeciwnikow ko=
- 25: ściołá Bożego. A co oni zwiążą ná ziemi/ to y w niebie związa=
- 26: no będzie. Bo Pan Bog ná to poštánowił kościelne przełożone
- 27: (iáko mówił do Ieremiafzá) nád ludzmi y nád kroleftwy: (*marg*) **Vrząd duchowny ma moc pomfity y karánia.** (-) áby
- 28: wyrówáli/ y płowáli y zátacáli/ y rozmiátáli złe; á budowáli y
- 29: łzczepili dobre. Y stąd dowodzi Auguštyn ś. że hæretycy słufznie
- 30: máią być karáni y przymufzáni ná wiárę ktorey odstąpili.

rozdział: 11

werset: 11

31: ROZDZIAŁ XI.

- 32: 1 Dla fałsznych Apoštołow/ ktorzy wywracáli náukę iego/ bo=
- 33: iąc się o Korynthiany. 7 Pokázuie dla czego nic od nich brác
- 34: niechćiał ná łwe potrzeby. 13 Y fałszywe Apoštoły opifuie.

Mmmm 2

16 Potym

strona: 643

643.

Lištu wtorego Rozd: 11.

- 1: 16 Potym áby okazał że mu więcey wierzyć máią niżli onym/ łam
- 2: się musi chwálić. 23 Wyliczáiąc rozmaíte prace y męki ktore
- 3: podiał/ przepowiedáiąc wiárę Pána Chriftułowę. (*marg*) **Zácz: 191.** (-)

werset: 1

- 4: **R** Adbym ábyście trochę wytrwáli głupřtwu
- 5: memu: ále mię też znalazycie.

werset: 2 ábowiem

- 6: was goráco miłuię vprzemyá miłostíá Bo=
- 7: żá. Bom was poślubił czyłtá pánná łtáwić iedne=

8: mu mężowi Chrystufowi. *

werset: 3

9: Lecz się boię by śnadź iáko wąż ofzukał Ewę

10: chytróścią fwą: nie były także skázone śmyśły wá=

11: źe y nie odpádły' od prośtoty oney która ieft w Chri=(*marg*) ĩG. (-)

12: śtuśie.

(*marg*) **Iáko wąż Ewę ofsukał y zdrádził: ták teź hæretycy prośte ludzie zwodzą.** (-)

werset: 4 Bo ieśliby kto przyśzedźy inźego " Chrystu

13: śá' opowiedáł ktoregośmy nie opowiedáli/ ábo bie=(*marg*) " **Iefufá.G.** (-)

14: rzećie duchá inego ktoregoście nie wźięli; ábo inźą

15: Ewángelią ktoreyeście nie przyięli: śłufźniebyście

16: **go** ćierpieli.

werset: 5 Boć mniemam " źem ia nic mniey nie

17: czynił' niźli więdzy Apofśtołowie.(*marg*) " **źem bynamniey nie podleyśy.G.** (-)

(*marg*) **Zácz: 192.** (-)

werset: 6

18: Bo choćiam teź ieft prośtak w mowie/ ále nie

19: w vmieiętnóści. Lecz * we wźytkim okazáliśmy się (*marg*) * **ná wfsem.G.** (-)

20: v was.

werset: 7 Abo izalim zgrzeźył/ śámego śiebie vniźá=

21: iąc/ ábyście wy byli wywyzśłzeni? izem wam dármo

22: Ewángelią Bożą przepowiędáł?

werset: 8 Inźem kościo=

23: ły złupił/ biorąc opátrzeńie ku vśługowáńiu wam.

werset: 9

24: A będac v was/ y ćierpiąc niedośtátek/ nie obćią=

25: żyłem nikogo: ábowiem niedośtátek moy záłożyli

26: bráćia którzy przyśzli z Mácedoniey: y we wźytkim

27: śtrzeźłem śámego śiebie ábych wam był bez vćiąże=

28: nia/ y łtrzedz będę.

werset: 10] Iełtci prawdá Chrıstufowá

29: we mnie/ iż to przechwalánie nie będzie zwątlone

30: przeciwko mnie w kráinách Acháieyłkich.

werset: 11] Czemu?

31: iż was nie miłuię? Bog wie.

werset: 12] A co czynię; **to** y **nápótym**

32: czynić będę/ ábym odciął przyczynę tym którzy

33: przyczyny żądáią: áby w tym czym się chlubią/ byli

34: náležieni iáko y my.

werset: 13] Abowiem tákowi fałszywi A=

poštołowie/

strona: 644

Rozd: 11. do Korynthian.

644.

1: poštołowie/ są robotnicy zdrádlivi/ przemieniájący

2: się w Apoštoły Chrıstufowe.

werset: 14] A nie dziw: ábowiem

3: sam szátan przemienia się w ániola światłóci:

werset: 15]

4: Nie wielka tedy jeśli też słudzy jego przemieniáją

5: się iákoby **byli** sługami łpráwiedliwóci: których ko=

6: niec będzie podług vczyńkow ich.

(*marg*) **Opisánie hæretykow, fałszywych prorokow.** (-)

werset: 16] Powtore po=

7: wiem (by mię kto nie mniemał być bezrozumnym:

8: á jeśliż więc/ tedy iáko **bezrozumne**^{g0} przyimić mię/

9: ábym się ia też máluczko co przechwalał)

werset: 17] co mo=

10: wię/ nie mówięc wedle " Bogá' ále iáko w głupstwie/(*marg*) " **Páná.2 L. G. S. (-)**" w tey pewności' przechwalánia.(*marg*) " **ábo w tym przedsięwzięciu.G. (-)**

werset: 18 | Gdyż wiele fię ich

11: przechwała wedle ciála: y ia fię przechwalác będę.

werset: 19 |

12: Abowiem rádźi znoście bezrozumne: będąc fá=

13: mi rozumnymi.

werset: 20 | Bo znoście iefli was kto zniewa=

14: la/ iefli kto wyiada/ iefli kto bierze/ iefli fię kto wyno=

15: śi/ iefli was kto policzkuie.

(*marg*) **Lekcja w Niedzielę przed Mięfopufty.**

▮ **Zácz: 193. (-)**

werset: 21 |

16: Mówięc według zelżywości/ iákobyfmy **to** my

17: łábymi byli ~ w tey mierze'. **Lecz** w czymbykolwiek(*marg*) **~1 L. G. S. (-)**

18: kto śmiał (w głupstwie mówię) śmiem y ia.

werset: 22 | Zy=

19: dowie łą: y ia. Izráelczycy łą: y ia. Plemieniem A=

20: bráhámowym łą: y ia.

werset: 23 | Słudzy Christułowi łą ~: y (*marg*) **~2 L. G. S. (-)**

21: ia' (iáko głupiec mówię) więcey ia: W pracách ro=

22: zlicznych/ w cięmnicách obfićiey/ w ráziech nád

23: miárę/ w śmierciách wielekroć.

werset: 24 | Od Zydow wzię=

24: łem po pięć kroć/ **po** czterdzieści **plag** bez iedney.

werset: 25 |

25: Trzykroć byłem bit rozgámi/ razem był vkámio=

26: nowan/ trzykroćiem fię z okrętem rozbił/ przez

27: dzień y przez noc byłem w głębokości ~ morfkiey':

(*marg*) **G.** (–)

werset: 26 w

- 28: drogách częłtokroć/ w niebeśpieczeńłtwách rzek/ w
29: niebeśpieczeńłtwách rozboynikow/ w niebeśpie=
30: czeńłtwách od **fwego** narodu/ w niebeśpieczeńłtwách
31: od Pogánow/ w niebeśpieczeńłtwách w mieście/ w
32: niebeśpieczeńłtwách ná pułtyniey/ w niebeśpieczeń=
33: łtwách ná morzu/ w niebeśpieczeńłtwách miedzy

Mmmm 3

" fałszywą

strona: 645

645.

Liłtu wtorego Rozd: 12.

- 1: " fałszywą bráćią:

(*marg*) **" fałsywemi Chrześcijány.** (–)

werset: 27 w pracy y w kłopocie/ " w niedo=

- 2: łypiąniu wielkim'/ w głodzie y w prágnieniu/ w po=(*marg*) **" w czuynościách częłto.**
(–)
3: ściech częłtych/ w źimnie y nágości:

werset: 28 oprócz tych

- 4: rzeczy ktore zewnątrz **przypadáią:** nábiegánie ná mię
5: co dzień/ łtáránie o włyzytkie kościoły.

werset: 29 Ktoź cho=

- 6: ruie/ á ia nie choruię? ktoź fię zgarłza/ á mnie to nie
7: pali?

werset: 30 Iełli fię potrzebá przechwałác: z krewkości

- 8: moich przechwałác fię będe.

(*marg*) **Zácz: 194.** (–)

werset: 31

- 9: Bog y Oćiec Pána náłzego Iełu Chriłtá/ ktory
10: iełł ná wieki błogofławiony/ wie iżeć nie kłámam.

werset: 32

11: W Dámáfzku/ narodu onego Ítároftá krolá Are=

12: ty/ ofádził był Ítrażą miálto Dámáfceńfkie/ chcąc

13: mię poimąć:

werset: 33 Y byłem przez okno w kofzu z muru

14: Ípufzczon/ y ` tákem' wízedł z rąk iego.(*marg*) **4 L. G. S. (-)**

15: **Bo chciaam profatak w mowie.)** Íako ná on czás fałszywi Apo=

16: Ítołowie przechodzili práwe Apoftoły wymową y gładkimi Íto=

17: wy: ták nie dziw że y dżís niektorzy hæretycy Íą wymownieyfzy

18: niżli Kátholicy. Bo to ich włafny obyczay/ przez Íłodkie namo=

19: wy y wydworne Íłowá zwodzić Íercá proftych á niewinnych ludzi.(*marg*) **Hæretycy
czáfem wymownieyfzy niżli Kátholicy. (-)**

rozdział: 12

20: ROZDZIAŁ XII.

21: 1 Przypomina widzenia/ obiáfwienia y záchwycenia Íwoie.

22: 7 Y bodziec iemu dány/ áby Íię nie wynoÍł. 11 Wymawia Íię

23: że Íam Íiebie przed nimi mußiał chwalić/ co go oni ráczy chwa=

24: lić mieli. 12 Prze dobrodzieyfítwá wzięte od niego. 15 Dla kto=

25: rych zbáfwienia y teraz gotow ieft wydác Íam Íiebie. 20 Lecz Íię

26: boi/ áby do nich przyfzedfzy/ nie nálazł niektorzych roftyrkámí y

27: innemi złoÍciámí ieÍzcze obłóżonych.

werset: 1

28: " **I** EÍlż Íię chwalić potrzebá (nie przyftoic w

29: prawdzie) iednák przyidę' do widzenia y ob=(*marg*) " **Chwalić Íię mnie ície nie
potrzebá. Abowiem przyidę.G. (-)**

30: íáfwienia Páńfkiego.

werset: 2 Znam człowieká w

31: ChríftuÍie przed czternaÍciá lat (ieÍli w cíele nie

32: wiem: ieÍli procz cíálá/ nie wiem; Bog wie;) íż tá=

33: kowy był záchwycony aż do trzećie⁸⁰ niebá.

werset: 3 | A znam

tákowego

strona: 646

Rozd: 12. do Korynthian.

646.

1: tákowego człowieká (iefli w cíele/ iefli procz ciáálá/

2: nie wiem: Bog wie:)

werset: 4 | iż był záchwycon do Ráiu: y

3: słyłzał " táiemne' fłowá/ ktorych fię człowiekowi nie(marg) " **niewymowne.G.** (-)

4: godzi mowić.

(marg) **Zácz: 195.** (-)

werset: 5 |

5: Z tegoż fię będę przechwalał: lecz z siebie fáme=

6: go nie będę fię przechwalał iedno z krewkości mo=

7: ich.

werset: 6 | Abowiem choćbym fię chciał przechwalać/

8: nie będę głupim: bo prawdę powiem. lecz folguię:

9: áby kto o mnie nie rozumiał więcey nád to co widzi

10: we mnie/ ábo co słyłzy ode mnie.

werset: 7 | A iżbych fię za=

11: cnościá obiáwienia * nie wynosił/ dan mi ieft bo=(marg) * **náder.G.** (-)

12: dziec ciáálu memu ánioł " fzáátánow'/(marg) " **Szátan.G.** (-) áby mię záfzyiko=

13: wał *.

(marg) * **żebych fię náder nie wynosił.** (-)

werset: 8 | Dla tego trzykroćiem Páná prosił/ áby ode

14: mnie odstąpił:

werset: 9 | y rzekł mi; Dofyc ty małz ná łáfce

15: moiey: ábowiem moc * w fłábości bywa potężniey=(marg) * **moią.G.** (-)

16: fza. Rad fię tedy * przechwalać będę w krewkościách(marg) * **więcey.G.** (-)

17: moich; áby we mnie miełzkáá moc Chrifuówá. *

werset: 10

18: Dla tego fię kocham w krewkościách/ w po=

19: twarzách/ w potrzebách/ w prześladowániach/ w

20: wćífkách dla Chrifuá. Abowiem gdy nie mogę/ te=

21: dym iełt mocny.

werset: 11 Stałem fię głupim *: wyście mię(marg) * **przechwáájąc fię.G. (-)**

22: przymušili. Bomci ia od was miał być zálecon: ábo=

23: wiem " w ni w czymem nie był podlefyzy' niżli oni bá=(marg) " **nicem mniey nie czynił.N. L. K. (-)**

24: rzo więdzy Apoštołowie: choćiażem nic nie iełt.

werset: 12

25: Iednák znáki " Apoštołtwa mego' wykonáne fá v(marg) " **Apoštołá6 L. G. S. (-)**

26: was we wśelkiej ćierpliwości/ w známionách y w

27: cudách y w mocách.

werset: 13 Bo což iełt w czymbyście

28: " mniey mieli' nád infze kościoły: iedno iżem ia íam(marg) " **podlefyzy byli.G. (-)**

29: was nie obćiażał? Odpuściełz mi tę krzywdę.

werset: 14

30: Oto trzeći ten raz iełtem gotow przyść do was: á

31: nie obćiażę was. Abowiem nie ízukam wálznych **rzeczy,**

32: ále was. Boć nie dźiatki máią rodzicom íkárbić/ ále

33: rodzicy dźiatkom.

werset: 15 A iac bárzo rad náložę y nád

34: zwyż fię wydam íam zá dułze wálze: áczkolwiek ob=

fićie was

strona: 647

647.

Lítu wtorego Rozd: 12.

1: fićie was miłuiąc mniey iełtem miłowan.

werset: 16 | Ale niech

2: ták będzie: iam was nie obciążył: ále będąc chytrym/

3: chytróściam was podźzedł.

werset: 17 | Izali przez ktorego z

4: tych ktorem do was posłał/ " oźzukałem was'?

(*marg*) " **złupiłem was.G.** (-)

werset: 18 | Pro =

5: śiłem Tytuśa: y posłałem z nim brátá. Izali was

6: Tytus " oźzukał'? Izali śmy nie tymże duchem pośtępo(*marg*) " **złupił.G.** (-)

7: wáli? Izali nie tymiż śtopámi?

werset: 19 | Zásię mniemaćie

8: iż śię wam wymierzamy? Przed oblicznośćią Bożá/

9: w Chriśtuśie mowimy: á wśzytkoć namileyśzy dla

10: wáźzego zbudowánia.

(*marg*) **Zącz: 196.** (-)

werset: 20 |

11: Abowiem śię boię bych śnac przyśzedśzy/ nie ná =

12: laźł was iákimibych niechćiał: á ia żebych też nie

13: był náleźion od was/ iákiegobyśćie niechćieli: áby

14: śnac śpory/ zazdrośći/ gniewy/ zwády/ obmowy/ śzem =

15: ránia/ nádymánia/ rośtyrki - nie były miedzy wámi'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 21 |

16: by mię zásię Bog */ gdy przyidę/ nie poniźył v was:(*marg*) * **moy.G.** (-)

17: żebych nie żáłował wielu z tych ktorzy przedtym grze

18: śzyli/ á nie pokutowáli z nieczyśćośći y wśzeteczeń =

19: śtwá/ y niepowsćiągliwośći ktorá popeñnili.

20: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

21: **Do widzenia y obiáwienia Páńskiego.)** Stąd dowieść moźemy/

- 22: iż to nie łą niepodobne rzeczy/ ktore ńtarczy Doktorowie piżą o zá=
23: chwyceniu niektórych/ lubo w ńciele/ lubo oprócz ńciała/ áby ogláda=
24: li ńtan ábo zbáwionych ábo potępionych.(*marg*) **Záchwycenia niektórych.** (-)
25: **Oni bárzo wiedzý Apońtołowie.**) Acz wńzyńcy Apońtołowie A=
26: pońtołmi byli: wńzákże miedzy nimi byli niektórzy wńęńtzy y za=
27: ńnieyńzy/ iáko bráćia Páńńcy/ Iákub y Ian/ á ońobliwie Piotr S.
28: Ktore przeto Páweł ńwięty wielkimi y zacnymi Apońtoły y fila=
29: rámi zowie. (*marg*) **Apońtołowie nie wńsyńcy rowni.** (-)

rozdział: 13

30: ROZDZIAŁ XIII.

- 31: 1 Grozi tym ktorzy zgrzeńzyli/ áby ich pobudził do pokuty: że=
32: by do nich przyńzedńzy nie muńiał ich ńurowie káráć/ mocą iemu
33: dáńą od Chrińtuńá. 4 Ktorego moc mieliby ńłuzńnie znáć w ńo=
34: bie. 11 A náwet ńińt kończy nápomínáńim/ y pozdrawiáńim/ y
35: ńáńki Páńá Chrińtuńowej winńzowáńim.

Oto ten

strona: 648

648.

Rozd: 13. do Korynthian.

werset: 1

- 1: **O** To ten trzeńi raz idę do was: W wńńciechńi
2: dwu ábo trzech ńwiádkow ńtáńie " wńzelkie
3: ńłowo.

(*marg*) " **ábo wńselka rzecz.** (-)

werset: 2 Powiedzíałem przedtym y opowiá=
4: dam/ iáko ńam obecnyńm będać * ták y teraz chociażem(*marg*) * **dwákroć.4 L. G. S.** (-)
5: táń nie ięńt/ * tym ktorzy przedtym grzeńzyli/ y wńzyńt=(*marg*) * **pińseń.G.** (-)
6: kim inńzym; że ięńńić záńię przyidę/ nie przepuńzczęńć.

(*marg*) **Zácz: 197.** (-)

werset: 3

7: " Czyli' chcećie doznáć Chriřtufá we mnie mo=(*marg*) " **Gdyż.G.** (–)

8: wiącego? ktoryć " w was' nie ieřt fláby/ ále w was(*marg*) " **przećiwko wam.1 L. G.** (–)

9: ieřt mocny?

werset: 4 Bo áczći ieřt vkrzyżowan ze mdłośći;

10: ále żywie z mocy Bożey. Abowiem y my mdłymi ie=

11: řteřmy w nim: ále " żyć bęđziemy' z nim z mocy Bo=(*marg*) " **żywiemy.9 L. S.** (–)

12: żey dla was.

werset: 5 Dořwiadczyćie łamych řiebie ieřli

13: ieřteřćie w wierze: łamych řiebie doznawayćie. Abo

14: nie znaćie łamych řiebie że w was ieřt Chriřtus Ie=

15: řus? chybařyćie řnać odrzuconymi byli.

werset: 6 Lecz řię

16: náđżiewam że " znaćie'/ iř my nie ieřteřmy odrzucó=(*marg*) " **poznáćie.9 L. G. S.** (–)

17: nymi.

werset: 7 A prořimy Bogá/ ábyřćie * nic złego nie czy=(*marg*) * **wy.G.** (–)

18: nili: nie iřebyřmy řię my dořwiadczonymi okazáli/

19: ále ábyřćie wy co ieřt dobrego czynili/ á mybyřmy by=

20: li iáko odrzuconymi.

werset: 8 Bo nie mořemy nic ná prze=

21: ćiwko prawdźie: ále zá prawdą.

werset: 9 Abowiem řię rá=

22: duiemy/ " że my' ieřteřmy niemocnymi/ á wy ieřteřćie (*marg*) " **gdy my.G.** (–)

23: mocnymi. A tego y żądamy/ zupełney napráwy wá=

24: řzey.

werset: 10 Dla tegoř to w niebytnośći piřzę: ábych przy=

25: tomnym bęđąc nie wżywał frogośći według wła=

26: dzey ktorą mi Pan dał ná zbudowánie/ á nie ná ze=

27: přowánie.

werset: 11

28: Náoftátek bráčia/ wefelcie fię/ bądźcie doľko=

29: náli/ nápominaýcie fię/ toż rozumieýcie: ťpokoyni

30: bądźcie: á Bog pokoju y miľoťci będzie z wámi.

werset: 12] Po=

31: zdrowcie fię ťpolecznie w ťwięty m pocáłowániu.

32: Pozdrawiáia wáť ťwięci wťzyťcy.

werset: 13] Láťká Pána

33: ' náťzego' Iefuťá Chriftuťá/ y miľoťc Boża/ y ťpole=(marg) **G.** (-)

Nnnn

cznoťc

strona: 649

649.

Argument liťtu do Gáľátow.

1: cznoťc Duchá ťwiętego niech będzie z wámi wťzy=

2: tkimi. Amen.

3: **Do Korynthian wtory piťány byľ z Philippowá, miáťtá Máce=**

4: **donskiego, przez Tytuťá y Lukafá. G.**

5: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

6: **Iesli iefteťcie w wierze.)** Czľowiek może wiedziec iefli wierzy á=

7: bo nie: lecz wiedziec nie może iefli iefť w ľáťce Bożey/ ábo nie/

8: choćby nic złego nie czuľ ná ťumnnieniu.(marg) **Nikt nie wie iefli iefť w ľáťce Bożey.**

(-) Iáko y Páweľ ť. powie=

9: dział: Acz ná fię nic złego nie czuię/ wťzákwem nie przeto iefť

10: wťťpráwiedliwiony.

11: **Abych nie wťywaľ frogoťci.)** Oto moc y wáľdza koťcielna/ kto=

12: rey wťywa náprzećiw grzeťľáýcym/ ku zbudowániu y popráwie

13: inťzych. (marg) **Kárnoťc koťcielna.** (-)

14: **Láťká Pána náťsego.)** Oto maľż trzy perľony w Boťtwie/ ťo=

15: bie we wťzem rowne. Bo ie Apoťtoľ zá rowno pokľáda: y ie=

16: dnáko ich wťywa: ták Bogá Oycá/ iáko y Syná/ y Duchá S.(marg) **Troycá S.** (-)

17: **Argument liťtu do Gáľátow.**

- 18: **T**ego listu do Gálátow málo nie iedná y táž iest máterya
- 19: ktora y listu do Rzymian. Bo w oboim liście tych dwu rze=
- 20: czy dowodzi Páweł S. (marg) **W czym fię ten list zgadza z onym do Rzymian.** (-)
- Iedná/ iż fpráwiedliwości doftępuią lu=
- 21: dzie przez wiárę/ á nie przez zakon Moyzefzow. Druga/ iż ci kto=
- 22: rzy fą przez wiárę wfprowiedliwieni/ wolni fą od záchowánia za=
- 23: konu ftárego. Wfzákże tá iest różność (iáko Auguftyń ś. pokázu=
- 24: ie) iż w liście do Rzymian/ Apoftoł chcąc pogodzić onę zwádę/
- 25: ktora fię byłá wfzczęłá miedzy tymi ktorzy z Zydow/ á onemi kto=
- 26: rzy z Pogánow byli vwierzyli/ tym fię nawięcey báwi/ áby oka=
- 27: zał/ że wfprowiedliwienie iest dáremne/ ktorego oboy lud/ bez za=
- 28: dnych załug vczynekow zá rowno/ przez wiárę w Chriftuśá doftę=
- 29: puie.(marg) **W czym záfię iest różny.** (-) A w tym lepák liście ftára fię odwieść tych/
- ktorzy przez fa=
- 30: łeżne Apoftoły (ktorzy z Zydow byli/ y do záchowánia zakonu ftá
- 31: rego wierne przymużáli) ábo iuż byli ná Zydowfkie ceremonie
- 32: námowieni/ ábo przynamniey ku nim náklónieni: pokázuiąc/ iż
- 33: záchowánie zakonu Moyzefzowego nic nie iest potrzebne. Ták iż
- 34: fummá tego listu tá iest: Iż wierni fą wolni od niewoley zakonu/
- 35: ábo od potrzeby záchowánia zakonu ftárego.(marg) **Summá tego listu.** (-)

Liśt Páwłá

ksiega: Gal

strona: 650

Rozd: 1.

650.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO GALATOW.

rozdział: 1

3: ROZDZIAŁ I.

4: 1 Pozdrowiwfzy Gáláty/ 6 Naprzod ie ftrofuie/ iż fię dáli od=

5: wieść od prawdy/ którą im był podał. 8 Przeciw ktorey y ánio=

6: łowi z niebá wierzyć nie mieli. 11 Gdyż fię iey sam Páweł nie

7: od człowieká/ ále przez obiáwienie P. Chrifufowe náuczył. 13 Y

8: z taką ią pilnością potym przepowiedał/ z iáką ią pierwey prze=

9: śládował. 17 Nie máiąc żadney pomocy od innych Apoštołow. (marg) **Zącz: 198.**

**: Nie przez człowieká, ále przez Chrifufa. To tedy Chrifus nie iest łczyry
człowiek. Hieron. (-)**

werset: 1

10: **P**Aweł Apoštoł nie od ludzi/ áni

11: przez człowieká/ ále przez Iefufá Chri=

12: łtufá/ y Bogá Oycá ktory go wzbudził

13: z martwych/

werset: 2 y wízyscy brácia ktorzy

14: łą zemną/ kościołom Gálátłkim.

werset: 3

15: Łáłká wam y pokoy od Bogá Oycá y Páná ná=

16: łzego Iefufá Chrifufá/

(marg) **Zącz: 199. (-)**

werset: 4 ktory łámego łiebie wydał

17: zá grzechy náłze/ áby nas wyrwał z teráznieyłzego

18: wieku złego/ wedle woley Bogá Oycá náłzego:

werset: 5

19: ktoremu iest chwałá ná wieki wiekow. Amen.

werset: 6

20: Dżiwuię fię/ iż tak prędko przenoóicie fię od tego

21: ktory was wezwał " ku łálce' Chrifufowej/ do inłzey (marg) " **w łálce.G. (-)**

22: Ewángeliey:

werset: 7 ktorać nie iest inłza/ iedno łą niekto=

23: rzy co wámi trwożą/ y chcą wywroćić Ewángelią

24: Chrystuŝowę.

werset: 8] Ale choćby y my/ ábo ániół z niebá

25: przepowiedał wam mimo to coŝmy wam przepowie=

26: dáli/ niech bęǟdzie przeklęctwem.

werset: 9] Iákoŝmy przedtym

27: powiedáli/ y teraz záfię mowię: Ieŝliby kto wam o=

28: powieǟał mimo to coŝcie wzięli/ niech bęǟdzie prze=

29: klęctwem.

werset: 10] Bo izali teraz przed luǟźmi ŝpráwę

30: mam/ czyli przed Bogiem? Czyli ŝzukam ábym fię(*marg*) **Nowi Ewáγγελikowie y z Ewáγγελią ŝwoiá potępieni.** (-)

Nnnn 2

luǟźiom

strona: 651

651.

Liŝt do Rozd: 1.

1: luǟźiom podobał? * Ieŝlibych fię ieŝzcze luǟźiom po=(*marg*) * **Abowiem.G.** (-)

2: dobał/ nie byłci bych ŝługá Chrystuŝowym.

(*marg*) **Zácz: 200**

]: Lekcia w dzień S. Páwłá. 30. dnia Czerwcá. (-)

werset: 11]

3: Abowiem oznáymuię wam bráćia/ iż Ewán=

4: gelia przepowiedána odemnie/ nie ieŝt wedle czło=

5: wieká.

werset: 12] Bom ie y ia nie wzięł ánim fię náuczyl od

6: człowieká: ále przez obiáwienie Ieŝufá Chrystuŝá.

werset: 13]

7: Boŝcie ŝlyŝzeli o moim obcowániu niekiedy w Zy=

8: dowŝtwie: iżem froǟze przeŝláǟdował koŝcioł Boży/

9: y burzyłem gi/

werset: 14] y poŝtępowałem " w Zydoŝtwie náǟd(*marg*) " **w zakonie Zyǟdowskim.** (-)

10: wiele rowiennikow moich w narodzie moim/ będąc

11: vprzeymym miłofnikiem vřtaw moich oyczyřtych.

werset: 15

12: Lecz gdy fię podobáło Bogu/ ktory mię był odłą=

13: czył z żywotá mátki moiey/ y wezwał z łáłki fwoiey;

werset: 16

14: áby " mi' obiáwił Syná řwego/ ábych go przepowie=(*marg*) " **we mnie: Nie przez mię. Bo pierwey poznał Chřiřtuřá, potym go przepowiedáł. Victor: in Epift: ad Galat. (-)**

15: dał miedzy Pogány: nátychmiařt nie dokłádałem fię

16: ćiáłá y krwi:

werset: 17 ánim pořzedł do Ieruzálem do tych

17: ktorzy przedemną byli Apořtołow; álem řzedł do A=

18: rábiey/ y wroćilem fię záfię do Dámářzku.

werset: 18 Zátym

19: po trzech lećiech pořzedłem do Ieruzálem ábym o=

20: gładáł Piotrá: y zmieřzkałem v niego pięćnařćie

21: dni.

werset: 19 A inřzego z Apořtołow řadnegom nie widział;

22: iedno Iákubá brátá Páńřkiego.

werset: 20 A co wam piřzę/

23: oto przed Bogiem/ řeć nie kłámam. *

werset: 21

24: Zátym przyřzedłem do kráiw Syrie y Cyliciey.

werset: 22

25: á byłem nieznáiomym z twarzy kořćiołom Zydow=

26: řkim ktore były w Chřiřtuřie:

werset: 23 ále tylko vřřyřzeli by=

27: li/ Iř ten ktory přeřládował nas niekiedy/ teraz o=

28: powieða wiære/ którą przedtym borzył:

werset: 24 y chwali=

29: li Bogá ze mnie.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Nie od ludzi, áni przez człowieká.)** (*marg*) **Posłánie y powołánie ná vrząd káznodzieyski.** (-) Choćia Apoštoł nie od lu=

32: dzi/ ále od fámege Bogá ná vrząd Apoštołski był obrány y we=

33: zwány: wżákże przećię (dla záchowánia porządku/ od tegoż Chri=

34: ítułá w kościele poštánowionego) chciał być od ludzi ná tenże v=

vrząd obrá=

strona: 652

Rozd: 1. Gálátow.

652.

1: vrząd obrány y poświęcony. Nie ták dziś Apoštołowie nowi/ kto=

2: rzy bieżą nie będąc pośláni/ áni od Bogá/ áni od ludzi tych/ kto=

3: rzy od Apoštołow moc y vrząd poślánia máią.

4: **Abo ániól z niebá.)** Z tego mieyłcá vczymy fię naprzod/ iż prá= (*marg*) **1.**

: **Státeczność w Kátholickiey wierze.** (-)

5: wy Chrześcijánin dla żadnego człowieká/ by był nauczeńszy/ na=

6: wymowniejszy/ naświéłszy/ by też y cudá czynił/ nie ma odstąpić

7: tey prawdy/ ktorey fię raz **náuczył** [!] w kościele powżzechnym. O

8: czym pięknie Wincentius Lirinenfis piłze. Drugie/ iż tu Apoštoł (*marg*) **2.**

: **Trádicie.** (-)

9: nie zákázuie/ ábyfmy nic/ oprócz tego co íełt w Bibliiey nápisano/

10: nie przyimowáli: iáko odzłczepieńcy fáłsznie wykłádáią: Bo

11: nie mowi/ mimo to cófmy nápisáli/ ále mimo to cófmy wam prze

12: powiedáli/ cófmy wam żywym głósem podáli/ y cóście wy przyię=

13: li/ cóście vwierz yli. Trzećie/ iż ci przepowiedáią Ewángelią/ mi= (*marg*) **3.**

: **Nowi Ewángelikowie.** (-)

14: mo tę/ którą Apoštołowie przepowiedáli/ y którą przyiáł kościoł

15: Kátholicki: ktorzy nowá náuke przynólza/ która fię nie zgadza z

16: nauką w przod podaną: ktorzy vczą przeciw temu co raz ieft prze=

17: powiedziano y przyięto: iáko Ambroży/ Hieronym/ y Auguſtyn

18: S. wykłádaią. Czwarte/ iż tá lámá ieft prawdziwa Ewángelia/ (marg) 4.

: Ktora Ewángelia ieft prawdziwa. (-)

19: ktorą Apoſtołowie y ich potomkowie w kościele rozſiali y ſzcze=

20: pili: A inne poſlednie/ oney pierwſzey przeciwne (poſiane od

21: nieprzyacielá ná dobrego naſienia záduſzenie) ſą hæretyckie y fał=

22: ſzywe. Ktorą regułą Tertullian y Ireneus práwą naukę od fał=

23: ſzywey rozeznawali/ y hæretyki oſádzáli. Piąte/ iż te Apoſtoł każe (marg) 5.

: Nowi Ewángelikowie przekłéci. (-)

24: mieć zá przekłétwo/ ktorzy ludzie od Kátholickiey wiáry odwa=

25: biáią/ y nowe náuki wnoſzą/ ktorých nie znał áni ſłychał ſwięty á

26: powſzechny koſciół Chreſcijiáńſki.

27: **Abym ogládał Piotrá.**) Ambroży S. ták ná to mieyfce piſze:

28: Godna rzecz bylá/ áby Páweł prágnął widzieć Piotrá: iż on był

29: pierwſzym miedzy Apoſtoły/ ktoremu był Pan Chriſtus pieczą

30: koſciółow zlecił. (marg) **Piotrowe przodkowanie.** (-) A Chryſoſtom S. Był/ práwi/

Piotr kſiążę=

31: íciem ábo przełożonym innych Apoſtołow: przetoż y Páweł przy=

32: ſzedł/ áby go nád inſze ogládał. Y záfię: Wſtąpił/ práwi/ iáko

33: do wiétfzego y ſtárfzego. Toż y Theodoretus y Oekumenius

34: piſzą ná to mieyfce.

rozdział: 2

35: ROZDZIAŁ II.

36: 1 Páweł Ewángelią ſwą poddał pod rozſádek pierwſzych A=

37: poſtołow/ áby ſnać prozno nie prácował. 6 Nie iżby fię czego

38: od nich nowego náuczył: gdyż nie mieli coby ku nie przydáć.

39: 7 Ale iżby był od nich pochwalon/ y przyięt w towarzýſtwo.

strona: 653

653.

Liftu do Rozd: 2.

- 1: 10 Ktorzy mu tylko zlećili/ áby iálmuzny ná vbogie Chrześcijá=
2: ny zbierał. 11 Páweł Piotrá iáwnie strofował/ że Pogány do
3: Zydostwá nieiáko przymużwał. 16 Pokázuiąc/ iż z vczynkow
4: zakonnych nikt vřpráviedliwion nie bywa/ iedno przez wiárę
5: w Chriřtuřá.

werset: 1

- 6: **P** Oтым po czternařcie lat/ řzedłem zářię do
7: Ieruzálem z Bárnábářzem/ wřziáwřzy z řobá
8: y Tytuřá.

werset: 2 A řzedłem z obiáwienia: y zna=

- 9: řzałem z nimi Ewángeliá ktorá przepowiádam mie=
10: dzy Pogány/ á z ofobná " z tymi ktorzy řię zdáli ř być(marg) " z **powáźnieyřzy**.
G. N. L.

11: **ř L. G. (-)**

- 11: czym: ábym řnać ná dáremno nie biegł ábo teź nie
12: biegał.

werset: 3 Ale y Tytus ktory ze mná byl/ będąc Po=

- 13: gáninem/ nie byl przymuřzon obrzezáć řię/

werset: 4

- 14: ř ále' dla(marg) ř **N. L. (-)**
15: **pokryćie [.]** wprowadzoney fáłřzywey bráćiey/ ktorzy řię
16: wkrádlu áby wyřpiegowáli wolnoř nářzę/ ktorá
17: mamy w Ieřuřie Chriřtuřie/ áby nas zniewolili.

werset: 5

- 18: ř ktorymeřmy' y ná chwilę poddánořciá nie vřřapi= (marg) ř **ř L. (-)**
19: li: áby prawdá Ewángeliey trwála v was.

(*marg*) **Zącz. 201.** (-)

werset: 6

- 20: A od tych ktorzy fię zdáli być czym/ (iákiemi kie=
21: dy byli/ nic mi ná tym. Bog nie ma względu ná o=
22: íobę człowieczą) Bo ktorzy fię zdáli być ` czym' mnie(*marg*) **6 L. G.** (-)
23: fię niczym nie przyłożyli.

werset: 7 | Owízem przeciwnym o=

- 24: byczáiem/ vyźrzawízy że mi íeft zwierzona Ewángo=
25: lia nieobrzezánia/ iáko Piotrowi obrzezánia/

werset: 8 | (á=

- 26: bowiem ten ktory dał moc Piotrowi ná Apoítol=
27: ítwo obrzezánia: dał moc y mnie miedzy Pogány)

werset: 9

- 28: A poznawízy łáfkę mnie dáńą/ Iákub y Cephás y
29: Ian/ ktorzy fię zdáli być filarámi/ dáli mi y Bárná=
30: bie práwice ípoleczności/ áby my miedzy Pogány/ á
31: oni miedzy obrzezánymi **przepowiedáli:**

werset: 10 | tylko ábyfmy

- 32: pámiętáli ná vbogie: com też z pilnością czynił.

(*marg*) **Zącz. 202.** (-)

werset: 11

- 33: A gdy przyízedł " Cephás' do Antyochiey; íprze=(*marg*) " **Piotr.L. K. G.** (-)
34: cíwiłem fię mu w twarz/ iz był " godźien nágánienia'.

(*marg*) " **nágániony.G.ábo ítrofowány od Pogánow.** (-)

werset: 12

- 35: Abowiem przedtym niż przyízli niektorzy od Iáku=
36: bá/ weípoł z Pogány iadał: á gdy przyízli/ zchraniał

fię y

654.

Rozd: 2. Gálátow.

- 1: fię y odłączał fię **od nich**, boiąc fię tych ktorzy byli z
2: obrzezania.

(*marg*) **Zącz: 203.** (-)

werset: 13

- 3: Y pomagáli mu tego zmyślania ini Zydowie/
4: tak iż też y Bárnabafz był wwiezion do tegoż zmy=
5: ślania.

werset: 14] Ale gdym obaczył iż nie profto fzi według

- 6: prawdy Ewángeliey/ rzekłem " Cephálowi' przed(*marg*) " **Piotrowi.G.** (-)
7: wżytкими: Iefli ty będąc Zydem po Pogáńfku ży=
8: wiefz/ á nie po Zydowfku: czemuż Pogány przymu=
9: fzałż żyć po Zydowfku?

werset: 15] My z narodu Zydowie/ á

- 10: nie z Pogánow grzeźnicy.

werset: 16] Lecz wiedząc iż nie

- 11: bywa wśpráwiedliwiony człowiek z vczyńkow zako=
12: nu/ iedno przez wiárę Iefufá Chrifufá: y my w Chri
13: fufá Iefufá " wierzymy' ábyfmy byli wśpráwiedli=(*marg*) " **wwierzyliſmy.3 L. G.** (-)
14: wieni z wiáry Chrifufowey/ á nie z vczyńkow zako=
15: nu: przeto iż żadne ciáło nie będzie wśpráwiedliwio=
16: ne z vczyńkow zakonu.

werset: 17] A iefliż fzukáiąc ábyfmy

- 17: byli wśpráwiedliwieni w Chrifufie/ bywamy nále=
18: żieni y fámi grzeźnymi: izali Chrifus iefł fługą
19: grzechu? Nie day Boże.

werset: 18] Abowiem iefli záfię bu=

- 20: duię to com zepfował: czynię fáme go ſiebie prze=
21: ftepcą.

werset: 19 Bom ia przez zakon zakonowi vmárł/ á=

22: bym Bogu żył: z Chrifufem ieftem vkrzyżowan.

werset: 20

23: A żywię/ iuz nie ia: ále żywie we mnie Chrifus. A

24: co teraz żywię w cíele: w wierze Syná Bożego ży=

25: wię/ ktory mię vmiłował/ y wydał fáme⁶⁰ siebie zá mię.

werset: 21

26: Nie odmiátam łáki Bożey. Bo iefli przez zakon

27: **ieft** íprawiedliwość/ tędyć Chrifus prozno vmárł.

28: NAVKI Y PRZESTROGI.

29: **Y znałsałem z nimi Ewángelią.**) Tertullian/ Hieronym/ y Au=

30: gułtyn S. dowodzą z tego mieyćcá/ żeby kościoł był Páwłowi nie

31: wierzył/ by Ewángelia iego nie była od Piotrá potwierdzona.

32: Ták był ná on czás włałny vrząd Piotrow/ iáko y teraz potom=

33: kow iego/ dáwać rozłádek o náuce wiáry. A dziś odłzczepieńcy

34: żadnego łędziego náuki fwey niechcą mieć ná ziemi.(*marg*) **Vrząd Piotrowy rozłádzáć práwá náukę od fáłsywey. (-) (*marg*) Ewángelikowie Páwłá S. opák náłláduiá. (-)**

35: Iż wízelki

ktory

strona: 655

655.

Liłtu do Rozd: 2.

1: ktory zle czyni/ ma w nienawiści światłość.(*marg*) **Kościoł potwirdza y wyświadcza pímo S. (-)** K temu obácz/ iż ko=

2: scioł/ to iefł przełożeni kościelni/ á zwłázczá namiáłtek Piotrá S.

3: máią moc potwirdzić Ewángelią y pímo s. to iefł/ deklárowáć

4: ktora iefł práwa Ewángelia/ y ktore práwe pímo S. Ták iáko

5: złotnik probuie y dekláruie ktore iefł ízczere złoto á ktore nie. Prze

6: co Augułtyn s. mowił: Iabych Ewángeliey nie wierzył/ by mię

7: powážność kościołá nie poruřzáłá.

8: **Aby my między Pogány.)** (*marg*) **Piotr był pierwszym Apostołem Zydów y Pogánów.** (–) Acz wżytkim Apostołom rofkazano

9: áby náuczáli wżytkie narody/ y przepowiedáli Ewángelią wżel=
10: kiemu stworzeniu: wżákże iáko Apostołowie między fię pewne
11: kráie y powiáty byli rozdzielili: ták iż fię Andrzej vdał do Tátar/
12: Thomař do Párthow/ Bártłomiej do Indow/ Máttheufz do
13: Murzynow/ á Ian do Azyey: Ták teź między Piotrem y Pá=
14: włem sftał fię podział/ áby fię Piotr nawięcey ftárał o návroce=
15: nie Zydow/ á Páweł o návrocenie Pogánow. Aczkolwiek iáko
16: Páwłowi wolno było y Zydy návraćác kędy fię tráfiło: y kázác w
17: boźnicách ich: y sftác fię Zydom iáko Zyd/ áby Zydy pozyřkał: y
18: mieć ftaránie o wżytkich kořciółách. Ták y dáleko więcey wolno
19: było Piotrowi/ iáko głowie wżytkich Apostołow/ ftaráć fię o ná=
20: wrocenie ták Zydow iáko y Pogánow: y ftolicę biskupřtwá řwe=
21: go záložyc nie w Ieruzálem między Zydy/ ále naprzod w Antyo=
22: chiey/ á potym zář w Rzymie między Pogány.

23: **Sprzećiwilem fię mu.)** Cyprian S. chwali pokorę Piotrá S. iż
24: od Páwła strowány/ nie rzekł: Iam ieřt pierwszy między Apo=
25: řtoły: ty mnie ráczey řluchác mařz/ niź ia ćiebie. A Grzegorz S. (*marg*) **Piotr fię dopuřcił**
mnieyřsemu strowác. (–)

26: mowi: Iź Piotr przyzwolił y vřtąpił brátu mnieyřzemu: áby ták
27: był pierwszym w pokorze/ iáko był pierwszym w vrzędzie Apostoł
28: řkim. Auguřtyn lepák powieda: Iź ofobliwřzy y řwiętobliwřzy
29: przykřad Piotr potomkom podał/ áby fię dáli mnieyřzym řtrofo=
30: wác: niźli Páweł/ áby mnieyřzy więřzym řmieli fię beřpiecznie/
31: dla obrony prawdy/ wżákże bez náruřzenia miłóřci/ řprzećiwiać.

32: **Iź był godzien nágánienia.)** Nie żeby tu Piotr namniey w wie=
33: rze zbłędził (iáko mu odřczepieńcy przyczytáią) ále iż Chřeřcijá=
34: nom z Pogánřtwá návroconym dawał nieiáką przyczynę zgorřze=
35: nia. Ieřli tedy co w tym Piotr błędził/ tedy błęd jego nie był w

36: wierze/ ále w obcowániu. Aczkolwiek Chryfoftom ś. Theophi=

37: láktus/ y inni Græccy Doktorowie y Hieronym z nimi twierdzą/

38: iż w tym Piotr namniey nie zgrzeſzył/ áni zbłądził. (marg) **Piotr ieſli w czym błądził.**

(-)

39: **Z vczyнков zakonu.**) Z tego mieyſcá/ y ze wſzytkiego difkurfu

40: liſtu tego/ obaczyć możemy; (marg) **Iákie vczynki nie wſpráwiedliwiáią.** (-) iż ilekroć wſpráwiedliwienie bywa

przypifano

strona: 656

Rozd: 3. Gálátow.

656.

1: przypifano wierze/ tedy vczynki miłóſci nigdy nie bywáią od wiá

2: ry oddalone: ále tylko vczynki zakonu Moyzeſzowego/ to ieſt ce=

3: remonie/ ofiáry/ obrzezanie: á zátym wſzytkie vczynki lámą ſiłą

4: ludzką vczynione/ bez wiáry/ látki y Duchá Chriſtuſowego.

5: **Zywię, iuż nie ia.**) Tenći ieſt fundáment zaſług náſzych: iż v=

6: czynki náſze dobre nie ták ſą náſze/ iáko Chriſtuſowe: iż iego látką

7: y pomocą ſą vczynione: poniewáż on w nas żyje/ on ſpráwuie/ y

8: on w nas cierpi. Nie ia/ práwi/ ále látká Boża ze mną. (marg) **Fundáment zaſług náſzych.** (-)

rozdział: 3

9: ROZDZIAL III.

10: 1 Gáláty ſtrofuie/ że od Ewángeliey do zakonu wſtąpili.

11: 2 Gdyż nie z vczyнков zakonnych/ ále z wiáry w Chriſtuſá dan

12: ieſt Duch ſwięty. 6 Iáko Abráhámowi ták y potomkom iego.

13: 10 A ktorzy ſą pod zakonem/ przekłęci ſą: gdyż żaden z nich nie

14: pełni zakonu. 13 Lecz to przekłęctwo przyjąwſzy ná ſię Chriſtus/

15: wybáwił nas od niego. 16 A obietnice Abráhámowi vczynio=

16: ne pełnią ſię przez wiárę. 19 Choć zakon dány był do czáfu/ iáko

17: miſtrz dziecinny/ ktorzy nie mogli wſpráwiedliwić. (marg) **Zácz: 204** (-)

werset: 1

18: **O** Bezrozumni Gálátowie/ ktoż was " omamił/(*marg*) " **ábo vczárował.** (-)

19: ábyście prawdzie " nie byli poślufzni'/ ktorych(*marg*) " **nie wierzyli.6 L.** (-)

20: przed oczymá Iefus Chriftus przed tym **ták**

21: był " wymálowan'/ **iákoby** miedzy wámi był vkrzyžo=(*marg*) " **ábo, wywołan ieft,**
według Augu: y Ambr. Ale Chryfoft: Theophiláct: y Oecumen: wykládáią, iáko
ftoi w texcie. (-)

22: wan?

werset: 2 Tego fię tylko chcę náuczyć od was; Z v=

23: czynkowli zakonnych wzięliście Duchá/ czyli z flú=

24: cháńia wiáry?

werset: 3 Tákéście bezrozumni/ - że' począ=

25: wízy duchem/ teraz ciáłem dokonywacie?

(*marg*) **G.** (-)

werset: 4 Tákże=

26: ście wiele ćierpieli dármo? iefli wzdym y dármo.

werset: 5

27: Który tedy wam dodawa Duchá/ y ípráwuie mo=

28: cy w was/ z vczynkowli zakonu/ czyli z flucháńia

29: wiáry?

werset: 6 Iáko * Abráhám vwierzył Bogu/ y poczy=(*marg*) * **nápifano.N. L.** (-)

30: tano mu ku ípráwiedliwości.

werset: 7 " Poznayćiefz' tedy iż(*marg*) " **Znaćiefs.4 L.** (-)

31: ktorzy z wiáry íą/ cí íą fynmi Abráhámowymi.

(*marg*) **Zácz: 205.** (-)

werset: 8

32: A vpátruiąc pímo iż z wiáry Bog vípráwie=

33: dliwia Pogány/ przedtym opowiedáło Abráhámo=

34: wi/ Iż będą błogosławione w tobie wżytkie naro=

35: dy.

werset: 9] A ták ktorzy z wiary są/ będą błogosławieni z

Oooo

wiernym

strona: 657

657.

Liftu do Rozd: 3.

1: wiernym Abrahámem.

werset: 10] Abowiem ile ich iest z v=

2: czynkow zakonu/ pod przeklęctwem są. Bo nápiśa=

3: no iest: Przeklęty káždy ktorzyby nie trwał we wży=

4: tkim co nápiśano w księgách zakonu/ áby ono czy=

5: nił.

werset: 11] A iż przez zakon żaden nie bywa wśpráwiedli=

6: wion v Bogá/ iáwno iest **ftąd**: iż śpráwiedliwy z w

7: iáry " żywie'.

(marg) " **żyć będzie.3 L. K. G. S.** (-)

werset: 12] A zakon nie iestci z wiary: ále * kto=(marg) * **człowiek.G.** (-)

8: ryby ie czynił/ w nich żyć będzie.

(marg) **Zącz: 206.** (-)

werset: 13]

9: Chrístus nas wykupił od przeklęctwá zakonu/

10: sítawśzy się zá nas przeklęctwem (ábowiem nápiśa

11: no/ Przeklęty káždy ktorzy wiśi ná drzewie)

werset: 14] áby

12: do Pogánow błogosławieńtwo Abrahámowe przy

13: śzło w Chrístuśie Iefuśie: ábyśmy obietnicę Duchá

14: wzięli przez wiárę.

(marg) **Zącz: 207.**

: **Lekcja w trzynastą Niedzielę po Świątkách.** (-)

werset: 15

15: ' Bráćia' (mowieć wedle człowieka) á wízák (*marg*) 'G. (-)

16: człowieczego teŧtámentu wtwierdzonego nikt nie

17: łamie/ áni k niemu przydawa.

werset: 16

18: * Abrahámowi opowiedziáne łą obietnice/ y ple=(*marg*) * **Lecz.G.** (-)

19: mieniowi iego. Nie mowi/ Y plemieniom/ iákoby

20: o wielu: ále iáko o iednym/ Y plemieniowi twoie=

21: mu ktory ieŧt Chriŧtus.

werset: 17 A toć powiedam/ **iz** teŧtá=

22: mentu przed tym od Bogá wtwierdzonego * zakon(*marg*) * **ku Chriŧtuŧowi.G.** (-)

23: ktory po czterech ŧet y trzydzieŧci lat náŧtał/ nie wá

24: tli ku zepŧówaniu obietnice.

werset: 18 Abowiem ieŧliż z za=

25: konu **ieŧt** dziedzictwo/ tedyć nie z obietnice. Lecz A=

26: bráhámowi przez obietnicę Bog dárował.

werset: 19 Coż

27: tedy zakon? Przydan ieŧt dla " wyŧępkow' áżby przy=(*marg*) " **wyŧępku.N. L. S.** (-)

28: ŧzło **ono** plemię ktoremu " obiecał' rozrządzoney przez(*marg*) " **obiecano było.G.** (-)

29: ánioły w ręce poŧrzedniká.

werset: 20 A poŧrzednik nie ieŧtci

30: iednego: lecz Bog iedenże ieŧt.

werset: 21 Zakon tedy **ieŧt** prze=

31: óiwko obietnicam Bożym? Nie day Boże. Abo=

32: wiem gdyby był dan zakon ktoryby mógł obżywiáć:

33: prawdziwieby z zakonu była ŧprawiedliwoŧć.

werset: 22 Ale

34: píŧmo zámknęło wŧzytko pod grzechem/ áby obie=

strona: 658

Rozd: 3. Gálátow.

658.

1: tnicá z wiary Iefuśá Chriřtuśá była daná wie=

2: rzącym. *

(*marg*) **Zácz: 208.**

: Lekcia ná dzień Nowego látá. (-)

werset: 23

3: A przed tym niź przyřłá wiárá; byliřmy pod za=

4: konem řtrzeżeni będąc zámknieni ku tey wierze kto=

5: ra miáła być obiáwiona.

werset: 24 A przetoż zakon/ dziećin=

6: nym wodzem nářzym był " do Chriřtuśá': ábychmy z(*marg*) " **w Chriřtuśie.L (-)**

7: wiary byli wřprawiedliwieni.

werset: 25 Lecz gdy przyřłá wiá=

8: rá: iuż nie ieřteřmy pod dziećiwodzem.

werset: 26 Abowiem

9: wřzyřcy řynámi Bořymi ieřteřcie przez wiárę w Chri

10: řtuśie Iefuśie.

werset: 27 Bo ktorzykolwiek ieřteřcie okrz=

11: czeni w Chriřtuśie: oblekliřcie řię w Chriřtuśá.

werset: 28 Nie

12: ieřt Zyd áni Gręczyn: nie ieřt niewolnik/ áni wolny:

13: nie ieřt męřczyzná/ áni niewiářtá. Abowiem wřzyřcy

14: wy " iedno' ieřteřcie w Chriřtuśie Iefuśie.(*marg*) " **ieden.G. (-)**

werset: 29 A ieřli=

15: řcie wy Chriřtuřowi: tedyřcie plemieniem Abráhá=

16: mowym/ y dzieřzicámi wedle obietnice. *

17: NAVKI Y PRZESTROGI.

18: **O bezrozumni.)** Odmienić wiárę wziętą od pierwřzych Apo=

19: Itołow/ ná namowę niewiem iákich Ewángelikow nowych/

20: iest według Apoštoła głupstwo/ lzaleństwo/ y nierozum wielki.(*margin*) **Szalenstwo hæretykow.** (-)

21: **Wyż:** 1. 8.

22: **Z vczynekow zakonnych.**) Hieronym S. tak ná to mieysce pi=

23: lże: Obáczmy pilnie/ iż nie rzekł zgoła z vczynekow/ ále przydał z

24: vczynekow zakonnych.(*margin*) **Iákíe vczynki nie vspráwiedliwiáią.** (-) Bo wiedział iż Korneliusz Rotmistrz wziął

25: ducha z vczynekow/ ále nie z vczynekow zakonu ktorego nie znał.

26: A tak błędzą ci/ ktorzy mniemáią/ żeby Páweł S. tu y w liście do

27: Rzymian/ odrzucał od vspráwiedliwienia zgoła wżytkie vczynki

28: dobre.

29: **Iáko Abráhám wwierzył Bogu.**) Iáka wiára była Abráhámo=

30: wá/ ktora mu iest poczytána ku spráwiedliwości/ maż wyż: do

31: Rzym: 4. 24.

32: **A zakon nie iestci z wiary.**) (*margin*) **Iákíe vczynki nie vspráwiedliwiáią.** (-) Z tego mieysca widzimy/ iákim v=

33: czynom zakonu Páweł odeymie moc vspráwiedliwienia: Zwła

34: lżczá tym ktore się dzieią bez wiary w Chrístá Páná/ od człowieká

35: zakon Moyzelzow záchowuiącego: á nie tym ktore się dzieią z du=

36: chá wiary od Chrześcijániná/ ktory iuż przez wiaré w Chrístuá

37: iest vspráwiedliwiony. W czym się bárzo mylą hæretycy: mnie=

Oooo 2

máiąc

strona: 659

659.

Lištu do Rozd: 4.

1: máiąc żeby Páweł odrzucał spráwiedliwość wżelákich vczyn=

2: kow/ tak od wiernych iáko y od niewiernych vczynionych. Lecz

3: Iákub S. iásnie vczy/ iż też iest nieiáka spráwiedliwość vczyn=

4: kow/ ktora Bogu záleca vspráwiedliwione.

rozdział: 4

5: ROZDZIAŁ III.

6: 1 Pokázuie/ iż zakon Zydom był dány do czáfu. 4 Od ktore=
7: go przez Chriftułá wyzwoleni/ y zá lyny ieftefmy przyięci. 9 A
8: przetoż głupie y nieflufznie fię wracáią do niego. 12 Profi ich
9: tedy przez miłość ku łobie/ áby go náśládowáli: á fałszywym A=
10: poštołom/ ktorzy ich z nowu chćieli w zakon wpráwić/ áby nie
11: wierzyli. 22 Pokázuiąc pod figurą Abráhámá y dwu lynow ie=
12: go/ że ci ktorzy iefzcze łą pod zakonem/ będą od dziedzictwá
13: Chriftofowego oddaleni. (marg) **Lekcyá w Niedzielę po Bożym Národzeniu.** (—)

werset: 1

14: **A** Mowię **to, iz** do **ktore**^{go} czáfu dziedzic ieft dzie=
15: cięciem/ nic nie ieft rozny od ługi/ będąc pá-
16: nem wšzytkiego:

werset: 2

17: fárzmi áż do zámierzonego czáfu od oycá:

werset: 3

18: y my/ gdyłmy byli dziećmi/ byliłmy pod " elementy (marg) " **żywioly ábo początki:**
to ieft, pod ciełefnymi ceremoniámi zakonu ftárego. (—)
19: świátá zniewoleni.

(marg) **Zácz: 209** (—)

werset: 4

20: Lecz gdy przyfzłó wypełnienie czáfu/ zełłáł Bog
21: Syná fwego " vczynionego' z niewiáłty/ vczynione=(marg) " **národzonego.G.** (—)
22: go pod zakonem:

werset: 5

23: wykupił/ żebyłmy przyfpołobienia lynowfkiego do=
24: łtáli.

werset: 6

A iż iefteście lynowie *: zełłáł Bog Duchá (marg) * **Boży.N. L. G.** (—)

25: Syná fwego w fercá wálze " wołáiącego' Abbá/ Oy=(*marg*) " **to ieft, wołác nas czyniącego, ábo vczącego.** (-)

26: cze.

werset: 7] A ták iuz więcey nie " ieft' fługa/ ále fynem: á (*marg*) " **ieftes.G.** (-)

27: iefli fynem: tedyć y dziedźicem " przez Bogá'. *

(*marg*) " **Bożym przez Chriftofá.G.**

: **Zącz: 210.** (-)

werset: 8]

28: Aleć ná on czás nie znáiąc Bogá/ fłuzyliście

29: tym ktorzy z przyrodzenia nie fą Bogowie.

werset: 9] A te-

30: raz poznawfzy Bogá/ y owfzem poznáni będąc od

31: Bogá: iákoż fię zász náwracaćie ku elementom

32: mdłym y niedofáttecznym/ ktorym záfie z nowu fłu=

33: żyć chcećie?

werset: 10] Pilnuiećie dni/ y miefięcy/ y czáfow/

34: y rokow.

werset: 12] Boię fię o was/ bym fnadź dármo nie

pracował

strona: 660

Rozd: 4. Gálátow.

660.

1: pracował około was.

werset: 12] Bądźćiefz iáko ia/ gdyżem

2: y ia iáko wy: Brácia/ profzę was/ w ni wczymeście

3: mię nie obráźili.

werset: 13] A wiećie iżem iuz dawno przez

4: krewkość ciáła przepowiedał wam Ewángelią:

werset: 14] á

5: pokufy " wálzey' **ktora byłá** w cíele moim nie lekceście(*marg*) " **moiey.G. K.** (-)

6: ważyli/ ániście odrzucili: áleście mię przyięli iáko

7: ánioła Bożego/ iáko Chrifufá Iefufá.

(marg) **Ták Kátholicy fwe páfterze y náuczyciele czcić y wazyć máią. (-)**

werset: 15] Gdzież te=

8: dy ieft błogofławieńtvo wáfze? Abowiem świád=

9: czę wam/ iż/ by byłá rzecz można/ dálibyście mi byli

10: wylupiwlzy oczy fwoie.

werset: 16] Y tákzem fię sftał nieprzy=

11: iacielem wáfzym prawdę wam mowiac?

werset: 17] Miłuiąc

12: was nie dobrze; owfzem was chcą " wylęczyć/ áby=*(marg)* " **to ieft, od wiáry do zakonu. (-)**

13: ście ie miłowáli.

werset: 18] " A dobre miłuyćie záfwdy w do=*(marg)* " **Lecz dobrze ieft náfládowác**

záfwdy w dobrym.G. (-)

14: brym': á nie tylko ná ten czás gdym ieft obecny v

15: was.

werset: 19] Dziatki moie/ ktore záf boleiac rodzę/ ázby

16: był Chrifus w was wykfztaltowan.

werset: 20] A chciałbym

17: teraz być v was/ y odmienić głos moy; przeto iż wáf=

18: pię o was.

werset: 21] Powiedzcie mi ktorzy pod zakonem

19: chcecie być/ " záfście zakonu nie czytáli'?

(marg) " **zakonu nie sluchaćie? G. (-)** *(marg)* **Lekcyá w Niedzielę czwartą Poftu. (-)**

werset: 22]

20: Abowiem nápiřano/ iż Abráhám miał dwu fy=

21: nu: iednego z flufębnice/ á drugiego z wolney.

werset: 23]

22: Lecz który **był** z służebnice/ według ciała się naró=

23: dził: a który z wolnej/ przez obietnicę.

werset: 24 Co zaś

24: coś innego znaczy. Abowiem te są dwa testamenty.

25: Jeden od góry Synajskiej/ który rodzi w niewolę:

26: który znaczy Agara.

werset: 25 (" Abowiem Synaj jest górą (marg) " **Abowiem Agar, Synaj jest górą.G. (-)**

27: w Arabii: a stołuje się z tą terazniejszą Jerozolimą=

28: nią) y służy z dziećmi swoimi.

werset: 26 Lecz ona wyfoła

29: Jerozolimą/ wolna jest: która jest matka " nasza'.

(marg) " **wszystkich nas.G. (-)**

werset: 27 A=

30: bowiem napisano: Wesoła jest niepłodna/ która nie

31: rodziła: zakrzykni a zawołała która brzemiem nie

32: boleje: gdyż daleko więcej dziećmi opuszczonych/ niż

33: tey która ma męża.

(marg) **Zacz: 211. (-)**

werset: 28

34: A my bracia/ według Izaka jesteśmy dziećmi=

Oooo 3

mi obietni=

strona: 661

661.

Lištu do Rozd: 4.

1: mi obietnice.

werset: 29 Ale iako na on czas ten który się był

2: narodził wedle ciała/ prześladował tego który **był**

3: wedle ducha: także y teraz.

werset: 30 Ale co mówi pismo?

4: Wyrzuć służebnicę y syna jej. abowiem nie będzie

- 5: dziedziczył fyn służebnice z fynem wolney: A tak brá=
6: ćia/ nie ieftefmy fynámi niewolnice/ ále wolney: tą
7: wolnością * którą nas Chrifthus ofwobodził. *(*marg*) * **tedyG.** (-)

8: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

- 9: **Pilnuiecie dni.**) Tych słow odźczepieńcy nieślufznie przeciw zá=
10: chowaniu świąt Chrześcijáńskich vzywáią. Gdyż tu Páweł nie
11: o świątách Chrześcijáńskich/ ále o Zydowłkich mowi (iáko wfzy=
12: ścy Doktorowie Græccy/ y Hieronym/ y Auguřtyn ś. piřząc ná to
13: mieyfce/ wykłádáią) ktorych Chrześcijáni obchodzić nie máią.
14: Abo ráczey o Pogáńłkim dni obieraniu/ ktorzy mowią: Iutro
15: fię nie puřczę w drogę/ iż nie dobry áłpekt. Tego roku nie będę
16: řzczepił winnice/ iż iefł przefłępny. Iáko Ambroży S. rozumie/ y
17: Auguřtyn S.(*marg*) **Pofly Chrześćiáńskie.** (-)
18: **Co záfię coř infsego znáczy.**) Stąd fię vczymy/ iż piřmo ś. oprócz
19: literálnego á prořtego wykłádu/ miewa infzy wykłád/ duchowny/
20: głębfzy/ y táiemniefzy/ nie tylko w słowiech/ ále y w řprawách y w
21: perfonách. Iáko tu służebnicá Agará znáczy zakon/ á Iřmáel iey
22: fyn známionuie Zydy: Sará lepák wolna nowy zakon znáczy/ á
23: Izáák iey fyn/ Chrześcijány z niewoli Moyzeřzowey przez Chriftu=
24: řá wyzwolone. Co gdyby heretycy baczyć chćieli/ nie tákby lekce
25: powážáli duchownych piřmá wykłáduw/ Oycow świątych y Do
26: ktorow kořcielnych.(*marg*) **Duchowne piřmá wykłády.** (-)
27: **Wolnością którą.**) Wolność Chrześcijáńka nie w tymći iefł/
28: żeby Chrześcijáninowi wolno było czynić co iedno chce: nikomu
29: nie być pořlufznym áni poddánym/ dzieřięćin nie pláćić/ y nie cho=
30: wác świąt áni pořtow przykazánnych: iákiefy wolności odźczę=
31: pieńcy rádzi vzywáią: chocia iá potępia wřzędy piřmo S. Ale
32: wolność Chrześcijáńka náleży/ napřzod w wybáwieniu od nie=
33: woli grzechow. Iáko Páweł mowi: Wyzwoleni od grzechu/
34: řtáliřcie fię řługami řprawiedliwořci. K temu w wyřwobodze=

35: niu od iármá ceremoniálnych y ładowych przykazań zakonu łtá=

36: rego: ktorego áni oycowie łtarzy znořić nie mogli. Nákoniec w (*margin*) **Wolnořć Chrzeřćiánska w czym zależy.** (-)

37: wyłwobodzeniu od ducha boiázni y od przekłętwa zakonu: nie

38: żebyłmy od pełnienia Páńłkiego przykazania wolni byli/ ále że=

byłmy ie/

strona: 662

Rozd: 5. Gálátow.

662.

1: byłmy ie/ z łáłki á z miłości/ łáčno y z dobrą wolą pełnili. O kto=

2: rey wolnořći ták Apołtoł mowi: Kędy iełt Duch Páńłki/ tám

3: wolnořć iełt.

4: **Ale iáko ná on čás.)** (*margin*) **Przełádowánie hæretykow.** (-) To łpołeczne przełádowánie roźnych ły=

5: now Abrahámowych/ figurą iełt kořćiołá Kátholickiego hærety=

6: ki łłuznie y łpráwiedliwie karzácego: y hæretykow łynow niewol=

7: nice/ niełpráwiedliwie kořćioł przeładuiący. *August: epist: 48.*

rozdział: 5

8: ROZDZIAŁ V.

9: 1 Od obrzezánia Gáláty odwodzi: pokázuiąc iż ono nie mo=

10: że łtác z wiárą Chriřtułową. 6 V korego áni obrzezánie áni nie=

11: obrzeczka/ nic nie wáży; iedno wiárá ktora przez miłóřć łpráwu=

12: ie vczynki dobre. 7 Vpomina ich áby łię zwodźcow łtrzegli.

13: 13 A z miłóřći iedni drugim łłuzyli. 15 Martwiąc w łobie żą=

14: dze łćielełne/ ktore walczą náprzełćiw Duchowi. 19 Y wyłicza v=

15: czynki łćielełne/ ktore czynią wywołánemi z krolełtwá niebiełkie=

16: go. 22 Z drugiey łtrony owoce Duchá opifuie: ktorymi tegoż

17: krolełtwá dochodzimy/ chołciabyłmy vczynkow zakonnych nie

18: pełnili.

werset: 1

19: **S**Toyście: á nie poddáyćie fię znowu pod iárz=

20: mo niewoley.

werset: 2] Oto ia Páweł powiedam

21: wam/ iż iesli będźiećie obrzezáni/ Chrifus

22: wam nic nie pomoże.

werset: 3] A oświadczam fię záfię ká=

23: źdemu człowiekowi obrzezuiącemu fię/ iż powinien

24: iest wżytek zakon pełnić.

werset: 4] Wynifzczeni iestećie z

25: Chrifusá/ ktorzykolwiek w zakonie fię wśpráwiedli=

26: wiaćie: z káfkićie wypádli.

werset: 5] Abowiem my Duchem/

27: z wiáry/ nádzieie fśpráwiedliwoći oczekawamy.

werset: 6] Bo

28: w Chrifusie Iefusie nic nie waży áni obrzezanie/ á=

29: ni nieobrzezká: ále wiárá/ przez miłość dziełna.

werset: 7] Bie=

30: zelićie dobrze: ktoż wam przekáził ábyćie nie byli

31: poślufznymi prawdzie?

(marg) * **Nikomu nie zezwalayćie.N L.** (-)

werset: 8] * Namowá * nie iestći z te=*(marg)* * **Nikomu nie zezwalayćie.N. L.**

: * **táL. G.wáfsá.S.** (-)

32: go ktory was wzywa.

werset: 9] Trochá kwáfu wżytko zá=

33: dziełanie zákwalza.

werset: 10] Ia dufam o was w Pánie/ iż

34: nic infzego rozumieć nie będźiećie: á ten ktory wámi

35: trwoży/ odnieśie śąd/ ktoryźkolwiek on iest.

strona: 663

663.

Liftu do Rozd: 5.

(*marg*) **Zącz: 212.** (-)

werset: 11

- 1: A ia brácia/ iefli iefzcie obrzeżanie powiedam:
2: czemuż iefzcie prześladowanie ćierpię? Tedyć zni=
3: fzczone iefł zgorżzenie krzyżowe.

werset: 12 Bodayże y odćięći

- 4: byli ktorzy was wzrufzáią.

werset: 13 Abowiem wy wezwáni

- 5: iefteście ku wolności brácia: tylko żebyście tey wol=
6: ności nie obracáli ku pozwalaniu ćiału: ále przez
7: miłość * fłużćie ieden drugiemu.(*marg*) * **duhá.N. L.** (-)

werset: 14 Bo wízytek zakon

- 8: w **tym** iednym fię fłowie wypełnia; Miłuy bliźnie=
9: go twego iáko fámeo siebie.

werset: 15 Lecz iefli ieden dru=

- 10: giego káfacie y pożyraćie; **pátrćiefz** [!] ábyście fię fámi
11: fpołem nie poiedli.

(*marg*) **Lekcyja w czternaftą Niedzielę po Swiátkách.** (-)

werset: 16

- 12: Mowię tedy; Duchem fię fprawuyćie/ á pożą=
13: dliwości ćiałá " nie wypełnićie'.

(*marg*) " **nie wykonywayćie.G.** (-)

werset: 17 Abowiem ćiało po=

- 14: żáda przeciwko duchowi: á duch przeciw ćiału. Bo
15: to **oboie** fpołu fię fobie fprzećiwiaią: ábyście nie wízy=
16: tko co chcećie czynili.

werset: 18] Lecz iefli was duch rządzi/

17: nie iefteście pod zakonem.

werset: 19] A iawnec są vczynki

18: ciála/ ktore **te** są; * porubłtwo/ nieczyłtość/ ~ niewłty=(*marg*) * **cudzołoftwo**.

: **9 L. G. S.** (-)

19: dliwość'/ włzeteczeńftwo:

werset: 20] bálwochwálftwo/ " czá=

20: rowanie'/ nieprzyiáźni/ łwary/ zawiści/ gniewy/ nie=(*marg*) " **trućizny**. (-)

21: łnałki/ rołtyrki/ kácerftwá:

werset: 21] zazdrości/ morderftwá/

22: piiánftwá/ biełiády/ y tym podobne. O ktorych opo=

23: wiemam wam/ iákom y przedtym opowiedá; iż kto=

24: rzy tákowe **rzeczy** czyniá/ kroleftwá Bożego " nie do=

25: łtápiá'.

(*marg*) " **nie odiedziczá.G.** (-) (*marg*) **Zácz: 213.** (-)

werset: 22]

26: A owoc Duchá iefł/ miłość/ wefele/ pokoy/ ćier=

27: pliwość/ dobrotliwość/ dobroć/ niełkwápliwość/

werset: 23]

28: ćichość/ wiára/ mierność/ włtrzymieźliwość/ czy=

29: łtość. Przeciwkó tákowym nie máłz zakonu.

werset: 24] A kto=

30: rzy są Chriřtułowi/ ciáło ~ łwe 'vkrzyżowáli z namię=

31: łnołciámi y z poźádlivołciámi. *

(*marg*) **1 L. G.** (-) (*marg*) **Lekcyá w piętnáftá Niedzielę po Swiátkách.** (-)

werset: 25]

32: Iefli żywiemy duchem/ duchem teź połftępuy=

33: my.

werset: 26] Nie bądźmy chćiwi prozney chwały/ iedni

34: drugich drażniąc/ iedni drugim zayźrząc.

Náuki

strona: 664

Rozd: 6. Gálátow.

664.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2: **Ale wiára przez miłość.**) Tác iest wiára z miłości dobre vczyn=
3: ki fprawuiąca/ którą rozumie Páweł S. kiedy mowi: Iż wiára
4: wprawiedliwia. Bo nic infzego nie czyni wiary pożyteczney/ ie=
5: dno miłość. Vczynki zalię ktore do wprawiedliwienia nic nie
6: pomagają te fą/ ktore ábo pod zakonem Moyzezfowym/ ábo w
7: Pogánłtwie kto czynił bez wiary w Chriřtuřá. Przetoż y tu mowi:
8: Iż áni obrzezáni/áni nieobrzezká (to iest áni záchowanie zakonu
9: Moyzezfowego/ áni Pogánłkie cnoty) w Chriřtuřie nic nie ważą:
10: iedno vczynki ktore z wiary á z miłości pochodzą. Bo te fáme
11: dořkonále wprawiedliwiąją/ y zbawiąją.(*marg*) **Wiára wprawiedliwiąjąca ktora.** (-)
12: **Bodayze y odcięci.**) Abo vrzezáni byli/ nie tylko obrzezáni/ iáko
13: Chryřoftom wykłáda. Abo odcięci od wálzgo obcowánia/ lub
14: przez klątwe/ lub przez řmierć cieiefną.(*marg*) **Hæretycy máią być karáni.** (-)
15: **Tylko żebyście tey wolności.**) Iáko Chreřćijánłkiey wolności
16: ná fwą wolą cieiefną y niepořłufzeńřtwo haeretykowie dziřieyřzy v=
17: żywają: pátrżay wyřřzey: **Gal: 4. 31.** (*marg*) **Wolność Chreřćiánřka.** (-)
18: **Bo wřsytek zakon.**) Kto miłuię blizniego iáko řam řiebie/ ten
19: wřzytek zakon wypeřnił. Nie iest tedy rzecz niepodobna zácho=
20: wác Pánłkie przykazánie.(*marg*) **Záchowanie Pánřkiego przykazánia podobne.** (-)

rozdział: 6

21: ROZDZIAL VI.

- 22: 1 Z pokorą mamy wřpomógác blizniego. 4 Y niedbác ná lu=
23: dzkie chwały. 7 A zówřze dobrze czynić/ ábyřmy czáfu řwego żęli
24: żywot wieczny. 12 Ieřcze nápomina áby řię řtrzegli zwodźcow/

- 25: ktorzy zálecaíac zakon fámi go nie pełnili. 14 A Páweł chlubi
26: fię w fámych Chriftuśie vkrzyżowánym. 15 Do ktorego áni o=
27: brzezánie/ áni nieobrzezka nic nie pomagáią.

werset: 1

- 28: **B** Rácia/ iefliby też człowiek do iákiego vpad=
29: ku był wnieśion/ wy duchowni nápráwuyćie
30: tákiego w duchu ćichości: obaczáiąc **kázdy**
31: fámeo siebie/ ábys y ty nie był kulzon.

(*marg*) **Zác: 214.** (-)

werset: 2

- 32: Iedni drugich brzemia ná noście: á tak " wypełni=
33: ćie' zakon Chriftułow.(*marg*) " **wypełniayćie.G.** (-)

werset: 3

- Abowiem iefli kto mniema
34: żeby czym był/ gdyż ni czym nie ieft/ fámi siebie ofzu=
35: kawa.

werset: 4

- A kázdy niech fpráwy fwoiey doświadcza/ á
36: tedy w fámych łobie tylko przechwalánie mieć będzie:

Pppp

á nie w

strona: 665

665.

Lištu do Rozd: 6.

- 1: á nie w drugim.

werset: 5

- Bo kázdy włafne brzemię po=
2: nieśie.

werset: 6

- A niech vžycza wšytkich dobr ten ktory
3: bywa náuczán w fłowie/ temu ktory go náucza.

(*marg*) **Słucháczie winni náuczycielom vžyczáć wšytkich dobr, ábo dzieśięciny dáwáć.** (-)

werset: 7

- 4: Nie błádzćie: z Bogáć trudno " fię śmiać.(*marg*) " **fsydzić.** (-) Abo=

5: wiem cokolwiek będzie śiał człowiek/ to też będzie

6: żął.

werset: 8] Bo kto śieie ná śwym ćiele/ z ćiałá teź żąc bę=

7: dzie śkázanie. á kto śieie ná duchu/ z ducha żąc będzie

8: żywot wieczny.

werset: 9] Lecz dobrze czyniąc nie wftaway=

9: my. ábowiem czáfu śwego żąc będziemy nie wftawá=

10: iąc.

werset: 10] A przeto poki czás mamy/ czynmy dobrze wśzy=

11: tkim/ á nawięcey domownikom wiary. *

(*marg*) **Zącz: 215.** (-)

werset: 11]

12: Bączćie " iákim' wam lift piśał ręką moią.(*marg*) " **iáko długi.G.** (-)

werset: 12] * Kto=

13: rzykowliek chcą fię **wam** podobác w ćiele; ći was przy(*marg*) * **Bo.N L.** (-)

14: mułzáią obrzezowác fię/ tylko áby **dla** krzyżá Chriftu=

15: śowego prześládowánia nie ćierpieli.

werset: 13] Ábowiem " **y**

16: ći co fię obrzeziú!/ zakonu nie záchowywáią. ále (*marg*) " **y obrzezáni fámiG.** (-)

17: chcą ábyście fię wy obrzezáli: żeby fię z ćiałá wálzego

18: chlubili.

(*marg*) **Lekcia w dzień S. Fráncifzká.** (-)

werset: 14]

19: A ia nie day Boże ábym fię chlubić miał/ iedno

20: w krzyżu Páná náłzego Iefu Chriftó: przez ktorego

21: mnie świát ieft vkrzyżowan/ á ia świátu.

werset: 15] Ábowiem

22: w Chriftuśie Iefuśie nic nie waży áni obrzezánie/

23: áni nieobrzezká: ále nowe śtworzenie.

werset: 16 | A ktorzy=

24: kolwiek według tego " prawidłá postępowác będą/ (marg) " **ábo fsnuru.** (-)

25: pokoy nád nimi/ y mióšierdzie/ y nád Izráelem Bo=

26: žym.

werset: 17 | A zátym niech mi fię żaden nie przykrzy. Abo=

27: wiem ia piątá Páná Ieŝufowe ná cíele moim no=

28: ízę.

werset: 18 | Láfká Páná nášzego Ieŝufá Chriŝtuŝá/ z du=

29: chem wálzým bráčia. Amen. *

30: **Do Gálátow piŝány z Rzymu. G.**

31: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

32: **Czáfu ŝwego żác będziemy.)** Vczynki mióšierne łá našieniem y

33: włáŝná przyczyná żywotá wiecznego: á nie łámá wiárá.(marg) **Vczynki dobre.** (-)

A nawięcey

strona: 666

Rozd: 6. Gálátow.

666.

1: **A nawięcey domownikom.)** Acz iáłmużná ma być czynioná

2: według przemożenia wŝytkim ktorzy potrzebuią: wŝákże wię=

3: ceyefmy powinni wŝpomógác Chrešćijány/ á niźli Zydy ábo Po=

4: gány: y Kátholiki więcey niźli hæretyki. (marg) **Iáłmużná komu ma być czyniona.** (-)

5: **Ale nowe ŝtworzenie.)** Obácż iż tu Apoŝtoł zowie nowym

6: ŝtworzeniem to/ co wyźŝzey názwał wiárą przez mióšć dzielná ábo

7: ŝpráwuiącą vczynki dobre: y co ná drugim názwał záchowánim

8: Bożego przykazánia. Skąd fię náuczyc moźemy iż pod imieniem

9: wiáry zázwiera fię wŝytká napráwá duŝze nášzey/ y nowe náŝze w

10: dobrych vczynkách ŝtworzenie.(marg) **Wiárá wŝpráwiedliwiáiąca.** (-) A iż

ŝpráwiedliwoŝć Chrešćiján=

11: ŝka ieŝt rzecz prawdziwie w nas będąca/ y odnawiáiąca nas/ á

12: nie phántáŝtyckie iákies vchwycenie ábo włápienie ŝpráwiedliwo=

13: ści Chrystusowej/ ktoraby nam tylko była poczytana.

14: **Argument listu do Ephezian.**

15: **E**phesz/ miałto iest głowne w Azyey mnieyŝzey/ kędy Paweł

16: mieszkając przez trzy lata wiernie pracował y wiele wcierpał

17: w opowiedaniu Ewangeliey ś. Tego tedy miałta obywatelów/

18: iako w wierze stalych/ napomina tym listem Paweł S. aby iako

19: poczęli/ tak postępowali: o wyfokich tajemnicach wiary/ przy=

20: trudniejszym z nimi rozmawiając: a potym wŝytkich stanów

21: ludziom sposob życia opisuiać. [grafika](#)

Pppp 2

List Pawła

ksiega: Eph

strona: 667

667.

Listu do Rozd: 1.

1: **LIST PAWŁA S.**

2: **DO EPHEZIAN.**

rozdział: 1

3: **ROZDZIAŁ I.**

4: 3 Chwali Apostoł Bogá/ ktory wybrane wielkimi a rozliczne=

5: mi przez Chrystusa obdarza dobrodzieystwy. 15 Y dziękuje Bo=

6: gu za wiarę y miłość ich przeciw bliźnim swoim. 17 Prosząc/ aby

7: dostali zupełney mądrości. 20 Pokazując też powyzszenie Chri=

8: stusa w zmartwych wzbudzonego. 22 Który postanowion iest

9: głową nade wŝytkim kościołem. (marg) **Zącz: 216.** (-)

werset: 1

10: **P**Aweł Apostoł Iesusá Chrystu=

11: sa przez wolę Bożą: wŝytkim' świę=(marg) **G.** (-)

12: tym ktorzy sa w Ephezie: y wiernym

13: w Chrystusie Iesusie.

werset: 2] Lálká wam

14: y pokoy od Bogá Oycá náfzego/ y Páná Iefu Chri=

15: ítá.

werset: 3] Błogofławiony Bog y Oćiec Páná náfze=

16: go Iefu Chriřtá/ ktory nam błogofławił wżelákim

17: błogofławieńřtwem duchownym/ w niebieřkich **řzeczách**

18: przez Chriřtuřá:

werset: 4] iáko nas wybrał w nim przed

19: záłożeniem řwiátá/ ábyřmy byli řwięćtymi y " niepo=

20: kalánemi' przed nim w miłofći.(*marg*) " **nienágánionemiG.** (-)

werset: 5] Ktory nas prze=

21: náznáczył ku przyřpofobieniu zá řyny/ przez Iefuřá

22: Chriřtuřá/ ku řobie: wedle vřodobánia woley řwo

23: iey:

werset: 6] ku chwale řlawney łářki řwoiey/ przez ktorá nas

24: przyiemnymi vczynił w namilřzym ř Synie řwoim'.

(*marg*) ř **2 L. G.** (-) (*marg*) **Zácz: 217.** (-)

werset: 7]

25: W ktorym mamy odkupienie przez krew iego

26: (odpufzczenie grzechow) wedle bogárey łářki iego.

werset: 8]

27: " ktora obřitowálá' przeciř nam we wżelákiey mą=(*marg*) " **ktorá obřitowál G.** (-)

28: drořći y rořtropnořći/

werset: 9] " áby nam oznaymił' táiem=(*marg*) " **oznaymiřsy nam.G.** (-)

29: nićę woley řwoiey/ wedle vřodobánia řwoiego/ kto=

30: re był pořtáwił w nim/

werset: 10] " w rozřřdzeniu' zupelno=(*marg*) " **ku řřářowániu.2 L. G. S.** (-)

řći czá=

1: ści czáfow/ áby w Chriftušie wŕzytko " nápráwił/ y(*marg*) " **w kupę zebrał.G.** (–)

2: to co **ieft** ná niebiešiech/ y co **ieft** ná źiemi/ w nimże.

werset: 11

3: W ktorým teź my " wezwáni' ieftefmy: będąc prze=(*marg*) " **wybráni.G.** (–)

4: náznáczeni wedle poštánowienia iego który śprá=

5: wuie wŕzytko/ wedle rády woley fwoiey:

werset: 12

6: byli ku sławney chwale iego my/ ktorzyfmy w przod

7: náđzieię pokládáli w Chriftušie:

werset: 13

8: y wy/ wŕyŕzawŕzy słowo prawdy/ (Ewángelią

9: zbáwienia wáfzego:) w ktorego teź vwierzywŕzy/ ie=

10: íteście zápieczętowani Duchem obietnice świętym/

werset: 14

11: który ieft zadátkiem dziedzictwá náŕzego/ ná okup

12: nábytey wolnošci/ ku chwale sławy iego.

werset: 15

13: go y ia wŕyŕzawŕzy wiárę wáfżę ktora * ieft " w Pánie'(*marg*) * **miedzy wámi.G.**

: " **w Chriftušie.N. L.** (–)

14: Iefušie/ y miłość ku wŕzytkim świętym:

(*marg*) **Zácz: 218.** (–)

werset: 17

15: Nie przeŕstawam dziekować zá was/ zmiánkę o

16: was czyniác w modlitwách moich/

werset: 17

17: ná náŕzego Iefu Chriŕtá Óciec/ chwały/ dał wam

18: Duchá mądrošci y obiáwienia/ " w vznánii' iego/(*marg*) " **ku vznániiu.N. L.** (–)

werset: 18

19: oświecone oczy fercá wálzego / ábyście wiedźieli

20: ktora ieft nádzieiá wezwánia iego/ y ktore bogác=

21: two chwały dziedzictwá iego w świętych/

werset: 19 y ktora

22: ieft przewyżláiąca wielkość mocy przeciwko

23: nam/ ktorzy wierzymy: według " dzielności mocy' (marg) " **ábo skuteczney mocy.** (-)

24: síły iego/

werset: 20 ktorą íprawił w Chrístušie/ wzbudziw=

25: fzy go z martwych/ y poádziwfzy ná práwicy fwoiey

26: ná niebieśiech:

werset: 21 náde wŷytkie kśięftwá y zwierz=

27: chności y mocy/ y pánowania/ y **nád** wŷelkie imię kto

28: re fię miánuie nie tylko w tym wieku/ ále też y w

29: przyfzłym.

(marg) **Záčz: 219.** (-)

werset: 22

30: Y wŷytko poddał pod nogi iego: á iego dał

31: głową " nád wŷytkim kościołem'/

(marg) " **nád wŷytko kościołowi.5 L. G. S.** (-)

werset: 23 ktory ieft ciálem

32: iego/ * nápełnieniem tego/ ktory wŷytko we wŷyzt=(marg) * **y.N. L. S.** (-)

33: kich nápełnia.

Pppp 3

Náuki

strona: 669

669.

Liftu do Rozd: 1.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Abyfmy byli świętymi.**) Stąd fię vczymy/ iż ludzie z káfki Bo=

3: żey mogą być świętymi y niepokalánemi/ nie tylko przed oczymá

4: ludzkimi/ ábo przez poczytánie: ále prawdziwie y przed Pánem

5: Bogiem. Co iest przeciw dzisiejszym odzuczeńcom. (*marg*) **Ludzie mogą być prawdziwie świętymi.** (-)

6: **Náde wfsytkie kśięstwá.)** Zgadziáią fię święci Doktorowie/ iz

7: dziewięć iest chorow ánielkich: z ktorych cztery tu Páweł miánu=

8: ie/ Piąty Máieftatow/ w liście do Koloffenow: Do ktorych

9: przydawfzy Cherubiny/ Seráphiny/ Anioły y Archánioły/ ná in=

10: fzych mieyfách pomienione/ tedy ich dziewięć będzie. (*marg*) **Dziewięć chorow Anielskich** (-)

11: **A iego dał głowá.)** Iz Pan Chrifus iest głowá przednieyfzą

12: kościoła Bożego. Stąd dowodzą fęktarze/ iz żaden człowiek nie

13: może być głowá kościoła. Leczby tym dowodem dokázác mogli/

14: iz nie może być żaden człowiek krolem/ áni pánem/ áni páłterzem

15: áni bífkupem/ áni Apoštołem/ áni fundámentem kościoła/ áni o=

16: poká/ áni świátłościá. Ponieważ Pan Chrifus iest krolem/ y

17: pánem/ y bífkupem/ y Apoštołem/ y fundámentem/ y opoká/ y

18: świátłościá. ktore wfzytkie tytuły iednák sam Pan Chrifus lu=

19: dziom dáwác raczy. Iáko y Optatus ftárodawny Doktor/ y (*marg*) **Nie sam Pan Chrifus iest głowá kościoła.** (-)

20: Chryfoftom s. Piotrá zowá páłterzem y głowá kościoła Chrifufowe⁸⁰.

21: Czym nie tylko żadney krzywdy nie czynią Pánu Chriftu=

22: fowi/ ále owfzem chwałę iego mnożą. Bo nie rozumieią/ żeby (*marg*) **Ale y Piotr y potomkowie iego.** (-)

23: ábo Piotr ábo Papież był głowá kościoła pófpołu z Chrifufem:

24: ále pod Chrifufem: iáko fługá y namiestnik iego. Abo żeby Pa=

25: pież iáko Pan Chrifus był głowá kościoła wfzytkiego: ták tego

26: ná ziemi boiuiącego/ iáko y onego w niebie tryumphiującego: ále

27: tylko tego ná ziemi będącego. Iáko tedy Saul y Sámuel był

28: głowá ludu Bożego/ iz gi rządził: y iáko mąż iest głowá żony fwo=

29: iey/ choć Pan Chrifus iest głowá ták żony iáko y mężá/ ktory zo=

30: nę y sam przez fię/ y przez mężá rządzi. Ták też Papież iest głowá

31: kościoła widomego/ przez ktorego Pan Chrystus kościół swój

32: niewiedomie rządzi i sprawuje.

rozdział: 2

33: **ROZDZIAŁ II.**

34: 1 Ktorzy byli pomarli w grzechach/ 5 Przez Chrystusa są o=

35: żywieni. 7 Nie swoimi czynkami/ ale daremnie przez wiarę Chri=

36: stusową. 11 Pokazuje/ iż Pogańcy/ ktorzy pierwsi byli oddaleni

37: od obietnic Bożych/ 13 Już przez Chrystusa i przez wiarę która

38: jest dar Boży/ stali się współmieszkańcami świętych. 20. Będąc na

39: fundamentach Apostołów i Proroków zbudowani.

Y was

strona: 670

Rozd: 2. Ephezian.

670.

werset: 1

1: **Y** Was * ktorzyście byli umarli dla występ=(marg) * **ożywił.N. L. (-)**

2: kow i grzechow waszych/

werset: 2 (w ktorzychście

3: niekiedy chodzili wedle wieku swiata tego/

4: wedlug ksiązeczki zwierzchnosc mającego na tym

5: powietrzu/ Duchą który teraz moc pokazuje w sy=

6: nach nieposlusznych)

werset: 3 w ktorych i my wszyscy ob=

7: cowalifmy niekiedy w pozadliwosciach ciela nasze=

8: go/ czyniac " wola; ciela i myśli/ i bylifmy z przyro=(marg) " **wole.2 L. G. (-)**

9: dzienia synmi gniewu iako i drudzy.

(marg) **Zacz: 220. (-)**

werset: 4

10: Lecz Bog (ktory jest bogatym w miłosierdziu)

11: dla wielkiej miłości swojej która nas wmiłował/

werset: 5

12: y gdyśmy byli vmárłymi przez grzechy/ ożywił nas

13: Ípołem " w Chrifćuſie'/ (̄ ktorego' łákką iefteſcie zbá=(*marg*) " **z Chrifćuſem.4 L. N. G. S.**

14: **G. (-)**

14: wieni)

werset: 6 y wzbudził poſpołu/ y weſpołek poſádzil ná

15: niebieſiech w Chrifćuſie Ieſuſie/

werset: 7 áby okazał w

16: przyſzłych wiekách obfite bogáctwo łákki ſwoiey/ w

17: dobrotliwoſci przeciwko nam w Chrifćuſie Ieſuſie=

18: ſie.

werset: 8 Abowiem łákką iefteſcie zbáwieni przez wiá=

19: rę (y to nie z was/ bo **to** dar Boży ieſt)

werset: 9 nie z vczyn=

20: kow/ áby lię kto nie chlubił.

werset: 10 Abowiem ſтворzeniem

21: iego iefteſmy/ ſтворzeni w Chrifćuſie Ieſuſie ku v=

22: czynkam dobrym/ ktore przedtym Bog zgotował á=

23: byſmy w nich chodźili.

(*marg*) **Zácz: 221. (-)**

werset: 11

24: Przetoż pámiętaycie/ żeſcie wy niekiedy byli

25: Pogány w cieie/ ktorzyſcie byli zwáni nieobrzezką

26: od onego ktore zwano obrzezánim w cieie rękómá

27: vczynionym:

werset: 12 " ktorzyſcie byli' ná on czás bez Chri(*marg*) " **iżeſcie byli.8 L. G. (-)**

28: ſtuſá/ oddaleni " od ſpołecznoſci' Izráelfkiey/ y obce=(*marg*) " **ábo od rzeczypoſpolitey.G. (-)**

29: mi od teŝtamentow/ nie máiac nádźieie obietnice/ y

30: bez Bogá ná - tym' ŝwiećie.(*marg*) -**G.** (-)

werset: 13] A teraz w Chriftuŝie

31: Ieŝuŝie wy ktorzyŝcie niekiedy byli dáleko/ ŝtáli=

32: ŝcie fię blisko we krwi Chriftuŝowej.

werset: 14] A bowiem on

33: ieŝt pokoiem náŝym: ktory oboie iednym vczynił/ y

34: nieprzyiaźń ktora była iáko przegrodzenie ŝredniey

ŝciány/

strona: 671

671.

Lítu do Rozd: 2.

1: ŝciány/ rozwálił w ćiele ŝwoim:

werset: 15] " ŝkáziwŝy zakon=(*marg*) "**to ieŝt, odmieniwŝy zakonne przykazania w náuki Ewángeliey. Hieron.** (-)

2: ne przykazania w vŝtáwách naleźące: áby dwu ŝtwo

3: rzył w ŝámym ŝobie w iednego nowego człowieka/

4: czyniać pokoy.

werset: 16] " y' poiednał z Bogiem obudwu w (*marg*) "**áby.N L.** (-)

5: iednym ćiele przez krzyź/ vmorzywŝy nieprzyiaźni " w

6: ŝámym ŝobie'.

(*marg*) "**ábo prezen.N. G.to ieŝt, przez krzyź.** (-)

werset: 17] y przyŝzedŝy opowiedział pokoy wam

7: ktorzyŝcie byli dáleko/ y pokoy tym ktorzy blisko.

werset: 18]

8: A bowiem prezeń mamy przyŝtęp oboy w ied=

9: nym Duchu do Oycá.

(*marg*) **Zácz: 221.**

: **Lekcia w dzień S. Thomaŝzá Apoŝtoła.** (-)

werset: 19]

10: A przeto już **więcej** nie jesteście goście y przycho=

11: dnie: aleście współmieszczanie z świętymi y domow=

12: nicy Boży/

werset: 20 wybudowani na fundamencie Aposto=

13: łow y Prorokow/ **w którym jest** przednieyfzym " węło=

14: wym kámieniem sam Iesus Christus:(*marg*) " **ábo narożnym.** (-)

werset: 21 na którym

15: wżytko budowanie spoione/ roście w kościół święty

16: w Pánu:

werset: 22 na którym też y wy póspołu buduiecie się

17: " na mieszkanie Bogu w Duchu - świętym'. *(*marg*) " **áby Bog w was mieszkał.**

: **G.** (-)

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Abowiem łaską jesteście zbawieni.**) Pierwsze náże wśpráwiedli=

20: wienie jest z łzcherey łáłki Bożey/ á nie z żadnych záług náłzych: iż

21: żaden náłz vczynek/ przed wśpráwiedliwieniem náłzym/ nie mógł

22: záłłużyć áni otrzymác dárú wśpráwiedliwienia. A przez wiárę

23: mowi: iż oná jest początkiem y fundámentem ludzkiego zbáwie=

24: nia/ y iákoby korzeń wżytkiego wśpráwiedliwienia: bez ktorey

25: nie jest rzecz podobna Bogu się podobác.(*marg*) **Pierwsze wśpráwiedliwienie.** (-)

26: **Nie z vczykow.**) Rozumiey/ wprzędzáiácych wiárę. Nie iżby

27: niechciał nas Bog zbáwić przez vczynki: ále iż żaden z vczykow/

28: iedno przez wiárę y z wiárą zbáwion być nie może. Ták to miey=(*marg*) **Vczynki bez wiáry.** (-)

29: łce Gráccy y Lácińscy Doktorowie wykłádáią. Nie z vczykow

30: práwi/ (mowi Auguřtyn S.) iákoby twoich/ z ciebie łámeo to=

31: bie vczynionych: ále iáko z tych w ktorych cię Bog łtworzył przez

32: nowe odrodzenie.

33: **Stworzeni ku vczykom dobrym.**) Aby kto nie mniemiał żeby

34: Páweł odrzucał vczynki nie tylko vprzedzáiáce wiárę/ ále y z wiá=

35: ry pochodzące: pokázuie/ iż po przyięćiu wiáry/ vczynki fą potrze=(*marg*) **Vczynki do zbáwienia potrzebne.** (-)

36: bne/ ták do dálższego vspráwiedliwienia/ iáko y dla zbáwienia/

ktore/

strona: 672

Rozd: 3. Ephezian.

672.

1: ktore/ práwi/ Bog nágotował/ ábyfmy w nich chodzili/ to iest á=

2: byfmy ie czynili. Coż tedy (mowi Auguſtyn S.) izali my dobrze

3: nie czynimy? Owłzem czynimy/ ále przez niego w nas czyniące⁸⁰.

4: **Ná fundámencie Apoſtołow.)** (*marg*) **Apoſtołowie fundámentámi kościoła.** (-)

Oto małz przeciw odłzczepień=

5: com/ iż choć Pan Chriſtus iest pierwłzym fundámentem kościoła

6: ſwoiego/ włzákże y Apoſtołowie y prorocy fą teź fundámentem po

7: Chriſtuſie/ ná ktorych fię buduie koſciół iego. Coż tedy zá dziw/

8: iż Pan Chriſtus ná Pietrze koſciół fwoy buduie? Abo iż Piotr

9: pod Chriſtuſem iest teź głowá koſcioła iego?

rozdział: 3

10: ROZDZIAŁ III.

11: 1 Páweł vczył tey táiemnice Prorokom y Apoſtołom obiá=

12: wioney. 6 Iż Pogáni przez Chriſtuſá ſtáli fię vczeſtnikámi

13: obletnic [!] Bozkich. 14 Ktorego proſi/ áby duchem vmocnieni by=

14: li/ á w miłości wkorzenieni/ w Bozkich táiemnicách doſtátecznie

15: byli wyuczeni.

werset: 1

16: **D**La tego/ ia Páweł więzien Iezu Chriſtow/

17: zá was ~ Pogány!:

(*marg*) ~ **G.** (-)

werset: 2 iefliſcie iedno ſłyłzeli o <http://rcin.org.pl>

18: Iżáfowániu łáiki Bożey/ ktora mi iest do

19: was daná/

werset: 3 Iż mi oznaymił táiemnicę przez obiá=

20: wienie/ iákom wam przedtym piłał ná krotce:

werset: 4 iá=

21: ko czytáiąc możecie obáczyć wyrozumienie moje w

22: táiemnicy Chrifułowej:

werset: 5 ktora inżych wiekow nie

23: byłá oznaymiona synom ludzkim/ iáko teraz obiá=

24: wiona iest świętym Apoštołom iego y Prorokom

25: przez Duchá *.

(*marg*) * **świętego.G.** (-)

werset: 6 Iż Pogáni łá społu dziedźicmi y

26: łpolnym ciáłem y łpołecznymi wczestniki obietnice

27: iego w Chrifuśie ' Iefuśie' przez Ewángelią:(*marg*) **G.** (-)

werset: 7 Kto=

28: reiem się słał łługą wedle dárú łáiki Bożey/ ktora

29: mi iest daná wedle łkutku mocy iego.

(*marg*) **Zácz: 223.** (-)

werset: 8

30: Mnie namnieyżemu ze wżytkich ' świętych'/(*marg*) **G.** (-)

31: daná iest łáiká tá/ ábym miedzy Pogány przepowie=

32: dał niedośigłé bogáctwo Chrifułowe:

werset: 9 á iżbym

33: obiásnił wżytkim ktory iest Iżáfunek táiemnice zákry=

34: tey od wiekow w Bogu/ ktory wżytko łtworzył *:

(*marg*) * **przez Iefusá Chrifuśá.G.** (-)

werset: 10

35: áby byłá * przez kościoł oznaymiona " ksiáżetom' y(*marg*) * **terazK. G.**

:" **księstwam.3 L. K. G. S.** (-)

Qqqq

zwierzchno=

strona: 673

673.

Liftu do Rozd: 3.

1: zwierzchnościam/ ná niebiofách/ rozliczna mądrość

2: Boża:

werset: 11] wedle poftánowienia wiekow/ ktore vczyn=

3: nił w Chriftuście Iefuście Pánie nálezym.

werset: 12] W kto=

4: rym mamy bešpieczność y przyłtęp z vfánim/ przez

5: wiárę iego.

(marg) **Lekcja w szefnaftą Niedzielę po Świątkách.** (-)

werset: 13]

6: Przetoż profzę ábyście nie vftawáli dla včífkow

7: moich zá was/ ktora ieft chwałá wáfzá.

werset: 14] Dla tego

8: klękam ná koláná moje ku Oycu Páná nálezego Iezu

9: Chrifotá/

werset: 15] z ktorego wfzelkie oycostwo ná niebie y

10: ná źiemii ieft nazywane/

werset: 16] áby wam dał wedle bo=

11: gáctwá chwały fwey " moc' żebyście byli vtwier=(marg) " **mocą.3 L. K. G. S.** (-)

12: dzeni przez Duchá iego " we wnętrznym człowiecze'.

(marg) " **we wnętrznego człowieká.3 L. G.** (-)

werset: 17]

13: Aby miefzkał Chriftus przez wiárę w fercách wá=

14: fzych/ **będać** w miłości wkorzenienu y vgruntowani/

werset: 18]

15: żebyście mogli doścignąć ze wfzytkimi świętymi/

16: która jest szerokość/ y długość/ y wyłokość/ y głębokość/

17: kość/

werset: 19 y poznać przewyższającą wszelki rozum miłość

18: miłość Chrystusową/ abyście byli napełnieni wszelakością

19: miłością Bożą.

A temu który może dać

20: aleko obficie czynić nad to o co prosimy albo my

21: ślimy/ wedle mocy która się w nas skutkiem pokazuje

22: zawsze: iemu chwała w kościele/ y' w Chrystusie (marg) **G.** (-)

23: Ieście na wszystkie rodzaje wieku wieków. Amen. *

24: NAVKI Y PRZESTROGI.

25: **Aby mięskał Chrystus przez wiarę.**) Oto Chrystus mięska w

26: nas przez swe dary/ y ludzie bywają usprawiedliwieni przez dary

27: jego w nich będące y trwające: a nie przez niesprawiedliwość własną

28: Pana Chrystusową: iako heretycy bawią. (marg) **Sprawiedliwość w nas będąca.** (-)

29: **W miłości wkorzeni.**) Nie fámá wiara ma być w nas/ ale y

30: miłość/ która jest wszystkich cnot dopełnienie.

rozdział: 4

31: ROZDZIAŁ III.

32: Napomina ich do jedności ducha. 7 Wkazując iż Chrystus

33: różnym raczył dać różne dary. 8. Y rozmaite rzędy w kościele

34: postanowił ku zbudowaniu ciała swego/ aż do skończenia świata

tá. 17 A

strona: 674

Rozd: 4. Ephezian.

674.

1: tá. 17 A tak wspomina/ aby zwlokłszy starego człowieka/ oblekli

2: nowego: wykładając przyrodzenie y tego y owego. 25 Ażeby

3: wystrzegając się złego/ czynili to co jest dobrego. (marg) **Zącz: 224.**

4: **Lekcja w siedmnaftą Niedzielę po Świętách.** (-)

werset: 1

4: **P** Roszę was tedy ia więzień w Pánu/ áby=

5: ście żyli przyftoynie **temu** powołaniu kto=

6: rymeście powołani/

werset: 2 ze wízeláką pokorą y

7: ćichością/ z ćierpliwością/ znoźząc ieden drugiego

8: w miłości/

werset: 3 Itaráiąc fię ábyście záchowáli iedność

9: duchá w zwiázce pokoju.

werset: 4 Iedno ćiało/ y ieden

10: duch: iáko * iefteście wezwáni w iedney nádźiei we=(*marg*) * **też.N. L. G. (-)**

11: zwánia " wálzego'.

(*marg*) " **náfsego.G. (-)**

werset: 5 Ieden Pan/ iedná wiárá/ ie=

12: den krzeft.

werset: 6 Ieden Bog y Oćiec wśzytkich/ ktory

13: ieft náde wśzytkim/ y po wśzytkich/ y we wśzytkich

14: " nas'. *

(*marg*) " **was.G. (-)** (*marg*) **Lekcia w dzień SS. Symoná y Iudy Apoštołow. (-)**

werset: 7

15: Lecz káždemu z nas daná ieft łáfká wedle

16: miáry dáru Chrištułowego.

werset: 8 Dla tego mowi:

17: Włtápiwśzy ná wyfokość/ " wiodł więzienie poimá=

18: ne; dał dary ludźiam.(*marg*) " **To ieft, dufse świętych, ktore były w piekle poimáne, z sobá do niebá záprowadził. Ambr. (-)**

werset: 9 (á to że włtápił/ coź ieft/ iedno

19: iż pirwey był słtápił do niżłzych części źemie?

werset: 10 Kto

20: ryc s'tapil/ tenzec iest ktory tez w'tapil nad wzyt=

21: kie niebiofa/ aby napeiln w'zytko.)

werset: 11 Y tenze dal

22: iedne Apoštoły/ drugie zaś Proroki/ á drugie Ewán=

23: geliŧty: inne zaś páłterze y náuczyciele:

werset: 12 ku " naprá=

24: wie' ŧwiętych/ ku roboćcie poŧługowánia/ ku budo=(marg) " **ábo wykonánium.** (-)

25: wánium ciála Chriŧuŧowego:

werset: 13 ázbyfmy fię w'zyscy

26: f'kupili w iednoŧć wiary y poznánia Syná Bożego/

27: w mężá doŧkonálnego/ w miarę zupełnoŧci lat Chri=

28: ŧuŧowych: *

(marg) **Zácz: 225.** (-)

werset: 14

29: Abyfmy więcey nie byli dziećmi vnoŧzácemi fię/

30: y chwieiácymi od káde^{go} wiátru náuki przez zdráde

31: ludzká/ przez chytoŧć ku záwiedźzeniu w błáđ.

werset: 15 Ale

32: záchowwiáiac prawde w miłoŧci/ roŧćmy w o=

33: nego we w'zyskim/ ktory iest głowá/ Chriŧus:

werset: 16 Z

34: ktorego w'zytko ciála zgodnie zložone y ŧpoione bę=

Qqqq 2

dać/

strona: 675

675.

Liftu do Rozd: 4.

1: dać/ przez w'zytkie ŧtawy ŧpołecznego dodawánia/

2: wedle dzielnoŧci kaźdego członká podług miárki

3: ŧwey/ czyni wzroŧt ciála ku zbudowánium fámeo ŧie=

4: bie w miłości.

(*marg*) **Zącz: 226** (-)

werset: 17

5: To tedy powiedam y oświadczam się w Pánu:

6: ábyście się więcej nie íprawowali iáko się Pogánie

7: íprawuią w prozności vmyśłu íwego/

werset: 18

8: máiąc rozłądek/ będąc oddaleni od żywotá Bożego

9: dla niewmieiętności która w nich íeft/ dla " zászlepie-(*marg*) " **zátwárdzenia.G.** (-)

10: nia' fercá ich:

werset: 19

11: íámych siebie ná niepowśięgliwość/ ku popełniá

12: niu wśzelákíey nieczyfności/ " ku łákomftwu'.

(*marg*) " **w łákomftwie, G.ábo w zbytku.** (-)

werset: 20

13: wy nie tákeście się Chriftuśá náuczylí:

werset: 21

14: go íedno flucháli/ y w nim íešteście wyuczeni (iáko

15: íeft prawdá w Iefuśie.)

werset: 22

16: pierwfzego obcowánia ftárego człowieká/ który się

17: pfuie według obłędliwych požądliwości.

(*marg*) **Lekcyá w dziewiętnáftą Niedzielę po Świátkách.** (-)

werset: 23

18: A odnowcie się duchem vwyfłu [!] wáfzego:

werset: 24

19: obleczcie się w nowego człowieká który wedle Bo=

20: gá ftworzony íeft w íprawiedliwości/ y świętobli=

21: wości/ prawdziwey.

(*marg*) **Zącz: 227.** (-)

werset: 25

22: A przetoż odrzuciwszy kłamstwo/ mowcie ka

23: żdy prawdę z bliźnim swoim: gdyżemy członkami

24: iedni drugich.

werset: 26 " Gniewaycie się/ lecz nie grzeźcie:

25: Słońce niechay nie zachodzi ná rozniewanie wáże.

(*marg*) " **To iest, Iefli się wam przyda rozniewać, tedy nie grzeźcie, ale się od gniewu pohámuycie.** (-)

werset: 27

26: Nie dawaycie mieśca dyabłu.

werset: 28 Ten ktory kradł/

27: niechay iuż nie krádnie: lecz ráczey niech prácuie/

28: robiąc rękoma swymi co iest dobrego/ áby miał fkąd

29: vdzielić potrzebującemu. *

werset: 29

30: Wśzelka mowa zła niech z wśt wáżych nie po=

31: chodzi: ale iefli ktora **iest** dobra ku zbudowaniu " wiá=(*marg*) " **potrzeby.3 L. G.to iest, ku potrzebnemu zbudowaniu.** (-)

32: ry'/ áby kádkę ziednáła słuchájącym.

werset: 30 A nie zářmu=

33: caycie Duchá świętego Bożego; przez ktorego zá=

34: pieczętowáni iesteście " w dzień' odkupienia.(*marg*) " **ná dzien.8 L. G. S.** (-)

strona: 676

werset: 31 Wśze=

laka gorz=

Rozd: 4. Ephezian.

676.

1: laka gorzkość/ y gniew/ y zápalczywość/ y wrzák/ y

2: bluźnienie niech będzie odiete od was z wśzeláką zło=

3: ścią.

werset: 32 Ale bądźcie dobrotliwemi iedni przeciw dru=

4: gim/ miłosierni/ odpuszczając łobie iáko y Bog w

5: Chriftuście wam odpuścił.

6: NAVKI Y PRZESTROGI.

7: **Iedná wiárá.**) V fámých Kátholikow ieft tá iedná nieodmien=

8: na wiárá: Lecz v hæretykow co głowá to rozum/ co Miniſter/

9: to teź inſza wiárá.(*marg*) **Iedność wiary.** (–)

10: **Ażbyfmy fię wſyſcy skupili.**) Z tych ſłow obácz/ iż kościół Chri=

11: ſtułow prawdziwy nigdy nie był áni będzie bez Páſterzow/ Bi=

12: ſkupow/ y Doktorow aż do ſkończenia ſwiátá. Y przetoź ſucceſfią

13: to ieft porządne potomſtwo y náſtępowanie Biſkupow y Páſte=

14: rzow w kościele Chriſtuſowym mieli Oycowie oni ſtárzy (á ná

15: imię Tertullian/ Irenæus/Optatus/ Auguſtyn S.) zá napew=

16: nieyſzy znák kościoła práwego. Iáko z drugiey ſtrony/ kędy tey

17: ſucceſſiey nie było/ táki kościół zá hæretycki y odſzczepieńſki mieli.

18: Y przetoź ták Tertullian o hæretykách mowi: Niech nam poka= (*marg*) **Succeſſia**

páſterzow ieft znákem kościoła práwego. (–)

19: zá oryginały ſwych kościołow/ ták porządnie od czáfow Apoſtol=

20: ſkich aż do nas przez ſucceſfią poſtępujące/ iáko my ſwe pokázu=

21: iemy. Pátrż **Matth:** 1. 6.

22: **Káždemu wiátru náuki.**) (*marg*) **Vrząd przełożonych kościelnych.** (–) Ten ieft

przednieyſzy vrząd páſterzow

23: y przełożonych kościelnych/ áby nas w iedności y w ſtáteczności

24: Kátholickiey wiary záchowáli: ábyfmy fię żadnym wiátróm hæ=

25: retyckich náuk vnoſić nie dáli: ktore/ iáko y wiátr/ plewy tylko z

26: boiewiſká wywiewáią: ále ziárnom nic ſzkodzić nie mogą: y o=

27: wſzem ie od plew oczyſciáią.

rozdział: 5

28: ROZDZIAŁ V.

- 29: 1 Nápomina/ áby násládownáli Chrifotá Páná. 3 Strzegąc
30: fię wczynkow cíelefnych. 15 A czás odkupuiąc/ bawili fię ducho=
31: wnym ćwiczenim/ ktore im opifuie. 22 Zony áby poddáne były
32: mężom fwym: 25 A mężowie áby miłowáli żony/ iáko Pan
33: Chriftus wmiłował kościoł. (marg) **Zącz. 228.**

: **Lekcja w trzecią Niedzielę Poftu. (-)**

werset: 1

- 34: **B** Adźcież tedy násládownáciami Bożymi: iáko
35: fynowie namilfzy:

werset: 2

- 36: ko y Chriftus wmiłował nas/ y wydał lámego

Qqqq 3

ściebie

strona: 677

677.

Liftu do Rozd: 5.

- 1: fiebie zá nas ná ofiárę y ná zábicie Bogu ku wdźiecz=
2: ney wonności.

werset: 3

- 3: ábo łákomftwo/ niechay nie będzie áni pomieniono
4: miedzy wámi/ iáko fwiętym przyftoi:

werset: 4

- 5: ábo głupia mowá/ ábo żártowanie ktore " nie przy=
6: ftoi': ále ráczey dziękowanie.(marg) " **nie przyftoią.1 L. K. G. S. (-)**

werset: 5

- 7: zumieiąć/ iż wfelki wżetecznik/ ábo nieczyfty/ ábo
8: łákomiec (" co ieft bálwochwálftwo') nie ma dzie=(marg) " **ktory ieft bálwochwálcá.L. K. G. (-)**
9: dźictwá w kroleftwie Chriftułowym y Bożym.

werset: 6

10: Niechay was nikt nie zwodzi proznemi słowy. á=

11: bowiem dla tegoć przychodzi gniew Boży ná fyny

12: " niewierne.

(*marg*) " **ábo nieposłufsne.G.** (-)

werset: 7] Nie bądźcież tedy uczestnikami ich.

werset: 8]

13: Abowiemeście byli niekiedy ciemnością: lecz te=

14: raz światłością w Pánu. (*marg*) **Záčz: 229.** (-)

15: Sprawuyćieź się iáko fynowie światłości/

werset: 9](boć

16: owoc " światłości'/ ieft we wšelákiesy dobrotliwości/(*marg*) " **Duchá.G.** (-)

17: y w fprawiedliwość/ y w prawdzie.) *

werset: 10]

18: Doświadcziáć co ieft wdzięcznego " Bogu':

(*marg*) " **Pánu.G.** (-)

werset: 11]á

19: nie spółkuyćie z vczynekámi niepożytecznymi ciem=

20: ności/ ále **ie** ráczey ftofuyćie.

werset: 12] Abowiem co się od

21: nich potáiemnie dzieie/ frototá y powiedáć.

werset: 13] Wfzá=

22: koź **to** wfzytko co ma być ftofowano/ od światłości

23: bywa obiáwiono. Bo **to** wfzytko " co obiáwiono by=

24: wa'/ ieft światło.(*marg*) " **co obiawia.1 L. S.** (-)

werset: 14] Dla tego mowi: Ocuć się który

25: fpiź/ y powftáñ z martwych/ á oświeci cię Chriftus.

(*marg*) **Lekcyá w dwudziestą Niedzielę po Świętkách.** (-)

werset: 15]

26: Pátrzciefz tedy ~ brácia'/ iákobyście oftroźnie się(*marg*) ~**G.** (-)

27: Ípráwowáli: nie íáko niemádrzy/ ále íáko mádrzy:

werset: 16

28: czás odkupuiąc/ przeto iż dni złe íą.

werset: 17 |A przetoż

29: nie bądźcie nierozumnymi: ále rozumiejącymi kto

30: ra íeft wola " Boża'.

(*marg*) " **Pánska.G.** (-)

werset: 18 |A nie vpiiaycie íię winem w

31: którym íeft " nieczyítotá'/ ále bądźcie nápełnieni " Du=(*marg*) " **ábo zbytek.G.** (-)

32: chem' *: (*marg*) " **w Duchu.G.**

: * **świętym. N L.** (-)

werset: 19 |rozmawiając fobie w Pfálmiech/ y w pie=

33: śniách/ y w śpiewániach duchownych/ śpiewájąc y

34: grájąc w fercu fwoim Pánu:

Dziękuiąc

strona: 678

Rozd: 5. Ephezian.

678.

(*marg*) **Zácz: 230.** (-)

werset: 20

1: Dziękuiąc záwíże zá wízytko/ w imię Páná ná=

2: ízego Iefu Chriftá Bogu y Oycu.

werset: 21 |Będąc poddá=

3: nymi íedni drugim/ w boiázni Chriftufowey. *

werset: 22

4: Zony niechay będą poddáne mężom íwym/ íá=

5: ko Pánu:

werset: 23 |ábowiem mąż íeft głową żony/ íáko **y**

6: Chriftus íeft głową kościoła: Onże **íeft** zbáwicielem

7: ciála ^o íego'.

(*marg*) **7 L. G. S.** (-)

werset: 24 Ale iáko kościół poddány iest Chriftu=

8: łowi/ ták też żony swoim mężom we wżytkim.

(*marg*) **Zącz: 231.** (-)

werset: 25

9: Mężowie/ miłuyćie żony wálze/ iáko y Chriftus

10: vmiłował kościół/ y fámego siebie wydał zań.

werset: 26 áby

11: gi poświęcił/ oczyściwłzy gi omyćiem wody w fło=

12: wie *:

(*marg*) * **żywotá.N. L.** (-)

werset: 27 áby sam łobie wyftáwił kościół chwálebny/

13: ktoryby nie miał zmázy/ áby zmárku/ ábo czego tá=

14: kowego: ále iżby był święty y " niepokalány'.

(*marg*) " **nienágániony.G.** (-)

werset: 28 Tákci

15: y mężowie powinni fą miłowác żony fwoie/ iáko

16: fwoie ciáła. Kto miłue żonę fwoię: fámego siebie

17: miłue.

werset: 29 Abowiem nigdy żaden ciáła fwego nie

18: miał w nienawiści: ále ie wychowywa y ogrzewa/

19: iáko y " Chriftus' kościół:(*marg*) " **Pan.G.** (-)

werset: 30 gdyżefmy członkami ciá=

20: łá iego/ z ciáła iego y z kości iego.

werset: 31 Dla tegoż opu=

21: ści człowiek oycá fwego y mátkę fwoię: y przyłączy

22: fię ku żenie fwoiey. y będą dwoie " w iednym cíele'.

(*marg*) " **w iedno ciáło.G.to iest, zá iednego człowieká.** (-)

werset: 32

23: " Sákráment to wielki' iest. lecz ia mówię w Chri=(*marg*) " **ábo, táiemnicá to wielka.G.**

(-)

24: Ítušie y w kościele.

werset: 33 Wízákże y káždy z was zołobná/

25: niechay **ták** miłuiie żonę fwoię/ iáko siebie fámego: á

26: zoná niech fię boi mężá ` fwego'.

(*marg*) **7 L. G.** (-)

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **On iest zbáwicielem ciáá.**) Kościół Kátholicki (mowi Augu=

29: Ítyn S.) íam iest ciáłem Páná Chryftufowym: ktorego on iest

30: głową/ zbáwiciel ciáá fwego.(*marg*) **Oprocz Kátholickiego kościoá nie máś zbáwienia.** (-) Kto nie iest w tym cíele/ żadnego

31: Duch S. nie obżywia/ ktory rozlewa miłóść w fercách náfzych.

32: Lecz nie iest vczestnikiem Bozkiey miłóści/ ktory iest nieprzyia=

33: cíelem iedności. A ták nie máią Duchá ś. ktorzy nie fą w koście=

34: le Kátholickim: O ktorych nápiáno: Íż fię fami odłaczáią/ cíe=

35: íefni/ Duchá nie máiący.

Iáko ko=

strona: 679

679.

Lítu do Rozd: 6.

1: **Iáko kościół iest poddány Pánu Chriftufowi.**) Iesli kościół zá=

2: wíże iest y był poddány y pośłufzny Pánu Chriftufowi: tedyć klá=

3: máią haeretycy/ mowiác/ żeby kiedy od niego odstąpić/ ábo błą=

4: dzieć/ ábo w báłwochwálftwo vpáść miał. (*marg*) **Kościół nigdy zbłądzić nie może.** (-)

5: **Sákráment to wielki iest.**) Tu Apoštoł bez wátpienia o małżeń=

6: Ítwie mowi: y y zowie ie nie tylko Sákrámentem/ ále y wielkim

7: Sákrámentem: to iest świątym znákkiem ábo táiemnicą/ á to w

8: Chriftušie y w kościele: íż ono złączenie mężá z niewiáftą ktore

9: Bog vftáwił/ iest Sákrámentem y świątym známieniem onego

- 10: nierozdzielnego złączenia/ którym Pan Chrystus spoion y złączon
- 11: ieft z kościołem fwym S. Dla czego też małżeństwo ieft niero=
- 12: zdzielne. Skąd to mamy/ iż nie tylko krzeft y Ciało Páńskie fą Sá=
- 13: krámentámi: iáko haeretycy wierzą/ choć o tym żadnego pífmá (*marg*) **Małżeństwo ieft wielkim Sákrámentem.** (–)
- 14: nie czytáią: ále y małżeństwo: według tych słow iálnych Páwła
- 15: S. ieft **wlelkim** [!] Sákrámentem/ po Græcku **μυστήριου**, ktore sło=
- 16: wo także Sákráment známionuie: á zwłafzczá/ iż ma wśzytkie
- 17: włafności y skutki Sákrámentu.

rozdział: 6

18: ROZDZIAŁ VI.

- 19: 1 y 5 Synowie rodzicom/ á słudzy pánom áby posłufzni byli.
- 20: 4 y 9 Y zásię oycowie przeciw fynom/ á pánowie przeciw słu=
- 21: gom áby się przyftoynie obchodzili. 10 Nápomina ich áby ná
- 22: się oblekli zbroię Bożą. 14 Ktorey części opiłuie. 12 Aby się mo=
- 23: gli fprzećiwić nieprzyiácielom duchownym. 18 Profząc ich áby
- 24: się też y zań modlili. (*marg*) **Zácz: 232.** (–)

werset: 1

- 25: **D**ziatki/ bądźcie posłufzne rodzicom wáżnym
- 26: w Pánu: Boć to ieft fprawiedliwa.

werset: 2

- 27: oycá twego y mátkę twoię: (ktore ieft pier=
- 28: wíże przykazanie z obietnicą)

werset: 3

- 29: ło/ y ábyś był długiego czáfu ná ziemi.

werset: 4

- 30: wie nie pobudzaycie ku gniewowi díatek wáżnych:
- 31: ále ie wychowywaycie w kárności y w groźie Páń=
- 32: fkiey.

werset: 5] Słudzy posłuszni bądźcie pánom wedle ciá=

33: íá/ z boiáznią y ze drzenim/ w profćoći fercá wálze=

34: go/ iáko Chriřtuřowi:

werset: 6] nie ná oko słuřąc/ iákoby lu=

35: dźiom fię podobáiąc/ ále iáko słuřdy Chriřtuřowi/

36: czyniąc z fercá wolą Bożą:

werset: 7] z dobrą wolą słuřąc/

iáko Pá=

strona: 680

Rozd: 6. Ephezian.

680.

1: iáko Pánu á nie ludźiam.

werset: 8] wiedząc iż káždy cokól=

2: wiek vczyini dobrego/ to odnieřie od Páná/ choć nie=

3: wolny/ choć wolny.

werset: 9] A wy pánowie tákże fię zá=

4: chowayćie przeciřwko nim/ odpuřczáiąc groźbę: wie=

5: dząc iż y ich y wálz Pan/ ieřt w niebieřiech: á nie

6: mářz v niego względu ná ořoby.

(*marg*) **Záčz: 233.**

! Lekcyã w dwudziestą pierwszą Niedzielę po Świętkách (-)

werset: 10]

7: Náořtátek bráćia */ zmacniayćie fię w Pánu/ (*marg*) * **moi.G.** (-)

8: y w řile mocy iego.

werset: 11] Obleczćie fię w zupełną zbro=

9: ię Bożą: ábyřćie mogli řtać przeciřwko zářadkam

10: dyabelfkim.

werset: 12] poniewaź nie mamy boiu przeciřwko

11: krwi y ciáľu/ ále przeciřwko księřtwam y mocár=

12: řtwam/ przeciřwko dźierźawcam řwiátá tych cięm=

13: ności/ przeciwko duchownym złościom/ ná niebio=

14: fách.

werset: 13] A przetoż weźcie zupełną zbroję Bożą:

15: ábyście mogli sprzeciwić się w dzień zły/ " y we wżyt=

16: kim dofkonáli' ftanáć.(*marg*) " **y spráwiwfsy wfsytko.1 L. G. (-)**

werset: 14] Stoyćiefz tedy przepáfaw=

17: fzy biodrá wáfze prawdą/ á oblokfzy páncierz spráwie=

18: dliwości/

werset: 15] y obuwfzy nogi w gotowość Ewánge=

19: liey pokoiu:

werset: 16] we wżytkim biorąc tarczą wiáry/

20: którabyście mogli wżytki strzały ogniíte **onego** złego

21: pogásić.

werset: 17] przyłbicę też zbáwienną weźmiecie/ y

22: miecz duchá (ktore iest słowo Boże.) *

(*marg*) **Zácz: 234. (-)**

werset: 18]

23: W káżdey modlitwie y próbie modląc się ná

24: káždy czás w duchu: y dla tegoż czuiąc ze wżelá=

25: ką pilnością/ y prośbą zá wżytkie święte:

werset: 19] y zá

26: mię/ áby mi byłá daná mowá w otworzeniu vft mo=

27: ich z beśpieczeńftwem/ áby oznaymiał táiemnicę

28: Ewángeliy/

werset: 20] dla ktorey posellftwo spráwuię w

29: łáncuchu/ ábym o niey beśpiecznie mowił/ iáko mi

30: mowić potrzebá.

werset: 21] A iżbyście y wy wiedzieli o mo=

31: ich rzeczách/ co czynię: wżytko wam oznaymi Ty=

32: chikus/ namilŝy brát y wierny ŝugá w Pánie:

werset: 22] kto=

33: regom poŝłał do was ná toŝ/ abyŝcie wiedŝieli co ŝię

34: z námi dzieie/ á **izby** poćieŝył ŝercá wálze.

werset: 23] Pokoy brá=

Rrrr

ćiey y

strona: 681

681.

Argument liŝtu do Philip.

1: ćiey y miłość z wiarą od Bogá Oycá */ y Páná Ieŝu=(*marg*) * **náŝego.N. L.** (-)

2: ŝá Chriŝtuŝá.

werset: 24] Láŝká ze wŝytkimi ktorzy miłuią Pá=

3: ná náŝego Ieŝu Chriŝtá w nieŝkázitelnoŝci. Amen.

4: **Do Ephezian piŝány ieŝt z Rzymu przez Tychiká. G.**

5: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

6: **Oblokŝy ŝię w páncierz ŝpráwiedliwoŝci.)** Gdyby człowiek nie był

7: prawdziwie ŝpráwiedliwym/ ábo nie mogł w ŝobie mieć ŝpráwie=

8: dliwoŝci/ iákoŝby mogł być rzeczón obleczony ŝpráwiedliwoŝciá? (*marg*)

ŝpráwiedliwoŝć w nas będaća. (-)

9: **Y miłość z wiarą.)** Czemu miłość z wiarą? Iŝ wiará bez miło=

10: ŝci nic nie ieŝt áni moŝe pomoc do zbáwienia.(*marg*) **Wiára ŝamá nic nie ieŝt.** (-)

11: **Argument liŝtu do Philipowian.**

12: **P**hilipowiáne bylić Mácedończy/ o ktorzych w **Dzie:** 16

13: 12. Ktorzy od Páwłá ŝ. przyiáwŝy ŝłowo Ewángeliey/ Itá=

14: tecznie ie záchowáli/ nie przypuŝciwŝy do ŝiebie fałŝywyh Apo=

15: ŝtołow. Ci wŝlyŝawŝy o więŝzeniu Páwłowym w Rzymie/ przez

16: Epáphtrodytá poŝáli mu iáłmuŝnę ná potrzeby. Przez ktorego

17: Páweł piŝe do nich/ ćieŝzac ie/ y wiaré ich chwaląc/ á przytym ku

18: ŝpołeczney miłoiŝci nápominaiać/ y náprzećiw fałŝywym Apoŝto=

19: łom ie wtwierdzaiąc. [grafika](#)

ksiega: Philipp

strona: 682

Rozd: 1.

682.

1: LIST PAWLOW

2: DO PHILIPPO-

3: WIAN.

rozdzial: 1

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 Chęć swoje ku Philipowiánom pokázuiąc/ 12 Twierdzi iż nie
6: tylko nic nie vbyło Ewángeliey przez więzienie iego/ ále owżem
7: przybyło. 21 A iżby wolał vmrzeć á być z Chriřtuřem. 24 Wřzák=
8: żeby rad y dłużej żył dla ich pożytku y weřela. 27 Byle tylko
9: przyřtoynie Ewángeliey Chriřtuřowej chodzili. 28 Nie tylko
10: wierząc/ ále y ćierpiąc dla Páná Chriřtuřá. (marg) **Záčz: 235.** (–)

werset: 1

- 11: **P**Aweł y Tymotheuř řludzy Ieřu
12: Chriřtá: wřzytkim řwięty m w Chriřtu=
13: řie Ieřuřie/ ktorzy řą w Philipowie/
14: " z Biřkupy y z Diákonámi

(marg) **" Káplány tu wřsytkie Biřkupámi zowie: iáko y řtářiřymi w Dzieiách.** (–)

werset: 2 Lálká wam

- 15: y pokoy od Bogá Oycá nářzego/ y Páná Ieřu Chriř=
16: řtá.

werset: 3 Dźiękuię Bogu memu w káždym przypomi=
17: nániu was

werset: 4 (záwřždy we wřzelkich prořbách moich

- 18: zá wřzytkich was/ modłác řię z weřelem)

werset: 5 zá řpolecz=

19: ność wążę w Ewángeliey Chriftofewey od pierw=

20: łzęgo dnia aż dotąd:

werset: 6 | máiąc tę nádzieię/ iż ten " kto=

21: ry poczał w was dobrą łpráwę/ wykona **ia** aż do dnia

22: Iefulá Chriftofulá.

(*marg*) **Lekcyá w 22. Niedzielę po Świątkách.**

: " **Bog, ábyfmy chćieli łpráwuie poczynáiąc, który z chcącymi społ łpráwuie wykonywáiąc.** Auguft: de gratet lib: arbitr: cap: 17. (-)

werset: 7 | iákoż ieft łłufzna/ ábych ia to ro=

23: zumiał o was w łztykich/ dla tego iż was mam w fer=

24: cu y w więźnieniu moim/ y w w obronie/ y w w twierdzá=

25: niu Ewángeliey/ że wy w łzyscy wczeftniki ieftęście

26: " wefela mego'.

(*marg*) " **łáski moieyG.** (-) (*marg*) **Záčz: 236.** (-)

werset: 8 |

27: Abowiem świádkiem mi ieft Bog/ iáko wam

28: te^{go} w łztykim žycę ábyście byli we wnątrnościách

29: Iefulá Chriftofulá.

werset: 9 | Y o to profzę/ áby miłość wáżá

30: iełzche więcey á więcey obfitowálá w wmiętności y

Rrrr 2

we w łzelá=

strona: 683

683.

Lištu do Rozd: 1.

1: we w łzelákim zrozumieniu:

werset: 10 | ábyście doświadczałi

2: tego co ieft pożyteczniey łzgo/ żebyście byli łzczerymi

3: y bez obráżenia ná dzień Chriftofulow.

werset: 11 | będąc nápeł=

4: nieni owocu łpráwiedliwości przez Iefulá Chrifto=

5: íá/ ku chwale y czći Bożej. *

(*marg*) **Zącz: 237.** (-)

werset: 12

6: A chcę brácia ábysćie wiedźieli/ iż to co fię ze

7: mną dzieie/ więcey fię obroćiło ku pomnożeniu E=

8: wángeliey.

werset: 13

9: czne fię sćáły " po wżytkim pálacu/ y v wżytkich in=(*marg*) " **ná dworze Cefárskim.**

(-)

10: ízych.

werset: 14

11: wźiáwłzy z okow moich/ obfićiey śmieli bez boiáźni

12: łowo Boże opowiedáć.

werset: 15

13: śći y íporu: á niektorzy teź z dobrej woli Chrifćufá

14: opowiedáią.

werset: 16

15: poštánowion ku obronie Ewángeliey.

werset: 17

16: teź z íporu Chrifćufá opowiedáią nie ízcerze: mnie=

17: máiąc iż przydawáią vćifku zwiázkom moim.

werset: 18

18: což? By iedno wńelkim ípořobem/ choć pod pokry=

19: wką/ choć prawdźiwie/ Chrifćus był opowiedan: y

20: w tym fię wefełę/ ále y wefełić będe.

werset: 19

21: to wynidźie ku zbáwieniu/ zá wářzą modlitwą y po=

22: sílánim Duchá Iefu Chrifćowego/

werset: 20

według ocze=

23: kawania y nądzieie moiey/ (marg) **Zącz: 238.** (-)

24: Iż fię w ni w czym nie zawnfydzę/ ále z wñzelákim

25: befpieczęñstwem iáko zawnfze y teraz wielce będzie w=

26: ławion Chrifus w ciele moim/ choć przez żywot/

27: choć przez śmierć.

werset: 21] Abowiem mnie żyć ieft Chri=

28: łtus: á vmrzeć zyfk.

werset: 22] A iefliż żywym być w ćiele/

29: to mi ieft owocem pracy/ iednák niewiem cobym

30: obráć miał.

werset: 23] Y iefstem ściśnion ze dwu **ftron:** prá

31: gnąc żebym był rozwiązán y był z Chrifusém/ **coby**

32: dáleko lepiej.

werset: 24] ále zoftáć w ćiele/ potrzebniey ieft

33: dla was.

werset: 25] A będąc tego pewien/ wiem iż zoftánę y

34: zetrwam " wñzytkim wam'/ ku wáñzemu pomnożeniu(marg) " **z wámi wñsytkimi.G.** (-)

y wefelu

strona: 684

Rozd: 2. Philipowian.

684.

1: y wefelu wiáry:

werset: 26] áby obfitowáło przechwalánie

2: wáñze w Chrifuśie Iefuśie we mnie/ gdy do was

3: zásię przybęde.

(marg) **Zącz: 239.** (-)

werset: 27]

4: Tylko fię ípráwuyćie iáko przyftoi Ewángeli=

5: ey Chrifusowey: ábym chociaż przybywñzy/ y oglá=

6: dawñzy was/ chociaż w niebytności fñyłzał o was iż

7: ńtoićie w iednym duchu/ iednomyślnie/ prácticując o=

8: koło **pomnozenia** wiary Ewángeliey.

werset: 28] A ni w czym

9: nie dayćie się wśtráżać przeciwnikom/ co onym iest

10: " przyczyną' zginienia/ á wam zbáwienia/ y to od (marg) " **znák.G.** (-)

11: Bogá:

werset: 29] iż wam dárowano iest dla Chrifufá/ nie

12: tylko ábyście weń wierzyli/ ále iżbyście też dla nie=

13: go ćierpieli:

werset: 30] tenże boy máiąc iákiście y widzieli

14: we mnie/ " y terazeście o mnie ślyfzeli'.

(marg) " **y teraz o mnie ślyfsycie.1 L. G. S.** (-)

15: **Y był z Chrifufem.**) Oto iáfne świádectwo/ iż dużze ludzi świę=

16: tych po w niebo wśtápieniu Páńskim prośto idą do niebá/ kędy

17: Chrifus iest/ y tám z nim miefzkáią: á nie w iákimśi więzieniu/

18: ábo otchlániách nowych/ ktore Kálwin wymyfla: tworząc iákieś

19: infze mieyfce dla duż/ oprócz niebá/ y czyścá/ y pieklá. (marg) **Święći záráz po**

śmierći fą z Chrifufem. (-)

rozdział: 2]

20: ROZDZIAŁ II.

21: 1 Do fpołeczney miłości y zgody/ do pokory y poślufzeńśtwá

22: z wielką żądzą ich nápomina. 5 Przykładem Páná Chrifufo=

23: wym. 9 Ná ktorego imię teraz kłęka wśzelkie koláno. 12 A iżby

24: zbáwienie fwe z boiáźnią fprawowáli. 15 Zyiác między złými

25: świętoqliwie. 19 Obiecuie im poślác Tymotheufzá/ ktorego zá=

26: leca. 25 Tákże y Epáfrodytá. 27 **Ktore**⁸⁰ chorobę wśpomina.

werset: 1]

27: **I** Elli tedy ktore poćiefzenie w Chrifufie/ iefli

28: ktore wćiefzenie miłości/ iefli ktora fpołecz=

29: ność duchá/ ielli ktore wnętrzości * vlito=(*marg*) * **y.7 L. G. S.** (-)

30: wánia:

werset: 2] nápełńciefz wefele moie/ ábyście toż rozu=

31: mieli/ tęż miłość máiąc/ iednomysłni/ iednoż rozu=

32: mieiąc.

werset: 3] nie przez pořwarki/ áni przez prozną chwa=

33: łę: ále w pokorze/ ieden drugiego máiąc zá wyźłze=

Rrrr 3

go nád

strona: 685

685.

Liftu do Rozd: 2.

1: go nád lię:

werset: 4] nie pátrząc káždy řwego/ ále * tego(*marg*) * **y.G.** (-)

2: co ieřt drugich.

(*marg*) **Záčz: 240.**

! Lekcyá w Kwietną Niedzielę y o Krzyżu S. (-)

werset: 5]

3: Abowiem " tá chęć niech będzie' w was/ ktora(*marg*) " **to czuyćie.L.** (-)

4: **była** y w Chrifuście Iefuście:

werset: 6] ktory będąc " w pořtá=

5: í Bożey/ nie poczytał **tego** zá drapieřtwo że był row=(*marg*) " **w náturze.** (-)

6: nym Bogu:

werset: 7] ále wyniřczył lámege siebie/ przyią=

7: wřzy pořtác ługi/ řřtawřzy lię podobny ludźiom/ y

8: pořtáwą náležiony iáko człowiek.

werset: 8] Sam lię poni=

9: żył/ řřtawřzy lię pořłufznym áż do řmierći: á řmierći

10: krzyżowey.

werset: 9] Dla tego też Bog **wyřoce** go wyniořł/ y

11: dárował mu imię ktore ieřt nád wřzelákie imię:

werset: 10 áby

12: ná imię Iefufowe wżelkie koláno klękało/ niebie=

13: fkich/ * żiemfkich/ y " podziemnych.(*marg*) * **y.2 L. G. S.**

: **" piekielnych.** (-)

werset: 11 á iżby wżelki ię=

14: zyk wyznawał iż Pan Iefus Chrifus ieft w chwale

15: Bogá Oycá. *

(*marg*) **Zącz: 241.** (-)

werset: 12

16: Przetoż namilży moi (iákoście ząwżze poślufzni

17: byli:) nie tylko 'iáko' przy moiey bytności/ ále teraz (*marg*) **G.** (-)

18: dáleko więcey w niebytności moiey/ z boiáźnią y ze

19: drżeniem zbáwienie wálże fprawuyćie.

werset: 13 Abowiem

20: Bog ieft ten " ktory fprawuie w was y chcenie y wy=(*marg*) **" My tedy chcemy; ále Bog w nas fprawuie y chcenie: my tedy czyniemy; ále Bog w nas fprawuie y czynienie, według dobrej woley.** (-)

21: konánie/ wedle " dobrej woley.

(*marg*) **" Abo dobrej woley Bozkiey, iáko Theophilactus; ábo ludzkiey, iáko Ambroży S. rozumie.** (-)

werset: 14 A wżytko czynćie

22: krom fzemránia y " pořwarkow.

(*marg*) **" wahánia.L.** (-)

werset: 15 ábyście byli bez

23: przygány/ y fzczerymi dżiatkámí Bożymi/ nienágá=

24: nionymi w pořzodku narodu złego y przewrotne=

25: go/ miedzy ktoremi " świeććie' iáko " fwiátłá' ná fwie=(*marg*) **" ábo świeććie.G.**

: **" słońce y księżyc.** (-)

26: ćie:

werset: 16 zachowywając słowo żywota ku przechwał=

27: niu moiemu na dzień Chrystusów/ (marg) **Zącz: 242.** (-)

28: Iżem darmo nie biegał/ ánim darmo pracował.

werset: 17

29: Ale choćby też krew moją wylano na ofiarę y na

30: posługę wiary wáżzey/ wefele się y pomagam wżyt=

31: kim wam wefeła.

werset: 18 Także y wy się wefełcie y poma=

32: gaycie mi wefeła.

werset: 19 A spodziewam się w Pánie Ie=

33: fuście/ iż rychło Tymotheuszá pošle do was: ábym y

34: ia był dobrej myśli/ dowiedziałwszy się co się z wami

dzieie.

strona: 686

Rozd: 2. Philipowian.

686.

1: dzieie.

werset: 20 Abowiem nie mam żadnego tak iednomy=

2: słnego/ któryby się vprzymie " o was' ftárał.

(marg) " **o wáfse rzeczy.G.** (-)

werset: 21 Bo

3: wżyscy fwego szukáią: nie Iesu Chrystusowego.

werset: 22

4: A **ftąd** " poznaycie' doświádczenie iego/ iż iáko fyn(marg) " **ábo znáćie.G.** (-)

5: oycu/ zemną służył w Ewángeliey.

werset: 23 Spodziewam

6: się tedy iż tego do was pošle/ fkoro obaczę co się ze

7: mną dziać ma.

(marg) **Zącz: 243.** (-)

werset: 24

8: Aleć dufam w Pánie iż y łam rychłó - do was' przy=(*marg*) -G. (-)

9: będę.

werset: 25 Włzákzem rozumiał zá potrzebną/ poślác do

10: was Epáphrodytá brátá y pomocniká y łpoł zemną

11: boiuiącego á wálzego " Apoštołá/ y łługę w potrzebie (*marg*) " **poślánćá, iáko Oecumenius wykłáda: ábo Biskupá wálsego, iáko Theodoretus: Bo ná on čás kápłany Biskupámi, á Biskupy Apoštołmi zwano.** (-)

12: moiey.

werset: 26 Ponieważ vprzeymie prágnął was wízyt=

13: kich/ y fráłował fię/ żeście łłyłzeli że chorował.

werset: 27 Boć

14: iście chorował áż blisko śmierci: ále Bog zmiłował

15: fię nád nim: á nie tylko nád nim/ ále też nádemną/

16: iżbym nie miał łmutku ná łmutek.

werset: 28 Tym rychley

17: tedy poślátem go: ábyście go vyźrzawłzy/ záś fię we=

18: łelili/ á iabym nie był łmętny.

werset: 29 Przyimićiefz go te=

19: dy w Pánu z włzelákim wefelem: á tákowe we czći

20: mieyćie.

werset: 30 boć dla łpráwy Chriřtuřowej blisko był ś=

21: mierci: odważywłzy zdrowie łwe/ áby wypełnił to cze

22: go nie dořtawáło do pořługi wálzey przeciřwko mnie.

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Ktory będác w pořtáci Bozey.)** Tu iásnie wyrażono mamy/ że

25: Pan Chriřtus ieřt práwym Bogiem/ poniewáž ma pořtác/ to ieřt/

26: náture Bożá: według ktorey/ nie z wydzierřtwá/ ále z náture ábo

27: z przyrodzenia ieřt rownym Bogu Oycu. Y przetoż fałzuią to

28: mieyřce Nowokrzćeńcy. Budny mowi: Chriřtus był w křztałćie

- 29: Bożym/ to iest/ miał wielką moc czynienia cudow/ ábo wielkie
- 30: cudá czynił. Aleć to íprofný wykręt.(*marg*) **Chriftus iest prąwym Bogiem z przyrodzenia.** (-) (*marg*) **1.** (-) Bo naprzod słowo Græ=
- 31: ckie **μοσφη**, nigdzież w pílmie S. nie znaczy kíztaktu zwierzchnie=
- 32: go/ **formam exteriorem**, iáko Chrysoftom S. przypomina/ písząc
- 33: ná to mieyfce: ále wízedy **formam substantialem**, to iest/ poítác/
- 34: íftność/ ábo náturę. (*marg*) **2.** (-) Drugie/ Iełli być w poítáci Bożey iest/
- 35: mieć wielką moc ku czynieniu cudow/ ábo cudá czynić: tedyćby

y Apoštoło=

strona: 687

687.

Lítu do Rozd: 2.

- 1: y Apoštołowie byli tákże iáko y Pan Chriftus w poítáci Bożey:
- 2: ponieważ y oni téż moc mieli/ y ínadz wíetfze niżli íam Pan Chri=
- 3: ftus/ cudá czynili. Lecz tego nikt rzec nie może/ ízby Apoštołowie
- 4: byli w poítáci Bożey/ gdy cudá czynili. Przetoż być w kíztaćcie
- 5: Bożym nie iest cudá czynić/ ábo mieć moc cudow czynienia. (*marg*) **3.** (-)
- 6: Trzećie/ Páweł S. kładzie tu poítác Bożą náprzećiw poítáci íłu=
- 7: gi. Lecz poítác íługi iest náturą człowiecza/ á nie moc ábo íprá=
- 8: wá iáka. Bo íam Páweł S. wykładáiąc co to iest poítác íługi/
- 9: przydáie te słowá: Sítał íię ná podobieńftwo ludzi/ y figurą ábo
- 10: kíztałtem iest nálezion (to iest ták był) iáko inny człowiek. Iáko
- 11: tedy prawdziwie przyiął Chriftus poítác człowieczą/ to iest/ nátu=
- 12: rę y przyrodzenie człowiecze: ták téż prawdziwie był pierwey w
- 13: poítáci Bożey/ to iest miał náturę Bozką/ y był prąwym Bogiem/
- 14: Bogu Oycu rownym. Co íię iásniey z tych słow pokázuie/ Wy=
- 15: níłzczył íam íiebie. Bo iákożby íię wyníłzczył/ iełli przed tym ni=
- 16: gdy pełnym nie był? Iákoby wziął poítác íługi/ iełli był ząwíze
- 17: íługą? Iáko będąc bogátym/ sítał íię vbogim dla nas/ iełliby
- 18: pierwey nie był bogátym? Był tedy Pan Chriftus pierwey Bo= (*marg*) **4.** (-)
- 19: giem/ níżli íię sítał człowiekiem. Czwarte/ iełli ínfza iest/ być w

20: pości Bożey/ á niżli być Bogiem: to też inża będzie/ być w po=
21: ści człowieczy/ á niżli być człowiekiem. Zá czymby Pan Chri=
22: stus nie był práwy człowiek/ áleby tylko ná się wziął kłztałt czło=
23: wieczy/ y wdawał się zá człowieká nie będąc im właśnie. Co iest (*marg*) 5. (-)
24: ípofne kácerstwo Mánicheufzowe. Nákoniec wżyscy Doktoro=
25: wie kościelni ták to mieylce zgodnie wykładáią: y íam Ambroży ś.
26: gdy ták piże: Coż inżego iest być w pości Bożey/ iedno w ná=
27: turze Bożey? Ten záię komentarz/ który przywodzi Budny pod
28: tytułem świętego Ambrożego/ nie iest włafny iego. Acz y ten
29: autor/ któryżkolwiek był/ íásnie wyznawa/ iż Chrifstus iest prá=
30: wym Bogiem/ y Oycu rownym.
31: **Nie poczytał tego zá drapieństwo.**) Y te słowá/ z Máximinem o=
32: nym Arianem/ Budny ták fáłzuię: Nie ciągnął/ ábo nie żądał te^{go}
33: wydárku áby był rownym Bogu: to iest nie czynił się Bogu row=
34: nym. Ale przeciw temu mamy naprzod świadectwo Ianá ś. Iż (*marg*) **Chrifstus Bogiem z przyrodzenia.** (-)
35: íę Chrifstus czynił rownym Bogu. Potym mamy wżytkie Dokto=
36: ry kościelne/ ktorzy ták te słowá zgodnie wykładáią: Iż Chrifstus
37: był rowien Oycu/ nie z wydzierstwa/ ále z náтуры: ponieważ był
38: Bogiem z przyrodzenia. K temu/ y íamá rzecz ten wykład podá=
39: ie/ chybábyłmy chćieli gwałt písmu vczynić. Náđ to/ iefli być w
40: pości Bożey iest być w íftności Bożey/ íákołmy iuż wyżłzey po=
41: kazáli/ tedyć Páwłowi nielża było/ iedno wyznáć Syná być ro=

wnym Bo=

strona: 688

Rozd: 2. Philipowian.

688.

1: wnym Bogu/ o którym iuż był rzekł/ iż iest w pości Bożey.
2: To tedy tu chćiał rzec Páweł S. Iż Pan Chrifstus będąc w po=
3: ści Bożey/ Bogiem z przyrodzenia/ ácz się czuł być práwym Bo=
4: giem/ y rownym Bogu Oycu/ nie z żadnego wydzierstwa (iáko

- 5: Lucifer chciał gwałtem wyrzeć y łobie przywłażczyć równość
- 6: Bożą) ále z náтуры ábo z przyrodzenia: (*marg*) **Wykład słów Apoftolskich.** (-) Iednak będąc ták za=
- 7: cnym y wyfokim/ y mogąc fię popiśać równością z Oycem którą
- 8: miał z przyrodzenia/ y vżywąc iey bez gwałtu v krzywdy żadnego:
- 9: wśákże áby nam przykład pokory zośtáwił/ wyniśczył śam śie=
- 10: bie/ y ták fię nizko śpuścił/ że dla nas náturę człowieczą y pośtác
- 11: niewolniczą przyiąć raczył: mogąc fię bez krzywdy żadnego po=
- 12: kázác Bogiem y Pánem wśzech rzeczy. Wykręt zász Budnego
- 13: (Wyniśczył śam śiebie/ gdy fię dał poimąc/ więzác y krzyżowác)
- 14: przeciwny iest Páwłowi ś. ktory mowi: Wyniśczył śam śiebie/
- 15: przyiąwśy pośtác śłużebniczą: Skąd to pewnie mamy/ iż nie ná
- 16: ten czás dopiero wyniśczył śam śiebie/ gdy fię dał poimąc: ále
- 17: kiedy przyiął śłużebniczą pośtác/ to iest/ náturę człowieczą: gdy
- 18: ten ktory był Bogiem od wieku/ równym Oycu/ raczył fię śtác
- 19: człowiekiem czáłow ośtátecznych.
- 20: **Dla tego też Bog.)** To przeciw Kálwinowi/ ktory ták nie łá=
- 21: łkaw ná zászugi wiernych/ że fię nie wśtydzi mowić/ iż y śam Pan
- 22: Chriśtus ile człowiek nic łobie nie zászłżył. Lecz to bluznierśtwo/ (*marg*) **Chriśtus co y nam y łobie zászłżył.** (-)
- 23: y tu y ná inśzych mieyścách zbija piśmo S. Godzien iest/ práwi/
- 24: báránek ktory iest zábit wziác władzą y bośtwo: Widzimy Ie=
- 25: łufá/ dla boleści śmierci czcią y chwałą vkoronowánego. (*marg*) **Bluznierśtwo Kálwinowo.** (-)
- 26: **Aby ná imię Ieśufowo.)** Iáko śłyśząc imię Páná Ieśufowo śłu=
- 27: śznie P. Ieśufowo/ á nie głośowi/ áni temu śłowu vcziwość czy=
- 28: nimy: ták też widząc obraz Páná Ieśufow/ nie drewnu áni má=
- 29: teriey/ nie fárbam áni máłowániu; ále śámemu P. Ieśufowi/
- 30: ktorego on obraz znáczy/ y przed oczy śtáwia/ fię kłániamy. (*marg*) **Obrázy.** (-)
- 31: **Z boiáznią y ze drzenim.)** To przeciw vśności y beśpieczeńśtwu

32: hæretyków/ ktorzy ná wiærę śwã hárdzie każą/ y nie wãtpliwie

33: wierzą iż będą zbãwieni/ tãk Lutrowie y Kãlwiniftowie/ iãko y

34: Nowokrzeczeñcy.(*marg*) **Vfność hæretycka.** (-)

rozdział: 3

35: **ROZDZIAŁ III.**

36: 2 Każe się strzedz/ iãko pów hæretyków. 4 Acz się miał z cze=

37: go chlubić/ iãko ktory inšzy z Zydow. 7 Wszãkoż to wszyto od=

38: rzucił iãko śmieci: aby iedno śprawiedliwości Bożey z wiary w

39: Pãna Chrystufa dołał. 12 ZãwŹe połtępując/ aby kiedy dołko=

Ssss

nãłości

strona: 689

689.

Liftu do Rozd: 3.

1: nãłości dołzedł. 17 Przetoż nãpomina/ aby nie nieprzyãcioł krzy=

2: żã Pãna Chrystufowego/ ale rãczy Pãwła nãślãdowãli.

werset: 1

3: **N** Aostãtek brãcia moi/ wefelcie się w Pãnu.

4: Toż wam piãć/ mnieć nie ciężko/ á wam po

5: trzebno.

werset: 2 " Vpãtruycie pfy/ vpãtruycie złe

6: robotniki'/ vpãtruycie porzezãnie.(*marg*) " **ãbo strzeście się pów, złych robotnikow.G.** (-)

(*marg*) **Hæretycy iãko psi iãdowići, zli robotnicy, ná rozmãite sekty rozśiekãni.** (-)

werset: 3 Abowiem my

7: iestefmy obrzezãnim/ ktorzy " duchem słuźmy Bogu':(*marg*) " **duchem Bożym słuźmy.G.** (-)

8: y chlubimy się w Chrystuśie Iefuśie/ á w ciële nie v=

9: famy.

werset: 4ãczkolwiekciych " y ia w ciële miał vfãnie'.(*marg*) " **ia miał vfãnie y w ciëleN.**

L. G. S. (-)

10: Ieſli kto inſzy zda ſię wfać w cieſe: więcey ia.

werset: 5 | Obrze

11: zány oſmega dnia/ z narodu Izráelſkiego/ z pokole

12: nia Beniáminowego/ Zyd z Zydow/ wedle zakonu

13: Pháryzeufz/

werset: 6 | według " vprzymey chući' przeſládu=(*marg*) " **zarliwości, ábo zápálczywoſći.**

(-)

14: iąc koſciół Boży: według ſpráwiedliwoſći ktora

15: ieſt w zakonie obcuąc bez przygány.

(*marg*) **Lekcyá o S. Wyznawcy.**

: **Zácz: 244 (-)**

werset: 7 |

16: Ale co mi było zyſkiem/ tom poczytał dla Chri

17: ſtuſá być ſzkodą.

werset: 8 |

18: Y owżem poczytam ſobie wſzytko zá ſzkodę dla

19: wyſokiego poznánia Ieſuſá Chriſtuſá Páná mego:

20: dla ktoregom ſobie wſzytko poczytał zá vtrátę/ y

21: mam ſobie zá gnoy/ ábym Chriſtuſá zyſkał:

werset: 9 | y był

22: náležion w nim nie máiąc ſpráwiedliwoſći moiey

23: ktora ieſt z zakonu: ále tę/ ktora ieſt przez wiárę

24: " Chriſtuſowę'/ ſpráwiedliwoſć z Bogá przez wiárę:(*marg*) " **Chriſtuſá Ieſuſá.N. L. (-)**

werset: 10 |

25: żebym go poznał/ y moc zmartwychwſtánia iego/

26: y ſpołecznoſć vtrápienia iego: przypodobány ſmier=

27: ći iego/

werset: 11 | owabym ktorym ſpoſobem zábieżał ku po

28: wſtánia z martwych.

werset: 12 Nie iżbym iuż wzięł/ ábo iuż

29: dołkonáým był: ále gonię/ owabym vchwyćił/ dla

30: czegoł iest od Chriřtuřá Ieřuřá vchwyconym. *

werset: 13

31: Bráćia/ iáć o łobie nie rozumiem iżbych **iuż** v=

32: chwyćił. Lecz iedno **czynię**, że tego co náząd iest zápá=

33: miętywáiąc/ á do tego fię co przede mną ćiągnąc/

werset: 14

34: doganiam do krefu " ku zapłáćie' wezwánia wyfokie=(*marg*) " **ku zakłádowi.** (-)

go Bożego

strona: 690

Rozd: 3. Philipowian.

690.

1: go Bożego w Chriřtuřie Ieřuřie.

werset: 15 Ktorzyřmykol=

2: wiek tedy dołkonáli/ toż rozumiemy: á iegli co iná=

3: czey rozumiećie/ y toć wam Bog " obiáwił'.

(*marg*) " **obiáwi.6 L. K. G. S.** (-)

werset: 16 Wízá=

4: koż do czegołmy przyřzli/ ábyřmy toż rozumieli/ " w(*marg*) " **według tegoż řsnuru pořtěpuymy.** (-)

5: tymże práwidle trwaymy.

(*marg*) **Lekcyá w 23. Niedzielę po Świáćkách.** (-)

werset: 17

6: Bądźćieř nářłádowcámi moimi/ bráćia: á v=

7: pátruyćie te ktorzy ták pořtěpuią iáko máćie wzor

8: " nářz'.

(*marg*) " **nas.1 L. G.ábo, iáko nas máćie zá wzor.** (-)

werset: 18 Boć wiele ich chodźi/ o ktorych częřtom

9: wam powiedáł (á teraz y pláćząc powiedám) **iz řá**

10: nieprzyjacielmi krzyżá Chrístułowego:

werset: 19] ktorých

11: koniec/ zátřáćenie: ktorých Bog/ ieft brzuch: y chwa

12: ła w fromocie ich/ ktorzy źiemfkie **rzeczy** miłuią.

(*marg*) **Záčz: 245.** (-)

werset: 20]

13: Lecz náłze obcowánie ieft w niebiešiech: fład

14: teź zbáwićielá oczekawamy/ Páná náłzego Iefu

15: Chríftá/

werset: 21] ktory przemieni ćiało náłze podłe/ áby fię

16: podobnym sítáło chwálebnemu ćiału iego/ wedle fku

17: teczney mocy ktorą teź wźytko podbić łobie może.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Ale śćigam owabych dośćignął.**) Iełliź Apoštoł wftáwicznie ro=

20: bił/ iáko nie będąc pewien/ ieliźeby do krefu dobieżeć miał: iá=

21: koź my grzełzni pewni być możemy łálki y zbáwienia/ ná gołe obie

22: tnice y namowy odźczepieńcow/ y przez lámę wiárę? gdyż nie=

23: wiemy pewnie/ ieli fię to/ **cze^{go}** chce Bog po nas/ w nas náyduie. (*marg*) **Niepewność zbáwienia.** (-)

24: **Bąđćie náłłáďowcy memi.**) Piękná á święta rzecz ieft kiedy Pá=

25: łterze mogą rzec trzodzie fwey: Bąđćie náłłáďowcy memi. W(*marg*) **Świętych náłłáďowác mamy.** (-)

26: czym fię nie dzieie Pánu Chrístułowi żadne vblizenie/ gdy lud ná=

27: śláduie náuki y dobrego żywotá fwoich Apoštołow/ y tákże in=

28: nych świętych/ Auguřtyná/ Benedyktá/ Dominiká/ Fráncířzká.

29: Iáko tedy/ náłłáďuiąc świętych/ náłłáďuiemy lámego Chrístułá/

30: ták wzywáiąc świętych/ Chrístułá w nich wzywamy. (*marg*) **Wzywánie SS.** (-)

rozdział: 4]

31: ROZDZIAŁ III.

- 32: 1 Nápomina ich ku łałości/ 2 ku duchownemu wefelu/ ku
33: łkromności/ 6 ku modlitwam y dziek czynieniu. 7 Winfzuiąc im
34: pokoiu Bożego. 8 A iżby fię mocno trzymáli wżelkiey pobożno=
35: ści. 10 Y dziekuie im/ że mu przez Epáphroditá potrzeby pośláli.

Ssss 2

A przetoż

strona: 691

691.

Liftu do Rozd: 4.

werset: 1

1: **A** Przetoż brácia moi namilſzy y poządáni/ we=

2: fele ` moie' y korono moiá: ták ſtoycie w Pá=(*marg*) **1 L. G. (-)**

3: nu/ namilſzy.

werset: 2" Euchodiey' żądam/ y Synty=(*marg*) **" Euodiey.3 L. K. G. S. (-)**

4: chi proſzę/ áby toż rozumiály w Pánie.

werset: 3A proſzę y

5: ćiebie towarzyszu włafny/ pomagay tym ktore w E=

6: wángeliey ſpołu zemną pracowály/ z Klementem/ y

7: z innymi pomocniki moimi/ ktorych imioná ſą w

8: księgách żywotá. *

(*marg*) **Zącz: 246.**

: Lekcyá w trzeciá Niedzielę Adwentu. (-)

werset: 4

9: Wefelcie fię záfwe w Pánu. powtore mowie/

10: wefelcie fię.

werset: 5Skromność wáfzá niech będzie wiá=

11: doma wſzytkim ludziom. Pan blisko ieſt.

werset: 6Nie

12: troſzczcież fię niocz: ále w káżdey modlitwie y proſ

13: bie z dziekowánim niech żądánia wáfze będą v Bo=

14: gá oznaymione.

werset: 7] A pokoy Boży który przewyższa

15: wżelki fmyśl/ niechay ftrzeże ferc wążych y myśli

16: wążych w Chriftuście Iefuście. *

werset: 8]

17: Náoftátek bráćia/ cokolwiek ieft prawdziwe=

18: go/ cokolwiek poczciwego/ cokolwiek fprawiedli=

19: wego/ cokolwiek świętego/ cokolwiek przyjemnego/

20: cokolwiek dobrej flawy; iefli ktora cnotá/ * iefli kto=(*marg*) * **y.G.** (-)

21: ra chwałá ` kárności'/ to obmyśláycie.(*marg*) ` **2 L. G. S.** (-)

werset: 9] Czegoście

22: fię też náuczyl/ y przyięli/ y ftyfzeli/ y widzieliście we

23: mnie/ toż czynicie: á Bog pokoiu będzie z wámi.

(*marg*) **Zácz: 247.** (-)

werset: 10]

24: Lecz wwfeliłem fię wielce w Pánu/ iżeście wždy

25: kiedy " rofkwitnęli w fwoim ftáraniu o mnie: iákoż y(*marg*) " **oświeżeli.** (-)

26: ftáráliście fię: " áleście czáfu nie mieli.

(*marg*) " **áleście zábáwieni byli.** (-)

werset: 11] Nie żebym

27: mowił dla niedoftátku. ábowiem náuczyłem fię ia

28: przeftáwác ná tym co mam.

werset: 12] Vmiem y vniżác fię/

29: vmiem y obfitowác: (wżędy/ y we wżem ieftem wy=

30: ćwiczony) y nályconym być/ y łáknąc; y obfitowác y

31: niedoftátek ćierpieć.

werset: 13] wżytko mogę w tym który

32: mię vmacnia *.

(*marg*) * **Chriftuście.G.** (-)

werset: 14] Wżákże dobrzeście vczynili/ vży=

33: czywłzy wćikowi moiemu.

werset: 15] A wiećie y wy Phili=

34: powianie/ iż ná początku Ewángeliey/ gdym wyłzedł

z Mácedo=

strona: 692

Rozd: 4. Philipowian.

692.

1: z Mácedoniey/ żaden mi kościół nie wżyczał co fię

2: tycze dawania y brania/ iedno wy łami:

werset: 16] ponieważ

3: y do Theśśáloniki/ raz y drugi połyłáście mi ná po=

4: trzeby.

werset: 17] Nie iżbym łzukał datku: ále łzukam owo=

5: cu ktoryby obfitował ná liczbie wáfzey.

werset: 18] " Y mamći' (*marg*) " **A wziąłemći.G. (-)**

6: wżytko/ y obfituię: iestem nápełnion/ wżiawłzy od

7: Epáphrodytá coście pośláli/ wonność dobrej wo=

8: niey/ ofiárę przyjemną/ Bogu miłą.

werset: 19] A Bog moy

9: niechay nápełni " wżelkie żądanie wáfze' według bo=(*marg*) " **wśelką potrzebę wáfse.**
(-)

10: gáctwá łwoiego w chwale/ w Chriřtuřie Ieřuřie.

werset: 20]

11: A Bogu y Oycu náłzemu chwałá ná wieki wie=

12: kow. Amen.

werset: 21] Pozdrowćie káżdego řwiętego w

13: Chriřtuřie Ieřuřie.

werset: 22] Pozdrawiáią was bráćia kto=

14: rzy łą ze mną. Pozdrawiáią was włzyřcy řwięći: á

15: zwłářczá ktorzy łą z Ceřárřkiego domu.

werset: 23 | Lálká Pá=

16: ná náfzego Iefufá Chrifufá " z Duchem wáfzym'.(marg) " **z wámi wfsytkimi.G.** (-)

17: Amen.

18: **Do Philipowian píány był z Rzymu przez Epáphrodytá. G.**

19: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

20: **Wefele y korono.)** Zowie ie wefelem y koroną fwoią/ prze to/ iż

21: czekał korony żywotá wiecznego/ iáko zapláty zá fwe prace dla

22: nich podięte. Skąd fię też vczymy/ iż oprócz iftotney oney chwa=

23: ły/ ktora będzie z widzenia y zázywánia Bogá/ ieft też y infza ro=

24: zmáita chwałą z ftrony fтворzenia. A iż flufzniey Kátholicy Pán=

25: nę naświętfzá zowią wefelem/ żywotem/ y nádzieią fwoią. (marg) **Koroná dwoiáka.** (-)

26: **Towárzyfsu włáfny.)** Ktorzy mniemáią żeby Páweł przez tego

27: towárzyfzá żonę fwą rozumiał/ ci fzkárádzie błádzá/ iáko y lámiz

28: Græccy Doktorowie/ á ná imię Chryfoftom y Theophilákt poká=

29: zuią/ pífząc ná to mieyfce. Bo to pewna iż Páweł S. żony nigdy

30: nie miał/ y **συγγος** po Græcku/ á po Lácinnie **compar**, nie żonę/

31: ále towárzyfzá włáśnie známionuie. (marg) **Páweł S. nie miał żony.** (-) A przetoż

przez tego towá=

32: rzyfzá rozumieć mamy/ ábo mężá ktorey bialeygłowy/ przed tym

33: miánowáney/ to ieft Euodiey/ ábo Synthichi/ iáko Chryfoftom

34: y Theophiláktus mowią ábo niektorego pomocniká Páwłowe=

35: go y fpołrobotniká w przepowiadániu Ewángeliey ś. iáko The=

36: odoretus y Háymo rozumieią: ábo **Germanus** ieft włafne imię

Ssss 3

mężá/

strona: 693

693.

Argument

liftu do Koloffán.

1: mężá/ iáko chce Oekumenius. Iákoby rzekł: Profzę cię **Germane**

2: towárzyfsu. (marg) **Iálmuzny plátne.** (-)

3: **Ofiáre przyjemną.)** Obácz iáko fą iálmuzny Pánu Bogu wdzię=

- 4: czne: á zwłászczá ktore się obracáią ná kápłany/ zakonniki/ y ná
5: infze nabożne perfony/ zá nagrodę dobrodzieyftw duchownych.
6: Bo ták sftawáią się nieiáką ofiárą/ bárzo wonną y przyjemną
7: Pánu Bogu.

8: **Argument listu do Koloffan.**

- 9: **K** Oloffanie w Azyey mniefzy/ fásiedzi Láodiczánow/ od Ar=
10: chippá y od Epáphrá ná wiaré Chrześcijáńską pierwey ná=
11: wroceni/ byli potym kácerftwem Symonowym vwiedzini/ kto=
12: re vczyło/ iż Chriftus nie dofyć ieft ku poiednaniu y zbáwieniu/
13: ále przez ánioły poiednanie y przyftęp do Bogá mamy. Mieli
14: nád to wiele infzych zabobonow ták Zydowskich/ iáko y Pogán=
15: fkich. Przetoż ich Apoftoł nápomina/ áby się strzegli ták fałzy=
16: wych Apoftołow/ iáko y Philofophow fekty Plátonowey/ ktorzy
17: odrzuciwszy Chriftufá (ktory prawdziwie ieft głową kościoła y
18: pośrzednikiem miedzy Bogiem á ludzmi) ná iego mieyfce wpro=
19: wadzáli pewne iákies ánioły/ iákoby nádeń zacnieyfe: ktore też
20: mniefzymi Bogámi zwáli/ vcząc áby im ludzie ofiáry czynili (zo=
21: wiąc to pokorą) y obiecuiąc/ że przez nie mieli przyść do nawyżfze=
22: go Bogá. Ktorem błędem kácerftwo Symoná czárnoksiężni=
23: ká przez długi czas zwodziło wiele ludzi: iáko Epiphániuŝ świád=
24: czy. Przeciwko tym tedy Páweł S. vczy/ iż Pan Iefus Chriftus
25: ieft ftworzycielem wŝytkich ániołow/ Bogiem w perfonie/ głową
26: kościoła/ y zwierzchnym wŝelákim ŝpoŝobem. A iż nie kto infzy
27: iedno on ieft odkupicielem/ pośrzednikiem y iednaczem miedzy
28: Bogiem á ludzmi: przez ktorego do Bogá przyftępowác mamy:
29: ták iż choć my fámi/ choć kto infzy ná niebie ábo ná ziemi zá námi
30: się modli/ tedy się modlić ma przez Páná náŝzego Iefufá Chriftu=
31: fá/ iáko kościół Powŝzechny w ŝwych modlitwách czyni: wftáwi=
32: cznie á iáwnie wyznawáiąc/ przeciwko takim zwodzićielom/ imię

33: y zaślugę y pośrednictwo Pána Chriftołowe.

Liŧt Páwłá

ksiega: Col

strona: 694

Rozd: 1.

694.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO KOLOSSAN.

rozdział: 1

3: ROZDZIAŁ I.

4: 1 Włŧyzawłzy wiarę/ miłość y nadzieię Koloŧfánow/ 9 Mo=

5: dli ŧię zá nimi/ áby w znáiomóŧci Bożey y w dobrych vczyńkách

6: byli doŧkonáli. 15 Zowie Pána Chriftołá obrázem Bogá nie=

7: widziálneho/ národzonym przede wżem ŧworzenim. 16 Przez

8: ktorego wżytkie rzeczy widome y niewidome ŧá ŧworzone. 18 Y

9: ktory ieŧ głowá koŧciołá. 20 Przez ktorego wżytko ieŧ wŧpoko=

10: iono. 23 Przetoż nápomina/ áby ŧtátecznie trwáli w wierze.

11: 25 Zowie ŧię ŧługá Chriftołowym/ ná opowiedánie táiemnice

12: zákrytey od wieku/ á teraz obiáwioney. (*marg*) **Zácz: 248.** (—)

werset: 1

13: **P**Aweł Apoŧtoł Ieŧu Chriŧá

14: przez wolá Bożá/ y Tymotheuŧz brát:

werset: 2

15: tym ktorzy ŧá w Koloŧie ŧwiętym/ y

16: wierney bráćiey w Chriftoŧie Ieŧuŧie.

werset: 3

17: Láłká wam y pokoy od Bogá Oycá náłzego/ y Pá=

18: ná Ieŧu Chriŧá. Dżiękuiemy Bogu y Oycu Pána

19: náłzego Ieŧu Chriŧá/ záwłze modłac ŧię zá was:

werset: 4

20: Źydzawfzy wiarę wáfzę w ChriftuŹie IeufuŹie/ y mi=

21: łożć ktorą macie ku wáfzycznym Źwięтым/

werset: 5 dla nádzie

22: ie ktorą iefł wam odłożona w niebie/ ktorąŹcie "**przed tym(marg) " G. (-)**

23: Źydzeli w przepowiedaniu prawdy Ewángeliey/

werset: 6

24: ktorą przyŹłá do was/ iáko y ná wáfzycznym Źwiećie

25: iefł/ y owoc przynoŹi/ y pomnaża Źię iáko y v was/ od

26: dnia tego ktoregoŹcie wŹydzeli y poználiŹcie łożkę

27: Bożą w prawdzie/

(*marg*) **RozroŹczenie Ewángeliey po wŹem Źwiećie.**

: **Zácz: 249 (-)**

werset: 7

28: IákoŹcie Źię náuczylil od Epáphrá miłego to=

29: wáfzylzá náŹzego/ ktorý iefł wiernym Źługą Chriftu=

30: Źowym dla was:

werset: 8 ktorý też nam oznaymił miłość

31: wáfzę w Duchu.

Dla te=

strona: 695

695.

Lifł do Rozd: 1.

werset: 9

1: Dla tego y my od dnia ktoregoŹmy wŹydzeli/

2: nie przeŹstawamy zá was Źię modlić y proŹić/ ábyŹcie(*marg*) **Lekcyą w 24. Niedzielę po Źwiátkách.** (-)

3: byli nápełnieni znáimofłci woley iego/ we wáfzélá=

4: kiey mądroŹci y wyrozumieniu duchownym:

werset: 10 áby=

5: Źcie " chodźili " przyŹtoynie/ Bogu Źię we wŹem podo= (*marg*) "**żyli.**

1: " **godnie Pánu ná wšelákíe vpodobánie.G. (-)**

6: báiac': w káždym vczynku dobrym owoc przynofząc/

7: y roftąc w znáiomofci Bożey:

werset: 11 vmocnieni wíze=

8: láką mocą według " możnofci iáfnofci' iego/ we w=(*marg*) " **ábo chwálebney możnofci.G. (-)**

9: ízelákíe cierplíwofci y niefkwáplíwofci z wefelem.

werset: 12

10: Dżiękuiąc " Bogu y Oycu' ktory nas godnymi(*marg*) " **Oycu2 L. N. G.Bogu Oycu2 L. S. (-)**

11: vczynił ábyfmy byli vczeftníkámí dżiedzíctwá fwię=

12: tych/ w fwiátłofci:

(*marg*) **Záčz: 250. (-)**

werset: 13 ktory nas wyrwał z mocy cię=

13: mnofci/ y przeniożł w kroleftwo Syná fwego mię=

14: go/

werset: 14 w ktorym mamy odkupienie/ * odpufzczenie(*marg*) * **y.N. L. S. (-)**

15: grzechow. *

werset: 15

16: Ktory íeft obrázem Bogá niewidżiáfnego/ " ná=

17: rodzony przed wízytkim ftworzeniem'.

(*marg*) " **pierworodny wfsego ftworzenia.L. (-)**

werset: 16 ábowiem

18: przezeń wízytkíe rzeczy fá ftworzone ná niebie y ná

19: żíemi/ widżiáfne y niewidżiáfne/ choć máíeftaty/

20: choć páńftwá/ choć kśíeftwá/ choć zwierzchnofci:

21: wízytko przezeń/ y w nim íeft ftworzono:

werset: 17 á on íeft

22: " przed wízytkímí'/ á wízytko w nim ítoi.(*marg*) " **ábo przed wfízytkím.G. (-)**

(*marg*) **Zącz: 251.** (-)

werset: 18

23: Y on ielt głową ciála " kościelnego'/ który ielt po=(*marg*) " **kościółá fwego.** (-)

24: czątkiem/ pierworodnym z vmárłych: áby on mie=

25: dzy wżytkimi przodkował:

werset: 19 iż lię vpodobáło/ áby

26: wżytká zupełność mieżkáła w nim:

werset: 20 á żeby przezeń

27: ku łobie poiednał wżytko vřpokoivłzy przez krew

28: krzyżá iego */ ták to co ná źiemi/ iáko y to co w nie=(*marg*) * **przezeń.G.** (-)

29: bieśiech ielt.

werset: 21 Y was ktorzyście niekiedy byli od=

30: daleni y nieprzyaćiele vmyłem/ w złośliwych v=

31: czynkách:

werset: 22 teraz też poiednał w ćiele człowieczeń=

32: łtwá fwego przez śmierć/ áby was wyłtáwił święte

33: y " niepokaláne' y nie obwinione przed oblicznością(*marg*) " **nienágánione.G.** (-)

34: łwoią.

werset: 23 ieliże więc trwacie w wierze vgruntowá=

ni y vtwier=

strona: 696

Rozd: 1. Koloffan.

696.

1: ni y vtwierzeni/ á nie porużeni od nádzieie Ewán=

2: geliey ktorąście słyszeli/ ktora obwołána ielt wřzel=

3: kiemu łtworzeniu/ ktore ielt pod niebem/ ktorey ia

4: Páweł słałem lię sługą.

(*marg*) **Zącz: 252.** (-)

werset: 24

5: ^ Ktory' lię teraz ráduię w doległóściách * zá(*marg*) ^G.

1: * **moich.G.** (-)

6: was/ y to czego nie doftawa vtrapieniam Chriftu=

7: fowym wypełniam/ w cieie moim zá ciało iego/ kto=

8: re ieft kościół:

werset: 25] ktorego sftałem fię ia fługą wedle

9: fzáfowania Bożego/ ktore mi ieft dáne do was/ á=

10: bych wypełniał fłowo Boże/

werset: 26] táiemnicę ktora by=

11: lá zákryta od wiekow y od rodzáiow/ á teraz oznay=

12: miona ieft świętym iego/

werset: 27] ktorym chciał Bog o=

13: znaymíc bogáctwo tey chwálebney táiemnice mie=

14: dzy Pogány/ " ktory' ieft Chriftus/ miedzy wámi ná= (marg) " **ábo ktore, rozumiey**

bogáctwo.G. (-)

15: dzieiá chwały/

werset: 28] **Ktore**⁶⁰ my przepowiedamy/ vpomi=

16: náiąc káždego człowieká/ y náuczáiąc ~ káždego czło=

17: wieká' we wízelákiey mądrości/ ábyfmy wyftáwili(marg) ~**G.** (-)

18: káždego człowieká dofkonałym w Chriftuśie Iefu=

19: śie: O co fię też pilnie ftáram/ boiuiąc według mo=

20: cy iego/ " ktorą' we mnie potężnie fpráwuie.(marg) " **ábo, ktora. G.** (-)

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Iáko y ná wśytkim świećie.**) Obáč/ iż kościół y Ewánge=

23: lia Pána Chriftuśowá iuz ná on czás bylá ná wśytkim świećie/ y

24: co dzień to więcey roflá/ pomnażáá fię y owoc przynoślá. Co (marg) **Kościół szeroki**

y znáiomý po wśytkim świećie. (-)

25: ieft przeciw odzfczepieńcom/ ktorzy mowić śmieią/ iż po czáśiech

26: Apoftolfkich Ewángelia y kościół prawdziwy nie tylko nie vrofl/

27: y nie rozlzerzył fię/ ále zgołá zginął/ ábo fię gdzieś ná puźczy táił/

28: y był nieznáiomý. Czytay Auguſtyná [epist: 80. in fine.](#)

29: **Ktory nas godnymi vczyñil.**) Nie tylko przez poczytánie sfta=

30: wamy fię vczeſtníkami zaſług y dobrodzieyſtw Pána Chriſtufo=

31: wych: ále fię ich godni sftawamy z łálki iego.(*marg*) **Pan Bog nas czyni godnymi.** (-)

32: **Národzony przed wſytkim ſтворzeniem.)** (*marg*) **Chriſtus vrodzony przed wſytkim ſтворzeniem.** (-) To ieſt pierwey vro=

33: dzony z Oycá/ niſzli ieſt vczyniono ktore ſтворzenie. Iáko nie tyl=

34: ko Chryſtoſtom y Ambroży S. wykłádáią: ále y ſam Syn Bozy

35: ták o ſobie mowiąc: Iam z vſt nawyſzſzego poſzedł pierworodny

36: przede wſzem ſтворzeniem. Czego y tu dowodzi Páweł S. mo=

Tttt

wiác:

strona: 697

697.

Liſtu do Rozd: 2.

1: wiác: Iż przezeń ſтворzone ſą zgoła wſzytkie rzeczy/ ták ziemſkie

2: iáko y niebieſkie/ y ſámi ániólowie/ kſieſtwá y mocárſtwá. Zá

3: czym idzie/ iż Chriſtus był przed wſytkim ſтворzeniem/ y wſzy=

4: tkiego ſтворzenia ſтворczyćielem.(*marg*) **Chriſtus ieſzcze ćierpi, záſługuie, y doſyc czyni w członkách ſwoich.** (-)

5: **Y to czego nie doſtawa.)** Acz męká Pána Chriſtuſowá bylá

6: doſtátecznym vbláganiem zá grzechy wſzego ſwiátá: wſzákke

7: chce Pan Chriſtus teſz y w wiernych członkách ſwoich ieſzcze wię=

8: cey ćierpieć: áby fię ták dopełniło/ czego nie doſtáie mękom iego. (*marg*) **Odpuſty.** (-)

9: Bo iáko Pan Chriſtus żywie w członkách ſwoich/ ták teſz ćierpi/ y

10: záſługuie/ y doſyc czyni w tychże członkách ſwoich. Száwle/ prá=

11: wi/ czemu mię přeſláduieł? A iáko ſam w ſobie ćierpiał dla po=

12: żytku y zbáwienia koſcioła ſwego: ták dla tegoſz ćierpi w człon=

13: kách ſwoich. Iáko dokłáda Páweł S. mowiąc: Zá ciáło iego/

14: ktory ieſt koſciół. Iáko tedy Pan Chriſtus ćierpiąc zá koſciół/ zá=

15: ſłużył koſciołowi: ták teſz y káždy wierný/ w ſwoich vtrápieniach

16: dla ſpráwiedliwoſci/ záſługuie y ſobie y bráćiey ſwey. A toć ieſt

- 17: on łkarb nieprzebrány załług Páná Chriřtułowych y űwiętych
- 18: człónkow iego: ktore drugim człónkom potrzebnieyřzym przez od=
- 19: puřty bywáią wřyczáne.

rozdział: 2

20: ROZDZIAŁ II.

- 21: 1 Pokazawřzy łwe o nich łtáránie/ 4 Vpomina áby łię żadnymi
- 22: namowámi abo zdrádámi Philozophow/ ábo zakon znowu
- 23: wprowadzáiących/ nie dáli odwodzić od wiáry Páná Chriřtuł=
- 24: wey. 11 Przez ktorego od grzechow/ z mocy łzátáńskiej/ y od cy=
- 25: rográphu im przeciwnego łą wyzwoleni. 6 A żeby łię znowu w
- 26: ceremonie Zydowłkie wtrącáć nie dopuřczáli. 15 Ani łię fáłe=
- 27: łznym widzenim ániółow/ y zabobonámi wvodzić nie dáli. (marg) **Zácz: 253.** (–)

werset: 1

- 28: **A** Bowiem chcę ábyřcie wiedźieli iáko wielkie
- 29: " łtáránie' mam o was y o tych ktorzy łą w Lá=(marg) " **boiowánie.G.** (–)
- 30: odyceiey/ y ktorzykolwiek nie widźieli oblicza
- 31: mego w ćiele:

werset: 2

- 32: łzy łię w miłóści/ ku wřzemu teř bogáctwu zupełnego
- 33: wyrozumienia/ ku poznániu táiemnice Bogá * Oy= (marg) * **y.3 L. K. G.** (–)
- 34: cá * Chriřtułá ł Ieřufá/(marg) * **y.7 L. K. G. S.**
- 35: **G.** (–)

werset: 3

- 35: łkárby mądrości y vmieiętnóści.

werset: 4

- 36: áby was nikt nie podchodźił przez " wyřtáwná' mowę.(marg) " **ábo wywodná.G.** (–)

werset: 5

- 37: Bo áczkolwiekem nie iełř obecny ćiałem/ ále du=

chem ie=

strona: 698.

Rozd: 2. Kolofan.

698.

- 1: chem iestem z wami: welelac fię y widzac porzadek
2: walfz/ y vtwierdzenie wiary walfzey/ ktora iest " w Chri
3: ftusie'.

(*marg*) " **w Chriftofá.G.** (-)

werset: 6] Iákoście tedy przyięli Iefu Chriftá Pá=

- 4: ná */ w nimże chodźcie/(*marg*) * **náfsego.N. L. S.** (-)

werset: 7] wkorzeni y wybudowá=

- 5: ni w nim/ y vmocnieni wiára/ iákoście fię teź náu=
6: czyli/ obfituiąc " w nim' w dziękowaniu.(*marg*) " **w niey.3 L. G. S.** (-)

(*marg*) **Zącz: 254.** (-)

werset: 8]

- 7: Pátrzciefz by kto was nie ofzukał przez Philozo=
8: phią/ y prozne omamienie: wedle wftawy ludzkiej/
9: podług elementow świátá tego/ á nie według Chri=
10: ftufá:

werset: 9] gdyż w nim miezka wlytká zupełność Bo=

- 11: ftwá cielesnie:

werset: 10] y iefteście w nim nápełnieni/ kto=

- 12: ry iest głowá wżelkiego księctwá y zwierzchności:

werset: 11]

- 13: w ktorým teź obrzezáni iefteście obrzezánim nie
14: ręká vczynioným/ gdyście zewlekli ciáło * cielesne/ *(*marg*) * **grzechow.G.ćielefnych.**
: * **ále.N L.** (-)
15: w obrzezaniu Chriftofowym/

werset: 12] pogrzebieni z nim we

- 16: krzćie: w ktorýmefcie teź fpolnie powftáli przez

17: wiarę " potężności Bogá'/ ktory go wzbudził z mar=(*marg*) " **skuteczną Bożą.** (-)

18: twych.

(*marg*) **Zącz: 255.** (-)

werset: 13

19: Y was gdyście byli vmárli w grzechách y w

20: nieobrzezce ciáála wáfzego/ ożywił z nim poľpołu: od=

21: puściwfy " wam' wfyztkie grzechy/(*marg*) " **nam.G.** (-)

werset: 14 zmázawfy on

22: przeciw nam cyrográph " dekretu'/ ktory był nam(*marg*) " **dekretámi.3 L. G. S.ábo, náukámi.** (-)

23: przeciwny/ zniozł gi z pośrzodku/ przybiwfy gi do

24: krzyzá:

werset: 15 y złupiwfy księftwá y mocárftwá/ wywiodł

25: ie śmieie ná podźiw/ íáwnie' triumph z nich czy=(*marg*) **G.** (-)

26: niąc łam przez fię.

werset: 16 Niechayże was tedy nikt nie

27: łądzi w pokármie ábo w pićiu/ ábo w części świętá/

28: ábo w náftániu księżycá/ ábo łzábátow:

werset: 17 ktore łá

29: ćieniem **rzczy** przyzłytych/ lecz ciáło **ieft** Chriftuľowo.

werset: 18

30: Niechay was nikt nie podchodzi/ " chcąc' przez(*marg*) " **vmyflnie.** (-)

31: pokorę y nabożeńftwo ánioľow/ hárdzie poľtępuiąc

32: w tym czego nie widział/ prozno fię nádymáiąc z v=

33: myľlu ciáála łwego:

werset: 19 á nie trzymáiąc fię głowy **chriřtufá,**

34: z ktorego wfyztko ciáło przez łpoienia y zwiázá=

699.

Liftu do Rozd: 2.

1: nia zrządzone y fpolnie złączone/ roście ná pomno=

2: żenie Boże.

(*marg*) **Zącz: 256.** (-)

werset: 20

3: Ieśliście tedy vmárli z Chriftufem/ od elemen=

4: tow ` tego' świátá: przeczże iefzcze iákoby żywiąc(*marg*) **2 L. G. S.** (-)

5: ná świećie " fkázuiećie'?

(*marg*) " **vczyć fię dáiećie.G.ábo, vftawam fię poddáiećie.** (-)

werset: 21 " Nie dotykayćie fię/ áni

6: kofztuyćie/ áni rufzayćie':

(*marg*) " **Nie dotykay fię, áni kofstuy, áni rufsay.N. L. G. S.** (-)

werset: 22 Co wŏzytko idzie ku fkáże=

7: niu fámym vzywánim/ **iż ieft** wedle vftaw y náuk lu=

8: dzkich.

werset: 23 ktore máiąc pozor mądroći w zabobonieh

9: y w vpokorzeniu/ y w niefolgowánium ciálu/ " nie we

10: czći iákicy ku nápełnieniu ciáła'.

(*marg*) " **To ieft, nie karmiąc ciáła fwego do fytoći. Hebráífm.** (-)

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

12: **Przez Philosophią.**) O Philosophiey Pogánfkicy mowi Páweł

13: S. ktora ná on czás płużyła w Gręcye: ktorey oni przeciw ár=

14: tykułom wiary Chreścijánfkicy vzywáli: fpieráiąc fię iż nie ieft

15: podobne ciál zmartychwítanie: á iż może kto mieć bez Chriftu=

16: fá żywot błogofławiony. (*marg*) **Iákicy Philosophiey Páweł S. strzedz fię każe.** (-)

Iáko y dziś Kálwiniŏtowie/ z teyże

17: Philosophiey fzturmiać przeciw prawdziwey bytnoći Ciáła y

18: krwi Pánfkicy w S. Sákrámenćie. Iż/ práwi/ iedno ciáło nie

19: może być zarázem ná rożnych mieyfcách: Iż táż białość/ okrą=

- 20: głość/ y ímák zoftáie. Tákze też Nowokrzczeńcy/ przeciw boftwu
- 21: y wieczności Syná Bożego Philofophiey rádzi dobywáią. Táką
- 22: tedy Philofophią Apoftofoł potępia/ ktora wiárę Chrześcijánfką
- 23: wywroćić vsíluie: á nie tę ktora iey náprzećiw mędrkom tego
- 24: swiátá broni.
- 25: **W pokármie ábo w pićiu.**) Y to mieyfce hæretycy głupie á nie=
- 26: bácnie náprzećiw poftom y swiętom Chrześcijánfkim przywo=
- 27: dzą. Gdyż tu Páweł nie o Chrześcijánfkim ále o Zydowfkim ob=
- 28: chodzeniu swiát/ nowych księżycow/ y ízábbátow/ y o potráwách
- 29: y napoiách Zydow zákazánych mowi: ktore były ćieniem y figurą(*marg*) **Pofty.** (–)
- 30: przyfzłych rzeczy: y przetoż iuż mieyfćá v wiernych nie máią.
- 31: **Przez pokorę y naboženftwo ániółow.**) Y te fłowá hæretycy głu=
- 32: pie ciągną przećiw wzywánium y czći swiętych w kościele zwyczáy=
- 33: ney. Bo tu Páweł potępia kácerftwo Symoná czárnoksięźni=(*marg*) **Wzywánie**
- swiętych.** (–)
- 34: ká/ ktory vczył/ że niektorzy ániółowie máią być Bozką czćią ch=
- 35: waleni/ iáko mnieyfzy bogowie/ ktorzy y swiát ftworzyli/ y przez
- 36: Proroki mowili: á iż żaden nie może vbłágáć Bogá nawyźfzego/
- 37: ktory niewidziálny íeft/ íedno przez te ánióły. O tym kácerftwie
- 38: ták Tertullian piŕze: A Symonowego czárnoksięźtwá náuká án=

iołom

strona: 700

Rozd: 3. Koloffan.

700.

- 1: iołom fłużáca/ pewnieć y oná miedzy báłwochwálftwá byłą po=
- 2: liczona/ y od Apoftoła Piotrá w íámym Symonie potępioná.
- 3: Opifuie ie tákze [Irenæus lib: 1.cap: 20.](#) y [Epiphanius in hærefi Si=](#)
- 4: [monis.](#) Y o tym kácerftwie ábo czárnoksięźtwie/ ktore ánióły
- 5: miáfto Bogá y Chriřtuřá chwaliło/ y ofiáry im czyniło: wykłá=
- 6: dáią to mieyfce wŕzyřcy Doktorowie: á miánowicie Chryfořtom
- 7: swięty homil: 7. [in epist: ad Col.](#) Oekumenius y Theophiláktus/

- 8: Hieronym/ Háymo/ y Theodoretus. [Vide Bellarm.](#)
- 9: **Nie dotykaycie się.**) Dármo y tego mieylcá hæretycy náprzećiw
- 10: poftom kościelnym y potráwom w pofty zákazánym náciągáią. *(marg)* **Pofty.** (–)
- 11: Gdyż iálna rzecz że to Páweł przećiw fáłszywym Apoftołom ży=
- 12: duiącym mowi/ ktorzy chćieli poddác Chrześćijány pod ceremo=
- 13: nie ftárego zakonu (áby się nie dotykáli martwych zwierząt/ áby
- 14: nie iedli potraw od Moyzełzá zákazánym) ktorým Chrześćijanie
- 15: więcey nie podlegli.

rozdział: 3

16: **ROZDZIAŁ III.**

- 17: 1 Vczy Chrześćijánfkich obyczáiw; áby zwlokłzy z siebie ftá=
- 18: rego człowieká/ y z íspráwami iego/ ktore wylicza. 10 Oblekli się
- 19: w nowego: w ktorým nie máłz rozności narodow y ftanow. 12 Y
- 20: zdobili się cnotámi. 16 Y rozlicznemi ípofohy chwalili Páná
- 21: Bogá. 17 Włzytko do niego ściągáiąc/ y ná chwałę iego obra=
- 22: cáiąc. 18 Vczy potym/ iáko się máią íspráwowác żony y mężo=
- 23: wie/ dzieći y oycowie/ łudzy y pánowie. *(marg)* **Záčz: 257.**

Lekcyja w wielką Sobotę. (–)

werset: 1

- 24: **I**Elizeście tedy powstáli z Chrístufem! zwié=*(marg)* **1 L. G. S.** (–)
- 25: rzchnich rzeczy ízukaycie: gdzie Chrístus ieft
- 26: ná práwicy Bożey ísiedzący.

werset: 2 O te się ftá=

- 27: raycie/ ktore są wzgorę; nie ktore są ná ziemi.

werset: 3 Abo=

- 28: wiemeście vmárli: y żywot wáłz íkryty ieft z Chri=
- 29: ítufem w Bogu.

werset: 4 *(marg)* * **A. N. L. G. S.Bo gdy.12 L.** (–) * Gdy się Chrístus żywot " wáłz' *(marg)*

" **náfz.G.** (–)

30: okaże: tedy y wy z nim okażecie się w chwale. *

werset: 5

31: Vmartwiaycież tedy członki wáże ktore są

32: ná ziemi/ porubstwo/ nieczytotę/ wżeteczeństwo/

33: złą požądliwość/ y łakomstwo/ ktore iest bálwochwál

34: łtwem.

werset: 6 dla ktorych przychodzi gniew Boży ná fy=

35: ny " niewierne'.

(marg) " **ábo nieposłufsne.G.** (-)

werset: 7 w ktorychecie się y wy niekiedy o=

36: bieráli/ gdyście żyli w nich.

werset: 8 Lecz teraz odłóżcie

Tttt 3

y wy

strona: 701

701.

Lištu do Rozd: 5.

1: y wy to wżytko: gniew/ popędliwość/ złość/ bluźnier

2: łtwo/ łzkárádą mowę z vlt wálznych.

werset: 9 Nie kłámay=

3: cie iedni * drugim: zwłokzy z siebie łtárego człowie=(marg) * **przećiw.G.** (-)

4: ká z vczynkámí iego/

werset: 10 á obłokzy nowego tego ktory

5: się odnawia w znáomości/ podług wyobráżenia te=

6: go ktory go łtworzył.

werset: 11 Gdzie nie máłz * Pogániná y (marg) * **męłsczynny y niewiáfty.N. L.** (-)

7: Zydá/ obrzezánia y nieobrzezki/ **człowieká** obcego y Tá=

8: tárzyná/ niewolniká y wolnego: ále wżytko/ y we

9: włzech Chríftus.

(marg) **Zácz: 258.**

█ **Lekcyá w piątą Niedzielę po trzech Krolách** (-)

werset: 12

10: Przyobleczcież się tedy (iako wybrani Boży/

11: święci/ y wmiłowani) we wnętrzości miłofierdzia/

12: w dobrotliwość/ w pokorę/ w cichość/ w cierpli=

13: wość/

werset: 13 iedni drugich znożąc: y odpuszczając sobie

14: iefliby kto miał fkarę przeciw komu. iako też " Pan' (*marg*) " **Chriftus.G.** (-)

15: odpuścił wam; także y wy.

werset: 14 A nád to wżytko/ - miey

16: cie' miłość/ ktora ieft związką dofkonłości.(*marg*) **1. L. G. S.** (-)

werset: 15 A po=

17: koy " Chriftufow' niech przewyżża w fercách wáfzych/(*marg*) " **Boży.G.** (-)

18: ku ktoremu też wezwani iefteście w iednym cieie: á

19: wdzięczni bądźcie.

werset: 16 Słowo Chriftufowe niechay

20: mieżka w was obficie/ z wżeláką mądrością/ náu=

21: czając y łami siebie nápominając/ przez Píálmy/ y

22: pieśni/ y śpiewania duchowne/ w łáfce śpiewając " w

23: fercách wáfzych Bogu'.

(*marg*) " **w fercu wáfsym Panu.G.**

: **Zącz: 259.** (-)

werset: 17

24: Wżytko cokolwiek czynicie mową ábo vczyn=

25: kiem/ wżytko w imię Pána Iefuła Chriftuła */ dżię=(*marg*) * **czynicie.9 L. S.** (-)

26: kuiąc Bogu y Oycu przezeń. *

werset: 18

27: Zony bądźcie poddane mężom/ iako przystoi/ w

28: Pánu.

werset: 19 Mężowie/ miłuyćie żony *: á nie bądźcie(*marg*) * **wáfse.L. S.** (-)

29: gorzkimi przeciwko nim.

werset: 20] Dziaćki/ poślufzne bądź=

30: ćie roćzićom we wśyćkim. ábowiem fię to podoba

31: ˘ w' Pánu.(*marg*) ˘ **N. L.** (-)

werset: 21] Oycowie/ " nie pobudzayćie ku gnie=

32: wu' dzieći wálzych: áby fercá nie tráćili.(*marg*) " **nie draźnićie, nie obrufsayćie.** (-)

werset: 22] Słudzy/

33: bądźćie poślufzni we wśyćkim pánom wedle ćiała/

34: nie słuźąc ná oko/ iákoby ludźiom fię podobáiąc/ ále

w łczero=

strona: 702

Rozd: 4. Koloffan.

702.

1: w łczeroćci fercá/ Bogá fię boiąć.

werset: 23] * Cokolwiek (*marg*) * **A. C.** (-)

2: czynićie/ z dułze czynićie iáko Pánu/ á nie ludźiam:

werset: 24]

3: wiedzác iż od Pána weźmiećie odpłátę dziedzić=

4: twá. * Pánu Chriřćufowi " słuźćie'.(*marg*) * **Abowiem.G.**

: " **słuźćie.G.** (-)

werset: 25] Bo ten co krzy=

5: wdę czyni/ odniećie to co vkrzywdził: á nie máłz

6: względu ná ołoby ˘ v Bogá'.

(*marg*) ˘ **2 L. G. S.** (-)

7: **A oblokfsy nowego.**) Z tego mieyćcá obaczyć możemy/ iż łprá=

8: wiedzliwość náłzá w Chriřćuřie iełt rzecz iftotnie w nas będąća/ y

9: ná dułzy náłzey trwáiąća/ y zdobiąća onę: á nie łámo przycytá=

10: nie łpráwiedzliwoćci Chriřćufowey/ ábo łámo zákryćie grzechow y

11: niepráwoćci náłzych: ktore fáłełźnie twierdzą hæretycy/ żeby miá=

12: ły w nas trwác y zołtáwác/ teź y po krzćie/ y po pokućie/ y zówłze

13: pokifmy żywi. Czytay Auguftyńá de peccat: merit: et remif:

14: lib: 2. cap: 7. et cont: Iulia: lib: 6. cap: 7.(marg) **Spráwiedliwość iftotna, á nie poczytána.** (-)

rozdział: 4

15: ROZDZIAŁ IIII.

16: 2 Chce áby fię zań modlili/ 5 Y oftroźnie fię z niewiernymi ob=

17: chodzili. 7 Y pošyła im te ktorzyby im oznaymili co fię z nim

18: dzieie. 10 Pozdrawia ich od wielu. 16 Chcąc áby ten list mieli

19: z Láodyczány fpolny.

werset: 1

20: **P**Anowie/ co fpráwiedliwego y fłuźnego ieft/

21: oddawayćie fługom: wiedząc że y wy ma=

22: ćie Páná w niebie.

(marg) **Záčz: 260** (-)

werset: 2

23: W modlitwie trwayćie: czuyni będąc ná niey

24: z dźiękowánim.

werset: 3 modląc fię fpołecznie y zá nas/ áby

25: nam Bog otvorzył drzwi mowy ku opowiedánium tá=

26: iemnice Chriřtuřowey (dla ktorey teź ieftem zwią=

27: zány)

werset: 4 ábych ią oznaymiał mowiąc iáko ieft potrze=

28: bá.

werset: 5 Mądrze fię obchodźćie z obcymi: czás odku=

29: puiąc.

werset: 6 Mowá wářzá niech záfwrze będzie przyięmna/

30: řolą okrařzona: ábyřćie wiedźieli iáko maćie káźde^{mv}

31: z ofobná odpowiedźieć.

werset: 7 Co fię zemną dzieie/ wŕzyt=

32: ko wam oznaymi Tychikus namilŕzy brát/ y wierny

33: ŕługá/ y towarzyŕz w Pánu:

werset: 8 ktoregom poŕłał do

34: was dla tego áby fię wywiedział co fię dzieie z wámi/

y poćie=

strona: 703

703.

Liŕtu do Koloffan. Rozd: 4.

1: y poćiefzył ŕercá wáŕze/

werset: 10 z Onezymem namilŕzym

2: á wiernym brátem/ ktory ieŕt z was. * Wŕzytko wam(*marg*) * **ktorzyN. L.** (-)

3: oznaymiá co fię tu dzieie.

(*marg*) **Zácz: 261.** (-)

werset: 10

4: Pozdrawia was Aryŕtárchus ktory ieŕt ze mná

5: w poimániu/ y Márek brátanek Bárnábáŕzow (o

6: ktorym wŕzieliŕcie roŕkazánie. Ieŕliby przyŕzedł do

7: was przyimićie go)

werset: 11 y Ieŕus ktorego zowá Iuŕtem:

8: ktorzy ŕá z obrzezánia. Ci ŕámi ŕá pomocnicy moi

9: w kroleŕtwie Boŕzym: ktorzy mnie byli poćiechá.

werset: 12

10: Pozdrawia was Epáŕrás ktory z was ieŕt/ ŕługá

11: Chriŕtuŕá Ieŕuŕá/ záwŕze prácuiać zá was w modli=

12: twách/ abyŕcie ŕtali doŕkonáŕnymi y peŕnymi we wŕze=

13: ŕákiey woli Boŕzey.

werset: 13 Bo ieŕtem mu ŕwiádkiem/ że

14: ma wielkie ŕtáránie o was/ y o tych ktorzy ŕá w Láo=

15: dycei/ y ktorzy w Hierápolu.

werset: 14 Pozdrawia was

16: Lukafz lekarz miły/ y Demás.

werset: 15 Pozdrowcie brá=

17: cią ktorzy fą w Láodyceiey: y Nimpháfá/ y zgromá=

18: dzenie ktore ieft w domu iego.

werset: 16 A gdy v was prze=

19: czytan będzie **ten** list/ Íprawcie **to** áby też czytány był

20: w kościele Láodyceńskim: á iżbyście wy też przeczy=

21: táli ten ktory ieft Láodyceyfki.

werset: 17 A powiedzcie Ar=

22: chipowi; Dogląday posługowania ktoreś wziął w

23: Pánu/ ábyś ie wypełniał.

werset: 18 Pozdrowienie/ ręką mo=

24: ią Páwłową. Pamiętaycie ná więzienie moje. Lá=

25: Íká * z wámi. Amen.(*marg*) * **Páná nášego Iefu Chrifτά, N L (-)**

26: **Do Koloffánow pifany był z Rzymu przez Tychiká y Onezymá. G**

Argument listu 1. do Theffáloniczán.

27: **T**heffáloniczánie/ bylić miefzczánie głównego miáftá Máce=

28: dońskiego Theffáloniki. Ci fałszywych Apoftólow do siebie

29: nie przypuścili/ ále owfzem Ítáteczni będąc w wierze/ przefládowá=

30: nia dla niey mężnie wytrzymáli. Przetoż do nich Páweł í. ten cie=

31: Ízący list pífe/ wefeląc íię z wiary y Ítáteczności ich: y nápominá=

32: iąc áby w nich postępowáli/ o zmartwychwftaniu y o przyścíu też

33: Páná Chriftułowym/ ku ich potwierdzeniu/ nieco przypomina.

List Pá=

ksiega: 1.Thess

strona: 704

2: DO THESSALONI-

3: CZAN PIERWSZY.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 Tefsáloniczány záleca/ dziékując Bogu/ iż wiárę raz przyię=
6: tą záchowáli. 6 Stawfzy fię násládowncámi Páwłowymi y Pán=
7: fki. 7 Y wzorem wfzytkim wiernym. 9 Okázuiąc iáwnie iá=
8: ki pózytek v nich vczyniło Páwłowe kázanie. (marg) **Zácz: 262.** (–)

werset: 1

- 9: **P**Aweł y Sylwan y Tymotheufz
10: kościołowi Tefsálonickiemu w Bogu
11: Oycu/ y w Pánie Iefušie Chriftušie.
12: Láfká wam y pokoy *.

(marg) * **od Bogá Oycá násego, y Páná Iefufá Chrifufá.3 L. K. G.**

Lekcyá w fzoftą Niedzielę po trzech Krolách. (–)

werset: 2

- 13: Dziękujemy Bogu záwŹe zá was wfzytkie: wfpo=
14: mináiąc was w modlitwách náfzych bez przetán=
15: ku:

werset: 3 wfpomínáiąc vczynność wiáry wáfzey/ y pra=

- 16: cę/ y miłóść/ y " ćierpliwość nádzieie' w Pánie ná=(marg) " **ábo, ćierpliwą nádzieię.**
Hebr. (–)

- 17: fzym Iefušie Chriftušie/ przed Bogiem y Oycem ná=
18: fzym:

werset: 4 Wiedzác brácia vmiłowáni od Bogá/ o wy=

- 19: brániu wáfzym:

werset: 5 gdyž Ewángelia náfzá nie była v

- 20: was tylko w mowie/ ále **tež** y w mocy/ y w Duchu

21: świętym/ y " w zupełności wielkiej': iáko wiecie iá=(*marg*) " **w zupełnym vpewnieniu.**

(-)

22: kiemiśmy byli między wami dla was.

(*marg*) **Zącz: 263.** (-)

werset: 6

23: A wy stáliście się násládowncami nászymi/ y

24: Pánfkimi: przyjąwszy słowo w wielkim wciśnieniu/

25: z wefelem Duchá świętego:

werset: 7 | ták iżeście się * stáli (*marg*) * **wy.G.** (-)

26: wzorem wżytkim wierzącym w Mácedoniy y w

27: Acháiey.

werset: 8 | Abowiem od was zábrzmiáło słowo Pán=

28: fkie: nie tylko w Mácedoniy y w Acháiey/ ále się **tez**

29: rozefzła ná wżelkim mieyfcu/ wiára wáżza ktora ieft

30: ku Bogu: ták iż też nam nie trzeba nic mowić.

werset: 9 | Bo

Vvvv

lámiz

strona: 705

705.

Líftu pierwszego Rozd: 2.

1: lámiz o nas opowiedáią iákowyśmy przystęp do

2: was mieli: y iákoście się náwroćili do Bogá od bál=

3: wanow/ ábyście służyli Bogu żywemu y prawdzi=

4: wemu/

werset: 10 | y oczekiwáli Syná iego z niebios (ktorego

5: wzbudził z martwych) Iefulá/ ktory nas wybáwił

6: od gniewu przyśzłego. *

7: **Násládowncami nászymi y Pánfkimi.**) Násládujący świętych/ y

8: Christá Páná násládują. Y toć nálládownanie rozmaitych świę=

9: tych było **początkie^m** zakonow rozlicznych w kościele: ktore iednak

10: wŷzytkie ciągną ku doŷkonálzemu nálládowánium Páná náŷzego. *(marg)* **Zakony.** (-)

rozdział: 2

11: **ROZDZIAŁ II.**

12: 1 Vkázuie/ iáko fię ŷzczerze obchodzi w opowiedánium im Ewán=

13: geliey. 13 Dziękuiąc Bogu/ iz przyięte ŷłowo Boże pilnie zácho=

14: wáli. 14 Cierpiąc wiele od przyrodných/ iáko koŷcioły w Iud=

15: ŷkiey ziemi od Zydow. 15 Ktorzy iáko Chriŷtuŷá/ ták y wŷzyŷtkie

16: wierne przeŷláduią. 17 Pokázuie teŷ chęć ŷwoię vprzeymą prze=

17: ćiwko im. *(marg)* **Záčz: 264.** (-)

werset: 1

18: **A** Bowiem íami wiećie bráćia/ iz nie prozne

19: było przyŷćie náŷze do was:

werset: 2 íale przedtym v=

20: ćierpiawŷzy y zelzeni będąc w Philipowie/

21: (iáko wiećie) ŷmieleŷmy **iednák** ŷobie poczęli w Bogu

22: náŷzym/ przepowiadáiąc v was Ewángelią Boŷą

23: z wielkim " ítáránim'.

(marg) " **boiowánim.G.** (-)

werset: 3 A bowiem nápominánie ná=

24: ŷze nie **było** z oŷzukánia/ áni z nieczyŷtoćci/ áni w zdrá=

25: dzie:

werset: 4 íale iákoŷmy doŷwiádczeni byli od Bogá/ że=

26: by nam była zwierzona Ewángelia/ ták mowiemy:

27: nie iáko fię ludziom podobáiąc/ ále Bogu/ ktory do=

28: ŷwiadcza ŷerc náŷzych.

werset: 5 A bowiem nigdyŷmy nie by=

29: li **doznáni** w powieŷci pochlebney/ iáko wiećie: áni w

30: podeyŷrzeniu łákomŷtwá/ Bog ŷwiádek ieŷt:

werset: 6 íani

31: Ízukáiąc chwały od ludzi/ áni od was/ áni od infzych.

werset: 7

32: Mogąc być - wam' obciążliwi iáko Apóstołowie(*marg*) -4 L. G. S. (-)

33: Chriřtuřowi: ále sřtáliřmy fię " málutkimi' miedzy(*marg*) " **ćichemi.2 L. G. S.** (-)

wámi/

strona: 706

Rozd: 2. do

706.

Theřřáloniczan.

1: wami/ iákoby mámká " ogrzewáiąc' dźiatki řwoie:(*marg*) " **wychowuiąc.** (-)

werset: 8

2: Ták was polubiřly/ żądáliřmy wam vřczyć nie

3: tylko Ewángeliey Bożey/ ále też y duřz nářych: dla

4: tego iżeřcie nam miřymi byli.

(*marg*) **Záč: 265.** (-)

werset: 9

5: Abowiem pámiętaćie bráćia pracą nářę y tru=

6: dzenie: **gdyř** w nocy y we dnie robiąc/ ábyřmy řa=

7: dnego z was nie obciążyli/ przepowiedáliřmy v was

8: Ewángelią Bożą.

werset: 10 Wyřcie řwiádkámi y Bog/

9: iáko řwiętoqliwie/ y řpráwiedqliwie y bez nágánie=

10: nia byliřmy " miedzy wámi' ktorzyřcie vwierzyli.(*marg*) " **wł: wam.** (-)

werset: 11

11: Iákoř wiećie iřelřmy kářdego z was (iáko oćiec

12: dźiatki řwoie)

werset: 12 nápomináli y ćieřzyli/ y ořwiadczá=

13: li fię ábyřcie pořępowáli przyřtoynie w Bogu/ kto=

14: ry was wezwał do řwego kroleřtwá y chwały.

(*marg*) **Lekcia w dzień S. Męczennikow Cyriáká/ Lárgá/ y Smárágdá.** (-)

werset: 13

- 15: Dla tego y my dziękujemy Bogu bez przetán=
16: ku/ iż **wy** przyjąwłzy słowo Boże ktoreście słyfzeli od
17: nas/ przyięłście 'ie' nie iáko słowo ludzkie/ ále (iá=(*marg*) **5 L. G.** (-)
18: ko iest prawdziwie) słowo Bogá " ktory' (práwuie w(*marg*) " **ábo, ktore.G.** (-)
19: was ktorzyście vwierzyli.

(*marg*) **Zácz: 266** (-)

werset: 14

- 20: Abowiem wy brácia stáliście fię násládowncá=
21: mi kościołow Bożych ktore są w Iudfkiey ziemi/ w
22: Chriftuście Iefuście: iżeście y wy toż ćierpieli od na=
23: rodu fwego/ iáko y oni od Zydow.

werset: 15] ktorzy y Páná

- 24: Iefufá zábili y * Proroki/ y nas prześládownáli/ y (*marg*) * **włafne.G.** (-)
25: Bogu fię nie podobáią/ y wlytzym ludziom są prze=
26: ćiwni:

werset: 16] broniąc nam żebyfmy nie mowili Pogánom

- 27: iżby byli zbáwieni: áby záfwe wypełniáli grzechy
28: fwe. ábowiem ná nie " przyzedł' gniew - Boży' áz do(*marg*) " **vpředził.L.**
: **G.** (-)
29: końcá. *

werset: 17

- 30: A my brácia będąc ósierociálymi bez was twa=
31: rzą/ nie sercem/ ná krotki czás: vprzeymiefmy fię stá=
32: ráli widzieć oblicze wáfze z wielką chucią.

werset: 18]" Abo=

- 33: wiemefmy' chćieli przyść do was (zwłáfzczá ia Pá=(*marg*) " **Przetofmy.G.** (-)
34: weł) y raz y drugi: ále przekázil nam fzátan.

werset: 19] Abo=

strona: 707

707.

Lištu pierwszego Rozd: 3.

- 1: wiem koraż ieft nádzieiá nászá/ ábo wesele/ ábo ko=
2: roná przechwalánia? Izali nie * wy przed Pánem ná=(*marg*) * **y.G.** (-)
3: szym Iefufem Chrifufem ieftescie w przyfzcie iego?

(*marg*) **Zácz: 267** (-)

werset: 20

- 4: Abowiem wy ieftescie chwałá nászá y wesele.

5: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 6: **Słowo Boże.**) Tu fię náuczyć mogą odfzczepieńcy/ iz nie to fámo
7: ieft słowo Boże/ co w Bibliey ieft nápiáno. Ponieważ wfzytkie
8: kazánia Páwła S. ktore miał do nich pierwey niżli ten list pífał/
9: były słowem Bożym.(*marg*) **Słowo Boże nie pífáne.** (-)
10: **Nádzieiá náfsá.**) Iefliż oto Páweł vcnie fwe zowie nádzieiá
11: fwą/ weselem fwym/ y koroná chwały: Czemuż hæretycy zá złe
12: máiá Kátholikom/ iz Pánnę náświętfzú y inne święte/ nádzieiá
13: fwą zowú/ dla ofobliwey vfności ktorú w ich zaślugách y przyczy=
14: nách máiá.(*marg*) **Pánná Mária nádzieiá náfsá.** (-)

rozdział: 3

15: ROZDZIAŁ III.

- 16: 1 Boiác fię áby dla fwego vtrapienia nie odstápiłi od wiáry/
17: pošlal do nich Tymotheufzá/ żeby ie vtwierdził. 6 Ktory gdy
18: fię wrocił/ dziękuie Bogu iz w wierze y w miłości mocnie trwá=
19: li. 10 Vkázuiać iáko ich prágnie náwiedzić/ áby dołożył czego/
20: wierze ich nie doftawa.

werset: 1

- 21: **P** Rzetoż nie mogác fię więcey wftrzymáć/
22: vpodobáło fię nam ábyfmy fámi zoftáli w A=

23: theniech:

werset: 2] á poślálifmy Tymotheufzá brá=

24: tá náfzego/ y fługę Bożego * w Ewángeliey Chriftu=(*marg*) * **y pomocniká náfsego.G.**
(-)

25: fowey/ áby was potwierdził y náfominał z ftrony

26: wiáry wáfzey:

werset: 3] áby żaden fobą nie trwożył w tych

27: wćifkách: ábowiem fámie wiećie/ żefmy ná to poftá=

28: wieni.

werset: 4] Bo też gdyfmy byli v was/ opowiedáfifmy

29: wam żefmy mieli ćierpieć wćifńnienie/ iákoż fię ták

30: sftáło/ y wiećie **to**.

werset: 5] Dla tego y ia nie mogąc fię wię=

31: cej wftzymáć/ poślátem ábym fię dowiedźiał o wie=

32: rze wáfzey/ by was fnać nie fkuśił ten co kuśi/ á żeby

33: nie była dáremna práca náfzá.

werset: 6] Lecz teraz gdy Ty=

34: motheufz od was przyfzedł do nas/ y oznaymił nam

wiárę

strona: 708

Rozd: 3. do
Theffáloniczan.

1: wiárę y miłość wáfzę/ á iż nas maćie w dobrej pá=

2: mięći záfwe/ żądáiąc nas widzieć/ iáko y my was:

werset: 7]

3: Dla tegoż bráćia ieftefmy poćiefzeni/ z was/ w káz=

4: dey doległóći y vtrapieniu náfzym przez wiárę wá=

5: fzę:

werset: 8] boć teraz żywiemy/ iefli wy ftoićie w Pánu.

(*marg*) **Zącz: 268** (-)

werset: 9

6: Abowiem ktoráż dzięki możemy oddać Bogu

7: zá was/ z wízelkiego wefela ktorým fię wefelimy dla

8: was przed Bogiem nálezym?

werset: 10 w nocy y we dnie bá=

9: rzo pilno profząc ábyfmy was oglądáli/ y dopełnili

10: czego nie doftáie wierze wálezey.

werset: 11 Lecz sam Bog y

11: Oćiec nález/ y Pan nález Iefus Chriftus niech ípráwi

12: drogę nálezę do was.

werset: 12 A Pan niechay was pomnoży/

13: y " obfitemi vczyni miłością' * iednego ku drugiemu/ y(*marg*) " **obfitą vczyni miłość.L.**

: * **wáleząN. L. S.** (-)

14: ku wálezym: iáko y my **ieftefmy** ku wam:

werset: 13 áby fercá

15: wález nienágánione vtwierdził/ w świętobliwości/

16: przed Bogiem y Oycem nálezym/ w przyłzcie Páná ná

17: fzego Iefu Chriftá ze wálezymi świętymi iego. Am^{en}.

rozdział: 4

18: ROZDZIAŁ III.

19: 1 Nápomina áby przykazánia ktore im podał/ záchowáli.

20: 3 Wítrzymawáiąc fię od wízeteczeńtwa. 9 Y miłuiąc fię ípołe=

21: cznie. 11 Y robiąc rękómá/ áby wípomożenia od inóznych nie po=

22: trzebowáli. 13 Vczy ípofobu nálezego zmartwychwítánia/ áby

23: fię zbytnie nie fmućili dla tych ktorzy vmieraią. (*marg*) **Zącz: 269**

: **Lekcja w wtórą Niedzielę Poftu.** (-)

werset: 1

- 24: **N** Aofátetek tedy bráčia/ prošimy was y nápo=
25: minamy przez Páná Iefufá/ áby iákoście
26: wzięli od nas/ iáko fię maćie fprawowác/ y
27: Bogu fię podobác/ " iákoż fię y fprawuiećie' ábyście (marg) " **ták, ábyście fię też fprawowáli.N. L. K. (-)**
28: fię tym dofskonáley fprawowáli.

(marg) **A Græckie poſpolite y S. te słowá opuſzczáią. (-)**

- werset: 2] Bo wiećie ktore
29: rofkazánia " dałem' wam przez Páná Iefufá.(marg) " **dálifmy2 L. K. G. S. (-)**

- werset: 3] Abo=
30: wiem tác ieft wola Boża/ poſwięcenie wáfze: że=
31: byście fię powſciągáli od porubſtwá/

- werset: 4] áby vmiál
32: káždy z was naczynie fwe chowác w ſwiątobliwo=
33: ſći y vczćiwoſći:

werset: 5] nie w popędliwoſći żądze/ iáko

Vvvv 3

y Pogá=

strona: 709

709. Liſtu pierwſzego Rozd: 4.

- 1: y Pogáni ktorzy nie znáią Bogá/

- werset: 6] á żeby kto nie
2: podchodził/ áni oſzukiwał w fprawie brátá fwego:
3: ábowiem fię Pan mſći wſzytkiego tego/ iákoſmy
4: wam **y** przedtym powiedáli/ y oſwiadczáli.

- werset: 7] Boć
5: nas Bog nie wezwał ku nieczyfćoſći: ále ku po=
6: ſwięceni. *

- werset: 8]
7: A przeto który ` to' odrzuca/ nie odrzućać czło=(marg) **2 L. G. (-)**

8: wiekǎ/ ále Bogá/ ktory też w nas dał Duchá fwego

9: **świętęgo** [!] .

werset: 9] A o bráterfkicy miłości nie potrzebá á=

10: byfmy wam piǎli: ábowiem wy fámi od Bogá ie=

11: fteście náuczeni ábyście iedni drugie miłowáli.

werset: 10] Bo

12: też to czynicie ku wǎzytkicy bráciey **ktorzy fá** we wǎzyt=

13: kicy Mácedonicy. Lecz was prósimy brácia/ iżby=

14: ście wiécy obfitowáli:

werset: 11] y vprzeymie fię ftáráli á=

15: byście fpokoinymi byli/ á káždy fwey fprawy pilno=

16: wáli/ y rękámi fwemi * robili/ iákořmy wam nákazá=(*marg*) * **włáfnymi.G.** (-)

17: li:

werset: 12] á iżbyście fię z obcemi vczćiwie obchodzili: " á

18: niczyiegoż nie potrzebowáli'.

(*marg*) " **ábo, á nic cudzego nie prágnęli.** (-) (*marg*) **Záčz: 270**

⌚ **Lekcyá ná Mřzey Zaduřzney.** (-)

werset: 13]

19: Lecz niehcemy brácia ábyście wiedzieć nie mie=

20: li o tych ktorzy záfnęli/ iżbyście fię nie řmućili/ iáko

21: y drudzy ktorzy nádzieie nie máią.

werset: 14] Abowiem iefli

22: wierzymy iż Iefus vmárł y zmartwychwřtał: ták

23: też Bog te ktorzy záfnęli przez Iefuřá przyprowadzi

24: z nim.

werset: 15] Abowiem to wam powiedamy w řłowie

25: Páńřkim/ iż my żywiący/ ktorzy pozofťániemy " w

26: przyřłcie' Páńřkie nie vprzedzimy tych ktorzy záfnęli.(*marg*) " **ná ono przyřłcie.6 L.**

G. (-)

werset: 16

27: Gdyż sam Pan " z okrzykiem' - y' z głosem Archán=(*marg*) " **z rozkazánim.**

: **G. (-)**

28: ielŝkim y z trąbą Bożą sftąpi z niebá: á pomárli w

29: Chriŝtuŝie/ powŝtáną pierwey.

werset: 17 Potym my żywi/

30: ktorzy pozostániemy: pochwyceni będziemy poŝpołu

31: z nimi w obłokách/ ábyŝmy fię " z Chriŝtuŝem' potkáli(*marg*) " **z Pánem.4 L. G. S. (-)**

32: ná powietrzu/ á ták záwŝze z Pánem będziemy.

werset: 18 A

33: przetoż ćielŝcie fię ŝpołem tymi ŝłowy. *

Náuki

strona: 710

Rozd: 5. do

710.

Theŝŝáloniczan.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Nie odrzuca człowieká ále Bogá.**) Kto gárdzi koŝciołem y po=

3: rządzeni páŝterzámí iego/ y náuką ich ábo przykazánim: ten

4: nie mniey grzeŝzy/ iáko gdyby łámeŝo Bogá przykazánia wzgár=

5: dził. Bo łą od Duchá S. a nie zŝoła ludzkie przykazánia. Prze=

6: toż ták Bog do Sámuelá mowił: Nie ćiebieć wzgárdzili/ ále

7: mnie/ ábych nie krolował nád nimi.(*marg*) **Gárdzący koŝciołem, y Bogiem gárdzi. (-)**

8: **O tych ktorzy zánęli.**) Niektorzy hæretycy niebácznie twierdzi=

9: li z tego mieyŝcá/ żeby duŝe ludzkie ŝpály áż do dnia łądne⁸⁰. Gdyż

10: fię to zánienie o łámych tylko ćiálách/ á nie o duŝách rozumie.(*marg*) **Duŝe nie ŝpią.**

(-)

rozdział: 5

11: ROZDZIAŁ V.

12: 1 Przypomina/ iż dzień Páńŝki przydzie nieŝpodziewány/ iáko

- 13: złodziey w nocy. 4 Ktory ich iednák niegotowymi nie záftanie:
14: gdyż fię nań závłze gotuią. 6 Do czego ich też nápomina. 12 Zá=
15: leca im posłufzeństwo przeciw przełożonym. 14 Vczy iáko fię máią
16: záchować iedni ku drugim/ y ku Pánu Bogu. 23 Modli fię zá
17: nimi. 24 Y proši áby fię też oni zań modlili. (marg) **Záčz: 271.** (-)

werset: 1

- 18: **A** O czásiech y o chwilách bráčia/ nie potrebu=
19: iećie ábyfmy wam piáli.

werset: 2

- Abowiem fámi
20: doftátecznie wiećie/ iż dzień Páński/ ták przyi=
21: dzie/ iáko złodziey w nocy.

werset: 3

- bo gdy rzeką/ Pokoy y be
22: Ípieczeństwo: tedy nagłe zginienie przyidzie ná nie/
23: iáko bol **niewieście** " brzemienny' / á nie vćieką. (marg) " **rodzącey.1 L.** (-)

werset: 4

- Lecz
24: wy bráčia/ nie ielteście w cięmnosci: áby on dzień
25: was miał iáko złodziey záftać.

werset: 5

- ábowiem wlyzycy
26: wy/ ielteście fynowie swiatłosci/ y fynowie dnia: nie
27: ieltefmy nocy ani cięmnosci.

werset: 6

- Przeto tedy nie **fpimy** [!]
28: iáko y infzy: ále czuymy y bądźmy trzeźwimi.

werset: 7

- A=
29: bowiem ktorzy fpią/ w nocy fpią: á ktorzy fię vpiiá=
30: ią/ w nocy fię vpiiáią.

werset: 8

- Lecz my będąc * dniowi/ (marg) * **fynowie.G.** (-)
31: " ieltefmy' trzeźwi/ oblekly pancerz wiary y miło= (marg) " **bądźmy.G.** (-)
32: ści/ á przyłbicę nádzieie zbawienia.

werset: 9

33: Gdyż Bog nie poštawił nas ku gniewu/ ále ku

34: nábyciu zbáwienia przez Páná nášzego Iefu Chriřtá/

ktory

strona: 711

711.

Liftu pierwszego Rozd: 5.

werset: 10

1: ktory vmárł zá nas: ábyłmy/ chociaź czuiemy/ cho=

2: ćiaź łpimy/ łpołu z nim żyli.

werset: 11]Przetoź ćiefźcie fię łpo=

3: łecznie: y buduyćie ieden drugiego/ iáko teź czynićie.

werset: 12

4: A prořimy was brácia/ ábyćie poználi te ktorzy

5: prácią miedzy wámi/ y ktorzy łą przełozonymi wá=

6: łzymi w Pánu/ y nápomináią was:

werset: 13]izbyćie ie **fobie**

7: tym więcey ważyli w miłości prze ich robotę. po=

8: koy záchowayćie " z nimi'.

(marg) " **miedzy fobą.G.** (-) *(marg)* **Zącz: 273.**

: Lekcyá w Sobotę po pierwszey Niedzieli w Pořt. (-)

werset: 14

9: A prořimy was brácia/ karźcie nieřpokoyne/

10: ćiefźcie łękliwe/ znalzayćie niemocene/ ćierpliwymi

11: bąďźcie ku wřzytkim.

werset: 15]Pátrźcie áby kto złym zá

12: złe komu nie oddawał: ále ząwźdy dobrego nářlá=

13: duyćie/ **y** ku wám łpołecznie y ku wřzytkim.

werset: 16]Záw=

14: łze fię wefelćie.

werset: 17 Bez przestánku fię modlcie.

werset: 18

15: We wŹytkim dziekuycie. ábowiem tá iest wola

16: Boża przez ChriŹtuŹá IEŹuŹá ku wam wŹytkim.

werset: 19

17: Duchá nie gáŹcie.

werset: 20 Proroctw nie lekce waźcie.

werset: 21

18: A wŹytkiego " doŹwiadczaycie': dobrego fię trzy=(*marg*) " **doŹwiadczaiać.G.** (-)

19: maycie.

werset: 22 Od wŹelákiego podobieñtwa zŹoŹci fię

20: powŹciágaycie.

werset: 23 A Źam Bog pokoju niech was

21: " zupełnie' poŹwięci: áby cály duch wáŹ/ y duŹá y (*marg*) " **zupełnych.G.** (-)

22: ciálo bez nágánienia/ w przyŹŹciu Pána náŹzego Ie=

23: Źu ChriŹtá byŹo záchowane. *

werset: 24

24: Wiernyc iest ktory was wezwaŹ/ ktory teź v=

25: czyni *.

(*marg*) * **pewná nádzieię wáŹę.G.** (-)

werset: 25 Brácia modlcie fię zá nas.

werset: 26 Pozdrow=

26: cie brácia wŹytkę w pocałowaniu Źwiętych.

werset: 27 Po=

27: przyŹięgam was przez Paná/ áby ' ten' liŹt przeczy=(*marg*) **2 L.** (-)

28: tan byŹ wŹytkiey Źwiętey bráciey.

werset: 28 LáŹká Pána

29: náŹzego IeŹu ChriŹtá z wámi. Amen.

30: **Do TheŹŹáloniczán pierwŹŹy piŹány byŹ z Athen. G.**

31: **Wszystkiego doświadczajcie.**) Gdy mowi wszystko probujcie/

32: nie dajcie wolności tego probowania zgoła wszystkim ludziom/ kto

33: rzy łą w kościele: ale tylko tym którym doświadczać należy/ to(marg) **Doświadczać kto ma y czego.** (-)

ieft przeło=

strona: 712

Rozd: 5. do

712.

Theffaloniczan.

1: ieft przełożonym kościelnym. K temu nie mowi tu zgoła o wzy=

2: tkich prorocत्वách/ piśmách y náuках/ żeby znowu miały być pro=

3: bowane: ale tylko o nowych/ wątpliwych y podeyrzanych/ ktore

4: iefzce nie łą doświadczone. Lecz nauka ksiąg zakazanych nie ieft

5: wątpliwa/ ale iawnie zła y szkodliwa: bo iuz ieft spróbowana y

6: potępiona. Także z drugiey strony nie ieft wątpliwa nauka Kon=(marg) **Czego iuz probować nie potrzebá.** (-)

7: cyliow ábo Zborow kościelnych/ ale iawnie dobra y z Duchá S.

8: y przetoż Páweł S. odnoząc do kościołow dekret Zboru Ierozo=

9: limskiego/ nie mowił: Doświadczajcie/ ale roskázował on de=

10: kret zachować.

11: **Argument wtorego listu do Thef=**

12: **faloniczan.**

13: **I**Z Páweł/ iako pragnął/ do Theffaloniczan sam przyiachć

14: nie mogł/ przeto ten wtory list piźe do nich. A iż ie strážo=

15: no przyściem Páńkim ná łądu/ iakoby wnet być miało: pokazuie/

16: iż ácz dzień łądu Páńkiego pewnie będzie/ ná którym y oni fwą

17: zapłátę/ y przeládowce ich/ karanie odniofą: wżákże nie ták ry=

18: chło będzie/ y niepierwey áż Antychriřt przyidzie: o którym nieco

19: oznáymuiąc/ y proźząc áby fię zań modlili/ każe fię strzedz Chrze=

20: ściánow niefpokoynych/ y proznujących/ á darmo chleb iedzących. [grafika](#)

ksiega: 2.Thess

strona: 713

713.

Liść wtorego Rozd: 1.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO THESSALONI-

3: CZAN WTORY.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

5: 1 Dziękuję Bogu za wiarę y za cierpliwość Theŝŝáloniczánów

6: w przeŝládowníu. 5 Zá co im wieczná chwałę/ á przeŝládowní-

7: com pomŝtę w dzień łádný obiecuie. 11 Proŝząc áby godni byli

8: Boŝkiego powołánia. (*marg*) **Zácz: 274** (-)

werset: 1

9: **P**Aweł y Sylwan y Tymotheufz:

10: koŝciołowi Theŝŝálonickiemu w Bogu

11: Oycu náŝzym y w Pánie Ieŝuŝie Chriŝ-

12: ŝtuŝie.

werset: 2 Lálká wam y pokoy od Bo-

13: gá Oycá náŝzego y Páná Ieŝu Chriŝtá.

werset: 3 Bráčia/

14: powinniŝmy Bogu zówŝze dziękowác za was/ íako

15: ŝię godŝi/ íŝ ŝię bárzo pomnaŝa wiárá wálzá/ y obfi-

16: tuie miłóŝć káŝdego z was * przećiw drugim. (*marg*) * **wŝŝytkich.3 L. K. G. S.** (-)

werset: 4 ták

17: íŝ y my łámi przechwalamy ŝię z was w koŝćielech

18: Boŝych/ z cierpliwoŝci wálzey/ y wiáry we wŝzelkim

19: przeŝládowníu wálŝym y w wćifkách/ ktore odno-

20: ŝicie

werset: 5] ná pewne okazanie [práwiedliwe⁸⁰ fądu Bo=

21: żego/ ábyście byli godni poczytáni kroleftwá Bože=

22: go/ dla ktorego też cierpićie.

werset: 6] " iefli więc' [práwie=(*marg*) " **ábo, poniewafs.G.** (-)

23: dliwa ieft v Bogá żeby oddał " včíśnienie' tym kto=(*marg*) " **odplátę.N. L.** (-)

24: rzy was včífkáią:

werset: 7] á wam včíśnienie ćierpiącym

25: odpoczynienie z námi w obiáwieniu Páná Iefufá * (*marg*) * **Chriftufá.G.** (-)

26: z niebá z ánioły możności swoiey/

werset: 8] w płomieniu o=

27: gniłtym gdy będzie oddawał pomítę tym ktorzy Bo=

28: gá nie znáią/ y ktorzy nie fą poślufzni Ewángeliey

29: Páná náfzego Iefu Chriftá.

werset: 9] Ktorzy kaźni odniofą

30: zátráčenja wiecznego od obliczności Pánfkiey/ y od

chwały

strona: 714

Rozd: 2. do

714.

Theffáloniczan.

1: chwały mocy iego;

werset: 10] gdy przydzie áby był wviel=

2: bion w świętych swoich/ y dziwnym fię pokazał we

3: wżytkich ktorzy wierzili/(*marg*) **Zácz: 275.** (-)

4: (Iż wiárá ieft daná świádectwu náfzemu v was)

5: w on dzień.

werset: 11] Dla czego też modlimy fię záfwiże zá

6: was: áby was Bog náfz vczynił godnymi wezwánia/

7: y wypełnił wżytko vpodobánie dobrotliwości */ y(*marg*) * **fwoiey.N. L.** (-)

8: [práwę wiáry z mocą/

werset: 12 aby było rozśławione imię

9: Páná nášzego Iefu Chrifá w was/ á wy w nim po=

10: dług łáski Bogá nášzego/ y Páná Iefu Chrifá.

11: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

12: **Abyście byli godni.**) Obáč/ iż przez státeczne á mężne znoślenie

13: vtrapienia dla Chriftuá/ stáią się ludzie godni korony krole=

14: stwá niebieskiego/ którą záługuią. Pátrž **Luk: 20. 35.(marg)** **Ludzie bywáią niebá godni.** (-)

15: **Aby był wwiebion w świętych swoich.**) Iáko to nic nie wymuie

16: czci Páná Chriftuowey/ y owfzem ią wielbi/ że ie sam Pan Bog

17: czci y w nich się wielebnym pokázuie: Ták też y to że ie kościół

18: czci y sławi/ iest ku wietřzey czci y sławie Páná Chriftuowey.(marg) **Bog bywa wwiebion w świętych.** (-)

rozdział: 2

19: **ROZDZIAŁ II.**

20: 1 O dniu Pánłkim/ przeřtręga ich áby zwodźcom nie wierzy=

21: li. 3 Pokázuiąc iż pierwey ma przyść Antychriřt/ 9 który będzie

22: czynił rozmaíte cudá/ lecz fałszywe: ktorymi będą zwiedzeni ci

23: ktorzy máią być potępieni. 13 Dziękuie Bogu zá wybránie y

24: wiárę Theřfáloniczán. 15 Każe im chowác trádicye y náuki/ ták

25: ná piśmie/ iáko y bez piřmá podáne. 16 Y proři Bogá o ich po=

26: ćielzenie y vtwierdzenie. (marg) **Záčz: 276** (-)

werset: 1

27: **A** Prořimy was bráćia przez przyřćie Páná ná=

28: řzego Iefu Chrifá/ y nášze zgromádenie ku

29: niemu:

werset: 2 abyście się nie łatwie dáli vnořić od

30: rozumu wářzego/ áni řtrářzyć/ áni przez duchá/ áni

31: przez powieřć/ áni przez liřt iáko by od nas ř pořlá=

32: ny'/ żeby iuz nádeyć miał dzień " Páński'.(marg) **1 L. G. S.**

: " **Chriftufow.G.** (-)

werset: 3] Niech

33: was nikt nie zwodzi żadnym sposobem. ábowiem

Xxxx 2

nie przyi=

strona: 715

715.

Lištu wtorego Rozd: 2.

1: **nie przyidzie dzien Pánski**, ieśli pierwey nie przyidzie od=

2: łtápienie/ y będzie obiáwion **on** człowiek grzechu/ fyn

3: zátroczenia:

werset: 4] Ktory się łprzećiwia y wynosi się nád

4: to włzytko co zowiá Bogiem/ ábo co zá Bogá chwa=

5: łq: ták iżeby wsiadł w kośćciele Bożym * okázuiąc się(marg) * **iáko Bog.G.** (-)

6: " iákoby był Bogiem.(marg) " **iż ieft.1 L. G.** (-)

werset: 5] Izali **nie** pámiétaćie iż ielzcie

7: v was będąc/ tom wam powieđał?

werset: 6] A teraz wiećie

8: co zátrocymawa: áby * był obiáwion czáfu łwego.(marg) * **on.G.** (-)

werset: 7]

9: (Ábowiem się iuz łpráwuie táiemnicá niepráwoś=

10: ći: tylko áby ten ktory trzyma teraz/ niech trzyma/ áż

11: odiy będzie z pośrzodku.)

werset: 8] A tedy obiáwion będzie

12: on złośnik: ktorego Pan zábiie duchem wft łwoich:

13: y zátrocí obiáwieniem przyłzćia łwego **tego**,

werset: 9] ktore=

14: go przyłzćie ielt wedle łpráwy łzátáńłkiey/ z włzeláką

15: moźnośćią/ y znáki y cudámi kłámliwymi/

werset: 10] y z włzel=

- 16: kim omamieniem nieprawości w tych którzy giną/
17: przeto iż miłości prawdy nie przyjęli aby byli zbawie=
18: ni.

(marg) **Cudá Antychriftowe będą obłudne y kłamliwe: nie iáko cudá Chriftofowe y świętych prawdziwe. (-)**

werset: 11 * Dla tego pośle im Bog skutek ofzukánia/ á=*(marg)* * **y.G. (-)**

- 19: by wierzyli kłamftwu:

werset: 12 iżby byli ofádzeni wśzyscy

- 20: ktorzy nie vwierzyli prawdzie/ " ále przyzwolili ná
21: nieprawość'.

(marg) " **ále fię kocháli w nieprawości.G. (-)** *(marg)* **Záčz: 277 (-)**

werset: 13

- 22: Lecz my powinniśmy Bogu dziękowác zówíze
23: zá was brácia vmiłowáni od " Bogá'/ iż " was' wybrał *(marg)* " **Páná.G.**
: " **nas.N. L. (-)**
24: Bog " pierwiałtkami' ku zbáwieniu/ przez poświę=*(marg)* " **od początku.G. (-)**
25: cenie duchá y wiárę prawdy:

werset: 14 " ná ktorą' też was*(marg)* " **ná co.20 L. G. S. (-)**

- 26: wezwał przez Ewángelią nález/ ku nábyćiu chwały
27: Páná nálezego Iefu Chrifta.

werset: 15 Przeto tedy brácia

- 28: łtoyćie: á trzymayćie podánia ktorycheście fię náu=
29: czyli/ choć vftnie/ choć przez list nález.

werset: 16 A sam Pan

- 30: nález Iefus Chriftus/ y Bog á Oćiec nález ktory nas
31: vmiłował/ y dał poćiefzenie wieczne/ y nádzieię do=
32: brą przez łáfkę:

werset: 17 niech pobudza łercá wálze/ y vtwir=

- 33: dza we wśzelákim vczynku y w mowie dobrej.

(*marg*) **Trádicie.** (-)

Náuki

strona: 716

Rozd: 2. do

716.

Theffáloniczan.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: Nie przydzie odftápienie.) Przez to odftápienie rozumieć mo=

3: żemy ábo fámeo Antychriftá: iáko Chryfoftom/ Theodoret/

4: Oekumenius/ Theophiláktus/ y Auguftyn ś. rozumieią: iż on bę=

5: dzie przyczyną odftápienia wiela ludzi od Chriftufá. Abo odftá=

6: pienie od páńftwá Rzymfkiego: iáko Ambroży S. Sedulius y

7: Primáfius wykłádáią. Bo nie pierwey Antychrift przydzie/ áż

8: páńftwo Rzymfkie/ do końcá znińczone/ fkáżone y z pośrzodku v=

9: przátnione będzie. Abo náwet odftápienie od kościołá Powfze=

10: chnego/ y od Kátholickiey wiáry: ktore fię w dziśieyfzych hærety=

11: kách znácznie pokázuie.(*marg*) **Odfstápienie.** (-)

12: Y będzie obiáwion on człowiek grzechu.) Znáki głownego one= (*marg*) **Znáki Antychriftowe.** (-)

13: go Antychriftá opifuie. Pierwfzy/ iż on będzie ieden pewny czło= (*marg*) **1.** (-)

14: wiek. Co fię z Græckich ártikułow iáśnie pokázuie: On człowiek

15: grzechu/ on fyn zátrácenia. Drugi/ iż fię sprzeciwi wżytkim y fá= (*marg*) **2.** (-)

16: memu Bogu: y wynieśie fię nád to wżytko co Bogiem zowá á=

17: bo zá Bogá chwala: to ieft/ wzgárdzi wśelkiego Bogá/ ták pra=

18: wdziwego iáko y fałzywego: y nie dopuści áby kto chwalił ábo

19: zá Bogá miał kogo infze^{go} oprócz niego. Trzeci/iż będzie śiedział (*marg*) **3.** (-)

20: w kościele Bożym: to ieft w kościele Ierozolimfkim (ktory zno=

21: wu zbuduie) vdawáiąc fię Zydom zá Meśfyafzá: iáko ftárzy á świę=

22: ci Doktorowie kościelni zgodnie wykłádáią. Czwarty/ iż będzie (*marg*) **4.** (-)

23: śiedział w kościele iáko Bog: vdawáiąc fię zá prawdziwego y

24: zá nawyźszego Bogá. Wielka tedy ieŝt przewrotnoŝć odŝczepień=(*marg*) **Papieź**

Antychriftem nie ieŝt. (-)

25: cow/ ktorzy z tych ŝłow/ nie iednego ktorego Rzymŝkiego Papie=

26: źá/ (coby była bárzo wielka potwarz) ále wŝytkie Papieże co ich

27: było od tyŝiącá lat/ (co ieŝt bluznierŝtwo nieŝlycháne/ y wielka

28: krzywdá Boża) Antychriftem onym przednieyŝzym vczynić chcá:

29: gdyź żaden z tych Papieź áni ŝię wynoŝił nád Bogá prawdziwe=

30: go: áni nád namnieyŝzego ŝwiętego: áni ŝię czynił Bogiem: áni

31: ŝam ŝiebie zá Bogá chwalić kazał: áni w koŝciele Ierozolimŝkim

32: nigdy nie ŝiedział.

33: **Iuź ŝię ŝpráwuie táiemnicá niepráwoŝci.**) Iáko Pan Chriŝtus po=

34: czáł przychodzić od poczátku ŝwiátá w Pátryárchách y w Proro=

35: cech (ktorzy go vprzedzáli y známionowáli) y ŝpráwowác táiemni

36: cę miłóŝci: á wŝákże w ŝwey oŝobie nie przyŝzedł/ áź gdy ćiało przy=

37: iáł z błogóŝławionej Pánni Máriej. Ták teź Antychriŝt/ ŝkoro

38: po w niebo wŝtápieniu Páńŝkim/ poczáł przychodzić w członkách

39: y vprzedzićielach ŝwoich (y ŝpráwowác táiemnicę niepráwoŝci)

40: to ieŝt w hæretykách y w tyránnách przeŝláduiácych koŝcioł iego:(*marg*) **Táiemnicá**

niepráwoŝci. (-)

Xxxx 3

á oŝobli=

strona: 717

717.

Liŝtu wtorego Rozd: 2.

1: á oŝobliwie w Symonie czárnokŝięźniku/ ktorzy ŝię zwał Chriŝtu=

2: ŝem: y w Neronie Cefárze/ ktorzy napierwŝy poczáł koŝcioł prze=

3: ŝládownác. Wŝákże w ŝwey oŝobie Antychriŝt on główny nie

4: przyidzie/ áź ná końcu ŝwiátá. A ták przeŝládownianie duchowne

5: Symoná czárnokŝięźniká/ y zwierzchowne Neroná Cefárze/ táie=

6: mnicá niepráwoŝci zowie: iż byli znákami y figurámi przeŝládo=

7: wánia Antychriŝtowego. Ták Ambroży/ Chryŝtoŝtom/ Theodo=

8: ret y Sedulius ná to mieyŝce/ y Hieronym

9: y Auguſtyn S.

10: **Trzymajcie podania.**) Znacne mieyſce przeciw odſzczepień=

11: com/ ktorzy podania y trádicie Apoſtołſkie odrzucáią/ nie przy=

12: muiąc nic czego w piſmie nie máłz: y ſłowo Boże tylko w íámych

13: piſmie/ á nie w náukách y vſtáwách podánych zámekáiąc. Ktorzy

14: niech ſłucháią co Chryſoſtom/ Oekumenius/ y Theophiláktus ná

15: to mieyſce piſzą: Z tych/ práwi/ ſłow Páwła ſ. íáwno ieſt/ iż Apo=

16: ſtołowie Chriſtufowi nie wſzytkiego przez liſt (ná piſmie) ále y

17: wiele rzeczy krom piſmá podáli. A oboie teyże wiáry íą godne/

18: ták one piſáne/ iáko y te niepiſáne. Trádicia ieſt: dáley fię nie py=

19: tay. Niech ſłucháią y Bázyliuſzá wielkie⁸⁰/ tákże mowiącego: Iż(marg) **Trádicie.** (–)

20: náuki ábo vchwały koſcielne/ iedne mamy w piſmie zoſtáwione:

21: á drugie z trádiciey (to ieſt z náuki ſłowney) Apoſtołſkiey w táie=

22: mnoſci podáne. A oboie (práwi) do pobożnoſci iednáką moc

23: máią. Co teſz y inni wſzyſcy ítarzy á ſwięci Doktorowie iednymi

24: vſty zeznawáią/ z tych ſłow Apoſtołſkich.

rozdział: 3

25: ROZDZIAŁ III.

26: 1 Záleca fię ich modlitwie. 4 Vſáiąc iż iego roſkazanie zácho=

27: wáią. 6 Nápomina/ áby fię odłáczáli od Chrzeſcijánow niepo=

28: rządnych y niepoſłufznych. 10 Y proznuiących. 15 Wízákże áby tá=

29: kich nie mieli zá nieprzyációły: ále áby ie karáli iáko bráćią.

werset: 1

30: **N** Aoftátek bráćia/ modlcie fię zá nas/ áby fię

31: ſłowo Boże ſzerzyło y było íáłne/ iáko y v was:

werset: 2

32: y ábyfmy byli wyrwáni od nieſpokoynych y

33: złoſliwych ludzi. ábowiem nie wſzytkich ieſt wiará.

werset: 3 Aleć wierny ieſt Pan/ który was vtwierdzi y ítrzedz

34: będzie od złego.

werset: 4] A dufamy o was w Pánu/ iż to

35: " co wam rofkázuiemy'/ y czynicie/ y czynić będziecie.(*marg*) " **cofmy wam roskazáli.N. L. S. (-)**

A Pan

strona: 718

Rozd: 3. do

718.

Theffáloniczan.

werset: 5]

1: A Pan niech fprawuie serce wáŝze ku miłości Bo=

2: żey/ y " ku ćierpliwości Chriftuŝowej'.

(*marg*) " **ábo, ku oczekawániu Chriftuŝá.G. (-)** (*marg*) **Zácz: 278 (-)**

werset: 6]

3: A opowiedamy wam brácia w imię Páná náŝze=

4: go Iefu Chriftá/ iżbyście ŝię odłączyli od káżdego

5: brátá nieporzádnie chodzącego/ á " nie według podá=

6: nia ktore wzięli od nas.

(*marg*) " **Nie mowi, według piŝmá, ále według podánia ábo trádiciey Apoftolskiey (-)**

werset: 7] Abowiem fámi wiecie iá=

7: ko nas potrzebá náŝládownáć: gdyŝeŝmy " nie byli nie(*marg*) " **nieporzádnie ŝię nie fprawowáli.G. (-)**

8: fpokoyni' miedzy wámi:

werset: 8] ániŝmy chlebá dármno od

9: ktorego pożywáli/ ále z pracą y z vtrudzenim w no=

10: cy i we dnie robiąc/ ábyŝmy ktorego z was nie obcią=

11: żyli.

werset: 9] Nie ŝeby nam to wolno nie było: ále ŝebyŝmy

12: wam fámi ŝiebie ná wzor dáli/ ábyście nas náŝládo=

13: wáli.

werset: 10] Abowiem y gdyfmy byli v was/ tofmy wam

14: opowiedáli: iż iefliby kto niechciał robić/ niechże

15: też nie ie.

werset: 11] Bo " fłyzelifmy' iż niektorzy " niefpokoy=(marg) " **słyfsemy.1 L. G.**

: " **nie porządnie.G. (-)**

16: nie' fię fprawuią między wami/ nic nie robiąc/ ále fię

17: cudzymi fprawami niepotrzebnie báwiąc.

werset: 12] Lecz

18: tákowym opowiedamy/ y vpominamy przez Pána

19: náfzego Iefu Chriftá/ áby z pokojem robiąc/ poży=

20: wáli chlebá fwego.

werset: 13] A wy brácia nie oflábiaycie

21: dobrze czyniąc.

werset: 14] Lecz iefli kto ieft niepoślufzny fło=

22: wu náfzemu/ tego przez list oznaymiecie: á niemiefzay=

23: cie fię z nim/ áby fię záfwydził:

werset: 15] á nie poczytaycie

24: **go** zá nieprzyiácielá/ ále vpominaycie iáko brátá.

werset: 16] A

25: íam Pan pokoiu niech wam da pokoy " wieczny ná

26: wízelkim mieyfcu'. Pan niechay będzie z wami wízy=(marg) " **záfse wíselákim obyczáiem.G. (-)**

27: tkimi.

werset: 17] Pozdrowienie/ ręką moią Páwłową: kto=

28: ry ieft znák w káfzdem liście. ták piíze.

werset: 18] Láfká Pá=

29: ná náfzego Iefu Chriftá z wami wízytkimi. Amen.

30: **Wtory do Theffáloniczan, z Athen był piíány. G.**

31: **Iesliby kto niechciał robić.**) Nie iestci to powfzechne rofkazá=

32: nie/ żeby zgoła wfsyscy/ y fzláchtá/ y księża/ robić rękómá byli po=

33: winni (ták iáko lektarze tych fłow náciągáią) Ale tylko tym Apo=(*marg*) **Robić rękoma nie wfsyscy powinni.** (-)

stoł robić

strona: 719

719.

Argument listu

1. do Tymoth.

1: stoł robić każe/ ktorzy iesli nie robią/ tedy ábo krásć muřą/ ábo

2: infze gorřyc/ ábo czás prozno trawić. Bo fię ták sam Apořtoł

3: wykłáda: Ten ktory kradł/ mowi/ niechay iuř nie krádnie: lecz

4: ráczey niech prácuie/ robiąc rękómá řwemi. A ná drugim mieyřcu

5: rofkazawřy robić rękómá/ przyczynę tę dáie; Abyřcie fię z obcy=

6: mi vczćiwie obchodzili/ niczyiego nie potrzebuiąc. Bo fię gorřy=

7: li niewierni/ gdy widzieli/ iż Chreřcijánie chćieli řyc z cudzych

8: máiętnořci. A tu lepák powiedziawřy: Kto nie robi/ ten teř

9: niechay nie ie: tę przyczynę rofkazánia dáie: Bořmy řlyřzeli/ iż

10: niektorzy miedzy wámi nieporzádnie fię řpráwuią: nic nie ro=

11: biąc/ ále fię cudzemi řpráwámi niepotrzebnie báwiąc. Ktorzy fię

12: tedy mogą kradzieřy/ y wzgorřzenia/ y proznowánia wwiárowác/

13: ináczey niřli rękómá robiąc/ y czym fię innym potrzebnieyřym

14: báwiąc; tym Apořtoł nie każe ręczną robotę robić.

15: **Argument listu pierwfzego do Ty=**

16: **motheuřá.**

17: **T**ymotheuř Liřtreński z oycá Pogániná/ á z mátki řydowki/

18: ná imię Eunicey vrodzony/ dla wielkich dárow Bořych ie=

19: mu vřyczonych/ będąc iefzcze młodym/ od Páwłá był bífkupem

20: w Ephezie pořtánowion. Do tego piřząc Páweł S. cel ábo řum=

21: mę pierwfzego listu wyraża tymi řłowami mowiąc: To ia tobie pi=

22: Ízę/ fynu/ ábyś wiedział íako fię małz w domu Bożym Ípráwo=
23: wác. Vczy go tedy (y w nim wńzech Bífkupow) íako y íam íie=
24: bie y innych rządzić ma. Aby z Ítrony Íwoiey/ był przykłádem y
25: zwierciádłem wńzelákíey cnoty/ ludziom wńzytkich Ítanow. A z
26: Ítrony innych/ áby nikomu nie dopuńzczał czego ínzego vczynć/
27: íedno to co przyiáł íwięty końcioł Powńzechny/ to íeít/ Kátholi=
28: ckíey wiáry. K temu/ áby Ítárym y młodym/ mężom y białym=
29: głowam/ pánom y łługom/ bogátym y vbogím przypomínał
30: ích powinności. Przytym pokázuie/ z íáką ółtrożnością/ y íákíe
31: perfony ma ná kápłáńítwo pońwięćác; zá kim fię ma modlić/ y
32: kogo przypuńzczać do ślubow czyńtońci.

Liń Páwłá

ksiega: 1.Tim

strona: 720

Rozd: 1.

720.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO TYMOTHEVSZA

3: PIERWSZY.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

5: 3 Przypomína Tymotheuńzowi dáne rońkazánie/ áby niektore
6: odwoził od náuki przewrotney/ á zdrową ím podawał. 8 Za=
7: kon dla nieńpráwiedliwych íeít dány. 12 Dziękuie Bogu/ íż go z
8: prześládowce vczynił Apońtołem. 13 Y vzył nád ím miłóńier=
9: dzia/ áby okazał nieńkwápliwóńc Íwoiey/ grzeńznym ná náukę.
10: 18 Tymotheuńzá nápomína/ áby był mężnym żońnierzem Chri=
11: Ítuńowym. (marg) **Zácz: 279** (-)

werset: 1

12: **P**Aweł Apońtoł Íeńufá Chrińtu=

13: íá podług " rofkazánia' Bogá * zbáwi=(*marg*) " **ábo zlecenia.G.**

: * **Oycá.y. G.** (-)

14: íielá nálzego/ y Chriřtuřá Ieřufá " ná=

15: dzieie nálzey:

(*marg*) " **ktory ieřt nádzieíá nářsá.G.** (-)

werset: 2 Tymotheuřzowi " mię=

16: mu' fynowi w wierze. Lářká/ miłóřdzie/ ^ y' po=(*marg*) " **práwemu.G.**

: **4 L. G.** (-)

17: pokoy od Bogá Oycá/ y Chriřtuřá Ieřufá Páná nářze^{go}.

werset: 3

18: Íákom íię prořil ábyř zmieřzkał w Ephezie gdym

19: řzedł do Mácedoniey/ ábyř opowiedział niektorym

20: żeby ináčzey nie vczyli/

werset: 4 áni fię báwili bářniámi y

21: nieřkończonymi mowámi około rodzáiow: ktore rád=

22: řzey gadki przynořzą niź zbudowánie Boże ktore ieřt

23: w wierze.

werset: 5 Ano koniec przykázánia ieřt miłóć z

24: czyřtego řercá/ y řumnienia dobrego/ y wiáry nieo=

25: błudney.

werset: 6 Od ktorych niektorzy odřtrzeliwřzy fię/

26: odwroćili fię ku prořnomownořci/

werset: 7 chcąc być náu=

27: czyćielmi zakonu/ nie rozumiejąc áni co mowią/ áni

28: o czym twierdzą.

(*marg*) **Záčz: 280** (-)

werset: 8

29: A wiemy że dobry ieřt zakon/ ieřliby go kto przy=

30: řtoynie vżywał:

werset: 9] wiedząc to iż zakon nie iest poštá=

Yyyy

nowion

strona: 721

721.

Liftu pierwszego Rozd: 1.

1: nowion fpráwiedliwemu/ ále niefpráwiedliwym/ y

2: " niepoddánym/ niepobożnym y grzełznym/ złośli=(marg) " **ábo nieposłufsnym.G.** (-)

3: wym y fprośnym/ oycomordercom y mátkomorder=

4: com/ mężoboycom/

werset: 10] wízetecznikom/ Sodomczy=

5: kom/ wolne ludzi w niewolą przedájącym/ kłam=

6: com/ krzywoprzyśięzcom/ y iefli co innego iest prze=

7: cíwnego zdrowey náuce/

werset: 11] kitora iest' wedle chwá=(marg) **G.** (-)

8: lebney Ewángeliey błogofłáwionego Bogá/ kitora

9: mnie iest zwierzona.

werset: 12] Dżiękuię temu ktory mię v=

10: mocnił Chrifufowi Iefufowi Pánu nálezemu/ iż mię

11: zá wiernego poczytał/ ná wługowanie poštánowi

12: włzy.

werset: 13] ktorym był pierwey bluźnierzem/ y prześládo

13: wca/ y gwałtownikiem: álem otrzymał miłofierdzie

14: **Boże'**/ zem niewiedząc czynił **będąc** w niewierności.(marg) **G.** (-)

werset: 14]

15: Lecz bárzo obfitowálá łáfká Páná nálezego z wiarą

16: y z miłofcią/ kitora iest w Chrifufie Iefufie.

werset: 15] " Wier

17: nać **ieft tá** powieśc/ y wízelkiego przyięcia godna/ iż(marg) " **Pewna.** (-)

18: Chrifufus Iefus przyźedł ná **ten'** śwíat grzełzne(marg) **1 L. S.** (-)

19: zbáwić/ z ktorych iam iest pierwfzym.

werset: 16 | Alem dla

20: tego miłosierdzie otrzymał: áby we mnie naprzod

21: okazał Iefus Chrifus wízeláką " ćierpliwośc/ " ná(marg) " **ábo nieskwápliwosc.G.** (-)

22: náukę' tym ktorzy máią vwierzyć weń ku żywotowi(marg) " **ná wzor.G.** (-)

23: wiecznemu.

werset: 17 | A krolowi wiekow nieśmiertelnemu/

24: niewidziálnemu/ lámemu * Bogu cześć y chwałá ná (marg) * **mądremlu.G.** (-)

25: wieki wiekow. Amen.

(marg) **Zácz: 281.** (-)

werset: 18 |

26: To rokázanie poruczam tobie * Tymotheufzu:(marg) * **Synu.G.** (-)

27: według proroctw ktore vprzedziły o tobie ábyś we=

28: dle nich boiował dobry boy/

werset: 19 | máiąc wiárę y dobre

29: sumnienie/ ktore odrzuciwfy niektorzy/ wiárę ltrá=

30: ćili.

werset: 20 | z ktorych iest Himeneufz y Alexánder: ktorem

31: oddał l Tátánowi/ áby fię náuczyli nie bluźnić.

32: NAVKI Y PRZESTROGI.

(marg) **Znák hæretykow.** (-)

33: **Zeby ináczey nie vczyli.**) Włafny znák hæretykow/ y odźcze=

34: pieńcow iest/ ináczey vczyć niżli vczono y wierzono w koście=

le Kátholi=

strona: 722

Rozd: 2. do Tymothenzá.

722.

1: le Kátholickim/ pierwey niżli oni z náuką fwą náftáli. Pátrz

2: **Gal:** 1. 8. y nízey **Rozdz:** 6. 20.

3: **Koniec przykazania iest miłosc.**) Iż fię do niey wlyztykie przyka=

4: zánia ściągáią/ y przez nię bywáią wykonáne y wypełnione: na=

5: dobnie Auguſtyn S. powiedział: Iż miłość zącżęta/ ieft zącżęta (*marg*) **Spráwiedliwość náfsá ieft miłość. N. (-)**

6: Íspráwiedliwość: miłość roftąca ieft roftąca Íspráwiedliwość:

7: miłość wielka/ ieft wielka Íspráwiedliwość: doſkonála miłość/

8: ieft doſkonála Íspráwiedliwość.

9: **Zakon nie ieft poſtánowion Íspráwiedliwemu.)** Nie iżby Íspráwie=

10: dliwy nie był powinien czynić co zakon rofkázuie/ y Ítrzedz fię *cze*⁸⁰

11: zákázuie: ále iż co niezbożni czynią dla boiázni karánia/ to Íprá=

12: wiedliwi dobrowolnie y z miłości czynią. (*marg*) **Zakon iáko nie ieft dla Íspráwiedliwych. (-)**

13: **Sámemu Bogu.)** Samym Bogiem zowiąc Oycá/ nie wyłączać

14: Syná áni Duchá S. od Ípołeczności Oycowſkiego boſtwá: ále

15: fałszywe bogi Pogánſkie. Pátrż v **Ianá** 17. 3. (*marg*) **Sam Bog wſytká Troycá. (-)**

16: **Ktore odrzuciwſy niektorzy.)** Stąd widzimy/ iż żywot niepobo=

17: żny ábo złe Íumnienie wielom ludzi ieft przyczyną vtrácenia wiá=

18: ry/ y vpádnienia w kácerſtwo. (*marg*) **Drogá do kácerſtwá. (-)**

19: **Ktorem podał Ísátánowi.)** WÍzelki Chrzeſćijánin ktory bywa

20: zákłęt/ bywa Ízátánowi podan. Bo iáko Chriſtus ieft w koſcie=

21: le/ ták gdzie indzie Ízátan. *Aug: de verb: Apoft: Serm.14.(marg)* **Kłátwá. (-)**

rozdział: 2

22: ROZDZIAŁ II.

23: 1 Chce áby modlitwy y dziek czynienia były zá przełożone/ y zá

24: wſzytkie ludzie. 5 Ieden Bog/ y ieden poſrzednik. 8 Iáko fię

25: modlić máią. 9 O vbierzach białogłówkich. 11 Białymgło=

26: wom vczynić nie dopuſzcza/ ále fię vczynić z milczeniem. (*marg*) **Záčz: 282. (-)**

werset: 1

27: **N** Apominam tedy napirwey/ áby były czynio=

28: ne próſby/ modlitwy/ przyczyniánia/ dzieko=

29: wánia zá wſzytkie ludzie:

werset: 2] zą krole y wżyt=

30: kie ná przełożenńtwie będące: ábyfmy ćichy y fpokoy=

31: ny żywot wiedli we wżelákiewy pobożności y " czyfto=

32: ści'.

(*marg*) " **poćiwości.G.** (-)

werset: 3] ábowiem to ieft dobra y przyjemna przed Bo=

33: giem zbáwicielem náfzym/

werset: 4] ktory chce áby wżyścy

34: ludźie byli zbáwieni/ y przyfzli ku vznánium prawdy.

werset: 5] Boć ieden ieft Bog/ ieden teź pośrzednik Bogá y

35: ludźi człowiek Chriftus Iefus:

werset: 6] ktory fáme go siebie

Yyyy 2

dał ná

strona: 723

723.

Liftu pierwszego Rozd: 2.

1: dał ná okup zą wżytki/ ` ktorego' świádectwo czá=(*marg*) **14 L. G. S.** (-)

2: fow fwyh ` ieft vtwierdzone'.

(*marg*) **14 L. G.** (-)

werset: 7] ná co ia ieftem po=

3: ftánowion káznodzieię y Apoštołem (prawdę mo=

4: wię */ nie klámam) náuczycielem Pogánow w wie=(*marg*) * **w Chriftuśie.G.** (-)

5: rze y w prawdzie.

werset: 8] Chcę tedy áby mężowie modlili

6: fię ná káždym mieyfcu: podnośząc czyfłe ręce/ bez

7: gniewu y fwarow.

werset: 9] Tákże y niewiálty w vbierze

8: " ochędożnym'/ áby fię vbierały ze wftydem y mierno=(*marg*) " **skromnym.G.** (-)

9: ścią/ nie z tráfiionymi włofy/ ábo złotem/ ábo perlá=

10: mi/ ábo w kofztownych fźátách:

werset: 10] ále iáko przyfítoi

11: **tym** niewiáftam/ ktore obiecuią pobożność przez v=

12: czynki dobre.

werset: 11] Niewiáftá niech fię vczy w milcze=

13: niu/ z wízelákim poddáníftwem.

werset: 12] Lecz náuczać

14: niewieście nie dopuŕzczam/ áni " wládać mężem: ále

15: być w milczeniu.

(marg) " **pánować nád mężem.L.** (-)

werset: 13] Bo Adam pierwŕzy ŕtworzon

16: ieft; potym Ewá.

werset: 14] Adam teŕ nie był zwiedzion: lecz

17: niewiáftá zwiedziona " zoftála w przeŕpéftwie'.

(marg) " **była ná przeŕpéftwo.L.** (-)

werset: 15]

18: Ale zbáwiona będzie przez rodzenie dźiatek: ie=

19: ŕliby " trwály' w wierze y w miłości y w ŕwiátobli=*(marg)* " **trwála.N. L.** (-)

20: wości " z trzeźwością'.

(marg) " **z miernością ábo z czyftością.G.** (-)

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Proŕby, modlitwy.)** To wŕzytko (iáko Auguŕtyn ŕ. vczy) przy o=

23: fierze Mŕzey ŕ. wŕzytek koŕcioł Chreŕcijánŕki záchowuie: czyniác

24: proŕby przed poŕwięceniem Sákrámentu: modlitwy/ przy po=*(marg)* **Mŕsa S.** (-)

25: ŕwięceniu y po poŕwięceniu/ ktore modlitwá Pánŕfká zámýka:

26: przyczyniánia/ gdy kápłan ludziom błogofławi: dziękczyntwem

27: náwet wŕzytko zámýkaiác.

28: **Ieden teŕ poŕzednik.)** Chriŕtus w poŕtáci Boŕzey ieft rowien

29: Oycu/ á w poŕtáci ŕłuŕebniczey ieft poŕzednikiem Bogá y ludzi.

30: Poŕzednik ieft z ŕtrony człowieczeńtwá: lecz z ŕtrony Boŕtwá/

31: nie ieft pośredni/ bo ieft rowny Oycu/ y Bog v Bogá/ y z Oy=

32: cem y z Duchem S. ieden Bog. K temu sam Pan Chrifus ieft

33: pośrednikiem odkupienia y przednania z Bogiem: iz on fame=

34: go siebie dal okupem za wzytki: iako tu doklada Pawel S.(*marg*) **Chrifus**
pośrednikiem ieft według człowieczeństwa.

: Chrifus iako ieft jednym pośrednikiem. (-)

35: Lecz nie sam ieft pośrednikiem z strony przyczyniania. Bo y (*marg*) **1. (-)**

36: Moyzez byl takim pośrednikiem/ y wzyscy ktorzy sie modla y

przyczynia=

strona: 724

Rozd: 3. do Tymotheusza.

724.

1: przyczyniaja do Bogá za nami/ sa pośrednikami. Y przetoz gdzie

2: Pan Chrifus nazwan ieft przyczynca do Bogá za nami: tam

3: nie mowi pismo/ zeby sam byl przyczynca: iz sie tez y drudzy za na=

4: mi przyczyniaja. Nad to sam Pan Chrifus ieft pośrednikiem z (*marg*) **2.**

: Pośrednik ieft y mial byc, Bog y czlowiek. (-)

5: strony natury: iz ieft srednym miedzy Bogiem/ a czlowiekiem:

6: bedac w iednej perfonie y Bogiem/ y czlowiekiem: co potrzebn

7: bylo do poiednania czlowieka z Bogiem. Te przyczynę daja ma=

8: lo nie wzyscy Doktorowie/ pifzac na to mieyfce. Trzecia przyczy=(*marg*) **3. (-)**

9: na ieft/ iz Pan Chrifus sam ieft pośrednikiem takim/ ktorzy za=

10: dnego innego pośrednika nie potrzebuie: iako potrzebia wzy=

11: scy inni swieci/przez iednego pośrednika Chrifusa przednani:

12: przez ktorego y teraz wzytko vprazaja. Przetoz Augustyn s. po=

13: wiedzial: Wzyscy ludzie Chrzejanczy spolem sie modlitwom

14: swym zalecaja: lecz za kim nikt nie prosi/ ale on za wzytkie/ ten

15: ieft ieden y prawy pośrednik.

16: **Nauczac niewiecie nie dopuszczam.)** Przeciw temu rozkazaniu

17: czynia dzisieyze niewialty/ zwalzcza te/ ktore sie Ewangelicznymi

18: zowią biblią szermując/ y o piśmie się dysputując/ którym się to(*marg*) **NiewiaŃty**
náuczác nie máią. (-)

19: słufznie rzecz może/ co Bázylus S. kuchmiftrzowi Cefárskiemu/

20: coś z piśmá zá Ariáńfką fektą przywodzącemu/ odpowiedział.

21: Twoiá rzecz/ prawi/ potráwy Cefárzowi gotowác/ á nie Ewán=

22: gelią wykłádác.

rozdział: 3

23: ROZDZIAŁ III.

24: 1 Vczy Tymotheufzá/ iácy máią być BiŃkupi. 8 y 12 Dyáko=

25: nowie. 11 y biaległowy. 15 Aby wiedział iáko się ma zachowác

26: w kościele/ ktory ieŃt filarem y vtwierdzeniem prawdy. 16 Y tá=

27: iemnicę wcielenia Páńfkiego záleca. (*marg*) **Zác: 283.** (-)

werset: 1

28: **W** ierna **to ieŃt** powieŃć. IeŃli kto biŃkupŃtwá

29: pożąda/ dobrego vczynku žáda.

werset: 2

30: dy biŃkup być bez przygány/ máż iedney żo=

31: ny/ trzeźwi/ roŃtropny/ vczćiwy/ ^ czyŃty'/ goŃćie o=(*marg*) **5 L.** (-)

32: chotnie przyimuiący/ ku náuczáníu ŃpoŃobny/

werset: 3

33: opiły/ nie " biácy'/ ále Ńkromny/ nie Ńwarliwy*/ nie(*marg*) " **ábo zwádliwyG.**

: * **nie lákomy ná zyŃk plugáwy.G.** (-)

34: chćiwy/

werset: 4

35: miał w poddánítwie z wŃzeláką czyŃtoŃciá.

werset: 5

36: ieŃli kto nieumie domu Ńwego rzádzić: iákoż pieczá

37: będzie mogł mieć o koŃćiele Bożym?

werset: 6 Nie nowo=

Yyyy 3

tny:

strona: 725

725.

Liftu pierwszego Rozd: 3.

1: tny: áby spyzniawfzy/ nie wpadł w potępienie dya=

2: belłkie.

werset: 7 A ma też mieć dobre świadectwo od ob=

3: cych: áby nie wpadł w wrąganie y sídło dyabelłkie.

werset: 8

4: Dyákonowie tákże czyści/ nie dwoiftego fłowá/ nie

5: piánicy/ nie szukájący fzkárádego zyłku:

werset: 9 máiący

6: táiemnicę wiáry w czyłtym fumnieniu.

werset: 10 A cí też nie

7: chay pierwey będą doświádczeni: á potym niech fłu=

8: żá/ będąc bez nágánienia.

(marg) Iáko pierwey pod imieniem Biskupow zámknął y kápłany ták tu pod imieniem Dyákonow rozumie y poddyákony. (-)

werset: 11 " Niewiáły tákże vczi=(marg) " **ábo żony. (-)**

9: we/ nie obmownice/ trzeźwe/ wierne we wfzytkim.

werset: 12

10: Dyákonowie niech będą mężowie iedney żony:

11: ktorzyby dźiatki fwe dobrze rządźili/ y fwe domy.

(marg) Zącz: 284 (-)

werset: 13

12: Bo ktorzyby dobrze poślugę fwą odpráwili/ zie=

13: dnáią fobie ftopień dobry/ y wielkie vfanie w wierze

14: ktora ieft w Chriftušie Iefušie.

werset: 14 To tobie piżę *:(marg) * **fynu Tymotheufsu.N. L. (-)**

15: Ípodziewáiąc fię że rychło do ćiebie przybędě.

werset: 15] A ie=

16: Íli omiełzkam: ábys wiedział iáko fię małz Ípráwo=

17: wác w domu Bożym/ ktory ieft kośćioł Bogá żywe=

18: go/ filar y vtwierdzenie prawdy.

werset: 16] A bez wátpienia

19: wielka ieft táiemnicá pobożności/ " ktora ieft oznay=

20: miona w ćiele'/ wÍpráwiedliwiona ieft w duchu/ o=(*marg*) " **Bog okazał fię w ćiele wÍpráwiedliwiony. etc.G. (-)**

21: kazálá fię ániołom/ obwołána ieft " Pogánom'/ wiá=(*marg*) " **miedzy pogány.G. (-)**

22: rę ie y dano ná świcie/ wzięta ieft w chwale.

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Mężem iedney żony.**) Nie rofkázuieć Apoštoł tymi słowy/ áby

25: káždy biskup y kápłan żonę pierwey poiął niżli biskupem zołtá=

26: nie/ ábo y kápłanem. Bo ináczey nie byłby kápłanem áni bisku=(*marg*) **Dwoiożenia Biskupem y kápłanem być nie może. (-)**

27: pem Pan Chriřtus/ áni íam Páweł/ ani Ian S. Ewángeliřtá/

28: áni Tytus/ áni Tymotheufz/ áni Ignácius/ Bázilius/ Chry=

29: íořtom/ Ambroży/ Auguřtyn/ y inni bez liczby: ktorzy/ nie máiąc

30: nigdy żony/ biskupy zołtáli. Ale rofkázuie/ áby żadnego ná Bi=

31: řkupřtwo/ y ná kápłánřtwo nie obierano/ ktoryby po śmierći pier=

32: wřzey żony wtorą łobie poiął: iż to ieft wielki znák niepowsćią=

33: gliwości/ ktora Biskupowi y kápłanowi nie przyřtoi: ktory ták

34: słowem iáko y przykłádem/ ma wřzytkich pobudzác ku dořkonáło=

35: ści. Tákci to mieyřce iednořtáynie wřzyřcy Doktorowie Gręccy

36: y Lácińcy wykłádáią: iż ieřli fię przyda kogo z świeckich wziác

ná kápłán=

strona: 726

- 1: ná kápłáńftwo ábo ná biskupftwo: áby nie był dwoiożenia: y
- 2: zoftawfzy Biskupem áby z żoną więcey nie obcował: pełniąc ono
- 3: fłowo Apoftolftkie: ktorzy máią żony/ niech ták będą iákoby ich
- 4: nie mieli. Lecz áby kto będąc Biskupem ábo kápłanem miał zo=
- 5: nę kiedy poiąć/ ieft rzecz ták w Græckim iáko y w Lácińfkim ko=
- 6: ściele nigdy nie fłychána: czego iednák Nowángelikowie fobie
- 7: dopuſzczáią: niedbáiąc nic ná Páwła S. rofkazánie. Pátrz niź:
- 8: **Rozd: 5. 9.(marg) Zaden zoftawfsy kápłanem żony nie poymował, oprcz hæretykow. (-)**
- 9: **Syny máiącego.)** Syny máiącego mowi/ nie fyny czyniącego ábo
- 10: rodzącego. Bo nie rofkazał obróc biskupá/ ktorzyby iednę żonę po=
- 11: iąc miał y fyny płodzić/ ále ktorzyby przed tym miał iednę żonę.
- 12: Hieron: lib: 2. cont: Iouin. Ambrof: epist: 22. ad Eccle: Vercellen.
- 13: **W domu Bożym.)** Ambroży ś. ták ná to mieyfce piŕze: Domem
- 14: Bożym názwany ieft kościół: ktorego dziś rządzcá ábo ſprawcá
- 15: ieft Dámáfus Papież. Kędy widzimy/ iż zá ſwiadectwem Am=(marg) **Papież ieft ſprawcá Kościoła wŕzytkiego. (-)**
- 16: brożego S. Papież nie ieft Biskupem y Rządzcá łamego miáftá
- 17: Rzymu/ ále wŕzytkiego domu Bożego/ ktorzy ieft kościół Powŕze=
- 18: chny; ktorego dziś także ſprawcá ieft **Clemens VIII.**
- 19: **Filar y vmocnienie prawdy.)** Ze nie tylko ma w fobie prawdę
- 20: wiáry/ ále iá teź potwierdza y podpiera: ták iż prawdá wiáry/ z
- 21: nálfzey ftrony/ wŕpiera fię ná ſwiadectwie y ná powadze kościoła.
- 22: Prze co Auguŕtyn S. powiedział: Iabych Ewángeliey nie wie=
- 23: rzył/ by mię nie wzruŕzáła powagá kościelna. Zá czym idzie/ iż ko=
- 24: ściół Kátholicki nigdy zbłádzić y prawdy odstąpić nie może: á iż(marg) **Kościół iáko ieft vmocnieniem prawdy. (-)**
- 25: to wŕzytko prawdá/ cokolwiek on trzyma y podawa: á to wŕzy=
- 26: tko fałfz/ cokolwiek on gáni y potępia.
- 27: **Ktora ieft oznaymioná w ćiele.)** Miáfto tych fłow Græckie kŕię=

28: gi ták czytáią: Bog fię okazał w cieie. Co iż profto ieft w brew(*marg*) **Bog fię okazał w cieie.** (-)

29: Nowokrzczeńcom tym Sámofzátáńfkim/ przeto tu Græckiego

30: textu odstępią/ á do Lácińfkiego fię vćiekáią/ pierwey gi wzgár=

31: dziwfzy y ohydziwfzy. Skąd znác w iákicy v nich wadze ieft y fá=

32: mo pímo święte. (*marg*) **Szczerość odsczepiencow.** (-)

rozdział: 4

33: ROZDZIAŁ IIII.

34: 1 Duchem Prorockim opowieda/ że mieli przyść hæretykowie/

35: ktorzy małżeńftwá/ y niektórych potraw iáko nieczyftych zákázo=

36: wác mieli. 7 Vpomina/ áby náuki prozne odrzuciwfzy/ ćwiczył

37: fię w pobożności. 8 Ktorą nád cieiefne ćwiczenie przekláda. 11 A

38: chociaż był młody/ iednák áby wzorem inźym w cnotách

39: Chrześcijáńfkich.

Lecz Duch

strona: 727

727.

Liftu pierwżzego Rozd: 4.

werset: 1

1: **L**ecz Duch iáwnie powieda iż " w oštáteczne

2: czáfy' odstąpią niektórzy od wiáry/ przyfta=(*marg*) " **poslednich ábo przyftých czáfow.G.** (-)

3: wáiąc do duchow " obłędliwych' y náuk czár=(*marg*) " **zdrádieckich.G.** (-)

4: towfkich/

werset: 2 w pokrytości kłámftwo mowiácych/ y

5: " piątnowáne máiących funnienie swoie/(*marg*) " **zmázáne, zepłowáne.** (-)

werset: 3 zákázu=

6: iących małżeńftwá/ y **roskázuiących** włtrzymáwác fię

7: od pokármow ktore Bog ftworzył kużywániu z

8: dzięki/ wiernym/ y ktorzy poználi prawdę.

werset: 4 Bo w=

9: Iżelkie Boże stworzenie dobre iest/ á nic nie ma być

10: odrzucano co z dziękowaniem bywa przyimowano.

werset: 5

11: ábowiem poświęcono bywa przez słowo Boże y

12: modlitwę.

werset: 6 To przekładając bráciey/ dobrym bę=

13: dziełz sługá Chrifutá Iesufá/ wychowanym w sło=

14: wách wiary y náuki dobrej ktoreyeś dozedł.

werset: 7 Lecz

15: świeckie y bábie básni odrzucay: á' ćwicz fię ku po=(*marg*) **13 L. (-)**

16: bożności.

werset: 8 Abowiem ćielefne ćwiczenie/ do máła

17: iest pożyteczne: lecz pobożność do wżytkiego iest

18: pożyteczna: máiąc obietnicę żywotá ninieyżego y

19: przyżłęgo.

(*marg*) **Zącz: 285. (-)**

werset: 9

20: Wiernać **to** powieść/ y godna wżego przyięcia.

werset: 10

21: Abowiem przetoć też prácuiemy y zelżeni bywa=

22: my/ " że nádzieię pokładamy' w Bogu żywym/ ktory(*marg*) " **żefmy nádzieię położyli.1**

L. G. (-)

23: iest zbawicielem wżytkich ludzi/ á nawięcey wier=

24: nych.

werset: 11 To powieday y náuczay.

werset: 12 Zaden młodością

25: twą niech nie gárdzi: ále bądź przykładem wiernych

26: w mowie/ w obcowaniu/ w miłości */ w wierze/ w(*marg*) * **w duchu.G. (-)**

27: czyŝtoŝci.

werset: 13] Poki nie przyidę/ pilnuy czytania/ nápo=

28: minania/ * náuki.(*marg*) * **y.L. S.** (-)

werset: 14] Nie zániedbaway łáŝki ktora ieŝt

29: w tobie: korać daná ieŝt przez prorokowanie/ z klá=

30: dzienim rąk kápłáŝŝkich.

werset: 15] O tymże rozmyŝlay/ w

31: tym ŝię obieray: áby poŝtępek twoy był * wŝytkim(*marg*) * **we.G.** (-)

32: iáwny.

werset: 16] Pilnuy fámeŝo ŝiebie y náuki: trway w

33: tych **rzeczách**. Bo to czyniáć/ y fámeŝo ŝiebie zbáwiŝz/

34: y tych ktorzy cię ŝlucháią.

Náuki

strona: 728

Rozd: 4. do Tymotheuŝá.

728.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Odstąpią niektorzy od wiary.**) Włáŝny znák hæretykow/ od=

3: ŝzczepieŝcow y oderwáŝcow ieŝt/ od Kátholickiey wiary odstępo=

4: wáć/ y przyŝtáwáć do náuk obłędnych/ miniŝtrow czártowŝkich. (*marg*) **Znák hæretykow.**

(-)

5: **Zákázuiących małženŝtwá.**) Tácy byli hæretycy oni/ Tácian/

6: Márcion/ y Mánicheuŝ: ktorzy małženŝtwá y niektorzych pokár=

7: mow/ iáko rzeczy złych/ zgołá wŝytkim zákázowáli. Czego iŝcie

8: nie czyniá Kátholicy. Bo iáko Auguŝtyn S. powiáda. Ten zá=

9: kázuie małženŝtwá/ ktory ie grzechem czyni: á nie ten ktory nád

10: dobre małženŝtwo co lepŝzego przekłáda. (*marg*) **Małženŝtwá zákázuiący.** (-)

11: **Bo wŝelkie ftworzenie Boŝe dobre ieŝt.**) Stąd znáć/ że ci hærety=

12: cy o ktorzych Páweł S. mowi niektorzych pokármow/ nie co czá=

13: ŝu tylko/ ále záuŝze poŝywáć zákázowáli/ iáko złych y nieczyŝtych.

- 14: Lecz ńludzy Boży w kościele Kátholickim (iáko Auguńtyn mowi)
- 15: pewnych czáłow nie iadáią mięfá/ nie przeto żeby złe ábo nieczyfće
- 16: było: ále dla vtrapienia ciáálá fwego/ wńtrzymawáią fię od rofko=
- 17: ńzniefńszych potraw/ y napoiow. (*marg*) **Brákwánie pokármow hæretyckie y Kátholickie.** (-)
- 18: **Abowiem pońwięcono bywa.**) Iefliż wńzelkie ńtworzenie przez
- 19: ńłowo Boże y modlitwę bywa pońwięcono/ áby ludziom zdrowe
- 20: y pożyteczne było: czemuż odńzczepieńcy śmieią gánić zwyczaj ko=
- 21: ścioálá Kátholickiego/ ktory wodę/ ńol/ ábo zioálá świeći?(*marg*) **Świećenie wody, ńoli, y innych rzeczy.** (-)
- 22: **Láski ktorác dana iefť**) Oto mańz świádectwo/ iż nieiáka ńá=
- 23: ńká káplanom ná świećeniu dawána bywa przez podánie: zá kto=
- 24: ráby ńpofobnieńszy/ y powáźnieńszy byli. [August: Quest: 93. ex](#)
- 25: [nouo teńtamento.](#)(*marg*) **Láská pońwięceniá kápláńskiego.** (-)

rozdział: 5

26: ROZDZIAŁ V.

- 27: 1 Vczy iáko ma nápominać ńtáre y młode/ męże y niewiáfty.
- 28: 3 A ofobliwie wdowy/ iákie ma obierác. 17 Káplani vrząd ńwoy
- 29: dobrze odpráwuiciy/ dwoiákiey czći godni/ zwłáźczá káźnodzieie.
- 30: 19 Skárgi ná káplaná nie káże ńácnio przyimowác. 20 Grzeńzą=
- 31: ce káże iáwnie káráć. 21 Y ńtrzedz rońkazánie. 22 Nie ńádá kogo
- 32: ńwiećąc ná kápláńńtwo. 23 Winá potrońze vżywác. 24 O ro=
- 33: źnych grzechách y dobrych vczyńkách.

werset: 1

- 34: **S** Tárźego nie fukay: ále iáko oycá nápomine=
- 35: nay: młodńze/ iáko brácią:

werset: 2 Stárźe **niewiáfty,**

- 36: iáko mátki: młodńze/ iáko ńiońtry z wńzeláką
- 37: czyńtońcią.

strona: 729

729.

Lištu pierwszego Rozd: 5.

(*marg*) **Lekcja o S. Wdowách.** (-)

werset: 3

1: Wdowy " czći/ ktore prawdziwie wdowy są.(*marg*) " **wspomagay. Hebrá.** (-)

werset: 4

2: Lecz iefli ktora wdowá dzieći ábo wnuczétá ma:

3: niech fię pierwey " vczy' íwoy dom * rządzíc/ y wzaiem(*marg*) " **vczq.2 L. G. S.**

: * **pobożnie.G.** (-)

4: oddáwác rodzicom. ábowiem to ieft * przyjemno (*marg*) * **przyftoyno y.G.** (-)

5: przed Bogiem.

werset: 5] A ktora prawdziwie wdowá ieft

6: y ósieroćiała: " niech' ma nadzieię w Bogu/ y " nie=(*marg*) " **10 L. S.nadzieię miála.3 L. K. G.**

: **10. L. K. G. S.** (-)

7: chay trwa ná prośbách y ná modlitwách w nocy y

8: we dnie.

werset: 6] " Bo' ktora w rołkołzách ieft/ żywiąc vmár=(*marg*) " **Lecz.G.** (-)

9: ła ieft.

werset: 7] A opowieday to áby bez nágánienia były.

werset: 8

10: A iefli " kto' o fwych/ á nawięcey o domowych pieczy(*marg*) " **ábo ktora.G.** (-)

11: nie ma: záprał fię wiáry/ y ieft gorzzy niżli niewier=

12: ny.

werset: 9] Wdowá niech będzie obierána nie mniej niż=

13: li w fześcidzieśiát lat/ ktora była żoná iednego mę=

14: żá

werset: 10] máiąc świádectwo w dobrych vczyńkách/ iefli

- 15: dzieci wychowála/ iefli goście przyjmowála/ iefli
16: świętych nogi vmywála/ iefli vtrapionym poma=
17: gála/ iefli się w każdym vczynku dobry^m obierála. *

(*marg*) **Zącz: 286** (-)

werset: 11

- 18: Lecz wdow młodzzych nie przyjmuy: Bo " zbeł=
19: twiřzy się w Chriřtuřie' chcą zá muž íř:(*marg*) " **rozbuiařsy się przeciw ChriřtuřowiG.** (-)

werset: 12 máiac

- 20: potępienie/ iż pierwřzą wiárę w niwecz obroćily.

werset: 13 á

- 21: ktemu też proznuiące vczą się chodzić dom od do=
22: mu: á nie tylko proznuiące/ ále też řwiegocące y nie=
23: potrzebnymi rzeczami się bawiące/ mowiąc co nie
24: przyřtoi.

werset: 14 Chcę tedy áby młodzře řzły zá muž: dzieći

- 25: rodzily/ dom rzadzily: przeciwnikowi nie dawaly za=
26: dney przyczyny ku złorzeczeniu.

werset: 15 Abowiem się iuř

- 27: niektore nárad obroćily zá řzátánem.

werset: 16 Iefli ktory

- 28: wierny * ma wdowy/ niechże ich opátruie/ " á niechay(*marg*) * **ábo ktora wierna.G.**
: " **áby kořćiol nie był.N. L.** (-)
29: kořćiol nie będzie' obciężony: áby dořtáło tym ktore
30: řą prawdziwie wdowy.

werset: 17 " Kápłani ktorzy się w prze=(*marg*) " **ábo y Biskupi.** (-)

- 31: řożeńřtwie řwym dobrze řpráwuia/ niech będá miáni
32: godnymi " dwoiákiewy czi': á nawięcey ktorzy prácu=(*marg*) " **dwoiákiewy opátrzenia.**
Heb. (-)

33: ią w łowie y w náuce.

werset: 18] Abowiem mowi pímo:

34: Wołowi wymłacájącemu **zboże**/ nie zawiążesz gęby

y/ Godny

strona: 730

Rozd: 5. do Tymotheuźá.

730.

1: y/ Godny iest robotnik zapłaty swoiey.

werset: 19] Przeciw=

2: ko káplánowi nie przyjmuy łkárgi: wyiáwłzy zá dwie

3: má ábo trzemá świádkámi.

werset: 20] Grzeźące łtrofuy przed

4: włzytkimi: áby fię y drudzy bali.

werset: 21] Oświádczam fię

5: przed Bogiem y * Chriřtuřem Ieřufem y ánioly wy=(*marg*) * **Pánem.G.** (-)

6: bránymi/ ábys tego łtrzeęł opocz vblizenia/ nic nie

7: czyniá z przychyłnořci ku ktorey łtronie.

(*marg*) **Zácz: 287** (-)

werset: 22]

8: Ręku ni ná kogo nie wkłáday rychłó/ áni bądź

9: vczestnikiem grzechow cudzych. Sámeęo řiebie czy

10: łtym záchoway.

werset: 23] Wody ielźcze nie piy: ále vzyway

11: potrořze winá dla źoładká twego y częłtych chorob

12: twoich.

werset: 24] Grzechy niektorych łudźi * łá iáwne/ vprze=(*marg*) * **przedtym.G.** (-)

13: dzáiáęe ná łąd: á zá niektorymi * pozad idá. Táķze (*marg*) * **teź.4 L. K. S.** (-)

14: teź dobre vczynki/ * iáwne bywáiá: á te ktore łá inák=(*marg*) * **przedtym.G.** (-)

15: łze/ nie mogá fię zátaíc.

16: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

17: **Zoná iednego mężá.**) Iáko tu przez żonę iednego mężá/ rozumie
18: fię tá/ ktora tylko iednego mężá miála: ták też przez mężá iedney
19: żony/ rozumie fię ten ktory nie miał tylko iedną żonę. A iáko tu
20: wdowy nie przypufzcza do słuźby kościelney/ ktoraby więcey mę=
21: żow niż iednego miála: ták y ná biskupstwo/ y ná kápłánstwo/
22: nie dopufzcza tego/ ktoby po śmierci pierwŹzey żony drugą poiął. (marg) **Mąż iedney
żony.** (-)

23: **Máią potępienie.**) AuguŹtyn S. te słowá wykládaiąc mowi:
24: Co ApoŹtoł powiedział/ o tych ktore słuŹbiły/ á słuŹbu nie zácho=
25: wály? Máią potępienie/ mowi/ iż pierwŹszą wiárę złomiły. Coż
26: to ieŹt/ pierwŹszą wiárę złomiły? SłuŹbiły á słuŹbu nie Źpełniły.
27: Tákżeć y inni wŹszyćy Doktorowie Græccy y Lácińcy to miey=
28: Źce wykládaią/ potępiáiąc dziefieyŹe Źektarze/ ktorzy słuŹby czyŹtoŹci
29: Bogu vczynione/ y fámi połamáli/ y innym połamác roŹkazáli. (marg) **Będa potępieni,
ktorzy czyŹtoŹć słuŹbiwŹy w małženstwo wŹtępią.** (-)

30: **Wody ieŹszcze nie piy.**) Oto y S. biskup TymotheuŹ wŹtrzyma=
31: wał fię od winá: chocia wiedział/ iż wŹelkie Boże Źtworzenie
32: dobre ieŹt. A ták nie diabelŹka náuká/ ále dobra y Źwięta rzecz(marg) **Brákwánie
pokármow.** (-)

33: ieŹt/ y w Kátholickim koŹciele zwyczáyna/ wŹtrzymác fię od pew=
34: nych potraw/ ábo od winá/ lub do czáfu/ lub też y do śmierci.

Zzzz 2

Rozdział

rozdział: 6

strona: 731

731.

LiŹtu pierwŹzego Rozd: 6.

1: **ROZDZIAŁ VI.**

2: 1 Słudzy áby poŹsłuźni byli pánom Źwym/ ták wiernym iáko
3: y niewiernym. 3 Każe fię Źtrzedz tych ktorzy ináczey vczá. 9 Lá=
4: komŹtwo iáko niebeŹpieczne. 11 Vpomina TymotheuŹzá ku

5: wżelákim cnotam. 12 Y ku záchowániu wiáry ktorą ná krzćie

6: wyznał. 14 Aby do końcá mándaty záchował. 17 Bogacze áby

7: od pychy hámował/ y ná iáłmużny námawiał.

werset: 1

8: **S** Ludzy ktorzykolwiek fą pod iármem/ niech

9: rozumieią pány łwe godne **być** wżelákiey

10: czći: áby imię " Páńskie' y náuká nie byłá blu=(*marg*) " **Boże.G.** (-)

11: źniona.

werset: 2 A ktorzy máią pány wierne/ niech **ich** nie

12: wżgardzią iż fą bráćia: ále tym więcey niech łfu=

13: żą/ iż fą wierni y wmiłowáni/ ktorzy **tegoż** dobrodźiey=

14: łtwá fą vczesníkámi. Tego náuczay/ y nápominay.

werset: 3

15: Ieśli kto ináczey vczy/ á nie przełtawa ná zdro=

16: wych mowách Pána náżego IeŃu Chriřtá/ y ná tey

17: náuce ktora ieřt wedle poboźnořci:

werset: 4 **ten** pyřzny ieřt/

18: nic nieumieiący/ ále " czwierzący fię' około gadek y(*marg*) " **ábo choruiący.G.** (-)

19: łporow o łłowiech: z ktorych pochodzą zazdrořci/

20: łwary/ bluźnierřtwá/ złe podeyźrzenia:

werset: 5 przewro=

21: tne wykręty ludźi vmyłfu łkážonego/ y ktorzy vtrá=

22: ćili prawdę/ ktorzy " poboźnořć zyłkiem poczytáią'.

(*marg*) " **ábo, poczytáią zysk zá poboźnořć.** (-)

werset: 6

23: * Lecz wielki ieřt zyłk/ poboźnořć z przełtawánim

24: ná łwym.(*marg*) * **Odřtápże od tákowych.G.** (-)

werset: 7 Abowiem nie przynieřłimy nic ná ` ten'(*marg*) **1 L. S.** (-)

25: řwiát/ bez wátpienia że teź wynieřć nic nie może=

26: my.

werset: 8] Ale mając żywność y odzież/ ná tym " prze=

27: łtawamy.

(*marg*) " **przełstawamy. Lecz ktorzy.G.** (-)

werset: 9] Bo ktorzy' fię chcą z bogáćić/ wpadáią

28: w pokułzenie y w sídło ` dyabelńkie'/ y w wiele * " niepo(*marg*) **1 L. G. S.**

: * **y.N. L.** (-)

29: żytecznych' y szkodliwych požądliwości/ ktore po=(*marg*) " **fsalonychG.** (-)

30: grązáią ludzi na zátrácenie y zginienie.

werset: 10] A bowiem

31: korzeń wżego złego iest " chćiwość': ktorych niekto=(*marg*) " **miłość pieniędzy.G.** (-)

32: rzy prágnać/ pobładźili od wiáry/ y lámi fię " vwi=

33: chłáli w wiele' boleści.(*marg*) " **fprzebijáli wielą.G.** (-)

Lecz

strona: 732

Rozd: 6. do Tymotheufzá.

732.

(*marg*) **Zácz: 288.** (-)

werset: 11]

1: Lecz ty/ o człowiecze Boży/ chroń fię tych **rzeczy:**

2: á náśláduy śpráwiedliwości/ poboźności/ wiáry/ mi=

3: łości/ ćierpliwości/ ćichości:

werset: 12] Bo iuy dobry boy

4: wiáry: " chwytay żywotá wiecznego/ do ktorego ie=(*marg*) " **dołtepuy.** (-)

5: łteś wezwan y wyznałeś dobre wyznánie przed wie=

6: lą świádkow.

werset: 13] Rołkázuić przed Bogiem ktory

7: ożywia wżytko/ y **przed** Chriřtuřem Ieřuřem ktory

8: dał świádectwo przed Pontńkim Piłatem dobrego

9: wyznánia:

werset: 14] ábyś záchował **to** rofkazanie bez zmázy/

10: bez nágány áz do " przyłzčia' Páná nálezego Iefu Chri=(*marg*) " **okazánia.G.** (-)

11: Itá.

werset: 15] " Ktorego' czáfow fwoich okaże błogofławio=(*marg*) " **ktore.G.** (-)

12: ny y łam możny Krol kroluujących y Pan pánuią=

13: cych:

werset: 16] ktory łam ma nieśmiertelność/ y miełzka w

14: świałości nieprzyłtępney/ ktorego żaden z ludzi

15: nie widział/ lecz áni widzieć może/ ktoremu cześć y

16: pánowanie " wieczne'. Amen.(*marg*) " **ná wieki.N. L. S.** (-)

(*marg*) **Zącz: 289** (-)

werset: 17]

17: Bogaczom " tego świaátá' rofkázuy áby o łobie(*marg*) " **w tym ninieyfsym wieku.G.** (-)

18: wyłoce nie rozumieli/ áni pokłádali nádzieie w bo=

19: gáctwie niepewnym/ ále w Bogu żywym (ktory

20: nam vżyczá włzytkiego obfície ku vzywánui)

werset: 18] áby

21: dobrze czynili/ w vczynki dobre bogátymi byli/ rádži

22: dawáli/ vżyczáli/

werset: 19] áby łkárbili łobie grunt dobry

23: ná przyłzły czás/ áby dołtąpili żywotá " prawdziwe=

24: go'.

(*marg*) " **wiecznego.G.** (-)

werset: 20] O Tymotheufzu/ łtrzeż náuki tobie powierzo=

25: ney: wiárując łię " proznych nowości łłow'/ y łprze=(*marg*) " **proznomowności.G.** (-)

26: czánia fáłecznie miánowaney vmieiętności/

werset: 21] kto=

27: rá łię niektorzy popifuiąc/ odpádli od wiáry. Láłká

28: z tową. Amen.

29: **Do Tymotheusa pierwszy pifany był z Láodiceiey, ktore ieft**

30: **miafto gówne w Phrygiey Pákatiánskiey. G.**

31: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

32: **Strzeż náuki tobie powierzoney.)**(*marg*) **Skarb náuki kátholickiey.** (–) Przez to **depoftum**, przez ten

33: pokład/ ábo skarb zwierzony namiáftkom Apoftołfkim/ rozumie

Zzzz 3

fię náuká

strona: 733

733.

Liftu pierw: do

Tymoth. Rozd: 6.

1: fię náuká práwdy Kátholickiey/ ktora od Apoftołów podána/

2: sftępuie ná ich potomki przez fuceffýą/ áż do fkończenia świata.

3: Abowiem iáko Irenæus piſze: Apoftołowie do kościoła/ iáko do

4: fkarbu bogátego/ zupełnie znieſli wſzytkę prawdę.

5: **Wiárując fię proznych nowoſci słow.)** (*marg*) **Nowoſci hæretyckie.** (–) Nie rzekł/ wiáruy fię daw=

6: noſci/ ábo ftárożytnoſci/ ále nowoſci. Bo iáko ieft właſny o=

7: byczay wſzytkich hæretykow trzymáć fię nowoſci/ á ftóre ſłowá y

8: zwyczáie koſcielne odrzucáć y gánić: Ták też Kátholikom wła=

9: fna ieft/ podanie y vftáwy oycow ſwiętych y mowy w koſciele

10: zwyczáyne chowáć/ á potępiáć nowe náuki y wiáry: y ktokol=

11: wiek przynoſi co przeciwnego temu/ co raz przyięli/ mieć go zá

12: przeklęctwo. Pátrz 2. **Tim**: 1. 13.

13: **Argument wtorego liftu do Ty=**

14: **motheufzá.**

15: **I**Z w przeſłym liſcie Tymotheufzowi vczynił był nádzieię

16: przyſzcia ſwego k niemu/ á temu dofyć vczynić nie mogł/ w

17: Rzymie do więzienia będąc poádzony: przetoż go w tym liſcie

18: nápomina/ áby był fercá wielkiego/ á nie fráfował fię z vtrapie=

- 19: nia iego/ ále áby miał pilne stárání o swey trzodzie/ á był czuyny
20: przeciw nieprzyaciódom wiary/ iákich wiele miało powstác prze=
21: ciw kościołowi. A wiedząc iż lię przybliżało zeście iego z tego
22: swiátá/ każe mu y z Márkiem przyść do siebie. [grafika](#)

Lišt Páwłá

ksiega: 2.Tim

strona: 734

Rozd: 1.

734.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO TYMOTHEVSZA

3: WTORY.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

- 5: 1 Dziękuie Bogu zá wiárę Tymotheufzowę. 6 Vpomináiąc
6: áby swoy vrząd pilnie odpráwował/ y Ewángelią śmieie opo=
7: wiedał. 10 Christus śmierć zepfował. 11 Y Páwłá obrał Do=
8: ktorem Pogánow. 12 Nágotowawfzy mu zaplátę według pra=
9: cey iego. 15 Wfpomina te ktorzy go opuścili. 16 Proši Bogá
10: zá domowniki Onezyforowe/ że mu wiele dobrego czynili. (marg) **Záčz: 290** (-)

werset: 1

- 11: **P**Aweł Apoštoł Iesufá Christu=
12: fá przez wolą Bożą/ według obietnice
13: żywotá ktory iest w Christušie Iesu=
14: sie:

werset: 2 Tymotheufzowi namilfzemu fy=

- 15: nowi/ láfká/ miłosierdzie/ * pokoy od Bogá Oycá/ y(marg) * **y.N. L. S.** (-)
16: Christufá Iesufá Páná nášzego.

werset: 3 Dziękuie Bogu *(marg) * **memu.L. N.** (-)

- 17: ktoremu słužę z przodkow * w czyftym funnieniu/ iż(marg) * **moich.L. S.** (-)

18: bez przestánku ciebie wípominam w prósbách mo=

19: ich/ w nocy y we dnie

werset: 4 żądáiąc cie widzieć/ pámię=

20: táiąc ná lzy twoie/ ábym był rádości nápełnion/

werset: 5 przywodząc **fobie** ná pámięc onę wiárę ktora iest w

21: tobie nieobludna/ ktora pierwey miefzkála w bábce

22: twoiey Loidzie/ y w mátce twoiey Eunicey/ á iestem

23: tego pewien że y w tobie.

werset: 6 Dla ktorey przyczyny

24: nápominałm cie ábys wzniecał lálkę Bożą/ ktora iest

25: w tobie przez włożenie rąk moich.

werset: 7 Abowiemci

26: Bog nie dał nam ducha boiázni: ále mocy/ y miło=

27: ści/ y " trzeźwości'.

(*marg*) " **ábo roftropnościG.** (-) (*marg*) **Záčz: 291.** (-)

werset: 8

28: Nie wftydayze fię tedy świádectwá Páná ná=

29: fzego/ áni mnie więźniá iego/ ále " pospołu rob'(*marg*) " **pospołu ćierp złe.G.** (-)

" około

strona: 735

735.

Lištu wtorego Rozd: 1.

1: " około Ewángeliey' wedle mocy Bożey/(*marg*) " **ábo, z Ewángelią.** (-)

werset: 9 ktory nas

2: zbáwił y wezwał wezwánim `fwym' świętym/ nie(*marg*) **4 L. G. S.** (-)

3: według vczynkow náfzych/ ále według poftánowie=

4: nia fwego y lálki/ ktora nam iest daná w Chriftušie

5: Iefušie przed czáfy wiekuiłtymi.

werset: 10 A obiáwiona

6: iest teraz przez oświecenie zbáwicielá náfzego Iefu=

7: íá Chriřtuńá/ ktory íáko řmierć íkázil/ ták żywot y nie

8: řmiertelnořć ořwiecił przez Ewángelią:

werset: 11] dla kto=

9: rey ía pořtánowiony íeřtem káźnodźieią y Apořto=

10: łem y náuczycielem Pogánow.

werset: 12] Dla ktorey przy=

11: czyny to teź ćierpię: ále íię nie wřtydam. Gdyź wiem

12: komum vwierzył/ y pewienem tego íź mocen íeřt

13: " pokłádu mego' řtrzedz do onego dnia.(marg) " **zwierzoney rzeczy moiey.** (-)

(marg) **Oto y tu wiárę złącza z miłością íź nic nie íeřt wiárá bez miłości.** (-)

werset: 13] Miey wzor

14: zdrowego przepowiedánia/ ktoreř odemnie řłyřzał w

15: wierze y w miłości **ktora íeřt** w Chriřtuřie Ieřuřie.

werset: 14]

16: Strzeź pokłádu dobrego przez Duchá S. ktory w

17: nas mieřzka.

werset: 15] Wieřz to */ íź mię odřtąpili wřzyřcy(marg) * **bowiem.NL.** (-)

18: ktorzy íą w Azyey: z ktorych íeřt " Phigelus' y Hermo=(marg) " **Phygelus.4 L. K.**

G.Philetus.NL (-)

19: genes.

werset: 16] Niech da Pan miłóřerdźie Onezypho=

20: rowemu domowi: íź mię częřto ochłodził/ y łáncu=

21: chá íię mego nie wřtydžil.

werset: 17] Ale przyřzedřzy do Rzy=

22: mu/ bárzo mię pilno řzukał/ y znalazł.

werset: 18] Niech mu Pan

23: da áby nálaźł miłóřerdźie v Páná w on dzień. A ty

24: lepiej wieřz/ íáko **mi** wiele w Epheźie vřługował.

- 26: **Pokładu megoftredz [!] .)** Kto co dobrego czyni w tym żywoćie/
27: ten to iákoby pokláda v Páná Bogá/ áby mu to fchowál y oddál
28: po śmierci. (*marg*) **Pokład w niebie.** (–)
29: **Miey wzor zdrowego przepowiedánia.)** Auguſtyn S. to mieyfce
30: wykłádáiąc vczy/ iż o Bozkich rzeczách pewnym ſpoſobem od
31: ſtárſzych podánym/ y zwyczáynymi ſłow y mowić mamy: trzymá=
32: iąc ſię ſłow zdawna w koſciele záchowáných: iákíe ſá/ Troycá ſ.
33: perſoná/ iſtnoſć/ ſpołiſtnoſć/ **tranſubſtātia**, Míza/ Sákráment/
34: kápłan/ koſciół/ krzeſt/ pokutá. A ſtrzegąc ſię nowych od hærety=(*marg*) **Nowych ſłow około wiary ſtrzedz ſię potrzebá.** (–)
35: kow wymyſlonych: iákíe ſá/ zbor/ ponurzenie/ vznánie (miáſto

pokuty)

strona: 736

Rozd: 2. do Tymotheuſzá.

736.

- 1: pokuty) wieczerza Pánſka (miáſto Sákrámentu ciáá y krwie Pán
2: ſkiey) ofiárownik ábo Miniſter (miáſto kápłaná) Chriſtiánin/
3: miáſto Chreſcĳjániná/ ſpráwiedliwoſć poczytána/ ciáá Pán=
4: ſkie z chlebem/ w chlebie/ pod chlebem/ ábo przy chlebie: y tym
5: podobnych.

rozdział: 2

6: ROZDZIAŁ II.

- 7: 1 Nápomina Tymotheuſzá/ áby ſzczerze náuczał. 3 Y mężnie
8: ſię potykał dla Chriſtuſá. 8 Przypomináiąc zmartwychwſtánie
9: Páná Chriſtuſowe. 11 Y przyſzłá zapłátę. 14 Każe mu ſię ſtrzedz
10: ſporow y proznomownoſci y głupich gadek zakonnych. 20 O
11: wielkim domu máiącym rózne ſtátki. 24 Y ktore cnoty ma
12: mieć ſługá Boży. (*marg*) **Záčz: 292.** (–)

werset: 1

- 13: **T** Y tedy ſynu moy/ bądź vmocnion w łáſce kto=

14: ra ieft w Chriftuſie Ieſuſie:

werset: 2] á coſ ſłyſzał

15: odemnie przez wiele ſwiádkow/ toż zlecay

16: wiernym ludziom/ ktorzy też ſpofobni będą ku náu=

17: czániu drugich.

werset: 3] " Prácuy' iáko dobry żołnierz Ie=(*marg*) " **Ty tedy ćierp złe.G.** (-)

18: ſu Chriftuſow.

werset: 4] Zaden ſłużąc żołnierzką ~ Bogu'(marg) ~ **1 L. G. S.** (-)

19: " nie báwi ſię ſprávami' " ſwieckimi': áby ſię temu po=(*marg*) " **nie wikle ſię hándlámi.**

: " **żywotá tego.G.** (-)

20: dobał ktoremu ſię oddał.

werset: 5] Bo y w gonitwách prá=

21: cuiący nie bierze wieńcá/ áżby práwnie wygrał.

werset: 6]

22: Oracz ktory prácuie ma naprzod owocu záżywác.

werset: 7]

23: Rozumiey co mowię: bo " da' tobie Pan we wĺzy=(*marg*) " **niechay da.G.** (-)

24: tkim wyrozumienie.

werset: 8] Pámieřay/ iż ~ Pan' Ieſus(marg) ~ **6 L. G. S.** (-)

25: Chriftus powſtał z martwych/ **ktory ieft** z plemieniá

26: Dawidowego/ wedle Ewángeliey moiey/

werset: 9] w ktorey

27: ćierpię vtrápienie iákoby złoczyńcá áż do więźnienia:

28: áleć ſłowo Boże nie ieft zwiázáne.

werset: 10] A przetoż wĺzy=

29: tko ćierpię dla wybránych: ábo y oni zbáwienia do=

30: ſtąpili ktore ieft w Chriftuſie Ieſuſie z chwałá

31: " niebieřką'.

(*marg*) " **wieczną.G.**

Zącz: 293. (-)

werset: 11

32: Wiernać **iest** powieść. Abowiem iefliłimy z nim

33: vmárli: z nim też życ będziemy.

werset: 12 iefli vćierpiemy:

34: z nim też krolowác będziemy. iefli fię **go** záprzemy:

Aaaaa

y on fie

strona: 737

737.

Liřtu wtorego Rozd: 2.

1: y on fię nas záprzy.

werset: 13 iefli nie wierzymy: on wier=

2: nym zořtawa/ záprzeć fámeo siebie nie może.

werset: 14 To

3: przypominay: ořwiadcziác przed " Pánem' Nie(marg) " **Bogiem.N. L.** (-)

4: řpieray fię řłowy/ bo fię **to** ninacz nie przygodzi/ iedno

5: ná řkázę řłucháiących.

werset: 15 Stáray fię pilnie ábyř fię

6: řtáwił dořwiadczoným Bogu/ robotnikiem niená=

7: gánioným/ dobrze rozbieráiącym řłowo prawdy.

werset: 16

8: " A řwieckich rzeczy y proznomownořci řtrzeź fię'/(marg) " **A řwieckich proznomownořci nie dopuřczayG.** (-)

9: ábowiem " przymnaźaią więcey' niepoboźnořci:(marg) " **pomnoźą fię ku więtfsey7 L. K. G. S.** (-)

werset: 17 á

10: mowá ich " řzerzy fię' " iáko káncer': z ktorých iefł Hi=(marg) " **řzerzyć fię będzie7 L. K. G. S.**

: " **iáko Gángrena.G.** (-)

11: meneuř y Philetus:

werset: 18 | Ktorzy od prawdy odpádli/

12: powiedáiąc iż fię iuz sftáło zmartwychwftanie/ y

13: " wywrocili' wiarę niektórych.(*marg*) " **wywracáią.G.** (-)

werset: 19 | Aleć mocny ftoi

14: grunt Boży/ máiąc tę pieczęć: Zna Pan ktorzy fą

15: iego/ y/ Niech odstąpi od niespráwiedliwości wżel=

16: ki ktory miánuie imię Páńskie.

(*marg*) **Záčz: 294** (-)

werset: 20 |

17: Lecz w wielkim domu/ nie tylko fą naczynia

18: złóte y srebne/ ále teź drzewiáne y fkorupiáne: ie=

19: dne ku wczćiwości/ á drugie ku zelżywości.

werset: 21 | Iefli=

20: by fię tedy kto od tych oczyścił: będzie naczynim ku

21: wczćiwości poświęconym y wżytecznym Pánu/ zgo=

22: towánym ná wżelką fprawę dobrą.

werset: 22 | Chronźe fię

23: chćiwości młodzieńskich: á násláduy fprawiedliwo=

24: ści/ wiary/ miłości/ ` y' pokoju z tymi ktorzy wzywáią (*marg*) **G.** (-)

25: Páná z czyftego fercá.

werset: 23 | A wiáruy fię gadek głu=

26: pich y nieumiejętnych: wiedząc iż rodzą zwády.

werset: 24 | A

27: fłudze Páńskiemu nie trzebá fię " fwárzyć': ále wkłá=(*marg*) " **wádzić.G.** (-)

28: dnym być ku wżytkim/ fpofobnym ku náuczaniu/

29: ćierpliwym/

werset: 25 | w ćichości ftofuiącym te ktorzy fię

30: fprzećiwiáią ` prawdzie': ázaby im kiedy dał Bog v=(*marg*) **10 L. G. S.** (-)

31: pámiętanie ku poznaniu prawdy:

werset: 26 aby się pamiętać=

32: táli z sídeł dyabelskich/ od ktorego są poimáni ku **czynieniu**

33: woli iego.

Náuki

strona: 738

Rozd: 3. do Tymotheusza.

738.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Zaden służąc żołnierską.**) Chrysoſtom S. ná to mieyſce piſze:

3: iż to Páweł S. mowi nie tylko Biſkupom/ ále y inſzym ludziom.

4: Bo wſzyſcy choćia ſwieccy/ choćia y krolowie/ są żołnierze Pána

5: Chriſtuſowi. A ták nie zákázuieć Apoſtoł tymi ſłowcy ſwieckiego

6: regimentu y ſádown: ále zbytniego ſtáránia około żywnoſci/ hán=

7: dlów y kupiectwá/ y tym podobnych rzeczy/ ktorymi się żołnierze

8: nie báwią. Bo w Græckim ták czytamy: Nie báwi się ſprává=(*marg*) **Swieckie ſprávwy nie zgoła zákazáne.** (-)

9: mi żywotá ábo żywnoſci. Zá czym y to idzie/ iż kſięża nie máią

10: żon poymováć. Bo żadne nie są więtlſze zabáwy ſwieckie/ iáko

11: ſtáránia o żywnoſci/ y opátrzeniu żony/ dzieci/ czeládzi. (*marg*) **Kſięża máią być nie żonáci.** (-)

12: **Wſytko ćierpię dla wybránych.**) Obácz/ iż wybráni/ choćia pe=

13: wnie zbáwieni być máią/ wſzákże nie ináczey bywáią zbáwieni/ ie=

14: dno ták przez prace ſwych páłterzów ábo káznodzieiów/ iáko y

15: przez ſwe vczynki dobre. (*marg*) **Wybráni iáko zbáwienia doſtępią.** (-)

16: **Mowá ich ſerzy się iáko káncer.**) Mowy/ pieſni/ kazánia/ y pi=

17: ſmá hæretyckie/ ſzkodliwe/ y zárázliwe są: przetoż się ich wierni pil=

18: nie chronić máią. (*marg*) **Hæretykow ſtrzedz się potrzebá.** (-)

19: **Ieſliby się kto oczyſcił.**) Obácz iż wolnoſć ma káždy człowiek/

20: vczynić się ſtátkiem godnym ábo wiecznego zbáwienia/ ábo potę=

21: pienia. Bo ácz zbáwienie człowiecze/ z láſki á z miłóſierdzia Bo=(*marg*) **Wolnoſć ludzka ná złe y ná dobre.** (-)

- 22: żego nawięcey pochodzi: iáko y potępienie z íspráwiedliwego íą=
23: du iego: Wízákże áni to áni owo/ nic nie wymuie wolności ná=
24: ízey: ále z nią y przez nią íspráwuie w nas wízytkie tákie íkutki/ iá=
25: kie Bozkiey opátrznósci y náfzym zaílugom przynależą.

rozdział: 3

26: **ROZDZIAŁ III.**

- 27: 1 Opowiáda/ íz ofstátnich czáfów ludzie mieli náftác wízelkich
28: grzechow pełni. 6 Ktorzy zwodzác niewiáfki/ prawdzie íię íprze=
29: cíwiáią. 10 A Tymotheuszá nápomina/ áby przykáfadem iego
30: mnożył íię w cnotách y w cierpliwości. 14 Y o pożytku písmá ś. (*marg*) **Zácz: 295.** (-)

werset: 1

- 31: **A** Wiedz to/ íz w ofstátnie dni náftána czáfy
32: niebéspieczne.

werset: 2 " Y będą' ludzie íami íiebie mi=(*marg*) " **Bo będą.G.** (-)

- 33: łuiący/ łákomi/ hárdzi/ pyłzni/ bluźnierze/ ro=
34: dźicom niepołufzni/ niewdźięczni/ niepobożni/

werset: 3

- 35: przyrodzonych nie miłuiący/ przymierza nie trzy=
36: máiący/ potwarcy/ niepowsćiągliwi/ nieskromni/
37: " bez dobrotliwości'/

(*marg*) " **dobrym nie życziwi.G.** (-)

werset: 4 zdrayce/ vporni/ náděci/ y ro=

Aaaa 2

fkofzy

strona: 739

739.

Liítu wtorego Rozd: 3.

- 1: íkofzy więcey miłuiący niżli Bogá:

werset: 5 máiac ponie=

- 2: káf " pozor' pobożności/ lecz íię mocy íey zápieráią=(*marg*) " **ábo kístał.G.** (-)
3: cy. Y tych íię chroń.

werset: 6] ábowiem z tych łą którzy wry=

4: waią fię w domy: y poimáne wiodą niewiaftki grze=

5: chami obciążone/ ktore vnoszą rozmaíte požądliwo=

6: ści:

werset: 7] ktore fię ząwždy vczą/ á nigdy ku vznaniu pra=

7: wdy " nie przychodzą'.

(*marg*) " **przyść nie mogą.G.** (-)

werset: 8] A iáko Iánnes y " Mám=

8: bres' fprzećiwiáli fię Moyzełzowi: ták fię też ci fprze=(*marg*) " **Iábres.G.** (-)

9: ciwiáią prawdzie/ ludzie rozumu skázonego/ zfałzo=

10: wáney wiáry.

werset: 9] áleć więcey nie wfkuráią: ábowiem

11: ich fzaleńftwo iáwne będzie wżytkim/ iáko y onych

12: było.

werset: 10] Lecz ty doftąpiłeś moiey náuki/ ćwiczenia/

13: przedfięwzięcia/ wiáry/ wytrwania/ miłości/ ćier=

14: pliwości/

(*marg*) **Zącz: 296** (-)

werset: 11]

15: prześládowania/ vćífkow: iákie ná mię przycho=

16: dżily w Antyochiey/ w Ikoniey/ w Litrze: iákiem

17: przefládowania podeymował: á ze wżytkich mię Pan

18: wyrwał.

werset: 12] Y wżyscy ktorzy chcą pobożnie żyć w

19: Chriřtuřie Ieřuřie/ prześládowanie będą ćierpieć.

werset: 13]

20: A źli ludzie y zwodźce pomnożą fię w gorźze: w

21: błąd wpadáiąc/ y **drugie** w błąd wwodząc.

werset: 14] Lecz ty

22: trway w tym czegoś lię nauczył/ y czegoć lię zwie=

23: rzono: wiedząc od kogoś lię nauczył.

werset: 15 á iż z dziećin=

24: Ítwá vmiełz piłmá święte/ ktore cię mogá " wpráwić' (*marg*) " **vczynić mądrym.G.** (-)

25: ku zbáwieniu/ przez wiárę ktora iełt w Chriftušie

26: Iefušie.

(*marg*) **Zácz: 297** (-)

werset: 16

27: Wízelkie piłmo od Bogá " náłchnione/ iełt' po=(*marg*) " **nádchnione iełt, yG.** (-)

28: żyteczne ku náuce/ ku łtrofowániu/ ku napráwie/ku

29: ćwiczeniu * w łpráwiedliwości:(*marg*) * **ktore iełt.G.** (-)

werset: 17 áby człowiek Bo=

30: ży był dołkonáły/ ku wízelkiey łpráwie dobrej wy=

31: práwiony.

32: NAVKI Y PRZESTROGI.

33: **Y będą ludzie fámi siebie miłuiący.**) Cyprian S. wykłáda to

34: mieyłce o hæretykách/ hárdych/ pyłznych/ kápłanom y kościołowi (*marg*) **Hárdość hæretycka.** (-)

niepołtu=

strona: 740

Rozd: 3. do Tymotheuřzá.

740.

1: niepołtuźnych. Bo pychá iełt mátká odłzczepieńłtwá. O czym

2: niżej **Rozd: 4.3.**

3: **Poimáne wiodą niewiałtki.)** Iáko w ráiu pierwey niewiałtá

4: od łzátáná zwiedziona byłá: ták y záwłze niewiałty rychley y łná=

5: dniefy przez hæretyki bywáią ołzukáne: y máłto nie włzytkie kácer=

6: Ítwá nawięcey przez nie bywáią forytowáne y rozmnáżáne. (*marg*) **Niewiałty czárt narychley zwodzi.** (-)

7: **A iáko Iánnes y Mábres.)** Nigdzie w łtárym zakonie nie czy=

- 8: tamy/ żeby czárnoksiężnicy oni tymi imiony názwáni byli: ále
- 9: przez trádicią á podánie ftárlzych te imioná áż do Páwłá przyfzły.
- 10: Ktorem fpofohem y teraz w kościele wiemy imioná trzech kro=
- 11: low/ łotrą práwego/ żołnierzá ktory bok Páńfki otworzył/ y wie=
- 12: la innych. (marg) **Trádicie.** (-)
- 13: **Aleć więcey nie wskuráią.**) Wfzytkie kácerftwá iáko fię rychłó
- 14: wzniecą/ ták nie długo świecą. Bo żadne z nich do dziefiáci lat
- 15: nigdy ftátecznie nie trwáło/ ále wnet ná kilá fekt rozerwáne było.(marg) **Kácerftwá nie trwále.** (-)
- 16: **Wfsyscy ktorzy chcą pobożnie żyć.**) Acz wfzyscy ludzie pobożni
- 17: rozmáite prześládowanie ćierpią: wfzákże nie wfzyscy prześládo=
- 18: wáne ćierpiący fą święci y pobożni: iáko fą złoczyńce. Y fłufznie(marg) **Prześládowanie ćierpiący różni.** (-)
- 19: Bifkupi/ krolowie y książetá Kátholicy hæretyki prześláduią: od
- 20: ktorych kościoł niefprawiedliwie prześládowanie ćierpi. Lecz błó
- 21: gofławieni fą/ ktorzy ćierpią prześládowanie dla fprawiedliwófi.
- 22: **Wfselkie pímo.**) Nie rzekł fámo pímo ieft doftáteczne (iáko
- 23: tego mieyfćá nieumiejętnie przeciw trádiciám kościelnym feкта=
- 24: rze náciągáią) ále káżde pímo/ ták ftárego iáko y nowego zako=
- 25: nu/ y káżdą cząftkń tegóż pímná/ pożyteczna iest ku náuczániu.(marg) **Nie fámo pímo ieft słowo Boże.** (-)

rozdział: 4

26: ROZDZIAŁ III.

- 27: 1 Tymotheufzá profi/ przez fędziego Chriftufá/ áby przeciwko
- 28: fałfzywym náuczycielóm/ y tym ktorzy ie fobie zgromadzáią/ ftá=
- 29: tecznie kazał: ćierpiąc cokolwiek nań Bog dopuści. 6 Opowie=
- 30: da mękę fwą/ y zaplátę zgotowáną. 9 Każe mu przyść do fiebie/
- 31: będąc od innych opuźczony: 14 Y od Alexándrá vtrapiony.
- 32: 17 Ale od Páná potwierdzony.(marg) **Lekcyá ná dni Świętych Doktorów.** (-)

werset: 1

33: * **O**Swiadczam lię przed Bogiem y * IEfu (*marg*) * **Ia tedy.G. * Pánem nálsym.G.**

(-)

34: Chrístem ktory będzie sádzil żywe y vmár=

35: łe/ y przez " przyłzcie' iego/ y kroleństwo iego:(*marg*) " **ábo okazanieG.** (-)

werset: 2

36: przepowieday słowo. nálegay w czás/ nie w czás:

37: karz/ fukay/ nápominay z wśzeláką ćierpliwością y

Aaaaa 3

náuką.

strona: 741

741.

Lištu wtorego Rozd: 4.

1: náuką.

werset: 3 Abowiem będzie czás gdy zdrowey náuki

2: nie ścierpią: ále według fwoich požádlivosti ná=

3: gromádzą łobie vczynielow máiac świerzbiące vĺzy:

werset: 4

4: á iáko odwrocą vĺzy od prawdy/ ták lię ku básniom

5: obrocą.

(*marg*) **Zácz: 298** (-)

werset: 5

6: Ale ty czuy/ we wĺzytkim " prácuyl/ ípráwuyl v=(*marg*) " **ćierp złe.G.** (-)

7: czynek " Ewángelilíty'/ vĺługowánie twoie " wypeł=(*marg*) " **ábo káznodieie.**

8: " **czyn zupełnymG.** (-)

8: niay'.

werset: 6 Bądz trzeźwim!. Boć mnie iuż ofiárowác(*marg*) **2 L. G. S.** (-)

9: máią/ y nádchodzi czás rozwiázánia mego.

werset: 7 Goni=

10: twem dobrą odpráwil/ zawodum dokonał/ wiárem

11: záchował.

werset: 8] Náošťátek/ zgotowan mi iešť wieniec

12: ŃpráwiedliwoŃci/ ktory mi odda Pan Ńdźzia Ńpráwie=

13: dliwy w on dźień: á nie tylko mnie/ ále y tym * ktorzy(marg) * **wŃsytkim.G.** (-)

14: miłuią przyŃźcie iego. *

(marg) **Zácz: 299** (-)

werset: 9]

15: " Spieź Ńię' ábyŃ do mnie rychłó przybył.(marg) " **ábo, Stáray Ńię.G.** (-)

werset: 10] Abo=

16: wiem Demás mię opuŃcił/ vmiłowawŃzy wiek terá=

17: znieyŃzy/ y poźedł do TheŃŃáloniki: Krefcent do Gá=

18: álciey/ Tytus do Dálmáciey.

werset: 11] Lukaź Ńam iešť ze=

19: mną. Márká wźiawŃzy przyprawadz z Ńobą: bo mi

20: iešť poźyteczny " ku poŃludze'.

(marg) " **w poŃludze.N. L.** (-)

werset: 12] A Tychiká poŃlałem

21: do Ephezu.

werset: 13] Opończą ktoram zoŃtáwił w Troá=

22: dźie v Kárpá/ gdy przyidźieŃz przynieŃ z Ńobą/ y kŃie=

23: gi/ á zwłáŃzczá párgáminy.

werset: 14] Alexánder " moŃieźnik wiele mi złego pokazał: " odda mu' Pan wedłóg v=(marg)

" **rodgiŃŃer ábo kotlarz.**

: " **niech mu odda.7 L. K. G.** (-)

24: czynkow iego:

werset: 15] ktorego Ńię y ty Ńtrzeź: ábowiem bár=

25: zo Ńię Ńprzećiwił Ńłowom náŃzym.

werset: 16] W pierwźzey o=

26: bronie moiey żaden przy mnie nie Ńtał/ ále mię wŃzy=

27: Ńcy opuŃćili: niechay im **to** nie bęďzie poczytano.

werset: 17

- 28: Aleć Pan ftał przy mnie/ y vmocnił mię: áby fię
29: przez mię przepowiedanie wypełniło/ á iżby wślyfzeli
30: wżyſcy Pogáni: Y ieſtem wyrwan z páłzczęki lwiey.

werset: 18

- 31: " Wybáwił mię' Pan od wśelákiego vczynku złego/(*marg*) " **Lecz mię wybáwi.3 L. G. S. (-)**
32: y záchowa do kroleſtwá fwego niebiefkiego. ktore=
33: mu chwaáá ná wieki wiekow. Amen.

werset: 19 Pozdrow

" Pryfzkę

strona: 742

Rozd: 4. do Tymotheufzá.

742.

- 1: " Pryfzkę' y Aquillę/ y dom Onezyphorow.(*marg*) " **Priskille.L. K. G. S. (-)**

werset: 20 Eraftus

- 2: zoſtał w Koryncie: á Trofimám zoſtáwił w Mile=
3: cie chorego.

werset: 21 " Spieſz fię' ábyś przyſzedł przed żimá. (*marg*) " **ábo, ftáray fię.G. (-)**

- 4: " Pozdrawiaią' cie Eubulus/ y Pudens/ y Linus/ y(*marg*) " **Pozdrawia3 L. G. S. (-)**
5: Klaudia/ y brácia wżyſcy.

werset: 22 Pan Ieſus Chriſtus z

- 6: duchem twoim. Láłká " z wámi'. Amen.(*marg*) " **z námi.N. G.z tobą.S. (-)**

- 7: **Wtory do Tymotheufzá, pierwśwego Biskupá kościoá Ephezkiego,**
8: **piány ieſt z Rzymu, kiedy wtory raz Páweł był poſtáwion**
9: **przed Neroná Cefárzá. G.**
10: **Wieniec ſpráwiedliwości.) (marg) Vczynki dobre záſługią niebo (-)** Z tego
mieyfcá mamy/ iż wśytkie
11: vczynki dobre/ od wśpráwiedliwionych w łáłce Bożey vczynione/
12: prawdziwie záſługią niebo/ y godne łá żywotá wiecznego: á iż

13: żywot wieczny/ iest zapłata/ wieńcem ábo koroną/ którą według
14: śprawiedliwości Pan Bog oddawa/ y płaci ludziom dobrze czy=
15: niącym z łaski iego. Abowiem oddawa ią y płaci iako śprawie=
16: dliwy sędzia/ á nie tylko iako miłosierny dawca. Y wieniec ábo
17: koroną którą oddaie y płaci/ nie tylko iest z łaski y z miłosierdzia/
18: ále też y z śprawiedliwości. Łaska y miłosierdzie iego iest/ iż do=
19: brze czyniemy/ y zaśluguujemy: á śprawiedliwość iego iest/ za takie
20: zaślugi dąć nam zapłatę zaśluzoną w niebie. Pięknie te słowa A=
21: postolskie Augustyn rozbiera. Nie rzekł prawi/ który mi daruie:
22: ále który mi odda. A cożci odda/ iedno to coć winien? Odda te=
23: dy sędzia śprawiedliwy. Bo weyzzawłzy ná vczynek nie może
24: zatrzymać zapłaty/ ten który ná vczynek pátrzy. Sam się vczynił
25: winowáyca/ nie biorąc ále obiecując. [August: de grat: et libr: arb:](#)
26: [cap: 17. et in Pfal: 83. et in Pfal: 100.](#)

27: Argument listu do Tytuśa.

28: **T**ytuśa vcznia wiernego/ ktorego w Krećie wyspie Biskupem
29: był postanowił/ w tym liście wprawuie (iako y Tymotheu=
30: szá) á w nim wszystkie Biskupy/ iákie ludzie po wszystkich mieściech
31: ná Biskupstwo ábo ná kápłánstwo obierać y poświęcać ma: y
32: czego máią nauczać ludzi wszystkich stanow/ strzegąc się hærety=
33: kow y fałszywych náuk/ dobre vczynki zálecáiąc/ á sámi siebie dá=
34: iąc im ná przykład we wszystkim dobrym.

Liśt Páwła

ksiega: **Tit**

strona: 743

743.

Liśtu do Rozd: 1.

1: LIST PAWŁA S.

2: DO TYTVSA.

rozdział: **1**

3: ROZDZIAŁ I.

4: 1 Ewángelią łobie zwierzoną zálecáiąc. 4 Y Tytułá pozdra=

5: wiáiąc. 5 Vczy go iákie ma kápłany y Bifkupy obierác y ftáno=

6: wić. 10 Niektorych teź z rozmaítých złości oftrze kárác. 15 Nie=

7: czyłtym wżytko nieczyłte. 16 Niektorzy fię Bogá przą vczynkámí. (*marg*) **Záčz: 300.** (-)

werset: 1

8: **P**Awel sługá Boży/ á Apołtoł

9: Iefu Chriřtuřow według wiáry wybrá

10: nych Bożych y vznánia prawdy: ktora

11: ieřt według poboźności

werset: 2 ku nádźiei

12: żywotá wiecznego/ ktora Bog ktory nie kláma o=

13: biecał przed czáły wiekuiřtymi:

werset: 3 á obiáwił czářow

14: řwoich řłowo řwe przez przepowiedánie/ ktore mi ieřt

15: zwierzone według " rořkazánia' zbáwićiela nářzego(*marg*) " **złecenia.G.** (-)

16: Bogá:

werset: 4 Tytuřowi " miřemu' řynowi według řpolney(*marg*) " **práwemu.G.** (-)

17: wiáry/ řářká/ * y pokoy od Bogá Oycá/ y * Iefu Chriř=*(marg)* * **miłóřierdzie, pokoy. G.**

: * **Páná.G.** (-)

18: řtá zbáwićielá nářzego.

werset: 5 Dla tegom cię zořtáwił w

19: Krećie/ ábyř czego ieřzcze nie dořtawa popráwił/ y

20: pořtánowił kápłany po miářtách/ iákom ř y' ia tobie(*marg*) **ř.G.** (-)

21: był przykazał.

werset: 6 Ieřli kto ieřt bez nagány/ mąź ie=

22: dneý żony/ " řyny wierne máięcy/ nie obwinowáne w (*marg*) " **dziećiG.** (-)

23: zbyřtku/ ábo nie poddáne.

werset: 7 Abowiem Bifkup ma

24: być bez przygány/ iáko száfarcz Boży: nie " pyfzny'/ nie(marg) " **vporny.G.** (-)

25: gniewliwy/ nie opiły/ nie " biiący': nie chćiwy zyłku(marg) " **zwádliwy.G.** (-)

26: fzkárádego:

werset: 8] ále wdzięcznie goście przyjmuiący/

27: dobrotliwy/ * trzeźwi/ fprawiedliwy/ święty/ pow=(marg) * **roftropny.17 L. K.** (-)

28: ściągłiwy:

werset: 9] ktoryby fię trzymał wiernych fłow kto=

29: re fą wedle náuki/ iżby * mógł nápomináć przez zdro=(marg) * **też.4 L. G. S.** (-)

30: wá náukę/ y przekonáć tych ktorzy fię przeciwiáią.

Abowiemći

strona: 744

Rozd: 1. Tytułá.

744.

werset: 10]

1: Abowiemći iest wiele niepořłufznych/ proznomow=

2: nych y zwodźcielow/ á nawięcey ktorzy fą z obrzezá=

3: nia.

werset: 11] ktorych trzebá " przekonywáć'/ ktorzy cále do=(marg) " **vřtá zámknáć.G.** (-)

4: my podwracáią/ vcząc co nie potrzebá/ dla zyłku

5: fprořnego.

werset: 13] Powiedział niektory z nich/ włafny ich

6: Prorok: Závždy fą kłamliwemi fprořni Kretenřo=

7: wie: Ná křztałt beřtiy żywiący/ leniwi brzuchowie.

(marg) **Epimenides.** (-)

werset: 13]

8: To řwiádectwo iest prawdziwe. Dla ktorey przy=

9: czyny ořtrze ie karz/ áby zdrowi byli w wierze.

werset: 14] nie

10: báwiąc fię Zydowřkimi básniámi/ y mándatámi lu=

11: dži ktorzy fię od prawdy odwracáią.

(*marg*) **Zącz: 301.** (-)

werset: 15

- 12: Wszytkoć czyfte czyftym: lecz pokalánym y nie
13: wiernym nie máłz nic czyftego/ ále pokalány ieft ich
14: vmyłł y funnienie.

werset: 16 Wyznawáiąc iż Bogá znáią:

- 15: lecz fię vczynkámí zápieráią/ będąc obrzydłými y nie
16: poślufznymi/ á do kázdego vczynku dobrego nieśpo=
17: łobnemi.

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 19: **Abyś poftánowił kápłany po miáftách.**) Aczkolwiek Biskupi y
20: kápłani mogą być miánowani/ obieráni/ y praefentowani od kro=
21: low/ od poľpolftwá/ y od podawcow: wżákże nie mogą być po=
22: święceni y poftánowieni/ iedno od Biskupow: iáko tu oto Ty=
23: tus z rofkazánia Páwłá S. nie tylko poświęcał y ftánowił/ ále
24: y obierał kápłany. (*marg*) **Kápłany ftánowią Biskupi nie ludzie świeccy.** (-)
25: **Wśytkoć czyfte czyftym.**) To ieft/ Nie máłz żadnego pokármu
26: nieczyftego/ ktoryby miał łplugáwić człowieká: tak iáko w za=
27: konie Moyzełzowym było wiele pokármow nieczyftych/ ktorych
28: fię nigdy ieść nie godziło. Ale ácz wśytkie pokármy fą czyfte/(*marg*) **Brákwónie pokármow.** (-)
29: wżákże przecię grzełzy ten ktory ich z zgorńzeniem pożywa/ kiedy
30: fię ich pożywác nie godzi. Y dobra rzecz ieft wśtrzymác fię/ ábo
31: záfwe/ ábo pewnych czáfow/ od mięfá/ y od winá. Nád to/ ácz
32: wiernym Kátholikom/ y mięfo y iáycá/ y mleczno ieft czyfte/ y
33: przeto go czáfow łwych pożywáią: wżákże nieczyftym y niewier=
34: nym (iákowi fą hæretycy wśzytcy) nic nie ieft czyftego: ále łplugá=
35: wiony ieft ich vmyłł y funnienie.

rozdział: 2

strona: 745

745.

Lištu do Rozd: 2.

1: ROZDZIAŁ II.

- 2: 1 Iáko ma náuczác stárych y młodych/ mężow y białychgłow
3: 7 Dáiąc sam siebie wżytkim ná przykład. 9 Powinność sług.
4: 11 Czego nas vczy łáfká Boża w Chrístusie okazána. 14 Dla
5: czego nas Pan Chrístus odkupił.

werset: 1

- 6: **A** Ty mow co przyštoi zdrowey náuce.

werset: 2 Stárcy/

- 7: áby byli trzeźwi/ " wśtydliwi'/ rośtropni/ zdro=(*marg*) " **státeczni.G.** (-)
8: wi w wierze/ w miłości/ w ćierpliwości.

werset: 3 Ták

- 9: że stáre niewiáły/ w vbierze który świątym przy=
10: što/ **áby były** niepotwarliwe/ nie opiłe: ná dobre v=
11: czące/

werset: 4 áby młode **pánie** ćwiczyły w rośtropności/

- 12: żeby męże y dźiátki swoie miłowáły/

werset: 5 rośtropne **były**/

- 13: czyłte/ " trzeźwe'/ domu pilne/ dobrotliwe/ mężom(*marg*) **2 L. G. S.** (-)
14: słwym poddáne: áby słowo Boże nie było bluźnione.

werset: 6

- 15: Młodzieńce tákże nápominay áby byli " trzeźwi'

(*marg*) " **miernymi ábo skromnymi.** (-)

werset: 7

- 16: Sámege siebie we wżytkim podaway wzorem do=
17: brych vczyńkow/ " w náuce/ w śczerości/ w powa=

18: dze':

(*marg*) " **w náuce fsczerość, powagę, nienárufsenie.1 L. G. S. (-)**

werset: 8 Słowo zdrowe/ nienágánione **záchowyway**: áby

19: fię przeciwnik záuftydził/ nie máiąc nic coby o nas

20: miał mowić złego.

werset: 9 Słudzy áby pánom fwym byli

21: poddáni/ żeby fię im we wżytkim vpodobáli/ nie od=

22: mawiáiąc:

werset: 10 nie ofzukawáiąc/ ále " we wżytkim' do=(*marg*) " **wfseláką.G. (-)**

23: brą wierność pokázuiąc: áby v wżech ozdobili náu=

24: kę zbáwićielá náfzego Bogá.

(*marg*) **Zącz: 302.**

█ **Lekcyá ná pirwżey Mżey Bożego Národzenia y ná Nowe láto. (-)**

werset: 11

25: Abowiem okazála fię " lálká Bogá zbáwićielá

26: náfzego' wżytkim ludźiom:(*marg*) " **Láská Boża zbáwienna.1 L. G. S. (-)**

werset: 12 náuczáiąca nas ábyfmy

27: záprzawfzy fię niepobożności y świeckich požądli=

28: wości/ trzeźwie/ y fprawiedliwie/ y pobożnie żyli ná

29: tym świećie/

werset: 13 oczekiwáiąc błogofławioney nádzie=

30: ie/ y " przyfzcía' chwały wielkiego Bogá y zbáwićielá(*marg*) " **okazánia.G. (-)**

31: náfzego Iefu Chriftá/

werset: 14 ktory dał lámego siebie zá

32: nas/ áby nas wykupił od wżelákiey niepráwości/ á

33: żeby oczyścił łobie lud " przyjemny'/ chętlíwie fię obie=(*marg*) " **włafny ábo ofobliwy.G. (-)**

ráiący

1: ráiący w vczyńkách dobrych.

werset: 15 To mow/ y nápo=

2: minay/ *

3: Y ťrofuy/ z wśeláką powagą. Zaden tobą niech

4: nie gárdźi.

5: **Przyści wielkiego Bogá.**) Tu Apośtoł Chriřtá Páná zowie nie

6: tylko Bogiem/ ále y wielkim Bogiem. Co fię z iednego Græckie=

7: go ártykułu iásnie pokázuie/ iż fię to wśzytko ściąga do iedney

8: perlony Páná Chriřtułowey. [Vide Bellarm.\(marg\)](#) **Chriřtus Bog wielki.** (–)

rozdział: 3

9: ROZDZIAŁ III.

10: 1 Ku iákim cnotam ťwoich nápominać/ y od iákich ie grze=

11: chow odwodźić ma. 3 Z pierwfzych grzechow z łámej łálki Bo=

12: źey przez krzeřt ielťefny wybáwieni. 7 W nádzieię żywotá wie=

13: cznego. 8 Aby tego vcząc/ ťtrzegł fię proznych náuk. 10 Tákże

14: y hæretykow.

werset: 1

15: **N** Apominay ie/ áby przełożeńřtwam y zwierz=

16: chnościam poddánymi byli/ pośłufznymi/ ná

17: káždy dobry vczynek gotowymi/

werset: 2 nikogo nie

18: bluźnili/ nie zwádliwymi byli/ ále vkládnymi: wśzel=

19: ką łágodnośc okázuiąc przeciwko wśzem ludziom.

werset: 3

20: Abowiem y my byliřmy niekiedy głupi/ niewierni/

21: błádzący/ ťłuźący poźádlivościam y rośkořzam ro=

22: zmáitym/ w złości y w zazdrości mieřzkáiący/ prze=

23: mierzli/ iedni drugich nienawidźący.

(*marg*) **Lekcyja ná wtorey Mfzey Bożego Národzenia y w oktawę Národzenia Bożego. (-)**

werset: 4

24: Lecz gdy się okazała dobrotliwość y miłość ku

25: ludziom Bogá zbawiciela náfzego:

werset: 5 nie z vczyn=

26: kow fprawiedliwości ktorefmy my vczynili/ ale po=

27: dług miłosierdzia fwego zbawił nas przez omycie

28: odrodzenia/ y odnowienia z Duchá świętego/

werset: 6 kto=

29: rego wylał ná nas " obficie' przez Iefufá Chriřtuřá(*marg*) " **bogácie.G. (-)**

30: zbawiciela náfzego:

werset: 7 abyfmy **będac** wfprawiedliwie=

31: ni łalką iego/ sřtali się dziedzicami według nádzieie

32: żywota wiecznego. *

werset: 8 Wierneć **to** ielt řlowo: á chcę abyř to twierdził:

Bbbbb 2

iřby się

strona: 747

747.

Liftu do Rozd: 3.

1: iřby się řtaráli iákoby w dobrych vczynkách przodko=

2: wáli/ ktorzy wierzą Bogu. Teć rzeczy są dobre y po=

3: żyteczne ludziom.

werset: 9 A głupich gadek/ y wyliczá=

4: nia rodzáiow/ y řporow/ y řwarow zakonnych " odstę=

5: puy'. ábowiem są niepożyteczne y prozne.(*marg*) " **pohámuy.G. (-)**

werset: 10 Człó=

6: wieká řeretyká po iednym y drugim " řtrofowaniu

7: się řtrzeź':

(*marg*) " **vpomnieniu odrzuć.G. (-)**

werset: 11] wiedząc iż tákowy ieŝt wywrocony/ y

8: grzeŝczy/ będąc " włafnym ładem' potępiiony.(*marg*) " **ábo, lam przez fię.G. (-)**

werset: 12] Gdy

9: poŝę do ciebie Artemaná ábo Tychiká/ ŝpieŝz fię á=

10: byŝ do mnie przyŝedł do Nikopolá: ábowiem támem

11: vmyŝlił ŝimowác.

werset: 13] Zenálá Doktorá zakonnego y

12: Apollá pilnie " przed łobą poŝli'/ áby im ni ná czym(*marg*) " **ábo odprowadz.G. (-)**

13: nie ŝchodŝiło.

werset: 14] A niech fię vczą y náŝzy w dobrych

14: vczynkách przodkowác ku naległym potrzebam: iż=

15: by nie byli niewŝytecznymi.

werset: 15] Pozdrawiáią cię ci

16: ktorzy łą zemną wŝyŝcy. Pozdrow te ktorzy nas mi=

17: łuią w wierze. Láłká Boŝa ze wŝytkimi wámi. Am^{en}.

18: **Do Tytá pierwŝego Biskupá Kretenskiego piŝan był z Niko=**

19: **polá Má edonskiego. G.**

20: NAVKI Y PRZESTROGI.

21: **Zbáwił nas przez omyćie odrodzenia.)** (*marg*) **Krzeŝt omywa, odradza y zbawia**
człowieká. (-) Oto krzeŝt prawdziwie

22: dáie łáłkę/ y ieŝt przyczyną wŝpráwiedliwienia/ y zbáwienia: po=

23: niewáŝ grzechy oczyŝcia y gładzi/ á k temu odradza y odnawia/ y

24: náwet y zbawia człowieká. Czego vpornie przą dziŝieyŝzy od=

25: ŝzczepieńcy/ łámej wierze to wŝytko przypifuiący/ á ŝwiętym Sá=

26: krámentom moc y fkutek ich odeymuiący. Czytay [Ephéŝ: 5. 16.](#)

27: 1. **Piotr:** 3. 21. **Dziei:** 2. 38. **y** 22. 16.

28: **Człowieká hæretyká.)** Hæretyk ieŝt káŝdy/ wedle Páwłá S.

29: ktory vczy przećiw temu co Apoŝtołowie podáli/ y co wierzy y

30: trzyma koŝcioł Kátholicki Rzymłki. Abo według Origená/ ktory

- 31: zowiąc się Chrześcijaninem/ przedsię o prawdzie wiary Chrześci=
32: ąńskiey wierzy co inżego/ á niżli ma poştánowanie ábo ográni=
33: czenie trádiciey ábo náuki kośćielney. Abo według Auguštyná
34: ktory się kościołowi Kátholickiemu vpornie śprzećiwiá/ śmieiąc

vczyć

strona: 748

Rozd: 3. Tytuś.

748.

- 1: vczyć náuk temu kościołowi przeciwnych. Takiego káždego Pá=
2: weł S. po pierwśzym ábo wtorym nápomnieniu/ ábo ráczey ka=
3: rániu y śtrofowániu/ każe się śtrzedz/ każe go odrzućić/ y mieć zá
4: przekłétwo. śkąd Tertullian dowodzi: Iż z hæretykámi nie każe (*marg*) **Diśputowáć z hæretyki Páweł zákázuie.** (–)
5: Apoštoł diśputowáć: ále raz ábo dwá vpomniawśzy y fkarawśzy
6: ie/ nie mieć z nimi więcey żadney śpráwy: Iż iuż tácy nie z nie=
7: wiadomości/ ále z vporu y z przewrotności grześzą: y śądem śwym
8: właśnym bywáią potępieni. iż to śobie zá pewną prawdę obie=
9: ráią/ co ieśt fałsz/ błąd/ y kłamśtwo w kościele potępiene/ dla
10: ktorego y oni bywáią potępieni. Ktemu hæretycy śámi przez się
11: bywáią ośądzeni y potępieni/ według Hieronymá/ iż śámi śwą
12: wolą wychodzą/ śámi się wyłącziáią z śpołeczności Kátholikow
13: wiernych.

14: **Argument listu do Philemoná.**

- 15: **P**hilemoná człowieká dobrego Onezym śługá okradśzy vćiekł
16: był do Rzymu: gdzie od Páwła náwrocony y okrzczony/ z
17: tym listem przyczynnym y zálecáiącym go/ zásię do páná śwego
18: był odeśłány. [grafika](#)

Bbbbb 3

List Páwła

ksiega: Philem

strona: 749

749.

Lift do

1: LIST PAWŁA S.

2: DO PHILEMONA.

3: 5 Philemonowę miłość y wiarę zaleciwłzy. 9 Onezymá flú=

4: gę iego odfyła mu y zaleca. 13 Dáiąc znác/ żeby go rad miał dla

5: posługi. 18 Y winę iego ná fię przyimuiąc. (*marg*) **Zącz: 302.** (-)

werset: 1

6: **P**Aweł więzien Chriřtułá Ieřuřá/

7: y Tymotheuřz brát: Philemonowi mi=

8: łemu á pomocnikowi nářzemu/

werset: 2

9: piey ř sieřtrze' miłey/ y Archippowi to=(*marg*) **G.** (-)

10: wárzyřzow **inářzemu** [!] y zgromáďzeniu ktore ieřt w do=

11: mu twoim.

werset: 3

12: nářzego/ y Páná Ieřuřá Chriřtułá.

werset: 4

13: gu memu/ záwřze pámięťáiąc ná cię w modlitwách

14: moich/

werset: 5

15: ku Pánu Ieřuřowi/ y ku wřzem řwięty:m

werset: 6

16: łecznořć wiáry twey byłá " iáwna' w poznániu wřze=(*marg*) " **skuteczna.G.** (-)

17: go * dobrego ř ktore ieřt' " w was' w Chriřtuřie Ieřu=(*marg*) * **wczyńku.L. K. G.**

: **ř 4 L. K. G.**

: " **w nas.7 L. G. N.** (-)

18: řie.

werset: 7

Abowiem weřele wielkie " miałem' y poćiechę(*marg*) " **mamy.G.** (-)

19: z miłości twej bracie/ iż wnętrzości świętych łą

20: przez cię ochłodzone.

werset: 8] Przetoż máiąc wielką be=

21: ípieczność w Chriftuśie ` Iefuśie' rofkázáćci co przy=(*marg*) `G. (-)

22: Ítoi:

werset: 9] **iednák** dla miłości rádźzey prośę/ " gdyżés takim (*marg*) " **ábo gdyżem ieft takim.G.tákowym będąc. (-)**

23: ieft/ iáko **to** Páweł ítáry/ á teraz y więźień Iefu Chri=

24: Ítułow.

werset: 10] Prośę cię zá synem moim Onezymem/ kto=

25: regom zrodził w więźieniu moim/

werset: 11] ktory tobie nie=

26: kiedy był niepożytecznym/ á teraz y mnie y tobie **bárdzo**

27: użytecznym/

werset: 12] ktoregom ` ci; odeflał. A ty przyimi go(*marg*) ` **3 L. G. (-)**

28: " iáko' wnętrzości moie.(*marg*) " **to ieft.6 L. G. (-)**

werset: 13] ktoregom ia chciał przy

29: łobie zátrzymać/ áby mi zá cię służył w więźieniu **dla**

30: Ewángeliy:

werset: 14] wízákże bez " twej rády' niechciałem(*marg*) " **twego zdánia.G. (-)**

nic czy=

strona: 750

Philemoná.

750.

1: nic czynić/ áby dobrodźieyftwo twoie nie było iáko z

2: przymuśzenia/ ále z dobrej woley.

werset: 15] Abowiem ínać

3: dla tego wftąpił ná chwilę od ciębie/ ábyś go przyiął

4: wiecznym:

werset: 16] iuż nie iáko słuęę/ ále " miałto słuęgi' (*marg*) " **nád słuęę.G. (-)**

5: brátá namilšzego/ zwłáfczchá mnie; iákož dáleko wię=

6: cey tobie y w cíele y w Pánu?

werset: 17] Iešli mię tedy mařz

7: " towarzyszyłem': przyimi go iáko mnie.(*marg*) " **spolecznikiem.** (-)

werset: 18] A iešli cię

8: w czym vkrzywdził áboć **co** winien: to mnie przyczy=

9: tay.

werset: 19] Iam Páweł nápiřał ręką moią: ia nágro=

10: dżę: żebymci nie rzekł/ iżeś mi y lámeo siebie wi=

11: nien.

werset: 20] ták bráćie. Niech cię w tym vzię w Panu.

12: Ochłódź wnątrznóci moie " w Pánu'.

(*marg*) " **w Chrifćuřie.L. N. G. S.** (-)

werset: 21] Piřálemci

13: duřáiąc pořluzenířtwu twemu: wiedzác iž teř náđ

14: to co mowię/ vczyniřz.

werset: 22] A zaráz teř zgotuy mi go=

15: řpodę. ábowiem řpodziewam fię iž przez modlitwy

16: wářze będę wam dárowan.

werset: 23] Pozdrawia cię Epá=

17: pħrás towarzysřz moy w poimániu w Chrifćuřie Ie=

18: řuřie/

werset: 24] Márek/ Ariřtárchus/ Demás y Lukářz po=

19: mocnicy moi.

werset: 25] Lářká Pána nářzego Ieřu Chriřtá

20: z duchem wářzym. Amen.

21: **Do Philemoná piřány był z Rzymá przez Onezymá**

22: **řluge. G.**

23: **Y ku wřsem řwiętyřm.)** Obácř/ iž Apořtoł miłóć y wiáre ku

- 24: Pánu Ieufowi złącza z miłością y z wiarą ku wšzytkim świętym.
25: Co dzišiefzy Ewángelikowie zá bluznierŧtwo y bálwochwálŧtwo
26: máią. Aleć dobrze wiedział Páweł S. y wiedzą Kátholicy/ iż in=
27: ŧza ieŧt miłość ktorąfmy winni Pánu Chriŧufowi/ á inŧza ktorą=
28: ŧmy bliznim powinni: iáko inŧza ieŧt wiárá ktorą mamy ku
29: Pánu Chriŧufowi/ á inŧza ktorą mamy ku innym
30: ludziom świętym.(*marg*) **Wiárá ku wšsem świętym.** (–)

Argument

strona: 751

751.

Argument listu do Zydow.

1: **Argument listu Páwła S. do Zydow/**

2: **ábo do Hebreow.**

- 3: **H**ebreowie bylić nie wšzyŧcy Zydowie/ ále tylko oni/ ktorzy
4: rodem byli z Iudŧkiefy ziemie/ y tám po wielkiefy częŧci mie=
5: ŧzkáli. Iáko ŧię z Dzieiow Apoŧtołkiefch pokázuie. Tym tedy Chrze=
6: ŧcijánom z Zydow Ieruzolimŧkiefch y w Iudŧkiefy ziemi náwroco=
7: nym Páweł S. ten list ze Włoch piŧał: ćiefŧzący ie iż dla wiary(*marg*) **Hebreowie ktorzy.**
(–)
8: Páná Chriŧufowey/ wielkie przeŧládownia/ więzienia/ wyga=
9: niániá/ y vtráty máiętnoŧci ćierpieli od przełożonych Zydowŧkiefch
10: w Ieruzálem y w okolicy iego. Lecz iż nie mnieyfze pokuŧy ćier=
11: pieli od fałŧzywych Apoŧtołow/ ktorzy ie ábo od wiary Chrze=
12: ŧcijánŧkiefy odwodzi/ ábo Moyzeŧzá nád Chriŧufá przekládáli/ á=
13: bo go z Chriŧufem złączać kazáli: przeto Apoŧtoł w tym liŧcie/
14: pilnie y ŧzeroko wielkoŧć y zacnoŧć Páná Chriŧufową opifuie/ y
15: o kápłáńŧwie Páná Chriŧufowym y o zakonie nowym wiele di=
16: ŧputuie: áby Zydzy od Moyzeŧzá/ od kápłáńŧwá Aaronowego/ y
17: od zakonu ŧtárego/ ktoremu byli z dziećinŧwá przywykli/ tym ŧná=

18: dniesy odwabił/ á vmocnił w Chrifćušie: po ktorego przyściu iuż(marg) **Części tego listu do Hebreow.** (-)

19: one figury wftály/ y nie fą więcej ważne. A ten list może być ro= (marg) **1.** (-)

20: zdzielon ná trzy części. Pierwŝa iest o zacności Pána Chriftu=

21: lowey nád proroki/ nád Moyzeŝá/ y nád ánioły. w Rozdziale 1. 2.

22: 3. y 4. Wtora/ o kápłáńftwie Chriftuŝowym/ y o przewyŝzenno (marg) **2.** (-)

23: ści iego nád kápłáńftwo zakonu ŝtárego/ od Rozdziału piątego/ (marg) **3.** (-)

24: áż do połowice dzieśiątego. Trzecia á oŝtátia część ma

25: náuki/ póciechy y nápomínánie/ od Rozdziału 10. v. 19.

26: áż do końca listu. [grafika](#)

List Páwła

strona: 752

ksiega: Hebr

752.

Rozd: 1.

1: LIST PAWŁA

2: APOSTOŁA DO

3: ZYDOW.

(marg) **ábo do Hebreow.** (-)

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

5: 1 Chriftuŝá/ przez ktorego do nich Bog Oćiec mowił/ praw=

6: dziwym być Bogiem y człowiekiem/ y dáleko zacnieyŝzym nád

7: ánioły/ 5 Z ŝtrony ŝynowŝtwá/ 6 Chwały/ 7 Pánowánia/ 10

8: Moŝności/ 13 Y máieŝtatu pokázuie. (marg) **Zácz: 303.**

: **Lekcyá ná trzeciey Mŝzy Boŝego Národzenia.** (-)

werset: 1

9: **R**ozmáicie y wielą ŝpoŝobow mawiał przed

10: tym Bog oycom przez Proroki:

werset: 2" náoŝtátek

11: tych dni' mowił do nas przez Syná/ ktorego(*marg*) " **á w ty dni ośtáteczne.L. G. S. (-)**

12: poštánowił dziedźicem wŕzytkiego/ przez ktorego teŕ

13: y wieki wczynił.

werset: 3] Ktory będąc iáfnością chwały/

14: y wyráżonym obrázem iłtności iego/ á " noŕząc wŕzyt=

15: ko ŕłowem mocy ŕwey/ * ŕpráwiwŕzy oczyścienie grze=(*marg*) " **rządzác słowem mocnym swoim. Hebr.**

: * **fam przez ŕię.G. (-)**

16: chow */ " ŕiedźi' ná práwicy máieftatu ná wyłokoś=(*marg*) * **náŕsych.G.**

: " **vśiadł.1 L. G. (-)**

17: cíách:

werset: 4] tym zacnieyŕzym zoŕtawŕzy nád ánioły; im

18: ołobliwŕze nád nie imię odziedziczył.

werset: 5] Bo ktoremuŕ

19: kiedy z ániołow rzekł: Tyś iest ŕyn moy/ iam cie=

20: bie dźiś vrodził? Y záŕię; Ia mu będę Oycem: á

21: on mnie będzie ŕynem?

werset: 6] A gdy záŕię wprowadza

22: pierworodnego ná ŕwiát/ **tedy** mowi: A niech ŕię

23: mu kłániáią wŕzyŕcy ániołowie Boży.

werset: 7] A ku ánio=

24: łomći mowi: Ktory poŕłami ŕwemi czyni duchy: á

25: ŕługámi ŕwymi/ płomień ognia.

werset: 8] Lecz ku Synowi:

26: Stolicá twojá Boże ná wiek wiekow/ laŕká prá=

27: wości laŕká kroleftwá twego.

werset: 9] Vmiłowałeś ŕprá=

28: wiedliwość/ á nienawidźiałeś niepráwości: dla te=

29: goŕ pomázał cię Boże/ Bog twoy/ oleykiem rádo=

30: ści nád vczestniki twoie.

Ccccc

Y/ Tyś

strona: 753

753.

Liftu do Rozd: 1.

(*marg*) **Zącz: 304** (–)

werset: 10

1: Y/ Tyś Pánie ná początku vgruntował źie=

2: mię: á niebiofá dziełem fą rąk twoich.

werset: 11 Oneć po=

3: gina/ á ty " zoftániefz': á wżytki iáko fzátá zwiotfzeią.(*marg*) " **zoftawafs.G.** (–)

werset: 12

4: A iáko odźienie " zmienisz ie'/ y odmienią fię: ále ty(*marg*) " **zwiniefs ie.1 L. G. S.** (–)

5: tenżeś ieft/ y látá twoie nie vftána. *

werset: 13

6: A ku ktoremuż kiedy z ániołow rzekł: Siedz

7: po práwicy moiey/ áż położę nieprzyaścioły twoie

8: podnożkiem nog twoich?

werset: 14 Izali wżyścy/ nie fą

9: duchowie vflugiący: ktorzy ná poflugę bywáią

10: wyfláni dla tych ktorzy dziedźictwá zbáwienia do=

11: ftápic máią?

12: NAVKI Y PRZESTROGI.

13: **Lift Páwłá Apoštołá do Zydow.**) Y ten tytuł fałzuią Nowánge=

14: likowie/ opufzczáiąc imię Páwłá S. chocia ie czytáią we wżytkich

15: księgách nowego testámentu Græckich y Lácińskich: iż wołá z A=

16: riużem y z Márcionem wierzyć że ten lift nie ieft włafny Páwłá ś.

17: á niźli z kościołem Kátholickim/ y z fámym Piotrem S. ktorzy

18: świádczy iż Páweł S. lift do Zydow piłá. (*marg*) **Lift do Zydow ieft włafny Páwłá**

S. (–)

19: **Przez ktorego też y wieki uczynił.**) Chrystus iako iest Pánem y
20: dziedzicem wżytkich rzeczy z ftrony człowieczeństwa; tak iest
21: ftworzyćielem wżytkich z ftrony fwego Boftwa. A ponieważ
22: przez Chrystufá wieki fą uczynione: tedyć Chrystus iest przede wfze=
23: mi wieki. Iako y niżej to wykłáda/ mówiąc: Iż fłowem Bożym
24: wieki fą fprawione/ áby z niewidziánych stály fię widome.(*marg*) **Chrystus ftworzyćiel.**

(-)

25: **Iáfnością chwały.**) To iest/ Iako iáfność od fłońcá pochodzi/ y
26: iest záfwe z fłońcem: tak Syn Boży od Oycá/ y iest z nim fpoł=
27: wiecznym. Chryfoftom y Cyrillus.(*marg*) **Chrystus y fpołwieczny Oycu.** (-)

28: **Y wyraźonym obrázem.**) Iako figurá na liście wyraźona/ nie
29: iest áni mnieyfzá áni wiefzta/ iedno iako pieczęć od ktorey iest wy=
30: rázoná/ ktorey iest we wżytkim rowna y podobna: Tak Syn(*marg*) **Chrystus fpołiftny y rowny Oycu.** (-)

31: Boży máiąc w fobie zupełnie wyraźoną wżytkę iftność y boftwo
32: Oycowfkie/ ná wżytkim iest rowny y podobny Oycu. Przetoż y
33: fám mowi: Zem ia iest w Oycu/ á Oćiec we mnie. Kto mię wi=
34: dzi/ ten widzi y Oycá mego. Y Páweł záf o nim: Iż był w po=
35: ftáci Bożey rownym Bogu.

36: **A nofsąc wfsytko.**) (*marg*) **Chrystus nofi wfsytko.** (-) Nie tylko Syn Boży świat y
wieki ftwo=

37: rzył: ále y wżytko ftworzenie/ nofi/ trzyma/ rządzí y fprawuie: á

to bez

strona: 754

Rozd 1. Zydow

754.

1: to bez żadney prace/ fámą wolą ábo rofkazániem/ Chryfoftom/

2: Oekumenius y Theophilákt/ ná to mieyfce.

3: **Ktoremuż kiedy z ániółow.**) Dowodzi/ iż Chrystus iest dáfeko (*marg*) **Chrystus nád ánióły zacnieyfzy.** (-)

4: zacnieyfzy nád ánióły. Naprzod z tego/ iż żadnego z ániółow nie (*marg*) **1.** (-)

- 5: názwał Bog Oćiec Synem swoim: iáko Chriftuś názwał/ nie
- 6: Synem iákim przyiętym/ ále przyrodzonym: ktorego on dziśia/
- 7: to ieft wiecznie rodzi. Bo w wieczności nie máłz czáfu przeźłego/
- 8: áni przyźłego/ ále wftáwiczne dziśia. Ták Auguśtyn S.
- 9: **A niech się mu kłaniáią.**) Drugi dowod: Iż ániółowie z ro= (marg) **2.** (–)
- 10: Ikazánia Bożego czołem biją Pánu Chriftuśowi. Trzeci/ iż ánio= (marg) **3.** (–)
- 11: ówie są słudzy/ á Chriftus Synem y Bogiem.
- 12: **Pomázał cię Boże, Bog twoy.**) Ták Auguśtyn ś. ná to mieyśce/ y
- 13: Hieronym ś. to mieyśce czytáią y wykłádáią/ Pomázał cię Boże
- 14: Synu/ Bog Oćiec twoy.
- 15: **Y tyś Pánie.**) Czwarty dowod: Iż Chriftus ieft ftworzyciel/ (marg) **4.** (–)
- 16: á ániółowie ftworzenie. Kędy obácz/ iż ci tu Páweł do Bogá (marg) **Chriftus ftworzyciel**
(–)
- 17: Oycá rzeczy nie obráca (iáko Nowokrzczeńcy sprofnie wywracá=
- 18: iá) ále przywodząc rozmaíte písmá o Chriftuśie/ przywodzi y to
- 19: mieyśce o nim. Iáko iálna rzecz ieft y z lámego textu/ y z tego łto=
- 20: wá; Y do ániółow/ práwi/ mowi/ Ktory połámi swemi czyni du=
- 21: chy. Lecz do Syná mowi/ Stolicá twoiá Boże rc. Y ná drugim
- 22: mieyścu: (ták do Syná mowi) Tyś Pánie ná początku ziemię
- 23: vgruntował.
- 24: **A ku ktoremuż kiedy z ániółow.**) Piąty dowod: Iż sam Chri=(marg) **5.** (–)
- 25: ftus fiedzi ná práwicy Bożey: á ániółowie y lámym ludziom służą.

rozdział: 2

26: ROZDZIAŁ II.

- 27: 1 Gdyż przełtępcy ánielkiego przykazánia wzięli godne fkará=
- 28: nie. 3 Dáleko więcey karáni będą przełtępcy przykazánia Páná
- 29: Chriftuśowego. 6 Ktory przez przyięte człowiczeństwo y mękę
- 30: krzyżowá sftał się nieco mnieyźzym niżli ániółowie: 10 Y przeto
- 31: sftał się spracá zbáwienia tym/ ktorzy weń wierzą. (marg) **Zácz: 305.** (–)

werset: 1

32: **D**La tego trzebá nam tym wiecey pilnowác

33: tego cośmy slyszeli: iżbyśmy kiedy " nie prze=

34: ciekáli

(marg) " **to iest, nie zginęli. Chrysoft.** (-)

werset: 2 Abowiem iefli **ono** słowo powie=

35: dziáne przez ánioły było trwałe/ á kázde przestęptwo

36: y nieposłuszeństwo s'prawiedliwą zapłatę brało:

werset: 3 iá=

37: koż my się vchro niemy/ iefli zániedbamy ták wielkie=

Ccccc 2

go zbáwie=

strona: 755

755.

Lítu do Rozd: 2.

1: go zbáwienia? ktore wzięwfy początek przepowie=

2: dánia przez Páná/ od tych ktorzy slyszeli/ miedzy ná=

3: mi potwierdzone było:

werset: 4 gdy Bog s'połu poświęd=

4: czał známiony/ y cudámi/ y rozlicznymi mocámi/ y

5: vdzielánim Duchá s'więtego według woley swoiey.

werset: 5

6: Abowiem nie ániołómci poddał ~ Bog' s'wiat przy=*(marg)* **2 L. G. S.** (-)

7: s'zły/ o którym mowimy.

werset: 6 A s'wiadczył ktoś ná nie=

8: ktorým mieyfcu/ mowiąc: Coż iest człowiek iż nań

9: pámiętafz: ábo fyn człowieczy iż go nówiedzałz?

werset: 7

10: Vczyniłeś go máło co mniefzym niżli ánioły: vko=

11: ronowałeś go chwałą y czcią/ y postánowiłeś go nád

12: dziełem rąk twoich.

werset: 8] Poddałeś wszystko pod nogi

13: iego. Abowiem w tym że mu wszystko poddał: nicze=

14: go nie zoftawił coby iemu poddano być nie miało.

15: A teraz iefzcze nie widzimy żeby mu wszystko podda=

16: no było.

werset: 9] Lecz tego który mało co niżli aniołowie

17: mnieyżym iest vczyniony/ widzimy Iefufá dla bole=

18: ści śmierci/ czcią y chwałą vkoronowanego: aby z

19: łáfki Bożey/ zá wszystkie śmierci fkoftował.

werset: 10] Abo=

20: wiem godziło się/ aby ten dla którego **iest** wszystko/ y

21: przez którego **iest** wszystko/ **tego** który wiele synow do

22: chwały był przywiódł/ fprawcę zbawienia ich/ przez

23: " vcierpienie' " dofkonałym vczynił'.(marg) " **vtrapienia.6 L. G. S.**

: " **ábo dał ná ofiarę.G.** (-)

(marg) **Zácz: 306.** (-)

werset: 11]

24: Bo **y ten** który poświęca/ y **ci** którzy bywają po=

25: święceni; z iednego **fá** wszyscy. Dla ktorey przyczy=

26: ny nie wtyda się braćią ich nazywać/

werset: 12] mówiąc:

27: Opowiem imię twoje bráciey moiey/ w pośrzodku

28: kościoła wyflawić cię będę.

werset: 13] Y záię: Ia w nim

29: dufać będę. Y iefzcze: Oto ia y dzieći ` moie'/ kto=

30: re mi dał Bog.

(marg) **G.** (-)

werset: 14] Ponieważ tedy dzieći fpołeczność

31: miały ciała y krwi: tymżec fpołobem y on tychże v=

32: czełtnikiem był: áby przez śmierć zniłczył tego kto=

33: ry miał władzã śmierci/ to iełt dyablã:

werset: 15] á iźby wy=

34: zwolił te/ ktorzy dla boiãźni śmierci przez wřzytek

żywot

strona: 756

Rozd: 3. Zydow.

756.

1: żywot podlegli byli niewoli.

werset: 16] " Bo nigdzie' ániolów (*marg*) " **Boć iście.G.** (-)

2: nie przyimuie: ále plemię Abrahámowe przyimuie.

werset: 17]

3: Skąd powinien był we wřzytkim być podobny brá=

4: ćiey: áby fię słał miłosiernym y wiernym Arcyká=

5: płanem " do Bogá'/ áby vbłagał grzechy ludu.(*marg*) " **w tym co ku Bogu, ál: w
řprawách Bożych.G.** (-)

werset: 18] A=

6: bowiem w czym łam vćierpiál " y kufzon był'/ może y(*marg*) " **kufsony będąc.G.** (-)

7: w pokuřách będących rátowác.

rozdział: 3]

8: ROZDZIAŁ III.

9: 1 Dáleko zacnieyřzy iełt Chrifus będąc Synem/ niźli Moyzeřz

10: ktory był řługã wiernym w domu Bożym. 7 Przetoź Chrifufã

11: we wřzytkim řluchác mamy: żebyřmy iáko niewierni Zydowie

12: od niebieřkiego pokoiu nie byli odrzuceni. (*marg*) **Záčz: 307.** (-)

werset: 1]

13: **S** Tãdże brácia řwięci/ vczełtnicy wezwãnia

14: niebieřkiego/ obáčćie Apořtołã y Arcykãpłã=

15: ná wyznãnia nářzego Ieřufã *:

(*marg*) * **Chriftufá.6 L. G. S. (-)**

werset: 2] ktory wier=

16: nym iest temu ktory go vczynił/ iáko y Moyzeŝ we

17: wŝytkim domu iego.

werset: 3] Abowiem ten iest godnym

18: vczyniony **tym** więtlzey chwały niŝli Moyzeŝ; im więtl

19: ŝzã czeŝć ma niŝ dom/ ten ktory gi zbudował.

werset: 4] Boć

20: káždy dom bywa budowan od kogo: lecz ten ktory

21: wŝytko ŝpráwił/ Bog iest.

(*marg*) **Moyzeŝs był czãstkã domu od Chriftufá zbudowãnego, to iest ludu
Zydowskiego.**

⌚ **Zãcz: 308. (-)**

werset: 5]

22: Prawdãc ze Moyzeŝs wiernym był we wŝytkim

23: domu iego iáko ŝługã ná ŝwiãdectwo tych **rzeczy** co

24: miãły być mowione:

werset: 6] ále Chriftus iáko fyn " w do=(*marg*) " **nád domem.G. (-)**

25: mu' ŝwym: " ktory dom' my iestelmy/ iefliŝe " vŝnoŝć'(*marg*) " **ktorego domem.G.**

⌚ " **ŝmiãloŝć.G. (-)**

26: y chwałę nádzieie áŝ do koñcã mocnie zãchowamy.

werset: 7]

27: Przetoŝ iáko mowi Duch ŝwięty: Dŝiŝ iefliby=

28: ŝcie głos iego vŝlyŝeli/

werset: 8] nie zãtwardzayćielŝ ferc

29: wãlzych iáko gdyŝcie mię obraŝili w dŝieñ kuŝzenia

30: ná puŝczy/

werset: 9] gdje mię kuŝili oycowie wãlzy: doŝwiãd

31: czyli */ y widŝieli ŝprãwy moie(*marg*) * **mię.G. (-)**

werset: 10] **przez** czterdzieści lat.

32: Y dla tegoż rozgniewałem się ná ten narod/ y rze=

33: kłem: Závżze błądzą fercem. A oni nie poználi drog

Ccccc 3

moich/

strona: 757

757.

Liftu do Rozd: 3.

1: moich/

werset: 11]" Ktoremem' przysiągł w gniewie moim/(*marg*) " **iákomG.** (-)

2: " iefliż wnidą' do odpoczynienia moiego.(*marg*) " **iż nie wnidą. Hebr.** (-)

(*marg*) **Záčz: 309.** (-)

werset: 12]

3: Pátrzciefz bráčia/ izby nie było kiedy w którym

4: was ferce złościwe/ niedowiárftwá/ ku odstąpieniu

5: od Bogá żywego.

werset: 13]ále nápominaycie ieden drugie=

6: go ná káždy dzień/ poki się Dżisia názywa: izby który

7: z was nie był zátwárdzon ószukánim grzechu.

werset: 14]Abo=

8: wiem sftálifmy się vczeftnikámi Chriftułowymi: ie=

9: fli tylko " początek gruntu iego aż do końca mocny

10: záchowamy.

(*marg*) " **Początek iftności ábo gruntu Chriftułowego, wiaré zowie, iż iest początkiem y fundámentem wśytkiego budowánia duchownego.** (-)

werset: 15]Poki bywa mowiono/ Dżiś iefliby=

11: ście głos iego wślyfzeli/ nie zátwárdzayciefz ferc wá=

12: fzych iáko w onym obrázeniu.

werset: 16]Abowiem niektorzy

13: wślyfzawfzy obráżili **Bogá**: wśákże nie wśyścy którzy

14: byli wyfzli z Egiptu przez Moyzezfá.

werset: 17] A ná ktoreż

15: fię rozgniewał przez czterdzieści lat? Izali nie ná

16: te ktorzy byli zgrzeźzyli; ktorych " trupy' poległy ná(marg) " **ciála ál: członki.** (-)

17: puźczy?

werset: 18] A ktorymże przyśiągł iż nie mieli wniść

18: do odpoczynienia iego: iedno tym/ ktorzy niewierni

19: byli? y widzimy/ że nie mogli wniść * dla niedo=(marg) * **do pokoiu iego.N. L.** (-)

20: wiárftwá.

rozdział: 4

21: ROZDZIAŁ III.

22: 1 Ponieważ Zydzi dla niedowiárftwá nie weszli do pokoiu o=

23: biecánego. 3 A wierni do niego wniść máią. 11 Starác fię ma=

24: my/ ábyfmy go nie vtráćili. 12 O żywym y skutecznym słowie

25: Bożym. 13 Bog wypátruie wśzytko. 14 A iż Pan Chrifus

26: nawyźłzy náłz Bifkup/ sftał fię nam we wśzytkim podobnym

27: oprocz grzechu. (marg) **Zácz: 310.** (-)

werset: 1

28: **P**rzetoż fię boymy áby kiedy zániechawśzy o=

29: bietnice weszćia do odpoczynienia iego/ nie

30: zdał fię ktory z was że pozostał.

werset: 2] Abowiem

31: y nam opowiedźiano */ iáko y onym. ále nie pomo= (marg) * **EwángeliąG.** (-)

32: głá onym mowá ktorey ślucháli/ **przeto** iż nie była zlą=

33: czona z wiárą tych ktorzy ślyźzeli.

werset: 3] Abowiem wni=

34: dźiemy do odpoczynienia ktorzyfmy vwierzyl: iáko

powie=

- 1: powiedział/ Iákom przysięgł w gniewie moim/
2: iefliż wnidą do odpoczynienia moiego: á to choć iuż
3: od záłożenia swiátá fprawy były " dokończone'.

(*marg*) " **vczynione.4 L. G. S.** (-)

werset: 4 | A=

- 4: bowiem rzekł ná niektorym miešcu o šiodmym dniu
5: tym fpořobem: Y odpoczywał Bog dnia šiodmego
6: od wřzytkich fpraw fwoich.

werset: 5 | A tu zař; Iefliż wni=

- 7: dą do odpoczynienia moiego.

werset: 6 | Gdyż tedy **to** zořta=

- 8: wa że niektorzy wchodzą do niego/ á ci ktorym pier=
9: wey opowiedziano było/ nie weřli dla niedowiár=
10: řtwá:

werset: 7 | zářię náznacza dzień niektory: Džiřia/ mo=

- 11: wiąc przez Dawidá/ po ták dęugim czářie/ iáko fię
12: wyřłzey rzekło/ Džiř ieflibyřcie gęos iego wřlyřzeli:
13: nie zátwárdzayćiefz řerc wářzych.

werset: 8 | Abowiem iefliby

- 14: " Iefus fprawił im był odpoczynienie/ nigdyby o in=
15: řzym potym dniu nie mowił.

(*marg*) " **to iefř, Iozuafs.** (-)

werset: 9 | A ták zořtawa **iefřcze**

- 16: " odpoczywanie' ludowi Bożemu.(*marg*) " **wř: Sobotowanie.** (-)

werset: 10 | Abowiem kto=

- 17: ry wřzedł do odpoczynienia iego/ ten teź odpoczywał
18: od fpraw fwych/ iáko * Bog od fwoich.(*marg*) * **y.N. L.** (-)

werset: 11 | " Spiefřmyřz

- 19: fię' tedy ábyřmy weřli do onego odpoczynienia: iźby(*marg*) " **ábo řtáraymyřs fię.G.** (-)

20: kto w tenże przykład " niedowiářstwá' nie wpadł.(*marg*) " **ábo, nieposłufsenftwá.G.** (-)

werset: 12

21: Boć żywe iest słowo Boże y fkuteczne/ y przeraźli=

22: wřze niżeli włzeláki miecz po obu ftron oftry: y prze=

23: nikáiące áż do rozdźielenia duřze y ducha/ y ftáwow/

24: y řzpikow/ y rozeznawáiące myřli y przedřiewźięcia

25: řerdeczne.

werset: 13] A nie mářz żadnego řtworzenia nie=

26: widźiálnego przed oblicznořciá iego: lecz wřzytkie

27: rzeczy obnáżone řá y odkryte oczom iego/ o którym

28: mowimy.

(*marg*) **Zácz: 311.** (-)

werset: 14

29: Máiąć tedy Arcykáplaná wielkiego który prze=

30: řzedł niebiořá Ieřulá Syná Bożego: trzymaymy řię

31: wyznánia *.

(*marg*) * **náđzieie nářsey.N L.** (-)

werset: 15] Abowiem nie mamy Arcykáplaná

32: któryby řię nie mógł wlitowác náđ krewkořciámi

33: nářzymi: lecz tákiego który był kuřzon we wřzytkim

34: ná podobieńřtwo **nářse** oprócz grzechu.

werset: 16] Przyřtáp=

myřz tedy

strona: 759

759.

Liřtu do Rozd: 5.

1: myřz tedy z vřnořciá ku řtolicy řářki *: ábyřmy otrzy=(*marg*) * **iego.L. S.** (-)

2: máli miłořerdźie/ y řářkę náleźli ku pomocy czářu

3: " pogodnego.

(*marg*) " **ábo potrzebnego.** (-)

rozdział: 5

4: ROZDZIAŁ V.

- 5: 1 Vrząd kápłáńfki opifuie. 5 Pokázuiąc iż prawdziewy náfz
6: kápłan był Pan Chriřtus. 7 Ktorego modlitwá zá námi ieřt
7: wyřłuchána. 8 Ktory będąc Synem Bożym/ sřtał fię dla nas
8: kápłanem wedle porzádku Melchifedechowego. 11 O którym
9: wiele nie mowi/ dla ich niedořkonáořci. (marg) **Lekcia nádzieⁿS. Stániřlawá/ y S. Thomafzá Biřkupá y męczenniká/ y o S. Wyznawcách. (-)**

werset: 1

- 10: **A** Bowiem káždy Arcykápłan z ludźi wźięty/ dla
11: ludźi bywa pořtanowion w tym co ku Bogu
12: należy: áby ofiárował dáry y **krwáwe** ofiáry zá
13: grzechy.

werset: 2 Ktoryby fię mogł vžalić nieumieiętnych

- 14: y błádzácych: gdyż y on obłožon ieřt krewkořciá:

werset: 3

- 15: " á dla tego' powinien ieřt/ iáko zá lud/ tákże y řam(marg) " **á dla teyże.G. (-)**
16: zá fię ofiárowác zá grzechy.

(marg) **Nie wřsyřcy tedy wierni řá kápłani. (-)**

werset: 4 A řaden řobie **tey** czći

- 17: nie bierze; iedno ktory bywa wezwan od Bogá/ iá=
18: ko * Aaron. *(marg) * **y.G. (-)**

werset: 5

- 19: Ták y Chriřtus nie řam řobie tey czći przywłá=
20: řczył żeby fię sřtał Arcykápłanem: ále **ten** ktory k nie=
21: mu mowił/ Tyř ieřt Syn moy/ iám řiebie dźiř vro=
22: dźiř.

werset: 6 Iáko y indźie powiáda: Tyř ieřt kápłanem

- 23: ná wieki/ wedle porzádku Melchifedechowego.

werset: 7

- 24: Ktory zá dniow ciála fwego/ modlitwy y pokor=
25: ne próšby z wielkim wołanim y łzami ofiarowawfzy
26: onemu ktory go mógł záchowác od śmierci */ był wy(marg) * **y.10 L. G. S.** (-)
27: słuchan dla fwey wczciwości.

werset: 8 A iednák chocia był

- 28: Synem*/ **wfsákze** fię nauczył poślufzeńtwa z tego co(marg) * **Bozym.N. L.** (-)
29: cierpiał:

werset: 9 " á dołkonálym zołtawfzy'/ słał fię przy=(marg) " **á ofiarowawfzy**

fię.G. oboiako fię rozumieć może. (-)

- 30: czyną zbáwienia wiecznego wfzytkim ktory go słu=
31: cháią.

werset: 10 Názwany od Bogá Arcykápłanem wedle

- 32: porzádku Melchifedechá.

(marg) **Záčz: 312.** (-)

werset: 11

- 33: O ktorymby nam wiele mowić y trudno wyfło=

strona: 760

Rozd: 5. Zydow.

760.

- 1: wić y wypráwić: gdyżeście fię słałi " niepfobni' ku(marg) " **gnufni.G.** (-)
2: słuchaniu.

werset: 12 Abowiem gdyście mieli podług **dawności**

- 3: czáfu być nauczycielámi: záfię potrzebuiecie
4: áby was wczono ktore fá pierwłze poczátki mow Bo=
5: żych: y słałiście fię **iáko ci** ktory mleká potrzebią/
6: á nie sfátecznego pokármu.

werset: 13 Bo káždy co fię mle=

- 7: kiem karmi/ nie świádom iest mowy fpráwiedliwo=

8: ści: gdyż iest dziećięciem.

werset: 14] Lecz Itáteczny pokarm

9: iest dofkonálych: tych ktorzy przez zwyczáienie śmyśły

10: máią wyćwiczone ku rozeznániu y złego y dobrego.

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

12: **Aby ofiárował.**) Vrząd kápłáński właśny iest ofiárować.(*marg*) **Vrząd Kápłánski, ofiárować. Fałserstwo y bluznierstwo Kálwinowo.** (-)

13: **Był wysłuchan według śwey vczćiwości.**) To mieyśce fałźuie Kál=

14: win y z vczniámi śwemi/ Brzeźzczány y Nowokrzczęcámi/ ták ie

15: przekládáiąc. Był wysłuchan z boiázni/ ábo z stráchu. Y dowo=

16: dzi z niego stráźnego bluznierstwá śwoiego/ żeby Pan Chriřtus

17: ćierpiał ná krzyżu męki piekielne ludzi potępionych. Bo się/ pra=

18: wi/ modlił áby nie był ná wieki potępiony/ y od tey boiázni wy=

19: bawion był przez Oycowkie wysłuchánie. Aleć Chryfořtom/

20: Theophilákt/ y Oekumenius Græccy Doktorowie/ ktorzy lepiej á

21: niżli Kálwin rozumieli/ to co znaczą te śłowa/ [απο της ευλαβειας](#)

22: ták to wykładáią iáko y tłumácł Láciński/ y my wykłáda=

23: my: Wysłuchan był/ dla śwey vczćiwości: to iest/ iż zářłużył/ á=

24: by był wysłuchan/ będąc nagodnieyřzy wřzelákiey czći y chwały.

25: Abo wysłuchan iest dla tey vczćiwości/ ktorą czcił Oycá śwego.

26: Iáko y ono w Pśálmie: [αποτοφ βτσοκ](#) Prae timore tuo. Dla

27: boiázni twoiey. Y ná drugim mieyřcu. [Oculi mei languerunt,](#)

28: [αποπτοειας](#), praе inopia, dla niedořtátku. Tákże y tu: Wyřłu=

29: chan iest [αποτκσευλαβειας](#) praе sua reuerentia, dla śwey vczći=

30: wości. Bo [ευαβεια](#) nie boiazń/ ále vczćiwość znaczy.

31: **Wřsykim [!] ktorzy go śłucháią.**) Acz męká y zařługá Páná Chri=

32: řtuřowá dořtáteczna iest ná zbáwienie wřzytkiego światá: wřzák=

33: że nie iest pomocą iedno tym/ ktorzy řą pořłuźni Chriřtá Páná/

34: y namiářtkom iego/ á nie tylko wierzą. (*marg*) **Zařługá Páná Chriřtuřowá komu pomocna.** (-)

35: **Y trudno wysławić.) (marg) Przecz Páweł S. nie wspomina ofiáry**

Melchifedechowey. (-) Tác iest przyczyná iedná/ czemu Páweł ś.

36: mowiąc o Melchifedechu/ nic nie wspomniał o ofiárowaniu chle

Ddddd

bá y winá

strona: 761

761.

Liftu do Rozd: 6.

1: bá y winá w świętym Sákrámenście: iż Zydowie ná on czás ie=

2: łzcie nieśpofobni byli do poięcia ták wyfokiey táiemnice. A dru=

3: ga/ iż to nic nie służyło przedsięwzięciu iego: to iest ku okazaniu/

4: iż Chrístus y Melchifedech byli zacnieyfszy/ niżli Lewitowie.

rozdział: 6

5: ROZDZIAŁ VI.

6: 1 Nápomina ich/ áby opuściwszy pierwsze początki wiáry/ cią=

7: gnęli się do náuki dołkonálzney. 4 Gdyż nie mogá być znowu

8: krzczeni/ ktorzy po krzćie w grzechy wpadáią. 7 Y owłzem bać

9: się máią wiecznego przekłętwa. 9 Potym ćiefząc ich nápomina/

10: 12 Aby náśládując Abráhámowey ćierpliwości/ sítáli się vcze=

11: łtnikámi błogóśławieństwa iemu obiecánego.

werset: 1

12: **P**rzetoż zániechawfszy mowy o początku **wiáry**

13: Chrístułowey/ mieymy się ku dołkonáłości:

14: nie znowu zákłádáiąc gruntu pokuty od v=

15: czynkow martwych/ y wiáry w Bogá/

werset: 2 náuki krzcie

16: nia/ y rąk wkłádania/ y powłtania z martwych/ y łą=

17: du wiekuiftego.

werset: 3 A vczynimy to iefli Bog dopuści.

werset: 4

18: Abowiem niepodobna iest áby ći ktorzy raz łą o=

19: świeceni/ y fkołztowáli dáru niebieskiego/ y vczeltni=

20: ki fię stáli Duchá świętego/

werset: 5 y fkołztowáli dobrego

21: łowá Bożego/ y mocy przyfzłego wieku/

werset: 6 á znowuby

22: odpádli: áby zaś być mogli odnowieni ku pokucie/

23: **gdyż** znowu krzyżuią łami łobie Syná Bożego/ y fro=

24: mocą **go**.

werset: 7 Bo ziemiá ktora dełzcz częłto ná fię pá=

25: dájący piie/ y rodzi źiele vżyteczne tym przez ktore

26: bywa łpráwowána; bierze błogółáwieniełtwo od

27: Bogá.

werset: 8 lecz **tá** ktora rodzi ćiernie y ołty/ wzgárdzona

28: iełt/ y blizka przekłętwa/ ktorey koniec ku łpaleniu.

(*marg*) **Zácz: 313.** (-)

werset: 9

29: Aleć namileyłzy tułzimy łobie o was cóś lepfzego

30: y zbáwienia bliźfzego/ chociaź ták mowimy.

werset: 10 Abo=

31: wiemći nie iełt Bog niełpráwiedliwy/ áby zápamię=

32: tał roboty wálzey * y miłóści ktorałście okazałi ku(*marg*) * **y prace miłóści, ábo
pracowitey mił.G.** (-)

33: imieniu iego/ gdyłście połługowáli łwiętym y połtu=

34: guiećie.

werset: 11 Lecz źádamy áby káždy z was toź łtáranie

okazał

strona: 762

Rozd: 6. Żydow.

762.

1: okazał ku wypełnieniu nádzieie aż do końca:

werset: 12] aby=

2: ście nie byli gnuśnymi/ ale naśladowcami tych kto=

3: rzy przez wiarę y cierpliwość " odziedziczą obietnice.(*marg*) " **odziedziczą.G.** (-)

(*marg*) **Zącz: 314.** (-)

werset: 13]

4: Abo wiem Bog obiecałszy Abrahamowi/ gdy

5: nie miał przez kogo węższego przysiędz/ przysięgł

6: przez samego siebie/

werset: 14] mówiąc/ * Błogosławiać(*marg*) * **Iście.G.Iefli nieL.Hebr.** (-)

7: błogosławić cię będę/ y rozmnażając rozmnożę cię.

werset: 15]

8: A tak długo cierpliwie czekawszy/ dostał obietnice.

werset: 16]

9: Abo wiem ludzie na węższego niż łami przysięgą=

10: ią: a każdego łporu ich koniec ku potwierdzeniu/

11: iefł przysięgą.

werset: 17] W czym chcąc Bog dziedzicom o=

12: obietnice obficiey okazać nieodmienność rady fwey/

13: przysięgę na to uczynił:

werset: 18] abyśmy przez dwie rzeczy

14: nieodmienne/ w których być nie może żeby Bog klą=

15: mał/ namocnieyszą poćiechę mieli/ którzyśmy się ku

16: odzieszeniu wystawionej nadzieie wćiekli/

werset: 19] którą

17: mamy iako kotficę dużej bezpieczną y mocną/ y wcho

18: dzącą aż wewnątrz za załlonę/

werset: 20] gdzie przewodnik

19: za nas wśedł Iesus/ zostawszy Arcykáplanem na

20: wieki według porządku Melchifedechowego.

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Náuki krzczenia y rąk wkładania.**) Tu Apoštoł dwu Sákrá=

23: mentow wzmiánkę czyni: krztu y bierznowania ábo potwier=

24: dzenia/ ktore po krzćie ludzie przyimowáli. Ktore zowią rąk wkłá=(*marg*)

Sákrámeⁿt bierznowania. (-)

25: dániem: iáko Chrysoftom/ Theodoretus/ Theophiláktus/ Oeku=

26: menius y inni wykłádaią.

27: **Abowiem niepodobna iest.**) Nie ták rozumiey/ żeby ci ktorzy po

28: krzćie w grzech śmiertelny wpadaią/ nie mogli zász powftać przez

29: pokutę/ y doftąpić grzechow odpufzczenia. Bo to iest błąd y ká= (*marg*) **Człowiek raz**

okrzczony, nie może być drugi raz przez krzeft odnowiony. (-)

30: cerftwo Nowáriáńkie dawno potępione: gdyż y sam Páweł one=

31: go wżetecznika w Koryncie/ rozgrzelzyć rofkazał. Ale iż człowiek

32: po krzćie w grzech vpadłszy/ nie może być ták odnowion przez po=

33: kutę/ iáko ná krzćie bywa odnowiony: gdyż ieden tylko iest krzeft/

34: y nie może być ná tymże człowiecze powtorzony. Ták to mieyfce

35: Chrysoftom/ Theodoret/ Theophilákt/ Ambroży ś.

36: y inni wykłádaią/ y Auguſtyn S. ktory mowi. Iż po krzćie grze=

Dddd 2

Ízacy mo=

strona: 763

763.

Liſtu do Rozd: 7.

1: Ízacy mogą być przez pokutę vzdrowieni/ ále nie przez krzeft odno=

2: wieni. Podobne mieyfce maſz niżej w Rozd: 10. 26.

3: **Nie iest Bog nieſpráwiedliwy.**) Y Ítąd mamy/ iż vczynki dobre

4: zapłátę záſługuią/ y fá íftą przyczyną zbáwienia ták dálece/ iżby (*marg*) **Vczynki dobre**

zapłátę záſługuią. (-)

5: Pan Bog był nieſpráwiedliwy/ gdyby nie dał zá nie żywotá wie=

6: cznego. Bo záífte/ iáko Hieronym S. mowi/ wielkaby to nie=

7: Ípráwiedliwość bylá/ kiedyby Bog tylko grzechy karał/ á dobrych

8: czynkow nie płacił.

rozdział: 7

9: ROZDZIAŁ VII.

10: 1 Gdyż Melchifedechowe kápłáńftwo było zacnieyfe nád ono

11: zakonne. 3. Co y z bránia dzieięćin/ 6 Y z błogofłáwieńftwá

12: Abráhámowi dánego pokázuie. 11 Tedyć kápłáńftwo Páná

13: Chriftufowe/ potrzebnie wedle porządku Melchifedechowego ná

14: wieki wftáwione/ 17 Y przysięgá potwierdzone/ 22 Dáleko za=

15: konne przewyższa: y ono pópołu z zakonem wynifcza. (marg) **Zącz: 315.** (-)

werset: 1

16: **A** 3 Bowiem ten Melchifedech/ krol Sálemfki/

17: kápłan Bogá nawyżfzego/ ktory zázedł Abrá=

18: hámowi wracájącemu fię od porażki krolow/

19: y błogofłáwił go:

werset: 2 ktoremu też dzieięćiny ze wfzy=

20: tkiego wydzielił Abráhám: ktory naprzod wykłáda

21: fię krol fprawiedliwości: potym też y krol Sálemá/

22: to ieft/ krol pokoiu.

werset: 3 bez oycá/ bez mátki/ bez rodu/

23: nie máiąc áni początku dniow áni końcá żywotá:

24: ále przypodobány Synowi Bożemu/ trwa kápła=

25: nem ná wieki.

werset: 4 A przypátrzcie fię iáko to wielki/

26: ktoremu też dzieięćinę " z korzyści' dał Abráhám Pá=(marg) " **z rzeczy przednieyfsych.L.** (-)

27: tryárchá.

werset: 5 A cić ktorzy fą z fynow Lewiego/ vrząd

28: kápłáńfki przyimuiący/ rofkazánie máią áby bráli

29: dzieięćinę od ludu wedle zakonu/ to ieft/ od braćiey

30: Íwoiey: chociaż y oni wyřzli z biodr Abráhámowych.

werset: 6

31: Lecz ten ktorego narod nie bywa poczytan mie=

32: dzy nimi/ dzieřięcinę brał od Abráhámá/ y onego kto=

33: ry miał obietnice/ błogofławił.

(*marg*) **Zącz: 316.** (-)

werset: 7

34: A bez wřelákiego řporu/ to co mnieyřzym ieřt/ od

zacnieyřze=

strona: 764

Rozd: 7. Zydow.

764.

1: zacnieyřzego bierze błogofławieńřtwo.

werset: 8 A tu ied=

2: nák/ ludzie ktorzy vmieráią dzieřięciny biorą: lecz

3: tám ten/ ktory ma řwiádectwo iż żywie.

werset: 9 A (iż ták

4: rzec mam) y Lewi ktory " brał ' dzieřięciny/ przez A=(*marg*) " **bierze.9 L. G.** (-)

5: bráhámá/ **řam Melchifedechowi** oddał dzieřięcinę.

werset: 10 Abo=

6: wiem ieřzcie był w biodrách oycowych/ gdy mu zá=

7: řzedł Melchifedech.

werset: 11 Ieřliż tedy dořkonálořć byłá

8: przez kápláńřtwo Lewiego (bo pod nim dan ieřt za=

9: kon ludowi) coř więcey było potrzebá áby nářtał in=

10: řzy káplán wedle porřádku Melchifedechowego/ á

11: ktoryby nie był rzeczón wedle porřádku Aaronowe=

12: go?

werset: 12 Bo zá przenieřienim kápláńřtwá/ muři teř

13: być zakonu przenieřienie.

werset: 13 Bo ten o którym się to

14: mowi/ z innego iest pokolenia/ z którego żaden " nie

15: stał v' ołtarzám(marg) " **nie pilnował.G.** (-)

werset: 14 Abo wiem iáwna iest iż z pokolenia

16: Iudá poźedł Pan náiz: w którym pokoleniu nic " o

17: kápłanách' nie mowił Moyzešz.(marg) " **o kápłánstwie.1 L K. G. S.** (-)

werset: 15 A iestcze dáleko

18: więcey iáwna rzecz iest: iestliże ná podobieństwo

19: Melchifedechá náftawa infzy kápłan/

werset: 16 ktory się nie

20: sstał wedle zakonu " którego rofkazanie iest cielesne'/(marg) " **roskazania cielesnego. wł.** (-)

21: ále wedle mocy żywotá ktory skázon być nie może.

werset: 17

22: Abo wiem **ták** świádczy: Iż ty iestś kápłanem

23: ná wieki/ wedle porządku Melchifedechowego.

(marg) **Záčz: 317.** (-)

werset: 18

24: Abo wiemci sstaie się odrzucenie przefzłego za=

25: konu: dla słábości niepożytku iego.

werset: 19 bo zakon nicze=

26: go nie przywiodł ku dośkonáłości: ále **tylko był** wpro=

27: wádenim do lepszey nádzieie/ przez którą przybliža=

28: my się ku Bogu.

werset: 20 A im więcey/ iest nie bez przysię=

29: gi (Boć inni bez przysięgi kápłany zoftáli:

werset: 21 á ten z

30: przyięgą przez tego ktory kniemu mowił: Przyięgł

31: Pan/ á nie będzie żáłował: tyś iest kápłanem ná wie=

32: ki *)

(*marg*) * **według porządku Melchisedechowego.G.** (-)

werset: 22 Tym daleko lepszego testamentu został Ie=

33: łus rekomyią.

Dddd 3

Ktemu

strona: 765

765.

Liftu do Rozd: 7.

(*marg*) **Lekcja ná dni Świętych Wyznawców á Biskupow.** (-)

werset: 23

1: K temu onych wiele fię kápłany sftawáło/ dla

2: tego iż im śmierć nie dopuściłá przetrwać:

werset: 24 ále ten

3: iż ná wieki trwa/ ma kápłáńłtwo wiekuiłte.

werset: 25 Prze=

4: toż y zbáwić ná wieki może/ " przyłtępując łam przez (*marg*) " **przyłtępujące prezen.8**

L. K. G. S. (-)

5: fię' do Bogá: záwłze żywiąc áby fię wltáwiáł " zá námi'

(*marg*) " **zá nimi.7 L. G. S.** (-)

werset: 26

6: Abowiem przyłtało áby táki był náłz Arcykápłan/

7: święty/ niewinny/ niepokalány/ odłáczony od grze=

8: łznikow/ y ktory fię sftáł wyłłzy nád niebiołá.

werset: 27 ktory

9: nie potrzebuie ná káždy dzień (iáko **inni** Arcykápłá=

10: ni) pierwey zá grzechy łwoie ofiáry łprawowác/

11: potym zá ludzkie. bo to vczynił raz/ łámego łiebie

12: ofiárowawłzy. *

(*marg*) **Zácz: 318.** (-)

werset: 28

- 13: Abowiem zakon poştánawiał Arcykápłany/ lu=
14: dzie krewkości podległe: lecz mowá przyśięgi ktora
15: ieft po zakonie/ Syná **ftánowi** ná wieki dofkonátego.

16: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

- 17: **Bez Oycá, bez mátki.**) Nie iżby Melchifedech Oycá ani mátki
18: nie miał: ále iż o nich nic w písmie nie máłz. W czym Melchife=
19: dech był figurá P. Chrístuśową ktory ieft bez Oycá według czło= (*marg*) **Dwoiáki rodzaj**
Chrístá Páná. (-)
20: wieczeńtwa/ á bez mátki według Boştwa: ktorego rodu nikt wy=
21: łowić áni ogárnać nie może: ktory według boştwa áni początku/
22: áni końcá nie ma/ gdyż ieft przede wźemi wieki y będzie ná wieki.
23: **Abowiem gdy się odmienia kápłanstwo.**) Obácz/ iż kápłánstwo
24: nie zgoła ieft zniżczone áni odrzucone/ ále ono Lewitkie kápłán=
25: łtwo ieft odmienione/ ábo przeştáwione w kápłán=(*marg*) **Kápłánstwo nie odrzucone,**
ále odmienione. (-)
26: łtwo według obrzędu Melchifedechowego/ ktore ieft wieczne/ y
27: wítawicznie ma trwáć w kościele.
28: **Tyś ieft kápłanem ná wieki.**) Chrístus/ przez Sákráment chle=
29: bá y winá/ sítał się kápłanem ná wieki.
30: A ieft kápłanem ná wieki/ iż ná káždy dzień przez ługi Boże ká=
31: płany ofiárowána bywa ofiárá/ máiąca y Bífkupem y ofiárą
32: Chrístá Páná: ktory łam siebie dla nas poświáca/ łamie y rozdá=
33: ie.(*marg*) **Chrístus kápłanem ná wieki przez ofiárę Mfsey S.** (-)
34: **Wiele się kápłany sftawáło.**) Nie mowić Páweł S. że w łtá=
35: rym teftámenćie wiele kápłanow było/ á w nowym nie máłz źa=
36: dnego oprócz Chrístá Páná: iáko hæretycy pfuią łłowá iego.(*marg*) **Kápłani nowego**
teftámentu pod Chrítuśem (-)
37: Bo to ieft przeciw Ezáiaśzowi ktory prorokował nawięcey o ká=

- 1: płaniech nowego teftamentu (iáko Hieronym S. pokázuie) tymi
- 2: słowy: A wy będziecie názwáni kápłany Bożymi; Będa was
- 3: zwąc sługami Páńfkimi rć. Ale iż Pan Chrifthus/ przeto że trwa
- 4: ná wieki/ może vftáwicznie/ y sam przez fię y przez sługi swe vrząd
- 5: kápłáński spráwować: á iż nie potrzebá żeby kto náftępował ná
- 6: mieyfce iego: iáko w kápłáńftwie zakonu ftárego/ było potrzebá
- 7: vftáwicznejy fuccelliey iednego kápłaná po drugim/ iż żaden z nich
- 8: nie mógł wiecznie służyć: przeto iż śmiertelnymi byli.
- 9: **Bo to uczynił raz.**) Acz Pan Chrifthus sam w łobie (onym wi=
- 10: domym y krwáwym obyczáiem/ y oná krwáwą ofiárą) ná śmierć
- 11: ná krzyżu raz ieft ofiárowan. Bo iuż wftawłzy od vmárłych ni= (*marg*) **Raz fię Chrifthus ofiárował krwáwymobyczaie^m:ále niekrwáwym vftáwicznie fię ofiáruie.** (–)
- 12: gdy nie vmiera. Ale przedfię w Sákrámenćie/ niekrwáwym/ nie=
- 13: widomym/ á nieśmiertelnym obyczáiem/ nie iedno ná kázde
- 14: Wielkonocne święto/ ále y ná kázdy dzień/ ludziom ofiárowan
- 15: bywa: y nie myli fię ten ktory zopytány odpowie/ że go ofiáruią.
- 16: [August: epist: 23.](#)

rozdział: 8

17: ROZDZIAŁ VIII.

- 18: 1 Kápłáńftwo Chriftułowe zacnieyfze ieft nád zakonne: gdyż on
- 19: siedzi w niebie ná práwicy Oycowłkiey. 6 Y ieft pośrzednikiem
- 20: lepźzego teftamentu/ y więtfzych obietnic/ niżli kápłani zakonu ftá=
- 21: rego. 7 Pokázuie potrzebę nowego teftamentu z niedofłkoná=
- 22: łości ftárego. 8 Y z obietnice Bożey przez Ieremiałzá.

werset: 1

- 23: **A** Summá tego co fię mowi/ **tá ieft, iż** takiego
- 24: mamy Arcykápłaná/ ktory vsiadł ná práwicy
- 25: ftolice wielmożności ná niebieśiech:

werset: 2] łużá

26: **miejścá** naświētźzego/ á prawdziwego przybytku one=

27: go/ ktory rozbił " Pan' á nie człōwiek.(*marg*) " **Bog.L. K. S.** (-)

werset: 3] Abowiem

28: káždy Arcykáplān bywa poštānowion ku ofiárowá=

29: niu * dárow y ofiar **zábitych**: Zá czym potrzebá było á=(*marg*) * **y.G.** (-)

30: by ten też miał coby ofiárował.

werset: 4] " Iełliby tedy' był(*marg*) " **Bo iełliby.G.** (-)

31: ná źiemi/ nie byłćiby káplānem: gdyż łá **ći kapłani** kto=

32: rzy według zakonu dáry ofiáruią/

werset: 5] ktorzy łużá wi=

33: zerunkowi y ćieniowi **rzeczy** niebiełkich. Iáko powie=

34: dziano było **od Boga** Moyzełzowi/ gdy miał dokończyk

35: przybytku: Pátrzayże (práwi) ábyś vczynił włzytko

36: według wizerunku ktory iełt tobie ná gorze okazan.

Ale te=

strona: 767

767.

Lištu do Rozd: 8.

werset: 6]

1: Ale teraz **náśz káplān** dołtał tym zacnieýłzego vrzędū;

2: im też iełt pośrzednikiem lepszego testámentu/ kto=

3: ry w lepszých obietnicách iełt poštānowiony.

(*marg*) **Záčz: 319.** (-)

werset: 7]

4: Abowiem gdyćby on pierwłzy był bez przygány:

5: tedyćby wtoremu miejścá nie łzukano.

werset: 8] Abowiem

6: przygániáiąc im mowi: Oto dni przyidą/ mowi

7: Pan/ á wykonam nád domem Izráelłkim/ y nád do=

8: mem Iudŝkim teŝtáment nowy/

werset: 9] nie według teŝtá=

9: mentu ktorym vczyñił oycom ich w dzień w ktorym

10: wiął rękę ich ábym ie wywiodł z ziemy Egiptŝkiej:

11: ábowiem oni nie wytrwáli w moim teŝtámenćie: á

12: iam ich **tez** zániedbał/ mowi Pan.

werset: 10] Boć ten ieŝt te=

13: Ítáment ktory vczyñię z domem Izráelŝkim po onych

14: dniách/ mowi Pan: Podáiąc práwá moie w myŝli

15: ich/ y ná ŝercu ich nápiŝzę ie: y będę im Bogiem/ á oni

16: mnie będą ludem:

werset: 11] Y nie będzie vczył káždy bliźnie=

17: go ŝwego/ y káždy brátá ŝwego/ mowiąc: Poznay

18: Páná. Abowiem wŝyŝcy mię poznáią od namniey=

19: ŝzego z nich áż do nawięťŝzego:

werset: 12] Abowiem **ia** będę

20: miłóŝciw niepráwoŝciom ich: y grzechow ich wię=

21: cey nie wŝpomionę.

werset: 13] A w tym gdy mowi Nowy

22: **teŝtáment**: pierwŝzy wiotchym vczyñił. A to co wiot=

23: ŝzeie y ŝtárzeie ŝię: blisko ieŝt ŝkáżenia.

rozdział: 9]

24: ROZDZIAŁ IX.

25: 1 Z tego co było w ŝtárym teŝtámenćie/ 6 Y z niedoŝkonáło=

26: ŝci onych ofiar/ pokázuie nowego doŝkonáłoŝć. 11 W ktorym

27: Chriŝtus nawyzŝy káplán/ y ofiárá iego raz ofiárowána/ oczy=

28: ŝcia funnienie od grzechow. 15 Ktory muŝiał vmrzeć ku po=

29: twierdzeniu ŝwego teŝtámentu. (*margin*) **Zácz: 320.** (—)

werset: 1]

30: **M** Iałci y pierwŝy/ * vŝpráwiedliwienie nabo=(*marg*) * **przybytek.G.** (-)

31: zeńłtwá y ŝwiátnicę ŝwiecká.

werset: 2 Abowiem

32: ŝpráwiony był przybytek pierwŝy/ w kto=

33: rym były liktarze/ y ŝtoł/ y połozenie chlebow/ który

zowá

strona: 768

Rozd: 9. Zydow.

768.

1: zowá " ŝwiátnicá'.

(*marg*) " **ábo mieyŝce ŝwięte.** (-)

werset: 3 A zá wtorá zaŝłoną/ **był** przyby=

2: tek/ który zowá " przybytek Naŝwiętfzy:

(*marg*) " Sancta ŝanctorū, **było mieŝce naŝwiętfze, ábo Święte nád ŝwiętyimi:**

IákoCanticum canticorum**Pieŝn nád pieŝniámi.** (-)

werset: 4 máiac złotá

3: kádźidlnicę/ y ŝkrzynię teŝtámentu zewŝząd złotem

4: powleczoną: w ktorej **było** wiádro złote máiace mán=

5: ne/ y laŝká Aaronowá ktora zákwitnęłá/ y tablice

6: teŝtámentu/

werset: 5 á nád niá byli Cherubinowie chwa=

7: ły záćimiáiacy vbłagálnicę/ o czym teraz nie trzebá

8: z oŝobná mowić.

werset: 6 A gdy to ták było przygotowano/

9: tedy do pierwŝego przybytku vŝtáwicznie wchadzá=

10: li kápláni/ którzy ofiáry odpráwowáli.

werset: 7 Ale do wto=

11: rego raz w rok ŝam Arcykáplán/ **y to** nie bez krwi

12: ktorá ofiáruie zá ŝwe y zá ludzkie niewiádomoŝci.

(*marg*) **Zácz: 321.** (-)

werset: 8] Przez co daie znać Duch święty/ iż iefzcze nie

13: była objawiona drogą świętych/ poki iefzcze stał pir=

14: wízy przybytek.

werset: 9] Co było podobieństwem ná czas

15: teraznieyfszy: wedle ktorego * dary y krwawe ofiary (*marg*) * **yG.** (-)

16: ofiaruią/ ktore nie mogą ná sumnieniu dołkonálym

17: vczynić chwalce **Bozego**/

werset: 10] **ponieważ** w pokármiech tyl=

18: ko y w pićiu/ y w rożnych omywániach/ y wípráwie=

19: dliwieniach ćielefnych áż do czáfu nápráwienia fá

20: záfádzzone.

(*marg*) **Lekcja w Niedzielę piątą Poftu.** (-)

werset: 11]

21: Aleć Chriftus przyftąpiwfszy Arcykáplan dobr

22: przyfzłych przez więfzy y dołkonálfszy przybytek nie

23: ręką vczyniony/ to ieft/ nie tego ftworzenia:

werset: 12] áni

24: przez krew kozłow " ábo' ćielcow/ ále przez włafną(*marg*) " **y.6 L. G. S.** (-)

25: krew wízedł raz do Naświćfzego **przybytku**/ nálafzfy

26: wieczne odkupienie.

werset: 13] Abowiem iefli krew kozłow

27: y ćielcow y popiół iáłowice " pokropiony/ fplugáwio=

28: ne' poświáca ku oczyfćieniu ćiáła:(*marg*) " **pokrapiáiący fplugáwione.G.** (-)

werset: 14] iákoż dáleko

29: więcey krew Chriftułowá ktory przez Duchá " świę=

30: tego' íamego íiebie ofiárował niepokalánym Bo=(*marg*) " **wiecznego.G.** (-)

31: gu/ " oczyfćiá' sumnienie " náfze' od martwych vczyn(*marg*) " **oczyfći.7 L. K. G. S.**

: " **wáfse.7 L. N. G.** (-)

32: kow/ ku fłużeniu Bogu żywemu?

werset: 15 Y dla tegoć ieft

33: nowego teftámentu pośrzednikiem: żeby zá przyftą=

Eeeee

pienim

strona: 769

769.

Liftu do Rozd: 9.

1: pienim śmierci/ ná odkupienie wyftępkow tych kto=

2: re były pod pierwszym teftámentem/ obietnicę wzię=

3: li **ci** ktorzy wezwáni fą wiecznego dziedzictwá. *

werset: 16

4: Abowiem gdzie teftáment ieft/ **támzeć** musi być

5: śmierć tego ktorzy teftáment czyni.

werset: 17 Bo teftáment

6: w vmárłych mocny ieft: ponieważ iefzcze nie ieft

7: ważny/ gdy żywie ten co gi uczynił.

werset: 18 Skąd y on

8: pierwszy bez krwi nie był poświęcony.

werset: 19 ábowiem

9: gdy Moyzeź wżytko przykazanie " zakonne przeczy=

10: ta' wżemu ludowi: wzięwższy krew ćielcow y kozłow(marg) " **według zakonu opowiedział.G. (-)**

11: z wodą y wełną szárłatową y z Izopem: y fáme księ=

12: gi y lud wżytek pokropił/

werset: 20 mówiąc: Tác **ieft** krew

13: teftámentu/ ktorzy do was Bog nákazał.

werset: 21 K temu

14: y przybytek y wżytko naczynie służby **świętey** krwią tá=

15: kieź pokropił.

werset: 22 A niemal wżytko we krwi według

16: zakonu bywa oczyszćiono: á bez rozłania krwi nie

17: bywa **grzechow** odpuszczenie.

werset: 23 | Potrzebá tedy było

18: áby wždy kłztały onych **rzeczy** ktore są ná niebie/ tymi

19: były oczyszcione: á ony niebieskie/ lepszymi ofiárami

20: niżli te.

(*marg*) **Zącz: 322.** (-)

werset: 24 |

21: Abowiem Christus nie wszedł do Naświętżego

22: **przybytku** ręką wczynionego/ ktory był wizerunkiem

23: prawdziwego: ále do łámega niebá/ áby się teraz o=

24: kázował przed oblicznością Bożą zá námi.

werset: 25 | A nie

25: iżby częłto ofiárował łámega siebie/ iáko Arcykáplán

26: wchodzi do **przybytku** Naświętżego co rok ze krwią

27: cudzą:

werset: 26 | boćby mu trzebá było częłto cierpieć od zá=

28: łżenia światá: lecz teraz przy łkończeniu wieków

29: raz się okazał ku zgładzeniu grzechu/ przez ofiárowá

30: nie łámega siebie.

werset: 27 | A iáko postanowiono ludziom

31: raz vmrzeć/ á potym sąd **będzie:**

werset: 28 | ták y Christus raz

32: iełt ofiárowan áby grzechy wielu zgładził: drugi raz

33: krom grzechu okaże się tym ktorzy go oczekawáią/

34: ku zbáwieniu.

A nie iżby

strona: 770

Rozd: 10. Zydow.

770.

1: **A nie iżby częłto ofiárował łámega siebie.**) Te słowá próżno hæ=

- 2: retycy przeciw wítawiczney ofierze przywodzą. Gdyż tu Páweł
- 3: mowi o oney iedyney á krwáwey ofierze ná krzyżu/ ktora nie mo=
- 4: że być więcey powtarzána: iż Pan Chrístus więcey nie vmiera.
- 5: Iáko fię sam Páweł dekláruie/ mowiąc: Boby mu było potrze=
- 6: bá częłto ćierpieć od początku świátá. Ale tym sपोobem raz
- 7: ieft ofiárowan: y iedną oną męki y śmierći s(wey ofiárą oczyścił
- 8: grzechy wżego świátá/ y przyłtęp do niebá wżem ludziom otwo=
- 9: rzył. A ták nie odrzuczac [!] Apoštoł wżelákiego ofiáry Páná Chri=(*marg*) **Ofiáry Mfsey**
- S. powtarzanie.** (–)
- 10: Ítułowey powtarzánia/ iáko ieft w málowánium/ w rozmyślánium/ w
- 11: czytánium/ ábo w ná pamięć iá łobie przywodzeniu: (gdyż fię y te=
- 12: raz w niebie zá nas ofiáruie) ále tylko to/ ktore ieft złączone z mę=
- 13: ką y śmiercią iego.

rozdział: 10

14: ROZDZIAŁ X.

- 15: 1 Dla niedośkonáłości ofiar Ítárego testámentu. 4 Ktore grze=
- 16: chow oczyścić nie mogły. 5 Pokázuie potrzebę nowego. 10 W
- 17: którym iedną ofiárą miály być zgładzone wżytkie grzechy. 19 W
- 18: którym iefli wiárą/ nádzieią/ miłością y dobrymi vczyнкámi nie
- 19: będziem ozdobieni. 26 Tedy ciężey karáni będziemy/ niżli prze=
- 20: Ítepce zakonu Ítárego. 32 Chwali przytym Zydy/ iż y wiele ćier=
- 21: pieli/ y ćierpiących wřpomagáli. (*marg*) **Záč: 323.** (–)

werset: 1

- 22: **A** Bowiem zakon máiac ćień przyłzłych dobr/
- 23: nie sam obraz rzeczy: nigdy nie może tymi
- 24: ofiárámi ktore ná káždy rok wítawicznie o=
- 25: fiáruią/ dośkonáłymi vczynić tych ktorzy **k nim** przy=
- 26: Ítępuią:

werset: 2 ináčzey przełtanoby ie ofiárowác/ dla te=

27: go iżby więcej nie mieli żadnego sumnienia o grzech

28: ci którzyby **przez nie Bogu** fluzyli/ będąc raz oczyszciony=

29: mi.

werset: 3] Lecz w nich bywa przypominanie grzechow

30: na każdy rok.

werset: 4] Abowiem nie iest rzecz podobna aby

31: krew wołow y kozłow miała głądzić grzechy.

werset: 5] Prze=

32: toż wchodząc na świat mowi: Niechciałeś ofiary

33: y obiáty: áleś mi ciało sprawił.

werset: 6] Ciałopalenia/ y zá

34: grzech **ofiary**/ nie vpodobály fię.

werset: 7] Tedym rzekł: Oto

35: idę " na początku' ksiąg napisano iest o mnie: Abym (*marg*) " **w summie, ábo w krotkim zámknieniu.G.** (-)

36: czynił o Boże wolą twoię.

werset: 8] Gdy wyżzey powiedział/

Eeeee 2

Ześ nie=

strona: 771

771.

Lištu do Rozd: 10.

1: Ześ niechciał ániś polubił ofiary/ y obiáty/ y całopa=

2: lenia/ y **ofiary** zá grzech/ ktore wedle zakonu bywáią

3: ofiárowáne:

werset: 9] tedym rzekł: Otoż idę/ ábym czynił

4: o Boże wolą twoię: Odeymuie pierwsze/ áby wtore

5: poštawił.

werset: 10] Przez którą wolą iestelmy poświęceni

6: przez ofiárę ciała Iesufá Chrístufá raz **vczynioną**.

werset: 11] A

7: każdy iednąk kápłan ltoi co dzień vrząd swoy odprá=

8: wuiąc/ y też ofiary **zábite** częłtokroć ofiáruiąc/ ktore

9: nigdy nie mogą grzechu zgładzić.

werset: 12] Lecz ten ofiá=

10: rowawłzy iedną **zábityą** ofiárę zá grzechy/ ná wieki " sie=

11: dži' ná práwicy Bożey.(*marg*) " **vsiadł.G.** (-)

werset: 13] nákoniec czekáiąc/ áżby

12: nieprzyiaciele iego położeni byli podnożkiem nog

13: iego.

werset: 14] Abowiem iedną ofiárą/ dołkonálymi vczy=

14: nił ná wieki te ktorzy bywáią poświęceni.

werset: 15] A świád=

15: czy nam **o tym** y **fam** Duch święty. Abowiem gdy **wprzod**

16: powiedział:

werset: 16] Tenći iest testáment ktory poštáno=

17: wię z nimi po onych dniách/ mowi Pan; " Podáiąc'(*marg*) " **Dam.L. S.** (-)

18: práwá moie w fercá ich/ y nápiżę ie w myślách ich:

werset: 17]

19: y pámiętáć więcey nie będę grzechow y niepráwo=

20: ści ich.

werset: 18] A gdzieć **ieft** odpufzczenie tych: iużci ofiá=

21: ry nie máłz zá grzech.

(*marg*) **Záčz. 324.** (-)

werset: 19]

22: Máiąc tedy bráčia " wolność' wełzia do **przybytku**(*marg*) " **vfnośćL.** (-)

23: Naświętfzego przez krew " Chriřtuřowę'.

(*marg*) " **Ieřuřowę.G.** (-)

werset: 20] tą dro=

24: gą ktorą nam " poświęcił' nową y żywą przez załło=(*marg*) " **odnowił.G.** (-)

25: ne/ to iest przez ciało swoie;

werset: 21 y kaptana wielkiego

26: **przełożonego** nad domem Bożym:

werset: 22 przytąpmysz z pra=

27: wdziwym sercem w zupełności wiary/ mając serca po=

28: kropieniem oczyszczone od sumnienia złego/ y ciało o=

29: myte czystą wodą:

werset: 23 trzymamy wyznanie nadzie=

30: ie nalezey nie chwiejące się (boć wierny iest ten który

31: obiecał)

werset: 24 y przypatrzymy się jedni drugim ku po=

32: budzaniu miłości y dobrych uczynkow:

werset: 25 nie opuź=

33: czając społecznego zgromadzenia naszego/ iako má=

34: ią obyczaj niektorzy: owżem " nąpominając'/ á **to(marg)** " **ábo cięśąc.G.** (-)

tym wię=

strona: 772

Rozd: 10. Żydow.

772.

1: tym więcej im widźicie żeć się **on** dzień przybliża.

werset: 26

2: Bo ielibyśmy wmyślnie grzeszyli po wzięciu zna=

3: iomości prawdy/ iuż nam daley nie zořtawa ofiará

4: zá grzech:

werset: 27 lecz strąźliwe iákieś oczekawanie řadu

5: y zápalenie ognia który požreć ma przeciwniki.

werset: 28

6: Ktoby zakon Moyżeszow wżgárdził: bez wřzelkie=

7: go miłosierdzia zá świadectwem dwu ábo trzech

8: gárdło tráci.

werset: 29] iákoż mniemacie dáleko froyłze záflu=

9: ży karánia / ktoryby Syná Bożego podeptał/ y krew

10: teftámentu/ przez ktorą był poświęcony/ pokaláną

11: być rozumiał/ y Duchá káiki zelżył?

werset: 30] Abowiem zna=

12: my **tego** ktory powiedział: Mnie " pomłtę'/ ia od=(*marg*) " **pomłtál L. G. S. (-)**

13: dam *. Y záfię: " Iz' Pan fądzić będzie lud fwoy.(*marg*) * **mowi Pan.G.**

: **5 L. G. S. (-)**

werset: 31]

14: Strážnoć ieft wpáść w ręce Bogá żywego.

(*marg*) **Zącz: 325. (-)**

werset: 32]

15: Rořpominayćiefz **fobie** dni pierwłze: w ktorych

16: będąc ořwieceni/ wytrwáliřcie wielką potyczkę tra

17: pienia.

werset: 33] częřcią gdy z lekkořciámi y vćifki byliřcie

18: ludziom ná oczy wyftáwieni: częřcią teź gdyřcie fię

19: sítáli towarzyřmi tych z ktorymi fię ták obchodzo=

20: no.

(*marg*) **Lekcia w dzień wielu Męczennikow. (-)**

werset: 34] Abowiemecie " y z więźniámi řpołu' vtrapieni(*marg*) " **y z więzienia mego zemną.G. (-)**

21: byli: y złupienie máiętnořci wáłzych przyięliřcie z

22: wefelem/ wiedząc iż wy macie máiętnořć w niebie

23: lepfzą y trwáiącą.

(*marg*) **Zącz: 326.**

: **Czynyący wołá Bożá, otrzymawáią obietnicę żywotá wiecznego. (-)**

werset: 35]

24: Nie traćiefz tedy vfánia wáłzego/ ktore ma wiel=

25: ką zaplątę.

werset: 36] Abowiem cierpliwość wam iest potrze

26: bna: ábyście czyniąc wolą Bożą/ otrzymáli obie=

27: tnicę.

werset: 37] Boć ielzche máluczko y kroćiuchno/ **á oto**

28: ktory ma przyść przyidzie/ y nie omiełzka:

werset: 38] á ípra=

29: wiedliwy ~ moy' z wiary " żywie'. *(*marg*) ~**G.** (-)(*marg*) " **żyć będzie.K. G. S.** (-)

30: á ielłi się íchroni: nie kocha się w nim dułzá moiá.

werset: 39]

31: Lecz my nie iestelmy ~ fynowie' íchraniájący się ku (*marg*) ~**6 L. G. S.** (-)

32: zginieniu: ále wierzący ku otrzymániu dułze.

33: NAVKI Y PRZESTROGI.

34: **Niechćialeś ofiary.**) (*marg*) **Ofiárá Mśey S.** (-) Coż tedy? mowi Augułtyn S. Izali my

Eeeee 3

tego czá=

strona: 773

773.

Lištu do Rozd: 10.

1: tego czáfu iestelmy bez wśelkiey ofiary zołtáwieni? Zadnym oby=

2: czáiem/ y owłzem wnet przydał: Aleś mi ciáło ípráwił. Iz miá=

3: íto onych wśytkich ofiár y obiát ítárego tełtámentu/ ciáło iego

4: teraz ofiáruią/ y pożywájącym rozdawáią. Aug: epist: 3. ad Vo=

5: [lufian. et in Pfalm: 39.](#)

6: **Iestelmy poświęceni przez ofiárę ciáła Iesufá Chrifufá raz.**) Ty też

7: íłowá (iáko y one niżej: Iedną ofiárą dołkonálymi vczynił ná

8: wieki te ktorzy bywáią poświęceni) rozumieią się o krwáwey ofie=

9: rze ná krzyżu Páná Chrifufowey. Iákoby ták mowił: Przez ie=

10: dnę śmierć Páná Chrifufowá iestelmy poświęceni/ y owłzem y

11: dołkonálymi vczynieni: iželmy przez nię dołtali nie tylko grze=

12: chow odpułzczenia/ ále też ozdoby ípráwiedliwości/ á náwet y

- 13: zbawienia/ a k temu ná wieki: to iest ná wšytkie wieki y rodzáie
- 14: ludzi/ ták iż iuż nie potrzebuiemy inšzego Chriftuśa/ ktoryby nas
- 15: śmiercią fwą odkupił/ ábo żeby tenże Pan Chrifus zá nas ábo zá
- 16: inšze drugi raz vmierał. Wšzákże iáko bogáctwá ábo škárby od
- 17: kogo innego zgotowáne y zebráne/ człowieká bogáтым nie vczy=
- 18: nią/ iefliże ich łobie nie nábędzie: y iáko lekárstwá w áptece zgo=
- 19: towáne chorego nie vzdrowią/ iefli ich nie vżywie: y iáko zrzodło(marg) **Ofiárá krwáwa y nie krwáwa.** (–)
- 20: wody prágnácemu nic nie pomoże/ iefli fię wody z niego nie ná=
- 21: pije: Ták y te škárby y lekárstwá od Pána Chriftuśa hoynie zgo=
- 22: towáne nic nam nie pomogá/ iefliże ich przez tę ofiárę S. y przez
- 23: vżywáne S. Sákrámentow łobie nie przywáľzczem.
- 24: **Iużci ofiáry nie máś zá grzech.**) Chryfołtom S. Ták ná to miey=
- 25: łce piŕze. A my iáko? Izali nie ofiárujemy ná koždy dzień? Ofiá=
- 26: ruiemyć w prawdzie/ ále to czynimy ná pámiátkę śmierci iego.
- 27: A teźci to iest iedná ofiárá/ á nie wiele ofiar. Toźci záwŕze ofiáru=
- 28: iemy; nie dziś innego báránká/ á innego iutro: ále záwŕze tegoź
- 29: iednego.(marg) **Ofiárá Mŕsey S. vŕtáwiczna.** (–) Bo ácz ná wielu mieyŕcách ofiárowan
- bywa/ wšzákże
- 30: ieden iest Chrifus. Nie inšzá tedy ofiárę/ iáko Biŕkupi ŕtárego
- 31: zakonu/ ále teź záwŕze czynimy: ábo ráczey pámiátkę oney krwá=
- 32: wey ofiáry ŕprávuiemy. Bo nam ták roŕkazał mowiáć: To czyń=
- 33: ćie ná pámiátkę moię. To Chryfołtom S.
- 34: **Iuż nam dáley nie zoŕtawa ofiárá zá grzech.**)(marg) **Iáko grzeŕśáćym nie máś ofiáry zá grzech.** (–) Vmyŕlnie grzeŕśá=
- 35: cym y odfŕepuiáćym od iuż poznáney y przyiętey prawdy wiáry
- 36: Chriftoŕowej/ nie zoŕtawa ofiárá zá grzech. Nie iżby nie miáło
- 37: być mieyŕcá do pokuty: ále iż nie máľż żadney inšzey prawdziwie
- 38: ŕkuteczney ofiáry/ iedno śmierć Pána Chriftoŕowá/ ktorá oni dep=
- 39: cá ŕwoim odfŕápieniem. Bo iuż nie naydá inšzego Chriftuśa/ áni

40: inżezgo krztu/ áni inżezy ofiáry/ ktorąby mogli być z Bogiem

41: przeiednáni.

Rozdział

rozdział: 11

strona: 774

Rozd: 11. Zydow.

774.

1: ROZDZIAŁ XI.

2: 1 Wiárę známieniće záleca/ przykłądem oycow świętych od

3: początku światá aż do czáfow Dawidá y Prorokow/ wyliczáiąc

4: iáko oni wiele czynili y ćierpieli przez wiárę. 13 y 39 Wízákże ie=

5: łzcie zupełney odpłaty nie wzięli.

werset: 1

6: **A** Iełtći wiárá " gruntem rzeczy tych ktorych się(*marg*) " **podłogą, pewnością.** (-)

7: nádźiewamy/ wywodem rzeczy niewidziá=

8: nych.

werset: 2 Abowiem przez tę świadectwo otrzy=

9: máli stárfzy.

werset: 3 Wiárę dochodźimy iż są łprawione

10: wieki słowem Bożym: áby z niewidżianych stáły

11: się widziálne.

werset: 4 Wiárę Abel obfitszą ofiárę ofiáro=

12: wał Bogu niżli Kaim: przez ktorą świadectwo o=

13: trzymał iż był łprawiedliwy: gdyż Bog świadectwo

14: dał o dárzech iego/ y vmárwłzy przez nią ielzcie mo=

15: wi.

werset: 5 Wiárę Henoch był przeniešion/ áby śmierći

16: nie oglądał/ y nie **był** náležion: przeto iż go przenioł

17: Bog: ábowiem przed przeniešieniem * otrzymał(*marg*) * **iego.G.** (-)

18: świadectwo iż się Bogu podobał.

werset: 6] A bez wiary nie=

19: podobna iest i podobac sie ~ Bogu'. A bowiem **temu(marg)** **5 L. G. (-)**

20: co do Boga przystepuie/ potrzeba wierzyc iz iest **Bog/**

21: a iz zaplatę oddaie tym ktorzy go szukaią.

werset: 7] Wiara

22: Noe obwiezczonym będac o tym czego ielzcie nie

23: bylo widac/ boiac sie/ przygotował korab ku zacho=

24: waniu domu swego/ przez ktory potępil świat: y siał

25: sie dziedzicem i prawidliwosci tej ktora iest przez

26: wiare.

(*marg*) **Zacz: 327. (-)**

werset: 8]

27: Wiara/ " mianowany' Abraham wfluchal " aby(*marg*) " **abo wezwany.**

: " **wytsedfsy.G. (-)**

28: wyszedl' na mieysce ktore w dziedzictwo wziac mial:

29: y wyszedl/ niewiedzac dokad szedl.

werset: 9] Wiara/ przepro=

30: wadzil sie * do ziemie obiecanej/ iako do cudzey/ mie=(*marg*) * **Abraham.G. (-)**

31: szkaiac w namiectach z Izaakiem y Iakobem i pol=

32: nymi dziedzicmi teyze obietnice.

werset: 10] A bowiem ocze=

33: kawal mialtá **onego** fundamenty miiacego: ktorego

34: rzemieśnik y budowniczy iest Bog.

Wiara/

strona: 775

775.

Lištu do Rozd: 11.

(*marg*) **Zacz: 328. (-)**

werset: 11]

1: Wiara/ y lama Sara będac nieplodna wziela

2: moc ku przyięciu naśienia/ y mimo czás wieku **fwego** *:(*marg*) * **porodziłá.G.** (-)

3: iż wiernym być rozumiałá **te**^{g0} co obiecał.

werset: 12]Prze=

4: toż z iednego (á ktemu z obumarłego) národziło fię

5: **potomkow** ták wiele iáko gwiazd ná niebie/ y iá=

6: ko pialku niezliczonego ktory ieft ná brzegu mor=

7: łkim.

werset: 13]Wedle wiary vmárli ci włzyscy/ nie dofta=

8: włzy obietnic/ ále z dáleká ie vpátruiąc/ y pozdравиá

9: iąc/ y wyznawáiąc iż łá gościami y przychodniámi ná

10: ziemi.

werset: 14]Bo ktorzyć to mowiá: * okázuią iż oyczy=(*marg*) * **iáwnie.G.** (-)

11: zny łzukáią.

werset: 15]A iefliby **ná** onę pámiętáli z ktorey by=

12: li wyfzli/ mielić wždy czás wroćić fię.

werset: 16]lecz teraz le=

13: płzey żądáią/ to ieft/ niebieskiey. Przetoż nie włtyda

14: fię * Bog názywáć fię Bogiem ich/ gdyż im miáłto(*marg*) * **ich.G.** (-)

15: zgotował.

(*marg*) **Zácz: 329.** (-)

werset: 17]

16: Wiára/ Abrahám gdy był doświádczan/ ofiá=

17: rował Izááká: á ofiárował iednorodnego/ " tenże

18: ktory' był wziął obietnicę:(*marg*) " **w ktorym.N. L.** (-)

werset: 18](do ktorego rzeczono/

19: Iż w Izááku tobie będzie názwano plemię.)

werset: 19]v=

20: ważywłzy **to** iż Bog może y z vmárłych wzbudzić.

21: Ikąd go też " w podobieństwo wziął.(*marg*) " **aby był figurą Chrystusą zabitego y zmartwychwstałego.** (-)

werset: 20 Wiara/ y w

22: przyzłych **rzeczach**/ błogosławił Izáák Iákobá y Ezau=

23: ízá.

werset: 21 Wiara/ Iákob vmieráiąc/ káždemu z synow

24: Iosephowych błogosławił: y pokłonił się " wierz=

25: chowi laski iego.

(*marg*) " **ná wierzchu laski iego.G.** (-)

werset: 22 Wiara/ Ioseph vmieráiąc/ o

26: wyżciu synow Izráelskich wípomionął/ y około ko=

27: ści fwoich rofkazał.

werset: 23 Wiara/ Moyzezá národzo=

28: nego kryli trzy miesiące rodzicy iego: przeto iż go

29: widzieli pięknym dzieciątkiem/ y nie bali się wyro=

30: ku krolewskiego.

werset: 24 Wiara/ Moyzeż sstawízy się

31: wielkim/ " nie znał się być' synem corki Pháraono=(*marg*) " **zbraniał się być zwan.G.**

(-)

32: wey:

werset: 25 więcey obieráiąc być vtrapionym wespół z

33: ludem Bożym; niżli mieć docześną rofkosł z grze=

34: chu/

werset: 26 zá więtlże bogáctwo poczytáiąc vrágánie

Chrystusó=

strona: 776

Rozd: 11. Zydow.

776.

1: Chrystusowe/ niż íkárby Egyptkie. bo się ogládał

2: ná odpłátę.

werset: 27 Wiara/ opuścił Egipt: nie bojąc się

3: gniewu królewskiego. a bowiem onego niewidział=

4: nego jakoby widząc statecznie oczekiwał.

werset: 28 Wią=

5: ra/ sprawił Półkę/ y wylanie krwi: aby ten który

6: pierworodne tracił/ ich się nie dotknął.

werset: 29 Wiara/

7: przeszli morze czerwone jako po suchy ziemi: czego

8: kuśwży się Egypcyanie/ byli zatopieni.

werset: 30 Wiara/

9: mury Ierycha wpadły/ gdy je obeszto [!] przez siedm

10: dni.

werset: 31 Wiara/ Rahab nierządna nie zginęła we=

11: społ z niewiernymi: przyawży z pokojem do go=

12: spody szpiegi.

werset: 32 A coż ielzcie mam mówić? Boć mi

13: cząfu nie stanie gdybym rospowiedał o Gedeonie/

14: o Barachu/ o Samfonie/ o Iephcie/ o Dawidzie/

15: Samuelu/ y o Prorocech:

(*marg*) **Zącz: 330.**

: Lekcia w dzień wielu Męczenników. (-)

werset: 33

16: Ktorzy przez wiarę zwalczyli królestwa/ czyni=

17: li sprawiedliwość/ dostąpili obietnic/ zawarli lwie

18: pączeczki/

werset: 34 zagąsili moc ognia/ wzięli ostrych mie=

19: czow/ zmocnili się z niemocy/ mężnymi się stali na

20: wojnie/ " obozy obcych' odwracali:(*marg*) " **wojska postronnych. (-)**

werset: 35 niewiały wzię=

- 21: ły swoie vmárłe z zmartwychwstánia. á drudzy byli
22: ciągnieni/ nie przyiawłzy **ofiárovánego** wybáwienia/
23: áby lepszego zmartwychwstánia doštąpili.

werset: 36 | A dru=

- 24: dzy doználi pošmiewišk y biczowánia/ nádto y wię=
25: żienia y cięmnicy:

werset: 37 | byli kámionowáni/ przecináni/

- 26: došwiadczáni/ mieczem zábići pomárli/ błąkali fię
27: w owczych y kożich fkorách/ opuřczeni/ vćišnieni/
28: vtrapieni:

werset: 38 | ktorych nie był godżien świát/ tułaiąc

- 29: fię po puřczách/ po gorách y iámách/ y w iáfkiniách
30: żemie.

werset: 39 | A ci włzyscy " świádectwem wiáry do=

- 31: świádczeni'/ **(marg)* " **świádectwo otrzymawłsy przez wiárę.G.** (-)
32: obietnicy nie odniešli.

werset: 40 | Iż Bog o nas coś lep=

- 33: łzego preyźrzał/ áby bez nas dołkonálej zapłáty nie
34: wzięli.

Fffff

Náuki

strona: 777

777.

Liřtu do Rozd: 11.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2: **A iestci wiára.**) Z tego opińánia y zálecánia wiáry przez ten cá=
3: ły rozdział/ káždy obaczyć może; iż wiára vřpráwiedliwiáiąca(*marg*) **Wiára**
vřpráwiedliwiáiąca, iest Kátholicka wiára. (-)
4: nie tá iest ktorą łobie sektarzy dżisieyřzy wymyřliái; ktorą mocno
5: wierzą że im wřzytkie grzechy iuż łą opuřczone: á iż pewnie má=
6: ią być zbáwieni/ ták Lutrowie iáko y Nowokrzczeni y Kálwini=

- 7: ftowie: chocia iedni drugie potępiąią y zá przekłete hæretyki máią.
- 8: Ale práwa Kátholicka wiará: ktora wierzy wŷytkiemu łowu
- 9: Bożemu/ przez kościół powŷzechny podánemu y wyświádczone=
- 10: mu. Bo żaden z tych ktore tu Páweł S. wylicza/ nie to wierzył
- 11: żeby mu grzechy były dla Chriřtufá pewnie odpufzczone: ále to ie=
- 12: dno wierzył/ co fektarze wiará hiřtoryálną zową/ iż to wŷytko
- 13: prawdá co Bog mowi/ ábo obiecuie.
- 14: **Wywodem rzeczy niewidziánych.**) Tác ieřt chwałá wiáry (Au=
- 15: guřtyn S. mowi) iż to wierzymy/ czego nie widzimy. Bo což
- 16: wielkiego ieřt/ kiedy to wierzymy co widzimy? iáko Pan do Tho=
- 17: mařzá mowił: Iżeř mię widział/ wwierzyłeř. Błogořłáwieni
- 18: ktorzy nie widzieli á wwierzyli. Co prořto ieřt przeciw dziřsieyřzym
- 19: fektarzom/ ktorzy iż ciála Páńřkiego nie widzą w Sákrámenćie/
- 20: przeto wierzyć niechcą/ żeby tám było.(*marg*) **Wiára ieřt rzeczy niewidziánych.** (-)
- 21: **Bez wiáry niepodobna ieřt.**) Y przetoż Zydowi/ Pogáninowi/
- 22: hæretykowi (iż nie máią tego fundámentu prawdy Kátholickiey
- 23: wiáry) żadne prace y vczynki dobre nie łá do zbáwienia pomocne
- 24: áni płatne. (*marg*) **Bez wiáry nie może fię nikt Bogu podobáć.** (-)
- 25: **Y pokłonił fię wierzchowi łaski iego.**) Stąd widzimy iż fię A=
- 26: pořtoł nie przywięzuie do textu *Zydowřkie*⁸⁰/ w ktorým fię to miey=
- 27: łce ináczey náyduie: ále náłłáduie řiedmdzieřiąř tłumáczow
- 28: Græckich/ iáko y inřzy Apořtołowie y Ewángeliřtowie/ y łam Pan
- 29: Chriřtus nie raz vczynił: iż wiedzieli/ że ten Græcki przekłád był
- 30: z Duchá S. Pokłonił fię tedy Iákob Pátryárchá wierzchowi łá=(*marg*) **Przekłád 70.**
- tłumáczow Græcki.** (-)
- 31: łki/ ábo łceptru Iofephá łyná łwego: ábo czcząc zwierzchność ie=
- 32: go/ iż on był pierwřzym po Pháraonie pánem wŷytkiego Egiptu:
- 33: Ták iáko y krolowa Heřter cáłowála wierzch łáski Áłřwerá kro=
- 34: lá: Abo iż w duchu przegládał/ że łynowie Iofephowi krolowáć(*marg*) **Kłániánie przed**
- obrázy S.** (-)

- 35: mieli: ná znák tego całował wierzch lafki Iosephowi. iáko
- 36: Photius Græczyn to mieyfce wykłada. A ták nic nie grzelzą Ká=
- 37: tholicy/ czyniąc táki pokłon obrazom Pána Chriftułowym/ ábo
- 38: całując reliquiæ świętych.
- 39: **Czynili fprawiedliwość.**) Nie fámną tedy wiárą byli wfprawiedli=
- 40: wieni/ ále y vczyнкámi fprawiedliwemi. Iáko y Ráháb przyi=(*marg*) **Nie fámná wiára wfprawiedliwia (-)**

muiąc go=

strona: 778

Rozd: 12. Zydow.

778.

- 1: muiąc goście/ Abráhám ofiaruiąc fyná/ Abel ofiáry czyniąc/ y in=
- 2: ni tákże ktore tu wfpomina.

rozdział: 12

3: ROZDZIAŁ XII.

- 4: 1 Przykładem onych Oycow/ y fámeго Chrifotá Pána/ pobu=
- 5: dza ich áby mężnie znošili przeciwiéńftwá: 4 Odwodząc ich od
- 6: grzechow 9 y 18 A z przewyżzenność nowego teftámentu nád
- 7: ftáry/ odftraża nas od niepoŃufzeńftwá. 25 Aby nie byli cię=
- 8: żey niźli Zydzi karáni. (*marg*) **Záčz: 331. (-)**

werset: 1

- 9: **P** Rzetoż tedy y my máiąc ták wielki około
- 10: nas leżący obłok świádkow: złożywšy w=
- 11: Ńzeláki ciężar y grzech ktory nas zewšząd ob=
- 12: Ńtąpił/ w ćirpliwoći bieźmy " w zawodźie' ktory nam(*marg*) " **zawod.9 L. G. S. (-)**
- 13: ieŃt záłożony/

werset: 2 pátrząc ná Iefulá " przodká' y kończy=(*marg*) " **przednieyfšego wodzá. (-)**

- 14: ćielá wiáry/ ktory máiąc przed Ńobą wefele podiáł
- 15: krzyź/ wzgárdźiwšy fromotę/ y " Ńiedźi' ná práwicy (*marg*) " **všiadł.2 L. G. S. (-)**
- 16: Ńtolice Bożey.

werset: 3 " Abowiem wważaycie' tego który (marg) " **Vważaycież tedy.G.** (-)

17: tákowe przeciwiénftwo od grzeźnikow podeymo=

18: wał przeciw łobie: ábyście nie wftawáli/ ołłábiaw=

19: łzy ná dułzách wálznych.

werset: 4 " Boście iefzcze' fię aż do (marg) " **Iefzczeście.1 L. G. S.** (-)

20: krwi nie záftáwiáli/ walcząc przeciwko grzechowi:

werset: 5

21: á zápamiętáliście " poćiechy/ ktora' do was/ iáko(marg) " **ábo nápomnienia ktoreG.**
(-)

22: do łynow mowi/ rzekąc': Synu moy/ nie wzgar=(marg) **G.** (-)

23: dzay karánia Páńłkiego: áni ołłábiay gdy Cię on łtro=

24: fuie.

werset: 6 Abowiem kogo Pan miłuię/ **tego** karze: á bi=

25: czuie káźdego łyná ktorego przyimuie.

werset: 7 " W kárno=

26: ści trwayćie. Ofiáruieć fię wam' Bog iáko łynom.(marg) " **Iefli ćierpićie karánie,**
ofiáruie fię wam.G. (-)

27: Abowiem któryż **ieft** łyn/ ktoregoby Oćiec nie karał?

werset: 8

28: A iefli iefteście bez karánia/ ktorego sftáli fię

29: włzyścy wczefłnikámi: tedyście bękarły/ á nie łyná=

30: mi.

werset: 9 Nádto ćielełne oyce náłze/ mieliłmy wczyciel=

31: mi/ y baliłmy fię ich. zaż nie dáleko wiecey połłufłzni

32: bęđziem Oycowi duchow/ " á żyć bęđziemy?(marg) " **ábyłmy żyli?** (-)

werset: 10 Abo=

33: wiem oni ná máło dni/ według woli łwoiey nas ka=

34: ráli: lecz te ku pożytkowi **náłsemu** ná to ábyłmy byli

strona: 779

779.

Liftu do Rozd: 12.

1: wczeltniki świętobliwości iego.

werset: 11] A wżelkie ka=

2: ranie ácz teraznieyżego czálu nie zda fię być wesole/

3: ále ráczey fmutne: wżákże **poty^m** fpokoyny owoc fpra

4: wiedliwości " odda' tym ktorzy przez nię fą wyćwi=(*marg*) " **oddawa.6 L. G.** (-)

5: czeni.

werset: 12] Przetoż ręce opufzczone y koláná oľábione

6: wyproftuyćie:

werset: 13] á czynćie koleie profte nogámi wá=

7: fzymi: áby ktory chramiác nie zábľadził/ ále rádfzey

8: był vzdrowion.

(*marg*) **Záčz: 332.** (-)

werset: 14]

9: Náśľaduyćie pokoiu ze wżytkimi/ y święto=

10: bliwości: bez ktorey żaden nie ogláda " Bogá'.

(*marg*) " **Páná.G.** (-)

werset: 15] Do=

11: gľadáiac żeby kto nie odftąpił od ľálki Bożey: áby

12: ktory korzeń gorzki wzgorę wyraftáiac nie przeka=

13: żał/ á przezeń wiele fię nie pokaláło.

(*marg*) **Nie dofyc ná fámeý wierze do zbáwienia: ále trzebá y świętobliwości.** (-)

werset: 16] By nie **był** kto

14: wżeteczny ábo fprofny iáko Ezau: ktory zá potrá=

15: wę iednę przedał pirworodztwo fwoie:

werset: 17] Bo " wiedz=

16: ćie' iż potym gdy chciał być dziedźcem błogofłá=(*marg*) " **wiećie.G.** (-)

17: wienśtwá/ był odrzucon. Bo nie nálazł mieścá po=

18: kuty/ choć iey ze łzami łzukał.

werset: 18] Boście nie przyftą=

19: pili do gory ktorey się dotknąć może/ y ognia " przy=

20: łtępnego'/ y wichru/ y mgły/ y burzy/(*margin*) " **gorącego.4 L. K. G. S. (-)**

werset: 19] y brzmienia

21: trąby/ y głofu łłow/ ktory ci co słyszeli/ zbraniáli się

22: áby im **więcey** nie mowiono.

werset: 20] (ábowiem nie znošili

23: tego co im nákówano/ Iešli się y bydlę dotknie

24: gory/ będzie vkámionowano.

werset: 21] A tak łtráfzliwe było

25: ono okázowanie/ **ze tez** Moyzeš powiedział: Przełtrá

26: łzony iełtem y zádrzałem.)

werset: 22] Aleście przyłtąpili do

27: gory Syońkiey/ y miáłta Bogá żywego/ Ieruzálem

28: niebieskiego/ y **do** wiela tyšięcy zgromádzonych án=

29: iołow:

werset: 23] y **do** košcióła pierworodnych/ łpifánych w

30: niebie/ y **do** Bogá łędźiego wšytkich/ y **do** duchow

31: łpráwiedliwych dołkonánych.

werset: 24] Y **do** Iešufá pošrze=

32: dnika nowego tełtámentu/ y **do** pokropienia krwi

33: łpiey mowiácey nižli Ablowá.

(*margin*) **Zácz: 333. (-)**

werset: 25]

34: Pátrzayciełz ábyście nie pogárdžili tym ktory

mowi.

- 1: mowi. Bo ieliż oni nie wzięli/ ktorzy pogárdzili tym
2: co ná ziemi mowił: dáleko wiecey my/ ktorzy się od=
3: wracamy od tego ktory z niebá mowi.

werset: 26] ktorego głos

- 4: zadržął ná on czas ziemią/ á teraz opowiedział/
5: mowiac: Ielzcie raz: á ia zadržę nie tylko zie=
6: mią/ ále też y niebem.

werset: 27] A to co mowi/ Ielzcie raz:

- 7: znaczy przeniesienie rzeczy ruchomych iáko wczynio=
8: nych/ áby zořtály ty ktore się niechwieią.

werset: 28] A przeto

- 9: przyimuiąc kroleřstwo niechwieiące się/ " mamy' ká=(*marg*) " **mieymy.G.** (-)
10: kę: przez ktorą słuźmy " podobaiąc się' Bogu/ z bo=(*marg*) " **przyjemnieG.** (-)
11: iáźnią y z wczćiwořcią.

werset: 29] Abowiem Bog náłz ielř

- 12: ogniem trawiącym.

13: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 14: **Kogo Pan miłuię tego karze.)** Widziř/ że Pan Bog karze grze=
15: chy swoich synow/ chocia ie miłuię: ále tylko doczeřnym kará=
16: niem/ ábo ná tym ábo ná onym řwiećie: á iź odpuřciwřzy grze=
17: chy řmiertelne/ y potępienie wieczne/ nie wnet im odpuřcza do=
18: czeřnego karania. (*marg*) **Czyřćiec.** (-)
19: **Bo nie náłazł mieyřcá pokuty.)** Abo v oycá řwego: iź błogofłá=
20: wienřstwo raz řtrácone/ nie mogło mu być przywrocone. Abo v
21: Pána Boga/ iź nie dobrze pokutował: iáko Chryřoftom S. to
22: mieyřce wykłáda. Chcąc tedy Apořtoł ludzie grzechu odřtrá=
23: řżyć/ kłádie im przed oczy niepewnořć pokuty. Bo iáko Ezau nie
24: mogł znowu nábyć dziedzictwá raz wtráconego: ták grzeřzacy nie
25: może znowu dořtáć niewinnořci/ pánieńřtwá/ y podobnych rzeczy.

- 26: A iáko Ezau nie dobrze pokutował/ chocia płákał: y przetoż Bo=
27: gá nie vbłagał: ták częŝto grzeŝzni zdádzą fię że pokutuią/ á prze=
28: cię Bogá nie vbłagáią: iż nie według potrzeby pokutuią.(*marg*) **Nie práwa pokutá.** (-)

rozdział: 13

29: **ROZDZIAŁ XIII.**

- 30: 1 Nápomina ich ku rozmáitým cnotám. 10 Wŝpomináiąc
31: nowy ołtarz/ y nową ofiárę nowego teŝtámentu. 17 Każe im ŝtu=
32: cháć przełożonych. 18 Záleca fię ich modlitwie. 20 Y ŝam fię teź
33: modłąc zá nimi. 14 Liŝt pozdrowieniem kończy.

Fffff 3

Miłość

strona: 781

781.

Liŝtu do Rozd: 13.

werset: 1

- 1: **M**iłość bráterska niechay trwa ` miedzy wá=
2: mi'.

(*marg*) **5 L. G.** (-)

werset: 2 A nie zápominayćie przyimowánia

- 3: goŝci: ábowiem przez to " podobáli fię' nie=(*marg*) " **nie wiedzieli.2 L. G.ábo nie
wiedząc przyimowáli.** (-)
4: ktorzy/ ánioły zá goŝcie przyimniąc.

werset: 3 Pámiętayćie

- 5: ná więźnie/ **ták** iákobyŝcie byli weŝpoł z nimi wię=
6: źniámi: y ná vtrápione/ iákobyŝcie y łámi będąc w
7: cíele **temuz podlegli.**

werset: 4 Vczćiwe **niech będą** małżeńŝtwo

- 8: we wŝytkim/ y łóże niepokaláne. " Bo' wŝzeteczni= (*marg*) " **A. G.** (-)
9: ki y cudzołózniki Bog będącie ŝądził.

werset: 5 Obyczáie niech

- 10: będą bez łákomŝtwá: przeŝtawáiąc " ná tym co teraz

11: ieft. Boć łam powiedział: Nie zaniecham cię/ áni(marg) " **ná teráznieyfsych.** (-)

12: **cię** opuźczę.

werset: 6] Ták iż śmieie mowimy: Pan mi **ieft**

13: pomocnikiem: nie będę fię bał coby mi człowiek

14: vczyił.

(marg) **Zącz: 334.**

Lekcyja na dzień Wyznawce Biskupá. (-)

werset: 7]

15: Pámieřayćie ná przełożone wáźze/ ktorzy wam

16: mowili łowo Boże: ktorych przypátruiąc fię doko=

17: nániu obcowánia/ náśláduyćie wiáry.

werset: 8] Iefus Chri=

18: łtus wczorá y dźiś: tenże y ná wieki.

werset: 9] Náukámi ro=

19: zmáitymi y obcymi nie vnoście fię. Abowiem nalep=

20: łza ieft łerce vtwierdzić łáfká/ nie potráwámi: ktore

21: nie pomogły tym co fię imi báwili.

werset: 10] Mamy ołtarz:

22: z ktorego nie godzi fię ieść tym ktorzy przybytkowi

23: łłużá.

werset: 11] Abowiem ktorych bydląt krew bywa w=

24: nołzona do Świętych **przybytkow** przez Arcykápláná/

25: tych ciáłá bywáią palone przed obozem.

werset: 12] Dla tego

26: y Iefus/ áby poświęcił lud przez włáfná krew/ przed

27: miáłtem vcierpiáł.

werset: 13] Wynidźmyłz tedy do niego

28: przed oboz: nołząc vrágánie iego.

werset: 14] Abowiem nie

29: mamy tu miáftá trwáiącego: ále przyfzłego fzukamy.

werset: 15

30: Przez niego tedy vftáwicznie ofiárujemy Bogu o=

31: fiárę chwały/ to ieft/ owoc vft wyznawáiących imie=

32: niowi iego.

werset: 16 A " dobroczynności y vdzielánia fpol=(marg) " **iałmużny.** (-)

33: nego nie przepominaycie. Abowiem tákowymy ofiá=

34: rámi " záłługuiemy fię Bogu'.

(marg) " **Bog włágan bywa.G.ábo fię w nich kocha.** (-)

Bądźcie

strona: 782

Rozd: 13. Zydow.

782.

(marg) Zącz: 335. (-)

werset: 17

1: Bądźcie poślufzni przełożonym wálzym/ y bądź=

2: cie ` im' poddáni. Abowiem oni czuią iáko ci ktorzy(marg) `G. (-)

3: zá duŕze wálze liczbę oddác máią: *

4: Aby to z wefelem czynili/ á nie wzdycháiąc. boć to

5: wam nie pożyteczno.

werset: 18 Modlćie fię zá námi. ábo=

6: wiem vfamy iż mamy dobre funnienie: we wřzem

7: chcąc vczćiwie obcowác.

werset: 19 A tym więcey profzę á=

8: byście to czynili/ iżbym wam rychley był przywro=

9: con.

werset: 20 A Bog pokoju ktory wywiodł od vmárłych

10: wielkiego onego páfterzá owiec we krwi teftámen=

11: tu wiecznego/ Páná Iefufá Chriftufá:

werset: 21 niechay

12: was dołkonáłymi vczyni we wżem * dobrym/ ábyście(*marg*) * **vczynku.G.** (-)

13: czynili wolą ie^{g0}/ fprawuiąc w was to coby było przy=

14: ięmnego przed nim przez Ieufá Chriřtuřá: ktoremu

15: ieřt chwała na wieki wiekow. Amen.

werset: 22 | A prořę was

16: brácia ábyście " zá dobre przyięli " poćiefzenia'. Bom=(*marg*) " **znořili.**

: " **ábo nápomínania.G.** (-)

17: ěi do was krotko nápiřáł.

werset: 23 | Wiedzćie iř brát nářz

18: Tymotheuřz wypuřczon: z ktorym (ieřli rychło przyi=

19: dzie) ogládam was.

werset: 24 | Pozdrowćie wřzytki przeło=

20: żone wářze/ y wřzytki řwięte. Pozdrawiáią was

21: ` brácia' ze Włoch. Lářká z wámi wřzytkimi. Amen.(*marg*) **ř L. G. S.** (-)

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Vcřćiwe niech będzie małżeńřtwo.)** To ieřt wřzytcy ktorzy řá w (*marg*) **Małżeńřtwo ktore vcřćiwe, á ktore nie.** (-)

24: małżeńřtwie/ niech řię w nim vcřćiwe fprawuią: niech řobie wiá=

25: řę małżeńřką trzymáią. Abo niechay będzie małżeńřtwo v wřzech

26: w vcřćiwořći: á niech go nikt nie gáni iáko złęgo. Nákoniec vcř= (*marg*) **1.** (-)

27: ěiwe ieřt małżeńřtwo/ miedzy wřzytkimi porządnie złączone:(*marg*) **2.** (-)

28: Lecz iáko nierządne y nie vcřćiwe ieřt małżeńřtwo oycá z corką/ řy=(*marg*) **3.** (-)

29: ná z mátką/ brátá z rodzoną řiořtrą/ mężá z wtorą żoną poki pier=

30: wřza řywa: ábo żony z drugim mężem poki pierwřzy řyw: ták teř

31: nie vcřćiwe y nierządne ieřt małżeńřtwo mnichá z mniřzką/ ábo

32: křieřdzá z iákařkolwiek białągłową. O czym S. Chryřřtom do

33: Theodorá mnichá/ ktory chćiał żonę poiąć ábo iuř był poiął.

34: Vcřćiweć práwi/ ieřt małżeńřtwo/ ále iuř nie tobie. Bo co ty mał=

35: żeńřtwem názywařz/ to ia mam zá gorřze niřli cudzořořřtwo.

strona: 783

783.

Listu do Żydów. Rozd: 13.

- 1: **Iesus Chrifus wczorá y dziś.**) To iest: Iesus Chrifus nie do=
2: piero być począł kiedy się z Panny Máriey narodził: ále záfwe
3: był/ záfwe iest/ y záfwe będzie. Bo on iest ktory był/ ktory iest/ y
4: ktory będzie. Obiáw: 1. 4. 11. (*marg*) **Wieczność Chrifusowá.** (–)
5: **Mamy ołtarz.**) Ten ołtarz (mowi Ifichius) iestci ołtarz ciála
6: Pána Chrifusowego. Tegoż Chrysoftom/ Theophiláktus/ Se= (*marg*) **Ołtarz mamy w nowym testámenćie.** (–)
7: dulus/ Theodoretus/ Oekumenius podpieráią: iż tu Páweł
8: mowi o niekrwáwey ofierze ciála y krwie Páńskiey/ ktora się ná
9: ołtarzu odprawuie. Bo y Græckie słowo ζυσιαστικιον, znaczy
10: właśnie ołtarz ná którym ofiáry spráwuia. Nie należą tedy Lu=
11: trowie/ Kálwiniftowie y Nowokrzceńcy do społeczeńści Apo=
12: stólow y wiernych kościoła pierwszego; gdyż áni ofiáry ciála y
13: krwie Páńskiey/ áni ołtarzow do niey żadnych nie máią: y owfzem
14: ie/ iáko wierni Antychrifstowi słudzy/ z kościołow Kátholickich
15: wymiátáią.
16: **Tákowymi ofiárámi zásluguiemy się Bogu.**) Obácz/ iż iálmużny/
17: y inne dobre vczynki máią záługę v Pána Bogá. Bo się Bog
18: w nich kocha/ y vbłagan imi bywa. czego vporne przá dziśiefzy
19: odzczepieńcy.(*marg*) **Záslugá dobrych vczynkow.** (–)
20: **Bádcie posłufsni przełożonym wáfsym.**) Tu widzimy/ iż poftu=
21: szeńftwo w rzeczách duchownych powinien iest káždy przełożonym
22: duchownym; kto iedno ma dużę/ á iest Chrześcijáninem/ y ow=
23: cą Chrifusowá/ bądź krol ábo Cefarz.(*marg*) **Posłufenftwo winien káždy przełożonym duchownym.** (–)

24: **Argument listu Iákubá S.**

- 25: **T** En list/ iáko y drugie zá nim idące (iáko y Auguŕtyn ś. przy=
26: pomina/ y lámá rzecz iáwnie pokázuie) nawięcey zbijáią
27: błąd o lámey wierze: ktorego się niektorzy byli ięli ze zle rozumiá=
28: nych fłow Páwła S. Acz nie tylko ten błąd/ ále y innych wiele
29: z tego iednego pochodzących Apoŕtoł w tym liście ŕtrofuie. (marg) **Summá náuki listu tego.** (-)
30: Vczy tedy/ Iż nie lámá wiárá/ ále y dobre vczynki fą potrze=
31: bne. (marg) **1.** (-) Iż nie lámá wiárá vŕpřawiedliwia/ ále y dobre vczynki/ (marg) **2.** (-)
32: ktoremi teź czćimy y chwalimy Páná Bogá. Iż nie ieŕt rzecz nie= (marg) **3.** (-)
33: podobna/ ále owfzem potrzebna záchowác Boże przykazánie/ y
34: być bez grzechu śmiertelnego. Iż P. Bog nie ieŕt ŕpraw= (marg) **4.** (-)
35: cá áni przyczyną grzechu/ áni pokus do grzeŕzenia. Iż ieŕt rzecz (marg) **5.** (-)
36: potrzebna/ ábyfmy się ŕtrzegli grzechow/ wŕpomináiąc ná śmierć/

ná fąd

strona: 784

Argument listu Iákubá S.

784.

- 1: ná fąd oŕtáteczny/ y ná męki piekielne: y ábyfmy się wzbudzáli ku
2: dobrze czynieniu/ nádzieią zapláty ktorą będziem mieć w niebie.
3: Te ártykuły Kátholickiey wiáry vprzeymie nam Apoŕtoł záleca:
4: ŕtrofuiąc oŕtrze tych/ ktorzy błędy im przeciívne trzymáią y vczą
5: ich. Acz teź nápomina/ áby y wiáry nie zániedbywáli; owfzem áby(marg) **6.** (-)
6: się do niey náwracáli: pokázuiąc iáko ieŕt wielce potrzebna ku
7: zbáwieniu. Ták tedy vpomina ku wŕzelákim vczynkom dobrym/
8: y odwodzi od wŕzego grzechu: ále miánowicie od przebieránia
9: w oŕobách; od pomawiánia y poŕządzánia drugich; od waśni y
10: roŕtyrkow; od poźądliwoŕci y miłóŕci ŕwiátá; y od przyŕŕiąg. A
11: nápomina ku modlitwom/ iáłmuźnom/ ku pokorze/ ku ŕpowiedzi/
12: y ku pokuće: ále nawięcey ku ćierpliwoŕci w przeŕládowániu.
13: Iákub ktory ten list piŕał/ nie ieŕtci ten ktorego ŕwięto obcho=

14: dzimy 25. dnia Lipcá: ktory był brát Ianá S. Ewángeliŧy/ y
15: ktorego męczeńŧwo w Dzieiách opifáne mamy: ále on ktorego
16: święto mamy pierwŧzego dnia Máiiá/ ktory był zwan brátem
17: Páńŧkim/ y brátem Iudowym/ y ktory był pierwŧzym Biŧkupem
18: Ierolimŧkim. O ktorym czytamy w **Dziei**: 15. y 21. y **Galat**: 2.(*marg*) **Iákub S. mniefŧy.** (–)
19: O iego dziwnych pokutách y świętoŧi żywotá piŧze w koŧcielney
20: hiŧtoriey **Eufeb**: lib: 2. cap: 22. y **Hieron**: in **Catal**. Przetoŧ/ iá=
21: ko nawyŧŧy kápłan w Ítárym zakonie miał zwierzchnoŧć nád w=
22: ŧzytkimi Zydy/ nie tylko nád tymi co byli w Ieruzálem y w Iud=
23: ŧkiey ziemi/ ále y nád tymi/ ktorzy po rozmaítých narodách
24: roŧproŧzeni: czego dochodzimy z **Dziei**: 9. v 1. y 2. Ták teŧ S.
25: Iákub Biŧkup Ierolimŧki/ máiac pieczę y Ítáránie nie tylko o
26: tych Zydziech ktorzy w Zydowŧkiej ziemi mieŧzkáli/ ále y o wŧzy=
27: tkich innych/ piŧze ten liŧt do dwunaŧciu pokolenia Zydow
28: roŧproŧzonych: á w nich do wŧzech Chrzeŧcijánow po
29: wŧzytkim ŧwiećcie rozŧzerzonych.

Ggggg

Liŧt pow=

strona: 785

785.

Liŧtu Rozd: 1.

ksiega:

1: **LIST POWSZE=**

2: **CHNY S. IAKVBA**

3: **APOSTOLA.**

rozdzial:

4: **ROZDZIAL I.**

5: 2 y 12 Poŧytki pokus opifuie. 5 Mądroŧci od Bogá z vŧno=

6: ŧciá proŧić kaŧe. 13 Bog nie ieŧt kuŧicielem/ áni przyczyná grze=

7: chow. 14 Początek wŧzytkich pokus. 17 Od Bogá wŧzytko do=

8: bre. 19 Człowiek ma być prędkim ku słuchaniu/ a leniwym do

9: mowy y gniewu. 22 Nie dofyć iest słuchać słowá/ ále ie trzeba

10: wczynkiem wypełnić. (marg) **Zączá: 51.** (-)

werset: 1

11: **I** Akub/ Boży y Páná nášzego Iefu

12: Chrístá sługá/ dwiemánaście pokole=

13: niom ktore są w rośprofzeniu/ zdrowia.

werset: 2

14: Bráćia moi/ mieycie **to łobie zá** wśze=

15: láką rádość/ gdy w rozmaíte pokuły wpádniecie.

werset: 3

16: Wiedząc iż doświádczenie wiáry wáżzey śpráwu=

17: ie ćierpliwość.

werset: 4 A ćierpliwość niechay ma dośko=

18: náły wczynek: ábyście byli dośkonáli y zupełni/ żeby

19: wam ni ná czym nie śchodźiło.

(marg) **Lekcyá ná dzień ktorego Męczenniká.** (-)

werset: 5 A iefli " ktory z was

20: potrzebuie' mądrości/ niechże prósi v Bogá ktory (marg) " **ktoremu z was nie doftawaG.** (-)

21: " obfićie' wśzytkim dawa/ á nie wymawia: á będzie(marg) " **po proftu.G. S.** (-)

22: mu daná.

werset: 6 A niech prósi z wiárá nic nie wátpiáć.

23: Bo ktoć wátpi/ **ten** podobny iest wáłu morśkiemu/

24: wiatrem wzrúżonemu y miotánemu.

werset: 7 przetoż niech

25: on człowiek nie mniema áby co miał wźiáć od Pá=

26: ná.

werset: 8 Mąż wmyśłu dwoiśtego nieftáteczny iest we

27: wżech drogách swoich.

werset: 9] A niech fię brát podły chlu=

28: bi/ w podwyżżeniu swoim.

werset: 10] á bogáty/ w podłóci

29: íwoiey: boć przeminie iáko kwiát trawny.

werset: 11] Abo=

30: wiem weźło słońce z vpalenim/ y wśufzyło trawę/ y

kwiát

strona: 786

Rozd:1. Iákubá S.

786.

1: kwiát iey opadł/ y zginęła **oná** śliczność " oblicza iego':(marg) " **piękności ábo wdzięczności iego.** (-)

2: ták teź bogáty w drogách swoich wwiędnie.

(marg) **Lekcyá o iednym Męczenniku. áż do 19. wierzśá.** (-)

werset: 12]

3: Błogosławiony mąż ktory wytrwa pokuřę:

4: bo gdy będzie doświadczony/ weźmie koronę żywo=

5: tá/ ktorą obiecał ` Bog' tym ktorzy go miłuią. \*(marg) `G. (-)

werset: 13]

6: Zaden gdy bywa kufzon/ niech nie mowi " że od

7: Bogá bywa kufzon'. " Abowiem Bog nie ieřt kuřiciel(marg) " **że mię Bog kuři.G.**

: " **Możeś y ták z Græckiego wyłóżyć: Bo P. Bog iáko złořciámi nářsymi kufson być nie może, ták y řam nikogo nie kuři.** (-)

8: złyeh **ludzi:** á řam nikogo nie kuři.

werset: 14] Lecz káždy bywa

9: kufzony od wřafney poźadliwořci poćiągniony y

10: przynęcony.

werset: 15] Zá tym poźadliwořć poćąwřzy/ ro=

11: dźi grzech: á grzech wykonány/ rodźi śmierć.

werset: 16 Nie

12: myłćiefz fię ` tedy' bráćia moi mili.(*marg*) `G. (-)

werset: 17

13: Wízelki datek dobry/ y wízelki dar dołkonáły/ z

14: wyłocza iełt/ sítepuiący od Oycá świátłóści/ v kto=

15: rego nie máłz odmiány/ áni zácmmienia ná przemiáne.

(*marg*) **Lekcyá w 4. Niedzielę po Wielkieynocy.** (-)

werset: 18

16: Dobrowolnie * porodził nas słowem prawdy/ żeby=(*marg*) * **bowie^mL. G. N.** (-)

17: śmy byli nieiákim początkiem łtworzenia iego. *

werset: 19

18: " Wiećie bráćia moi mili/ A niech' wízelki człó=(*marg*) " **A ták bráćia moi mili, niech.G.** (-)

19: wiek będzie prędkí ku słuchániu: á leniwy ku mowie=

20: niu/ y leniwy ku gniewowi.

werset: 20

21: Boć gniew mężá nie łpráwuie łpráwiedliwo=

22: ści Bożey.

werset: 21 Przetoz odłozywłzy wízelákie plugá=

23: łtwo y obfítóć złości/ przyimićie w ćichości słowo

24: wízczeplione **w was**, ktore może zbáwić dułze wálze. *

(*marg*) **Záczá: 52.**

Ł Lekcyá w piątą Niedz: po Wielkieynocy. (-)

werset: 22

25: A bądźćie czynićielmi słowá/ á nie słucháczmi

26: tylko: ofzukawáiącymi łámych siebie.

werset: 23 Bo iełli kto

27: iełt słucháczem słowá/ á nie czynićielem: ten podo=

28: bny będzie mężowi oglądájącemu oblicze národze=

29: nia swego we zwierciadle.

werset: 24] bo sie obezrzal/ y odziedzil/

30: y wnet zapomniat iakowy byl.

werset: 25] Lecz ktoby **pilnie** " wey=

31: zrzal " w zakon' doskonaley wolnosci'/ y wytrwal " w(marg) " **sie ogladal w zakonie.L.**

: " **w on doskonaly zakon, ktory iest zakon wolnosci.G.**

: " teⁿ. **G.tak.N. G.** (-)

32: nim'/ nie bedac sluchaczem zapamietliwym/ ale czy=

33: nicielem vczynku: ten bogoslawniony bedzie w spraw=

34: wie swoiey.

werset: 26] A iesli kto zda sie byc naboznym * nie(marg) * **miedzy wami.G.** (-)

Ggggg 2

powscia=

strona: 787

787.

Liftu Rozd: 1.

1: powsciagajac iezyka swego/ ale zawodzac serce swe:

2: tego nabozenstwo prozne iest.

werset: 27] Nabozenstwo czy=

3: ste y niepokalane v Bogu y Oycu to iest/ Nawie=

4: dzac sieroty y wdowy w vcifku ich: a siebie samego

5: zachowac niezmaszanym od tego swiata. *

6: NAVKI Y PRZESTROGI.

7: **A niech prosy z wiara nic nie watpiac.**) Nie izby kazdy ktory o

8: co Pana Boga prosy/ mial pewnie wierzyc/ a namniey nie wat=

9: pic/ ze otrzyma to wzytko o co prosy: ale iz nie ma nic watpic o(marg) **Z iaka wiara
trzeba Pana Boga prosic.** (-)

10: wzzechmocnosci y o milosierdziu Bozym/ iz y moze/ y chce/ y go=

11: tow iest wyluchac go/ y dac mu to wzytko/ cokolwiek mu iest po=

12: trzeba y pozyteczno: abo o cokolwiek godnie a przystoynie prosi.

13: **Bog nie iest kusiciel zlých.**) Stad widzimy/ ze Bog nie iest przy=

- 14: czyną grzechu. Ieſt pokuſá (mowi Auguſtyn S.) grzech przywo=
15: dzącą/ którą Pan Bog nikogo nie kuſi: y ieſt pokuſá wiáry do=
16: ſwiádczáiąca/ którą Pan Bog człowieká kuſić raczy. (marg) **Bog nie ieſt przyczyną grzechu.** (-)
- 17: **Pożądlivość począwſy, rodzi grzech.**) Oto widziſz/ że pożądlivość
18: wość ſámá z ſiebie grzechem nie ieſt: iáko fałeſznie vczá hærety=
19: cy: iedno kiedy ná nię człowiek vmyſlnie zezwala. Bo iáko Au=
20: guſtyn S. to mieyſce wykłáda/ Inſza ieſt mátká rodząca/ á inſzy
21: płód vrodzony. Pożądlivość ieſt iáko mátká/ á grzech ieſt płód.(marg) **Pożądlivość ſámá grzechem nie ieſt.** (-)
- 22: Lecz pożądlivość nie rodzi/ ieſli pierwey nie pocznie: á nie po=
23: czyná/ ieſli nie otrzyma vmyſlnego ná złe zezwolenia. Y przetoż
24: walczymy przeciwko iey/ áby nie poczęła y nie porodziła grzechu.
- 25: **A grzech wykonány.**(marg) **Nie káždy grzech ieſt ſmiertelny.** (-) Obácz/ iż nie
wſzelki grzech/ y nie káзде
- 26: zezwolenie ku pożądlivości ieſt ſmiertelne/ y potępienia godne:
27: iedno kiedy zupełnie człowiek vmyſłem zezwala ná grzech/ ná kto=
28: ry go pożądlivość ciągnie/ choćabygo teſz ſkutkiem nie wykonał.
- 29: **Nabożeńtwo czyſte.**) Widziſz iż práwe nabożeńtwo nie ná ſá=
30: mey wierze/ áni ná czytániu piſmá/ ábo ná ſłuchánia kazánia za=
31: leży/ ále ná pełnieniu dobrych vczynkow.(marg) **Nabożeńtwo ná czym zależy.** (-)

rozdział: 2

32: ROZDZIAŁ II.

- 33: 1 Nápomina áby w ofobách nie przebieráli. 10 Kto iedno
34: przykazánie zakonu przeſtępuie/ cáłego zakonu przeſtępcą ieſt.
35: 14 Záleca im vczynki dobre: pokázuiąc iż człowiek z vczynkow
36: bywa vſpráwiedliwiony y zbáwiony/ á nie z ſámey wiáry/. 16
37: Gdyż wiárá bez vczynkow vmárła ieſt.

Braćia

strona: 788

Rozd: 2. Iákubá S.

788.

werset: 1

1: **B**rácia moi/ nie " z brákowánim ofob mieycie(*marg*) " **z przebieránim w ofobách.**

(-)

2: wiárę Páná nálezego IÉfu Chrištá chwále=

3: bnego.

(*marg*) **Záčzá: 53.** (-)

werset: 2 Abowiem gdyby wżedł do zgromá=

4: dzenia wálzgo mąż máiący złoty pierścień w ízácie

5: świetney/ wżedłby też y vbogi w podłym odźzieniu/

werset: 3

6: y pátrzálibyście ná tego co noši świetną ízátę/ y

7: rzeklibyście mu: Ty siedź tu dobrze: á vbogiemu=

8: byście rzekli/ Ty ftoy tám: ábo siedź * pod podnoż=(*marg*) * **tu.G.** (-)

9: kiem " nog moich':

(*marg*) " **moim.G.** (-)

werset: 4 ázażeście nie rozłádzili fámi

10: miedzy sobą/ y nie sftáliście fię fędziámi myśli złości=

11: wych?

werset: 5 Słuchayciefz brácia moi mili: Azaż Bog

12: nie obrał vbogich " ná tym świećie'/ **áby byli** bogátemi (*marg*) " **świátá.G.** (-)

13: w wierze/ y dziedźicmi kroleftwá ktore ` Bog' obie=(*marg*) `G. (-)

14: cał tym ktorzy go miłuią?

werset: 6 A wyście zelżyli vbo=

15: giego. Azaż bogacze gwałtem was nie včífkáią: y

16: cíż was do łádownie poćiągáią?

werset: 7 Azaż oni nie

17: bluźnią **onego** zacnego imieniá ktorego wzywano

18: nád wámi?

werset: 8] Wízákże iefli zakon krolewłki pełni=

19: ćie według pílmá: " Będźiefz miłował' bliźniego fwe=(*marg*) " **Miłuy. Hebr.** (-)

20: go iáko fámeo siebie: dobrze czynicie:

werset: 9] lecz iefli

21: " ofobámi brákuiecie'/ grzelzyćie/ y karánie od zakonu(*marg*) " **maćie wzgląd ná ofoby. w ofobách przebieraćie.** (-)

22: iáko przestępcy odnoście.

werset: 10] " A ktobykolwiek' zá=(*marg*) " **Abowiem ktoby.G.** (-)

23: chował wżytek zakon/ á w iednymby vpadł/ sftał fię

24: winien wżytkiego.

werset: 11] Bo ktory rzekł/ Nie cudzołoż;

25: rzekłci tež/ Nie zábiia. A ieflibyś nie cudzołożył/

26: álebyś zábiiał: sftałś fię przestępcą zakonu.

werset: 12] Ták

27: mowćie/ y ták czynicie iáko ći ktorzy maćie być fą=

28: dzeni przez zakon wolności.

werset: 13] Abowiem fąd bez mi=

29: łośierdzia **będzie** temu ktory miłośierdzia nie czynił.

30: A miłośierdzie " przewyżłza fąd'.

(*marg*) " **chlubi fię przeciw fądowi.G.** (-) (*marg*) **Zącz: 54.** (-)

werset: 14]

31: Coż zá pożytek brácia moi/ gdyby kto mowił iż ma

32: wiarę: á vczynkowby nie miał? Izali go może wiará

33: zbáwić?

werset: 15] A iefliby brát ábo sioftrá byli nádzy/ y nie

34: doftawáloby im powłzedniey żywności:

á rzekłby

strona: 789

789.

Liftu Rozd: 2.

werset: 16

- 1: im ktory z was: Idźcie w pokoiu/ zgrzećcie się á ná=
2: życie się: á nie dąlibyście im rzeczy potrzebnych ciała:
3: coź **tego** za pożytek?

werset: 17 Takżeć y wiara/ ieśliby nie miał=

- 4: łá vczyńkow/ martwa ieft " łámá w łobie'.

(*marg*) " **łámá przez się.G.** (-)

werset: 18 Ale rzeczé

- 5: kto: Ty wiare małz/ á ia mam vczynki. okaź mi wiá=
6: rę twą " bez vczyńkow': á ia tobie okaźę wiare moię(*marg*) " **z vczyńkow twoich.G.** (-)
7: z vczyńkow *.

(*marg*) * **moich.G.** (-)

werset: 19 Ty wierzyłz iż ieft ieden Bog. Dobrze

- 8: czyniłz: y cząćić wierzą/ y drżą.

werset: 20 A chceź wiedzieć

- 9: o człowiecze prozny/ iż wiara bez vczyńkow " prozna' (*marg*) " **martwa5 L. K. G. S.** (-)
10: ieft?

werset: 21 Abrahám oćiec náłz izali nie z vczyńkow v=

- 11: łpráwiedliwiony ieft/ ofiarowawłzy Izááká fyná
12: łwego ná ołtarz?

werset: 22 Widziłz iż wiara łpolnie robiłá

- 13: z vczyńkami iego: á z vczyńkow wiara się wykonálá?

werset: 23

- 14: Y wypełniło się pímo/ ktore mowi/ * Vwierzył (*marg*) * **y.G.** (-)
15: Abrahám Bogu/ y poczytano mu ieft ku łpráwiedli=
16: wości/ y názwan ieft przyacielem Bozym.

werset: 24 Widzi=

17: ćiefz iż z vczynekow bywa wśpráwiedliwiony czło=

18: wiek: á nie z wiáry tylko?

werset: 25 Tákże też Ráháb nie=

19: rzádnicá/ izali nie z vczynekow iest wśpráwiedliwio=

20: ná przyiáwłzy połty/ y inśzą drogą wypuściwłzy?

werset: 26 A=

21: bowiem iáko ćiáło bez duchá iest martwe: ták y wiá=

22: rá bez vczynekow martwa iest.

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

24: **Nie z brákwaniem ofob.)** Nie tegoć chce Apoštoł/ áby w Rze=

25: czypośpolitey y w zgromádeniach nie bylá żádna roźność mie=

26: dzy przełożonymi á poddánemi/ miedzy szláchcą á pośpolitym

27: człowiekiem/ miedzy bogáтым á vbogim/ miedzy mężczyzną á

28: białymigłowámi: iáko Nowokrzczeńcy opácznie rozumieią:

29: Gdyż nápiśano iest/ Komu cześć/ temu cześć. Ale ábyfmy w dá=(*marg*) **Iáko w ofobách brákwác nie mamy.** (-)

30: rách y łáfkách duchownych/ y w rzeczách wiáry y fákrámentow/

31: y zbáwienia/ y w rozdawániu wrzędow duchownych/ nie mniey fo=

32: bie wáżyli vbogiego y łługę/ iáko y bogátego/ ksiáżę y szláchćicá:

33: gdyż włzyścy iedno łą w Chrifćuśie: włzyścy łą członkámi ćiáłá

34: iednego y bráćia w Chrifćuśie.

35: **Sftáł się winien wśytkiego.)** Nie żeby ktokolwiek iest złodzie=(*marg*) **Grześący w iednym, iáko iest winien wśytkiego.** (-)

iem/ był

strona: 790

Rozd: 2. Iákubá S.

790.

1: iem/ był też mężoboycą y cudzołożnikiem: áni żeby włzytkie grze=

2: chy były rowne: áni żeby człowiek ták ciężko miał być karan zá

3: przestępsstwo iednego przykazánia/ iáko zá przestępsstwo włzytkich.

- 4: Ale iż wypełnienie zakonu iest miłość/ á ná dwu przykazaniach o
5: miłości zawiłł wżytek zakon y prorocy; słufznie fię sítáie wi=
6: nien wżytkiego ten/ ktory grzełżąc śmiertelnie/ czyni co przeciwko
7: tey miłości ná ktorey wżytko zawiłło. **August: epist: 29.**
8: **Coż zá pożytek.**) Wżytek ten difkurs ták iáfny/ iest przeciw dzi=
9: śieyłzym odłzczepieńcom/ przypifuiącym wśpráwiedliwienie y zbá=
10: wienie fámej wierze: y ták nam pilnie záleca potrzebę/ załługę/ y
11: złączenie z wiárą vczynekow dobrych: iż Luter y z vczniámi śwemi (*marg*)

Wśpráwiedliwienie z vczynekow, á nie z fámej wiáry. (-)

- 12: nie mogąc wykręćić ták iáfneho piśmá/ zgołá ten list odrzucił/ y
13: słomiánym názwał. Kálwin lepak z śwemi ma gi zá pewne pi=
14: śmo y zá słowo Boże. Tákci fię zgadzáią Nowáγγελikowie w ták
15: poważney rzeczy. (*marg*) **Zgodá odłszczepiencow. (-)**
16: **Y czárćić wierzą.**) Wiárá bez miłości iest wiárá dyabelłka: wiá
17: rá z miłością y z vczynekámi dobrymi iest wiárá Chrześcijáńłka.
18: **August: in epist: Ioan: tract: 10. (marg) Wiárá dyabelska. (-)**
19: **Abráhám izali nie z vczynekow.**) To mieyłce obiáńnia nam ono
20: co Páweł S nápifał. Iż człowiek wśpráwiedliwion bywa/ bez
21: vczynekow zakonu. Y przetoż tego Abráhámá Iákub ś. ná przy=
22: kład przywodzi/ ktorego to Páweł ś. przywiodł. Y ták fię ci dwa
23: Apoštołowie nadobnie zgadzáią. Bo Páweł S. mowi o vczyn=
24: kách vprzedzáiących wiárę: kiedy piłze/ iż z tákich Abráhám nie
25: był przed Bogiem wśpráwiedliwiony: Gdyż bez wiáry nie iest
26: rzecz podobna Bogu fię podobác. A Iákub S. mowi o vczyn=
27: kách z wiáry pochodzących/ y z wiárą złączonych: że z tákich Abrá=
28: hám był wśpráwiedliwiony/ á nie z fámej wiáry. Iednák fię ná
29: to obádwa zgadzáią/ że nie fámej wierze/ ále wierze połpołu z v=
30: czynkámi wśpráwiedliwienie y zbáwienie przypifuią. (*marg*) **Wśpráwiedliwienie z wiáry**

y z vczynekow. (-)

- 31: **Y názwan iest przyáćielem Bożym.**) To przeciw wykrętowi

- 32: Kálwińskiemu/ żeby Abráhám z vczyńkow był wípráwiedliwio=
33: ny/ nie przed Bogiem we wnątrz/ ále zwierzchu w oczách ludzkich
34: pokazał się być wípráwiedliwionym. Bo tu iásnie świádczy Iá=
35: kub S. Iż Abráhám przez dobre vczyńki sítał się y był názwan
36: przyańcieniem Bożym. A ták nie przed ludzmi tylko/ ále y przed fá=
37: mym Bogiem był wípráwiedliwiony.(*marg*) **Wípráwiedliwienie z vczyńkow przed Bogiem.** (-)

- 38: **A nie z wiáry tylko.**) To práwie przeciw Lutrom y Kálwini=
39: ítom: ktorzy mowią iż człowiek z wiáry tylko/ ábo z fámej wiáry/
40: á nie z vczyńkow bywa wípráwiedliwiony.(*marg*) **Sámá wiárá odrzucona.** (-)

Iáko ciá=

strona: 791

791.

Lítu Rozd: 3.

- 1: **Iáko ciáło bez duchá.**) Iáko ciáło vmárłe/ íeft przecię práwe ciá=
2: ło: ták wiárá bez vczyńkow íeft práwa y dobra wiárá: ále do
3: zbáwienia niepłatna y nie pozyteczna.(*marg*) **Wiárá bez vczyńkow.** (-)

rozdział: 3

4: ROZDZIAŁ III.

- 5: 1 Ięzyká złości y ízkody wylicza. 7 Ktory dobrze rządzić íeft
6: bárzo trudno. 15 Kładzie różność miedzy mądrością ziemfką y
7: niebiefką. (*marg*) **Záczá: 55.** (-)

werset: 1

- 8: **N**iechay was nie wiele będzie " náuczycielmi(*marg*) " **miftrzámi.** (-)
9: bráćia moi/ wiedzác iż wíętfzy fąd " odniešie=
10: cie.

(*marg*) " **odnieśiemy.G. S.** (-)

werset: 2) Abowiem w wielu vpadamy wízyścy.

- 11: Iefli kto w mowie nie vpada: ten íeft mąż dofkoná=
12: ły. ktory też może powściągác wízytko ciáło.

werset: 3 " A ie=

13: Źliż' koniom wędzidlá w gęby wpráwuiemy przeto(*marg*) " **A iáko.N. L.Oto.G.** (-)

14: áby nam posłufzne były/ " teź' wżytko ich ciáło obra=(*marg*) " **y.3 L. K. G. S.** (-)

15: camy.

werset: 4 A oto/ okręty/ ták wielkie będąc/ y gdy ie

16: Írogie wiátry pędzą: iednák obracáne bywáią od má=

17: lutkiego szteru/ gdzie iedno iest wola szternikowá.

werset: 5

18: Tákci y ięzyk ácz iest członek málutki/ ále " wiel=

19: gie rzeczy podnośi'. Oto iáko máły ogień/ iáko wiel=(*marg*) " **á wielce fię chlubi.G.** (-)

20: ki lás spála!

werset: 6 Y ięzykci/ iest ogień/ " powłzechnoś'(*marg*) " **świát.G.** (-)

21: niepráwości. * Ięzyk postánowiony iest miedzy (*marg*) * **Tákci.G.** (-)

22: członkami náfzymi/ ktory plugáwi wżytko ciáło/ y zá=

23: pála koło národzenia náfzego zápalony od ognia pie

24: kielnego.

werset: 7 A bowiem wśzelkie przyrodzenie źwie=

25: rząt y ptakow y gádzin " y innych' dawa fię wśkromić/(*marg*) " **y ryb morskich.G.** (-)

26: y okrocone iest " przyrodzenim ludzkim.

(*marg*) " **rozumem ludzkim.** (-)

werset: 8 Iecz ięzyká

27: żaden z ludzi nie może okroćić: złe " niefpokoyne' peł=(*marg*) " **nieuhámowane.G.** (-)

28: ne iádu śmiertelnego.

werset: 9 Przezeń błogofławimy

29: Bogá y Oycá: y przezeń przeklinamy ludzi ktorzy ná

30: podobieństwo Boże sprawieni są.

werset: 10 Z tychże wśt wy=

31: chodzi błogofławienieństwo y przekłętwo. Nie mać

32: to ták być brácia moi.

(*marg*) **Zącz: 56.** (-)

werset: 11

33: Izali ńtok z iednegoż źrzodłá wypuńcza ńłodką

34: y gorzká wodę?

werset: 12 Izali może/ bráćia moi/ figá " win=(*marg*) " **oliwki.G.** (-)

ne iágo=

strona: 792

Rozd: 3. Iákubá S.

792.

1: ne iágoty' rodzić: ábo winna máćicá figi? Ták też

2: áni " ńłoná **krynicá**, ńłodkiey wody' wypuńczać nie mo=

3: że.(*marg*) " **żaden ńtok ńłoney y ńłodkiey wody.G.** (-)

werset: 13 " Ktoryż z was' mądry y ćwiczony? Niechże(*marg*) " **Ieńli ktory z wasG.** (-)

4: pokaże z dobrego obcowáńia vczynki fwe łágodney

5: mądrości.

werset: 14 Lecz ieńli zazdrość gorzká maćie/ y ńpo=

6: ry ń ńá' w ńercách wáńzych: nie chlubćiefz ńię áni kłá=(*marg*) " **7 L. G. S.** (-)

7: mayćie przeciwko prawdzie.

werset: 15 ńábowiem' nie ieńći(*marg*) " **G.** (-)

8: tá mądrość z gory ńńępuiąca: ále **ieft** ńiemńka/ ćiele=

9: ńna/ dyabelfka.

werset: 16 Bo gđzieć zazdrość y ńpor; támći

10: nieńtáteczność/ y wńzeláka zła ńpráwá.

werset: 17 Lecz mą=

11: drość ktora ieńt z gory/ naprzod ieńći czyńta: potym

12: ńpokoyna/ ńkromna/ powolna/ ń przyzwaláiąca do=

13: brym'/ pełna miłóśierđzia y owocow dobrych/ nie(*marg*) " **4 L. G. S.** (-)

14: ńzácuiąca/ áni obłudna.

werset: 18 A owoc ńpráwiedliwości/

15: w pokoiu bywa ńiany/ tym ktorzy pokoy czynią.

- 16: **Niechay was nie wiele będzie naucezycielmi.)** Nie zakazuiec/ aby
17: wiele mistrzow abo naucezycielow/ byle godnych a zgodnych/ w
18: kościele być nie miało: gdyż się sam Paweł Doktorem y nau=(*marg*) **Mistrzowie kacerfcy.** (-)
19: czycielem Pogánow nazywa. Ale to naprzeciw kacermistrzom
20: mowi: Iacy byli oni/ ktorzy fkoro się okrzčili/ vząd naucezania
21: infzych sobie przywlaszczali: y do Antyochiey szedfy naucezali/ iz
22: zaden bez obrzezania zbawion być nie może. Tacyc byli y oni kto=
23: rzy chcieli być miáni za doktory zakonu/ nie rozumiejąc ani coby
24: mowili/ ani coby twirdzili.

rozdział: 4

-1: ROZDZIAŁ IIII.

- 26: 1. Pozadliwosciam fluzyc nie mamy. 7 Ale się dyablu sprzeci=
-1: wiac. 8 A ku Bogu się przyblizac. 11 Y spoleczną miłosć zacho=
28: wac miedzy soba. 13 Rzeczy niepewne porucywly opatrno=
29: ści Bozey.

werset: 1

- 1: **S** Kądze walki y zwady miedzy wami? Izali
-1: nie stąd? " z pozadliwosci' walych ktore wo=(*marg*) " **z roskofsyG.** (-)
-1: iuią w czlonkach walych.

werset: 2 Požadacie: a

- 1: nie macie. zabiiacie/ y zawiśni iefteście: a nie może=
-1: cie dostac. wadzicie się y walczycie: a nie macie/ dla

Hhhhh

tego iż

strona: 793

793.

Lištu Rozd: 4.

- 1: tego iż nie proście.

werset: 3 Proście/ a nie bierzcie: prze=

- 1: to iż zle proście: abyście " na pozadliwosciach' wa=(*marg*) " **na roskofsachG.** (-)

-1: łzych trawili.

werset: 4 Cudzołożnicy/ * nie wiećiefz iż przy=(*marg*) * **y cudzołożnice.1 L. K. G.** (-)

-1: iaźń tego światá/ ieft " nieprzyiaćiołką' Bożą? Kto=(*marg*) " **nieprzyiaźnią.G.** (-)

-1: bykolwiek tedy chciał być przyiaćielem tego fwiátá:

-1: sftawa fię nieprzyiaćielem Bożym.

werset: 5 Abo mniema=

-1: ćie iż prozno piłmo mowi: Ku zazdrości pożáda

-1: duch ktory " w was' miełzka?(*marg*) " **w nas.1 L. G. S.** (-)

werset: 6 Lecz więłzłą łáłkę

-1: dáie. Przeto mowi: " Bog' pyłznym fię łprzećiwiá;(marg) " **Pan.G.** (-)

-1: á pokornym łáłkę dawa.

werset: 7 Poddawayćiefz fię tedy

-1: Bogu/ á przećiwćie fię dyabłu/ á wćieczce od was.

(*marg*) **Záczá: 57.** (-)

werset: 8

-1: Przybliżayćie fię ku Bogu: á przybliży fię ku

-1: wam. Ochędożćie ręce/ grzełznicy: y oczyśćie fer=

-1: cá/ **wy** vmyłłu dwoiftego.

werset: 9 Dręććie się/ y záłuyćie/

-1: y płáććie: śmiech wáłz niech fię obroći w záłość/ á

-1: wefele w łmutek.

werset: 10 Vniźćie fię przed oblicznośćią

-1: Páńłką: á podwyłzły was.

werset: 11 Nie omawiyayćie ieden

-1: drugiego bráćia ` moi'. Kto omawia brátá/ ábo kto=(*marg*) `6 **L. G.** (-)

-1: ry łáđzi brátá łwego: " omawia zakon/ y łáđzi zakon.(*marg*) " **łsácuie, ábo włáczá zakonowi.** (-)

-1: A iefli łáđził zakon: nie iefteś czynićielem zakonu/

-1: ále łęđziá.

werset: 12 Ieden iest ⁻ bowiem' zakonodawcá/ ⁻ y(marg) ⁻ 1 L. G.

: **G.** (-)

-1: fędzia' ktory może zágubić y záchowác.

werset: 13 A ty ktoś

-1: iest co fędziłz " bliźniego'? " Oto teraz' **wy** co mowicie; (marg) " **drugiego.G.**

: " **Nufs teraz.G.** (-)

-1: Dziś " ábo' iutro poiedziemy do tego miáftá/ y zmie=(marg) " **y.G.** (-)

-1: fzkamy tám rok */ y będziem kupczyć/ y zyfczemy.(marg) * **ieden.G.** (-)

werset: 14

-1: (ktorzy niewiećie co iutro będzie. Bo což iest ży=

-1: wot wáfz? Párá iest */ okázuiąca fię ná máły czas/ á (marg) * **bowiem.1 L. K. G.** (-)

-1: potym niźzcziąca)

werset: 15 miáfto tego cobysćie mieli mo=

-1: wić: Będzieli Pan chciał: y/ Iesli będziem żywi/

-1: vczynimy to ábo owo.

werset: 16 A teraz chlubićie fię w hár=

-1: dościách wáfzych. Wfzelkie chlubienie takie złośli=

-1: we iest.

werset: 17 Kto tedy wie co dobrze czynić/ á nie czy=

-1: ni; iest mu **to** grzechem.

Oczyściay=

strona: 794

Rozd: 5. Iákubá S.

794.

1: **Oczyściayćie fercá.**) Oto y człowiek może oczyścić sam siebie y

2: ferce swoie. Co nic nie wymuie łafce Bożey: choć oná iest przed=

3: nieyfzą przyczyną tego oczyścienia. A tak błędzą fektarze/ kiedy

4: mowią/ żeby fię tym co vblizáło zařfudze męki Pánfkiey/ kiedy tak

5: iey fktutki vczynkom nářzym bywáią przypifowáne.(marg) **Człowiek może sam siebie oczyścić.** (-)

rozdział: 5

-1: ROZDZIAŁ V.

- 7: 1 Bogaczom v bogie ćinącym/ ciężką pomftą grozi. 7 A v=
8: bogie ku ćierpliwości vpomina. 12 Przyśięgi zákázuie. 14 Nie=
9: mocne oleiem S. kápłanom mázác każe. 16 Y grzechow fię łpo=
10: wiadác. Iáko można ieft modlitwá łpráwiedliwego. 19 Obłę=
11: dni ku poznániu prawdy máią być przywodzeni.

werset: 1

- 1:** **3** **N** Vż teraz bogacze/ płáczcie/ nárzekáiąc ná
-1: nędze wálze ktore przyidą ná was.

werset: 2

- 1:** Bogác=
-1: two wálze zbotwiało: á łzáty wálze mole po=
-1: gryzły.

werset: 3

- 1:** Złoto y śrebro wálze pordzewiało: á rdzá
-1: ich będzie wam ná świádectwo/ y poźrze ćiałá wálze
-1: iáko ogień. Skárbiliście ` łobie gniew' w ołtátne (*marg*) **7 L. G. S. (-)**
-1: dni.

werset: 4

- 1:** Oto zapłátá robotnikow ktorzy żęli polá
-1: wálze/ od was zátrzymána/ woła: y wołanie ich we=
-1: łzło do vřzu Páná zaftępow.

werset: 5

- 1:** Zyliście w rołkółzách
-1: ná źiemi */ y w zbytkách wytuczylisće fercá wálze *(*marg*) * **y buiálišće.G.**
: * **iáko.G. (-)**
-1: " w dzień zábiiánia.

(*marg*) " **w święto, kiedy bydło biją ná ofiáry. (-)**

werset: 6

- 1:** " Przywiedliście' y zámordo=(*marg*) " **skazáliście.6 L. G. S. (-)**
-1: wáliście łpráwiedliwego/ ` á' nie łprzećiwil fię wam.(*marg*) **L. G. (-)**

werset: 7

-1: Przetoż ćierpliwymi bądźćie bráćia/ aż do przyźćia

-1: Páńkiego. Oto/ oráč oczekíwa drogiego owocu

-1: źemie: ćierplíwie czekáiąc ażby otrzymał * zaránny(marg) * **defzcz.G.** (-)

-1: y odwieczorny:

werset: 8] y wy bądźćie ćierpliwymi/ y vtwir=

-1: dzayćie fercá wáźze: ábowiem " przybliży fię' przyźćie(marg) " **przybliżyło fię.5 L. G.**
S. (-)

-1: Páńkie.

werset: 9] Nie wzdychayćie iedni przeciw drugim

-1: bráćia: ábyście nie byli łáźzeni. Otoć/ łędźia przede

-1: drzwíami łtoi.

werset: 10] Bráćia * bierzćie **fobie** ná przykład(marg) * **moi.G.** (-)

-1: * vtrapienia y ćierplíwoścí/ Proroki: ktorzy mowi=(marg) * **ześcía złęgo, y dłuęiego znofzenia, y.N. L.** (-)

-1: li imieniem Páńkim.

werset: 11] Oto tych co ćierpieli zá bło=

-1: gołáwione mamy. Iobowę ćierplíwość słýźeliścíe/

-1: y koniec Páńki widźieliścíe/ iż * lutoścíwy íełt Pan(marg) * **wielce.G.** (-)

Hhhhh 2

y miło=

strona: 795

795.

Liřtu Rozd: 3.

-1: y miłósierny.

werset: 12] A naprzod bráćia moi/ nie przyfię=

-1: gayćie/ áni ná niebo/ áni ná źemie/ áni żadną inną

-1: przyścęą. Ale wáźzá mowá niech bęđzie/ " íełt/ íełt: (marg) " **Ták, ták:** (-)

-1: * Nie/ nie: ábyście nie wpáđli " w łáđ'.(marg) * **y to.G.**

: " **w obłudnoścG.** (-)

werset: 13] Vtrapio=

-1: ny íełt kto miedzy wámi? niechże fię modli. " Ma * po=

-1: ćiechę ná łercu? niechayże śpiewa.(*marg*) " **Ieft wesoł.**

: * **kto.G.** (-)

werset: 14

-1: Choruie kto miedzy wámi? niechże wzowie ká=

-1: płanow kościelnych/ á niech fię modlą nád nim/ po=

-1: mázuiąc go oleiem w imię Páńłkie.

werset: 15

-1: wiáry vzdrowi niemocene^{go}/ y " vlży mu' Pan: á iełliby(*marg*) " **wzniesie go.G.** (-)

-1: w grzechách był/ będą mu odpufzczone.

(*marg*) **Lekcyá ná krzyżowe dni.** (-)

werset: 16

-1: Spowiádayćiefz fię tedy iedni drugim grzechow

-1: wálzycz: y modłćie fię iedni zá drugimi ábyście byli

-1: " zbáwieni'. ábowiem wiele może " vltáwiczna' prósbá(*marg*) " **vzdrowieni.G.**

: " **potężna.G.** (-)(*marg*) " **potężna.G.** (-)

-1: łpráwiedliwe^{go}.

werset: 17

-1: ćierpiętiłwy: á modlitwą modlił fię żeby dełzcz nie pá

-1: dał ná ziemię/ y nie pádał trzy látá y łześć mieśięcy.

werset: 18

-1: Y záfię modlił fię: á niebo łpuściło dełzcz/ y ziemiá

-1: wypuściłá owoc łwoy.

werset: 19

-1: ry miedzy wámi obłádził od prawdy/ á náwroćiłby

-1: go kto:

werset: 20

-1: ká od błędney drogi iego/ zbáwi dułżę `iego' od śmier=(*marg*) **łwoię.N. L.** (-)

-1: ći/ y " zákrywa' wielkość grzechow. *(*marg*) " **zákryie.3 L. K. G. S.** (-)

25: **Zapłátá robotnikow.**) Cztery grzechy od Bogá o pomftę wo=

26: łaią. Mężoboyftwo dobrowolne. Grzech Sodomfki. Vcíśnie=

27: nie vbogich. Zapłátá robotnikow zátrzymána.(*marg*) **4. grzechy o pomftę wołájące.**

(-)

28: **Nie przyśięgáycie.**) Nie kázdeyci zgołá przyśięgi zákázuię: ále

29: nierozmyślney/ niepotrzebney/ bez słuźney przyczyny/ z popędi=

30: wości/ y ze złęgo zwyczáiu pochodzącey. O czym sferzey Mat: 5. 34.(*marg*) **Iáka**

przyśięgá zákázána. (-)

31: **Pomázuiąc go oleiem.**) Tu mamy Sákráment oftátecznego po=

32: mázánia/ od Páná Chriřtuřá vřtáwiony/ od ř. Iákubá zálecony/

33: od kořciołá Kátholickiego przyięty/ y áż do czáfow náłzych vczći=

34: wie záchowány. Ktory ma w łobie to wřzytko/ co należy do prá= (*marg*) **Sákráment**

oftáttniego pomázánia. (-)

35: wego Sákrámentu: káplaná kořcielnego/ ktory gi dáie: znák

36: zwierzchni/ oleiem řwiętym pomázanie/ y z modlitwą wiáry: O=

bietnicę/

strona: 796

Rozd: 5. Iákubá S.

796.

1: bietnicę/ pokrzepienie chorego/ y odpuřczenie grzechow: Vřtáwę

2: Páńfką/ ktora fię z ták řtáteczney obietnice Apořtolřkiew pokázuię.

3: Boby tego Apořtoł ták řmieie nie obiecował: by był tego řam

4: Pan Chriřtus nie przykazał/ y nie pořtánowił. Mamy y troiáki (*marg*) **Skutki ięgo.** (-)

5: řkutek y pożytek tego Sákrámentu wyráżony. Ieden ácz przed= (*marg*) **1.** (-)

6: nieyřzy/ ále pořpolity y innym Sákrámentom; że odpuřcza grze=

7: chy/ nie tylko powřzednie/ ále y řmiertelne niewiádome y zápá=

8: mięťále. Drugi włafny tego Sákrámentu; że człowieká przed ř= (*marg*) **2.** (-)

9: miercią řtrwożonego/ y boleřciámi řciřnionę^{řo} ochłáďa/ vmacnia (*marg*) **3.** (-)

10: y pokrzepia. Trzeći; że teź czáfem y zdrowie čielefne przywraca.

11: **Spowiádáycie fię iedni drugim.**) To ięřt nie tylko řámemu Bo=

12: gu/ ále ludzie ludziom: wy ktoryzy potrzebuiećie rozgrzeřenia/

- 13: tym którzy moc rozgrzeżenia máią. Bo te fłowá o Sákrámen=
14: tálney fpowiedzi rozumieią wielcy Doktorowie: **Origenes Hom:** 2.
15: **in Leuit. Chryfost: lib:** 3. **de facerd. August: Hom:** 12. **ex lib.** 50.
16: **Homil. Bernardus Med: cap:** 9. **Bedain hunc locum. Hugo de S.**
17: **Vict: lib:** 2. **de Sacram: par:** 14. **cap:** 1.(*marg*) **Spowiedz przed ludzmi.** (-)
18: **Zbáwi dusę iego.**) Tu widzimy iż to chwale Bożey nic nie vy=
19: muie/ kiedy zbáwienie ludzkie bywa przypifáne ktoremu człowie=
20: kowi/ ábo ániołowi/ ná niebie ábo ná ziemi: iako pierwųzey po
21: Bogu przyczynie zbáwienia: bądź przez modlitwy y przyczyny: (*marg*) **Y ludzie zbawiáią**
duse. (-)
22: bądź przez karánie y nápomínánie/ y ktorežkolwiek inne fpofoeby.
23: A wždy ták fą fporni odųczepieńcy/ iż ųcierpieć nie mogą/ kiedy
24: Pánnę náųwiętfzáz ábo inne fwięte zowiemy fprawcámi/ ábo przy=
25: czynámi náųzego zbáwienia.

-1: Argument pierwszego wtorego Liftu Piotrá S.

- 27: **I**Z byli ná on czás iáko y dziś v nas/ tácy zwodzićiele/ ktorzy
28: obchodzili náuczázác fámej wiáry/ iákoby dobre vczyнки
29: nie były potrzebne/ ábo nic nie záųluguiące: Były nád to wiel=
30: kie y ciężkie przeųládowánia/ ktoremi przyćifkano wierne/ áby fię
31: Chriųtuųá y wiáry iego záprzeli. Przetož tu Piotr S. nápomina
32: wiernych z Zydowųtwá náwroconych/ áby fię áni przeųládowá=
33: niu zwyciężyć/ áni fałųszerzom zwodzić nie dáli: ále áby w wierze
34: Chriųtuųowey fátęcznie ftoiąc/ niewinność ná krzćie obiecáná do
35: końcá záchowáli/ vrzędóm choć y niewiernym poųłufzni byli/ á po=
36: boźnie y cnotliwie żyli ná tym ųwiećie. W pierwųzym liųćie wię=
37: cey fię báwi vpomináníem y vtwierdzáníem przeciw przeųládo=
38: wáníu: ále w wtorym więcey przeciw zwodnikom mowi: iáko y
39: Iudás Apoųtoł w liųćie fwoim.

ksiega: 1.Petr

strona: 797

797.

Lištu pierwszego Rozd: 1.

-1: LIST S. PIO=

2: TRA APOSTO-

3: LA * PIERWSZY.

(marg) * **powfsechny.G.** (-)

rozdzial: 1

-1: ROZDZIAŁ I.

5: 1 Dziękuie Bogu/ zá powołanie ich do wiáry/ y do żywotá

6: wiecznego. 6 Ktorego iednák przez wiele včíłkow dořtěpowác

7: mamy. 10 O którym Prorocy prorokowáli. 13 Nápomina ich

8: ku czyřtemu żywotowi. 18 Jáko przyřtoi tym/ ktorzy krwią Chri=

9: řtuřowá řą odkupieni. (marg) **Záčzá: 58.**

: **Lekcia w dzień řtolice S. Piotrá Apořtoła.** (-)

werset: 1

-1: **P**iotr Apořtoł Ieřufá Chriřtuřá/

-1: wybranym przechodniom rořprořzonym

-1: po Ponćie/ Gálácie/ Káppadociei/

-1: Aziei/ y Bithyniei/

werset: 2 | wedle przeyrze=

-1: nia Bogá Oycá/ " ku pořwięceniu' Duchá/ ku po=(marg) " **w pořwięceniuG.** (-)

-1: řłufzeńřtwu y pokropieniu krwie Ieřufá Chriřtuřá:

-1: Lářká y pokoy niech řię wam rozmnoży.

(marg) **Lekcia o wielu Męczennikách po Wielkieynocy.** (-)

werset: 3

-1: Błogořławiony Bog y Oćiec Páná nářzego

-1: Ieřu Chriřtá/ ktory wedle wielkiego miłořierdzia

-1: řwego odrodził nas ku nářdziei żywey/ przez zmar=

-1: twychwstanie Iefulá Chriftułá/

werset: 4] ku dziedzictwu

-1: nieskázitelnemu/ y niepokalánemu/ y nie zwiędłemu/

-1: ná niebiesiech prze was záchowanemu/

werset: 5] ktorych

-1: Bog mocą swoią ftrzeże przez wiarę ku zbawieniu/

-1: zgotowanemu áby się okazało czáfu ołtátecznego.

werset: 6]

-1: W czym " rádować się będziecie' podejmując teraz(marg) " **ráduiecie się.6 L. G. (-)**

-1: iefliże potrzebá trozkę vtrapienia w rozmáitych po=

-1: kufách:

werset: 7] áby doświádczenie wiary wáfzey dáleko ko=

-1: íztownieyfze nád złoto * (ktorego przez ogień probu=(marg) * **ginące.G. (-)**

-1: ią) było náležione **wam** ku chwale y czći y sławie

-1: gdy się obiáwi Iefus Chriftus: *

ktorego

strona: 798

Rozd: 1. Piotrá S.

798.

werset: 8]

-1: ktorego nie widziawłzy/ miłueicie: w ktorego

-1: też teraz nie widząc go ` wierzycie' á wierząc ráduie=(marg) **1 L. G. S. (-)**

-1: cie się wefelim niewymownym y chwálebnym:

werset: 9] od=

-1: nofząc koniec wiary wáfzey/ zbawienie dużz *.

(marg) * **wáfzych.L. S. (-)**

werset: 10] O

-1: ktorym zbawieniu wywiadowali się y bádáli Pro=

-1: rocy/ ktorzy o przyfzłey ná was łáfce prorokowali;

werset: 11]

- 1: bádaiąc fię ná ktory ábo ná iáki čás vkázował/
- 1: ktory w nich był duch Chriftofow: świádcząc pier=
- 1: wey o vtrapieniach tych ktore **miály przyść** ná Chri=
- 1: ftufá/ y o " chwałách zá tym **idących:(marg) " ábo sławách. (-)**

werset: 12] Ktorem obiá=

- 1: wiono było/ iż nie fámym sobie/ ále wam tym vflu=
- 1: gowáli co fię teraz wam opowieda przez ty ktorzy
- 1: wam Ewángelią przepowiadáli/ przez Duchá S. z
- 1: niebá posłánego/ " ná ktorego' prágną pátrzyć ánio=(marg) " **ná ktore.2 L. G. S. (-)**
- 1: łowie.

werset: 13] Przetoż przepálawfzy biodrá vmyflu wáfze=

- 1: go/ trzeźwymi **będąc**, " dołkonále' mieycie nádzieię o(marg) " **doskonáli.N. L. (-)**
- 1: łáfce wam ofiárowáney/ przez obiáwienie Chriftofá
- 1: Iefufá:

werset: 14] iáko połufzne dzieci/ nie przypodobaiąc fię

- 1: przefzłym požádlivościom **ktore były** w nieumieięt=
- 1: ności wáfzey:

werset: 15] ále według onego Świętego ktory

- 1: was wezwał: y wy bądźcie świętymi we wšelákim
- 1: obcowániu:

werset: 16] poniewáż nápiáno ieft: Bądźcie

- 1: świętymi/ iżem ia ieft święty.

werset: 17] A iefli wzywácie

- 1: Oycá tego ktory bez względu ná ofoby fądzi wedle
- 1: vczynku káżdego: w boiáźniź trawćie čás przemie=
- 1: fzkawánia wáfzego.

werset: 18] Wiedząc iż nie **rzeczámi** fkázi=

- 1: telnymi złotem ábo srebrem iefteście wykupieni od
- 1: proznego obcowánia wáfzego od oycow podánego:

werset: 19

-1: ále drogą krwią iáko báránká nienágánionego y

-1: niepokalánego Chriřtuřá/

werset: 20 ácz przeyrzánego przed

-1: zálóženim řwiátá; ále **tych** czářow ořtátecznych o=

-1: znaymionego dla was/

werset: 21 ktorzy przezeń " wiernymi

-1: ieřteřcie Bogu' ktory go wzbudził z martwych/ y dař(marg) " **wwierzyliřcie w Bogá.G.**

(-)

-1: mu chwałę/ áby wiárá y nádzieiá wářzá " w Bogu' by=(marg) " **ku Bogu.1 L. G. S.** (-)

łá. Oczy=

strona: 799

799.

Liřtu pierwřzego Rozd: 2.

-1: łá.

werset: 22 Oczyřciwřzy duřze wářze w pořľuźeńřtwie " mi=

-1: łořci' * ku nieobľudney bráterřkiey miłořci/ z řzczere=(marg) " **prawdy.G.**

: * **przez Duchá.G.** (-)

-1: go řercá iedni drugie miłuyćie vprzeymie:

werset: 23 odrodze=

-1: ni nie z nařienia řkázitelnego/ ále řkázy nie znáięce=

-1: go/ przez řłowo Bogá żywego y trwáięcego ná wie=

-1: ki.

werset: 24 Poniewáź wřzelkie cíáło iáko trawá: á wřzel=

-1: ka chwałá " iego' iáko kwiát trawy. vřchłá trawá/ y (marg) " **człowiecza.G.** (-)

-1: kwiát iey vpadł.

werset: 25 Lecz řłowo Boże trwa ná wieki.

-1: A toć ieřt řłowo/ ktore v was ieřt przepowiadáne.

10: **A toć ieřt řłowo.**) Obáčz iáko Piotr ř. řłowo Boże/ ktore trwa

11: ná wieki opiřuię: Ieřt/ práwi/ to ktore ieřt vřřnie podáne y prze=

- 12: powiádané/ á nie to fámo ktore ieft nápiáné. Iáko y Páweł ś.
13: słowo Boże zowie słowem słuchánym ábo słyszánym. Bo wiára
14: práwi ieft z słuchánia/ á słuchánie przez słowo Boże. Bładzą tedy
15: lektarze/ ktorzy trádiciy Apóstołfkich/ to ieft słowá Bożego bez
16: písmá y słownie podánego nie przyimuią/ y ktorzy fámo písmo
17: słowem Bożym zową.(*marg*) **Słowo Boże wftnie podáne.** (–)

rozdział: 2

1: ROZDZIAŁ II.

- 19: 1 Odrzuciwłszy wżelką złość y obłudność. 4 Odrodzeni do
20: Chrístufá kámieniá żywego niechay przyftępuią wierząc. 9 Kto=
21: rzy fá rodzáiem wybranym. 10 Co przedtym byli ludem odrzu=
22: conym. 11 Vpomina/ áby iáko cudzoziemcy wtrzymáli fię od
23: wżech świeckich rzeczy. 13 A byli poślufzni przełożonym. 19 A
24: iżby cierpieli vtrapienia: 21 Násłádując w tym Chrístá Páná.

werset: 1

- 1: **Z** Lożywłszy tedy wżeláką złość/ y wżeláką zdrá=
1: dę/ y obłudności/ y zazdrości/ y wżytkie obmo=
1: wiłká/

werset: 2 iáko dopiero národzone dżiateczki/

- 1: " roftropni bez zdrády mleká' požádaycie: ábyście w (*marg*) " **roftropne⁸⁰bez zdrády mleká.4 L. K. G. S.** (–)
1: nim vrošli ~ ku zbáwieniu'

(*marg*) ~**G.** (–)

werset: 3

- 1: " iefliście' ~ iedno' fkołzto=(*marg*) " **Gdyżeście.G.**
1: ~**1 L. G. S.** (–)
1: wáli iż " fłodki' ieft Pan.(*marg*) " **dobrotliwy.G.** (–)

werset: 4 Do ktorego przyftąpiw=

-1: ízy/ kámieniá żywego/ ácz od ludzi odrzuconego/ ále

-1: od Bogá wybranego y vczczzonego:

werset: 5] y wy iáko ży=

-1: we kámienie buduyćie fię/ " domy duchowne' kápłán=(*marg*) " **dom duchowny.3 L. K. G. S. (-)**

-1: ítwo święte/ ku ofiárowániu duchownych ofiar/

przyjemnych

strona: 800

Rozd: 2. Piotrá S.

800.

-1: przyjemnych Bogu przez Ieśulá Chríśtufá.

werset: 6] Przeto

-1: w piśmie ítoi: Oto kładę w Syonie kámień przed=

-1: nieyízy " węgielny wybrány/ kofztowny/ á kto weń v=(*marg*) " **narożny. (-)**

-1: wierzy/ nie będzíe závłtydzon.

werset: 7] Wam tedy wierzą=

-1: cym vczćiwością íeśt: á niewiernym kámień który

-1: odrzucili buduiący/ ten fię sítał zá głowę węgielną:

werset: 8]

-1: y kámieniem obráżenia/ y opoką zgorńzenia/ tym

-1: którzy fię o słowo obrażáią/ y nie wierzą/ ná co też

-1: poítánowieni fá.

werset: 9] Lecz wy **íeśteście** rodzáiem wy=

-1: brányim/ krolewńkim kápłánńtwem/ narodem świę=

-1: tym/ ludem nábytyim: ábyście cnoty opowiedáli te=

-1: go który was wezwał z ćiemności ku íwoiey przedzi=

-1: wney światłości.

werset: 10] Ktorzyście niekiedy **byli** nie lu=

-1: dem: á teraz ludem Bożym. Ktorzyście nie doználi

-1: miłóśierdzia: á terazeście miłóśierdzia doználi.

(*marg*) **Lekcja w trzecią Niedzielę po Wielkieynocy.** (-)

werset: 11

-1: Namileyfzy profzę - was' iáko obcych y przy=*(marg)* **2 L. G.** (-)

-1: chodniow/ ábyście fię wtrzymawali od požądliwo=

-1: ści ciełefnych ktore walczą przeciwko duży:

werset: 12

-1: iąc obcowanie wálze poczciwe miedzy Pogány: áby

-1: w tym w czym was pomawiaią iáko złoczyńce/ z do=

-1: brych vczynkow przypátrzywfy fię wam/ chwalili

-1: Bogá w dzień náviedzenia.

werset: 13

-1: dáni wízelkiemu ludzkemu ftworzeniu dla Pána:

-1: chociaż krolowi/ iako przewyżłzáiacemu:

werset: 14

-1: ftároftam/ iáko przezeń posłánym ku pomście złoczyń=

-1: cow/ á ku chwale dobrze czyniących.

werset: 15

-1: wola Boża/ ábyście dobrze czyniąc wftá zátkáli nie=

-1: umieiętnym á głupim ludziom.

werset: 16

-1: iákoby máiąc wolność załłoną złości/ ále iáko łtu=

-1: dzy Boży.

werset: 17

-1: cie. Bogá fię boycie. Krolá czćicie.

werset: 18

-1: bądźcie poddáni pánom we wízytkiey boiáźni/ nie

-1: tylko dobrym y łkromnym/ ále też y przykrym.

werset: 19

-1: toć " łáłká. **(marg)* " **rzecz Bogu miła.** (-)

Iiiii

Iefli

strona: 801

801.

Liftu pierwszego Rozd: 2.

-1: Iefli kto " dla sumnienia Bożego' odnosi fráfunki/(*marg*) " **przeto iż Bogá poznał.** (-)

-1: ćierpiąc bezwinnie.

werset: 20 Bo co zá " chwałá' iefli grze=(*marg*) " **łáská.N. L.** (-)

-1: Íząc/ á policzkowani będąć ćierpicie? Ale iefli do=

-1: brze czyniác/ * " ćierpliwie znošicie: toć ieft łáská v (*marg*) * **y.3 L. G. S.**

: " **ćierpiąc.4 L. G. S.** (-)

-1: Bogá.

werset: 21 Abowiem ná to wezwáni ieftešcie: (*marg*) **Záczá: 59.**

: **Lekcyá w wtórą Niedzielę po Wielkieynocy.** (-)

-1: Boć y Chrístus vćierpiál " zá nas' zoštáwuiać(*marg*) " **zá was.L. G. N.** (-)

-1: " wam przykład ábyšcie nášládowali ftop ie^{go}.(*marg*) " **nam.3 L. G. N. S.** (-)

werset: 22 Kto=

-1: ry grzechu nie vczynił/ áni náležiona bylá zdrádá w

-1: všćiech iego.

werset: 23 ktory zláiany będąć/ nie odłáiał: v=

-1: trapienie ćierpiąc/ nie groził: " lecz fię podawał te=

-1: mu ktory go niešpráwiedliwie šądził'.

(*marg*) " **Lecz podawał šádzácemu špráwiedliwieG.to ieft pomštę poruczał** (-)

werset: 24 ktory šam ná

-1: ćiele fwym grzechy nášze nošil ná drzewie: ábyšmy v=

-1: márwšy grzechom/ žyli špráwiedliwošci: ktorego

-1: šiniáłošciá ieftešcie vleczeni.

Bošcie byli iáko o=

-1: wce błádzáce: ále teraz ieftešcie náwroceni do pá=

-1: šterzá y " biškupá duř wářych. *(*marg*) " **dozorcy ábo opiekuná** (-)

- 2: **Káplánftwo święte.**) Acz wżyścy wierni fą duchownymi ká=
3: plány/ ktorzy duchowne ofiáry/ chwały/ modlitw/ y dziękczynienia
4: ofiárować máią: wżákże nie wżyścy máią mocy przepowiadá= (marg) **Káplánftwo dwoiákie.** (-)
5: nia fłowá Bożego/ y ofiárowánia ofiáry Mfzey s y fzáfowania s.
6: Sákrámenty: iedno ci ktorzy ná to ofobliwie fą powołáni y po=
7: święceni. Iáko też wżyścy wierni fą názwáni krolmi: ácz nie
8: wżyścy docześnie kroluią.
9: **Máiąc wolność zasłoną złości.**) Tákci czynią fektarze czáfow ná=
10: fzych: ktorzy pod zasłoną Ewángelickiej wolności/ niechcą być
11: przełożonym duchownym y świeckim posłufzni: owfzem práwá
12: ták duchowne iáko y świeckie łamią.(marg) **Wolność Ewángelikowska** (-)
13: **Ale też y przykrym.**) To przeciw Wiklewitom y ich násládo=
14: wcom/ ktorzy vczą iż poddáni nie powinni być posłufzni pánu
15: f wemu/ gdyby vpadł w iáki grzech śmiertelny.(marg) **Posłufsenftwo.** (-)

rozdział: 3

16: ROZDZIAŁ III.

- 17: 1 y 7 Vczy zon y mężow fwoiey powinności. 3 Iáki ma być
18: vbior białogłówki. 8 Nápomina ku wżelákim cnotam. 14 A

izby

strona: 802

Rozd: 3. Piotrá S.

802.

- 1: izby przykładem Páná Chriřtufowym znořli przeciwięřtwá.
2: 21 A iż przez krzeřt bywamy zbáwieni: ná podobieřstwo onych/
3: ktorzy w korabiu Noego byli záchowáni.

werset: 1

- 4: **T** Akże y zony niech będą poddáne mężom
5: fwoim: áby też ieřli ktorzy nie wierzą fłowu
6: **Bożemu**, przez řpolne z żonámi mieřzkánie bez

7: słowá pozylkáni byli/

werset: 2 | obaczywłzy czyłte w boiáźni

8: obcowánie wálze.

werset: 3 | Ktorych ochędołtwo niech bę=

9: dzie nie ono zwierzchowne w tráfieniu włólow/ ábo

10: w nofzeniach złotych/ ábo w vbierániu w száty:

werset: 4 | ále

11: íkryty on " ferdeczny człowiek/ w niefkázeniu ípokoy=(*marg*) " **wewnętrzny.** (-)

12: nego y íkromnego ducha/ ktory iełt przed obliczno=

13: ściá Bożą kofztowny.

werset: 5 | Abowiem ták niekiedy y

14: święte niewiálty vfájące w Bogu/ vbierály lię/ bę=

15: dác poddáne mężom fwoim.

werset: 6 | Iáko Sará połtu=

16: ízna byłá Abráhámowi/ náyzywáiąc go pánem: " kto=

17: rey iełteście' corkámi/ czyniác dobrze/ á nie boiác lię (*marg*) " **ktoreyście lię sftály.G.**
(-)

18: żadnego połtráchu.

werset: 7 | Tákte mężowie/ mieszkáiąc

19: z nimi wedle vmieiętności/ wyrządzáiąc vczciwość

20: iáko słáblzemu naczyniu niewieściemu/ iáko teź " ípol=

21: nym dziedziczkam' láłki " żywotá': áby lię nie przery=(*marg*) " **ípołdziedzicy.G.**
: " **żywey.G.** (-)

22: wály modlitwy wálze.

(*marg*) **Lekcyá w piątą Niedzielę po Świętkách.** (-)

werset: 8 |

23: " A w wierze' wízyscy będzcie iednákiego rozu=(*marg*) " **A nákoniec4 L. G. S.** (-)

24: mienia/ ípołem ćierpiác doległości/ bráterftwo mi=

25: łuiác/ miłósiernymi/ íkromnymi/ y pokornymi **będac:**

werset: 9

- 26: nie oddawiając złym za złe/ albo złaianim za zlaia=
27: nie: lecz przeciwnym obyczajem błogosławiając: gdyż
28: na to iefteście wezwani/ abyście błogosławienstwo
29: odziedziczyli.

(*marg*) **Zącz: 60.** (-)

werset: 10

- 30: Abowiem kto chce żywot miłowac/ y oględac
31: dni dobre: Niechże pohamuie ięzyk swoy od złego/
32: y wsta iego niech nie mowia zdrady.

werset: 11 Niech się od=

- 33: dała od złego/ a niech czyni dobrze: niech szuka po=
34: koiu/ y niechay go sciga:

werset: 12 Gdyż oczy Pańskie nad

Iiii 2

śprawie/

strona: 803

803.

Liftu pierwszego Rozd: 3.

- 1: śprawiedliwymi/ a wzy iego ku prośbie ich: Lecz
2: twarz Pańka przeciwko działaiącym złości.

werset: 13 Y

- 3: ktoż wam zaszkodzi/ ielli się dobrego nasładowcami
4: ftaniecie?

werset: 14 ale choćabyście też co cierpieli dla

- 5: śprawiedliwości: błogosławieni **iefteście**. A strachu
6: ich nie strachaycie się/ ani łobą trwoźcie.

werset: 15 Lecz Pa=

- 7: na " Chriftuła' święćcie w łercách wálzych/ * (*marg*) " **Bogá.G.** (-)
8: Zawszy gotowymi będąc " ku dofyć vczynieniu' ka=(*marg*) " **ku obronie.G.** (-)
9: zdemu domagaiacemu się od was odpowiedzi/ oko=

10: ło tey nádzieie * ktora w was ieft:(*marg*) * **y. wiáry.N. L.** (-)

werset: 16 |ále z ćichością

11: " y z boiáznią'/ máiąc sumnienie dobre: áby w tym w (*marg*) " **ábo, y z vczćiwością.**
G. (-)

12: czym was pomawiaią */ záuwtýdźili się ći ktorzy po=(*marg*) * **iąko złóczyncow.G.** (-)

13: twarzaią obcowanie wálze dobre w Chriřtuřie.

werset: 17 |A=

14: bowiem lepiej ćierpieć dobrze czyniąć (ieřliby wola

15: Boża byłá) niżli źle czyniąć.

(*marg*) **Lekcyá w Piątek po Wielkieynocy.** (-)

werset: 18

16: Gdyż y Chriřtus raz vmarł zá grzechy ` náłze'(*marg*) ` **5 L. G.** (-)

17: řpráwiedliwy zá nieřpráwiedliwe: áby nas ofiáro=

18: wał Bogu/ ácz " vmartwionych' ćiałem/ ále " ożywio=(*marg*) " **vmartwiony.** (-)

19: nych' duchem.(*marg*) " **ożywiony5 L. G. S.** (-)

werset: 19 |w ktorym teź řzedłzy " duchem' prze=(*marg*) " **duchom.L. G. S.** (-)

20: powieđał tym/ ktorzy byli w ćiemnicy:

werset: 20 |ktorzy nie=

21: kiedy niewierni byli/ kiedy czekáli ćierpliwoći Bo=

22: źey zá czáfu Noego/ gdy korab budowano: w kto=

23: rym máło/ to ieft/ óřm " dułz záchowane były przez(*marg*) " **ofob.** (-)

24: wodę.

werset: 21 |ktoremu teź krzeřł podobny będąć " was' teź(*marg*) " **nas.3 L. K. G.** (-)

25: zbawia: nie řkładanie ćieleřnego plugářtwá/ ále zo=

26: pytanie sumnienia dobrego przed Bogiem/ przez

27: zmartwychwřtanie IEřufá Chriřtuřá.

werset: 22 |ktory ieft

28: ná práwicy Boźey/ *

29: ` połknáwřzy řmierć/ ábyřmy się řtáli dzieđzicmi

30: żywotá wiecznego': łzedłzy do niebá/ poddawłzy ło=(*marg*) **G.** (-)

31: bie ánioly y zwierzchnośći y mocy.

32: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

33: **Tym którzy byli w ciemnicy.)** (*marg*) **Chriftus prawdziwie sftąpił do pieklá.** (-)

To ieft/ Chriftus sftápiwłzy du=

34: łzą łwá do pieklá/ przepowiadał wybáwienie Oycom onym łwię

tym/ kto=

strona: 804

Rozd: 4 Piotrá S.

804.

1: tym/ którzy byli w ciemnicy piekielney/ áż do przyścia iego zátrzy=

2: máni. Iáko to mieyfce trudne ftárzy łwięci Doktorowie zgodnie

3: wykłádáią: á ná imię **Clemens Alexandrinus, Athanafius, Epipha=**

4: **nus, Cyrillus, Hilarius, Ambrofius y Oekumenius.** A to przeciw

5: Kálwiniftom/ niewierzącym tego ártykułu wiáry/ żeby Pan Ch=

6: riftus prawdziwie do pieklá sftápić miał. Czym łię niewierniká=

7: mi iáśnie pokázuią. Bo iáko Auguřtyn S. mowi. Ktoż inřzy o=

8: procz niewierniká/ miałby záprzec tego/ że Pan Chriftus rzeczywi=

9: ście do pieklá sftápił?

10: **Krzeřt was zbawia.)** Oto iáłne mieyfce przeciw dziřieyfzym łe=

11: ktarzom. Naprzod iż krzeřt zbawia te/ którzy gi przyimuią/ y ieft(*marg*) **Krzeřt iáko ludzie zbawia.** (-) (*marg*) **1.** (-)

12: przyczyną y inřtrumentem zbáwienia: á nie łámá wiárá. Dru= (*marg*) **2.** (-)

13: gie: iż krzeřt tym łpořobem ludzie zbawia: ktorým zá czáfu Noe=

14: go kilká onych ofob przez wodę byli zbáwieni. Lecz oná wodá

15: prawdziwie y łkutecznie zbáwiłá y záchowálá te ktorzy w korabiu (*marg*) **3.** (-)

16: byli: to ieft/ korab ku gorze podnořzác. Trzećie: mamy rořność

17: miedzy krztámi Zydowřkimi/ á nářzymi: iż one omywály plugá=

18: łtwá ćieleřne: ále nářz omywa łumnnienie. Iáko tedy one krzty

19: Zydowřkie prawdziwie zmázy ćieleřne omywály: nie tylko zná=

20: mionuiąc/ ále łkutecznie łpráwuiąc: ták teř y nářz krzeřt prawdzi=

21: wie omywa sumnienie: nie tylko znamionując/ ale iftotnie czy=

22: niąc oczyszczenie.

rozdział: 4

23: **ROZDZIAŁ III.**

24: 1 Smiercią Chrystufową odkupionych nápomina/ aby fię prze=

25: lzłych grzechow wystrzegáli. 7 Pilnując modlitwy/ y fpołeczney

26: miłości. 11 Wfzytko zawnždy ku chwale Bożey obracając. 12 Y

27: wefeląc fię/ iefli im przyidzie dla Chrystufa ćierpieć. (marg) **Zączá: 61.** (-)

werset: 1

28: **G** Dyż tedy Chrystus wćierpiał * " w ćiele' wy(marg) * **zá nas.G.**

: " **ćiałem.G.** (-)

29: też tąż myślą fię vzbroyćie: gdyż ten ktory

30: wćierpiał w ćiele/ poprzestał od grzechow:

werset: 2

31: aby oftátek czáfu żył w ćiele/ nie iuż więcej ludz=

32: kim pożądlivościam/ ale woley Bożey.

werset: 3

33: wiem dofyć **wam**, izeście przelżłego czáfu **żywotá** pełni=

34: li wołą Pogánfką/ chodząc w niepowsćiągliwo=

35: ściách/ pożądlivoścích/ opilftwách/ bieśiadách/

36: piiánftwách/ y fprofnych bálwochwálftwách.

werset: 4

37: czym dziwuią fię iż wy nie schadzaćie fię z nimi ku

liiii 3

teyże

strona: 805

805

Lištu pierwżego Rozd: 4.

1: teyże zbyteczney rofpuftności/ złorzecząc **was.**

werset: 5

2: rzy dádzą liczbę temu/ ktory gotow iest fadzić żywe

3: y pomárłe.

werset: 6] Abowiemci y pomárłym dla tego opo=

4: wiedano Ewángelią: áby iednák łądzeni byli wedle

5: ludzi " w cieie'/ á żyli wedle Bogá " w duchu'.(marg) " **ciałem.G.**

: " **duchem.1 L. G. S** (-)

werset: 7] Lecz

6: koniec wśzytkiego " przybliży fię'.(marg) " **przybliżył fię.8 L. G. S.** (-) (marg) **Lekcyja w Niedzielę po Bożym wstąpieniu.** (-)

7: Przetoż " rośtropni bądźcie: y czuycie w modlitwách.(marg) " **ábo trzezwi.G.** (-)

werset: 8] A náde wśzytko/ mieyćie wśtáwiczná mi=

8: łość iedni ku drugim: gdyż miłość " zákrywa' wiel=(marg) " **okrije.G.** (-)

9: kość grzechow.

werset: 9] Goście rádźi przyimuyćie iedni

10: drugie bez fzemrania.

werset: 10] Káždy iáko wziął " łąłkę'/(marg) " **dar.** (-)

11: wśługuyć iá ieden drugiemu: iáko dobrzy łązáfárze

12: rozliczney łąłki Bożey.

werset: 11] Ieśli ltory mowi: **niech mowi**

13: iáko słowá Boże. ieśli ktory pośługuie: **niechay pośługuie**

14: iáko z siły ktorey Bog dodawa: áby we wśzem

15: był Bog pochwalon przez Iefufá Chrifufá: *(marg) **Záczá: 62.**

: **Lekcyja ná dzień ktorego Męczenniká.** (-)

16: ktoremu ieśt chwałá y pánowanie ná wieki wiekow. Amen.

werset: 12]

17: Namileyśzy/ nie dźiwuyćie fię iáko nowinie/ te=

18: mu wpaleniu ktore was potyka ku wáźzemu doświád

19: czeniu/ iákoby co nowego ná was przychodźiło:

werset: 13]

20: Ale fię wefelćie iż z Chrifufem w wćifkách łąpoł=

21: kuiecie: abyście sie y w obiwienie chwały iego wefe=

22: lili z radością.

werset: 14 Ieśli was fromocą dla imieniá Chri

23: itufowego/ błogofławieni będziecie': gdyż " cześć/(marg) G.

: " **chwałá Boża Duch nád wámi odpoczywa.1 L. S.** (-)

24: chwałá y moc' Boża/ y duch iego nád wámi " odpo=(marg) G. (-)

25: czynienie' *.

(marg) " **odpoczął.G.**

: * **ktory według nich iest bluznion, ále według was wwielbion.G.** (-)

werset: 15 A żaden z was niechay nie ćierpi iáko

26: męzoboycá/ ábo złodziey/ ábo " złomowcá' ábo iáko(marg) " **złoczyncá.G.** (-)

27: " cudzego prągnący'.

(marg) " **w cudze rzeczy náglądaiący.G.** (-)

werset: 16 Lecz ieśli iáko Chrześciánin:

28: niech sie nie froma/ owfzem niech chwali Bogá "

29: dla imieniá tego'.

(marg) " **z tey miáry.G.** (-)

werset: 17 Gdyż czas iest/ áby sie ład począł od

30: domu Bożego. A ieśli naprzod od nas: któryż ko=

31: niec tych co nie wierzą Ewángeliey Bożej?

werset: 18 A ie=

32: fli íspráwiedliwy ledwo " zbáwion będzie': niezbożny(marg) " **zbáwion bywa.L. G. S.** (-)

y grzeźny/

strona: 806

Rozd: 5. Piotrá S.

806.

1: y grzeźny/ gdzież sie " okażą'?

(marg) " **okaże.G.** (-)

werset: 19 A ták y ci ktorzy ćier=

2: pią wedle woley Bożej: * wiernemu ítworzyćielowi (marg) * **iákoG.** (-)

3: niech dufze łwe polecąią w " dobrych vczyńkách'. *

(*marg*) " **w dobroczynności.G.** (-)

4: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

5: **Miłość zákrywa wielkość grzechow.**) Nie lámá tedy wiára v=

6: łpráwiedliwia; ále y miłość y miłosierne vczynki. Bo iáko wo=

7: dá gáši ogień/ ták iáłmużná grzechy. Przyp: 10. 12. Syrach: 3. 33.

8: Dan: 4. 24.(*marg*) **Miłość vłpráwiedliwia.** (-)

9: **Iešli łpráwiedliwy ledwie zbáwion będzie.**) Iákoż tedy fektarze

10: dzišieyłzy/ nie będąc łpráwiedliwi/ śmieią pewnie wierzyć iż będą

11: zbáwieni? gdyż włzytkę łpráwiedliwość ná łámeý wierze/ á k te= (*marg*) **Hæretycy nie będą zbáwieni.** (-)

12: mu nie ná prawdziweý/ ále ná hæretyckieý/ á dyabelłkieý wierze

13: záfadzáią? Ponieważ według świádectwá Iákubá y Ianá S.

14: nie ten ktory tylko wierzy/ ále ktory czyni łpráwiedliwość/ ten iełt

15: łpráwiedliwy.

rozdział: 5

16: **ROZDZIAL V.**

17: 1 Stárłzych/ to iełt biskupow y kápłanow proši/ áby łłowem

18: y przykłádem pášli trzodę Páńłką. 7 A młódłzy áby byli pod=

19: dáni łtárłzym. A włzyłscy áby łię w pokorze záchowáli. 7 Pod=

20: dawáiąc łię cále Bożkieý opátrźnołci. 8 W trzeźwołci y w wie=

21: rze/ dyabłu łię łprzełwiáiąc.

werset: 1

22: **S** Tárłzych ł tedy' ktory łą miedzy wámi pro=(*marg*) **G.** (-)

23: łzę/ **ia** * tákże łtárłzy y świádek včíłkow Chri=(*marg*) * **iáko.G.** (-)

24: łtułowych/ y vcześnik chwały oneý ktora łię

25: ma obiáwił:

werset: 2 Páłłcie łtádo Boże ktore iełt w was/

26: dogłádáiąc **go** nie powolnie/ ále dobrowolnie ł we=

27: dle Bogá' ani dla szkárádego zysku/ ále z dobrej wo=(*marg*) **G.** (-)

28: ley:

werset: 3áni iáko pánujący " nád księżą'/ ále " wzormi(*marg*) " **ábo, nád dziedzictwem**

Pánskím.

: " **wzorem będąc stádu.L. S.** (-)

29: będąc stádá' z chuci'.

(*marg*) **G. S.** (-)

werset: 4A gdy się okaże on Arcypá=

30: íterz/ odnieście nie wędnący wieniec chwały.

werset: 5

31: Tákże młódzzy poddawaycie się stárfzym. A wízy=

32: ścy iedni drugim * pokorę pokázuycie/ gdyż Bog py=(*marg*) * **będąc poddánymi.G.**

(-)

33: íznym się íprzećiwia; á pokornym łáfkę dawa.

(*marg*) **Záczá: 63.**

: **Lekcyá w trzećią Niedz: po Swiátkách.** (-)

werset: 6

34: Vniżaycieśz się tedy pod mocną ręką Bożą/ á=

35: by was wywyższył czáfu " náviedzenia':

(*marg*) " **pogodnego.G** (-)

werset: 7wízytko

trofkánie

strona: 807

807.

Líftu pierwśzego Rozd: 5.

1: trofkánie wáśze skłádáiąc nań/ gdyż on ma pieczę o

2: was.

werset: 8Trzeźwymi bądźcie/ á czuyćie: boć przeciw=

3: nik wáśz dyabeł iáko lew ryczący krąży/ ízukáiąc áby

4: kogo požárl.

werset: 9] Ktoemu się przeciwiaćcie mocni w

5: wierze: wiedząc iż też vtrapienia potykaią brater=

6: łtwo wálze/ ktore iest ná świećie.

werset: 10] A Bog wízelá=

7: kiej łáski/ ktory wezwał nas do wieczney łwey chwa=

8: ły w Chriřtuřie Ieřuřie/ máłuczko vtrapione on * (marg) * **was.G.** (-)

9: nápráwi/ vtwierdzi/ * y vgruntuie.(marg) * **vmocni.G.** (-)

werset: 11] Iemu chwałá

10: y moc ná wieki wiekow. Amen. *

werset: 12]

11: Piřálem ná krotce przez Sylwaná/ iáko rozu=

12: miem/ wam wierneho brátá: nápomináiąc y świád=

13: cząc/ iż tá iest prawdziwa łáłká Boża/ w ktorey łto=

14: íćie.

werset: 13] Pozdrawia was kořćioł ktory iest w Bábi=

15: łonie/ " táłże wybrány': y Márek łyn moy. (marg) " **ábo řpołwybrány, to iest vczestnik
wybránia wářsego.** (-)

werset: 14] Pozdrow=

16: ćie ieden drugiego w pocáłowaniu " řwiętym. Łáłká

17: wam' wřzytkim ktorzyřćie w Chriřtuřie Ieřuřie. Am^{en}.(marg) " **miłóći. Pokoy wam.G.**
(-)

18: NAVKI Y PRZESTROGI.

19: **Stářřsych.**) Przez łtářře tu iáko y ná innych mieyřćách nowe=

20: go teřtámentu/ rozumie Pářterze/ Biřkupy y káplány. Bo się ták

21: łam dekláruie mowiąc. Pářćie trzodę Bożá. (marg) **Stářřsy, łą pářterze.** (-)

22: **Ani iáko pánuiący nád křiężá.**) Hieronym S. y Oekumenius

23: piřząc ná to mieyřće/ ták ie wykłádáią: iż tu Apořtoł/ przez to łło=(marg) **Clerus znáczy
křiężá.** (-)

24: wo **Clerus**, nie rozumie kořćiołá wřzytkiego/ ále tylko křiężá/ kto=

25: re przeto Klerykami zowią/ iż (iáko y Lewitowie w zakonie ftá=
26: rym) ábo do dziedzictwá Páńfkiego ofobliwiey należą: ábo iż łam
27: Pan ieft ich dziedzictwem. Nápomina tedy bifkupy y przełożo=
28: ne duchowne/ áby wżytkę trzodę Páńfką pilnie páśli: ále w pá=
29: śieniu świeckich/ fzkárádego fię zyłku wiárowáli: á w rządzeniu
30: duchownych/ áby fię ftrzegli chćiwości pánowania.
31: **Kościół ktory ieft w Bábilonie.**) Tu Piotr S. miáfto Rzymfkie
32: pod figurą Bábilonem zowie: iáko nie tylko Pápiás vceń Apo=
33: łtolłki ále y Eufebius/ y Hieronym ś. y Oekumenius/ y Bedá/ y ie=
34: dnym łłowem wżyscy Doktorowie ktorzy ten list wykłádáli/
35: świádczą. A Orofius dáie tę przyczynę/ przecz Piotr S. nie ná= (marg) **Rzym**
Bábilonem názwany. (-)

36: zwał Rzymu włáfnym imieniem: iż/ práwi/ z Ieruzálem vćiekłzy

z więźnienia/

strona: 808

Rozd: 1. Piotrá S.

808.

1: z więźnienia/ niechćiał áby wżyscy wiedzieli gdzieby mieřkał. Cze=
2: go łektarze dziřieyłzy baczyć niechcą: áby nie muřieli wyznáć/ iż
3: Piotr ś. był w Rzymie/ czego (przećiw wżytkim Doktorom y pi=
4: fárzom kořcielnym) niewřtydliwie záprzeć vsiłuią/ chociaź gdzie
5: indzie przez Bábilon miáfto Rzymfkie rádzi wykłádáią. A obácz
6: iż Piotr S. nie łam kořćiół Rzymłki/ ále miáfto Rzymfkie ná on
7: czás Pogáńłkie/ Bábilonem zowie/ mowiąc: Kořćiół ktory ieft
8: w Bábilonie. Iź iáko Bábilon był głową páńłtwá **Ařfyriłkie**⁹⁰/
9: y miał krolá Nábuchodonozorá ktory lud Boży przeřłádował/ y
10: w niewolą przywodził: ták teź Rzym/ zá czáłow Apoftolłkich/ był
11: głową páńłtwá Rzymłkiego/ y miał Cefárzá Neroná/ ktory lud
12: Chreřćijáńłki okrutnie mordował.

13: LIST PIOTRA

14: S. APOSTOLA

15: WTORY.

rozdział: 1

16: ROZDZIAŁ I.

17: 1 Nápomina/ áby pámiętáiąc ná wielkie dáry ktore od Bogá

18: wzięli/ 5 poštěpowáli w rozmáitych cnotách. 10 Przez dobre v=

19: czynki czyniąc pewne powołánie y wybránie fwoie. 12 Aby ták

20: ziednáli sobie wefćcie do krolestwá Boże^g. 13 Opowieda blizką

21: śmierć fwoię. 16 Y pewnośc náuki fwey pokázuie przez Chriřtuřá

22: náuczycielá/ y głósem oycowřkim y od Prorokow záleconego. (marg) **Zácz: 64.** (-)

werset: 1

23: " **S** Ymon' Piotr/ řługá y Apořtoř(marg) " **Symeon.1 L. G. N.** (-)

24: Ieřufow Chriřtuřow/ tym ktorzy " ro=

25: wną' z námi wiáre otrzymáli przez (marg) " **tákże kofstowńá.G.** (-)

26: řpráwiedliwośc Bogá nářzego/ y zbá=

27: wićielá Ieřu Chriřtá.

werset: 2 Lářká y pokoy niech řię wam

28: rozmnoży w vznániu Bogá y Chriřtuřá' IEřufá(marg) **ř10. L. G. N.** (-)

29: Páná nářzego:

werset: 3 iákož iego moc Bozka wřzytko nam

30: dárowáá co **należy** ku řywotowi y pobožnořci/ przez

31: poznánie tego/ ktory nas wezwał " włáfná řławá y

32: cnotá'

(marg) " **przez řlawę y cnotę.G.** (-)

werset: 4 przez " ktorego" náwięřtře y nákořřtownieyřze(marg) " **ktore.8 L.** (-)

Kkkkk

obietnice

strona: 809

809.

Liřtu wtorego Rozd: 1.

<http://rcin.org.pl>

1: obietnice nam " dąrował': abyście się przez nie stali (*marg*) " **fą dąrowáne.G.** (-)

2: wcześnikami Bożkiego przyrodzenia/ odbieżawfzy

3: skążenia požądliwości która ieft ná świecie.

werset: 5] A wy

4: **tez k temu** pilności włzeląkiej przykłądając/ dodaway=

5: ćie w wierze wáfzey cnotę/ á w cności vmiejętność:

werset: 6]

6: á w vmiejętności powściągliwość/ á w powścią=

7: gliwości ćierpliwość/ á w ćierpliwości pobożność/

werset: 7]

8: á w pobożności bráterfką miłość/ á w bráterfkiej

9: miłości vmiłowánie.

werset: 8] A bowiem ieftli to przy was

10: się náyduie/ y obfituie: wytáwi was nie proznymi

11: áni niepożytecznymi w poznánium Páná náłzego Ie=

12: fu Chrifotá.

werset: 9] Bo kto tego nie ma: ślepy ieft/ " y rę=

13: komá maciący' **ktory** zápamiętał oczyszczenia **od**(*marg*) " **nie dąleko widzący.G.** (-)

14: starych grzechow swoich.

(*marg*) **Zączą: 65.** (-)

werset: 10]

15: A przeto tym więcej brácią stárayćie się żeby=

16: ście ` przez dobre vczynki' pewne czynili wezwá=(*marg*) ` **G.** (-)

17: nie y wybránie wáfze. ábowiem to czyniąc nigdy

18: nie zgrzelzycie.

werset: 11] Bo ták hoynie wam spráwione bę=

19: dzie wefćie do wiecznego kroleftwá Páná náłzego y

20: zbawicielá Iesufá Chrifufá.

werset: 12] Przetoż nie omie=

21: Iżkam was zǎwǎlże vpominǎć około tego/ chociaże=

22: ście vmieiętni y vtwierzeni w terǎznieyfzey praw=

23: dzie.

werset: 13 Y zda mi fię łufzna/ ǎbym was (pokim ieft

24: w tym przybytku) pobudzał przez nǎpominǎnie:

werset: 14

25: wiedząc iż prędkie ieft złozenie przybytku moiego/

26: iǎko y Pan nǎłz Iefus Chriřtus oznaymił mi.

werset: 15 A

27: Itǎrǎć fię będe/ y " częłto' mieć was po zefzciu moim/(marg) " **zǎwǎlże.G.** (-)

28: ǎbyście nǎ te rzeczy pǎmieętalǎ.

(marg) **Lekcyǎ nǎ dzień przemienienia Pǎnřkiego.** (-)

werset: 16

29: Abowiem oznaymilifmy wam moc y " przyłzcie' (marg) " **przeyrzenie.L.** (-)

30: Pǎnǎ nǎłzego/ nie vwiedźieni bańniǎmi miřternie

31: wymyřlonemi: ǎle przypǎtrzywfzy fię łami wielmo=

32: żności iego.

werset: 17 Bo wziǎł od Bogǎ Oycǎ cześć y chwa=

33: łę/ gdy mu był przynieřion głos tǎkowy od wielmo=

34: żney chwały. Ten ieft Syn moy namileyfzy/ w kto=

rym fię

strona: 810

Rozd: 1. Piotrǎ S.

810.

1: rym fię mnie vlubiło/ iegoż łuchayćie.

werset: 18 A głos ten

2: myfmy łyřzeli z niebǎ przynieřiony/ będac z nim nǎ

3: gorze řwiętey.

(marg) **Zǎcz: 66.** (-)

werset: 19 Y mamy mocnieyfze łowo Proro=

- 4: kcie: ktorego fię dżierżąc/ iáko świece w cięmnym
5: mieyfcu świecącey/ dobrze czynicie/ ázby dzień oświ=
6: tnął/ á iutrzenká weźlá w fercách wálznych. *

werset: 20

- 7: To naprzod wiedząc/ iż kázde písmo Prorockie
8: " nie dzieie fię wykładem włafnym.

(marg) " **To iest nie ma być według włafnego, ołobnego, ábo priwatnego ducha y rozumieniaczłowiecze^{go} wykłádáne: ále według póspolitego rozumienia kościoła powfsechnego. (-)**

werset: 21

- 9: ludzką nigdy prorocstwo nie iest przyniešione: ále
10: Duchem S. náchnieni mowili ludzie święci Boży.

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 12: **Przez dobre vczynki.)** Z tego mieyfcá mamy/ iż wieczne prey=
13: rzenie y wybranie Boże/ póspołu z dobrymi vczynkami wybornie
14: ítać może: á iż pewnošc preyzrenia/ y wybrania nábywa fię przez *(marg)* **Vczynki dobre do wybrania pomocne. (-)**
15: wolnošc ludzką/ y przez vczynki dobre: náwet/ iż vczynki náłze do=
16: bre/ íą przyczyną y máteryą doštápienia fkutku preyzrenia y wy=
17: brania náłzego/ to iest żywotá wiecznego. Przetoż ízalone íą one
18: mowy ludzi zátráconych: Iešlim iest preyrzány/ tedy/ bym na=
19: gorzey żył/ będę zbáwion. Nie/ nie/ mowi Apoštoł S. ále iefli fię
20: ípodziewałz być iednym z preyrzánych (bo tego pewno wiedzieć
21: nie możefz) tedy dobrze czyn/ ábyš był pewien że będziez zbáwion:
22: ábo ítaray fię ábyš przez dobre vczynki czynił pewne preyzrenie
23: y powołanie twoie. Lecz hæretycy te fłowá (przez dobre vczynki)
24: ná tym mieyfcu rádzi opuřzczáią/ iż ich wymyřłom íą przeciwnie:
25: choćia fię we wřzytkich księgách Lácińskich y w Græckich niekto=
26: rych/ iáko y íam Bezá przyznawa/ náyduią. Y koniecznie ták czy=

- 27: tąć mušimy. Bo iákož ináczey mamy czynić pewne powołanie
- 28: náłze iedno przez dobre vczynki? Y przetož nie rzekł Apoštoł; Pe=
- 29: wne wierźcie/ ále/ Pewne czynićie wezwanie y wybranie wálze.
- 30: **A ftárác fię będe.) (marg) Przyczyny świętych w niebie.** (-) To mieyfce ták fię rozumieć može iáko ie nie=
- 31: ktorzy Grækowie wykłádáią: A ftárác fię będe teź y po śmierći
- 32: moiey zówłze/ ábyście wy ná to pamiętác mogli. To iest/ Iż Piotr
- 33: S. miał ná nie częłto wfpominác po fwey śmierći w niebie. Prze=
- 34: tož w ftórych Græckich przypíkách v Oekumeniufzá ták czytamy:
- 35: Niektorzy z tego mieyfca rozumieć chca/ iż święci po fwey śmierći
- 36: pámiętáią ná te/ ktorzy tu ná świecie miełzkáią y zá nimi fię przy=
- 37: czyniáią. Iáko o Ieremiałzu czytamy y o inšzych świętych/ w
- 38: Obiáw: 5. 8. y 8. 3.

Kkkkk 2

Nie

strona: 811

811.

Lištu wtorego Rozd: 2.

- 1: **Nie dzieie fię wykłádem włafnym.) (marg) Piśmo S. iáko ma być wykłádáne.** (-)
Piśmo S. nie włafnym iá=
- 2: kim áni ofobnym duchem hæretyckim ma być rozumiane y wy=
- 3: kłádáne: ále onym duchem/ ktorym iest podáne y spifáne: ktorzy
- 4: miełzka w kościele Kátholickim: Bo nie rozumem ludzkim iest
- 5: piśáne/ ále z nátnienia Duchá S.

rozdział: 2

6: ROZDZIAŁ II.

- 7: 1 Fałszywi prorocy wiele ludzi zwiodą. 3 Ale írodze pokará=
- 8: ni będą. 4 Iáko y ániołowie/ y zli ludzie potopem/ y Sodom=
- 9: czycy ogniem byli pokaráni. 10 Hæretyckie obyczáie opifuie.

werset: 1

- 10: **L** Ecz byli y fałszywi prorocy miedzy ludem/ iá=

- 11: ko y miedzy wámi będą fałszywi náuczyciele/
12: ktorzy **chytrze** wprowadzą odźczepieńtwá " zá=
13: trácenia/ y záprzą fię tego Páná ktory ie kupił: fámi(*marg*) " **zátrácone, ábo ktore wiodą ná zátrácenie. Heb. (-)**
14: ná fię przywodząc prędkie zginienie.

werset: 2] A wiele ich

- 15: náśládownáć będą rośpułty ich: przez ktore drogá pra=
16: wdy będzie bluźniona.

werset: 3] á przez łákomśtwo zmyślo=

- 17: nymi słowy wámi kupczyk będą. Ktorem słá zdaw=
18: ná nie omieszka/ y zátrácenie ich nie drzemie.

werset: 4]

- 19: Abowiem iefli Bog ániółom gdy zgrzeźyli nie
20: przepuścił/ ále łáncuchámi piekielnymi ściágnáw=
21: słzy ie do piekła podał - ná męki'/ ná słá ie śchowawśly:(*marg*) **G. (-)**

werset: 5]

- 22: Y Itáremu światu nie przepuścił: ále Noego fá=
23: mo ófmeo opowiadáczá śpráwiedliwóści zácho=
24: wał/ przywiodłzy potop ná świat niepoboźnych.

werset: 6]

- 25: Y miáśtá Sodomczykow y Gomoreczykow w
26: popioł obrociwśly/ wywrocenim potępił/ dáiąc **ie** ná
27: przykład tym ktorzy niepoboźnie żyć mieli:

werset: 7] y śprá=

- 28: wiedliwego Lothá wciśnionego z nieśpráwiedliwo=
29: ści y plugáwego obcowánia niezboźnikow wyśwo=
30: bodził.

werset: 8]" ábowiem widzenim y słyszénim **on** śpráwie=

- 31: dliwy był: mieźkáiąc miedzy tymi ktorzy dzień po

32: dzień trapiłi dużę fprawiedliwą niezbożnymi v=

33: czynkami'.

(*marg*) " **Abowiem widzenim y słyfsenim on fprawiedliwy, miefskáięc między nimi, dzien po dzien dużę fprawiedliwą niezbożnymi vczynkami trapił.G. (-)**

Vmieć

strona: 812

Rozd: 2. Piotrá S.

812.

(*marg*) **Záczá: 67. (-)**

werset: 9

1: Vmieć " Pan' pobożnych z pokufzenia wyrwác;(marg) " **Bog.N. L. (-)**

2: á niefprawiedliwych ná dzień ładny ná fkaranie cho=

3: wác:

werset: 10 A nawięcey tych/ ktorzy zá ciálem w plugá=

4: wey pożądliwości chodzą/ á zwierzchnością gár=

5: dżą/ zuchwálcy/ w fobie fię kocháiący: nie boią fię " w=

6: prowadzác fekt bluźniąc'.

(*marg*) " **bluźnić przełożonych.G. (-)**

werset: 11 Gdyż ániółowie/ sílą y

7: mocą więtfzymi będąc/ nieznośzą przeciwko nim * íą=(marg) * **od Páná.1 L. K. G. (-)**

8: du bluźnierfskiego.

werset: 12 A ci íako bydło bezrozumne/ z

9: przyrodzenia ná włowienie y fkázę */ bluźniąc to cze=(marg) * **vrodzone, ábo fprawione.G. (-)**

10: go niewiedzą w zátráceniu fwym záginą/

werset: 13 odnoźząc

11: záplátę niefprawiedliwości/ " rofkofz máiąc zá pow=

12: ízednie kochánie'/ ímrodowie y plugáwcy: kocháią=(marg) " **máiąc zá roskofs powfsednie kochánieG. (-)**

13: cy fię/ " w bieśiádách' fwych rofpuftuiąc z wámi.(marg) " **w ofsukániach.G. (-)**

werset: 14

14: Oczy máiąc pełne cudzołóftwá " y grzechu nieufta=

15: wáiącego'. Przyłudzaiąc dułże niełtáteczne/ máiąc(marg) " **y nie wftawaiące w grzechu.G. (-)**

16: ferce wyćwiczone łakomftwem/ fynowie " przekłęc=

17: twá:

(marg) " **przekłęci. Hebr. (-)**

werset: 15 **ktorzy** opuściwłzy profłtą drogę obłádzili się/

18: násláduiąc drogi Báláámá " z Boforá'/ ktory vmi=(marg) " **fyná Bozorowego.G. (-)**

19: łował zapłátę niespráwiedliwóści/

werset: 16 ále miał łtrofo=

20: wánie głupłtwá łwego. **gdyż** nieme `bydlę' pod iárz= (marg) **4 L. G. (-)**

21: mem będące głósem człowieczym mowiące/ záhá=

22: mowáło łzaleńftwo **onego** proroká.

werset: 17 Cić łą łtoki bez

23: wody/ y obłoki od wichru pędzone/ ktorym chmurá

24: ciémności ieft * záchowána.(marg) * **ná wieki.G. (-)**

werset: 18 Abowiem hárdóści

25: prozne mowiąc/ przyłudzaią przez požądliwóści ciá=

26: łá przez niepowóściągłiwości/ tych co trochę odbiegli

27: byli w błędzie obcuaiących:

werset: 19 wolność im obiecuiąc/

28: gdyż łami łą niewolnicy łkazy. Abowiem kto ieft

29: od kogo zwyciężon: tego też niewolnikiem ieft.

werset: 20

30: Bo iefliby odbieżawłzy plugáftwá fwiátá przez po

31: znánie Páná y zbáwicielá Iefufá Chriřtułá/ á tymiż

32: się zás wwikławłzy zwyciężeni byli: łtály się im óftá=

33: teczne **rzeczy ich** gorłze niz pierwłze.

werset: 21 | Bobby im lepiey

34: było nie vznąć drogi fprawiedliwości/ niżli poznaw=

Kkkkk 3

lzy/ wro=

strona: 813

913.

Liřtu wtorego Rozd: 3.

1: lzy/ wroćić fię ná zad od podánego im rofkazánia

2: świętego. " Abowiem fię im' przydało wedle praw=(*marg*) " **Aleć fię im.G.** (-)

3: dżiwey przypowieści; Pies wroćił fię do zrzucenia

4: łwego: y/ Swiniá vmyta do wałánia fię w błóćie.

rozdział: 3

5: ROZDZIAŁ III.

6: 3 Dla niektórych naśmiewcow/ którzy fię przą przyłżćia Pán=

7: łkiego. 5 Twierdzi przyłżłe światá odnowienie. 8 Kiedy prędko

8: á niełpodziewánie Pan przyidzie. 12 Ná ktorego przyłżćie áby fię

9: nágotowáli vpomina. 15 Chwaląc piłmo Páwłá S. 16 Ktore

10: nieumieiętni y niełtáteczni ludzie wykráćia. (*marg*) **Zácz: 68.** (-)

werset: 1

11: **N** Amileyzy/ iuż ten wtory liřt do was piłzę/ w

12: ktorych **liřćiech** łzcerà myśl wálżę przez nápo=

13: minánie wzbudzam:

werset: 2 | ábyście pámiętáli " na

14: to com przedtym powiedział/ ná łłowa świętych Pro=

15: rokow y Apołtołow wálżych/ **y ná** rofkazánia Pána y

16: zbáwicielá'.

(*marg*) " **ná słowá przedtym powiedziáne od świętych Prorokow y ná roskazánie náře, ktorzyłmy łą Apołtołowie Pánřcy y zbáwicielowi.G.** (-)

werset: 3 | to naprzod wiedząc/ iż we dni ołtá=

17: teczne przyidą - pod zdráda' naśmiewcy/ ktorzy będą (*marg*) - **G.** (-)

18: chodzić w łwoich wálńnych požádlivořćiach/

werset: 4] mo =

19: wiąc: Gdzież iest obietnicá ábo przyźcie iego? A =

20: bowiem od tąd iáko oycowie zánęli/ wżytko ták

21: trwa od początku ftworzenia.

werset: 5] Bo tego chcęcy nie

22: wiedzą/ iż niebiofá zdawná były/ y ziemiá z wody y

23: przez wodę ftánęlá fłowem Bożym:

werset: 6] przez ktore/

24: świat ktory ná on czás **był** zátopiony wodą zginął.

werset: 7]

25: Lecz niebiofá ktore teraz fą/ y ziemiá/ tymże fło =

26: wem **iego** poftáwione fą/ záchowane ogniowi ná

27: dzień fądu y zginienia niepobożnych ludzi.

werset: 8] A iedno

28: to namileyzy niech wam táyno nie będzie/ iż ieden

29: dzień v Páná iáko tyśiác lat/ á tyśiác lat iáko ieden

30: dzień.

werset: 9] Nie odwłaczać Pan obietnice " swoiey' iáko(marg) " **G. (-)**

31: niektorzy mnimáią: ále ćierpliwie czeka " dla was'/ (marg) " **przećiwko nam.G. (-)**

32: niechcąc áby ktorzy zginęli/ ále żeby fię wżyścy do

33: pokuty náwrócili.

werset: 10] Lecz on dzień Pánfki przyi =

dzie iáko

strona: 814

Rozd: 3. Piotrá S.

814.

1: dzie iáko złodziey *: w ktory niebiofá z wielkim fzu=(marg) * **w nocy.G. (-)**

2: mem przeminą/ á żywioly rośpalone rośpuźczą fię/ á

3: ziemiá y rzeczy ktore ná niey fą/ popalone będą.

werset: 11]

4: Gdyż tedy to wŕzytko rozŕtáie: iákimiż wam po=

5: trzebá być w ŕwiętych obcowániu y w pobożnoŕ=

6: ćiach:

werset: 12] oczekiwáiąc y ŕpielząc fię ná przyŕzcie dnia

7: " Páńŕkiego'/ przez ktore niebiofá gorájące roŕpufz=(*marg*) " **Bożego**. 1 L. G. (-)

8: czá fię/ y żywioły pałájące ŕtopnieiá?

werset: 13] Lecz no=

9: wych niebios y nowey żemie wedle obietnic iego

10: oczekiwamy/ w ktorych ŕpráwiedliwoŕ mie=

11: ŕzka.

werset: 14] Przeto namileyŕzy ná to czekáiąc/ ŕtáray=

12: ćie fię/ ábyŕcie bez zmázy y náruŕzenia od niego nale=

13: żieni byli w pokoiu:

werset: 15] á nieŕkwápliwooŕ Pána ná=

14: ŕzego */ rozumieyćie **być** zbáwienim: iáko y namilŕzy(*marg*) * **Iefu Chriŕtá.N. L.** (-)

15: brát náŕz Páweł wedle dáney iemu mądroŕci do was

16: piŕfáł:

werset: 16] iáko y we wŕzytkich liŕciech/ o tym w nich

17: mowiáć: w ktorych fá niektore **rzeczy** trudne ku wy=

18: rozumieniu/ ktore nieumieyćni y nieŕtáteczni **wykráczáią** [!] /

19: iáko y inne piŕmá/ ku ŕwemu wláŕnemu zá=

20: trácceniu.

werset: 17] Wy tedy " bráćia' wiedzác to przedtym/(*marg*) " **namileyŕsyG.** (-)

21: ŕtrzeźcie fię/ ábyŕcie dawŕzy fię * zwieŕć błędem nie= (*marg*) * **ŕpołem z drugimi.G.**
(-)

22: zbożnikow/ nie wypádli z wláŕney ŕtátecznoŕci.

werset: 18]

23: Owŕzem roŕćcie w łáŕce y w vznániu Pána náŕze=

24: go y zbáwicielá Iefufá Chriŕtuŕfá. Iemuż chwálá/

25: y teraz/ y do dnia wieczności. Amen.

26: **Trudne ku wyrozumieniu.**) Obacz tu naprzod/ iz w liściech

27: Páwła S. á pogotowiu w Pfálmiech y w infzych pífmiech Pro=

28: rockich/ y Apóstollkich/ iest nie málo rzeczy ku wyrozumieniu tru=

29: dnych. Przetoż nie iest písmo ták łacne/ iáko się odzłczepieńcom

30: widzi. Drugie obacz/ że to iest włafna nieuczonych á nieftáte=

31: cznych ludzi (iákowi są hæretycy wŷzyŷcy) płowác nie tylko pífmá

32: trudne/ ále y infze łacne/ wykłády fałŷzywemi/ ná fwe y ná innych

33: wiele ludzi zátrocenie.(*marg*) **Písmo S trudne.** (-)

Argument

strona: 815

815.

1: Argument trzech listów Iana S.

- 2: **O** S. Ianie mówiło się dofyć w Argumenście położonym
3: przed Ewángelią iego. Teraz idą trzy listy iego: Ieden
4: powŷzechny do wŷzech w obec (áčz niektorzy z ftórych zową gi li=
5: ítem do Párthow) á drugie dwa bárzo krotkie/ do niektorey pá=
6: niey/ y do nieiákiego Gáiá. We wŷzytkich trzech liściech dáie
7: świádectwo prawdzie Kátholickiey wiáry/ y nápomina wiernych/
8: áby w niey ftale trwáli áż do końca/ y miłowáli kościół Kátholi=
9: cki: áby nie byli hæretykámi áni odzłczepieńcámi: ále owŷzem á=
10: by się tákich strzegli (ktorzy są posłowie y gońcy Antychriŷtowi)
11: á do ŷkoły tákich miŷtrzew nie chodzili: gdyż máią domá/ to iest
12: w kościele Kátholickim/ ŷczyrą náukę Duchá S. ktorego ná po=
13: czátku dał Pan Chriŷtus widomie kościołowi/ áby gi wprowá=
14: dził do wŷzelákiey prawdy/ y mieŷzkał z nim ná wieki. Y przetoż
15: mowi: Wy coŷcie ŷlyŷzeli od początku/ to niechay w was trwa.
16: Y tákże niŷey. Y w 2. liście w 6. A toć iest roŷkazanie/ iákoŷcie
17: ŷlyŷzeli od początku/ ábyŷcie w nim chodzili. Y w w. 8. y 9.

18: A nie tylko w obec/ ale y z obojną wyraża niektóre nauki/ kto=
19: re na on czas herezykowie wzbudzali. Jedne o łamym Chrystu
20: Pánu/ ktorego przeli być prawym Synem Bozym: przeciw kto=
21: rym też Ewángelią pisał/ iáko tãżé znãc dáie. Drugie nauki/ o=
22: koło wprãwiedliwienia nãżego przeciw łamey wierze/ y zã dobry=
23: mi wczynkami: iáko też to obaczył Auguſtyn S. Y ſtãdże mowi:
24: Ieſlibyſmy rzekli/ iż ſpołeczność mamy z nim/ á w ciemności cho=
25: dzimy/ kłãmamy/ á prawdy nie czynimy. Y zãfię: Kto mowi że
26: zna Bogã/ á przykazãnia iego nie chowa/ ten kłãmã ief. Y ie=
27: ſzcze: Tãc ief miłość Boża/ abyſmy przykazãnia iego chowali:
28: á przykazãnia iego nie ſã ciężkie. Nákoniec: Synaczkowie/ zã=
29: den was niech nie zwodzi: kto czyni ſprãwiedliwość/ ſprãwiedli=
30: wy ief: iáko y on ſprãwiedliwy ief rć. Tãżé w Rozd: 2. v. 29.
31: Krotko mowiãc/ we wſzytkich trzech liſciech napilniey zãleca do=
32: bre wczynki/ y zãchowanie Bożego przykazãnia/ przeciw kãcer=
33: ſtwu ſtãremu y nowemu o łamey wierze.

Liſt Iana

ksiega: 1.loann

strona: 816

Rozd: 1.

816.

1: LIST IANA S.

2: APOSTOLA PIER-

3: WSZY.

rozdział: 1

4: ROZDZIAŁ I.

5: 1 Iż ſłowo Boże od wieku było/ á potym fię widziãlnym y do=
6: tykãlnym ſtãło. 3 Abyſmy ſpołeczność mieli z Bogiem y z Chri=
7: ſtufem Synem ie^{go}. 7 Ktore^{go} krwiã grzechy ludzkie bywãią oczy=
8: ſcione. 8 Mamy fię grzeſznymi znãc/ y grzechow fię ſpowiedãc. (marg) **Zãczã: 69.** (-)

werset: 1

9: **C**O było od początku/ cośmy sły=

10: szeli/ cośmy widzieli oczymá náfzymi/

11: cośmy oglądáli/ y czego ręce náfze do=

12: tykály o słowie żywotá:

werset: 2 (ponieważ

13: żywot oznaymiony ieft: y widzieliśmy/ y świadczy=

14: my/ y opowiedamy wam **on** żywot wieczny/ ktory był

15: v Oycá/ y ziawił fię nam)

werset: 3 Cośmy widzieli y słyfze=

16: li/ wam opowiedamy: ábyście y wy spoleczność mie=

17: li z námi; á spoleczność náfzá byláby z Oycem y z Sy=

18: nem iego Iefufem Chríufem.

werset: 4 A toć wam piŕze=

19: my áby `ście fię rádowali/ á' radość wáfzá zupełna (*marg*) **3 L. G. S. (-)**

20: bylá.

werset: 5 A toć ieft poŕelstwo ktoreśmy słyfzeli od nie=

21: go/ y opowiedamy wam: Iż Bog ieft światło=

22: ściá: á żadney cięmnosci w nim nie mász.

werset: 6 Iefli=

23: byśmy rzekli iż spoleczność mamy z nim/ á w cięmnno=

24: ści chodźimy; kłamamy/ á prawdy nie czynimy.

werset: 7

25: Lecz iefli w światłosci chodźimy iáko y on ieft w

26: światłosci; spoleczność mamy miedzy sobá/ á krew

27: Iefufá Chríufufá Syná iego oczyścia nas od wŕzel=

28: kiego grzechu.

(*marg*) **Zácz: 70. (-)**

werset: 8

29: Ieſlibyśmy rzekli iż grzechu nie mamy; íámi

30: íiebie zwodźimy/ á prawdy w nas nie máſz.

werset: 9 Ieſli=

LIII

strona: 817

817.

Líftu pierwſzego Rozd: 1.

1: byśmy ſię ípowiedáli grzechow náſzych; wierny ieſt

2: y íprawiedliwy/ áby nam odpuſcił grzechy náſze/ y

3: oczyſcił nas od wſzelákiey niepráwoſci.

werset: 10 Ieſliby=

4: ímy rzekli żeſmy nie zgrzeſzyli; kłamcá go czynimy/ y

5: nie máſz w nas ſłowá iego.

6: NAVKI Y PRZESTROGI.

7: **Co było od początku.**) Abo ná początku. Tymi ſłowy Ebioná

8: y Cherintá potępia/ ktorzy mowili/ żeby Pan Chriſtus przed Má=

9: riá nie był. A gdy mowi/ że ſię tego wcielonego ſłowá ręce náſze(*marg*) **Wieczność Chriſtuſowá.** (-)

10: dotykály/ Mánicheuſze poraża/ ktorzy trzymáli/ że Pan Chriſtus

11: miał nie prawdziwe ále obłudne ciáło.

12: **A krew Ieſufá Chriſtuſá.**) Acz grzechy bywáią odpuſzczáne przez

13: modlitwy/ przez poſty/ przez íáłmużny/ przez wiárę/ przez miłość/

14: przez ofiárę/ przez Sákrámenty/ y przez kápłany (iáko piímo ſwię=

15: te káżdemu z tych odpuſzczenie grzechow iáńnie przypíſuie) wſzák=

16: że przecię nie ináczey bywáią odpuſzczáne/ iedno przez moc y zaſtu=

17: gę krwie Páná náſzego Ieſu Chriſtá: gdyż te wſzytkie rzeczy po=

18: mienione íą pewne ípoſoby y naczynia/ przez ktore chce Pan Chri=

19: ítus/ áby krew iego w nas ſkuteczna byłą. Przetoż kto tymi ípo=

20: íoby gárdzi/ ábo ie lekce waży/ ten tráci pożytek krwie Páná Chri=

21: ítuſowey/ y zoſtáie w grzechu y w plugáłtwie: by ſię też nawięcey

- 22: chlubił zaślugami jego. Co gdyby fektarze baczyć chcieli/ nie po=
23: twarzáliby Kátholikow/ mowiac/ że vymuią krwi Páná Chri=
24: ftufowey/ ftukáiac gdzie indziej grzechow odpufzczenia/ niźli przez
25: nię: Przeto/ iż z pokorą vzywáią tych fpofobow od Páná Chri=
26: ftufá náznáczonych/ ku przywłáfczeniu fobie dobrodzieyftwá/ y za=
27: fługi krwi jego świętey. (*marg*) **Grzechy rozmáicie bywáią odpufzczáne.** (–)
28: **Iź grzechu nie mamy.**) Stąd dochodzimy iż dwoiákie fą grze=
29: chy: iedne śmiertelne/ bez ktorých fą wftyscy cí/ ktorzy fą w łáfcie
30: Bożey. A drugie powfzednie/ bez ktorých (wyiáwfyz nayświętřzǎ
31: Pánę) by náświętřzy ludzie być nie mogá. *August: de nat: et*
32: *gra: cap: 36.* (*marg*) **Grzechy dwoiákie, śmiertelne y powfzednie.** (–)
33: **Ieflibyfy fię fpowiedáli grzechow náfsych.**) Tu Apoftoł záleca
34: nam fákrámentálnǎ fpowiedz/ z wyliczánim grzechow. Bo nie (*marg*) **Spowiedz przed**
kapłanem. (–)
35: mowi/ Iefli fię wyznamy być grzeftznymi: ále iefli fię będziemy
36: fpowiedác grzechow náfsych. Y nie mowi/ żebyfmy fię fámemu
37: Bogu fpowiedáli: ále zgołá mowi: Iefli fię będziemy fpowie=
38: dáć grzechow náfsych: rozumiey/ iedni drugim (iáko wyráznie
39: dokłáda Iákub ś.) grzeftzǎcy tym ktorzy moc grzechow odpufzczǎ=

nia má=

strona: 818

Rozd: 2. Ianá S.

818.

- 1: nia máią. Przetoż gdy fię kto grzechow fwych fpowiáda kápła=
2: nowi/ tedy Bog wierny y fpřáwiedliwy/ według vřtáwy y obie=
3: tnice fwey/ odpufzcza grzechy jego.

rozdział: 2

4: ROZDZIAŁ II.

- 5: 1 Iefus Chriftus przycyńcǎ nář v Oycá: 2 Y vbłágánie zá
6: grzechy wřzego ťwiátá. 3 Záchowánim Páńřkiego przykazánia

- 7: pokázuie fię prawdziwa znáiomóść y miłóść Boża. 7 Ktore ieft
8: ftáre y nowe przykazánie. 9 Kto ieft w swiátłóści/ á kto w cie=
9: mności. 12 Pińze rozmáitym ftanom/ ftárym y młodym. 15 Od=
10: wodząc ich od miłóści swiátá/ 18 Y od hæretykow/ ktore Anty=
11: chriftámi zowie. 24 Y nápomina/ áby raz przyiętą wiárę ftáte=
12: cznie trzymáli. 27 Náśláduiác powodu Duchá swiętego.

werset: 1

- 13: **S**ynaczkowie moi/ toć wam pińżę/ ábyście nie
14: grzeźyli. Lecz iefliby kto zgrzeźył/ rzeczniká
15: mamy v Oycá/ Iefufá Chriftuá íspráwiedli=
16: wego:

werset: 2 á on ieft wblágánim zá grzechy náfze: á nie

- 17: tylko zá náfze/ ále y zá wźego swiátá.

werset: 3 A przez to

- 18: wiemy iżefmy go poználi/ iefli przykazánia iego zá=
19: chowywamy.

werset: 4 Kto mowi że " go poznał'/ á przyka=(*marg*) " **Kto mowi, poznałem**

goG.Bogá.N. L. (-)

- 20: zánia iego nie chowa; kłamcá ieft/ á prawdy w nim
21: nie máłz.

werset: 5 Lecz kto záchowywa słowo iego; prawdzi=
22: wie fię w tym miłóść Boża wykonałá/ przez to wie=
23: my iż w nim ieftefmy.

werset: 6 Kto mowi iż w nim miefzka;

- 24: powinien " iáko on chodził/ y sam tákże chodzić.

(*marg*) " **íspráwować fię, ták iáko fię on íspráwował. (-)** (*marg*) **Záczá: 71. (-)**

werset: 7

- 25: " Namileyfzy'/ nie pińżęc wam rofkazánia nowe=(*marg*) " **Bráćia.G. (-)**
26: go/ ále rofkazánie ftáre ktoreście mieli od poczatku.

27: Stare rofkazanie iest **ono** słowo ktoreście słyszeli *.

(*marg*) * **od początku.G.** (-)

werset: 8

28: Zafię rofkazanie nowe pifzę wam/ co prawda iest

29: y' w nim/ y w was: iż cięmnosc przeminęła/ á pra=(*marg*) **K. G. S.** (-)

30: wdziwa swiatłosc iuz świeci.

werset: 9 Kto mowi iż iest w

31: swiatłosci/ á brata swoiego nienawidzi; aż dotąd

32: iest w cięmnosci.

werset: 10 Kto miłwie brata swego/ w

33: swiatłosci mieszka/ á zgorzenia w nim nie máz.

werset: 11

34: Lecz kto nienawidzi brata swego; w cięmnosci

Llll 2

iest/ y

strona: 819

819.

Listu pierwszego Rozd: 2.

1: iest/ y w cięmnosci chodzi/ á niewie gdzie idzie/ iż

2: cięmnosc zaślepiła oczy iego.

werset: 12 Pifzę wam synacz=

3: kowie/ iż wam bywają odpuszczone grzechy dla imie=

4: nią iego.

werset: 13 Pifzę wam oycowie/ żeście poznali tego

5: ktory iest od początku. Pifzę wam młodzieniazko=

6: wie/ iżeście zwyciężyli **onego** zlofniká.

werset: 14 " Pifzę' wam(*marg*) " **Pifałem.1 L. G. N. S.** (-)

7: dziateczki/ iżeście poznali " oycá'. " Pifzę' wam mło=(*marg*) " **tego ktory iest od początku.N. L. G. S.**

8: " **Pifałem.3 L. G. S.** (-)

8: dzieńcy/ iżeście mocni/ á słowo Boze mieszka w was/

9: y zwyciężyliście **onego** złofniká.

werset: 15 Nie miłuyćiefz fwiá=

10: tá/ áni tego co ieft ná fwiećie. Iefli kto miłue fwiát/

11: nie máfz w nim oycowfkiey miłości.

werset: 16 ábowiem w=

12: fzytko co ieft ná świećie/ ieft požadliwość ciáńá/ y

13: požadliwość oczu/ y pychá " żywotá' - ktorá' nie ieft z(marg) " **ábo máiętności.G.**

: **G.** (-)

14: Oycá/ ále ieft z światá.

werset: 17 A świat " przemiia'/ y po=(marg) " **przemienie.N. L.** (-)

15: żadliwość iego. Lecz kto czyni wolą Bożą/ trwa

16: ná wieki.

(marg) **Záčz: 72.** (-)

werset: 18

17: Synaczkowie/ oftátecznać ieft godźiná: á iáko=

18: ście fłyfzeli iż Antychriśt idzie: * teraz wiele Anty=

* **y.G.**

19: chriśtow náftáło. fkaćd wiemy/ iż ieft oftátńia godźi=

20: ná.

werset: 19 Z nasći wyfzli: ále nie byli z nas. Bo gdyby z

21: nas byli/ wźdyćby z námi byli wytrwáli: ále **nas odbiegli**/

22: áby fię okazáli iż nie wfzyścy z nas fą.

werset: 20 Lecz wy

23: pomázanie maćie od świętego/ y wiećie wfzytko.

werset: 21

24: Nie pińałemći wam iáko nieznájącym prawdy/ ále

25: iáko ią znájącym: á iż káźde kłamśtwo nie ieft z pra=

26: wdy.

werset: 22 Ktoż ieft kłamcą/ iedno ten ktory przy iż Ie=

27: łus ń nie' ieft Chriftułem? Tenći ieft Antychrift kto=(*marg*) 5 L. (-)

28: ry przy Oycá y Syná.

werset: 23 Káždy co fię przy Syná/ y

29: Oycá nie ma. ń Kto wyznawa Syná; y Oycá ma'.

(*marg*) G. (-)

werset: 24

30: Wy **tedy** coście słyźzeli od początku/ **to** niechay w

31: was trwa. Ieřliby w was trwało coście słyźzeli od

32: początku; wy teź w Synie y Oycu trwać bęździecie.

werset: 25

33: A táć ieft obietnicá ktorą on nam obiecał/ żywot

34: **on** wieczny.

werset: 26 Tomći wam nápiřáł o tych ktorzy was

zwodzą.

strona: 820

Rozd: 2. Ianá S.

820.

1: zwodzą.

werset: 27 A pomázanie ktoreście wźięli od niego

2: ń niechay' w was trwa. A nie potrzebuiecie áby was(*marg*) G. (-)

3: kto wczyl: ále iáko **toź** pomázanie wczy was o wřzyt=

4: kim/ y ieft prawdziwe/ á nie ieft kłámřtwo. A iáko

5: náuczyło was; **táke tez** w nim trwayćie.

werset: 28 Y teraz

6: řynaczkowie trwayćie w nim: ábyřmy gdy fię okaźe/

7: wfánie mieli/ á nie byli záwřtydzeni od niego w przy=

8: řzćie iego.

werset: 29 Ieřli wiećie iź řpráwiedliwy ieft: wiedz=

9: ćieř iź y káždy czyniący řpráwiedliwořć/ z niego fię

10: národźił.

11: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 12: **Rzeczniká mamy.**) Ná to mieyfce Auguſtyn S. ták piſze; Ale
- 13: tu kto rzecze: To fię tedy ſwięci nie modlą zá námi? To fię Bi=
- 14: ſkupi y Pálterze zá ludzmi nie przyczyniáią? Y owſzem wſzytkie
- 15: członki/ mowi/ iedne zá drugie fię modlą: Ale głowá zá wſzytki=
- 16: mi fię przyczynia. Y ná drugim mieyfcu: Pan náſz Ieſus Chri=
- 17: ſtus iefzcze fię przyczynia zá námi: Wſzyſcy męczennicy ktorzy łą (*marg*) **Rzecznik, nie ſam Pan Chriſtus.** (-)
- 18: z nim/ przyczyniáią fię zá námi: y ták długo będzie trwało ich przy=
- 19: czynianie/ poki trwać będzie náſze wzdychanie.
- 20: **Kłamcá ieſt.**)(*marg*) **Hæretycy kłamcy.** (-) Tacyć łą dziſieyfzy Ewángelikowie/ ktorzy mo=
- 21: wią/ iż Bogá znáią przez wiarę: lecz przykazania iego/ áni cho=
- 22: wáią/ áni chować mogą: powiádaiąc że ieſt ku záchowaniu
- 23: niepodobne.
- 24: **Iż Antychriſt idzie.**) Antychriſt on przednieyfzy á główny/
- 25: przeciwnik Páná Chriſtuſow (ktery ták ieſt głowá wſzytkich nie=
- 26: wiernych ludzi/ iáko Pan Chriſtus ieſt głowá wſzytkich wiernych
- 27: y pobożnych) będzie iedná pewna oſobá/ ktora przyidzie tudzieſz
- 28: przed dniem ſádnym: o ktorey piſze Dániel 8. y 11. Páweł 2. **ad**
- 29: **Theſſal** : 2. y Ian S. y tu/ y w Obiáwieniu 13. Ktorego wſzyſcy
- 30: hæretycy á zwłáſzczá kácermiſtrzowie/ łą członkámi y gońcámi.
- 31: Y przetoż ie teſz Ian S. Antychriſtámi zowie/ tymi ſłowu: Teraz
- 32: wiele Antychriſtow wyſzło ná ſwiát. Y znák pewny/ po ktorým
- 33: ie poznáwác mamy/ opiſuie. Iż/ práwi/ wyſzli z nas y niewytrwá=
- 34: li z námi. Skąd Cyprian S. ták piſze. Wſzytkie/ ktorzy iedno (*marg*) **Antychriſt ieden przednieyfſy, ále drobnych wiele.** (-)
- 35: wyſzli z koſciółá/ y ktorzy walczą przeciw koſciółowi/ Ian S. ná=
- 36: zwał Antychriſtámi. Y Auguſtyn ſ. Wſzyſcy záifte (mowi) kto=
- 37: rzy wychodzą z koſciółá/ y odcinaią fię od iednoſci iego/ łą Anty=

38: chriřtami/ o tym nikt nie wtupi. Bo ie tk opifał Ian S. Kto=

Lllll 3

rzykol=

strona: 821

821.

Liftu pierwszego Rozd: 3.

- 1: rzykolwiek tedy nie trwáią z námi w kořciele Ktholickim/ le z
2: nas wychodzą/ ifna rzecz ieft iż f Antychriřtami. Ptrzymyż te=
3: dy ieftli oni z nas czyli my z nich wyfzli. Ale nie day Boże/ by my
4: z nich/ y owfzem oni z nas. Dotąd Auguřtyn S.

rozdział: 3

5: ROZDZIAŁ III.

- 6: 1 O miłoc Bożey przeciwko nam. 3 Y iáko máią być roze=
7: znni ktorzy z Bogá f/  ktorzy ze dyabl. 10. O miłoc y nie=
8: nawiřci bráciey. 21 Kto z dobrym řumnieniem/ y z wir w Chri=
9: řtuf/ czego od Bogá proři; ten wfzytko otrzyma.

werset: 1

- 10: **P**atrzce ik miłoc dał nam Ociec/ byřmy
11: názwáni byli řynmi Bożymi  y byli **imi'**.(marg) G. (-)
12: Dla tegoć řwit nie zna nas: iż onego nie
13: zna.

werset: 2 Namileyřzy/ teraz řynmi Bożymi ieftelmy:

- 14:  ieřcze řię nie okazało czym bęđziemy. **Lecz** Wiemy iż
15: gdy řię okaże/ podobni mu bęđziemy: iż go vyrzemy
16: iáko ieft.

werset: 3 A wfzelki ktory ma tę náđzieię w nim/

- 17: pořwica řię/ iáko y on řwięty ieft.

werset: 4 Kđdy co

- 18: grzech czyni/ czyni teź nieprwořc:  grzech ieftci
19: nieprwořc.

werset: 5 A wiecie iż řię on okazał by grzechy

20: nález zglądził: á grzechu w nim nie málz.

werset: 6 Wízelki

21: ktory w nim miefzka/ nie grzelzy: á ktokolwiek grze=

22: fzy; nie widział go/ áni go poznał.

werset: 7 Synaczkowie/

23: niechay was żaden nie zwodzi. Kto czyni fprawie=

24: dliwość/ fprawiedliwy ieft: iáko u on ieft fprawiedli=

25: wy.

werset: 8 Kto czyni grzech; ze dyablá ieft: gdyż od

26: początku dyabeł grzelzy. Ná toć fię okazał Syn Bo=

27: ży: áby zepfował dziełá dyabelfkie.

werset: 9 Wízelki co fię

28: národził z Bogá/ grzechu nie czyni: iż náśienie iego

29: w nim trwa: y nie może grzelzyć/ iż z Bogá náro=

30: dzony ieft.

(marg) **Záčz: 73.** (-)

werset: 10

31: Po tym poznać fynty Boże/ y fynty dyabelfkie.

32: Wízelki ktory " nie ieft fprawiedliwy' nie ieft z Bogá/(marg) " **nie czyni fprawiedliwości.K. G. S.** (-)

33: y ktory nie miłuię brátá fwego.

werset: 11 Abowiem to ieft

34: pofélftwo ktoresćie ftyfzeli od początku/ " ábyście' ie=(marg) " **ábyfmy.K. G.** (-)

dni dru=

strona: 822

Rozd: 3. Ianá S.

822.

1: dni drugich miłowáli.

werset: 12 Nie iáko Kaim/ ktory był

2: z **onego** złośniká/ y zábił brátá fwego. á przeczże go zá=

3: bił? Iż vczynki iego złe były: á brátá ie⁸⁰ fprawiedliwe.

(*marg*) **Lekcja ná wtorą Niedzielę po Świątkách.** (-)

werset: 13

4: Nie dżiwuyćie fię bráćia */ iefli was świat nie(*marg*) * **moi.G.** (-)

5: nawidźi.

werset: 14 | My wiemy iżefmy przeniešieni z śmier=

6: ći do żywotá/ iż miłuiemy bráćią. Kto nie miłuię *: (*marg*) * **brátá.G.** (-)

7: trwa w śmierći.

werset: 15 | Káždy co nie nawidźi brátá

8: fwego; mężoboycá iefł. A wiećie iż wfzelki męžo=

9: boycá nie ma żywotá wiecznego w łobie trwáiące=

10: go.

werset: 16 | W tymefmy poználi miłość Bożá/ iż on dułzę

11: fwą zá nas położył: y myfmy powinni kłásć dułze zá

12: bráćią.

werset: 17 | Ktoby miał żywność światá */ á wi= (*marg*) * **tegoN. L.** (-)

13: dżiałby brátá fwego potrzebuiącego/ á závárlby

14: wnętrzości fwe przed nim/ iákoż w nim przebywa

15: miłość Boża?

werset: 18 | Synaczkowie moi/ nie miłuymy

16: fłowem áni ięzykiem; ále vczynkiem y prawdą. *

werset: 19

17: * Po tym znamy iż z prawdy iefłefmy: y przed (*marg*) * **A. G.** (-)

18: nim " wfpokoimy' fercá náłze.

(*marg*) " **námowiemy. wł.** (-)

werset: 20 | Bo iefli nas winuie

19: ferce náłze/ więtlzyć iefł Bog niż ferce náłze/ y wie

20: wfzytko.

(*marg*) **Záčz: 74.** (-)

werset: 21

21: Namileyfzy/ iefli nas ferce náfze nie winuie/ v=

22: fánie mamy ku Bogu:

werset: 22 y oczkolwiekbyfmy prosi=

23: li/ weźmiemy od niego: iż przykazánia iego chowa=

24: my/ y to co fię mu podoba czynimy.

werset: 23 A toć iefł

25: przykazánie iego/ Abyfmy wierzyli w imię Syná ie=

26: go Iefufá Chriftufá: y miłowáli ieden drugiego/

27: iáko nam rofkazał.

werset: 24 A ktoć chowa przykazánia

28: iego; w nim mieszka/ á on w nim. A iż mieszka w nas

29: poznawamy/ z Duchá ktorego nam dał.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Poświęca fię.**) Stąd fię vczymy/ iż człowiek może poświęcić

32: íam siebie/ dobrą wolą fwoię/ ípoł robiąc z íáfką Bożą. Co Au=

33: gułtyn S. ízerzey dekláruie písząc ná to mieyfce. (marg) **Człowiek poświęca íam siebie.**

(-)

34: **Kto czyni ípráwiedliwość.**)(marg) **Spráwiedliwość vczynkowa.** (-)

35: Częfto ían y íákub S. przypomi=

na/ iż

strona: 823

823.

Líftu pierwżego Rozd: 4.

1: na/ iż práwa ípráwiedliwość człowieká zależy w dobrze czynieniu/

2: y w vczynkách ípráwiedliwości/ á nie w íámym wierzeniu: á iż

3: człowiek z vczynkow dobrych bywa vípráwiedliwiony: y pilnie

4: nápomina ábyfmy fię ítrzegli/ żebyfmy w tym ártykule nie byli od

5: hæretykow oízukáni.

- 6: **Weźmiemy od niego.)** (*marg*) **Nie fámowiernicy, ále dobrze czyniący, v Páná Bogá wfsytko otrzymáią.** (-) Niech fię tu záuftydzą fektarze/ ktorzy
- 7: mowią/ iż wfsytko otrzymawamy y bierzemy od Bogá przez fámę
- 8: wiárę. Gdyż oto Apoftoł/ wfsytko cokolwiek bierzemy od Bo=
- 9: gá/ przypifuie záchowánium przykazánia iego/ ktore oni powiedáią
- 10: być ku záchowánium niepodobne.

rozdział: 4

11: ROZDZIAŁ IIII.

- 12: 1 Ktorzy duchowie z Bogá fą/ á ktorzy nie. 9 Gdyż nas Bog
- 13: vprzedził fwą miłością/ dawfzy zá nas Syná fwego. 11 Powin=
- 14: niśmy y my Bogá y blizniego miłowác. 18 A dofkonála miłość
- 15: precz wyrzuca boiaźń.

werset: 1

- 16: **N** Amileyfzy/ nie káżdemu duchowi wierzcíe:
- 17: ále doświadczaycíte duchow iefli z Bogá fą:
- 18: gdyż wiele fałfzywych prorokow wyfzło ná
- 19: świat.

werset: 2 Po tym znác Duchá Bożego. Káždy duch

- 20: ktory wznawa iż Iefus Chriftus przyfzedł w cíele/
- 21: z Bogá ieft:

werset: 3 A káždy duch ktory " rozwięzue' Ie=(*marg*) " **nie wznawa G. S. (-)**

- 22: íulá; z Bogá nie ieft/ á ten ieft " Antychryft' o kto=(*marg*) " **Antychriftow.G. S. (-)**
- 23: rymeścíte fłyfzeli iż idzie/ y teraz **ci** iuż ieft ná świecie.

werset: 4

- 24: Synaczkowie/ wy z Bogá iefteścíte/ y zwyciężyli=
- 25: ścíte " go' gdyż wíętfzy ieft ten co w was ieft/ niż ten(*marg*) " **ie.4 L. G. S. (-)**
- 26: co ná świecie.

werset: 5 Onić fą z światá: dla tego wedle

- 27: światá mowią/ á świat ich fłucha.

werset: 6] My z Bogá

28: iestefmy. Kto zna Bogá; słucha nas. Kto nie iest

29: z Bogá; nie słucha nas. Itąd znamy ducha prawdy/

30: y ducha błędu.

werset: 7] Namileyfzy/ miłuyemy iedni dru=

31: gie: gdyż miłość iest z Bogá. Y każdy co miłuię/ z

32: Bogá iest vrodzony/ y zna Bogá.

werset: 8] Kto nie miłuię/

33: nie zna Bogá: (*marg*) **Lekcyja w pierwfzą Niedz: po Swiątkách.** (-)

34: Gdyż Bog iest miłość.

werset: 9] W tym fię okazała mi=

35: łość Boża w nas; iż Syná fwego iednorodnego po=

śłał Bog

strona: 824

Rozd: 4. Ianá S.

824.

1: śłał Bog ná świat/ ábyfmy żyli prze zeń.

werset: 10] W tymći

2: iest miłość: nie iżbyfmy my vmiłowáli Bogá; ále iż

3: on * vmiłował nas/ y pośłał Syná fwego vbłagánim (*marg*) * **pierwfsy.N. L. G.** (-)

4: zá grzechy náfze.

werset: 11] Namileyfzy/ iefli nas Bog ták

5: vmiłował: y myfmy powinni iedni drugie miłować.

werset: 12]

6: Bogá żaden nigdy nie widział. Iefli miłuiemy

7: iedni drugie; Bog w nas mieszka/ á miłość iego do=

8: fkonáła iest w nas.

werset: 13] Przez to poznawamy iż w nim

9: mieszka/ á on w nas: iż z Duchá fwego dał nam.

werset: 14]

10: A myśmy widzieli/ y świadczymy iż Oćiec posłał

11: Syná `fwego' Zbáwicielem świata.(*marg*) **1 L. G.** (-)

werset: 15] Ktobykolwiek

12: wyznał iż Iefus iest Syn Boży: Bog w nim mie=

13: łzka/ á on w Bogu.

werset: 16] Y myśmy poználi/ y vwierzyli

14: " miłości' którą Bog ma ku nam. Bogóci iest miłość:(*marg*) " **miłość.G.** (-)

15: á kto miezka w miłości; w Bogu miezka/ á Bog w

16: nim *.

(*marg*) * **miefska.G.** (-)

werset: 17] W ty^m wykonána iest miłość * z námi/ ábyśmy(*marg*) * **Bozá.N. L.** (-)

17: vfność mieli w dzień fądny: iż iáki on iest; y my ie=

18: łtelmy ná tym świećie.

werset: 18] W miłości nie máz boiá=

19: źni: ále miłość dołkonála precz wyrzuca boiaźń: gdyż

20: boiaźń ma vtrapienie. á kto fię boi; nie iest dołko=

21: náły w miłości.

werset: 19] My tedy " miłuyemy Bogá'; iż " Bog'(*marg*) " **miłuiemy go.G.**

: " **on.G.** (-)

22: nas pierwey vmiłował.

(*marg*) **Záčzá: 75.** (-)

werset: 20]

23: Iefliby kto rzekł/ iż miłuię Bogá: á brátáby

24: fwego nienawidział; kłamcą iest. Abowiem kto nie

25: miłuię brátá fwego ktorego " widzi': Bogá ktorego(*marg*) " **widział.4 L. K. G.** (-)

26: nie " widzi' iáko może miłowác?

werset: 21] A rołkazanie to

27: mamy " od Bogá': áby ten co Bogá miłuię/ miłował (*marg*) " **od niego.5 L. G. S.** (-)

28: też brátá fwego. *

29: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

30: **Nie káždemu duchowi wierźcie.)** To iest nie káždey náuki przy=

31: muyćie od tych/ ktorzy powiádaią że máią Duchá Bożego. Abo=(*marg*) **Duchowi nie káždemu wierźć. (-)**

32: wiem wiele hæretykow/ fałszywych prorokow/ wynidzie z kościo=

33: łą; ktorzy łobie przywłázczać będą Duchá Bożego/ będąc du=

34: chem zawrotu y kłámstwa nátnchnieni. Iący byli oni/ 3. **Krol:** 33

35: 22. y w 2 **Kron:** 18. 5 y **Efai:** 19. 14. y 29.

Mmmmm

Ale do=

strona: 825

825.

Liftu pierwszego Rozd: 4.

1: **Ale doświadczyćie duchow.)** Acz to Apoštoł do wżytkiego ko=

2: ściołá piŕze: wżákże niechce tego/ áby wżyścy duchow probowác

3: mieli: ále tylko ci/ ktorzy to czynić mogą/ y ktorym to z wrzędu na=

4: leży: gdyż nie wżyścy máią dárú rozeznánia duchow. Bo iáko

5: gdy do Akádemiey poŕyłaią ártykuły iákie podeyrzáne áby ie exá=

6: minowano: tedy nie wżytkim ktorzy łą w Akádemiey należy ie

7: exáminowác: ále tylko Doktorom ná to wyłádzonym: Ták teź/ (*marg*) **Duchow probowánie komu należy. (-)**

8: gdy Apoštoł każe áby w kościele probowano duchow/ y exámino=

9: wano proroctwá y wykłády piŕmá: tedy niechce/ áby fię to dzia=

10: ło od ŕzewcow/ y kráwcow/ y od poŕpolitego człowieká: ále od

11: Biŕkupow/ ábo od tych ktore oni ná to wyłádzili.

12: **Káždy duch ktory wyznawa.)** To náprzećiw Ebionowi y Che=

13: ryntowi mowi/ ktorzy przeli wćielenia Páná Chriŕtuŕowego: kto=

14: re przeto Antychriŕtámi zowie/ iż Ieŕufá rozwięzowáli/ dzieląc łło=

15: wo od ciáłá/ y mowiąc; Iż Syn Boży nie słał fię prawdziwie

16: Synem człowieczym: ále iż tylko Bog w człowieku Ieŕuŕie/ iáko

17: w kościele mieŕzkał. Lecz kościoł Apoŕtołłki od Duchá S. náu=

18: czony wyznawa/ iż Pan Ieŕus Chriŕtus przyłedł w ćiele: To iest/

- 19: iż słowo Boże przyjęło prawdziwie ciało w jedność swej osoby:
20: y tak stawał się prawym człowiekiem/ do ludzi stąpiło/ y z lu-
21: dzmi obcowowało. (marg) **Wcielenie Syna Bożego.** (-)
22: **Stąd znamy Ducha prawdy.**) To znak powszechny y napewnie=
23: szy/ po którym prawdziwe duchy y proroki od fałszywych rozezná=
24: wac mamy: iż ci którzy są z Bogá/ słuchają Apóstołow y ich na=
25: miestnikow/ y są posłuzni prawym pasterzom/ którzy od Apósto=
26: łow sukcesyją mają: y poddają się we wszystkim Kátholickiemu
27: kościołowi. Ci lepák którzy z Bogá nie są/ nie słuchają Apósto=
28: łow/ ani miestnikow Apóstolskich/ ani kościoła wzytkiego: á=
29: le zdania y widzenia swego/ ábo kacermistrzow swoich náładują.(marg) **Ducha prawdy**
po czym mamy poznać. (-)

rozdział: 5

30: ROZDZIAŁ. V.

- 31: 1 O narodzonych z Bogá. 3 Y o prawdziwej k niemu miło=
32: ści. 4 Wiara zwycięża świat. 6 y 8 Trzej ná ziemi świadczą
33: być Chrystusá prawym człowiekiem. 7 A trzej ná niebie/ prá=
34: wym Synem Bożym. 10 W ktorego wierzący mają żywot wie=
35: czny. 16 O grzechu ná śmierć/ y nie ná śmierć.

werset: 1

- 36: **W**szelki co wierzy iż Iesus jest Chrystusem;
37: z Bogá się narodził. A wszelki co miłuje te=
38: go który vrodził; miłuje też tego który z

niego jest

strona: 826

Rozd: 5. Janá S.

826.

- 1: niego jest narodzony.

werset: 2 W tym znamy iż miłujemy

- 2: syny Boże: gdy Bogá miłujemy/ y przykazania jego

3: " czynimy'.

(*marg*) " **chowamy.G.** (-)(*marg*) **Lekcja w Przewodną Niedzielę.** (-)

werset: 3] Abowiem ták iest miłość Boża: ábyłmy

4: przykazania iego chowáli: á przykazania iego nie

5: łą ciężkie.

werset: 4]

6: Bo wżytko co lię národziło z Bogá; zwycięża

7: świat. á zwycięstwo to ktore zwycięża świat/ iest

8: wiará náłzá.

werset: 5]" Ktoż iest' co zwycięża świat/ iedno (*marg*) " **A ktoż iest.L. N. G.** (-)

9: ktory wierzy iż Iefus iest Synem Bożym?

werset: 6] Tenći

10: iest ktory przyzedł przez wodę y krew/ Iefus Chri=

11: łtus: nie w wodzie tylko; ále w wodzie y we krwi.

12: A duch iest ktory świadczy/ iż " Chrifus' iest prawdá.(*marg*) " **Duch.G. S.** (-)

werset: 7]

13: Abowiem trzy łą ktorzy świadczą ` ná niebie; O=(*marg*) **5 L S.** (-)

14: ćiec/ Słowo/ y Duch święty. á ci trzy " iedno' łą.

(*marg*) " **ku iednemufsG.** (-)

werset: 8] A

15: trzy łą ktorzy świadczą' ná ziemi; Duch/ wodá/ y

16: krew/ ` á ci trzy " iedno' łą.(*marg*) **15 L K G. N**

: " **ku iednemufsN G.** (-)

werset: 9] Iesli świadectwo lu=

17: dzkie przyimuiemy: wietfzec iest fwiadectwo Boże.

18: ponieważ to iest fwiadectwo Boże ` ktore wietfze iest'/(*marg*) **G.** (-)

19: " iż' świadczył o Synie łwym.(*marg*) " **ktorym.G.** (-)

werset: 10] Kto wierzy w Syna

20: Bożego; ma świadectwo ` Boże' łam w łobie. *(*marg*) **G.** (-)

21: Kto nie wierzy " Synowi"; kłamcą go " czyni': iż(marg) " **Bogu.G.**

: " **vczynił.G.** (-)

22: nie wwierzył świadectwu ktore Bog świadczył o

23: Synie swoim.

werset: 11] A toć ieft świadectwo/ iż żywot

24: wieczny dał nam Bog. A ten żywot ieft w Synie ie=

25: go.

werset: 12] Kto ma Syná *; ma żywot. kto nie ma Syná (marg) * **Boże^{go}. L. G. N.** (-)

26: Bożego/ żywotá nie ma.

werset: 13] " To wam piżę' *: ábyście(marg) " **Tom wam piżał7 L G S.**

: * **ktorzy wierzyće w imię Syná Bożego.G.** (-)

27: wiedzieli iż żywot wieczny maće " ktorzy wierzyće'(marg) " **á iżbyście wierzyliG.** (-)

28: w imię Syná Bożego.

werset: 14] A toć ieft vfánie ktore ma=

29: my " do niego': Iż " oczkolwiekbyfmy' prośili wedle(marg) " **do Bogá.N. L.**

: " **ieflibyfmy o co.G.** (-)

30: woley iego; flucha nas.

werset: 15] A * wiemy iż nas flucha/ (marg) * **iefli.G** (-)

31: czegobyfmykolwiek żądáli: wiemy **tez** iż mamy pro=

32: śby " ktorych od niego prośimy'.

(marg) " **ktorzychfmy od niego prośili.1 L. G. S.** (-)

werset: 16] " Kto wie' że brát(marg) " **Iefliby kto widziałG.** (-)

33: iego grzeży grzechem nie " do śmierci/ " niechay pro=(marg) " **ná śmierć.**

: " **będzie prośił y da mu żywot, grzeżącym6 L. G. S.** (-)

34: śi/ y będzie mu dan żywot/ grzeżącemu' **mowie** nie do

Mmmmm 2

śmierci.

strona: 827

827.

Liftu pierwszego Rozd: 5.

1: śmierci. Ieftci grzech do śmierci: zá tym nie mowie

2: áby kto prosił.

werset: 17 Wfzelka niepráwość iefłci grzech: á

3: iefł grzech * do śmierci.(*marg*) * **nie.G. S.** (-)

werset: 18 Wiemy/ iż wfzelki náro=

4: dzony z Bogá/ nie grzeszy: " ále vrodzenie Boże zá=

5: chowuie go': á on złošnik nie dotyka fię go.(*marg*) " **ále który fię národził z Bogá, záchowywa fámeo siebie.G.** (-)

werset: 19 Wiemy

6: iż z Bogá iefłefmy: á świat wfzytek " ná złošniku' zá=(*marg*) " **ábo we złym.** (-)

7: siadł.

werset: 20 Lecz wiemy iż Syn Boży przyšzedł/ y dał

8: nam zmyšł/ ábyfmy poználi prawdziwego Bogá; " á

9: **izbyfmy** byli w prawdziwym Synie iego'. Ten*ci* iefł(*marg*) " **á iefłefmy w prawdziwym, w Synie iego Iefušie Christušie.G.** (-)

10: prawdziwy Bog y żywot wieczny. Synaczkowie

11: Ítrzeźcie fię bálwanow. Amen.

12: NAVKI Y PRZESTROGI.

13: **A przykazania iego nie fá cięškie.)** Což tu rzeká fęktarze dzi

14: šieyfzy/ ktorzy przykazanie Páńskie powiádaią nie tylko być cię=

15: šzkie/ ále ku wypełnieniu zgołá niepodobne? Czyli nas Pan Bog

16: cišnie y przymuſza do niepodobnych rzeczy? Czyli nie wierzą Pá=

17: nu Christufowi mowiácemu: Iž iármzmo iego łodkie iefł y brze=

18: mię iego lekkie? Bo iákož ma być cięšzkie/ gdyž iefł przykazanie

19: miłości? Ktore ácz fię zda cięšzkie temu który nie miłuie: ále temu

20: kto miłuie/ cięšzkie być nie moze.(*marg*) **Przykazanie Pánskie nie iefł cięškie.** (-)

21: **Trzey fá ktorzy šwiádczą.)** (*marg*) **Troycá S.** (-) Nowokrzęćncy ten cały wieršz w

22: wąpliwość przywodzą/ powiádaiąc iż go w ftárych księgách

23: Græckich nie było: przeto/ iż go niektorzy ftárzy piárze nie wfpo=

24: minaią. Aleć v nas waźniejszye iefł šwiádectwo košciołá powfze=

- 25: chnego/ który te słowia iawnie przy ołtarzu czyta w niedzielę Prze=
26: wodną. Toż mieyfce Cyprian S. przywodzi/ **lib: de vnit: Eccl.**
27: **Athanasus lib: 1. ad Theophil.** y także w dyfputacyey z Ariufzem
28: ná Koncylium Niceńfkim. **Higinus epist: 1. Ian II.** Papież **in e=**
29: **pist: ad Valerium.** Hieronym S. **in prolog: epist: Canonicarum.**
30: **Idacius in lib: aduerfus Varimund. Eugenius Carthaginem: apud Vi=**
31: **ctorem lib: 2. de perfecut: Vandal. Fulgentius cont: obiectiones**
32: **Arianorum.** Mamy tedy to wyraźne słowo Boże/ przeciw Ari=
33: anom y Sámofátenom/ o rozdzielności trzech ośob ábo perfon
34: Bozkich/ y o iedności Boftwá ich y náтуры: iż Oćiec/ Syn/ y
35: Duch S. fą trzy ośoby/ á przeciw ieden Bog.
36: **Ieftći grzech do śmierći.**) Grzech ná śmierć ábo do śmierći (we=
37: dług Auguftyńá y Grzegorzá ś.) nie ieftći ladá grzech śmiertelny. (*marg*) **Grzech ná**
świát który. (-)

Bo ináczey

strona: 828

Rozd: 5. Ianá S.

828.

- 1: Bo ináczey/ nie godziłoby fię modlić zá tymi ktorzy śmiertelnie
2: grzeŝą: co ieft profto przeciw przykazaniu Páńfkiemu: Modlćie
3: fię zá tymi ktorzy was prześláduią y potwarzáią: ále ieft grzech
4: śmiertelny/ w ktorým człowiek trwa áż do śmierći. A poniewaź
5: wiedzieć nie możemy/ kto grzeŝył ábo nie grzeŝył áż do śmierći/
6: áż po iego śmierći: tedyć tu Apoŝtoł każe fię modlić zá tymi wfy=
7: tkimi/ ktorzy w práwey Kátholickiey wierze/ z pokutą zefzli z tego
8: świátá: poniewaź w grzechách nie trwáli áż do śmierći/ ále zá
9: nie żáłowáli y ŝpowiádáli fię ich. A zá tymi záfię modlić fię nie
10: każe/ ktorzy ábo w kácerŝtwie/ ábo w grzechu śmiertelnym bez po=
11: kuty zmárli. (*marg*) **Modlić fię zá vmárle Ian S. każe. (-)**
12: **Tenći ieft prawdziwy Bog, y żywot wieczny.**) Y to ieft bárzo iá=
13: ŝne mieyfce przeciw Sámofáteńfkim Nowokrzceńcom/ o práwym

14: Bołtwie Syná Bożego. Bo lię te słowá koniecznie/ nie o Oy= (marg) **Chriftus prawdziwy Bog, y żywot wieczny.** (-)

15: cu/ ále o Synu rozumieć mułzą: o którym tudzież przedtym mo=

16: wił: Abyłmy byli w prawdziwym Synie iego Iefušie Chriftu=

17: sie/ iáko w Græckim texćie wyraźnie dołożono. Ten tedy Syn

18: Boży Iefus Chriftus/ iełt prawdziwy Bog y żywot wieczny. A

19: przecię Budny z Czechowicem te słowá ciągną ná Oycá á nie ná

20: Syná. Boby/ mowię/ byli dwá Bogowie prawdziwi. Czym dá=(marg) **Wykręt Nowokrzczenski.** (-)

21: ią znác/ że Chriftuía máią zá fałfywe^{go} á nie zá prawdziwego Bo=

22: gá. Lecz Kátholicy práwowierni/ chocia wierzą y wyznawáią

23: (według tego y innego píímá) iż Chriftus iełt Bogiem praw=

24: dziwym: iednák przecię nie máią dwu/ áni trzech Bogow praw=

25: dziwych. Bo nie czynią Chriftuía/ inłzym ábo drugim Bogiem/

26: od Bołtwá Oycowłkiego różnym/ ále tymże Bogiem prawdzi=

27: wym/ którym iełt y Oćiec. Iáko w fłkádzie Athánázyufzowym

28: wyznawamy: iż Bog iełt Oćiec/ Bog Syn/ y Bog Duch

29: święty. A przecię nie trzy Bogowie/ ále

30: ieden iełt Bog.

Mmmmm 3

Liłt Iána

ksiega: 2.loann

strona: 829

829.

Liłt wtory

1: **LIST IANA S.**

2: **APOSTOLA**

3: **WTORY.**

4: 1 Elektę y łyny iey w miłości y w wierze vtwardza. 7 Aby

5: od hæretykow nie byli zwiedzieni 10 Ktorych y pozdráwiác nie

6: każe. 12 Ołtátek záchowuiąc ná fwe przyłźcie do nich. (marg) **Záczá: 76.** (-)

werset: 1

7: **S**TárŹy/ " Wybráney' pániey/ y(*marg*) " **ábo Elekćie.** (-)

8: dźiatkam iey/ ktore ia miłuię w praw=

9: dźie/ á nie ia tylko/ ále y wźyścy ktorzy

10: poználi prawdę:

werset: 2 dla prawdy ktora

11: trwa w nas/ y z námi będzie ná wieki.

werset: 3 Niech bę=

12: dzie z wámi łáfká/ miłóśierdzie/ pokoy od Bogá Oy=

13: cá/ y od Chriřtuřá Ieřuřá Syná Oycowego w praw=

14: dzie y w miłóści.

werset: 4 Wwefeliłem się bárzo/ iżem ná=

15: laźł z dźiatek twych chodzące w prawdzie/ iákořmy

16: rořkazanie wźięli od Oycá.

werset: 5 A teraz prořę cię pá=

17: ni/ nie iáko przykazanie nowe piřzácći/ ále ktoreřmy

18: mieli od pocźátku/ ábyřmy iedni drugie miłowáli.

werset: 6

19: A táć iest miłóść/ ábyřmy chodźili według przy=

20: kazánia iego. Abowiem to iest przykazanie; iáko=

21: ście Źyřzeli od pocźátku/ ábyřcie w nim chodźili.

werset: 7

22: Gdyź wiele zwodźicielow wyřzłó ná świát/ ktorzy

23: nie wyznawáią iż Ieřus Chriřtus przyřzedł " w ciáło':(*marg*) " **w ćiele.G.** (-)

24: ten **káždy** iest zwodźicielem y Antychriřtem.

werset: 8 Pátrz=

25: ćie łámych śiebie/ " źebyřcie' nie łtráćili cořcie wyro=(*marg*) " **źebyřmy.G.cořmy.** (-)

26: bili: ále źebyřcie zupełná odpłátę wźięli.

werset: 9 Wźelki

27: ktory odstępuię/ á nie trwa w náuce Chrístułowey;

28: Bogá nie ma. Kto trwa w náuce/ ten y Oycá/ y Sy=

29: ná ma.

werset: 10 Ięfli kto przychodzi do was/ á tey náuki

30: nie przynosi; nie przyjmuyćie go do domu/ áni go

pozdrawiay=

strona: 830

Ianá S.

830.

1: pozdrawiayćie.

werset: 11 Abowiem kto go pozdrawia; vcze=

2: łtnikiem ięłt vczynkow ięgo złościwych. *

(marg) * **Otomći wam przedtym powiedział, ábyście w dzien Pánski nie byli pohánbieni.** **N. L. (-)**

werset: 12 Máiąc

3: wam wiele piłáć; niechćiałęm przez pápier y inkauft:

4: ábowiem łpodźiewam łię przybyć do was/ y mowić **z wámi**

5: wftnie: áby wefele wálze było zupełne.

werset: 13 Po=

6: zdrawiáią ćię dźiatki łiołtry twoiey " Wybráney. **Amen.***(marg)* " **ábo Elekty.** **G. (-)**

7: NAVKI Y PRZESTROGI.

8: **Iákościę słýseli od pocztáku.**) Táč ięłt regulá práwego Chrze=

9: łćijániná ábo Kátholiká/ trzymáć pilnie trádicie/ náuki y wftáwy

10: Apołtolłkie: y trwáć łtátecznie w tey wierze y w tey religiey/*(marg)* **Znáł práwego Chrzełćiániná.** **(-)**

11: ktorámfmy wzięli od pocztáku/ to ięłt/ ktora od Apołtołow/ przez

12: łuccęłfýą Bískupow y káplánow/ áż do nas przyłżłá. Przetoż y

13: Hieronym S. y inni Doktorowie/ w tym łámym kołćiele trwáć

14: kázá/ ktory bęđáć od Apołtołow fundowány/ trwa áż do tego

15: czáfu. Iáki ięłt bez żadnego wátpienia kołćioł S. Rzymłki.

16: **Ani go pozdrawiajcie.**) Hæretyki ktorzy náuki Káthilickiey od
17: Apoštołow podány/ y po wŕzytkim Chrześcijánŕtwie przyętey y
18: záchowány nie przynolżą/ zá wykłete mieć/ y żadney z nimi ſpołe=
19: czności nie mieć/ rofkázuie. Iáko czynił ſamże Ian S. ktorzy ſię z
20: Cheryntem hæretykiem w iedney łázni myć niechciał; boiác ſię
21: áby go z nim nie przywáliłá. Toż czynili y infzy vczniowie Apo=
22: ſtolicy/ ſtrzegác ſię y ſámey rozmowy z hæretykámí. A ieſli ták
23: pilnie zákázuią Apoštołowie/ nie tylko mowić z hæretykámí/ ále y
24: pozdráwiác ich: Coż cí ná to rzeką/ ktorzy im ſprzyiáią/ ktorzy ie
25: forytuią/ ktorzy ná ich kazániach y ceremoniách bywáią/ kſięgi
26: ich czytáią/ y małżeńŕtwem ſię z nimi złączáią? (*marg*) **Z hæretyki nie mamy ſpołku mieć.** (–)

27: **Máiąc wam wiele piſáć.**) Y ſtąd mamy/ że Ian Apoštoł S.
28: wiele rzeczy vczył/ y podał vczniom ſwoim/ á przez nie wŕzytkiemu
29: koſciółowi/ ktore iednák nie ſá nápiſáne.(*marg*) **Trádicie.** (–)

Liſt Ianá

ksiega: 3.ioann

strona: 831

831.

Liſt 3. Ianá S.

1: **LIST IANA S.**

2: **APOSTOLA**

3: **TRZECI.**

4: 1 Chwali Gáiuſá/ że w prawdzie chodzi. 5 A iż goſcie wdzię=
5: cznie przyimuie. 9 Przydáiąc nieco o Dyotrepowych potwa=
6: rzách y nieľudzkoſci. 12 A Demetryoſzowi dáiąc dobre ſwiádec=
7: two. 13 Y obiecuie iż go w rychle náwiedzi. (*marg*) **Zácz: 77.** (–)

werset: 1

8: **S** Tárſzy/ Gáiowi namilŕzemu/
9: ktorego ia miłuię w prawdzie.

werset: 2] Na=

10: miłszy/ " profzę **Páná Bogá** ábyć fię ná w=(*marg*) " **žadam.G.** (-)

11: łzytkim dobrze powodziło/ y ábyś zdrow

12: był/ iáko fię dobrze powodzi dułzy twoiey.

werset: 3] * Wiel=(*marg*) * **Abowiem.G.** (-)

13: cem fię vrádował gdy przyłzli bráčia/ y dáli świádec=

14: two prawdzie twoiey/ iáko ty w prawdzie chodźifz.

werset: 4]

15: " Więtfzey nád tę poćiechy' nie mam; iedno gdy fły=(*marg*) " **więtfsego nád to wefela.K. G.** (-)

16: łzę iż dźiatki moje chodzą w prawdzie.

werset: 5] Namilszy/

17: wiernie czynifz cokolwiek dźiałáfz dla bráciey/ " á to'(*marg*) " **y.G.** (-)

18: dla gości.

werset: 6] * Swiádczyli o miłości twey przed ko=(*marg*) * **ktorzy.G.** (-)

19: ściółem: ktore odprowádziwfzy przyłtoynie wedle

20: Bogá/ dobrze vczynifz.

werset: 7] Abowiem dla imieniá iego

21: wyłzli/ nic nie biorąc od Pogánow.

werset: 8] My tedy táko=

22: we powinniłmy przyimowác: ábyłmy byli pomocni=

23: kámi " prawdy'.

(*marg*) " **prawdzie.G.** (-)

werset: 9] " Piłáłbym był fnać kościołowi'; (*marg*) " **Piłáłem kościołowi.G.** (-)

24: ále Diotrepes/ ktory miedzy nimi chce być przedniey=

25: łzym/ nie przyimuie nas.

werset: 10] Przeto iefli przyidę/ przy=

26: pomnię vczynki iego ktore czyni: fłowy złościwymi

27: łzrzebiecąc ná nas: " á iákoby ná tym dofyc nie miał'/ (marg) " **á nie máiac ná tym dofyc.G.** (-)

28: áni łam przyimuie bráćiey; y tym " co przyimuia' / zá=(marg) " **coby przyiac chćieli.G.**
(-)

29: brania/ y z kościoła **ie** wyrzuca.

werset: 11 Namilfzy/ nie

30: násláduy złego/ ále co iełt dobrego. Ktoć dobrze

czyni:

strona: 832

Liłt 3. Ianá S.

832.

1: czyni; z Bogá iełt: Kto złe czyni/ nie widział " Bo=

2: gá'.

(marg) " **go.N. L.** (-)

werset: 12 Demetryufzowi świádectwo dáia wřzyscy/ y

3: teź łamá prawdá: lecz y my świádectwo dawamy:

4: á " wiefz iż świádectwo náłze prawdziwe iełt.(marg) " **wiećie.K. G.** (-)

werset: 13 Mia=

5: łemći wiele pińác: álemći niechćiał pińác inkaułtem

6: y piorem.

werset: 14 Lecz fię nádźiewam rychło cię wyźrzeć/ á vłtnie mowić bęđziemy. Pokoy tobie.

Pozdrawia=

7: ia cię przyiaciele. Pozdrow miánowicie przyiacioły.

8: Argument liłtu S. Iudy.

9: **T** En liłt Iudála Apołtoła przezwiłkiem Thádeufzá/ brátá

10: Iákubá mnieyřzego/ ktory był brát Páńłki/ nie iełt nic inřze=

11: go/ iedno řzerfzy wykład wtorego Rozdziału liłtu wtorego Pio=

12: trá S. Abowiem tákże vpomina wiernych/ áby fię řtrzegli wřzy=

13: tkich hæretykow: ále ořobliwie/ iáko Auguřtyn S. dokłáda/ tych

14: ktorzy złe wřywáli liłtow Páwła S. zálećaiąc ludziom łámę wiá=

- 15: rę. Których obyczáie właśnie opifuie; Zowiác ie przeto ludzmi
16: niezbożnymi/ y łáfkę Bożą w rośpuftność obracáiącymi: ktorzy
17: fię łámi wyłaczáią od kościoła y od wiary iego. Nápomina k te=
18: mu Kátholiki/ áby byli ftáteczni y nieporużeni w Apoftolſkiey
19: wierze/ á iżby fię mężnie potykáli o iey záchowanie. grafika

Nnnnn

Iudy

ksiega: ludae

strona: 833

833.

Liſt

1: **IVDY S. APO=**

2: **STOLA LIST DO**

3: **WSZECH W OBEC.**

- 4: 1 Vpomina/ áby byli mocni w wierze raz podáney. 4 Náprze=
5: ćiw powſtáiącym niezbożnym y nieczyſtym hæretykom. 5 Przy=
6: pomináiąc ich ſkaránie/ przykłádem Zydow y Sodomczykow.
7: 8 Opifuie ich złe obyczáie. 11 Rownáiąc ie z pierwſzymi niezbo=
8: żniki. 14 A wiernym kłáďac przed oczy Enochowe y Apoftol=
9: ſkie o nich proroctwá. (*marg*) **Zácz: 78.** (–)

werset: 1

- 10: 4 **I**Vdás ſługá IEſufow Chriſtu=
11: ſow/ á brát Iákubow: tym ktorzy ſą w
12: Bogu Oycu " vmiłowáni'/ á w Ieſuſie (*marg*) " **poſwięceni.G.** (–)
13: Chriſtuſie záchowani ` y' wezwáni.

(*marg*) **G.** (–)

werset: 2 Mi

- 14: łoſierdzie/ y pokoy y miłość niech fię wam rozmnoży.

werset: 3

- 15: Namileyzy/ wſzeláką pilność czyniąc ábym do was
16: pifał o ſpołecznym wálzynie zbáwieniu/ miałem zá po=

17: trzebną pić wam: prosząc abyście boiowali o wiarę

18: raz świętym podaną.

(marg) **Wiarę od początku podaną mocno trzymać mamy. (-)**

werset: 4 **Á**bowiem wtręćili się niekto=

19: rzy ludzie (dawno przedtym ná to potępienie názná=

20: czeni) niezbożni/ ktorzy Bogá náłzega łáfkę obracá=

21: ią w rópuńność/ y przą się łámego * Pánuiącego/ ` y'*(marg)* * **Bogá y.G.**

: **G. (-)**

22: Páná náłze^{g°} Iefuá Chriftuá.

werset: 5 **A** chcę wam przypo=

23: mionąć/ gdyż raz " włzytko' wiećie/ iż " Iefus' wybá=*(marg)* " **to.G.**

: " **Pan.G. (-)**

24: wiwłzy lud z źemie Egiptśkiey/ zásię te potrácił

25: ktorzy nie wierzyli.

werset: 6 **Y** ánioły ktorzy nie záchowá=

26: li " zacności fwey'/ ále miełzkánie swoie opuśćili/ ná*(marg)* " **początku swegoG. (-)**

27: ład dnia wielkiego/ związkámi wiecznymi pod chmu

28: rą záchował.

werset: 7 **I**áko Sodomá y Gomorrá/ y inne

29: około nich miáłtá tymże sposóbem * zwłzeteczniaw=*(marg)* * **iáko y oni.G. (-)**

30: łzy/ y wdawłzy się zá cudzym ciálem/ wyftáwione łá

31: ná przykład/ ognia wiekuiłtego karánie odnołzác.

Táżcć

strona: 834

Iudy S.

834.

werset: 8

1: Táżcć też y ci * y ciáło plugáwią/ y zwierzchność*(marg)* * **fny zwiedzieni.G. (-)**

2: odrzuciáią/ y przełożeńftwá bluźniá.

werset: 9 **G**dy się Mi=

- 3: chał Archanioł z dyablém rospierał/ rozmawiając o
4: ćiele Moyzefzowym: nieśmiał **przećiw niemu** podnieść
5: sądu bluźnierckiego: ále rzekł: " Niechći Pan rofka=
6: że'.

(*marg*) " **Niech ćię Pan sfuka.L.G.** (-)

- werset: 10] A ći czegokolwiek niewiedzą/ **to** bluźnią: á co=
7: kolwiek z przyrodzenia/ iáko nieme bydło/ rozumieją;
8: w tym się pfiują.

(*marg*) **Zącz: 79.** (-)

- werset: 11]
9: Bieda im/ " ktorzy' się drogą Kaimową vdáli: (*marg*) " **iż.3 L. K. G.** (-)
10: á zwiedźzienim " Báláámowym zapláta' rospuścili(*marg*) " **Báláámowey zapláty.G.** (-)
11: się/ á w przeciwieńctwie Korego poginęli.

- werset: 12] Cić
12: są smrodowie " ná bieśiádách swoich' spólnie bieśiá=(*marg*) " **ná kołącyách wálsych.G.**
(-)
13: duiący * bez boiáźni/ sąmych siebie páfący/ obłoki (*marg*) * **z wámi.G.** (-)
14: bezwodne od wiatrow tám y sąm obnoźzone/ drzewá
15: ieśienne/ nieużyteczne/ dwákrát pomárłe/ wykorze=
16: nione/

- werset: 13] wály frogie morfkie/ przez piány **fw**e zelzy=
17: wości swoie wyrzuciące/ gwiazdy błákaiące się/
18: ktorým chmurá ćiemności ná wieki iest záchowána.

- werset: 14]
19: Lecz " o tych' prorokował Enoch siódmy od Adá=(*marg*) " **y tym.G.** (-)
20: má/ mowiąc/ Oto przyłzedł Pan z tyśiácmi świę=
21: tych swoich/

- werset: 15] áby czynił sąd przećiwko wśzytkim/ y
22: łtrofował wśzytki niezboźniki/ ze wśzytkich vczyn=

23: kow ich niezbożnych ktore niezbożnie płódźili/ y ze

24: wŕzytkich przykrości ktore mowili przeciw " iemu' nie(*marg*) " **Bogu.N. L.** (-)

25: zbożni grzeŕznicy.

werset: 16 Cić ŕą ŕzemrącze/ nárzekącze/

26: chodzący wedle pożądlivości ŕwych/ á wŕtá ich mo

27: wią nádętości/ dziwuiący ŕię ofobam dla pożytku.

werset: 17

28: Lecz wy namileyŕzy pámiętaycie ná ŕłowá ktore ŕą

29: przedtym powiedáne od Apoŕtołow Pána nárzego

30: Ieŕu Chriŕtá/

werset: 18 " ktorzy wam' powiedáli/ ze " w ofŕtá=(*marg*) " **iż wam.G.** (-)

31: teczny czás' przyidą naŕmiewcy/ chodzący według(*marg*) " **w ofŕtáteczne czáfy.N. L.** (-)

32: ŕwych pożądlivości w niezbożnościách.

werset: 19 Cić ŕą

33: ktorzy ŕ ŕię ŕami odłączyá/ cíeleŕni/ Duchá nie máią=

34: cy.

werset: 20 Lecz wy namilŕzy/ buduiąć ŕię ŕami ná naŕwię=

Nnnnn 2

ŕzey wie=

strona: 835

835.

Lit

1: ŕzey wierze " nárzey'/ w Duchu S. modląć ŕię/(*marg*) " **wáfsey8 L. G. N.** (-)

werset: 21 ŕami

2: ŕię w miłości Bożey záchowaycie/ oczekiwaiąc mi=

3: łóŕierdzia Pána nárzego Ieŕu Chriŕtá ku żywotowi

4: wiecznemu.

werset: 22 A iedne z rozŕádkiem " karzcie':

(*marg*) " **lituycie.G.** (-)

werset: 23 á dru=

5: gie záchowaycie/ wryrywaiąc z ogniá. A innych " li=

6: tycie' w boiaźni; maiać w nienawiści " y one utora(*marg*) " **zachowaycie.G.** (-)

7: cielefna ieft/ pokalana fuknia'.

(*marg*) " **y fuknia od ciiala pokalana.G.** (-)

werset: 24 A temu ktory was

8: moze zachowac bez grzechu/ y poltawic przed obli=

9: cznościa chwały swoiey nienaganione w radości - w

10: przyźciu Pana nalezego Iesu Chrifta'.

(*marg*) **3 L. G.** (-)

werset: 25 Samemu

11: * Bogu zbawicielowi nalezemu - przez Iesufa Chriftu=(*marg*) * **mdremu. G.**

: **G.** (-)

12: ia Pana nalezego' chwala y wielmoznośc/ moc y zwie=

13: rzchnośc przede wzemi wieki/ y teraz/ y na wzytkie

14: wieki wiekow. Amen.

15: NAVKI Y PRZESTROGI.

16: **Samego panujacego Pana nasego.)** Obacz/ iz Chrifus nazwany

17: ieft Bog/ lam panujacy. Co fię iaśnie z Grackiego artykułu po=

18: kazuie: iz tu o iedney ołobie Chriftułowej mowi. (*marg*) **Chrifus ieft Bog lam panujacy.** (-)

19: **Iesus wybawifsy lud.)** Oto Pan Iesus wybawil lud Zydow=

20: lki z Egiptu. Co y wielebny Beda przypomina/ pilzac na to

21: mieyfce.(*marg*) **Iesus wybawil lud z Egiptu.** (-)

22: **O cieie Moyzełowym.)** (*marg*) **Tradicie.** (-) Kedy/ iako/ y kiedy byl ten fpor Michá=

23: ia **Anchaniola** [!] z izatanem o cieie Moyzełowym/ o tym w zadnym

24: pifmie nic nie czytamy. Tylko to ftad mamy/ iz wiele hiftoriy y

25: nauk/ w vsćiech y fercach ludzkich przez tradicia byly zachowane/

26: ktore nigdzie nie la napifane.

27: **Czegokolwiek nie wiedza, to bluznia.**) Y to ieft ieden obyczay

28: haeretycki/ taiemnice Boze y nauki swięte Katholickie/ ktorych nie

29: rozumieią/ háńbić y łzkálówać: á czego prawdą dowieść nie mo= (marg) **Obyczay hæretycki.** (-)

30: gą/ tego łáiániem/ násmiewiłki/ fromoceniem y bluznierftwy prze=

31: óiw kościołowi y przełożonym iego/ przeciw Sákrámentom y Ce=

32: remoniom świętym dokázowác.

33: **Drogą Kaimową.**) Drogą Kaimową fię hæretycy vdáią/ iz dla

34: nienawiści lepszych nád fię/ imię łobie náuczycielow y pośláńcow

35: Bożych/ áby ie wáżono/ przywłáfczáią: á iz iáko Kaim Ablá/ (marg) **Hæretycy Káimowie.** (-)

36: ták oni bráćią łwą ktore zwodzą/ ná dułzy y ná cíele zábijáią Zwie=

37: dzeniem fię też Báláámowym rołpufzczáią/ iz dla vmiłowánia

docześnych

strona: 836

Iudy S.

836.

1: docześnych pożytkow/ łprzećiwiáią fię prawdzie ktorą znáią. A

2: łprzećiwieńftwem Korego (ktory żywo do piekła sftąpił) giną:

3: iz tákże pychą y chćiwością zwierzchności vnieśieni/ od iedności

4: fię kościelney odłáfczáią: á wiedząc y widząc iáko wiele złego bro=

5: ią/ oflep do piekła/ przez złości á niezbożności sftępuią. Ták wie=

6: lebny Bedá to mieyfce wykłáda.

7: **Wály frogie morskie.**) Tácyc łą hæretykowie/ iz y łámi w łobie

8: závłze niełpokoyni/ nádęci/ ćiemni y gorzcy łą: y ná pokoy kościo=

9: łá (ktory iáko brzeg morłki ieft mocny á ftáteczny) bić nie przełta=

10: wáią. Lecz tákże iáko piány/ wyrzucáią fwoie zelżywości: iz iá=

11: ko nádęte wály/ im fię wyżłzey pyłźniąc fię podnołzą/ tym więcey

12: zelżeni/ iákoby fię w lekkie piány rołpufzczáiąc giną. Iáko y Pá=

13: weł S. mowi. Iz dáley nie włkuráią. Bo głuptwo ich będzie

14: włzem ludziom wiadome.(marg) **Hæretycy łą iáko wály y piány morskie.** (-)

15: **Gwiazdy błákáiące fię.**) (marg) **Hæretycy iáko gwiazdy obłędne.** (-) Iáko plánety ábo gwiazdy błákáiące/

- 16: mieycá wíchodu ná niebie áni zachodu pewnego nie máią: ták
- 17: hæretykowie/ obiecuiący świeátłość prawdy/ nigdy w iednym fta=
- 18: nie prawdy nie trwáią; ále dziś ták á iutro inák vczą/ y confessye
- 19: wiary fwey co rok odmieniáią. **Beda.**
- 20: **Ktorzy fię fámí odłączáią.**) Y to iest hæretykom włafna/ że nie
- 21: trwáią w iednym kościele Apoftolíkím/ ále wychodzą z ípoleczno=
- 22: ści wiernych: że fię fámí wyłączáią y odstąpienie czynią/ y ták fię (*marg*) **Hæretycy**
oderwáncy y odstępnicy. (-)
- 23: fámí fądzą/ y ná fię fentencyą feruią/ kiedy fwą wolą z kościołá
- 24: wychodzą. Bo to ich odstąpienie y wyłączenie/ iest iáko włafney
- 25: ich fentencyey potępienie. [Hieron: in3. ad Titum.](#)

26: **Summá Obiáwienia S. Ianá.**

- 27: **C** O fтары teftáment opowiedáł o Chriftuśie Pánu/ tego
- 28: wypełnienie Apoftołowie pokazáli w hiftoryey nowego te=
- 29: ftámentu/ od poczęcia áż do w niebo wftąpienia Páná [Chriftufowe⁸⁰](#).
- 30: Ale o kościele tákże vczynić nie mogli: iż fię kościół zá ich
- 31: czáfów tylko począł/ áby potym trwał áż do fkończenia świeátá.
- 32: Przetoż chciał P. Bog/ áby S. Lukasz w Dzieiách Apoftolíkích
- 33: opifał hiftoryą kościołá náftáiącego. Lecz poftępek kościołá áż
- 34: do końcá świeátá (ábyfmy y to dobrodzieyftwo od Apoftołów
- 35: mieli) chciał áby Ian S. nam opowiedział w tych księgách/
- 36: Prorockim obyczáiem.

Nnnnn 3

O tych

strona: 837

837.

Summá Obiáwienia

- 1: O tych księgách mowi Hieronym S. Iż máią tyle táiemnic/
2: ile fłow/ y owízem w káżdym fłowie rozmáite fię rozumienia tá=
3: ią. Y przetoż bárzo trudne iest tych ksiąg zrozumienie. Wfzákże
4: ábyfmy wiernym ku ich poćiefze iákąkolwiek pomoc dáli: ro=

5: zdziemy te księgi ná pięć części. Pierwsza część (po przedmo= (*marg*) **I.**

6: **Pierwsza część**

7: **Rozd: 1. 2. 3. (-)**

8: wie) ma w sobie siedm listow Chrifá Páná iuz wvielbionego/
9: do siedmi kościołow w Azyey/ ábo (co wšytko zá iedno) do sie=
10: dmi Biskupow onych kościołow: á w ich ošobie do wšytkich ko=
11: ściołow y Biskupow po wšytkim świecie. Mowi tedy w káždym
12: z nich do wšytkich w obec. Kto ma wšy ku słuchaniu/ niechay
13: słucha/ co Duch kościołom mowi. Iáko y w káždym nas nápo=
14: mina/ ábyfmy mężnie boiowáli o zwyciętwo/ w tym duchow=
15: nym boiu przeciw grzechom/ y w káždym zapłatę obiecuie w nie=
16: bie. Ale ná początku káżdego listu/ częścią chwali y záleca te do
17: ktorých piše: częścią też gáni y štrofuie/ y nápomina do pokuty.
18: Gdzie to z štráchem y z boiáźnią obáczywác mamy/ že káżdego
19: z czegokolwiek štrofuie/ dwu tylko wyiáwšy/ to iešt wtorego y
20: šzoštego. (*marg*) **II.**

21: **Roz: 4. áž do 8. (-)**

22: Po tym nápominaniu do pášterzow/ y do trzod ich/ wtora
23: część ksiąg opišue kościoł y štan iego áž do końcá/ w otworzeniu
24: nieiákich ksiąg w ręce Božey/ y siedmi ich pieczęci przez Chrifá=
25: á. Zá co widzi dzięki y chwały oddáne ná niebie y ná ziemi/ nie
26: tylo Pánu Bogu/ iáko przed tym: ále też (nowym obyczáiem)
27: Chrifáufowi według człowieceńštwá. A tu gdy przychodzi do (*marg*) **Rozd: 8. do 12. (-)**
28: otworzenia šiodmey pieczęci/ ktora znáczy dzień oštáteczny/ tę
29: máteryą o šądzie oštátecznym opušcza do czáfu/ áby iešcze zupeł=
30: niey mowił o kościele y poštępku iego: y przywodzi drugie wi=
31: dzenie o siedmi ánielech z siedmią tráb. Ten tedy iešt škutek tych
32: siedmi pieczęci y tráb tyle drugich: iż ná kościoł poczynájący y
33: poštępujący y iuz doyrzáły/ miály powštác wielkie přešládowá=
34: nia/ y štráźne á zaráźliwe odšczepieńštwá: á náwet/ po wšytko=
35: z nich do wšytkich w obec. Kto ma wšy ku słuchaniu/ niechay
36: słucha/ co Duch kościołom mowi. Iáko y w káždym nas nápo=
37: mina/ ábyfmy mężnie boiowáli o zwyciętwo/ w tym duchow=
38: nym boiu przeciw grzechom/ y w káždym zapłatę obiecuie w nie=
39: bie. Ale ná początku káżdego listu/ częścią chwali y záleca te do
40: ktorých piše: częścią też gáni y štrofuie/ y nápomina do pokuty.
41: Gdzie to z štráchem y z boiáźnią obáczywác mamy/ že káżdego
42: z czegokolwiek štrofuie/ dwu tylko wyiáwšy/ to iešt wtorego y
43: šzoštego. (*marg*) **II.**

32: kich odłzczępieńtách/ ieden pewny á bluznierłki ápołtátá/ tu=
33: dzież przed przyściem Antychriftowym. Po czym wżytkim łam
34: Antychrift w perfonie łwey włafney ma łię okázác/ czáfı łzołtey
35: pieczęći/ y łzołtey trąby: ktory będzie więcey y ciężey zwodził y
36: prześládował (przez łwoy czás krotki) niżli przed nim wżyścy.
37: Włzákże przecię kościoł będzie trwał mocny y łtáteczny/ y będzie
38: łię potykał z nieprzyiácielem: iż Pan Chriftus oblubieniec iego
39: mocnieyřzy iełt niżli prześládownicy wżytcy. Ktory też po łzo=
40: łtym czáfıe/ łíodmego wieku przyidzie z mocą wielką y z máiełta=
41: tem/ áby łádzil wżytki.

O którym

strona: 838

Ianá S.

838.

1: O którym łádzie ielzce odkłádáiąc mowic/ áby potym łzerzey (*marg*) **III.**

2: **Roz: 12. 13. 14.** (-)

3: o nim mowil/ w trzećiey części opifıue ielzce inłze y dálłze łpráwy
4: dyabelłkie/ przez Antychriftá/ y towarzylıze iego przeciw kościoł=
5: wi: áby iáśnieyřza potym byłá ná łádzie łpráwedliwość Pá=
6: ná Chriftułowá. (*marg*) **III.**

7: **Rozd: 15. áż do 20.** (-)

8: Náolátetek w czwartey części przyłtępuie do łiedmi plag:
9: ktorych łíodma ma w łobie wieczne á olátteczne potępienie
10: wżytkiego zboru/ zgromádenia y towarzylıtwá złościwych/
11: od początku łwiátá/ áż do łkończenia iego. Ktore zgromádze=
12: nie w Ewángeliey y w pierwřzym liście Ianowym (iáko y po=
13: łpoliće w inłzych piłmách) częłto łwiátem zowá: á tu nád to
14: zowá ie czáfem Nierządnicá: iż złá požádlıwościá odwodzi lu=
15: dzie cíelełne y ziemłkie od drogi Bozey: á czáfem miáłtem Bábi=
16: lońłkim: iż walczy przeciwko Ieruzálem miáłtu Bożemu/ y łtá=
17: rá łię lud Boży zátrzymác poimány w grzechách: iáko było figu=

- 16: rowano w Nábuchodonorze y w Bábilończykách iego/ z áwodzią=
17: cych Zydy/ y w niewoley ie trzymájących/ y z miálfem ich Ierozo=
18: limfkim/ áz Cyrus (w figurze Chrifufowej) wybáwił ie. Lecz ie=
19: fli te wŷzytkie ŷiedm plag máią być rozumiane (iáko ŷiodma) o
20: fámym fądzie; to trudno ieŷt wiedzieć: Wfzákze podobnieyfza
21: ieŷt/ że pierwŷze plagi máią być przed dniem fądny: Nád to/ ie=
22: fli cíelefne y wedle litery máią być te plagi (iákie były one Moyze=
23: fzowe nád Egiptczyány) czyli duchowne: to ieŷttrudniey rozfá=
24: dzić. Acz podobniey ieŷt wierzyć iz cíelefne: iáko teŷ będą plagi/
25: ktorými Eliafz y z fwym towarzyszfem czáfu Antychrifufowego bę=
26: dzie karał zloŷciwe: ktore podobno będą te plagi ofátteczne/ o
27: ktorých w tych kfiefgách czytamy. K temu nie máiąc dofýć Ian (*marg*) **Rozd: 11. 6. (-)**
28: S. ná opifánium tego potępienia wŷzytkiego nierządneho y krwá=
29: wego zboru niezboŷnikow/ wyraźnie teŷ miánuie ich trzech przed=
30: nieyfzych wodzow/ ktorzy fą/ Antychrifuf/ iego przednieyfzy fałŷy=
31: wy prorok/ y fám dyabeł fprawcá tego wŷzego złego. Nákoniec (*marg*) **V.**
: **Rozd: 21. 22. (-)**
32: z drugiey ftrony opifuie onę wieczną á niewymowną chwałę/ do
33: ktorey koŷciół po tych wŷzytkich przeciwięfťwách/ przez Chri=
34: fťufá chwálebnego oblubieńcá fwego będzie przenieŷiony.
35: Y ták Ian S. kfiefgi fwe zámýka.

Objáwienie

ksiega: Apoc

strona: 839

839.

Objáwienie Rozd: 1.

1: **OBIÁWIENIE**

2: **S. IANA APO=**

3: **STOLA.**

rozdział: 1

4: **ROZDZIAŁ I.**

<http://mcm.org.pl>

5: 1 Ianowi w Pátmie wyǳie ná wygnániu będącemu/ 11 Każá

6: piłáć to co widział/ siedmi kościołom w Azyey/ przez siedm lich=

7: tarzow oznáczonym. 13 Opifánie widzenia Syná człowieczego. (marg) **Lekcia w dzień**

S. Michála. (-)

werset: 1

8: **O** Biáwienie Iefufá Chrifufá/

9: ktore iemu dał Bog/ áby okazał sługom

10: śwym co się ma dźiać w rychle: y oznay

11: mił **to**/ posławšzy przez ánioła swoiego

12: słudze swemu Ianowi/

werset: 2

13: słowu Bożemu/ y świadectwu Iefu Chrifufowe=

14: mu/ * cokolwiek widział *. (marg) * **y temu.G.**

: * **y co iest, y co ma być potym.G.** (-)

werset: 3

15: czyta/ y " słuha' słow proroctwá tego: (marg) " **ktorzy słucháią.G.** (-) " y záchowy=

16: wa' to co w nim iest nápišano: ábowiem czás iest(marg) " **y záchowywáią.G.** (-)

17: blisko.

werset: 4

18: Láłká wam y pokoy od tego ktory iest/ y ktory był/ y

19: ktory przydźie/ y od siedmi duchow ktorzy są przed

20: oblicznością stolicy iego/

werset: 5

21: ry iest wierny świádek/ pierworodny z vmárłych/ y

22: książę nád krolmi źemie/ ktory nas vmiłował/ y o=

23: mył nas z grzechow nášzych we krwi swoiey/ *

werset: 6

24: y vczynił nas kroleštwem y kápłany Bogu y Oycu

25: swemu/ iemuž chwałá y moc ná wieki wiekow. **Am^{en}.**

werset: 7

- 26: Oto idzie z obłokami/ y wyźrzy go wżelkie oko/ y
27: ci którzy go " zboldi'/ y nárzekác będą nád nim wżyt=(*marg*) " **przebili.** (-)
28: kie pokolenia żemie: Ták/ Amen.

werset: 8 Iam ielt Al=

phá y

strona: 840

Rozd: 1. Ianá S. Apoftoła.

840.

- 1: phá y Omegá/ początek y koniec/ mowi Pan Bog/
2: ktory ielt/ y ktory był/ y ktory przydzie wżechmogą=
3: cy.

werset: 9 Ia Ian/ brát wáż y towarzyż w wćifku/ y w

- 4: kroleſtwie/ y w ćierpliwości w Chriftuſie Ieſuſie/
5: byłem ná wyńpie/ ktorą zową Pátmem/ dla łowá
6: Bożego/ y **dla** ſwiádectwá Ieſufá *.

(*marg*) * **Chriftufá.G.** (-)

werset: 10 Byłem w du=

- 7: chu " w dzień Páńki/ y ſłyżalem głos zá łobą wielki iá=(*marg*) " **w Niedzielę.** (-)
8: ko trąby

werset: 11 mowiący: Co widziſz/ nápiſz w księgi: y

- 9: poſli ſiedmi koſciołom ktore ſą w Azyey/ **do** Ephe=
10: zu/ y **do** Smirny/ y **do** Pergamu/ y **do** Thiátyry/ y **do**
11: Sárdu/ y **do** Philádelphiey/ y **do** Láodyciey.

werset: 12 Y o=

- 12: broćilem ſię/ ábym obaczył głos ktory mowił ze mną.
13: A obroćiwſzy ſię wyźrzałem ſiedm ſwiecznikow zło=
14: tych:

werset: 13 á w poſrzodku **onych** ſiedmi ſwiecznikow

- 15: ` złotych' podobnego Synowi człowieczemu/ oble=(*marg*) **1 L. G.** (-)

16: czonego w długą łzátę/ y przepalánego v pierśi pá=

17: fem złotym.

(*marg*) **Tá fsátá była kápłánska. Mąd: 18. 24. (-)**

werset: 14] á głowá iego y włofy były białe iáko

18: wełná białá/ y iáko śnieg/ á oczy iego iáko płomień

19: ogniá.

werset: 15] á nogi iego podobne mośiádzowi/ iákoby w

20: piecu " rospalonemu'. á głos iego iáko głos wiela (*marg*) " **rospalone.G. (-)**

21: wod:

werset: 16] á miał ná fwey práwey ręce siedm gwiazd.

22: á z vft iego miecz z obu ftron oftry wychodził: á obli=

23: cze iego/ iáko **gdy** fłóńce świeci w fwey mocy.

werset: 17] A

24: gdym go vřzał/ vpadłem do nog iego iáko martwy.

25: Y włożył práwą rękę fwoię ná mię/ mowiąc: Nie

26: boy fię. Iamći ieft pierwszy y oftáteczny/

werset: 18] y żywy/

27: y byłem vmárły/ á oto ieftem żywiący ná wieki wie=

28: kow */ y mam klucze śmierci y piekła.(*marg*) * **Amen.G. (-)**

werset: 19] Nápiřze te=

29: dy coś widział/ y co ieft/ y co fię dziać ma nápotym

werset: 20]

30: Táiemnicę siedmi gwiazd ktoreś widział ná prá=

31: wicy moiey/ y siedm świeczników złotych. Siedm

32: gwiazd; łącz ániółowie siedmi kościołow. á siedm

33: świeczników *; fą siedm kościołow.(*marg*) * **ktoreś widział.G. (-)**

Ooooo

Náuki

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2: **Y od siedmi duchow.**) Siedm duchow/ nie znaczyć siedmi mi=
3: nítrow (iáko Czechowic bredzi) bo ministrowie iáko łáski y po=
4: koiu nikomu dáć nie mogą; ták nie są przed oblicznością łtolicy
5: Bożey: Ale ábo łámega Duchá S. z siedmiorákimi dáry iego:
6: ábo ráczey siedmi ániołow: iáko y niżej 5. v. 6. y do Zyd: 1. v.
7: 14. Kędy obáčz/ iż Ian S. żąda łáski y pokoiu nie tylko od Bo=
8: gá/ ále y od ániołow. Iáko Kátholicy kiedy mówią: Ták mi(*marg*) **Láská y pokoy od Bogá y od ániołow.** (-)
9: Pan Bog pomoż/ y wżyścy święci. Pátrż Dziei: 15. 28.
10: **Vczynił nas krolestwem y kápłany.** (*marg*) **Wierni iákimi są kápłany.** (-) Nie iżby wżyścy wierni by=
11: li práwymi kápłany: ktorzyby moc mieli przepowiadania słowá
12: Bożego/ y łprawowánia świętych Sákrámentow (iáko fekta=
13: rze vczą) Ale iż wżyścy Chrześcijanie máią ofiárę chwały Bo=
14: gu co dzień ofiárować: á wedle náuki Páwła świętego ciáła łwo=
15: ie/ zá ofiárę żywą/ świętą y Bogu miłą wystáwować. Pátrż w 1.
16: Piotrá 2. 5.
17: **W dzien Pánski.**) Dzień Niedzielny dniem Pańskim názywa
18: (iáko nietylko Doktorowie Kátholicy wżyścy/ ále y łami Lu=
19: trowie wykłádaią: O ktorým też iest wzmianká w Dzie: 20. 7.
20: y w 1. Korint: 16. 2.) iż się w ten dzień Pan Chrístus národził/ y
21: zmartwychwstał/ y zesłał Duchá S. ktory przeto Apoštołowie
22: miałto szábátu Zydowskiego/ Chrześcijanom święcić rofkázali:
23: nie tylko bez písmá/ ále przeciw wyráznemu písmu łtárego zako=
24: nu/ ktore szábát święcić rofkázowało. Aby kto nie mniemał/ że=
25: byłmy to tylko trzymać mieli/ co iest nápiáno. A ták iest iedná
26: z trádiciy y vřtaw Apoštołskich bez písmá podánych: ktorą y No=
27: wángelikowie rádzi nie rádzi chowác muřzą bez písmá żadnego.
28: Sam Czechowic chce być mędrřzy náde wżytkie/ powiedáiąc/ iż

- 29: dzień Pańki piśmo S. zowie nie Niedzielę ále dzień śądny. A
- 30: w tym się głupiec nie czuie/ iż tu Ian S. nie o dniu śądnym/ ále
- 31: o Niedzielnym mowi: á iż tu nie stoi/ **Dies Domini, κμερα του̃**
- 32: **κυριε** iáko w Dzie: 2. 20. y ná innych mieyfcách/ gdzie ieft rzecz
- 33: o dniu śądnym: ále **Dies Dominica, κ κυριακκ** co się tylko
- 34: o Niedzieli rozumie. Bo ták y Grækowie dzień Niedzielny zową. (marg) **Dzien Pánski**
dzien Niedzielny z trádiciey Apoftolskiey. (–)
- 35: **Iámci ieft pierwśsy y oftáteczny.**) Oto widzisz/ że Chrifus ten
- 36: ktory vmárł zá nas według człowieceńtwa/ według bořtwa ieft
- 37: práwy Bog/ wieczny/ pierwśzy y oftáteczny/ tákże iáko y Oćiec.
- 38: **Ifai:** 41. 44. y 48. Zá czym idzie/ iż Chrifus ieft iedno z Oy=
- 39: cem/ y tenże Bog Izráelfki.(marg) **Chriftus ieft pierwśsy y oftáteczny.** (–)
- 40: **Siedm gwiazd śąc ániółowie.**(marg) **Biskupi śą gwiazdy kořcielne.** (–) Biskupi
śą gwiazdami kořciół:

iáko íáme

strona: 842

Rozd: 2. Iana S. Apořtoła.

842.

- 1: iáko íáme kořcióły śą złote liktarze świátá. Czym się znaczy/ iż
- 2: Pan Chrifus w íamym kořciele Kátholickim prawdę chowa/ á
- 3: to przez pořługę Biskupow porządnie obránych: á iż prawdy
- 4: Chrifufowej żaden śzukác nie ma po kącich y zborách kácerřkich:
- 5: ále v porządnych Biskupow y pářterzow kořcielnych: y ná li=
- 6: ktarzu ktory świeći wřzytkiemu domowi Bożemu.

rozdział: 2

7: ROZDZIAŁ II.

- 8: 1 Anióła y Biskupá kořciółá Ephezkiego chwali z dobrych
- 9: vczynkow/ á iż się brzydzi Nikolaitámi. 4 Ale go śtrofuie/ że
- 10: ořlábiał w miłości. 8 Chwali też y potwierdza ániółá kořciółá
- 11: Smyrneńkiego. 12 Tákże y biskupá kořciółá Pergámkiego

- 12: npomina. 18 Strofuie nio Thytyrenskiego/ że dopuzcza
13: Iezbelli nierząd podzic y bwany chwalic. 22 Y grozi im/ ie=
14: li sie nie vznai ze zoci fwoich. 24 A wzytkim trwaiym w
15: dobroci/ y zwyciezcam/ zapaty obiecuie.

werset: 1

- 16: **A**  Aniołowi kocio Ephezkiego npisz/ To(marg) **7 L. G. (-)**
17: mowi **ten** ktory trzyma siedm gwiazd w pra
18: wicy fwey/ ktory chodzi między siedmią fwie=
19: cznikow zotyeh:

(marg) **Biskupie cnoty. (-)**

werset: 2

- 20: cierpliwoc twoie:  iż nie moesz cierpiec zlyeh/ y
21: dowiadczaes tych ktorzy sie mieni byc Apotoy 
22: nie fa/ y nalazes ie kamcami:

werset: 3

- 23: y znafaes dla imienia mego;  nie vtaes.

werset: 4

- 24: mam  nieco' przeciw tobie; es mioc twoie **one** pir=(marg) **9 L. G. (-)**
25: węzła opuci.

werset: 5

- 26: pokutuy/  vczynki pierwsze czyn. A iefli nie **vczynifs;**
27: przyidc tobie */  poruzec swiecznik twoy z mieyfca (marg) * **rychło.G. (-)**
28: fwego/ iefli nie bedziefz pokutowa.

werset: 6

- 29: i nienawidzifz vczynkow Nikolaitow/ ktorzyh y ia
30: nienawidze.

werset: 7

- 31: mowi kocioom/ Zwyciezcy dam iec z drzewa y=
32: wota/ ktore ief w * raiu Boga mego.(marg) * **posrzodku.G. (-)**

werset: 8] A ániółowi

33: kościoła Smyrneńkiego nápiřz/ Toć mowi pierwfzy

34: y ořtátni/ ktory był vmárl/ y żywie':

(*marg*) **ożył.K. G.** (-)

werset: 9] Znam * vćilk(*marg*) * **řpráwy twoie y.** (-)

Ooooo 2

twoy/

strona: 843

843.

Obiáwienie Rozd: 2.

1: twoy/ y vbořtwo ` twoie'/ áleř ieřt bogáty: " y bluźniá (*marg*) **G.**

2: " **y bluznierřtwo tych.G.** (-)

3: ćię ći' ktoryzy się powiedáią być Zydmi/ á nie řá; ále

4: řá boźnicá řzátáńřká.

werset: 10] Nic się nie boy tego co mařz

5: ćierpieć. Oto ma wrzucić dyabeł niektore z was do

6: ćiemnice ábysćie byli kuřzeni: y będziećie mieć vćilk

7: przez dzieřięć dni. Bąđ wierny áż do řmierći: á dam=

8: ći " wieniec' żywotá.(*marg*) " **ábo koronę.** (-)

werset: 11] Kto ma vcho/ niech řłucha

9: co Duch mowi kościołom: Kto zwycięży; nie będzie

10: obraźon od wtorey řmierći.

werset: 12] A ániółowi kościoła

11: Pergamńkiego nápiřz: To mowi ten ktory ma miecz

12: z obudwu řtron ořtry:

werset: 13] Wiem * gđdzie mieřzkařz/ gđzie(*marg*) * **vcyńki twoie, y.G.** (-)

13: ieřt řtolicá řzátáńřka: y trzymařz imię moie/ y nie zá=

14: przáleř się wiáry moiey. Y w one dni/ * Antypás (*marg*) * **w ktore.G.** (-)

15: řwiádek moy wierny/ ktory zábit ieřt v was/ gđzie

16: řzátan mieřzka.

werset: 14] Ale mam przeciřwko tobie trochę:

16: iż tám małz trzymáiące náukę Báláámowę/ który

17: vczył Báláká áby wrzucáł zgorńzenie przed fyny Izrá

18: elskie/ żeby iedli * y wżeteczeństwo płódzili: (marg) * **rzeczy bálwanom ofiárowáne.G. (-)**

werset: 15 także

19: małz y ty trzymáiące náukę Nikolaitow.

werset: 16 Tymże

20: Ípofobem pokutuy: A iefli nie **będziéś pokutowáł**; przy=

21: dęć tobie rychło/ y będę walczył z nimi mieczem vft

22: moich.

werset: 17 Kto ma vcho/ niech słucha co Duch mowi

23: kościołom: Zwycięzcy " dam mánnę fkrytą': y dam(marg) " **dam mu ieść z mánnny skrytey.G. (-)**

24: mu kámyk biały; y ná kámyku/ imię nowe nápiśáne

25: ktorego nikt nie zna/ iedno ten który **ie** bierze.

werset: 18 A

26: ániołowi Tyátyrńkiego kościoła nápiś: Toć mowi

27: Syn Boży/ który ma oczy iáko płomień ogniowy/ á

28: nogi iego podobne mośiádzowi.

werset: 19 Znam vczynki

29: twoie/ y wiárę y miłość `twoię'/ y pośługowánie y(marg) **1 L. G. (-)**

30: ćierpliwość twoię/ y vczynki twoie ośtátne obfitze

31: niż pierwze.

werset: 20 Ale mam przeciwko tobie `trochę':(marg) **G. (-)**

32: iż niewieście Iezábelli/ która fię mieni być proroki=

33: nią/ dopuřczáz vczynć y zwodzić sługi moie/ żeby w=

34: Źeteczeństwo płódzili/ y rzeczy bálwanom ofiárowá=

ne iedli.

1: ne iedli.

werset: 21 Y dałem iey czas aby pokutowála: á nie

2: chce pokutować z wżeteczeńtwa fwe⁸⁰.

werset: 22 Oto * " po=(*marg*) * **ia.1 L. K. G. N.** (-)

3: rzucę ią ná łóże: á ktorzy z nią cudzołożą/ w wćifku (*marg*) " **złożę ią chorobą.** (-)

4: wielkim będą/ iefliby nie pokutowáli z vczyнков

5: fwoich:

werset: 23 á dzieći iey pobię ná śmierć: y poznáią

6: wżytkie kościoły izem ia ieft ktory bádám fię nerek

7: y ferc; y dam káždemu z was według vczyнков ie=

8: go.

werset: 24 A wam * drugim ktorzyście w Thyátyrze mo= (*marg*) * **y.L. G. N.** (-)

9: wię: Ktorzykolwiek nie máią tey náuki/ ktorzy nie

10: poználi głębokości " fztánfkiey'/ iáko mowią; nie(*marg*) " **fsátánskich.5 L. G.** (-)

11: włożę ná was innego brzemieniá.

werset: 25 wżákże to co

12: maćie/ trzymayćie aż przyidę.

werset: 26 A ktoby zwyciężył y

13: * záchował aż do końcá vczynki moie: dam mu(*marg*) * **ktoby.3 L.** (-)

14: zwierzchność nád Pogány/

werset: 27 y będzie ie rządził la=

15: fką żelázná/ ' á' iáko " ftátek zduńki' będą fkrufzeni:(*marg*) **1 L. G.**

: " **ftátki zdunskie.G.** (-)

werset: 28

16: iákom ia też wżiał od Oycá moiego: y dam mu

17: gwiazdę zaránná.

werset: 29 Kto ma vcho/ niech fłucha co

18: Duch kościołom mowi.

19: NAVKI Y PRZESTROGI.

20: **Ktory trzyma siedm gwiazd.)** Obáčz/ iáką pieczę ma Pan Chri=

21: ftus o fwym kościele y o przełożonych iego: ták iż Biskupy namiá=(*marg*) **Chriftus**
Biskupy trzyma w ręce swoiey. (-)

22: Itki Apoftolfskie trzyma w práwey ręce swoiey/ y chodzi w pośzrod=

23: ku ich: záchowuiąc ie/ y przywodząc do wšelákiey prawdy: ták

24: iáko im przyobiecał mowiąc: Oto ia ieltem z wámi/ áz do skoń=

25: czenia światá.

26: **A poruśę świecznik twoy.)** Pátrz iáko grzechy przełożonych y

27: poddánych fą przyczyną/ czemu Pan Bog odeymuie prawdę Ká=

28: tholickiey wiáry od niektorych miałt y krolełtw: y poruśza ich

29: Biskupy y kościoły/ ábo ie w niewolą podawáiąc/ ábo dopuřzczá=

30: iąc áby řpuřtořzáły.(*marg*) **Czemu Pan Bog kácerřtwá dopuřcza. (-)**

31: **Iż nienawidziřs vczynkow Nikolaitow.)** Widziřz iáko fię Bogu

32: podoba nienawiřć y żarliwořć ludzi Chreřćijáńfkich (á zwła=

33: řzczá biskupow y przełożonych) przeciw hæretykom/ y niezbożnym

34: náukam y řprávom ich/ ktore y řam BOg ma w nienawiřći.(*marg*) **Hæretykow**
nienawidzi Bog y wierni iego. (-)

35: Gdyż oto dla tego ćierpi niektore kościoły y przełożone ich/ y zba=

36: wia ie od zátřacenia wiecznego. Bo Nikolaitowie byli hærety=

Ooooo 3

cy/ ták

strona: 845

845.

Obiáwienie Rozd: 2.

1: cy/ ták názwáni od Mikołáiá/ iednego z siedmi Diákonow ko=

2: ściółá Ierolimfskiego/ pořpołu z Stephánem obránych: kto=

3: rzy vczyli/ iáko S. Ignátius řwiádczy/ że Chriftus nie był Bo=

4: giem/ ále Bog w nim mieřkał/ y przeli bořtwá Pána Chriftuřo=

5: wego/ iáko y dziř Nowokrczeńcy ich potomkowie. O czym Ire=

6: næus. Ktore przeto řan S. iáko y Cherynthiany/ Ewángeliá

7: nápiřawřzy/ zgromił/ y Iudás w liřcie řwoim oftrze ie řtrofuie. Ci(marg) **Hæretykowie nie od Chriftufá, ále od řwych kácermiřtrzew, przezwiřká miewáią.** (–)

8: teř porubřtwá y cudzořółtwá iáko dobrego wřzytkim pozwaláli/

9: wřzytko řzcęřćie ludzkie w rozkořzy ćieleřney pokládáiąć/ iáko ten=

10: ře Ignátius řwiádczy/ y potraw bářwanom ofiárowánych pořy=

11: wáiąć: iáko Irenæus piřze. Kędy obáč/ iż hæretykowie máią

12: řwe przezwiřká nie od Chriftá Páná/ ále od řwych kácermiřtrzew/

13: Arcyhæretykow: Nikolaitowie od Mikołáią/ Arianowie od A=

14: riuřzá/ Neřtorianowie od Neřtoriuřzá/ Lutrowie od Lutrá/ Kál=

15: winitowie od Kálwiná/ Sámofátenowie od Sámofátená. A iż

16: tu řam Pan Chriftus tákie im przezwiřko dáie. O czym řzerzey

17: Dziei: 11. 26.

18: **Aby wrzucáł wzgorřenie.**) Iořephus hiřtoryk Zydowski piřze:

19: iż gdy Báláám ludowi Izráelřkiemu złorzeczyć nie mogł/ áni řa=

20: dnym innym obyczáiem řzkodzić; tedy náuczył Báláká/ iáko ich

21: miał pořzyć: pořławřzy im co nagłáďře biáległowy/ áby ie do

22: grzechu przywiodły: y potráwy co nářmáćnieyřze bářwanom o=

23: fiárowáne/ áby ich pořzywáli: y ták połękku áby řię w pogáńřtwo

24: obroćili/ y Bogu řię řprzykřzyli. Toć było zgorřenie y fortel Bá=

25: láámow: ktorego y dziřieyřzy hæretykowie pilnie vřzywáią: do=

26: puřzczáiąć tákieř wřzytkim ieřć potráwy w pořty zákazáne/ á křię=

27: řey y mnichom poymowáć wrzkomo řony: řluby Bogu vczynio=

28: ne w niwecz obracáiąć/ y imioná kořćielne pořiadáiąć. (marg) **Zgorřenie Báláámowe.**

(–)

29: **Dopuřczářs vczynć y zwodzić.**) Pářz iáko řię Pan Bog gniewa

30: ná Biřkupy y ná przełožone/ ktorzy w mieřćiech řwych hæretykom

31: vczynć y zwodzić řługi Boře dopuřzczáią: y iáko ie zá to káráć bęďzie. (marg)

Dopuřzczáiący hæretykom zwodzić. (–)

32: **Dam káďdemu według vczynkow iego.**) Tu iářnie widřimy/ iż

33: vczynkom/ ábo zá vczynki/ y według vczynkow/ Pan Bog odda=

34: wa zapłatę ábo karánie. (marg) **Odplátá według vczyńkow.** (-)

35: **Dam mu zwierzchność.**) Obácz iż nie tylko ániółowie: ále y

36: święci po śmierci rządzą y íprawuią wierne ná tym świecie. Bo(marg) **Święci po śmierci rządzą y kroluią z Pánem.** (-)

37: ci/ ktorzy áż do końcá/ to ieft áż do śmierci/ záchowáli wolą y ro=

38: íkazanie Páńskie/ máią zwierzchność nád narodámi/ y páfą y rzą=

39: dzą ludzie laską żelázną: ták iáko y Pan Chrístus rządzi wżytko

40: íwe dziedzictwo/ to ieft wżyték kościoł: y fą filarámi w kościele

Bożym/

strona: 846

Rozd: 3. Ianá S. Apoftoła.

846.

1: Bożym/ podpieráiąc gi: iáko nízey stoi. Nákoniec iż siedzą ná

2: ítolicy Pána Chrístułowey: to ieft máią z nim zwierzchność náde

3: wżytkim światem/ y kościoł rządzą y íprawuią. Zá czym idzie/ iż

4: święci wiedzą co fię z námi dzieie/ y fłyżą próšby náfze.

rozdział: 3

5: ROZDZIAŁ III.

6: 1 Pífze bífkupom kościołow/ Sárdyiłskiego/ Philádelphłkiego

7: y Láodyckiego. 3 Błáżdzące grozbámi przywodząc do pokuty.

8: 4 A inne pochwaláiąc. 5 Y zwyciężcy zaplátę obiecuiąc. 15 Lecz

9: oftydłe odrzucáiąc. 17 Y do vznánia fámych siebie przywodząc.

10: 20 Bog v drzwi ítoiąc kołáce/ áby wízedł do tego ktory mu

11: otworzy.

werset: 1

12: **A** Aniołowi kościoła Sárdyiłskiego/ nápiłz: Toć

13: mowi **ten** ktory ma siedm Duchow Bożych/ y

14: siedm gwiazd: Znam vczynki twoie; iż małz

15: imię/ że żywiefz/ áleś ieft vmárły.

werset: 2 Bądź czuyny/ á

16: wtwierdzay inne " co vmrzeć miáło'. Abowiem " nie (*marg*) " **coś odrzucić miał.G.**

: " **nie nálazłem.3 L. G.** (-)

17: náyduię' vczynkow twoich zupełnych przed Bogiem (*marg*) " **nie nálazłem.3 L. G.** (-)

18: moim.

werset: 3] Pámieřay tedy iákoś wziął y słyřzał: á cho=

19: way/ y pokutuy. Ieřliź tedy czuć nie bęďzieř; przyi=

20: dęć do ćiebie iáko złodźiey/ á nie poznafz ktorey go=

21: dźiny przyidę do ćiebie.

werset: 4] Ale mařz " máło imion' w(*marg*) " **kilká ofob.** (-)

22: Sárdźiech/ ktorzy nie pokaláli řzat fwoich: y chodźić

23: bęďą ze mną w białych **řzátách**; iź godni řą.

werset: 5] Kto

24: zwycięży/ ták bęďzie obleczon w řzáty białe/ y nie wy=

25: máźę imieniá iego z křiąg řywotá/ y wyznam imię

26: iego przed Oycem moim/ y przed ánioły iego.

werset: 6] Kto

27: ma vcho/ niech słyřcha co Duch kořćiołom mowi.

werset: 7] A

28: ániołowi kořćiołá Philádelphřkiego nápiřz: To mo=

29: wi Święty y Prawdźiwy/ **on** ktory ma klucz Dawi=

30: dow: ktory otwiera/ á řaden " nie ząwiera: ząwiera/

31: á řaden nie otwiera'.

(*marg*) " **go nie ząwrze: ktory nie otwiera, á řaden nie ząwrze.G.** (-)

werset: 8] Wiem vczynki twoie. Otom

32: dał przed tobą drzwi otworzone ktorych řaden nie

33: może zámknąć: iź mařz máłą moc/ y ząchowaleř řło=

34: wo moie/ y nie ząprzałeř fię imięniá moiego.

werset: 9] Oto

" dam

strona: 847

847.

Objawienie Rozd: 3.

1: " dam' z bożnice Izatánfkiey **niektore**/ co się powiedaią (*marg*) " **daię.G.** (-)

2: być Zydami/ á nie są; ále kłamáią. Oto uczynię im

3: izby przyfzli/ y pokłonili się przed nogami twymi: y

4: poznaią iżem ia ciebie vmiłował.

werset: 10] iżeś záchował

5: słowo ćierpliwości moiey; ia też ciebie záchowam

6: od godziny pokużenia/ ktora przyść ma ná wżzytek

7: świat kuść miefzkáiące ná ziemi.

werset: 11] Oto idę rychło:

8: trzymay co mař; áby żaden nie wźiał korony two=

9: ie y.

werset: 12] Kto zwycięży; uczynię go słupem w kościele

10: Bogá mego: á więcej z niego nie wynidzie: y napiżę

11: ná nim imię Bogá mego/ y imię miáltá Bogá mego

12: nowego Ieruzálem/ ktore stępuie z niebá od Bogá

13: mego/ y imię moie nowe.

werset: 13] Kto ma vcho/ niechay

14: słucha co Duch mowi kościołom.

werset: 14] A ániółowi ko=

15: sciółá Láodyckiego napiż: To mowi Amen/ swiá=

16: dek **on** wierny y prawdźiwy/ ktory iełt początkiem

17: łtworzenia Bożego.

werset: 15] Znam słprawy twoie/ iżeś nie

18: iełt áni żimny/ áni gorący. bodaybyś był żimny/ ábo

19: gorący.

werset: 16] " ále' iżeś oftydły/ á áni żimny áni gorący:(*marg*) " **A ták.G.** (-)

20: " pocznę cię wyrzucáć' z vłt moich.(*marg*) " **wyrzucę cię.G.** (-)

werset: 17] iż mowisz; Zem

21: iest bogaty y zbogaciałem/ á niczego nie potrzebię.

22: á niewiesz iżes ty nędzny/ y mizerny/ y vbogi/ y ślepy/

23: y nągi.

werset: 18] Rádząc ábys łobie kupił v mnie złotá w

24: ogniu doświadczonego/ żebys się zbogacił: y szaty

25: białe **zebys** oblokł/ áby się nie okázowála fromotá ná=

26: gości twoiey: á námafz máścią lekárską oczy twoie/

27: ábys widział.

werset: 19] Ia ktore**kolwiek** miłuię; łtrofuię y

28: karzę. Bądźze tedy żarliwym/ á pokutuy.

werset: 20] Oto

29: łtoię v drzwi y kołące. ielliby kto vłlyłzał głos moy/ y

30: otworzył * drzwi; wnide do niego/ y będę z nim wie=(*marg*) * **mi.N. L.** (-)

31: czerzał; á on ze mną.

werset: 21] Kto zwycięży; dam mu fie=

32: dziec z łobą ná łtolicy moiey: iákom ia też zwyciężył/

33: y vsiadłem z Oycem moim ná łtolicy iego.

werset: 22] Kto ma

34: vcho/ niechay słucha co Duch kościołom mowi.

Náuki

strona: 848

Rozd: 4. Ianá S. Apołtoła.

848.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

2: **Kto zwycięży.**) Tymi słowy częłto pobudza Biskupy y kościo=

3: ły ich/ ku słałości w wierze y w dobrych vczynkách: kładąc im

4: przed oczy zapłátę żywotá wiecznego. A wždy dziśieyfy fektarze

5: łpieraią się/ iż człowiek nie ma nic dobrego czynić dla zapłáty wie

6: czney: przeciw temu piśmu/ y onemu **Pfal:** 118. v. 112. y **Zyd:** 11. 26.(*marg*) **Dla zapłaty dobrze czynić mozem.** (–)

7: **Y pokłonili się przed nogami twemi.**) Tu widzisz/ że pokłon y v=

8: padanie v nog/ może być czynione nie tylko Pánu Bogu/ ále y

9: ániółom/ y ludziom świętym/ bez bálwochwálftwá: byle nie by=

10: ło z taką czcią y chwałą/ która ieft Pánu Bogu włafna. O czym

11: niżej **Rozd:** 19. 10. y 22. 9. y w **Dziei:** 10. 26.(*marg*) **Pokłon ániółom y świętym vczyniony.** (–)

12: **Ale iześ oftydły.**) Gorący ieft Kátholik/ który się vprzeymie

13: o chwałę Chriřtuřowá/ y o kořciół ieĝo řtára y zářtáwuie. Zimny

14: ieft hæretyk/ który řtrácił wiárę y miłość. Ořtydły/ który nie ieft

15: áni hæretykiem áni Kátholikiem: ábo oziębły y niedbáły Kátho=

16: lik. Ten brzydki ieft Chriřtuřowi y kořciółowi ieĝo: iáko letnia(*marg*) **Kto gorący, zimny y oftydły.** (–)

17: wodá żoładkowi/ która go do womitu przywodzi: y przeto obie=

18: cuie/ że takie oftydłe/ iáko pokarm nieřtráwny/ chce precz wyrzu=

19: ćić od siebie.

rozdział: 4

20: ROZDZIAŁ III.

21: 1 Opifuie ná řtolicy řiedżácego. 4 Y około niego dwádzieř=

22: ćiá y czterech řtárfzych řiedżácych. 6 Y czworo zwierzát. 8 Kto=

23: re pořpołu ze dwudzieřtá y cztermi řtárcy vřtáwicznie Páná Bo=

24: gá chwałá.

werset: 1

25: **P**otymem widział: á oto drzwi otworzone

26: w niebie; á głos pierwfzy którym řłyřzał iá=

27: koby tráby gadáiącey zemną mowił: Wřtáp

28: řám; á pokażęc to co się ma dzieác ` rychło' " potym.(*marg*) **7 L. K. G. N.**

: **" potym nátychmiařt.N. L.** (–)

werset: 2

29: * Nátychmiałt byłem w duchu: á oto łtolicá po=

30: łtáwiona byłá ná niebie/ á ná łtolicy śiedzący.(*marg*) * **A. 5 L. K. G.** (-)

werset: 3 A

31: ten śiedzący'/ był poyźrzenim podobny kámieniowi(*marg*) **G.** (-)

32: Iáłpifowi/ y Sárdynowi: á tęczá byłá około łtolice/

33: poyźrzenim podobna Smárágdowi.

werset: 4 A około oney

34: łtolice łtolic dwádźiesięciá y cztery: á ná łtolicách/ * (*marg*) * **widziałem.G.** (-)
dwádźiesięciá y czterech łtárfzych śiedzących/ obleczo=

35: nych w łzáty białe; á ná głowiech ich korony złote.

Ppppp

A z łtoli=

strona: 849

849.

Objawienie Rozd: 4.

werset: 5

1: A z łtolice wychodziły łyfkáwice/ y głofy/ y gromy:

2: á siedm lamp * gorájących przed łtolicą/ " ktorzy łą'(*marg*) * **ogniŃtych.G.**

3: " **ktore łą.1 L. K. G.** (-)

3: siedm Duchow Bożych.

werset: 6 A przed łtolicą iáko mo=

4: rze śkláne podobne kryłztałowi: á w pośrzodku łto=

5: lice y około łtolice czworo źwierząt pełne oczu z przo=

6: dku y z tyłu.

werset: 7 A źwierzę pierwłze/ podobne **było** lwo=

7: wi: á wtore źwierzę/ podobne ćielcowi: á trzećie

8: źwierzę/ miáło oblicze iáko człowiek: á czwarte źwie

9: rzę podobne orłowi lataiącemu.

werset: 8 A **to** czworo źwie=

10: rząt/ káźde z nich z ofobná miáły po łżeści łkrzydeł o=

- 11: koło: á we wnątrz pełne fą oczu. á odpoczynku " nie
12: miály' we dnie y w nocy/ mowiąc: Święty/ Świę=(*marg*) " **nie máią.G.** (-)
13: ty/ Święty * Pan Bog włzechmogący/ który był/ y(*marg*) * **Święty, święty, święty, święty, święty, święty.G.** (-)
14: który ieft/ y który ma przyść.

werset: 9] A gdy one zwierzęta

- 15: dawały chwałę y cześć y dziękowanie siedzącemu
16: ná ftolicy/ żywiącemu ná wieki wiekow:

werset: 10] vpádli

- 17: czterzey á dwádźeścia ftárłzych przed onym który
18: siedzi ná ftolicy/ y klániáli fię żywiącemu ná wieki
19: wiekow/ y porzucáli korony fwe przed ftolicą/ mo=
20: wiąc;

werset: 11] Godzieneś ieft Pánie * Boże náłz * wziąć(*marg*) * **y.G.**

- : * **fwięty.G.** (-)
21: chwałę y cześć y moc: gdyżeś ty ftworzył wśzytkie
22: rzeczy/ y dla woli twoiey " były' y ftworzone fą.(*marg*) " **fą.G.** (-)

23: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 24: **A ten siedzący.)** Tu opifuie Bogá Oycá/ nie w człowieczych
25: członkách (iáko w pierwśzym rozdziale opifał Syná) ále w dro=
26: gich kámieniách: ktore figuruią iftność y naturę iego. (*marg*) **Bog Oćiec opifány.** (-)
27: **Stolic dwádźeścia y cztery.)** Przez ftolice rozumie fię fądowna
28: moc Apoštołow/ Prorokow y innych świętych z Chriftułem kro
29: luiących/ przeznaczonych przez tych 24. ftárłzych.
30: **Czworo zwierząt.)** Przez to czworo zwierząt rozumieią fię/ nie
31: fłudzy Boży ná cztery części światá rozłádzeni/ iáko Czechowic
32: bredzi: ále iáko wśzyscy Doktorowie zgodnie wykłádaią/ czterzey
33: Ewángeliſtowie: z ktorych Lew znaczy Márká: iż żaden iásniey
34: nie opifał zmartwychwśtania y w niebo wśtąpienia Páná Chri=

35: 1tułowego. Cielec Lukafzá; iż opifał kápłáńftwo Páná Chriftu=(*marg*) **Czterzey**

Ewángeliftowie w czworgu zwierząt figurowáni. (-)

łowe/

strona: 850

Rozd: 5. Ianá S. Apoftoła.

850.

- 1: łowe/ poczynájąc Ewángelią od zakonnego kápłáńftwa w kto=
2: rym ofiárowanie ćielcow było póspolite. Człowiek Máttheufzá;
3: iż od rodzáiu Chriftułowego według człowieczeńftwa Ewángo=
4: lią poczyňa: A Orzeł Ianá; iż żaden wyższy nie wlećiał iáko
5: on/ opifuiać boftwo Páná Chriftułowe.
6: **Święty, Święty.**) Trzykroć mowia Święty/ wyrażájąc iedność
7: boftwa/ á troiákość perfon w iednym boftwie. Iáko y v Ezáifzá
8: w 6. Czego náśláduiać kościoł tu ná ziemi iefzcze boiuiący/ á zła=(*marg*) **Troycá S. (-)**
9: czáiąc modły y chwały łwe ze wżytką rzełzą ánielfką/ tymiż łowy
10: Páná Bogá chwali przy ofierze Młzey S. przy ktorey też ánioło=
11: wie łą obecni/ y łpolnemu Pánu cześć y chwałę oddáią: iáko Chry=
12: łoftom S. świádczy **lib: 6. de facerd: et homil: 1. de verb: Ifaia.**

rozdział: 5

13: **ROZDZIAŁ V.**

- 14: 1 Opifuie księgi/ z wierzchu y wewnątrz popifáne/ y zápieczę=
15: towáne. 3 Ktorych żaden otworzyć nie był godzien/ 5 Iedno
16: lew z pokolenia Iudowego. 6 To ieft báránek/ zábity dla odku=
17: pienia świátá. 8 Ktorego one cztery źwierzétá/ y dwádziećcia y
18: czterey łtarcy/ 11 y wżyscy ániołowie/ 13 y wżelkie łtworzenie
19: nieprzeftáynie chwałą.

werset: 1

- 20: **Y** Widziałem ná práwicy siedzącego ná łtoli=
21: cy/ księgi nápiłáne wewnątrz y zewnątrz/
22: zápieczętowáne siedmią pieczęći.

werset: 2 Y wi=

23: działem ániolá mocnego/ głósem wielkim obwoły=

24: wáiacego: Ktoż ieft godzien otworzyć księgi/ y ro=

25: związać pieczęci ich?

werset: 3 A żaden niemogł áni wniebie/

26: áni ná ziemi/ áni pod ziemią otworzyć ksiąg/ áni ná

27: nie pátrzyć.

werset: 4 A iam wielce płakał; iż żaden nie był

28: náleżion godny otworzyć * księgi/ áni ná nie pá=(*marg*) * **y czytać.G.** (-)

29: trzyć.

werset: 5 Lecz ieden z ftárfzych rzekł mi: Nie płacz;

30: oto zwyciężył lew **on** z pokolenia Iudowego/ korzeń

31: Dawidow; áby otworzył księgi/ y rozwiązał siedm

32: ich pieczęci.

(*marg*) **Lekcja w wigilią wżech Świętych.** (-)

werset: 6

33: Y widziałem; á ono w pośrzod ftolice y czwor=

34: gá zwierząt/ y w pośrzodku **onych** ftárfzych/ báránek

35: Ítał iáko zábity/ máiąc siedm rogow y oczy siedm:

Ppppp 2

ktore

strona: 851

851.

Objáwienie Rozd: 5.

1: ktore Íą siedm Duchow Bożych/ poÍánych ná wÍzy=

2: tkę ziemię.

werset: 7 Y przyÍzedł/ y wÍzał księgi z práwice

3: siedzącego ná Ítolicy.

werset: 8 A " gdy otworzył' księgi;(marg) " **gdy wÍzał.G.** (-)

4: **ono** czworo zwierząt y **oni** czterzey á dwádziesięciá

5: Ítárfzy vpádli przed Báránkiem; máiący káždy z

6: nich árfy/ y czáfze złote pełne wonności/ ktore łą mo=

7: dlitwy świętych:

werset: 9] Y śpiewáli nową pieśń/ mo=

8: wiąc: Godźieneś ieft ` Pánie' wziąć księgi/ y otwo=(*marg*) **3 L. G.** (-)

9: rzyć pieczęci ich/ iześ był zábit/ y odkupiłeś nas Bo=

10: gu przez krew twoię/ ze wízelákiego pokolenia/ y ię=

11: zyká/ y ludu/ y narodu;

werset: 10] y vczyniłeś " nas' Bogu(*marg*) " **ie.G.** (-)

12: náfzemu " kroleństwem' y kápłanmi/ y " będziemy' kro=(*marg*) " **krolmi.G.**

: " **będą.12 L. G.** (-)

13: lować ná ziemi.

werset: 11] Y widziałem y słyszałem głos wie=

14: lu ániółow około łtolice/ y **onych** zwierząt/ y **onych**

15: łtárfzych/ á była liczbá ich " tyśiące tyśiącow/

(*marg*) " **liczbá niezliczona.** (-)

werset: 12] mo=

16: wiących głósem wielkim: Godźien ieft Báránek

17: ktory ieft zábity/ wziąć moc y " bołtwo' y mądrość/ y(*marg*) " **bogáctwo.G.** (-)

18: síłę/ y cześć/ y chwałę/ y błogóśławieńtwo. *

werset: 13]

19: A wízelkie łtworzenie ktore ieft ná niebie/ y ná

20: ziemi/ y pod ziemią; y co w morzu ieft/ y co " w nim!;(*marg*) " **w nich.G.** (-)

21: wíztykie słyszałem mowiące: Siedzácemu ná łtoli=

22: cy/ y Báránkowi/ błogóśławieńtwo/ y cześć/ y chwa=

23: łá/ y moc ná wieki wiekow *.

(*marg*) * **Amen.G.** (-)

werset: 14] A czworo zwierząt

24: mowiło; Amen. A **oni** czterzey á dwádźiesięciá łtár=

25: łzy vpádli ` ná oblicze łwoie' y kłániáli łię ` żywiące=(*marg*) ` **G.**

7 L. G. (-)

26: mu ná wieki wiekow'.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Ani pod ziemią.**) Przez te co w niebie/ rozumieią fię ániółowie/

29: y święci: przez te co ná ziemi/ ludzie śpráwiedliwi: przez te co pod

30: ziemią nie mogą fię rozumieć iedno cí co w czyścu. Bo potępio=

31: nym tych ksiąg otwórzác nie przyśtało. A oycowie święci/ kto=

32: rzy w Limbuśie byli/ iuż z onego mieyfcá byli wybáwieni.(*marg*) **Czyściec.** (-)

33: **Ktore fá modlitwy świętych)** (*marg*) **Święci w niebie fłyśą modlitwy náśe.** (-)

Stąd iásnie widzimy/ iż święci

34: w niebie/ ofiáruią Pánu Chriśtuśowi modlitwy ludzi wiernych

miefzkáią=

strona: 852

Rozd: 6. Ianá S. Apoštoła.

852.

1: miefzkáiących ná ziemi (ktore y tu y gdzie indziej piśmo świętymi

2: zowie/ iż krwią Pána Chriśtuśową fá poświęceni) Zá czym pew=

3: nie idzie/ iż święci w niebie wiedzą śpráwy/ potrzeby/ y modlitwy

4: náśe/ y modlą fię zá námi.

rozdział: 6

5: ROZDZIAŁ VI.

6: 1 Otworzywśy cztery pieczęci/ wychodzą cztery konie. 8 A ná

7: ośtátnim śmierć/ y piekło zá nim. 9 A piątą pieczęć otworzyw=

8: fzy/ duśze męczennikow profzą prędkiego fądu. 12 Lecz po otwo=

9: rzeniu fzołtey pieczęci/ wychodzą znáki przyśzłego fądu.

werset: 1

10: **Y** Widziałem iż otworzył báránek iednę z sie=

11: dmi pieczęci: y fłyśiałem iedno ze czterech

12: źwierząt mowiące/ iákoby głos gromu:

13: Chodź/ - á pátrzay'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 2] Y widziałem; á oto koń bia=

14: ły/ á ten co ná nim siedział/ miał łuk; y dano mu ko=

15: ronę/ y wyfzedł zwyciężáiąc áby zwyciężył.

werset: 3] A gdy

16: otworzył wtorą pieczęć; fłyfzałem wtore zwierzę

17: mowiące; Chodź - á pátrzay'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 4] Y wyfzedł drugi koń

18: rydzy: á temu co ná nim siedział/ dano mu áby od=

19: iał pokoy z zemie/ á iżby iedni drugie zábiiáli/ y da=

20: no mu miecz wielki.

werset: 5] A gdy otworzył trzecią pie=

21: częć/ fłyfzałem trzećie zwierzę/ mowiące; Chodź/ - á

22: pátrzay. A oto koń wrony: á ten co ná nim siedział/ (*marg*) **G.** (-)

23: miał łzałę w ręce swoiey.

werset: 6] Y fłyfzałem - iákoby' głos (*marg*) **G.** (-)

24: w pośrzodku czworgá zwierząt " mowiących': Miár= (*marg*) " **mowiący6 L. K. G.** (-)

25: ká pńzenice zá grofz/ á trzy miárki ięczmieniá zá grofz/

26: á nie fzkodź oliwy y winá.

werset: 7] A gdy otworzył czwar=

27: tą pieczęć; fłyfzałem głos czwartego zwierzęciá mo=

28: wiącego: Chodź - á pátrzay'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 8] (*marg*) * **Y widziałem.G.** (-) * A oto koń błády: á

29: tego ktory siedział ná nim/ imię było Smierć/ á pie=

30: kło łzło zá nim/ y daná mu iest moc " nád cztermi czę=

31: ściami' ziemie/ zabiąć mieczem/ głodem/ y śmiercią/(*marg*) " **nád czwartą częścią.G.**

(-)

32: y przez zwierzętá ziemskie.

werset: 9] A gdy otworzył piątą

33: pieczęć; widziałem pod ołtarzem duże * pobitych(*marg*) * **ludzi.G.** (-)

34: dla słowá Boże^{go} / y dla świadectwá ktore miały.

werset: 10] y

Ppppp 3

wołały

strona: 853

853.

Objawienie Rozd:

1: wołały głosem wielkim/ mówiąc: Dokądże Pánie

2: (święty/ y prawdziwy) nie ładźisz y nie mścisz się

3: krwi nájzey nád tymi co mieszkaią ná ziemi?

werset: 11] Y

4: dano ĩ káżdemu z nich po łzácii bialey: y powiedziano' (*marg*) ĩ **G.** (-)

5: im/ áby ielzcie odpoczęły ná máły czás/ ázby się tez wy=

6: pełnili towarzysze ich/ y bracia ich ktorzy máią być

7: pobić iáko y oni.

werset: 12] Y widziałem/ gdy otworzył łzo=

8: łtą pieczęć; áłisć się sftáło wielkie trzęsienie zie=

9: mie/ y łłonce się sftáło czarne iáko wor włosiány: y

10: księżyc wlytek sftał się iáko krew:

werset: 13] á gwiazdy " z

11: niebá' vpádły ná ziemię/ iáko drzewo zrzuca nie doy=(*marg*) " **niebieskie2 L. G.** (-)

12: źrzále figi gdy od wiátru wielkiego bywa zátřęsio=

13: ne:

werset: 14] á niebo odłtąpiło iáko księgi zwinione: á w=

14: łzelka gorá/ y " wyłpy' z swoich mieylc poruřzone łą:(*marg*) " **wyłpá.K. G.** (-)

werset: 15]

15: á krolowie ¼iemie " y ksią¼żetá'/ y Rotmi¼trze/ y bo=(*marg*) " **y wielmo¼ni.** (-)

16: gáci/ y mocarze/ y ká¼zdy niewolnik/ y wolny pokryli

17: íię w íámy y w íkály gor.

werset: 16 y rzekli goram y íkálam:

18: Vpádnicie ná nas/ y zákrycie nas od oblicza sie=

19: dzácego ná ítolicy/ y od gniewu báránkowego:

werset: 17 íż

20: przyízedł dzieñ **on** wielki gniewu " ich'. á kto¼ íię oítać (*marg*) " **iego.G.** (-)

21: będzie mogł?

22: NAVKI Y PRZESTROGI.

23: **Widzialem pod oltarzem.**) Przez ten oltarz pod ktorým odpo=

24: czywáią du¼ze/ nie mo¼e íię rozumieć ¼adne ínfze miey¼ce opocz

25: niebá. Bo ni¼ey czytamy/ íż te du¼ze obleczone w ízáty białe/ íą (*marg*) **Du¼se świętych íą w niebie.** (-)

26: przed ítolicą Bo¼ą/ y przed obliczno¼cią Báránká/ y íluzą Bogu

27: w ko¼ciele íego/ to íeít w niebie/ we dnie y w nocy. Lecz íam oł=

28: tarz íeítci Pan Chriítus/ pod ktorým íą du¼ze świętych ludzi/ íż

29: íą ni¼íze miey¼cem y godno¼cią: á íż pod íego obroną y pomocą

30: zwycię¼zyli/ y íemu zwycięctwá y zapláty íwe przypísią: y przezeń

31: ofiáry modlitw y chwały Bogu ofiáruią. Dla czego te¼ ciáía y

32: ko¼ci świętych pod oltarzmi w ko¼ciele chowáią/ y ¼adnego ołta=

33: rzá przez reliquiy świętych/ áni buduią áni poświęcią. O czym

34: íą y dekrety ítórych Koncyliow y świadectwá Hieronymá/ Au=

35: guýtyná y Grzegorzá S.

Y wołá=

strona: 854

Rozd: 6. Ianá S. Apoítolá.

854.

1: **Y wołáły.**) Íesli¼e du¼ze świętych wołáią do Bogá o pom=

2: ítę nád nieprzyacióly: dáleko ície więcey profzá miłóíerdzia

3: bráciey fwoiey. (marg) **Święci modlą się za námi.** (-)

4: **Y dano káżdemu z nich po fsácie bialey.)** (marg) **Świętych pierwey dufse á potym y ciála będą vwielbione.** (-) Te fsáty białe známio=

5: nuiąc zbáwienie y **vwielbenie** [!] íamey dufze. Bo drugą fsátę/ to íeft

6: zbáwienie y vwielbenie ciála/ będą mieli dopiero po zmartwych=

7: wftaniu. Íako iednoftáynie włyscy Doktorowie wykłádáią..

rozdział: 7

8: ROZDZIAŁ VII.

9: 1 Opifánie czterech ániółow/ ktorzy máią pokárác ziemię. 2 Y

10: piątego ániółá/ ktory nie każe nic fszkodzić ná czele náznáczonym.

11: 4 ták z Zydow/ 9 íako y z Pogánow: 10 Ktorzy Páná Bogá

12: chwałą. 11 Tákże y ániółowie. 13 Y o tych/ ktorzy byli vbráni

13: w fsáty białe.

werset: 1

14: * **P** Otymem widział czterech ániółow ftoią=(marg) * **A. G.** (-)

15: cych ná czterech węgłách ziemię/ trzymá=

16: iących cztery wiátry ziemię " áby nie wiały'(marg) " **áby nie wiał wiátr.4 L. G.** (-)

17: ná ziemię/ áni ná morze/ áni ná żadne drzewo.

(marg) **Lekcia w dzień wfzech Świętych.** (-)

werset: 2

18: Y widziałem drugiego ániółá wfępuiącego od

19: wfchodu fłońcá/ máiącego pieczęć Bogá żywego: y

20: záwołał głósem wielkim **ku** czterem ániółom/ ktorym

21: dano íeft fszkodzić ziemi y morzu/

werset: 3 mowiąc: Nie fsko=

22: dzicie ziemi y morzu/ áni drzewam/ áż popieczętuie=(marg) **áni.4 L. G.** (-)

23: my fługi Bogá nászego ná czołách ich.

werset: 4 Y fłyfzałem

24: liczbę pieczętowáných/ fto y czterdzieści y cztery ty=

25: śiące pieczętowánych ze wńzech pokolenia fynow

26: Izráelfkich.

werset: 5 Z pokolenia Iudowego/ dwánaście

27: tyśięcy pieczętowánych. Z pokolenia Rubenowego/

28: dwánaście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾^(marg) **Tego słowá, pieczętowánych, Græckie księgi nie máią tylko ná przodku á ná ostátku: iáko fiętu náznáczyło.** ⁽⁻⁾

29: Gádowego/ dwánaście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'.

^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

werset: 6

30: Z pokolenia Alferowego/ dwánaście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pie=

31: czętowánych'. Z pokolenia Nephtálimowego/ dwa^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

32: náście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'. Z pokolenia Má=^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

33: nálféffowego/ dwánaście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'.

^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

werset: 7

34: Z pokolenia Symeonowego/ dwánaście tyśięcy

35: ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'. Z pokolenia Lewiowego/ dwa=^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

náście

strona: 855

855.

Obiáwienie Rozd: 7.

1: náście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'. Z pokolenia Izá=^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

2: chárowego/ dwánaście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'.

^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

werset: 8

3: Z pokolenia Zabulonowego/ dwánaście tyśięcy

4: ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'. Z pokolenia Iofephowego/ dwa=^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

5: náście tyśięcy ^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾ pieczętowánych'. Z pokolenia Be=^(marg) ^{-G.} ⁽⁻⁾

6: niáminowego/ dwánaście tysięcy pieczętowánych.

werset: 9

7: Potymem widział " rzeřzã wielkã' ktorey nie mógł (*marg*) " **á oto rzeřsa wielka.G. (-)**

8: nikt przeliczyć/ z kãżdego narodu y pokolenia/ y lu=

9: dźi/ y ięzykow: ťtoiącã przed ťtolicã/ y przed obliczno=

10: ťciã bãránkã/ przyobleczeni w ťzãty białe/ á pãlmy w

11: ręku ich/

werset: 10 y woãły głořem wielkim mowiãc: Zbã=

12: wienie Bogu nãřzemu ťiedzãcemu ná ťtolicy/ y bã=

13: rãnkowi.

werset: 11 A wřzyřcy ániołowie ťtali około ťtolice y

14: ťtãřřzych y czworgã źwierzãt: y pãdli przed ťtolicã

15: ná oblicza řwe/ y pokłõn vczynili Bogu/

werset: 12 mowiãc;

16: Amen. Błogořãwienie/ y chwaãã/ y mãdrořcã/ y

17: dźiękowãnie/ czeřcã y moc/ y ťiãã Bogu nãřzemu ná

18: wieki wiekow. Amen. *

(*marg*) **Lekcyã o S.Męczyⁿ nikach. (-)**

werset: 13

19: Y odpowidźiał ieden z ťtãřřzych/ y rzekł mi: Ci

20: ktorzy ťã obleczeni w ťzãty białe/ ktorzyź ťã? y řkãd

21: przyřřzli?

werset: 14 Y rzekłem mu: Pãnie moy/ ty wieřz. Y

22: powidźiał mi: Ciã ťã ktorzy przyřřzli z vćiřku wiel=

23: kiego/ y omyli ťzãty řwoie/ y wybielili ie we krwi bã=

24: rãnkowey.

werset: 15 Dla tegoã ťã przed ťtolicã Bożã/ y řtu=

25: żã mu we dnie y w nocy w kořciele iego: á ťiedzãcy

26: ná ťtolicy/ mieřzkãc będźie nãd nimi.

werset: 16 nie będą wię=

27: cej łaknąć ani pragnąć/ ani ná nie łożńce przypád=

28: nie/ ani żadne gorąco.

werset: 17 Abowiem báránek ktory

29: ieft w pośzrodku ftolice/ będzie ie rządzil/ y poprowá

30: dži ie " do źrzodeł wod żywotá!: y otrze Bog włzelką (marg) " **do żywych źrzodeł wod.G. (-)**

31: łzę z oczu ich. *

32: NAVKI Y PRZESTROGI.

33: **Aż popieczętuujemy służy Boże.)** Ten znák ábo pieczęć ktora się (marg) **Znák Chrześcíaniná znamię krzyża S. (-)**

ludzie

strona: 856

Rozd: 8. Ianá S. Apoftoła.

856.

1: ludzie Boży pieczętuia/ ieftci znák krzyża ś. Iáko Oekumenius/

2: Bedá/ Anselmus y Rupertus ná to mieyfce piżąc wykłádáią. (marg) **Dufse świętych są w niebie. (-)**

3: **Stoiące przed ftolicą.)** Stąd ieft iáfný dowod/ że dufze świę=

4: tych są z Chrístufem w niebie/ przed ftolicą Bożą/ przed obliczno=

5: ścią Báránkową: á nie w otchłániách żadnych/ ani w śieni przed

6: niebem/ ktora Kálwin wymyfla/ kładąc iákies trzećie mieyfce

7: procz niebá y piekła: á przecię czyścá y limbuflá nie wierząc.

rozdział: 8

8: ROZDZIAŁ VIII.

9: 1 Siodmą pieczęć otworzywłszy/ siedm ániołow z trąbámi wy=

10: ftąpiło. 3 A drugi ániól/ ofiárowawłszy Bogu modlitwy świę=

11: tych. 5 **Wyflá [!]** ná ziemię z ogniem/ gromy/ błýfkánia/ y trzęśiená

12: ziemie. 7 Tákże gdy czterzey ániołowie zátrąbili/ rozmaíte plagi

13: ná ludzie przypádły.

werset: 1

14: **A** Gdy otworzył siódmą pieczęć/ sftáło fię mil=

15: czenie ná niebie/ iákoby puł godziny.

werset: 2 Y wi=

16: działem **onych** siedm ániółow ktorzy ftoią przed

17: Bogiem: á dano im siedm trąb.

werset: 3 A drugi ániół

18: przyfzedł/ y ftánał przed ołtarzem/ máiąc kádžilnicę

19: złotą: y dano mu wiele kádzenia/ áby oddał " z modli=

20: tew' wńzech świętych ná ołtarz złoty/ ktory iest przed(marg) " **modlitwam.2 L. G. (-)**

21: ftolicą ~ Bożą'.

(marg) ~7 L. G. (-)

werset: 4 Y wftąpił dym kádzenia z modli=

22: tew fwiętych z ręki ánielkiew przed Bogá.

werset: 5 Y wziął

23: ániół kádžilnicę */ y nápełnił ią ogniem z ołtarzá/ y (marg) * **złotą.N. L. (-)**

24: wrzucił ná ziemię: y sftály fie gromy y głófy/ y łyfká=

25: wice/ y trzęsienie ziemie ~ wielkie'

(marg) ~G. (-)

werset: 6 A siedm ánio=

26: łow máiących siedm trąb/ nágotowáli fię áby trą=

27: bili.

werset: 7 Y zátrąbił ániół pierwfzy/ y sftał fię grad y

28: ogień/ zmiefzány ze krwią/ y " zrucon iest' ná ziemię:(marg) " **zrzucone fą.G. (-)**

29: y trzecia część ziemie zgorzáłá/ ~ y trzecia część drzew

30: zgorzáłá'/ y wńzelka trawá zielona zgorzáłá.(marg) ~G. (-)

werset: 8 Y zá=

31: trąbił wtory ániół: á iákoby wielka gorá ogniem

32: pałaiąca/ wrzucona ielt w morze/ y sftalá się krwią

33: trzečia część morzá:

werset: 9 y pozdychalá trzečia część

34: Itworzenia żywiącego w morzu/ y trzečia część

Qqqq

okrętow

strona: 857

857.

Objawienie Rozd: 8.

1: okrętow zginęłá.

werset: 10 Y zátřąbił ániol trzeći/ y fpádłá z

2: niebá gwiazdá wielka/ goraiąca iáko pochodnia/ y v=

3: pádłá ná trzečiau część rzek/ y ná źrzodłá wod:

werset: 11 á imię

4: gwiazdy/ názywaią piołyn: y obrociłá lię trzečia

5: część wod w piołyn: á wiele ludzi pomárło od wod/

6: iź zgorzkniały.

werset: 12 Y zátřąbił ániol czwarty/ y zará=

7: żona ielt trzečia część łłońcá/ y trzečia część księży=

8: cá/ y trzečia część gwiazd/ ták iź lię ich trzečia część

9: zácmiłá/ y trzečia część dnia nie świeciłá/ y " nocy' (marg) " **noc.3 L.** (-)

10: tákże.

werset: 13 Y widziałem/ y fłyłzałem ` głos' iednego orłá(marg) `G. (-)

11: leçącego w pośrzod niebá/ mowiącego głofem wiel=

12: kim *: Biádá/ biádá/ biádá miefzkaiącym ná źiemi: (marg) * **po trzykroć.G.** (-)

13: od innych głofow * trzech ániolow ktorzy zátřą=(marg) * **trąby.2 L. G.** (-)

14: bić máią.

15: **A dano im siedm trąb.)** W tym ofmym y w dziewiątym roz=

16: dziale Ian S. opifuie przez trąby fześci ániolow/ fześcioro prześlá=

17: dowanie hæretykow/ ktore miało być od czáfow Apořtolńkich/ áź

18: do fkończenia swiátá: iáko y fam Chytreus Luteran zeznawa.

- 19: Przed pierwszą trąbą rozumie się kacerstwo Ebionitow/ ktore się
20: wżczęło za czasow ApostolŃkich. Przez wtórą; kacerstwo Gno=
21: itykow. Przez trzecią/ odłzczepieństwo ielzche poŃlednieyŃze Sá=
22: moŃatená y AriuŃzá. Przez czwartą kacerstwo PelágiuŃzowe: kto=
23: re po nim náŃtało. Przez piątą; rozumie się kacerstwo bárzo Ńzko=
24: dliwe/ ktore vprzedzi przeŃlądowánie AntychriŃtowe; Iákíe ielŃ(marg) **Siedm trąb**
przeŃlądowánia hæretyckiego. (-)
25: kacerstwo od Lutrá zácžete/ według wiela ludzi vczonych domy=
26: Ńlu y wykłádu. Przez ŃzoŃtą lepak trąbę wŃzyŃcy Kátholikowie
27: rozumieją przeŃlądowánie AntychriŃtowe: ktore prawdziwie o=
28: Ńtátnie y náciężŃze będzie. [Vide Bellarum: Cont : 3.lib: 3.cap: 23.](#)

rozdział: 9

29: ROZDZIAŁ IX.

- 30: 1 W piątogo ánioŃá zátřąbieniu/ opifánie hæretykow/ przez
31: gwiazdę Ńpádlą z niebá/ y przez Ńzáránce z dymu przepáŃci wypu=
32: Ńzczone. 13 A gdy ŃzoŃty ánioŃ zátřąbiŃ/ cztere y ánioŃowie byli
33: rozwiázáni/ ktorzy wielkim woŃŃkiem iezdnych/ trzecią częŃŃ ludzi
34: pobić mieli.

Y zátřą=

strona: 858

Rozd: 9. Ianá S. ApoŃtoŃá.

858.

werset: 1

- 1: **3** **Y** ZátřąbiŃ piątý ánioŃ/ y widziaŃem gwiazdę
2: áno Ńpádlá z niebá ná ŃiemieŃ/ á dano iey klucz
3: Ńtudnie przepáŃci.

werset: 2 Y otworzylá Ńtudniá

- 4: przepáŃci: y wŃtápiŃ dym " Ńtudnie'/ iákó dym piecá (marg) " **z Ńtudnie.G. (-)**
5: wielkiego: y zácmiŃlo Ńię ŃŃónce y powietrze od dymu
6: Ńtudniey.

werset: 3 Y wyfzły z dymu i studniey' szarówce ná (marg) i G. (-)

7: ziemię. y dano im moc/ iáko máią moc niedźwiad=

8: kowie ziemfcy:

werset: 4 A " rofkazano' im żeby nie płowály (marg) " powiedzianoG. (-)

9: trawy ziemie/ áni wśelkiewy zieloności/ áni wśelkiego

10: drzewá: oprocz fámych ludzi ktorzy nie máią pieczę=

11: ci Bożey ná czołách fwoich.

werset: 5 A dano im áby ich

12: nie zábiiáli: ále áby " byli męczeni' pięć mieśięcy: á (marg) " ie męczyli.K. G. (-)

13: męczenie ich/ iáko męczenie niedźwiadkowe gdy czło

14: wieká wkaśi.

werset: 6 A w one dni szukác będą ludzie śmier

15: ci/ á nie naydą iey: będą żądác vmrzeć/ á wćiecie

16: śmierć od nich.

werset: 7 A podobieńtwá szarówcey/ były

17: podobne koniom " zgotowanym' ná woynę: á ná gło=(marg) " zgotowane.G. (-)

18: wách ich iákoby korony " podobne złotu': á twarzy(marg) " złote.G. (-)

19: ich iáko twarzy człowiecze.

werset: 8 Y miály włofy iáko

20: włofy niewieście: á zęby ich/ były iáko * lwie.(marg) * zęby.N L. (-)

werset: 9 á miá=

21: ły pancerze iáko pancerze żelázne: á głos fkrzydeł

22: ich iáko głos wozow wielu koni bieżących ná woy=

23: nę.

werset: 10 y miály ogony podobne niedźwiadkom/ á w ich

24: ogoniecz żądłá były: á ich moc ieft szkodzić ludziom

25: przez pięć mieśięcy.

werset: 11 á miály nád sobą krolá ániołá

26: przepási/ ktoremu imię po Zydowfku Abáddon/

27: á po Græcku Apollion/ á po Lácii **Exterminans'**, (marg) **G. (-)to iest zátrocáicy.**

werset: 12 Biádá iedná przelzła/ á oto

28: idá iefzcie dwie biedy potym.

werset: 13 Y zátrobił ániól ízo=

29: íty: y ílyfzałem głos ieden ze czterech rogów ołtarzá

30: złotego/ który iest " przed oczymá Bożymi'/

(marg) " **przed oblicznością Bożą.G. (-)**

werset: 14 mowią=

31: cy ízoftemu ániółowi który miał trąbę: Rozwiąż

32: **onych** czterech ániółów/ wwiązánych v wielkiej rzeki

33: Euphráty.

werset: 15 Y rozwiązáni fą **oni** cztery ániółowie/

Qqqqq 2

ktorzy

strona: 859

859.

Objáwienie Rozd: 9.

1: ktorzy byli zgotowáni ná godzinę/ ná dzień y ná mie=

2: síac y ná rok: áby pobili trzecią część ludzi.

werset: 16 A li=

3: czbá konnego woýfká bylá " po dwákroć fto tysięcy

4: milionów. A ílyfzałemci liczbę ich.

(marg) " **ábo dwieście kroć tyśięcy. (-)**

werset: 17 Y tákżem wi=

5: dział konie w widzeniu: á siedzący ná nich/ mieli

6: pánczerze ogniíte/ y Hyácyntowe/ y síarczáne. á gło=

7: wy **onych** koni były iáko głowy lwie: á z gęby ich wy=

8: chodzi ogień/ y dym/ y síárká.

werset: 18 A od tych trzech plag

9: pobita iest trzecia część ludzi/ od ognia y od dymu y

10: od síárki/ ktore wychodźily z gąb ich.

werset: 19] Abowiem wła

11: dza koni ieft w gębách ich/ y w ogonách ich. Bo o=

12: gony ich/ wężom **fą** podobne/ máiąc głowy: á tymifz

13: fzkodzą.

werset: 20] A inni ludzie ktorzy nie fą pobići tymi

14: plagámi/ áni pokutowáli zá vczynki rąk fwych/ áby

15: fię nie klániáli czártom y báltwanom złotym y srebr=

16: nym y miedziánym y kámiennym y drzewiánym/ kto=

17: rzy áni widzieć mogą/ áni słyszeć/ áni chodzić/

werset: 21] y nie

18: pokutowáli zá męzoboyftwá fwoie/ áni zá czary fwo=

19: ie/ áni zá wżeteczeńftwo fwe/ áni zá złodzieyfctwá

20: fwoie.

21: NAVKI Y PRZESTROGI.

22: **Y widziałem gwiazdę áno fpádłá z niebá.**) Przez tę gwiazdę kto= (*marg*) **Gwiazdá fpádłá z niebá, fsátan.** (–)

23: ra fpádłá z niebá/ ácz fię może rozumieć y dyabeł/ ktorzy fpadłzy z

24: niebá/ zá dopuřczeniem Bożym dymy błędow z ftudnie/ y roie

25: fzáránczy/ to ieft nowe árcyhæretyki ábo kácermiřtrze y hordámi

26: fwemi/ káżdego niemal wieku/ ná grunty kořcielne wypuřcza. (*marg*) **Abo ráczy**

Luter. (–)

27: Wřzákże iż to mieyřce o hæretykách vprzedećielách Antychriřtu=

28: fowych/ ktorzy tudzieř przed nim powřtác mieli/ rozumieli ftarzy

29: Doktorowie/ wedle Rozd: 1. v. 20. nie od rzeczy drudzy przez tę

30: gwiazdę ktora fpadłá z niebá/ rozumieią Lutrá kácermiřtrzá. kto=

31: ry pierwey ná niebie/ to ieft w kořciele Bożym/ iáľnoćią ftanu

32: zakonnicze^{g0} y náuki řwiećił. Lecz z niebá vpadł ná ziemię; kiedy fię

33: od iednoći kořcielney oderwawřzy/ ziemřki y řwiecki řywot záfię

34: fobie obrał. Temu dano klucz ftudnie przepářci/ kiedy ná dořwiád

35: czenie wybranych/ dopuŝczono mu wŝelákíe błędy y kácerŝtwá

36: wznáwiác/ y z ŝtudnie przepáŝci/ to ieŝt z ksiąg Hulŝytow/ Wikle=

witow/

strona: 860

Rozd: 9. Ianá S. Apoŝtoła.

860.

1: witow/ Pikártow/ y ŝobie podobnych hæretykow wyczerpác/ y

2: wydáwác ná ŝwiát. A ná ten czás otworzył ŝtudniá przepáŝci/

3: kiedy wŝytkim wŝláł drogę/ y dał dozwole nie ŝtáre kácerŝtwá

4: wznáwiác y rozŝiewác. Y tákże księgi kácerŝkie otworzywŝy/ y

5: wŝytkim ie czytác pozwoiliwŝy/ powŝtał dym cięmney náuki ká=

6: cerŝkíey/ iáko z wielkiego piecá wielki dym wychodzi: ktorým y

7: ŝlóńce Pan Chriŝtus/ y powietrze/ to ieŝt piŝmo ŝwięte (przez ktore

8: w tym żywoćie iákoby oddech mamy) ieŝt zácmione: kiedy Aria=

9: nowie y Sámoŝátenowie poczęli bluznić boŝtwo/ á Nowokrzczeń=

10: cy y Vbiquiŝtowie człowieczeńŝtwo Páná Chriŝtuŝowe: á gdy

11: wŝytcy hæretycy/ y naiáŝnieyŝe piŝmá zátrudnili y opák obroćili.

12: Z tego tedy dymu powŝtały ŝzáráncze/ to ieŝt/ hææetykowie/ ktorzy

13: iáko ŝzáráncza przez pychę wyŝkákuiá wzgorę/ á przez poŝádlivoŝć

14: ná ziemię vpadáią/ zá ziemŝkami ŝię roŝkoŝzámí ŝię roŝkoŝzámí vdawáiąc. Bel=

15: larum: Cont: 3. lib: 3. cap: 23. y Gagneius in Apoc.

16: **A podobienŝtwá ŝzáránczey.**) Tu maŝz wŝláne opiŝanie hærety=

17: kow. Twarz człowiecza/ á k temu niewieŝcia/ znáczy łágodny po=

18: czátek ich kazánia/ ktory záwŝze biorá od Ewángelíey: Bo nic in=(marg) **Opíŝanie**

hæretykow y wŝlánoŝci ich. (-)

19: ŝzego nie obiecuiá/ iedno ŝczyre ŝłowo Boŝe: y ták ludzie zwodzá.

20: Lecz ogon niedzwiadkow/ znáczy koniec ich náuki zárázliwy/ y

21: ŝmiertelny. Bo ŝłowo Boŝe opácznym wyŝládem wywroćiwŝy/

22: iákoby ogonem iádowitym ŝádló wpuŝzczáią/ y ŝmiertelná trućí=

23: znę wlewáią. Ciáło ŝzáráncze/ ktore ieŝt brzuch/ znáczy hæretyki

24: brzuchowi poddáne/ nieprzyáćiele poŝtow: przeco áni chodzá w

25: drodze Páníkiego przykazánia/ áni látác mogá ku rozmyślánú rze
26: czy niebiefkich. Korony ná głowiech ich/ znáczą pychę hæretykom
27: włafná/ ktorá fię wynofzá náde wízytkie ludzie. Zęby záfię lwie/
28: znáczą przekęfłowánia/ ktorými vftáwicznie fzcypią/ fzárpiá y
29: tárgáią fláwę Papieżow/ Bifkupow/ kfiężey/ mnichow/ y fámych
30: fwiętych z Chriftufem w niebie kroluących. Pierfi páncierzmi
31: żeláznemi vzbroyone/ znáczą vpor odfzczepieńfkich ludzi: że choć
32: iáwnie zwyciężeni/ przeię nigdy niechcá wyznác błędu fwego/ y
33: czáfem wolá vmrzeć/ á niżli odstápić vporu fwoiego. Podobień=
34: ftwo koni ná woynę zgotowáných/ znáczy hæretycká fmiáłość/
35: ktorá wízytkich ná woynę wyzywáią: chocia potym miáfdo=
36: wodow fzczyre kłamftwá przynofzá. Podobieńftwo záś wozow
37: lecących/ znáczy prętkość ktorey vzywáią ná ośiágnięnie wiela
38: kráíow y kroleftw Chrześcijánńfkich. Nákoniec ániol przepáfi
39: ieftci fzátan/ ktory ieft krolem náde wízemi pyfznemi/ ktory ma
40: imię Zátracáiący: Bo przez żadne odfzczepieńftwo áni prześlá=

Qqqqq 3

dowánú/

strona: 861

861.

Obiáwienie Rozd: 10.

1: dowánú/ ták wiela ludzi nie potrácił/ y nie náwátlił kościołá Bo=
2: żego; iáko przez to Lutrowe kácerftwo. Wízákże w tym ieft nie
3: mála poćiechá/ iz tá fzaráńcza nie fzkodzi trawie/ áni zielonym drze=
4: wam: to ieft/ ludziom dobrym y pobożnym/ w ktorých fię fercách
5: zieleni y kwitnie religia y boiazń Páná Bogá: ále tylko ludziom
6: potępionym/ ktorzy nie máią znáku Bogá żywego ná czelech fwo=
7: ich. [Bellarm:](#) y [Gagn:](#) támże.

rozdział: 10

8: ROZDZIAŁ X.

9: 1 Gdy drugi ániol mocny záwołá/ z fiedm gromow przemo=

10: wiło. 5 A ániół przysięga/ że iuz więcey czáfu nie będzie/ 7 Ale

11: ná głos síodmego ániółá ma fię fkończyć táiemnicá Boża. 9 Y

12: dáie Ianowi księgi ku ziedzeniu.

werset: 1

13: **Y** Widziałem - drugiego' ániółá mocnego zftępujące^{g^o}(*marg*) -G. (-)

14: z niebá/ w obłok obleczonego/ á ná gło=

15: wie iego tęczá/ á oblicze iego - było' iáko słońce/(*marg*) -G. (-)

16: á nogi iego iáko " słup ogniowy'.

(*marg*) " **słupy ogniowe.1 L. K. G.** (-)

werset: 2

17: kfiążeczki otworzone: y poftáwił nogę swoię práwą

18: ná morzu/ á lewą ná ziemi.

werset: 3

19: kim/ iáko - gdy' lew ryczy. A gdy záwołał/ wymowi=(*marg*) -G. (-)

20: ły síedm gromow głófy swoie.

werset: 4

21: mow wymowiły - głófy swoie'/ iam był piśáć miá: á=(*marg*) -G. (-)

22: lem vłyśzał głos z niebá mowiący mi: Zápieczętuy co

23: mowiły síedm gromow: " á nie piśz tego'.

(*marg*) " **á potym nápiśefs.G.** (-)

werset: 5

24: ioł ktoregom widział ftoiącego ná morzu/ y ná zie=

25: mi/ podniósł rękę swoię do niebá.

werset: 6

26: przez żywiącego ná wieki wiekow/ ktory fтворzył

27: niebo y co w nim iest: y ziemię/ y to co ná niey iest:

28: y morze/ y to co w nim iest: Ze czáfu iuz nie będzie.

werset: 7

29: ále we dni głófu ánioła śiodmego/ kiedy pocnie

30: trąbić/ dokona fię táiemnicá Boża/ " iáko' oznaymił(*marg*) " **ktorąG.** (-)

31: przez sługi íwe Proroki.

werset: 8 " Y słýfzałem głos z niebá zá=

32: się mowiący ze mną'/ y rzekący: Idź/ á weźmi ksią=(*marg*) " **A głos którym słýsał z niebá, zásię gadał zemną.G.** (-)

33: żeczki otworzone z ręki ánioła ftoiącego ná morzu y

34: ná ziemi.

werset: 9 Y pozedłem do ánioła/ mowiąc mu " áby(*marg*) " **day mi te.G.** (-)

mi dał'

strona: 862

Rozd: 11. Ianá S. Apoštoła.

862.

1: mi dał' książeczki. Y rzekł mi: Weźmi ` książecz=

2: ki' á ziedz ie: y gorzkim vczynią żołądek twoy/ ále w(*marg*) **G.** (-)

3: vściech twoich słodkie będą iáko miód.

werset: 10 Y wzięłem

4: książki z ręki ánioła/ y ziadłem ie: y były w vściech

5: moich słodkie iáko miód. ále gdym ie ziadł/ brzuch

6: moy zgorzkniał.

werset: 11 Y rzekł mi: Muśíłz zásię proro=

7: kowác pogánom/ y narodom/ y ięzykom/ y wielom

8: krolow.

9: **A nie pifs tego.)** Wiele táiemnic/ náuk y vftaw íeft zápieczęto=

10: wánych/ ktore kościoł záchowác powinien; chočia dla pewnych

11: przyczyn/ lámemu Bogu wiadomych/ nie łá nápiłáne. (*marg*) **Trádicie.** (-)

rozdział: 11

12: ROZDZIAŁ XI.

13: 1 Ian mierząc kościoł/ 3 Vślyfzał/ iż máią dwa świádkowie

14: przepowiedác ná poćiechę wiernych. 7 Ktorych beřtya zábije.

- 15: 8 Y ciała ich pochować nie dopuści. 11 Ale oni zmartwychwsta=
16: na/ y wstąpią do nieba. 13 A trzęsieniem ziemi ginie siedm ty=
17: sięcy ludzi. 15 Na zatrąbienie siódmego anioła/ dwadzieścia y
18: czterzey ftarfzy dziękuią Pánu Bogu.

werset: 1

- 19: **Y** Dano mi trcinę podobną lafc: " y rzeczono
20: mi': Wítań/ á zmerz kościoł Boży/ y ołtarz/ (*marg*) " **á anioł ftanął mowiac.G.** (-)
21: y modłace fię w nim.

werset: 2

- 22: kościołem/ wyrzuc precz/ á nie mierz iey: ábowiem
23: daná iest Pogánom/ á miałto święte deptác będą
24: czterdzieści y dwa miesiące:

werset: 3

- 25: świadkom moim/ y prorokowác będą tyśiac dwie
26: ście y sześćdziesiąt dni/ obleczeni w wory.

werset: 4

- 27: **one** dwie oliwie y dwa świeczniki ftoiące przed obli=
28: cznością Pána ziemie.

werset: 5

- 29: dżic: ogień " wynidzie' z vft ich/ y " požrze' nieprzyia=(*marg*) " **wychodzi.G.**
: " **pożyra.G.** (-)
30: cioły ich. á iefliby im kto chciał szkodzić/ ten tak ma
31: być zábit.

werset: 6

- 32: nie szedł we dni proctwá ich: y máią moc nád wo=
33: dami obroćic ie w krew/ y zaráżic ziemię wżeláką

plagą

strona: 863

1: plagą ileby kroć chćieli.

werset: 7] A gdy dokończą świade=

2: ctwá fwoiego: beſtya ktora wychodzi z przepáści/

3: ftoczy z nimi bitwę/ y zwycięży ie/ y pobiie ie.

werset: 8] A

4: " ciáľá' ich leżeć będą " ná vlicách' miáľtá wielkiego/ (marg) " **trupyG.**

: " **ná vlicy.G.** (-)

5: ktore duchownie nazywáią Sodomą y Egypcem/

6: gdzie też Pan ich był vkrzyżowan.

werset: 9] Y vyźrzą **niektorzy**

7: z pokolenia/ y z ludzi/ y z ięzykow/ y z Pogánow

8: ciáľá ich przez pułczwártá dnia: á ciáľ ich nie do=

9: pułzczą kľáść w groby.

werset: 10] á mielzkáiący ná źiemí rá=

10: dowác fię nád nimi będą/ y będą dobrej myśli: y v=

11: pominki pošľá iedni drugim/ iż ci dwa Prorocy tra=

12: pili mielzkáiące ná źiemí.

werset: 11] A po pułczwártá dnia/

13: duch żywotá od Boga wšedł w nie. Y ftánęli ná no=

14: gách fwoich/ á boiaźń wielka przypáďľá ná ty co ná

15: nie pátrzáli.

werset: 12] Y " vſľyźzeli' gľos wielki z niebá/ mo=(marg) " **ſľyſałem.G.** (-)

16: wiący im: Wſťapćie ľám. Y wſťapili ná niebo w

17: obľoku: y pátrzyli ná nie nieprzyiáćiele ich.

werset: 13] A w

18: oney godzinie stáło fię wielkie trzęśienie źiemie: y

19: vpáďľá dzieśiáta część miáľtá: y pobite ľa w onym

20: trzęśieniu źiemie ſiedm tyśięcy " imion ludzi: á dru=(marg) " **oľob.** (-)

21: dzy fię polękli/ y dáli chwałę Bogu niebieľkiemu.

werset: 14

22: Biádá wtorá przefzlá: á oto biádá trzecia przyidzie

23: rychló.

werset: 15 Y zátřąbił ániól síodmy: y sftály fię głófy

24: wielkie ná niebie mowiące: Krolestwo tego świátá

25: Itáło fię **krolestwem** Páná nálezego y Chriftulá iego/ y

26: będzie krolował ná wieki wiekow. - Amen'.

(*marg*) **6 L. G.** (-)

werset: 16 A **oni**

27: czterzey á dwádzieściá stáršzy ktorzy przed obliczno=

28: ścią Bożą siedzą ná stolicách swoich/ vpádli ná o=

29: blicza swe/ y pokłónili fię Bogu/

werset: 17 mowiąc: Dzię=

30: kuiemy tobie Pánie Boże wšzechmogący/ ktorýs ielt/

31: y ktorýs był/ y ktorý małz przyśc: ižeś wziął moc twą

32: wielką/ y otrzymał krolestwo.

werset: 18 Y rozgniewáli

33: fię Pogáni/ y przyšzedł gniew twoy/ y čás vmártych/

34: áby byli ładzoni/ y ábyś oddał zapłátę sługam twoim

Proro=

strona: 864

Rozd: 11. Ianá S. Apoštoła.

864.

1: Prorokom y świętym/ y boiącym fię imieniá twego

2: máłym y wielkim / y ábyś wytrácił te co popłowáli

3: ziemię.

werset: 19 Y otworzony był košciól Boży ná niebie:

4: y okazała fię łkrzyniá testámentu " iego' w košciele (*marg*) " **Pánskiego.G.** (-)

5: iego/ y sftály fię łyfkáwice/ y głófy/ y " trzęšienia zie=

6: mie'/ y grad wielki. (*marg*) " **grzmienia.G.** (-)

7: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 8: **Y dam dwiemá świadkom moim.**) Ci dwa świadkowie łącz E=
9: noch y Eliafz/ ktorzy iefzcze są żywi: y ná to są żywi/ áby fię Anty=
10: chriftowi/ kiedy przydzie/ záfawili y opárli/ á wybráne w wierze
11: Chrifufovey vmocnili/ y nákoniec Zydy náwrócili. O Eliafzu(*marg*) **Enoch z Eliafsem
fpzeciwią fię Antychriftowi.** (-)
- 12: iáfne iefť písmo v Máláchiafzá y *Ecclefi*: 48. 10. y *Matth*: 17. 11.
13: A o Enochu *Ecclefi*: 44.16. iż nie wfpomnię Auguftyená/ Grze=
14: gorzá wielkiego/ Hyppolitá y innych ftórych Doktorow ktorzy
15: toż trzymáią. A ponieważ Enoch y Eliafz iefzcze fię nie pokazáli: (*marg*) **Papież nie
ieft Antychriftem.** (-)
- 16: tedyć y to pewná/ że iefzcze Antychrift nie przyfzedł: á iż Papież
17: nie iefť Antychriftem: chocia to hæretycy zá ízczyrą Ewángelicką
18: prawdę wdáwaią. (*marg*) **Antychriftowe pánowanie przez pułczwártá látá.** (-)
19: **Y prorokowác będą 1260. dni.**) Antychrift nie będzie dłużej
20: pánował/ iedno przez pułczwártá látá: to iefť przez czterdzieści y
21: dwa miefiącá: **Obiáw**: 11. v. 2 y w 13. v. 5. Abo przez czás y
22: czáfy y pułczáfu. **Daniel**: 7. 12. **Obiáw**: 12. 14. Abo przez pułte=
23: godniá lat. **Daniel**: 9. 27. **Obiáw**: 12. 14. Co kázde z ofobná vczyini pułczwártá
24: látá. A przez ten wlyzytek czás Enoch z Eliafzem fpzeciwią fię
25: Antychriftowi: tylko iż od niego będą zábići miefiąc przed tym
26: niżli íam Antychrift zginie. Przetoż Papież Antychriftem nie iefť/
27: ktory od pułtorá tyfiącá lat w kościelie przodkuie.
- 28: **Miáftá wielkiego.**) Stąd dowodzą S. Doktorowie/ iż Anty=
29: chrift będzie miał fwą ftolicę/ y będzie krolował nie w Rzymie/
30: ále iáko krol Zydowfki w mieście Ieruzálem: gdzie Pan Chri=
31: ftus iefť vkrzyżowan: áczkolwiek moc fwoią będzie rościągáł po
32: wlyztkiemu świátu. Bo tu Ian S. iáfnie mowi/ iż Enoch y Eli= (*marg*) **Antychriftowá
ftolicá w Hieruzálem.** (-)
- 33: afz będą walczyć z Antychriftem w mieście Ieruzálem/ y tám zá=

34: bići będą od tegoż Antychryftá.

rozdział: 12

35: **ROZDZIAŁ XII.**

36: 1 Gdy niewiáftá przyodziana łożcem/ przed oczymá łmoko=

37: wymi łyná porodziłá/ 5 Porwany iełt łyn iey do Bogá. 7 A gdy

Rrrrr

byłá

strona: 865

865.

Objáwienie Rozd: 12.

1: byłá woyná w niebie/ łpadłzy łmok/ poczał prześládowná na=

2: łsienie niewiełłcie.

werset: 1

3: **Y** Vkazał łię znák wielki ná niebie: Niewiáftá

4: obleczona w łożce/ á kłiężyc pod iey nogá=

5: mi/ á ná głowie iey koroná z gwiazd dwuna=

6: łłcie.

werset: 2

á będąc brzemienná " y' " wołáłá' boleiác/ y (*marg*) **5 L. K. G.**

7: " **wołá.9 L. N. G.** (-)

7: męczy łię rodząc.

werset: 3

Y vkazał łię drugi znák ná nie=

8: bie: á oto łmok wielki rydzy/ máiący łiedm głow/

9: y rogow dziełłć: á ná głowách " iego' łiedm koron:(*marg*) **ich.2 L. K.** (-)

werset: 4

10: á ogon iego ciágnął trzeciá część gwiazd niebie=

11: łkich/ y zrzucił ie ná ziemię: A łmok **on** łtánął przed

12: niewiáftá ktora miáłá porodzić: áby ziadł dziecię iey

13: gdyby porodziłá.

werset: 5

Y porodziłá łyná męczyznę/

14: ktory miał rządzic włzytkie Pogány łáfká żelá=

15: zną: y porwane iest dziećię iey do Bogá y do fto=

16: lice iego:

werset: 6] á niewiáftá vćiekłá ná pułtynią gđzie

17: " miáłá' mieyfce zgotowane od Bogá/ áby ią tám ży=(*marg*) " **ma.G.** (-)

18: wiono tyśiác dwieście łześćdzieśiát dni.

werset: 7] Y sftáłá

19: fię ` wielka' bitwá ná niebie. Michał y ániołowie ie=(*marg*) ` **5 L. G.** (-)

20: go walczyli przeciw łmokowi/ łmok teź walczył y

21: ániołowie iego/

werset: 8] Lecz nie przemogli/ áni mieyfce ich

22: dáley znaleźiono iest ná niebie.

werset: 9] Y zrzucón iest on

23: łmok wielki wąż łtárodawny/ ktorego zową dya=

24: błem y łzátánem/ ktory zwodzi włyzytek śwíát: ` y' (*marg*) ` **2 L. K. G.** (-)

25: zrzucóny iest ná źiemię/ y ániołowie iego z nim łą

26: zrzuceni.

werset: 10] Y łłyfzałem głós wielki ná niebie mo=

27: wiący: Terazci fię sftáło zbáwienie y moc/ y krole=

28: łtwo Bogá náłzego/ y zwierzchność Chriftufá iego:

29: iż zrzucón iest ofkárzyćiel bráćiey náłzey/ ktory ie o=

30: łkarzał przed oblicznościá Bogá náłzego we dnie y

31: w nocy.

werset: 11] A oni zwyciężyli go dla krwie báránko=

32: wey/ y dla łłowá śwíadectwá łwego/ á nie vmiłowá=

33: li " dułz łwoich' áź do śmierci.(*marg*) " **dułse łwoiey.G.** (-)

werset: 12] á przetoź wefelćie fię

34: niebiośá/ y **wy** ktorzy miełzkaćie ná nich. Biádá źiemi

y morzu:

1: y morzu: iż sftąpił dyabeł do was máiąc wielki

2: gniew/ wiedząc iż máły czás ma.

werset: 13 A gdy widział

3: smok iż był zrzucon ná ziemię/ prześladował nie=

4: wiáfte która była porodziła mężczyznę:

werset: 14 Y dano

5: niewieście dwie fkrzydla orła wielkiego/ áby lećiała

6: ná puftynią ná mieysce swoie/ gdzie ią żywią przez

7: czás y czáfy/ y przez połowicę czáfu " od obliczności

8: węzowey.

(marg) " **áby była bezpieczna od smoká.** (-)

werset: 15 y wypuścił wąż z gęby swoiey zá niewiá=

9: ftą/ wodę iáko rzekę: áby vczynił żeby ią rzeká por=

10: wála.

werset: 16 Y ráutowála ziemiá niewiáfte/ y otworzyła

11: ziemiá vftá swe/ y wypila rzekę którą był wypuścił

12: smok z gęby swoiey.

werset: 17 Y rozgniewał fię smok ná

13: niewiáfte/ y szedł áby walczył z drugimi z plemienia

14: iey/ ktorzy zachowywáią przykazania Boże/ y máią

15: świádectwo Iefuá - Chriftuá'.

(marg) **G.** (-)

werset: 18 Y ftanął ná pia=

16: fku morfkim.

17: NAVKI Y PRZESTROGI

18: **Niewiáfá obleczona w słońce.**) Przez tę niewiáfte/ ácz fię do=

19: brze rozumieć może y naświętfza Pánná Mária: iáko Bernát

20: S. Rupertus y Grækowie wykłádáią: wżákże fię wláśnie rozu=

21: mie kościół Chrystułow: w Chrystá Páná iáko w słońce obleczo= (marg) **Niewiáftá w słońcu.** (-)

22: ny/ ná głowie máiący dwánaście gwiazd/ ktore znáczą dwánaście

23: Apoštołow. A pod nogámi wšytkie hæretyki/ ktorzy są odmien=

24: ni iáko księżyc.

25: **Smok wielki.)** (marg) **Smok znaczy Szátaná.** (-) Smok ten iestci szatan/ rydzy ábo czerwony o=

26: de krwie świętych męczenników: którą w pierwszym kościele

27: przez Rzymskie tyranny przelewał/ máiący siedm głów/ to iest

28: siedm grzechów głównych ktore są siedm duchów złych/ siedmi

29: dárom Duchá S. przeciwnych. A siedm koron/ znáczą siedmio=

30: rákie zwycięstwo z ludzi zwyciężonych przez siedm grzechów gło=

31: wnych. Rogów dziesięć známionią rozmaíte á niezliczone sro=

32: łoby ktorými wierne bodzie y prześláduie. A ogon iego sćiągnął

33: trzecią część gwiazd/ to iest ániółów niebieskich/ ábo y ludzi wier=

34: nych. Bo ktorých przez iáwne okrucieństwo pożyć nie może: tych

35: przez tájémne zdrády hæretyckie (ktore znaczy iádowity ogon) y

36: chytre pokuły zábija.

Rrrrr 2

Aby ziadł

strona: 867

867.

Objáwienie Rozd: 13.

1: **Aby ziadł dziećie iey.)** Nienawiść dyabelska przeciw synom ko=

2: ścielnym/ á ofobliwie przeciwko iednemu synowi naświétfzey

3: Pánni/ ktory iest głową y ksiązęciem innych.(marg) **Szátan nienawidzi Chrystufá y członki iego. Woyná wftáwiczna Michála S. z czarłem.** (-)

4: **Sftála fię wielka bitwá.)** W kościele iest wftáwiczna walká mie=

5: dzy S. Michálem (obrońcą kościoła Chrystułowego: iáko pier=

6: wey był obrońcą bożnice Zydowskiej) y miedzy ánióły iego: á

7: miedzy dyabłem y pomocniki iego. Lecz dofskonałe zwycięstwo

8: pokaże fię dnia oftátecznego.

rozdział: 13

9: ROZDZIAŁ XIII.

- 10: 1 Bełtya wychodząca z morzá/ o siedmi głowách y dzieści
11: rogách. 3 Ktorey ráná była vleczona. 5 Bluzni Bogá. 7 Y
12: święte woiuie. 11 Y druga bełtya o dwu rogách/ z ziemie wy=
13: chodząca/ onę forytuie/ przymufzájąc obraz iey chwalić/ y mieć
14: piątno imieniá iey.

werset: 1

- 15: **Y** Widziałem bełtyą wychodzącą z morzá/ má
16: iącą siedm głow/ y rogow dzieścić/ á ná ro=
17: gách iey dzieścić koron/ á ná głowách iey
18: imioná bluźnierftwá.

werset: 2 A bełtya tá ktorąm widział/

- 19: podobna była ryśiowi/ á nogi iey iáko * niedźwiedze/ (*marg*) * **nogi.N. L.** (-)
20: á gębá iey iáko gębá lwowá. Y dał iey fmok moc
21: íwoię * y władzą wielką.(*marg*) * **y ftolicę fwoię.G.** (-)

werset: 3 A widziałem iednę z głow

- 22: iey iákoby ná śmierć zábitą: á ráná śmierci iey vle=
23: czona íeft. Y dziwowála fię wżytká ziemiá **idąc** zá be=
24: łtyą.

werset: 4 Y klániáli fię fmokowi który dał władzą be=

- 25: łtyey: y klániáli fię bełtyey/ mowiąc: Ktoż podobny
26: bełtyey? á kto z nią walczyć może?

werset: 5 Y dano iey v=

- 27: łtá mowiące wielkie **rzeczy** y bluźnierftwá: y dano iey
28: moc czynić * czterdzieści y dwa mieściąc.(*marg*) * **walkę.G.** (-)

werset: 6 Y otwo=

- 29: rzyłá vłtá fwoie na bluźnierftwá przeciwko Bogu/
30: á bluźniłá imię iego/ y przybytek iego/ y te ktorzy mie=

31: Izkáią ná niebie.

werset: 7 Y dano iey walkę czynić z Świę=

32: tymi/ y zwyciężać ie. Y dano iey władzą nád wízel=

33: kim pokoleniem/ y ludem'/ y ięzykiem/ y narodem.(*marg*) **G.** (-)

werset: 8

34: Y " kłániáli fię iey' wíżyscy mieszkáiący ná ziemi/ (*marg*) " **będą fię iey kłániác.G.** (-)

35: ktorých imioná nie są nápiśáne w księgách żywotá

Báránká/

strona: 868

Rozd: 13. Ianá S. Apoštoła.

868.

1: Báránká/ zábitego od zálózenia świátá.

werset: 9 Iefli kto

2: ma vcho/ niech słucha.

werset: 10 " Kto w poimánie wiedzie/

3: w poimánie " idzie'. Kto' mieczem zábii/ ma być(*marg*) " **Iefli kto ma poimáńce, idzie. Iefli kto.G.**

4: " **poydzie.L.** (-)

4: mieczem zábit. Tuć iest ćierpliwość y wiará świę=

5: tych.

werset: 11 Y widziałem drugą beftyą wyftępującą z

6: ziemie: á miálá dwá rogi/ podobne Báránkowym:

7: y mowiłá iáko smok.

werset: 12 Y vzywála wíżytkiey wla=

8: dzey pierwfzey beftyey przed nią: y vczyniła żeby zie=

9: miá y mieszkáiący ná niey kłániáli fię beftyey oney

10: pierwfzey/ ktorey śmiertelna ráná była vleczona.

werset: 13

11: Y vczyniła cudá wielkie/ że też y ogień vczyniła á=

12: by sftąpił przed ludzi ná ziemię.

werset: 14 Y zwodzi * miefzká=(*marg*) * **moie.G.** (-)

13: iące ná ziemi/ dla znákw ktore iey dano czynić przed

14: beftyą: mowiąc obywatelom ziemie/ áby czynili o=

15: braz beftyey/ ktora " ma' ránę mieczową/ y ożyła.(*marg*) " **miálá.G.** (-)

werset: 15 Y

16: dano iey áby dawála duchá obrázowi beftyey: á żeby

17: mowił obraz beftyey: y " czynił' **to** áby pobići byli kto=(*marg*) " **czyni.L.** (-)

18: rzybykolwiek nie kłaniáli fię obrázowi beftyey.

werset: 16 Y

19: vczyni **to** żeby wżyścy máli y wielcy/ bogáci y vbo=

20: dzy/ y wolni y niewolnicy " mieli cechę' ná práwey (*marg*) " **żeby im dáli cechy.G.** (-)

21: ręce fwoiey/ ábo ná czelech fwoich.

werset: 17 A iżby żaden

22: nie mógł kupić ani przedać/ iedno máiący cechę/ ábo

23: imię beftyey/ ábo liczbę imienia iey.

werset: 18 Tuć iest mą=

24: drość. Kto ma rozum; niech obliczy liczbę beftyey.

25: Abowiem liczbá iest człowieká: á liczbá iego fześć

26: fet fześcdzieśiat y fześć.

27: NAVKI Y PRZESTROGI.

28: **Y widziałem bestiją.)** W tym Rozdziale Ian S. dwie beftije

29: opifuie. z ktorych pierwśza znaczy ábo páńftwo Rzymfkie/ ábo

30: wżytko niezbożnych ludzi zgromádzenie. A iedná przednieyśza

31: głowá beftiey/ ktora vmárwży zmartwychwftanie/ ieftci sam An=

32: tychrift/ ktory fię będzie zdał vmrzeć/ á zá fprawą fzatánfką sam fię(*marg*) **Dwie beftye.**

(-)

33: záfię wzbudzi: áby nálládował prawdziwey śmierci y zmartwych=

34: wftania Pána Chrifułowego: ktorym fáłszywym cudem wiele

35: ludzi zwiedzie. Ták to wykłádáią/ Grzegorz S. **Primasius**, **Beda**,

strona: 869

869.

Objawienie Rozd: 13.

- 1: **Haymo, Anfelmus, Richardus y Rupertus.** Czego ponieważ Papież
- 2: żaden nigdy nie uczynił: przetoż Papież nie jest Antychrystem.(*marg*) **Papież Antychrystem nie jest** (–)
- 3: **Y dano iey wftá.)** To wszystko/ aż do wiersza 9. nie może się ro= (*marg*) **Opisanie Antychryftá.** (–)
- 4: umieć o kim innym/ jedno o Antychryście onym pierwszym/ który
- 5: ma przyjść przed pierwszym dniem siódmym/ y panować będzie 42. mie=
- 6: ścąc/ to jest przez pięćdziesiąt lat.
- 7: **Y widziałem drugą bestyę.)** Przez tę zaś drugą bestyę Richár=(*marg*) **Druga bestya.** (–)
- 8: dus/ Anfelmus y inni/ dobrze rozumieją przedniego fałszywego
- 9: proroka albo káznodzieję Antychrystowego: który uczyni że o=
- 10: gien sstąpi z nieb/ y obraz będzie mówił. A dwa rogi podobne
- 11: baránkowym/ znaczą zmyloną świętobliwość/ którą będzie poká=
- 12: zował/ y fałszywe cuda które będzie czynił.
- 13: **Obraz bestyey.)** Ktorzy teraz niechcą czci przyśtoyney czynić o=
- 14: brázowi Pána Chrystułowemu; ci się na on czas klániac będą o=
- 15: brázowi Antychrystowemu. A obacz/ iż iáko czynienie y czczenie
- 16: obrazu Antychrystowego/ nie było przeciwko czci y chwale Anty=
- 17: chrystowej/ ále owżem za nią (iáko y on obraz Nábuchodonozo=
- 18: row/ y cześć jego/ ściągála się ku czci Nábuchodonozora) Ták też
- 19: cześć obrazu Pána Chrystułowemu jest cześć P. Chrystułowá/ á nic
- 20: nie wymuie czci y chwały jego: iáko głupie dumáią odzłzczeńcy.(*marg*) **Obrazow cześć ściąga się na tego, którego známionią.** (–)
- 21: **Zeby mówił obraz bestyey.)** Iáko pierwsi dyabli przez bálwa=
- 22: ny mówili/ áby ie za Bogi miano: ták Antychryst kiedy przyjdzie/
- 23: każe się klániac nie tylko sobie iáko Bogu/ ále y obrazowi swemu/

- 24: przez który też fałszywe cudá czynić będzie. (marg) **Obraz Antychriftow.** (–)
- 25: **Cechę ná prawey ręce.**) Iáko Chrześcijanie cechę Chriftułowá/
26: to iest krzyż ná czelech y ná prawych rękách swoich nośzą/ żegnając
27: się známiem krzyżá S. Ták też Antychrift przymusi wżytkie
28: swe poddáne pewną cechę iakás ábo piątno nośić/ po którymby
29: ie wżyścy poznać mogli: Hyppolit s. męczennik y niektorzy in= (marg) **Cechá Chrześciánska, y Antychriftowá.** (–)
- 30: ni powiádaią/ iż cechá Antychriftowá będzie/ záprzec się Bogá y
31: krztu S. á nie żegnác się znákiem krzyżá świętego/ ále gi ráczy
32: bluznić y wygładzác. W czym dzisieyśzy Ewángelikowie Anty=
33: chrifá práwie náladuią. Bo iedni z nich Chriftuá się záprzeli:
34: á wżyścy moc odpufzczenia grzechow krztowi odeymuią/ y brzy=
35: dzą się známiem krzyżá S.
- 36: **Abowiem liczbá człowieká iest.**) Stąd mamy naprzod/ iż Anty= (marg) **1.** (–)
37: chrift będzie nie dyabeł/ áni duch/ ále człowiek. Drugie/ iż iáko P. (marg) **2.** (–)
38: Chrifus/ ták też y Antychrift będzie ieden pewny człowiek/ máią=
39: cy włáfne imię: á nie cały porządek ábo succellia Papieżow przez
40: tyśiąc lat: iáko sektarze zmyślaią/ chcąc wżytkie Papieże począw=

Ízy od

strona: 870

Rozd: 13. Ianá S. Apoštoła.

870.

- 1: Ízy od Grzegorzá wielkie^{go} Antychriftámi poczynić. Trzecie/ iż tá (marg) **3.** (–)
2: będzie liczbá imieniá Antychriftowe^{go}: á nie liczbá czásu ktore^{go} się
3: Antychrift ziówić/ ábo więc vmrzeć miał: iáko Lutrowie wykręca=
4: ią. Czwarte/ iż ci błędzą/ ktorzy mowią/ żeby imię Antychriftowe (marg) **4.** (–)
5: miało być **λατεινος** Græckie/ ábo **Romiith** Zydowśkie. Bo te (marg) **To iest Lácinnik, ábo Rzymiánin.** (–)
6: imioná są póspolite wżytkim Lácinnikom y Rzymiánom: á nie
7: iednemu włáfne/ iákie ma byc Antychriftowe. K temu **λατινος**

- 8: nie przez **ε**, ále przez **λ**ámo **ι** ma byé piááne: á tedy tey liczby nie
- 9: vczyni: Y Romiith Zydowfkie nie mo¿e sié koñczyé w literé
- 10: Thau/ gdy¿ iest **maſculinum** á nie **foemininum**: A odiáwſzy tę li=(*marg*) **5**. (-)
- 11: teré/ tedy 400. do liczby 666. nie doſtáne. Nád to wiele iest
- 12: imion Græckich/ Zydowfkich/ y Láciñſkich/ ktore tę liczbé czyniá.
- 13: Irenæus kładzie imię Græckie **τθταν** co znáczy Słońce/ y mowi
- 14: że podobniey iest mni máć/ iż Antychriſt to imię będzie miał/ áni¿li
- 15: **λατετυος**: ácz y tego zápewne nie twirdzi. Aretás przywodzi imię
- 16: **λαμπετυς**, to iest Oſwiecony y **ονικκτυς**, to iest Zwycięzcá. Dru
- 17: dzy **αυτυμος**, to iest Przeciwnik: Drudzy **γευσκτυκος**, y wiele in=
- 18: nych ktore tę liczbé czyniá. Lindanus pokázuie/ iż Mártin Lau=
- 19: ter (ktore byó po Niemiecku wláfne imię Lutrowe) ofobliwy
- 20: goniec Antychriſtow/ czyni ták¿e liczbé 666. iáko y **σαζονευος** to
- 21: iest Sáfin/ z ktorey kráiny był Luter. Ale to napewnieyſza/ iż żaden
- 22: ieſzcze niewie/ ktore będzie wláfne imię Antychriſtowe. Skąd iá=
- 23: ſna rzecz/ iż ieſzcze Antychriſt nie przyſzedł: gdy¿ ieſzcze imię iego
- 24: nie iest nikomu znáioime: Zá czym idzie/ iż żaden Papie¿ nie iest
- 25: Antychriſtem. **Bellarm: de Rom: Pont: lib.3. cap: 10.**

rozdział: 14

26: ROZDZIAŁ XIII.

- 27: 1 Pánn y z Báránkiem ſpiewáiáç chodzą. 6 Anioł ieden Ewán=
- 28: geliá/ 8 Drugi vpad Bábiloniey opowieda. 9 A trzeci ſkaránie
- 29: tych/ ktorzy beſtyá chwalili. 15 y 18 A drudzy dwa máiácy ſier=
- 30: py/ czyniá exekucyá ſádu Bo¿ego.

werset: 1

- 31: **Y** Widziálem/ á oto Báránek ſtał ná gorze Sy=
- 32: onie/ á z nim ſto czterdzieſci y cztery tyſiáce
- 33: máiácych imię iego/ y imię Oycá iego nápi=
- 34: ááne ná czelech ſwoich.

werset: 2 | Y fłyfzałem głos z niebá/

35: iáko głos wiela wod/ y iáko głos gromu wielkiego: (marg) **Lekcyá ná dzień Młodziankow.** (-)

36: á głos ktorym fłyfzał/ iáko gędźcow gędących ná ár=

fách fwo=

strona: 871

871.

Obiáwienie Rozd: 14.

1: fách fwoich.

werset: 3 | A śpiewáli ~ iákoby' nową pieśń przed (marg) ~ **G.** (-)

2: łtolicą y przed czworgiem źwierząt/ y łtárszymi: á

3: żaden nie mógł oney pieśni " śpiewác'/ nową pieśń przed (marg) " **náuczyc fię.G. K.** (-)

4: łtá czterdzieści czterech tyśięcy/ z źiemie kupionych.

werset: 4 |

5: Cić fą ktorzy fię z niewiáftami nie pokaláli. Bo

6: dziewicami fą. Ci chodzą zá Báránkiem gđziekol=

7: wiek idźie. Ci * kupieni fą z ludzi pirwiafnkami Bo=(marg) * **od Iefufá.G.** (-)

8: gu y Báránkowi:

werset: 5 | á w ich všciech nie náłázło fię

9: kłámftwo. ábowiem bez zmázy fą ~ przed łtolicą

10: Bożą'. *

(marg) ~ **4 L. G.** (-)

werset: 6 |

11: Y widzialem drugiego ániołá lecącego przez po=

12: śrzodek niebá/ máiącego Ewángelią wieczną/ áby

13: ią opowiedał śiedzącym ná źiemii/ y w źelkiemu na=

14: rodowi/ y pokoleniu/ y językowi/ y ludowi:

werset: 7 | mowiąc

15: wielkim głósem; Boyćie fię " Páná'/ y chwałę mu (marg) " **Bogá.G.** (-)

16: dayćie/ iż przyśzlá godzina fądu iego: á kłaniayćie fię

17: temu który uczynił niebo y ziemię/ * morze y wŕzy=(*marg*) * **y.L. K. G.** (-)

18: tko co w nich iest'/ y ŕzodłá wod.(*marg*) **G.** (-)

werset: 8 A zá nim ŕzedł

19: drugi ániół mowiáć: Vpádlá/ vpádlá Bábilonia

20: oná wielka: ktora winem popędliwósci wŕzeteczeń=

21: ŕtwá swoiego nápoilá wŕzytkie narody.

werset: 9 A trzeci

22: ániół ŕzedł zá nimi/ mowiáć głósem wielkim: Iesli=

23: by fię kto klánial beŕtyey y obrázowi iey/ y wŕzálby ce=

24: chę ná ŕwe czołó/ ábo ná rękę swoię:

werset: 10 Y on pić bę=

25: dzie z winá gniewu Bożego/ ktore zmieŕzáne iest z

26: ŕzczerym **winem**/ w kubku gniewu iego: y będzie mę=

27: czon " ogniem y ŕiárká' przed ánióły ŕwiętyymi/ y (*marg*) " **w ogniu y w ŕiárce.G.** (-)

28: przed Báránkiem.

werset: 11 A dym męki ich " wŕtępowáć

29: będzie' ná wieki wiekow: á nie máiá odpoczynku we (*marg*) " **wŕtępuie.G.** (-)

30: dnie y w nocy/ ktorzy fię " klániáli' beŕtyey y obrázo=(*marg*) " **klániáią.G.** (-)

31: wi iey/ y iesli kto bierze cechę imieniá iey.

werset: 12 Tuć iest

32: ćierpliwość ŕwiętych/ * ktorzy chowáią przykazánia(*marg*) * **tuć fá ci.G.** (-)

33: Boże y wiárę Iefufowę.

Y wŕły=

strona: 872

Rozd: 14. Ianá S. Apoŕtołá.

872.

(*marg*) **Lekcyá ná Mŕzey zá vmárle.** (-)

werset: 13

1: Y wŕłyzáłem głos z niebá/ mowiácy mi: Nápiŕz;

2: Błogóŕłáwieni vmárli ktorzy w Pánu vmieráią.

3: Od tąd " iuż' mowi Duch/ áby odpoczynęli od prac (*marg*) " **záifte.G.** (-)

4: fwoich " ábowiem' vczynki ich zá nimi idą. *(*marg*) " **Lecz.G.** (-)

werset: 14

5: Y widziałem/ á oto obłok biały: á ná obłoku sie=

6: dział podobny Synowi człowieczemu/ máiący ná

7: głowie fwey koronę złotą/ á w ręce fwey sierp oftry.

werset: 15

8: A drugi ániół wyfzedł z kościoła/ wołaiąc głofem

9: wielkim ku siedzącemu ná obłoku: Zápuść sierp

10: twoy á żni/ gdyż przyfzła godziná żęcia/ ponieważ

11: vfchło żniwo żemie.

werset: 16 Y zápuścił on siedzący ná o=

12: błoku/ sierp fwoy ná żemię/ y pożęta ieft żemiá.

werset: 17

13: A drugi ániół wyfzedł z kościoła ktory ieft w niebie/

14: máiąc y ten sierp oftry.

werset: 18 Y drugi ániół wyfzedł z oł=

15: tarzá/ ktory miał moc nád ogniem: y záwołał wiel=

16: kim głofem ku temu ktory miał sierp oftry/ mowiąc:

17: Zápuść ten twoy sierp oftry/ á zbieray groná win=

18: nicę żemie: boć doyrzały iągody iey.

werset: 19 Zápuścił te=

19: dy ániół sierp fwoy ` oftry' ná żemię/ y zebrał win=(*marg*) **G.** (-)

20: nicę żemie/ y wrzucił w kadż gniewu Bożego wiel=

21: ką.

werset: 20 Y deptano kadż przed miálfem/ y wyfzła krew

22: z kádzi áż do wędzidl końfkich przez tyfiac fześć fet

23: ftaiań.

25: **Bo dziewicami fą.)** Tu widzimy/ iż łtan pánieńfki ma ofobliwe
26: zapłaty w niebie. Bo ci ktorzy ciála fwe w czyfłości záchowáli/
27: máią naprzod imię Báránkowe y imię Oycá iego nápiłáne ná
28: czelech fwoich. K temu śpiewáią nową pieśń/ ktorey żaden inšzy
29: śpiewác nie może. Nákoniec/ chodzą zá Báránkiem kędykolwiek
30: idzie. Skąd to mamy/ przeciw Iowiniániłtom/ Lutrom y Kál= (marg) **Przywileie łtanu pánienskigo.** (-)

31: winiłtom/ iż łtan pánieńfki iest nie tylko ku záchowániu podobny/
32: ále y dáleko zacnieyfzy nád małżeńfki/ y ma wietfzą załługę y za=
33: plátę w niebie.

34: **Bábilonia.)** Bábilonia iest miáfłto dyabelfkie/ to iest wfzytek
35: zbor niewiernych á niezbożnych ludzi/ ktore w dzień fądny vpá=
36: dnie/ y z książećiem fwym fzátánem y Antychriftem.(marg) **Bábilonia co iest.** (-)

Sssss

Ktorzy

strona: 873

873.

Objawienie Rozd: 15.

1: **Ktorzy chowáią przykazánia Boże.)** Święci przez ćierpliwość y
2: záchowanie Páńfkiego przykazánia załługią niebo/ á nie przez fá=
3: mę wiaré.(marg) **Drogá do zbáwienia.** (-)
4: **Ktorzy w Pánu vmieráią.)** (marg) **Vmieráiący w Pánie.** (-) Nie vmieráią w Pánu/
iedno ktorzy
5: w práwey Kátholickiey wierze vmieráią. A ci po śmierći praw=
6: dziwie odpoczywáią od prac fwoich/ ktore tu ná świece dla Chri=
7: łtufá podeymowáli/ y biorą zapłatę zá vczynki fwoie: gdy iedni
8: z nich do niebá profto idą/ á drudzy zbáwieni bywáią przez ogień
9: czyścowy.

rozdział: 15

10: **ROZDZIAŁ XV.**

11: 1 Ktorzy beftwą y obraz iey zwyciężyli/ chwałą Páná Bogá.

12: 6 A siedmi ániołom/ máiącym siedm plag ołtátecznych/ dáią

13: siedm czałz pełnych gniewu Bożego.

werset: 1

14: **Y** Widziałem drugi znák ná niebie wielki y dzi=

15: wny: siedm ániołow/ máiących siedm plag

16: ołtátecznych. Iż w nich wykonány iest

17: gniew Boży.

werset: 2 Y widziałem iákoby morze skłáne

18: zmieszáne z ogniem/ á te co zwycięłtwo otrzymáli

19: nád bełtyą y nád obrazem iey/ y nád liczbą imieniá

20: iey łtoiące nád morzem skłánym/ máiące árfy Boże.

werset: 3 á śpiewáli pieśń Moyzelzá łługi Bożego/ y pieśń

21: Báránkowę mowiąc: Wielkie y dziwne łą łprawy

22: twoie/ Pánie Boże włzechmogący: łpráwiedliwe y

23: prawdziwe łą drogi twoie Krolu " wiekow'.

(*marg*) " **świętych.2 L. N. G. N.pogánow.G.** (-)

werset: 4 Ktoż

24: łię ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imie=

25: niá twego? gdyżes łam " dobry' iest/ gdyż włzzytkie na= (*marg*) " **święty.G.** (-)

26: rody przyidą/ y przed tobą łię kłániác będą/ że łię o=

27: kazály łądy twoie.

werset: 5 A potymem widział/ á " oto' o=(*marg*) " **G.** (-)

28: tworzon iest kościół przybytku świadectwá w nie=

29: bie:

werset: 6 Y wyłzło siedm ániołow/ máiących siedm

30: plag/ " z kościołá' obleczonych " kámieniem' czyłtym y (*marg*) " **z niebá.G.**

: " **plotnem.2 L. K. G.** (-)

31: świetnym/ y przepáłanych około pierśi złotymi pá=

32: ły.

werset: 7] A iedno ze czworgá żwierżąt dáło siedmiu án=

33: iołom siedm czałz złotych/ nápełnionych gniewu

34: Bogá żywiącego ná wieki wiekow.

werset: 8] Y nápełnił fię

kościół

strona: 874

Rozd: 16. Ianá S. Apoštoła.

874.

1: kościół dymu od máieftatu Bożego/ y od mocy iego:

2: á nie mógł nikt wniść do kościoła/ áż fię lkończyły

3: siedm plag ` siedmi' ániołow.(*marg*) `G. (-)

rozdział: 16

4: ROZDZIAŁ XVI.

5: 1 Ná wylanie siedmi czałz/ 2 ná ziemię/ 3 ná morze/ 4 ná

6: rzeki/ 8 ná słońce/ 10 ná ftolec beftyey/ 12 ná Eufrátę rzekę/

7: 17 y ná powietrze/ 18 Wielkie plagi ná ziemi powłtaią.

werset: 1

8: **Y** Słyżiałem głos wielki z kościoła/ mowiący

9: **onym** siedmi ániołom: Idźcie/ á wyleyćie

10: ` siedm' czałz gniewu Bożego ná ziemię.(*marg*) `G. (-)

werset: 2] Y

11: wyłzedł pierwszy */ y wylał czałzę śwą ná ziemię: y sftał(*marg*) * **anioł.N. L.** (-)

12: fię zły y lzkodliwy wrzod w ludziách máiących cechę

13: beftyey/ y w tych ktorzy fię klániáli obrázowi iey.

werset: 3] Y

14: wylał wtory ` ánioł' czałzę śwą ná morze/ y sftáło fię (*marg*) `5 L. (-)

15: iákoby krew vmárłego: á kážda dużá żywa/ zdechła

16: w morzu.

werset: 4] Y wylał trzeci ánioł czałzę śwą ná rzeki

17: y źrzodłá wod: y sftáły fię krwią.

werset: 5 Y fłyfzałem án=

18: iołá wod mowiącego: Spráwiedliwyś ieft ` Pánie'/(*marg*) `G. (-)

19: któryś ieft/ y któryś był/ Święty/ " iżeś' to ofádział:(*marg*) " **któryś.N. L.** (-)

werset: 6

20: iż krew Świętych y Prorokow wylali/ y dałes im

21: krew pić: bo godni są.

werset: 7 Y fłyfzałem " drugiego' mo=(*marg*) " **z ołtarzá.G. K.** (-)

22: wiącego: Ták Pánie Boże wńzechmogący praw=

23: dźiwe y fpráwiedliwe sądy twoie.

werset: 8 Y wylał czwar=

24: ty ` ániół' czáfzę fwą ná słońce/ y dano mu ieft gorą=(*marg*) `N. L. (-)

25: cem trapić ludzie " y ogniem':

(*marg*) " **przez ogien.G.** (-)

werset: 9 y znoili fię ludzie

26: znoiem wielkim/ y bluźnili imię Boże ktore ma zwię=

27: rzchność nád tymi plagámi: á nie vpámietáli fię

28: áby mu chwałę dáli.

werset: 10 Y wylał piąty ` ániół' czáfzę(*marg*) `N. L. (-)

29: fwą ná ftolicę beftyey: y sftáło fię kroleftwo iey zác=

30: mione/ y źwáli ięzyki fwoie od boleści.

werset: 11 Y bluźnili

31: Bogá niebieskiego od boleści * y od wrzodow fwoich/(*marg*) * **fwoich.G.** (-)

32: á nie pokáiáli fię od vczynkow fwoich.

werset: 12 Y wylał fzo=

33: fty ` ániół' czáfzę fwą ná onę wielką rzekę Euphrátę:(*marg*) `N. L. (-)

Ssss 2

y " wyfu=

strona: 875

875.

Obiáwienie Rozd: 16.
<http://rcin.org.pl>

1: y " wyłufzył wodę' iey/ áby zgotowána była drogá kro=(*marg*) " **wyſchlá wodá.G.** (-)

2: lom od wíchodu ſłońcá.

werset: 13 Y widziałem z vft ſmo=

3: kowych/ y z vft beſtyey/ y z vft fałszywego Proroká * (*marg*) * **wychodzące.N. L.** (-)

4: trzy nieczyſte duchy podobne żábam.

werset: 14 Abowiem ſą

5: duchy czártow czyniące známioná/ " y wychodzą' do (*marg*) " **ktorzy wychodzą.G.** (-)

6: krolow wſzytkiey ziemie zgromádzác ie ná walkę " ná

7: dzień wielki' Bogá wſzechmogącego.(*marg*) " **onego wielkiego dnia.G.** (-)

werset: 15 Oto idę

8: iáko złodziey: Błogofławiony ktory czuie/ y ſtrzeże

9: ſzat ſwoich/ áby nie chodził nágo/ áby nie oglądano

10: ſromoty iego.

werset: 16 Y " zgromádzi' ie ná mieyſce ktore (*marg*) " **zgromádził.G.** (-)

11: zową po Zydowſku Armágedon.

werset: 17 Y wylał ſiodmy

12: ´ ániol' czálżę ſwą ná powietrze/ y wyſzedł głos wielki (*marg*) ´**N. L.** (-)

13: z koſciołá * od ſtolice/ mowiący: Stało ſię.(*marg*) * **niebieskiego.G.** (-)

werset: 18 Y ſtá=

14: ſy ſię łyfkáwice/ y głoſy/ y gromy/ y ſtáło ſię wielkie

15: trzęſienie ziemie/ iákie nigdy nie było odkąd ludzie

16: byli ná ziemi/ tákowe trzęſienie/ ták wielkie.

werset: 19 Y ſtá=

17: ſo ſię miáſto **ono** wielkie ná trzy części **rozerwáne:** Y

18: miáſtá Pogánow vpáđły. Y Bábilonia wielka ieft

19: wſpomieniona przed Bogiem/ áby iey dał kubek wi=

20: ná zápálczywoſci gniewu iego.

werset: 20 Y wſzelka wyſpá

21: zniknęłá/ y gory ſię nie náłázły.

werset: 21 Y wielki grad iáko

22: cętnarowy łpadł z niebá ná ludzi: y bluźnili ludzie

23: Bogá dla plagi grádu: iż * bárzo wielka byłá.(*marg*) * **plagá iego.G.** (-)

24: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

25: **Y widziałem z vft smokowych.)** Przez smoká rozumiey łzátaná:

26: przez bełtyą Antychriřtá: á przez fałszywego proroká/ káznodzieie

27: y miniftry Antychriřtowe/ iáko y wyżzey 12. x. 3. y 13 x. 1. y 11. A

28: przez trzy duchy nieczyłte/ iáko łam wykłáda/ trzy duchy łzátán=

29: łkie/ ktorzy będą czynić wielkie cudá/ ták żeby y wybráni/ by to

30: mogłó być/ zówiedzieni byli: ktorzy zábam łzczebetliwym y błó=(*marg*) **Smok, bełtya,**
y fałszywy prorok. (-)

31: tnym łą przypodobáni: iż ich náuki y podułzczánia przykre á nik=

32: czemne/ y do błótá nieczyłtości y ćielełney wolności zówłze ćią=

33: gnać będą.

34: **Miáfto ono wielkie.)** (*marg*) **Bábilonia.** (-) Miáfto wielkie Bábilonia znáczy zbor

35: ábo zgromádenie ludzi potępionych: ktore łię dzieli ná trzy czę=

ści: Zgo=

strona: 876

Rozd: 17. Ianá S. Apołtołá.

876.

1: ści: Zgołá niewiernych/ iáko łą Zydzi y Pogáni; hæretykow; y

2: złych Kátholikow/ ábo fałszywych Chrzełćijánow.

rozdział: 17

3: **ROZDZIAŁ XVII.**

4: 1 Niewiáftá wżeteczna Bábilonia. 4 kołztownie vbrána.

5: 6 y krwią męczenników vpoiona. 7 Siedzi ná bełtyey o siedmi

6: łbách/ y dziełściągá rogách. 8 Co włzytko tu ánioł wykłáda. 14 O=

7: znáymuąc vpad ich/ á zwycięłtwo Báránkowe.

werset: 1

8: **Y** Przyzedł ieden z siedmi ániołow ktorzy mie=

9: li siedm czałz/ y gadał zemną mowiąc: Chodź

10: **fám**/ okazać potepienie **oney** wielkiej wżete=

11: cznice/ ktora siedzi nád wodámi wielkimi/

werset: 2 z którą

12: wżeteczeństwo płodzili krolowie źemie/ y opili fię z

13: winá wżeteczeństwá iey obywatéle źemie.

werset: 3 Y zá=

14: nioł mię w duchu ná pułzczą. Y widziałem niewiá=

15: łtę siedzącą ná czerwoney bełtyey/ pełney imion blu=

16: źnierstwá/ ktora miała siedm głów/ y rogow dzie=

17: sięć.

werset: 4 A niewiáftá oná przyobleczona była w pur=

18: purę y w kármázyń/ y vzłocóna złotem/ y drogim ká=

19: mieniem/ y perlámi/ máiąc kubek złoty w ręce fwey

20: pełny brzydliwości y plugáłtwá wżeteczeństwá

21: " fwoiego'.

(marg) " **wfsytkiey źemie.N. L. G. (-)**

werset: 5 A ná czele fwoim imię nápiáne; Táię=

22: mnicá: Bábilonia wielka/ mátká wżeteczeństw y

23: brzydliwości źemie.

werset: 6 Y widziałem niewiáłtę **onę**

24: piiáńą krwią świętych/ y krwią męczennikow Iefu=

25: łowych. A widząc ią dziwowałem fię podziwieniem

26: wielkim.

werset: 7 Y rzekł mi ánioł: Czemu fię dziwuielz?

27: Ia tobie powiem táiemnicę niewiáłty/ y bełtiey kto=

28: ra ią nośi/ ktora ma siedm głów y rogow dziesięć.

werset: 8

29: Bełtya którą widział była/ á nie ielz/ á ma wftą=

- 30: pić z przepáści/ á poydzie ná zginienie: y zádziwuią
31: lię miefzkáiący ná ziemi (ktorych imioná nie fą ná=
32: piáne w księgách żywotá od záłożenia światá) wi=
33: dząc beftyą ktora byłá/ á nie ieft *.

(*marg*) * **lecz będzie.G.** (-)

werset: 9 A tuć ieft ro=

Ssss 3

zum/

strona: 877

877.

Objáwienie Rozd: 17.

- 1: zum/ ktory ma mądrość. **Tá** siedm głow: fą siedm
2: gor " ná ktorych niewiáftá siedzi'/ y krolow siedm(*marg*) " **gdzie niewiáftá siedzi ná nich.G.** (-)
3: ieft.

werset: 10 Pięc ich vpádło/ ieden ieft/ ^ á' drugi iefzcie(*marg*) **7 L. G.** (-)

- 4: nie przyłzedł: á gdy przydzie/ ná máły czás ma trwác.

werset: 11

- 5: A beftya ktora byłá á nie ieft: " á tá ieft ofma'/ á ieft(*marg*) " **y ten ieft ofmy.G.** (-)
6: z siedmi/ á idzie ná ftrácenie.

werset: 12 A dziešięć rogow

- 7: ktoreš widział: ieftci dziešięć krolow/ ktorzy krole=
8: ftwá iefzcie nie wzięli/ ále ^ wezmą' moc iáko krolo=(*marg*) **biorą.5 L. G.** (-)
9: wie ná iednę godzinę " zá beftyą'.

(*marg*) " **z beftyą.G.** (-)

werset: 13 Ci iednę myśl

- 10: máią y moc: y władzą fwoię beftyey podádzą.

werset: 14 Ci

- 11: z Báránkiem walczyć będą/ á Báránek ie zwycięży:
12: iż ieft Pánem nád pány/ y Krolem nád krolmi/ y
13: ktorzy z nim fą/ wezwáni/ y wybráni/ y wierni.

werset: 15 Y

14: rzekł mi: Wody ktoreś widział gdzie wżetecznica

15: siedzi: ludzie * ią/ y narody y ięzyki.(*marg*) * **y rzefse.G.** (-)

werset: 16 A dziesięć ro=

16: gow ktoreś widział " ná beftyey' ćić w nienawiści (*marg*) " **y beftya.G.** (-)

17: mieć będą wżetecznice/ y vczynią ią łpułtołzoną y

18: nágå * / y ciało iey będą ieść/ á lámę ogniem łpałą.(*marg*) * **vczynią ią.G.** (-)

werset: 17

19: Abowiem Bog dał w fercá ich/ áby czynili co fię

20: mu podoba */ áby dáli kroleftwo łwe beftyey/ ázby fię(*marg*) * **á wespółek fię łpiknęli.G.** (-)

21: wypełniły łłowá Boże.

werset: 18 A niewiáftá ktoraś wi=

22: dział/ ieft miáfto ono wielkie/ ktore ma kroleftwo

23: nád krolmi źemie.

24: **Y widziałem niewiáftę.**) Przez tę niewiáftę wżeteczną/ Bábito=

25: nią/ ktora siedzi ná siedmi gorách/ y ma kroleftwo nád krolmi

26: źemie/ Auguřtyñ S. Aretás/ Háymo/ Bedá y Rupertus piřząc

27: ná to mieyřce/ nie rozumieiąć Rzymu: ále miáfto dyabelńkie/ to ieft (*marg*) **Wřsetecznicá Bábilonia ktora.** (-)

28: wřzytko zgromádenie niewiernych y niezboźnych ludzi: ktore pi=

29: łmo ś. częłto Bábilonem zowie/ iż ieft przeciwnie ś. kořciołowi/

30: miáftu Bożemu/ ktore Ieruzálem ieft názwane. A przez siedm

31: gor/ rozumieią wřzytkie pyřzne ludzie/ á ofobliwie krole tego swiá=

32: tá/ iáko łam ániół wykłáda v. 9. Drudzy zálieř/ iáko Tertullian y

33: Hieronym S. ácz przez tę wżeteczniceř Rzym rozumieią: Wřzákze

34: nie kořcioł Rzymski/ áni Rzym Chreřćijáński/ ále on Rzym řtáry

35: pogáński máło nie wřzytkiemu swiátu rořkázuiący y Chreřćijány

morduią=

strona: 878

Rozd: 18. Ianá S. Apoštoła.

878.

- 1: morduiący y prześládujący: począwłzy od Neroná aż do Kon=
2: ftántyná wielkiego/ pierwszego Cefárzá Chrześcijáńkiego. Bo
3: fię tak cíz fámí Doktorowie wykłádáią. Tertullian ták/ o Rzymie
4: Chrześcijáńskim píšąc: Szczęśliwy to kościoł/ do ktorego Apo=
5: štołowie wšytkę náukę ze krwiá śwá wylali. A Hieronym ś. mo=
6: wiąc: iż Rzym Chrześcijáńki/ ono ftáre bluznierftwo bálwo=
7: chwálłkie ná czele iego nápišáne/ omył y zmázał wiárą y wyzná=
8: niem Chríftá Páná. Nákoniec šam fię Ian S. dekláruie/ iż to(marg) **Rzymski kościoł nie
ieft Bábilonia.** (–)
- 9: mowi o onym Rzymie/ ktory krolom šwiátá rofkázował/ y ktory
10: był pijány krwiá šwiętych/ y krwiá męczennikow Páná Chríftu=
11: šowych. Co fię iście rozumieć nie może iedno o ftárym Rzymie/
12: ktory zá Neroná y Domicyaná Cefárzow/ mordował šwięte mę=
13: czenniki. Náoftátek choćiabyłmy przez tę wšzetecznícę rozumieli
14: Rzym iuž Chrześcijáńki/ iáko chcą sektarze/ wšákže przecię tego
15: nie dowiodą/ žeby Rzym miał być štolicą Antychríftowá. Bo (marg) **Antychrift Rzym
miał w nienawiści.** (–)
- 16: Antychrift nie tylko nie będzie w Rzymie šiedział/ ále owšzem bę=
17: dzie gi miał w nienawiści/ y będzie z nim walczył/ y špuštołzy gi y/
18: špali: iáko y Ian S. trochę nižey/ y Dániel dołyc iásnie pokázu=
19: ią. Bo obádwá wšpomináią dziešáci krolow/ ktorzy będą ná zie=
20: mi/ w ten czás kiedy Antychrift przyidzie: y będą mu poddáni/ y
21: pošpołu z nim wšzetecznícę to ieft miášto Rzymškie špala y špu=
22: štołzą. [Vide Bellarm.](#)

rozdział: 18

23: **ROZDZIAŁ XVIII.**

- 24: 2 Vpad Bábiloniey/ ofádenie y škaránie. 9 Prze ktore kro=

25: lowie y kupcy ziemie/ ktorzy z nią pierwey hándlowali/ będą

26: rzewno płákác. 20 Ale niebo/ Apóstołowie y Prorocy będą fię

27: wefelić.

werset: 1

28: **A** Potymem widział drugiego ániółá shtëpuia=

29: cego z niebá/ máiącego moc wielką: y óswie=

30: ćilá fię ziemiá od iáfnóści iego.

werset: 2

31: knął " w mocy' mowiąc: Vpádłá/ vpádłá Bábilo=(*marg*) " **mocnym głósem.18 L. G. (-)**

32: nia **oná** wielka/ y sftálá fię miefzkánim czártow/ y

33: ftrażá wżego ducha nieczyftego/ y ftrażá wżelkiego

34: ptáltwá nieczyftego y przemierzłego:

werset: 3

35: pędliwości wżeteczeńftwá iey piły wżytkie naro=

36: dy: á krolowie ziemie wżeteczeńftwo z nią płódzili:

37: y kupcy ziemfcy z mocy rofkófzy iey z bogácieli.

werset: 4

fłyzalem

strona: 879

879.

Obiáwienie Rozd: 18.

1: fłyzalem drugi głós z niebá mowiący: Wynidźcie z

2: niey ludu moy: ábyście nie byli vcześnikami grze=

3: chow iey/ á żebyście nie odnieśli plagi iey.

werset: 5

4: wiem grzechy iey " wefzły" áż do niebá/ y wfpomniał(*marg*) " **przyftály.G. (-)**

5: " Bog' ná niefpráwiedliwość iey.(*marg*) " **Pan.N. L. (-)**

werset: 6

6: ko y oná wam oddawálá: á w dwoy nafob dwoiáko

7: **oddayćie iey** wedle vczynkow iey: W kubku ktorym ná=

8: lewálá/ nálewaycie iey w dwoy naľob.

werset: 7 Iáko fię

9: wiele wynośiá/ y roľkofzy zázywálá; tyle iey daycie

10: męki y záľości: iż w ľercu ľwym mowi: Siedzę(marg) G. (-)

11: krolowá: á nie ieľtem wdowá/ y záľości nie vyrzrę.

werset: 8

12: Dla tego w ieden dzień przyidá plagi iey/ śmierć/

13: y ľmętek/ y głod/ y ogniem będzie ľpalona: iż mocny

14: ieľt * Bog ktory iá " ofádzi'.(marg) * Pan.K. G.

: " ofádził.4 L. K. G. (-)

werset: 9 Y będá plákác/ y nád

15: niá nárzekác krolowie źiemľcy/ ktorzy z niá wźzete=

16: czeńtuo plodźili/ y roľkofzy zázywáli/ gdy vyrzá dym

17: ľpalenia iey:

werset: 10 z dáleká ľtoiac prze boiaźń mąk iey/

18: mowiác: Biádá/ biádá/ miáľto ono wielkie Bábi=

19: lonia/ miáľto ono mocne: iż w iednę godźinę przy=

20: ľzedł ľąd twoy.

werset: 11 A kupcy źiemľcy " plákác będá y ná=

21: rzekác' nád niá: iż towarow ich żaden więcey nie(marg) " pláczá y nárzekáią.G. (-)

22: " kupi'/

(marg) " kupuie.G. (-)

werset: 12 towaru złotá y śrebrá y kámienia drogiego/

23: y pereľ/ y " biśioru y purpury/ y iedwabiu/ y kármá=(marg) " Co ieľt biśior y purpurá,
pátrz Luk: 16. 19. (-)

24: zynu/ y wźelkiego drzewá Thyinowego/ y wźelkiego

25: naczynia Słoniowego/ y wźelkiego naczynia " z ká=

26: mienia' kofztownego/ y z miedźi/ y z źelázá/ y z már=(marg) " z drzewá.G. (-)

27: moru/

werset: 13 y Cynámonu/ y kádzenia/ y máści/ y kádzi=

28: dła/ y winá/ y oliwy/ y mąki czyfzey/ y pńzenice/ y by=

29: dła/ y owiec/ y koni/ y kolebek/ y niewolnikow/ y duż

30: ludzkich.

werset: 14 Y owoce požądliwości dużze twey ode=

31: lzły od ćiebie: y wżytkie **rzeczy** tłuſte y świetne zginę=

32: ły od ćiebie/ áni ich iuż dáley " znáyda'.

(*marg*) " **znaydziefs.G.** (-)

werset: 15 Kupcy tych

33: **rzeczy** ktorzy fię z bogáćili/ od niey z dáleká ſtać będą

34: dla boiáźni mąk iey/ płácząc y żáluiąc/

werset: 16 á mowiąc:

Biádá/

strona: 880

Rozd: 18. Ianá S. Apoſtoła.

880.

1: Biádá/ biádá/ miáſto ono wielkie/ ktore było obleczo=

2: ne w biſior y w purpurę/ y w kármázyń/ y było vzło=

3: cone złotem y kámieniem drogim/ y perlámi:

werset: 17 iż ie=

4: dney godziny ſpuſtoſzone ieſt ták wielkie bogáctwo:

5: y wſzelki ſternik/ y wſzelki po morzu iezdżący/ y żegla=

6: rze/ y ktorzy **kolwiek** ná morzu robią/ z dáleká ſtánęli/

werset: 18

7: y záwołáli widząc " mieyſce' zápalenia iego/ mo=(*marg*) " **dym.G.** (-)

8: wiąc: Ktoreż podobne miáſtu temu wielkiemu?

werset: 19

9: Y ſypáli proch ná głowy ſwe/ á płácząc y nárzeká=

10: iąc wołáli/ mowiąc: Biádá/ biádá/ miáſto ono wiel=

11: kie/ w ktorým z bogáćieli wżyſcy máiący okręty ná

12: morzu/ z płacye iego: iż iedney godziny ſpuſtoſzało.

werset: 20

13: " Rozródny ſię nád nim niebo' y ſwięci * Apoſtoło=(*marg*) " **Rozródnycie ſię nád nią niebiofá.7 L.**

: * **y.G.** (-)

14: wie y Prorocy: iż Bog oładził ſąd wálz z niego.

werset: 21

15: podnioſł ieden ániół mocny kámieñ iákoby młyńſki

16: wielki/ y wrzucił w morze/ mowiąc: Tákim pędem

17: wrzucona będzie Bábilonia miáſto ono wielkie: y

18: iuż dáley nie będzie náleżiona.

werset: 22

19: ſpiewakow/ y piłczkow y trębáczew/ dáley w tobie

20: ſłyſzan nie będzie/ y wſzelki rzemieſnik wſzelkiego

21: rzemieſłá nieznaýdzie ſię wiecey w tobie/ y głos mły=

22: ná nie będzie dáley ſłyſzan w tobie/

werset: 23

23: lámpy nie będzie ſię dáley ſwieciłá w tobie/ y głos o=

24: blubieńcá y oblubienice nie będzie dáley ſłyſzan w to

25: bie: iż kupcy twoi byli kſiążetá ziemſcy/ iż czárámi

26: twymi pomamione były wſzytkie narody.

werset: 24

27: ſię ználázłá krew Prorokow y ſwiętych; y wſzytkich

28: pobitych ná ziemi.

rozdział: 19

29: ROZDZIAŁ XIX.

30: 1 Świętym/ zá wywrocenie Bábiloniey Bogá chwałęcym.

31: 7 Gotuią wefele Báránkowe. 10 Anioł od Ianá pokłonu nie

32: przyimuie. 11 A wkażawſzy ſię ieden ná koniu ſiedzący z woyſkiem.

33: 16 Który jest słowo Boże/ y Król królów/ y Pan panów. 19 Wał=

Tttt

czy naprze=

strona: 881

881.

Objawienie Rozd: 19.

1: czy naprzeciw bestyey/ y królom ziemi/ y z wojski ich/ zwoławszy

2: ptaki/ aby ich trupy żarli. (marg) **Lekcja o wielu Męczennikach po Wielkiejnocy.**

(-)

werset: 1

3: **P**o tymem slyszal iakoby głos rzelzy wielkich

4: na niebie mowiacych; **Allelu-Ia [!]** . " Chwała

5: y cześć y moc Bogu naszemu jest':

(marg) " **Zbawienie y moc y chwala Boga naszego.K. G. (-)**

werset: 2 iż praw=

6: dziwne są y sprawiedliwe sądy jego " który osądził' (marg) " **iż osądził.G. (-)**

7: wżetecznice **one** wielką/ która płowala ziemię wże=

8: teczestwem swym/ y pomścił się krwi sług swoich

9: " z rąk' iey.(marg) " **z ręki.G. (-)**

werset: 3 A powtore " rzekli' **Allelu-Ia. [!]** A dym iey (marg) " **rzekł.K. G. (-)**

10: wstąpił na wieki wieków.

werset: 4 Y vpádli czterzey y

11: dwadzieścia starych/ y czworo zwierząt/ y pokło=

12: nili się Bogu siedzącemu na stolicy/ mowiac; Amen/

13: **Allelu-Ia. [!]**

werset: 5 Y wyzedł głos z stolicy/ mowiacy:

14: Chwalcie Boga naszego wszyscy sludzy jego: y boią=

15: cy się go máli y wielcy.

werset: 6 Y slyzalem iako głos rzelzy

16: wielkiej/ y głos wiewa wod/ y iako głos wielkich gro=

17: mow/ mowiacych; **Allelu-Ia [!]** : iż krolował Pan Bog

18: nář wřzechmogący.

werset: 7 Wefelmy fię y raduymy fię/ y

19: daymy mu chwałę: iż przyřzło wefele Báránkowe/ á

20: małżonká iego zgotowála fię.

werset: 8 Y dano iey/ áby fię

21: obleklá w biřior czyřty y řwietny. Abowiem biřior;

22: řąc wřprawiedliwienia řwiętych.

werset: 9 Y rzekł mi; Ná=

23: piřz: Błogofławieni ktorzy ná wieczerzą wefela

24: Báránkowego wezwáni řą. *

25: Y rzekł mi: Te řłowá Boże/ řą prawdziwe.

werset: 10 Y

26: vpadłem przed nogi iego/ ábym fię mu klániał. Y

27: rzekł mi: Pátrz nie czyn řtego: ieftemci řpořługá twoy/

28: y bráćiey twoiey ktorzy máią řwiadectwo Ieřufowe.

29: Bogu fię klániaiy. Abowiem řwiadectwo Ieřufowe/

30: ieřt duch prorocřwá.

werset: 11 Y widziałem niebo otworzo=

31: ne/ á oto koń biały: á **řiedzące**^{g0} ná nim zwano Wier=

32: nym y Prawdziwym/ á řądzi " z řprawiedliwořciá y(marg) " **w řprawiedliwořci.2 L.**

G. (-)

33: walczy.

werset: 12 A oczy iego ř iáko' płomień ogniowy/ á ná (marg) ř **G. (-)**

34: głowie iego wiele koron/ máiąc imię nápiřáne kto=

rego nikt

strona: 882

Rozd: 19. Ianá S. Apořtołá.

882.

1: rego nikt niewie iedno řam.

werset: 13 A obleczony był w

2: Iżatę krwią zmoconą: á " zową' imię iego Słowo Bo(marg) " **názywano.N. L.** (-)

3: że.

werset: 14 Y woýfká ktore Ią ná niebie Iżły zá nim ná ko=

4: niách białych/ obleczone w bišior biały y czyfły.

werset: 15 A z

5: vft iego wychodzi miecz * oftry: áby im bił narody.(marg) * **z oboiey ftrony.L. K. G.** (-)

6: A on ie rządzic będzie Iafką żelázná: on też depce

7: " práfę' winá zápálczywošci gniewu Bogá wízech=(marg) " **kadžG.** (-)

8: mogącego.

werset: 16 A ma ná Iżácie y ná biedrze Ńwoiey ná=

9: piřano *: Krol nád krolmi/ y Pan nád pány.(marg) * **imię.G.** (-)

werset: 17 Y

10: widziałem ánioła iednego Ńtoiącego w Ńłóncu: y zá=

11: wołał głořem wielkim mowiác wżem ptakom Iatá=

12: iącym w pořzod niebá: Chodźcie y zgromadzcie

13: Iię ná wieczerezá wielką Bożá:

werset: 18 ábyřcie iedli ćiałá

14: krolow/ y ćiałá rotmiřtrzew/ y ćiałá moczow/ y

15: ćiałá koni/ y Ńiedzących ná nich/ y ćiałá wżytkie wol=

16: nych y niewolnikow/ y máłych y wielkich.

werset: 19 Y wi=

17: dżiałem beřtyą **onę** y krole żiemřkie/ y woýfká ich ze=

18: bráne áby Ńtoczyły bitwę z Ńiedzącym ná koniu y z

19: woýfkem iego.

werset: 20 Y poimána ieřt beřtya á z nią fał=

20: Ńzywy **on** prorok: ktory czynił cudá przed nią/ ktory=

21: mi pomamił te ktorzy przyięli cechę beřtyey/ y ktorzy

22: Iię kłániáli obrázowi iey. Ci dwá wrzuceni Ią żywi

23: w ieżioro " ognia goráiącego y Ńárki:

(*marg*) " **ognifte, gorájące síarką.G.** (-)

werset: 21] A drudzy

24: pobići łą mieczem śiedzącego ná koniu/ ktory po=

25: chodzi z wlt iego: á wżyſcy ptacy náfyceni łą mię=

26: fem ich.

27: **Pátrz. nie czyn.**) To mieyfce nie tylko nie ieft przeciw Kátho=

28: likom/ ktorzy ániołom y ludziom świątym przyſtoyną cześć y po=

29: kłon wyrządzą: ále owfzem zá Kátholikámi przeciw hærety=

30: kom. Bo ábo Ian mniemiał że ten przed ktorym vpadł/ był Bo=

31: giem/ ábo że był ániołem. Ieſli go miał zá Bogá/ tedyc ſłuſznie

32: był zábronion y ſtrofowan. Lecz ieſli go miał zá ánioła/ á przecię(*marg*) **Pokłon ániołom y świątym vczyniony.** (-)

33: mu fię kłaniał; czemuż nam ſektarze zá złe máią/ że to czynimy co

34: Ian S. czynił? Czyli lepiej oni niżli Ian S. wiedzą/ ieſli fię ma=

35: my kłaniać ániołom/ ábo nie? A przecz że/ mowią/ ánioł tego Ia=

Tttt 2

nowi

strona: 883

883.

Objáwienie Rozd: 19.

1: nowi czynić nie dopuſcił? Iż podobno ánioł mu fię takim ſtáwił

2: y pokazał/ że go mógł mieć zá Páná Chriſtuſá. Abowiem tak był

3: o ſobie powiedział: Iamci ieft pierwſzy y oſtáteczny/ y byłem v=

4: máry/ á otom ieft żywy. Y przetoż ſłuſznie był nápomniony/ áby

5: go zá Chriſtuſá nie miał áni chwalił. Tak Auguſtyn S. ná to od=

6: powieda. Powtore mozem odpowiedzieć: iż ieſli Ian wiedział/

7: że to był nie Chriſtus ále ánioł: tedy przecię ſłuſznie chćiał ánio=

8: łowi cześć y pokłon przyſtoyny vczynić/ iáko wiedział iż Abráhám

9: y Loth y inni Pátryárchowie przed nim czynili. Wfzákże mu án=

10: ioł przed ſobą pádác nie dopuſcił/ dla vcćiwoſci wćielenia Pá=

11: ná Chriſtuſowego. Bo przed przyſćiem Páná Chriſtuſowym

12: ániołowie przed ſobą ludziom pádác dopuſzczáli. Ale ſkoro

13: fię Bog sftał człowiekiem/ y wŕzyŕcy ániółowie człowieku w
14: Chriŕtuŕŕie kłániác fię poczęli/ tedy niechćieli więcey/ áby fię im lu=
15: dzie kłániáli/ á zwłáfzczá Apoftółowie y przednieyŕzy ŕwięći. Te
16: przyczyny dáią Doktorowie/ Bedá/ Anfelmus/ Richárdus y Ru=
17: pertus ná to mieyŕce/ y Græckie przypifki ná rozdział dwudzieŕty
18: y wtory tegoŕ Obiáwienia. y Grzegorz ŕ. [libro](#) 27. [Moral: cap: 11.](#)
19: [et Homil: 8. in Euang:](#) A wŕzákŕze ftąd nie idźie/ żebyŕmy my Ká=
20: tholicy zle czynili/ gdy fię ániółom ábo ŕwiętyŕm kłániamy. Bo y
21: my ŕłufznie one czćimy/ y oni ŕłufznie fię czći od nas zbraniáią.
22: Przetoŕ y ŕamŕze Ian/ chocia tu iuŕ był wŕŕyŕzał od ániółá: Pátrzay/
23: nie czynń tego: wŕzákŕze troche nízey/ chce fię powtore kłániác te=
24: muŕ ániółowi. Bo wiedział/ iż y ŕam dobrze czynił iemu fię kłá=
25: niáiąc: y ániół dobrze czynił tey fię czći zbraniáiąc. Gdyŕz rzec
26: nie możemy/ żeby Ian ábo ták prędko zápomniał/ ábo nie rozu=
27: miał przeftrógi ánielŕkiew.

rozdział: 20

28: ROZDZIAŁ XX.

29: 1 Smoká ábo czártá zwiázánego/ 3 Wrzuca ániół do przepá=
30: ŕci ná tyŕŕŕac lat. 4 Przez ktore/ duŕze męczennikow/ w pierwŕzym
31: [zmarwychwŕtániu \[!\]](#) będą z Chriŕtuŕem krołowác. 7 Po ktorych
32: ŕzátan rozwiázány/ wzbudzi Gogá y Mágogá/ woysko niezliczo=
33: ne przeciw miáŕtu wmiłowánemu/ 9 Ktore ogniem niebieŕkim
34: požárte będą. 12 Potym otworzywŕzy księgi/ od ŕiedzácego ná
35: ŕtolicy będą ofádzieni wŕzyŕcy wmarli/ według ich vczynkow.

werset: 1

36: **Y** Widzialem ániółá ŕŕtępuiącego z niebá/ má=
37: iącego klucz przepáŕci/ y łáncuch wielki w
38: ręce ŕwoiey.

werset: 2

Y vchwycił ŕmoká węŕá **onego**

strona: 884

Rozd: 20. Ianá S. Apoštoła.

884.

1: Itárego/ ktory iest dyabel y Isátan/ y związał go ná

2: tyśiac lat.

werset: 3 Y wrzucił go w przepásć/ y zámknął/ y

3: zápieczętował nád nim/ áby nie zwodził dáley naro=

4: dow/ ázby się wypełniły tyśiac lat: á potym ma być

5: rozwiązán ná máły czas.

werset: 4 Y widziałem stolicy: y

6: vsiedli ná nich/ á dano im sąd/ y dużze pościnánych

7: dla świádectwá Iefufowego/ y dla słowá Bożego:

8: y ktorzy się nie kłaniáli beftyey/ áni obrázowi iey/ y

9: nie bráli cechy iey/ ná czoła ábo ná ręce swoie: y ży=(*marg*) **5 L. G.** (-)

10: li/ y krolowali z Chrístufem **ono** tyśiac lat.

werset: 5 A inzy

11: z vmárłych nie żyli/ áz się skończyły tyśiac lat. Toć

12: iest zmartwychwstanie pierwsze.

werset: 6 Błogofławiony

13: y święty ktory ma część w pierwszym zmartwych=

14: wstaniu: nád tymi wtora śmierć mocy nie ma: ále

15: będą kápłany Bożymi y Chrístufowymi: y będą kro=

16: lować z nim tyśiac lat.

werset: 7 A gdy się skończą tyśiac lat/ będzie rozwiązán Isátan z ciémnice swoiey/ " y

17: wynidzie/ y będzie zwodził' narody ktore są ná czte=(*marg*) " **y wynidzie zwodzić.G.**
(-)

18: rech węglách ziemie/ Gogá/ y Mágogá/ y zbierze ie

19: ná walkę/ ktorzych liczbá iest iáko piatek morfki.

werset: 8 Y

20: wstąpili na szerokość ziemi/ y obtoczyli oboz świę=

21: tych/ y miafto wmiłowane.

werset: 9 Y sftapił ogień od Bo=

22: gá z niebá/ y pozárł ie:

werset: 10 á dyabeł ktory ie zwodził/

23: wrzucon ieft w ieźoro ognia y siarki/ gdzie y **oná** be=

24: ftya y **on** fałszywy Prorok * będą męczeni we dnie y(marg) * **y.G.** (-)

25: w nocy na wieki wiekow.

werset: 11 Y widzialem ftolicę wiel

26: ką/ białą/ y siedzącego na niey/ przed ktorego obli=

27: czem wcieklá ziemiá y niebo/ á mieyfce im nie ieft zná=

28: leźione.

werset: 12 Y widzialem vmárle wielkie y mále fto=

29: iące przed oblicznością ftolice/ á księgi otworzone:

30: y drugą księgę otworzono/ ktora ieft żywotá: y ołá=

31: dzono vmárle z tego co nápiáno było w onych księ=

32: gách wedleoczynkow ich.

werset: 13 y oddáło morze vmárle

33: ktorzy w nim byli/ y śmierć y piekło oddáli vmárle

Tttt 3

fwe

strona: 885

885.

Objawienie Rozd: 20.

1: fwe ktorzy w nich byli/ y sądzono káždego wedle v=

2: czynkow iego.

A śmierć y piekło wrzucono w ie=

3: źioro ognifte. Tác ieft śmierć wtora. " Y ktory' fie(marg) " **A iefli ktory.G.** (-)

4: nie nálaźł nápiány w księgách żywotá/ wrzucon

5: ieft w ieźoro ognifte.

6: **NAVKI Y PRZESTROGI.**

- 7: **Y związał go ná tyśiąc lat.**) Pan Chriřtus przez zařługę męki
- 8: řwey odiał moc řzátánowi ná tyśiąc lat: to ieřt przez wřzytek czás
- 9: nowego teřtámentu/ áż do przyřćia Antychriřtowego: kiedy záię
- 10: řzátan będzie rozwiázány/ áby ludzie zwodził: ále ná czás krotki/
- 11: to ieřt ná pułczwártá látá/ przez ktore będzie Antychriřt pánował.(*marg*) **Tyśiąc lat ktore.** (-)**Y dufse pořćinánych.**) To ieřt/ dufze řwiętych męczennikow Pá=
- 12: ná Chriřtuřowych/ ktorzy przez te tyśiąc lat/ to ieřt/ przez wřzytek
- 13: czás zakonu Ewángelickiego/ kroluią w niebie z Chriřtuřem/ przed
- 14: powřzechnym ćiał zmartwychwřtániem. A inřzy ktorzy nie řą z li=
- 15: czby wybránych/ nie żyią z Pánem Chriřtuřem pod tym czáfem
- 16: nowego teřtámentu: ále vmárli řą tak ná dufzy/ iáko y ná ćiele/
- 17: áż do dnia řądnego. *Auguřt: lib: 20. ciuit: D.cap: 9.(marg)* **Dufse złych y dobrych gdzie řą przed dniem řądnym.** (-)
- 18: **Gogá y Mágogá.**) Przez Gogá rozumiey Antychriřtá/ á przez
- 19: Mágogá woysko iego z nařroźlzych ludzi y narodow/ iáko z Tur=
- 20: kow y Tátárow zebráne. Bo Mágog narod Tátárfki w piřmie
- 21: S. znáczy.(*marg*) **Gog y Mágog.** (-)

rozdział: 21

22: ROZDZIAŁ XXI.

- 23: Niebo y ziemię odnowiřwzy/ 2 Nowe miářto Ieruzálem zá
- 24: oblubienicę Báránkowi od Bogá zgotowáne vkázuią. 4 Kiedy
- 25: řpráwiedliwi wwielbieni; 8 A niezboźni w iezioro ogniřte wtrą=
- 26: ceni będą. 10 Ktorego miářtá mur y brany y fundámenty opiřu=
- 27: ią/ 15 y pomierzáią: 18 Ktore wřzytkie řą złoto y řkło czyřte/ ká=
- 28: mienie drogie/ y perły. (*marg*) **Lekcyá ná řwięto pořwiázania kořćiołá.** (-)

werset: 1

- 29: **Y** Widziałem niebo nowe/ y ziemię nową. A=
- 30: bowiem pierwřze niebo/ y pierwřza ziemiá
- 31: przeminęła/ á morzá iuź **więcey** nie mářz.

werset: 2

32: A - ia Ian' widziałem **ono** święte miałto Ieru=(*marg*) -**G.** (-)

33: zółem nowe shtëpujące z niebá/ od Bogá zgotowá=

34: ne/ iáko oblubienicę vbráną mężowi íwemu.

werset: 3

35: ízałem głos wielki " z ítolice' mowiący: Oto przyby= (*marg*) " **z niebá.G.** (-)

tek Boży

strona: 886

Rozd: 21. Ianá S. Apoštoła.

886.

1: tek Boży z ludźmi/ y będzie mieszkał z nimi. A oni bę=

2: dą ludźmi iego: á íam Bog z nimi będzie - Bogiem

3: ich'.

(*marg*) -**G.** (-)

werset: 4

4: íci dáley nie będzie/ áni ímętku/ áni krzyku/ áni bole=

5: ísci więcey nie będzie/ " ktore' pierwłze rzeczy przemi=(*marg*) " **Abowiem.1 L. K. G.** (-)

6: neły.

werset: 5

7: nowe czynię włzytkie rzeczy. *

8: Y rzekł mi: Nápiíz/ iż te słowá wierne są y praw=

9: džiwe.

werset: 6

10: y Omegá: początek y koniec. Ia prágnącemu dam

11: dármo ze źrzodlá wody żywey.

werset: 7

12: dżiedziczy to/ y będę iemu Bogiem; á on mi będzie

13: íynem.

werset: 8

14: rzłym/ y mężoboycom/ y włzetecznikom/ y czárowni=

15: kom/ y bálwochwálcom/ y wŕzytkim kłámcom/ część

16: ich bédźie w iezierze goráiącym ogniem y śiárką/

17: ktora ieft śmierć wtora.

werset: 9] Y przyŕzedł ieden z sied=

18: mi ániołów ktorzy mieli siedm czałz nápełnionych

19: siedmią plag oftátiecznych/ y gadał zemną/ mowiąc:

20: Chodź/ - á' okażęc oblubienicę - małżonkę' Bárán=(*marg*) -G.

: -G. (-)

21: kowę.

werset: 10] Y zániołł mię w duchu ná gorę wielką y

22: wyłoką: y okazał mi miáfto święte Ieruzálem sftę=

23: puiące z niebá od Bogá/

werset: 11] máiące iáfnóść Bożą. á

24: świátłość iego podobną kámieniowi nakóŕztow=

25: nieyfzemu iáko Iáfpifowi/ " iáko kryfztał'.

(*marg*) " **kryfstałowátemu.G.** (-)

werset: 12] A miá=

26: ło mur wielki y wyłoki/ máiący bran dwánaście/ á

27: ná branách dwánaście ániołów/ y imioná nápiáne/

28: ktore łą - imiona' dwunaście pokolenia fynow Izrá=(*marg*) -G. (-)

29: elfikich.

werset: 13] Od wŕchodu/ brany trzy: y od pułnocy/

30: brany trzy: y od południá/ brany trzy: y od zachodu/

31: brany trzy.

werset: 14] A mur miáftá miał fundámentow

32: dwánaście: á ná nich dwánaście imion dwunaście

33: Apołtołów Báránkowych.

werset: 15] A ten co gadał zemną/

34: miał miárę " trzciniána' złotą/ áby mierzył miáfto y(*marg*) " **trzcinę.6 L. G.** (-)

strona: 887

887.

Objawienie Rozd: 21.

1: brany iego/ y mur'.

(*marg*) **G.** (-)

werset: 16] A miałto ná cztery węgły po=

2: łożone ieft/ á długość iego ták wielka ieft/ iáko y łze=

3: rokość. Y mierzył miałto trzcina * " ná dwánaście (*marg*) * **złotą.N. L.**

4: " **ná dwánaście ftáian dwunaście tysięcy.G.** (-)

5: tysięcy ftáian': á długość y wyfokość y łzerokość iego

6: iednákje fą.

werset: 17] Y mierzył mur iego łto czterdzieści

7: cztery łokcie/ miáry człowieczey ktora ieft ániołowá.

werset: 18]

8: A było budowanie muru iego " z kámieniá Iálpifu':(*marg*) " **Iálpis.G.** (-)

9: á fámo miałto złoto czyłte/ podobne skłu czyłtemu.

werset: 19]

10: A fundámenty muru miáftá/ ozdobre wízelákim

11: kámienim drogim. Pierwłzy fundáment/ Iálpis:

12: wtory/ Száfir: trzeci/ Kálcedon: czwarty/ Smá=

13: rágd:

werset: 20] piąty/ Sárdonyx: łzofty/ Szárdyufz: síod=

14: my/ Chryfolit: ófmy/ Berillus: dziewiąty/ Topázy=

15: us: dzieśiąty/ Chryfoprás: iedennafty/ Iácynt:

16: dwunafty/ Amethyft.

werset: 21] A dwánaście bran/ fą dwa=

17: náście pereł/ káżdá z ófobná: á káżdá braná byłá z ie=

18: dneý perły: á vlicá mieýfcka złoto czyłte/ iáko skło

19: przyżroczyłte.

werset: 22] A kościoła nie widziałem w nim.

19: ábowiem P. Bog wżechmogący ieft kościołem iego

20: y Bárańek.

werset: 23] A to miałto nie potrzebuie fłońcá áni

21: księżycá/ áby świeciły w nim: ábowiem iáńność Bo=

22: za " oświeciłá' ie/ á świecá iego ieft Bárańek.(marg) " **oświeći.N. L.** (-)

werset: 24] A Po=

23: gánie chodzić będą w światłości iego: á krolowie

24: ziemfcy chwałę fwoię y cześć do niego przyniofą.

werset: 25] A brany iego nie będą zámknione we dnie. ábo=

25: wiem tám nocy nie będą.

werset: 26] Y przyniofą do niego

26: chwałę y cześć Pogánow.

werset: 27] * Nie wnidzie do nie=(marg) * **y.G.** (-)

27: go nic nieczyftego ábo czyniącego obrzydłość y kłam

28: łtwo/ oprócz nápińfanych w księgách żywotá Bá=

29: ráńkowych.

30: NAVKI Y PRZESTROGI.

31: **Fundámentow dwánaście.**) Nie ieftci Ian S. Páwłowi przeci=

32: wny/ że dwánaście Apoftołów czyni dwánaście fundámentow ko=

33: scioła Bożego/ á Páweł powiáda iż nie máłz inżego fundámentu (marg) **Fundáment kościelny P. Christus y Apoftołowie.** (-)

oproc

strona: 888

Rozd: 22. Ianá S. Apoftoła.

888.

1: oprócz Christá Pána. Bo tám Páweł o przednieyfzym fundá=

2: menćie mowi: lecz ná drugim mieyfcu tenże Páweł/ iáko y tu Ian

3: ś. o wtorych fundámenćiech ná Christuśie záłożonych rozumieią.

4: **Złoto czyfte.**) Stan świętych w niebie iáko S. Grzegorz pi=

- 5: łze/ przyrownány iest złotu/ perłom y drogim kámieniom/ kryfzta=
6: łowi/ szkłu/ y rzeczom podobnym: dla czyfłtości/ fzczyrości/ iáfności
7: y przezroczyfłtości ciał vwielbionych. Kędy iednego człowieká ciá=
8: ło/ myfli y fumnienie ták otworzyfte będzie drugiemu/ iáko ná tym
9: świecie przez kryfztał ábo szkło rzeczy widzimy.

rozdział: 22

10: ROZDZIAŁ XXII.

- 11: 1 Drzewo żywotá nád rzeką wody żywey/ ná káždy miesiąc o=
12: woc fwoy wydáie. 3 Ani przekłętwo/ áni żadna noc nie iest w
13: onym mieście. 8 Anioł ktory to Ianowi vkázował/ niechce po=
14: kłonu przyiąć od niego. 14 Obiecuie iż fprawiedliwi wnidą do
15: miáftá onego. 15 A niezbożni będą precz wyrzuceni. 18 Záká=
16: zuie/ áby żaden nic nie przydawał áni wymował z kśiąg tego
17: proroctwá.

werset: 1

- 18: **Y** Vkazał mi rzekę * wody " żywey'/ iáfną iáko(marg) * **czyftą.G.** (-)(marg) "
zywotá.L. K. G. (-)
19: kryfztał/ wychodzącą z ftolice Bożey y Bá=
20: ránkowey.

werset: 2 W pośrzod vllice iego/ y z obu

- 21: ftron **oney** rzeki drzewo żywotá/ rodzące owocow
22: dwánaście/ ná káždy miesiąc podawáiąc owoc
23: fwoy/ á liście drzewá **tego** ku leczeniu Pogánow.

werset: 3 Y

- 24: nie będzie * więcej żadne przekłętwo: ále ftołicá(marg) * **tám.G.** (-)
25: Bożá y Báránková w nim będzie/ á fłudzy iego fłu=
26: żyć mu będą.

werset: 4 Y oglądáią oblicze iego: á imię iego

- 27: ná ich czołách **będzie.**

werset: 5] Y nocy więcej * nie będzie:(*marg*) * **tám.G.** (-)

28:] á nie trzebá im będzie światłości świece/ áni swiá=

29:] tłości słoneczney: bo ie Pan Bog " oświeca' y krolo=(*marg*) " **oświecać będzie.L. K.**
G. (-)

30:] wác będą ná wieki wiekow.

werset: 6] Y rzekł mi: Te słó=

31:] wá wierne są y prawdziwe. A Pan Bog duchow

32:] Prorockich posłał ániola swego áby okazał sługam

33:] słwym co się ma stáć w rychle.

werset: 7] A oto przychodzę

34:] rychło. Błogosławiony ktory zachowywa słowá

35:] proroctwá ksiąg tych.

werset: 8] A iam **ieft** Ian ktorym to

Vvvvv

śłyfzał/

strona: 889

889.

Objáwienie Rozd: 22.

1:] śłyfzał y widział. A gdym śłyfzał y widział/ vpadłem

2:] ábym się pokłonił przed nogámi ániola ktory mi po=

3:] kázował.

werset: 9] Y rzekł mi: Pátrz nie czyn **tego**/ bomci ieft

4:] spółługá twoy/ y bráciey twey Prorokow/ y tych co

5:] chowáią słowá * ksiąg tych. Bogu się klániay. Y (*marg*) * **proroctwá.N. L.** (-)

6:] rzekł mi:

werset: 10] Nie pieczętuy słow proroctwá ksiąg

7:] tych. gdyż czas blisko ieft.

werset: 11] Kto szkodzi/ niech iefzcze

8:] szkodzi: á kto ieft w plugáństwie/ niech iefzcze plugá=

9:] wieie: á kto spráwiedliwy ieft/ niech iefzcze " będzie

10: vspráwiedliwion': á swięty/ niech iefzcze będzie po=(*marg*) " **czyni fprawiedliwość.9**

L. G. (-)

11: swięcon.

werset: 12] Oto przychodzę rychło/ á zaplátá moiá

12: zemną ieft/ ábym oddał káždemu według vczynkow

13: iego.

werset: 13] Iam ieft Alphá y Omegá/ pierwŕzy y oŕtá=

14: tni/ poczátek y koniec.

werset: 14] Błogofławieni ktorzy " omy=

15: wáią ŕzáty ŕwoie': áby władza ich byłą nád drzewem (*marg*) " **záchowywáią przykazánie iego.G. (-)**

16: żywotá/ á żeby weŕzli przez brany do miáftá.

werset: 15] A ná

17: dworze pŕi y czárownicy/ y wŕzeteczniczy/ y męžoboy=

18: ce/ y báłwochwálce/ y káždy ktory miłuiie y ktory czy=

19: ni kłámftwo.

werset: 16] Ia Iefus poŕłałem ániołá mego/ áby

20: to wam ŕwiádczył w koŕcielech. Iam ieft korzeń y

21: narod Dawidow/ gwiazdá iáfna y zaránna.

werset: 17] A duch

22: y oblubienicá mowiá; Przydź. A kto ŕłyfzy/ niech mo=

23: wi; Przydź. A kto prágnie/ niech przyidzie: á kto

24: chce/ niech bierze wodę żywotá dármo.

werset: 18] Abowiem

25: oŕwiádczam ŕię káždemu ŕłucháiącemu ŕłow proro=

26: ctwá kŕiąg tych: Ieŕliby kto przyłóżył do tego: przy=

27: łóży **tez** Bog nań " plagi opiŕáne' w tych kŕięgách.(*marg*) " **ŕiedmi plag opiŕánych.G. (-)**

werset: 19] A

- 28: ieśliby kto wiął z łłow kśiąg prorocwá tego/ odey=
29: mie teź Bog część iego z kśiąg żywotá/ y z miáftá
30: świętego/ y z tych ktore łą nápiłáne w tych kśięgách.

werset: 20

- 31: Mowi **ten** co o tym świádczy: Záiłte przyidę ry=
32: chłó: Amen *. Przydź Pánie Iefu.(*marg*) * **Záiłte.G.** (-)

werset: 21 Lálká Páná

- 33: náłzego Iefuńá Chriřtuńá z wámi wśzytkimi. Amen.

Náuki

strona: 890

Rozd: 22. Ianá S. Apořtołá.

890.

1: NAVKI Y PRZESTROGI.

- 2: **Bogu się kłániay.**) Nie rzeczono; Pánu Bogu twemu łáme=
3: mu będziefz się kłániał: iáko rzeczono: A iemu łámemu będziefz
4: łłużył: co po Græcku ieft *λατρεύσεις*. Bo tákowa łłuźbá nikomu
5: innemu iedno łámemu Bogu ieft powinna. Prze co potępiamy
6: bálwochwálce: to ieft/ te ktorzy táką łłuźbę bálwánom wyrządzą=
7: ią/ ktora ieft Bogu włáfna. A tym się nikt niechay nie poruřza/ (*marg*) **Nie łámemu Bogu kłániác się mamy.** (-)
8: iż tu ániół zákázuie człowiekowi kłániác się przed łobą/ y rořkázú=
9: ie áby się ráczey Bogu kłániał. Bo się takim był ániół pokazał/
10: że mogł być zá Bogá chwalon. Y przetoź trzeba było nápomnieć
11: tego ktory się mu kłániał. *Aug: super Gene: quæst: 61.*
12: **A kto ieft w plugářtwie, niech iefzcze plugáwieie.**) Poprořtu wy=
13: znawam to łálkam walźym (Auguřtyn S. mowi) odkádem Bo=
14: gu łłużyć począł/ iákom trudno doznał ludzi lepźszych nád te ktorzy
15: w kłáźtorách łtali się dobrymi: tákem nie doznał gorźzych nád
16: te/ ktorzy w kłáźtorách vpádli. Tákiż mniemam że ktemu ono (*marg*) **Zakonnicy nalepźzy y nagorźzy.** (-)

- 17: w Obiáwieniu nápiáno: Spráwiedliwy niech fię íspráwiedli=
- 18: wízym ftánie/ á śmierdzący niech tym więcey śmierdzi. [August](#):
- 19: [epist: 137. ad plebem Hipponensem.](#)
- 20: **Iesliby kto przyložył do tego.) (marg) Przydáwác do písmá iáko fię nie godzi.**
- (-) Nie zákázuieć Ian S. tymi fío=
- 21: wy/ żeby nikt żadnych innych ksiąg świętych oprócz tych nie pi=
- 22: íał/ ábo niczego inżezgo oprócz tego co w nich íełt nie vczył: (iá=
- 23: ko fektarze nieumieiętnie te fłowá przeciw trádiciám ábo vftá=
- 24: wam kościelnym przywodzą) ále żeby tych ksiąg iezgo nikt nie pfo=
- 25: wał przydáwaniem ábo wymowaniem czego: ále ie ták w
- 26: cále záchował/ iáko fą od niego nápiáne. Bo iná=
- 27: czey/ byłby Ian święty íam íobie przeciwny/
- 28: ktory po tych księgách Ewángo=
- 29: lią pííał.
- 30: Koniec Obiáwienia Ianá S. y wízy=
- 31: tkich ksiąg Nowego Teftámentu.

Vvvvv 2

Regeſtr

strona: Vvvvv 2v

Regeſtr Epiſtoł

- 1: **Regeſtr ábo Tablicá Epiſtoł y Ewángo=**
- 2: **liy/ ktore z Nowego Teftámentu wyięte/ w Nie=**
- 3: **dziele y w Świętá/ y w Pofty w kościele według zwy=**
- 4: **czáiu Rzymſkiego czytáią.**

kolumna: 1

- 1: **W** Pierwſzą Niedzielę Adwentu Epi=
- 2: ítołá ná liſcie 567 Ewáng: líft 280.
- 3: W 2. Niedzielę Adwentu Epiſtołá 571.
- 4: Ewángelia 45.
- 5: W 3. Niedzielę Adwentu Epiſtołá 691.

- 6: Ewangelia 302.
- 7: We Szrodę w Suchedni Ewáng: 190.
- 8: W Piątek w Suchedni Ewangelia 190.
- 9: W Sobotę w Suchedni Epiftoła 714.
- 10: Ewangelia 201.
- 11: W 4. Niedzielę Adwentu Epiftoła 585.
- 12: Ewangelia 201.
- 13: W wigilię Bożego Narodzenia Epifto=
- 14: ła 522. Ewangelia 2.
- 15: W dzień **BOZEGO NARODZENIA**
- 16: Ná 1. Mfzey Epiftoła 745. Ewáng: 196.
- 17: Ná 2. Mfzey Epiftoła 746. Ewáng: 197.
- 18: Ná 3. Mfzey Epiftoła 752. Ewáng: 301.
- 19: Ná dzień S. Szczepaná Ep: 418. Ew: 96
- 20: Ná dzień S. Ianá Ewáng: Ewán: 389.
- 21: Ná dzień Młodziankow Epiftoła 870.
- 22: Ewangelia 6.
- 23: W 1. Niedzielę po Bożym Narodzeniu
- 24: Epiftoła 659. Ewangelia 198.
- 25: Ná dzień **NOWEGO LATA** Epifto=
- 26: ła 745. Ewangelia 198.
- 27: Ná dzień **TRZECH KROLOW** Ew: 5.
- 28: Niedziele 1. po Trzech Krolách Epifto=
- 29: ła 564. Ewangelia 199.
- 30: W oktawę Trzech Krolow Ewán: 303.

kolumna: 2

- 1: Niedziele 2. po Trzech Krolách Epifto=
- 2: ła 565. Ewangelia 307.
- 3: Niedziele 3. po Trzech Krolách Epifto=
- 4: ła 565. Ewangelia 32.

- 5: Niedziele 4. po Trzech Krolách Epifto=
6: Iá 567. Ewángelia 33.
7: Niedziele 5. po Trzech Krolách Epifto=
8: Iá 701. Ewángelia 54.
9: Niedziele 6. po Trzech Krolách Epifto=
10: Iá 704. Ewángelia 54.
11: Niedziele Itárego Zapuřtu EpiftoIá 599.
12: Ewángelia 82.
13: Niedziele przed Zapuřtney EpiftoIá 644.
14: Ewángelia 223.
15: Niedziele Zapuřtney Epi: 610. Ew. 269.
16: We Szrodę wřępną Ewángelia 24.
17: We Czwartek wřępnny Ewángelia 32.
18: W Piątek wřępnny Ewángelia 20.
19: W Sobotę wřępną Ewángelia 147.
20: W 1. Niedzielę pořtu Epi: 634. Ew: 14.
21: W Poniedziałek po 1. Niedzieli w pořt
22: Ewángelia 106.
23: We Wtorek po 1. Niedz: pořtu Ew: 86.
24: We Szrodę Ewángelia 49.
25: We Czwartek Ewángelia 62.
26: W Piątek Ewángelia 319.
27: W Sobotę EpiftoIá 711. Ewáng: 70.
28: Niedziele 2. w pořt Epi: 708. Ew: 70.
29: W Poniedziałek po 2. Niedz. Ew: 339.
30: We Wtorek Ewángelia 94.
31: We Szrodę Ewángelia 83.
32: We Czwartek Ewángelia 261.

y Ewángeliy.

kolumna: 1

- 1: W Piątek Ewángelia 87.
- 2: W Sobotę Ewángelia 257.
- 3: Niedziele 3. w poft Epift: 676. Ew: 239.
- 4: W Poniedziałek po 3. Niedz. Ew: 206.
- 5: We Wtorek Ewángelia 74.
- 6: We Szrodę Ewángelia 61
- 7: We Czwartek Ewángelia 207
- 8: W Piątek Ewángelia 315
- 9: W Sobotę Ewángelia 338
- 10: Niedziele Szrodopoftney Epiftoła 660
- 11: Ewángelia 325.
- 12: W Poniedziałek Ewángelia 308
- 13: We Wtorek Ewángelia 335.
- 14: We Szrodę Ewángelia 343.
- 15: We Czwartek Ewángelia 219
- 16: W Piątek Ewángelia 350.
- 17: W Sobotę Ewángelia 338.
- 18: Niedziele 5. w poft Epift: 268: Ew: 341
- 19: W Poniedziałek Ewángelia 336
- 20: We Wtorek Ewángelia 334
- 21: We Szrodę Ewángelia 347
- 22: We Czwartek Ewángelia 220
- 23: W Piątek Ewángelia 353
- 24: W Sobotę Ewángelia 355
- 25: Niedziele Kwietney Epift: 685. Ew: 85.
- 26: y Pálfiya 109.
- 27: W Poniedziałek Ewángelia 354
- 28: We Wtorek Pálfiya 175

- 29: We Szrodę Pálfya 282
- 30: We Czwartek Epift: 605. Ewán: 359
- 31: W Piątek Pálfya 376
- 32: W Sobotę Epift: 700. Ewáng: 122
- 33: Niedziele **WIELKONOCNEY** Epifto=
- 34: ła 587. Ewángelia 184
- 35: W Poniedziałek Wielkonocny Epifto=
- 36: ła 438. Ewángelia 294
- 37: We Wtorek Wielkonocny Epiftoła 450
- 38: Ewángelia 296
- 39: We Szrodę Wielkonocną Epiftoła 406
- 40: Ewángelia 388

kolumna: 2

- 1: We Czwartek Wielkon: Epiftoła 427.
- 2: Ewángelia 384
- 3: W Piątek Wielkonocny Epiftoła 803
- 4: Ewángelia 123
- 5: W Sobotę Wielkonocną Epiftoła 799
- 6: Ewángelia 383
- 7: Niedziele 1. po Wielkieynocy Epift: 826
- 8: Ewángelia 384
- 9: Niedziele 2. po Wielkieynocy Epifto: 801
- 10: Ewángelia 347
- 11: Niedziele 3. po Wielkieynocy Epift: 800
- 12: Ewángelia 370
- 13: Niedziele 4. po Wielkieynocy Epift: 786
- 14: Ewángelia 370
- 15: Niedziele 5. po Wielkieynocy Epift: 786
- 16: Ewángelia 371
- 17: Ná dni Krzyżowe Epiftoła 795

- 18: Ewangelia 238
- 19: W wigilię W niebo wstąpienia Epifto=
20: ła 674. Ewangelia 372.
- 21: Na dzień **WNIEBOWSTAPIENIA**
- 22: Pańskiego Epifto: 394. Ewán. 185
- 23: Niedziele 6. po Wielkieynocy Epif: 805
- 24: Ewangelia 368
- 25: W wigilię Święteczną Epiftoła 474
- 26: Ewangelia 363
- 27: Niedziele **SWIATECZNEY** Epif: 399
- 28: Ewangelia 363
- 29: W Poniedziałek Święteczny Epif: 438
- 30: Ewangelia 312
- 31: We Wtorek Święteczny Epiftoła 426
- 32: Ewangelia 346
- 33: We Szrodę Suchychdni Epiftoła 400
- 34: Ewangelia 327
- 35: We Czwartek Epif: 426. Ewán: 228
- 36: W Piątek Suchychdni Ewangelia 209
- 37: W Sobotę Suchychdni Epiftoła 538.
- 38: Ewangelia 207
- 39: W dzień S. **TROYCE** Epiftoła 562
- 40: Ewangelia 123.

Vvvvv 3

Niedziele

strona: Vvvvv 3v

Regeſtr Epiftoł

kolumna: 1

- 1: Niedziele 1. po Świętkách Epiftoła 823
- 2: Ewangelia 215
- 3: W dzien **BOZEGO CIAŁA** Epiftoła 606

- 4: Ewangelia 328
- 5: Niedziele 2. po Świętkách Epiftoła 822
- 6: Ewangelia 254
- 7: Niedziele 3. po Świętkách Epiftoła 806
- 8: Ewangelia 257
- 9: Niedziele 4. po Świętkách Epiftoła 549
- 10: Ewangelia 208
- 11: Niedziele 5. po Świętkách Epiftoła 802
- 12: Ewangelia 18
- 13: Niedziele 6. po Świętkách Epiftoła 806
- 14: Ewangelia 257
- 15: Niedziele 7. po Świętkách Epiftoła 542
- 16: Ewangelia 29
- 17: Niedziele 8. po Świętkách Epiftoła 548
- 18: Ewangelia 260.
- 19: Niedziele 9. po Świętkách Epiftoła 601
- 20: Ewangelia 273
- 21: Niedziele 10. po Świętkách Epiftoła 608
- 22: Ewangelia 265
- 23: Niedziele 11. po Świętkách Epiftoła 616
- 24: Ewangelia 150
- 25: Niedziele 12. po Świętkách Epiftoła 628
- 26: Ewangelia 235
- 27: Niedziele 13. po Świętkách Epiftoła 657
- 28: Ewangelia 265
- 29: Niedziele 14. po Świętkách Epift: 663.
- 30: Ewangelia 25
- 31: Niedziele 15. po Świętkách Epiftoła 663
- 32: Ewangelia 219
- 33: Niedziele 16. po Świętkách Epift: 673

- 34: Ewangelia 253
- 35: Niedziele 17. po Świętkách Epif: 674
- 36: Ewangelia 92
- 37: We Szrodę w Suchedni Ewangelia 157
- 38: W Piątek w Suchedni Ewangelia 220
- 39: W Sobotę w Suchedni Epiftoła 767
- 40: Ewangelia 250.

kolumna: 2

- 1: Niedziele 18. po Świętkách Epif: 577
- 2: Ewangelia 36
- 3: Niedziele 19. po Swiatkách Epif: 675
- 4: Ewangelia 90
- 5: Niedziele 20. po Świętkách Epif: 677
- 6: Ewangelia 317
- 7: Niedziele 21. po Świętkách Epif: 680
- 8: Ewangelia 75
- 9: Niedziele 22. po Świętkách Epif: 682
- 10: Ewangelia 91.
- 11: Niedziele 23. po Świętkách Epif: 690
- 12: Ewangelia 37
- 13: Niedziele 24. po Świętkách Epif: 695
- 14: Ewangelia 100

15: NA SVVIETA PRZE-

16: DNIEYSZE.

- 17: W wigilią S. Andrzeia Ewangelia 303
- 18: Ná dzień S. Andrzeia Epiftoła 558
- 19: Ewangelia 15
- 20: S. Mikołaiá Epiftoła 781
- 21: Ewangelia 105
- 22: **POCZECIA P. MARIEY** Ew: 1.

- 23: S. Tomaszá Apoštołá Epišt: 671
- 24: Ewángelia 385
- 25: Návrocenia Páwłá S. Epi: 431
- 26: Ewángelia 79
- 27: S. Ignácego Bisk: y Męczen.
- 28: Epišt: 550. Ewángelia 356
- 29: Ná dzień **OCZYSCIENIA** P. Má=
30: riej Ewángelia 198.
- 31: S. Agáthy Panny y Męczeni.
- 32: Epišt: 579 Ewángelia 77
- 33: S. Mácieiá Apoštołá Epišt: 395
- 34: Ewángelia 46
- 35: Iozephá oblubieńcá P. Máriey
- 36: Ewángelia 190
- 37: S. Woyćiechá Epištołá 797
- 38: Ewángelia 347

Ná dzień

strona: Vvvv 4

y Ewángeliy.

kolumna: 1

- 1: Ná dzień S. Márká Ewángelia 233
- 2: SS. Philippá y Iákubá E=
3: wángelia 362
- 4: S. Athánázego Bisk: y Wyzn.
- 5: Epištołá 630. Ewáng: 41
- 6: S. Krzyżá nálezienia Epišt: 685
- 7: Ewángelia 311
- 8: S. Stániłławá Epištołá 759
- 9: Ewángelia 347
- 10: W wigilią S. Ianá Krzćicielá Ewán=

- 11: gelia 188.
- 12: S. Ianá Krzćicielá Ewán. 191
- 13: W wigiliá SS. Piotrá y Páwłá Epi=
- 14: ftołá 405. Ewángelia 389
- 15: SS. Piotrá y Páwłá Epiřt: 445
- 16: Ewángelia 65
- 17: W oktawę SS. Piotrá y Páwłá Ewán=
- 18: gelia 59.
- 19: Ná dzień S. Páwłá Epiřt: 651 Ewán: 41.

20: NAVVIEDZENIA P. Máriey

- 21: Ewángelia 190
- 22: S. Máriey Magdáleny Ew: 220
- 23: S. Iákubá Apořtołá Epiřt: 585
- 24: Ewángelia 83
- 25: Stolice Piotrowey Epiřtołá 797
- 26: Ewángelia 65
- 27: P. Máriey Snieřney Ewán: 240
- 28: Przemienienia Páńřk. Epiřt: 809
- 29: Ewángelia 70.
- 30: Cyriáká/ Lárřá/ y Smárářdá/
- 31: Epiřt: 706 Ewángelia 185
- 32: S. Wáwrzyńcá Epiřtołá 640
- 33: Ewángelia 356
- 34: W wigiliá w niebo wzięćia P. Máriey
- 35: Ewángelia 240
- 36: VV NIEBO WWZIECIA P.
- 37: Máriey Ewángelia 236
- 38: Ná dzień S. Bártłomieiá Epiřtołá 609
- 39: Ewángelia 213
- 40: Ścięćia Ianá S. Ewángelia 145

kolumna: 2

- 1: Ná dzień NARODZENIA P. Má=
- 2: riey Ewángelia 1.
- 3: Podniešenia Krzyzá S. Epi: 685
- 4: Ewángelia 356
- 5: W wigilią S. Máttheufzá Ewáng: 210
- 6: S. Máttheufzá Ewángelia 36
- 7: S. Michála Epištoła 839
- 8: Ewángelia 73.
- 9: S. Fráncízká Epištoła 665
- 10: Ewángelia 46
- 11: S. Lukafzá Epištoła 638
- 12: Ewángelia 233
- 13: SS. Symoná y Iudy Epišt: 674
- 14: Ewángelia 367
- 15: W wigilią Wízecz Świętych Ewán=
- 16: gelia 214

17: VVSZECH SVVIETYCH

- 18: Epišt: 854. Ewángelia 17
- 19: Ná dzień Zadufzny Epištoła 619
- 20: Ewángelia 321
- 21: S. Marciná Ewángelia 241
- 22: Ofiárowánia Pánny Márie
- 23: Ewángelia 1
- 24: S. Kátháryny Ewángelia 105

25: NA SVVIETA

26: VV OBEC.

- 27: W wigilią Apoštołow Ewángelia 367
- 28: Ná święto iednego Męczenniká
- 29: Epištoła 623. 785. 786. 805

- 30: Ewangelia 42. 66. 255. 356.
31: Po Wielkieynocy 366
32: Ná święto wiera Męczennikow
33: Epištoła 538. 549. 772. 776. 855
34: Po Wielkieynocy 797. 881
35: Ewangelia 17. 99. 214. 234.
36: 242. 244. 279.
37: Po Wielkieynocy 367.

Ná świę=

strona: Vvvv 4v

Regeŧr Epiŧt: y Ewáng.

kolumna: 1

1: Ná święto iednego Wyznawce Biŧk.

- 2: Epištoła 759. 765. 781.
3: Ewangelia 102. 105. 173.

4: Ná Święto Wyznawce nie Biŧkupá

- 5: Epištoła 689
6: Ewangelia 246. 246. 272.

7: Ná Świętá Doktorow

- 8: Epištoła 740
9: Ewangelia 18

10: Ná Świętá Opátow 79

11: Ná święto Pánny y Męczenniczki.

kolumna: 2

- 1: Epištoła 593 642
2: Ewangelia 105 79 55

3: Ná Świętá wdow y białyhgłow S.

- 4: Epištoła 729
5: Ewangelia 55

7: Epiŝtołá 885

8: Ewángelia 271

9: Ná Mŝzey zá vmárle.

10: Epiŝtołá 619 709 872.

11: Ewángelia 321 327 328 351. [grafika](#)

Regeŝtr

strona: Xxxx

Regeŝtr.

1: Regeŝtr ábo ŝpiŝek ŝłow y rzeczy przedniey=

2: ŝzych/ ktore ŝię w tym Nowym Teŝtámencie y w Anno=

3: tácyách iego zámykáią. Pierwŝza liczbá/ Rozdźiał; á wtora

4: (y trzečia gđzie ŝię tráfi) wierŝz y ánotacyą przy nim poká=

5: zuie. Liczbá záŝię wierŝzá kędy ieŝt przy Rozdźiale opu=

6: ŝzczona/ znáczy/ że kilká wierŝzow w onym Rozdźia=

7: le o tey rzeczy naydźieŝz.

kolumna: 1

A.

1: **A** ARON ná kápláńŝtwo od Bogá

2: wezwány. Zyd: 5. 4. Ktorego laŝkę

3: zákwitłá w ŝkrzyni chowano. Zyd: 9. 4.

4: ABBA, Oćiec. Már: 14. 36. Rzym:

5: 8. 15. Gál: 4. 6.

6: ABEL ŝpráwiedliwy. Mát: 23. 35.

7: Od brátá zábity. 1. Ian 3. 12. O nim czy=

8: tay. Luk: 11. 51. Zyd: 11. 4. y 12. 24.

9: ABRAHAM oćiec wiela narodow

10: Rzym: 4. 17. 18. Y wŝzytkich wierzacych.

11: Rzym: 4. 11. Gál: 3. 8. Mát. 8. 11. Zą=

12: dał widźieć y widźiał dzień Chriŝtuŝow.

- 13: Ian 8. 56. Chrístus był pierwey niżli fię
14: on národził. Ian 8. 58. Synowie Abrá=
15: hámowi według ciáálá. Ian 8. 33. 37. We=
16: dług wiáry y vczyńkow. Ian 8. 39. Rzym:
17: 4. 12. y 9. 7. Gál: 3. 7. Abráhám nie Lu=
18: terfką/ ále Kátholicką wiárą był vřprá=
19: wiedliwiony. Rzym: 4. 24. Z vczyńkow
20: był vřpráwiedliwiony. Iák: 2. 21. Z iá=
21: kich vczyńkow nie był vřpráwiedliwiony.
22: Rzym: 4. 1. 2. Czemu on íam pierwey był
23: vřpráwiedliwiony/ niżli obrzezány. Rzym.
24: 4. 11. Abráhámowe łono. Luk: 16. 22. 26.
25: ADAM pierwfzy. Luk: 3. 38. Rzym: 5.
26: 14. 1. Tim: 2. 13. W którym wfzytcy v=
27: mieráią. 1. Kor: 15. 22. Pogrzebion był
28: ná łyfey gorze. Ian 19. 17. Wtory y ořtá=

kolumna: 2

- 1: teczny. Rzym: 5. 14. 1. Kor: 15. 45.
2: AGABVS prorok przyřzły głod opo=
3: wieda. Dzie: 11. 28. Y poimánie Páwło=
4: wo. Dzie: 21. 10.
5: AGARA Sarzyná řlužebnicá. Gál: 4. 24
6: AGRIPPA Krol. Dzie: 25. 13. Słu=
7: cha Páwłá. Dzie: 26. 2. Y máło nie zo=
8: řtał Chrześcijáninem. Dzie: 26. 28.
9: ALEXANDER mořięźnik Páwłow
10: řprzećiwnik. 2. Tim: 4. 14.
11: ALEXANDRYISKI kořćioł cze=
12: mu pierwfze mieyřce po Rzymřkim otrzy=
13: mał. řift 125.

- 14: ALPHA y Omegá/ pierwszy y ośtá=
15: tni ieft Pan Iefus. Obiáw: 1. 8. y 2. 8.
16: y 21. 6. y 22. 13.
17: ALPHEVSZ oćiec Iákubá Apošto=
18: Iá. Mát: 10. 3. Már: 3. 18. Luk: 6. 15.
19: Dzie: 1. 13.
20: ANANIASZ y z SápHIRą nagłá
21: śmiercią fkaráni. Dzie: 5. 5. 10. Prze zła=
22: mánie ślubu y świętokradźtwo. Dzie: 5. 2.
23: ANANIASZ wierny vczeń. Dzie: 9. 10
24: ANANIASZ Arcykápłan. Dzie: 24.
25: 1. y 22. 10.
26: ANDRZEY brát Piotrow. Ian 1.
27: 40. Powołan od ChriřtuIá. Mát: 4. 18.
28: Már: 1. 16.

Xxxxxx

ANIOL,

strona: Xxxxx v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: ANIOL, Aniołowie dobrzy Iá ducho=
2: wie/ Iłudzy y pořłowie Boży. Zyd: 1. 7.
3: Závřze widzą oblicze Boże. Mát: 18. 10.
4: KlániáIą Iię Pánu ChriřtuIowi. Zyd: 1. 6.
5: Ktory ie Iтворzył. Kol: 1. 16. Y Iłużą
6: mu. Mát: 4. 11. y 26. 53 y 28. 2. Már: 1.
7: 13. Luk: 22. 43. Ian 1. 51. Y Iá mu pod=
8: dáni. 1. Piotr: 3. 22. Z nimi przyidzie ná
9: Iąd. Mát: 16. 27. y 25. 31. Már: 8. 38.
10: Luk: 9. 26. 2 Theřf: 1. 7. Y zgromádzá
11: Iudzie ná Iąd. Mát: 13. 49. Már: 13. 27.

- 12: Y odłączą złe od dobrych. Mát: 13. 49
- 13: Aniołowie służą y ludziom. Zyd: 1. 14.
- 14: Bo káždy człówiek ma ánioła sstrożá.
- 15: Már: 18. 10. Dzie: 12. 15.
- 16: Anioł się vkazał Iozefowi. Mát: 1. 20.
- 17: y 2. 13. 19. Zácháryafzowi. Luk: 1. 11.
- 18: Máriey Pánnie. Luk: 1. 26. Páfterzom.
- 19: Luk: 2. 9. Niewiáftom v grobu. Mát:
- 20: 28. 5. Mágdálenie. Ian 20. 12. Wywiodł
- 21: Apóstoły z cięmnice. Dzie: 5. 19. Mowił
- 22: do Philippá. Dzie: 8. 26. Y do Korneli=
- 23: ulzá. Dzie: 10. 3. Wywiodł Piotrá z cie=
- 24: mnice. Dzie: 12. 7. Mowił do Páwła.
- 25: Dzie: 27. 23. Y Ianowi od Bogá przy=
- 26: nioł Obiáwienie. Obiá: 1. 1.
- 27: Aniołowie z Moyzešzem mawiáli.
- 28: Dzie: 7. 30. Przez ręce ich zakon podány.
- 29: Dzie: 7. 38. 53. Gál: 3. 19. Zyd: 2. 2.
- 30: Ráduią się z pokuty ludzi. Luk: 15. 10.
- 31: Modlitwy ludzkie Bogu ofiáruią. Obiá:
- 32: 8. 3. 4. Duŕze dobrych zánofzá do niebá
- 33: Luk: 16. 22. A złe po sładzie oštátecznym
- 34: wrzucą do piekła. Mát: 13. 50.
- 35: Niewiedzá o czáfie dnia sładne^{go}. Mát:
- 36: 24. 36. Már: 13. 32. Przecz y iáko od lu=
- 37: dzi niehcą być chwaleni. Obiá: 19. 10.
- 38: Naboženftwo Aniołow iákie zákazáne.
- 39: Kol: 2. 18. Aniołow vpad. Luk: 10. 8.
- 40: Ian 8. 44. 2. Piot: 2. 4 Iud: 6. Dzie

- 1: więc chorow Anielkich. Eph: 1. 21. Sąd=
- 2: duceufzowie nie wierzyli żeby był który
- 3: Anioł ábo duch. Dzie: 23. 8.
- 4: Aniołmi zowią teź Biskupy/ náuczycie=
- 5: le ábo káznodzieie. Mát: 11. 10. Már: 1.
- 6: 2. Luk: 7. 27. Gál: 4. 14. Obiá: 2. y 3.
- 7: Aniołowie zli łąć czártowie. 2 Kor:
- 8: 12. 7. Mát: 25. 41. Ktorzy fię teź w Anio=
- 9: ły dobre przemieniáią. 2. Kor: 11. 14.
- 10: Chriřtuřá kuřili. Mát: 4. 3. Y Páwřá ř.
- 11: 2. Kor: 7. Y inne wierne kuřą. 1. Kor:
- 12: 7. 5. 1. Theř: 3. 5. Obiá: 3. 10. Z Mi=
- 13: chálem walczą. Obiá: 12. 7. Ogień pie=
- 14: kielny im zgotowány. Mát: 25. 41. 2.
- 15: Piotr: 2. 4. Iud: 6. Pátrz Dyabeł.
- 16: ANNA prorokini potępia Ewángeli=
- 17: ki dziřieyřze. Luk: 2. 36.
- 18: ANNASZ Arcykáplán. Luk: 3. 2.
- 19: Ian 18. 13. Dzie: 4. 6.
- 20: ANTYCHRIST, będzie iedná ořo=
- 21: bá/ ábo ieden człowiek. 2. Theř: 2. 3. O=
- 22: biá: 13. 1. 5. Wynieřie fię nád wřelákie
- 23: go Bogá/ y będzie řiedział w kořciele Ie=
- 24: rozolimřkim/ iáko Bog. 2. Theř: 2. 4.
- 25: Ieden ieřt przednieyřzy/ ále mnieyřzych
- 26: wiele. 1. Ian 2. 18. 22. y 4. 3. 2. Ian v 7.
- 27: Nie będzie pánowal iedno pułczwártá
- 28: látá. Mát: 24. 22. Már: 13. 20. Obiá:
- 29: 11. 2. 3. y 13. 5. y 12. 6. Przed řámym dniem
- 30: řádnym. Mát: 24. 29. Przyidzie w imię

- 31: Íwoie á nie w Chrifułowe/ y Zydzi go
- 32: przyimã zá Melfialzá. Ian 5. 43. Imię ie^g.
- 33: Obiá: 13: 18. Piątno ábo cechá iego. O=
- 34: biá: 13. 16. Stolicá iego będzie w Ieruzá=
- 35: lem. Obiá: 11. 8. Cudá iego iákie będą
- 36: Mát: 24. 24. 2. Thef: 2. 9. Obraz ie^g. O=
- 37: biá: 13. 15. Ieſt brzydliwością ſpułtoſzenia.
- 38: Mát: 24. 15. Rzym będzie miał w niena=
- 39: wiſci y ſpułtoſzy gi. Obiá: 17. 6. Antychri
- 40: Ítem żaden Papież nie był. pátrż Papież.

Antiochia/

strona: Xxxx 2

Regeſtr.

kolumna: 1

- 1: ANTIOCHIA, miáłto gdzie na=
- 2: przod wierne názvano Chrzeſcijány.
- 3: Dzie: 11. 26.
- 4: APOLLO wymowny y vczony Chrze
- 5: ſcijánin. Dzie: 18. 24. 1. Kor: 1. 12. y 3.
- 6: 4. y 16. 12.
- 7: APOSTOL wielki ieſt Chriſtus. Zyd:
- 8: 3. 1. Apoſtoł co znáczy. Mát: 8. 2. Luk:
- 9: 6. 13. Apoſtołowie z vczniow obráni.
- 10: Luk: 6. 13. Imioná ich. Mát: 10. 2.
- 11: Dzie: 1. 13. Poſłáni ná opowiedánie E=
- 12: wángeliey Zydom. Mát: 10. 1. Wracá=
- 13: iá ſię. Luk: 9. 10. Wádzili ſię pierwey o
- 14: przełożeńſtwo. Mát: 18. 1. y 20. 24. Már:
- 15: 9. 33. Luk: 9. 46. y 22. 24. Odmiáná ich

16: po przyięciu Duchá S. Dzie: 4. 11. Mie=
17: li Duchá Božego. Mát: 10. 20. Már: 13.
18: 11. Ian 14. 16. Miewáli y kšięgi. 2. Tim:
19: 4. 43. Połáni ná wšytek šwiát ná kazá=
20: nie. Mát: 28. 19. Már: 16. 15. Luk: 24.
21: 46. Ian 15. 16. 27. y 20. 21. Dzie: 1.8.
22: y 10. 42. Opušćili wšytko áby nášládo=
23: wáli Páná. Mát: 19. 27. Már: 10. 28.
24: Luk: 18. 28. Bęďá ładzić Zydy. Mát: 19.
25: 28. Luk: 22. 30. Iedni žon nigdy nie mie=
26: li/ á drudzy ie miawšy opušćili. Mát: 8.
27: 14. 1. Kor: 9.5. Vboštvo šlubili. Mát:
28: 19. 27. Niezgody iákie były miedzy nimi.
29: Dzie: 15. 39. Poki niedoškonáli byli.
30: Mát: 20. 24. Vczyli nie fámej wiáry/
31: ále y pokuty y dobrych vczyňkow. Dzie:
32: 20. 21. y 24. 25. y 26. 20. Przecz fámych
33: 12. Apoštołow miał Pan ná wieczery.
34: Mát: 26. 20. Tám ie kápłany vczyňił/
35: daić im moc pošwiácánia y ofiárowá=
36: nia cíáľá y krwie šwoiey. Támže. Apo=
37: štołowie šwięcili y štanowili kápłany po
38: košćielech. Dzie: 14. 22. Vítawy Apo=
39: štolškie. 1. Kor: 7. 12. Apoštołowie łá
40: fundámentámi košćiołá. Ephe: 2. 20.

kolumna: 2

1: Obiá: 21. 14. Ewángeliá piľáli ráczey ná
2: šercách/ niželi ná kšięgách. 2. Kor: 3. 3.
3: Nie wšytcy rowni. 2. Kor: 12. 11.
4: ARCHELAVS kroluie miáľto He=

- 5: rodá oycá íwego. Mát: 2. 22.
6: ARCIKAPLANI ktorzy. Mát: 2
7: 4. Y wiele ich było. Ian 12. 51.
8: ARISTARCHVS więzien z Pawłem^m.
9: Kol: 4. 10.
10: ATHENY miáfto Græckie/ gdzie teź
11: náuczał Páweł. Dzie: 17. 16.
12: AZYA do ktorey Pan pierwey nie dał
13: íść Páwłowi. Dzie: 16. 6. Wízákże tám
14: potym vczynł. Dzie: 19. 20.

B.

- 15: BAAL, bálwan. Rzym: 11. 4.
16: BABILONIA Rzymfkie miáfto. 1.
17: Piotr: 5. 13. Bábilonia miáfto wielkie/
18: krolestwo Antychriftowe. Obiá: 14. 8.
19: y 16. 9. y 17. 6. y 18. 19. Mátká wízete=
20: czeńftwá. Obiá: 17. 6. Vpadek iey y zgi=
21: nienie prędkie. Obiá: 14. 8. y 18. 2. 21.
22: BALAAM fałszywy prorok y náuká
23: iego. 2. Piotr: 2. 15. Iud: v. 11. Obiá:
24: 2. 14. Zgorśzenie iákie wpuśczał miedzy
25: Zydy. Obiá: 2. 14.
26: BALAK. Obiá: 2. 14.
27: BALVVAN ieft obraz Bogá fałszy=
28: wego/ y przetoź nic nie ieft. 1. Kor: 8. 4.
29: y 10. 19.
30: BALVVOCHVVALSTVVO zákazáne.
31: Dzie: 21. 25. 1. Kor: 10. 7. 1. Ian 5. 21
32: Y vzywánie pokármow bálwanom ofiá=
33: rowánych. Dzie: 15. 29. y 21. 25. Przeciw

34: łumnieniu/ y z zgorźzeniem innych. 1. Kor:

35: 8. 7. 9. Obiá: 2. 20.

36: BARNABASZ záplatę roley kładzie

37: przed nogi Apoftolfkie. Dzie: 4. 37. Przy=

38: wiodł Páwłá do Apoštołow. Dzie: 9. 27.

39: Poślan do Antyochiey. Dzie. 11. 22. Wróca

Xxxxx 2

fię do Ie=

strona: Xxxxx 2v

Regeltr.

kolumna: 1

1: fię do Ieruzálem. Dzie: 11. 30. Powtore

2: wraca fię do Antyochiey z Páwłem.

3: Dzie: 12. 25.

4: BARABBASZ zboycá wypuźczon.

5: Mát: 27. 26. Már: 15. 15. Luk: 23. 25.

6: Ian 18. 40. Dzie: 3. 14.

7: BARTIMAEVS ślepy oświecony.

8: Már: 10. 46. 52.

9: BASNI do ktorych fię niewierni obra=

10: cáią. 2. Tim: 4. 4. A wierni fię ich wy=

11: łtrzegáć máią. 1. Tim: 4. 7. 2. Piotr: 1. 16,

12: 1. Tim: 1. 4. A zwłáfzczá Zydowfkich.

13: Tit: 1. 14.

14: BESTIE dwie co známionuią. Ob: 13. 1.

15: BIADA komu y zá czym przychodzi.

16: Mát: 18. 7. y 23. 13. y 26. 24. Már: 14.

17: 21. Luk: 6. 24. y 11. 42. y 22. 22. 1. Kor:

18: 9. 16. Iud: v. 11. Obiá: 8. 13. y 18. 10.

19: 16. 19.

20: BIALLE Głowy służyły Pánu Chri=

- 21: Itułowiy y sługam ie⁸⁰. Luk: 8. 3. 1. Kor: 9. 5.
- 22: BEZZENSTVVO kápłánskie. Luk:
- 23: 1. 23. pátrz Kápłan.
- 24: BISKVP. Vrzád Biskupi iest rządzić
- 25: kościół Boży. Dzie: 20. 28. Y dobrze ro=
- 26: zbierać słowo prawdy. 2. Tim: 2. 15.
- 27: Niedoftátki nápráwować/ y ftánowić ká=
- 28: plány po mieściech. Tit: 1. 5. Y páść
- 29: trzodę Bożą im poleconą. 1. Piotr: 3. 2.
- 30: Biskupi nástąpili ná mieysce Apoštołow.
- 31: Luk: 10. 1. Są od kápłanow różni. Dzie:
- 32: 14. 22. Wifitátie ich. Dzie: 15. 36. Y bło=
- 33: gośławieństwo. Mát: 19. 15. Są po=
- 34: śrzednikámi. 2. Kor: 5. 20. Są gwia=
- 35: zdy kościelne. Obiá: 1. 20. Trzyma ie P.
- 36: Chrístus w ręce swoiey. Obiá: 2. 1. Cho=
- 37: ćia zli/ máią áłfytencią Duchá ś. Ian 11. 51.
- 38: Dopuźczáiący hæretykom zwodzić będą
- 39: karáni. Obiá: 2. 20. Biskup nie ma być
- 40: dwoiożenia. 1. Tim: 3. 2.

kolumna: 2

- 1: BIERZMOVVANIE, iest iednym
- 2: Sákrámentem. Ian 7. 30. Dzie: 8. 17.
- 3: Zyd: 6. 2. Duch ś. ná nim dawan bywa
- 4: ná vmocnienie wiernych. Dzie: 8. 17. Pá=
- 5: weł dawał ten Sákráment. Dzie: 19. 6.
- 6: BLIZNI nász kto iest: Luk: 10. 29. 36.
- 7: Bog nam bliznie miłowác każe. pátrz
- 8: Miłość. Kto blizniego miłue/ zakon
- 9: wypełnia. Rzym: 13. 8. Miłość bliznie=

- 10: go nie czyni mu nic złego. Rzym: 13. 10.
- 11: Káždy fię ma bliźniemu fwe mu podobác
- 12: ku iego dobremu. Rzym 15. 2. Káždy ma
- 13: prawdę mowić z bliźnim swoim. Ephe:
- 14: 4. 25. A nie sądzić go. Iák: 4. 11.
- 15: BLOGOSLAVVIENSTVVO Chri=
- 16: Itufove skuteczne/ náтуры odmienia. Már:
- 17: 8. 7. Błogośláwieńftwo Bifkupie. pátrż
- 18: Bifkup. Ośmioro błogośláwieńftwo.
- 19: Mát: 5. 3.
- 20: BOG ieft Duch. Ian 4. 24. Ieft ieden
- 21: w iftności. Már: 12. 29. Ian 17. 3. 1. Kor:
- 22: 8. 6. y 12. 6. Gál: 3. 20. Ephe: 4. 6.
- 23: 1. Tim: 2. 5. Ale troiáki w perfonách.
- 24: pátrż Troycá. Ieft wízechmogący/ á nic
- 25: mu nie ieft niepodobno. Mátt: 19. 26
- 26: Már: 9. 23. y 10. 27. y 14. 36. Luk: 1. 37
- 27: y 18. 27. Ephe: 3. 20. Obiá: 16. 7. 14.
- 28: y 19. 6.
- 29: Bog wízytko rządzí y ípráwuie według
- 30: woley fwoiey. Mát: 6. 33. y 11. 26. y 20.
- 31: 14. Luk: 12. 31. Ian 5. 17. Rzym: 9. 15.
- 32: 2. Kor: 2. 5. Phil: 2. 13. Zyd: 13. 21. Obiá: 4.
- 33: 11. Ieft Oyce^m wízytkich wiernych iemu po
- 34: Iuźnych. Mát: 6. 9. y 18. 14. Ian 20. 17
- 35: Rzym: 8. 15. Eph: 4. 6. 2. Thef: 2. 16.
- 36: Ieft wierny y prawdziwy. Ian 3. 33. y 8.
- 37: 26. Rzym: 3. 4. 1. Kor: 10. 13. 1. Thef:
- 38: 5. 24. 2. Thef: 3. 3. 2. Tim: 2. 13. Tit: 1. 2.
- 39: 1. Ian 1. 9. y 5. 20. Zyd: 10. 23. Obiá: 3.

40: 7. 14. Ieŝt wieczny/ początku áni końcá

nie máiący:

strona: Xxxx 3

Regeftr.

kolumna: 1

- 1: nie máiący: ále on íam íeŝt początkiem
2: y końcem. Rzym: 16. 26. Zyd: 1. 8. Ob: 1.
3: 8. 17. y 21. 6. y 22. 13. Wie/ ŝyŝy/ y wi=
4: dzi wŝytko. Mát: 6. 4. y 21. 2. Már: 2. 8.
5: y 14. 13. Luk: 22. 10. Ian 1. 47. y 2. 24. 25.
6: y 13. 21. y 16. 30. y 21. 17. Dzie: 15. 8. Rzym:
7: 8. 27. Eph: 4. 13. 1. Theŝ: 2. 4. 1. Ian
8: 3. 20. Zyd: 4. 13. Obiá: 2. 23.
9: Zaden go w tym ŝmiertelnym żywoćie
10: widzieć nie moze. Ian 1.18. y 6. 46. 1.
11: Tim: 6. 16. 1. Ian 4. 12.
12: Bog y Bozkie rzeczy wŝytkie nie mo=
13: gá być rozumem ludzkim ogárnione.
14: Mát: 11. 25. y 13. 11. Luk: 24. 45. Ian 1.
15: 10. y 3. 3. y 6. 44. 65. Dzie: 16. 14. Rzym:
16: 11. 33. 1. Kor: 8. 9. 11. Gál: 1. 12. Ob: 3. 7.
17: Ieŝt niezmierny y nieogárniony.
18: Mát: 5. 35. Dzie: 7. 49. y 17. 24. Ieŝt
19: Pánem y ŝtworzyćielem niebá y ziemie.
20: Mát: 11. 25. Ieŝt ŝeǰzim wŝytkie^{go} ŝwiátá/
21: oddáiący káždemu zapláte według zaŝlug
22: iego. Mát: 16. 27. y 25. 31. Dzie: 17. 31.
23: Rzym: 2. 6. 2. Tim: 4. 8. Zyd: 12. 23.
24: Miłóŝierdzie Boże/ ćierpliwość/ mi=
25: łość/ mądrość/ ŝlowo. pátrż káždego ná

- 26: Íwym mieyfcu.
- 27: Bogá íamego wíafności tež
- 28: y ítworzeniu przez wżyczenie dawane by=
- 29: wáią. Íako ná przykład.
- 30: Bog íam íeft dobry. Mát: 19. 17. Már:
- 31: 10. 18. Luk: 18. 19. Obiá: 15. 4. Wízákże
- 32: y drugie rzeczy íą tež dobre. Mát: 7. 17.
- 33: Már: 9. 50. Luk: 6. 45. 1. Piotr: 2. 9.
- 34: Bog íam ípráwiedliwy. 2. Mácháb:
- 35: 1. 25. Lecz y ludzie íą tež ípráwiedliwi.
- 36: Mát: 1. 19. y 10. 41. y 25. 46. Luk: 1. 6.
- 37: Rzym: 1. 17.
- 38: Bog íam błogofławiony. 1. Tim: 6.
- 39: 15. Inni tež błogofławieni. Mát: 5. y 16.
- 40: 17. y 24. 46. Luk: 1. 45. y 14. 14. Íák: 1. 12.

kolumna: 2

- 1: Bog íam możny. 1. Tim: 6. 15. Y dru=
- 2: dzy tež możni. Luk: 1. 52. Dzie: 8. 27.
- 3: y 18. 24.
- 4: Bog íam prawdziwy. Rzym: 3. 4. Ale
- 5: y ludzie czyni prawdziwemi. 2. Kor: 6. 8.
- 6: Bog íam odpufzcza grzechy. Luk: 5. 21.
- 7: Odpufzczáią y kápłani. Mátth: 18. 18.
- 8: Ian 20. 23.
- 9: Bogu íamemu cześć y chwałá. 1. Tim: 1.
- 10: 17. Y innym tež bywa wżyczána. Luk: 14.
- 11: 10. Ian 5. 44. Rzym: 2. 10.
- 12: Bogu íamemu klániác íię mamy.
- 13: Mátth: 4. 10. Innym tež pokłon bywa
- 14: czyniony. pátrż Pokłon.

- 15: Lálká y pokoy od Bogá/ y od Aniołow/
16: Obiáw: 1. 4.
17: Bog iákiego złego nie ieft przyczyną.
18: pátrż Złe. Bog iáko niewidziány. Ian 1
19: 18. Bog iáko może być złączony z ftwo=
20: rzeniem. Dzie: 15. 28. Iáko może być má=
21: lowány. Dzie: 17. 29. Bogiem Chriřtu=
22: fowym iáko ieft Oćiec. Ian 20. 17. Sam
23: Bog nie łam Oćiec. Rzym: 16. 27. Ale
24: włzytká Troycá S. 1. Tim: 1. 17. Bog
25: Oćiec opifány. Obiá: 4. 3.
26: Bog káždego wieku ludzi ná słuźbę wzy=
27: wa. Mát: 20. 1. Bog ma wřzędy łwoie.
28: Ian 7. 49.
29: Bogowie fałzywi. Dzie: 14. 11. 12. 13.
30: y 19. 26. 27. Rzym: 1. 23. 1. Kor: 8. 5.
31: y 10. 20. Gál: 4. 8.
32: Bog łwiátá tego łzátan. 2. Kor: 4. 4.
33: pátrż Dyabeł. Bog brzuch. Phil: 3. 19.
34: BOSTVVO żadnym obrázem nie mo=
35: że być wyráźono. Dzie: 17. 29.
36: Bořtwo Chriřtuřowo. Ian 1. 3. Dzie:
37: 2. 30. pátrż Chriřtus.
38: BOGACI iáko łię máią przeciř wbo=
39: gim záchowác. Mát: 6. 19. y 19. 21. Luk:
40: 14. 13. y 16. y 18. 22. Dzie: 2. 45. y 4. 34.

Xxxxx 3

1. Tim:

strona: Xxxxx 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: 1. Tim: 6. 18. pątrz Iąłmużną. Prze=
- 2: ćiw bogaczom niepobożnym. Luk: 6. 24.
- 3: y 16. 19. 24. Iák: 5. 1. pątrz Łąkomłtwo.
- 4: Bogątym będąć Chrifus sftał fię dla
- 5: nas vbogim. 2. Kor: 8. 9.
- 6: BOGACTVV ćieleśnych mąrność y
- 7: wzgąrdą/ á iáko w nich nie vfác. Mát: 3.
- 8: 22. y 19. 21. Luk: 8. 14. y 12. 15. 1 Tim:
- 9: 6. 9. Iák: 1. 11.
- 10: Bogąctwá duchowne Iálki Bożey. Eph:
- 11: 1. 7. y 2. 7. y 3 8. Y dziedzictwá świętym
- 12: zgotowánego. Ephef: 1. 18. y 3. 16.
- 13: BOIAZN. Bogá fię bać/ y przed o=
- 14: czymá go mieć mamy. Mát: 10. 28. Luk:
- 15: 12. 5. 1 Piotr: 2. 17. y 3. 15. Obiá: 14. 7.
- 16: Boiázni Bożey przykłády. Luk: 2. 25
- 17: Dzie: 8. 2. y 9. 31. y 10. 2. 35.
- 18: Boiáznią męki y nądzieią zapłáty má=
- 19: ią być ludzie odwodzeni od złęgo/ á przy=
- 20: wodzeni do dobrego. Mát: 3. 10. Boiazń
- 21: y ftáráníe nie ięft przeciwne wierze y ná=
- 22: dziei. Rzym: 11. 20. 1. Kor: 9. 27. y 10. 12.
- 23: Phil: 2. 12 y 3. 11. 13. Zyd: 3. 14. y 4. 1.
- 24: 2 Piotr: 3. 17. Boią fię dobrych y zli/ y
- 25: máią ie w vćićiwości. Már: 6. 20. Dzie:
- 26: 5. 13. y 16. 29.
- 27: BRANA fzeroka y ćiáfna. Mát: 7. 13
- 28: 14. Luk: 13. 24.
- 29: BRACIA Chrifufowi według ćiálá.
- 30: Mát: 12. 46. y 13. 55. Már: 3. 31. y 6. 3.

- 31: Luk: 8. 20. Ian 2. 12. y 7. 3. 5. 10.
32: Według ducha. Mát: 12. 49. y 25. 40
33: y 28. 10. Már: 3. 34. Luk: 8. 21. Ian 20
34: 17. Zyd: 2. 12.
35: Bráčia łobie łą włzytcy Chrześcijanie.
36: Mát: 23. 8. Ian 21. 23. Dzie: 1. 16. Cze=
37: go pełno w liściefch Apoftolłkich. Brá=
38: tem też písmo zowie człowieká tegoż na=
39: rodu. Dzie: 7. 23. Brátá grzełżącego iá=
40: ko pozyłkávác. Mát: 18. 15. Luk. 17. 3.

kolumna: 2

- 1: Káiącemu łię odpufzczác Mát: 18. 21. 35.
2: Luk: 17. 3.
3: BRAKOVVANIE pokármow infze
4: hæretyckie/ á infze Kátholické. 1. Tim: 4.
5: 4. Tit: 1. 15. Thymotheułz go vzywał
6: 1 Tim: 5. 23.
7: Brákováć w ofobách nie mamy. Iák. 2. 1.
8: BRZEMIE Chriřtuřowe lekkie. Már:
9: 11. 30. Ciężkie Pháryzeufzowie kładli ná
10: ludzie. Mát: 23. 4. Kázdy brzemię łwe
11: ponieřie. Gál: 6. 5. Iedni drugich brze=
12: mioná nořić mamy. Gál: 6. 2. Rzym: 15. 1.
13: BVDOVVANIE. Wierni łą budo=
14: wánief Bożym. 1. Kor: 3. 9. Y domem
15: duchownym. 1. Piotr: 2. 5. Wybudová=
16: ni ná fundámenćie Prorockim y Apoftol=
17: łkim/ ktorego naroźnikiem ieřt Chriřtus.
18: Eph: 2. 21. Y ná opoce Pietrze. Mát:
19: 16. 18. Gruntowne budowanie ktore,

- 20: Luk: 6. 48. Budowanie kościołow/ szkół/
21: szpitalow Bogu miłe. Luk: 7. 5.
22: BVDNY. Smiałość iego y święto=
23: krádzłtvo w písmá fałszowaniu. W przed
24: mowie/ y Mát: 1. 23. Rzym: 9. 5. Nie
25: słufnie gáni tłumáczá Lácińfkiego. Ian
26: 12. 35. Písmo miefza. Dzie: 1. 1. Świę=
27: tokradzłtvo iego. 1. Kor: 10. 9.

C.

- 28: CALVIAC Iudałz Chriřtuřá wydá=
29: ie. Mát: 26. 49. Már: 14. 44. 45. Luk:
30: 22. 47. 48. Cáluie niewiářtá nogi Chri=
31: řtuřowe. Luk: 7. 38. Cálowanie řwięte
32: było v wiernych znákiem pokoiu y miło=
33: řci. Luk: 15. 20. Dzie: 20. 37. Rzym: 16.
34: 16. 1 Kor: 16. 20. 2 Kor: 13. 12. 1 Theř:
35: 5. 26. 1 Piotr: 5. 14. Cálowanie nog
36: Chriřtuřowych y Papieřkich. Dzie: 4. 37.
37: CELNICY ktorzy. Mát: 9. 10. Rá=
38: dzili fię Ianá. Luk: 3. 12. Do Ieřuřá fię
39: zgromadzáli. Mát: 9. 10. Már: 2. 15.

Luk: 5.

strona: Xxxx 4

Regęřtr.

kolumna: 1

- 1: Luk: 5. 29. y 15. 1. Z nich Mářthæuř we=
2: zwan ná Apořtolřtvo. Mat: 9. 9. y 10. 3.
3: Már: 2. 14. Luk: 5. 27. Y Záchæuř ná
4: wiářę. Luk: 19. 2. Ci Pháryzeuřze vprze=
5: dzili do kroleřtwá Bořego. Mát: 21. 31.

- 6: Y okrzćiwšzy fię Bogá wychwaláli. Luk:
- 7: 7. 29. Y nád Pháryzeufze wípráwiedli=
- 8: wieni. Luk: 18. 14. Kościołowi niepo=
- 9: łuźni máią być iáko niezboźni Celnicy.
- 10: Mát: 18. 17.
- 11: CEPHAS. pátrz Piotr.
- 12: CEREMONIE krztu ś. pátrz Krzeft.
- 13: Ceremonie zakonne mogły być do czáfu
- 14: od wiernych zátrzymáne. Dzie: 21. 24.
- 15: Ceremonie Zydowłkie á nie Chrześciáń=
- 16: łkie odrzucone. Rzym: 14. 2.
- 17: CHOROBY niektore od szátáná. Luk:
- 18: 13. 16. Chorob przyczyny ktore. Ian 9. 3.
- 19: CHRISTVS Iefus ieft Bogiem zgo
- 20: lá. Ian 20. 29. Dzie: 20. 28. 1 Ian 3. 16.
- 21: Ian 14. 1. Bogiem nawyzłzym ktory ieft.
- 22: náde wšytkim. Rzym: 9. 5. Luk: 1. 76
- 23: Ian 3. 31. Bogiem prawdziwym y ży=
- 24: wotem wiecznym. Ian 14. 6. 1 Ian 5. 20.
- 25: Bogiem wielkim. Tit: 2. 15. Bogiem
- 26: wšzechmogącym/ ktory był/ ktory ieft/ y
- 27: ktory ma przyść. Obiá: 4. 8. Bogiem z
- 28: náture ábo z przyrodzenia. Philip: 2. 6.
- 29: Bogiem á nie szczerym człowiekiem. Gá=
- 30: lát: 1. 1. 12. Bogiem Izráelłkim. Mát: 3.
- 31: 3. Már: 1. 3. Luk: 1. 76. Ian 1. 23. y 14.1.
- 32: y 20. 28. 1 Kor: 10. 4. 9.
- 33: Bogiem y Pánem iáko go Bog vczy=
- 34: nił. Dzie: 2. 36. Czynił fię Bogu row=
- 35: nym. Ian 5. 18. y 14. 13. Y był Bogu

- 36: Oycu równym. Phil: 2. 6. Ian 16. 15.
- 37: Acz ieft mnieyłym z ftrony człowieczeń=
- 38: łtwá. Ian 14. 28. Mátt: 27. 46. Y ták
- 39: Oycu będzie poddánym. 1 Kor: 15. 28.
- 40: Ieft Bog łam pánuiący. Iud: 4. Ieft
- kolumna: 2**
- 1: napierwłzy y ołtátni/ początek y koniec.
- 2: Obiá: 1. 8. 18. y 22. 13. y 2. 8. Był przed
- 3: Abráhámem. Ian 8. 58. Y przed włzemi
- 4: wieki. Ian 1. 1. y 17. 5. Luk: 10. 18. Zyd: 1.
- 5: 2. 3. y 13. 8. 1 Ian 1. 1. Gdyż ieft ży=
- 6: wotem wiecznym. 1 Ian 1. 2. y 5. 20.
- 7: Ieft łpołwieczny Oycu/ Zyd: 1. 3. Vro=
- 8: dzony przede włzem łtworzeniem. Kol: 1.
- 9: 15. Y ieden Bog z Oycem. Ian 10. 30
- 10: y 14. 7. 9. Y iedno z Oycem łfnołciá ná=
- 11: tury. Ian 10. 30. y 14. 9. 10. Bo ma łpol=
- 12: ná łfnołć y náture ł z Oycem. Ian 16. 15.
- 13: Stworzył niebo y ziemię/ y włztyko
- 14: łtworzenie. Ian 1. 3. 10. y 5. 19. Zyd: 1. 2. 10.
- 15: Kol: 1. 26. 17. 18. Trzyma y záchowiue
- 16: włztyko. Zyd: 1. 3. Kol: 1. 17. Stworzył
- 17: y nápráwił włztyko. Kol: 1. 16. 20. W nim
- 18: miełzka włztyká zupełnołć bołtwá łciele=
- 19: łnie. Kol: 2. 9. W nim łá włztykie łkárby
- 20: mądrołci/ y vmieiętnołci zákryte. Kol: 2
- 21: 3. Ieft obrázem Bożym. 2 Kor. 4. 4.
- 22: Kol: 1. 15. Zyd: 1. 3. Bołtwo łwoie iá=
- 23: łnie pokázował. łift 299. Był pierwey w
- 24: niebie niź łię łtał człowiekiem. Ian 6 62

- 25: Miał chwałę v Oycá przed wieki. Ian 17
- 26: 5. Kuśili go Zydzi ná puźczy. 1 Kor: 10. 9
- 27: Iełt Synem Bogá żywego. Mát: 16
- 28: 17. Synem Bożym iednorodzonym.
- 29: Ian 3. 16. 1 Ian 4. 9. Y włálnym Sy=
- 30: nem Bozym. Rzym: 8. 32. Y prawdzi=
- 31: wym Synem. 1 Ian 5. 20. Y Synem ná=
- 32: turálnym ábo przyrodzonym. Zyd: 1. 3.
- 33: Synem nád ánioły zacnieyźym. Zyd: 1. 5.
- 34: Y czynił fię włálnym Synem Bożym.
- 35: Ian 19. 17.
- 36: Chrístus Bog y człowiek prawdziwy.
- 37: Ian 3. 13. y 9. 35. Dzie: 20. 28. Chwałá
- 38: go ániołowie. Zyd: 1. 6. Ian 12. 41. Ob=
- 39: iáw: 4. 8. Klánia mu fię wźelkie koláno.
- 40: Rzym: 14. 11. Phil: 2. 10.

Chrístufá

strona: Xxxx 4v

Regełtr.

kolumna: 1

- 1: Chrístufá wzywác mamy. Ian 14. 14
- 2: Dzie: 9. 14. Y Szczepan go wzywał.
- 3: Dzie: 7. 59. Y Páweł. 2. Kor: 12. 8. Y
- 4: Ian S. Obiá: 22. 20.
- 5: Chrístus Pan nád pány y Krol nád
- 6: krolmi. Kol: 2. 10. 1. Tim: 6. 15. Obiá:
- 7: 1. 5. y 17. 14. y 19. 16. Był y Pánem y łtu=
- 8: gą. Mátth: 20. 28. Wiedział wízytko.
- 9: Mát: 20. 2. Ian 16. 30. y 21. 17. Már: 2. 8.
- 10: Obiá: 2. 23. Iáko niewiedział o dniu fa=

- 11: dnym. Már: 13. 31. Iáko nie ieft záfwe
- 12: z námi. Ian 12. 9. Iáko Pánem ieft v=
- 13: czyniony. Dzie: 2. 36.
- 14: Chriftus poczęty z Duchá S. Mát: 1.
- 15: 20. Luk: 1. 35. Národził fię z Máriey
- 16: dziewice. Mát: 1. 25. Luk: 1. 31. y 2. 6. 7. 11.
- 17: Gál: 4. 4. W mieście Betlehemie. Mát:
- 18: 2. 1. Luk: 2. 6. 11. Ian 7. 42. Rok náro=
- 19: dzenia iego. Luk: 2. 1. Iáko fię pomna=
- 20: żał w mądrości. Luk: 2. 52.
- 21: Chriftus bez grzechu. Ian 8. 46. 2 Kor:
- 22: 5. 21. 1. Piotr: 2. 22. 1. Ian 3. 5. Zyd: 4. 15.
- 23: y 7. 26. Był obrzezan. Luk: 2. 21. Y o=
- 24: krzczon w Iordanie. Mátt: 3. 16. Már: 1.
- 25: 9. Luk: 3. 21.
- 26: Chriftus był okazan y oznaymion pe=
- 27: wnymi świadectwy. Prorockimi/ Mát: 1
- 28: 23. Ian 5. 19. y 15. 25. Apoftolskimi/
- 29: Mat: 16. 16. 1 Ian 5. 20. Oycowfkimi z
- 30: niebá. Mátt: 3. 17. y 17. 5. Ianowemi/
- 31: Ian 1. 14. 29. 32. Czártowfkimi/ Mátt: 8.
- 32: 29. Anielskimi/ Luk: 2. 10. Y włafnymi
- 33: cudámi. Ian 5. 36.
- 34: Chriftus ieft Báránek Boży. Ian 1. 29
- 35: Dzie: 8. 32. 1 Kor: 5. 7. Obiá: 5. 6. 12.
- 36: y 7. 9. 17. y 14. 1. y 13. 18. y 17. 14.
- 37: Ieft światłością Pogánow y wżytkie=
- 38: go światá. Luk: 2. 32. Ian 1. 4. 9. y 3. 19.
- 39: y 8. 12. y 9. 5. y 12. 35. 46. Dzie: 13. 47.
- 40: 1 Ian 1. 5. y 2. 8. Obiá: 21. 23.

kolumna: 2

- 1: Chriřtus práwy Páfterz. Mát: 26. 31.
- 2: Már: 14. 27. Ian 10. 11. Zyd: 13. 20. 1 Pio:
- 3: 2. 25. y 5. 4. Náuczał y kazał. Mát: 4. 17.
- 4: y 5. y 6. y 7. Mar: 1. 14. Luk: 4. 15. y 6.
- 5: 20. Vzdrawiał wízelką chorobę. Mát: 4.
- 6: 23. y 8. y 9. 2. 20. 28. Már: 8. 23. Luk: 17. 12.
- 7: Przemienił fię ná gorze. Mátth.: 17. 2.
- 8: Már: 9. 2. Luk: 9. 29.
- 9: Wydan od Iudařzá. pátrž Iudařz.
- 10: Mękę řwá przepowiedział. Mát: 16. 21.
- 11: 17. 22. y 20. 18. 22. Már: 8. 31. y 9. 31. Luk:
- 12: 17. 25. y 18. 31. Ian 3. 14. 16. y 8. 28. y 12. 32.
- 13: Cierpiał zá nas. Rzym: 8. 32. 1 Pio: 2.
- 14: 21. Vkrzyřowan. Mát: 27. 35. Dzie: 2. 23.
- 15: y 4. 10. 1 Kor: 2. 2. 2 Kor: 13. 4. Vmárl
- 16: y pogrzebion. Mát: 27. 50. Dzie: 13. 29.
- 17: Rzym: 5. 6. y 6. 10. y 8. 34. y 14. 9. 1 Kor:
- 18: 15. 3. 2 Kor: 5. 15. 1 Theřf: 5. 10. Przecz
- 19: řtápił do pieklá. Luk: 16. 22. Dzie: 27. 31.
- 20: Trzećiego dnia zmartwychwřtał. Mát:
- 21: 28. 6. Dzie: 2. 24. 31. y 10. 40. y 13. 30. y 17. 31
- 22: Rzym: 4. 25. y 8. 34. y 14. 19. 1 Kor: 15. 4.
- 23: 12. 2 Tim: 2. 8. Według pířmá. 1 Kor:
- 24: 15. 4. Iáko przepowiedziano było. Mát:
- 25: 12. 40. Már: 8. 31. y 9. 31. Luk: 11. 30.
- 26: Ian. 2. 19.
- 27: Wřtápił ná niebiořá/ y řiedzi ná prá=
- 28: wicy Bogá Oycá. Már: 16. 19. Luk: 22.
- 29: 69. y 24. 51. Dzie: 1. 9. y 7. 56. Rzym: 8. 34.

- 30: Kol: 3. 1. Przyjdzie łądzić żywe y vmárle.
- 31: Mát: 16. 27. y 24. 30. y 25. 31. Luk: 21. 27.
- 32: Ian 5. 22. Dzie: 1. 11. y 10. 42. y 17. 31.
- 33: 2 Kor: 5. 10. 2 Tim: 4. 1. 1 Piot: 4. 5.
- 34: Obiáw: 1. 7.
- 35: Chrifus náíz pośrednik/ iednacz y przy=
36: czyńcá. Ian 10. 7. y 14. 6. Dzie: 4. 12.
- 37: Rzym: 3. 25. y 5. 2. y 8. 34. Gál: 3. 20.
- 38: Eph: 2. 14. 17. Kol: 1. 20. 1 Tim: 2. 5.
- 39: Zyd: 7. 24. y 8. 6. y 9. 15. y 12. 24. 1 Ian 2.
40: 1. y 4. 10.

Chrifus

strona: Yyyy

Regełtr.

kolumna: 1

- 1: Chrifus węgielny ábo narożny ká=
2: mień. Már: 12. 10. Eph: 2. 20. 1 Piot: 2. 6.
- 3: Bez Chrifufá żaden zbáwion być nie
4: może. Dzie: 4. 12. Liłt 517. Ktorzy lię przą
5: Chrifufá. Mát: 10. 32. Ian 18. 17. W kto=
6: rych pośredku Chrifus iełt. Mát: 29. 20
7: Chrifus nie pátrzy ná krew/ ále ná za=
8: ługi. Mát: 20. 23. Luk: 8. 21. W infzym
9: kíztałcie iełt w S. Sákrámeⁿcie. Már: 16. 12.
- 10: Moc iego w powołániu ludzi. Luk: 5. 28.
- 11: Mocy fwey vżycza ludziom. Luk: 9. 1.
- 12: Przecz vmywał nogi vczniom fwoim.
- 13: Ian 13. 5. Chrifus miał pieniądze.
- 14: Ian 10. 29.
- 15: Chrifus iełt y w niebie/ y w S. Sá=
<http://rcin.org.pl>

- 16: krámenćie. Dzie: 3. 21. Ieſt ná niebie
- 17: záráz y ná ziemi. Dzie: 9. 4. Chriſtus co
- 18: łobie záłłużył. Phil: 2. 9. Sobie przyczy=
- 19: ta/ co fię ſwoim dzieie. Mát: 10. 41. y 25. 35.
- 20: Luk: 10. 16. 1 Theſſ: 4. 8.
- 21: Chriſtuſá tám ábo ſám vkázuiącym
- 22: wierzyć nie mamy. Mát: 24. 23. Már: 13.
- 23: 21. Luk: 17. 13.
- 24: CHRZESCIANIN, od Chriſtuſá/
- 25: od Krzyżmá/ y od Krzyża názwany.
- 26: Dzie: 11. 26. Chrzeſćijanie ſwiętymi
- 27: názwani. Dzie: 9. 32. Rzym: 1. 7. y 12. 13.
- 28: Y ták częſto w liſćiech Apoſtołſkich.
- 29: Chrzeſćijanin káždy winien wyznáwác
- 30: Chriſtuſá. Luk: 12. 8. Y ták żyć iáko żył
- 31: P. Chriſtus. 1 Ian 1. 7. y 2. 6. Znák prá=
- 32: wego Chrzeſćijaniná. 2 Ian 6. Fałzywi
- 33: Chrzeſćijanie. Tit: 1. 16. Iak: 2. 19.
- 34: 1 Ian 2. 3. Zaden hæretyk nie ieſt Chrze=
- 35: ſćijanin. Dzie: 11. 26. Nie ſámá wiárá
- 36: ále y vczynki Chrzeſćijaninem czynią.
- 37: 1. Kor: 7. 19. Chrzeſćijanin mowić ma=
- 38: my/ á nie Chryſćianin. Dzie: 11. 26. Chrze
- 39: ſćijanie będą z Chriſtuſem. Ian 12. 26.
- 40: y 14. 3. y 17. 24.

kolumna: 2

- 1: CHLVBA. Zaden fię nie ma ſam w
- 2: łobie chlubić. 1 Kor: 10. 29. 2 Kor: 12. 1.
- 3: Y nic nie czynić dla prozney chwały.
- 4: Phil: 2. 3. Ale kto fię chce chlubić/ w

- 5: Pánu fię chlubić ma. 1 Kor: 1. 31. 2 Kor:
6: 10. 17. Phil: 3. 3. Y w krzyżu Páná Chri=
7: ftufowym. Gál: 6. 14. Y w káżdym ftu=
8: tku. Rzym: 5. 3. Y ze mdłości ábo nie=
9: doftátkow ftwoich. 2 Kor: 12. 9. A to w
10: nádzieię chwały ftynow Bożych. Rzym: 5. 2.
11: CHVVALA. Chwały Bożey we w=
12: ftzem ftzukác mamy. Mát: 6. 9. 1 Kor: 6. 20
13: y 10. 31. Kol: 3. 17. Chwałá dwoiáka/ ie=
14: dná Bozka **latria** : á druga ftworzeniu przy
15: zwoita/ **dulia**. Mát: 7. 6.
16: Ktorzy Bogá tylko vfty chwałá. Mát: 15. 8.
17: CIALO CHRISTVSOVVE pra=
18: wdziwe ieft w S. Sákrámenćie. Mát: 26.
19: 26. Már: 14. 22. Ian 6. 51. 53. 62. 1 Kor:
20: 10. 16. Pod ofobą chlebá. Luk: 22. 19.
21: Ieft w ś. Sákrámenćie zaráz y w niebie.
22: Dzie: 1. 11. y 3. 21. Może być kędy y iáko
23: raczy. Mát: 19. 26. Iáko nád przyrodze=
24: nie po wodzie chodziło/ ták wchodziło y
25: zámknionymi drzwiami/ y ieft zupełne
26: pod ofobą málutkiego chlebá. Mát: 14.
27: 26. Iáko mogło być ná iednym mieyfcu
28: zaráz z drugim ciátem/ ták może być zaráz
29: nie ná iednym mieyfcu. Ian 20. 19. Ciáło
30: Páńskie w Sákrámeⁿćie iákie. 1 Kor: 15. 44.
31: Chriřtus ciáło ftwe ná wieczerzy ofiá=
32: rował. Luk: 22. 19. Y krew ftwą w kieli=
33: chu trzymał y wylewał. Máth: 26. 28.
34: Przemienienie chlebá w ciáło Páńskie.

- 35: Mátth: 26. 26. Már: 14. 22. Ian 2. 9.
36: Ciało Pánfkie ma być Bozką czcią chwa=
37: lone. Mát: 2. 11. Már: 15. 46. Vzywá=
38: nie iego pod iedną ofobą dobre. Már: 14
39: 23. Ian 6. 53. 58. y 13. 14. Dzie: 2. 42. y 20
40: 7. 1 Kor: 10. 16. y 11. 25.

Yyyyy

Ciało

strona: Yyyyy v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Ciało Pánfkie iest pokármem/ ktorego
2: prawdziwie pozywamy w S. Sákrá=
3: menście. Ian 6. 27. 55. Obzywia ciála
4: náfze. Ian 6. 54. Iednoczy nas z Chri=
5: ftufem. 1 Kor: 10. 16. 17. Ciało Pánfkie y
6: zli przyimuią. 1 Kor: 11. 27. W czyfte pło=
7: tno ma być vwijáne. Mát: 27. 59. Blu=
8: znią ie odłzczepieńcy/ mowiac że nic nie
9: pomaga. Ian 6. 63.
10: CIAŁO pożada y walczy przeciw
11: duchowi. Gál: 5. 17. Ciála wiernych są
12: członkami Chriftofowemi. 1 Kor: 6. 15
13: Y kościołem Duchá S. 1 Kor: 6. 19.
14: Włzyscy wierni są iednym ciálem. Rzy: 12
15: 5. 1 Kor: 10. 17. y 12. 12. Ciało y krew
16: miáfto człowieká. Mát: 16. 17. Luk: 3. 6.
17: Dzie: 2. 17. Rzym: 3. 20. 1 Kor: 1. 29.
18: Gál: 1. 16. Eph: 6. 12. Ciało miáfto
19: rozumu y rozładku ciełefnego. Ian 6. 23.
20: Cielefnych żądzty nie mamy náśladowác.

- 21: 1 Piotr. 2. 11. Rzym: 6. 12. y 13. 14. Gál:
22: 5. 16. Ale ie martwić. Rzym: 8. 13. 2 Kor:
23: 4. 10. Y ciało z nim krzyżować. Gál: 5. 24
24: Rzym: 6. 6. 1 Kor: 9. 27. Vczynki cieie=
25: íne. Gál: 5. 19. Ciał vmárlych omywá=
26: nie. Dzie: 9. 38.
27: CIEMNOSCI. Swiát miefzka w
28: ciemnościách/ y miłwie ie. Ian 1. 5. y 3. 19.
29: y 8. 12. y 12. 35. Dzie: 26. 18. 1 Thef: 5. 7.
30: 1 Ian 2. 11.
31: CIERPLIVVOSC. Bog ieft ćier=
32: pliwy y długo czekájący. Mát: 18. 27.
33: Rzym: 2. 4. 1 Tim: 1. 16. 2 Piotr 3. 9.
34: Cierpliwość y wytrwanie wiernych we
35: wízelákich včífkách. Mát: 5. 39. Rzym: 5.
36: 3. y 12. 12. y 15. 4. Eph: 4. 2. 1 Thef: 5. 14.
37: 2 Thef: 1. 4. 1 Tim: 6. 11. 2 Tim: 2. 3. 12.
38: 1 Piotr 1. 6. y 2. 19. y 3. 14. 17. y 4. 1. 2 Pio:
39: 1. 6. Zyd: 10. 35. y 12. 1. Iák: 5. 7. Ieft o=
40: wocem Duchá. Gál: 5. 22. Bogá vbła=

kolumna: 2

- 1: ga. Obiá: 3. 10. Zaplátę gotuie. Luk: 8. 15
2: Rzym: 15. 4. Człowieká záleca. Luk: 21.
3: 19. 1 Kor: 13. 4. Zyd: 10. 36. Wielkie ieft
4: ízcześnie ćierpieć dla Chrístu fá. Luk: 6. 23.
5: Cierpieć z Chrístu fem potrebá/ kto chce
6: z nim krolowác. Rzym: 8. 17.
7: CLERVS znáczy księżá. 1 Piotr 5. 3.
8: CONCILIVM. pátrž Koncilium.
9: CORVS co zá miará v Zydow bylá.

- 10: Luk: 16. 7.
- 11: CVDA. Cudámi vtwierdzona wiára.
- 12: Mát: 4. 23. Ian 5. 36. Ná początku były
- 13: potrzebne. Mát: 10. 1. Odfzczepieńcy wy=
- 14: mowki nie máią/ że bez żadnych cudow
- 15: zwodnikon vwierzyli. Ian 15. 24. Iákie
- 16: cudá hæretycy czynić mogą. Már: 9. 38.
- 17: Cudá przez rzeczy święcone. Már: 7. 33.
- 18: Nie wĺzyŝcy ich czynią. Már: 16. 17. Y
- 19: nie wĺzedy bywáią. Luk: 4. 23. Duchow=
- 20: ne cudá. Már: 16. 17. Cudá przez wodę
- 21: y inne rzeczy święte: nie ná káżdym mie=
- 22: ŝcu bywáią: y nie káżdego czáfu: Pan
- 23: Bog ie ma w mocy. Ian 5. 2.
- 24: Cudá Świętych przez reliquia y obrá=
- 25: zy ich. Ian 14. 12. Cudá v grobu Páń=
- 26: ŝkiego/ y przy grobiech S. Męczennikow
- 27: Ian 20.11. Cudá czynią Święci mocą
- 28: im od Bogá dáną. Dzie: 3. 6. 12. Cudá
- 29: przez reliquia Szczepaná S. Dzie: 8. 2.
- 30: Reliquia Świętych cudá czynią bez vbli
- 31: żenia czći y chwały Bożey. Dzie: 19. 12.
- 32: Nie wĺzyŝcy Święci rowne cudá czynią.
- 33: 1 Kor: 12. 30.
- 34: CVDZOŁOSTVVO, porubŝtwo/
- 35: y wĺzelka nieczyŝtoŝć zákazána. Mátt: 5.
- 36: 29. Dzie: 15. 20. Rzym: 1. 26. 1 Kor: 5. 1.
- 37: Kol: 3.5. 1 Theŝf: 4. 3. Y piekłem bę=
- 38: dzie karána. 1 Kor: 6. 9. y 10. 8. Eph: 5
- 39: 5. Zyd: 13. 4.

40: CZART. pátrz Dyabeł y Szátan.

CZLOVVIEK

strona: Yyyyy 2

Regeſtr.

kolumna: 1

- 1: CZLOVVIEK ſtworzony ieſt ná po=
2: dobieńſtwo Boże. Iák: 3. 9. Ieſt iáko
3: trawá. Iák: 1. 11. 1 Piotr 1. 24. W Chri=
4: ſtuſie vbłogoſławion bywa. Gál: 3. 8.
5: Człowieká odrodzenie. Mat: 18. 3. Ian
6: 1. 13. y 3. 6. y 4. 14. y 7. 38. 1 Kor: 15. 47.
7: 2 Kor: 4. 16. Gál: 6. 15. Epheſ: 4. 20.
8: 22. Kol: 3. 8. Tit: 3. 5. 1 Piotr 1. 23.
9: Iák: 1. 18. Człowiek ieſt przyczyną fwe=
10: go potępienia. Luk: 13. 34. Stáry y no=
11: wy człowiek co ieſt. Rzym: 6. 6.
12: CZECHOVVIC. Fałſzerſtwá iego.
13: Ian 1. 1. 3. Dzie: 17. 9. y 20. 28. Rzym: 9. 5.
14: CZYSCIEC to ieſt mieyſce gdzie ſię
15: czyſzczą duſze/ ktore modlitwámi/ ofiára=
16: mi y iáłmużnámi żywych mogą być wſpo=
17: możone. Mát: 3. 11. y 5. 26. y 12. 32. 36.
18: Ian 13. 10. 1 Kor: 3. 15. Trzećie mieyſce
19: ná onym ſwiećie oprócz piekła y niebá.
20: Luk: 8. 55. Chriſtus ſtápiwſzy do pie=
21: kła niektore z czyſcá wybáwił. Luk: 16.
22: 26. Dzie: 2. 24.
23: Dwoiáki ogień ná onym ſwiećie/ wie=
24: czny y doczeſny. 1 Kor: 3. 15. Kogo Bog
25: miłue tego w czyſcu karze. Zyd: 12. 6.

- 26: W nim są ci co są pod ziemią. Phil: 2. 10.
- 27: Obiá: 5. 3. 13.
- 28: CZYSTOSC Pánieńska y bezzeńska
- 29: zacniejšza niżli małżeńska: Mát: 19. 12.
- 30: y 22. 30. 1 Kor: 7. 25. 32. 34. 38. Obiá:
- 31: 14. 4. Y tę rządzą ludziom/ iáko dořkoná=
- 32: łość Ewángelicką. Mát: 19. 12. 1 Kor: 7. 25
- 33: Dáru czyřtořci Bog nikomu nie broni.
- 34: Mát: 19. 11. Chwały czyřtořci. Mát:
- 35: 19. 12. y 22. 30. y 25. 1. Luk: 1. 27. y 20. 34.
- 36: Dzie: 21. 9. 1 Kor: 7. 25. 2 Kor: 6. 5.
- 37: y 11. 2. Obiá: 14. 4.

D.

- 38: DAR. Dáry řwe Pan Bog hoynie ro=
- 39: zdáie. Rzym: 11. 36. 1 Kor: 4. 7. Eph: 4. 7.

kolumna: 2

- 1: Iák: 1. 16. Lecz nie iednáko wřzytkim.
- 2: Mát: 25. 14. 1 Kor: 7. 7. y 12. 7. Ephe:
- 3: 4. 11. Ktorych dobrze wżywáć potrzebá.
- 4: Mát: 25. 16. Luk: 12. 48. y 19. 12. 1 Piotr
- 5: 4. 10. Dáry kořcielne ktore nieřlufzne.
- 6: Már: 7. 11. Dáry duchowne kořciołá
- 7: pierwřzego. 1 Kor: 14. 2.
- 8: DAVVAC każe Chriřtus káždemu pro
- 9: řzącemu. Luk: 6. 30. 38. Lepiey ieřt dá=
- 10: wáć niżli brać. Dzie: 20. 35.
- 11: DAVVIDOVVYM Synem názwan
- 12: Pan Chriřtus. Mát: 15. 22. y 22. 45. Már:
- 13: 12. 35. Dzie: 2. 25. 2 Tim: 2. 8. Obiá: 5. 5.
- 14: DENARIVS co waży. Mát: 18. 28.

- 15: DIAKONOVVIE słudzy łożu Bo=
- 16: żego/ y ludzkiego: słudzy Sakramentow
- 17: y słowá Bożego/ obráni. Dzie: 6. 3.
- 18: Iący máią być ná ten vřząd obieráni.
- 19: 1 Tim: 3. 8.
- 20: DIANA Bogini Ephefka. Dzie: 19. 24.
- 21: Kościół iey kofztowny. támże.
- 22: DIONISIVS Areopágita ná Chrze=
- 23: ścijánłką wiarę náwrocony. Dzie: 17. 34.
- 24: Pilmá iego dáią świadectwo Kátholi=
- 25: ckiey wierze. támże. DYSPVTOVVAC
- 26: z hæretyki Páweł zákázuie. Tit: 3. 10.
- 27: DOKTOROVVIE Żydowłcy kto=
- 28: rzy. Mát: 2. 4. y 23. 2.
- 29: DOSYC VCZYNIENIE ábo go=
- 30: dne owoce pokuty. Mát: 3. 8. Luk: 3. 8.
- 31: 10. y 10. 13.
- 32: DOSVVIADCZAC ábo probowác
- 33: kto ma ábo czego. 2 Theł: 5. 20. Czego
- 34: iuż probowác nie potrzebá. támże. Do=
- 35: świadczánie fámeo siebie/ iákie ma być
- 36: przedvżywanie^m ś. Sakramentu. 1 Kor: 11. 28.
- 37: DOTYKANIE nabożne rzeczy świę=
- 38: tych. Már: 8. 23.
- 39: DRACHMA wiele wáżyłá. Mát: 17.
- 40: 24. Luk: 15. 8.

Yyyyy 2

DRZEVVO

strona: Yyyyy 2v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: DRZEVVO dobre y złe/ z owocu po=
- 2: znąc. Mát: 7. 17. y 12. 23. Luk: 6. 43.
- 3: Złe dobrego/ á dobre złego owocu dác nie
- 4: może. Mát: 7. 18. Luk: 6. 43. Niepoży=
- 5: teczne będzie wyćięte y w ogień wrzuc=
- 6: ne. Mát: 3. 10. y 7. 19. Luk: 13. 9. Ian 15. 2.
- 7: DVCH SVVIETY wiernym obie=
- 8: cány. Mát: 3. 11. Ian 7. 39. y 14. 16.
- 9: 26. y 15. 26. y 16. 7. Zełány. Dzie: 2. 1.
- 10: Dan ieft namiátkom Apoftolkim. Ian
- 11: 14. 16. Duch prawdy dány przełożonym
- 12: kościelnym. Ian 16. 13. Duch ś. rozmái=
- 13: ćie dány. Dzie: 2. 4. Ieft Pánem. 2 Kor:
- 14: 3. 17. Y Bogiem. Dzie: 5. 4. 1 Kor: 2. 12.
- 15: Y od Syná pochodzi. Ian 15. 26. Y ieft
- 16: duchem Chriftofumym. Rzym: 8. 9. Gál:
- 17: 4. 6. 1 Piotr 1. 11. Iáko fię przyczynia
- 18: zá námi. Rzym: 8. 26. Iáko náucza o
- 19: wiáre poimánym. Luk: 12. 12. Dowći=
- 20: pu ludzkiego nie broni. Luk: 1. 3. Duchá
- 21: prawdy po czym poznác mamy. 1 Ian 4
- 22: 6. Miefzka w kościele ná wieki. Ian 14.
- 23: 16. Y vczy wiernych wŷzytkiego. Ian 14
- 24: 26. Y wŷzelákicy prawdy. Ian 16. 13.
- 25: Duchowi nie káždemu wierzyć mamy.
- 26: 1. Ian 4. 1. Ale doŷwiádczác duchow.
- 27: 1 Thef: 5. 21. 1 Ian 4. 1. Duchow pro=
- 28: bowánie komu należy. 1 Ian 4. 1.
- 29: Duchownych żywot wiele buduje y gor=
- 30: ŷzy. Mát: 5. 16. Duchowni od pobo=

- 31: row wolni. Mát: 17. 26. Máiali fię bá=
32: wić świeckimi fprawámi. Luk: 12. 14. Du=
33: chowny iáko rozładza wĺzytko. 1 Kor: 2. 15.
34: DVSZA z Zydowfkiego znáczy niekie=
35: dy całego człowieka. Már: 3. 4. Dzie: 2.
36: 43. y 3. 23. Rzym: 13. 1. 1 Piotr: 3. 20.
37: A niekiedy żywot ábo zdrowie człowiecze.
38: Mát: 2. 20. y 6. 25. y 10. 39. y 16. 25.
39: y 20. 28. Ian 10. 11. 15.
40: Dufzá nieśmiertelna. Mát: 10. 28.

kolumna: 2

- 1: Luk: 16. 22. Dufze nie fpią ále żyią po
2: śmierci. 1 Thef: 4. 13. Dufze niektórych
3: fwiętych zaraz po fmierci fą z Chriftušem:
4: á nie fpią áni odpoczywáią aż do dnia
5: fądnego. 2 Kor: 5. 8. Phil: 1. 24. Obiá
6: 14. 13. Dufze złych y dobrych gdzie fą przed
7: dniem fądnym. Obiá: 20. 4.
8: DVVOIOZENIA Bifkupem áni
9: káplanem być nie może. 1 Tim: 3. 2.
10: DYABEL záfwe fzuka ludzi záftráce=
11: nia. Mátth: 4. 3. 9. Luk: 8. 12. y 22. 31.
12: Dzie: 5. 3. 1 Piotr 5. 8. Dzie: 2. 10. y 20. 7.
13: Y przemienia fię w ániołá fwiátłóści.
14: 2 Kor: 11. 14.
15: Dyabeł nie może więcej nád to co mu
16: Bog dopuści Mát: 8. 31. Obiá: 20. 7.
17: Ieft oycem y ksiązęciem fwiatá y wĺzyt=
18: kich niezbożnych. Mát: 4. 9. Ian 12. 31.
19: y 14. 30. Ieft złošnik. Mátth: 13. 19. 39.

- 20: Ieſt mężoboycá/ kłamcá/ y oćiec kłam=
21: Ítwá. Ian 8. 44. Iego pánowanie przez
22: Chriſtuſá znieſione. Luk: 10. 18. Ian 12. 31.
23: Kol: 1. 13. y 2. 15. Zyd: 2. 14. Obiá: 12. 9.
24: Synowie Dyabelſcy. Ian 8. 44. Dzie:
25: 13. 10. 1 Ian 3. 10.
26: Chriſtus Dyabły wyrzucáł. Mát: 8. 16.
27: 31. y 9. 33. y 12. 22. y 17. 18. Y Apoſtoło=
28: wie. Dzie: 5. 16. y 8. 7. y 16. 18. Y zli
29: niektorzy dyabły wyrzucáli. Mát: 7. 22.
30: Már: 9. 38. Luk: 9. 49. Dzie: 19. 13.
31: Dyabli ználi y wierzyli Chriſtuſá. Mát: 8.
32: 29. Már: 3. 11. y 5. 7. Luk: 4. 41. Dzie: 19
33: 15. Iák: 2. 19.
34: Czártow wyrzucanie nie záuſze lię dá=
35: rzy. Mát: 17. 19. Czárći w ktorych rádzi
36: przebywáią. Már: 5. 12. Przecz dyabel
37: czáfem prawdę mowi. Dzie: 16. 17.
38: DZIEN Páńſki dzień Niedzielny z trá
39: dyciey Apoſtołſkiey. Obiá: 1. 10.
40: Dzień Páńſki dzień ſádnny. 1 Theſ: 5. 2.

2 Piot:

strona: Yyyyy 3

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: 2 Piot: 3. 10. Dzień gniewu. Rzym: 2. 5.
2: Dzień Ieſu Chriſtow. Phil: 1. 6. y 2. 16.
3: Ktorego Ítániemy przed Ítolicą Chriſtu=
4: ſową. Rzym: 14. 10. 2 Kor: 5. 10. Kiedy
5: dobrym odda koronę ſpráwiedliwoſci

- 6: 2 Tim: 4. 8. Dzień on y godziná nikomu
7: nie ieft wiadoma. Mát: 24. 36. Luk: 17.
8: 24. Dzie: 1. 7. 2. Piot: 3. 10. Obiá: 3. 3.

E.

- 9: ELIASZ Prorok vkazał fię ná gorze
10: przy Iełušie. Mát: 17. 3. Modlitwá ie=
11: go fkuteczna. Iák: 5. 17. Eliafz dwoiá=
12: ki. Mátth: 17. 11.
13: ELIMAS Czárnoksięźnik. Dzie: 13. 8.
14: ENOCH wierny. Zyd: 11. 5. Enoch
15: z Eliafzem fprzeciwiá fię Antychriftowi.
16: Obiáw: 11. 3.
17: EXORCISM y z modlitwá y z po=
18: íty. Mátth: 17. 21.
19: EZAVSZ niezboźny. Rzym: 9. 13.
20: Zyd: 12. 16.
21: EVVANGELIA Chriftułowá co ieft.
22: Mát: 1. przy tytule. Mát: 4. 23. Már: 8.
23: 35. Ieft moc Boża ku zbáwieniu káźde=
24: mu wierzącemu. Rzym: 1. 16. Przepo=
25: wiedánie iey. Mát: 18. 19. Már: 16. 15.
26: Ian 3. 16. y 8. 20. 1 Kor: 15. 1. 1 Tim: 1. 15.
27: 2 Tim: 1. 8. y 2. 8.
28: Ewángelia przynośi vfność y boiazń/
29: poćiechę y przeftách. Mát: 5. 20. y 7. 13.
30: 19. 23. y 8. 12. y 10. 33. y 13. 40. y 16. 27. y
31: 18. 7. y 25. 30. Már: 10. 25. Luk: 6. 24. y 13. 5.
32: Ian: 15. 16. Rzym: 1. 18. y 2. 5. y 6. 23. y 11. 22.
33: Gál: 5. 24. Phil: 2. 12. Zyd: 10. 26. Iák:
34: 4. 9. 1 Piotr 4. 18. Iud: 1. 5. Ktora E=

- 35: wángelia ieft przepowiedána po wżem
36: świećie. Mátt: 24. 14. Ewángelia vczy
37: y wierzyć y czynić. Dzie: 8. 38. Ewángo=
38: lia ktora ieft prawdziwa. Gál: 1. 8. E=
39: wángelią opowiedájącemu winni słuchá

kolumna: 2

- 1: cze potrzeb dodáwác. Mát: 10. 9. Gál: 6.
2: 6. 1 Tim: 5. 17. 2 Tim: 2. 6.
3: EVVANGELIKOVVIE nowi łą
4: fałżerze Ewángeliey S. Mát: 3. 1. Są
5: kłamcy. 1 Ian 2. 4. Są przekłęci. Gál: 1.
6: 8. Przynofzą Ewángelią nową/ przeciw=
7: ną Apoftolſkiey. Gál: 1. 8. Rzym: 16. 17.
8: Páwłá S. opák náśláduią. Gál: 2. 2.
9: Dufzę w trupá/ á piekło w grob przemie=
10: niáią. Dzie: 2. 27. Ewángelik á Hæretyk
11: iedno. Dzie: 11. 26. pátrż Hæretyk.
12: EVVANGELISTOVVIE dwá z A=
13: poſtołow/ á dwá z vczniow przedniey=
14: ſzych Apoſtołow. liſt. 124. Rożność ich
15: liſt 300. Ewángeliſtá pod czas znáczy
16: káznodzieię. Dzie: 21. 9. Czterzey Ewán=
17: geliſtowie w czworgu zwierząt figuro=
18: wáni. liſt 300. Obiá: 4. 6.
19: EXEKVTOROVVIE praw nieſprá=
20: wiedliwych nie máią wymowki. Mátt:
21: 27. 24.

F.

- 22: FALSZERSTVVA hæretykow.
23: pátrż hæretycy/ Ewángelikowie/ Kálwi=

- 24: nitowie/ Budny/ Czechowic. y w Przed=
25: mowie.
26: FALSZYVVI Chriřtufowie. Mátt:
27: 24. 24. Már: 13. 6.
28: Fałzywi Prorocy. Mátt: 24. 11. 24.
29: Már: 14. 22. 2 Kor: 2. 17. Ktorych fię
30: Chriřtus ftrzedz każe. Mát: 7. 15. Y Pá=
31: weł S. Rzym: 16. 18.
32: Fałzywi bráćia. 2 Kor: 11. 26. Gál: 2. 4.
33: Fałzywi ťwiádkowie y ťwiádectwá
34: przeciwko Chriřtufowi. Mát: 26. 59. 60.
35: Már: 14. 56. 57. Y Páwłowi. Dzie: 6. 13.
36: FELIX Stárořtá. Dzie: 24. 22.
37: FESTVS Stárořtá. Dzie: 25. 1.
38: FIGA niepożyteczna. Luk: 13. 6. Prze=
39: klętá od Chriřtuřá. Mát: 21. 19.

Yyyyy 3

FORTKA

strona: Yyyyy 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: FORTKA ćiałna iáka. Luk: 13. 24.

G.

- 2: GABRIEL Anioł vkazał fię Záchá=
3: riařzowi. Luk. 1. 11. Y Máriey Pánnie.
4: Luk: 1. 26.
5: GAIVS okrzczony od Páwłá. 1 Kor: 1. 14.
6: Gořpodarz Páwłow. Rzym: 16. 23.
7: GALILEA przyimuie Chriřtuřá. Ian
8: 4. 45. W niey poczyna Chriřtus kázác.
9: Mát: 4. 12. Dzie: 10. 37.

- 10: GAMALIEL mąż biegły w zakonie.
- 11: Dzie: 5. 24. y 22. 3.
- 12: GADKI ábo dyŝputácye niepożyte=
- 13: czne/ ktorych ŝię ŝtrzedz mamy. Mát: 24.
- 14: 3. Ian 6. 52. y. 21. 21. Dzie: 1. 6. 1 Tim:
- 15: 1. 4 y 6. 3. 2 Tim: 2. 16. Tit: 3. 9.
- 16: GARDZACY kościołem y przełożo=
- 17: nymi iego/ íámym Bogiem gárdzi. Luk:
- 18: 10. 16. 2 Theŝ: 4. 8.
- 19: GŁOVVA Kościoła ieŝt Pan Chri=
- 20: ítus. Epheŝ: 1. 22. y 4. 15. y 5. 23. Kol: 1.
- 21: 18. y 2. 19. Wízákże y Piotr y potomkowie
- 22: iego/ ŝá teŝ głowá kościoła Chriŝtuŝowe=
- 23: go. Támze. pátrż Piotr. Głowá Chri=
- 24: ítuŝowá Bog. 1 Kor: 11. 3. Chriŝtus gło=
- 25: wá wízelkiey zwierzchnoŝci. Kol: 2. 10.
- 26: Y káŝdego męŝá. 1 Kor: 11. 3. A mąż gło=
- 27: wá ŝeniná. támze. Ephe: 5. 23. Przetoŝ
- 28: mąż głowy nákrzywáć nie ma. 1 Kor: 11.
- 29: 7. Ale niewiáŝtá głowę zákrywáć ma.
- 30: 1 Kor: 11. 6. Chriŝtus nie miał gdzie gło
- 31: wy ŝkłonić. Mát: 8. 20. Luk: 9. 58.
- 32: GNIEVV ieŝt vczynek cíieleŝny. Gál:
- 33: 5. 20. Ieŝt bárzo ŝzkodliwy. Mát: 5. 22
- 34: 1 Ian 2. 11. y 3. 15. Przetoŝ ŝię go ŝtrzedz
- 35: potrzebá: Rzym: 12. 19. Eph: 4. 26. 31.
- 36: Kol: 3. 8. Tit: 1. 7. Iák: 1. 19.
- 37: GODNY. Pan Bog nas godnymi
- 38: czyni. Kol: 1. 12. Ludzie ŝtáią ŝię nie=
- 39: bá godni. 2 Theŝ: 1. 5.

kolumna: 2

- 1: GODZINY v Zydow iákie były.
- 2: Mát: 27. 45. Godziny modlitwy. Dzie:
- 3: 3. 1. y 10. 19. GORACY, zimny/ y ośtydły
- 4: ktory. Obiá: 3. 16.
- 5: GOG y MAGOG co známionuią.
- 6: Obiá: 20. 7.
- 7: GORSZYC nikogo nie mamy.
- 8: Mát: 17. 27. Rzym: 14. 1. 1 Kor: 8. y 10.
- 9: 32. 2 Kor: 6. 3. 1 Thef: 5. 22. Gorfżących
- 10: íkaranie. Mat: 18. 6. Már: 9. 42. Luk: 17. 1.
- 11: Gorfżących nas oddalenie. Mát: 18. 8.
- 12: GOSCINNOSC, to ieft przyimo=
- 13: wanie podroźnych y vbogich do domu
- 14: íwego/ rofkazána y zálecona. Luk: 14. 13.
- 15: Rzym: 12. 13. 1 Tim: 3. 2. Zyd: 13. 2. 1 Pio:
- 16: 4. 9. Zaplátá iey. Mát: 25. 25. Przykłády
- 17: iey. Luk: 10. 38. y 19. 5. Dzie: 16. 15. y 28. 6.
- 18: GRZECH. Początek grzechu. Rzym:
- 19: 5. 12. Grzech pierworodny. Rzym: 3. 9. 23.
- 20: y 5. 12. 17. Skutki iego. Rzym: 5. 12. 17.
- 21: y 6. 23. y 7. 13. 17. y 8. 11. 13. 17. Gál: 5. 17.
- 22: Eph: 2. 3. Bywa zgłádzon przez Chri=
- 23: ítufá. Ian 1. 29. Rzym: 3. 23. 24. y 5. 9. 15.
- 24: 17. 18. 19. y 6. 3. y 7. 24. y 8. 1. 2. Gál: 3. 22.
- 25: Eph: 2. 5.
- 26: Grzechy iedne śmiertelne/ á drugie po=
- 27: wízednie. Mát: 5. 23. Rzym: 1. 32. 1 Ian
- 28: 1. 8. Nie káždy grzech ieft śmiertelny.
- 29: Iák: 1. 15.

- 30: Grzechy czterzy o pomfće wołájące do
31: niebá. Iák: 5. 4. Grzech przeciw przy=
32: rodzeniu. Rzym: 1. 27. 1 Kor: 6. 10.
33: 1 Tim: 1. 10. Grzech ná śmierć ábo
34: do śmierci ktory. 1 Ian 5. 16.
35: Grzech przeciw Duchowi S. Mát: 12.
36: 31. Zyd: 10. 26. 1 Ian 5. 16.
37: Grzech nie przyimuiących práwycz ká=
38: znodzieiow. Mát: 10. 14. Luk: 10. 16.
39: Grzechow Bog nie ieft przyczyną. Rzy:
40: 1. 24. Iák: 1. 13. Ale fzátan. Mát: 13. 39.

Y wola

strona: Yyyy 4

Regeftr.

kolumna: 1

- 1: Y wola człowiecza. Már. 4. 12.
2: Grzechy íam Bog odpufzcza włafną
3: mocą fwoią. Mát: 9. 2. Már: 2. 5. Luk:
4: 5. 20. y 7. 48. Ale y kápłan odpufzcza
5: grzechy mocą Bożą. Mát: 9. 5. 8. y 18. 18.
6: Már: 2. 10. Ian 11. 44.
7: Chriftus przez Duchá fwego dáie moc
8: kápłanom grzechow odpufzczánia. Ian
9: 20. 22. Chriftus y teraz grzechy odpu=
10: ízcza ná ziemi. Már: 2. 10. Przez íługi fwe.
11: Luk: 5. 24.
12: Grzechy niektore ná onym íwiecie by=
13: wáią odpufzczáne. Mát: 12. 23. Már: 3. 29.
14: Grzechow odpufzczenie nie ieft zámie=
15: rzone. Mát: 18. 22. Grzechy rozmáicie

- 16: bywáią odpuszczáne we krwi Chriftufo=
17: wey. 1 Ian 1. 7. Grzech ktory kto czy=
18: ni przeciw woley swoiey/ grzechem nie
19: ieft. Rzym: 7. 19.
20: Grzech zá grzechem idzie. Luk: 3. 20.
21: Grzełzący w iednym iáko ieft winien w=
22: łzytkiego. Iak: 2. 10. Grzechy iáko Bog
23: zákrywa y nie poczyta ich. Rzym: 4. 7.
24: Grzech ieft przyczyną chorob y wřzytkie=
25: go złego. Ian 5. 14. Grzechow mnief=
26: łzych czáfem dopuszczáią dla vprzątnienia
27: wiefłzych. Már: 10. 4.
28: Grzech z nieřwiádomości. Luk: 23. 34.
29: Ian 9. 41. y 15. 24. Dzie: 3. 17. 1 Tim: 1.
30: 13. Grzech vmyřlny y ze złości. Mát: 28
31: 13. Ian 11. 49. Dzie: 4. 18. Zyd: 6. 5. y 10. 26.
32: Grzech nie tylko nie bywa poczytány
33: ále prawdziwie bywa odpuszczány/ y du=
34: łzá omyta y oczyřćiona. Dzie: 2. 38. 1 Kor:
35: 6. 11. 2 Piotr 1. 9. 1 Ian 1. 9.
36: GVVI AZDA ktora łpádła z niebá
37: Szátan ábo ráczey Luter. Obiá: 9. 1.
38: GVVI AZDARSKA náuka ktora w
39: pímie potępiona. Mát: 2. 2. Dzie: 19. 19.

kolumna: 2

H.

- 1: HAERETYK. Hæretyki Bog dopu=
2: łzcza dla dořwiádczenia wiernych. 1 Kor:
3: 11. 19. Hæretycy powřtawáli łkoro od
4: czáfów Apořtolfkich. 1 Tim: 1. 20. 2 Tim:

- 5: 2. 18. 1 Ian 2. 8. 2 Ian 7. Dzie: 2. 15.
- 6: Hæretycy że też mieli być czáfow náfzych
- 7: ieft opowiedziano. Mát: 24. 5. 24. Ian 5.
- 8: 43. 1 Tim: 4. 1. 2 Tim: 3. 1. 2 Piotr 2. 1. y 3. 3.
- 9: Iud: 18. Kto ieft Hæretykiem. Tit: 3. 10.
- 10: Znáki y właŃnoŃci ich. Mát: 7. 15. Dzie:
- 11: 15. 24. y 20. 29. Rzym: 16. 17. 1 Tim: 1.
- 12: 3. y 4. 1. Obiá: 9. 7. PrzedŃiewzięćie ich.
- 13: Rzym: 16. 18.
- 14: Hæretyckie obyczáie.
- 15: Fałzuią text piŃmá S. Mat: 10. 2.
- 16: Dzie: 1. 14. y 2. 27. y 8. 33. 2 Kor: 4. 2.
- 17: Przydawáią do Ńłowá Bożego. Ian: 18.
- 18: 14. Y Doktory nád piŃmo Ń. przekládáią.
- 19: Ian 1. 18. 14. 1 Kor: 10. 9. Zdrády ich
- 20: w piŃmá naćiągániu. Luk: 6. 13.
- 21: BluznierŃtwá ich PháryzáyŃkim podo=
- 22: bne. Mát: 9. 34. y 10. 25. y 12. 24. y 13. 55.
- 23: BluznierŃtwá ich Pan do czáfu ćierpi.
- 24: Mát: 27. 40. Már: 15. 32. Bluznią ćiá=
- 25: ło PáńŃkie mowiác że nic nie pomaga.
- 26: Ian 6. 63. Czego niewiedzá to bluznią.
- 27: Iud: 10.
- 28: PiŃmá zwywáią przeciw koŃciołowi/ iá=
- 29: ko Ńzátan przeciw ChriŃtuŃowi. Mát: 4.
- 30: 6. Luk: 4. 10. PŃuią piŃmo Boże. Ian 1. 1.
- 31: Ian 3. 5. Czemu piŃmá nie rozumieią.
- 32: Már: 4. 11. Luk: 6. 3. Nie znáią piŃmá
- 33: áni mocy Bożey. Már: 12. 24.
- 34: ChriŃtuŃá po káćiech vkázuią. Már:

- 35: 13. 21. Luk: 17. 23. Hæretyckie pułzcze y
36: zbory tájemne Mát: 24. 27.
37: Równáią fię Pánu Chriftołowi. Mát:
38: 21. 23. y 24. 25. Hárdość ich. 2 Tim: 3, 2.
39: Stolicę Rzymfką zwáli łtolicą zárázenia/

y Bifkupy

strona: Yyyy 4v

Regełtr.

kolumna: 1

- 1: y Bifkupy Kátholické równáli z Pháry=
2: zeufzámi. Mát: 23. 3.
3: Niezgodá ich: Már: 3. 24. Nieftátek
4: ich. 2 Kor: 1. 18. V hæretykow tyle Mi=
5: łtrzew ile Miniłtrow. Mát: 23. 8. Eph:
6: 4. 5. Hæretycy iákie vczie czynią. Mát:
7: 23. 15.
8: Hæretycy fą brácia Iudałzowi. Mát:
9: 26. 8. Są Kaimowie. Iud: 11. Są iá=
10: ko wáły/ y piány morłkie. Iud: 13. Są
11: iáko gwiazdy oblędne. Iud: 13. Sa o=
12: derwáncy y odfłępnicy. Iud: 19. Srož=
13: łzy nád káty/ łukienkę Páńfką niełzytą ro=
14: zrywáią. Ian 19. 23. Są dułzoboycy.
15: Ian 8. 44. Są Sádduceufzámi. Dzie:
16: 23. 4. Pháryzeufzom podobni. Luk: 7.
17: 49. Nád Symoná czárnokłięžniká gor=
18: łzy. dzie: 8. 24. Biádá Hæretykom.
19: Luk: 6. 26. Drogę łcielą Antychriftołowi.
20: Már: 13. 14. Nie wierzą cudom Świę=
21: tych/ iáko Ariani y Pogáni. Ian 14. 12.

- 22: Nie od Chrystuśa ale od mistrzów swych
- 23: nazwiska niewiedzą. 1 Kor: 1. 12. Ob. 2. 6.
- 24: Każą nie będąc posłani. Rzym: 10. 15.
- 25: Zapałczość ich przeciw Kátholikom.
- 26: Dzie: 17. 5. Słota ich więtsza niż Zy=
- 27: dowka. 2 Kor: 3. 15. Szaleństwo ich w
- 28: odmienianiu stározitney wiary. Gál: 3. 1.
- 29: Gorszą się z Chrystuśa. Már: 6. 3. Do=
- 30: my Boże w iákinie zboykow obracają.
- 31: Már: 11. 12. Nie oddają Bogu co jest
- 32: Bożego. Már: 12. 17.
- 33: Sámí się w przyimowaniu ksiąg ś. nie=
- 34: zgadzają. Iák: 2. 14. Græcki text gdzie
- 35: jest przeciwko nim/ odrzucają. 1 Tim: 3. 16.
- 36: Nienawidzi ich Bog y wierni iego
- 37: Obiá: 2. 6. Ich nabozeństwá iáko y wy=
- 38: znania czartowkiego Christus nie przyi=
- 39: muie. Már: 3. 11.
- 40: Hæretikom choć cudá czyniącym wie=

kolumna: 2

- 1: rzyć nie mamy. Már: 13. 22. Gál: 1. 8.
- 2: Iákie cudá Hæreticy czynić mogą.
- 3: Már: 9. 38.
- 4: Kátholikom bálwochwáltwo nie słu=
- 5: źnie przypifują. Dzie: 14. 12. Dekretow
- 6: S. Konciliow nie przyimują. Dzie: 15. 31.
- 7: Wolność mają załoną złości. 1 Piotr 2.
- 8: 16. Anná S. ie potępia. Luk: 2. 36.
- 9: Czáfem są wymowniejszy niżli Kátholi=
- 10: cy. 2 Kor: 11. 6. Nie będą zbáwieni.

- 11: 1 Piotr 4. 18. Káplany w nienawiść
- 12: przywodzą. Luk: 1. 46. Pokoy Chrístu=
- 13: fow tárǵaíą. Ian 14. 27. Wymázáli z Ká=
- 14: lendarzow święto w niebo wzięcia Pán=
- 15: ny Máriey. Dzie: 5. 14.
- 16: Máíą być do kościoła przypádzáni.
- 17: Luk: 14. 23. Y ná wiárę przymufzáni.
- 18: Dzie: 9. 4. Y karáni. Gál: 5. 11.
- 19: Strzedz fię ich potrzebá. Mát: 7. 15. y
- 20: 18. 17. Rzym: 16. 17. 2 Tim: 2. 17. y 3. 5.
- 21: Tit: 3. 10. 2 Thef: 3. 14. 2 Ian 10.
- 22: Z nimi fię obcowác nie godzi w żadnych
- 23: íprawách religiey. 2 Kor: 1. 18. 2 Ian 6.
- 24: Dopufzczáiący im zwodzić/ będą kará=
- 25: ni. Obiá: 2. 20. Obróná przeciwko im.
- 26: Rzym: 16. 19. Hæretyctwá przecz długo
- 27: trwác nie mogą. Mát: 12. 25. Hærety=
- 28: kámi fą y pórzędnicy ábo **neutrales**.
- 29: Mátth: 12. 30.
- 30: HEBREOVVIE ktorzy byli. líft. 751.
- 31: HEROD **Afcalonita** pobił dziatki.
- 32: Mátth: 2. 16.
- 33: Herod Antipás fyn Herodow Tetrár
- 34: chá Gálileiey. Luk: 3. 1. Zábił Ianá Krz=
- 35: íćielá. Mát: 14. 9. Herod z Piłatem po=
- 36: iednali fię śmiercią Chrístułową. Luk: 23.
- 37: 12. Dzie: 4. 27. Herod Iákubá ściác
- 38: dał. Dzi: 12. 2. Robacy go ziedli. Dzie: 12. 23.
- 39: HOSANNA co znaczy y czemu ie we
- 40: Mfzy powtarzáią. Mát: 21. 9. Mar: 11. 9.

strona: Zzzzz

Regeſtr.

kolumna: 1

1: HYMENAEVS fałszywy Apoſtoł.

2: 2 Tim: 2. 17.

I.

3: IAKOB Pátryárchá od Bogá vmi=

4: łowány. Rzym: 9. 13. Z ktorego poſzło

5: dwánaście Pátryárchow. Dzie: 7. 8. Kto=

6: ry ſynom ſwym vmieráiąc błogoſławił.

7: Zyd: 11. 21.

8: IAKVB Zebedeuſzow/ brát Ianow.

9: Mát: 4. 21. y 10. 2. Ścięty od Herodá.

10: Dzie: 12. 2.

11: IAKVB Alpheuſzow. Mátth: 10. 3.

12: Brát Páńſki. Gál: 1. 19. Biſkup Hie=

13: rozolimſki. Dzie: 12. 17. Vkazał mu ſię

14: Chriſt^o po zmartwychwſtániu. 1 Kor: 15. 7.

15: IALMVZNA iáko ma być czyniona.

16: Mát: 6. 3. y 19. 21. 2 Kor. 9. Eph: 4. 28.

17: Komu ma być czyniona. Luk: 14. 13. Gál:

18: 6. 10. 1 Kor: 16. 1.

19: Iáłmużny ſkutki y pożytki. Mát: 10.

20: 42. y 19. 21. y 25. 35. Luk: 11. 41. y 12. 21. y 16. 9.

21: Dzie: 10. 1. Zyd: 13. 16.

22: Iáłmużny ktore ſą Bogu wdzięczney=

23: ſze. Luk: 21. 4. Więtsze iáłmużny/ więtsze=

24: ſzą zaſługę y zapłatę máią. 2 Kor: 9. 1.

25: Iáłmużny ſą Pánu Bogu wdzięczne.

- 26: Phil: 4. 18. Ludziom y po śmierci są po=
27: mocne. Luk: 16. 9. Dzie: 9. 36. 39. Iá=
- 28: muźny hojne przykładem Zacheuśa má=
29: ią być czynione. Luk: 19. 8. 2 Kor: 9. 6.
30: Infza ieft iálmuźná á infze wrocenie cu=
31: dzego. Luk: 19. 8.
- 32: IAN KRZCICIEL fyn Záchárya
33: fźow. Poczęcie y národzenie iego. Luk: 1.
34: 13. 57. Ná puźczy mieźkánie. Luk: 1. 80.
35: Opowiada przysćie Meśiafzowo y krzći
36: ná puźczy. Mát: 3. 1. Már: 1. 4. 5. Ian
37: 1. 28. y 3. 23. 26. Odzienie iego z śierści
38: wielbładowey/ á potráwy fźaráncza y
39: miód leśny. Már: 1. 6. Niechćiał áby
40: go miano zá wietźzego niżli był. Ian 1.

kolumna: 2

- 1: 19. 20. 26. y 3. 28. Pośłał vcznie do Chri=
2: fťufá. Mát: 11. 2. Ścięty był. Mát: 14. 8.
3: Názwan Eliafzem. Málách: 4. 5. Mát:
4: 11. 14. y 17. 10. Luk: 1. 17. Był przodkiem
5: mnichow y puťelnikow. Mát: 3. 1.
6: IAN EVVANGELISTA fyn Zebe=
7: deuźzow od Chriťufá wezwány: Mát: 4.
8: 22. Y ofobliwie vmiłowány. Ian 13. 23.
9: y 19. 26. y 20. 2. y 21. 7. 20. Dla pánień=
10: fťwá ie⁸⁰. Ian 19. 27. liť 299. Piśał co wi=
11: dział. Ian 19. 35. y 21. 24. 1 Ian 1. 1. Pi=
12: śał Ewángelią przeciw Ebionito^m liť 299.
13: Ian Márek pomocnik y towarzyź Pá=
14: włow: Dzie: 13. 5. 13. y 15. 37. <http://rcin.org.pl>

- 15: IARZMO Chriftuſowo wdzięczne y
16: lekkie. Mát: 11. 30. Przetoż ie wierni no=
17: śić máią. Mát: 11. 29. A z niewiernymi
18: w drugim iármie nieciągnąć. 2 Kor: 6. 14.
19: IERVZALEM Ziemfkie. Gál: 4. 21.
20: Chriftus ie łtrofuie y vpadek iego opo=
21: wieda. Már: 23. 37. Luk: 19. 43. 44.
22: IERVZALEM niebiefkie wzgorę.
23: Gál: 4. 26. Zyd: 12. 22. Nowe. Obiá: 3.
24: 12. Święte. 21. 2. 10.
25: IESVS Zbáwićiel. Mát: 1. 21. Luk:
26: 2. 11. Ták názwany od Aniołá. Luk: 2. 21.
27: Od Iofephá. Mát: 1. 21. Y od Mári=
28: ey Pánny. Luk: 1. 31. Iáko go teraz z fo=
29: bą mamy á iáko nie. Mát: 26. 11. Már:
30: 14. 7. Cefárze fobie zhołdował. Dzie: 25.
31: 19. Wybáwił lud z Aegiptu. Iud: 5.
32: pátrz Chriftus.
33: IEZYK ma być hámowan od złego.
34: Ephe: 4. 25. y 5. 3. Kol: 3. 8. 1 Piotr 3.
35: 10. Y od fłow zbytnich. Mát: 5. 37. Y
36: od proznych. Mát: 12. 36. Ięzyk ácz má=
37: ły członek/ ále wiela złego y dobrego mo=
38: że być przyczyną. Iák: 3. 5. 6. 8.
39: IMIE. Imioná iákie dzieciom máią
40: być dawáne. Luk: 1. 63.

Zzzzz

IOHAN=

strona: Zzzzz v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: IOHANNA żoná Chuřego Chriřtu=
2: fá náfláduie. Luk: 8. 3.
3: IOSEPH muž Máriei. Luk: 1. 27.
4: Przecz Máttheufz narod iego opifuie.
5: Mát: 1. 16. Nie był włałnym oycem Pá=
6: ná Iefufowym. Mát: 2. 20. 21.
7: Iořeph z Arimáthiey. Mát: 27. 57.
8: Ian 19. 38.
9: Iořeph řyn Iákobow od bráćiey do
10: Egiptu przedány. Dzie: 7. 9. Vmierá=
11: iąć kořci řwe do ziemie obiecány prze=
12: nieřć kazał. Zyd: 11. 32.
13: IVDASZ Iřzkáriot Apořtoł. Mát:
14: 10. 4. Záluie mářci wylaney ná Chriřtuřá.
15: Ian 12. 4. Iř złodzieiem był. Ian 12. 6.
16: Iefuřá záprzedáł y wydał: Mát: 26. 14.
17: 15. 48. Ian 18. 3. Według prorocřwá.
18: Přalm 40. 10. y 10. 8. Ian 6. 70. y 12. 4.
19: y 13. 21. Obieřil řię. Mát: 27. 5. Dzie: 1. 18.
20: Iudařz Gálileyczyk rořpędzony z řwe=
21: mi. Dzie: 5. 37.
22: Iudař y Sylás z Páwłem y Bárnábafze^m
23: pořřáni do Antyochiey. Dzie: 15. 22. 27.
24: IZAIASZ widział Chriřřá Páná w
25: máieřtaćie ná wyřokiey řtolicy řiedzące=
26: go. Ian 12. 41.
27: IZRAEL. pářz Zyd.

K.

- 28: KACERSTVVA czemu Bog dopu=
29: řzcza. Obiá: 2. 1. Przyczyny ich. 1 Kor:
<http://rcin.org.pl>

- 30: 11. 19. Drogą do kácerstwa żywot niepo=
31: bożny. 1 Tim: 1. 17. Kácerstwa posledz
32: powítawáią. Mát: 13. 25. A íą nietrwá=
33: łe. 2 Tim: 3. 9. Kácerscy męczennicy nie
34: błogóśławieni. Mát: 5. 10.
35: KACERZ. pátrż Hæretyk.
36: KAIPHASZ Arcykáplán dáie ráde
37: przeciw Chrístufowi. Ian 11. 49. y 18. 14.
38: Chrístufá probuie. Mát: 26. 62. Apo=
39: ítołom zákázuie áby nie kazáli. Dzie: 4. 18.

kolumna: 2

- 1: KAIN pierwszy fyn Adámow zabił
2: brátá Ablá. 1 Ian 3. 12. Iud: 11.
3: KALVVIN. Bluznierstwo iego/ żeby
4: męká Chrístufowá nie byłá doftáteczna
5: á iż Chrístus ná krzyżu ćierpiał męki ludzi
6: potępionych. Mát: 27. 46. Bluznier=
7: stwo iego przeciw świętym. Luk: 16. 28.
8: Bluzni Bogá/ czyniąc go przyczyną grze=
9: chow. Rzym: 1. 26. Bluznierstwo ie⁸⁰/ że=
10: by Chrístus nic łobie nie záśłużył. Phi: 2. 9.
11: KALVVINISTOVVIE fałżerze písmá ś.
12: Luk: 3. 36. **Dziatko^m** nieokrzczonym zbáwie=
13: nie z Pelágiany obiecuią. Ian 3. 5. Rzym:
14: 5. 12. Lecz synowie świętych nie rodzą fię
15: świętymi. Rzym: 9. 13. 1 Kor: 7. 14.
16: Wykręty ich/ że Chrístus nie wźedł zám=
17: knionymi drzwiami. Ian. 20. 19. Blu=
18: znierstwo ich przeciw Chrístufowi. Zyd: 5. 7.
19: KANANEYSKA niewiáftá. Mát: 15. 22.

- 20: KAPHARNAVM miáfto Gáliley=
21: íkie w ktorym Iefus poczał kázác. Mát:
22: 4. 17. Luk: 4. 31. Vzdrowił tám łługę
23: Setnikowego. Mát: 8. 13. Názwane
24: miáftem iego. Mát: 9. 1. Vpadek iego
25: opowiedziány. Mát: 11. 23. Luk: 10. 15.
26: KAPLANI wykłádácze zakonu y pi=
27: ímá S. Mát: 2. 11. Száfárze S. Sá=
28: krámentow. Már: 8. 6. Náftąpili ná
29: mieyfce 70. vczniow Páńfkich. Luk: 10. 1.
30: Swięcą ie z modlitwą. Luk: 6. 12. Kto
31: imi gárdzi/ ten Chriftufem gárdzi. Luk:
32: 10. 16. Prawdziwie grzechy odpufzczáią.
33: Mát: 8. 4. Bog przez nie grzechy odpu=
34: łzcza. Luk: 17. 14. Sákráment Kápłáń=
35: ítwá ná oítátniey wieczerzy vftáwiony.
36: Luk: 22. 19. Y przez rąk wkłádanie po=
37: dawány. Dzie: 13. 3. Kápłanow swię=
38: cenie ieft Sákráment. Dzie: 14. 22. 1 Tim:
39: 4. 14. Pan kápłánom kazał ofiárowác.
40: Luk: 22. 19. Kápłani nowego teftámentu

pod Chri=

strona: Zzzzz2

Regeftr.

kolumna: 1

- 1: pod Chriftufem. Zyd: 7. 23. Chriftus ká=
2: płanem ná wieki przez ofiárę Mfzey S.
3: Zyd: 7. 21.
4: Kápłáńftwo zakonu ítárego nie odrzu=
5: cone ále odmienione. Zyd: 7. 12. Ká=

- 6: płaństwo nowego zakonu więtfze ma
- 7: przywileie nizli ono ftare. Már: 15. 11.
- 8: Zacność ftanu kápłańskiego. Ian 20. 21.
- 9: 1 Kor: 3. 9. Moc kápłańfka więtfza ieft
- 10: nizli krolewfka y nizli ánielfká. Ian 20.
- 11: 23. Kápłańskiego ftanu Chriftnus nie
- 12: ftrofuie. Mát: 23. 13. Owfzem go czćić
- 13: vczy. Már: 1. 44.
- 14: Kápłani od Bifkupow roźni. Dzie: 14.
- 15: 22. Stánowią ie Bifkupi á nie ludzie
- 16: świeccy. Tit: 1. 5. Czemu pierwey zwá=
- 17: ni Presbyteri. Dzie: 14. 22. Są pośrze=
- 18: dnikámi. 2 Kor: 5. 20. Kápłani żon mieć
- 19: nie máią. 1 Kor: 7. 5. 2 Tim: 2. 4. Ká=
- 20: płani duchowni wfzyfscy Chrześcójanie.
- 21: 1 Piotr 2. 5. Obiá: 1. 6. y 5. 10.
- 22: KARANIE y kárność. Bog ktore mi=
- 23: łúie/ te teź karze. Zyd: 12. 6. Zeby z świá=
- 24: tem fądzeni nie byli. 1 Kor: 11. 32. Bog
- 25: niektorych karze ná przelftrogę innych.
- 26: Luk: 13. 2.
- 27: Karánie bráterfkie przeciw vpádłym.
- 28: Mát: 18. 15.
- 29: Kárność kościelna. 3 Kor: 13. 10. pátrż
- 30: Klątwá.
- 31: KATHOLICY vczą wfzytkie naro=
- 32: dy. Mát: 28. 19. Y fą prawdziwi chwal=
- 33: cy Boży. Mát: 4. 23. Przyimuią dekre=
- 34: tá S. Koncyliow. Dzie: 15. 31. Nic nie
- 35: grzelżą złączáiąc Bogá z ftworzeniem.

36: Dzie: 15. 28. Kátholik fkađ názwany.

37: Dzie: 11. 26.

38: KAZNODZIEIA. pátrz Biskup/ Ká=

39: pían/ Páfterz.

40: KAZANIE y rozmowy máią być ię=

kolumna: 2

1: zykiem póspolitym w kościele. 1 Kor: 14. 9.

2: KIELICH krwie swoiey Pan trzy=

3: mał y wylewał ná wieczerzy. Mát: 26.

4: 28. pátrz Ciáło Páńskie.

5: KLAMSTVVO. Ian 8. 44. Dzie: 5.

6: 4. 8. Ephe: 4. 25. Kol: 3. 9.

7: KLATVVA od Chrifufá poftáno=

8: wiona y przykazána. Mát: 16. 19. y 18. 8.

9: 18. Már: 9. 42. Ian 20. 23. Klątwa na=

10: więtfze fkaranie. Mát: 18. 17. Przykład

11: klątwy y kárności kościelney Chrifus dał

12: wyrzucáiąc biczem z kościołá przedáiące.

13: Ian 2. 15. Klątwa byłá we zwyczáiu v

14: Apoftołow. 2 Thef: 3. 6. 14. Tit: 3. 10.

15: Piotr záklął Anániafzá. Dzie: 5. 5. Páweł

16: ś. záklął wżeteczniká. 1 Kor: 5. 3. Hy=

17: menæufá y Alexándrá. 1 Tim: 1. 20.

18: Moc záklinánia ieft przy Biskupiech

19: y Páfterzách/ á nie przy wżytkim ko=

20: ściele. 1 Kor: 5. 10. Mocą Páńfką Páfte=

21: rze záklináią. 1 Kor: 5. 4. Záklęci bywáli

22: od czártá opętáni. 1 Kor: 5. 5. Záklętych

23: duŕze czárt ośiada. 1 Kor: 5. 5. Záklęty

24: bywa podan fżátánowi. 1 Tim: 1. 20.

- 25: Klątwa ma być ku zbudowaniu koś=
- 26: cioła y ku poprawie zaklętego. 2 Thef: 3.
- 27: 14. 1 Tim: 1. 20. Aby duch iego był zbá=
- 28: wion. 1 Kor: 5. 4.
- 29: Klątwa Pharyzeufzow. Ian 9. 22. 34.
- 30: y 12. 43. y 16. 2.
- 31: Zaklinani być máią ktorzy w náuce ál=
- 32: bo w życiu bárziew błędzą/ á nápomnieni
- 33: niechcą fię vpamiętać. Mát: 18. 17. Rzy:
- 34: 16. 17. 1 Kor: 5. 3. 2 Kor: 2. 8. 2 Thef: 3.
- 35: 14. 1 Tim: 1. 20. y 6. 5. 2 Tim: 2. 17. 21. y 3.
- 36: 5. Tit. 3. 10.
- 37: Z zaklętymi obcować fię nie godzi.
- 38: Mát: 18. 17. 1 Kor: 5. 11. Tit: 3. 10.
- 39: KLVCZE kroleftwá niebieskiego dá=
- 40: ne Piotrowi. Mát: 16. 19. Przez nie co

Zzzzz 2

fię rozu=

strona: Zzzzz2v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: fię rozumie. Támże.
- 2: KOKOSZ kurczętá pod fkrzydłá
- 3: zgromadzáiąca. Mat: 23. 37.
- 4: KONCILIVM. Koncilia máią fpo=
- 5: ry o wierze fądzić y decidowác. Dzie: 15. 2.
- 6: Ná nich ktorzy bywác máią. Dzie: 15. 6.
- 7: Koncilium ieft oftátni fędzia w wåtpli=
- 8: wościách wiáry. Dzie: 15. 2. Nośi ná fo=
- 9: bie ofobę kościołá wżytkiego. Dzie: 15. 6.
- 10: Pierwsze powfzechne Koncilium było w

- 11: Ieruzálem. Dzie: 15. 6. Ná nim Piotr
- 12: przodował. Dzie: 15. 7. Dekret pierwsze=
13: go Synodu ApóstolŃkiego. Dzie: 15. 13.
- 14: Dekrety Konciliow nie wŃzytkie iednákie.
- 15: Dzie: 15. 20. Ná Konciliách porządnych
- 16: Duch S. præfiduie y vczy ich wŃzelákicy
- 17: prawdy. Dzie: 15. 28. Dekrety ich nie má=
18: ią być w wątpliwóć przywodzone. Dzie:
19: 16. 4. Ani probowáne/ ábo exáminowáne=
20: ne/ chybá vmyŃłem dobrym. Dzie: 17. 11.
- 21: Dekrety ich iáko fą wáŃne. Dzie: 21. 24.
- 22: KORNELIVSZ RotmiŃtrz návro=
23: cony. Dzie: 10. 3. 44.
- 24: KORONA Ńywotá. Iák: 1. 12. Obi: 2. 10.
- 25: Koroná Ńpráwiedliwóći. 2 Tim: 4. 8.
- 26: Koroná ábo wieniec niewiędnący. 1.
- 27: Piotr 5. 4.
- 28: KOSCIOL máteriálny. 1 Kor: 11. 18.
- 29: y 14. 34.
- 30: KoŃcioł HierozolimŃki zburzony á Ch=
31: rzeŃćijánŃki rozŃzerzony. Máth: 24. 2.
- 32: KoŃciołow zgwałćenie Pan Bog karáć
- 33: będzie. Már: 11. 16.
- 34: KoŃcioł to iest zgromádzenie wiernych
- 35: Mát: 16. 18. Dzie: 5. 11. Rzym: 16. 16. 23.
- 36: KoŃcioł ma w Ńobie złe y dobre. Mát: 3
- 37: 12. y 22. 10. y 25. 1.
- 38: KoŃcioł iest ieden/ y widomy/ wyznáne=
39: czony przez ieden á widomy Korab Noe=
40: go. 1 Piotr 3. 20. Przez miaŃto Ń. Hieru=

kolumna: 2

- 1: zález. Obiá: 21. 2. Przez winnicę. Mát:
- 2: 20. 1. Már: 12. 1. Luk: 20. 9. Przez łódź.
- 3: Luk: 5. 3. Przez niewod zázwierájący do=
- 4: bre y złe ryby. Mát: 13. 47. Przez rolę.
- 5: Mát: 13. 24. Przez kroleftwo Niebieskie.
- 6: Mátth: 13. y 25.
- 7: Kościół błádzić nie może. Mát: 16. 18.
- 8: y 28. 20. Luk. 22. 32. Ian 14. 16. y 16. 13.
- 9: y 17. 17. Eph: 5. 24. 1 Tim: 3. 15. 1 Ian 2. 27.
- 10: Kościół iest oblubienicá P. Chrístufo=
- 11: wá. 2 Kor: 11. 2. Eph: 5. 26. Obiá: 19. 8.
- 12: Y ciáło Chrístufove. 1. Kor: 12. 27. Eph:
- 13: 1. 22. y 4. 15. y 5. 23. Kol: 1. 8. y 2. 10.
- 14: Kościół iest powłzechny. Már: 13. 32.
- 15: y 24. 23. Luk. 24. 46. Nie iest mále ftad=
- 16: ko. Luk: 12. 32. Iest wżytkim widomy y
- 17: znáiomý/ y zátáić fię nie może. Mát: 5. 14.
- 18: Már: 4. 21. Dzie: 1. 14. y 2. 47. y 9. 31. Ni=
- 19: gdy nie był áni będzie táiemny/ ábo nie=
- 20: znáiomý. Rzym: 11. 14. Ale iest fzeroki y
- 21: znáiomý po wżytkim świećie. Kol: 1. 6.
- 22: Dzie: 11. 24. Iáfność iego. Mát: 24. 27.
- 23: Iáko iest vmocnieniem prawdy. 1 Tim: 3.
- 24: 15. Kościół potwierdza y wyświadcza
- 25: pímo. Gál: 2. 2.
- 26: Kościół iest niezwycięzony. Mát: 16. 18.
- 27: Dzie: 5. 39. Y zwycięża wżytkie przeciw=
- 28: ności. Mát: 8. 26. Nigdy nie wftánie.
- 29: Mát: 28. 20. Ian 17. 20. Ale zázwże ro=

- 30: Ínie. Már: 4. 27. 31. 32. Kol: 1.6. Ro=
31: żność kościoła Bożego od bożnic kácer=
32: łkich. Máth: 7. 24.
33: Oprocz Kátholického Kościoła nie
34: máż zbáwienia. Eph: 5. 23. Odcięty od
35: kościoła nic Bogu przyjemnego czynić
36: nie może. Ian 14. 4. Sam kościół Ká=
37: tholicki prawdę ma/ ták w mleku/ iáko y
38: w chlebie íwym/ ták w náuce dołkonálych
39: iáko y niedołkonálych. 1 Kor: 3. 1. Káždy
40: íę ma poddáwać rozłádkowi kościoła

Bożego.

strona: Zzzzz3

Regełtr.

kolumna: 1

- 1: Bożego. 1 Kor: 2. 15. Kościół Chrístu=
2: łow prawdziwy w Dzieiách pokazány/
3: líft 393. Kościół wypłynął z boku Páń=
4: łkiego. Ian 19. 34. W kościelech iáko
5: Bog miełzka ábo nie. Dzie: 7. 48. Ko=
6: ścioly Kátholické nie máią być hærety=
7: kom pozwaláne. Máth: 22. 21.
8: Kościół może Świętá/ y połty nowe
9: vftáwować. Ian 10. 22. Kościół może
10: żądać pomocy krolow Chrześcijáńłkich
11: przeciw hæretykom. Dzie: 25. 11. Kościół
12: ma moc kánonizowác Święte y świętá
13: ich vftáwować. Mát: 2. 16. Kościoly łą
14: potrzebne. Dzie: 7. 48.
15: Kościół miáło przełożonych kościel=

- 16: nych. Mátth: 18. 17.
- 17: Kościół wiernych rodzi fię y mnoży
- 18: przez zdrową náukę. Gál: 4. 19. 1 Kor: 4.
- 19: 15. 1 Piotr 1. 23. 1 Ian 3. 9. iák: 1. 18.
- 20: Kościół to iest zebranie wiernych/ po=
- 21: winne iest Páfterzom fwym/ potrzeby dá=
- 22: wác. Mát: 10. 10. Rzym: 15. 17. 1 Kor: 9.
- 23: 7. 11. 1 Thef: 5. 12. Y zá nie fię modlić.
- 24: Dzie: 12. 5. Rzym: 15. 20. Kol: 4. 2. 2 Thef:
- 25: 3. 1. Zyd: 13. 18. Kościoła członki są prá=
- 26: wowierni iedney głowie Chriftułowi y
- 27: iego namiátkowi poddáni/ ták z Zydow
- 28: iáko y z Pogánow. Ian 10. 16. 1 Kor: 12
- 29: 12. Eph: 3. 6.
- 30: Kościół sobie Chrifus swoią krwią
- 31: kupił. Dzie: 20. 28. 1 Kor: 6. 20. y 7. 23.
- 32: Eph: 2. 13. 1 Piot: 1. 18. 1 Ian 1.7. Dzie:
- 33: 1. 5. y 5. 9.
- 34: KORBONA Skárbnicá kościelna.
- 35: Mátth: 27. 6.
- 36: KROL. Krolowie w czym służą koś=
- 37: ćiołowi. Mátth: 10. 18. Wízyscy wierni
- 38: są krolmi y kápłanmi duchownemi. 1 Pio:
- 39: 2. 9. Obiáw: 1. 6. y 5. 10.
- 40: KROLESTVVO Niebiefkie gwałt

kolumna: 2

- 1: ćierpi. Mát: 11. 12. Luk: 16. 16. Gál. 5. 16
- 2: Obiáw: 2. y 3. y 21. 7.
- 3: Krolestwo Chriftułowe nie z tego świa=
- 4: tá. Ian 18. 36. Luk: 1.33. 2 Piotr 1. 11.

- 5: Vczniom ie śwym dáie. Luk: 22. 29.
- 6: Kroleństwo Boże duchowne/ wewnętrzne
- 7: y wieczne/ vbogim należy. Mátt: 5. 10.
- 8: Luk: 6. 20. Iák: 2. 5. Miłosiernym lu=
- 9: dziom zgotowane. Mát: 25. 34. Szukác
- 10: go napierwey potrzebá. Mát: 6. 33. Luk:
- 11: 12. 31. Y prośić o nie. Máth: 6. 10. Y
- 12: gwałtem się cífnać do niego. Mát: 7. 13.
- 13: y 11. 12. Luk: 13. 24.
- 14: Kroleństwo Boże w nas ieft. Luk: 17. 21.
- 15: Nie ieft w mowie ále w mocy. 1 Kor: 4.
- 16: 20. Przez wiele kłopotow do niego w=
- 17: chodzić potrzebá. Dzie: 14. 21.
- 18: Kroleństwo niebiełkie ieft podobne sie=
- 19: iącemu/ ziárnu gorczycznemu/ kwáfowi/
- 20: fkárbowi/ kupcowi/ niewodowi/ krolo=
- 21: wi. Mátt: 13. 24. 31. 33. 44. 45 47. y 18. 23.
- 22: y 20. 1. y 22. 2. y 23. 13. y 25. 1. Már: 4. 26. 30.
- 23: Kto w nim wielki. Máth: 5. 19. y 18. 4.
- 24: Kto nie wnidzie do niego. Mát: 7. 21. y 18.
- 25: 3. y 19. 23. 24. Ian 3. 3. 5. 1 Kor: 6. 10. y 15.
- 26: 50. Gál: 5. 21. Eph: 5. 5. Obiá: 22. 15.
- 27: Kroleństwo niebiełkie ktorym zgotowá=
- 28: ne. Mát: 20. 23. Zgotowane dobrze czy=
- 29: niącym á nie wierzącym tylko. Mát: 7.
- 30: 21. y 25. 35.
- 31: Kroleństwo rozdwoione ftać nie może.
- 32: Mát: 12. 24. Már: 3. 24. Luk: 11. 17.
- 33: KRISPVS Arcyboźniczy vwierzył.
- 34: Dzie: 18. 8. Ktorego Páweł okrzył 1.

- 35: Kor: 1. 14.
- 36: KRZEST od Chrystufá rofkazány.
- 37: Mát: 28. 19. Már. 16. 16. Ian 3. 5. Apo=
- 38: Itołowie go vczyli/ y dawáli gi. Dzie: 2.
- 39: 38. 42. y 8. 12. 38. y 9. 18. y 10. 47. y 16. 15.
- 40: Rzym: 6. 3. 1 Kor: 1. 14.

Zzzzz 3

Krzeft

strona: Zzzzz 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Krzeft zbawia. 1 Piotr 3. 21. Tit: 3. 5.
- 2: Y omywa grzechy. Dzie: 22. 16. Tit: 3. 5.
- 3: Odradza y odnawia człowieká. Tit: 3. 5.
- 4: Dáie łáfkę. Ian 3. 5.
- 5: Krzeft gładzi wżytkie grzechy. Már: 16.
- 6: 17. Dzie: 2. 38. Rzym: 6. 3. 1 Kor: 6. 11.
- 7: Eph: 6. 26. Kol: 2. 13. Tit: 3. 5.
- 8: Krztu powtárzác ábo fię krzćić znowu
- 9: niegodzi fię. Eph: 4. 6. Zyd: 6. 6. y 10. 26.
- 10: Toż pokázuie figurá iego/ obrzezánie/ y
- 11: przefćcie raz tylko przez czerwone morze.
- 12: 1 Kor: 10. 2.
- 13: Krzeft Ianow od Chrystufowego ro=
- 14: żny. Mát: 3. 11. Már: 1. 4. Ian 1. 25. 33.
- 15: Dzie: 1. 5. y 19. 4. Krzeft Ianow nie był
- 16: doftáteczny. Dzie: 19. 5.
- 17: Krzeft y dziatkom potrzebny do zbá=
- 18: wienia. Ian 3.5. Dziatki krzćić potrze=
- 19: bá. Mát: 11. 28. y 18. 14. 19. 13. Luk: 18. 15.
- 20: Ian 3. 5. Dzie: 2. 39. y 18. 8. 1 Kor: 1. 18.

- 21: y 15. 22.
- 22: Słowo krztu y krzczenia Nowokrzczeń=
23: cy iáko przetwarzáią. Mát: 3. 6. Błędy
24: Nowowiernikow o krzćie. Mátth: 3. 11.
25: Wodá do krztu potrzebna. Már: 1. 8.
26: Ian 3. 5. Ceremonie krztu S. przykłą=
27: dem Páńłkim potwierdzone. Már: 7. 34.
28: Ian 9. 6. Dzie: 8. 38. Cháráker ábo
29: pieczęć krztu S. 2 Kor: 1. 22. Sam Pan
30: Chriřtus ieřli kogo okrzćił. Ian 4. 2. Fi=
31: gurá krztu S. Owcza řadzáwká Ian 5. 2.
32: Krzeřt w Duchu S. y w ogniu. Mát: 3.
33: 11. Már: 1. 8. Luk: 3. 17. Ian 1. 35. Dzie:
34: 1. 5. y 2. 4. y 11. 15.
35: Krzeřt niekiedy mękę znáczy. Már: 10
36: 38. Luk: 12. 50. 1 Kor: 15. 29.
37: Chriřtus był okrzczon. Mát: 3. 16.
38: Már: 1. 9. Luk: 3. 21. Y ná okrzczone=
39: go sřtápił Duch S. Támże. Chriřtus
40: krzćił przez vcznie. Ian 3. 22. y 4. 2.

kolumna: 2

- 1: Cály dom okrzczony. 1 Kor: 1. 14. Dzie:
2: 16. 15. 33. y 8. 8. y 16. 33.
3: Okrzczeni biorą DVCHA S. Dzie: 2.
4: 38. y 19. 5. Obłoczą fię w Chriřtuřá. Gál:
5: 3. 27. Krzczą fię w řmierći iego. Rzym: 6.
6: 3. Krzczą fię w iedno ćiáło. 1 Kor: 12. 13. 27.
7: KRZYŻ. Znák krzyżá S. w dzień řá=
8: dny řtrářzny będzie Zydow y Hæretykom.
9: Mát: 24. 30. Drzewo krzyżá S. w wiel=

- 10: kiej wadze zawniż v Kátholikow było.
- 11: Ian 19. 11. Zegnánie krzyżem ś. Luk: 24.
- 12: 50. Známie krzyża S. znak Chrześcijáni=
- 13: ná. Obiá: 7. 3. Ná krzyżu Pánńkim trzy
- 14: przednieyżze ięzyki poświęcone/ ktorymi y
- 15: pińmo S. iest podáne/ y ofiárá Mfzey S.
- 16: bywa śpráwowána. Ian 19. 20.
- 17: Krzyż y vćilki przychodzą ná wżytkie
- 18: pobożnie żyjące. Mát: 10. 16. y 16. 24. y
- 19: 24. 9. Már: 13. 9. Luk: 14. 26. Ian 15.
- 20: 20. y 16. 1. 2 Tim: 3. 12. 1 Piotr 4. 1. 12.
- 21: Krzyż Bog kładzie ná nas dla nášzego
- 22: pożytku. 1 Kor: 11. 21. Zyd: 12. 6. Ob: 3. 19.
- 23: Przez krzyż y vtrapienie przychodzimy do
- 24: poznánia Bożego y do chwały wieczney.
- 25: Ian 12. 25. Dzie: 14. 21. Rzym: 8. 17. 2.
- 26: Kor: 4. 17. 2 Thef: 1. 5.
- 27: Krzyż ćierpliwie wesołym sercem ma
- 28: być nośzony. Mát: 5. 10. y 10. 38. Ian
- 29: 17. 33. Dzie: 5. 41. 2 Kor: 8. 2. Kol: 1.
- 30: 24. Iák: 1. 2. 1 Piotr 4. 12. W krzyżu y w
- 31: vtrapieniu iest poćiechá. Mát: 5. 5. 10.
- 32: Ian 16. 20. 33. Rzym: 8. 18. 1 Kor: 10.
- 33: 13. 2 Kor: 1. 4. Przez krzyż Pan Bog nas
- 34: probuie. 2 Thef: 1. 4. 1 Piotr 1. 7.
- 35: Chlubić się mamy w krzyżu Christuśo=
- 36: wym. 1 Kor: 1. 23. Gal: 6. 14. Zyd: 13. 13.
- 37: Ktorzy się krzyżem brzydzą. 1 Kor: 1. 18.
- 38: Phil: 3. 15. Zyd: 6. 6.
- 39: KRZYŻMA S. w kościele od pocza=

40: tku używano. Dzie: 8. 17.

Krzywda

strona: Zzzzz4

Regestr.

kolumna: 1

- 1: KRZYVVDA przełożonych duchow=
2: nych iest krzywdá Boża. Dzie: 5. 4.
3: Krzywdę śwą komu poruczać. Rzym: 2.
4: 19. Krzywdzić wierni żadnego nie máią.
5: 1 Kor: 6. 8. 1 Thef: 4. 6. Ale ráczye íami
6: krzywdę cierpieć. 1 Kor. 6. 7.
7: KSIEGI żywotá. Phil: 4. 3. Obiáw:
8: 3. 5. y 13. 8. y 20. 12. y 21. 27.
9: Księgi Hæretyckie/ Czárnoksięłkie/ y
10: Praktykárłkie máią być palone. Dzi: 19. 19.
11: KSIEZA. pátrż Biskupi y Kápłani.
12: KVBEK zimney wody dány w imię
13: Chrístufowe ma śwą zapłátę. Mát: 10
14: 42. Már: 9. 41.
15: KVCZKI íakie święto Zydowłkie.
16: Ian 7. 2.

L.

- 17: LAKOMSTVVO zgánione y záka=
18: záne. Mát: 6. 19. Már: 8. 36. Luk: 12. 15.
19: 1 Kor: 6. 10. Eph: 5. 3. Kol: 3. 5. 1 Tim:
20: 6. 9. Tit: 1. 7. Zyd: 13. 5.
21: Lákómłtwo Iudałzá óslepíło. Mát: 26.
22: 15. Y w rołpácz y o śmierć przypráwiło.
23: Mát: 26. 3. Anániałzá y Sáphirę nagłá
24: śmierciá zábiło. Dzie: 5. 1. Y Symoná

- 25: Czárnoksiężniká świętokupłtwem ofzpe=
26: ciło. Dzie: 8. 20.
27: Lákómłtwo iełt korzeń włzego złęgo.
28: 1 Tim: 6. 10. Iełt y bálwochwálłtwem.
29: Kol: 3. 5. Páweł z lákómłtwá nic nie
30: czynił. 1 Theł: 2. 5. Hæretycy włzytko z
31: lákómłtwá czynią. Rzym: 16. 18. Phil: 3.
32: 19. 2 Piotr 3. 14.
33: LAZARZ przede wroty Bogaczá le=
34: żący. Luk: 16. 20.
35: LAZARZ brát Marty y Márie y z
36: martwych włkrzełzony. Ian 11. 43. Chćie=
37: li go Zydzi zábić. Ian 12. 10.
38: LASKA miálto przyiázni. Dzie: 2. 47.
39: y 34. 27. y 25. 9.

kolumna: 2

- 1: Láłká miálto zapłáty od Bogá. Luk:
2: 6. 33. 1 Piotr 2. 19.
3: Láłká miálto dárú iákiego dármo dá=
4: nego. Eph: 4. 7. 1 Piot: 4. 10.
5: Láłká miálto wdzięczności y przyię=
6: mności. Luk: 4. 22. Ephe: 4. 29.
7: Láłká dar Boży nádprzyrodzony/
8: ktory nas Bogu wdzięcznymi czyni. Luk:
9: 1. 28. y 2. 40. Ian 1. 15. Rzym: 1. 7. 1.
10: Kor: 16. 23. Gál: 5. 4. Zyd: 13. 9. Iák: 4. 6.
11: Dar lálki iełt tájemny ktorego żaden fo=
12: bie przypifowác nie ma. 1 Kor: 4. 4. 2.
13: Kor: 10. 14. y 13. 15. Gál: 6. 3. Phil: 2.
14: 12. 1. Piot: 1. 18. 2 Piot: 1. 10. 1 Ian 4. 1.

- 15: LIST. Liŧy powŧzechne Apoŧtołŧkie.
16: liŧt 516. Przyczyny piŧania liŧtów Apo=
17: łtołŧkich. liŧt 517. Liŧt do Rzymian cze=
18: mu ma pierwŧsze mieyŧce. liŧt 519. Liŧt do
19: Zydw i eŧt włafny Pawał S. liŧt 753.
20: Wierni ŧa liŧtem Pána Chriŧtuŧowym.
21: 2 Kor: 3. 3.
22: LITERA iáko zábija. 2 Kor: 3. 6.
23: LOSSY. Kiedy y iáko fię ich vzywać
24: godzi. Dzie: 1. 26.
25: LOTR. przykład łotrá z Pánem wi=
26: ŧzającego/ do czego nam ŧłuży/ ábo nie.
27: Luk: 23. 43.
28: LVKASZ S. Zywoť iego. liŧt 187.
29: Nigdy żony nie miał. Táme. Iego re=
30: liquie przenieŧione. Táme.
31: LVNATIK co ieŧt. Mát: 4. 24. y 17. 15.

M.

- 32: MACHABEYSKICH kŧiág powa=
33: żnoŧć. Luk: 1. 3.
34: MADROSCI Bożey poczatek/ wla=
35: ŧnoŧć/ chwałá y pożytek. Luk: 21. 15.
36: Rzym: 11. 33. 1 Kor: 1. 17. y 2. 6. 10. y 4.
37: 9. Kol: 2. 3. Iák: 1. 5. y 3. 15.
38: Mądroŧć prawdziwa od Bogá ieŧt.
39: Mát: 11. 25. Iák: 1. 5. Mamy być mą=

drymi

strona: Zzzzz4v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: drymi w dobrym á proftymi we złym.
- 2: Rzym: 16. 19. A nie więcey mędrowác
- 3: niż potrzebá. Rzym: 12. 3. 16. Y nie być
- 4: mądrymi v íamy ch siebie. Rzym: 11. 25.
- 5: y 12. 16. Kto ieft mądrym ná tym świe=
- 6: cie/ ma być głupim. 1 Kor: 3. 18. Mą=
- 7: drość tego światá głupftwem ieft v Bo=
- 8: gá. 2 Kor: 3. 19.
- 9: Chrístus fię nam sftał mądrością y íprá=
- 10: wiedliwością/ á iáko. 1 Kor: 1. 30.
- 11: Mądrość ziemfka/ cíelefna/ y Dyabel=
- 12: fka. Iák: 3. 15. Mądrość tego światá.
- 13: 1 Kor: 1. 23. y 3. 19. y 2 Kor: 1. 12. Mą=
- 14: drość z wyfocza iáka. Iák: 3. 17.
- 15: MAZ iedney żony y żona iednego mę=
- 16: ża/ iáko fię rozumie. 1 Tim: 3. 2. y 5. 9.
- 17: MALTA wyfpá ná którą Páweł po
- 18: rozbićiu okrętu wyfzedł. Dzie: 28. 1. Gá=
- 19: dziny w niey bez iádu. Dzie: 28. 5.
- 20: MALVTCY nie fąc proftacy/ ále po=
- 21: korni. Mat: 11. 25. Luk: 10. 21.
- 22: MALZENSTVVO od Bogá vftá=
- 23: wione. Mát: 19. 4. Od Chríftu fá po=
- 24: twierdzone. Mát: 19. 6. 9. Y vczczone.
- 25: Ian 2. 2. Ieft wielkim Sákrámentem.
- 26: Eph: 5. 32. Dáie káfkę y poświęcenie.
- 27: 1 Thef: 4. 4. Nierozdzielne y dla cudzo=
- 28: łoftwá. Mát: 5. 32. y 19. 9. Már: 10. 11.
- 29: Luk: 16. 10. Czemu nierozdzielne. Mát.
- 30: 19. 6. Po rozwodzie przecię trwa zwiá=

- 31: ká mażeńfka. 1 Kor. 7. 11.
- 32: Mażeńftwá ktorzy zákázuią. 1 Tim: 4. 3.
- 33: Nierządne mażeńftwá karał Ian S. ka=
- 34: rze y kościoł Kátholicki. Luk: 3. 20.
- 35: Ktore mażeńftwo vczciwe á ktore nie.
- 36: Zyd: 13. 4. Mażeńftwo ma być tylko ie=
- 37: dnego z iedną. Mátt: 19. 5. 6.
- 38: Mażeńftwo dla trzech przyczyn vftá=
- 39: wione. Dla płodu. 1 Tim: 2. 15. Dla
- 40: vwiárowánia fię grzechu nieczyftego.

kolumna: 2

- 1: 1 Kor: 7. 1. 2. 5. Y dla ípolney pomocy y
- 2: poćiechy. Eph: 5. 22. 24. 25. 28. 33.
- 3: 1 Piotr 3. 1. 7.
- 4: Mażeńftwo duchowne miedzy Bo=
- 5: giem y dużą. Mát: 9. 15. y 22. 2. y 25. 5.
- 6: Már: 2. 19. 2 Kor: 11. 2. Obiá: 19. 7. y 21. 2.
- 7: MAMMONA znaczy bogáctwo.
- 8: Mátt: 6. 24.
- 9: MAREK S. y żywot iego. lift 124.
- 10: y 125. W Egipcíe mnichy y mniŝzki fun=
- 11: dował. Támże.
- 12: MARIA PANNA ieft Bogárodzicá
- 13: ábo Mátká Páńfká. Luk: 1. 43.
- 14: Mátká Iefufowá. Mátt: 2. 13. Była z
- 15: domu Dawidowego z pokolenia Iudo=
- 16: wego. Mát: 1. 16. Luk: 1. 36. Oćiec iey
- 17: był Ioáchim. Luk: 3. 23. Nigdy mężá nie
- 18: vznála. Mát: 1. 18. Luk: 1. 34. Y miá=
- 19: lá ŝlub czyftości. Luk: 1. 34. Była pán=

- 20: ną w porodzeniu. Mátt: 1. 23. Y po po=
21: rodzeniu. Mát: 1. 25. Luk: 23. 53. Przecz ią
22: P. Chrifus názywa niewiáftą. Ian 2. 24.
23: Mária byłá wízelákimi cnotá=
24: mi ozdobiona. Łáfki pełna. Luk: 1. 28.
25: W wierze bogáta. Luk: 1. 38. 45. Ian 2. 5.
26: W nádziei obfita. Ian 2. 5. W miłości
27: dofkonáła. Luk: 1. 56. y 2. 7. Ian 2. 3.
28: y 19. 25. Czyfta. Luk: 1. 35. Pokorna.
29: Luk: 1. 38. 48. Miłofierna. Ian 2. 3.
30: Roftropna. Luk: 2. 19. Skromna. Luk:
31: 2. 48. Nabożna. Luk: 1. 46. 47. Dobro=
32: tliwa. Luk: 1. 40. Mężna. Ian 19. 25.
33: Mądra. Ian 2. 5. Vboga. Máth: 2. 11.
34: Luk: 2. 7. 24. Cierpliwa. Máth: 2. 13.
35: Luk: 2. 35. Cnotámi wízytkie przecho=
36: dząca. Luk: 1. 28. 48.
37: Mária pozdrowiona od Anioła. Luk:
38: 1. 28. Náviedza Helźbietę. Luk: 39. 46.
39: Idzie z Iofephem do Bethleemá. Luk: 2. 4.
40: Vćieka do Egiptu. Mát: 2. 14. Wraca

fię do

strona: Aaaaaa

Regeftr.

kolumna: 1

- 1: fię do ziemie Izráelſkiey. Máth: 2. 15.
2: Náyduie Chriftułá w kościele. Luk: 2. 46.
3: Stoi pod krzyżem/ y Ianowi iefť pole=
4: cona. Ian 19. 25. Miefzka z Apoſtoły.
5: Dzie: 1. 14. W niebo wzięcie iey. Dzi: 1. 14.

- 6: Pozdráwiác ią mamy. Luk: 1. 28. Y
- 7: błogofłáwić. Luk: 1. 48. Helźbietá ią
- 8: chwali. Luk: 1. 42. Błogofłáwi ią koś=
- 9: ćioł Kátholicki. Luk: 11. 57. Swięci
- 10: Doktorowie chwałá ią/ y wzywáią iey.
- 11: Dzie: 1. 14. Hæretycy iey nieprzyiáćiele.
- 12: Dzie: 1. 14.
- 13: Mária nádzieiá náłzá/ wefele y koroná.
- 14: 2 Theł: 2. 19. Przyczynia fię zá ludzmi
- 15: do Syná. Ian 2. 3. Mária przecz błogo=
- 16: fławiona. Luk: 11. 28.
- 17: MARIA Mágdáléná grzechy łwe o=
- 18: plákuie. Luk: 7. 38. Y odnośi grzechow
- 19: odpufzczenie. Luk: 7. 48. Wybáwiona
- 20: od siedmi Czártow/ Chriřtułá náśládu=
- 21: ie. Luk: 8. 2. Páná pomázuie. Mátt: 26.
- 22: 6. Már: 14. 3. Ian 11. 2. y 12. 3. Stoi
- 23: przy Chriřtuśie ná krzyżu vmieráiącym.
- 24: Ian 19. 24. Chriřtus fię iey napierwey
- 25: po zmartwychwřtániu vkazał. Már: 7. 9.
- 26: Ian 20. 8. Apořtołom zmartwychwřtá=
- 27: nie Páńłkie opowiáda. Ian 20. 8.
- 28: MARTA Gořpodyni Páná Ieřufo=
- 29: wá. Luk: 10. 38. Ian 11. 27.
- 30: MATKA y bráćia Chriřtuřowi we=
- 31: dług ćiałá. Mát: 12. 47. Mátká y bráćia
- 32: Chriřtuřowi według duchá/. Mátthe: 12.
- 33: 49. 50.
- 34: MEDRCY trzy krolowie. Mát: 2. 1.
- 35: MELCHISEDECH. Zyd: 6. 20.

36: y 7. 1. Ofiary iego czemu Páweł nie wípo

37: mina. Zyd: 5. 11.

38: MEZOBOYCA od początku Dya=

39: beł. Ian 8. 44. Y ten co ma w nienawi=

40: ści brátá fwego. 1 Ian 3. 15.

kolumna: 2

1: Mężoboystwo ieft vczynek cielesny.

2: Gál: 5. 21. Zakon y Chrístus go zákázu=

3: ie. Mát: 5. 22. y 19. 18. Przeciw niemu le=

4: kárłtwo ieft miłość blizniego. Rzym: 13.

5: 9. Mężoboycy nie mogą być dziedzicmi

6: krolestwa niebieskiego. Gál: 5. 21. Ale

7: czątká ich będzie w śiarczyłwym ogniu.

8: Obiá: 21. 8.

9: MICHAL Archániół/ walczy z Dya=

10: błem. Iud: 9. Obiá: 12. 7.

11: MIEYSCA święte. Dzie: 7. 33.

12: MILOSC Boża przeciw ludziom.

13: Ian 3. 16. y 10. 15. y 13. 1. y 15. 9. y 16. 27

14: Rzym: 5. 8. Ephe: 5.2.

15: Miłowác mamy Bogá náde wízytko.

16: Mát: 10. 37. y 22. 37. Már: 12. 30. Luk:

17: 10. 27. Rzym: 8. 35. A blizniego iáko ía=

18: mych siebie. Mát: 19. 14. 22. Már: 12. 31.

19: 33. Rzym: 13. 9. Iák: 2. 8. Kto miłue

20: blizniego ten zakon wypełnił. Rzym: 13.

21: 8. Gál: 5. 14. 1 Tim: 1. 5.

22: Miłość pokrywa wielkość grzechow.

23: Luk: 7. 47. 1 Piotr: 4. 8. Ieft wíetfza

24: nizli wiára y nádzieiá. 1 Kor: 13. 13. Kol:

- 25: 3. 14. 1 Piot: 4. 8.
- 26: Kto mięzka w miłości w Bogu mię=
- 27: Źzka á Bog w nim. 1 Ian 4. 16.
- 28: Miłość ięft Źzátá fwádziebna. Mát: 22.
- 29: 11. Ięft Źpráwiedliwośc náŹzá. 1 Tim: 1. 5.
- 30: Ięft przyczyną wŹpráwiedliwienia. Luk:
- 31: 7. 47. Przez nię bywamy wŹpráwiedliwie
- 32: ni/ y ięft w nas iftotnie. Rzym: 5. 5.
- 33: 1 Piotr 4. 8. Miłość iáka być ma. 1 Kor:
- 34: 13. 4. Ephe: 5. 2. 2 Ian 6. 1 Ian 3. 16.
- 35: Miłowác mamy y nieprzyiaćioły. Mát:
- 36: 5. 44. Luk: 6. 27. 35. Rzym: 12. 20.
- 37: Po miłości poznác vcznie ChriŹtuŹowe
- 38: Ian 13. 35.
- 39: Miłość rodzicow ma wŹtępowác mi=
- 40: łości BoŹey. Mát: 8. 22. y 10. 37. Már:

Aaaaaa

3. 33.

strona: Aaaaaa v

RegeŹtr.

kolumna: 1

- 1: 3. 33. Luk: 14. 26. Iáka miłość rodzicow
- 2: zákazána. Mát: 12. 48.
- 3: MISTRZ náŹz iedyny ChriŹtus. Mát:
- 4: 28. 8. Iák: 3. 1. MiŹtrzámi iáko Źię Pan
- 5: názywác zákázuie. Mát: 23. 10.
- 6: MiŹtrz ieden w kościele Kátholickim.
- 7: Mát: 23. 8. Lecz v Hæretykow tyle Mi=
- 8: Źtrzew ile MiniŹtrów. Iák: 3. 1.
- 9: MNICH y MniŹzká. MniŹzy y Mni=
- 10: Źzki Źlubu nie trzymáiące/ máia potępie=

- 11: nie. Dzie: 5. 4. 1 Tim: 5. 12. Ian Krzći=
12: ćiel był przodkiem Mnichow y puftelni=
13: kow. Mát: 3. 1. Márek S. w Egipćie
14: Mnichy y Mnifzki fundował. lift 125.
15: pátrz Zakonnik.
16: MODLITVVA kázda ma być w imię
17: Chriřtuřowe. Ian 14. 13. y 15. 16. y 16. 24.
18: Chriřtus fię modlił zá nas. Ian 17. 20. Y
19: teraz fię w niebie przyczynia zá námi.
20: Zyd: 7. 25. y 9. 24. 1 Ian 2. 1.
21: Modląc fię Pan Chriřtus vpadał ná
22: oblicze/ oczy ku niebu wznosił/ y klękał ná
23: kolaná. Mát: 26. 39. Ian 17. 1. Luk: 22.
24: 41. Páweł tákże modlił fię z bráćią klękną=
25: wřzy ná kolaná,. Dzie: 20. 36. Eph: 3. 14.
26: Chriřtus dla modlitwy chodził ná pu=
27: řzczą/ ábo ná gorę. Luk: 5. 16. y 9. 28.
28: Mát: 14. 23. Már: 1. 35. Y nocował ná
29: modlitwie. Luk: 6. 12. y 21. 37. Piotr fię
30: tákże modlił ná gorze domu. Dzie: 10. 9.
31: Páweł záfię ná brzegu morřkim. Dzie: 21.
32: 5. Y w kořćiele. Dzie: 3. 1. y 24. 11.
33: Chriřtus trzykroć iednęž modlitwę po=
34: wtarza. Mát: 26. 44.
35: Do modlitwy nápomina nas P. Chri=
36: řtus/ nádzieią vprořzenia/ řłowy y przyklá=
37: dy. Mát: 7. 7. y 18. 19. y 21. 22. Mar: 11.
38: 24. Luk: 18. 1. y 22. 40. Ian 14. 13. y 15. 7.
39: y 16. 23. Y modlitwy řpořobu nas náu=
40: cza. Mát: 6. 9.

kolumna: 2

- 1: Także y Páweł modlić fię rofkázuie.
- 2: Rzym: 12. 12. Eph: 6. 18. Kol: 4. 2.
- 3: 1 Thef: 5. 7. 1 Tim: 2. 1. Y Iákub. Iák:
- 4: 1. 5. A zwłafzczá gdy kto iest smutny/ te=
- 5: dy fię modlić ma. Iák: 5. 13.
- 6: Modlić fię iáko potrzebá częŝto nie v=
- 7: miemy. Mát: 20. 20. Rzym: 8. 26. Iák:
- 8: 4. 3. Modlić fię záfwe mamy/ á nigdy
- 9: nie vftáwác. Luk: 18. 1. Mát: 7. 7. Luk:
- 10: 11. 9. Dzie: 10. 1. 1 Thef: 5. 17. Rzym: 1.
- 11: 9. W duchu á w prawdzie. Ian 4. 24.
- 12: 1 Kor: 14. 15. Eph: 6. 18. Modlić fię
- 13: mamy áby przepowiedanie wiary miáło
- 14: poŝtepek dobry. Eph: 6. 19. Kol: 4. 3.
- 15: 1 Thef: 3. 1. Modlić fię mamy zá krole
- 16: y przełożone y zá wŝytkie ludzie. 1 Tim: 2.
- 17: 1. 2. Y ieden zá drugiego. Ephe: 6. 18.
- 18: Kol: 4. 2. 1 Tim: 2. 1. Iák: 5. 16. Y
- 19: Páweł fię modlitwom wiernych zálecał:
- 20: Kol: 4. 2. 1 Thef: 5. 25. 2 Thef: 3. 1.
- 21: Modlić fię mamy y zá nieprzyaścioły.
- 22: Mát: 5. 44. Luk: 6. 28, y 23. 34. Dzie: 7. 60.
- 23: Modlić fię do ŝwiętych. pátrz Wzywá=
- 24: nie ŝwiętych. Modlić fię zá vmárłe ka=
- 25: że. Ian 5. 1 Ian 5. 16. W Modlitwie iá=
- 26: ką wiárę mieć mamy. Mát: 21. 23. Z iá=
- 27: ką wiárą trzebá Páná Bogá proŝić. Iák:
- 28: 1. 6. Modlitwá ktora waźna. Mát: 7. 8.
- 29: Modlitwy proŝtaczkow Pánu Bogu w=

- 30: dzięczne. Mát: 21. 16. Nie wielomodl=
31: łtwa ále proznomodłłtwa ná modlitwie
32: Pan zákázuie. Mát: 6. 7. Modlitwá o=
33: łobnego mieyfcá potrzebuie. Mát: 6. 6.
34: Már: 1. 35. Modlitwy ktore fię dzieią
35: iáko potrzebá/ Bog wyłłuchywa. Ian 9.
36: 31. Dzie: 14.
37: Modlitew niektorych czemu Bog nie
38: wyłłucha. Ian 9. 31. Zyd: 12. 17. Iák: 4. 3.
39: Do modlitwy potrzebna iest
40: wiárá. Iák: 1. 5. Y nádzieiá. Már: 7. 7.

Már:

strona: Aaaaaa 2

Regełtr.

kolumna: 1

- 1: Már: 11. 24. Luk: 11. 10. Ian 16. 23. Y mi=
2: łóść. 1 Ian 3. 21. Már: 11. 25. Iák: 5. 16.
3: Mát: 5. 7. Y pokorá. Luk: 18. 13. Eph: 3.
4: 14. Y łtáteczność. Luk: 18. 1. 1 Theł: 3.
5: 17. Kol: 4. 2.
6: MSZA. Ofiárá Mfzey S. ná ofáttniey
7: wieczerzy od Páná Chriłtułá vıtáviona.
8: Mát: 26. 26. Luk: 22. 19. Apołtołowie ią
9: miewáli. Dzie: 13. 2. Włpomina ią Pá=
10: weł S. 1 Kor: 10. 16. y 11. 23. Porządek
11: Mfzey S. Páweł podał. 1 Kor. 11. 34.
12: Ná niey fię dzieie włzytko co Páweł ro=
13: łkazał. 1 Tim: 2. 1. Ná káždym mieyfcu
14: miáła być czyniona. Ná mieyfce łtórych
15: ofiar (ktorych iest wypełnienie) vıtávio=

- 16: na. Ian 4. 23. Ofiárá Mfzey S. vftáwi-
17: czna. Zyd: 10. 18. Ofiáry Mfzey S. po=
18: wtarzanie. Zyd: 9. 15. y 19. 5. Aniołowie
19: bywáią przy Mfzey S. Obiá: 4. 8.

N.

- 21: NABOZENSTVVO w czym nale=
22: ży. Iák: 1. 27. Swiátu fię zda ízaleńftwo.
23: Már: 3. 21. Zwierzchnie nabożeńftwo Zá=
24: cheufzowym przykładem zálecone. Luk:
25: 19. 4.
26: NACZYINIE wybráne Páweł S.
27: Dzie: 9. 15. Naczynia gliniáne ciááá ná=
28: íze. 2 Kor: 4. 7.
29: NADZIEIA od Bogá. 2 Thef: 2. 16.
30: Nádzieią nie íeft o tym co widzimy. Rzy:
31: 8. 24. Nádzieią zbáwieni bywamy á nie
32: íamą wiárą. Rzym: 8. 24. Nádzieiá mo=
33: cni fię dobrymi vczyнкámi. Rzym: 5. 4.
34: Nádzieiá nie poháńbia. Rzym: 5. 5. Ná=
35: dzieię mnożá pífmá. Rzym: 15. 4. Nádzie=
36: iá przyłbicá náłzá. 1 Thef: 5. 8. Y iáko
37: kotwicá. Zyd: 6. 18. 19. Nádzieiá w Chri
38: ítušie. 1 Piotr 1. 21. Mát: 12. 21. Nádzieiá
39: náłzá ktorą fię ípodziewamy żywotá wie=

kolumna: 2

- 1: cznego. Zyd: 6. 18. Eph: 4. 4. W nádziei
2: wefelić się mamy. Rzym: 12. 12.
4: NAIEMNIK. Ian 10. 12. Naiemnicy
5: máią być znońzeni. Luk: 9. 50.
6: NARODZENIE Chriřtuřowe ták przed=

- 7: wieczne iáko y docześne niewyřlowione.
- 8: Dzie: 8. 33. Národzenia řwego wieczera
- 9: Herod řpráwuie. Már: 6. 21.
- 10: NATANAEL. Ian 1. 45. y 21. 2.
- 11: NAVCZYCIEL wiernych Duch ř.
- 12: Ian 14. 26. Náuczeni od Bogá Chrze=
- 13: řcijánie. Ian 6. 45. Náuczyciele ábo
- 14: Doktorowie w kořciele od Chrifuřá po=
- 15: řtánowieni. Eph: 4. 11. 1. Kor: 12. 28. Náu=
- 16: czyciele máią řię řtrzedz łákomřtwá y ga=
- 17: dek. 1 Tim: 6. 5. 20. Náuczáiący lubieź=
- 18: nych rzeczy y básni. 2 Tim: 3. 6. y 4. 3. Tit:
- 19: 1. 10. 11. Náuczác ma ieden drugiego.
- 20: 1 Theř: 5. 14.
- 21: NAVKA dar Boży. Rzym: 12. 7. Zdro=
- 22: wa náuká ktora. Tit: 3. 1. Náuká Dya=
- 23: belřka ktora. 1 Tim: 4. 1.
- 24: Náuká Apořtolřka ták piřána iáko y
- 25: nie piřána řtátecznie ma być trzymána.
- 26: Rzym: 16. 7. Gál: 1. 8. 11. 2 Theř: 2. 15.
- 27: 1 Kor: 11. 3. 34. Náuká Apořtolřka ieřt
- 28: náuká Pána Chriřtuřowá. Luk: 10. 16.
- 29: 1 Kor: 14. 36. 2 Kor: 2. 14. 17. 1 Theř: 2. 13.
- 30: Gál: 1. 11. Náukę iednę Páweł wřzytkim
- 31: kořciołom dawał. 1 Kor: 14. 33. Náukę
- 32: inřzą przynofzący niźli Apořtolřką nie má=
- 33: ią być przyimowáni. 2 Ian 10. Gál: 1. 8. 9.
- 34: Pierwřzy řpořob náuki ma być záchowá=
- 35: ny. Rzym: 6. 17. Náuká ktora pożyteczna.
- 36: 1 Kor: 8. 1.

- 37: NIEBO ieft ftolicá Boża. Mát: 5. 44.
38: Dzie: 7. 49. Niebo y ziemiá przemią.
39: Mát: 24. 35. Zyd: 1. 11. 2 Piotr 3. 10. A po=
40: tym będzie niebo nowe y ziemiá nowa.
41: 2 Piotr 3. 3. Obiá: 21. 1.

Aaaaaa 2

NIEDO=

strona: Aaaaaa 2v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: NIEDOVVIARSTVVO przełzka=
2: dza fprawom Bożym. Már: 6. 5. Niedo=
3: wierni nie wnidą do krolełtwá niebiełkie=
4: go. Zyd: 3. 19.
5: Niedowiárłtwo Apołtolłkie Chriřtus
6: łtrofuie. Már: 16. 14. Dla niedowiárłtwá
7: Zydzi odrzuceni. Rzym: 11. 20.
8: NIEMOC. pátrż Choroby.
9: NIEPRZYIACIELE miłowác
10: mamy. Mát: 5. 44. Nieprzyiaćielá mieć
11: w nienawiłci nie zakon rołkázował/ ále
12: Pháryzeuřzowie. Mát: 5. 44. Zá nieprzy=
13: iaćioły modli fię Pan Chriřtus. Luk: 23.
14: 34. Nieprzyiaćioły fwe Bog łobie prze=
15: iednał. Rzym: 5. 10. Kol: 1. 10.
16: NIEVVIASTA z mężem ná począt=
17: ku od Bogá łtworzona. Mát: 19. 4. Már:
18: 10. 6. Ieft z mężá y dla mężá vczyniona.
19: 1 Kor: 11. 8. 9. 12. Przetoż mąż ieft głową
20: iey. 1 Kor: 11. 3. Eph: 5. 23. A ona chwa=
21: łą iego. 1 Kor: 11. 7.

- 22: Niewiáftá ma być mężowi poddána.
- 23: Eph: 5. 24. Kol: 3. 18. 1 Piotr 3. 1. Dla
- 24: czego teź y głowę ma nákrywáć. 1 Kor: 11.
- 25: 5. 6. 10. 13.
- 26: Niewiáftá w kościele nie ma náuczáć/
- 27: ále fię w milczeniu vczyć. 1 Kor: 14. 34. 35.
- 28: 1 Tim: 2. 12. Iż mężá zwiodlá y przyczy=
- 29: ná przeftępftwá bylá. 2 Kor: 11. 3. 1 Tim:
- 30: 2. 14. Niewiáfty czárt narychley zwodzi.
- 31: 1 Tim: 3. 6.
- 32: Niewieście vbior y obyczáie iákie
- 33: być máią. Epi: 5, 22. 1 Tim: 2. 9. 1 Pio:
- 34: 3. 3. 1 Kor: 7. 10. 11. 13.
- 35: Niewiáfty poboźne z Gálileiey zá Chri=
- 36: ftufem chodziły/ y fwemi mu máiętnoś=
- 37: ćiami wftugowały. Luk: 8. 2. 3.
- 38: Niewiáftá w ftońcu co znáczy. Obi: 12. 1.
- 39: NIEVVIERNY. Wymowki niewier
- 40: nych przed Bogiem niewáźne. Mát: 22. 2.

kolumna: 2

- 1: Myśli niewiernych od fzátáná oślepiene.
- 2: 2 Kor: 4. 4. Káždy hæretyk niewierny
- 3: ieft. Tit: 3. 10. Z niewiernymi żadnego
- 4: fpołku y towarzyftwá mieć nie mamy.
- 5: 2 Kor: 6. 14. 17.
- 6: NOE. Wiárá iego. Zyd: 11. 7. Korab
- 7: iego. 1 Piotr 3. 20. Sámo ofm od poto=
- 8: pu záchowány. 2 Piotr 25.
- 9: NOVOKRZCZENCY dwoiáko
- 10: grzeftzá/ y krzczáć iuź okrczzone/ y nie krz=

- 11: cząc nieokrzczonech. Ian 13. 10. Sáddu=
12: ceufzowłki błąd trzymáią. Dzie: 25. 8.
13: Wykręty ich. Ian 8. 58. Phil: 2. 6. 1 Ian
14: 5. 20. pátrż Budny y Czechowic.
15: NOVVOSCI łow około wiáry ftrzedz
16: łię potrzebá. 1 Tim: 6. 20. 2 Tim: 1. 13.

O.

- 18: OBCOVVANIE Chrześcijánow ieft
19: w niebie. Phil: 3. 20. Przypáttruiąc łię ob=
20: cowániu Świętych/ mamy wiáry ich ná=
21: śládowác. Zyd: 13. 7. Obcowanie Po=
22: gánow przed vznánim Chriftułá. Eph:
23: 2. 2. 1 Piotr 4. 3.
24: OBMOVVISKA. Vwłaczánie ábo
25: łzácowánie innych/ ieft ciężki grzech/ kto=
26: rego łię wierni wyłtrzegác máią. 2 Kor:
27: 12. 20. 1 Piotr 2. 1. Iák: 4. 11.
28: OBRAZY były y w łtárym Teftá=
29: menćie. Zyd: 9. 5. Ian 3. 14. Wąż mie=
30: dziány był figurá Chriftułá vkrzyżowá=
31: nego. Támże.
32: Obrázow vzywánie y pożytek. Támże.
33: Obrázy Pogánłkie á nie Chrześcijánłkie
34: zákázáne. Rzym: 1. 23. Obraz Chriftu=
35: łow niewiáłtá od krwotoku vzdrowiona
36: poštáwiłá/ ktory cudá czynił. Mát: 9. 21.
37: Obrázy y cudá przez nie ćieniem Piotro=
38: wym potwierdzone. Dzie: 5. 15. Obrázy
39: Troyce S. dla czego máluia. Dzie: 17.
40: 29. Figury w ktorych łię Bog okázowác

strona: Aaaaaa 3

Regeſtr.

kolumna: 1

- 1: raczył. Tãmże. Obrãzom iãko cześć wy=
- 2: rządzamy. Phil: 2. 10. Cześć obrãzow
- 3: ſciąga ſię ná tego ktorego obrãzy ſã. Ob:
- 4: 13. 14. Klãniãnie przed obrãzy ſ. Zyd: 11. 33.
- 5: OBRZEZANIE cieiefne od Moyze=
- 6: ſzã podãne. Ian 7. 22. Od Chriſtuſã pod=
- 7: ięte. Luk: 2. 21. Wiernym iuż nie ieſt
- 8: potrzebne. Dzie: 15. 29. Y owfzem ſzkodli=
- 9: we. Gál: 5. 2. W Chriſtuſie nic nie wa=
- 10: ży/ iãko y nieobrzezkã nic nie ſzkodzi. 1
- 11: Kor: 7. 19. Gál: 5.6. y 6. 15.
- 12: Obrzezãnie duchowne ſercã potrzebne.
- 13: Rzym: 2. 29. Phil: 3. 3. Kol: 2. 11.
- 14: OCZYSCZENIE. Człowiek może ſã=
- 15: mego ſiebie oczyſcić. Iãk: 4. 8.
- 16: ODSZCZEPIENSTVVO. pátrz
- 17: Kãcerſtwo y Hæretycy.
- 18: ODRODZENIE ieſt odmiãná ciã=
- 19: ſã w Duchã. Ian 3. 5. Y żãdz cieiefnych
- 20: w duchowne. Rzym: 8. 5. 13. Y niedo=
- 21: wiãrſtwã w wiãrę. Ian 1. 12. Gál: 3. 26.
- 22: 1 Ian 5. 1.
- 23: ODNOVVIENIE ſercã przez Du=
- 24: chã S. Tit: 3. 5. Gál: 4. 6. Y nãtury
- 25: cieiefney w Bozkã. 2 Piot: 1. 4. Kol: 2.
- 26: 11. Aby ci ktorzy byli zli/ poſwięceni byli.

- 27: 1 Kor: 6. 11. Odrodzeni we wnętr/ má=
28: ią też zewnątrz w nowości żywota poftę=
29: pować. Rzym: 6. 6. y 7. 6. y 12. 11. 2 Kor:
30: 5. 15. Eph: 4. 22. Kol: 3. 6. 2 Piot: 4. 1.
31: ODPVSTY y pielgrzymowania ná
32: mieycá święte. Mát: 2. 2. Ian 5. 2. y 12.
33: 20. Dzie: 8. 27. Odpufty przykładem ś.
34: Páwła vtwierdzone. 2 Kor: 2. 10.
35: OFIARA ieft włafna służbá Boża.
36: Dzie: 14. 12. Ciáło fwe kto dawa ná o=
37: fiárę żywą. Rzym: 12. 1. Ofiárá zwierz=
38: chnia modlitwą názwana. Mát: 21. 13.
39: Ofiárá zwierzchnia w nowym teftámen=
40: cie. Mát: 9. 13. Ian: 4. 23.

kolumna: 2

- 1: Ofiárá Ciála Chriftuśowego. Már: 8.
2: 4. Luk: 15. 23. 1 Kor: 5. 7. y 10. 18. Pan
3: ná oftátney wieczery ofiárował włafne
4: ciáło y krew fwoię. Luk: 22. 15. Raz fię
5: Chriftus ofiárował krwáwym obyczá=
6: iem/ ále niekrwáwym vftáwicznie fię o=
7: fiáruie. Zyd: 7. 27. Ofiárá krwáwa y nie
8: krwáwa. Zyd: 10. 10. pátrz Míza ś. O=
9: fiáry zá grzechy iáko grzeźącym więcey
10: nie máłz. Zyd: 10. 26.
11: Ofiáry y modlitwy zá vmárłe. 2 Kor:
12: 5. 10. pátrz Czyścíec.
13: OKO íczyre y profte. Mát: 6. 22. Luk:
14: 11. 34. Oko złe. Támże. Mátt: 20. 15.
15: Már: 7. 22. 1 Ian 2. 11. Oczy ferdeczne.

- 16: Eph: 1. 18. Bog ma oczy iáko płomień
- 17: ogniŧty. Obiá: 1. 14. y 2. 18. y 19. 12. O=
- 18: czom Bożym wŧzytkie rzeczy otworzone.
- 19: Zyd: 2. 13. Oczu pilnie ŧtrzedz potrzebá.
- 20: Mát: 5. 28. 2 Piotr 2. 8. 14. Oko nas gor=
- 21: ŧzące ma być wyrwane. Mát: 5. 29.
- 22: OLTARZ mamy w nowym teŧtá=
- 23: menćie. Zyd: 13. 10. Náklády ná ich o=
- 24: chędoŧtwo Bogu miłe. Mát: 26. 10.
- 25: ONEZYM. Kol: 4. 9. Philem: 10.
- 26: OSLICA y oŧlę co znáczyły. Mát: 21. 7.
- 27: OSOBAMI Bog nie brákuie/ y nie=
- 28: przebiera w nich. Mát: 22. 16. Dzie: 10
- 29: 34. Rzym: 2. 11. Eph: 6. 9. Gál: 2. 16.
- 30: Kol: 3. 25. 1 Piot: 1. 17. W czym teź wier=
- 31: ni Bogá náŧládowác máią. Iák: 2. 3. 9.
- 32: 1 Tim: 5. 21.
- 33: OVVCA. Zydzi owce błádzące. Mát:
- 34: 15. 24. Owce bez páŧterzá. Mát: 9. 36.
- 35: Owce błádzące bylímŧy przed náwroce=
- 36: niem. 1 Piotr 2. 25. Owce Chriŧtuŧowe
- 37: ŧłucháią głófu iego. Ian 10. 27. Owce
- 38: błogóŧławieni Boży. Mát: 25. 34.
- 39: Owczárnia koŧcioł Chriŧtuŧow z Zy=
- 40: dow y z Pogánow. Ian 10. 16.

Aaaaaa 3

PAN

strona: Aaaaaa 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 2: PAN. Dwá Pánowie przeciwni. Mát:
- 3: 6. 24. Pan nád Pány y Krol nád krol=
- 4: mi Chrifus. pátrz Chrifus. Pánowác
- 5: wierze co ieft. 2 Kor: 1. 23.
- 6: PANNY y Pánieńftwo. Zálecenie Pá=
- 7: nieńftwá. Mátt: 19. 12. 1 Kor: 7. 25.
- 8: Pánieńftwo lepsze niż małżeńftwo. 1 Kor:
- 9: 7. 31. 38. 40. Przywileie ftanu Pánień=
- 10: fkiego. Dzie: 14. 4. Stan Pánieńfki ieft
- 11: ftan Anielfki. Mát: 22. 30. Ian S. E=
- 12: wángeliftá dla Pánieńftwá namilfzy Pá=
- 13: nu Chrifufowi. pátrz Ian Ewángeliftá.
- 14: Corki Philippowe były Pánu Bogu od=
- 15: dáne/ y przeto dar proroctwá miály.
- 16: Dzie: 21.9.
- 17: PAPIEZ ieft íprawcą kościołá wfy=
- 18: tkiego. 1 Tim: 3. 15. Papiezki vrząd ieft
- 19: kościoł w iedności záchowác. Dzie: 6. 1.
- 20: Kto z Papieżem nie zbiera/ ten rofprafza. 1
- 21: Mát: 12. 30. Papież á Koncylium ieft o=
- 22: ftátni fędzia w wátpliwoścích wiáry.
- 23: Dzie: 15. 2. Ná Koncyliách Papież przo=
- 24: duie. Dzie: 15. 2.
- 25: Papież Antychriftem nie ieft. 2 Thef: 2.
- 26: 3. Obiá: 11. 3.
- 27: Papieżnik á Kátholik iedno. Dzie: 11. 26.
- 28: PASCHA iákie święto. Mát: 26. 2.
- 29: PASTERZ wielki Chrifus. Zyd: 13.
- 30: 20. Y Páfterz dobry. Ian 10. 11. 14. Y
- 31: Książę Páfterzow. 1 Piotr 5. 4. Páfterz

- 32: dobry/ naięmnik/ á wilk ktory. Ian 6.
- 33: 11. Páfterze w kościele Chriftus poftáno
- 34: wił. Eph: 4. 11. 1 Kor: 12. 28. Páfterzow
- 35: w kościele fucceffya. Mát: 1. 6. Ian 10. 1.
- 36: Práwi páfterze iáko drzwiami wchodzą.
- 37: Ian 10. 1. Práwi Páfterze fą pomocnicy
- 38: Boży. 1 Kor: 3. 9.
- 39: Páfterze máią zwierzchność nád ow=
- 40: cámi fwoimi. 2 Kor: 2. 9. Kiedy Pá=

kolumna: 2

- 1: fterz vćiekác może. Ian 10. 13. Owce win=
- 2: ne żywić fwe Páfterze. 1 Kor: 9. 7.
- 3: Z iáką wiernością y pilnością máią
- 4: Páfterze rządzic owce fwoie. Przykładem
- 5: Páná Chriftufowym. Ian 10. y 13. 1. y
- 6: 17. 9. 11. y 18. 8. Mát: 20. 25. Y przyklá=
- 7: dem Apoftolłkim. Dzie: 20. 28. 31. Rzym:
- 8: 9. 3. y 12. 8. 1 Kor: 4. 14. 2 Kor: 11. 29.
- 9: Gál: 4. 19.
- 10: Zapłátá Páfterzow dobrych. Mát: 24.
- 11: 25. 1 Piot: 5. 2. 4.
- 12: PAVVEL ZYD z pokolenia Beniá
- 13: minowego. Rzym: 11. 1. Phil: 3. 5. Dzie:
- 14: 22. 3. Prześláduie Chrześcijány. Dzie: 9. 1.
- 15: Gál: 1. 13. 1 Tim: 1. 13. Dziwnie náwro=
- 16: cony. Dzie: 9. Poftán do Anániafzá ná
- 17: náukę. Dzie: 9. 17. Skąd Páwłem ná=
- 18: zwány. Dzie: 13. 13. Pierwey był zwan
- 19: Száwłem. Dzie: 7. 60. y 9. 1. y 13. 1. Do=
- 20: ktor ábo náuczyciel Pogánow. Rzym: 11.

21: 13. y 15. 16. Gál: 2. 2. 1 Tim: 2. 7. 2 Tim: 1. 11.

22: Acz od fámego Chriftofá powołány/

23: y ná ApoftolŃki vrząd náznáczony: ied=

24: nák y przez ludzie był odłáczony/ y przez

25: wkłádánie rúk poŃwięcony. Dzie: 13. 2.

26: Gál: 1. 1. Każe w Antyochiey. Dzie: 13.

27: 14. W Ikoniey. Dzie: 14. 1. W LiŃtrze.

28: Dzie: 14. 6. W Tefálonice. Dzie: 17. 1.

29: W Berreiey. Dzie: 17. 10. W Atheniech

30: Dzie: 17. 22. W Koryncie. Dzie: 18. 1.

31: Wezwan do Mácedoniey. Dzie: 16. 9.

32: Iefli Páweł czyli Akwilás był w Ken=

33: chrze ogolony. Dzie: 18. 18. Páweł dawał

34: fákrament Bierzmowánia. Dzie: 19. 6.

35: Ná imię iego Dyabli vćiekáią. Dzie: 19.

36: 15. Był poimány. Dzie: 21. 17. Nie láie

37: BiŃkupowi. Dzie: 23. 3. Ale go czći/ cho=

38: ćia niepráwego. Dzie: 23. 5. Mądra o=

39: broná iego. Dzie: 23. 6. Záviedziony

40: był do Cezáryey. Dzie: 23. 23. Okowy ie=

go dro=

strona: Aaaaaa 4

RegeŃtr.

kolumna: 1

1: go drogie. Dzie: 28. 20. Závieziony do

2: Rzymu. Dzie: 28. 14. Stánął przed Ne=

3: ronem. 2 Tim: 4. 16. 17.

4: Summá náuki liŃtow Páwłá Ń. liŃt 517.

5: Páweł iáko záleca koŃcioł RzymŃki. liŃt

6: 520. Iego Ńłowá zli zle rozumieli y rozu=

- 7: miał. Rzym: 3. 8. Iáko żądał być od
- 8: Chriřtufá odrzuconym. Rzym: 9. 3. Nie
- 9: miał żony. 1 Kor: 7. 7. Phil: 4. 3. Po=
- 10: dał porządek Mfzey S. 1 Kor: 11. 14.
- 11: Chciał oglądać Piotrá iáko przednieyfze=
- 12: go miedzy Apořtoły. Gál: 1. 18. Nie zá=
- 13: kázuie świąt y pořtow Chrzeřcijáńfkich/
- 14: ále Zydowfkich. Gál: 4. 10. Kol: 2. 16.
- 15: Páweł nikogo nie obciężał. Dzie: 20. 33.
- 16: 1 Kor: 11. 9. y 12. 13. 1 The: 2. 9. 2 The: 3. 8.
- 17: PEVVNOSC łáki y zbáwienia. Człó=
- 18: wiek nie może być pewien łáki y zbáwie=
- 19: nia. Ian 15. 4. Rzym: 8. 16. 38. 1 Kor: 4.
- 20: 4. y 9. 27. y 10. 12. Phil: 3. 12. Pewność
- 21: Hæretycka o grzechow odpufzczeniu nie=
- 22: pewna. Dzie: 8. 22. Rzym: 5. 1. Nikt nie
- 23: ieřt pewien řwego wybránia. Rzym: 8. 30.
- 24: Zaden nie ieřt pewien o řwym vřpráwie=
- 25: dliwieniu. 1 Kor: 4. 4. Nikt nie wie ieřli
- 26: ieřt w łáfce Bożey. 2 Kor: 13. 5. Vřność
- 27: Hæretycka zgániona. Phil: 2. 12.
- 28: PHARIZEVSZ wzywa Chriřtufá
- 29: ná obiad. Luk: 7. 36.
- 30: Pháryzeufz y Celnik modlą fię pořpołu
- 31: w kořciele. Luk: 18. 10.
- 32: Pháryzeufze Chriřtus frodze řtrofuie.
- 33: Mát: 3. 7. y 7. 1. y 16. 4. y 23. Ian 8. 44.
- 34: Y Szczepan. Dzie: 7. 51. Y Páweł. 23. 3.
- 35: Phil: 3. 2.
- 36: PHIGELVS y Hermogenes odřta=

- 37: pili Páwłá. 2 Tim: 1. 15.
38: PHILIP wezwány od Chrifufá.
39: Ian 1. 43. Policzon miedzy Apoštoły.
40: Mát: 10. 3. Chce widzieć Oycá. Ian 14 8

kolumna: 2

- 1: PHILIP Diákon obran. Dzie: 6. 5.
2: Náucza w Sámáriei. Dzie: 8. 5. Krzći
3: Aetyopiániná Rzezánká. Dziei: 8. 37.
4: Przyimuie Páwłá y towarzyże iego do
5: domu fwego. Dzie: 2. 1. 8.
6: PIIANSTVVO y obzerftwo zákazá=
7: ne. Luk: 21. 34. Rzym: 13. 13. Eph: 5. 18.
8: Pijánice nie wnidą do niebá. 1 Kor: 6. 10.
9: Gál: 5. 21.
10: PILAT Stároftá. Luk: 3. 1. Mát: 27.
11: Nieśpráwiedliwość iego. Már: 15. 15.
12: Gálileyczyki przy ofiárách pobił. Lu: 13. 1.
13: PIEKLO zgotowáne Dyabłu y An=
14: iołom iego. Mát: 25. 41. Męki piekielne
15: rozliczne y ftráfzne. Mát: 8. 12. Luk: 13. 27.
16: y 16. 23. Obiá: 14. 9. y 18. 7. y 20. 14. A
17: k temu wieczne y nigdy nieśkończone.
18: Mát: 25. 41. 46. Már: 9. 47. 2 Thef: 1. 9.
19: PIOTR od Chrifufá powołan. Mát:
20: 4. 19. Wyznał Chrifufá. Mátt: 16. 16.
21: Názwan ieft Symonem. Mát: 4. 18. y 10. 2.
22: Y Cepháfem. Ian 1. 42. 1 Kor: 1. 12. Y
23: Symonem Bárioną/ y Symonem Ia=
24: nowym. Mát: 16. 17. Ian 21. 25. Záprzał
25: lię Chrifufá/ y pokutował. Mát: 26. 69. 75.

- 26: Piotr pierwszy między Apostoły/ z Stro
27: ny przełożenięstwa. Mát: 10. 2. y 16. 24. y
28: 18. 1. Már: 3. 16. y 16. 17. Luk: 6. 14. z 8.
29: 45. Dzie: 5. 29.
30: Petrus po Polku znaczy opokę á nie
31: opoczyłtego/ áni skálnego. Mátth: 16. 18.
32: Ian 1. 42. Piotr głowá Apostołow.
33: Mátth: 16. 14. y 18. 27. Poznał dwie na=
34: wyższe táiemnice wiary Chrześcijáńskiey.
35: Mát: 16. 16. Ná nim Chrístus kościół
36: łwoy zbudował. Mát: 16. 16. 17. 18. Sto=
37: licá iego niezwyćieżona. Mát: 16. 18. Klu=
38: cze iemu dáne co známionuią. Mát: 16. 19.
39: Moc zwięzowánia y rozwięzowánia ie=
40: mu naprzod dána. Mát: 18. 18. Piotr fi=

gurá

strona: Aaaaaa 4v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: gurá mocnych y krewkich. Mát: 14. 71.
2: Náuká z vpadku iego. Már: 14. 71. Cho=
3: dził po morzu iáko namiáłtek Chrístu=
4: łow. Mát: 14. 29. Opuścił żonę. Luk: 4. 38.
5: W iego łodzi P. Chrístus vczy. Luk: 5. 3.
6: Szczęście iego w łowieniu ludzi. Luk: 5.
7: 6. 10. Pomocnicy iego. Luk: 5. 7. Wiá=
8: rá iego y namiáłtkow iego nigdy nie v=
9: ftánie. Luk: 22. 32. Vrzád iego y namiáłt=
10: kow iego/ iełt potwierdzác inłze Aposto=
11: ły y Biłkupy. Luk: 22. 32.

- 12: Iemu łámemu z Apoštołow imię Chri=
13: łtus odmienił/ y dał mu łwe nazwítko.
14: Ian 1. 42.
15: Piotr Kátholik práwy. Ian 6. 68. Y
16: odźwierny. Ian 10. 3. Iełt páłterzem w=
17: łzytkich owiec Páńfkich. Ian 20. 17. Ie=
18: mu łámemu Pan śmierć iego opowiada.
19: Ian 21. 18.
20: Po w niebo włtápieniu Páńfkim rząd
21: czyni miedzy Apoštoły. Dzie: 1. 15. Na=
22: pierwszy z Apoštołow Ewángelią opo=
23: wiáda/ y z kościoł záczyzna. Dzie: 2. 14.
24: Napierwłze cudo vczynił ná potwierdze=
25: nie Chrześcijáńfkiey wiáry. Dzie: 3. 7.
26: Iáko nawyźłzy łędzia záklął y łkarał A=
27: nániałzá. Dzie: 5. 3. Sámym ćieniem
28: choroby vzdrawiał. Dzie: 5. 15. Namiá=
29: łtkowie iego łą iáko ćień iego. Dzie: 5. 15.
30: Nic to nie wymuie przodkowániu iego/ że
31: był połłan z Ianem do Sámárytanow/
32: áby ie w wierze vtwierdził. Dzie: 8. 14.
33: Piotr pierwszego hæretyká potępił. Dzie:
34: 8. 22. Iáko zwierzchni Páłterz obchodzi
35: włzytkie. Dzie: 9. 32. Napierwłzy Pogá=
36: nom Ewángelią opowiáda. Dzie: 10. 34.
37: Widzeniem obiáwił mu Bog Pogánow
38: náwrocenie. Dzie: 10. 11. Więłfzą łtrażą
39: w więzieniu czemu opátrzony. Dzie: 12. 3.
40: Zań się włzytek kościoł bez przełtátku

- 1: modli. Dzie: 12. 5. Okowy iego cudámi
- 2: łlawne. Dzie: 12. 6.
- 3: Piotr ná pierwżym Koncilium przo=
- 4: duie. Dzie: 15. 7. Napierwży náwracał
- 5: Zydy y Pogány. Dzie: 15. 7. Z Zydy
- 6: był wygnány z Rzymu. Dzie: 17. 3. Ná=
- 7: wrocił Rzymiány. Rzym: 1. 12. Był w
- 8: Rzymie. Rzym: 16. 16. Y piśał liśt z Rzy=
- 9: mu. 1 Piotr 5. 13. Páweł go chćiał wi=
- 10: dzieć iáko przednieyżzego miedzy Apośto=
- 11: ły. Gál: 1. 18. Vrzád Piotrow rozłádzáć
- 12: práwá náukę od fáłżywey. Gál: 2. 2.
- 13: Był pierwżym Apośtołem Zydow y Po=
- 14: gánow. Gál: 2. 9. Dopuścił fię mniey=
- 15: śzemu śtrofowáć. Gál: 2. 11. Ieśli w czym
- 16: był nágánienia godny. Gál: 2. 11. Ieśt
- 17: głowá po Chriśtuśie kościołá Bożego.
- 18: Eph: 1. 22.
- 19: PIERVVORODNY może być y ie=
- 20: dyny/ ábo iednorodny. Mát: 1. 25. Chri=
- 21: śtus pierwnorodny przede wźem śtworze=
- 22: niem. Kol: 1. 15. Pierworodny z vmár=
- 23: łych. Kol. 1. 18. Pierworodny miedzy
- 24: wielą bráćiey. Rzym: 8. 29. 1 Kor: 15. 20. 23.
- 25: W pierwnorodnym grzechu wźyścy fię
- 26: rodzą. Rzym: 5. 12. pátrż Grzech.
- 27: PISMO S. Pożytek iego. 2 Tim: 3.
- 28: 16. Rzym: 4. 23. 24. y 15. 4. Piśmá Chri=
- 29: śtus vżywa przećiw śzátánowi. Mát: 4.
- 30: 7. 10. Ale y śzátan/ y miniftrowie ie=

- 31: go/ używają go przeciw Chrystusowi y ko
32: ściołowi. Már: 4. 6. Luk: 4. 10.
33: Piśmu nie wierzą Żydowie. Ian: 5. 39.
34: Ani Hæretykowie. pátrż Hæretycy.
35: Piśmem dowodzi Chrystus że iest od
36: Bogá posłány. Ian 5. 39. Chrystus przy=
37: szedł aby piśmo wypełnił. Luk: 24. 44.
38: Piśmá Prorockie pilnie czytać mamy.
39: 2 Piotr 1. 19.
40: Piśmá stárego zakonu iáko wykłádác/

y do

strona: Bbbbbb

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: y do czego się ściągają. Már: 2. 14. Tá=
2: niemnic piśmá ś. nie wszyscy rozumieć mo=
3: gą. Már: 13. 11. Komu y iáko ie rozbie=
4: ráć należy. Ian 5. 39. Dowody z piśmá
5: nie wszystkim znáioime. Már: 12. 24.
6: Piśmá Apóstolkie były przeciw Hære=
7: tykom ná obronę Kátholickiey wiáry.
8: liśt 516. Piśmá duchowne wykłády Apo=
9: stoł potwierdza. Gál: 4. 24. Nie fámo
10: piśmo iest słowo Boże. 2 Tim: 3. 16.
11: 2 Thef: 2. 15.
12: Piśmo S. iáko ma być wykłádáne. 2
13: Piotr 1. 20. Piśmo S. ku wyrozumieniu
14: trudne. 2 Piotr 3. 16. Przydávác do pi=
15: smá iáko się nie godzi. Obiá: 22. 18.
16: Nie wszystkim Apóstołowie piśáli.

17: Ian 20. 30. y 21. 35. 1 Kor: 11. 34. 2 The:

18: 2. 15. Ian 2. 12. y 3. 18.

19: POCIESZYCIEL vtrapionych

20: ieft Bog. 2 Kor: 1. 3. y 7. 6. Ciefzy Chri=

21: ftus vcznie fwe przeciw prześladowaniu.

22: Ian 14. 1. y 15. 15.

23: Poćiefzyćiel Duch ś. Ian 15. 26. y 16. 7.

24: 13. Chriftus poćiechá Izráelfka. Luk: 2. 25.

25: Ciefzyć mamy iedni drugich. 2 Kor: 1.

26: 4. 1 Thef: 4. 18. A zwłaſzczá lękliwych.

27: 1 Thef: 5. 14.

28: POGANIN. Pogánow ná wiárę po=

29: wołanie. Mát: 2. 2. 7. y 8. 11. y 21. 43. y

30: 21. 9. Ian 10. 16. Dzie: 8. 26. y 10.

31: 1 Kor: 12. 13. Páweł doktor y náuczyciel

32: Pogánow. pátrz Páweł.

33: Pogáni z ſzczyrego miłóſierdzia chwa=

34: lą Bogá/ á Zydowie z obietnic. Rzy: 15. 9.

35: POKARMOVV miernie vzywác ma

36: my. Luk: 21. 34. y 16. 19. Rzym: 13. 13,

37: Gál: 5. 21. 1 Piot: 4. 3. 2 Piot: 2. 13. Y

38: z dziek czynieniem. Mát: 14. 19. y 26. 6.

39: Dzie: 27. 35. Rzym: 14. 6. 1 Kor: 10. 30

40: Pokármow brákovéanie ábo przebie=

kolumna: 2

1: ranie/ ták w ftárym iáko y w nowym za=

2: konie. Mát: 12. 4. Már: 7. 15. Dzie: 15.

3: 29. 1. Kor: 9. 25. Ieft rzecz Bogu wdzię=

4: czna. Luk: 1. 15. Wfzytkie pokármy iáko

5: fą czyfte. Rzym: 14. 14.

- 6: POKLAD dobrych wczynkow w nie=
7: bie. 2 Tim: 1. 12.
8: POKLON. Kłaniać fię mamy Bo=
9: gu. Mát: 4. 10. Obiá: 22. 9. W duchu y
10: w prawdzie. Ian 4. 23. Y Pánu Chriřtu=
11: łowi w ś. Sákrámenćie. Mát. 2. 11. Kro=
12: lowie ziemřcy mieli fię kłaniać y dáry o=
13: fiárovác P. Chriřtułowi. Mátth: 2. 11.
14: Pokłon Bozki y ludzki. Dzie: 10. 26.
15: Pokłon Aniołom y ludziom ś. może
16: być czyniony. Obiá: 3. 9. y 19. 10. y 22. 9.
17: POKORA. Pokorne Pán Bog po=
18: wyżřza. Luk: 1. 52. Kto fię vniża będzie
19: powyřřzon. Mát: 23. 12. Pokornym Bog
20: łáfkę dáie. 1 Piotr 5. 5. Pokornych y v=
21: trapionych Bog ieřt poćieřzyćiel. 2 Kor: 3.
22: 4. Ku pokorze řerdeczney nápomina Chri
23: řtus. Mát: 11. 29. Luk: 14. 8. 10. Tákże y
24: Páweł. Eph: 4. 2.
25: Korzmy fię pod mocną ręką Bożą. 1.
26: Piotr 5. 6.
27: Z pokornymi y z podleřřzymi zgádzác
28: się mamy. Rzym: 12. 16. Ktorzy łá má=
29: lutcy y pokorni. Mát: 11. 25.
30: POKOY. Bog ieřt Bogiem y řprá=
31: wćą pokoiu. Rzym: 15. 33. y 16. 20. 1 Kor:
32: 14. 33. 2 Kor: 13. 11. Phil: 4. 9. 1 Theř: 5. 23.
33: Zyd: 13. 20.
34: Chriřtus ieřt pokoiem nářřzym. Eph: 2.
35: 14. Kol: 1. 20. Y Páne^m pokoiu. 2 Theř: 3. 16.

- 36: Pokoy Boży iest nieogárniony. Phil:
37: 4. 7. Chrifthus vczniom fwym pokoy dá=
38: rował y zoftáwił. Ian 14. 27. y 20. 19. 21.
39: 26. Luk: 24. 36. Iáki pokoy przyzedł czy=
40: nić Pan Chrifthus/ á iáki nie. Mát: 10. 35.

Bbbbbbb

Luk:

strona: Bbbbbbb v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Luk: 12. 51. Pokoy zły y dobry. Luk: 12. 51.
2: Pokoy wnętrzny/ iáki iest między Bo=
3: giem y przyaćioły iego. Luk: 2. 14. Ian
4: 16. 33. Dzie: 10. 36. Rzym: 5. 1. Phil: 4. 7.
5: Pokoy czyniący fą fynmi Bożymi. Mát:
6: 5. 9. Ná pokoy iestefmy wezwáni. Kol: 3. 15.
7: Pokoy mamy mieć ze wśzytkimi. Rzym:
8: 12. 18. 1 Piot: 3. 11. Zyd: 11. 14.
9: Fałszywi Prorocy pokoy obiecuią. 1.
10: Thef: 5. 3.
11: POKVSA y kuźzenie. Bogá fię kuśić
12: nie godzi. Mát: 4. 7. 1 Kor: 10. 9.
13: Bog nikogo nie wwodzi w pokuły.
14: Mát: 6. 13. Ani kuśi ná złe. Iák: 1. 13.
15: Y owfzem z pokuły wrywa. 2 Piot: 2. 9.
16: Y nie dopuźcza nas kuśić nád siłę náfzę:
17: ále dáie z pokuźzeniem łáfkę ábyfmy zno=
18: śić mogli. 1 Kor: 10. 13. Przetoz zá wśzel=
19: kie wefele to mieć mamy/ gdy w rozmáite
20: pokuły wpádniemy. Iák: 1. 2. Bo po
21: pokuźzeniu nádchodzi wefele. 1 Piotr 1. 6.

- 22: Káždy bywa kułzon od włafney fıwey po=
23: żądliwości. Iák: 1. 14.
24: POKVTA y dofyć vczynienie zá grze
25: chy. Mát: 3. 8. Luk: 3. 8. Dzie: 2. 38. y 8.
26: 22. 2 Kor: 7. 10. Sákráment pokuty.
27: Mát: 18. 18. Ian: 20. 21. Mát: 8. 4. Dzie:
28: 19. 18. Iák: 5. 16. 1 Ian 1. 8. Pokutę ro=
29: íkazano Mát: 3. 2. y 4. 17. Luk: 3. 3.
30: y 13. 3. y 24. 47. Dzie: 2. 38. y 3. 19. y 8.
31: 22. y 26. 20.
32: Pokucie prawdziwey á nie zmyfloney
33: obiecano grzechow odpufzczenie. Luk: 15.
34: 18. Dzie: 3. 19. y 26. 18. Przykłády poku=
35: ty prawdziwey. Mát: 26. 75. Luk: 7. 37.
36: y 15. 18. y 18. 13. y 19. 8. y 23. 41. Dzie: 2. 41.
37: Przykłády pokuty fałszywey. Mát: 27. 4.
38: Dzie: 8. 13. Zyd: 12. 17. Słowo pokuty
39: Nowowiernicy czemu przemieniáią. Mát:
40: 3. 2. Luk: 11. 32. Pokutá y przed krztem

kolumna: 2

- 1: potrzebna. Mát: 4. 17. Dzie: 2. 38. Po=
2: kutá w czym zależy. Mát: 11. 21. Okrzczo=
3: nym po ciężkich grzechách potrzebna.
4: Dzie: 8. 22.
5: POMSTA íamemu Bogu y sługom
6: iego/ to íełt vrzędowi íełt poruczona/ á
7: innym zákazána. Mát: 5. 39. Luk: 9. 54.
8: Gál: 5. 10. Rzym: 12. 19. Zyd: 10. 30.
9: 1 Thef: 5. 15. 1 Piot: 3. 9. Pomftá wnet
10: zá grzechem idzie. Mát: 27: 3. Pomfty

- 11: á nie kárności Chrifthus zákázuie. Luk: 9.
- 12: 55. Moc pomítý y karánia/ ma vrząd
- 13: duchowny. 2 Kor: 10. 6.
- 14: POPEDLIVVOSC. Pierwíze pope
- 15: dliwości nie są w mocy ludzkiej. Rzy: 7. 15.
- 16: PORVBSTVVO ciężki grzech. 1 Kor:
- 17: 6. 18. Bog gi kárác będzie. Zyd: 13. 4.
- 18: Dzie: 18. 3. Kol: 3. 5. Porubítwo nie tyl=
- 19: ko w vczynku/ ále y w požądaniu zákazá=
- 20: ne. Mát: 5. 28. Porubítwo płodzący
- 21: nie będą zbáwieni. 1 Kor: 6. 9. Gál: 5.
- 22: 21. Ephe: 5. 5. Porubítwo zákazáne
- 23: Dzie: 15. 29. 1 Kor: 10. 8. 1 The: 4. 3. E=
- 24: phe: 5. 3.
- 25: POSADZENIE innych zákazáne.
- 26: Mát: 7. 1. y 12. 7. Luk: 6. 37. y 7. 33. Ian
- 27: 7. 24. y 9. 16. Dzie: 28. 4. Rzym: 2. 1. y
- 28: 14. 4. 1 Kor: 4. 5. Iák: 4. 11. Pořádzác
- 29: íerc y myřli ludzkich nie mamy. Mát: 23. 28.
- 30: POSLANIE porządne od kořciołá
- 31: ieřt z Duchá S. Dzie: 13. 4. Gál: 1. 1.
- 32: Hæretycy idá nie będąc pořłáni. Rzy: 10.
- 33: 15. Ian 20. 21. pátrž Hæretyk.
- 34: POSLVSZENSTVVO winnířmy
- 35: Bogu y przykazánium iego. Mát: 7. 24.
- 36: y 17. 5. Luk: 10. 16. Phil: 2. 12. 1 Piotr
- 37: 1. 21. Iák: 1. 22. Y przełożonym du=
- 38: chownym. Luk: 10. 16. Zyd: 13. 17.
- 39: Y przełożonym świeckim. 1 Piotr 2. 13.
- 40: Tit: 3. 1. Rzym: 13. 1. 7. Y pánom

strona: Bbbbbb 2

Regeŝtr.

kolumna: 1

- 1: ŝwieckim. Eph: 6. 5. Nie tylko dobrym/
- 2: ále y przykrym. 1 Piot: 2. 18. Doŝkonáły
- 3: przykłád poŝłuŝeńŝtwá. Mátt: 26. 39.
- 4: Luk: 2. 51. Phil: 2. 8. Poŝłuŝeńŝtwo
- 5: wiáry iákie być ma. Luk: 18. 17. Rzym:
- 6: 1. 5. Poŝłuŝeńŝtwo wiernych iákie być
- 7: ma. Dzie: 11. 18.
- 8: POSRZEDNIK odkupienia ieŝt ŝam
- 9: Pan Chriŝtus. 1 Tim: 2. 5. Zyd: 9. 15.
- 10: Według człowieczeńŝtwá. Támże.
- 11: A ieŝt poŝrzednikiem iedynym dla trzech
- 12: przyczyn. Támże.
- 13: Poŝrzednik przyczyniánia ieŝt teŝ Pan
- 14: Chriŝtus. Rzym: 8. 34. 1 Ian 2. 1. Y
- 15: Duch S. Rzym: 8. 26. Y człowiek. Rzy:
- 16: 15. 30. Y Moyzeŝ. Gál: 3. 19.
- 17: POST. Chrzeŝcijánie poŝcić powin=
- 18: ni. Mát: 6. 16. y 9. 15. Már: 2. 20. 2 Kor:
- 19: 6. 5. 1 Kor: 7. 5. Zaŝługá poŝtu. Mát: 6.
- 20: 18. y 17. 21.
- 21: Przykłády poŝtu. Mát: 4. 2. Luk: 2. 37.
- 22: Dzie: 13. 3. y 14. 22. Poŝcić mieli wŝytcy
- 23: Chrzeŝcijánie. Mát: 9. 15. Már: 2. 20.
- 24: Luk: 5. 34. 35. Iáwne poŝty nie zákazá=
- 25: ne. Mát: 6. 16. Poŝt Pháryzáyŝki. Mát:
- 26: 6. 16. Poŝt Zydowŝki w Grudniu. Dzie:

- 27: 27. 9. Połtow Chrześcijáńfkich Páweł
- 28: nie zákázuie. Gál: 4. 10. Kol: 2. 16. 21.
- 29: Przecz fię Chrześcijánie od niektorych
- 30: potraw w połty wótrzymawáią. Mát: 15.
- 31: 11. Nie potrává/ ále grzech pokála czło=
- 32: wieká. Mát: 15. 18. Połty y żáłoby zá v=
- 33: márle Páweł potwierdza. 1 Kor: 15. 18.
- 34: Połt w Suchedni czemu wótwáiony.
- 35: Mátth: 9. 33. Dzie: 13. 3.
- 36: Połt 40. dni z przykłádu Páńfkiego A=
- 37: połtołowie wótwáwili. Mát: 4. 2. Luk: 4. 2.
- 38: Z potrzeby ma być záchowány. Támże.
- 39: POSVVIACANIE rzeczy rozmái=
- 40: tych. Mát: 23. 19. 1 Tim: 4. 5. Zyd: 9. 2.

kolumna: 2

- 1: Kościołá poświácánie Chriftus święćić
- 2: raczył. Ian 10. 22. Człowiek poświácá
- 3: íam siebie. I Ian 3. 3.
- 4: POTEPIENIE. Nie Bog ále czło=
- 5: wiek íełt przyczyną íwego potępienia.
- 6: Mát: 13. 15. Luk: 2. 34. pátrz Piekło.
- 7: POVVOLANIE. Ian í. czekał Bo=
- 8: zkiego powołánia: ktorego hæretycy nie
- 9: czekáią. Luk: 3. 2. pátrz Wezwánie.
- 10: POZADLIWOSC duchá przeciw
- 11: cíálu dobra. Gál: 5. 17. Ale cíálá przeciw
- 12: duchowi nie dobra. Gál: 5. 17. 1 Piot: 2. 11.
- 13: Pożądliwość cíielefná nie íełt włafnie
- 14: grzechem. Rzym: 8. 1. Iak: 1. 15. Kiedy ná
- 15: nię nie zezwalamy. Rzym: 6. 12. y 13. 14.

- 16: A pożądliwości cieleśnych nie wykony=
17: wamy. Gál: 5. 16. Y owżem ie w łobie
18: vmartwiamy. Gál: 5. 24. Kol: 3. 5. Y
19: od nich fię włtrzymawamy. 1 Piotr 2. 11.
20: Czemu ią grzechem zową. Rzym: 6. 12.
21: Nie plugáwi vczynkow ludzi fprawiedli=
22: wych. Rzym: 7. 25.
23: Požadliwość ktora zákazána. Rzym: 7.
24: 7. Ktora kiedy pocznie rodzi grzech. Iák:
25: 1. 13. Kiedy grzech kroluie w ćiele náfzym.
26: Rzym: 6. 12. Kiedy požadliwość zádu=
27: fza fłowo Boże w nas. Már: 4. 18. Kiedy
28: miłuiemy świat y to co ieft ná świecie/
29: požadliwość ćiałá y požadliwość oczu.
30: 1 Ian 2. 15. Kiedy pátrzymy ná niewiá=
31: fte ábyfmy iey požadáli w fercu náfzym.
32: Mat: 5. 28. Kiedy walki y zwády miedzy
33: námi powftáia/ z požadliwości náfzych.
34: Iák: 4. 1. Przetoż ći ktorzy fą Chriřtufo=
35: wi/ ćiało fwoie vkrzyżowáli y z požadli=
36: woćiami iego. Gál: 5. 24.
37: PRACA y pracowanie. pátrz Robotá.
38: PRAVVDA. Chriřtus ieft prawdá.
39: Ian 14. 6. Pełen łáfki y prawdy. Ian 1.
40: 14. Przezeń przyfzłá ná nas łáfká y praw=

Bbbbbbb 2

dá. Ian

strona: Bbbbbbb 2v

Regeřtr.

kolumna: 1

- 1: dá. Ian 1. 17. Ná to przefzedł/ zeby dał

- 2: świadectwo prawdzie. Ian 18. 37. Tenże
- 3: nam zesłał Duchá prawdy/ ktory nas v=
- 4: czy wśelkiew prawdy. Ian 14. 17. y 15. 26.
- 5: y 16. 13. Słowo iego iest prawdá. Ian 17.
- 6: 17. y słowo prawdy. Eph: 1. 13. 2 Tim: 2. 15.
- 7: Przez ktore słowo prawdy Bog nas sobie
- 8: zrodził. Iák: 1. 18. Chcąc żeby wśyscy
- 9: byli zbáwieni/ y ku znáomości prawdy
- 10: przyfzli. 1 Tim: 2. 4. 2 Tim: 2. 25. A tey
- 11: prawdy filarem y vtwierdzeniem iest koś=
- 12: cioł. 1 Tim: 3. 15.
- 13: Jedni drugim máią prawdę mowić.
- 14: Eph: 4. 25. Y prawdę czynić. Eph: 4. 15.
- 15: Y chwalić Bogá w duchu y w prawdzie.
- 16: Ian 4. 24.
- 17: PRAVVO. Bronić lię právem nie
- 18: iest zákazano. Mátt: 5. 39. Právowác
- 19: lię nie iest befpieczno. 1 Kor: 6. 7.
- 20: PROCESSIE Niedziele Kwietney/
- 21: y ciááá Bożego. Mát: 21. 8. Már: 11. 8.
- 22: PROROK nawyźszy Chrifus. Dzie:
- 23: 3. 22. Ktory w kościele śwym poftáno=
- 24: wił niektore Proroki y Apoštoły. 1 Kor:
- 25: 12. 28. Eph: 4. 1. Iestelmy zbudowani ná
- 26: fundáme_ncie Prorokow y Apoštołow/ kto=
- 27: rego naroźnikiem iest Chrifus. Eph: 2. 20.
- 28: Prorocy są ci ktorzy przyfzle rzeczy opo=
- 29: wiádáią. Dzie: 12. 27. y 21. 20. Y ci co v=
- 30: czą á pímo wykłádáią. Dzie: 13. 1. y 15. 32.
- 31: Proroctwo iest jednym dárem Bożym

- 32: Rzym: 12. 6. 1 Kor: 12. 10. Y pošlo z
33: Duchá S. 2 Piot: 1. 21. Iako proroko=
34: wác według fznuru wiáry. Rzym: 12. 6.
35: PROZNOVVANIE zgánione/ á ro=
36: botá záleconá. 2 Thef: 3. 11. 12. Ieft wíze=
37: go złego przyczyną. Mát: 13. 25. Proznu=
38: iących Pan wzywa ná robotę do winni=
39: ce. Mát: 20. 3. 6. Proznowanie wdo=
40: wam ofobliwie fzkodzi. 1 Tim: 5. 13.

kolumna: 2

- 1: Z káždego fłowá proznego liczbę dáć
2: mamy. Mát: 12. 36.
3: PRZELOZENSTVVO y przełoże=
4: ni. Chćiwość przełożeńftwá ieft rzecz fzko=
5: dliwa. Luk: 9. 46. Przełożeńftwá Pan
6: nie zákázuie. Mát: 20. 26. Luk: 22. 25.
7: Złość przełożonych nie fzkodzi kościoło=
8: wi. Mát: 1. 6. y 23. 2. Przełożeni choć nie
9: dofkonáli/ fludzy Chriřtuřowi. Mát: 14. 31.
10: Przełożeni duchowni máią duchá pra=
11: wdy. Ian 15. 27. y 16. 13. Od nich fię v=
12: czyć mamy tájemnic wiáry. Dzie: 10. 41.
13: Máią moc karánia. 1 Kor: 4. 21. Vržąd
14: ich ktory. Eph: 4. 14.
15: Przełożonym fwym káždy ma być pod=
16: dány. Rzym: 13. 1. Nie tylko dobrym/ á=
17: le y złym. 1 Piot: 2. 18.
18: PRZEMIENIENIE chlebá w cíá=
19: ło Pánfkie. pátrž Ciáło Pánfkie. y Sá=
20: kráment cíála Pánfkiego.

- 21: PRZESLADOVVANIE ćierpiący
- 22: różni. 2 Tim: 3. 12. 1 Piot: 4. 15. Prze=
- 23: ślądowanie ćierpiący dla śprawiedliwo=
- 24: ści łą błogofławieni. Mát: 5. 10. 11. 12.
- 25: Wfzyścy ktorzy chcą żyć pobożnie/ mułzą
- 26: prześlądowanie ćierpieć. 2 Tim: 3. 12.
- 27: Chriřtus vczniom śwym opowiedział/ że
- 28: ich prześlądować miano. Mátt: 10. 17.
- 29: y 24. 8. Már: 13. 9. Luk: 21. 12. Prześlá=
- 30: dowcow bać fię nie mamy. Mát: 10. 28.
- 31: Zá prześlądowce mamy fię modlić. Mát:
- 32: 5.44. Rzym: 12. 17.
- 33: Páweł pierwey Chriřtuśá w wiernych
- 34: iego prześlądował. Dzie: 9. 2. y 22. 4. 7. 8.
- 35: y 26. 11. 14. 15. 1 Kor: 15. 9. Gál: 1. 13. 23.
- 36: Phil: 3. 6. 1 Tim: 1. 13. Ale potym śam
- 37: dla Chriřtuśá wiele prześlądowania ćier=
- 38: piał. 1 Kor: 4. 12. 2 Kor: 4. 9. y 12. 10.
- 39: Kiedy nas prześląduią vćiekąć możemy.
- 40: Mát: 10. 23. Prześlądowania gorfzą

mdłe.

strona: Bbbbb 3

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: mdłe. Már: 4. 17. Zadne prześlądowá=
- 2: nie nas od miłości Chriřtuśowey odłá=
- 3: czác nie ma. Rzym: 8. 35.
- 4: PRZEYRZENIE. Ktore Bog
- 5: przeyrzał te teź powołał. Rzym: 8. 29.
- 6: Przeyrzenie Boże nie wádzi wolności y

- 7: vsiłowaniu ludzkiemu. Dzie: 27. 31. Przey
- 8: rzani proznować nie máią. Dzie: 23. 11.
- 9: y 27. 31. W tájemnicách Bożych o przey
- 10: rzeniu iednych á wzgárdzeniu drugich za=
- 11: den szperác nie ma. Rzym: 11. 33.
- 12: PRZYCZYNCOVV do Bogá v=
- 13: żywác mamy. Luk: 5. 10. pátrż Poórze=
- 14: dnik.
- 15: PRZYKAZANIE Páńskie nie ieft
- 16: ciężkie/ nierzkąc ku wykonaniu niepodo=
- 17: bne. Mát: 11. 30. 1 Ian 5. 3. Luk: 1. 6.
- 18: y 10. 28. Gál: 5. 14. Y może być zácho=
- 19: wáne y wypełnione. Rzym: 8. 4. y 14. 8.
- 20: Przykazania Páńskiego záchowanie do
- 21: zbawienia potrzebne. Mát: 19. 17. Ian
- 22: 15. 10. Przykazanie Páńskie ieft żywot
- 23: wieczny. Ian 12. 50. Nowe przykazanie
- 24: Ian 13. 34.
- 25: Przykazanie Apóstolkie ma być zácho
- 26: wáne. Dzie: 15. 41. y 16. 4.s
- 27: Przykazania docześne Apóstolkie o
- 28: wótrzymawaniu lię ode krwi y od da=
- 29: wionych rzeczy. Dzie: 15. 29.
- 30: PRZYMIERZE. patrz Testáment.
- 31: PRZYSCIA Páńskiego z gotowo=
- 32: ścią czekác mamy. Mát: 24. 4. y 25. 13.
- 33: Már: 13. 33. Luk: 18. 40. y 21. 34. Ob:
- 34: 3. 3. Pan przyidzie ná fąd w obłokách z
- 35: chwałą wielką/ y z ánioły y z trabą. Mát:
- 36: 24. 30. y 25. 31. Thef: 4. 16. A przyidzie

37: z prędká. Mát: 24. 27. 44. 2 Piot: 3. 10.

38: Obiá: 3. 3.

39: PRZYSIEGA nie zgoła zákazána.

40: Mát: 5. 34. Iáka nie ważna. Mát: 14. 7.

kolumna: 2

1: Dzie: 23. 12 Iáka zákazána. Iák: 5. 12.

2: Przyśięgi ná Ewángeliá y ná krzyż/ ściá=

3: gáią fię ná fámeo Chrístu fá. Mát: 23. 21.

4: Bog íam przyśięgał. Zyd: 6. 17. y 7. 21.

5: Obiá: 10. 6. Y Páweł. Rzym: 1. 9. 2.

6: Kor: 1. 23. Phil: 1. 8. 1 Tim: 5. 21.

7: Wízelkiego íporu koniec íeít przyśięgá.

8: Zyd: 6. 16.

9: PVSTELNIK. Zywoť puítelniczy

10: święty. Mát: 3. 1. Y przykłádem Páń=

11: íkim zálecony. Mát: 4. 1. Már: 1. 12.

12: Luk: 21. 37.

13: PYCHA zákazána y íkarána. Luk:

14: 10. 15. Luk: 1. 47. y 14. 11. y 18. 11. y 22. 26.

15: Dzie: 12. 23. Rzym: 1. 30. y 11. 20. 2 Tim: 3. 2.

16: Iák: 6. 4. 1 Piotr 5. 5. Obiá: 18. 7. Pychá

17: pochodzi z íercá *człowiecze*^{go}. Már: 7. 22.

Q.

19: QVADRANT co ważył. Már: 12. 42.

R.

21: RAAB wízetecnicá zóná Sálmono=

22: wá. Mát: 1. 5. Szpiegi przyięłá w dom

23: íwoy z wiáry. Zyd: 11. 31. Y z vczynkow

24: íwých íeít vfráwiedliwiona. Iák: 2. 25.

25: RADA Boża nieogárniona. Rzym: 11.

- 26: 34. 2 Kor: 2. 11. 16. Y niezwyćiężona. Dzie:
27: 5. 39. Y nieodmienna z ftrony wybrá=
28: nych iego. Zyd: 6. 17. Bog według rády
29: woley fwey wśzytko czyni. Eph: 1. 11.
30: Rády Ewángeliyfskie. O dobrowol=
31: nym vboftwie. Mát: 19. 21. Luk: 18. 22.
32: O pośłufzeńftwie. Mát: 16. 24. O czyfsto=
33: ści. 1 Kor: 7. 25. Mátth: 19. 12.
34: Infza ieft rádá/ á infze przykazánie.
35: Mát: 19. 12. 17. Már: 10. 21. 1 Kor: 7. 25.
36: RAKA fłowo Zydowfskie co znáczy.
37: Mátth: 5. 23.
38: RELIQUIAE co zá moc máią/ y co
39: przez nie Bog fpráwuie. Dotknienie krá=

Bbbbbbb 3

iu fzáty

strona: Bbbbbbb 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: iu fzáty Pána Chríftufowey. Mát: 9. 21.
2: y 14. 36. Y chuŃtek Páwłowych. Dzie: 19.
3: 12. Y ćieniá Piotrowego. Dzie: 5. 15.
4: Nabozne ich dotykánie/ przyklády E=
5: wángeliey ś. vtwierdzone. Mátth: 9. 21.
6: Már: 3. 10. y 5. 28. 30. Od wiernych
7: vczczone/ á od niewiernych wzgárdzone.
8: Mátth: 14. 12.
9: Reliquiæ Ńwiętych cudá czynią bez v=
10: bliżenia czći y chwały Bożey. Dzie: 19. 12.
11: y 28. 20.
12: ROBOTA y praca. Robotá ręczna

- 13: zálezona. Eph: 4. 18. 2 Thef: 3. 10. 11. 12.
- 14: Kto niechce robić/ ten też niechay nie ie.
- 15: 2 Thef: 3. 10. Páweł S. robił rękómá/
16: áby nikogo nie obciążył. Dzie: 20. 34.
- 17: 1 Kor: 4. 12. 1 Thef: 2. 9. 2 Thef: 3. 8.
- 18: Wfzákże robić rękómá nie wfzyscy po=
19: winni. 2 Thef: 3. 10. Robotá náfzá bez
20: błogofławieńftwá Bożego niefpora/ byś
21: też y całą noc robił. Luk: 5. 5. Robiące=
22: mu zaplátá powinna. Mát: 10. 10. 1 Kor:
23: 9. 9. 1 Tim: 5. 18. Iák: 5. 4. Práciący
24: około fłowá Bożego dwoiákicy czći go=
25: dni. 1 Tim: 5. 17.
- 26: RODZAY dwoiáki Chriftá Páná.
- 27: Zyd: 7. 3.
- 28: ROSKAZANIE. pátrż Przykazánie.
- 29: ROSPACZ Iudałzowá. Mát: 27. 5.
- 30: ROZVVOD. pátrż Małżeńftwo.
- 31: RZECZNIK náfz nie fám P. Chri=
32: ftus. 1 Ian 2. 1.
- 33: RZEZANIEC ábo Trzebieniec Aety=
34: opiánin. Dzie: 8. 27. Rzezáńcy fą troiá=
35: cy. Mátth: 19. 12.
- 36: RZYM nowe Ieruzálem Chrześcijáń=
37: fkie. líft 393. Rzym Bábilonem náfzwá=
38: ny/ ále nie kościoł Rzymfki. 1 Piotr 5. 13.
- 39: Obiáw: 17. 6.
- 40: Rzymfka wiárá wielce pochwalona.

kolumna: 2

1: Rzym: 1. 8.

- 2: Rzymfka wiára ieft Kátholicka wiára.
3: Rzym: 1. 8. Kościół Rzymfki iáko záleca
4: Páweł S. lift 520. Kościół Rzymfki o=
5: íobliwie od Bogá opátrzony. Dzie: 27. 23.
6: Stára fię o swiátá návrocenie. lift 393.
7: Lift do Rzymian przecz ma pierwfe mie=
8: ťce. lift 519.

S.

- 10: SAD Boży według prawdy. Rzym: 2. 2.
11: Ieft niewybádány. Rzym: 11. 33. A ieft
12: prawdziwy y íprawiedliwy. Obiá: 19. 2.
13: Sąd ofobny przy ťmierci káżdego.
14: Luk: 16. 22. Zyd: 9. 27.
15: Sąd oťáteczny będzie według vczyn=
16: kow káżdego. Mát: 16. 27. y 25. 34. Rzym:
17: 2. 6. 2 Kor: 5. 10. Z ktorych káždy muťi
18: dáć liczbę Bogu. Rzym: 14. 12. Y káždy
19: wezmie zaplátę według prace ťwoiey.
20: 1 Kor: 3. 8. Kto w Chriťtuťá nie wierzy/
21: iuż ieft ofádzony. Ian 3. 18.
22: Chriťtus ieft ťędziá żywych y vmár=
23: łych. Dzie: 10. 42. Ktoemu Oćiec pow=
24: zdał wťzytek ťąd. Ian 5. 22. 27. Swięci
25: z Chriťtuťem ludzie ťádzić będá. pátr
26: Swięci.
27: O dniu ťádnym niewie nikt/ áni ánio=
28: łowie. Mát: 24. 36. Iáko y ťam Syn o
29: nim niewie. Már: 13. 32. pátr Chriťtus.
30: pátr Dzień ťádnny y Przyťťcie Páńťkie.
31: Sądzić iáko y komu zákazano. Mát: 7. 1.

- 32: Sądzący drugiego łam siebie potępia.
- 33: Rzym: 2. 1.
- 34: SAKRAMENTY z boku Pańskiego
- 35: na krzyżu wypłynęły. Ian 19. 34. Wzy=
- 36: ścy ich używać powinni. Dzie: 10. 47.
- 37: Nie są tylko znaki/ ale y przyczyny łaski y
- 38: Íprawiedliwości. Rzym: 4. 11.
- 39: Sakrament bierzmowania. patrz Bie=
- 40: rzmowanie.

Sakram=

strona: Bbbbbb 4

RegeŃtr.

kolumna: 1

- 1: Sakrament pokuty. patrz Pokutá.
- 2: Sakrament kápláńŃtwá przez rąk wkłá=
- 3: danie. Dzie: 13. 3. Sakrament y łáská
- 4: poświęcenia kápláńŃkiego. Dzie: 14. 22.
- 5: 1 Tim: 4. 14. patrz Káplán.
- 6: Sakrament małżeńŃtwá. patrz Mał=
- 7: żeńŃtwo.
- 8: Sakrament oŃtátniego pomázania.
- 9: Iák: 5. 14. Skutki iego. Támże.
- 10: Chrístus y bez Sakramentow zbáwić
- 11: może. Ian 5. 2. Sakramenty niewier=
- 12: nym y niegodnym nie máią być dawá=
- 13: ne. Máth: 7. 6.
- 14: SAKRAMENT naświéŃŃzy Ciáłá
- 15: Pańskiego. Nie máłz w nim wiécey chle=
- 16: bá áni winá. Mát: 26. 29. Ale fię w nim
- 17: chleb w ciáło/ á wino w krew przemienia.

- 18: Ian 2. 9. Nie iest w nim figurá/ ále pra=
19: wdá. Ian 6. 51. Wiáry do niego potrze=
20: bá/ nie pytánia/ Iáko? Ian 6. 52. Zydzi
21: nie tegoż Sákrámentu co my/ pozywáli.
22: 1 Kor: 10. 3. Porównánie mánnny z tym
23: Sákrámentem. Ian 6. 49.
24: Sákráment ciála Páńkiego z iáką po=
25: korą ma być przyimowány. Mátt: 8. 8.
26: Nie godzi fię go przyimowác bez poied=
27: nánia z brátem obráżonym. Mátt: 5. 23.
28: Wieczera Páńka infza iest/ á infze vzy=
29: wánie S. Sákrámentu. 1 Kor: 11. 20.
30: Pan dawał Sákráment w Emaus pod
31: iedną ośobą. Luk: 24. 30. pátrzn Ciá=
32: ło Páńkie.
33: SAMARITANOVVIE odłzczepień=
34: cy przecz Chriřtuřá nie przyimowáli. Luk:
35: 9. 53.
36: SZCZEPAN. pátrzn Stephan.
37: SEKTY dziřieyřze dármo fię tym cie=
38: řzã/ iř wiáre Chreřcijáńkã Zydzi fektã
39: nãzywáli. Dzie: 28. 22.
40: SETNIK ábo Rotmiřtrzn ieden wier=
kolumna: 2
1: ny. Mátt: 8. 5. Luk: 7. 2, Drugi tãkře
2: wyznawa Chriřtuřá. Mát: 27. 54. Kor=
3: neliuř Setnik ná wiáre Chriřtuřowã
4: przez Piotrá náwrocony Dzie: 10. 1.
5: SICLVS ábo Státer wiele wãżył.
6: Mátt: 17. 27.

- 7: SILAS z Páwłem poſłan do Antyo=
8: chiey. Dzie: 15. 27. Iáchał z Páwłem.
9: Dzie: 15. 40. Zoſtał w Bereiey. Dzie: 7. 14.
10: SIMON Czárnokſięźnik y kácerſtwo
11: iego. Dzie: 8. 18.
12: SIMONIA ábo ſwiętokupſtwo ſzká=
13: rády grzech. Dzie: 8. 18. 22.
14: SIMON trędowáty w Bethániey
15: czeſtuie Páná. Mát: 26. 6. Már: 14. 3.
16: Ian 12. 1.
17: SIMON Piotr. pátrzay Piotr.
18: SIMON Kánáneczyk Zelotes/ Apo=
19: ſtoł Chriſtuſow. Mát: 10. 4. Már: 3. 18.
20: Luk: 6. 15. Dzie: 1. 13.
21: SIMON brát Ieſuſow. Mát: 13. 55.
22: Már: 6. 3.
23: SIMON Pháryzeuſz/ v ktorego iadł
24: Ieſus. Luk: 7. 36.
25: SIMON Cyreneczyk/ ktory noſił
26: krzyż zá Ieſuſem. Mát: 27. 32. Már: 27. 32. Már: 15.
27: 21. Luk: 23. 26.
28: SIMON gárbarz Iopeńki/ goſpo=
29: darz Piotrow. Dzie: 10. 6.
30: SKARB. Serce z ſkárbem mamy
31: przenoſić do niebá. Luk: 12. 22.
32: Skárbu náuki Kátholickiey pilnie
33: ſtrzedz Páweł każe. 1 Tim: 5. 20. A ſtrzedz
34: ſię nowoſci hæretyckich. Támże.
35: SKLADY dla vbogich wiernych w
36: pierwſzym koſciele zwyczáyne. Dzie: 11. 29.

37: Rzym: 15. 26. 1 Kor: 16. 1. 2. 2 Kor: 8. y 9.

38: SKRVCHA. Do fkruchy ípowiedź

39: ieft potrzebna. Luk: 17. 15. pátrž Pokutá.

40: SLOVVO Bože. Pan Chriřtus czemu

ieft

strona: Bbbbbb 4v

Regeřtr.

kolumna: 1

1: ieft Słowem názwany. Ian 1. 1. Sło=

2: wo íkrocone. Rzym: 9. 28. Słowo z Zy=

3: dowłkiego częłto rzecz známionuie.

4: Mát: 19. 12.

5: Słowo Bože ieft nie fámo písmo. 1

6: Theř: 2. 13. Ale to krore [!] ieft vřtnie prze=

7: powiedáne. 1 Piot: 1. 25. A potym czę=

8: ściá ná písmie/ á częściá vřtnie podáne.

9: 2 Theř: 2. 15.

10: Słowo Bože nie wřzytko ieft ná písmie

11: podáne. Ian 14. 26. y 21. 25. 1 Kor: 11. 14.

12: 2 Theř: 2. 15. 2. Ian 12, 3 Ian 13.

13: Słowá Božego nie tylko řłuchác/ y w

14: vřściech ie mieć mamy/ ále y řercem wie=

15: rzyć/ y vczynkámí pełnić. Mátt: 7. 24.

16: y 15. 8. y 28. 20. Luk: 6. 47. y 11. 28. y 12.

17: 47. Ian 13. 17. Iák: 1. 22. Wzgárdá řło=

18: wá Božego y karánie zá nie. Mát: 10. 14.

19: y 11. 20. Dzie: 13. 45. y 18. 6. Ian 15. 22.

20: Rzym: 1. 21. 2 Theř: 2. 10. Zyd: 2. 3.

21: Słowo Bože trwa ná wieki. Mát: 24. 35.

22: Luk: 16. 17. 1 Piotr 1. 25.

- 23: Iáka ieft moc słowá Bożego. Mát: 8.
- 24: 13. Már: 1. 27. Luk: 5. 13. 24. y 8. 24.
- 25: Słowo Boże ieft dufzny pokarm. Mát: 4. 4.
- 26: SLVBY czyfności dla doftąpienia kro=
27: leftwá niebieskiego. Mát: 19. 12. pátrz
- 28: Rády Ewángeliyfskie. Perfony Bogu po=
29: flubione w małżeńftwo wftąpić nie mo=
30: gą. 1 Kor: 7. 9. Będą potępieni ktorzy
31: fluby czyfności łamią. 1 Tim: 5. 12.
- 32: SLVGA żaden dwiemá pánom fluzyc
33: nie może. Mát: 6. 24. Sługá nie ieft
34: więtfzy nád Páná fwego. Ian 13. 16. y 15.
- 35: 20. Káždy tego ieft flugą/ ktoremu fię od=
36: dał zá flugę. Rzym: 6. 16. Kto czyni
37: grzech/ ten ieft flugą grzechowym. Ian 8.
- 38: 34. Kto bywa zwyciężon od kogo/ tego
39: teź flugą zoftawa. 2 Piotr 2. 19. Kto
40: grzechowi fluzy/ ten nic nie ma do fprá=

kolumna: 2

- 1: wiedliwości. Rzym: 6. 17. 20.
- 2: Słudzy máią być poślufzni Pánom
3: swoim. Eph: 6. 5. Kol: 3. 22. 1 Tim: 6. 1.
4: Tit: 2. 9. 1 Piotr 2. 18. Nie fluząc ná oko.
5: Eph: 6. 6. Kol: 3. 22. Ale z fzczyości
6: fercá/ boiąc fię Páná/ y fluząc iáko Pánu
7: Chriftułowi. Támże. Ktorzy wiernie
8: fluzą fwym Pánom/ Pánu Chriftułowi
9: fluzą/ y od niego zaplátę wezmą. Kol: 3.
10: 23. 25. A tym więcey fluzyc máią pánom
11: wiernym. 1 Tim: 6. 2.

- 12: Sámemu Bogu iáko służyć mamy.
- 13: Mát: 4. 10. Obiá: 22. 9. W duchu. Phil:
- 14: 3. 3. Abo w nowości Duchá. Rzym: 7.
- 15: 6. pátrz Pokłon. Pánu Chrístułowi słu=
- 16: żyć mamy. Dzie: 20. 19. Rzym: 1. 1. y 12.
- 17: 11. Phil: 1. 1. Kol: 4. 12. Ktory nas od
- 18: wśzech nieprzytciół ofwobodził/ ábyłmy
- 19: mu służyli. Luk: 1. 74. 1. Kor: 7. 23. Kto=
- 20: ry służyłwe má zá przytcióły. Ian 15. 15.
- 21: Wierni słuđzy sá błogóśłáwieni. Mát: 24.
- 22: 46. Mát: 25. 21. 23. Luk: 12. 37. 38. y 19. 17.
- 23: A słuđzy niepożyteczni bedá wrzuceni do
- 24: zewnětrżnych tciemności. Mátt: 25. 30.
- 25: Luk: 12. 46.
- 26: SMIERC iest skaranie zá grzech. Rzy:
- 27: 5. 12. Iák: 1. 15. Y zapłátá grzechu. Rzy:
- 28: 6. 23. Y bodźcem grzechu. 1 Kor: 15. 56.
- 29: A przyśłá ná wśzytkie zá grzechem pier=
- 30: wśzego człowieká Adámá. Rzym: 5. 14. 17.
- 31: 1 Kor: 15. 21. Smierć napewnieyśza.
- 32: Zyd: 9. 27. Ale iey godziná niepewna.
- 33: Luk: 12. 40. 1 Thef: 5. 2. Smierć wtora
- 34: iest wieczna. Obiá: 20. 14. Smierć tci=
- 35: lefna iest zásnienie. Mát: 9. 24.
- 36: Ian 11. 11. Dzie: 7. 60. 1 Thef: 4. 13.
- 37: Smierć náłżę Chrístus śmierćią swą
- 38: zwyciężył. 1 Kor: 15. 54. 2 Kor: 5. 14.
- 39: Eph: 2. 4. 2 Tim: 1. 10. Zyd: 2. 14. 1.
- 40: Piotr 3. 18. Obiá: 21. 4.

strona: Ccccc

Regeŕtr.

kolumna: 1

- 1: Smierć łąłki/ grzechy wykorzenia.
- 2: Rzym: 6. 2. 11. 1 Kor: 4. 10. Gál: 2. 20.
- 3: Kol: 3. 5. A żywot ípráwuie. Rzym: 6.
- 4: 5. 8. Kol: 3. 3. 2 Tim: 2. 11.
- 5: SMVTEK ieŕt dwoiáki. Ieden ŕwiá=
- 6: tá tego ktory ŕmierć ípráwuie. A drugi
- 7: według Bogá/ ktory pokutę zbáwienná
- 8: ípráwuie. 2 Kor: 7. 10. 11.
- 9: W ímutku będący ma íię modlić. Iák:
- 10: 5. 13. Smutek pobożnych obroći íię w
- 11: wefele. Mátt: 5. 5. Ian 16. 20. 22.
- 12: SPOVVIEDZ przed Ianem z wyliczá=
- 13: nim grzechow. Mát: 3. 6. Már: 1. 5. Spo=
- 14: wiedz potrzebna do otrzymánia grzechow
- 15: odpuŕzczenia. Mát: 8. 4. y 18. 18. Ian 20. 23.
- 16: Spowiedz przed Apoŕtoły z wyliczá=
- 17: nim grzechow. Dzie: 19. 18. Spowiedz
- 18: przed kápłany. Iák: 5. 16. 1 Ian 1. 9. Spo=
- 19: wiedz iá gárdzący/ będą cięŕzko karáni.
- 20: Luk: 7. 30. pátrz Pokutá.
- 21: SPRAVVIEDLIVVOSC Bozka y
- 22: Zydowŕka. Rzym: 10. 3. Spráwiedli=
- 23: woŕciá náŕzú iáko ieŕt Pan Chriŕtus. 1
- 24: Kor: 1. 30. Iáko żaden nie ieŕt ípráwie=
- 25: dliwy. Rzym: 3. 10. Może być człowiek
- 26: ípráwiedliwy nie tylko przed ludzmi/ ále
- 27: y przed Bogiem. Luk: 1. 6. 75. Rzym: 4. 2.

- 28: Człowiek zawsze może być sprawiedliwym=
- 29: łzy. Jan 15. 2.
- 30: Sprawiedliwość nadsza nie jest przyczyną=
- 31: tana/ ale istotnie w nas będąca. Mat: 5.
- 32: 20. Rzym: 2. 13. y 3. 2. y 7. 6. Eph: 3. 17.
- 33: y 6. 14. Kol: 3. 10. Jest z czynków/ a
- 34: nie z fałszywej wiary. Mat: 6. 1. Sprawiedliwość=
- 35: tak w Żydzie jak i w Poganin=
- 36: nie jest pełnienie zakonu. Rzym: 2. 26.
- 37: Kto czyni sprawiedliwość/ nie tylko
- 38: wierzy/ ten jest sprawiedliwy. 1 Jan 3. 7.
- 39: STANY różne między Chryścjanami.
- 40: Mat: 19. 21. Luk: 10. 42. Stan bezżen=
- kolumna: 2**
- 1: Źony jest stan Anielski. Mat: 22. 30. Lepiej
- 2: niż małżeński. 1 Kor: 7. 31.
- 3: STARSZY jak Pasterze. 1 Piotr 5. 1.
- 4: patrz Kaptan.
- 5: STATECZNOŚĆ jaka ma być w
- 6: Katolickiej wierze. Gál: 1. 8.
- 7: STEPHAN albo Szczepan Diakon=
- 8: niem obrany. Dzie: 6. 5. Okrzyknięty.
- 9: Dzie: 6. 11. Odpowiedział za siebie. Dzie: 7.
- 10: Wskazywany. 7. 57. Pogrzeb jego.
- 11: Dzie: 8. 2. Kamień jego cudowny. Dzie:
- 12: 7. 58. Modlitwa jego Pawłowi do napisania=
- 13: wroczenia pomógł. Dzie: 7. 60. Cuda
- 14: przez reliquia jego. Dzie: 8. 2.
- 15: SVCCESIA Ojców i pasterzów
- 16: pokazuje Chrystusa Pana i kościół jego.

- 17: Mát: 1. 6. Y nie targa fię złością przeło=
18: żonych. Támze. Mát: 23. 2. Ieft znákíem
19: kościoła práwe^{g^o}. Eph: 4. 13. pátrz Páfterz.
20: SVMNIENIE. Pokoy dobrego fu=
21: mnienia. 1 Ian 3. 21. Rzym: 5. 1. 2 Kor:
22: 1. 12. Czynić co przeciw sumnieniu fwe=
23: mu/ ieft grzeſzyć. Rzym: 14. 23.
24: SVVIADECTVVO prawdziwe y
25: fałſzywe. Mát: 18. 16. y 19. 18. y 26. 59.
26: Ian 8. 17. 1 Tim: 5. 19. Zyd: 10. 28.
27: Swiádectwo Duchá iákíe. Rzym: 8. 16.
28: SVVIAT przez Chriftuſá vczyniony.
29: Ian 1. 10. Swiát we złym záſiadł. 1 Ian
30: 5. 19. Swiát przechodzi y požądliwość
31: iego. 1 Ian 2. 17. Przechodzi kŕztałt tego
32: ſwiátá. 1 Kor: 7. Swiátá miłowác nie
33: mamy. 1 Ian 2. 15. Na ſwiećie nic nie
34: ieft iedno požądliwość ciáálá/ požądli=
35: wość oczu á pychá żywotá. 1 Ian 2. 16.
36: Przyiazń tego ſwiátá ieft nieprzyiazń Bo
37: ża. Iák: 4. 4. Swiát Bogá nie zna.
38: Ian 17. 25. Ani Ieſufá Chriftuſá być
39: prawdziwą fwiátłością. Ian 1. 10. Wzgár
40: dá ſwiátá. Rzym: 12. 12. Gál: 6. 14.

Ccccc

Phil:

strona: Ccccc v

Regeltr.

kolumna: 1

1: Phil: 3. 7. Iák: 4. 15. Obiá: 18. 4. Mi=

2: łóſnicy ſwiátá więcey niżli Bogá. Már:

- 3: 8. 36. Świąt będą wierni łądzić. 1 Kor:
- 4: 6. 2. Świeckie sprawy nie zgoła ducho=
5: wnym zázakázane. 2 Tim: 2. 4.
- 6: SVVIATKI y Wielkanoc Zydowfka
7: y Chrześcijánfka. Dzie: 2. 1. Świątki
8: Chrześcijánfkie. Dzie: 2. 1. 20. 16. 1 Kor: 16. 8.
- 9: SVVIECENIE wody/ foli/ potraw/
10: y innych rzeczy. 1 Tim: 4. 5.
- 11: SVVIECI. Dułze świętych fą z Chri=
12: łtułem w niebie. Luk: 23. 43. Ian 12. 26.
13: y 17. 24. Dzie: 7. 59. 2 Kor: 5. 1. 6. y 12.
14: 2. 4. Phil: 1. 21. 23. Eph: 4. 8. Obiá: 3.
15: 21. y 6. 9. y 7. 9. 15. Zázraz po śmierci idą
16: do niebá. 2 Kor: 5. 1. Święci w niebie
17: modlą fię záz nami. Dzie: 27. 24. 2 Piot:
18: 1. 5. Obiá: 5. 8. y 6. 10. y 8. 3. Y mo=
19: dlitwy náfze Bogu ofiáruią. Obiá: 5. 8.
20: y 8. 3. Stáráią fię o nas. Luk: 16. 28.
21: 2 Piot: 1. 5. Święci po śmierci rządzą
22: ludzie y kroluią z Pánem. Obiá: 2. 26.
23: y 3. 12. Mát: 24. 47.
24: Święci wiedzą w niebie co fię tu z ná=
25: mi dzieie. Luk: 15. 10. y 16. 29. 1 Kor: 13.
26: 9. Y fłyfzą modlitwy náfze. Obiá: 5. 8.
27: Święci iáko wiedzą myfli ludzkie. 1 Kor:
28: 2. 11. Są ániołom rowni. Luk: 20. 36.
29: Mát: 22. 30.
30: Święte mamy chwalić. Rzym: 2. 10.
31: Ian 12. 26. W świętych Bog vwielbion
32: bywa. 1 Thef: 2. 10. Pan Bog bywa

- 33: chwalon z mocy Świętym wżyczoney.
- 34: Mát: 9. 8. Świętym Chrifтус nie zayrzy
- 35: fwych vrzędow. Mát: 19. 28.
- 36: Świętych pámiątki przecz kościół ob=
- 37: chodzi. Dzie: 14. 12. Świętych pámiątki
- 39: máią być w kościele. Mát: 26. 13.
- 40: Świętych náfládowác mamy. 1 Kor:
- 41: 4. 16. y 11. 1. Phil: 3. 17. 1 Thef: 1. 6.

kolumna: 2

- 1: Święci nie vmárli. Mát: 22. 32. Po
- 2: śmierci fię ludziom vkázuią. Mát: 17. 3.
- 3: Már: 9. 4. Są nád pewnymi mieyfcá=
- 4: mi przełożeni. Ian 5. 2. Mieyfcá święte/
- 5: ziemiá święta. Mát: 17. 9. Ciał ich prze=
- 6: nieśienie. Dzie: 7. 16. Ná imię ich dya=
- 7: bli vćiekáią. Dzie: 19. 15. Święci cudá
- 8: czynią. pátrż Cudá.
- 9: Zaflugi świętych mogą y drugim być
- 10: wżyczone. 2 Kor: 8. 14.
- 11: Będą świat z Chriftuśem fądzić. pátrż
- 12: Sąđ. Świętym niekiedy przypifuiem/ co
- 13: Bogu fámemu właśnie należy. pátrż Bo
- 14: gá fámego włańności.
- 15: Świętych wzywác fię godzi. pátrż Wzy
- 16: wanie Świętych.
- 17: SYN Boży. Infzy ieft Syn/ á infzy
- 18: Oćiec. Ian 1. 1. Ale Syn ieft tymże Bo=
- 19: giem co y Oćiec. Ian 1. 1. Syn Boży
- 20: fтворzyciel wfzech rzeczy. Ian 1. 3. Syná
- 21: Bożego wćielenie. Ian 1. 14. Dał mu

- 22: Oćiec żywot przez porođenje wieczne.
- 23: Ian 5. 16. Syn Boży iáko zápieczęto=
- 24: wan. Ian 6. 27. Bořtwo Oycowřkie
- 25: ieřt Synowe. Ian 17. 10. Ináczey Syn
- 26: Boży ieřt iedno z Oycem/ á ináczey ludzie
- 27: řá iedno. Ian 17. 11.
- 28: Syn Boży iáko Oycu ieřt poddány.
- 29: 1 Kor: 15. 28. pátrř Chriřtus.
- 30: Synowie oblubieńcá ktorzy. Mář: 9. 15.
- 31: Synow powinnořć przeciw rodzicom
- 32: řwym. Mář: 15. 4. y 19. 19. Eph: 6. 2.
- 33: Kol: 3. 20. 1 Tim: 5. 1. 1 Piotr 5. 5.
- 34: SYNOD. pátrř Koncylium.
- 35: SZABAT Zydowřki wřtař/ áni więcey
- 36: od wiernych ma być záchowány. Kol: 2. 16.
- 37: Szábát duchowny Chriřcijáńřki wřtá=
- 38: wiczny. Zyd: 4. 9.
- 39: SZATAN. řprzećiwniká znáczy. Mář:
- 40: 16. 23. Mář: 8. 33. Piřmá wřywa przeciw

Chriřtu=

strona: Cccccc 2

Regeřtr.

kolumna: 1

- 1: Chriřtuřowi. Mář: 4. 6. Luk: 4. 10.
- 2: Do czářu kuřć przeřtáie. Luk: 4. 13. Przez
- 3: řmoká wyznáczony. Obiá: 12. 13. Smo=
- 4: kiem y wężem názwány. Obiá: 12. 3. Nie
- 5: nawidzi Chriřtuřá y członkow iego. Ob:
- 6: 12. 4. Woyná wřtáwiczna Michářá z
- 7: nim. Obiá: 17. pátrř Dyabeř.

T.

- 9: TABITA pobożna niewiaśta/ którą
10: Piotr wkrześił. Dzie: 9. 36. 40.
11: TAIEMNICA niepráwości co ieśt.
12: 2 Theś: 2. 7.
13: TAK, TAK, ábo ieśt/ ieśt. Nie/ nie/
14: ma być mowá Chrześcijáńka. Mát: 5. 37.
15: TALENT co waży. Mát: 18. 24.
16: TANIEC. Przezeń Ian S. zginął.
17: Mát: 14. 6. Már: 6. 22.
18: TERTVLLVS Prokurator íkárzy
19: ná Páwła. Dzie: 24. 2.
20: TESTAMENT Nowy. Zyd: 8. 8.
21: y 9. 15. y 10. 16. Teśtáment wieczny. Zyd:
22: 13. 20. Krew nowego teśtámentu. Mát:
23: 26. 28. Már: 14. 24. Luk: 22. 20.
24: TETRARCHA co ieśt. Mát: 14. 1.
25: THADDEVSZ ktory y Lebbeufz A=
26: pośtoł. Mát: 10. 3. Názwány Iudás fyn
27: Iákobow. Luk: 6. 16.
28: THEODAS zboycá zábit. Dzie: 5. 37.
29: THOMASZ Dydimus ofiáruie się z
30: Chriśtuśem ná śmierć. Ian 11. 16. Był
31: niedowiárkiem. Ian 20. 25. 27.
32: TIMOTHEVSZ obrzezan/ y poiá=
33: chał z Páwłem. Dzie: 16. 3. Pośłan z Pá=
34: włem do Mácedoniey. Dzie: 19. 22. Wziął
35: káśkę przez rąk wkładánie. 1 Tim: 4. 14.
36: 2 Tim: 1. 6.
37: TITVSA Pogániná Páweł obrzezáć

38: nie dopuścił. Gál: 2. 3. Titus od Páwła

39: poftánowion był biskupem Kreteńskim.

40: Tit: 1. 5.

kolumna: 2

1: TOVVARZYSTVVA dobrych trzy=

2: máć się/ á złych strzedz się mamy. Mátt:

3: 7. 15. Dzie: 19. 9. 2 Kor: 6. 14. Eph: 5. 15.

4: 2 Tim: 4. 14. Obiáv: 18. 4.

5: TRADICIE, ábo wftáwy od Apošto=

6: łow procz písmá podáne/ máią być cho=

7: wáne. Dzie: 16. 4. 1 Kor: 11. 2. 23. 34.

8: Gál: 1. 4. 2 Ian 13. Iud: 9. Obiá: 10. 4.

9: Y Páweł ie trzymác rofkázuie. 2 Thef: 2.

10: 15. y 3. 6. Wiele Pan Chrístus czynił y

11: mówił/ czego nie pífano. Ian 21. 25. Dzie:

12: 20. 35. Duch S. dokládał tego/ czego

13: Chrístus nie vczynł. Ian 16. 12. Y Apo=

14: štołowie niektore rzeczy podáli sámym

15: tylko głósem/ bez písmá żadnego. 2 Thef:

16: 2. 15. 1 Kor: 11. 34. 2 Ian 13. y 3. 13. Siłá

17: rzeczy wiemy z fámey trádiciey. 2 Tim: 3. 8.

18: Trádicia o pomázaniu oleiem. Már: 6.

19: 13. Trádicie ábo wftáwy ktore Chrístus

20: gáni. Mát: 15. 9. Már: 7. 7.

21: TRAB siedm Anielńkich siedmioro

22: prześládowanie hæretykow známionuía.

23: Obiáv: 8. 2.

24: TREDOVVATY od Páná Iefulá o=

25: czyściony. Mát: 8. 2. Már: 1. 40. Luk: 5. 12.

26: Y dzieścięć infzych. Luk: 17. 12.

- 27: TRZEBIENIEC. pátrz Rzezániec.
- 28: TROYCA S. figurowána y okazána/
29: przy krzćie Chrístułowym. Mát: 3. 16.
30: Már: 1. 10. 16. Y ná przemienieniu iego.
31: Mát: 17. 5. Krzćić fię mamy w imię Troy=
32: ce S. Mátth: 28. 19.
33: Troycá S. słowy nie raz wyráżona od
34: Chríftá Páná. Mát: 10. 20. Ian 14. 10. 16.
35: y 15. 26. Y od Páwłá S. Rzym: 8. 11. y 11.
36: 36. 2 Kor: 13. 13. Eph: 2. 18. Gál: 4. 6.
37: Trzey fą w niebie/ Oćiec/ Syn/ y Duch ś.
38: I Ian 5. 7.
39: Sam Oćiec z Synem y z Duchem S.
40: ieft Bog prawdziwy. Ian 17. 3. Sam

Ccccc 2

Bog

strona: Ccccc2v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Bog ieft wżytká Troycá S. 1 Tim: 1. 17.
2: Iedność perfon w boftwie. 1 Kor: 2. 12.
3: Święty/ święty/ święty/ Obiá: 4. 8.
- V.**
- 5: VBOGI. Chríftus będąc bogátym/
6: słał fię vbogim dla nas/ áby nas vbo=
7: gácił. Luk: 2. 7. 2 Kor: 8. 9. Y przyzedł
8: vbogim Ewángelią opowiedác. Luk: 4.
9: 18. y 7. 22. Már: 11. 5. Vbodzy w duchu
10: błogofławieni. Mátth: 5. 3. Luk: 6. 20.
11: Vbogie zówfze mieć będziemy. Mát: 26. 11.
12: Vbogim co fię dzieie/ to fię Chrístułowi

- 13: dzieie. Mát: 25. 40. 45. Vbogim hoynie
- 14: dáwać mamy. Luk: 16. 9. Y ná obiády
- 15: ich wzywác. Luk: 14. 13. Páweł o vbo=
- 16: gich miał ftáránie: Gál: 2. 10. 1 Kor: 16. 1.
- 17: pátrž Skłády. Bo vbogie obrał ná
- 18: tym świećie/ áby ie bogátymi w wierze
- 19: vczyńił. Iák: 2. 5.
- 20: Vboga wdowá więcey włożyła do fkár=
- 21: bu kościelnego/ niżli bogacze kładli.
- 22: Már: 12. 42. Luk: 21. 3.
- 23: VCIECZKA w prześládowniu wier=
- 24: nym pozwolona. Mát: 10. 23. Páweł vćie=
- 25: kał áby nie był vkámionowány. Dzi: : 14. 6.
- 26: VCISK. Błogofławieni ktorzy prze=
- 27: śládownie ćierpią. Mátth: 5. 10. pátrž
- 28: Prześládownie. Przez wiele vćífkow
- 29: trzebá nam wnić do krolestwá niebie=
- 30: fkiego. Dzie: 14. 22. Vćífkí nas nie máią
- 31: oddálác od miłóści Bożey. Rzym: 8. 35.
- 32: W ktorých fię owfzem chlubić mamy.
- 33: Rzym: 5. 3. Y mieć to zá nawiętfze we=
- 34: fele/ kiedy w rozmáite vćífkí wpádniemy.
- 35: Iák: 1. 2. W vćífkú mamy być ćierpliwi.
- 36: Rzym: 12. 12. Krotkie y máłe vćífkí docze=
- 37: śne/ wielką nam chwałę iednáią w niebie.
- 38: 2 Kor: 4. 17. Vćífkí ćierpieć íełt dar Bo=
- 39: ży. Phil: 1. 29. Poćiechá w vćífkách. Ian
- 40: 14. 1. Zyd: 12. 1. pátrž Krzyż.

kolumna: 2

1: VCZEN nie íełt więtfzy nád miłtrzá

- 2: łwego. Mát: 10. 20. Po czym poznać v=
3: cznie Chriftułowe. Ian 13. 35.
4: VCZYNKI dobre troiákie. Mát: 6.
5: 2. 5. 16. Vczynki dobre fą nam zálecone.
6: Mát: 5. 17. y 7. 21. y 11. 7. y 19. 17. Rzym:
7: 12. 1. Gál: 6. 10. Kol: 1. 10. 2 Piotr 1. 10.
8: Iák: 2. 14. Obiáw: 14. 13.
9: Vczynki dobre fą Bogu wdzięczne y za=
10: płátę záługuią. Mát: 5. 11. y 10. 42. y 16.
11: 27. y 25. 34. Vczynki dobre iáko Bogu
12: miłe. Rzym: 12. 1. Są płatne y zbáwien=
13: ne. Rzym: 2. 6. Do zbáwienia potrze=
14: bne. Mát: 19. 17. Eph: 2. 10. Są przy=
15: czyną zbáwienia. Gál: 6. 9. Zaplátę zá=
16: ługuią. Zyd: 6. 10. Máią zaplátę v Bo=
17: gá. Már: 9. 41. Záługuią niebo. 2 Tim:
18: 4. 8. 2 Kor: 5. 10. Skąd máią załugę v
19: Bogá. Ian 3. 21. Skárby dobrych v=
20: czynkow w niebie. Mátth: 6. 20.
21: Vczynki dobre choć nie rofkazáne. Mát:
22: 28. 1. Már: 16. 1. Dobre vczynki fą na=
23: klády ná kościoły. Már: 14. 6. Vczynki
24: dobre nie powinny tym fą Bogu wdzię=
25: cznieyŕze. Luk: 10. 35.
26: Vczynki dobre przede krztem ácz nie fą
27: doŕkonále/ ále przecię dobre. Dzie: 10. 2. 4.
28: Vczynki dobre Apoŕtołowie zálecáią
29: przeciw fámej wierze. liŕt 519. Nie fámo=
30: wiernicy/ ále dobrze czyniący v P. Bogá
31: wŕzytko otrzymáią. 1 Ian 3. 22.

- 32: Vczynki bez wiary y łálki nie ważne.
33: Rzym: 3. 20. Iákie vczynki Páweł wy=
34: łącza od vřpráviedliwienia. Rzym: 3. 28.
35: Vczynki Abráhámowe vprzedzáiáce wiá=
36: rę. Rzym: 4. 1. Vczynki iákie nie vřprá=
37: wiedliwiáią. Gál: 2. 16. y 3. 2. 12. Vczyn=
38: ki dobre do vybránia pomocne. 2 Piotr
39: 1. 10. Vczynki dobre mogą y máią
40: być iáwnie czynione. Mát: 6. 5. Nie v=

czynki

strona: Ccccc 3

Regeřtr.

kolumna: 1

- 1: czynki dobre/ ále prozną chwałę Pan ftro=
2: fuie. Mát: 23. 14. Vczynek káždy dobry
3: Pan Bog w nas záczyňa y dokonywa.
4: Phil: 1. 6. Vczynkow dobrych nie czy=
5: niący/ będzie wycięty y w ogień wrzucony
6: Mátth: 3. 10. y 7. 19. Ian 15. 6.
7: Vczynki miłóšierne Mát: 25. 35. pátrz
8: Vřpráviedliwienie/ Zapłátá y Zařługá.
9: VKRZYZOVVANIE. Z Chriřtufem
10: řtáry nářz człowiek ma być vkrzyżowan.
11: Rzym: 6. 6. Ktorzy řą Chriřtuřowi/ ři
12: krzyżuią řiáľá řwe z ich namiętnořćiámi
13: y pořádlivořćiámi. Gál: 5. 24. Páwřo=
14: wi řwiát vkrzyżowan/ y Páweł řwiátu.
15: Gál: 6. 14. Ktorzy znowu Chriřtuřá krzy=
16: žuią. Zyd: 6. 6. pátrz Krzyż.
17: VMARLY. Trzey vmárli od Páná

18: wkrzeźzeni/ co známionuią. Már: 5. 41.

19: Vmierájący w Pánu. Obiá: 14. 13.

20: Vmártych plákác ile fię godzi. Mát: 9.

21: 23. Dzie: 8. 2. y 9. 39. 1 Thef: 4. 13.

22: Vmártych ciał omywánie. Dzie: 9. 37.

23: Vmártych pogrzeby. Mát: 14. 12. y 27.

24: 58. Dzie: 8. 2. Modlić fię zá vmárle każe

25: Ian S. 1 Ian 5. 16.

26: VNIA Chríťufá z kościołem. 1 Kor:

27: 12. 12.

28: VRZAD. Rožność vrzędu świeckie=

29: go od duchownego. Mát: 22. 21. Vrząd

30: świecki nie ma fię wdáwác w duchowne

31: ípráwy. Támże. Vrząd duchowny ma

32: moc pomíty y karánia. 2 Kor: 10. 6.

33: Vrzędowi chocia złemu pośłufzeńftwo

34: ma być oddawano. 1 Piot: 2. 18. pátrz

35: Przełożeníftwo.

36: VSPRAVVIEDLIVVIENIE co

37: ieft. Rzym: 4. 5. 6. 1 Kor: 6. 11. Pier=

38: wíze vspřáwiedliwienie fzczyra łáfká íprá=

39: wuie bez vczyнков. Rzym: 3. 24. y 4. 4.

40: Gál: 2. 16. Pierwíze vspřáwiedliwienie

kolumna: 2

1: o którym Páweł/ nawięcey z wiáry; á

2: wtore o którym Iákub/ z vczyнков po=

3: chodzi. Rzym: 2. 13. y 4. 2. Eph: 2. 8. Dár=

4: mo iákořmy vspřáwiedliwieni. Rzy: 3. 24.

5: Náuká Kátholicka o vspřáwiedliwie=

6: niu z wiáry y z vczyнков. líft 518. Vspřá=

- 7: wiedliwienie z vczynkow/ á nie z fámeý
- 8: wiáry. Luk: 1. 6. Iák: 2. 14. 21. 24. Pocho=
- 9: dzi z wiáry z nádzieie y miłości. Luk: 7. 50.
- 10: Ktorem vczynkom Páweł ś. odeymu=
- 11: ie moc vřpráviedliwienia y zbáwienia.
- 12: liřt 518. Vczynki iákne nie vřpráviedli=
- 13: wiáią. Gál: 2. 16. y 3. 2. 12. Ktorą řprá=
- 14: wiedliwością bywamy vřpráviedliwie=
- 15: ni. Rzym: 1. 17. Vřpráviedliwienie cze=
- 16: mu wierze bywa przypísáne. Rzym: 4. 2.
- 17: Nie fáma wiára ále y krzeřt vřpráviedli=
- 18: wia. Rzym: 6. 3. Y miłość. Luk: 7. 47.
- 19: 1 Kor: 13. 3. Gál: 5. 6. 1 Piot: 4. 8. Y
- 20: nádzieiá. Rzym: 8. 24. Y pokutá: iáko
- 21: mamy przykłád w Mágdálenie. Luk: 7.
- 22: W márnótrátnym fynie. Luk: 15. y w
- 23: Iáwnogrzeřzniku. Luk: 18.
- 24: Vřpráviedliwiony sřtáie řię řpráviedli=
- 25: wym. Rzym: 4. 5. Ludzie mogá być pra=
- 26: wdziwie řwiętymi/ y niepokálánemi.
- 27: Eph: 1. 4. 1 Kor: 6. 11.
- 28: Wtore vřpráviedliwienie/ ktorem řprá=
- 29: wiedliwy sřtáie řię řpráviedliwřzy/ náby=
- 30: wa řię dobrymi vczynkái. Iák: 2. 21. 24.
- 31: Obiá: 22. 11.
- 32: VTRAPIENIE. Pożytek vtrapie=
- 33: nia. Már: 9. 49. patrz Krzyż y Vćifk.
- 35: VVCIELENIE Syná Bożego. Ian
- 36: 1. 14. 1 Ian 4. 6.

W.

- 37: VVDOVVA. Wdowy pobożne máią
38: w pífmie fwoie zálecenie. Iáko Anná
39: Prorokini. Luk: 2. 36. Y máią być czczo=
40: ne. 1 Tim: 5. 3.

Cccccc 3

Wdow

strona: Cccccc 3v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Wdow pobożnych y niepobożnych opi=
2: íanie. 1 Tim: 5. 6. 8. 13. Ktore po ślubie
3: czyŃtoŃci chcą íŃ zą mąż/ máią potępie=
4: nie. 1 Tim: 5. 11. 12.
5: Wdow náwiedzánie w včífku ich/ íeft
6: część práwego nabożeńŃtwa. Iák: 1. 27.
7: Wdowy vbogiej dwá pieniążki nád
8: wielkie pieniądze bogaczow przełożone.
9: Már: 12. 41. Luk: 21. 1.
10: Wdowy młode ktore fię nie wŃtrzyma=
11: wáią/ á Ńlubu czyŃtoŃci nie máią/ zą mąż
12: íŃc mogą. 1 Kor: 7. 9. 39. WŃzákze lepiej
13: vczynią/ íefli fię w czyŃtoŃci záchowáią.
14: 1 Kor: 7. 8. 40.
15: VVEZVVANIE. Wiele íeft wezwá=
16: nych/ ále máło wybráných. Mát: 20. 16.
17: y 22. 14. Ktorych Bog przeyrzał/ tych
18: teź y wezwał. Rzym: 8. 30. A wezwał ich
19: z íiemnoŃci do przedziwney ŃwiátłóŃci.
20: 1 Piotr 2. 9. Do łáŃki ChriŃtuŃfowey. Gál:
21: 1. 6. Ná wolnoŃc. Gál: 5. 13. Do krole=
22: íwá íwego y chwały. 1 TheŃ: 2. 12. Do

- 23: Íwey wieczney chwały. 1 Piotr 5. 10.
- 24: Káždy ma trwác w íwym wezwaniu
- 25: ábo powołaniu. 1 Kor: 7. 20. Y íprá=
- 26: wowác íię godnie y przyśtoynie powołá=
- 27: niu íwemu. Eph: 4. 1. Nikt íię nie ma
- 28: wdáwác w wrząd páłterfki ábo kázno=
- 29: dzieyfki/ áżby był wezwány/ ábo pośłány.
- 30: Zyd: 5. 4. Rzym: 10. 15. pátrż Powołanie
- 31: y Páweł.
- 32: VFNOSC y beśpieczeństwo Hæretyc=
- 33: kie. pátrż Pewność zbáwienia.
- 34: VVIARA co íeft. Zyd: 11. 1. íeft dar
- 35: Boży. Phil: 1. 29. Pochodzi z śłuchánia
- 36: śłowá Bożego. Rzym: 10. 17. Wiárá íeft
- 37: rzeczy niewidziánych. Zyd: 11. 1. Bez
- 38: wiáry nie może íię nikt Bogu podobác.
- 39: Zyd: 11. 6. Rzym: 14. 23.
- 40: Wiárá żywa íeft z miłością złączona.

kolumna: 2

- 1: Gál: 5. 6.
- 2: Wiárá vmárła bez miłości. Mát: 7.
- 3: 21. 1. Kor: 13. 2. Iák: 2. 26.
- 4: Wiárá żywa íeft wielkíey mocy. Mát:
- 5: 21. 22. Már: 16. 16. Ian 1. 12. y 3. 15. y 14.
- 6: 12. Dzie: 3. 16. y 16. 31. Wiárá íámá bez
- 7: vczyńkow nie płatna. Mát: 5. 19. y 7. 21.
- 8: y 15. 28. y 22. 40. y 25. 42. Már: 12. 33. y 16.
- 9: 16. Luk: 10. 28. Ian 3. 5. y 8. 31. 40. Eph:
- 10: 6. 23. Iák: 2. 24.
- 11: Wiárá ktora płatna. Ian 3. 18. Dzie:

- 12: 16. 31. Wiára bez miłości być może/
13: ále nic nie pomoże. 1 Kor: 13. 2. 3.
14: Wiára dyabelska bez miłości y vczyn=
15: kow dobrych. Iák: 2. 9.
16: Wiára vřpráviedliwiáiąca/ ieřt nie Lu=
17: terřka/ ále Kátholická wiára. Gál: 5. 6.
18: y 6. 16. Zyd: 11. 1. Ktorą y Abráhám był
19: vřpráviedliwiony. Rzym: 4. 24. Ktorą
20: y my bywamy vřpráviedliwieni. Támże.
21: Wiára Kátholicka ieřt nie omylna. 1.
22: Kor: 15. Y lámá cudá czyni. Mát: 17.
23: 20. Dzie: 3. 16. A ieřt powřzechna/ mie=
24: dzy wřzytkimi narody. Rzym: 1. 8. Wiá=
25: rá oprocz kořcioła Kátholického nic nie
26: waży. Luk: 13. 26. Jednoř wiary ieřt v
27: lámych Kátholikow. Eph: 4. 5. Wiá=
28: ry Chreřcijáńskiey dziwne rozmnożenie.
29: Mát: 4. 32. Wiára Chreřcijáńská nie ieřt
30: řektá áni hæreřia. Dzie: 24. 14.
31: Wiára w kořciele nigdy nie vřtála.
32: Luk: 18. 8. Wiára może być vtráco=
33: na. Luk: 8. 13. Rzym: 11. 20. Wiára
34: iednego pomaga drugiemu. Mátt: 9. 2.
35: Már: 2. 5.
36: Co ieřt/ mieć wiářę Bożą. Már: 11. 22.
37: Z wiary iáko żyie řpráviedliwy. Rzy: 1. 17.
38: Wiára ku wřzem řwięty. Phile: 5.
39: Wierze czyiey pánowáć/ co ieřt. 2
40: Kor: 1. 23.

strona: Ccccc 4

Regeſtr.

kolumna: 1

- 1: Wiára bez vczyнков nie wſprawiedli=
- 2: wia. 1 Kor: 13. 2. Gál: 5. 6. Iák: 2. 24.
- 3: Wiára ieſt iedná. Eph: 4. 5.
- 4: Náuká wiary/ ma być pod rozładek
- 5: przełożonych kościelnych poddawána.
- 6: Gál: 2. 2.
- 7: VVIDZENIA Aniołow y innych
- 8: ſwiętych. Dzie: 10. 30.
- 9: VVIECZERZA PANSKA. pátrż
- 10: Ciało Pánfkie/ y Sákráment ciála y krwie
- 11: Pánfkiey.
- 12: VVIECZNOSC Chriſtułowá. pátrż
- 13: Chriſtus.
- 14: VVIERNY ieſt Pan Bog. 1 Kor: 1.
- 15: 9. y 10. 13. 2 Kor: 1. 18. 2 Theſ: 3. 3.
- 16: Wierny ſługá. Mát: 24. 45. Luk: 12. 42.
- 17: Zaplátá iego. Mát: 25. 21. 23. 25. Luk:
- 18: 19. 17. Wierny w mále/ wierny ieſt y w
- 19: wielu. Luk: 16. 10. A nie wierny w cu=
- 20: dzym/ y fwe tráci. Luk: 16. 12.
- 21: Mąż niewierny iáko poſwięcon by=
- 22: wa przez żonę wierną. 1 Kor: 7. 14.
- 23: Wierni ſą wſzytcy Chrzeſćijanie. 2
- 24: Kor: 6. 15. Eph: 1. 1. Kol: 1. 2. 1 Tim:
- 25: 5. 16. pátrż Chrzeſćijanie.
- 26: VVIEZNIOVV náviedzanie ma za=
- 27: plátę v Páná Bogá. Mát: 25. 37. 2.

- 28: Tim: 1. 16. Zyd: 13. 3. Modlitwá zá wię=
29: znie. Dzie: 12. 5. Więźniow Bog nie o=
30: pufzcza. Dzie: 5. 19. y 12. 17. Páweł y w
31: więzieniu chwali Páná Bogá. 16. 25.
32: VVIGILIE, ábo czućia nocne ná
33: modlitwie. Mát: 26. 41.
34: VVINA. Zaden nie ieft bez winy ná
35: świećie. pátrż Grzech.
36: VVODA żywa Duch S. Ian 4. 10.
37: VVOLA Boża/ ma być czynioná.
38: Mát: 7. 21. Mát: 12. 50. Rzym: 12. 2.
39: Wola Boża ieft/ ábyfmy byli świętymi.
40: 1 Thef: 4. 3. A żeby nikt nie zginął.

kolumna: 2

- 1: Ian 6. 39. 1 Tim: 2. 4. 1 Ian 2. 17.
2: 2 Piotr 3. 9. Kto czyni wolą Bożą ten
3: trwa ná wieki. 1 Ian 2. 17.
4: Wolą Bożą wiedzący á nie czyniący
5: ie/ będzie bárzo karan. Luk: 12. 47.
6: Wola náfzá woley Bożey ma być pod=
7: dawána. Mát: 6. 10. y 26. 39. Luk: 22
8: 42. 1 Kor: 4. 19. Dzie: 21. 14. Zyd: 6. 3.
9: Iák: 4. 15.
10: VVOLNOSC ábo fwobodá ludzka
11: y po zgrzeźzeniu zoftáła. Mát: 12. 33. 16.
12: 24. y 19. 17. y 23. 37. Luk: 10. 30. Ian 1.
13: 12. Rzym 7. 18. y 12. 21. Ob: 2. 21. y 3. 20
14: Wolność ludzka ná dobre/ potrzebuie
15: łáfki y pomocy Bożey. Rzym: 9. 16.
16: Wolność ludzka pośpołu z łáfką Bożą

- 17: robi. Mát: 3. 2. 3. Ian: 7. 37. Dzie: 3.
- 18: 19. y 8. 22. Rzym: 10. 13. 1 Kor: 15. 10.
- 19: Eph: 5. 14. Phil: 2. 13. y 4. 13. Kol: 1. 29.
- 20: 2 Tim: 2. 21. Zyd: 12. 12. Iák: 4. 8. Y
- 21: poľpoľu z ľáfką Bożą záľľugue. Mát: 25. 20.
- 22: Wolność ludziom Pan Bog zoľtáwuie.
- 23: Rzym: 9. 21. Wolność czľowiecza ieľt y
- 24: w grzeľzeniu. Rzym: 7. 15. 19. Wolność
- 25: ludzka ná zľe y ná dobre. 2 Tim: 3. 21.
- 26: Bog y Pháraóná przy wolności zoľtá=
- 27: wiľ. Rzym: 9. 17. Wolności iákicy Pá=
- 28: weľ dopuľzcza. Rzym: 14. 5. Wolność
- 29: Chrzeľcijáńľka w czym należy. Gál: 4. 31.
- 30: Wolność ducha. 2 Kor: 3. 17. Wolność
- 31: ćieleľna. Gál: 5. 13. Wolność Ewán=
- 32: gelikowľka. 1 Piot: 2. 16.
- 33: VVRACANIE. Rzeczy zle nábyte ko
- 34: mu máią być wracáne. Luk: 19. 8.
- 35: VVSTRZYMAVVVALOSC ieľt o=
- 36: ľobliwym dárem Bożym Mát: 19. 12.
- 37: 1 Kor: 7. 7. 17. Kto ľię nie wľtrzymawa
- 38: á nie ma ľlubu czyľtoćci/ ma w małżeń=
- 39: ľtwo wľtąpic. 1 Kor: 7. 9. Káľłan y Bi=
- 40: ľkup ma być wľtrzymięzliwy. Tit: 1. 8.

WSZETE=

strona: Ccccc 4v

Regeltr.

kolumna: 1

1: VVSZETECZENSTVVO. pátrz

2: Porubľtwo.

- 3: VVYBRANIE y powołanie ieft z
- 4: łczyrey łáfki Bożey. Rzym: 9. 12. y 11. 32.
- 5: Wybráni łą Chrześcijanie przed łtworze=
- 6: niem światá. Eph: 1. 4. Wybráni kto=
- 7: rzy. Mát: 20. 16. Iáko zbáwienia do=
- 8: łtępuią. 2 Tim: 2. 10. Nie łami wybráni
- 9: łą w kościele. Mát: 22. 11.
- 10: VVYZNANIE wiáry ma być vftne.
- 11: Rzym: 10. 10. Y vczynkowe. Tit: 1. 16.
- 12: Kto wyzna Chrıftuła przed ludzmi/ tego
- 13: łię też Pan Chrıftus nie záprzy. Mát: 10.
- 14: 32. Luk: 12. 8.
- 15: VVZYVVANIE imieniá Bożego.
- 16: Dzie: 2. 21. Rzym: 10. 13. Bog ieft bogáty
- 17: ku włzytkim ktorzy go wzywáią. Rzy: 10. 12.
- 18: Wzywánie śwıętych. Luk: 16. 28. y 20.
- 19: 36. Rzym: 10. 14. Páweł wzywa inłzych
- 20: pośrzednikow opocz Chrıftuła/ profząc
- 21: ludzi áby łię za nim modlili. Rzym: 15. 30.
- 22: 2 Kor: 1. 11. Kol: 4. 3. 1 Thef: 5. 25.
- 23: 2 Thef: 3. 1. Zyd: 13. 18.
- 24: Wzywáiąc śwıętych Chrıftuła wzywa=
- 25: my. Phil: 3. 17. Iákie nabożeńłtwo
- 26: Aniołow gáni Páweł S. Kol: 2. 18.
- Z.**
- 28: ZABOBONY co łą. Dzie: 17. 22.
- 29: ZACHEVSZ przyimuie Chrıftuła
- 30: do łwego domu. Luk: 19. 6.
- 31: ZACHARIASZ łyn Báráchiałzow
- 32: vkámionowány. Mát: 23. 35.

- 33: Zácháryafz Oćiec Ianá Krzćicielá.
- 34: Luk: 1. 5.
- 35: ZACHVVYCENIA niektorych. 2.
- 36: Kor: 12. 1.
- 37: ZAKONV ftárego vrząd y íprává.
- 38: Rzym: 3. 20. y 4. 15. y 5. 20. y 7. 7. Gál:
- 39: 3. 19. 1 Tim: 1. 8. Zyd: 7. 18. 27. Zakon
- 40: vkazuie grzechy/ ále ich odiać nie może.
- kolumna: 2**
- 1: Rzym: 3. 21.
- 2: Zakonu Bożego bez Duchá iego wypeł=
- 3: nić nie możemy. Rzym: 8. 2.
- 4: Chrístus przyšzedł áby zakon wypeł=
- 5: nił. Mátth: 5. 18.
- 6: Zakonne ceremonie zniešione przez
- 7: Chrístuřá. Dzie: 13. 38. y 15. 10. Rzym: 6.
- 8: 14. y 7. 4. 2 Kor: 3. 14. Gál: 3. 13. y 5. 2.
- 9: Zakon dziećiwodz do Chrístuřá. Gál:
- 10: 3. 24. Zakon nie ożywiał. Gál: 3. 21.
- 11: Zakon y Prorocy we dwu przykazá=
- 12: niach zámknieni. Mát: 22. 40. Gál: 5. 14.
- 13: Zakonu wypełnienie ieřt miłość bliznie=
- 14: go. Rzym: 13. 10.
- 15: Zakon iáko nie ieřt dla ípráviedliwych.
- 16: 1 Tim: 1. 9. Zakonu końcem iáko ieřt
- 17: Pan Chrístus. Rzym: 10. 4. Zakon iáko
- 18: był pochopem do grzechow. Rzym: 5. 20.
- 19: Zakonna ípráviedliwość. Rzym: 10. 5.
- 20: Zakon niczego ku dořkonáłości nie przy=
- 21: wiodł. Zyd: 7. 19.

- 22: ZAKON nowy Chrześcijański zależy
- 23: nawięcey w miłości. Mát: 5. 44. y 7. 12.
- 24: Ian 13. 34. Gál: 6. 2. 1 Tim: 1. 5.
- 25: Zakon Chrystułow. 1 Kor: 9. 21.
- 26: Zakonu wypełnienie iest miłość. Rzym:
- 27: 13. 10. pátrz Testáment nowy.
- 28: ZAKONNIK. Zywoť zakonniczy był
- 29: zá czáfow ApóstolŃkich. Dzie: 4. 31. Zařtu=
- 30: gá y zapłátá dobrych zakonnikow. Már:
- 31: 10. 29. 1 Kor: 9. 25. Náśladuiący świę=
- 32: tych Chrystuřá náśladuią. 1 Theř: 1. 6.
- 33: Zakonnicy iekt nie czynią/ choć ieden iest
- 34: Fránciřzkow/ drugi Dominikow. 1 Kor: 1
- 35: 12. Z zakonnikow bywáią nalepřzy y na=
- 36: gorřzy. Obiá: 22. 11. pátrz Mnich.
- 37: ZAPLATA y vczefńnictwo vczynkow
- 38: dobrych. Mát: 10. 41. Zapłátá zá dobre
- 39: vczynki. Mát: 5. 12. Már: 9. 41. Luk: 6.
- 40: 35. Zapłátá według vczynkow. 1 Kor: 3. 8.

Obiáw:

strona: Dddddd

Regeřtr.

kolumna: 1

- 1: Obiáw: 2. 23. y 22. 12. Zapłátá řtokro=
- 2: tna. Már: 10. 30. Dla zapłaty mořem
- 3: dobrze czynić. Mát: 19. 27. 1 Kor: 9. 23.
- 4: Obiáw: 3. 5. Zapłaty y zařlugi řą ro=
- 5: řne. Mát: 13. 8. Luk: 19. 9. Ian 14. 2.
- 6: 1 Kor: 15. 41. Rořne zapłaty w iednym
- 7: řywoćie wiecznym. Mát: 20. 9. Ian 14. 2.

- 8: ZASLVGA y zapłátá vczynkow do=
9: brych. Mát: 5. 12. y 6. 4. y 25. 35. Luk:
10: 14. 14. y 17. 10. Rzym: 8. 18. 1 Kor: 3. 8.
11: 2 Kor: 4. 17. 2 Kor: 9. 10.
12: Krotkie y lekkie vtrapienia zářluguią
13: wieczną chwałę. Rzym: 8. 18. Ludzie
14: zá ľádká Bożą sřtawáią fię godni żywo=
15: tá wiecznego. Luk: 20. 35.
16: Zařlugá Chřiřtufowá komu pomocna.
17: Zyd: 5. 9. Zařlugá y zapłátá dobrych
18: zakonnikow. Már: 10. 29. Zyd: 13. 16.
19: Chřiřtus w wiernych řwycy żyie/ ćierpi/
20: zářluguie/ y dořyc ćzyni. 2 Kor: 1. 5. Kol:
21: 1. 24. Fundáment zařlug nářzycy. Gál:
22: 2. 20. Zařlugi řwiętych mogą innym
23: być vřzyczone. 2 Kor: 8. 14.
24: ZATVVARDZENIE řercá pocho=
25: dzi z oddalenia ľáski Bożey. Rzym: 9. 18.
26: Zyd: 3. 7. Bog iáko zátwardza człowie=
27: ká. Rzym: 9. 18. Zátwárdzenia Bog nie
28: ieřt przyczyną. Rzym: 11. 8.
29: ZAZDROSC zákazána. Rzym: 13. 13.
30: Gál: 5. 15. 20. 1 Piotr 2. 1. Miłość niko=
31: mu nie zayrzy. 1 Kor: 13. 4.
32: ZBAVVIENIA y potępienia przy=
33: czyná. Mát: 25. 34. Y ludzie zbawiaią
34: duřze. Iák: 5. 20. Drogá do zbáwienia.
35: Obiáw: 14. 12.
36: ZBROIA Chřiřćijáńřka wřzytká ieřt
37: duchowna. Eph: 6. 11. 2 Kor: 6. 7. y 10. 4.

38: 1 Thef: 5. 8. 1 Piotr 4. 1.

39: ZDRADA złym y niewiernym należy.

40: Rzym: 1. 29. Wiernym Chrześcijanom

kolumna: 2

1: zākazána. 1 Thef: 4. 6. 1 Piotr 2. 1.

2: ZDROVVIE duźne wprzod opátrzyć

3: mamy. Már: 2. 5.

4: ZEGNANIE Krzyżem ś. Luk: 24. 50.

5: ZGODA ieśt nam w piśmie zálecona.

6: Rzym: 12. 4. 16. y 15. 6. 1 Kor: 1. 10.

7: Eph: 4. 3. Phil: 2. 2. 1 Piotr 3. 8.

8: ZGORSZENIE y obrażenie bliznie=

9: mu/ áni w náuce áni w żywoćie/ nie ma

10: być dawáne. Mát: 17. 27. y 18. 6. Már: 9.

11: 42. Luk: 17. 1. Rzym: 14. 1. 15. 1 Kor: 10.

12: 32. 2 Kor: 6. 3. 1 Thef: 5. 22. Cokol=

13: wiek nas gorźy/ tego fię ítrzedz mamy.

14: Mát: 5. 29. Már: 9. 43. Rzym: 16. 17.

15: Zgorźzenia czemu być muźą. Luk: 17. 1.

16: Wiele fię ich gorźy z ítrony Sákrámen=

17: tu. Ian 6. 66.

18: ZIEMIA święta. Dzie: 7. 33.

19: ZŁODZIEYSTVVO zākazáne.

20: Mát: 19. 18. Rzym: 2. 21. y 13. 9. 1 Pio: 4. 15.

21: Złodzieie nie będą zbáwieni. 1 Kor: 6. 10.

22: Ktorzy nie pokutowáli zá złodzieyśtwá

23: íwoie. Obiáw: 9. 21. Lekárftwo ná kra=

24: dzieź/ robotá á iáłmuźná. Eph: 4. 28.

25: Złodzieie íą y Minístrowie hæretyccy.

26: Ian 10. 8.

- 27: ZŁORZECZENSTVVO zázakázá=
28: ne. Rzym: 12. 14. 1 Piotr 3. 9. y 4. 15.
29: Złorzeczący nie będą zbáwieni. 1 Kor: 6
30: 10. Złorzeczący oycu ábo mátce był ná
31: gárdle karan. Mát: 15. 4. Már: 7. 10.
32: Złorzeczącym nam/ błogofłáwić mamy
33: Luk: 6. 28. Rzym: 12. 14. 1 Kor: 4. 12. 1
34: Y złorzeczeńftwá ludzkie mieć zá błogofłá=
35: wienftwá. Mát: 5. 11.
36: ZLE. Bog nie ieft przyczyną złego.
37: Rzym: 9. 14. 2 Kor: 6. 15. Iák: 1. 13. Iákíe^{g0}
38: złego Bog nie ieft przyczyną. Luk: 2. 34.
39: Zezwaláiący ná złe/ ciężko grzeftzą.
40: Dzie: 22. 20.

Dddddd

Zli y

strona: Dddddd v

Regeltr.

kolumna: 1

- 1: Zli y dobrzy fą w kościele. Mát: 13. 30.
2: Ian 15. 2.
3: Zli máią być znofteni. Ian 12. 6. Zli
4: poki máią być znofteni. Mát: 13. 29.
5: Złym zá złe nikomu oddáwác nie ma=
6: my. Rzym: 12. 17. 20. 1 Thef: 5. 15.
7: 1 Piotr: 3. 9.
8: ZMARTVVYCHVVSTANIE du=
9: chowne/ z śmierci grzechu ku nowości zy=
10: wotá. Rzym: 6. 2. 4. 5. Eph: 2. 1. 5.
11: Kol: 2. 12. 13.
12: Zmartwychwftanie oóobne niektorych.

- 13: Corki Iáirowey. Mát: 9. 25. Syná ie=
14: dney wdowy. Luk: 7. 15. Lázárzá. Ian
15: 11. 44. Y tych ktorzy powftáli przy śmier=
16: íci Páná Chriřtuřowey. Mát: 27. 53.
17: Zmartwychwřtánie powřzechne w dzień
18: řádný. Ian 5. 28. Obiá: 20. 12. Ktorego
19: Sádduceuřzowie nie wierzyli. Mátt: 22. 23.
20: Ale go dowodzi P. Chriřtus. Támže.
21: Y Páweł. 1 Kor: 15.
22: ZNAKI zburzenia Ierozolimřkiego/
23: y řkończenia řwiátá. Már: 13. 4. 5. Zná=
24: ki ktore vprzedzą dzień řádný. Mát: 24.
25: 29. Már: 13. 24. Luk: 21. 25.
26: ZONA ma być męřzowi pořłuzna y
27: poddána. Eph: 5. 22. Kol: 3. 18. 1 Tim:
28: 2. 11. y 3. 11. y 5. 2. 10. Tit: 2. 4. 1 Piot: 3. 1.
29: Ořenić fię zaden nie powinien. 1 Kor: 7. 2.
30: Zaden káplánem zořtawřzy řony nie
31: poymował/ oprocz hãretykow. 1 Tim: 3. 2.
32: ZVVIERZCHNOSC káżdá ieřt
33: od Bogá. Rzym: 13. 1. Zwierrchnořć pá=
34: řterřka. 2 Kor: 2. 9. pátrř Przełoženířtwo.

kolumna: 2

- 1: ZVVYCZAIE kořcielne řá wielkiey
2: wagi. 1 Kor: 11. 16.
3: ZYCIE řpołeczne rádzą nie rořkázuz=
4: iá. Dzie: 2. 24.
5: ZYDZI iedni řá według íiáłá/ á dru=
6: dzy według duchá: iedni zwierrchu/ á dru=
7: dzy wewnřtrř. Rzym: 2. 28. 29. y 9. 6. 8.

- 8: Ci łą prawi łynowi Abráhámowi/ kto=
9: rzy czynią vczynki Abráhámowe. Ian 8.
10: Y chodzą ıtopámi wiáry iego. Rzym:
11: 4. 12. Gál: 3. 7. Zydowie niewierni łą ły=
12: ny czártowfkimi. Ian: 8. 44. Zydowie
13: vfáli w vczynkách zakonnych. ıft 517.
14: Zydzi czemu odrzuceni. ıft 520. Z Zydow
15: iedni práwowierni/ drudzy kácerze/ á trze=
16: cí niewierni. ıft 517. Zydow wiele zgi=
17: nęło w zburzeniu miáftá Ieruzálem.
18: Luk: 19. 43.
19: ZYVVNOSC. Trofkánie o żywność
20: zákazáne. Mát: 6. 25. Luk: 12. 22.
21: ZYVVOT wieczny w czym zależy.
22: Ian 17. 3. Chrıftus ieft żywot wieczny.
23: 1 Ian 1. 2. y 5. 20. Kto chce wniść do ży=
24: wotá wiecznego/ ten ma w Chrıftuńá
25: wierzyć. Ian 3. 36. y 6. 40. Y záchowác
26: Páńskie przykazánie. Mát: 19. 17. Mát: 25. 34.
27: Żywot wieczny ieft y dar/ y zapłátá
28: Rzym: 6. 23. Dáią gi zá zapłátę. Luk:
29: 18. 30. Oddan bywa zá vczynki dobre.
30: Rzym: 2. 6. 7.
-1: Żywotá wiecznego koroná dwoiáka.
31: Phil: 4. 1. Różne zapłaty w iednym ży=
32: woćie wiecznym. pátrż Zapłátá.
33: KONIEC REGESTRV.
34: Chwałá niech będzie Bogu w Troycy iedynemu
35: Oycu/ y Synowi/ y Duchowi świętemu.

grafika

-1: Omyłki szkodliwsze tak poprawisz.

kolumna: 1

- 1: W Przedmowie/ lift 22. v. 30. Arcybo=
- 2: żnice/ czytaj Arcybożnicze.
- 3: 26. v. 18. ná brzegu. Nie wielomowítwá/
- 4: czytaj Nie wielomodlítwá.
- 5: 54. v. 23. ptacy niebieŝcy/ czytaj ptacy
- 6: powietrzni.
- 7: 69. v. 28. ná brzegu. Według vczynkow
- 8: iego/ czytaj Według vczynkow.
- 9: 79. v. 12. ná brzegu *κάηλος*, czytaj
- 10: *κάμιλος*.
- 11: 89. v. 19. ná brzegu. Ofiárá zwierzchnią/
- 12: czytaj Ofiárá zwierzchnia.
- 13: 92. v. 31. Przez odzienie wefela/ czytaj
- 14: Odzienie wefela.
- 15: 94. v. 19. ná brzegu. Rabbi G. " Rabbi/ to
- 16: ieft. czytaj Rabbi/ Rabbi/ G. to ieft.
- 17: 98. v. 21. przykroŝć czytaj/ pokrytoŝć.
- 18: 102. v. 7. ná brzegu. z ktorey. czytaj/ z
- 19: ktorych.
- 20: 105. v. 16. kágáńce. czytaj/ lámpy.
- 21: v. 22 y zámknione fą drzwi. czytaj/ y zám=
- 22: kniono drzwi.
- 23: 125. v. 3. Około dzieŝiątego ábo dwuna=
- 24: ítego. czytaj/ dwunaítego.
- 25: 187. v. 16. od 4. Rozdz: 16. czytaj/ od
- 26: Rozd: 16.
- 27: 295. v. 25. ku zachodu. miało być mniey=

28: Ízą literą.

29: 310. v. 29. O czym wyż: w Rozdz: 8.

30: czytay/ O czym wyż: Luk: 8.

kolumna: 2

1: 315. v. 11. do miáftá Sámáriei. czytay/

2: do miáftá SámáriyŃkiego.

3: 329. v. 26. ná brzegu. Iáko zápieczętował.

4: czytay/ iáko zápieczętowan.

5: 358. v. 25. Mát: 18. czytay/ Mát: 13.

6: 400. v. 14. ná brzegu. prze Ńny. czytay/

7: przez Ńny.

8: 404. v. 12 ψύχή czytay/ ψυχή

9: v. 18. ἀδης czytay/ ἄδης.

10: v. 32. ψυχώ μου / czytay ψυχήν μου.

11: v. 33. ἄδου. czytay/ ἄδου.

12: 407. v. 3. ná brzegu. " co. S L. czytay/

13: " co. 5 L.1

14: 448. v. 28. λειτουργούτω czytay/

15: λειτουργούτω

16: 457. v. 11. náuczáli bráćia. czytay/ náu-

17: czáli bráćią.

18: 478. v. 32. λειτουργούτω czyt: λειτουργούτω.

19: 645. v. 14. vŃzedł z rąk iego. czytay/ vŃzedł

20: rąk iego.

21: 699. v. 8. máiać. czytay/ máiać.

22: 717. v. 6. iż byli. czytay/ iż były.

23: 718. v. 28. ták píŃze. czytay/ ták píŃzę.

24: 729. v. 14. máiać Ńwiádectwo. czytay/

25: máiaća Ńwiádectwo.

26: 878. v. 17. ná brzegu. AntychriŃt Rzym.

- 27: miał. czytay/ Antychriſt Rzym bę=
28: dzie miał.
29: W KRAKOWIE,
30: *Cum Gratia et Priuilegio* S. R. M.
31: W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká.
32: Roku Páńfkiego/ 1593.